

Vol 3
N 15

at 187

L	R
4	2
24	5

Cat 187

Cómentationes Ioannis Pici Mirandulae in hoc volumine cõtentæ : quibus anteponitur uita p Ioannẽ frã cõsũ illustri principis Galeotti Pici filii cõscripta.

Heptaplus de opere Sex dierum geneleos.

Apologia tredocim quæstionum.

Tractatus de ente & uno cum obiectiõibus quibusdam & responõibus.

Oisio quedam elegantiõsima.

Epistolæ plures.

De precatoriã ad deum elegiãico carmine.

Testimoniã eius uitæ & doctrinæ.

Exibunt prope dies dõputationes aduersus astrologos aliq; cõplura tum ad sacra aloquia tum ad philosophiam pertinentia.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE VIRI OMNI DISCIPLINARVM
GENERE CONSVMATISSIMI VITA PER IOANNEM FRANCL-
SCVM ILLVSTRIS PRINCIPISGALEOTTI PICI FILIVMEDITA

Ioannis Pici patris mei vita scribere orsus: p̄fandū lectoribus
iprimis duco (ne aut q̄ fratris filius: aut q̄ discipulus fuerim me
aliqui i gratiā: blandientiū more: dicturū suspicarentur) Nihil
hic amiciciā datū: Nihil familiae nihilq; beneficiis: q̄ maxima p̄-
fecto in me extiterunt hēcticiā laude repensum: Tātū q̄ppe ab
adulatione seiuncta est narratio mea: quantum absuit adulan-
di necessitas: tantumq; caui ne me: uel mentitum: uel uehemē-

tem: in laudibus legentes arbitrarentur: Si quicquid de ipso cōcoeram literis tra-
didissem: ut illud fuerit fortasse periculum: ne paruum potuerint: uel ipsemet uirtu-
tes excelsae: uel earum assertores: coarguere: Quod uel hoc argumento uidere li-
cet: cum plurimū doctorum nostrae aetatis hominum: & ex primoribus quidē: elu-
cupratissime descriptiones: non modo his quae sumus dicturi locupletissimam reddi-
derint testimonium: Sed dum uteretur hac luce: & postq̄ eam cum potiore com-
mutauit: in eius me & morum & doctrinae praconis praecelluerint: quarum non
nullas in huius libri calce post commentationes ipsius adscribi iussi: ut firmior te-
stibus non gentiliis fides adhiberetur. Paternum genus (licet ab Cōstantino ca-
lare per Picum pronepotem a quo totius familiae cognomentum memoriae prodū-
tum sit traxisse primordia) matrum facientes ab ipso tempore natiuitatis sumemus
instū: Tū q; familiae forsā nō minus honoris ille cōculerit: q̄ acceperit: Tum q; p-
prias animi dotes: reliquaq; totius uitae: & obitus seriem p̄selerentia: quae uel pro-
prie: aut aurbus: aut oculis hausi: uel ab grauissimis excepti testibus aperienda du-
xerim: Posthabitisq; & stemate: & praclaris a uorum facinoribus recensenda. An-
no a partu uirginis tertio & sexagesimo supra maledictum & quadringētesimū pio
secundo pontifice maximo eodēq; praefide & Federico tertio habenas imperi Ro-
mani moderante. Mater iulia ex nobili boiardorum familia: Ioanni francisco pa-
tris: ultimo eū partu peperit: Iam. n. Galeotti maiorē natu: ex quo sum genitus: et
Antonij Maris: Sororesq; duas enixa fuerat: Quarū altera Leonello iū cōiugi Al-
bertū Prū ex carpi principibus unū edidit: nūc Rodulphi p̄ncipis Genzaga cōsors.
Alterā Pino or. Delapho soroliusē p̄ncipis: cui iam pridē nupserat uita lūcō: mōtis
agani comiti secundas nuptias concessit. Prodigium haud paruum ante ipsius or-
tum apparuit: Vela enim circularis flāma ē supra parentis matris a stare cubiculū
morq; euanescere: fortasse nobis insinuans orbiculari figura intellectus perfectio:
ne simillimum eum futurum: qui inter mortales eadem hora prodiretur: uniuers

Paternum ge-
nus

Mater iulia
Io. francisco
pater
Galeottus
Antonius ma-
ria fratres
Sorores
Albertus pi-
us
Prodigium

loque terra globo excellentia nominis circūquaque edebendum : cuius mens
 semper caelestia ignis instar petitura foret. cuiusque ignita eloquia flammate men-
 ti consona deum nostrum : qui ignis comburens est totis uiribus quandoque cele-
 bratur : sed statim obturbus hominum ut illa euauit occulenda legimus quip-
 pe doctissimorum etiam sanctissimorumque hominum certus : insolita quando-
 que signa aut precessisse aut subsequuta fuisse : ueluti eorum incunabula infanti-
 um ab aliorum cætu diuino nutu segregantia : summisque rebus gerendis natos
 indicantia : Sic ut omitram reliquos. examē apium Ambrosii magni ora iustra
 uitæ in eaque introgressum est : dein exiens altissimumque uolans / seque inter nu-
 bila condens : paternos aspectusque aliorumque qui aderant uisus elisit : Quod
 prælagium paulinus plurimacims scriptorum eius : fauos nobis indicasse disseru-
 it : qui caelestia dona enuntiarent : & mentes hominum de terris ad calum erige-
 rent. Forma autem insigni fuit & libetali : proceræ & celsæ statura : modici carni : Ve-
 nusta facie in uniuersum : albenti colore decentiq; rubore interpersa : cæcis & usqi-
 libus oculis : flauo & in affectato capillino : Dentibus quoque candidis & equali-
 bus. Sub matris impensio ad magistrōs disciplinaeque clarus : ita ardenti animo
 studia humanitatis excoluit : ut breui inter poetas & oratores tempestatis illius
 præcipuos nec iniuria collocandus esset . In dilcendo quidem celerissimus erat :
 prompto adeo ingenio præditus : ut audita semel a recitante carmina & directos
 & retrogrado ordine mira omnium admiratione recenseret : tenacissimaque reti-
 neret memoria : quod cæteris contra euenire solet : Nam qui celeri sunt ingenio na-
 tura fieri saepe solet ut non multum memoria ualeant : qui uero cum labore perci-
 piunt tenaciores perceptorum euadant . Dum uero quartum & decimum ætatis
 annum ageret. matris iussu. que sacris eum initiari uehementer optabat : discen-
 di iuris pontifici gratia Bononiam se trāstulit : quod cum biennium degustasset
 meris id inniti traditionibus conspicatus alio deflexit : non tamen absque bonæ
 frugis fetura : quando iam puer & quidem tenellus ex epistolis summorum pon-
 tificum. quas decretales uocant epistomen quendam seu breuiarum compulsaue-
 rit : quo omnes concilii. quam fieri potuit sanctionum illarum sententias concla-
 sit : consumatis professoribus opus non tenuit : sed Secretarum naturæ rerum cupi-
 dus explorator intritas has semitas derelinquens intellectus speculationi philoso-
 phicæ que cum humane tum diuinæ se penitus dedit : cuius enancipanda
 gratia non tantum italiæ. sed & galliarum litterarum gymnasia perlustrans : cele-
 bres doctores tēpestatis illius. more Platonis. & Apollonii scrupulosissime perqui-
 rebat : Operam adeo in desessam studiis illis impendens : ut consumatus simul &
 theologus. simul & philosophus imberbis adhuc. & esset. & haberetur. Iamq; sep-
 tennium apud illos uersatus erat : quando humane laudis & gloriæ cupidus (Nō
 dum enim diuino amore caluerat ut palam fiet) romam migravit : inbique ostēdit

Ambrosius

Paulinus

Forma & cor-
 poris habitu-
 do.

Profectus in
 studis huma-
 nitatis ætate
 tenella

Ingenium ue-
 lox

Ius pontifici-
 um puer ca-
 uit.

rare cupiens quanta cum a summislibus in posterum maneret inuidia :
 non gentas de dialectis & mathematicis de naturalibus diuinisque rebus
 que excerptas scriuitis : Sed ex hebreorum etiam mysteris erutas : chaldeo/
 rumque arcanis atque arabum uestigatas . Multa item de pythagora : tri/
 megistisque : & Orphariprica & subobscura philosophia : Multa de Cabala :
 hoc est secreta hebreorum dogmatum receptione : Cuius & Origenes : &
 Hilarius ex nostris potissimum communiſcuntur : Questionibus illis inte/
 xuit : multa etiam de naturali magia : quam non paruo interſitio ab impia
 & scelesti ſeperari edocuit : Idque multorum testimonio elegantissime com/
 probauit : Nec duo & septuaginta noua dogmata physica & metaphyſica :
 propria inuenta : & meditata ad quascunq; philosophiæ quæſtiones duci/
 dandas accommodata delucent : His nouam per numeros philosophandi
 institutionem adnexuit : Cunctaque simul publicis locis quo facilius uulga
 rentur afficit : pollicitus se ſoluturum eis impensas : qui ex remotis citis di/
 ſceptandi gratia romam se contulissent : Verum obſectatorum ſimilitudine
 (quæ ſemper uelut ignis alta petit) nunquam efficere potuit : ut dies altera
 uionis præſtitueretur : Ob hæc cauſam romæ annum manſit : quo tempore
 uiriliter illi palam eum : & libero examine non audebant aggredi : Sed
 ſtrophis potius & cuniculis ſugillare : danculariſque telis ſuffodere : peſtife/
 ra corrupti inuidia : Ita enim arbitrati ſunt plurimi : conabatur liuorem huc
 uel hac ratione ſibi maxime eum monuiſſe extimatum eſt : quod multi qui
 uel ambitione fortassis uel auaritia literario negotio diu incubuerant : no/
 tam ſibi fore autumarent . Si iuuenis ille ageſtis atque opibus : multa q;
 doctrina : quaſi fertilis ager luxurians in prima orbis urbe : de naturalibus di/
 uiniſque rebus : deq; multis per plura ſecula noſtris hominibus nõ accreſſis
 perſcitantur doctrinam & ingenium non uereretur : Et cum nihil a duerſis do/
 ctrinam ueris machinis moliri poſſe animaduertent : attuliſſe in medium
 tormeta callumnia : tredecimque ex non gentis quæſtiones recte ſidei ſuſpe/
 ctas acclamauiſſe : quibus forte ſe iunxiſſe nonnullos : qui quæſtiones illas : ut
 pote inſuetas eorum auribus : ut pie ita fortasſe parum erudite : & zelo ſi/
 dei : & prætextu religionis inceſſerent : quas tamen quæſtiones non pauci &
 quidem celebrati theologiæ doctores : ceu pias & mundas prius approbaue/
 rant : eideſdemque ſubſcriperant : Quorum cœtu Bonfranciscus Regienſis epi/
 ſcopus nomen meratus eſt : Vir omnigena doctrina : acerrimoque iudicio : &
 morum grauitate præclarus : qui romæ ad pontificem maximum ea tempe/
 ſtate pro Ferrarienſium duce agebar legatus : A duerſus tamen eum Blate/
 rones illi nihil attentarunt : cum forte ab eis labefactari eius famâ non poſſe

Non gentes di
 ſputande co/
 cluſiones ro/
 mæ ppoſite

Origenes
 Hilarius

Bonfranciscus
 Regienſis
 epiſcopus

Apologia	<p>uererentur: quando quicquid tractasset correctioni matris ecclesie & pontificis submisisset. At is sane istec dispendia non perperius: Apologiam edidit: Variam certe opus: & elegans: multaque rerum sentu dignarum cognitione refertum: Viginique tantum noctibus elucubratum. Qua editione luce clarius conspici datum est: non tam conclusiones catholicos potuisse sensus recipere q̄ illos qui prius adlatrauerant insolentie & ruditatis coarguendos esse: librumque ipsam: & quæ scripturus erat imposturum non matris ecclesie: eiusque prebdi sanctissimo iudicio: christianissimi hominis more: cõmittens: Id enim uel expresse: uel tacite heri oportere persuasissimum est: qualis illud Augustini profertret: Errare possum hereticus esse nõ possum quando Alterum sic hominis proprium Alterum peruerse & obstinare uoluntatis. Sed ubi Innocentius octauus pontifex maximus accepit: per editorem Apologie: interpretatas conclusiones illas: quæ prius calumniis infestæ fuerant: in catholicum sensum: & a nota criminis releuatas: Referentibusque nonnullis: quibus conclusionum examen demandatum fuerat: decipulas opponi posse fidelibus: & nonnullæ quæstionum illarum (crude quidem & in explicitæ disceptandarum more iacebant) passim uagarentur libelli lectione quo continerentur interdixit: quæ omnia per Alexandri sexti pontificis maxima: sub quo nunc unimus: Diploma: quod breue nominant liquido uisuntur: quod cum apologia ipsa impressoribus tradere exarandum duximus. Verum in ipso apologiæ calce: quod postea pontifex auctoritate prestitit: quibus ille poterat rationibus antea factita uerat. Obsecrauerat quippe amicos: & inimicos doctos: & indoctos: Vt apologiam legerent: libellum uero ipsam conclusionum inexplicitarum præterrent illectum: quando in eo plurima cõcinerentur: quæ nõ passim uulganda tritiis: sed se creto congressu inter doctos & paucos disputanda susceperat. Scolasticamque exercitationem more academiæ meditarus: Multa ueterum philosophorum: Alexandri. f. & Auerrois: aliorumque quam plurimum ipsa dogmata propoluisset: quæ semper publice: & priuatim asseruerat: professus fuerat: predicauerat non minus: a ueræ rectæque philosophiæ: quam a fidei seminis dedinare: Atque in hunc modum de libello illo nongentarum conclusionum uerba faciens: Apologeticum opus condidit. Qui ergo me ederunt: ideo illa non legant: quia nostra sunt: qui me amant ideo non legant: quia ex illis quæ mea sunt cogitare plurima possent: quæ non sunt nostra. Ceterum immensa dei bonitate: quæ ex malis etiam bona elicit: effectum esse: (quemadmodum mihi tetulit) iudicabat: Vt calumnia illa falso a maleuolis irrogata: ueros errores corrigeret: Eiq̄ in tenebris aberantibus quantum exorbitasset a tramite ueritatis: conuerti posset: seu splendidissimè</p>
Innocentius octauus pon.	
Alexander sextus	
Nota	
Alexander Auerrois	
Dei bonitas	

mum iubar illucesceret: prius enim & gloriæ cupidus & amore uano luc-
 cendus. Muliebrisque illecebris commotus fuerat: feminarum quippe
 plurimæ ob uenustatem corporis orisque gratiam: cui doctrina amplæq; di-
 uitiæ & generis nobilitas accedebant: in eius amorem exarserunt: ab qua-
 rum studio non abhorrens: patumper uia uitæ posthabita in deliciis deflu-
 xerat. Verum similitate illa: exerectus disfluentem luxu animam: retudit
 & conuertit ad Christum. Atque feminea blandimenta: in supernæ patriæ
 gaudia commutauit: neglectaque aura gloriolæ: quam affectauerat dei glo-
 riam & ecclésiæ utilitatem tota cepit mente perquirere: adeoque mores com-
 ponere: ut post hæc uel inimico iudice comprobari posset: Cumque de ipso
 gloriosa statim fama: & per uicinas & per remotas oras uoluntate accepisset:
 plures ex philosophis: qui eruditissimi habebantur: ad eum: tanquam ad
 mercaturam bonarum artium (ut inquit Cicero) confluebant: uel ob com-
 mouenda literalia certamina: uel quibus inerat rectoris mentis sententiæ:
 ad audienda tenendaque recte uiuendi salubria dogmata: quæ tanto magis
 expectabantur: quanto ab homine doctissimo: pariter & nobilissimo: pro-
 fluebant: qui quandoque de uisio mollitudinis uoluptariæ anfractus sectatus
 fuerat. Videtur enim ad disciplinam morum auditorum mentibus ineren-
 dis ea plurimum habere momenti: quæ & suapte natura sint bona: & a pre-
 ceptore conuerso ad inuitæ semitas: ex dissorto: & obliquo libidinum calle:
 proficiuntur. Elegiaco carmine a mores luserat: quos quisque exaratos li-
 breis: religionis causa: ignibus tradidit. Multa itidem Rhythmis iuste hetru-
 scis: quæ pari causa par ignis absumpsit. Sacras deinde literas ardentissimo
 studio complexus: statim in templo dei: oeu frugum primitias: octauum
 tunc & uigintiimum annum agens: de operibus sex dierum Geneseos: & die
 quietis heptaplum obtulit: Opus quippe & perfectum ingenio: & elabora-
 tum industria: cum sublimibus philosophorum dogmatis: cum profundissi-
 mis nostræ Christianæ theologiæ misteris: repletissimum: Septemque
 uaria enarratione conexum: septem uero capitum numero: cuiuslibet septen-
 næ: expositionis conserto libri nomini maxime quadrans.

Quod tamen ob erutas & naturæ gremio res: & difficiles diuinarum que-
 sionum euolutiones: Atque ob prophete reconditissima: sensa: sermonique
 elegantiam: non se passim philosophiæ: & eloquentiæ rudibus offert: Sed
 pretiosæ illius: & rare suppellectilis usus paucus paratur: quod & ipse ani-
 ma uertens: in eiusdem proemii calce mentionem: de hac re: non illepidam
 fecit. Cum primum sacras degustauit literas: non tantum ueram sapien-
 tiam: sed & ueram eloquentiam: inuenisse letabundus exultabat. Multaq;
 ut omittam ab eo testamenti noui allata preconiâ: Pauli epistolas oratorum læ.

Conuersio ai
 ad deum

Cicero

Erusta ama-
 tona carmina

Stadium li-
 terarum sacra-
 rum

Quid de sa-
 cris literis p-
 nuntians
 Pauli episto-
 læ.

omnium scriptioibus eloquentia prestare dicebat: Tullii etiam ipsius: De mosthenisque primarii (ut inquit ille) dicendi artificis: lucubrationes nominatim citans: non quod essent: ut ille calamistris inusitatis: & corollis undiq; fucis: & cincinnsis con stipata: Sed ut ueram: & solidam: & redolentem: & sapientem: eloquentiam: ueris sententiis: uera arte sufflata: Essentent: ut dicam breuius: egyptiorum opibus non consulto lassata: . Omnia poro

Eloquia legis
ueteris
Augustinus
Septimus
Eusebius
Cassiodorus.

ueteris legis eloquia consumatissima: sententia: & sapientia plena predicabat: quod & si cum aliis: tum Augustinus: in libro de doctrina christiana luculenter ostendit: Septimiusque Tertulianus: Eusebius Pamphili: & Cassiodorus affirmant: grammaticos: rhetoras: Oratores: philosophosque omnes peritos eloquentia: & doctrinae suae fluentia ex diuinarum scripturarum sonibus epotasse: ipse tamen aliis innumeris rationibus prosequatur: quarum partem si heptapli celebratissima: exordium: inq; ipso secunde expositionis proemio: uidere oportet: precium est.

Libellus de
ente & uno

Inter tot iuges diuinae legis euolutiones secundo anno ab heptapli editione: opusculum etiam de ente & uno decem capitibus distinctum: absoluit. Breue quidem corpore: sed amplum uiribus: Sed altissimis & phorū dogmatis & theologicis sensibus undequaque respici: quo sapientius ente non est unum: sed sibi suae respondere: equaliter eē ambitu ostendit: Cū trouersisq; sup ea re a Platonis Aristotelisque sectatoribus habitā recēdit: asseueras academicos illos: q; cōtranū contenderunt: uerum Platonis dogma non assequutos: sensuumque p̄torus communionem inter Aristotelē & Platonem de uno & ente: sicut & de reliquis: in uniuersum & si uerba distulderent demonstraturus erat non desuisse: Ultimo quoque operis capite: totam disputationem ad institutionem uitae: & morum emendationem nō minus ingeniose: q̄ religiose conuertit.

Nota

Antonius fau
uentinus

Aduersum quod opus Antonius fauentinus: egregius alioquin philosophus: nonnulla quatuor epistolis obiectamenta protulit: quarum tribus ipse respondit: quarta: uero: uel quia fide liter delata non fuit: uel quia ex praescriptis responderi posse putauit: uel alia quapiam de causa: quae iusta tamen credenda est: mentionem q; scruerim non habuit. Cui nos: postq̄ decessit e uita: ne falsa uel latrandi maleuolus: uel sinistri aliquid credendi radibus preberetur occasio: respondendi munus obuiimus: Illudque potissimum curauimus: ut ex precedentibus ipsius sententis fuisse magna ex parte responsum monstraremus. Vidimus etiam nonnulla platonica: uemaculo sermone ab eo digesta: in quibus multa ad praecorum theologiam enodandam facientia: multa in arigmatibus: & scriptis: abstrusa: sapientum sensu referantia: deprehenduntur: quae forsam maioris ocium nacti latina reddere tentabimus: ne tanti hominis supereminens doctrina: inhaere de rebus maxime peruis quibusque: Vulgi ante ora feratur.

Nonnulla pla
tonica

Haecenus de perfectis lucubrationsibus: quas ante mortem emiserat. Ve-
 luti nuntios & antecambulones praedictorum operum qua conceperat:
 & prouidebat. Vetus enim testamentum interpretamenti iam sacibus
 illuminaratis: id ipsum muneris ut nouo prestaret accinctus: nec eositan-
 tam: quos litera series ferre poterat sensus: protulerat: Sed in his locis
 quae tris alios diuinorum eloquiorum proprios latura fuerat: superadhi-
 cabat. Graecisque: & hebreis exemplaribus nostrorum codicum distoc-
 des sententias conferebat: Sed hoc potissimum in eius mente consistum
 fuit: hoc de uniuersis propolitis: quae in commentandi genere conceperat
 altius insedit: ut aliorum dogmata non adduceret: utpote quae si haberentur:
 legerentur: nocerent: Sed sua prorsus inuenta & meditata dissereret ut
 propriis: non alienis facultatibus: famelicis ueritatis animas pro uinli satu-
 raret. Post haec hebraico idiomate pollens: de ueritate transiit in Hie-
 ronymi Aduersus hebraeorum calumnias libellum edidit: Necnon de-
 fensionem pro .lxx. interpretibus: quantum ad psalmos attinet aduersus
 eisdem libellum item de uera temporum supputatione conscripsit. Po-
 stremo ad debellandos septem hostes ecclesiae animum apulerat. Qui
 enim nec christo: nec illius paret ecclesiae: & quod est sequens eius est ho-
 stis: aut impius existens nullum recipit credendum dogma: siue falsis in-
 seruit idolis: subque hisce simulacris: demones adorat: Seu Mosaycam p-
 ditissimorum iudeorum ritu legem colit: Nefandum uel maomethem
 sequitur: detestandis illius placitis mancipatus: Aut christianam audi-
 tu tantum: non operibus & mente sincera: uitam uiuens: euangelica do-
 cumenta peruertit. Catholica: pro ecclesiae non consentiens: obstinato corde
 recalcitrat: uel non casta fide: sed uariis adulterata: prophana: que supsti-
 tionibus euangelia suscipit: Aut haec solida nitida: ac constanti fide re-
 ceperit operibus aduersatur. Hos itaque septem: quasi duces sub quibus
 reliqui: uelut gregarii: continentur: propriis eorum armis conflicturus:
 ad congressum cirauerat. Aduersus impios philosophos: qui nullae reli-
 gionis iugo colla depresso: nullique additi muniti: naturales tantum ra-
 tiones adorant: eisdem rationibus dimicabat. ueteris testamenti senten-
 tiis: propriisque iudaicae scholae auctoramentis: ualidissime contra hebraeos
 praedibatur: cum maomethanis: Alcorano nixus pedem: contulerat. Ido-
 lorum cultores & multis uulneribus: & ui non multa prostrauerat. Super-
 stitionibus uanis inretitos: eos praesertim qui diuinaticum colunt astrolo-
 giam: & uera philosophia: & peculantibus rationibus a strolagorum acri-
 ter taxauerat: Duodecimque iam libris: & quidem absolutissimus: ex trede-
 cim ad hoc destinatis eorum deliria insectatus fuerat. Demum hydromen-
 tiam: geomantiam: pyromantiam: haruspicinam: & cetera id genus ina-

Vetus testa-
 mentum iter
 pretatum

Libellus de
 ueritate tras-
 latiois ihero-
 nymi
 Libellus de ue-
 ra reponum
 supputatione

nia sigillatim exploferat. Sed in prophetantes astrologos cuneum expro-
 fello direxerat: totisque uiribus arietem tempera uerat: quando corū do-
 gmaris futilibus quidem & nullius momenti superstitiones ceteris suis
 erroribus falcimenta aucupentur: uel inspecte geneseos momenta truti-
 nantes: uel in diligendis horis: aut hexagenos: aut trigonos aspectus quos
 benignos uocant: concilians: & eiusmodi reliqua: quibus nec insa-
 nus crestes accederet. Nec contentus a strologiam omnem funditus eiec-
 tisse: ut ostenderet nostri temporis astrologis: græce potissimum linguæ
 ignaris. Vanissimam omnium professionum astrologiam: peruerbis rra-
 tationibus uariorem: si dici potest: effectam. Ptolomæi fructus: quos cæ-
 tiloquium uulgo nuncupant: inter scribendum aduersus eisdem quasi
 aliud agens: e græco in latinum sermonem uertit: & elegantissima expo-
 sitione honestauit: quo in libro plura: ut ita dixerim: errata quæ uerba uulga-
 ta illa translatione contineri demonstrat: quam tamen semper in archæ-
 nis: Veluti pretiosum thesaurum: custoderunt eiusdem cultores: ignaris
 De christi fide perperam sentientes: nec matris ecclesiæ parentes: impeno
 quos uisitationi uocabulo nominamus hæreticos: & nouo instrumento
 & rationibus egregia obiurgatione incessiuerat: nonaginta fere hæreses i
 propatulo habentur: Verum ille cuncta nitatus: ducentas inuenit: quæ
 sigillatim non modo eliminare: & profligare proposuerat: Sed & pariter
 doctæ quæ ex parte philosophiæ non rite percepta suos errores transissent
 aut furcillasset. In christianos postremo quorum fides sine operibus ui-
 siur: uehementer inuictus fuerat: necnon diligenter explorauerat: qui
 fieri posset: ut ignem in medullio terræ constitutum homines credant:
 quo perpetuo data sunt panas damnatorum corpora: cæteraque id ge-
 nus: tam animæ: quæ corporis: in excogitata supplicia: immensa quoque dei
 tatis uis: gaudia: quibus animæ corporibus iunctæ: beantur: atque diuif
 ecclesiæ quæ ad credendum compellunt: obaudientes non sint: & nihilo-
 minus passim debacchentur: in uitia diuitalque incumbât: cumulandis
 nihilque minus formidetur: ab eis quæ pane: aut affectetur quæ regnû dei
 pro morborum item qualitate idoneam opem ad mouere tentabat tetros. s.
 morbos: & suapte natura impuros: acerbis acerbisque medicaminibus in
 urere: ea uero uulneta quæ minori insecta malitia: deprauataque ferene
 cicatricemque obduerre delyderant: lenibus placabilibusque soue-
 re: adeptis uero ualitudinem & recidias metuentibus: saluberrimas po-
 tiones: celebrataque antidota preparare. Multa alia opera fuerat: exorsus
 quibus sperari poterat futurum: ut philosophiæ studia in uniuersum: eli-
 minatis erroribus: explosaque barbarie refloerent. In hæc potissimum
 Platonis & Aristotelis numerabatur Concordia quam iam corruptam bre

Ptolomæi cæ-
 tiloquium e
 græco in lati-
 nam uersum

Nota

Concordia pla-
 tonis ac Aristoteli-
 stocelis

ui perfecturus erat: si uita comes paucis adhuc annis superfuisset. Ita enim
 philosophiâ ab incunabulis lactâdo nutriuera: & ad usq; nra tēpora pdu-
 xerat adultam. Vt nostræ tempestatis philosopho nul amplius: aut i grecis:
 aut in latinis: aut in barbaris codicibus desiderandum esset. citasset udu
 thaletem: ignitum heradium: circūsumq; atomis democritum: Orpheus
 itē: & Pythagoras: præcipi alii eius ope & gratia in academiâ cōuenissent.
 Postremo philosophiâ principes Plato scilicet sȳbularum uelamentis: ma-
 thematicisq; inuolucris conspatus: & Aristoteles uallarus motibus dextera
 data fidem futuræ amicitiz laxisset. Inter Auerroim quoq; & Auesennâ
 Inter Thomam & Scotum: qui iam diu cōflictauerant: si non pacem inuni
 uersum: in multis tamen impetrasset inducias: quando in eorum pluribus
 controversiis: si quispiam dissidentia uerba rimetur attentius: & exactius
 libret: serupulosusq; uestigans cutem deferens: inuocetiam ad imas latebras
 profundasq; penetralia mente persuadat: unionem sensuum indisperatis pu-
 gnantibusque uerbis citra ambiguitatem comperiet. Neotericosq; turba par-
 tim pro meritis: partim pro culpis: & honorata fuisse: & taxata. Totus igitur
 deo dicatus ecclesiâ quibus poterat armis defendebat: Atque latitantē
 (ut aiunt) de democriti puteo ueritatem educibat: & ignorantiz gramē in ex-
 pugnabile: quo multorum mentes prelocantur: subnaescentisque perniciosa
 herbas abrumpebat penitus & destrūcabat. Sed mors adueniens tot tanta-
 rumque uigiliarum laborem: & exulæ lucubrationis partum inanem sere
 reddidit: hocque potissimum fuit in causa: ut plurimas q̄q; magna ex parte
 exarsitas: & desolatas: imperfectas cōmentationes dereliquerit: q̄ scilicet
 sibi ipsi tantum: non autem nobis: scribebat. Nam sicut ceteri in commentâ-
 do ingenio: ita ueloci inscribendo manu fuit: Et cum antea pulcherrimos li-
 terarum characteres delinearet: factum erat: ut ex usu nimis in commentan-
 do uelocitatis: uix eorum: quæ exarabat: capax existeret: Huc etiam & illuc
 scribere solitas erat. uetusta interdum: superuenientibus nouis: obliterans:
 ea pp̄ exoleta quedam & dispuncta repperi: quedam saltim & uellicatim
 exarata: omnia denique adeo confusa & inordinata. ut syluz: aut farragines
 putarentur: ex libro septemplici: quem aduersus hostes ecclesiæ pretitulaue-
 rat: pars illa: quæ diuinaculos astrologos genethliacosque potissimum: inse-
 ctatur: Ab incade: ut dici solet: ad limam perducta fuit quam non paruo ta-
 men labore: nec mediocri cura ab exemplari liturato: et pene discepto depro-
 simus: quo i opere summū philosophum: summum theologum: summum
 oratorem: acerrimum Christi ecclesiæ propugnatorem: incomparabili predi-
 tum ingenio: quod in cunctis ipsius cōmentationibus cernitur: se demon-
 strat. Quedam uerem minutula: non tornata adhuc: apud me cōperi. Inter

pretationē dūtaxat dominica orationis. Regulaque bene uiuendi circiter quinquaginta breues profecto namis & inexplicitas-quas in multa capua si uisisset deducturus omnino fuerat. Duas quoque ad deum deprecatorias quarum unam rithemis hetruscis. degiaco metro alteram. qua grauioribus defatigarum. quandoq; studiis animum cantando ad lyram mulcere posset cōposuerat. primis enim adolescentiæ annis genus omne musica artis adeo excoluerat. ut excogitata. per ipsum modulamina. notataq; debitis concertibus harmonice celebres haberentur: plurima quoque in eius scriptis q̄q̄ inordinata peruidimus: ex quibus tamen utile aliquid. presertim psalmorū enarrationem cōparari posse putauerim. Sed & epistola circiter. l. diuersis edita rēponibus: Tum familiares: tum doctrinales: tū adhortatoriæ emerere una cum oratione: quam Romæ. si dispartite contigisset. habiturus fuerat: que non tam iuuenis quartum & uigesimalū annum nondum nati. perspicacissimum ingenium. & doctrinam uberrimam redoleat (quod & cūctæ ipsius scriptones faciunt) q̄ fertilissimæ ipsius eloquentiæ locupletissimum nobis testimonium prebet. Stilo quidem ualde probando uisus est semper. non ascio: sed ingenio. multiformi etiam. pro rerum uarietate. qui & si totū (ut aiunt) Iſocratis myrothecion consumplerit. munditiæ tamē & decore maiestatis ornamenta seruaui. Nam & celebrata illa dicendi genera. quorum tria Gellius. Macrobius. quatuor enarrat. ex cōmentationibus ipsius. nec impendio. colliguntur. ibi copiosum. in quo Cicero dominari fertur. breue quod Salustio ascribitur. Siccum frontoni datum. pingue & floridum i quo Pliniū & Symbachum lasuuisse prodiderunt. At forte copiam hanc brutus nō uocasset elumbem. nec Salustius immoderatam. Siccitatem quoq; frontonis humeritatam. Salustii breuitatem elongatam. flores & pinguedinem Plini latiori in campo deportatas. non difficile recto iudicio orator deprehendet. Adde his Liuii lætæum fontem forte sine patruinitate (ut ille inquit) adiectis floribus plurimis Apulei. Verum non hæc i mutata a graecis phileleptia. se ex eruit. non in sticis noctibus. non in fictis fatumalibus ad laudandam prope Vergiliū aeneidem fabricatis. non in Romana historia. non i mera historia naturæ altissimis difficultibusq; speculacibus uacua. sed in admiranda illa mundi fabrica i incesedīs sacrosanctæ catholicæ ecclesiæ hostibus defudaust in eliminandis a stroligis fatigatus est. In theologicis quæstionibus excutendis. in Aristotelis & Platonis concordia laborauit. in enarranda sacra eloq; incubuit. In comonendis & adhortandis amicis nauauit operis: Verum hæc de qua agimus. eloquentiam tantum aberat. ut affectaret. ut eos potius dīnaret. qui pigmentata lenocinia scrupulosius exquirentes. omnes ingenui uires in uestigandis uocabulorum originibus accommodabant. Quæ omnia

Musica exulta

Epistole multiformes

Probatas dicendi chara. / cter
dicendi genera
Copiosum
breue
Siccum floridum & pingue

plurimos eo propensius in eius admirationem conuerrere: q̄ inter eorum lit-
 teras diu & propensissime uerlatus esset: qui latinæ literas eloquentia flo-
 ribus refertas non sicut professi patiantur hæc æquo animo nimis antiquita-
 tis amatores: nam hæc & si concisus compendiosusq̄: tamen eo forte ueri-
 us: quo me doctiores & Hermolaus Barbarus & Baptista Carmelita &
 Marcellinus Ficinus & Matheus Bossius & pleriq̄ alii doctissimi & eloquen-
 tissimi uiri prodidere. Bibliothecas amplas: tam latinorum q̄ grecorum in-
 credibili celeritate & perlegit & excepit: Nulla que s̄ modo facultas da-
 ta) commentationes illectas preterit. De pericis ecclesie doctonibus tantum
 cognitionis adeptus fuerat: quantum credere difficile est: etiam in eo qui in
 ip̄is solum euoluendis totum uitæ tempus consumpsisset. De neotericis ue-
 ro theologis: qui eo stilo sunt: ut quem parisiensem uulgo nuncupant: tan-
 tum iudicij apud eum residebat: ut si quis ex improuiso abstrusam illorum
 cuiuspiam maleq̄ explicitam questionem enucleandam petisset: tanta i-
 gendi fertilitate adaperiebat: ita solerta referabat: ut diceris doctoris illius
 uniuerſa dicta præ oculis & innumerato habuisse: cunctasq̄ pari modo sa-
 milias agnouerat: cunctas scedas excusserat: nec uni illorum sic addictum
 credas (qui nostris hominibus mos est) ut ceteros aspemaretur. Ipse enim a
 teneris sic institutus fuit: sic animatus: ut in illis ueritatem quæretet: parique
 honore: quousq̄ illa eluciferet: inuentam ueneraretur: priuata affectione
 nudatus: quid tamen de singulis sentiret: qui in uniuersum famosiores habet̄
 tur: in Apologia proemio: cum de barbaris: grecis: latinisq̄ philoſophis: p̄-
 prietates: peculiareque laudes retulerit: uidere datur: Thomam uero a qui-
 narem quando interloquendum: de his philoſophis theologis ue: qui galli-
 eo more disceptando scribere: mentio se ret pre omnibus laudare consue-
 rat: ut ipse solidiori prælis ueritatis basi nitentem: Eum quoque in hepta-
 plo nostræ theologia splendorē nominat: De hoc percunctatus creberrime:
 & a me ip̄o: idem respondit: Nec oppositum suadere cuiq̄ debent nonnulla
 quæ in eius apologetico continentur disputanda: alioquin Thomæ opinionibus
 exprolesso aduersantia cum iuuenis admodum esset: gloriæque tunc cu-
 pidus: in urbe celebratissima: Gorgiæ leontini more: quascunque tutando
 partis: samam aucuparetur. Adde q̄ ex decem millibus propositionum tri-
 bus tantum aut quatuor non consentire: sed & aduersari: id non conuincit.
 Disceptandi porro peritissimus fuit: frequentemque & impensissimam ope-
 ram literariis agonibus: dum serueret animas impendit. In obiectando sa-
 cile: Scoti acumē: & uigilantiam: Francisci acrimoniam: copiam & multitu-
 dinē aureolæ deprehē potuisset: nec desse: nodos illos: multiplicibus flexioni-
 bus cōplicitos: nec tā uillāq̄bus arguūis: q̄ gravitate subnixos: itare sp̄dēdo

Vdocitas le-
gendi

Thomas aq-
nas

Gorgias leon-
tinus

Scoti acumē

Aureolæ

Thome fortitudinem & robur: Alberti amplitudinem cerni datur. Verum his conflictibus nuncium pridem remiserat: & magis atque magis id muneris in dies posus fuerat: adeoque detrahebatur: ut herculi essenti Ferratensium duci: & internunciis: & se ipso emississime postulanti: Ut dum generalis predicatorum fratrum Synodus Ferratiae celebraretur: disceptare non a gre ferret: idu obsequi reluctatus fuerit: multis tamen rogantibus annuens principi illi cuius amor in ipsum non mediocriter exiterat morem gessit. Unde datum est ambigi solerius ne an eloquentior: Doctior an humanior appareret. Ex ore quidem disceptantis talis semper animi patebat alacritas: ut de re comi: & placida potius quam subacida & difficili altercari uideretur: quapropter qui ab ore pendebant audientes: in mirum eius amoris excitabantur: Sed frequens ei adagium inerat: munus id esse dialectici: non philosophi. Aiebat item eas disputationes prodesse: quae placido animo ad uestigandam perquirendamque ueritatem priuatis in locis: semotisque arbitris: exercebantur: At illas obesse plurimum quae in prophanulo fiebant: ad ostendam doctrinam uel ad captandam uulgi auram: atque imperitorum applausum. Vixque posse fieri omnino censebat: ut honoris cupidini: quae frō triuagi illi disputatores exagitantur: inseparabili uinculo annexus non sit illius cum quo disputatur desiderium infamiae confusionisque: letale uulnus animae: uenenumque charitatis mortiferum: latuit eum nihil omnino: quod pertineret ad captiunculas: caualaeque sophistarum: & suileticas quilibet: quae calculationes uocantur: haec mathematicae commentationes sunt: subtilioribus: ne dixerim an morosioribus excogitationibus: naturalibus applicatae. Verum & si in eis esset eruditus: ac eiusmodi scriptiones legisset: quas forte ad plenum non nouit Italia: (Nulla enim tam inuisa & inaccessa literarum reperiri poterant: quae illius uestigio lustrata abunde explorata non essent): odisse tamen & detestari uidebatur. Valere meo iudicio earum commune uelum animaduertēs: ad foetorum parandam infamiam labefcendamque in replicando memoriam: ueritati uero inueniendae: cui infestam operam nauandam arbitrabatur: aut nihil: aut parum conducere. Sed ne plura conlecter: lectoremque deinceps: comprehendam breui. Eni tuit aliquis eloquentia: sed inficitia rerum naturae secretarum dehonofatus est. Alius peregrinas linguas: Sed uniuersa phoeu decreta non calluit: pisco rū alius inueta plegit: non noua dogmata cocinnauit: scientiae ab altero hominū trū & humanae gloriae causa: non christianae religionis: & diuinae: & humanae quietis: sunt: Ille uero cuncta haec pari studio ita complexus fuerat: ut turmatim & coacervatim in eum confluxisse uiderentur: nec ut multi qui non aliquo uno excellentes: omnium participes sunt:

Hercules
essentis

Adagium

Capitula
sophistarum
Suileticae quilibet

Sed in omnibus usque adeo p̄ceperat scientiis, ut q̄libet ex his in ip̄so con-
siderasses, eā sibi propriā & peculiārē elegisse iudicauisses: hæc quoque
eo admirabiliora erant. Cū a se ip̄so ui ingenū & ueritatis amore, quasi
absque p̄ceptore alloquutus esset, ut quasi de ip̄so illud quod de se dice-
bat epicurus, postquam p̄ferre. Se sibi ip̄m, t. fuisse magistrū. Ad quos
mirabiles effectus tam paruo temporis sp̄atio producendos: quique ego
le mihi memoria repeto: in ascolendis sibi usque ad diem illam, omnia
literatura uoluminibus, erogasse: iuge & insatigabile studiū contē-
ptionem postremo terrenarum rerum. Hunc igitur si prisca illa ætas la-
conū tempore protulisset: Si Aristotelē credimus diuinū illum uirum ap-
pellauisset, Sed uirtutes intellectus iam ut arbitror relinquendæ uideātur
& nūc prodare eius animæ partes, quæ actiones spectant prosequendæ
exactissimiq; mores i publicū educendi sunt, ut flāmatu ip̄sius in deum
animus innotescat, ut erogate in agenos diuiciæ collaudentur, ut his qui
tandem diuinæ legi, sunt ad dēti, referendi gratias in bonoꝝ omnium au-
ctoꝝ, q̄ cumulati sume, paretur occasio. Trēnio igitur priuāq; diē obiret
ut posthabitis dominandi curis in alta pace de gere posset secutus, quo lœ-
p̄ra caderent. Cuncta patrimonialia que Mirandula, Cōcordiaq; posside-
bat, hoc est tertiam partem eas, mihi nescio an dono, an uenditione trad-
didit, quod factum postea Maximilianus Augustus, qui nobis est rex
& dominus, ut ita dixerim immediatus (neq; n. aliu tot sæculis quot ē ex-
dificata Mirandula atq; Concordia nisi qui successiue in regali imperiali
ut Romanorū throno cōsideret recognouimus) cesarea liberalitate firma-
uit: Quicquid aut̄ ex hoc negotio pecuniarū acceperat p̄tim pauperibus
elargitus est, partim in emendis agris. Vnde & ip̄se & eius familiares ale-
rentur expoluit, nominatimq; corbularum in agro Ferrarientiā multis aureorū
multibus nūmum sibi comparauerat. Multa itidem uasa argentea, p̄-
ciofaq; supellectilia partes in pauperum uas distribuit. Mensa mediocri
contentus fuit retinente tam nominali lautitiz prioris, quantum ad seru-
la, & ad uasa argentea pertineret. Diebus singulis preces ad deum suis ho-
ris effundebat. Pauperibus semper si qui occurrerāt pecunias tribuebat:
nec eo contentus Hieronymo beniueno, cui Florentino litterato homini
quē pro magna in ip̄sum charitate, proque moꝝ integritate dilexit pluri-
mū demādauerat, ut p̄p̄tis pecunis semp̄ subiret egenis. Nap̄tū quo-
que uirgines traderet, eique statim, ut erogatos nummos q̄ primū mte
stip̄ere posset renuntiaret. Id enim munens ei delegauerat, quo facilius

Quinq; cau-
sa tam mira-
belium esse,
ctuum
Septē aureorū
nūmū mi-
lita in compa-
randis libris
erogata

Erogatio i pa-
uperes

Mediocri
mensa

ueluti fido intermūtio pauperū ciuium calamitates & miserias. quæ ip̄m
 latuissent releuare quiret: Dedit & scriptus (quod silentio pretereundum
 non puto) de corpore proprio elemosinas. Scimus plerūq; (ut uerbis utar
 Hieronimus) potteruisse egenibus manum; Sed carnis uoluptate & ille-
 cebris superatos. At ipse propriam carnem diebus illis possumū. qui chri-
 sti cruciatus & mortem nostræ salutis grana representat. in summi illius
 beneficii memoriam. delictorumq; expiationem cadebat. meiq; oculis
 scriptus (cūcta in dei gloriam redeant) flagellum uidi. Vultu hilaris semp
 erat & placido. adeoq; miti natura. ut nūq; se fuisse turbatum multis etiā
 audientibus testatus sit. Recolo mihi interloquendum dixisse. in nullū
 euentum (ut res pessime cederent) ita cōmoueri posse credere. nisi scruia
 quaedam deperiret. quibus elucubrations eius & uigilæ recondite. sti-
 pabantur. Sed cum animaduertet pro deo optimo maximo eiusq; co-
 delia laborare. Et idēq; oia opa studia. actionesq; dedicauisse. & id fieri
 minime posse. nisi aut eo iubēte. aut p̄mittēte. Cōsidebat se nō contra-
 tū in o. kelief mentē. q̄ iā nullis posset aduersis deprimi. nullis quoq; cō-
 modis (ut palā fiet) extolli. Nō illum certe uniuersæ philosophiæ pentia
 non hebreæ non chaldeæ Arabiceque linguæ. Vtra latinam & grecam
 cognitio tumidum rediderant. Non amplæ diuitiæ. non generis nobili-
 tas inflauerant. non corporis pulchritudo. & elegancia. Non magna pec-
 candi licentia in mollem illam. & spatiofam multorum usam. reuocare
 poterant. Quid igitur poterat eē tam admirabile. quod illius quiret mē-
 tem peruertere. quid inq; supra illum esse poterat. qui (ut uerbis Senecæ
 utar) Supra fortunam erat. Cum illam siue secundis flatibus tumidam
 siue aduersis reflexibus humilem. aliquando contempserit. ut eius mēs
 christo & supernæ patriæ ciuibus spiritali glutino copuleretur. quod uel
 hoc argumento liquido percipitur. Quod dum ecclesie officia. & dignita-
 tes a plerūq; nostri temporis (proh dolor) licitatas. auctionatasq; nō pau-
 cos uideret expetere. flagitare. / suspitare. enixissime mercari. Ipse a duo-
 bus regibus per intermūctios oblatas. testes adfuit grauissimis. testis ego
 se sacris inuari nolle respondens. repudiauit. alter uero quidam cum se-
 culi dignitates. & amplos reditus. se daturum spondisset. si regem eius
 adiret. conspiciat angulum non relinqui in quem se conderet. ad præp-
 esse cuncta suffugia. tale illi dedit responsum. Vt intelligeret se nō digni-
 tates. aut diuitias expetere. Sed potius. ut deo. & studijs uacare posset.
 illas neglegisse. Ferrariæ quoque cū ex amicis qdā Pandulpho collenuitio
 p̄s Laurenā uisicōsulto. p̄p̄icacis igenū uiro. et multifariæ lectōis quo ami-
 co familiarissime utebas. suscessit. ut eū adduceret quibuscumque cōsibus
 posset ad cardinalatus dignitatē petendā. uel certe si eā p̄tēsis offerret. qd

multis futurum uidebatur; amplectendam; Idque pandulphus subhesitans
 perticasset; quippe qui non ignarus esset; Omnia illum malle; q̄ huiusmo-
 di honoribus commiseri; ipse qua erat animi magnitudine responderi; pec-
 tinus propheticum illud; per epistolam iussit. Non sunt cogitationes meae;
 cogitationes uestrae; contemplans forte de bonis ecclesiae; quorum pars ma-
 xima pauperibus hereditario iure debetur; magnificos duceat apparatus;
 non oportere; Sanctissimum item hominum exempla ante oculos posi-
 ta; Ambrosii scilicet Augustini; Martini cateroq̄; qui episcopatus digni Ambrosius
 tatem oblatam effugerunt; Diuque id muneris ante q̄ obirent detracta ue- Augustinus
 mi pontifici potestate sanctissimum celestinum se abdicasse legerat ipsum Martinus
 que totius christianae rei publice humeris onus excussisse; onus uere cum Celestinus
 subeuntibus maximum paretur praemium inuitis scilicet & parendi tan-
 tum tuandique gratia illud amplectentibus persuasissimum erat; uero phi-
 losopho non esse laudis; cumulasse diuitias; non queisse honores; sed re-
 nuisse; Et umbrantem renuendo gloriam; ueram adipisci; quae semper uirtu-
 tes eui comes inuidua & a secula comitatur; humanam gloriam; uel pro ni Contemptot
 hilo habebat; Atrebatque sepius famam uisus non nihil mortuis minime humanar glo
 profuturam; tantumque propriam effusisse doctrinam agnosimus; quan- tia
 tum utilitati ecclesiae; & eliminandis; explosendisque a diuersis erroribus cō-
 duceret; quoniam ad eam perfectionis noctam; peruenisse percipimus; ut
 scilicet parum curaret; si eius commentationes non sub proprio nomine pu- Nota
 blicis ederentur; dum tamen id ipsam quod sub pici nomine facturae fue-
 rat afferret; hoibus emolūmi; minimūq̄ aliis amplius affici libris; p̄terq̄ ue- Vera christia
 teri nouoq̄ testam̄to; atq̄; reliquū in eis semp uoluentis; cōsumere statu nae mentis in
 ille nisi publica eū stimularer utilitas eū uideret tot; & tāta q̄ cōcepat; & pu- stitutio
 rietat; passim ab oibus nō efflagitari modo; sed & imatura exigi; Minutū Quid d̄ amā
 q̄ quantūlūcūq̄; deuoti; uel seniculi; uel aniculae; affectum in deum; pla- do & cogno-
 ris q̄ omne eius humanarum diuinarumque rerum noticiam faciebat; Ad- scendo deo i
 monebatque sepiissime familiares inter loquendum; Vt animaduertēt hat uita iudi
 quantum laborant nutentque mortalia; q̄q̄ caducum & fluxum; quod ui- carit
 uimus; q̄ firmum & stabile quod sumus fuerati; Siue scilicet detradamur ad Sed uide mi Ange-
 inferos; Siue subleuamur ad caelos; hortabaturque ut ad deum amandum quae nos infania teneat; amare deum dum sumus

in corpore plus possumus q̄ uel eloqui uel cognoscere amando plus nobis p̄
ficimus minus laboramus illi magis obsequimur maliamus tamen sem-
per per cognitionem nunquam inuenire quod querimus q̄ amando possi-
dere id quod non amando frustra etiam inueniretur. Illud quoque diu-
Eullogiū qd̄ in ore habet
frequens
Liberalitas
nitia

Francisci. Tantum scit homo quantum operatur illius in ore frequens fuit
rat. Ceterum liberalitas sola in eo modum excessit tantumque aberat ut
aliquid curæ tertiis rebus apponeret ut etiam inuicisitas neuo macula-
retur. Ab amicis quoque sapienter admonitum competitimus ut in totum diu-
ritias non contemneret. Asteuerantibus id sibi probo darii cum uulgatum
foret siue id uerum siue falsum iurati dispensationibus prebuisse occasionem
nihilominus mens illa qua semper contemplandis persequendisque totius
naturæ consiliis inherbat demittere se facile non poterat ad hæc infima ab-
iectaque pensulanda. Memini dum Ferraria cum eo obseruaret obsona-
torem pagella quadam oblata expensarum approbationem expetere quo
uiso mirabundus extiti percunctatusque illum mentem ne ad id quod
retroactis temporibus neglexerat apposisset respondit familiaris non mo-
do ab eo efflagitasse sed exegisse ut id subiret officii quibus ut morem gere-
ret facilitauerat tantum uero curæ quantum prius habuisse. Quinetiam
dum eius dispensator primarius eum interpellasset ut eius pecuniarum
quas per multos annos contractauerat dispositione fieri iuberet quo secu-
rus menti suæ consuleret. Atque eiusmodi libros coram attulisset talia ei-
de uerba respondisse percepimus. Scio me q̄ sepiissime abiste & potuisse &
posse fraudari. Quapropter liberatione expensarum harum opus non est.

In amicos be-
nevolentia

Duo salubet
rima reme-
dia aduersus
uitia

Similitudo
amoris cā

Si tibi debeo q̄ primum nummos exsoluam. Si mihi debes uel in presentia
si potes uel in posterum si non adest facultas debita reluc. Amicos uero
semper multa indulgentia tractauit quibus cum hortatoris ad beneuolu-
dum locutionibus uti solebat. hominem noui qui dum eius doctrina fretus
& fama secum loqueretur & haberetur sermo de moribus duobus tan-
tum ipsius uerbis commotum ut uia uitiorum deserta mores reformauit
rit. Verba fuerunt eiusmodi. Si christi mortem nostri amore perpessam pre-
cipue haberemus propriam quoque identidem cogitando caueremus a ui-
tiis. Modestiam & comitatem in eos admirabilem exhibuit quos non a ui-
rius aut fortuna perbatos sibi de uincendos duxerat & amoribus & do-
ctrina eos tamen qui quantumcumque pollebant litteris uel saltem bonæ
artū studiis nauos aptosq; inspicere diligere cōsueuerat. Similitudo nāq;
amoris est causa & erga sapientem uirum ut teste philostato Apollonius
inquit. Affinitas quadam est scientiam quoque perficere hominem qua
homo est perfectum uero bonitatem consequi super alios uero probos

esse diligendos non ambigitur. Caterum nihil ei intolerabilius quam (ut
 uerbis horatii utar) superba ciuium potentiorum limina. Minam quoque
 sæculi & conjugale uinculum polius fuerat. interrogatusque interiocandum
 quid ei ad alterum subeundum onus ferendumque & necessitate cogente:
 optione data leuius uideretur/hæsitabundus aliquantulum notabundus
 que necnon pauillum subridens conjugum respondit cui non tantum esse
 & seruitutis annexum & periculi quantum milina libertatem enim supra
 modum dilexerat: quam & natura sic affecta & philosophæ studia suggest
 ferant: Vagumque ob id plurimum extitisse illum autumo nec propriâ sibi
 unquam sedem delegisse: licet Florentiæ sapius: & Ferrariæ quandoque
 commoraretur quarum alteram ciuitatem sibi quasi domicilium presu
 tuisse putauerim: quod scilicet in ea post Bononiâ primam litterarum stu
 dia coluerat: illiusque princeps eum minime diligeret. quadamque ueluti af
 finitate coniunctus: Vt post ex cuius ego sorore scilicet Blancha Maria
 estensi natus sum nec etiam longe nimis esset a patria. quando triginta tan
 tum passuum milibus ab Mirandula orientem solem uersus Ferrariâ distet
 Alteram siue aeris amantate: siue plurium amicorum suauitate: siue
 ingeniorum subtilitate dilexit plurimum: & ircoluit: quos inter littera
 rio amore duos sibi potissimum deuinxit: Angelum scilicet Politi
 num uirum græce/latineque doctissimum necnon uariarum litterarum
 florum relectum: ac prope uindicem Romanæ linguæ. Alteram Marfilium
 sionum Florentinum hominem omniâ litteratura redolentem: Sed ma
 ximum & his qui nunc uiuunt Platonicum cuius opera in academicis sibi
 uendicanda uisus fuerat. Exterioris latræ cultus non multum diligens fue
 rat: non de eo loquimur quem obseruandum præcipit ecclesia (gestasse qui
 pe præ oculis eum uidimus) sed de his cennoeus mentionem facimus: quas
 nonnulli posthabito uero cultu dei quum spiritu & ueritate colendus est:
 prosequuntur: & prouehunt: At intemus affectibus seruentissimo deum
 amore prosequeretur. Interdum etiam alacritas illa animi propemodum
 elanguiscebatur: & decidebat: Maiori quandoque nitu uires assumens a
 deoque in deum exarisse illum memini. Vt cum Ferrariæ in pomano quo
 dam de Christi amore colloquētes longis spatia remur ambulacris in etul
 modi uerba proruperit: Tibi hæc duxerim in arcana recondito Opes que
 mihi reliquæ sunt absolutis consummas/que elucubrationibus quibusdam
 egenis largiar: & crucifixo munitus exerts nudatisq; pedibus orbē peti
 grās per castralla purbes christū predicabo. Accepit postea illum muta uisse
 propolitu nā predicatori ordini se addicere statuens interim eoy que cōce
 perat operum quæ inchoauerat maturabat edmonē. Sed Millesimo quadrin

Libertas as

Blancha Ma
ria estensis

Angelus po
linanus

Marsilius si
onius

Exterioris la
træ cultus

Verus dei
cultus interio
ris latræ cul
tus

Feruer amo
ris in deum

Quo anno ui-
 tz: fat mortu-
 us

Quales in
 infirmitate se
 gesserit.

Christiani
 hominis finis
 laudandus nar-
 ratur
 Dei imago

Albertus pius

Alexander ex
 aphrodisiade
 Themistius
 Auerois

Cæli reginæ
 ad egrotantē
 nocte accessit
 se

genceſſimo nonageſimo quarto anno redemptionis noſtræ: Dum ipſe ſe-
 cundum & trigelimum ætatis annum implet. Florentiaque moraretur
 inſolendiſſima correptus eſt febre: quæ adeo in humores & uiscera graſſata
 eſt: ut nullum non medicamentorum genus adhibuit contempſerit: cum
 que omnino naturæ ſatſacere intra tertium decimum diem coegerit. Sed
 quemadmodum in infirmitate ſe gesserit: licet eo tempore ab eo procul eſſe
 narrare tamen non deſinam: quæ ab grauiſſimis teſtibus: qui aderant acce-
 perim. Quale illud cum poſt ſumptum eucharistiæ ſacramentum: Sigillū
 ei crucifixi Chriſti offerretur: ut inde plenus amoris hauſtus ob ineffabilis il-
 lus paſſionis noſtræ ſalutis gratia memoriam: priuſq̃ exhalaret animam: ſū-
 mere poſſet fortiſſimum: dumtaxat aduerſus quacunq̃e aduerſa: munimē
 ualidiſſimumque contra iniquos dæmones: propugnaculum. Interroganti
 q̃: mox ſeniori: An firmiter crederet: ueram eſſe illam dei ueri: uerique hor-
 minis imaginem: qui qua deus eſt: ante tēpus: & æuam ab ipſo patre deo:
 cui æqualis in omnibus genitus eſſet: deoq̃ ſpiritu ſancto: qui & deus eſt: ab
 ipſoq̃ & patre: quæ tria unum ſunt coeternæ: manante i utero Mariæ: ſem-
 per uirginis: cōceptus eſſet: in tēpore: qui ſamē: qui ſitum: qui labores: a ſuis
 uigiliis: perpeſſus eſſet: qui demum pro contractis ab adē ſemine ſordibus
 niſis ablundis: proq̃ referanda ianua cæli maxima: qua genus humanum
 charitate compeſcitabatur: precioliſſimum ſanguinem: & ſponte: & libentiſ-
 ſime in ara crucis effuſiſſet: ceteraq̃ id genus recenteri quidēq̃ ſolita: Non
 modo ſe credere: ſed & certum eſſe: reſponderit: & item illud cum Alberto
 pio ſororis filio: quem nominauimus inter huius uitæ initia: iuueni: & inge-
 mo: & bonarum artium ſtudio: & moribus conſpicuo: eadem ratione qua
 Alexander ex aphrodiſiade: & themiſtius in auſcultatoriorum librōrū pro-
 emio fortitudinem e phyſicis contemplationibus: ſumi contra mortis metū
 declarauit: quam mox ſententiam uſurpauit Auerois: conātī inq̃ Alberto
 mortis conſinia reddere placabiliora: in hunc modum uerba reddiderit. Nō
 illa dumtaxat ratione pacari animum: non ſinē mortis cruciatibus poni: ſed
 hac potiſſimum q̃ dei ſui offeſſis: terminus iam poneretur: quando breui-
 uſculum uitæ eius tempus: crebriores i deum offeſſas: non contenturū arbi-
 traretur & illud præterea: quando pluribus ex predicatorum collegio: pro-
 batiffimis reſtibus: & Alberto ipſo paulo ante citato: reuelauerit. Cæli regi-
 næ ad ſe nocte aduentaſſe: miro fragrantem odore: membraque omnia ſe-
 bre illa contuſa: contractaque: reſouiffe: ſeq̃: morti omnino non conceſſurū
 pmiſiſſe: Hilari placidoq̃ ore i ſtrato: dū ægrotaret: iacuiſſe cōperit ē. Atq̃
 iter mortis aculeos: quos ſuſtinebat: q̃ſi cæcos ſibi patefactos cerneret: loq̃ ſo-
 litū: ſalutateſq̃ oēs & operā ſua: ut moris eſt: pollicentes blandiſſimo ab eo.

sermone & receptos & excolatos. Ab seruis item omnibus / si cui molestus forte
 fuisset / ignosci sibi postulasse certiores facti sumus / quibus ante acto anno testamē
 to cauerat / Victum aliis / & tegumentum / dum uiuerent aliis pecanias pro mentis
 erogari / haeredes Florentini xenodochii pauperes instituit / eorum dumtaxat /
 zar quae moueri non poterant / Mobilium uero Antonium Mariam scierunt /
 Quanta uero molestia eius obitus infimos / & summos omnium gradus afflicent /
 testes sunt italicae principes / urbes & populi / Testes hi tegetes / quos supra citauimus
 Testis iterum Caroli galliarum regis benignitas & gratia / silentio non pretereun
 da. Cui cum Florentiam aduentanti / ut inde Romam peteret / Neapolitanum re
 gnum expugnatum / graui eum laborare aegritudine / nuntiatum fuisset / Duos sta
 tim medicos ad eum / legatorum etiamnum fungentes officio / uisitatum / & opitu
 latum / ipse transmisit / literasque / quas & uidimus / & legimus / propria subcri
 ptas manu dedit / plenas & humanitatis / & earum pollicitationum / quas & ma
 gnanimi regis beniuolentissimus animus / & praeclearae uirtutes aegrotantis exige
 bant / Ei quippe tum fama notissimus erat / tum quadam familiaritate coniu
 gus / Nam ab eo in galliis / dum paruos inuiferet / honorifice exceptus fuerat / cui
 uero qui eum dum uixit toti orbi / & multis / saeculis admirandum praestitit / ita
 eius obitum non minus celebrem / & in auditum celebrari decreuit / quo circa ea in
 praesentiarum referenda puto / quae meis aurbus hausi / dum Florentiae quo illius in
 firmitate percepta / licet non tempestiue / me contuleram / in ade sacra / quae sanctae
 Reperata dicitur / Hieronymum sauarolam Ferrantensem / ex predicatorum or
 dine / Virum & theologiae consultiissimum / & praedarissimum / sanctissimumque
 sanctimonia / sacras habentem ad Florentinum populum conciones / audirem / Sed
 prius sacrarum litterarum ignarus / Apulei uerbis / admonere consilium est / Ne cras
 sis aurbus / & obstinato corde / ea putent mendacia / quae auditu noua / uel uisu ru
 dia / uel certe supra capsum cogitationis ardua uideantur / quae si paulo altius ex
 plora uerint non modo compertu euidencia / Verum etiam tactu facillima sentient
 Is igitur e pulpito declamatis / quae sum dicturus cunctis qui aderant / insinuauit.
 Arcanum tibi o Florentia pandendum est / quod equidem ita uerum est / quam p
 uerbum illud apud te frequens Ioannis euangelium / Subiciuissem profecto / Sed
 ad dicendum compellor / & qui mihi precipere potest / ut haec palam facerem / impe
 tauit / Neminem potro uestrum puto fuisse / qui Ioannem Picum Miradulam no
 nouerit / magnis ille a deo beneficiis / magnisque gratiis cumulatus / Multifana q
 peditis disciplina fuerat / Nulli forte mortalium tam celebre obtigit ingenium /
 Magnam in eo iacturam fecit ecclesia / Arbitrarer / si diuinus ei uirae spatium proro
 gatu fuisset / cunctos q octingentis ab hinc annis decessere / ob scriptioſū monumē
 ta / q reliquisset / excelluisse / hic mecum obseruari solitus erat / secreta palā facer / ex quibus
 nouerā / iternis eū locutiōibus a deo ad religionē citari / unde afflatus fuisse obse

Obitum eius
 oēs gradus
 hominū mo
 lestia afflic
 le.

Laus fratris
 uenarolae
 Apuleius

Verba fratris
 hiero.

qui cupiens non semel obtemperare propofuerat . Verum diuinis beneficiis male gratus uel ab fenfibus euocatus detrahebatur labores (delicate quippe temperate fuerat) uel arbitratus eius opera religionem indigere differbat ad tempus hoc tamen non ut uerum / sed ut ame coniectatum / & prelumtum / dixerim / Ob id duobus ei annis flagellum interminatus fum / si opus / quod ei deus patrandum propofuerat / negligenter exequeretur / Rogabam facer deum identidem / ut caesus aliquantulum uiam / quae ex alto eidem offensa fuerat tandem capeferet / Nō hoc quae fuit / quo perculsus est / non hoc putaueram / at id deo decretum fuit / Ut uir tam hanc relinqueret / preclaręque coronę in caelis preparatae partem amitteret / famamque / & nominis celebritatem / quae ad summum cumulum / si uisisset / fuerat habiturus / ad plenum non affequeretur . Verum benignissimus iudex / clementissime erga ipsum se habuit . Atque ob elemofinas larga & effufissima manu pauperibus elargitas / & orationes / quae ad deum / instantissime effufa sunt / effectum est / ut nec eius anima / in sinu patris / adhuc super calos exulret / nec ad inferos deputata perpetuis tormentis crucietur / Sed purgatorio igni ad tempus mancipata temporarias penas luat / quod in hac parte libentissime dixerim / ut qui cum no / uerunt / & hi potissimum / qui eius beneficiis cumulati fuere suffragis adiuuent / Hac & plura alia / uir dei dara uoce asseuerauit / Se addens non latuisse / obrem / data ei / si quae uiscerentur / uerbi dei precones dignos effici de quibus ater num summeretur supplicium / nec non adiciens diebus aliquot / haec sibi iniunuer / sum fuisse comperta / Sed propter uerba quae uirginem dixisse sibi agrotus affirma uerat / notabundus stetit / formidasseque diu / ne ille demonum opera fuisset illu / sus / quando ob eius mortem uirginis pollicitatio frustraretur . Verum tamen inno / tuisse sibi defunctum / aequiuocatione mortis deceptum . Cum illa de secunda & aeterna locuta fuisset . Hic de prima & temporaria credidisset / quod si quis dixe / rit hominem hunc uel hypocriti fuisse mentitum / uel fantasmarum ludificarum / uel daemonum prestigii circumuentum / Is nisi aut male de fide sentiens / aut mentis emotus sit / fateatur necesse est / deum multifarie sollicitatem eorum miseriamque / qui animam effudissent uiuentibus / & reuelasse tam / & reuelare posse . Eodem q̄ tēporis spacio / eos quibus haec palam sunt certiores reddere / se non a uis / aut spe / tris illud / sed uera esse / quae aut mente / aut oculis cernant & uideant . Tanta ue / ro & doctrinā & auctoritatis uirum tanta probitatis & prudentię / quotū in Acti / stotelis philosophiam / compendiarie theoremarum / monitiones publice / preclarissi / ma interpretantur / in sacra eloquia / futuroꝝ contingentiū / pdictiōes / quae euenisse ad lineam / omnis fere nouit Italia / sanctissimaeq̄ uirae cōuersatio / testatissimam pri / dem fecere fidem / in principe templo tam celebratę urbis / hac ut uera / ut inconcus / sa tenenda / tot millibus hominum ueritate non comperta pronuntiasse / nemo nisi maleuolus inficiabitur . Adde q̄ dum non nihil super id negocii sollicitaret uirū

Elemofinā

Status alia

Duplex mort

Laus doctri
nae & probita
tis / fratris huius
ronyni

qui sermone iterfuerat: ad illi concionatorem audiui: ac eidem: ut ea plus haberet
roboris: quae uulgauerat retuliffem defunctū uallatum igne sibi apparuisse: & p
fessum ingratiuidinis adhuc penas dare. Quinetiam monacha quaedam multis
pcedara uaticiniis: quaequiplū dum uiuere multa futura praedixit: quae ad amufim
e uenere: inter reliqua: Hoc unum protulit biennio anteq̄ e uita migrasset: cum li
liorum tempore opera & hortatu fratris Hieronymi (de quo mentionem fecimus)
predicatorum fratrum collegio se dicaturum. Eodemque tempore Florentinam
quidā familiam (quam paſſiam nuncupant) tunc exulantem: ad patriam reditu
tam complures ad quos haec fama peruenerat: super hac liliorum nomenclatura
demirabantur: loqui eam arbitantes de uerno tempore quo illa floreat. Sed li
lium hoc galliarum regem exiſtiſſe conaptum est: qui pridie q̄ ille religionem
profiteretur: ita enim uouerat anteq̄ moeretur: & quatriduo poſtq̄ e totis illa fa
milias se contulit in urbem patriam: magno comitatu Florentiam ingreſſus est: iter
perheturiam faciens: neapolitanum regnum ui & armis in ditionem uindictu
rus. Verum anteq̄ finem faciam praefari iterum pauca in calce operis non inutile
puto. Videor enim mihi uidere ad reuelationes has: ueluti ad lunae umbram hau
bantes meloſſos: quibus adhuc offula (prioꝝ fortasse non contentis) obici
enda est: ne frustra laetrabibus aera uerberent: Video item dementibus excuti riſū:
Video his qui ſcioloſe arbitrentur: ſummoueri ludum: qui forte ob non: perſolu
tum religionis uotum igne torqueri animas non debere contendunt: nec diuino af
flatos ſpiritu tempeſtate noſtra reperi homines: qui Chriſti colloquiis perſuau
tur: At ſi peccata non morte: ſed uenia digna purgatorio igni eſſe pleſtenda arbi
trarentur: iuſtos & penas dare non mirarentur: Item ſi ſeruum qui uoluntatem
domini ſciens non adimpleuit: teſte ueritate: multis uapulaturum non ignoraue
riat: hunc qui dei uoluntatem nouerat & implere diſtulit: & ſi a noxiis quibusque
aliis fuiſſet imunitis: ſupplicia luere non extaſim proderetur: Alia ex parte tradē
& infulſam eorum aſtutiam mirari ſatis non poſſum: qui cum Chriſtum pro homi
nibus mortuam credant: eodem homines alloqui eundem facile poſſe non credāt
Vehementioꝝq̄ argumento uirginis matris: angelorumq̄ beatorum ue hominū
ſpirituam aſſaribus participes: eodem mortales homines non poſſe fieri: animad
uertendum eis proſecto ſocer inferiora omnia per ſuperiora gubernari: Dionyſio
etiam areopagita teſte: in libro de Hierarchia caeleſti: ſeparatiſque mentibus infe
rioris gradus & natura: quibus hominum cura demandata eſt: per ſuperiores mē
tes: quae iterum uel a ſupremis: uel ab ipſo deo diuina myſteria hauriant: illiusina
ri hominesque diuino aſſatos ſpiritu eaſdem reuelationes accipere: hominū mul
titudini cum expedire patefaciendas: ſacroſancta haec diuinitatis lex: quod ab eodē
Dionyſio libro caeleſtis Hierarchiae edocemur ut per prima ſequentiā ad auguſtiſſ
ſamam lucem ſubuehantur: ignari proculdubio ſunt diuinarum literarum: inleſē

tis quoq; & puicacis ingenii nam i illis conspicitur diuina futura mysteria non tantu per bonos sed p scelestos homines: & pseudo prophetas quidoque patefac/ta: quid prohibet hunc fidem non hēre q; & doctrina & tot uirtutibus pollet: mul/taque iam futura: quae nunc euenire praedixit: & hoc non somniculose testatus sed asseueranter affirmans. Adde q; Aristotelis philolophia his non reclamet: & pla/tonica suffragent licet pro graui testimonio nisi scripturae diuinæ auctoritatem non acceperim: sed extranea haec quandoq; citare non absurdum est: Vt maleuolorum cala in auctores maiore ui: q̄ ueniant: reuertantur. Verum ad nosmet ipsos iam redeundum est: quibus non tam mendandum est: q; talem a simimus: q̄ qd ha/buimus: & habemus gratias agendum regi: cui uiuunt omnia Quippe mortalis uitae munere perfunctus: diuq; cum habitantibus cedat: quos luce non pauca per/ fuderat: conuersatus inaccessibile: & inhnitum supernae patriae lumen iam iam in/grediens ineffabili diuinitate nobis etiam in dies laturus opem sine fine fruetur.

FINIS

HEPTAPLVS IOANNIS PICI MIRANDVLAE DE SEPTIFORMI
MI SEX DIERVM GENESEOS ENARRATIONE AD LAVRENTI
VM MEDICEM.

PROHEMIVM

OVTT AEMVLATIO ME STVDIORVM TVORVM

Laurenti Medices ut archana Moſeos uolumina recenſerem:
Cum ſuperiore hyme quantum oculi dabatur a re. p. non alibi
te magis aut libentius operam ſummere q̄ in ea lectione ani
maduerterem. Tum eodem quoq; priuata ratio ſubſiſſiuit:

Quoniam operti alteri meo tuo quidem auſpicio iam pridem:

ſed & in tuū nomen creſcenti quo Dauidicos hymnos a. LXX. uerſos interpreti
bus & in eccleſia iugiter perſonantes nō modo a ſuſpitione omni calumniaq; aſſe
rere: ſed interpretamēti quoq; ſacibus illuminare tentaui: nulla proſus utiliter tra
ctatio: nulla fructuoſior q̄ eorum librorum: nulla ruruſ conſentanea magis (aut
ut uerius dixerim) neceſſaria reperitur. Accidit autem per hos dies ut in mundi ſa
brica & celebratis illis operibus ſex dierum fuerim aſſiduus. Quibus totius natu
rae ſecreta contineri ut credamus magna ſe rationes offerunt. Nam ut illud obmit
tam quod hae omnia propheta noſter deo plenus ac celeſti dictante ſpiritu totius
magiſtro ueritatis excipit: non ne eundem nobis cum noſtrorum tum ſuorum tū
gentium deniq; teſtimonia proſus humane ſapientiae doctinarumq; omniū &
literarum conſultiſſimum prodiderant? Extat apud hebreos Salamonis illius co
mmento ſapientiſſimi liber cui ſapientia titulus nō qui nunc in manibus eſt Phi
lonis opus: ſed alter hieroſolyma quam uocant ſecretiore lingua cōpoſitus in quo
uie naturae rerum ſicuti putatur interpres omnem ſe illiuſmodi diſciplinam ſeruetur
de Moſaice legis penetralibus accepſiſſe. Sunt item quantum attinet ad noſtros &
Lucas & Philon auctores grauiſſimi illum in uniuerſa egyptiōi doctrina fuiſſe
erudiſſimum. Egyptiis autem uſi ſunt preceptoribus graeci omnes qui habiti di
uinioreſ Pythagora: Plato Empedocles & Democritus. Notum illud Numenii
philoſophi non aliud eſſe Platonem q̄ anticum Moſem. Sed & Hermippus pytha
goricus atteſtatur Pythagoram de Moſaica lege plurima in ſua philoſophiam
tranſuſiſſe. Quod ſi rudis in ſuis libris & popularis interim Moſes potius q̄ aut
philoſophus aut theologus aut magne alicuius ſapientiae artifex apparet: Reuoco
mus eo mentē fuiſſe ueterū ſapientū celebre inſtitutū res diuinas ut aut plane nō
ſcriberēt aut ſcriberēt diſſimuliter. Hinc appellata myſteria nec myſteſia quae nō
occulta: hoc ab indis: hoc ab ethiopiſibus quibus de nuditate cognomen: hoc ab egypti
is obſeruant. Quod & Sphingis ille pro templis inſinuabant. Ab eis edoctus
Pythagoras ſilentii lactus eſt magiſter nec ipſe quocquam litteris mandauit preter
omnino pauca quae Dame filie monens cōmendauit. Nō enim quae circumferun
tur aurea carmina Pythagorae ſunt ut uulgo etiam doctioribus perſuaſum ſed phi

In Moſeos ge
neſi totius na
turae eſſe my
ſteria.
Doctiſſimus
Moſes oīum
teſtimonio .
Legimus li
ber ſalamōis
q̄ d̄ ſapientia
Quare rudis
Moſes & po
pularis appa
ret
Inſtitutū an
tiquoſ: ſci
bēdis diuinis
Myſteſia
Gynnophi
ſte
Egypti
Pythagoras
Aurea carmi
na
Philolaus
Pythagorici
Lyſis
Hiſſiparchus

Lysis Hip-
 parchus
 Ammonius
 Origenes
 Plotinus
 Herennius
 Porphirius
 Mos scriben-
 da Platonis
 Iesus christus
 Euangelium

lolai. Legem deinceps eam pithagorici religiosissime tutati sunt. Eam lysis ab hip-
 parcho uisatam queritur. In eâ deniq; iustos Ammonii discipulos origenē Mo-
 tinum & Herennium Porphirius est auctor. Plato nos ter ita inuolucris enigmatū
 fabularū uelamine mathematicis imaginibus & sub obscuris recedentium sensuū
 inditiis sua dogmata occultauit: ut & ipse dixerit i epistolis neminē ex his quæ scri-
 pserit suam sententiā de diuinis aperte intellecturū & te minus credentibus cōpro-
 bauent. Quare si ob id Moses lectionem uelut occultatam putamus q; nihil ha-
 beat in primori fronte non uulgarium non rude dānemus eodem casū. antiquos
 omnes philosophos ruditatis & ignorantie quos totius sapientie magistros uene-
 ramur. Quin idem obseruatū in ecclesia cernimus. Iesus christus imago substan-
 tiæ dei euangelium non scripsit: sed predicauit. predicauit autē turbis quidē in pa-
 rabolis seorsum autem paucis discipulis: quibus datū erat nosse misteria regni cœ-
 lorum: palam citraq; figuras: Ne q; omnia paucis illis: quia non omnīu capaces:
 & multa erant quæ portare non poterant donec adueniens spiritus docuit omnem
 ueritatē. Discipuli domini tā pauci electi de tot millibus multa serre non poterant
 Turba omnis israelitica factores cœci macularū opitiones seru analle: quibus om-
 nibus legenda lex tradebatur totius Moisaice uel diuine potius sapientie serre onus
 potuissent. Ille quidem in montis sublimitate monns utiq; illius in quo & domi-
 nus saepe discipulos alloquebatur diuini solis lumine collustratus tota facie mirū
 in modum splendebat: sed quia lucem serre non poterat populus oculis cœciti-
 entibus & nocturnis uelata facie illis uerba faciebat. Redeamus ad nostros. Scri-
 psit Matheus primus euangeliū: & ut inquit propheta abscondens in corde suo dei
 eloquia ne peccaret: ita solū quæ ad christi humanitatē attinebant historia prose-
 quutus est ne interderet obliuione memoria rerū gestarū ut propterea in mystis
 eo Ezechielis spectaculo per hoīem figuratū illū intelligamus. Ioānes qui præ oī-
 bus maxie diuinitatis secreta reuelauit tribus pridē uulgans euangelis & a domi-
 ni cruce multis exactis annis cœctus loqui quæ diu tacuerat ad abolēdā heresim
 ebionitarū quæ christū hominē nō etiā deū asseuerabat de aeterna sili generanōe
 sed paucis: sed obscure pronūciauit. Inde exortus. In principio erat uerbu. Paulus
 corinthiis negat solidū cibū propterea q; adhuc carnis legibus uiuāt nō autē spū-
 itū & ratū insinuatū fuisse scribit ecclesiis ne dogmata secretiora per litteras: sed uo-
 ce tantū his qui rite essent initiati cōmunicarent. Hac pluribus sū prosecutus
 qd̄ sunt multi q; Moyses liberū ducto argumēto derudi cortice uerborū tanq̄ aliqd̄
 de medio & triviale contēnant & aspemēt nihilq; apud eos minus credibile q̄ ha-
 bere illū in recessu diuinius aliqd̄ q̄ qd̄ fronte promittat. Quod si satis ē confuta-
 tū tā illud credita facile licubi de natura de totius opificio mūdi tractatū ab eo. i.
 si qua in parte operis sui uelut agn cuiuspiam sint ab eo thesauri de solū omnis uere
 philosophiæ: Factū in primis hoc in hac parte ubi uel ex plesso de ter. osum ema-
 natione a deo de gradu: de numero: de ordine partium mundanarum altissime

Cur uelata
 facie Moses

Cur uelata facie Moses: quia non omnīu capaces: & multa erant quæ portare non poterant donec adueniens spiritus docuit omnem ueritatē. Discipuli domini tā pauci electi de tot millibus multa serre non poterant Turba omnis israelitica factores cœci macularū opitiones seru analle: quibus omnibus legenda lex tradebatur totius Moisaice uel diuine potius sapientie serre onus potuissent. Ille quidem in montis sublimitate monns utiq; illius in quo & dominus saepe discipulos alloquebatur diuini solis lumine collustratus tota facie mirū in modum splendebat: sed quia lucem serre non poterat populus oculis cœciti-entibus & nocturnis uelata facie illis uerba faciebat. Redeamus ad nostros. Scripsit Matheus primus euangeliū: & ut inquit propheta abscondens in corde suo dei eloquia ne peccaret: ita solū quæ ad christi humanitatē attinebant historia prosecutus est ne interderet obliuione memoria rerū gestarū ut propterea in mystis eo Ezechielis spectaculo per hoīem figuratū illū intelligamus. Ioānes qui præ oī-bus maxie diuinitatis secreta reuelauit tribus pridē uulgans euangelis & a domini cruce multis exactis annis cœctus loqui quæ diu tacuerat ad abolēdā heresim ebionitarū quæ christū hominē nō etiā deū asseuerabat de aeterna sili generanōe sed paucis: sed obscure pronūciauit. Inde exortus. In principio erat uerbu. Paulus corinthiis negat solidū cibū propterea q; adhuc carnis legibus uiuāt nō autē spū-itū & ratū insinuatū fuisse scribit ecclesiis ne dogmata secretiora per litteras: sed uoce tantū his qui rite essent initiati cōmunicarent. Hac pluribus sū prosecutus qd̄ sunt multi q; Moyses liberū ducto argumēto derudi cortice uerborū tanq̄ aliqd̄ de medio & triviale contēnant & aspemēt nihilq; apud eos minus credibile q̄ ha-bere illū in recessu diuinius aliqd̄ q̄ qd̄ fronte promittat. Quod si satis ē confuta-tū tā illud credita facile licubi de natura de totius opificio mūdi tractatū ab eo. i. si qua in parte operis sui uelut agn cuiuspiam sint ab eo thesauri de solū omnis uere philosophiæ: Factū in primis hoc in hac parte ubi uel ex plesso de ter. osum ema-natione a deo de gradu: de numero: de ordine partium mundanarum altissime

Matheus pri-
 mus euange-
 lium scripsit.
 Ioannes

Matheus pri-
 mus euange-
 lium scripsit.
 Ioannes

Ebionita
 Paulus
 Dionysius

Ebionita
 Paulus
 Dionysius

Inter omnes
 Moyses li-
 bros hunc est
 ptecipuum

Inter omnes
 Moyses li-
 bros hunc est
 ptecipuum

philosopharum. Propterea fuit decretum veterū hebreorū cuius etiā meminit hieronymus ne hęc mūdi creatiōe quālibet nūi matura usq; aetate attingeret. Videbor igitur fortasse fecisse opere p̄nū si imoratus diutius exactiore cura & opusculo ut licet p̄ nostrā imbecillitatē studio rimatus sū intellectū Mosaicę lectionis. In cuius enarratione cū p̄ multos elaborasse Latinos Græcosq; uiderē: Præterea Caldeos & hebreos interpretēs ueteres nouosq; prope innumerabiles ne cogitare quidē audebā nouū aliqd̄ super hac re uel scribere uel cōmentari. Ceterū meminērā cautiū Mosaicę legē ne quis agnī suam penitus totūq; demeteret: Sed in tactū ex eo portione pauperibus & egenis relinqueret q̄ mergeres inde & manipulos ad famē tollerēdā sibi acciperent. Hoc cū uenisset in mentem sagacibus oculis lustrare cępi latissimos prophete cāpos indagaturus an cū doctissimā interpretēs nō minus cultores legē suerint q̄ interpretēs iuxta legē edictū intactam partem aliquam reliquissent nobis ut posse infirmioribus demetendam: Vnde mihi ego quocūq; uel pauculas spicas decerperem imponendas aris ecclēsię quasi primitias frugum ne a priuilegis templi ceu non uerus israelita ceu penitus a symbolo eliminaret. Successit ex uoto res nō q̄ possum equidem quicquid quod illi non potuerunt: sed quod & illi de legē precepto noluerunt industria posteriorū uiam prestare: & ea insuperest agri uasitas ea fecunditas ut par illi frumentatorū numerus nullus esse possit: ut q̄q; & infirmitate lere & ualentissimę opere in eo se totis uiribus exercuerint: dicere tamen eū gelicū illud adhuc possumus: Messis multa operari pauci. Quę igitur super hoc libro uiri sanctissimi Ambrosius & Augustinus: Scrabus irem & Beda & Remigius & ex iunioribus Egidius & Albertus: Quę item apud Græcos Philon Origenes Basilus Theodoretus Apollinarius Diodorus Diodorus Scuerus Eusebius Iosephus Gennadius Chrysostomus scripserunt intacta penitus a nobis relinquentur: Cum & temerarium & superfluum sit in ea se agri parte infirmum hominem exercere ubi se pridē robustissime mentes exercuerūt. De his itō quę uel Ionetes uel antheos uel Simeon antiquus Caldaice tradiderunt uel ex hebreis aut ueteres Eleazarus Abs Ioannes Noonias Isaac Ioseph: aut Iuniores Gersonides Sadias Abraham ueterq; Moses Salomon & manam conscripserunt nullam nos in presentia mentionem habebimus. Affertimus autē præter hæc omnia septē alias expositiones nostrā inuēta & meditata: in quibus illud primum curabimus euincere si poterimus tres difficultates cum quibus uideretur his omnibus q̄ enarrandum librum hunc suscipere magna & difficilis fuisse colluctatio. Prima est ne quid aut minus sufficienter aut parum doctē & sapienter a Mose dictum uideatur. A qua se quidam hoc pacto exoluerunt: quod idcirco neq; dixit de omnibus neq; attulit grædia & sublimia quia rudi populo loqueretur qui non erat intelligentiæ omnium satis idoneus. Nos credere possumus latifficetum rudibus auditoribus si lumen scientiæ quod introspicere sapientes crassioribus uerbis quasi cornea testa circumdatam obtulerit ne hebetiores inde oculi perstringerentur: Attulerit ergo lumen ut sanis occupis proficeret: inclusum tamen & uelatum attulerit ne lippientibus officeret. Neq;

Hieronymus
Cur ausus scribere possit tot interpretēs.

Latini interpretēs
Græci interpretēs
Nō se allatum ex huius q̄ alii attulerūt
Caldei interpretēs
Hebrei interpretēs
Septem nouarū expositiones
Tres difficultates in huius libri enarratione
Prima
Secunda difficultas

- Secunda dif-
ficultas enim minus ille aut debuit aut potuit aut ueluit iuuare doctos q̄ indoctos. Secū-
da est difficultas ut tenor idem sit interpretamenti sibi contentiens ex se aptus &
uno quasi ductu tota series a quo primitus sensu proficiscitur in eundē illum qua-
si memor proposui referatur. Nec si fortasse hoc de ideis loquentem introducamus
proxima clausula de elementis agere uel de homine illum uelimus. Arbitrarium
hoc & uidentium genus expositionis. Quod euitare tamen in huius libri enarra-
tione impossibile multis ne dicam difficile operosum profecto omnibus usum ē.
Quam diffi-
cile factu qd̄
aggreditur Tanta est perplexitas tanta ambiguitas: tanta uarietas uniuerse lectionis. Vide
quanti laboris q̄ non factu sit facile ad quod animo nos concepimus (utinā conse-
quamur) ut non uno duntaxat sed septemplici sensu a capite semper nouum opus
& exorsū perpetuū & impromiscuū expositionis ordine totam hāc mundi creationē:
Tertia diffi-
cultas nihil usi priorum opibus interpretemur. Tertia difficultas in hoc uelatur ne ex-
traneum aliquid uel prodigiosum uel alienum a rerum natura quæ nunc conspici-
tur & a ueritate quam a philosophis melioribus conperitam nostri etiam receperūt
asserentem prophetam Immo per prophetam diuinum spiritum faciamus. Cur
autem septem a nobis allatae expositiones: quæ ratione susceptæ: quod nostrum cō-
filium: & quæ necessitas nos ad eas impulerit: Quid omnino sit nouum hoc quod
asserere molimur sequenti capite palam faciemus. In quo illius qui de hac materia
i. de mundi creatione absolutissime: ad nature ipsius emulationem sit scripturus
ideam pingentes conabimur tum in sequentibus te comprobare: p̄phetam no-
strum ab illa nihil quasi ab archetypo decidisse: Sed assequutum omnibus nume-
ris ita ut nihil aliud protali idea q̄ ipsemet proponendum sit omnibus & magni-
tudinem eius admirari omnes facilius q̄ estimare pro dignitate possimus. Deben-
tur autē tibi hæc nostra qualiacunq; sine adhuc radimenta nostra iuuentatis Lau-
retū uir clarissime uel quia sunt mea qui tibi me ipsum sempiternum dedi & uoui
uel quia hoc ipsum tu nobis in quo sunt nata scilicet seculi recessus oeci parasti. Quod
interuentu etiam crebro uel assiduitate potius Angeli Politiani familiaris tui con-
datur: cuius amorem & fertile ingenium q̄ antea flores literarum uarios extule-
rat tam nūc ut arbitror solidam philosophiæ maturamq; adeo frugem pollicetur.
Accedit q̄ consuetum est cum his quos amamus uel colimus festum aliquid aut
letum euenit non solum uerbis congratulari sed aliquo etiam munere laete ut sic
dixerim illorum felicitati & testatam apud eos facere letitiam animi nostri. Opoe-
tune igitur nostra hac lucubratio ad te uenit quo tempore Ioannes filius ea arate
qua nemo antea summo christianorum ordinum collegio a Pontifice summo In-
nocentio. viii. destinatus est: & indole ipsius quæ de se bona omnia promittit & tu-
is meritis tuarq; auctoritate id sibi iure & merito postulantibus. Reliquam ut opte-
mus dignum se ille exhibeat hac dignitate. Quod fecerit sequem & patrem & di-
gnitatis auctorem habuit eundem uitæ exemplar idē prudentiæ totiusq; uirtu-
tis habuerit. Vale.

ALIUD PROHEMIUM TOTIVS OPERIS.

RES Mundos figurat antiquitas: Superiorem omnium ultramunda-
 num quem theologi angelicum philosophi autem intellectualem vo-
 cant: quem a nemine sanis pro dignitate decantatū Plato inquit in phe-
 do. Proximum huic caelestem: postremum omnium sublunarem hūc
 quem nos incolimus. Hic tenebrarum mundus: ille autem lucis: caelum ex luce &
 tenebris temperatur. Hic per aquas notatur fluxa instabilisq; substantia: ille p ignē
 lucis candore & loci sublimitate: calū natura media idcirco ab hebreis a sciamaim
 quasi ex es & maim .i. ex igne & aqua quae diximus compositum nūcupatur. Hic
 uitae & mortis vicissitudo: illic uita perpetua & stabilis operatio: in celo uita stabi-
 litas operationū locortiq; uicissitudo. Hic ex caduca corporū substantia: ille ex di-
 uinae mentis natura: caelum ex corpore: sed in corrupto ex mente sed mācipata coc-
 porū constituitur. Mouetur tertius a secundo: secundus a primo regitur: & sunt prae-
 terea inter eos differentia plurimae quas hūc enarrare non est consilium ubi hac p-
 terfluimus potius q̄ inundamus. Hoc non pretermiserim figuratos hos mundos
 tres a Mose euidentissime in admirabilis illius tabernaculi sui constructione. Par-
 titus est enim tabernaculum in partes tres: quarū singule singulos quos diximus
 mundos representare expressius nullo modo possent. & n. prima pars nullo defen-
 sa tecto uel umbaculo imbrebus niui solibus calori frigoriq; obuia erat & oportu-
 na: & q̄ est nostri .i. sublunaris mundi euidentius simulachrum inhabitabant eam
 non modo homines mundi & immundi facti & prophani: sed & omnisfari generis
 animalia erant in ea uel ob sacrificia iugēsq; imolationes uitae & mortis perpetua
 uicissitudo. Reliquae duae partes ambe obiectae & undiq; ab omni peregrina inu-
 ria libere quemadmodum & uterq; mundus tam caelestis q̄ supercaelestis: nec inu-
 ria capax nec cōtumeliaz. Ambe itē sanctitatis nomine honestata: ita tamē ut quae
 erat sanctior sancti sanctorū: reliqua sancti tantū titulo decoraretur sicuti quāuis
 & caelestis & angelicus mundus uterq; sanctus: quoniam supra lunā post luciferi ca-
 sum nec macula nec peccatū aut est aut esse potest: angelicus tamen caelesti longe
 sanctior & diuinius habetur. Sed qd remotiores has liminalidades prosequimur? Nā
 si postrema pars tabernaculi erat hominibus & brutis cōmunis: serū dā: quae tota
 auri splendore fulgebant candelabru illuminabat sepe lucernis distinctū quae ut di-
 cūt oēs interpretes latini graeci & hebrei sepe planetas significat: In parte tertia om-
 niū sacratissima: alata cherubin erat nō ne nostristres mūdōs oculis subiciunt / &
 hūc quē & bruta & homines incolūt & celestē in quo planeta: contuscant & super-
 celestē habitaculū angelorū. Admonemur autē hanc etiā alioris euangelici sacrē-
 mēti. Nā quoniam nobis ad mūdū supercaelestē ad angelos: cōsōrū referata est uia
 per xpi crucem & sanguinē idcirco illo occumbente fissum est uelum templi quo
 sancta sanctorū per quae angelicū diximus mūdū significari ab aliis partibus didu-
 debāt. Quod fuit iudicio patere iam aditū homini ad dei regnū ad deum ipsam

Triū mūdo-
 rū gradus &
 differētia
 Mundus an-
 gelicus
 Caelestis
 Sublunaris
 Cui caelū ab
 hebreis a scia-
 maim dictū

In taberna-
 culo Moyses
 tres mundos
 figuratos

Interpres la-
 tini graeci &
 hebrei

quid ueli scis-
 so in Christi
 morte signifi-
 cet

qui uolat super cherubin aditum ab initio ob peccatum primi parentis iustitia le-
 gibus oclusum. Hæc satis de tribus mundis in quibus illud in primis magnopere
 obseruandum unde & nostra fere tota pendet intentio esse hos tres mundos mū-
 dum unum: non solum propterea quod ab uno principio & ad eundem finem om-
 nes referantur: aut quoniam debitis numeris temperate & armonica quadam na-
 turæ cognatione atq; ordinaria graduum serie colliguntur: Sed quoniam quicquid
 in omnibus simul est mundis id & in singulis continetur: neq; est aliq; unus ex eis
 in quo non omnia sint quæ sunt in singulis quam Anaxagora credo fuisse opinio-
 nem si recte eū sensisse putamus explicatā deinde a pythagonicis & Platonici.
 Verum quæ in mundo sunt inferiori in superioribus sunt: sed meliore nota: quæ
 in inferioribus sunt in superioribus: in postremis etiam uiuantur: sed degeneri conditione
 & adulterata ut sic dixerim natura. Est apud nos calor qualitas elementaris: est i
 celestibus uirtus ex calfactoria: est in angelicis mentibus idea caloris. Dicā aliquid
 expressius. Est apud nos ignis quod est elementum. Sol ignis in celo est: rest in re-
 gione ultramundana ignis saraphicus intellectus. Sed uide quid differant. Ele-
 mentaris urit: celestis uiuificat: supercelestis amat. Est aqua apud nos: est aqua in
 celis huius motrix & domina uestibulū. L. odorum luna: Sunt aquæ & super celū
 mentes cherubice. Sed uide quæ in eadem natura disparitas conditionis humor
 elementalitatis uitæ calorem obruit: celestis eundem pascit supercelestis intelligit. In
 primo mundo deus unitas prima nouem angelorum ordibus quasi spheris toti-
 dem præest in mobilisq; ipse omnes mouet ad se. In mundo medio. i. celestis celum
 empireum nouem in eadem spheris celestibus quasi dux exercitui præest quæ cū sin-
 gule motu incessabili uoluantur illud tamen deum imaginans in motum est. Sūt
 & in mundo elementari post materiam primam ipsius fundamentum nouē spher-
 arum formarum corruptibilium. Tres. s. corporum uitæ expertium que sunt elemen-
 ta & mixta tum inter hæc media: que mixta quidem sed imperfecta quales in sub-
 limi que sunt impressiones. Tres vegetabilis naturæ: que in tria primum ge-
 nera diuiditur. herbarum fructicum & arborum: Tres animæ sensuales que aut i
 perfecta est qualis quæ in Zoophitis aut perfecta quidem: sed intra termines ira-
 tionalis phantasiae aut quod summum in brutis est humane etiam capax eruditio-
 nis: quod quasi medium est inter hominem & brutum sicut Zoophitum mediū
 est inter brutum & plantam. Sed de his plura q̄ opus sit. hoc tantum addiderimus
 mundorum mutuam continentiam sacris etiam litteris indicari: Cum & scriptum
 in psalmis sit qui creat celos in intellectu & angelos dei legimus spiritus esse & mi-
 nistros eius flammā ignis urentis. hinc sepe diuini celestia cognomena sepe et i
 terrena: dum nunc per stellas nunc per rotas & animalia. nunc per elementa figu-
 rantur: hinc & terrenis sepe celestia nomina. Quoniam. s. astricti uinculis conce-
 die uti naturas ita etiam appellationes hi omnes mundi mutua sibi liberalitate cō-
 donant. Ab hoc principio (si quis fortasse hoc non dum aduertit) totius sensus alle-
 gorici disciplina manauit. Nec potuerunt antiqui patres aliis aliā figuris decentet

representare nisi occultas ut ita dixerim totius natura & amicitias & affinitates et
 docti. Alioquin nulla essetratio: cur hoc potius hac imagine aliud alia q̄ cōtra res
 sentissent. Sed gnari omium rerū & acti (spiritu illo q̄ hac oīa nō solū nouit: sed fe-
 cit) naturas unius mūdi p̄ ea q̄ illis in reliquis mūdis nouerat respōdere aptissime
 figurabāt. Quare ea de opus cognitiōe (nisi idē ad sit & spiritus) his q̄ illos: figuras
 & allegoricos sensus interpretari recte uoluerint. Est autē preter tres quos narraui-
 mus quartus alius mūdis in quo & ea oīa inueniātur que sunt in reliquis. hic ip-
 se est hō qui & p̄pterea ut catholici dicunt doctores in euāgelio oīs creaturæ appel-
 latione cōtinetur: Cū predicandū hominibus euāgelii: nō aūt brutis & angelis: pre-
 dicandū tamē omni creaturæ a Christo demandatur. Tritū in scolis uerbum ē eē
 hominem minorem mundum: in quo mixtum ex elementis corpus & celestis spi-
 ritus & plantarū animā uergetalis & brutoy sensus & ratio & angelica mens & dei
 similitudo cōspicitur. Quattuor igitur hos mūdos si statuamus credibile ē Moſem
 dictū de mundo sufficienter: de his oībus differuisse: & cū naturam scriptorē effi-
 giet si sit nature consultius qualem hunc nostrum sequem alium credimus: credi-
 bile doctrinā de illis nō aliter dispositam q̄ in se ipsis illos omnipotens deus opifex
 disposuit: ut sit uere scriptura hac Moſeos imago mūdi expressa: quæa dmodū legi-
 mus etiā ei preceptū in monte ubi hac didicit ut omnia faceret secundum exemplar
 quod in monte uiderat. Primum igitur quod est omnium maximum sicut cōſe-
 dūmus quæ sunt in omnibus mūdis cōtineri in singulis: debuit Moſes emulatore na-
 turæ de nullo ulquā ex illis mūdis agere: quin sub eisdē uerbis eodēq; contextu de
 oībus simul pariter ageret. Vnde quadruplex statim totius moſaica lectiōis expo-
 ſitiō nascitur ut primo loco quicquid ibi est scriptū: de angelico mūdo & inuisibili
 nullā omnino de aliis mētionē habētes enarremus. Secūdo loco itidem omnia de
 celesti mūdo: Tum de sublimari hoc & corruptibili: Quarto de natura hominis:
 Nam si nusquā de intelligibili puta tractabatur: quia sicut ille in se postremas oīs
 naturas cōtinet: ita & eadē de reliquis mundis nos scriptura admoneati possumus
 certe immo debemus omnes particulas de omnibus interpretari. Rurſus sicut na-
 turæ q̄q; in se ipsis promiscuæ inuicem cōtineantur discretas tamē proprias sedes
 & peculiarias quæ adā iura sortite sunt: ita & si singulis in partibus presentis ope-
 ris de quadruplici natura eadē serie literæ differatur credēdū tamē prima i par-
 te de prima agi natura peculiaris atq; eodē ordine deinceps in reliquis: Vnde &
 quintæ exoritur expoſitiōis necessitas. Accedit quod qua ratiōe hæc sūt distincta:
 quia tamen nulla est multitudo quæ non sit una discordia quadam cōcordia ligan-
 tur & multifonnibus nexu quasi cathemis deuinculūtur. Quod cū toto etiā opere
 agere Moſem si uerſimile ad lextam iam nos interpretationē uel inuitos uocat.
 In qua ostendemus quindecim esse modos: Quibus rem aliā aliā cognatā uel cō-
 iūctā intelligere possumus: & cum neq; plures sint ita eos oīs & sufficienter & dilu-
 cidē a propheta expressos: ut nihil expressius unquam de rerum natura scripserit
 aristoteles. Postremo quæa dmodū sex diebus geneleos sabbatū succedit idēſt quia.

Quartus mū-
 dus
 homo omnis
 creatura

Quo pacto
 hō est minor
 mundus

De his omni-
 bus mundis
 tractasse Mo-
 ſem

Scripturam
 hęc imaginē
 esse nature

Nullā eē pec-
 cūlā opē in q̄
 simul nō tra-
 ctetur de oī-
 bus mūdis

Radix q̄dru-
 plicis expoſi-
 tionis

Radix quin-
 te expoſitiōis

Radix sexta
 expoſitiōis

Radix septi-
 mæ expoſitiō-
 nis

Congruū ut & nos post precedentiū a deo rey ordines distributos : & explicatam eorum unionem & differentiam federaq; & habitudines septima iam & sabbara (ut sic dixerim) enarratione de creaturarum felicitate; deq; redita ad deum qui per Moſaicam : & chriſtianam legem elongato inde ob peccatum primi parētis homini contigit aliqua perſtringamus; referētes quæ de his in preſenti ſcriptura Moſes apertiffime occultauit ut fiat palam de chriſti aduentu de eccleſiæ proſectu de gentium uocatione expreſſiſſimum hic uaticinium legi. Ut ſit uere hic liber: ſiquis alius talis: liber ſeptē ſignaculis obſignatus: plenus omni doctrina: oſibus miſſeris. Nō autē imutabimur eos qui aggreſſi aliquando hanc mūdi creationē exponere. Quicquid uſq; apud philoſophos & apud theologos de deo de angelis de materia de celo deq; tota natura diſputatum eſt: hic congeſſerunt. Quod apud hebreos maxime Iſaac Perſa & Samuel ophimides peccauerunt: Sed ſolum quid ſibi Moſaica littera uelit: Quid uerborum cōtextus uel indicet uel ſignificet declarare pro uiribus annitemur. Nec ſi oſtendimus per firmamentum puta octauam ſphæram ſignificari ſtatim de illa exordiemur diſputationem quo pacto rapiat ceteras ſphæras: quot ſignis diſtincta: quod imaginibus: ſimplici ne motu: an potius duobus an ueris tribus in diuerſa rotetur. Aut ſicubi diſtione aliqua indicari hominis animum dixerimus diſcedemur ad omnia quæ ſcribuntur de anima enudeanda ſed ea tantum de unaquaque re ſtriſtīm etiam & curſim annotabimus de quibus notationem auctor expreſſam facere uideatur. Duxi ſtriſtīm etiam & curſim: quia nō illud hoc opere eſt conſilium ut qui hæc alibi non didicerunt: hic primum diſcant: ſed ut quæ ſciunt iam eſſe uera in prophæta uerbis agnoſcant: & quæ immenſis uoluminibus diſta a theologis & philoſophis legerunt: quo pacto hic paucis & cōprehenderit & occultauerit intelligentes: reuelata facie legis latorem loquentem audiant. Quod ſiquis etiam forte actus ſpiritu ſanctæ tuſſicitatis non tam petita hæc alius myſteria non probauerit q̄ ſimplicioreſ potius & ſibi acommodatiorem optauerit ſacri contextus enarrationem lubebo cum prius meminiffe Pauli præcipientis ne aut qui manducat non manducantem ſpernar: aut qui non manducat manducantem iudicet: Tum ipſum non meis ſed Auguſtini in ipſa etiam ſua in geneſim expoſitione alloquar uerbis in hunc modum. hæc tu ſi potes apprehendas: ſi non dum potes relinquas ſtultitionibus. Tu uero cum ſcriptura non deſerente infirmitatem tuam & materno in ceſſu tecum tardius ambulante proficias: Illa enim ſic loquitur ut altitudine ſuperbos imideat: profunditate attentos terreat: ueritate magnos paſcat: affabilitate carnos nutriat. Sed redeamus ad nos & ab ipſo corruptibili mundo quem habitamus exordientes preſtemus quantum ſcilicet poſſumus quod polliciti ſumus. Alioquin & in magnis eſt fatis uoluiffe: & ut inquit Pomerius magnarum rerum magnus conatus: proſectus eſt.

Moſaica uerba exponenda.

Verba ipſa prophæta quæ exponenda ſuſcepimus hæc ſunt.

Iſaac perſa
Samuel ophi
nades

Scribi hæc e
ruditis nō tu
dibus phileo
ſophiæ

Paulus

Auguſtinus

Virtus ſcrip
tura

Pomerius

In principio creauit deus calum & terram: terra autem erat inanis & uacua: & tenebrae erant super faciem abyssi: & spiritus domini ferebatur super aquas: & dixit deus fiat lux & facta est lux: & uidit deus lucē q̄ esset bona: & diuisit lucem a tenebris appellauitq; lucē diē & tenebras noctem: factūq; ē uespere & mane dies unus. Dixit quoq; deus fiat firmamētū in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis: & fecit deus firmamētum diuisitq; aquas quae erāt sub firmamento ab his quae erant super firmamētū: & factū est ita: Vocauitq; deus firmamētū calum. & factum est uespere et mane dies secundus. Dixit uero deus congregentur aquae quae sub caelo sunt in locum unum & appareat arida: & factū est ita & uocauit deus aridam terram: congregationesq; aquarum appellauit Maria: & uidit deus quod esset bonum: & ait germinet terra herbam uirentem: & facientem semen & lignum pomiferum facientem fructum iuxta genus suū: cuius semen in semetipso sit super terrā: & factum est ita & protulit terra herbam uirentem & facientem semen iuxta genus suum lignumq; faciens fructum: & habens unum quodq; sementem secundum speciem suam & uidit deus quod esset bonū: & factum est uespere & mane dies tertius. Dixit autem deus: Fiant luminaria in firmamento cali & diuidant diem ac noctem & sint in signa & tempora & dies & annos ut luceant in firmamento cali: & illuminent terram: & factum est ita: fecitque deus duo luminaria magna luminare maius ut praeset diei: & luminare minus ut praeset nocti & stellas & posuit eas in firmamēto cali ut lucrent super terrā: & praeset diei ac nocti & diuiderent lucem ac tenebras: & uidit deus quod eēt bonum: & factum est uespere & mane dies quartus. Dixit etiam deus producat aquae reptile animae uiuentis & uolatile super terram sub firmamento cali: Creauitq; deus cetera grandia & oēm animam uiuentem atq; motabilem quas produxerāt aquae in species suas: & omne uolatile secundū genus suum: & uidit deus quod esset bonum benedixitq; eis dicens. Crescite & multiplicamini & replete aquas maris: auesque multiplicentur super terrā & factum est uespere & mane dies quintus. Dixit quoq; deus producat terra animam uiuentem in genere suo: iumenta & reptilia & bestias terrae secundum species suas: factumque est ita: & fecit deus bestias terrae iuxta species suas: iumenta & omne reptile terrae in genere suo: & uidit deus quod esset bonum & ait. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & praefit piscibus Maris & uolantibus cali & bestis uniuersae terrae omnique reptili quod mouetur in terra: & creauit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam ad imaginem dei creauit illum.

Haecenus exponēdū Moſem suscepimus. Totā autē expoſitiōē i ſeptē libros ſuae tractatus partitus ſum: potius ut imitaret Baſiliū & Auguſtinū quā propterea qđ hac crebra diſtinctione quaſi interiuſgēs legentis intēſo recreaf. Accedit quod cū ſeptē ſint expoſitiones ſeptem libris digeſtae ſingulicq; libri ſeptem capitulis diuidantur ſeptem creationis diebus omnia reſpondent. Factum item a nobis ratione

Dies primus

Dies secundus

Dies tertius

Dies quartus

Dies quintus

Dies sextus

congruentissima : ut quædammodū septima dies apud Mosem labatū ē & dies quietis : ita expositio quelibet nostra septimo semper capite in Christū detinetur qui & finis est legis : & nostrū est labatū nostra quietes nostra felicitas.

EXPOSITIO PRIMA DE MVNDO ELEMENTARI.

Libri primi Caput primum.

De principis rerū corruptibilium	n	ATVRALES Philosophi qui de natura rerū corruptibiliū differunt de principis earū sic statuit in uniuersum : esse materiam rudē formam expertē idoneā quidē omnibus formis suscipiendis sua tamen natura omnibus priuatā : Quare præter materiam priuationē etiā faciunt principium rerū naturalium. Adiecit Aueros esse materiam trino dimensu in longitudine latitudine altitudinēq; pensam : ne scilicet res corporea de in corporeo subiecto hinc dicerent. Tum afferunt trāsmutātē causam quā uocant efficiētē . Cuius ut tractata materia : quod est potentia actū fiat aliquando quædammodū mellis cera & indefinita ductu manus atque tractatu in diuersas figuras pro tractantis arbitrio transformatur. Quoniam autē nihil natura temere agit sed boni alicuius cōsequendi gratia finalis causa se statim infert : & proximus quidē finis agentis causa forma est quam de materie gremio eruit. Hoc enim illam consilio agit & uersat ut ad perfectum habitum forme illam perducatur : unde & forma tertium principium ab Aristotele statutum . Hæc autem de materie linu educi non potest nisi affecta prius & preparata congruis qualitatibus : Circa quas totus opificis labor tota actionis mora consumitur ipsa scilicet specie indiuiduo momento quasi præmio laboris statim effulgente . Opificem ipsum causam potius quā principium uocant peripathetici. Diuincorum autem memores semper diuini Platonici admonitos nos uolunt naturales agentes causas : & si solæ appareant nobis quæ corpora agant formant & trāsmutent haud tamen primarias esse causas eorū quæ fiunt sed instrumenta potius diuinae artis cui obediunt & famulantur . Quemadmodū fabri manus & si ipse totam domus materiam ligna lapides cements componant ordinent & trāsmutent nihilque uideatur præter eas cui lætura domus accepta referatur nouimus tamen organum illas esse obediens arti & seruens quæ constituta in animo architecti domum quam simul concepit particularim digerit explicat que insensibili materia : hinc lætum ut ipsi duas causas adiciant organicam & exemplarē . Quod neq; negant peripathetici : Immo confirmant apud quos tritū illud : Omne opus naturæ opus esse intelligentiæ . hæc sunt quæ in commune dicuntur de rebus corruptibilibus : quæ omnia ita in opere primi dici complexus est Moses ut neque certus neque apertus de his quæquam dixerint philosophi probatissimi.
----------------------------------	---	--

Caput secundum.

Cælum Terra Stoici		Principio igitur duas statuit causas agētē & materiam eā . sc. q̄ actu et eā q̄ ē potētia illā cælū hanc terrā uocat cui nostræ expositiōis attestat primū auctoritas stoicorū q̄ agē
--------------------------	--	---

tē cām celi materialē terrā uocauerit ut scribit Varro ne graecos cōmemorē. Arte
 flatur & ratio. Nam & materia de spicatissima omnium naturarū uti est terrā om
 nium elementorum: & simili omnino proportione respondent: ut probant petipa
 thotici agens materia & terrā calum. Terra autem hanc idest materia inanis & ua
 cua ut transtulit Hieronymus uel ut septuaginta inuisibilis & incomposita: & hac
 quidem omnia rudi materis infortisq; conueniunt quae & experts formarū omni
 um merito inanis & uacua dicitur & omnino in cōposita & inuisibilis est. Verū he
 briacae dictiones tou & bou quae hoc loco leguntur a pluribus hebreis aliter expo
 nuntur. Tou quidē est brutam interpretatur stupentem attonitam. Quod ad ma
 teriz etiam tenebrosam deformemque faciem ab illis refertur: ob eam causam q;
 intendentes nos in illius cognitionē attonitos reddit: propter quod & Aristoteles
 proportione: & Plato notha ratione cognosci a nobis illam dixerunt. Bou autem
 ex ui dictionis incohationē & rudimentum formae multi exponunt. Idem enim
 si uerbū uerbō reddamus est bou ac si dicamus in eo est siue eo aliquid est. Quod
 si sequamur praeter subiecti potentia incohata in eo formā intelligemus. Quod
 non solū Albertus et plures peripathetici sed ueteres etiam hebrei crediderunt ut
 ex monumentis antiquissimi Simeonis aperte colligimus. Verum quo pacto
 haec sit incohatio accipienda declarat adiciens. et tenebrae erant super faciē abyssi.
 Abyssum uocat terram idest materiam trino dimensu in altissimas profunditates
 extensam. Super hanc tenebrae idest priuatio est: principium apud peripatheticos
 in primis celebre cui nulla magis appellatio quam tenebrarū congruit. Est au
 tē priuatio qua differt a negatione ut magnus Albertus constantissime uult ipsa
 hac de qua dicimus incohatio formae de qua re idem philosophus cepiose & subti
 liter disseruit. Praeterea si subest terra aquis & irrigata inde parturit quae postre
 mo & pariat: nonne aquae hoc loco accidentes materiae qualitates & affectiones
 significabant: quae nel suo fluxu tractabilisq; natura aquarum speciem gerunt:
 Quibus ut ita dixerim humectata materia parturit formam quam extremo tem
 poris momento edit in lucem. Super has aquas spiritus domini idest uis causae ef
 ficientis domini organū & instrumentū merito ferri dicitur. neque dicitur ferri sup
 terrā quia non attingit agens subiectum aut permeat nisi mediis illis intercedenti
 bus q; uisitatibus: quas dū uersat & agit oritur lux idest formae species & decor te
 nebrarū quas diximus idest priuationis expultrix & fugatrix: sique dei uoce sic i
 perantis: quia nihil agunt causae naturales: quod nō diuinae artis oculo praeciperit.
 Tū sic ex uespere & mane dies unus: Cū ex potentia actusq; natura substantia terra
 quod cōpositū dicimus dissultauit: estque rō id manifesta iuxta hunc sensum. cur
 dies unus dixerit nō primus & merito lucē uidit quoniam bona. Cū nihil sit aliud
 natura formae quā primi boni imago tenuis & umbrantis similitudo. Haec tenus i
 uniuersum de corruptibili substantia qualis omnis quae infra lunā est rubi & calum
 & terrā idest transmutantē naturā & eā quae transmutatur & terrā eandem idest
 materiam uidimus inaniem omni specie substantiae uacuum item omni forma

Varro
 Peripathetici
 Terra inanis
 & uacua.
 Hebrei
 Tou
 Bou
 Materia cog
 nitu difficilis
 Aristoteles
 Plato
 Forma inco
 hatio.
 Albertus
 Antiquus Si
 meon
 Tenebrae
 Abyssus
 Priuatio idē
 qd formae in
 cohatio.
 Dispositiones
 materiae.
 uis causae agē
 tis organū di
 agēs materiā
 nō attingit ni
 si mediis qua
 litatibus
 Exoritur lux
 Dei imperio
 fit lux
 & mane dies
 unus
 ex materia et
 forma cōposi
 tū unū
 Lux bona
 Epilogus

accidentali; Superque eam in trini dimensus abyffos extenfam priuationis tenet/ bras inſidentes: non quidem illi intimas (Neque enim priuatio materie eſſentia eſt ut probat Ariſtoteles) ſed extremam eius faciem occupantes. Vidimus item ſuper aquas ideſt fluxas diſpoſitiones materie quali terra preſentes ferri ſpiritum domini ideſt uim cauſe agentis nō unī cauſam principalem: ſed uti ſpiritum domini ideſt organum diuinae artis quomodo ſpiritus noſter uitalis organum animi eſt; & ſtatim tractante ſpiritu aquas illas & peruadente ſubiectum iuſſu dei artificis exorta eſt lux ideſt formae decus & ſplendor.

Caput tertium.

Quoniam autem a cōmunibus generalibusq; ad ſpecialia recto ordine deſcendimus ut probat Ariſtoteles: ſacturus hoc idem Moſes: poſtquam dixit de his quae communia ſunt rebus omnibus elementaribus; elementarem totam ſubſtātiā ſecunda die triſariam diuidit. Primo autem intelligendum materiales omnes ſort/ mas: aquarum appellatione ab illo hic deſignari quae congruere magis ne poſſit q/ dem. Eſt enim in ſphera hac terum generabilium & corruptibilium ſtāte materia quali alueo maris uti fluxus reſluxuſque undarum perpetuus indefinens abeur/ tum & aduentantium formarum commotio. Generatio ſcilicet praeterit ut ingit Salamon: & generatio aduenit: terra autem ſtat in aeternū. Vocantur enim & for/ mae illae apud platonicos imitatores ſemper hebraicae diſciplinā generatiōes potius quam formae quod hieri quam eſſe dici uerius poſſint. Ob quam etiam cauſam ſa/ ctum ut quo ſupra nomine: aquarū ſcilicet: materiae qualitates & accidentales for/ mas uocauit: eodem hic uocauerit etiam ipſas materiales ſubſtātiās: ſcilicet ut ad/ moneret non id q/ dem quod credidit Alexander eſſe qualitates ipſas elementis ſor/ mas ſubſtāntiales: ſed quod platonici magno opere confirmant eſſe ſpeciem om/ nem quae i materia eſt ad accidentis ſere potius q̄ ad uera ſubſtātiā conditionem referendam. Quem titulum ſibi illa legitime uendicant quae per ſe ſtant ſibi ipſis innixa & id quod ſunt uera ſūt ratione: inmixta rebus peregrinis & minime adul/ terata. Heraclitus ſenſibiliū rerū ſubſtāntiā uocauit mare & apud poetas in uo/ lucris fabularū uelantes philoſophiam: Cum poſt ſaturniam unitatem ideſt mun/ di intelligibilis unionem intra ſe omnia implicantis in tres partes ſenſibilem mū/ dū parauerit: caeleſtēq; ad ſenberēt regionē Ioui: ſubterraneā Plutoni: Neptuno aut mediā hōc. ſ. q̄ a luna ad terrā praeditur: de q̄ nūc agimus. Neptūnū maris do/ minū dixerūt: q̄ idē aſp̄ Platonicos p̄ ea uirtute accipit: quae generatiōibus praest.

Sed redeamus ad Moſem diuidētē aquas ab aquis medio firmamento. Triplex enī partitio corporum ſublunarium. Alia ſupra mediam regionem aeris ſūt ſuprema ſcilicet pars eiufdem elementis & puriſſimus ignis quod totum ethens nomine de/ ſignatur: Ibi pura i mixta & legitima elementa: Alia infra ipſam aeris medianaū quae apud nos ſunt ubi elementū purū nullū (Neq; enim purū elementū ſenſibile) ſed mixta omnia ex ſoculenta craſſioreque parte mundani corporis conſtant. In/ tercedens regio aeris quae hic dicitur firmamentū: unde & aues ſub firmamento

Cur ſup faci/ em abyſſi te/ nebrae.

Quid p̄ aq̄s ſecūda die in telligamus

Salamon Platonici hē breuorū imi/ tarores

Alexander

Heraclitus Poetae

Triplex par/ titio corpo/ rum ſublunarium
Elementū purū
Mixtū imp/ lectum
Mixtum p̄a/ ctum

caeli ab eo uolantes introducuntur: ea est regio in qua sublimes illa impressio-
parat: pluuia: niues: fulgura: tonitrua: cometae: & caetera id genus. Vide autē quā
recte nō solū aqua: sed & natura p̄prietate hoc firmamentū sup̄iora elemēta ab infe-
rioribus quasi aquas ab aquis discriminat & distinguit. Sup̄ra eā pura sunt elemē-
ta: infra eā perfecta mixtione ab elemētali simplicitate distēdūt: ubi mixta sunt
sed imperfecta mediaq; ut dicat uerissime inter mixtorū elemētōs: q; naturam.

Caput quartum

Sed uideamus quid ultra Moyses philosophetur cōgregentur inquit aquae quae sūt
sub caelo in locum unum: & appareat arida. Arida materia ē uti iam cōstitui-
mus nec apparet materia aut conspicitur nisi formarum speciem induta: sed neq; appa-
ret induta specie elemēti: quia ut diximus & probant philosophi elemētum sim-
plex nec uideri nec tangi nec sub ullū omnino sensum cadere potest. Si igitur quae
inuisibilib; olim fuerat terra futurū ē ut sub cōspectū ueniat necesse est aquas quae
sub caelo sunt id est sub media aere regione cōgregari ad locum unū id est ad eōdem
mixtionis colluuiem cōfluentes certis legibus tamē quasi litoribus praescriptam in
unam mixtionis formā coalescere. Quod aquis inferioribus ut ostēdimus nō item
superioribus accidit: ubi aut nulla prorsus aut imperfecta mixtio. Quod si anima
uegetalis mixtionis formam statim consequitur: Quid aliud a nostro philosopho
expectabamus quam ut post illam aquarum congregationē induceret statim ter-
ram herbarum fructuum arborumq; fecundam.

Caput quintum.

Quāquam hinc uidebatur ordine cōsequēti ad animalia trāseūdū quorū aīa uege-
tali proxime aīctā ē: tamē quoniam ab animalibus ad hominē trās: i quae definit de
mūdo corruptibili omnis tractatio: idcirco interiecit Moyses aliqua de his quae sūt
in firmamēto: & quibus ipsum ornatur uti terra ornatur his quae in ea sūt metallis
plātis & animantibus. Sūt autem haec impressioes illae quae ī sublimi id est ī media
regiōe aere sūt. hae sup̄ra & calum & firmamētum uocauit: hae autē firmamentū
caeli: ut scimus nō illud esse quod uere est calum: sed quod caelo subest. Quare et
Ennius ī achille hāc partē subiōces dixit: p̄pterea quod caelo proxime sit subiecta.
has autē impressiōes secundarias stellas & sydera & astra a philosophis nūcupari
notus est quā ut pluribus cōprobetur aut diuisculum uideri alicui possit nos de
illis exponere quae de syderibus hic dicuntur. Quonia autē horū oīs diuersitas ad du-
as primas causas referretur caliditātē & frigiditātē referemus cōueniētē quae a cau-
sa sunt calida ad solē quae uero a frigida ad lunā. Neq; ob id solū & solis & lunae et
reliquoꝝ sydeꝝ hae sibi appellationē uindicat qd idē sint ipsa inferiori caelo qd illa
sūt suo quāquā diuiniōri: uel qd itē simili facie se ostēdāt hominibus lucētia pari-
ter & consuetū: quā qd alia ex illis aliud ī caelo syderis t̄quā p̄cipē & duos sequit̄
tur. Vnde & signa eorū sunt rerū: quae sydera a quibus fuerant excitata portēdere in
fenonibus soleat. huius rei argumēto est illud qd motū syderū sequuntur quorū ut et
influxu de terrestri cōlecta materia id est uaporoso halatu cōsistunt.

Cōgregātur
aquae ī locum
unū & appa-
ret terra

germinat ter-
ra plantas

Ennius

Caput sextum:

Pythagorici

Manifesta iam quæ sequitur de animalium deque hominis productione. Post plantas enim ea sunt mixta quæ sentiunt & moventur: quæquæ & plura stupidi sensum adscribit Pythagorici quod in ea quæ parturimus cœcoctia longioris subellu ope discutit / mus. Hac autem animata quæ citra omnem cœroverbia motu sensuque participant: & hic a Mose & i Timco inuolantia et i aq; degentia & terrestria distinguuntur. Summus ofum & princeps homo: quo mundi corruptibilibus natura progressa sicut pedè & te / ceptui canit.

Timeus

Caput septimum:

Christus nostra felicitas

Quæ admodum autem inferiorum ofum absoluta cœlumatio est hō: Ita ofum hominum aboluta est cœlumatio christus. Quod si ut dicunt philosophi ab eo quod uno quoque in genere est perfectissimum ad ceteros eiusdem ordinis quasi a fonte omnis perfectione derivat: Duhū nemini est a christo homine in omnes homines totius bonitatis perfectione derivari. Illi scilicet uni datus spiritus nō ad mensuram ut de plenitudine eius omnes accipimus. Vide quā haud dubie hac ei prerogativa debeatur deo & homini: quæ etiā qua homo est peculiari ei & legitimo privilegio convenit.

EXPOSITIO SECUNDA DE MUNDO CAELESTI. PROHEMIUM.

Tres cause quate Moses figurate scripsit.

Vrgamus ab elementis ad calū: a corruptibilibus ad incorrupta corpora: ut palam oibus sit eisdem verbis quibus de elementalibus nobis tot natura monstrata sunt: de caelestibus ite altissima dogmata a propheta cœprehensa. Quod cum nobiscum a se reuoluemus: ueritatem proter ea quæ diximus in phemius alia nobis in præcepto ratio. Cur gratia eadem dicturus Moses de agere cœli & de materia nō illa agere expressis uerbis hanc materiam uocauit: sed calum & terram: & materie dispositiones: nō qualitates ut dicunt philosophi sed aquas: & formam lucem potius quæ formam appellat / ut: Cometas ite & fulmina & cetera id genus nō propriis cognominibus: sed astra & stellas nominauit atque ita de reliquis. In exordium quidem allata fuit a nobis cum ueterum consuetudo scribendi res grades phisicas & diuinas occulte & figurate tum ruditas auditori qui cum splendorem discipline Mosaicæ serre non possent oportuit uelata facie uerba facere illis: ne qui illuminandi suscipiebatur: nimio lumine obecarētur. Nūc tertiae rationis habemus occasionem: quia scilicet si materia & formam & qualitates & causam agentem nominasset potestant illa quidem corruptibilis mundi tractatibus deseruire: non autem & reliquis. Quare illud est incognitum & mirum Mosaicis artificium diuinaque uere non humana industria eis uti dictionibus itaque orationem disponere: ut eadem uerba idem contextus eadem series totius scripturæ figurandis mundorum omnium & totius nature secretis apte conueniat. Hoc illud est in quo Mosaicus liber omnem gentium & doctrinam & eloquentiam & ingenium superat. hoc nouum illud & intactum adhuc quod nos asserere tēprauimus: ut scilicet factum a Mose id nostris hominibus re ipsa cœprobaremus. Hæc est idea hoc est exemplar absolutissimi scriptoris: nō ob id solum quod humane modi scribendi genus ut supra demonstrauimus naturam effigiat & emulatur: quæ sicut intet

Mirum mosaicis artificium absolutissimi mundi scribendi genus scriptura moisaica intelligitur angelicæ emulatrix

mentes angelicas auctore Dyonisio et diuo Thoma splendore nostra theologia illa est suprema: quæ paucissimis ea non óibus & formis p̄ intelligētā cōprehēdit: quæ seriores uariis & multiplicibus ita iter scripturas illa est sūma illa apicem tenet óis p̄fectionis quæ paucissimis uerbis ósa ueluti singula & cōgrue & p̄funde cōplectitur. Sed qđ prophetam prodeuntem reuelata facie moratur ultra: ut de caelestibus nos mysteriis alloquatur: prius tamē qđ loquentē ipsam audiamus: ut sensus uerborū illius capatiores p̄ferri paucula quardā de celo decimo utile fuerit:

Caput primum.

Supra nouem calos: orbis idest septem planetas & spherā octauā quā uocāt incertam nonumq; orbem qui ratione nō sensu deprehensus est: primūq; est iter corpora quæ mouentur creditum esse decimum calum fixum manens & quietū: qđ motu nullo participet. Neq; hoc tm̄ creditū a nostris maxīe iunioribus Strabo & Beda sed a pluribus etiā hebreorum: pretereaq; philosophis & mathematicis quibusdam. E quibus satis duos sit articulisse Abraam hispanū a strologum maximum & Isaac philosophum: quorū uterque hoc attestatur. Quin & hic Isaac decimū orbem ab Ezechiele designatum intelligit p̄ Zaphirum in similitudinem throni: ut color Zaphiri lucis nitorem: throni similitudo imobilitatem eius significet. Figurata item intelligit decē spheras a Zacharia p̄ cādelabrum aureum distinctum septē lucernis: & lāpadē sup̄ caput eius: tum sup̄ lāpadē oliuas duas. Cum enim septē lucernæ septē planetas indicent: & lāpas circulum octauum tot luminibus fulgitem: uult per duas oliuas indicari nonam & decimam spherā: p̄pterea qđ ex oliuis oleum defluit ad lāpadem & lucernas: ad luminis nutrimentum. Quare p̄ rōnis similitudinem cū calos: quos nos uidemus lux a supremis illis emanet & cōseruetur (qui enim dat lucem idē cōseruat) Merito illi quidem oliuis: hū autem lucernis & lāpadi cōparantur. Vex: si nō possunt eiuſdē a que duo primi fontes cōstitui ne cesse est ex illis duabus supremis spheris alterā esse: quæ sit p̄cipium totius lucis.

Quod si ad alterā ad primā utique idest ad decimā referendū est: ut sit ipsa qđ unitas luminum: tum proxime lumen tota essentia suæ substantiæ nona recipiat: inde tertio ad solem plena participatiōe pueniat: a sole autem quarto iam ideoque postremo gradu i óis stellas parubilit̄er diuidantur. Supra igitur nouē calos decimū statuamus quē theologi uocāt empyreū. Dubitatū aut̄ a quibusdā natura ne esset corporea an incorporea potius. Nā & unitatem sotte decet ut numero coelementali respondet analogia nature: ita nō esse genere eodem. Sed quicquid de hac qđ sione statuatur remaneat in cōcussum iniba esse thesauros lucis: & inde quicquid habetur luminis usiturque i corporebus qđ a primo fonte in cetera denari. Neq; enī obstat si quis credere p̄tinacius qđ ueniū uelit nō eē illū natura uere corporea: quādo in phoenicū theologia est: ut scribit Iulianus Casar in oratiōe de sole: emanare lucē corporeā ab incorporea natura. Præest hic igitur nouē sibi serie cōsequēti succedētib; calis quasi dux exercitū qđ forma materie & Monachos typū gerens denarium implet.

Caput secundum.

Dyonisius
Diuus Tho/
mas

Celū empy/
reum

Strabus

Beda

Abraā astro/
logus

Isaac philoso/
phus

Ezechiel d̄ ce/
lo empyreo

Zacharias

Fons & uni/
tas lucis

Tres gradus

p̄cipitaz lu/
cis

Vnitās

Numerus co/
elementaris

Phoenicū

theologia

Iulianus

Enarratio uer- borum prophetarum Caelum	Veniamus ad Moysen qui dicitur de ceteris hinc et aqua prima & principalis calis peculiariter appellatione dignatus est: quemadmodum licet nouem choros angelicos: qui participat diuinitate uocare deos possumus: Unde illud deus deorum: Absolue tam cum deum dicimus non aliquid ex eis: sed in diuina trinitate accipimus presentem illis quemadmodum & empyreum calum nouem sibi subiectis orbibus predestinet. Terra autem uocauit octo sphaeras postremas: neque id sine causa: sed ob id factum quoniam huiusmodi meri extrema sibi terra appellationem uendicant. Ea sunt luna & caelum stellarum: quorum utriusque terram uocare & ueterum auctoritate & ratione praeterea cognimus.
Terra	
Sphera octa- ua	De sphaera enim octaua frequentissimum in academijs dare illi terrae appellationem. Lunam item Aristoteles terrae similem dixit imitatus scilicet Pythagoricos qui eam & terram caelestem & terrestrem calum appellant. Sed uide quatenus ad utrumque nos ducatur. Si enim in caelo querimus elementa lunam terram statuimus infimam ignobilissimamque omnium syderum: uti est terra omnium elementorum opacitate indè substans & materialis illi praesimilem: Tum aquam Mercurium uersipelle syderum & transformabile ideoque apud Lucanum undae arbitrium appellatum: Veneris aëri est tempore calore uiuifica solem igne ratione manifestissima: Tum ordine uerso martem igne: Iouis aëri cognatum Venerei naturae: Saturnum aquam senem. scilicet danare frigidaetatis reliquum ut sphaeram octauam & non erraticam terram uocemus: uel sic ipso computationis ordine postulare. Recte igitur hoc totum quod hinc utrinque terris concluditur: supra quod nihil uisibile nobis: terram uocauit. Tum subdit & terra erat inanis & uacua manente. scilicet lucis non dum a primo caelo propagatae ad eam: & reliquarum uirtutum: quarum uehiculum est lux. Neque hoc dicimus ex nobis: sed ipse auctor declarat cuius rei dicit inanitate adiciens & tenebrae erant super faciem abyssi: altitudinem tantam tot numero orbium & miram profunditatem iure abyssum uocatis. Vix ne crederemus iter octauam sphaeram & sedes empyreas nihil medium esset ut crediderunt multi sequuti idem tantummodo sensum: admonuit nos orbis in tercedentibus quem per aquas ipse cum figurauerit colore a iunioribus christallinum caelum est nuncupatum. Super hunc sequebatur aut ut uentis habet hebraica: & Syrus Effren transiit incubabat huic spiritus domini id est praesens adherens spiritualis olympus sedes spirituum domini souebat eum sua luce uiuifica. & recte est factum ut qui attingens est principio lucis toto corpore & tota sui mole lucem comberet: propterea non bis inuisibilem quia corpulentia solidiore non terminatur. Illa igitur primum incubans sua luce largiebatur empyreasque mox et in reliquis sphaeras quas per terram & per abyssum dicimus designatas excussis tenebris deo sic iubente est deriuata. & factum est uespere & mane dies unus: quia per lucis & superni refluxus receptionem fuerunt primis calis interiores. Summatim igitur prima die & primi calis eminentia in reliquos & deriuatio inde lucis ad eos: & per aquas ac terrae cognomina de noni orbis & aliorum multa proprietatibus indicantur.
Academici Luna Aristoteles Pythagorici Quo pacto delecta in caelo Lucanus	
Inane & uacuum	
Tenebrae	
Abyssus	
Nonus orbis	
Aqua	
Effren	
Spiritus domini	
Cui inuisibile noni calis	
Dies unus	
Epilogus	
Firmamentum inter aquas	Caput tertium. Iam uero de motis orbibus particularius pronuntians docet non erraticam sphaeram quam dicimus firmamentum medium esse iter duas aëres: cuius dicti tō manifeste ex his qui dixerunt. nam & nonus orbis & saturni planetes ut declarauimus aërum sibi appellationem

uēdicat. Positū ergo a deo ē firmamētū ī medio aquarū. & aqua q̄ sunt sub celo cō-
 gregate sunt ad locū unū & factū ut apparet arida .i. terra totiq; hoc puritatē
 ad salutē uiuētū. Videamus quid hęc sibi uelint Mōses dicta. Aqua quæ sub ce-
 lo sunt septem sydera sunt quæ sunt subfirmamētū qđ uocauit calū : quorū primus
 Saturnus. hęc aqua cōgregate in locum unum ideo sunt: quia oīs planetarū uirtus
 in uno sole collecta est: qđ oīs philofophi oīs mathematici uno ore cōfirmat: & si
 hęc cōgregatio aquarū dicta est mare nō absurde hęc ille erit oceanus q̄ pater deorū
 & hominum ab illis dī qui planetas deorū noīe dignati sunt. Terrā autem quid ali-
 ud dicemus q̄ lunā sic ab Aristotele & Pythagoricis nuncupatū: quæ cum tota sōli
 cti maris undis obruitur nec utilis nobis nec utilis item est: sed tunc & animalū
 um & nostris usibus idonea: Cum ab eo lecedens mari magis magisq; sub aspectū
 uenit. Tūc fertilis tunc secunda eorū p̄fertim quæ a uergetali natura sūt: Cuius mu-
 nera auctio nutritio & generatō. In hęc. n. p̄cipua uis lunæ ut dixerit chaldei. Qđ
 & hic a Mōse aptissime demonstrat: Cū eā simul atq; apparet & herbarū & fructū
 & arborū partē facit. Vide ut nobis natura lunæ & solis paucissimis figuratq; sub
 indicauit. Sed cur tacet de reliquis quæ tractatur de oībus sufficienter & doctē p̄
 hemis: nōis p̄mittebamus. Cur ī quā cū de decima nona octauaq; sphaera de Sa-
 turno itē sole & luna fecerit mentionē de q̄tuor qui sup̄sunt Venere & Mercurio
 Ioue itē & Marte ne uerbū quidē. Dixeris forsā ideo factū quia rudis populus so-
 lē trā nouit & lunā. Sed hoc p̄sugū ipse mihi met ademi nec possum nō erubescē
 isthuc diuertere qui supra sum attestans nihil p̄pterea obmissum a Mōse qđ ad p̄-
 sectam mundorū omnium intelligentiā faceret. Dicat alius qđ sole ac luna egit egit
 se de reliquis: qđ hui regnū obtinent cali & cum particularis aliorū sit uirtus uniuers-
 rōne omisit Saturnū de quo tam nos factū mentionem ostendimus. Alius cre-
 do latere mysterium ueteris hebreorū disciplinæ: inter cuius de celo dogmata hoc ē
 p̄cipuū cōcludi a sole Ioue & Martem: a luna uero Venere & Mercuriū. Nec
 si horū naturas syderū pensitemus oblcura est ratio op̄inionis q̄ ip̄i rōnem nullam
 sui dogmatis afferant. Calet Iuppiter calet Mars: calet & sol: sed martis calor acer
 & uolentus Iouis beneficus: in sole est acre illud ac uolentum Martis & Iouis be-
 neficam proprietatem uidemus id est mixta ex hīs temperatq; mediā quandā ut
 ita dixerim naturam. Iuppiter felix Mars infaustus sol p̄im quidem bonus p̄im
 est malus radiatiōe bonus copula malus. Est aries Martis domus cancer dignitas
 Iouis: sol in cācro sublimitatē ī ariete dignitatē adeptus manifestā cū utroque sy-
 dere cognationē ostendit. Veniamus ad lunā quæ & aquis Mercuriū manifeste p̄-
 cipat & quantam habeat cum Venere affinitatem presertim hęc indicat q̄ ita in
 tauro Venere domicilio sublimat ut nūq; icelacie aut magis benefica uideatur.
 De celo igitur empyreo de nono orbe dī firmamētū de sydere saturni deque sole ac
 luna qui reliqua complectuntur ip̄so silentio huius complexus nos admonēs suffi-
 cienter hactenus dixit.

Caput quartum.

Aquas sub ce-
 lo congrega-
 tas ad locum
 unum
 Oceanus
 Terra appa-
 ret

Inque uis lu-
 nae p̄cipua
 Caldei
 Cur de qua-
 tuor planetis
 nulla mentio

Solutio p̄ria
 Confutatio

Solutio sōda

Confutatio
 Solutō tertia
 Dogma uete-
 rum hebreo-
 rū de syderi-
 bus
 Affinitas so-
 lis cū Ioue &
 Marte

Affinitas lu-
 nae cū Vene-
 re & Mercu-
 rio
 Epilogus

Restabat ut postq̄ de natura syderum dixerāt de opibus deque eoy officio differere
 ret declarans i quē usum fundata & cui muneri delegata a deo fuerint . Scito autē
 agi adhuc de calo ut de lucido corpore nihil de intellectu nihil de motrice ui eius ad
 huc dictū a propheta quem ordinem etiā timaeus sequitur: Primo corpus fabricā
 tum corpori absoluto animū apponens. caelestiuū corpore duar in uniuersum maniv
 se sit opationes motus & illuminatio. Motus duplex statuitur: alter mundi totius
 quo calū & ether. xxiiii. horis p totū spaciū uniuersi pfecto ambitu circumuoluun
 tur: aliter sydes; proprius multiplex & uariis iter quos principalis est motus solis
 q̄ spatio. xii. mensium Zodiaci signa oīa circuit. Ille diē facit unde & diurnus dici
 tur: hic autē annū reliqui sydes; motus uariis temporū interuallis peragūtur. Recte
 igitur & breuiter nos oīum admonuit Moses: cum dicit posita sydera infermarūto
 i dies an nos & tēpora. Addidit in signa qd̄ quia satis ab aliis interpretibus exponi
 tur ego scireo. Indicauit scirea expresse reliquā opationem sydes; quae est illumi
 natio cū dixit statuta illa ut lucrent in calo & terrā illuminarent. Quāq̄ autē di
 uerse sint sententiae uerey quid caelestia influant inferioribus in quālibet ram apte ca
 dunt Moseis uerba. Nā si nihil aliud influunt q̄ lucem qd̄ uidetur Aristoteles uo
 luisse si religiose & nō pro nostro arbitrio illius uerba interpretemur nihil poterit co
 gitari mosaico dictis cōuenientius. si sc̄ter lucem calorem etiā influunt nihilque sy
 terea aliud ut Auerrois arabs & Abraam iudeus uolunt satis fuit dixisse de luce a
 qua idem auctores prouenire calorem fatentur. Si item plures aliae uirtutes atque
 multiplices isthuc caelitus demittūtur ut Auicenna ut Babilionis usum nō temere
 de sola luce mentio facta: quādo ut ipse scribit Auicenna sola est lux quae reliquas
 oēs uirtutes de calo uelut ad nos. In hac igitur ministeria & luna & solis & stella
 rū sūt corpota distributa.

Caput quintum.

Signa octa /
 ur & nona
 sphaera.

Reliquū erat ut & signoy quae spectabilia sunt i Zodiaco: & eoy quae q̄q̄ inuisa
 nobis longe tamen efficaciora in calo sunt christallino mentionem faceret . De his
 enim nihil haecenus dictū. hoc igitur sibi uolūt animalia quae & aquae pducūt &
 terra pducuntur: illa aquae quae sunt sup calos & terra quae ipsum est firmamētū
 ut supra est cōprobatū . Signa enim quae in illis solis duobus orbibus uisuntur in
 specie animaliuū qualia quae apud nos ab egyptiis & indis notata sunt: quae potue
 rūt illi & facilius & rectius q̄ nostri deprehendere adiuti ab ipsa soli planitie & cali
 serenitate. Alioquin animaliuū q̄ hic sunt caduca pductio nō magis attinet ad hac
 duo elementa terram & aquam q̄ ad reliqua uidelicet ignē & aerē. & qm̄ aquae
 dedit appellationem orbis christallino congruenter quae ibi animalia pisces : curias
 quae in firmamento quod terram dicit iumenta & bestias uocauit.

Caput sextum.

De ui calonū
 motrice
 Plotinus
 Timaeus

Haecenus de corpore caloy natura. Nūc sc̄dita ea aīo rōnali declaraturus allego
 rice hominis meminit nō utiq̄ illius q̄ est caducus & terreus & quē uidemus sed
 a quo ut inq̄ Plotinus is regitur homo q̄ uidetur. Ille ipse animus est rōnalis: quē
 ex eisde de mīs: & i eadē patera ex qbus & cali asiam cū Timaeus cōstituat non in

congrue quæ dicuntur de hominis animo ad cali etiam animū transferuntur. Asti pulantur nostræ expositioni litteræ sacræ: in quibus saepe angelica omnis natura et rationalis per hominem designatur. Frequētissimum hoc in prophetis de bonis angelis: Et de malo etiam demone: qui nihil natura differt ab illis scriptum est i eius gesto inimicus homo hæc fecit. Adiecit igitur deus celesti machinæ uiuam substantiam & rationalem participem intellectus: Ideoq; ad imaginem & similitudinem suam. hanc ueluit præfere his de quibus Paulo ante diximus animantibus. i. sydereis omnibus signis & planetis quæ illius ita nutu uersantur: ita dicto obediunt ut nulla mora nulla sit contumacia: Quod brutis elementorum corporibus non pariter accidit. Neq; temere aliud inuenies in quo magis defudent petipathetici q̄ ut p̄ bent nihil reluctari celeste corpus suo motori quemadmodum nostra nobis corpora reluctantur. Quare neq; illis ut nobis ex perpetuo motu aut telium aut diffuscultras aut fatigato. hoc est imperium quod tenuit Moyses celestis hominis in animalia. Non item uacat mysterio q̄ illum hominem marem & feminam creauit. Est. n. hæc prerogatiua animorum celestium ut simul utrunq; obeant munus & contemplandi & regendi corpora: neq; aut hoc illi aut huic illud obstrepant impedi mento ut esse possit. Usurpatum autem maxime a uentibus: q̄ in orphicis etiam hymnis obseruamus duas has uires in eadem substantia quarum altera contem/ platur altera præf. corpori cognominibus maris & feminæ designare: hæc de cale sti mundo de diuino. i. corpore de numero orbium de natura de proprietatibus de officio. Postremo de motrice ui eius rationali substantia deq; eius ingenio a prophe ta traduntur.

Caput septimum.

Nobilis hæc creatura & a nobis suspicienda & celebranda. Sed si uel platonice sen tentia ut theologos taceam cuius modo meminimus non sumus obliti tempera/ tos animos nostros ob opifice deo in eodē cratere ex uisidq; elementis cū celestibus animis uideamus ne nos illorum seruos uelimus: quorū nos fratres esse natura uo luit. Neq; nostræ cōditionē de hoc firmo corpore metiamur. Neq; n. hō ut scriptū in alebade hoc q̄ uidemus fragile & terrenū: sed aiūs ē: sed intellectus qui om/ nium ambitum cali oēm decursum temporis excedit. Cauēdū igitur ne qd multi faciūt plus calo dātes plus tribuētēs q̄ sit necesse & uolūtati opificis & ordini uti/ uerū repugnemus: simulq; ipsi calo cui dei cōsilia & mōdi ordo maxie cordi sunt: dum studemus placere displicemus. Hoc admonēt Chaldei dicētes. Ne augeas sa tū. hoc p̄dicat Hieremias. Ne timeatis inqt signa cali q̄ gentes timēt. hoc p̄cipit a/ libi ppheta noster admonens cauēdū homini ne suspiciēs solē lunā & stellas colat ea q̄ deus creauit in ministeriū cunctis gentibus. Quod si in eum sensum quis nō accipiat quasi illa seruiant nobis uti ignobiliora & mortua corpora: significari tamē itelligamus auctore aut dominā nature nostræ: eā substantiā eē nō posse: cuius uel altera pars ēt ualide aliq; pte q̄ sit i nobis ignobilior fueniatur. Neq; enim in opere pfectiuis aliqd esse aut potest aut debet his q̄ sunt i opifice. Illum igitur timeamus amemus & ueneremur. In quo ut inquit Paulus creata sūt oīa siue uisibilia siue i/

Sacræ litteræ

Obedire cele/ stia suis mo/ toribus

Quo pacto celestis ho/ mo mas & fe/ mina

Epylogus

Quatenus a nobis hono/ rādū cali Plato

Chaldei Hieremias Moyses Nō posse ce/ lū esse homi/ nis auctore Christus u/ nus colendus a quo omne bonum

uisibilia: Quod est principiū i quo fecit deus cælū & terrā: hoc autē est Christus. Ipse enī p̄uenētatus q̄s esset optime sui gnarus respōdit. Ego principiū qui loquor uobis. Quare neq̄ stellay. imagines in metallis: sed illius idē uerbi dei imaginem in nostris animis reformemus: Neq̄ a cælis aut corporis aut fortunæ quæ nec dabūnt: sed a domino cæli domino bonoy oīum cui data oīs potestas in cælo & in terra & p̄sēntia bona quatenus bona sunt & ueram æternæ uitæ salutatem queramus.

EXPOSITIO TERTIA DE MVNDO ANGELICO ET INVISIBILI. PROHEMIVM TERTII LIBRI.

Actenus de cælesti mūdo p̄ uiribus nostri ingenii misteria Moyses reuelātes disputauerimus. Nūc autē quis dabit mihi pennas sicut colūba: pennas de argētatas & rutilas pallore auri: & uolabo in supercaelestē regionē ubi uera ē q̄s uera pax uera tranquillitas: pax unq̄ quā hic uisibilis & corporeus mundus dare nō pot̄. Reuelate uos oculos meos ultramundani spiritus & cōtēplabor miracula uestræ ciuitatis: ubi reposuit deus tūmibus se: q̄ nec uidit oculus nec auris audiuit neq̄ cor cogitauit. Cū autē de hac natura angelica & inuisibili ab hebreis ueteribus multa: multa itē a Dyonisio tradit̄ur erat cōsiliū Moyses uerba exponere iuxta doctrinā utriusq̄ familiæ. Sed qm̄ quæ ab hebreis dicitur cū sint inuicē apud latinos itelligi a nostris hominibus facile nō possent nisi a gemino qd̄ autē ouo exorisi plurima & fere oīa ueteris disciplinæ hebraicæ gēns dogmata enarraremus: Cogitauī differēdū donec de his alibi latius scripserimus: & nostrandis notas fecerimus illoy opiniones: ubi quātū egyptiis monumentis: quātū platonice philosophia: quātū catholice ueritati cōsonē examinātes: sicubi qd̄ cōcordabit nobiscū rubebimus hebreos stare i antiquis patrū suorū traditionibus: sicubi differēntiā inuenerit instructi catholicis legionibus ip̄ressiōē faciemus i eos. Deniq̄ quod aliter nū ab euāgelica ueritate deprehendemus cōfutabimus p̄ uirū: quod s̄ctū & uerū: a synagoga ut ab i iusto possessore ad nos legimus israelitas trāsferemus. Interea Dyonisii uestigiis insistentes aut Pauli potius & h̄erotoei quos ille ē sequutus conābimur tenebris legis quas auctor legis spiritus dei posuit suū latibulū p̄ n̄a i/ beclitate lucē i uhere.

Caput primum.

Unitas Quicquid est post unitatē numerus unitate p̄fectus & cōsumatus ē. Sola unitas omnino simplex a se p̄fecta nō egreditur se: sed in diuidua simplicitate & solitaria sibi coheret: quia superest sibi nullius indiga plena suis diuinis. Numerus sua natura cū sit multitudo unitatis bene licio sit simplex q̄ntū ip̄e simplicitatis capax q̄q̄ & numerus quisq̄ quo magis ab unitate sit p̄cal i maiore semp̄ incidat multitudinē plusq̄ i eo dissimilitudinē plus partiū plus cōpositurā: sit nullus est tamē ita unitati p̄ximus qui multitudo nō sit aduentitiā habens unitatē unaq̄ non natura: sed cōpositiōē. trāsferamus hæc ad diuina more Pythagorico. Solus deus qui a nullo a quo sunt omnia simplicissima essentia & indiuidua ē. quicquid habet a se habet: eadē re qua est eadem sapit eadem uult eadem bonus eadem iustus. Neque rem

Dyonisius

Antiqua doctrina hebreorum

Dyonisius
Paulus
Hierotheus

Numerus

A mathematicis a sonis ad diuina

aliquā itelligere possumus qua ipse sit pterquā ipsum esse qđ ipse est . Cetera nō
 illud id est ipsum esse: sed illo sunt. Igitur angelus nō est ipsa unitas: alioquin deus Angelus
 esset: aut plures essent dei qđ cōcipere pōt qđē. Quid enī erit unū si ne ipsa quidē
 unitas una: Reliquū ut angelus numerus sit. Quod si ē numerus alia sua pte mul-
 titudo ē alia multitudo una. Est autē oīs numerus eatenus s̄ perfectus q̄tenus mul-
 titudo: pfectus autē q̄tenus unus. Quare q̄qđ s̄ angelo s̄ perfectū est angelicę mul-
 titudini: quā inde habet unde est numerus. i. creatura: & q̄qđ pfectū est acceden-
 ti unitati quā inde habet unde deo cōiungitur adscribamus. Imperfectionē i ange-
 lo duplicem inuenimus: Alterā q̄ nō est ipsa esse sed essentia tm̄ cui participa-
 tu esse accidit ut sit: Alterā quia nō est ipsa itellectio sed aduenit ei ut itelligat: Cū
 ipse sua natura itellectus sit itelligentia: capax. Pēdet autē secunda ex prima: qm̄
 q̄ ex se nō est utiq; neq; itelligit ex se: cum ibi esse nihil possit ubi non est ipsū cē.
 Vtrūq; igitur horū euenit angelo qua multitudo est. R̄diquū ut absolutio illi & cō-
 sumatio ab accedente de super fiat unitate. Deus autē unitas: unde ad angelū & eē
 & uita & oīs pfectio deriuatur. Quemadmodum autem duplex est imperfectio q̄
 si duplex multitudo: ita duplicem itelligamus unitatis accessum ut utraq; p̄ficiat̄
 tur. Prima ea est qua est essentia nuda ac in formis expers uita & esse: hac est ter-
 ra inanis & uacua quā & deus creauit: Ne forte crederes ut quā crediderūt forma-
 tionem tm̄ essentia p̄tinere ad op̄ificem nō autē & creationem. Simul cū terra crea-
 uit & celum. i. actum illius essentia participatq; unitatem in multitudine hoc ē
 ipsam esse: Vt sit quasi eadem creatio cali & terrę ut pote cōparis cōplexus & dua-
 rum ad idem simili nexu cōuenientium natura: Nec distōne a ueteribus ipsū cē
 participationem diuinitatis uocamus celum: quādo & mūdū archetypum Zenō
 phanes spherā appellauit & Saraceni quimimo & nostri deum circulū uocant. Saraceni

Caput secundum.

Est angelus p̄ ea q̄ diximus iam suā naturā p̄fecte adeptus itellectualēq; p̄p̄rieta-
 tē. Veritatem nō dū habet unde sua munera impleat itelligendi. I. & cōtēplādi: nisi a
 deo prius formis itelligibilibus uestiatur. Propterea adhuc sunt tenebrę sup̄ faciē
 abyssi. Abyssus itellectualis p̄rietas est: plunda queq; penetrans & p̄scutās. Sup
 hac tenebra sunt: donec sp̄ritualū notionū q̄bus oīa uidet et intuetur radius nō illu-
 stratur. Scriptum est autē sup̄ faciē abyssi nō sup̄ abyssum. q̄ idē locus tenebrę &
 lucis. Lux autē. i. species itelligibiles faciem tenent. i. extrema angelici itellectus q̄
 accedētes ei sunt q̄itates nō ad ipsius essentia p̄cētāt. Quid autem medium inter
 cedat priusq; tenebra depulsa oboriatur lux statim annexat dicit̄. & sp̄ritus domi-
 ni serbatur sup̄ aquas. Domini sp̄ritus qđ erit potius q̄ sp̄ritus amoris: Neq; enī
 sp̄ritū scientia ita p̄p̄rie domini sp̄ritū dicemus. Quoniā & scientia quādoq; ab-
 ducit a deo. Amor autē ad deū semp̄ adducit. Hic nisi sup̄ abyssum illa seratur non
 fiet lux. Quoniā quādoq; nō implebitur luce oculus nisi ad solē cōuersus: ita ne-
 q; angelus sp̄rituali luce impletur nisi conuertatur ad deū. Motus autē hic cōuersiōis
 neq; ē neq; cē aliud pōt i natura angelica q̄ motus amoris. Erat igit̄ sp̄ritus domini
 Tenebrę
 Abyssus
 Cur sup̄ faci-
 em abyssi nō
 sup̄ abyssum
 Sp̄ritus do-
 mini

amatorius spiritus sup abyssū .i. sup angelicū intellectu (intelligētia .n. amor cōsequi) quodum acta & excitata angeli mens ad deū cōuertitur: Dixit deus fiat lux & facta est lux / angelolux scilicet formay intelligibiliū & fuit ex uespere & mane dies unus: quā ut probat Auerois ex intellectu & intelligibili fit magis unū q̄ ex materia. & forma quod ut idem affirmat: & scribit etiam Moles egyptius longe magis in angelis q̄ in homine uerum deprehenditur. Cuius ut illos cōmitemus hac nobis facta sit ratio q̄ species angelicæ mētū indiuidua copula nō ut humano intellectui accidit uaga & translatiua perpetuis nexibus uniantur.

Caput tertium.

Vidimus creatam a deo naturam angelicā: eandē ad deū cōuersam spiritu amoris: tum ab eo illustratā & absolutā luce intelligibiliū rationū. Videamus nūc quo inter se ordine angelici exercitus distingūtur. Legimus autē postū firmamētū in medio aq̄ rū ubi tres nobis angelicæ hierarchie (sc. n. eas semp usitato uocabulo appellabimus) indicantur. hær prima & ultima p̄ aquas designatur: illa p̄ sup̄caelestes: hær per eas quæ sunt sub celo: media illas diuidēs dicit firmamētū. Quæ oia si naturā mētū hierarchie: & officia penitemus cōsonare Dionisi doctrinæ magis nequeāt. Su

prima hierarchia cū ut scribit ille soli uacet cōtēplatiōi merito p̄ aquas figurata est quæ sup̄ celos id est sup̄ oēm circa mūdāna siue celestia siue terrena actiōē sunt cōstituta: & deū perhenni sono indefinenter laudāt. Medius autē ordo cū sit celestibus officiis delegatus profecto nō poterat cōgruētius q̄ p̄ firmamētū id est p̄ celum significari. Postrema hierarchia & si natura supra omne sit corpus sup̄ præceterum: curat tamen ea quæ sunt sub celo: & cū diuidatur in principatus archangelos & angelos omnium horum operatio omnis circa ea est tantum quæ sunt sub una: principatum circa res publicas & reges ac principes ut ex Daniele cognoscimus ac

changeloy circa mysteria & factas cerimonias. Angeli priuatis studēt rebus & singuli singulis hominibus adhibentur. Recte igitur hic sub celestibus exercitus per sub caelestes aquas est figuratus. Qui & rebus præst̄ fluxis atq; caducis & illi ordini subest qui uersatur circa celestia.

Caput quartum.

Quid autem sit aquas quæ sunt sub celo colligi ad locū unū dubiū est fortasse nisi hoc nobis Paulus declararet apud quē de his angelis q̄ ad mundi huius obeunda munera mittuntur legimus esse oēs administratorios spiritus in ministeriū missos p̄pter eos q̄ hereditatē capiunt salutis. Vnde possumus intelligere sub caelestes has aquas id est angelicos exercitus ad unū locū ad unius scilicet hominis bonū salutēq; p̄curatā cōgregatos p̄ qua & mittuntur ad nos & nunc lectū quietē nūc et uigilābus nobis: alius atq; alius & formis & locis & tēporibus apparēt. Quæ inia quo pacto sit accipiēda nūc demum cognoscemus cū & quo pacto id sit uerū: quod dicit Moles: aquas scilicet ad locum unum fuisse congregatas: minimum ad uerterimus. Neque enim illud ita est uerū ut nusquam distinctis discluisiq; in locis aquæ inueniantur: cum indicum mare ab hircano hircanum ab adriatico adriaticum ab

euxino: innumera præterea fluuios; fontiu lactuq; flueta longissima locoꝝ inui-
 cem intercapedine difpescantur. Sed ideo ad locum unum congregatz aque dici
 tur: quia particulares hæ atq; diuſa a quaz collectiões uel marinz uel fluuiariles
 oēs ut inquit Solamon ad primaniū mare tendentes i unū oceanū locū uniantur &
 cœunt. hæud aliter ē nobis de his angelis intelligendū: q; sublunaria curāt. Diuerſis
 enī diuerſi corporalibus rebus aliſq; ab homine præſunt. Quomā quēadmodum
 platonici: ita & noſtri crediderūt uariis mūdi huius corruptibiles rebus uarias ſpi-
 ritales ſublūarias a deo præſectas. Quo-circa & Auguſtinus nullū eſſe uſibile rē apud
 nos cui nō præſit angelica poteſtas: & corpora oīa p rōnalem ſpiritū uite regi con-
 ſtāter aſſeruit: id qđ & Gregorius poſtea cōfirmauit. Origenes ſimiliter i cōmenta-
 riū ſi libe um numeroꝝ opus eſſe inq; mundo angelis: q; beſtiis præſunt & aſialium
 natalibus uingulorūq; & plātanonū & ceteraz reg; incremētis. In qua ſinia cum
 eſſet & Damascenus credit angelū q; peccauit ex his fuiſſe q; deſpicatiſſima no-
 ta ſint: & terreſtri ordini præſunt. Verum quemadmodum hæc oīa infra hominē
 ad hominem referuntur: ita & oīs circa hæc angelos: cura illi poſſimum ſubancil-
 latur & ſeruit opere & ſtudio ut curent humana & noſtra auxiliātes imbecillitati
 efficiant: quantum quidem patimur ipſi ut pie atq; feliciter uitā uiuamus. Quaz
 re & qđ ſibi uelit illa aquaz collectio ſtatim Moſes intulit ut terra det fructū her-
 bas plātas & arbores. Quaz autem hæc terra eſt præter eam de qua ſcriptum eſt
 gen. 1. q; alia q;dem aſſert fructum centeſimum alia ſexageſimum alia trigēſimum.
 Terra utiq; animi noſtri: de qua Paulus hæc uerba. Terra excipiens frequenter ue-
 nientem ſup ſe ſibem ſi generet herbas oportuna his q; bus colitur papiet benedic-
 tionem a deo: quaz uero ſpinas & tribulos proſert reproba ē & maledicto prima:
 Cuius ſinis i aduſtionem. Curemus igitur & nos det terra noſtra fructū i tempo-
 re ſuo: det qđ herbas purgatorias uirtutes: id eſt ſcientiā & ſapientiā qđ maiores fru-
 ctioꝝ: det abſolutā pfectāq; uirtutē qđ libani cedros: ut ſit ſinis eius benedictio nō
 ſit aduſio: Et audiamus dicentem patrem. Ecce odor ſiliū mei ſicut odor agri pleni
 quem benedixit deus. Nec miretur quiſpiam aliud calum nobis & terram primo
 die ſignificare: aliud nunc firmamentum & auidam id quod etiam in ſuperioribus
 libris obſeruauimus: quando & Origenes & Baſilius & pleriq; alii uolunt aliud eſſe
 apud Moſem calum et terram primo die: aliud æidā & firmamentū die ſecūdo.

Caput quintum.

Fauēt autē terra huic noſtræ caeleſtes etiā uirtutes. Poſita enī i firmamēto & ſol &
 luna & ſtella ut terrā noſtrā illuminent. Vide q; hæc Dionyſiacus myſteris apte cō-
 ueniāt. Dicimus de ultra hierarchia delegata curātis rebus quaz ſūt ſub luna id eſt
 humanis. Nūc de media agitur: cui caeleſtium adminiſtratio demā data. Neq; erit
 de tertia ſimiliter expectādū ut dicat: de qua dictū nihil præter ea q; dicta ſunt:
 eſſe ſcilicet eā ſupceles id eſt ſupra oſm actiōis motū ſupraq; reg; oīum mūdanaz
 adminiſtratiōem cōtemplatiōis tm addicta. hoc autē loco nec uidentū nec alienū a
 ſacris litteris exiſtimemus q; lunā & ſolem uocet nō q; uidemus ſydera ſed rectores

Præfecti an-
 geli corpora/
 libus rebus
 Platonici
 Auguſtinus
 Gregorius
 Origenes

Damaſcenus

Terra d qua
 i euāgelio

Paulus

Origenes
 Baſilius

Dionyſiacus
 Myſteria

Historia re-
gum

luna & solis angelicas uirtutes. Nā & scriptura eū dicit hominem dei filiū fieri per
grām: hūc nō intelligit quē uidemus caducū & fragilē: sed q̄ regit hūc ip̄m quē nos
uidemus. & Regū historia legimus iuxta hebraicam litteraturam Salamonē his
uerbis orantē. Exaudi o caelum: ubi non caelum tamen: sed cali ac terra: rectoē &
dominum deum appellat. Ita & nos hoc in loco cum solem audimus & stellas nō
lydera: sed lyderum praefides angelos intelligamus: qui cum ipsi sint inuisibiles: in
uisibilem etiam terram illuminant: substantiam. L. animi nostri: Nec aut temere
aut uulgariter dictum statuta illa ut illuminent. Sed tam proprie tam consono hūc
quā attulimus: ut si non aliunde: hinc certe expositio nostra maxime cōp̄tobetur.
Cum. n. (ut tradit Dionysius) tres sint actiones angelicae: purgatio illuminatio: &
perfectio: sic sunt distributa: ut purget ultimus ordo supremus perficiat. medius
autem hic: de quo nunc agimus illuminet. Purgant igitur terram nostram a qua
inferiores: unde & nuda sub aspectum uenit: Purgatam caelestes illuminant. Sūp̄
caelestes igneo quodam rore atq; uiuifico perficiūt & fecundāt: ad tantam saepe le-
licitatem: ut non saluatae iam herbas sed ipsum germinet saluatoreem: & non una
uirtus sed Christus plenitudo omnium uirtutum formeret in nobis.

Christus ple-
nitudo omni-
um uirtutu

Caput sextum

Elaias
Ezechiel
Veteres he-
brei
Virtutes an-
gelicay legio-
num

Sequitur dari ab elementis habitatorum multitudinem pisces aues & bruta: ubi
me magna profecto angustia tenuissent quales nullū abbi in toto hoc nostro ope:
nisi praesto mihi esset & Elaia apud quem alata legimus Saraphan: & Ezechiel
apud quem si hebreis credimus & aues & bruta spiritales etiam nobis substantias
inducant: nisi accurrerent suppetiarum ueteres hebrei: qui omnes hoc loco angelicā
multitudinem insinuari uolunt a Mose. Dicamus igitur sectantes horum ueliv-
gia redargui hic a propheta errorem philosophorum: qui crediderunt principales
quidem aliquas esse substantias intellectuales: sed negauerunt singulas ex illis
(quod dicūt theologi) numerosa deinceps multitudini ut legionibus duces praesse
Cū ergo nouē ordies angelicos cogitamus siq; unūq; q; ordo suū ducē sortitur si-
gamus aō ducē illū & principē q̄m maximā spherā tum sequacē exercitū q̄m spher-
ta illius habitatores & ornamentum sicut in aqua pisces in aere: ues in terra bestia-
as in sphaera octaua lydera cogitamus. & uerū erit illud Danielis decies milia assis-
sabant ei. & mille milia ministrabant ei.

Daniel

Caput septimum

Postremo hominis meminit nō quia homo sit angelus: sed quia angelici mundi si-
nis & tertius quemadmodum & de natura corruptibili agens hominem etiam attu-
lit illius: natura: nō partē sed principū & caput: Quo sit ut ad tres mundos trac-
tatus hominis pertineat ad eum qui sibi est proprius & ad utrūq; extremum in cor-
poreum. s. & elementarem: quorum ita est medius ut alterius finis: alterius princi-
pium statuatur. Sed usdeo paratum laqueum nostrae expositioni: cum subiciatur
praesse hominem piscibus maris aibus & brutis. Nam si illa nobis naturam an-
gelicam significat: quo pacto uerum erit quod scribitur praesse hominem illis quē

deminutum ab angelis & sciunt philosophi & propheta testatur. Adsit ille nobis & laqueum conterat qui & contriuit Sathani sub nostris pedibus Iesus christus primogenitus omnis creature. hic laqueum profecto conterit & nodum omnem soluit & abiumpit: quoniam non solum in eo in quo tota diuinitas corporaliter habitauit adeo sublimata est natura humana ut homo christus qua homo est si credimus Dionysio angelos doceat illuminet & perficiat: tanto ut inquit Paulus melior angelis effectus quanto differentius praeter illis nomen hereditauit: Sed & nos omnes quibus data potestas filios dei fieri: per gratiam cuius datus est Christus: supra angelicam dignitatem euehi possumus.

Iesus christus
primogenitus
omnis creature
Dionysius
Paulus

EXPOSITIO QUARTA DE MUNDO HUMANO IDEST DE HOMINIS NATURA.

Prohemium Libri Quarti.

Postquam de omnibus mundi partibus de qua omni natura caelesti angelica & corruptibili tractatum satis a propheta ostendimus: reliquum (si promissi memores sumus) totam iterum lectionem de homine interpreta-
ri: hoc re ipsa comprobatur: nullam esse in uniuerso hoc opere orationem: quae uti de tribus mundis de quibus actum superius ita de hominis etiam natura reconditis sensus & ueritates altissimas non complectatur. Nec manus fecerimus operepretium si in hac quarta explicanda enarratione diligentes fuerimus quam factum in superioribus. Quam utilis. n. homini quam necessaria sit sui cognitio (ut preteream litteram delphicam) ita est a Platone in primo Alcibiade demonstratum ut nihil fecerit reliquum posterioribus quod super hac re quasi nouum afferre temptarent. & profecto improbum ac temerarium illius studium: qui adhuc sui ignarus adhuc nescius an scire aliquid possit: rerum tamen: quae tam procul ab ipso sunt: cognitionem sic a uadente affectat. Redeamus igitur in nos: & uideamus (ut ait propheta) quanta bona fecit deus anima nostrae. Ne si forsitan in se met agnoscenda minus diligens fuerit audiat patrem dicentem in canticis. si te ignoras o pulcherrima mulierum egredere & abi post uestigia gregum tuorum. Videtis quae nos maneat parua nostra ignorantia. Abundum est enim: a parte. scilicet. quam abitionem & exhereditatio sequitur: quae quid in se latet? Egrediendum item est: utique ex nobis. Neque. n. apud se est animus: qui se ipsum non uidet. Qui autem se exit a se diuellitur: quo quid acerbius? Eundem tertio post uestigia gregum nostrorum. id est. post brutorum uestigia: quae sunt in nobis: de quibus in expositione satis dicemus: quo quid miserius? quid despicacius & contempnibilis? fieri. scilicet. pedes equos bestiarum: quae nos ducos natura statuerat. Igitur non post brutos: sed post Moleos uestigia scedentes ingrediamur nos ipsos: ingrediamur animi penetralia ipso nobis propheta aditum referante: ut & in nobis cum mundos oes tum & patrie & patriam feliciter agnoscamus.

Littera delphi-
ca
Plato

Triples par-
ua ignorantia
nisi sui
Supra se
A se
Post se

Capit primum.

C

Priusq̄ iuxta uerba ordinemq̄ prophetae expositiōem accuratius degeramus oportet s̄ari aliqua de hominis natura obire q̄ dictiōes aliquas exponere: ut totius de inde sensus apertior sit intellectus. Cōstat homo ex corpore & anima rationali. Rationalis animus calum dicitur. Nam & calum animal a se ipso motum uocat Aristoteles: & animus noster (ut probant platonici) substantia est se ipsam mouens: Cælū circulus est: & aīus ipdē est circulus: quinimmo ut scribit Plotinus ideo cælū circulus: q̄ aīus eius circulus ē. Cælū in orbē mouetur, aīus rōnalis a causis ad effectus se transferens: rursumq̄ ab effectibus recurrens in cās ratiocinationis orbe circū uoluitur. Atq̄ hæc quidem si singula essent enarrāda his: qui alibi ea nō legerūt: nō Moyses iam: sed Aristotelis Platonisq̄ essemus interpretes. Corpus dicitur terra: quoniam terrosa & graui substantia est. Quare & de humo factū (ut scribit Moyses) homini dedit appellationem: Verum iter terrenum corpus & caelestem animi substantiam opus fuit medio uinculo: quod tam distantes naturas inuicem copularet. huic muneri delegatum tenue illud & spiritale corpusculum: quod & medici & philosophi spiritum uocāt. Quem & diuiniorē esse natura q̄ elementa & cælo proportiōe respondere: Aristoteles scribit: hic lux nūcupatur: qua cognominatio cōuenire magis nō posset philosophorum sententiæ & medicorū: quorū oīum cōmunitis est cōsensus: esse illum substantia maxime lucida: & nulla re magis q̄ luce gaudere foueri & recreari. Accedit q̄ quemadmodum oīs calorū uirtus (ut scribit Auicenna) uehiculo lucis ad terrā trāllertur: ita omnis animi uirtus: quem calum uocauimus: oīs potestas uita. s. motus & sensus lucido spiritu intercedēte ad hoc corpus terrenum: quod terram uocauimus comeat & trāllunditur: Descēdamus iam ad uerba prophetae. apud quem primo uidemus creati cælū & terram extrema. s. noustræ substantiæ uim rationalem: & corpus terrenum quæ postremo cum sit lux. i. lucidus accedit spiritus: sic uniuertur: ut ex uespere & mane. i. ex corporis nocturna & matutina animi natura unus sit homo. & qm̄ (ut ostēdimus) per hanc lucē oīs ut talis sensualisq̄ uirtus ad terram nostrā descēdit: merito ante lucis natale terra fuit inanis & uacua. Cui uitæ motusq̄ beneficia nisi per internūtiū lumen participare suū cælū non poterat. Quare & statim causam adiungit inanitatis: quia. s. super eam adhuc tenebræ erant luce non dum exorta.

Caput secundum.

Sed restat adhuc querēdū qd̄ illud sibi uelit. & spiritus domini ferebatur sup̄ aq̄s Traditur hic de aquis indiscreta & uniuersalis doctrina: quæ die sequenti magis distinguitur: cū alias docet esse quæ sunt sup̄ cælū. alias quæ sunt sub cælo. Quorū oīum si uerū sensum desideramus cōsulamus ipsam naturā quā noster p̄pheta (ut saepe diximus) adamussim effigiat & representat. Factā uidimus mētionē de tripli et parte humana substantiæ uidelicet de rōnali de mortali hoc corpore & medio spiritū. Duæ reliquæ sunt. Nā inter partē rōnalē qua homines sumus & omne illud qd̄ corporēū est: nobis siue sit crassum siue sit tenue & spiritale media ē pars sensualis qua brutis cōmunicamus. & qm̄ nō minor nobis cū angelis q̄ cū brutis cōmuni

Animus rationalis
Aristoteles
Platonici
Plotinus

Corpus
Spiritus

Aristoteles

Auicenna

Anima sensualis

ratio quæ admodum infra rationem est sensus: unde cõmentum cum animalibus ita supra rationem intelligentia est per quam dicere illud Ioannis possumus. Societas nostra cum angelis est. Vides quod infra quod supra nãram sit rãonẽ. Quid si rão cælum dicitur (ut cõprobauimus) manifestum tam quod si nobis aquæ supercaelestes: quod itidem subcaelestes. Diuersa autem ratione utriusque parti intellectualem. scilicet & sensuali aquarum: congruit appellatio nisi quia diuinaque illuminationis radiis maxime peruenit: hinc quia caducis rebus & fluxis inhæret & deletur. Cuius diuersitatis satis nos admonet: cum hæc statuit sub cælo ubi fluxa omnia atque caduca illa supra cælum ubi sinceræ & perpetuæ intelligentiæ administratio. Cum igitur primo die spiritum domini incubantem legimus aquis (interque aquarum bilariam discretæ utriusque de his aquis quæ sunt sub cælo dictum non accipiemus: quoniam super has non spiritus domini: sed cælum potius deferretur. Reliquum ut de his dictum sit quod sunt super cælum. Unde nobis maximum dogma de anima referatur. Intellectum enim quod est in nobis illustrat maior atque adeo diuinus intellectus siue sit deus (ut quidam uolunt) siue principia hominum & cognata mens ut forte omnes graeci ut arabes ut hebreorum plurimi uolunt. Quia substantia & iudei philosophi & Abunafar Alpharabius in libro quem scribit de principibus expressis uerbis spiritum domini appellauit. Nec factum sine causa ut priusquam hominem ex aëre & corpore uinculo lucis cõstitueret huius rei meminisset: adesse delationis spiritus super aquas: sed ob id factum ne forte crederemus non adesse spiritum huic nostro intellectui nisi cum esset corpori copulatus. Quod & Moyses ægyptius & Abubacher arabes: & quidam alij falso crederunt.

Caput tertium.

Restat ut exponamus quod sit quod autem aquas quæ sunt sub cælo id est sensuales uires quæ sub parte sunt rationali congregari ad locum unum. Manifestissimum autem hoc non omnino rusticis philosophis. Nam sensuique omnes uirtutes ad sensum quæ ex re ipsa uocamus cõmune: hic autem si Aristotelem sequimur est in corde: uti flumina ad mare cõfluunt. Nec absurde dixerimus ab eo mari quinque corporis sensus: quos uidemus auditum uisum gustum tactum olfactum quali quæque maria mediterranea diffusos intrare corporis cõmentem: quod apta in tehetero platonis facta fuit. & quoniam ex pfectione sensum uiam uisum quæ ex hac ad suum fontem collectione intelligimus corpori quod uocamus terram & uitam & salutem & nutrimentum: puenit recte: post illam aquarum congregationem terram sicut statim uiridem & florentem. Præstiti enim a natura sensus omnibus mortalibus ad uitam corpori salutemque procurandam: ut per eos cognoscant quod sibi noxia quæ salutaria tum cognita per appetentiam sensibus annexam illa respiciant hæc desiderent: postremo per coniugem potestatem motricem fugiant mala utilia persequantur. Videt oculus cibum: olfaciunt nares: accedunt pedes: capiunt manus: palatum experitur. Quæ omnia ideo dicimus ut cognoscamus apte coniunctam stabilimento aquarum: id est sensitiuarum: uiriam: terræ quæ iamdiu nobis corpus significat uberem felicitatem.

Caput quartum.

At uero cum multis rationalis natura & uiribus & potentia distinguatur denuda eius substantia supra est dictum. Nunc de ornatu atque ut ita dixerim regia eius supellecibile

Ratio
Intelligentia
Ioannes

Intellectus di
uinus ipartici
patus
Graeci
Arabes
Hebrei
Abunafar
Moses ægypti
us

Abubacher
arabes
Collectio aquarum
ad locum
unum
Aristoteles
Plato

dicendū. Hoc est q̄ scribit posita in firmamento lunā solē & stellas. & q̄dē philosophi iuniores solē intellectu q̄ actu est lunā eū q̄ est potētia forte interpretantur. Sed quō nobis magna de hac re cū illis cōtrouersia nos interim sic exponamus ut qua parte ad aquas superiores ad domini spiritū alius uergit p̄pterea q̄ totus lucet sol nuncupatur: quā uero aquas inferiores id est sensuales potēcias respicit: unde infectiōis aliquid cōtrahit maculā lunā habeat appellationē. Solē hoc modo accepit̄ graeci platonici *Διαφανή* lunā uero *Δυσή* p̄ suā doctrinā dogmatis appellaret. Quoniam aut̄ dum a patria peregrinamur: & in hac uitā plēnis nocte & tenebris uiuimus ea pte plurimū utimur quae ad sensus deflectitur: unde & plura opinamur q̄ scimus: Cū uero dies futurae uitae illuxerit alieni sensibus ad diuina cōuersi sup̄iōi alia pte stelligemus: recte est dictū hunc nostrū solē praesse diei: Lunā at̄ praesse nocti. Inidē q̄a exuti nos moribundā hīc uestē unico solis lumine id cōtuebimur: qd̄ i hac corporeis miserima nocte plurimis uinibus atque potētis uidere potius conamur q̄ uideamus: idcirco unico sole dies lucefcit: nox contra plurimas stellas componendi. s. uim & diuidendi ratiocinandi item desinēdi & quae sunt reliquae: lunā quali minus potēti auulsaes corrogat & conat.

Caput quintum.

Hactenus de utriusq; animi cognoscentibus. Nunc ad eas se trāffert quorū opus appetere ira uidelicet & libidinis. i. cōcupiscētiaē sedes. has p̄ bestias designat & irrationale genus uiuentiū: q̄a sunt nobis cum bestis cōmunes: & qd̄ est insatiatus ad brutālē saepe nos uitā spellunt. Hinc illud caldeoꝝ Vas tuum inhabitāt bestiae terre. & apud Platonē i re. p. discimus habere nos domi diuersa genera brutoꝝ: ut nō sit creditu difficile paradoxon pythagoricū (si recte intelligat̄) i probos hoīes migrare i bruta. Innus. n. atque in nostris adeo uisceribus bruta sunt ut nō p̄cul peregrinā dū sit ut migremus ad illa. hinc fabulae Circeae: & Theocriti illud: quos deae atp̄xerint uirtus. s. & sapientia Circeis poculis labefactari nō posse. Sed uideamus q̄ hoc: brutoꝝ differentiā Moisaica lectio nobis insinuat. Alia ab aquis quae sunt sub caelo: alia a terra p̄ducuntur. Aquae ut diximus significāt sensualē p̄tem quae ē sub caelo: q̄a subest rōni: & illi p̄xime famulatur. Terra est hoc ip̄sum corpus terrenū & fragile quo circūdamur. Cōsideremus igitur an ex affectibus quibus mouemur: alii ad corpustali ad sensum interiorē: quē phantasiā uocāt philosophi: magis atp̄tineat. Ad corpus spectare mihi uidentur qui uel ad cibū uel ad uenerē spellunt. Nā hii nobis dati a deo tum ad tutelā corporis qd̄ nutrimus: tum ad liberatōi procreationē: i quibus sumus sup̄stitēs cū i nobis ipsis occubimus. hūsdē nos abutimur allecti plusq̄ decet uoluptatis illecebra: p̄ gulam & p̄ libidinē curā carnis ut inquit Paulus facientes i desideris. In cuius uerbis ad annotādū nō ē dictū ne carnis curā feceritis. sed ne feceritis in desideris: quia. s. utendū illis ad necessitatē: nō ēt ad uoluptatē: multo minus nostra felicitas in eis cōstituenda. hos ergo affectus p̄ iūmēta & seras intelligamus: q̄ terrae potiusq̄ aquae sortus dicuntur: quia p̄crassiotis huius corporis mēbra & explētur & excitantur & nobis ad eius salutem p̄curati a deo

Platonici

Caldei
Plato
Pythagorici
Theocritus
Circe

Paulus

fuerūt: q̄q̄ illis frāt exitio: q̄ & crapulis marcefcāt & uenere diffoluūtur. Ad aquas aut. i. ſenſum imaginatiōis affectiōes illas referamus: quæ ſpirituales magis & noſtra potius cogitanōis q̄ carnis ſoboles dici poſſunt. Quod genus ſunt quæ ad honores ad irā ad uſionē & cognatas hīs reliquas affectiōes nos uocant. Neceſſaria hæc & uilia modice utentibus. Iracendū. n. ſed intra modū, & ultio ſape opus iuſtitie: & ſua unicuiq̄ tuēda dignitas: nec recuſandi honores: q̄ honeſtis artibus cōparantur. Quod ideo: dico ne cū hac bruta quæ ſenſuales appetentias indicēt deus creauit erit creatiq̄ benedixerit: ſi ſit mala ex ſua natura credamus cum manicheis a malo p̄cipio & nō a bono potius deo cōdita fuiſſe. Bona igit illa oīa & homini ne ceſſaria: ſed nos inde ad ambitionē furorē exardeſcentiā ſuperbiamq̄ excedentes: mala facimus noſtra culpa: quæ ille optimus optima inſtituerat.

Manichei

Caput ſextum.

Videt autē q̄ his quæ diximus adamuſſum cōueniat q̄ ſubiicitur factū a deo hominē ad ſuā imaginē ut præſeſt piſcibus auibus & beſtiis q̄ tum aquæ tum terra pduxerāt: & quē de homine iſ ſupra diſputabamus: ſed nūc primū i eo dei imaginē itelligimus: Vnde illi in bruta dictio & ipeſū. Sic & enim a natura iſtitutus homo ut ratio ſenſibus dominaretur frenareturq̄ illius lege oīs tum iræ tum libidinīs furor & appetētia: ſed oblitterata imagine dei p̄ maculā peccati cepimus miſeri & infelices ſeruire beſtiis noſtris: & cum rege chaldeo diuerſari inter illas humi pro cubere cupidi terrenceq̄ obliſi patriæ obliſi patriæ obliſi regni & date in nobis i pri uilegium p̄ſtitinæ dignitatis. Scilicet homo cum in honore eſſet non intellexit: ſed comparat uſ eſt iumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis.

rex chaldeus

Caput ſeptimum.

Verum ſicut oīs in primo Adā qui obediuit Sathanæ magis q̄ deo: Cuius filii ſecū dū carne deformati ab homine degeneramus ad brutū: ita in Adam nouiſſimo Ieſu chriſto qui uolūtate patris impleuit & ſuo ſanguine debellauit nequitiā ſpirituales: Cuius filii oīm ſecū dū ſpiritu reformati p̄ gratiā regeneramur ab homine ſ adoptionem filiorum dei: ſi modo uti in illo ita in nobis princeps tenebrarum & mundi huius nihil inuenit.

Ieſu chriſtus
Adā nouiſſi-
mus

EXPOSITIO QVINTA DE OMNIBVS MVNDIS DIVISIM ORDINE CONSEQVENTI.

Prohemium libri quinti.

q̄ Nemadmodū Moſes uti oſtēdimus ſingulis i p̄tibus ſui cōtextus de omnibus ſanctis mūdis intellectuali: celeſti: cōſtituti: hūanoq̄ diſtinxit: imitatus naturā primo naturæ artiſicē deū i ſingulis mūdis oīs cōplexus eſt: ita ad eiūſdē naturā exēplū i q̄ p̄prias ſedes p̄pria iura & peculiare unicuiq̄ leges diſtribuit: p̄pheta ē t̄ n̄ mirabili & p̄fecto diuine artis magiſterio ſcripturā ſuam ita diſpoſuit ut q̄q̄ ubiq̄ de oībus eadē ſacie eodēq̄ uerbo: uelamine diſputaret:

Homérica ca
tena
Platonici an/
nuli

peculiariter tamen singulis mundis singulas sui operis partes consequenti ordine
adiudicaret. Quod ostensuri incipiemus primam particulam de primo mundo. i.
angelico interpretari: tum deinceps reliquas de reliquis aut eam illam homericam
catenam & Platonicos annulos a uia opificis uirtute quasi a uero lapide indoma-
ti herculis appensos in Moseos uerbis sagaciter speculantes.

Caput primum.

Dicturi autem de natura angelica: quæ purus est intellectus: id primum animo
concipiamus mentes esse quasi oculos quosdam. Quod enim est oculus in rebus
corporeis: id ipsum est mens in genere spiritali. Oculus & si mixtura lux substan-
tiæ intime aliquid lucis possideat: ut uisionis tamen munere fungatur externa in-
diget luce: in qua rerum colores: & differentias specularur. Nec est ppterca q̄ sua
natura non sit uisus: & si non uideat nisi beneficio lucis. Nam & aures: ne dicam
in animata: & reliquæ omnes corporis partes collustrantur luce: nec tamen uident.
Id igitur uidendi naturam sortitum est & per essentia lux rationem est uisus: quod
recepta luce uidere potest. Consideremus hac eadem in intellectibus: Intellectus
oculi sunt: intelligibilis ueritas lumen est. & intellectus ipse intelligibilis cum sit in-
time aliquid lucis habet: Quæ se ipsum potest uidere: sed non potest & reliqua.
Verum indiget formis ideisq̄ rerum: quibus uti radius quibusdam inuisibilis lucis
intelligibilis ueritas indubie cernitur. Nec propterea dicendum est ut per exemplū
oculi declarauimus non esse illos natura intelligentes: atq̄ ex accidenti pari cū no-
stris animi conditione intellectualem proprietatem sortitos. hinc illorum manat
sententia qui intellectus appellationem deo indignam existimant. Quia si intelle-
ctum quasi oculum capimus qui non ex se: sed lucis participatione uidet: cum de-
us sit lux: (lux enim est ueritas) & uisio actio sit qua oculus lucem attingit non eget
deus hac operatione qui est ipsa lux: tanto a rerum omnium ignoratōe q̄ angeli re-
motior quanto abest magis a tenebris lucis natura q̄ oculi. Sed redeamus ad ange-
los. Oculus id est substantia intellectualis non omnino est simplex: alioquin adue-
tantis lucis compositionem non pateretur. hinc commune proloquium cōstare an-
gelos ex actu & potentia: q̄q̄ anxia est disputatio quid ille actus quid illa potētia:
& quæ ratio compositionis: quid item Auerrois arabs uoluerit: cum utrūq̄ intelle-
ctum & eum qui actu & eū qui potentia est in omnibus circa deum intellectibus
esse dixerit: sed sufficit nobis quantum attinet ad hunc locum cōmunis sententia
ut cum q̄ accipiatur. Hæc quæ diximus omnia aperit nobis Moses in primo die.
Partitur enim substantiam angeli in cælum & terram naturam. .i. actus & naturā
potentiæ. Eadem autem res uti diuersas proprietates: Ita & diuersa habet cognō-
mina. Quare hic idem actus dum uti uirtus uisum oculo largiens utq̄ potentiæ
consumatio accipitur dicitur cælum q̄ ea sit habitudine ad potentiā: qua est cæ-
lum ad terram. Rursus qua lucis indigus est nec obire per se proprium munus in-
telligentiæ potest per aquas figuratur: Corpus luminis quidem capax sua rament
natura minime lucens. Est & alia ratio similitudinis q̄ ille actus potentiæ: quam

Angeli con/
stant actu &
potentiā
Auerrois ara/
bs

terram uocat: uti aqua terra proxime adest. Sed iam uerbis prophetae congrega-
mur. Creauit deus caelum & terram: naturam actus & naturam potentiae: ex qui-
bus angelum conflat. & terra quidē idest potentia inanis est: & uacua: inanis actū
& uacua luce: quam non nisi a quis incredulens excipit: & quoniam circa idē
fiunt contraria ad idem q̄ pertinet hospitari lucem & tenebras: adiūxit & tenebrae
erant super faciem abyssi. Neq̄ dixit super terram. Abyssus enim nihil est aliud (ni-
si uocabulo abutamur) q̄ aquarum profunditas. Super has aquas forebatur spari-
rus domini: spiritus utiq̄ qui ab apostolo Iacobo, pater luminū dicitur: a quo mos
super eas idest super angelicas mētes lux intelligibiliū formarum exoritur. Quod
intellexerunt forte & saraceni dicentes eductos angelos a deo de tenebris ad lucem
adimpletosq̄ aeterna laetitia. Intelligentiam enim uoluptas consequitur: qua nulla
maior qua nulla uerocius nulla est permanentior.

Abyssus qd
sit
Iacobus apo-
stolus
Saraceni

Caput secundum.

Huic mundo proximus est caelestis. Cuius illa prima proprietas q̄ interstitium
est utriusq̄ mūdi intelligibilis scilicet de quo nunc diximus: & sensibilibus huius quē
nos incolimus. Nec possumus medix alicuius naturae essentiam euidentius indi-
care: q̄ si exprimamus quibus concludatur extremis: quando quidem de extremis
natura media temperatur. Maximam igitur de caeli conditione nobis scientia aper-
it: cum inter aquas & aquas idest angelicas & corruptibiles substantias medium
caelum non tam sitū q̄ essentiae ratione positum dicit. Per aquas autem iam dici-
mus intelligi formas: quae potentiae quasi terra proxime ad sunt: essentiamq̄ perli-
ciant. Quemadmodum autem alia angelorum alia elementorum terra: quae di-
uersa in utriusq̄ potentia: Ita alia atq̄ alia aquarum utrobique ratio idest formarū
est: Iner has uere medium caelum inde diuinam uitam hinc corporationem: in-
de in corruptibilem: hinc uisibilem substantiam: inde essentiae firmitatem: hinc lo-
ci mutationem: inde quicquid idem est simplex & uniforme: hinc quicquid uariū
mixtum & dissimile habet: sic opificis prouidentia disponente sortitum est:

Caput tertium.

Post haec de elementorum integritate & positura & ordine nos breuiter admonet
per collectionem aquarum ad locum unum & praescriptas mari leges ne terram ob-
ruat. Nihil est enim quod magis indicet esse in elementis praeter corporea: bruteq̄
naturae inclinationem inditas leges ab intelligente causa: a qua & reguntur & suis
in sedibus detinentur: q̄ haec aquarum repagula: quibus cohercitus oceanus: cu-
ius ad totum se terrae ambitum impetus ferret: quemadmodū ignis totus toti aeri
incubat quasi tamen uirga admonitus pedagogi pedem refert: nec se ulterius p̄fert
q̄ nostra salus & uita omnium animantium postulat. hoc neque ad materiae ne-
cessitatem quae ad globi figurā oīa potius elementa pariter inclinat: nec ad fortuitū
atomorū concursum: qualem somniat epicurus: nec ad uim seminariā naturae mu-
: aut ait Straton: ignare totius suis referri potest: sed ad solā finalē causam: ad quā

Epicurus
Straton

dirigere solius est mentis & providentiæ intellectualis . Propterea factū ut & hic Moles tractatus de ordine elementorū huius tm̄ rei meminerit : & a prophetis totiens hoc quasi potissimū argumentū diuinæ potentix & sapientiæ afferatur in me diū . Hinc in puerbis cū certa lege & giro uallabat abyssos . hinc illud qui circūde dit mari terminū suū : & apud Hieremiā Me ergo nō timebitis ait dominus : qui posui hærenam terminum mari . Et illud Terminum posuisti : quem non transgre/ dictur : nec operiet terram . Quoniam autem tota elementorum constitutio ordi/ natur admixta ea presertim quæ sunt uiua : ideo rō post terra : aquarumq; ordinē & firmamentum subiicit statim præceptū terræ ut germinaret plantas . cuius alio/ quin operis tractatus ad quintum potius diem spectabat .

Caput quartum .

Postquæ egit de sphaera celesti & elementari : ppter ea q; de tota integritate corporea uniuersitatis : restabat dicendū de incolis & ciuibus (ut ita dixerim) ciuitatis huius mundanæ cū celestibus : de quibus agendū primo quasi de senatu plectisq; urbis : tum ēt terrestribus quasi de plebe & populo . Celestiu igitur primo meminit : q̄ po/ fuit deus in firmamento ut essent in signa & tempora ut luccrent in calo : & terram illuminarēt . solem dico lunā & stellas . Altissima huc per tractanda essent quæstio/ nes : & quæ sibi singula iustū uolumen exposcerent : quo pacto hæc sint sydera i fir/ mamento : an uni partes eius nobiliores : qd̄ sentiūt peripathetici : an ut alia i suis spheris : si aqua p̄scos iumenta i terra : qd̄ Eusebius Medus & Dyodorus uolūt . Cō/ gressum huc itē locus cū gentiliacis sibi exposceret diuinandi p̄ astra & prænotē/ di futuros euentus scientiā hinc cōstruātibz q; Moles sydera in signa posita a deo dixerit : scientiā nō modo a nobis ut a Basilio : qui recte eā occupatissimā uanitatē uocauit : & ab Apollinario & a Cyrillo & Dyodoro acriter taxatā : sed quæ & boni peripathetici respuunt & Aristoteles contempsit : & q; est maius & a Pythago/ ra & a Platone & ab oibus stoicis repudiatam fuisse auctor est Theodorinus . Que rēdū hic etiā de natura syderū : de motu : de principatu : de lunæ maculis doq; omni/ syderali scientiā aliquibus forte uideretur . Verum ad hæc si descendamus q̄q; sint pulchra & digna cognitu : audiemus fortassis horatianum illud . Sed nunc nō erat his locus . Quare ad opus hæc destinatū differimus : quo Aristotē Platoni cōciliā/ tes uniuersam philosophiā pro uiribus tractandā examinandamq; susceperimus .

Caput quintum .

Peripathetici
Eusebius
Dyodorus
Contra gene/ thiacos
Basilius
Apollinarius
Cyrillus
Dyodorus
Peripathetici
Aristoteles
Pythagoras
Plato
Stoici
Theodoritus
Horatius
Cōcordia pla/ tonis & Ari/ stotelis
Plinius
Marsilius Fi/ cinius

Veniamus igitur ad Mosē : qui postq̄ de celestibus dixit : terrestriū animalium meminit ordine congruenti : quæ uel aquas uel terrā uel aerē inhabitant : si tamē inhabitare aerem uol ueres dici possunt . Nemo hic expectet aut exigat a nobis di/ sputationē quo pacto corpora animalū ex elementis aut qd̄ sint indite a deo natu/ ris rerū seminaria rōnes : sit ne itē uita brutorū de sinu educa materiz : an a diuino potius principio oīs uita proueniat : ut cōstantissime assentit Plotinus : quæ mox lati/ ne legēdū dabit i publicā utilitatē Marsilius Ficinus noster lōgioribus ēt argumētis illuminatum . Cui sententiæ suffragari fortasse uidebitur hoc loco p̄pheta : cū post

quæ dicitur: pducant aquæ reptile animæ uiuentis. adiecit postea creauit deus omnē animam uiuentē ubi nō id dicitur q̄ sp̄iā obseruaret: q̄ & aqua pducit deo subēte: et deinde ēt deus pducatur. Verū & illud qd̄ ubi de dei opere agitur scriptū est creauit deus animam uiuentem: ubi autem de aquis nō animam: sed reptile animæ uiuentis: quasi aquis uehiculum potius animi idēst corporis mixtio accepta referatur: deo autem idēst diuino principio animæ substantia: quæ uitæ datrix motus & sensus tēperato iam corpori extrinsecus illuceat. Sed de his alias. Inter animalia terræ tria memorat Moyses iumenta reptilia & bestias: in quibus tres differētiās brutorū irrationalium: quibus nec plures sunt: in cōmune nobis insinuat. Sūt enī bestię quæ pfecta sunt phantasia medium inter irrationalia locum sortite: erudiri autem ab homine aut mansuescere nesciunt. Sunt reptilia quæ imperfectā habēt phantasia media quasi inter bruta & plantas. Sunt iumenta: Quæ & si carent ratione disciplina tamen humana quoquo modo capaces cum sint: rationis aliqd̄ participare uidentur mediam quasi sortita conditionem inter bruta & hominē.

Caput sextum.

Hactenus de tribus mūdiis supercaelesti caelesti & sublunari. Nūc agendū de hominē: de quo est scriptū. Faciamus hominē ad imaginē nostrā: qui nō tam quantus est mundus quasi noua aliqua creatura q̄ trium quos diximus cōplexus & colligatio. Est aut̄ plerūq̄ cōsuetudo a regibus usurpata & principibus terræ: ut si forte magnificē & nobilem ciuitatē condiderint iam urbe absoluta imaginē suā in medio illius uisendam oībus spectandāq̄ cōstituunt. Haud aliter Principē otium deū fecisse uideamus: qui tota mūdi machina cōstructa postremū cōm hominē in medio illius statuit ad imaginē suā & similitudinē formatū. Sed ardua est quæstio cur hoc priuilegium sit hominis imaginē habere dei. Nam si Melitonis explorata infamia: qui humana effigie deum figurauit: ad rationis mentisq̄ naturam recuramus: quæ uti deus intelligens est inuisibilis item & incorporea inde utiq̄ cōp̄o habimus esse hominē similem deo præsertim qua parte i animo trinitatis imago representatur. Verum agnosceremus hæc eadem quanto in angelis sunt q̄ in nobis & potiora & contrariā minus naturæ ad mixta tanto cum diuina natura plus similitudinis & cognitionis habentia. Nos autem peculiare aliquid in homine quartimus: Vnde & dignitas ei propria & imago diuinæ substantiæ cum nulla sibi creatura cōmunis cōp̄eratur. Id quid esse aliud potest: q̄ q̄ hominis substantiā (ut græci etiam aliqui interpretes inuunt) omnium in se naturarū substantias & totius uniuersitatis plenitudinem re ipsa complectitur: Dico autem re ipsa quia & angeli & quæcunq̄ creatura intelligens in se quodammodo continet omnia: dum plena formis & rationibus omnium rerum omnia cognoscit. At uero quemadmodum deus non solū ob id qd̄ oīa intelligit: sed quia in se ipso ueræ rerū substantiæ pfectionē totā unit & colligit: Ita & hō (q̄q̄ aliter ut ostēdemus alioquin nō dei imago: sed deus est) ad itegritatem suæ substantiæ oīa totius mūdi natura corrogat et cōmit. Qd̄ de nulla alia creatura siue angelica siue caelesti siue sensibili dicere possumus.

Tres genera/
les differētiæ
brutorum

Meliton

Qua in par/
te hō dicitur
similis deo

Græci interpre/
tes

Diuerſitas in
ter deū & ho
minem

Eſt autē hæc diuerſitas ſicut deū & hominē: q̄ deus in ſe oīa cōtinet: uti oīum primū
pium: hō autē in ſe oīa cōtinet uti oīum mediū: quo fit ut i deo ſint oīa meliore no
ta: q̄ in ſe ipſis: in homine inferiora nobilitati ſunt cōditiōe: ſuperiora autē degenerēt.
Sunt ignis aqua aer & terra pueriſſimā p̄prietatem naturæ ſue increaſſe hoc & ter
reno hominis corpore: qd nos uidemus. Eſt p̄ter hæc ſpiritale aliud corpus diuini
us: ut inq̄ Ariſtoteles: q̄ elementa: qd calo p̄prietate reſpōdet. Eſt p̄terea in homi
ne uita plantarū: oībus hiſ apud eum q̄bus & apud illas muneribus ſurgens nutri
endi augendi & generādi. Eſt ſenſus brutorū tā intimus q̄ exteruus. Eſt caeſti ani
mus rōne pollens. Eſt angelicæ mentis participatio. Eſt hæc oīum ſimul in unum
cōfluentiū naturarū: uere diuina poſſeſſio: ut libeat exclamare illud Mercuri. Ma
gnum o Aſclepi miraculū eſt hō. hoc p̄cipue nomine gloriari humana cōditio pōt:
quo etiā factū: ut feruere illi nulla creata ſubſtātia dedigneret. Huic terra: & ele
menta: huic bruta ſunt præſto & ſamulātur: huic militat calū: huic ſalutē bonūq̄
p̄curāt angelicæ mētēs: ſi qdē uey: eſt: qd ſcribit Paulus: eſſe oēs adminiſtrationes
ſpiritus i miniſterū miſſos propter eos qui hereditati ſalutis ſūt deſinati: Nec mi
rum alicui uideri debet amari illū ab omnibus: in quo omnia ſuum aliquid immo
ſe tota & ſua omnia agnōſcunt.

Ariſtoteles

Mercurius
Suprema ho
minis digu
tas

Paulus

Caput ſeptimum.

Homo terre
ſtrum & ca
leſtū uincu
lū & nodus ē

Homini mancipantur terreſtria: homini ſuēt caeſtia: igit & caeſtū & terreſtū
uinculū & nodus eſt: nec poſſunt utraq̄ hæc nō habere cū eo pacem: ſi modo ipſe
ſecū pacem habuerit: qui illoꝝ i ſe ipſo pacē & ſœdera ſancit. At cauēamus quæſo
ne in tanta dignitate cōſtituti nō intelligamus: Verū illud ante oculos ſemp̄ animi
habeamus uti & certū & exploratū & indubiū ueritatē: ſicuti ſuēt oīa nobis eam
legē ſeruātibus q̄ nobis eſt data: ita ſi p̄ peccatū p̄ legis ſuaricationē de orbita deſe
erimus: oīa aduerſa iſteſta inimicūq̄ habituros. Rationabile enim ut quæ admodū
nō modo nobis: ſed uniuersū: qd in nobis cōplectimur: ſed auctori ipſius mundi
omnipotenti deo iniuriā facimus: experiamur et oīa: quæ in mūdo ſunt: & deū in
primis potentiffimos uindictæ & acceptæ iniuriæ grauiffimos ultores. Hinc exti
memus: quæ poena quæ ſupplicia maneat tranſgreſſores diuinæ legis. Hi ſunt
qui: (ut dixit oraculum) Δ αμάρτω α φορτωσι περι χθονα και περι τον /
τορακαματος Δ αμάρτω υπα μαστιγι θωιο. id eſt q̄ pergunt circa ter
rā & circa pontum & in leſſi domātur ſub uerbete dei. hos calū. hos terra: hos tota
mundana: rei. p̄. incōcuſſa iuſtitia fulminat: & p̄ſequitur. Rei ſunt enſ uiolatez uni
uerſitatis: & laſæ maieltatis diuinæ: Cuius imaginē ſœdiſſima iniquitatis maculā d̄
turparunt. Hinc lactum ſortalle: ut apud p̄phetas cū qd a deo aut p̄ceptum aut
uerbum promulgatur cibentur calum & terra teſtes. Quia & p̄ceptū aſgreſſio
illa etiā uiolet: & de cōmuni accepta cōtumelia ipſa quoq̄ de improbis dum deo
miniſtrant poenas ſunt acceptura. & omnino omnem inſūniam ſuperat adduci ut
credamus cuiſpiam in ciuitate aliqua poſito decorato ſummis honoribus licere in
principem: in uniuersam rem. pub. de ſe optime meritam impune delinquerē: ac

Oraculum

nō potius dari illū torquēdū statim & cruciandū literibus & carnifici: aut totius populi cōsensu lapidibus obruēdū. Sūt autē carnifices: Sūt iustres i hac dei re. p. ipro
 bi demones utilissimo ministerio addiēti i pēnā antiq̄ sceleris. hinc illud Pauli Tra
 didi illū Sathanā i iētētū carnis. hinc demonis ultoris ēē apud Orpheū cognomi
 natio: si forte nostris minus credamus. Quēadmodū autē scēdera hominū oīs crea
 tura odit & execratur: ita recta illius uita & institutio oībus grata ē: oībus placet.
 Necq̄ enim (ut ita dixerim) nō admitti i participatū et boni eius & mali oīa possūci
 quæ tam arctū nexu illi implicita & cōiūcta sunt. hinc illud euāgelicū: Si pēnitū
 ir peccator exultare letitia oēs angelos: hinc mysteriū illius apta ratio: qđ alcōditū
 fuit a seculis: ut corrupta in primo Adā & deturbata de suo statu natura nostra p
 Christi crucē in flauraretur. Scilicet nostra cō filius dei & hō sit & cruci affigatur.
 Nā & cōgruū fuit ut q̄ est imago dei inuisibilis primogenitus oīs creature in quo
 cōdita sunt uniuersa: illi copularetur unione ineffabilis: qui ad imaginem factus ē
 dei: qui unicum est omnis creature: in quo cōdita sunt uniuersa. Nec erat si cū
 homine tota natura periclitabatur eius iactura aut negligenda aut reparanda per
 alium q̄ per quem tota fuerat in flurata natura.

Improbi de /
 mones
 Paulus
 Orpheus

EXPOSITIO SEXTA DE MVNDORVM INTER SE ET RERVM
 OMNIVM COGNATIONE.

Prohemium Libri Sexti.

EVS unitas est ita ternario distincta: ut ab unitatis simplicitate nō discē
 dat. Est trinitatis diuina: i creatura multiplex uestigiū. Nos hoc unū dū
 taxat hic attulerimus adhuc q̄ scīa a nemine allatū: q̄ quā i creaturis uni
 tatē uidemus: dispartitā triplici rōne deprehēdimus. Est. n. primū ea i rebus uni
 tas: q̄ unū quodq̄ sibi ē unū sibiq̄ cōstat atq̄ coheret. Est ea secūdo: p̄ quā altera
 alteri creatura unūat: & p̄ quā demū oēs mūdi ptes unus sunt mūdu. Tertia at
 q̄ oīum principalissima ē: q̄ totū uniuersum cū suo opifice q̄si exercitus cū suo du
 ce ē unū. Adeēt trifaria hęc unio unūcūq̄ rei p̄ suā unā simplici unitatē deriuatā
 ab illo uno qđ & primū unū & trinū simul atq̄ unū ē: a patre in quā filio & spiri
 tu sancto. Nā & patris potestas oīa pducēs suā oībus largitur unitatē: & sapiētia
 filiū uite oīa disponēs oīa inuicē unū & copulat: & spiritus amor ad deū oīa cōuer
 tens totū opus opifici nexu caritatis adnūgit. Quēadmodū autē ut magis inuimus
 Ita magis unus ē nobis deus q̄ ip̄s nobis: rursus una quæq̄ res arctius sibi q̄ aliis
 mundi partibus iūgitur: ita uniuersæ caritatis ordinē edocti si legē diuinā nature
 tabulis inscriptā seq̄ uoluerimus primo deū ipsum supra nos supraq̄ oīa: secundo
 loco nos ipsos: Tertio primū diligemus. Propheta autē noster de ea unitate: q̄ unū
 quodq̄ sibi est unum: tunc satis dixit: cum rerum omnium sigillatim naturam exā
 minauit. De illa autem: qua deo unūmur: tractatu proximo agetur. Vbi de felici
 tatis summa disputabimus. Reliqua ea est: qua diuersæ partes mutuo sedere inui
 cem copulantur: de qua in p̄sentia a nobis agendum est.

Uestigū tri
 nitatis
 Triplex in re
 bus unitas

Pater
 Filius
 Spiritus
 Radix totius
 ordinatæ ca
 ritatis

Caput primum.

Postquam igitur distinctas rerū naturas uidemus: & separatis (ut ita dixerim) stationibus dispositas: ne crederemus idcirco tantum ex his omnibus unum fieri uersum quia singula a singulis (ut supra ostendimus) pro suae naturae conditione cōtineantur indicare in suo etiam cōtextu propheta ucluit: qui & quot modi essent: quibus naturae rerum inter se inuicem copularentur non solum ad curiosam hanc intelligentiam nos uocans: sed per hoc instruens & demonstrans qua nos uita & ratione his: quae nobis sunt meliora: copulari possimus. Cogitanti autem mihi prius: quae accederem ad uerboꝝ enarrationē quot modi aut eēt aut cogitari possenti: quibus res aliqua inuicem uel affinitatem uel copulam nanciscerētur: & discurrens per omnia dogmata philosophorum: quibus a pueris insudauis haud ultra quam quaedam genera occurrerunt. Quae deinde accedens ad Moſem ita dilucide ita apposite sub indicata ab eo uidi: ut nunquam melius erudiri de illis quinquam posse crediderim.

Caput secundum.

Essētia rei cuius est	Statim igitur in prima die nescio breuius an dilucidius quinque modos complecti: quibus coniungi aliquid aliter potest. Quod enim alteri constructum est: aut eius essentia est aut est essentiae proprietates: aut inest ei uti forma subiecto: aut eum attingit uel sicut transmutans id quod transmutatur: uel sicut ars subiectam sibi materiam. Similiter quinque a Moſe legimus inuicem quasi comparata & connexa caelum & terram: terrā & inanitatē: abyſsum & tenebras: spiritū dei & aquas: lucem & corpora. Primum igitur coniunctionis modum designat nobis terra inanis & uacua: quoniam terra .i. materia sua natura inanis est: nisi aliunde formis adimpleatur. Secundum indicant tenebrae super faciem abyſſi. Nam abyſſus lux qui dēns natura nec lucidus nec tenebrosus: sed illius tamen naturam tenebrae conſequuntur nisi accedens lumen illas fugauerit: quemadmodum & materiae informitatem inanitatēque priuationis tenebrae conſequuntur: donec adueniens eas species expulserit. Tertium ostendit lux oborta corporibus. Est enim in eis lux uti forma in subiecto. Quartum caelum & terra: quoniam non inheret terrae caelum uti forma uel accedens inest rei quam perhorit: sed coniungitur ei uti efficiens patienti & transmutans causa corpori quod transmutatur. Postremi exemplum est spiritus domini: qui fertur super aquas. Artifex enim domini sapientia & spiritalis natura omnino abiuncta a comertio corporis haud aliter iungi corporibus intelligitur: quam ars: quae in mente est architecti: cemento lignis & lapidibus iungatur. Rursum autem & hanc considera consequentiae rationem: esse terram ex se inanem domesticas habere tenebras: tum proxime luci iungi per lucem caelo: per caelum substantiae spiritali. Sed uideamus qualiter haec se habeant in nobis. Terra terrenū est corpus inane uita uacuum sensu: superque ipsum sunt tenebrae mors torpor in efficacia in mobilitas in sensatio: lux uita est: quae illud uegetat excitat agit mouet & sensu
-----------------------	--

predictam reddidit: calum est animus fons illius lucis & spiritus dei est intellectus lu-
men diuini uultus. & de his hoc loco plura etiam q̄ opus sit.

Caput tertium.

Examinemus quid sibi Moses in sequentibus uelit : & uidebimus deos alios modos
ab eo insinuari : in quibus mutuã inter aliqua federationem intelligamus . Pra-
ter enim eos quos diximus sunt rursus & hi : quos numerabimus : quoniam aut ps
aliquid est alterius aut effectus : ut si est pars aut pars indiuidua est a suo toto quo
pacto & sol & luna & stellæ infirmamento sunt aut separabiles quæ admodũ aque
partes ab integritate sui elementi ad quod confluerunt . Si est effectus aut a semi-
naria ratione intrinseca pululat sicuti plantæ e terra pululant : ipsi tamẽ suæ paren-
ti affixæ : & naturalibus uniculis ligamentisq̄ connexæ : aut ex suis principiis con-
star & conflatur : ut mixtum ex elementis : Quo pacto ex aquis & terra animalũ
corpora fiunt : aut causam habet extrinsecam : quæ trifariam diuidi potest in effici-
entem exemplar & finem . Quorum trium exempla habemus a Mose : dum & ho-
minem deus creat & efficit : & creat ad suam imaginem tãquam ad exemplar : &
bestiæ homini subsunt sicutq̄ propter hominem ut propter finem .

Caput quartum.

Diximus de parte & effectu : eademq̄ ratione de toto & causa . Respondent enim
hæ inuicem rationes . Sed neq̄ impleuimus omnia genera cognationis . Nam & de
causa ea est reliqua species affinitatis : qua causa secundaria primariæ obedit & ad
iungitur : sicut cum deus producit aque producunt : & hæ quidem primo : quia p-
xima sunt causa : sed non aliter q̄ deo præcipiente quia causa primaria magis influ-
it q̄ secunda . Similiter est finis secundarius principali appendes & annexus : quod
sapienter significat dicens posita sydera ut lucent in celo & illuminarent terram .
Neq̄ enim bonum inferiorum primarius finis est celestium . Sed id primum inten-
dunt : ut sibi lucent : Tum postremo ut & nos illuminent . Quapropter & apud
Homerum cum aureoram rum solem immortalibus primum nam & mortalibus
exoriri ac lucem ferre legimus . Est item præter hæc omnia & homo homini & leo
leoni cognatus : & tamen leo neq̄ pars neq̄ effectus leonis est : si ab illo genus nõ
sit . hoc propheta significat : cum simul p̄lces : simul aues : simul bestias terre collig-
it & adunat . Est ultima ratio affinitatis : quæ e mediæ naturæ ad extrema . Nam
conuenit homo homini animal animali : quia eandem participant essentia rationẽ
uel specialem uel generalem . At medium non eadem est essentia qua & extrema :
sed temperatum quoquo modo ex illis : ita ab utroq̄ dissentit : ut cum utroq̄ com-
municet . Quod indicatum nobis a Mose : cum ponit firmamento aquarum me-
dium diuidens super caelestes aquas ab aquis : quæ sunt sub celo : ubi quæ sit medi-
natura sufficienter aperit : quemadmodum nos in probemio primi libri & secundo
capite quinti abunde declarauimus .

Cã primaria
magis influat
q̄ secunda.

Homerus

Caput quintum.

Iacobus
Iamblicus
Quid precii /
pue oblerus /
dū in uita

Quid utiles q̄
necessariae la
cre p̄catōnes
Platonici
Pythagorici
Porpharius
Theodorus
Achademici
Indi
Persæ

Apostolus

Admonemur autem & hunc quid factō opus sit nobis: ut naturis melioribus uniamur: in quo uis tota & summa posita est nostra felicitatis. Nam & docet nos prima dies tunc primum aquis depulsa nocte eborant lucem cum spiritus domini eis incubuit: Vnde illud Iacobi significatur. Omne optimum donum desuper esse a patre luminum. Quod ne nostros commemorem: Ita confirmat Iamblicus: ut nihil quāsi uel mediocre promittere sibi posse de se humanam naturam uelit nisi maiori. i. diuino numine sit adiuta. Quod si est uerum & non modo a nostris: sed a philosophis etiā comprobatum profecto omne studium nostrum in eo esse debet: ut conuersi ad supera: quod sit per sacram religionē per mysteria per uota per hymnos preces & supplicatōnes: inde nostræ infirmitati uires quaramus. Hinc Platonice & Pythagorice disputationes a sacris præcibus exorta desinunt in easdem. quibus & Porpharius & Theodorus & omnes achademici nihil utile magis: immo necessarium homini esse uno ore confirmant. Indorum bragmanes & magi persarum nihil aggressi unquā leguntur nisi oratione præmissa. Quæ ideo genium testimonio affert: ut quibus a malo demone persuasum: ut genibus potius credēt q̄ ecclesiæ: uel ab his discant quibus adhibent fidem neque ridendam neque inuilem neque indignam rem esse philosopho operam sūmere & quidē magnā atque assiduam in sacris præcationibus in mysteriis in uotis in hymnis deo iugiter decantandis. Quæ res si quod hominum genus & iuuat maxime & docet: illis præsentim utilis & decora - qui studiis literarum & contemplandi ocio se dederunt. Quibus nihil necessarium magis q̄ ut quos in diuina identidem mentis oculos intendunt: & uitæ integritate depurent: & petita per serulam orationis desuper luce largius illuminent admonitque propriæ semper imbecillitatis cum apostolo dicat sufficienna nostra ex deo est.

Caput sextum.

**Alius myste
rium**

Rursum examinemus quid nos aq̄: quid terre dispositio doceat. Discamus a terra non edituros nos frugem: quam parturimus: nisi inuadentis nos fluxu materis atque eaduce impetum represserimus: depulerimusque & e sedibus nostris exturbauerimus irruentium in nos quasi aquarum uoluptatum gurgites & torrentes. Discamus ab aquis non prius illas existimatas idoneas piscibus procreandis q̄ in unam totius sui elementi integritatem collectæ fuerint. Nam neque nos si diuisi si distractique ad diuersa fuerimus: si non toti collectis omnibus uerbis ad unam seremur intentionem: sobolem dare aliquam dignam nostra diuinitate in lucē poterimus. Continetur autem & hic alius mysterium: quemadmodum scilicet guttis aq̄: ea est felicitas: ut ad oceanū: ubi aquarum plenitudo: accedant: ita esse nostram felicitatem: ut quæ in nobis intellectualis luminis portio est ipsi primo

omniū intellectui primatq; menti ubi plenitudo: ubi unitas: omnis intelligen-
tia aliquando coniungatur.

Caput septimum.

At maximum illud omnium quod firmamenti nobis doctrina significat: ubi uide-
mus non posse aquas inferiores superiorum aquarum beneficio aliquo locupleta-
ri: nisi calo intercedente: quod inter eas medium est collocatum. Ita nos animo p-
ponamus extremorum copulam non nisi per eam naturam fieri posse: quæ media
extremorum cum sit utrumque in se complexa. Ideo illa id est extrema inter se cō-
mode unit: quia in se ipsa illa per proprietatem suæ naturæ prius uniuert. Admone-
mur hinc magni illius sacramenti: quod gentibus stultitia hebreis scandalum no-
bis dei uirtus & sapientia est: non posse hominem deo coniungi nisi per eum: qui
cum in se ipso hominem deo coniunxerit uerus mediator effectus potest ita homi-
nes deo annectere: ut sicut in eo silius dei hominem induit: ita per eū homines dei
filii fiant. Quod si uerum est quod dicimus: non copulari extrema inuicē nisi per
medium: id autem uere medium dici: quod in se ipso iam extrema uniuert: profe-
cto si dispensatio illa ineffabilis in solo contingit Christo: ut uerbum heret caro so-
lus etiam est Christus per quem ad uerbum caro potest ascendere: nec est (ut recte
scripsit Ioannes) aliud sub calo nomen in quo oporteat saluos homines fieri. Quod
diligenter aduertant qui cum Christo se dicunt credere: communem tamen religio-
nem aut suam unicuique: in qua est natus: credunt sufficere ad consequendā fel-
licitatē. Non mihi non ipsis rationibus credant sed Ioanni Sed Paulo sed Christo
ipsi: qui dixit. Ego sum uia. Ego sum hostiū: & qui per me nō intrat fur ē & latro.

Nō posse ho-
mines deo cō-
iungi nisi per
Christū deū
& hominē

Ioannes

Paulus
Christus

EXPOSITIO SEPTIMA DE FOELICITATE QVAE EST VITA AETERNA.

Prohemium Libri Septimi.

ITOTIVS mundi gradus ordinem & naturam sexta absoluta expo-
sitione quasi sex diebus exegimus: Reliquam: ut septimo hoc tracta-
tu quasi sabbato nostræ commentationis de sabbato mundi & quiete
creaturarum: squarum naturā in superioribus instruimus id est de ear-
um felicitate tractemus: aut (ut dicam rectius) tractantem Mosem ut uerum ua-
tem futurorū omniū audiamus. Est autem felicitas (ut theologi predicant) alia:
quam per naturam alia: quam per gratiam consequi possumus. Illam naturalē:
hanc supernaturalē appellant. De prima id est de naturali satis dictum a Mo-
se: quoniam rerum cognita natura naturalem quoque earum felicitatem cognosci-
mus. Reliquam igitur ut doceat de secunda propheta se potius exhibens q̄ docto-
rem: quoniam cum scripsit Moyses non dum erat gratia: sed futurum erat ut effet.

Duplex feli-
citas

Verum quoniam mihi uideat uidere sciolos quosdam dixerim an uappas potius & nebulones : qui se uocant philosophos cum nihil sint minus : ridentes statim & gratiam & felicitatem super naturalem : quasi uana hæc nomina & aniles fabulæ sint: uolui breuiusculam hæc de re cum illis disputationem sicuti probemum face

Quæ uera et
stabilis theo-
logos: opinio
de felicitate
supnaturali
Alexander
Græci interpre-
tes
Pythagorici
Duo dei no-
mina
Radix dupli-
cis felicitatis

re septimi libri rem & fecerum omnibus utilem & necessariam ualde operi: quod suscepi mus: ubi altissimis philosophæ radicibus nixam & stabilitam stare sententiam theologorum dilucide comprobemus. Felicitatem ego sic definitio reditum uniuersalisy rei ad suum principium. Felicitas enim est summum bonum : summum bonum id est quod omnia appetunt: quod autem omnia appetunt: id ipsum est: quod omnium est principium : ut Alexander aphrodisiensis in commentariis primæ philosophiæ & græci interpretes in aristotelis ethice attestantur. Idem igitur finis omnium quod omnium principium deus unus omnipotens & benedictus optimum omnium quæ aut esse aut cogitari possunt. hinc duæ illi præcipue appellationes apud Pythagoricos unum. scilicet bonum. Vnum. n. cognominatur: quia omnium est principium: quemadmodum unitas principium est totius numeri: bonum autem: quia omnium finis omnium quies & absoluta felicitas est. Videre iam possumus: si sitinus paulo sceleratior: rationem duplicis felicitatis. Felicitas enim possessio atque adeptio est huius primi boni. Bonum hoc adipisci dupliciter possunt res creatæ: aut in se ipsis: aut in ipso. Nam & in se ipso hoc bonum est super omnia exaltatum suæ inhabitans diuinitatis abyssos: & per omnia diffusum in omnibus inuenitur: hic quidem perfectius: illic imperfectius pro rerum conditione a quibus participatur. Unde (ut scribunt poeta) Iuppiter est quodcumque uidet: & Iouis omnia plena sunt: Vna quæcunque igitur natura cum in se deum habeat aliquo modo: quia tantum dei habet quantum habet & bonitatis (bona autem omnia quæ deus fecit) reliquum : ut cum perfectam omnibus numeris suam habet naturam: se adepta deum quoque in se adipiscatur: & si dei adeptio: ut comprobauimus: est felicitas: in se ipsa aliquo modo sit felix. hæc est naturalis felicitas: quam & maiorem & minorem diuerse res pro naturarum diuersitate sortite sunt. Ignis res est anima carens: participat autem deum multis rationibus. Nam primo est: & unum quodcumque est participatu dei est: qui est ipsum esse: item qua ignis species certa & actus est: deo est similis: qui prima species primus est actus: & dum ignis ignem producit diuinitatem: secunditatem: dum se intra terminos suæ continet spheræ iustitiam: dum nobis deseruit beneficentiam pro suæ naturæ modulo imitatur. Hæc ignis dum agit suam adeptus perfectionem felix est quantum capax ipse felicitatis. Felicitiores plantæ: quæ præterea uitam: felicitiora animalia: quæ etiam cognitionem sortita ut plus perfectionis ita plus etiam in se ipsis diuinitatis inueniunt. Optima omnium mortalium conditione homo: qui sicut natura: ita naturali felicitate aliis præstare: præditus intelligentia & libertate arbitrii præcipuis dotibus & ad felicitatem maxime conducenibus. Suprema inter creaturas angelica mens & substantiæ nobilitate & finis consecutione: cuius maxime particeps: quia illi & iuncta & proxima est. At

Poeta
Quæ sit naturalis felicitas

Quo pacto ignis deum participat

Optima omnium mortalium conditione est homo

uero ut supra diximus per hanc felicitatem nec plantæ nec bruta nec homo nec an-
 gelus deum: qui est summum bonum: in ipso deo: sed in se ipsis attingunt. Quæ
 propter & pro naturarū capacitate graduum felicitatis: uariæ. Quare & de hac
 solum loquuntur philosophi felicitatem uniuscuiusq; rei in optima operatione sue na-
 turæ collocauerunt. & de angelis quidem quos uocant mentes & intellectus: etiã
 si summam illorum perfectionem hanc faterentur quod deum intelligerent. cogni-
 tionem tamen dei: quam habent: haud aliam statuere præter eam: quas se ipsos co-
 gnoscunt: ut de deo tantum intelligant: quantum de dei natura in eorum substan-
 tia representatur. De homine autem & si diuersi diuersa senserint: omnes tamen
 in terra humane facultatis angustias se tenuerunt: uel in ipsa tantum ueri uestigatione
 quod academici: uel in adeptione potius per studia philosophiæ: quod Alpharabi-
 us dixit: felicitatem hominis determinantes. Dicit aliquid plus uisi Auerois Aui-
 cenna Abubacher Alexander & Platonici nostram rationem in intellectu: qui actu
 est: aut aliquo superiore: nobis tamen cognato quasi in suo sine firmantes: sed ne
 que hi hominem ad suum principium neq; ad summum bonum adducunt. Quas
 ego eorum disputationes atq; sententias. nec reprobo nec aspernor: si de naturali se
 tantum felicitate dicere prostiterint. Certum enim per eam nõ posse hominem
 aut angelos alius euchi q̄ ipsi dicant. Quod uel hac ratione maxime cõprobatu-
 r: quoniam si mixtum propria fortitudine nihil supra se ipsum potest assurgere: alio-
 quin se ipso esset ualidius: utiq; nihil nitens per se ipsum ad felicitatem maius ali-
 quid uel perfectius sua natura assequi poterit. Sed dicant mihi philosophi si hæc i-
 rebus sola felicitas: eue uel ipsi fatentur inter animalia solum hominem natum ad
 felicitatem. Cum enim alia præter hominem ad suos quoq; fines perueniant. pos-
 sumus dicere esse aliorum q̄ hominis minorem felicitatem: at nullã esse quo pa-
 eto defendemus. Quinimo cum a sine a natura statuto reliqua infra hominem
 nunq; homo sepe semper exorbet: uidebitur nisi alio se privilegio iactet in felicitate
 summa omnium humana conditio. Audiamus igitur sacros theologos dignitatis no-
 stræ nos admonentes: & quæ uelto nobis a patre liberalissimo diuina bona prestã-
 tur: ne quæso ipsi crudeles i nostros animos & male grati erga deum opilio triticia
 mus. Diximus supra summam felicitatis in dei esse adeptione: quod est summũ
 bonum & principium omnium. Dupliçiter autem illam posse contingere: quoniam
 uel in creaturis: quibus se deus participat: uel in ipso deo deum assequimur.
 Ostendimus item: quod & ostendemus: res creatas non posse uinibus suis ad hanc
 postremam: sed ad illam dumtaxat accedere. Est autem illa: si animaduertimus:
 umbra potius felicitatis quam uera felicitas: quemadmodũ creatura: in qua deũ
 attingis: non summa bonitas: sed summa bonitatis id est diuinæ tenuis umbra est.
 Adde q̄ res per illam se ipsis potius q̄ deo resistunt: nõ id assequuntur: ut ad suum
 principũ redeant: sed hoc tantũmodo ne a se ipsis discedãt. Vera sũt & consummata
 felicitas ad dei faciẽ contuendã quæ est omne bonũ: ut ipse donet: & ad perfectã
 cõ eo principio: a quo emanauimus: unionẽ nos reuehit & abducit. Ad hæc angeli

Implicetõ na-
 turalis felici-
 tatis
 Philosopho-
 rum de felici-
 tate opinio

Academici
 Alpharabius
 Auerois
 Auicenna
 Abubacher
 Alexander
 Platonici
 Nõ posse ho-
 minẽ uinibus
 propriis deo
 conuangi
 Astruat super
 naturalem fe-
 licitatem

Theologi

Quid disse-
 rat superna
 naturalis felici-
 tas a naturali
 Naturalẽ fe-
 licitatẽ nõ ha-
 bere rationẽ
 ueræ felicitatis

Supernatura
lus felicitatis
qui sint capa
ces et quomō

attolli quidem possunt: sed non possunt ascendere: Quare peccauit Lucifer dicens
Ascendam in cælū. Ad hanc ire homo nō potest: trahi potest unde christus de seiq
est ipsa felicitas dixit. Nemo uenit ad me nisi pater meus traxerit illum. Bruta au
tem et quæ infra hominem nec ire nec trahi ad illam possunt. Ideoq; solus hō & an
gelus ad eam sunt facti felicitatem: quæ est uera felicitas. Potest uapote descendere
re in altum: sed non nisi attractus radio solis: lapis & corpulenta omnis substantia
neq; radium usq; quæq; admittere neq; per illum tolli in sublimē potest. Hunc ta
dium hanc uim diuinam hunc in fluxum gratiam appellamus: quia deo & homi
nem & angelum grates efficiat. Habent autem philosophi huius doctrinæ mani
festum exemplum in corporibus. Corporum enim aliqua in rectum: aliqua in or
bem seruntur. Motus rectus: quo elementa ad proprias sedes uehuntur: figurat fe
licitatem: per quam in propria natura perfectione res stabiliantur. Motio circula
ris: per quam corpus ad eundem unde absedit terminum circumuoluitur: expressiō
fina imago est uera felicitatis: per quam creatura ad idem principiū redit: a quo
processerat. Sed uide q̄ omnia utriq; conueniunt. In orbem non mouentur nisi i
mortalia & incorrupta corpora. Ad deum non redit nisi immortalis & aeterna sub
stantia. Elementa ut suos motus perficiant non alia indigent ui q̄ indito sibi a geni
tura uel grauitatis impetu uel leuitatis: quemadmodum etiam ad naturalem fe
licitatem singula proprio impetu propria ui seruntur. At uero caelestia & si idonea
sint motui circulari non ipsa tamen sibi sufficiunt ad hunc motum explendum:
sed diuino opus motore: qui illa uerset & circumuoluat. Denique sic perpetua ap
ta circuitioei illa corpora sunt. ut non facere eam. sed suscipere possint. Haud alit
ter nobis atque angelis accidit. Tales enim sumus natura: ut non circumagere nos
& reflectere: sed circumagi motrice ui gratiæ & reflecti in deum possimus. Hinc
illud. qui aguntur spiritu dei hii filii dei sunt. Qui aguntur dixit: non autem qui
agunt. hoc distamus a cælo q; illud naturæ necessitate: nos pro nostra libertate
mouemur. Pulsat enim assidue animum tuum spiritus motor. Si ob audias tibi re
linquens tuo torpenti tuæ infirmitati miser & infelix. Si admittas statim deo ple
nus per orbem religionis ad patrem ad dominum reportaris: in eo uitam semper
possessurus: in quo & semper etiam anteq; fieres uita lui si. Hæc est uera felicitas
ut unus cum deo spiritus sumus: ut a pud deum non a pud nos deum possideamus
cognoscentes sicut & cogniti sumus. Ille enim nos non per nos: sed per se ipsam co
gnouit: ita & nos cognoscemus illum per ipsam & non per nos. Hæc est tota met
ces: hæc est uita aeterna: hæc est sapientia: quam sapientes seculi non cognouerūt
ut ab omni multitudinis imperfectione redigamur in unitatem per copulam indis
solubilem cum eo qui est ipsum unum. Pro hac felicitate Christus orabat ad pa
trem hoc modo. Pater sic quemadmodum ego & tu unum sumus: ita & hii nobis
scam unum sint. Hanc Paulus sperabat dicens cognoscam non ex parte: sed sicuti
est: & si sperabat non ne iure dicebar Quis me separabit a caritate Christi: & cui
parabat dissolui ut cum Christo fieret unum. Ab hac cecidit dæmon: quoniam ad

Exēplū utri/
usq; felicitat/
is in corpori
bus

Summa ue/
re felicitatis

Christus

Paulus
Casus dæmo
nis

illam ascendere nō rapi uoluit: Ideoq; illud amisit: quod habuisset si permanisset. Ex hac radice notum quæ fœs infantium: qui decessere non dum initiati. Scilicet apud se manent: nec suis bonis exuti: nec diuinis locupletati. Nobis in alterutram partem cadendum: aut summam miseriam: aut summam felicitatem. Quoniã qui in causa est ne motorem recipiat: non solum inunem se facit gratiæ: sed & naturam uitæ: ad cuius integritatem hoc attinet: ut agnitus spiritum quærat non recuset. & proculdubio recta esse natura non potest: quæ maioris boni propositū spem aut reuicē aut contemnit. Quare postquam Christus est agnitus siquis Christus non induantur: non solum prima felicitate: sed & secunda id est naturali iure priuantur: quia gratiam nolle non nisi corrupte est & labefactata natura. Quæ admodum autem nos uiuentes sub euangelio: Ideo Christum dei uirtutem & sapientiam in nobis recipimus: quia uti iam datum humano generi amamus & retinemus: Ita & patres sub lege uetere illum recipiebant: cum futurum aduentum & credebant indubie & sperabant alacriter & ardentem desiderabant. Sed sicut nō ut presentem iam: sed ut futurum recipiebant: ita neq; presentem quasi iam spiritus inhabitantis nisi postquam aduenit fructum experti sunt. Cum post peractū in ara crucis in effabile sacrificium descendente ad eos Christo ab eo uti motore eic cumacti momento turbini ad libertatem: & euecti ad summæ felicitatis gradum fuerunt. Ad hanc felicitatem religio nos promouet dirigit & impellit: quemadmodum ad naturalem dūce utimur philosophiã. Quod si natura rudimentum ē gratiæ: utiq; & philosophiã incohatio est religionis: neq; est philosophiã quæ a religione hominem semouet. Recte igitur & nos cum a Mose: postquam sex dies de natura sumus philosophati: septimo die diuinis uacantes de supernaturali felicitate dicemus.

Caput primum

Duplex (uti ostendimus) /supremæ huius felicitatis natura est capax: angelica & humana. Illa calum: hæc terra dicitur: quia angeli calum: nos terram inhabitamus. Et de calo non est q; dicat amplius: quia non angelorum: sed hominum legem scripturus est. Ad homines igitur descendens inquit. Terra erat inanis & uacua: & tenebræ erant super faciem abyssi. Non creat deus inanitatē: non creat tenebras: Sed terra (inquit) erat inanis & tenebræ erant. Non dicit hæc fuisse creata: sed fuisse. Quod cur sit dictum patebit simul cum cognouerimus quæ hæc inanitas: quæ hæc tenebræ sint. Natura humana: quæ terra dicitur angelis comparata: statim ab initio: quia statim peccauit: inanis erat & uacua originali iustitia: & peccati tenebris facies eius id est ratio obducebatur. Neque hæc locit deus: sed hominis malitia: qui uolens se his bonis priuauit: quibus illum deus ditauerat. Sic nature corruptæ status a propheta describitur: quæ quo pacto deinde a deo per Abraam per Moysen per prophetas nouissime uero per unigenitum

Sors infantū
qui decedunt
nō dū initiati

Philosophiã
incohatio est
religionis neq;
hominem a
religione se-
mouet

Natura ange-
lica & huma-
na capax ē su-
pernæ felici-
tatis

filium suum & pristina dignitati restituta: & ad summam felicitatem parata fuerit in sequentibus demonstrabit. Verum & quo tempore aquae obductae tenebris erant infectae scilicet primaeus sordibus nocte originalis spiritus tamē domini souebat eas. Quod est dupliciter intelligendū: & q̄ lumine diuini uultus quod signatū est sup nos ide st lumine naturalis intelligentiae homines regebātur: & q̄ diuina tum pro/ uidentiae cura humanū genus de sūtutū nō erat: sed spiritus domini souebat aquas spiritus ille: qui (ut ait apostolus) intercedit p̄ nobis gemitibus in enarrabilibus & tōc assidue cogitabat quo pacto illas a uenenis purgaret quibus antiquus serpens eas infecerat. & ecce statim iubet oriri lucem: & orta est lux: Abraam scilicet ille sapien- tissimus fundator primus uerae religionis. Primus: qui & naturae legē absolueret: & de diuina lege meditaretur: Primus qui cultum unius dei aduersus idola & gen- tes hominibus psuaderet. Primus qui & tenebras erroris depellere: & malis damo- nibus qui principes tenebrarū dicuntur bellum indicere est aggressus: unde merito lux cognominatus. Quod quia & discipuli domini oēs fecerunt oēs a domino lux mundi sunt appellati. Haec est lux prima quae mūdo affulsi: & inter demonū ueriq; dei religionem quāli inter lucem tenebrasq; distinxit.

Apostolus

Abraam

Caput secundum.

Lex Mosaica Hunc sequuta est lex: quae merito cognomēto dicitur firmamentum statim in sui exordio hoc ipso scilicet q̄ n̄ sic tractamus annunciāis nobis opera manuū dei: (ut ce- cinit Dauid. & opera manuū eius annuntiat firmamentū). Data igitur lex per an- gelum Moī firmata uerbo dei: quae adhuc magis q̄ superior lux gentes ab israhē- tis id est in pietatem a pietate quasi aquas supercaelestes ab aquis quae sunt sub caelo discriminauit. Dicuntur autē iudei aquae supercaelestes quia sicut inquit Hieremi- as: signa caeli non timent: quae gentes timent soli nō aut stellas aut calum: sed stel- larum & caeli auctorem ac dominum & agnoscunt & agnitiū colunt ac ueneran- tur. Gentes autem contraria ratione aquae sub caelo sunt quando & daemones cali- ginosa aëris incolae: quae regio supra aquas est: adorant & colunt: & uisibile caeli lydera & planetas sibi deos ac dominos faciunt.

Hieremias

Caput tertium.

Erat autem futurum: ut nisi maior aliqua uis & misericordia dei obstarēt aquae q̄ sunt sub caelo. i. idolis seruientes totam terram inuaderent & occuparent. Sic infe- ctio totius mundi de prima macula: Sic sathanæ ultoris impetium & ius in nos te- os annque noxæ & huiusmodi seruitutis pene obnoxios postulabat. Sed benefi- ca semper & salutaris prouidentia dei unam ex terra partibus & si exiguam quan- tum iustitiae leges patebantur: ab aquarum iniuria liberam esse uoluit. haec est ius- dea uocata terra promissionis: quia & Abrae & posteritati a deo promissa fuit.

Cui nostræ expositioni propheta omnes stipulantur: apud quas torrens gentium impetus in iracundia aquarum & maris incurfionibus comparatur. hinc illud eleuauerunt flumina uocem suam: & mirabiles elationes maris: & illud sonuerunt & turbatae sunt aquae eorum: & non timebimus dum turbabitur terra & transferentur montes in cor maris. & profecto non aliter iudeam intra haud magne regionis terminos concludam circūuallabant gentes: quæ nunc terræ hanc portionem uniusque modicam quam habitamus undiq; circūuallat oceanus. Sed & plures in locis euidentissime in litteris christianis per aquas gentes designantur. Nam & scriptum est aquæ quas uidiſti gentes sunt: & cum dominus Iesus uinū fecit ex aqua: quod in pharisei domo defecerat figurate ut nostri sordunt significauit aquas id est gentes ad eam fidem esse uocandas: Quæ apud iudeos apud quos fuerat antea impostura deficeret. Idem in mysteriis tradunt idcirco aquam uino misceri quæ aquæ. i. gentes sanguinem Christi per fidem crucis hauriant & combibant. Illa igitur pars afferta a iugo aquarum dei prouidentia fuit: ut si reliqua terra obruta undis spiritus nequitie inuisibilis & deserta erat futura nec idonea fructibus ueræ religionis: hæc saltem esset: quæ luce suscepta quam protulit prima dies & rore cæli quod secunda statutum est id est doctrina legis ad ubertatē adiuta germinaret interea quæ si herbas plantas & arbores iudicia cœrimonias & bonos mores: donec cum temporis plenitudo uenisset ipsam etiam quod Elaias optabat saluatorem felicissima germinaret.

in litteris christi
stianis per aquas
gentes designantur
Dominus Iesus.
Quare in mysteriis
etiam aquæ uino
miscetur
Elaias

Caput quartum.

Et ecce iam temporis plenitudo. Si enim numerus quaternarius plenitudo est numerorum non ne erit & dies quartus plenitudo dierum? Videte igitur quid nobis afferat quartus dies. Cælum secundo die firmatum id est lex sine sole ac luna ac stellis erat: capax quidem futurae lucis: sed obscurum adhuc nec insigni aliquo lumine illustratum. Aduenit dies quartus: quo sol dominus firmamenti id est Christus dominus legis & lunaris ecclesia Christi compar & sponsa: & qui multos ad iustitiam erudirent apostolici doctores in firmamento uti stellæ in perpetuas æternitates eluceſcerent ad æternam scilicet uitam mundum uocantes. Sol firmamentum non dissoluit: sed perhorit: & Christus legem non uenit ut dissolueret: sed ut perfecteretur. Lux primi diei Abrahæ piensissimus uidit diem quartam: quæ est dies Christi & gauisus est. Vidit adium sue lucis id est ueræ religionis: quem mundo intulerat per solem iustitiæ per lucem ueram illuminantem omnes homines in uniuersum orbem latissime diffundendam. Vidit Iesum christum splendorem patris substantiæ illucescentem his qui in tenebris & in umbra mortis sedebant: & principem tenebrarum principem mundi huius eici foras: & de mentibus hominum exterminari. Hæc uidit & exultauit: uidit diem quartam & letatus est. Hæc dies quæ fecit dominus. quæ dominus homo fit quæ deus habitauit in no-

Messias
Abrahæ piensissimus
Iesus christus
splendor patris
substantiæ

bis: exultemus & nos & letemur i ea. Quæ aut vera q̄ solida sit n̄x̄rō expositiōis attendatis quæ paulo diligentius christiani fratres. Vnde & uobis potentissima tela contra lapideum cor hæbreorum de armamentariis eorum petita subministra buntur. Probabimus autē illud primo ex testimonio iudeorū per opera diei quart / ti aduentum Christi nobis significari. secundo ostendemus nobis Messiam repræ / sentari per nullam rem congruentius q̄ per solem: colligemusq; euidentissime ex temporum ratione non uenturum in posterum Christum: sed Iesum ex Nazareth filiū uirginis promissum hebræis Messiam fuisse. Est inter decreta ueteris hebrai cæ disciplina: per sex dies genericos sex mille annos mundi sic designari: ut sint quæ hic dicuntur opera primi diei uaticinium eorum: quæ primo mundi millenario su tura erant ut contingerent: opera item secundi eorū quæ in secundo: & sic dein / ceptis eodem semper utrobique successione ordine seruato: cui sententiæ etiam arte / statur inter iuniores Moles gerundinensis theologus prima celebritatis apud hæ / breos. Meminit & Diuus Hieronymus in expositione psalmi illius: qui Moisi inscri bitur: uideturq; opinio hæc fundamento præcipue illi inniti q̄ mille anni (ut inq̄ propheta) unus dies sunt apud deū. Quartus igitur dies: si uera est hæc doctrina: uaticinium est eorū: quæ quarto millenario mundi euentura sunt. Age nunc oste / damus iuxta annales hæbreorum & quam approbant ipsi annorum supputatiōe quarto mundi millenario Iesum apparuisse. computant illi ab Adam ad diluuium annos mille quingentos quinquaginta sex: a diluuiō ad Abraam annos ducentos & nonoginta duos: atq; ita ab Adam ad Abraam colliguntur anni Mille octingen ti. xlviii. A genitura autem Isaac ad ruinam secundi templi: quæ fuit post Christi mortem numerant annos circiter (neque enim refecto ad uiuam) mille sexcentos se xaginta. Supputant enim ab Isaac ad exitum ex egypto annos quadringentos & triginta: ab exitu ad templum quod Salamon ædificauit totidem fere. a Salamo ne ad templi desolationem per Babylonios annos quadringentos & decem a tem / pli instauratione sub Esdra ad hanc sub tito captiuitatem annos quadringentos .xx. Itaque si omnes simul collegis: computabis a mundi exordio ad Christum iuxta ipsorum hæbreorum mentem annorum tria milia quingentos & octo: ut & in ipso quarti millenarij medio Christus aduenit & intra eiuſdem millenarij qua si intra terminos quarti diei & lunæ. i. ecclesie lux toti mundo affulserit: & inu / merabilis martyrum a apostolorum doctorūq; multitudo qui intra quingentos an / nos post Christi mortem omnes claruere: & firmamenti. i. legis obcuritate & no / stræ noctis tenebras illuminauerint. At dicent hebrei: Esto per hæc tempora Iesus aduenit. Non dum habes Iesum christum fuisse n̄q̄ ostenderis creditum a no / stris futurum ut per ea tempora Christus ueniret. Bene res habet & æquum postu / lant. & nos præ stare facile possumus quod iure postulant. Manifesta enim uulga ta publica apud eos feruntur Hælic oracula circa omnem figuram nira uelamen ex p̄fessio dicētia quarto mudi millenario uerū Messia: quæ ne uel ficta uide antur a me uel pro arbitrio interpretata asserta testimonia ipsoꝝ talmutistarū: cū

Dogma hæ / breorū

Moles gerun / dinensis

Diuus Hie / ronymus

Dies dei mil / le anni

Quo tēpore Iesus apparu it iuxta anna les hæbreorū

Hælic oracu / la

Talmutista

quibus nobis est controuersia: qui & illorum faciunt mentionē & ipsa ueritate cogente fateantur præterisse tempus ab Helia prædictum de aduentu Messia. Verba hæc sunt in particula quæ inscribitur Anodazara capite libri eodem Tana dbe elihau sefeth alaphim sana haue haolam. Sene alaphim tohu : usine alaphim thora: usine alaphim Iemoth hamas sibi uba haunothema serabu ialthu meon maseias. hæc sic latine interpretentur uerbum uerbo reddentes. Dixerunt filii siue discipuli Helia. Sex mille annorum mundus. Duo mille inane: Duo mille lex: Duo mille dies Messia: & propter peccata nostra quæ sunt multa præterierunt de eis quæ præterierunt. Hæc illi. Age nunc ipsis uerbis ante omnium oculos propositis postquam nec commentitium nec arbitrarium ego quicquam asserere possum discutimus examinensque uerba oraculi & statim propositi composere erimus. Sex mille annorum inquit est mundus: quod uel sic interpretentur Post sex mille annorum curricula: quod etiam ex nostris multi crediderunt: consumationem mundi quasi sabbatum futuram: uel si (quod est uerius) illam diē nemo nouit: in hunc sensum accipiamus: de ulteriori scilicet tempore nullum in lege uaticinium haberi: sed hoc ad propositam non attinet questionem. Videamus quod sequitur. Duo mille inane Duo mille lex tum Messia. inane uocat (ut hebrei omnes interpretes dicunt) tēpus ante traditam a deo hominibus illam legem. Sed uideo in instantem Iudeum dicentē: quod si duo mille anni sunt ante legē & duo mille legis uerturus ergo Messias non quarta die id est dum quartus agitur millenarius: sed die potius quinta quia post quartum scilicet millenarium: Sed enim responsio facilis: ut quam ueritas animosa suppeditat. Quod enim dicitur ab Helia duo mille inane. Duo mille lex: haud sic accipiendum quasi integrum tempus duo mille annorum futurus sit mundus absque lege: similiterque duo mille annos permansura sit lex: sed quod & tempus legis nature ad secundum perueniet millenarium: & tempus legis ad quartum usque perueniet. Sed & antequam secundus exactus sit lex: & antequam quartus elabatur: erit Messias. Quam ego expositionē mihi ipse nec sermo nec somnio: sed eam me ipse Helias docet: ipsamet docent & Talmustis. Quod tibi etiam iudea a spīs (nisi aures ocludas) mox erit manifestum. Inquit Helias duo mille inane. & duo mille lex. Videamus in quē sensum fuerit uerū quod dicitur de inani: indeque discamus rationem exponendi id: quod dicitur de lege. Principium legis aut a Mo se accipimus aut ab Abraham. A mo se accipi non potest quoniam inanis sit pra quam per duo mille & trecentos annos aut circiter. Totidem enim fere ab Adā ad Mo sem. Accipiendum igitur legis principium ab Abraham: cui datum fœdus circumcisionis totius antiquæ legis radix & firmamentum: ab Adam autē ad Abraham si suas consulant historias haud integrum spatium duo mille annorum: sed mille duntaxat octingentos quadraginta octo effluxisse inueniunt. Quo sit ut non post secundum millenarium: sed intra eius terminos inanis: legis plenitudo fuerit. Quare eadem ratione non post quartum millenarium: sed dum quartus ageretur inanis legis plenitudo euangelica succedere debuit. quod si ipudenter

Hebrei interpretes

Helias Thalmustis

Principiū legis quomō accipi debeat

Talmutiste

etiam & pertinaciter negare pertendant audiant suos thalmutistas nostram sententiam maxime roborantes. Fatentur enim ipsi iam tunc cum sombebant praterisse tempus ab Helia predictum de aduentu Messia: id est suis imputant peccatis. Quod si uerba Helia sic acciperentur: ut post quartum millenarium Christus esset uenturus non intra fines ipsius quarti nec dixissent nec dicere potuissent Thalmutiste praterisse tempus promissi a prophetis Helia: quoniam quo tempore scripta est doctrina thalmutica: quam nos attulimus: non dum a mundi exordio fluxerant anni quatuor milia. Apparuit enim ut supra ostendimus Iesus post annos a mundi exordio iuxta hebreos tria milia quingentos & octo. Scriptum autem (ut ipsi tradunt) thalmut hierosolymitanum trecentesimo anno post Christi mortem babylonium autem centesimo anno post hierosolymum. Quare utrumque intra fines quarti millenarii conscriptum est: & tamen praterisse tempus dictum ab Helia de Christo uenturo & fatentur & conuincuntur. Quo hac se condent aut quas latebras querent: ut hunc nostrum solem ipsis inuitis per uniuersum illicescentem omnino fugiant omnino non uideant: Fatentur Thalmutista: (si non credunt ueribus) predicta a prophetis de aduentu Christi tempora praterisse. Fatentur creditum a prophetis uenturum illum per ea tempora: per quae Iesum ipsi aduenisse uolunt. Nec sui doctores omnino non ueri sunt cum dicunt ob eorum peccata non uenisse Messiam. Neque enim illis uenit: qui cum non agnouerunt. Neque est Messias id est redemptor uindex pessimae captiuitatis beneficus rex retributor terrae promissionis id est supernae Hierusalem non huius: qui messiam eum confessi sunt. Quod si in propria uenientem sui non receperunt non sunt iam sui: qui erant sui: sed ab otu ueniunt & ab occasu qui in sinu Abrae recumbant: filii autem dilectionis ciuium tuum in tenebras exteriores. Vnde & importuna eorum soluitur questio saluti futurum Messiam habere: Christum autem exitio fuisse & perditioni. Neque enim sunt hebrei: qui promissum habere ex stirpe Dauid regem & dominum non modo non sequuntur aut colunt: sed quasi latronem quasi sacrilegum quasi prophetum per omnem iniuriam & contumeliam cruci affigunt. Si filii Abrae essent: perstarent in institutis Abrae: & cuius diem hunc salicet quartum ille prauidens gauisus est ipsi quoque gaudentes aduentantem exciperent. Attulit pacem Messias hominibus sed non omnibus. Neque enim dictum ab angelis simpliciter: & in terra pax hominibus sed adiunctum hominibus bonae uoluntatis. Vtique idem sol: qui per os oculos illuminat agros & debiles caecat & obscurat. & recta filtratione: ut quae bonis est salutaria: idem malis sit noxia: & qui amicos beat ut pote potens & non ingratus: Idem etiam hostes fulminet & disperdat. Si male euenisset iudeis suscepto Christo non fuisset Christus. Sed si male euenit crucifixus: unicus fuit Christus: Qui de suis uictoribus etiam cruci affixus tunc cum maxime uictus apparuit tanta eorum cum strage & calamitate triumphauit. Quod igitur caeci solem expectatis? Adest sol & lucet sed lucet in tenebris & tenebrae uti solem illum non comprehendunt. Praeterit dies quartus: quo ortus est sol: Qui non dissoluit legem sed

Thalmut hie
ro/olymitanū
Thalmut ba
byloniū

perfecti: sicut neque sol firmamentum destruit: sed exornat: sed perficit: sed illustrat. Probauimus ex ordine diei quarti & tempore aduentus Christi intelligenda de eo quae hic dicuntur. Probemus idem ex figura similitudine: quia per nullam aliam rem imaginari Christum congruentius possumus: quàm per solem. Nam & in sole posuit tabernaculum suum: & exiit de tribu iuda: cuius signum est leo solare animal: & cum solem in re. p. Plato uisibilem filium dei appelleret cur non intelligamus nos imaginem esse inuisibilis filii. Qui si lux uera est illuminans omnem mentem expressissimum habet simulachrum hunc solem: qui est lux imaginaria illuminans omne corpus. Sed quid alia querimus: ipsum solem interrogemus: qui patiente Christo aduersa luna deficiens consensum nobis suae naturae euidenter ostendit. Ut iure optime nos sine tangam alioquem causam diem quam uocant mathematici solis & diem domini uocauerimus: & illius cultui totam mancipauerimus. Vel hinc ostendentes non esse cur amplius corporeum solem (ut olim gentes) colamus quasi regem caeli & dominum: postquam sol inuisibilis coeternus patri & coequalis: per quem & caelum & terra condita sunt sedentes in umbra mortis homines illuminauit.

Sol Christi
imago

Plato i re. p.

Dies solis
di
es domini

Caput quintum.

Sed iam examinemus an quae sequuntur opera diem quartum respondeant his quae post aduentum Christi euersisse compertum est: ut tunc demum hanc nostrae expositionem ut ueram ut stabilem recipiamus: cum illi undique attestari & consonare omnia cognouerimus. Videamus quid fiat post diem quartum. Produciunt aquae pisces & aues: produciunt terra pecora & iumenta. Reuocemus ad mentem quod superius per aquas diximus significari: quae sub caelo locata collectae sunt ad locum unum: quid item per terram: quae ab illarum diluio facta est in munus. Diximus per aquas gentes per terram israelitas figurari: quod & multis cum testimoniis prophetarum tum similitudinis rationibus comprobauimus. Vidimus autem ante solis exortum steriles aquas nihil producere: quod esset bonum: Terram autem leuacem quidem: sed exiguus fructus oleum scilicet atque herbarum. Post solem & aquae maiori etiam quam terra fecunditate duo genera profertur animantium aues & pisces. Terra non iam contenta arboribus & fructibus: & magna pecora & iumenta producit. Nonne uidetis me etiam tacente implerum uerbum boni Simeonis: ut esset hic noster sol lumen ad reuelationem gentium & gloriae plebs israel. Nonne habemus sub oculis expressam si nihil aliter interpretemur & gentium uocationem & transformationem terrestri Hierusalem umbraticisque sinagoga in ueram ecclesiam: & perpetuam dei caelestemque ciuitatem. Ante solis exortum aquae nihil producant. Terra producit aliquid: sed tenue: sed exiguum: Quoniam ante Christi aduentum apud gentes nullum specimen uitae nullus fuit fructus uitae religionis. Apud israelitas fuit quidem uitae spes aliqua & uiam lucis ex parte cognov-

Per aquas gē
tes per terrā
israelitae figu
rantur

Simeon

Ante xpi ad
uentū ap̄ gētes
nullū specimē
uitae nullus fu
it fructus uitae
religionis.
Israelitae uerū
coluerunt reli
gionem

uerunt: & ueram coluerunt religionem: sed incohatam: sed imperfectam donec ille ueniret: qui est uia ueritas & uita. Et nisi ad hoc mysterium recurramus: afferat mihi quispiam rationem: cur terræ ornatum & sobolem ita partitus est: ut alia qui dem ante solem protulerit: alia autem post solem. Cur item ante solem nihil pro ducunt aquæ: terra aliquid producit. Cur duo genera animantium ab aquis: unū dumtaxat genus a terra produciatur. Cur autis æreum animal aquis ascribitur. Nam (ut agamus de primo) non facillacit si dicamus quod quidam dixerunt herbas & plantas de terra educi ante facturam solis ne uirtute eius creatæ uideretur. Nam multo magis eadem ratione & pisces & aues & omnis elementorum orna tus debuit fieri ante solem: ne uirtute eius factus crederetur. Reliquisset igitur su spitionem Moyses: & si ad plantas ut pote imperfectiores produendas solis lumine opus non fuisset fuisse tamen ad animalia produenda: quæ sunt perfectiora. Cõ sequens enim ut si illo non adiuuante perfectiora in lucem uenissent: possent & si ne illo fieri quæ sunt minus perfecta: Non reciprocatur autem ratio ut si absq; eo fuerint facta quæ sunt ignobiliora ut pote plantæ despiciatissimum genus uiuentium: poterit etiã eius opera non introcedente produci omni genera animalium natura. Verius igitur unde nos diximus auctoris consiliū inuelligatur. Similiter si dicat aliquis relata ad aquas animantia: quæ in aquis degunt: uidebit unum potius genus ad eas duo autem ad terram fuisse referenda: quia auium terra potius q̃ aqua domicilium est. & citra omnem contouersiam si a naturalis naturam consideremus aut terrestre aut æreum animal auis est: aquante nullo modo est. Sed audite altissimas omnium rationes ad Christi ad ecclesie nos mysteria uel in uitos trahentes. Et profecto si omnia (ut inquit Aristoteles) uero consonant conso nare omnia maxime Christo debent: qui est ipsa ueritas. Qui non ab re non de ni hilo hebreis totiens dicebat Scrutamini scripturas: ipse sunt quæ testimoniu perhi bent de me: & predicta de se tam multa: Immo omnia i lege in psalmis in prophe tis asseuerabat: Sed cæcitas nos sape ad tantam lucem nec nisi reuelante eo oculos nostros considerare possumus mirabilia de lege eius. Veniamus eo nobis opẽ ferente ad mysteriorum figurarumq; reuelationem. Duo ex aquis animalia: unū ex terra produciatur: quia maior fuit plenitudo credẽtium ex gentibus q̃ ex iudeis: Terra autem & si minus multa: perfectiora tamen producit animantia hęc quæ a quæ producunt iumẽtra scilicet et quadrupedia omnia. Quia & si plures ex ethnibus q̃ ex iudeis perfectiores tamen qui ex hebreis: ex quibus aposto li fundatores totius religionis. Duo item genera diuersa duplicemq; naturã aqua educit auium & piscium unam tantummodo terra: quoniam ex gentibus alii qui dem de seruitio dæmonum: alii de lege nature ad Christum transferuntur. hebreus ois hebreus tm̃ q̃a nõ pm̃issum illi uiuere itra terminos nature: cui data lex dei est peculiaris ei neq; reliquis gentibus communis. Neq; enim fecit taliter omni nationi & iudicia sua non manifestauit eis. Significant igitur nobis pisces: qui a dæmonum cultu ad nos uenerunt non solum quoniam aqua (ut supra ostẽdamus) h̃

Altissime ta
tiones
Aristoteles

Maiores fuit
plenitudo cre
dentiũ ex gẽ
tibus q̃ ex iu
deis perfectio
res tamẽ fue
rant qui ex
hebreis credi
derunt

gurant gentium impietatem: sed quoniam per hæc quæ in aquis degunt animalia im-
 probos daemones significari sæpe in sacris litteris attestatur Ionethes caldæus: Ionethes cal-
dæus
 Significant aues: qui de nature institutis ad gratiam sunt translati. Cuius mani-
 festa ratio ex his: quæ in prohemio huius libri abunde scripsimus de naturali super
 naturaliq; felicitate: Ostendimus enim & calum expressissimum esse simulachrũ
 supernaturalis felicitatis: & naturalem felicitatem secundariam quandã & ima-
 ginariam potius q̃ ueram esse felicitatem. Quare qui hanc consequuntur nature
 legibus utentes per aues congruentissime denotantur in colas non primi & ueri cæ-
 li: sed aeris: quod secundaria & imaginaria quadam ratione cæli etiam sibi uen-
 dicat nomen. Vnde & uolucres cæli & aues cæli tam crebro in diuinis litteris appel-
 lantur. Videte autem q̃ & profundo sacrum consilio: ut nõ ad aerem: sed ad aquas
 aues referantur. Quoniam qui secundum naturam uiuebant: gentium tamen &
 ipsi populus censabantur. Quippe qui & se gentes uocabant: & inter gentes uiue-
 bant: quales fortasse & Socrates & plerique philosophorum. Propterea in comen-
 tu ne utrumque genus ad aquas est relatum. Sed quantum euangelicæ quantum apo-
 stolicæ doctrinæ hæc expositio conueniat improutu est ostendere. Quando qui
 dem & conuersi ex hæbreis apostoli a Paulo per boues terrestria animalia & a no-
 stris doctoribus super euangelium: in quo uidentes de templo cæciuntur: sunt
 figurati: & Christus israelitas oues appellat. Apostoli autem: quibus mandata cõ-
 uersio gentium: piscatores a domino sunt appellati: quorum princeps Petrus: qui
 Romæ dominæ gentium quasi oceanus qualique cætarum piscator erat futurus.
 Christus autẽ: qui se dixit non missum nisi ad oues quæ perierũt de domo israel:
 sibi non piscatoris sed pastoris potius nomen uendicauit.

Paulo
 Euangelium
 Christus

Christus sibi
 nõ piscatoris
 sed pastoris
 nomẽ uedica-
 uit: Apostoli

Caput sextum.

Manifesta etiam hinc dissolutio quæstionis: quæ diu totũ interpretes huius libri:
 Cur secundo die non fuerit dictum: & uidit deus quoniam bonum. Si enim
 dicamus quod dici solet ideo factum quia opus aquarum eo die absolutum non
 fuit: sed tertio in quo aquæ quæ sunt sub cælo confluxerunt ad locum unum haud
 plene uidebitur satisfactum. Neq; enim opus secundi diei proprium est dispositio
 aquarum: sed dispositio firmamenti: quod inter aquas medio loco firmatum est.
 Fuit autem eo die & firmamenti factura: Cum dixit deus fiat firmamentum: &
 distinctio aquarum: cum dixit & diuidat aquas ab aquis satis absoluta. Aquarũ
 autem collectio quæ dicta est mare: & terra reuelatio: & plantarum productio si-
 cut alterius operis omnino rationem habent: Ita & alio idest tertio die ad quẽ spe-
 ctabant consumatae sunt. Quærenda igitur ratio de altiori mysterio. Firmamen-
 tum: ut supra ostendimus: legem figurat. Et erat firmamentũ uti informe ita neq;
 q; perfectum simpliciter donec sole luna ac stellis suis instructum: Quemadmodũ
 neq; lex non quidem mala: (ut dicunt manichei) sed neq; bona erat simpliciter idest

Manicheus

Christus legē impleuit perfecta: donec Christus uenit: qui legem impleuit. Si malum fuisset firmamentum: solem non recepisset: Si fuisset bonum: sole non eguisset. Sed firmamentum eatenus bonum: quatenus solis caeterorumq; siderum erat capax: sicut eatenus bona erat lex quatenus pedagogus nobis erat in Christo & multa permisit Moses obduritiam populi: quae euangelium postea non permisit. Quod autem legem non possumus appellare malam ut creditur Manes possumus tamen appellare non bonam apertissime docet propheta: apud quem deus de haebreis loquens inquit de di eis praecpta non bona. Non dixit praecpta mala sed praecpta non bona id est non perfecta non absoluta non consummata. quod confirmant ueteres haebrei doctores: qui illud interpretates ecclesiasticis. Vanitas uanitatū & omnia uanitas. Vanam inquit etiam lex donec uenerit Messias. & de his quidem haecenus.

Caput septimum.

Quid opere tur uirtus baptismi

Quoniam autem supremum beneficium corporati uerbi id fuit ut per baptismi sacramentum: per quod uirtus Christi in nos transfunditur: regeneremur in filios dei non ex sanguinibus: sed ex deo nati: postremo hoc nobis indicat Moses cū post exortum solem & mundo demonstratum: post aquarum terraeq; fertilitatem hominem facit ad dei imaginem non terrenum hominem: sed caelestem. Conuersis enim ad Christum gentibus & iudeis hoc erat reliquum: ut per sanctissimum uacuum dominice cruci se conformantes reformarentur ad imaginem dei. Nam si baptismus dei filios facit: filius autem imago patris: non ne totius trinitatis uirtus operis in baptismo illa est quae dicitur Faciamus hominem ad imaginem nostram? Si igitur sumus ad imaginem dei sumus & filii. Si filii & heredes sumus heredes dei coheredes Christi. Sed qui sunt filii? Scriptum a Paulo est clamare nos abba pater in spiritu sancto. Qui igitur spiritu uiuunt hii sunt filii dei: hii Christi fratres hii destinati aeternae hereditati quam mercedem & fidei & bene actae uitae in caelesti hierusalem feliciter possidebunt.

Paulus

EXPOSITIO PRIMAE DITIONIS IDEST IN PRINCIPIO.

AM ad calcem uentum est operis septiformi uniuersi contextus expositione decursa. Sed superesse aliquid adhuc cognosco intactum a nobis & in discussum: quod etiam primo loco exponendum uidebitur id est quid sibi uelit prima dictio legis: quae est: In principio. Nō temere autem aut sine causa de hoc principio in fine totius operis dicere uelui. Nec aut de dei filio hic sum disputaturus quod est principium per quod facta sunt omnia: (Est enim sapientia patris) Nec probaturus idem sentire cum nostris hoc loco ueteres haebreos: quod alibi faciemus. Sed cogitamus per aliam in-

terpretandi rationem gustum dare lectoribus mosaice profunditatis. Quod non
 antea facimus q̄ cum de dogmate quoddā: quod uere paradoxon est antiquioris
 iudaicae disciplinae: pauca delibauerimus. Firma est sentētia omnium ueterum:
 quam ut indubiam uno ore confirmant: omnium artium omnis sapientia & diui-
 nae & humanae integram cognitionem in quinque libris Moisaicae legis includi: diffi-
 mulatam autem & occultatam in litteris ipsis quibus dictiones legis contexta sūt
 quo modo nunc declarabimus. Summamus gratia exempli primam particulam
 libri geneleos uidelicet ab exordio usq; ad locum ubi est scriptum & uidit deus hu-
 cem quod esset bonum: Est tota illa scriptura tribus & centum elementis coagmenta-
 rata: quae eo modo disposita quo ibi sunt dictiones constituunt quas legimus nihil
 nisi commune & triuiale praese ferentes. Corticem scilicet cōstat hic litterarum or-
 do hoc textum medulla interiori abdita latentium mysteriorum. At uoculis re-
 solutis elementa eadem diuisa si capiamus & iuxta regulas quas ipsi tradūt quae
 de eis consistant dictiones possunt rite coagmentemus futurum dicant ut elucelcat
 nobis si firmus capaces oculus sapientiae: mira de rebus multis secretissima dogma-
 ta & si in tota hoc fiat lege tum demum ex elementorum hac quae rite statuatur &
 positione & nexu erui in lucem omnem doctrinam secretaq; omnium liberalium
 disciplinarum. Dixi autem si firmus capaces oculus sapientiae. Nam fieri potest ut
 tractantibus nobis dissoluentibusq; cōponētib; aliquas dictiones pariatur inde
 multa uocabula multiplex ut series orationis: q̄ magna doceat: magna significet:
 sed nisi aliq; de ea re doctrinā alibi sit consequutus qd illa significant non intelli-
 gens quasi in uentis atq; fortuita non contemere non potest. Neq; enim dogmata
 & doctrinas ibi discere possumus: sed solum possumus agnoscere. Hac ego ut nō
 probo asserens uel attestor: quia de eis nec feci periculum: nec me facere posse con-
 fido: Ita neq; nego neq; contemno: tum quia magnos hac opinio habet auctores:
 Tum quia de Moise qui in tota domo dei fuit fidelis: Maiora etiam facile credi pos-
 sunt. Quae autem nisi non illas quidem abyssos intranti: sed huius maris litus ra-
 denti gemmarum diuinae occurrerint quas neq; hermus neq; paestolus apud poe-
 tas ferre dicuntur: Non ingratum fore putauī nostris hominibus si publicarem. Li-
 buit periclitari in prima operis dictione quae apud haebros Brest apud nos in prin-
 cipio legitur an ego quoq; uisus regulis antiquorum eruere in lucem inde cognitu
 dignum aliquid possem? Igitur praeter spem meam praeter opinionē inueni quod
 neq; inueniens ipse credebam neq; credere alii facile potuerunt uniuersam de mun-
 di rerumq; omnium creatione rationem in una ea dictione apertam & explica-
 tam. Rem dico mirabilem inauditam & incredibilem. Sed mox credis si atten-
 deris & res ipsa utrum me demonstrabit. Dictio illa apud haebros hoc modo
 scribitur **וַיִּבְרָא** Ex hac igitur si tertiam litteram primam coniungamus sit
 dictio **וַיִּבְרָא** .i. ab Si geminate primam secundam addamus sit **וַיִּבְרָא** .i. bebar. Si
 praeter primā oēs legamus sit **וַיִּבְרָא** .i. tefit. Si quartā primā & ultimā cōnec-

Paradoxon
 dogma uete-
 rū haebroꝝ

Moles in toy
 ta domo dei
 fidelis
 Hermus pae-
 tolus

In prima di-
 ctione operis
 uniuersā toti-
 us mundi rō-
 nem cōtineti

tamus: fit **תבש** .i. scibat. Si tres prelas quo iacet ordine statumaus: fit **כרב**
 i. bari. Si prima omiffa tres fequentes: fit **שר** .i. rof. Si omiffis prela & fecunda
 duas fequentes: fit **קע** .i. es. Si tribus primis omiffis quartam ultimam copule
 mus: fit **שש** .i. feih. Rurfus fi fecunda prima: fit **רב** .i. rab. Si post tertia qu
 tam tum Quartam statumaus: fit **קע** .i. hifc. Si primas duas duabus ultimis
 coagmentemus: fit **תרב** .i. berich. Si ultimam primam: fit ultima dictione & duode
 cima quæ est **שש** .i. thob uerfo: quod frequentiffimum apud habetes thau in thet
 elementum. Videamus autem quid primo hæc latine fignificent: tum quæ per ea
 nõ ignaris philofophiæ de tota natura myfteria reuelentur. Ab: patrem fignificat.
 Bbar in filio & per filium (utrumq; enim fignificat both præpofitio) Refit principi
 um. Sabath quietem & finem. Bara creauit. Ros caput, es ignem. Seih fundamen
 tum. Rab magni. hifc hominis. Berit federe. Teb bono. & totam fi ordine confe
 quenti orationem texamus erit huiusmodi. Pater in filio & per filium: principium
 & finem fiue quietem creauit caput ignem & fundamentum magni hominis lo
 dere bono: hæc tota oratio ex primæ illius dictionis refolutione & compofitione
 diffultat. Cuius q̄ altus q̄ plenus omni doctrina fit fensus haud palam effe omni
 bus potest. Sed ut aliqua ftatim non tamen omnia omnibus aperta quæ per has
 uoces nobis fignificantur. Notum omnibus chriftianis quid fit patrem in filio &
 per filium creaffe. Quid item fit filium principium effe & finem omnium: Est eni
 alpha & o: (ut fcribit Ioannes) & ipfe principium fe appellauit & nos demonftraui
 mus finem rerum omnium effe: ut principio fuo reftituitur. Cætera paulo obcu
 riora quid illa folioet tibi uelint caput ignis & fundamentum magni hominis: qd
 illud fit fardus & qua ratione bonum dicatur. Neq; enim ftatim in promptu om
 nibus uidere hic explicatam mundorum quatuor de quibus arguimus omnem rō
 nem: cognationem item & felicitatem: de quibus poftremo nos difputamus.
 Primum igitur illud aduertendum uocari a Mofe mundum hominem magnum.
 Nam fi homo eft paruus mundus: utiq; mundus eft magnus homo. hinc fumpta
 occasione tres mundos intellectualem æteftem & corruptibilem per tres hominis
 partes aptiffime figurat: fimul indicans hæc figura non folum contineri in homine
 mūdōs omnes: fed & quæ hominis pars cui mundo refpondeat breuiter declarata.
 Cogitemus igitur in homine tres partes fupremam caput: tum quæ a collo ad um
 bilicum protenditur. Tertiam: quæ ab umbilico extenditur ad pedes. Sunt enim
 & hæc in hominis figura uarietate quadam diftufa & feparata. Sed mirum q̄ pul
 chre q̄ exactiffimam per exactiffimam rationem tribus mundi partibus proportione
 refpondeat. Est in capite cerebrum fons cognitionis. Est in pectore cor fons motus
 uitæ & caloris. Sunt in parte poftrema genitalia membra principium generatio
 nis. Idem autem & in mundo fuprema pars quæ eft mundus angelicus fi
 ue intellectualis eft fons cognitionis: quia facta illa natura ad intelligendum
 eft. Pars media: quæ eft calum principium uitæ motus & caloris in qua fol uti
 cor in pectore dominatur. Est infra lunam quod omnibus notum generationis

Ioannes

Quæ pars in
 homine cui
 mundo refpō
 deat
 Cognitio
 Motus
 Generatio

principium & corruptionis . Videtis quam apte omnes hæ mundi partes & ho-
minis inuicem congruant. Designauit autem Moses primam quidem nomine pro-
prio capitis. ſ. Secundam autem ignem appellauit: & quia hoc nomine a multis ce-
lum cenſetur: & quia in nobis hæ portio principium eſt caloris . Tertiam uocant
fundamentum quia per eam (ut notum omnibus) totum hominis corpus funda-
tur & ſubſinetur. Adiecit autem q; hæ creauit fœdere bono: quia inter eas fœdus
paciſ & amicitie ex naturarum cognatione & mutuo conſenſu per ſapientie dei le-
gem ſancitum eſt. Quod fœdus ideo eſt bonum: quia ad deum: qui eſt ipſum bo-
num: ita dirigitur & ordinatur: ut quemadmodũ inter ſe totus mundus eſt unus:
Ita & cum ſuo auctore poſtremo ſit unum. Imitemur & nos ſanctiſſimum fœdus
mundi: ut & mutua caritate inuicem ſimus unum & ſimul omnes per ueram dei
dilectionem cum illo unum feliciter euadamus.

FINIS.

IOANNES PICVS MIRANDVLA LAVRENTIO MEDICI. S.

a
POLOGIAM nostrā dicavi tibi. Lauro ēti medicos ut rē nō utiq; (dedi
testor) usam mihi dignam tāto uiro: Sed tibi eo iure debitā quo mea
omnia iam pridem tibi me debere intelligo. Hoc. n. habeas persuasissī
mum quicquid ego aut sum aut sum fururus id tuam esse Laurenti
& futurum semper in posterum: Minus dico q̄ uellem & uerba omnino frigidiora
hac quam ut satis exprimant quod concipio. i. quo amore: qua fide: qua obseruan
tia & prosequar. & a multis iam annis fuerim te prosequutus. Moueet cum pluri
bus in me collatis officiis amantissimum animum tuū plane testantibus tum tuis
non tam fortunæ q̄ animi rursūdemq; raris immo tibi peculiaribus bonis quæ narra
re in presentia pudet me non sinit tuas. Redeo ad Apologiam: quam hilari quæso
suscipias fronte: exiguum sane munus sed fidei meæ sed obseruantia profecto in
omne tempus erga te maxime non leue testimonium. Quam si forte eueniat ut a
magnis: quibus es semper occupatissimus tractandis rebus attingas memineris nō
tam hoc ipsum & properatum. s. opus potius q̄ elaboratum & operis argumentū
ex alieno mihi non meo summendum fuisse iudicio: q̄ non id circo illam nuncupa
tam tibi ut quæ in me non est in me agnosces ingenū aut doctrinæ præstantiā sed
ut sciam: nam dicam iterum: me quicquid sum tuæ amplitudini esse dedinssimū.

APOLOGIA IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE CO MITIS.

c
Vni nuper Romam uenissēm pedes summi pontificis Innocentii Inno. viii. sū/
oetaui cui ab innocentia uite nomen meritissimum de morte deo mus pont.
sculaturus. ut simul & ab instituto non discederem meo commen
tandi tractandiq; semper aliquid de re literaria & rem facerē pro
uiribus dignam urbe Roma. gratā principi christono. utilē mi
hi & studiosis. nōgentas de diuinis & naturalibus rebus questio
nes proposui. Ad quas in publico doctissimorum hominum consessu essem respō/
surus. Vix in publicum uenerant cum inter aliquos qui si non ingenū uel doctri
nam studium saltem bonarum artium in me probarent obtrectatorū turba multi
plex assurrexit. Et q̄q; & fastidia & nasos & censuras & oīo iudicia uniuersūsq;
uaria esset uidere utiq; ut semper accidit cum nouum aliquid & non triuiale molu
mur. Quinq; sere tamen erant precipua que alius aliud summissores isti in me dā
narent: Aliqui enim philosophiam & literas omnino carpere. illud etiam ut uide
rentur sciri. Quando q; addentes eiectum Adam de paradiso q; per sciētā boni et
mali equalē se diis facere uoluit. Exterminandos pari exemplo de xpī curia qui uo
lunt sapere plus q̄ oportet. Aliū nō tam philosophiā q̄ hoc ipsum disputandi genus
& hāc de literis publice discēptādi institutionē nō approbare ad pompā potius in

Eras aucto-
ris.

genii & doctrine ostentationem q̄ ad comparandam eruditionē esse illā oblati-
tes. Nonnulli me audacē dicere & temerariū. Qui hac etate quartum. l. & .xx. nō
dū natus annū de altissimis philosphie locis de sublimibus xp̄iane theologie mi-
steriis de incognitis disciplinis in celebratissima urbe in amplissimo doctissimorū
hominū confestu disputatiōne proponere nō dubitarē. Multi nō tam q̄ Romē q̄
iuuenis q̄ q̄ de tot numero. i. de nōgentis disputaturus essem q̄nibus accusare &
superfluo & ambiguo & supra vires id factū calumniātes. Ex his autem qui sapi-
entiam. i. theologie studiū profitebantur quidam fuere qui conuictis forte leuiori-
bus non contenti nō iam audacem me non temerarium non gloriosum. sed magū.
sed impium. sed nouum in Christi ecclesia he resarcham predicarent. Fui ego (deū
testor) dubio diu cōsilio diluenda hac mihi obiectamenta an silentio potius p̄tereū
da essent. Mouebat me ut tacerem duo p̄cipue. Primum q̄ ego & contentiōnis &
iurgiorum abhorrens animi pacem & quā mihi mea p̄stiterūt studia placidissime
uite tranquillitatem ansui semper nec odi ullius magis scribendi munus q̄ q̄ in
dilectatione & amarulenta quoquomodo altercatione sit constitutum quippe
qui non minus referre q̄ inferre iniuriam uel contumeliā nec boni uiri duxe-
rim esse unq̄ neq̄ philosphi. Alterum hoc ipsum erat q̄ & summi pontificis
cuius mihi merito celebranda semper memoria & ex sanctissimo apostolico sena-
tu complurima iudicio contentus quorum & benignitatem & beneuolentissi-
mum in me animum obliuisci nunq̄ aut possum aut debeo. uidebar facile & odi-
um posse negligere & cōsilia hominum improborum & profecto quod attinet ad
cetera in hac eram sententia ut indignos illos exstimarem. quibus aliquādo respō-
derem. Sed in uno mihi obiecto here seos crimine hoc si facerem uerebar ne quod
non diluerem uiderer crimen agnoscere. Scribit autem & sapientissime Rufinus
esse quidem gloriosum Christi exēplo patiēter iniurias tollerare. At unā notā here
seos qui ferat uel dissimulet non esse christianum. & Hieronymus noster quanta
maxima potest animi contentione clarissima exclamat uoce. Nolo in suspitiōe he-
reses quēq̄ esse patientē. Taceo ergo me nō uult Hieronymus & in uitum ociosū
que hominē pro sua qua pōt auctoritate ad scribēdū trahit & impellit. Quare si q̄
sunt qui forte me tacere uellent sciant sibi non mecum sed cum Hieronymo eē cō-
trouersiam qui me tacere non uult. Hieronymo nō audire quis potest sine flagitio.
ipso ergo suadente imo cogente etiam breuē in aggressus sum scribere apologiā. nō
ut quēq̄ lacerem uel acculem sed ut a maximo quod mihi iniuria obicitur impieta-
tis crimine iure me exculem. hoc queso patiatur obtrectatores mei eo animo quo
ego iniquam illorum offensam passus sum semper. Patientur inq̄ ut qui xp̄ianus
de xp̄ianis sum parentibus natus qui uicillum xp̄i iesu in fronte gero qui pro xp̄i
fide etiam obeam lubēs quasi cū Paulo hoc ipsis equo animo audientibus exclamē
uoce. Non magus nō iudeus sum. nō ysaclita non hereticus. sed Iesum colo & ie-
su crucem in corpore meo porto per quem mihi mundus crucifixus est & ego mun-
do. Denique cum & sanctitatis & sapientie & id genus egregios titulos nec mihi

Rufinus

Hieronymus

Paulus

arrogem nec illis derogem hunc unum mihi ipsi pro quo tuendo etiam sanguinem
 ultro effundam queso non demant ut .i. me possim dicere christianum . Quod si
 concedunt hæc eis non scribo a quibus iam impetraui quod tota nostra contendit
 apologia . Aliis scribo qui esse me aut fuisse aliquando hereticū credūt uel suspicāt .
 Quisq̄ autem principale prepositum est hoc ut ostēdamus ab orthodoxo & catho-
 lico tramite nō me sed illos deuiare qui me hereticū calumniātur tamē postq̄ scri-
 bendum est dicemus & aliquid de his que primo nobis obiecta sunt ne meo silen-
 tio quasi culpe conscientia abuti possint nri obsecratores . Erat autem quod uiso
 in primis dabant multi hoc meum philosophari . Quibus hoc loco nihil sum respō-
 furus quia & causam philosophiæ seorsum agere opere peculiari est consiliū & om-
 nino si turpe est dare se litteris colere bonas artes & disciplinas malo hanc culpam
 agnoscere q̄ deprecari . His etiam qui genus hoc disputandi & hanc de deo de na-
 tura de moribus publice disceptandi institutionem detestantur . Multa non sum di-
 cturus : quando hoc crimen si crimen est cōmune est mihi cum magnis uiris imo
 cum probatissimis non solum nostre sed fere omnium etatum philosophis . Qui-
 bus fuit certissimum nihil ad consequendam quam querebant ueritatis cogniti-
 onem sibi esse potius q̄ ut essent in disputandi exercitatione frequentissimi . Sicut
 enim per gymnasticam corporis uires firmiores fiunt ita in hac quasi litteraria pale-
 stra animi uires & fortiores longe & uegetiores euadunt . Nec crediderim ego aut
 Poetas aliud per decantata Palladis Arma aut Hebreos . cum ferrum sapientū sim-
 bolum esse dicunt significasse nobis q̄ non est ista hoc genus certamina adipiscē-
 de sapientiæ oppido q̄ necessaria . Quo forte sit ut & Caldei in eius Genesi qui phi-
 losophus sit futurus illud desiderēt . ut Mars Mercurium iniquo aspectu cōspi-
 ciat quasi si hos congressus . hæc bella substuleris formiculosa & dormitans futu-
 ra sit omnis philosophia . Sed quod attinet ad hæc ut dixi malo auctoritatis & p̄
 iudiciū magnorum uirorum q̄ rationibus me defendere . Illud uidetur opere maio-
 ris satillacere his qui etate ingenio doctrina imparem dicunt me tam magne pro-
 uincie nec iuxta Placatum consuluisse humeros quid ferre ualeant quid reculent .
 Profecto hic mihi difficilis ratio defensionis dum si parem me dico imodesti & de
 se nimia sentientis . si imparem fateor temerariū & inconsulti uideor notam subitu-
 rus . Graues incidi angustias dum non possum sine culpa de me promittere quod
 non possum & sine culpa non prestare . Et quidem illud Iob asserere possem spiritū
 esse in omnibus & forsā audire cum Timotheo . Nemo contemnat adoleſcētiā
 tuam . sed ex mea uerius hoc conscientia dixero nihil in nobis esse magnum uel sin-
 gulare . studiosum me forte & cupidum bonarum artium non inficiatus . docti ta-
 men nomen mihi nec uendico nec arrego . Nam ut scripsit aliquando Hermolaus
 meas Deliciæ Romane lingue etatis nostre splendor & gloria non potest non indo-
 ctus esse qui se doctum credit . Quare & quod tam grande humeris onus impo-
 fuerum nō fuit propterea q̄ mihi conscius nostre infirmitatis nō essem . sed q̄ scie-

Gymnastica
 corporis ui-
 res firmiores
 fiunt.

Caldei

Oratius

Iob
 Thimoteus

Hermolaus

bam hoc genus pugnis. i. literariis esse pecaliare quod in eis lucrū est uinci. Quo
 fit ut imbecillissimus quisq; non detractare modo sed appetere ultro eas iure pos
 sit & debeat. Quando quidem qui succumbit beneficium a uictore accipit. non in
 iuriam. quippe qui per eum & locupletior domum id est doctior & ad futuras pu
 gnas redit instructior. hac spe animatus ego infirmus miles cum fortissimis omni
 um strenuissimiq; tam grauem pugnam decernere nihilsum uentus. Quod ta
 men temere sit factum nec ne rectus utiq; de euentu pugne q̄ de nostra etate pos
 terat quis iudicare. Restat ut his respondeam qui numerosa propolitarum rerum
 multitudine offenduntur. quasi hoc eorum humeris sederet onus. & nō potius hic
 mihi soli quantumcumq; est labor esset exandandus. Indecens profecto hoc & moy
 rosium nimis uelle aliene industrie modum ponere. & ut inquit Cicero in ea re que
 eo melior quo maior mediocritatem desiderare. omnino tam grandibus ausis erat
 necesse me uel succumbere uel satisfacere. Si satisfacere non uideo cur quod in
 decem prestare questionibus est laudabile in nongentis etiam prestasse culpa
 bile esset existimandum. Si succumberem erant habituri unde accusarēt si me ode
 runt. si amant unde excusarent. Quando in re tam graui tam magna tenui inge
 nio exiguaq; doctrina adolescentem hominem desecisse uenia potius dignum erat
 q̄ aculatione quin & iuxta poetam. si deficiant uires audacia certe laus erit &
 in magnis uoluisse sit est. quod si & nostra etate multi Gorgiam Leontinum imi
 tati non modo de nongentis sed de omnibus etiam omnium artium questionibus
 soliti sunt non sine laude proponere disputationem. Cur mihi non liceat uel sine
 culpa de multis quidem sed tamen certis & determinatis disputare. At superfluum
 inquit hoc & ambitiosum. Ego uero non superfluo modo sed necessario sa
 ctum hoc a me contendo quod & ipsi si meam philosophandi rationem considera
 rint inuiri etiam fateantur plane necesse est. Qui enim se cuiuspiam ex philosopho
 rum familiis addixerunt Thomae uidelicet aut Scoto qui nunc plurimum in ma
 nibus fauentes possunt illi quidem uel in paucatum questionum discussione sue
 doctrine periculum fecere. At ego ita me institui ut in nullius uerba iuratus me
 per omnes philosophie magistros funderem omnes sedas excuterem. omnes fami
 lias agnoscerem. Quare cum mihi de illis omnibus esset dicendum ne si priuati do
 gnatis defensor reliqua posthabuissim illi uiderer obstrictus. Non potuerunt eni
 am si pauca de singulis proponerentur non esse plurima que simul de omnibus delecte
 ferebantur. Nec id in me quisq; damnet q̄ me quocumq; serat tempestas delecte
 hospes. Fuit enim cum ab antiquis omnibus hoc obseruatum ut omne scripto
 rum genus euoluentes nullas quas possent commentationes illectas presen
 tent. Tum maxime ab Aristotele qui eam ob causam ἀπαγγεωρωτο. id est lector
 Platone nuncupabatur & profecto Anguste est mentis intra unam se porticum.
 aut Achademiam continuasse. Nec potest ex omnibus sibi recte propriam selegit
 se. qui omnes prius familiariter non agnouerit. Adde q̄ in unaquaq; familia est ali

Cicero

Gorgias leon
tinus.

Thomas
Scotus

Aristoteles
Plato

quid insigne quod non sit ei commune cum ceteris atque ut a nostris ad quos per
 strema philosophia peruenit nunc exordiat. Est in Ioanne Scotto uegetum quid-
 dam atquidiffusum. In Thoma solidum & equabile. In Egidio tersum & exactum
 In Francisco acre. & acutum. In Alberto pilicum amplū & grande. In Henrico ut
 mihi uisum est semper sublime & uenerandum. Est apud Arabes in Auenroë fir-
 mum & inconcussum. In auempace in Alpharabio graue & meditatum. In Auicenna
 diuinum atque platonium. Est apud grecos in uniuersum quidem nitida
 in primis & casta philosophia. Apud Simplicium locuples & copiosa. Apud The-
 mistium elegans & compendiaria. Apud Alexandrum constans & docta. Apud
 Theophrastum grauius elaborata. Apud Ammonii enodis & gratiosa. Et si ad
 platonicos te conuerteris ut paucos percontem. In Porphirio rerum copia & mul-
 tiuiga religione delectaberis. In Iamblico secretiorem philosophiam & barbarosū
 misteria ueneraberis. In Plotino priuum quicquid non est quod admiris qui se un-
 dique prebet admirandum quem de diuinis diuine. de humanis longe supra ho-
 minem docta sermonis obliquitate loquentem sudantes platonici uix intelligunt.
 Preterea magis nouicios Proclum. Asiatica fertilitate luxuriantem. & qui ab eo flu-
 xerunt Hermiam Damastium Olympiodorū & cōpures alios i quibus oibus il-
 lud το θεος. id est diuinum peculiare Platoniorum sibiolum elucet semper. Ac-
 cedit q̄ si qua est secta que ueniora incessat dogmata & bonas causas impertit ca-
 lumnia ludificetur. ea ueritatem firmat. non infirmat. & uelut motu quassatam
 flammam excitat. non extinguit. hac ego ratione motus non unius modo ut qui-
 busdam placebat. Sed omnigene doctrine placita in medium afferre uolui ut hac
 complurium sectarum collatione hac multisarie discussione philosophiæ ille uerita-
 tis fulgor cuius Plato meminit in epistolis animis nostris quasi sol oriēs ex alto da-
 rius illucesceret. Quid erat si latinorū tantum Alberti scilicet Thomæ. Scoti. Egi-
 dii. Francisci. Henrici q̄ philosophia obmissis grecorum arabumq̄ philosophis tra-
 ctabatur. quando omnis sapientia a barbaris ad grecos a grecis ad nos manauit.
 Ita nosstrates semper in philosophandi ratione peregrinis inuentis stare & aliena ex-
 coluisse sibi duxerunt satis. Quid erat cum peripatheticis egisse de naturalibus ni-
 si & platoniorum accerfebatur academia quorum doctrina & de diuinis semper
 inter omnes philosophias teste Augustino habita est sanctissima & a me nunc pri-
 mum quod sciam. uerbo ablit inuidia: Post multa secula sub disputandi examen
 est in publicum allata. Quid erat & aliorum quotquot erant tractasse opiniones
 si quasi ad sapientum simposium a simboli accedētes. nihil nos quod esset nostrū
 nostro partum & elaboratum ingenio afferrebamus. profecto in generosum est ut
 ait. Seneca. sapere solum ex commentario & quasi maiorum inuenta nostre indu-
 strie uiam precluserint quasi in nobis effeta sit uis nature. nihil ex se parere quod
 ueritatem si non demonstret saltem innuat uel de longinquo. Quod si in agro co-

Scotus
 Thomas
 Egidius
 Frānciscus
 Albertus
 Henricus
 Auenrois
 Auempace
 Alpharabius
 Auicenna
 Simplicius
 Themistius
 Alexander
 theophrastus
 Ammonius
 Porpharius
 Iamblicus
 Plotinus
 Proclus
 Hermias
 Damastius
 Olimpiodorus
 Plato
 Nota.

Augustinus
 Seneca

lonus in uxore maritus odit sterilitatem certe tanto magis infecundâ animam ede
rit illi complicita & affociata diuina mens. quanto inde nobilior longe proles defu-
deratur. Propterea non contentus ego præter communes doctrinas multa de Mer-
curij trimegij prætica theologia. Multa de Caldeorum de Pythagore disciplinis
multa de secretionibus hebreorum addidisse miseris plurima quoq; per nos inuē-
ta & meditata de naturalibus & diuinis rebus disputanda proposuimus. Proposui

Platonis
& Aristotelis
concordia
Simplicius
Augustinus
Io. gramati-
cus
Nota

mus primo Platonis Aristotelisq; concordiam a multis ante hac creditam a nemi-
ne satis probatam. Boetius apud Latinos id se facturum pollicitus non inuenit se
cisse unq; quod semper facere uoluit. Simplicius apud grecos idem professus uti-
nam id tam præstaret q; pollicetur. Scribit & Augustinus in academijs non de-
fuisse plures qui subtilissimis suis disputationibus idem probare conati sunt. Plator
nis. l. & Aristotelis eandem esse philosophiam. Ioannes item grammaticus cum di-
cat apud eos tantum dissidere Platonem ab Aristotele qui Platonis dicta non intel-
ligunt probandum tamen posteris hoc reliquit. Addidimus autem & plures locos
in quibus Scoti & Thome plures in quibus Aueros & Auicenne sententias que
discordes existimantur concordēs esse nos asseueramus. Secundo loco que in phi-
losophia cum Aristotelica tum Platonica excogitauimus nos. tum duo & lxx. noua
dogmata physica & metaphysica collocauimus que si quis teneat poterit nisi
fallor quocūq; de rebus naturalibus diuinisq; propositam questionem longe alia
dissolueret ratione q; per eam edocemur. que & legitur in scolis & ab huius eui do-
ctoribus colitur philosophiam. Nec tam a admirari quis debet me in primis annis in

noua dogma-
ta excogitata

Nota.

tenera etate per quâ uix licuit ut iactant quidam aliorum legere commentatiōes no-
uam afferre uelle philosophiam q; uel laudare illam si defenditur uel damnare si re-
probatur. Deniq; cum nostra inuenta hec nostraq; sunt litteras iudicaturi non au-
ctoris annos. sed illorum merita potius uel demerita numerare. Est autem & præ-
ter illam alia quam nos attulimus noua per numeros philosophandi institutio. an-
tiqua illa quidem & a præticis theologis a Pythagora præsertim ab Aglaophemo. a
Philolao. a Platone prioribusq; Platonice obseruata. Sed que hac tempestate ut
preclara alia posteriorū incuria sic exoleuit ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur.

Noua institu-
tio philoso-
phandi per nu-
meros
Plato

Scribit Plato in Epimionide inter omnes liberales artes & scientias contemplatrices
precipuum maximeq; diuinam esse scientiam numerandi. Querens item cur ho-
mo animal sapientissimum. Respondet quia numerare nouit. cuius sententiæ & Ari-
stoteles meminit in problematis. Scribit Abunafar uerbum fuisse Auenzoar Ba-
bilonij eū omnia nosse qui nouerat numerare. Que uera esse nullo modo possunt
si per numerandi artem eam artem intellexerunt. cuius nunc mercatores in primis
sunt peritissimi. Quod & Plato testat exerta nos admonens uoce. ne diuinam hanc
arithmetica mercatoriam esse arithmetica intelligamus. hanc ego arithmetica
que ita extollitur cum mihi uidear post multas locubrationes exploratam habere

Aristoteles
Abunafar
Auenzoar
Plato

huiuscerei periculum facturus ad quatuor & septuaginta questiones quæ inter
 phisicas & diuinas principales exstantur respõsurum per numeros publice me-
 sum pollicitus . Proposuit & magica theorematum in quibus duplicem esse
 magiam significamus quarum altera demonum tota opere & auctoritate con-
 stat res medijs fidijs execranda & portentosa . altera nihil est aliud cum bene ex-
 ploratur q̄ naturalis philosophiæ absoluta consumatio . Virtusq; cum meminere
 greci illi magi nullo modo nomine dignantes γορτυσῶν nuncupant hanc propria
 peculiariq; appellatione μαγία quasi perfecti summisq; scientiam uocant . Idẽ
 enim ut ait Porphyrius perfarum lingua magus sonat quod apud nos diuinorũ in
 terpres & cultor . Magna autem immo maxima inter has artes disparitas & diffi-
 militudo . Illam non modo christiana religio . sed omnes leges omnis bene in stituta
 republica damnat & execratur . Hanc omnes sapientes omnes celestiu & diuinay
 rerum studiose nationes approbant et amplectuntur . Illa artium fraudulentiſſima
 hæc altior sanctiorq; philosophia . Illa uita & uana . hæc firma fidelis & solida . illa
 quisquis coluit semper dissimulauit q; in auctoris esset ignominiam & contumeli-
 am . Ex hac summa literarum claritas gloriæq; antiquitas & pene semper petita . il-
 lius nemo unq; studiosus fuit uir philosophus & cupidus discendi bonas artes . ad
 hanc Pythagoras . Empedocles . Democritus . Plato descendam nauigare hanc p̄-
 dicauerunt reuersi . & in archanis precipuam habuerunt . Illa ut nullis rationibus
 ita nec certis probatur auctoribus . Hæc clarissimis quasi parentibus honestata du-
 os precipue habet auctores Xamolidem quem imitatus est Abbaris hyperbore-
 us . & Zoroastrem non qui sorte creditur sed illum Oromasi filium . utriusque ma-
 gie quid sit . Platonem si percontemur respondebit in Alcibiade Zoroastres ma-
 giam non esse aliud q̄ diuinorum scientiam qua filios Perfarum reges erudiebant .
 ut ad exemplar mundane reipublice suam ipsi regere reipublicam edocerentur .
 Respondebit in Carmide magiam Xamolidis esse animi medicinam per quam
 scilicet animo temperantia ut per illam corpori sanitas comparatur horum uegi-
 gijs postea perſiterunt Carondas Damigeron . Apollonius Hostanes & Darda-
 nus perſinit Homerus quem ut omnes alias sapientias . ita hanc quoque sub sui
 Vlixis erroribus dissimulasse . In poetica nostra theologia aliquando probabimus
 perſiterunt Eudoxus & Hermippus . perſiterunt fere omnes qui pythagorica Pla-
 tonicaque misteria sunt perſerutati . Ex iunioribus autem qui eam colleserint tres
 reperio . Alchamund arabem . Rogerium bachonẽ & Guilielmũ parisiensem . & tẽ
 pestate nra uidi Antoniuũ cronici q̄q; in maximis agẽdis tractatissq; rebus occupa-
 tissimũ . q̄ illius tamẽ ingeniũ sublimitas & elegãtia ut oēs alias liberales artes . ita
 hæc quoque pulcherrime attigisse . Meminit & Plotinus ubi nature ministrũ & nõ
 artificẽ magũ demonstrat . hæc magiã pbat asseueratque uir sapiẽtissimus alteram

Duplex ma-
 gia

Verba plinii
 libro .xxx.
 Xamolides .
 Abbaris hyp-
 boreus
 Zoroastet
 Plato
 Carondas
 Damygeron
 Apollonius
 Dardanus
 Homerus
 Eudoxus
 Hermippus
 Alchidus ara-
 ba rog .bach.
 Guilielmus
 parisiensis
 Antonius cro-
 nicus
 Plotinus

Nota.

ita abhorrens ut cum ad malorum demonum sacra uocaretur rectius esse dixerit ad se illos q̄ se ad illos accedere. & merito quidem. Ut enim illa obnoxium mancipatumque improbis potestatibus hominem reddit. ita hæc illarum principem & dominum illa denique nec artis nec scientie sibi potest nomen uendicare. Hæc altissimis plena misteris profundissimam rerum secretissimarum cõtemplationem & demum totius nature cognitionem complectitur hæc inter sparsas dei beneficio & inter seminatas mundo uirtutes quasi de latebris euocans in lucem non tam facit miranda q̄ facienti nature sedula famulatur. hæc uniuersi consensus quem significannus greci $\sigma\upsilon\mu\mu\alpha\tau\alpha$ dicunt introsum percuratius rimata et mutua naturarum cognitiõem habens perspectam natiuas adhibens unicuiq; rei & suas illecebras quæ magorum $\omega\gamma\gamma\epsilon\tau\alpha$ nominantur in mundi recessibus in nature gremio in promptuariis archanisq; dei lauitantia miracula quasi ipsa sit artifex promit in publicum. & sicut agricola ulmos uinibus ita magus terram celo. id est interiora superiorum donbus uirtutibusq; maritat quo fit ut q̄ illa prodigiõsa & noua tam hæc diuina & salutaris appareat. ob hoc precipue q̄ illa hominẽ dei hostibus mancipans auocata deo hæc in eam operum dei admirationẽ excitat quã propõsa caritas fides ac spes certissime consequuntur. Neque enim ad religionem ad dei cultum quicq; promouet magis q̄ assidua contemplatio mirabilium dei que ut per hanc de qua agimus naturalem magam bene explorauerimus in epistolis cultum amoremque ardentius a nimati illud canere compellemur. Pleni sunt oeli plena est omnis terra maiestate glorie tue. & hæc satis de magia de qua hæc diximus q̄ sunt plures qui sicut canes ignotos semper adlatrant ita & ipsi sepe damnant oderuntq; quæ non intelligunt. Venio nunc ad ea que ex antiquis hebreorum misteris eruta ad sacrosanctam et catholicam fidem confirmandam attuli. Quæ ne forte ab his quibus sunt ignota commenticie nuge. aut fabule circulatorum existimẽtur. Volo intelligant omnes que & qualia sint unde petita. quibus & q̄ daris auctoribus confirmata. q̄ reposita q̄ diuina q̄ nostris hominibus ad propugnandã religionem contra hebreorum importunas calumnias sint necessaria. Scribunt non modo celebres hebreorum doctores. sed ex nostris quoque Eltras. Hilarius & Origenes. Mosem non legem modo quam quinque exaratam libris posteris reliquit. sed secretiore quoque & ueram legis enarrationem in monte diuinitus accepisse. Preceptum autem ei a deo ut legem quidem populo publicaret. legis interpretationem nec traderet litteris nec inuulgaret sed ipse se sua uel tantum tum ille aliis deinceps succedentibus sacerdotum primoribus magna silentii religione reuelaret. & merito quidem. Satis enim erat uulgaribus & per simplicem historiam nunc dei potentiam. nunc in improbos iram. in bonos clementiam. i omnes iusticiam agnoscere. & per diuina salutariaq; precepta ad bene beateq; uiuendum & cultum uere religionis institui. At misteria secretiora & sub cortice legis radiq; uerborũ pretestu

Quid ad dei religionẽ promoueat potissimũ

Eltras
Hilarius
Origenes.

latitanti altissime diuinitatis archana plebi palam facere. Quid erat aliud q̄ dare sanctum canibus & inter porcos spatgere margaritas. Ergo hec clam uulgo habere perfectis communicanda inter quos tantum sapientiam loqui se ait Paulus non humani consilii sed diuini precepti fuit. Quens morem antiqui quoque philosophi sanctissime obseruauerunt. Pythagoras nihil scripsit nisi pauca quedam que Dame filie moriens commendauit. Egyptiorum templis insculpte spinges hoc ad monebant. ut mistica dogmata per enigmatum nodos a prophana multitudine in violata custodirentur. Plato Dion quidam de supremis scribens substantiis per enigmata inquit dicendum est ne si epistola forte ad hocum peruenerit manus que tibi scribimus ab aliis intelligatur Aristoteles libros prima philosophia i quibus agit de diuinis ednos esse & non ednos dicebat. Quid plura lesam christum uite magistrum asserit. Origenes multa reuclasse discipulis. que illi ne uulgo fierent comunia scribere noluerunt. Quod maxime confirmat Dyonisius areopagita qui se cretiora misteria a nostre religionis auctoribus

Pythagoras
Dame

Plato

Aristoteles
Iesus christus

Origenes
Dyonisius

id est ex animo

in animum sine litteris medio intercedente uerbo ait fuisse transfusa. Hoc eodem penitus modo cum ex dei precepto uera illa legis interpretatio Mose deus tradita reuelaretur. dicta est Cabala quod idem est apud hebreos quod apud nos receptio. ob id scilicet q̄ illam doctrinam non per litterarum monumenta sed ordinariis reuelationum successibus alter ab altero quasi hereditario iure reciperet.

Cabala

Verum postq̄ hebrei a Babilonica captiuitate resurati per Cirum & sub Zorababel insaurato templo ad reparandam legem animum appulerunt. Esdras tunc ecclesie prefectus post emendatum Moyses librum. cum plane cognosceret per exilia cedes. fugas. captiuitatem generis Israhelice insuratum a maeribus motem tradende per manus doctrine seruari non posse futurūque ut sibi diuinitus indulta celestis doctrine archana perirent. quorum commentariis non intercedentibus dura re diu memoria non poterat. Constituit ut conuocatis qui tunc superant sapientibus afferret unusquisque i medium que de misteris legis memoriter tenebat adhibitisq̄ notariis in septuaginta uolumina. tot enim sere in linedrio sapientes redigerentur. Quis de te qui mihi non credunt audiant Esdras ipsum sic loquentem.

Cirus
Zorababel
Esdras

Esdras

Exactis quadraginta diebus locutus est altissimus dicens. Priora que scripsisti in palam pone legant digni & indigni. Nouissimos autem. lxx. libros conseruabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est uena intellectus & sapientie fons & scientie flumen atque ita feci. Hac Esdras ad uerbum. Hi sunt libri scientie Cabale in quibus merito Esdras uenam intellectus. i. ineffabilem desuper substantiali deitate theologiam sapientie fontem. i. de intelligibilibus angelicisque formis exactam methaphisicam & scientie flumen. i. de rebus naturalibus firmissimam philosophiam esse clara in primis uoce pronūciauit. Hi libri Sixtus quartus pōtifex maximus q̄ hūc sub quo uiuimus feliciter Innocentiū octauū proxime antecessit

Sixtus q̄rtus
Innocentius

No.

maxima cura studioque curavit ut in publicam fidei nostre utilitatem latinis literis mandarentur. Iamq; cum ille decessit tres ex illis pervenerat ad latinos. Hi libri apud hebreos hac tempestate tanta religione coluntur ut neminem liceat nisi annos .xl. natum illos arringere hos ego libros non mediocri impensa mihi esse comparassem. summa diligentia indefessis laboribus cum perlegissem uidi in illis testis esse deus; religionem non tam Mosaicam q̄ christianam ibi trinitatis mysterium. ibi uerbi incarnatio. ibi messie diuinitas. ibi de peccato originali. de illius per christum expiatione de caelesti Hierusalem. de casu de monum. de ordinibus angelorum. de purgatorio. de inferorum penis. Eadem legi que apud Paulum & Dionysium apud Hieronymum & Augustinum quotidie legimus. In his utro que spectant ad philosophiam Pythagoram procerus audias & Platonem quorum decreta ita sunt fidei christiane affinis. ut Augustinus nos ter impletus deo gratias agat q̄ ad eius manus pervenerint libri Platoniorum. In plenum nulla est sermo de te nobis cum hebreis controversia. de qua ex libris cabalistarum ita redargui conuinciq; non possint ut ne angulus quidem reliquus sit in quem se condant. Cuius rei re-

Augustinus:

stem grauissimum habeo Antonium Cronicum uirum eruditissimum qui suis auribus cum apud eum essem in conuivio audiuit Dactylum Hebreum peritum huius scientie in christianorum procerus de trinitate sententiam pedibus manibusque descendere. Er ut reliqua mee disputationis capita perconferam. Attulimus & nostram de interpretandis Orphei Zoroastrisq; carminibus sententiam Orpheus apud grecos sermo integer. zoroaster apud eos mancus. apud caldeos absolutior legitur. Ambo prisce sapientie crediti patres & auctores. Nam ut taceam de zoroastre. cuius frequens apud platonicos non sine summa semper ueneratione est mentio. Scribit Iamblicus calceus habuisse Pythagoram orphicam theologiam ratiq; exemplar ad quam ipse suam effingeret formaretque philosophiam. Quin idcirco tantum dicta Pythagore sacra nuncupari dicunt q̄ ab Orphei fluxerint institutis. Inde secreta de numeris doctrina & quicquid magnum sublimemq; habuit greca philosophia ut a primo fonte manauit. Sed qui erat ueterum mos theologorum ita Orpheus suorum dogmatum mysteria fabularum intexit in uolueris & portico uelamento dissimulauit ut si quis legat illius hymnos nihil subesse credat preter fabellas nugatasq; meracissimas. quod uolui dixisse ut cognoscatur quis mihi labor q̄ fuerit difficultas ex affectatis enigmatum syrtis ex fabularum latebris latitantes eruere secreta philosophie sensus. nulla p̄sertim in re tam graui tam abscondita in exploratq; adiuto aliorum interpretum opera & diligentia. Et tamen oblatrabant canes mei minutula quedam & leuia ad numeri ostentationem me accumulasse quasi non omnes que ambigue maxime controversesq; sunt questionem in quibus principales digladiantur academie quasi non multa attulerim his ipsis qui & mea carpunt & se credunt philosophorum principes & incognita procerus & intentata. Quin ego tantum absum ab ea culpa ut curauerim in quam paucissima

Antoñius cronicus

Dactylus hebreus

Orpheus

Zoroaster

Iamblicus

Pythagoras:

Nota.

ita Orpheus suorum dogmatum mysteria fabularum intexit in uolueris & portico uelamento dissimulauit ut si quis legat illius hymnos nihil subesse credat preter fabellas nugatasq; meracissimas. quod uolui dixisse ut cognoscatur quis mihi labor q̄ fuerit difficultas ex affectatis enigmatum syrtis ex fabularum latebris latitantes eruere secreta philosophie sensus. nulla p̄sertim in re tam graui tam abscondita in exploratq; adiuto aliorum interpretum opera & diligentia. Et tamen oblatrabant canes mei minutula quedam & leuia ad numeri ostentationem me accumulasse quasi non omnes que ambigue maxime controversesq; sunt questionem in quibus principales digladiantur academie quasi non multa attulerim his ipsis qui & mea carpunt & se credunt philosophorum principes & incognita procerus & intentata. Quin ego tantum absum ab ea culpa ut curauerim in quam paucissima

potui capita cogere disputationē. quam si ut cōsueuerūt alii partim ipse i sua mēbra & lancinare uoluissē innumerū pfecto numerū excreuisset. Et ut tacē de ceteris quis est qui nesciat unū dogma ex nō gētis q. s. de conciliāda ē Platonis Aristotelisq; philolophia potuisse me citra oēm affectate numerositatis suspitionē i sexcēta ne dicā plura capita deduxisse locos. s. oēs i quibus diffidere alii cōuenire ego illos existimo particulatim enumeratē. Sed qd ego his diutius inoror & nō potius ad id deuenio cuius gratia totū hoc opus susceptū est ut liquido ut luce clarius ut extra oēm cōtrouersia nō me solū non impiū. sed impios et hereticos esse illos cōprobem qui me hereticum esse aut fuisse aliquando dicere nō erubescūt. Agā autē hoc ego nō cōiucis & cōtumelias. sed ipsis rebus & rationibus asserendo in mediū. que dixi que scripsi que leni. Quid item illi dixerint & senserint. Examinabūt hec deinde alii uiri docti & insignes & apud nostras & apud exteras Academiās iudicabit sancta sedes & sedens in ea Innocentius octauus. Cuius iudicium negligere aut uiolare nephās & flagitium. Ipse iudex supremus in terris qui cū refert qui iudex est uiuorum & mortuorum. Ipse promptuarium archanūq; ueritatis qui eius agit uices qui est ipsa ueritas & caro factus habitauit in nobis ut ueritatem nobis annūciaret. Sed iam ad ipsas examinandas quēstiones defecdamus quas magistri isti quasi hereticas damnauerunt. Quod facturo mutanda est loquendi ratio. Est enim mihi cum barbaris sermo & ut lepide est in prouerbio balbi non nisi balbos intelligunt.

Sācta sedes.
Innocentius.

Lepidū prou
uerbiū.

QUESTIO PRIMA DE DESCENSV CHRISTI AD INFEROS.

PRIMA conclusio ex propositis a me in disputatione mea quam isti damnauerūt fuit hoc. Christus nō ueraciter & quantum ad realē presentiā descendit ad inferos ut ponit Thomas & communis uia sed solum quo ad effectum. Circa istam conclusionem primo uolo declarare sensum meum & que sit mens & opinio mea de modo defensus Christi quam fuit mee intentionis explicare in proposita conclusione & ostendere illam non solum esse catholicam. & a multis catholicis doctoribus creditam & approbatam. Sed etiam sua opposita longe probabiliorē. Secundo declarabo quomodo etiam ipsa propositio de uirtute sermonis & secundum uim uerborum a doctis uiris nullo modo est heretica uel heresim sapienter simpliciter iudicanda. Tertio declarabo qd ipsi errant in fide si persistunt in hac sententia qd ego non possum conclusionē meam etiam in sensu quē permittit uis uerborū ab heresi defendere. Quarto & ultimo ex superabundanti ostēdā qd nullo modo possunt se excusare qd in cōsulte nō fuerit facta dānatio eorū. Prius autē qd exponā modū secūdū quē ego te neo xpm descendisse ad inferos uolo hec pramittere qd licet teneamur explicare & i particulari credere xpm descendisse ad inferos tanq̄ articulū fidei a Philippo nobis traditum & promulgatum sic qd etiam protestatio mea a ut ei similis nō saluaret illū qui

Quomō ide
claranda cō/
clusiōe pōs/
futus sit.

poneret oppositum istius articuli. Nō uidetur tamē q̄ determinatū modum illius descensus teneatur quilibet fidelis explicite & in particulari credere. Sed sufficere uidetur homini xp̄iano q̄ credat xp̄m descendisse ad inferos nō secūdū corpus nec secūdū corpus & animā sed secūdū animā tm̄. & hūc descensum secūdū animam credat fuisse modo possibili decenti expediēti & oportuno. & hoc quia determinatus modus illius descensus nō habetur expresse nec uidetur cōuinci ex scriptura sacra nec ex aliqua determinatiōe uniuersalis ecclesie aut speciali dei reuelatione uel apostolorū fidei relatiōe. imo q̄ plus est

Scotus
Frānciscus de
mayronis.

Scotus i sacris litteris nō parū exercitatus dicit q̄ ex scriptura sacra nō habet q̄ xp̄s descēderit ad inferos ut refert Frānciscus de maironis i quarto Iniarum. Quāto minus dicere possumus q̄ ex scriptura habeat certus & determinatus modus descensus xp̄i. Vnde & nō desuit aliquis doctor cuius ego etiā in hoc articulo dēnationē nunq̄ legi cui uisum est probabile & cū ueritate articuli defensibile q̄ aīa xp̄i nō fuerit p̄sentialiter i inferno. & auctoritates omnes quas & Frānciscus i quarto & theologi alii adducūt i tertio uideri pōt alicui q̄ ita possunt exponi de descēsu per effectū sicut per realem p̄sentiā. etiā sequēdo modū exponēdi scripturā quē sequūtur ipsimet doctores q̄ tenēt oppositū. Legitur enim ecclesiaste. xxxiii. Penetrabo omnes inferiores ptes terre. Quod exponēs Thomas in tertia parte summe dicit intelligēdum esse per effectum. ergo a simili diceret forte aliquis posse exponi auctoritates dicētes ipsum penetrasse ad limbū uel ad sinum Abrae. Idem enim est penetrare q̄ penitus & intra intrare quod etiā plus est q̄ descēdere. Quare si nō solum intrasse sed etiam penitus & intro intrasse dicitur inferiores partes terre nō quia ibi fuit realiter p̄sēns sed quia ibi fuit solum per effectum. Ita poterit etiam dici fuisse in sinu Abrae & intrasse sinum Abrae p̄ effectum tātum & nō per realem p̄sentiā. Hoc autem nō ideo dico quia ego crederem unq̄ q̄ christus alibi existēs p̄sentialiter ideo solum dicitur fuisse i inferno quia ibi aliquid sit operatus sicut rex existēs i palatio dicitur esse i alio loco prouincie ubi a ueritate potestatis sue & imperio suo aliquid efficaciter operatur. Neq̄ enim ista fuit opinio mea unq̄ ut mox patebit i declaratiōe opinionis mee. Immo ego firmiter & teneo & tenui & publice semp̄ & priuate dixi q̄ sicubi fuit aīa xp̄i in triduo ipsa fuit i inferno et q̄ ipsa uere ibi fuit p̄sēns. Sed uolui hoc dixisse ad plenitorem huius materie examinationē. ut & illud Augustini dictum i libro de heresibus uerificari uideamus nihil esse difficilius q̄ definire hoc est hereticū aut non hereticum. Vnde & propter hoc dicit ipse cōgisse q̄ cum duo scriptores ambo ce-

Frānciscus

Thomas

lebenimi Epiphanius & Philistrius de heresibus scripserunt in numerandis illis multum discordant non q̄ ab aliam causam q̄ propter ea q̄ illud quod uni uidebatur hereticum alteri non uidebatur. Sed iam uenio ad manifestādam opinionem meam de modo descensus Christi & ad perfecte declarandum conclusionem meam. Primo summam ponens intellectum eius. Secundo illum latius exemplificans & probans. Summarius sensus conclusionis mee est iste. Quia Christus secūdum animam tantum descendit ad inferos & a nime sicut cuiusq̄ sēte sepeate ui-

Augustinus.
No.
Epiphanius
Philistrius

Augustinus. No. Epiphanius Philistrius

Sūmarius &
sus cōclusiōij

Sūmarius & sus cōclusiōij

detur non competere locari uel moueri localiter nisi ratione operationis. Ideo dico
 q̄ descendisse ad infernum uel fuisse in inferno localiter uidetur non cōpotuisse x̄po
 nisi rōne operatōis ita q̄ licet uere p̄sentialiter fuerit aīa x̄pi in inferno s̄bā tamē sua
 nō fuit ei ratio p̄sentialitatis sed solū sua operatio. Quae uerba ut plenius itelligā
 tur est aduertendum q̄ eorū qui ponūt s̄bās sepe ratas nō esse in loco nisi per opera
 uenē trāseuntē est duplex opinio. Quidā enim dicūt q̄ s̄bē incorporee rōne suae s̄bē
 nullo modo debetur locus. sicut & ipsa uere nūq̄ est alba uel nigra & ita q̄ de ipsa
 secūdu eos non irrationabiliter potest dici q̄ non est in loco & q̄ nūq̄ est. sicut etiā
 uere dicitur q̄ nec est calida nec frigida. Auctoritates autē scripture quae uidentur an
 gelis dare locum dum dicunt ipsos esse in caelo uel mitti ad hunc locum uel ad illū
 esse intelligendas sic. nō q̄ ipsi hic uel ibi sunt cum ipsi proprie non sint in loco sed q̄
 hic operantur uel ibi uel incipiūt operari ubi prius nō operabātur. & isti multū in
 nātuntur uerbis Gregorij nisiemi qui dicit q̄ cum nos deberemus dicere sp̄m̄ opera
 ri hic. abusive dicimus ipsum eē hic & ita uult ista opinio. q̄ substantia angeli uel
 anime separate nūq̄ pōtē dici p̄sens potius huic loco uel illi nisi p̄sens negatiue. i.
 indistans. Sed si quādo dicitur alicubi esse uel fuisse. idem est ac si diceretur alicu
 bi operari uel operatū fuisse. Adduntq̄ q̄ ille modus loquēdi trāsumptus ē a rebus
 corporalibus quas q̄ nos uidemus non posse agere nisi ubi sunt praesentes saltē se
 cūdu eōem opinionē. Ideo etiā i dē credētes de incorporeis cōcludimus q̄ ubi operā
 tur & ubi inueniuntur esse opatio eorū ubi etiā sit eorū substantia localiter p̄sens. Con
 cludūt finaliter q̄ ruditas ē ingenij & defectus imaginatiōis nō posse intelligere q̄
 aliquid sit ens & nō sit in loco & q̄ friuolū est argumētū illocū qui dicūt q̄ esse pre
 supponit operari qa uera est illa p̄positio ad hunc sensum q̄ nō ens nō pōt operari
 Oportet enim agens esse in actu iuxta illud semp existimabitur aliqua species mo
 uens. sed nō est uera ad hūc sensum q̄ operari in loco p̄supponit esse in loco cū nec
 oprantē esse talis nature q̄ ei non plus debetur praesentia aut distantia localis q̄ de
 beatur albedo aut nigredo. Dicent ergo sic opinantes q̄ anima x̄pi separata a cor
 pore secūdu suā substantiā. nec fuit i inferno nec extra infernū sed uere nullibi fuit.
 Dicitur autem fuisse in inferno qa operata est in inferno. & in illa parte inferni p̄i
 cipaliter dicitur fuisse ubi principaliter ē operata. Istā autē opinionē de modo essen
 di p̄sentialiter in loco. licet etiā multi doctores teneant ego tamen non teneo nec
 sequutus sum eam in conductione mea. sed eam tenui quam immediate subiungā.
 Est ergo alia opinio quae dicit q̄ substantia separata sicut est angelus & anima non
 unita corpori est quidem uere in loco. & ita uere definitiue ē praesens localiter sicut
 res corporea ē cōmēsuratiue p̄sens localiter. & hoc cōuenit ista uia cōi q̄ ē uia
 Scoti & omnū Scotistarum. Sed in hoc discrepant q̄ scotiste dicunt q̄ finis & li
 mitatio essentiae & finaliter intrinseca determinatio suae substantiae est ratio substan
 tiae separate essendi in loco. Ista autem opinio quam ego sum secutus in conclusiōe
 dicit q̄ licet licet substantia corporea sit cōmēsuratiue in loco tamen ratio ei essen
 di taliter in loco non est sua substantialitas sed quantitas quae est extrinseca & ex

Duplex opi
 nio eorū q̄ po
 nūt substan
 tias sepeatas p
 operationem
 trāseuntē i lo
 co esse.

Prima

Gregorius ni
 senus

Secunda opi
 nio quam au
 stor tenuit
 Differentia i
 ter hūc opini
 onem & opi
 nionem loci
 starum

Declaratio
opinioniſ

tranea a ratiōe ſue ſubſtantię, ita etiam licet ſubſtantiã incorporea uere ſit definitiue
in loco & preſens localiter tamentatio ei eſſendi i loco nō eſt ſua ſubſtantiã, ſed ope
ratio eius ab ea traſſiens ad extra. Quam opinionem ego iudico ſic intelligendã &
ſic intellectam iudico non ſolum non hereticam ſed etiam probabiliorem ſua op/
poſita. & eſt q̄ etiam ſi finitas uel limitatio nature ſeparate ſit ei ratio non eſſendi
ubiq̄, aut ratio q̄ ſi ſit in uno loco nō ſit ſimul in alio totali. & in utroq̄ p̄ naturã,
nō tam ē ratio eſſendi ſimpliciter i loco ipſo ſubſtantię ſepate. Sed eius effectus uel
operatio capiēdo operationē p̄to omnia habitudine ad corpus uel locū habente ſe
per modū operationis actiue uel paſſiue, alia ab habitudine preſentialitatis loci &
hoc intelligēdo de facto nō negido aliū modū poſſibile deſcenſus uel locatiōis ani/
me ſepate ut dico in ſequenti conſuſione qui tamen modus eſt nobis ignotus. hęc
ego opinione ſequutus in cōcluſione mea dico chriſtum fuiſſe in inferno ſolum per
effectum quia ex quo nō fuit ibi niſi ſecūdū animam. Dicendū eſt ſecūdū opinio
nem iſtã q̄ ſicut ſubſtantiã corporee nō cōpetit fuiſſe alibi cōmenſuratiue niſi per
quantitatem ita illi aſe nō cōpetebat eſſe in inferno ubi creditur fuiſſe niſi per effe
ctum & operationem, ſed ſicut ratio preſentialitatis animabus ſanctoy patrū fuit
habitudo ad illū locū habens ſe per modū operationis tranſeuntis ſicut erat deten/
tio & alligatio ad illū locū donec aperta ianua a redēptore extraherentur. Ita ratio
preſentialitatis anime xpi fuit operatio quam ibi eſt operatus, & q̄ illa fuerit mens
mea & q̄ hoc pretendant uerba cōcluſionis mee infra manifeſtabo ubi declarabit
concluſionem in te etiam de uirtute ſermonis & ſecundum uim uerborum nō eſt

Nota:

hereticam iudicandã. Vtra autem opinio ſit uerior de modo eſſendi in loco ſubſtan/
tiam ſeparatarum ſcotiſtarum. ſ. an eorum quos ſum ſequutus ego non deter/
mino hoc tantum dico a te tantiq̄ magiſtris doct̄oribꝫ catholicis & doctrina
& ſanctitate celeberrimis creditam eſſe opinionem meam & habitam pro ueriffi
ma, ut longe magis temerari iudicãdi ſint, ſi qui ſunt q̄ opinione doct̄oy tam p̄ba
toy p̄ heretica aut hereſim ſapiēte audent iudicare q̄ ego q̄ auctoritatē ueterū illo
rum theologoy iuniorum determinationibus antepōnam. hanc enim opinionem

Bernardus d
gannaco

**Thomas an/
glicus**

**Heruus bri/
to**

S. Thomas

**Archiepiſcō/
pus malphi/
tenſis**

**Ioannes pari/
ſienſis**

Nota.

quam ego ſequor licet aſſertiuē tenet nō ſolū durãdus ſed & Bernardus de gannaco
in p̄pugnationibus Henrici quolibeto ſecūdo. Tenet Thomas anglicus i quolibetis
ſuis. Tenet Heruus britonus in ſuo ſecūdo ſinãri. Tenet & beatus Thomas i pri
mo ſententiarum licet alibi deinde uideri poteſt ſequi aliam opinionem. Tenet ar/
chiepiſcōpus malphitenſis in ſuo ſecūdo. Tenet Ioannes pariſienſis in correctorio
corruptorū. & quid plures enumerō tenuerunt credo iſtam opinionem pluſq̄ cen/
tū doct̄ores catholici & probatiſſimi quorum libri non ſolum non reprobati ab ec/
cleſia, ſed celebres in oibꝫ xp̄anorū gymnafiis publice legūtur, quos ſiquis uolue/
rit adire uidere poterit fundamēta opinionis & cognoscere probabilitatem eius qd̄
ego non intendo hic facere qui ſolum hoc ago ut ſic propolitas a me concluſiones
declarem, ut inde nec ſimplices habere poſſint unde ſcandalizentur nec detractov
tes ſi qui ſunt quod calumnientur. Exercitiū tamen gratia adducam quedam ar/
tes ſi qui ſunt quod calumnientur. Exercitiū tamen gratia adducam quedam ar/
tes ſi qui ſunt quod calumnientur.

gumenta que audiui cōtra istā opionē. Primo arguitur per articulum Parisien. ccciii. qui dicit dicere substantiam angeli non esse in loco sine operatione. error. Secundo arguitur quia possibile est substantiam separatā nihil operari ad extra quo posito. queritur an sit alicubi an nusq̄. an ubiq̄. non nusq̄. quia adhuc illo posito erit pars uniuersū & ita erit uerū dicere q̄ est in mundo non ubiq̄ quia hoc est p̄ uerūm dei ergo alicubi. Tertio quia angeli dicuntur esse in celo empireo & tamen nullam operationem transeuntem habent erga illud celum. Item instabat quidā magister generalis potissimum duabus rationibus quarum prima est hæc q̄ locu/ sa quacuq̄ operatiōe ad extra adhuc essentia angeli ē finita ergo adhuc ut sic defini/ nitur ad locum. Secūda est hæc quia si quid uideretur eē quare negetur locus ab an/ gelo hoc est quia non habet extensionem hoc autem nihil impedit quia etiā si pun/ ctus daretur separatus a linea adhuc haberet situm & tamen punctus non habet extensionem. Ad primum multiplex pater responsio secūdū prenominos docto/ res. Sunt enim quidam qui uolentes saluare articulum simul cum positione dicūt q̄ mens articuli est q̄ opinio ponens substantiam separatā nō esse in loco nisi p̄ opa/ tionem que est exterior mono localis uel alteratio realis est error & q̄ illa sit mens articuli pater quia articulus. lxxvii. sic dicit quāsi declarādo istum dicere q̄ si esset aliqua substantia separatā q̄ non moueret aliquod corpus in hoc mundo illa nō cla/ uderetur in uniuerso. error. Ecce q̄ sicut in articulo quem ponit arguens dicit erro/ rem esse angelum esse solum in loco per operationem ita in isto dicit errorem esse dicere q̄ substantia separatā non clauditur in hoc uniuerso nisi per motum cor/ poris. Vnde uidetur idem intelligere per operationē in articulo. ccciii. q̄ per motū in articulo. lxxvii. Non ponit autē ista positio solum per operationem isto mō sum/ ptam angelum esse in loco. ut patebit in responsione ad tertium. Itē dicit solennis doctor Godfredus de fontibus q̄ isti articuli indigent magna correptione. quia non nulli sunt falsi. nō nulli adinuicem sibi cōtradicti. & p̄fecto i ista materia necesse est aut q̄ articulus exponatur modo immediate p̄posito aut q̄ i ipsis articulis sit cō/ tradictio manifesta. quod sic probō. Est enim articulus. cccviii. qui dicit q̄ si intelli/ gatur q̄ substantia angeli non est ei ratio essendi in loco. uerūm est dicere q̄ nusq̄ ē secundum substantiam. Et testatur Henricus in quolibetō secundo. q. ix. q̄ omnes magistri theologie congregati in hoc unanimiter conuenerunt q̄ substantia angeli non est ratio angelū esse i loco & dicit se fuisse inter illos magistros qui hoc decerni/ narunt & subdit ipse Henricus ibidē q̄ cōsimili rōne uerā ē indubitatē q̄ si ange/ lus p̄ potētiā suā. s. p̄ intellectū & uolūtātē uirtutē suā nō applicat ad locū operando circa ipsum q̄ similiter potētiā eius intellectus. s. & uolūtās nō est ratio essendi ip/ sum in loco quia potētiā eius non est minoris abstractionis q̄ sit eius substantia er/ go sequitur q̄ uel erit concedere q̄ ratio essendi eum in loco erit aliquid habens se per modum actus secūdi in corpus transeuntis. quicquid sit illud. & est id quod ponit positio quam ego sequor uel in articulis erit manifesta contradictio. Vnde et Henricus in eodem loco fatetur se non posse intelligere quomodo substantia separa

Argumenta cōtra istam opi/ nionem

Primum
Secundum
Tertium
Quartum

Solutio pri/ mi multiplex & declaratio articuli par/ ten.

Secunda
Godfredus d' fontibus
Nota

Henricus

Tertia
Egidius
Nota

ta fit in loco nisi agat aliquid aut patiatur a loco uel a te existente in loco Egidius autem & multi alii dicunt qd de illis articulis nihil est curandum quia fuerunt facti non conuocatis omnibus doctoribus Parisiensibus. sed ad requisitionem quorundam capitulorum. Et quicquid fit de hoc hec duo uolo dicere. Primo qd non minus facit pro positione nostra articulus. cccvii. qm faciat contra eum articulus. ccciii. Secundo qd certum est & ipsi etiam Parisenses hoc fatentur qd illi articuli non obligant oēs si deles nec tenemur illis credere nisi in quantum scripture sacre inniuntur. aut determinationibus uniuersalis ecclesie. Unde solent dicere anglici qd illi articuli non traſeunt mare quare & nos si in re tam graui licet iocari. possumus dicere qd non tranſeunt alpes. Quare & si conclusio mea esset contra articulum meminerint qui me dā nabāt qd oīo in me dānando errabāt quia dicebant qd conclusio mea erat cōtra sim bolum apostolicum. cum debuissent dicere qd erat cōtra symbolum Parisinum. qm & hoc est falsum ut prius ostendimus. Videret autem mala uerus intellectus illoꝝ articuloꝝ hic esse qd in articulo. ccciii. si in eo fit sermo de operatione cōter accepta modo predicto hoc intendatur qd etiaꝝ seclusa quacūq; operatiōe adhuc finitas uel limitatio nature separte erit ei ratio non essendi ubiq; aut ratio qd si fit in uno loco non est simul in alio totali. & in utroque per naturam. In articulo autem. cccviii. credo qd intendatur qd substantia uel finitas substantie non ē ratio angelo essendi simpliciter i loco. isto mō exponēdo i articulis nulla ē cōtradictio & articuli sic intel lecti nō solū sūt cōtra positionē meā sed ipsi totaliter ex utraq; pte cōfirmāt ut patet ex declaratiōe positionis supra posita. Ad secundū dicitur a multis cōcedēdo qd ē possibile esse sbām incorporā sine operatiōe trāseūte ad extra. hoc autē posito in argumēto uidetur adduci qd unū sequatur ex tribus incōuenientibus. Primū est qd cū sit pars uniuersū incōueniens est qd nō sit in uniuerso. Ad qd illi dicerēt qd arguēs equiuocat de pte. Si enim p pte uniuersū intelligit id quod habet sūū determinatū in uniuerso. sic dicit qd angelus nec cū operatur nec cū nō opatur pōt dici esse pars uniuersū. Si autē intelligit esse pte entū. i. unū ex entibus & naturis uniuersū. sic cō/

Declaratio ar
ticuloꝝ

Solutio secū
di argumēti se
cūdu multos
Solutio triū
incōueniētiū
pēius in argu
mēto tactoꝝ

Primi
Pars duplici
ter capitur
Secundi
Esse ubiq; du
pliciter capit
Henricus
Duplex limi
tatio

uolent qd tūc est una ps uniuersū sūmo una ex nobilitatibus. Sed ex hoc non uidetur cōcludi qd habeat situm uel definitionē ad locū. Secundū incōueniēs est qd nō pōt dici qd sit ubiq; quia hoc ē proprium dei. ad hoc dicitur qd esse ubiq; eo modo quo deus dicitur a theologis esse ubiq; p essentiā. i. p positiam & posentiam d ei propri um est & nulli nature create pōt cōpetere. Esse autē ubiq;. i. hic uel ibi p indifferētiā aut ubiq; p idistatū. i. uere cōt secūdu sbām idistatē a quocūq; loco. unū repugnet creature audiatū Henricū quolibeto. vii. q. ix. sic dicit. In creatura pōt intelligi du plex limitatio. Vna i natura & essentia qua finita ē & certis terminis cōtenta & sic solus deus illimitatus & infinitus in natura. Alia pōt intelligi limitatio nature que est limitatio ad situm qua ita finita est & certis limitibus contenta ut necesse sit eā esse alicubi non nūq; nec ubique. sed ita hic qd non ibi uel qd etiam si non determi nate hic uel ibi tamen sub determinatione uel hic uel ibi uel alicubi & pertinet ista limitatio ad predicamētū ubi qd oīs creatura differat a deo p primā limitationē suā

clare uideo. Quō autē necesse sit omnem creaturā disferre & distare ab eo p̄ secun-
dā limitationē quia. Siple est ubique. Omnis autē creatura necessario ē alicubi. sed
nō ubique. Dico q̄ penitus ignoro. hæc Henricus ad litterā ex q̄bus uerbis satis cla-
re habemus nō posse intelligere Henricū quō illud sit inconueniens quod illi addu-
cunt pro inconuenienti. Tertū inconueniēs ē q̄ nisi cōcedatur q̄ sit alicubi sit con-
cedēdū q̄ nusq̄ sit. Ad quod audiatis beati Thomā in primo s̄nariū di. xxxvii. sic
respondentē dicendū inq̄t q̄ hoc non reputo incōueniēs q̄ angelus sine loco possit
esse & nō i loco quando nullā operationem circa locū habet. nec est inconueniens
ut tunc nusq̄ uel in nullo loco esse dicatur. Sed tamē hoc nō est imaginabile quia
imaginatio cōtinuum nō transcendit hæc Thomas ad litterā. Ad tertū dico q̄ argu-
mentatio illa procedit ex nō pleno intellectu nostre p̄nsis. Nō enim positio per ope-
rationem per quam dicit locari rem incorpoream intelligit solum operatiōem que
est exterior motio localis uel alteratio realis ut aliquasiter etiā tetigimus in respon-
sione ad primū in expositione articuli Parisien. Sed capit operatiōem large pro om-
ni motu uel influxu uel habitudine significata p̄ modū operatiōis transeuntis i cor-
pus & exeuntis ab angelo uel cōtra. & q̄ ille sit intellectus positionis patet ex uer-
bis Thomæ in primo sententiārum di. xxxvii. q. i. articulo primo. ubi uidetur sequi
istam opiniōem qui sic dicit. Relinquitur igitur q̄ angelus nō potest diffiniri & de-
terminari ad locū nisi per actionem uel operatiōem. Dico autem operatiōem cō-
muniter secundū q̄ angelus se habet ad corpus cōtinent in loco per modum pre-
sidentis aut ministrantis. aut aliquo modo agentis aut patientis. Hæc Thomas ad
uerbum. Ex quibus uerbis patet responsio ad argumentum quia licet angeli nō ha-
beant operatiōem erga celum empireum que sit motio localis uel realis alteratio
habent tamen aliquid se habens per modū operatiōis transeuntis quale est p̄sē-
tia uel aliqd̄ simile. Ad q̄rtū. Cui adeo innitebat ille magister generalis. & si qd̄
sit dicendum satis patere posset ex uerbis Henrici supra allegatis in solutione secū-
di. tamen audiamus & quid sanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicunt quidā
q̄ angelus non est in loco circūscriptiue sed definitiue quia determinatur ad locum
aliquem sic quod est in hoc loco ita q̄ non est in alio cum essentia eius finita ē. Eo
enim q̄ creata est dicit q̄ oportet intelligere q̄ sit determinata ad locum aliquem.
Sed ista est ualde rudis p̄bō. q̄ procedit ex equiuocatiōe finis. Cū enim dicitur esse
tia angeli finita accipitur finis p̄ sine essentia & uirtutis secū dū quod definitio ter-
minis dicitur & nō pro sine dimēnsionis. Locus autē dicitur finitus secū dū tres quā-
titatis dimēnsiones. Finis autem secū dū utrāq̄ accēptionē nullā cōmēsuratiōem
seu proportiōem habet. Vnde nō oportet ut quod finitū ē i essentia ad terminos lo-
ci finiatur. hæc Thomas ad litterā. Ex quibus sequitur q̄ si nō mentitur Thomas
rudis est ille magister qui rudē probatiōem suā uocabat demonstratiōem. Ad aliam
rationem de p̄ncipio dico q̄ adhuc ē rudior prima ratiōe. P̄ncipius enim est res de ge-
nere quāsitans habēs sitū de sua natura. res at̄ incorporea oīo abstrahit a situ & p̄-
fecto magna ē ruditas imaginari. Similit̄ eē de idiuisibilitate rei incorporee & d̄ idu-

Tertū
S. Thomas

Operatiōem
duplicit̄ capi

S. Thomas

Henricus
S. Thomas

Finem dupli-
citer capi

Arguitur contra op ponētes
Punctus
Unitas

utilitate pūcti quod ut etiam fiat datus isti magistro. Dicat mihi ipse qualesi
esset unitas separata utrū haberet determinatum suum. Certe patet q̄ nō quādoq̄
de p̄ hoc distinguitur unitas a pūcto q̄ pūctus ē pōsitiō ē habēs. unitas autē nō
sed manifestū ē q̄ angelus & q̄libet s̄bā incorporea adhuc ē abstractior q̄ sit quocū
q̄ q̄sitas siue cōmūā siue dīcreta. Methaphisica enī ut patet secūdu oēs est de
abstractionibus q̄ sit arithmetica q̄ ē una ex mathematicis ergo multo minus pote
rie dici de angelo q̄ hēat suum q̄ si iste magister nō pōt imaginari abstractionem
angeli. saltē qualis est abstractio unitatis. Audiat qd de ipso sit dicendū secūdu Hē
ricū. Is enī i loco ubi supra de ista loquēs materia inquit. Qui ergo nō possunt an
gelū intelligere secūdu rōnē s̄bā sue ut unitatē absq̄ rōnē pūcti sūt illi de q̄bus dicit
cōmentator super secūdo methaphisice i q̄bus uirtus imaginatiua dominatur sup
uirtutē cogitatiuā. & iō ut dicit eademus istos nō credere demonstrationibus nisi
imaginatio eos comiteret. & quqd cogitat quātum est aut sūtū habens i quāto ut
punctus. unde tales melancholici sunt & optimi sunt mathematici sed sunt natura
les inepti. Hec Henricus ad uerbū. Ex q̄bus sequitur q̄ secūdu Henricū iste magi
ster sit male dispositus ad studiū phie naturalis. peius ad studiū methaphisice pessī
me ad studiū theologie q̄ etiā ē d abstractionibus. Relinquit ergo ei solū aptitudo
ad mathematica in quibus cura se nō exercent quod iudicium de eo faciendū sit
relinquatur ipsemet iudicet. Postq̄ solute sunt rationes que cōter solent adduci cō
tra fundamenta pōsitiōis quam ego sum secutus in conclusione mea de modo de
scensus xpi. Volo & asserere uerba Alberti nostri non minus profecto doctrina q̄ co
gnōtione magni quae memini me legisse apud eum de ista materia in libro philo
sophicū. Tractatu enim primo. iiii. libri capitulo primo postq̄ illud exposuit Aristo
q̄ antiqui decipiebantur. credentes q̄ sicut quod non est non est in loco. ita nihil sit
ens nisi sit in loco digrediens. Deinde sup isto passu sic inquit. Sūt autē etiā multi
modernos q̄ concedūt cōsequēs huius cōsequente. licet sciant non ualere cōsequē
tis. Ex logicis enim scimus nō ualere consequentiam i qua proceditur a destructio
ne antecedentis ad destructionē cōsequētis. Et iō licet uerum sit q̄ illud quod non
est nullū ē tamen nō propter hoc sequitur id quod ē alicubi ē. & licet hoc nō sequa
tur ex dictis tamen sunt multi qui dicunt q̄ omne quod est in aliquo loco est uten
tes tali ratione quia omne quod est unum aliquid particulare est. Particulare au
tem est hic & nunc & quod est hic & nunc alicubi ē. ergo omne quod est alicubi ē.
Amplius omne quod est definite essentiae est. quia intra terminos sui coartatur &
quod definite essentiae est in loco definitur. & quod i loco definitur i loco ē aliquo.

Henricus

Magnus AL
bertus

Io. Damascē
nus
Esse i loco du
plicitate

Distinguunt autem isti per Ioannem Damascenū dicitē aliqd i loco ē dici dupli
citer. Est enim aliqd circūscriptiue. cui principiū & mediū & ultimū assignatur in
loco. & hoc mododicit corpora esse i loco. Est itē aliqd i loco definitiue cuius effē
tia sic finite clauditur i uno loco q̄ extra ipsum nihil sui inuenitur. & hoc modo isti
utilitalia dicunt esse in loco & similiter intelligētias & animas &c. Sed nos ista nō
credimus. nam & ultimū celum non definitur nec circūscribitur loco eo q̄ omne

quod est i loco clauditur & cōtinetur a loco i quo ē & intelligētia p naturā suā non est i loco nec i aliqua loci differētia. Nec Albertus ad litterā. Vitiatā illā distinctio-
nem de esse in loco definitiue & nō circūscriptiue nō approbās. quā tamen distin-
ctionem aliquo modo negari quidam magistri oso nephas existimabāt. Nūc ul-
timo restat ut ostendā quōmodo sunt intelligenda uerba cōclusionis mee & declarē etiā de
uirtute sermonis ipsam esse catholicā. Dicit ergo cōclusio. Christus nō ueraciter et
quasi ad realem p̄sentiam ut ponit Thomas & cōis uia descendit ad inferos sed solū
quo ad effectum. Vbi est notādum q̄ ly & ubi dicitur & quantum ad realem p̄sen-
tiam tenetur copulatiue. & ly ut cū dicitur ut ponit Thomas tenetur specificatiue &
determinatiue ut mox declarabo. Ex q̄bus patet q̄ p̄dicta cōclusio est una p̄positio
copulatiua negatiua uel de copulato extremo negatiōe p̄posita cōiunctioni copula-
tiue. Cuius sensus ē. Non est ita q̄ x̄pus ueraciter & quantum ad realem p̄sentiam
eo modo quo ponit Thomas descendit ad inferos &c. & illa copulatiua equiva-
let uni disiunctiue affirmatiue de partibus contradicentibus. scilicet. Christus nō de-
scendit ueraciter ad inferos uel non descendit ad inferos secundum realem p̄sen-
tiam &c. Ex quo sequitur q̄ ex dicta conclusione inferendo q̄ x̄pus non ueraciter de-
scendit ad inferos est arguere a tota disiunctiua affirmatiua ad alteram eius partē
determinatē. Talis autem argumentatio percat secundum consequens. Disiuncti-
ua enim affirmatiua est consequens ad alterā eius partem. Sequitur ulterius q̄ ra-
tione falsitatis predictē partis non debet falsificari tota disiunctiua predicta. Vnde i
simili ista p̄positio est uera. Socrates est homo. & illa est falsa Socrates est homo
& deus non est deus. Ex qua arguere ergo Socrates non est homo profecto puerile
est. A simili ex ista copulatiua negatiua x̄pus non ueraciter & quantum ad realem p̄-
sentiam ut ponit Thomas descendit &c. Arguere ergo christus non ueraciter descē-
dit puerile est & hominis penitus nescientis logicam nec philosophiam nedum the-
ologiam. Non solum autem non intendo in conduſione mea istam p̄positionem
esse ueram. Christus nō ueraciter descendit ad inferos sed neq̄ istam. Christus uel
anima christi non fuit p̄sentialiter in inferno & per realem ac ueram p̄sentiam
sue substantie sed solum intendo q̄ non fuit ibi per realem p̄sentiam eo modo quo
ponit Thomas & cōis uia. Ideo dixi q̄ ly ut tenetur specificatiue & determinatiue
de ly realis p̄sentia. ideo nō ualet nō fuit ibi realiter p̄sens eo modo quo talis do-
ctore dicit ergo non fuit ibi realiter p̄sens. Tenet autē cōis uia. i. uia Scoti Bonauē-
ture & omnium scolasticarum & quasi oīum nominaliū q̄ ita fuerit ibi p̄sens q̄ sua
substantia fuerit ei ratio p̄sentialitatis & locabilitatis quam opinionem quia etiā
Thomas mihi uidetur sequi i ista materia. Ideo dixi ut ponit Thomas & cōis uia.
Cōmunē uis theologorū appellās quā cōmuniter nunc tenetur Parisius ubi precipue
uiget studium theologie ibi autem fere omnes incedunt in ista materia de p̄-
sentialitate anime ad locum cū scolasticis & nominalibus & ego propter hoc solū. i.
propter reuerentiam uniuersitatis Parisien. nolui ponere hanc meam cōclusionem
nisi tanq̄ probabilem etiā q̄ uiderem ipsam secundum uiam multorum proba-

Declaratio
uorbor̄ cōclu-
sionis de uir-
tute sermonis

Scotus
.S. Bonauen-
tura
Nominales
.S. Thomas
cōis uia
Uniuersitas
parisiensis

tillimos doctorum posse etiam assertive poni q̄ autem ly ut possit teneri ī cōmu-
ni modo loquēdi determinatiue patet. Nā si quis dicat attributa nō distinguitur ut
dicit Scotus a pud oēs propositio haberet duplicem sensum proprium . Vnus esset
capiēdo ly ut relatiue & equipolleret huic dictioni q̄ ac si diceretur attributa nō di-
stinguitur quod .i. attributa nō distinguitur dicit Scotus & propositio esset falsa etiā
secūdu thomistas quia etiam ipsi cōcedūt attributa aliquo modo distingui . Alius
sensus esset capiēdo ly ut determinatiue & specificatiue & equipolleret huic dictio-
ni eo modo quo ac si diceretur attributa nō distinguitur eo modo distinctiōis quo
dicit ea distingui Scotus. & tūc apud thomistas propositio esset uera & ita est ī q̄/
libet propositiōe ubi post recitatam opiniōē ponitur auctoritas alicuius cōiūcta
per hāc dictionem ut. Si ergo iste modus loquēdi & p̄prius & uisatissimus apud
oēs theologos cōcedatur oportet q̄ etiam cōcedat q̄ ī propositiōe nostra ī qua dicitur
x̄ps nō descendit ut dicit thomas ly ut sicut pōt teneri relatiue ut sit sensus chri-
stus nō descendit qd̄ .i. x̄pm descendisse dicit thomas. ita etiā & tā bene & tā p̄prie te-
neri specificatiue equipollēdo huic. licet x̄ps descēderit p̄sentialiter nō tamē eo mō-
do p̄sentialiter quo dicit cōis uia & ē sensus quē ego itēdo . Sed diceret forte quispiā
adhuc nō effugis quia deinde addis. sed solum quo ad effectum ergo nō solum ex-
cludis realem p̄sentiam eo modo quo ponit eā cōis uia . Sed simpliciter oēm reālē
p̄sentiam ex quo dicit q̄ solum quo ad effectum ita q̄ dicent illi propositio non
tamen est negatiua copulatiua ut dicit negādo .i. p̄sentialitatem ad modum thom-
ae &c. Sed etiam affirmatiua dicens. i. a firmatiue q̄ x̄ps solum quo ad effectum
fuit in inferno. Sed rudis est hāc obiectio nam hāc dictio sed est dictio aduersatiua
& uigore eius importatur per sequētia ad ipsā ueritas affirmatiua opposita dictio
q̄ negat pars superior conclusionis. Cui ista aduersatur. si ergo ut probatum est in
superiori parte negatur solum p̄sentialitas anime per substantiam non quantum
ad quod sed quantum ad quo .i. q̄ non negatur substantiam fuisse p̄sentē sed sub-
stantiam fuisse rationem p̄sentialitatis. Ita etiam in ista ultima parte que ponit
affirmatiuam p̄cise aduersantem illi fuisse in inferno per effectum est accipiēdū
non quantum ad rem locatam sed quantum ad rationem locandi ut breuiter sit sen-
sus qui etiam rudibus patere potest q̄ ex quo substantie finitas non fuit ei ratio loca-
lis p̄sentie solus effectus fuit ei talis ratio. Recolligendo ergo breuiter dico q̄ chri-
stus ueraciter descendit ad inferos & q̄ per realem p̄sentiam fuit in inferno. sed di-
co q̄ non eo modo ueraciter & p̄sentialiter fuit ibi quo dicit thomas & commu-
nis uia quia .i. sua substantia non fuit sibi ratio essendi ī loco ut ponunt illi. sed sua
operatio . Et hāc opinio q̄ sit probabilis & a q̄ multis catholicis & excellentissimis
doctoribus credita . Iam satis patuit supra q̄ etiam de uirtute sermonis sit uera &
non heretica iudicanda satis explicauimus. Scimus enim q̄ illa est uera . Christus
non ut deus & homo ut ponit Arius satisfecit pro nobis quia licet uerum sit q̄ ut
deus & homo fallium est tamen q̄ eo modo existens homo & deus quo po-
nit Arius . Ita licet sit uerum q̄ ueraciter & p̄sentialiter fuerit Christus in

Scotus
Thomiste

Obiectio

Solutio

Epilogus

inferno tamen probabile est & a multis creditum q̄ non eo modo ueraciter & p̄sentialiter quo Thomas dicit & communis uia modo supra exposito. Sed unus uidetur restare scrupulus q̄ hoc non fuerit mea intentio. cum posui conclusionē. Quia si Thomas in primo sententiarum tenet istam uiam etiam ipse q̄ operatio sit r̄o angelum esse in loco uidetur q̄ conclusio etiam sit uera secundum Thomam. Quare cum ego dicam non ut ponit Thomas uidetur q̄ aliud ego sim opinatus de illo descensu q̄ id quod dixi. Hunc autem scrupulum non haberent si bene meas conclusiones considerassent. Ego enim hucus sum opinionis q̄ Thomas in hac materia de modo essendi in loco rerum separatarum diuersa senserit & non ubiq̄ eandē sequutus sit opinionem. Quare licet in primo sententiarum uideatur tenere istam uiam quam ego sequor in conclusione tamen & alibi. ut in quarto sententiarum & maxime in tertia parte summe. ubi tractat de hoc descensu & ex qua potius q̄ ex scripto iudicanda est opinio eius uidetur esse cum opinione scotistarum. q̄ ita luit ibi per essentiam q̄ sua essentia fuerit sibi ratio localitatis & non effectus solum uel operatio. Dicit enim Thomas ibi q̄ anima christi fuit per effectum in aliis partibus inferni. per essentiam autem in limbo &c. Ex hoc dicto ego arguo lic. Vbiū q̄ est aliquid per id quod est sibi ratio localitatis ibi est per suam substantiam & realem presentiam. ergo si effectus fuit anime christi ratio localitatis ubiq̄ fuit per effectum ibi fuit per realem presentiam sue substantie. sed secundum Thomam alicubi fuit per effectum ubi non fuit per realem sui presentiam. ergo secundū Thomam effectus non fuit ei ratio localitatis. hoc me mouit ad probabiliter credendum Thomam in hoc articulo ambulare cum Scotistis. Sed quicquid sit de opinione Thomę nihil ad propositum quia errare in opinione Thomę non est errare in fide & sepe est multiplex opinio inter thomistas de opinioe eius. sufficit hoc qd̄ euidenter apparet. q̄ cum ego posui conclusionem credidi hanc esse opinionē Thomę. & q̄ ego nūc nō extorqueo propositionem ad sensum alienum ab eo quē tūc habebam. Quod enim ego hoc a principio crediderim. & hac fuerit sententia mea de opinioe Thomę cum posui conclusiones. ex hoc patet euidentissime quia ego istam posui conclusionem q̄ de modo essendi in loco angelorū non differunt. Thomas & Scotus. Scitur autem q̄ expresse Scotus dicit q̄ sedula omni operatioe ad huc substantie incorporee debetur locus. Quare oportuit q̄ ego crederem Thomā esse in hac sententia. & ideo licet ego firmiter tenerem q̄ christus ueraciter & p̄sentialiter fuerit in inferno. & in hoc conuenirem cum Thoma & cum omnibus catholicis. tamen quia ego putabam Thomam credere suam substantiam fuisse sibi rationem localitatis & non operationem. Ideo dixi in conclusione mea nō eo modo quo ponit Thomas & cōis uia. Nec debet alicui uideri mirabile q̄ Thomas in uno loco sequatur unā opinionē & i alio alia. Nā & i primo insarū sequitur opinioe nē cōmītoris de genitis ex putrefactioe. quā deinde in septimo metaphasice & alibi reprobatur. Item in secundo sententiarum sequitur opinionem cōmītoris de materia cali. quam deinde & in secundo cali reprobatur & i summa. Item in quarto

Obiectio

Solutio

Diuersa circa hanc q̄onem opinatū thomam
Scotiste

Dissentio inter thomistas

Nota.

Quod Sanctus thomas quandoq̄ de eadē re diuersa senserit

& in questionibus super Boetium de trinitate tenet uiam commentatoris de diuisionibus iterminatis. & in libello deinde pprio ut creditur & f multis aliis locis illi non tenet. Item in primo sententiarum dicit q. eadem actione intelligitur ipsum intelligibile & ipsum intelligere. In prima uero pte summe. & in tertio sententiarum tenet actionem reflexam differre a directa. Item in scripto tenet q. anima xpi secundū q. corpori cōiungibilis fuerit sicut aia uiatoris. secundū uero q. uerbo cōiungibilis ut aia cōprehensoris. In summa at es q. aia xpi totaliter & quātū ad oīa fuit sicut aia cōprehensoris & q. ipsa claritatis impassibilitatisq. dotē i corpus nō trāshuderit fuisse ex dispensatiōe diuina. Itē & de sciētia xpi aliter sentit i scripto & aliter i summa & ita de multis aliis. q. est uidere in quibus ipse diuersas diuersis in locis sequutus ē opinioniones q. si illi oīo cōtendūt opinionem illam de modo essendi in loco secundū operationem esse etiā Thome nihil plus habebūt contra me nisi q. opinio mea de modo descensus xpi tanto est probabilior & minus est heretica iudicanda quāro etiā secundū opinionem sancti Thome est uera. Ob id autem magis miror a magistris istis damnatam conclusionem meam anteq̄ istam conclusionem hereticam tu dicarent super ea ipsilimet meā intentionē his uerbis nō modo declarauerā sed etiā scribēdā annotandāq. dictauerā sic dicens. Nemo intelligat me ex hac cōclusiōe dicere animā xpi non descendisse ad inferos & aiam xpi intriduo non fuisse i inferno immo utrūq. cōsistere. sed dico q. neq. motus localis neq. alitubi locari cōpetit alicui sbē separate sicut erat aia xpi nisi ratione operationis. hec precise & nō alia de uerbo ad uerbum eis notanda p̄nunciau i pro breui declaratiōe huius cōclusiōis quā cū ad huc postea hereticē iudicauerint quam iam pro catholica habere possint ego nō ui deo. Et ut breuiter per modū argumētationis recapitulādo ostēdā errare illos i fide qui credunt p̄positionem meā ab heresi nō posse defendi. Arguo sic ponens cōclusionem in se hereticam potest accusari de heresi pro quanto heresis est in intellectu. Sed ponens p̄dictā meam conclusionē nō potest ex eius positione accusari de heresi ergo conclusio supradicta non est in se heretica. maiorem ipsi habent pro cōcessa minorē sic probō. Quoniam scilicetq. ponēdo totū illud ad quod sequitur de necessitate. a. p̄positiō nō potest quis accusari de heresi etiam ponens a p̄positionem accusari non potest: sed ponens totum illud ad quod sequitur positio conclusionis mee eo modo quo a me est posita non potest accusari de heresi ergo & ponens ipsam p̄positionē ut est posita accusari nō pōt. Probo minorē sic contradictoriū huius dicti nō essendi in loco. i. hic uel ibi modo supra declarato separatis substantiis est operatio nō limitatio nature non est de fide & cōtradictoriū huius dicti nō licet arguere a tota copulatiua ad alterā eius p̄tem nō est de fide & cōtradictoriū huius dicti. Siquis posita aliqua assertiōe negatiua uel affirmatiua addat auctoritatem alicuius doc. cum p̄positione natly ut potest teneri ita bene determinatiue sicut relatiue. Quia ita bene potest equiualere huic dictioni eo modo quo sicut huic dictioni q. similiter non est de fide. & contradictoriū huius dicti per cōmunē uis i rebus theologicis congruenter possumus intelligere uis quae cōiter tenetur in ea uniuersis

Nota.

Arguit cōtra
opponentes

fitate i qua tempore sic dictis magis uiget studium theologiæ nō ē de fide. & cōtra
 dictōnem huius dicti hoc tēpore i uniuersitate parisiēsi magis uiget studiū theolo
 gie q̄ alibi nō ē de fide. & cōtra dictōnū huius dicti i uniuersitate parisiēsi nūc cōs
 munitur tenetur q̄ limitatio nature sit ratio locubilitatis subtrāte separate. nō ē de
 fide. & cōtradictōnū huius dicti Scotus & maior p̄nominālium tenet supradictā
 opinionē. & Thomas est uidetur tenere i tertia p̄te sūme ubi agit de descēsu xpi nō
 ē de fide. Tūc sic. Si cōtradictoria horū dictōrū nō sunt de fide sequitur q̄ ista dicta
 ponere credere & disputare nō ē in se hereticū aut cōtra fidē nec ipsa diluētīue uel
 copulatiue ponēs tenēs & disputās pōt accusari de heresi. Sed ad hec dicta simul
 & copulatiue posita sequitur positio cōclusionis mee ut iacet precise ergo ponēs con
 clusionē meā p̄cise ut iacet de heresi accusari nō pōt. Probatiōes aut̄ oīum supradic
 tōrū habētur ex suprascriptis. nā de primo dicto patet q̄ nō solū ē hereticū sed ē
 rōnabilius suo opposito & a multis catholicis doc. creditum & approbatū & i seculō
 cōsentīūt oēs dialectici & oēs theologi qui unq̄ dialecticā nouerūt. ita de aliis ob
 bus de quibus ēt i q̄s pōt dubitare uera sint an falsa. nemo tamē tam rudis ē. ut ex
 pers oīs doctrine. et ignarus fidei & eorū que ad fidē attinent q̄ diceret illa credi nō
 posse absq̄ heresi & sic eorū cōtradictoria eēt de fide. Tūc aut̄ ulterius arguatur sic.
 Qui credit cōclusionē istam xps. &c. Ex ui uerborū & secūdū propriū & nō ex
 tum uisum loquēdi nō posse habere sensum catholicum credit cōtradictōnū ali
 cuius uel aliquorū ex supradictis. vii. dictis esse de fide. Sed qui aliquid tenent eē
 de fide q̄ non sit de fide male sentiunt de fide. quia contra dictum domini deute
 ronōmī. iiii. nō addētis ad uerbum quod ego loquor uobis neq̄ minuetis ab eo er
 go de cōclusionē mea male ut supra sentientes de fide male sentiunt. Vide o sum
 me pontifex. uidete o apostolici ordinis a uulgissimī senatores uide o uniuersa Ro
 ma immo Italia immo christianorum ecclesia ut conuincantur in hac prima pro
 positione in qua me maxime fulminabant & in qua multis non tam accusandi me
 q̄ excusandi se de sua damnatione an sām aliquam habere uidebantur & de ceter
 is quidem cōclusionibus patebit luce clarius nullam uel minimam quidem pos
 tuisse eos habere occasionem damnandi eas de heresi & iam de ista prima in qua
 erant sortices uisum est qualis sit & recte ne an non recte per eos fuerit damnata
 presertim iam explicato eis per me sensu quem per eam intendebam & uerbis con
 clusionis sine aliquo uel terminorū uel orationis abusu uel extorsione applicato.
 Et quis hoc sufficiat ad defensionem cōclusionis mee tamen ad plenitōem huius
 materie discussionem Dico q̄ etiam interpretando cōclusionem eo modo quo ip
 si interpretabantur q̄ scilicet christus effectualiter tantum non presentialiter fuerit
 in inferno adhuc aliquibus forte possit uideri presumptuose per eos fuisse determi
 natum q̄ conclusio simpliciter esset heretica. cum sit q̄ Durandus ordinis predi
 catorum theologus maximus qui forte non minus doctrina magistros istos exce
 dit q̄ ego excedat ab eis tenuit illam opinionem esse probabilem & cum uerita
 te articuli bene defensibilem. Sic enim scribitur in tercio sententiarum. Ad terciū

Exclamatio

Defendit po
 stremo cōdu
 sionē a uctori
 tate durandi
 ex suphabun
 dano
 Durandus
 Durandi ut
 ba

sic proceditur & uidetur q̄ Christus secundum animam non descendit ad infernum quia idem finitum non potest simul esse in diuersis locis sed anima christi cũ esset creatura finita & statim post mortem fuit in paradiso cum anima latronis . Cui dictum est luce .xxiii. Hodie mecum eris in paradiso ergo tunc saltem non potuit esse in inferno . Item ea que christus fecit & passus est in natura assumpta cordi nata fuerunt ad salutem humanam . Sed ad hanc non profuisset q̄ christus ad inferos descendisset quia per passionem quam in hoc mundo sustinuit liberauit nos ab omni culpa & pena ergo uidetur q̄ christus ad inferos non descendit . In cõtrariũ ẽ quod dicitur in simbolo . descendit ad inferos . Et apostolus dicit ad ephesios . iiii . q̄ autem ascendit quid est nisi quia descendit ad inferiores partes terre . glo . i . ad inferos respondet q̄ cum articulus sit xp̄m ad inferos descendisse & nõ potest intelligi ratione diuinitatis secundum quam est ubi q̄ . nec ratione corporis secundum quam fuit in sepulchro . restatq̄ intelligatur ratione humane nature anime . supposito quo uidenda sunt duo primum est per quem modum anima christi descendit ad infernum . Secundum est ad quem infernum descendit . Quantum ad primum sciendum est q̄ cum anima separata nõ sit corpus nec uirtus in corpore nõ potest dici q̄ anima christi descendit ad inferos eo genere motus uel descendus quo corpora mouentur eo genere motus quo angeli mouentur nõ clare patet . Angeli enim dicuntur moueri de loco ad locum in quantum successiue operantur i diuersis locis . anima separata nõ dicitur habere aliquam operationem circa locum uel circa corpus existens i loco quia cum ex natura sua sit determinata ad certũ corpus nõ pot mouere nec agere i aliud nisi mediante corpore proprio . sed illo caret dum est separata . ergo nõ pot anima moueri de loco ad locum ratione operationis quam habet circa locum uel circa corpus existens in loco . Nihilominus hoc nõ obstat potest dici anima separata descendisse ad infernum d dupliciter . Vno modo secundum deputationem . & sic dicitur descendere ad infernum anime damnatorum simpliciter . quia simpliciter deputate sunt ut resumpto corpore sint i inferno propter quod dicitur ibi esse ubi sunt simpliciter deputate . anime autẽ sanctorum patrũ dicitur i limbo esse uel ad limbum descendisse propter deputationem nõ simplicem sed cõmmodatam . quia resumpto corpore nisi liberarentur a redẽptore . hoc autem modo nõ dicitur anima christi descendisse ad infernũ . sc̄ . propter deputationem quia omnis talis deputatio est ppter culpam contractam uel commissam que in christo nõ fuit . Alio modo pot dici aia se parata descendere ad infernum secundum effectum & hoc modo pot dici aia christi descendere ad infernum propter duplicem effectum quem habuit illis qui erant i inferno . Vnus effectus fuit exhibitio uisionis diuine qua carebant . ad quam se habuit passio christi per modum meriti & quia totum meritũ depẽdet principaliter ab actu anime . Ideo hic effectus attribuitur sibi sicut principali principio merendi . Itẽ per appropriationem sicut xps secundũ animam fuit beatus sic secundum eam attribuitur ei fuisse causam beatitudinis in aliis . Cõgruum enim ẽ ut eis i potius redudatur ad actum per id quod in actu ẽ . Alius effectus fuit secundum quod a ad quẽ

Quomodo angeli mouentur ad locum

Animam descendere ad infernũ dupliciter .

se habuit anima xpi directe per modum agentis. s. illuminare animas patrum que
 erant in limbo & de miseris que cadunt sub reuelatione. Secundum enim Dionisium
 septimo celestis gerarchie. xps secundum animam habet docere angelos & ratione huius
 duplicis effectus potest dici anima xpi descendisse ad infernum. Confirmatur autem
 hoc triplici ratione. Prima est quia moueri uel descendere competit a se seipate non per modum
 motus corporis sed per modum quo moueri competit sibi spirituali sed reliquis substan-
 tiis spiritualibus puta deo & angelo non competit sibi moueri de loco ad locum per motum qui
 sit subiectiue in ipsa sed per effectum quem habet in aliis rebus ergo simili modo competit a se
 seipate & competebat a se xpi. Secunda ratio talis est. xps dicitur descendisse ad infernum
 ut alas sanctorum patrum illuminaret ad uidendum deum in eodem autem instanti quo xps
 mortuus est sancti patres uiderunt deum. in eodem autem instanti non potuit alia xpi esse in
 inferno per motum. ergo nec descendit illic per motum qui esset in ipsa. sed per effe-
 ctum quem habuerit in aliis. Item sicut in illo triduo dicitur anima xpi fuisse in inferno
 cum animabus sanctorum patrum sic in illo triduo uel parte tridui dicitur fuisse in
 paradiso cum anima latronis. Cui dicitur est Luce. xxiii. hodie mecum eris in paradiso. sed
 id non potest intelligi quo ad locum acquisitum per motum. cum secundum ponentes
 spiritus in loco diffinitiue moueri de loco ad locum. Idem spiritus non potest esse in
 pluribus locis nec moueri simul pluribus motibus ad plura loca tendentibus. quare
 oportet ut intelligatur secundum effectum. quod si quis dicat quod paradisi dicitur dupli-
 citer. Vno modo locus corporeus. s. calum empiricum & sic non fuit anima xpi in pa-
 radiso nisi post assumptionem. Alio modo dicitur paradisi uisio diuine essentie & sic anima
 xpi fuit in paradiso ab instanti conceptionis et anima latronis in ipso die passionis per quem
 modum non repugnat anime xpi quod simul fuerit in paradiso sic dicto. i. quod uiderit deum.
 & quod fuerit localiter in inferno si sic inquit dicatur non ualet quia sicut paradisi dicitur
 dupliciter sic infernus. Vno enim modo dicitur infernus locus correspondens in-
 fra terram. Alio modo carentia uisionis diuine sicut ergo anima latronis non dicitur
 fuisse cum anima christi in paradiso nisi quia merito passionis christi anima lato-
 nis uidit deum sic anima xpi non dicitur fuisse cum animabus electorum patrum
 in inferno nisi quia anime eorum que carebant uisione diuina & sic dicebantur esse
 in inferno merito huius passionis purgate sunt ab hac carentia utriusque ergo de pari
 debet intelligi quo ad effectum non quo ad locum uel motum localem qui fuerit
 subiectiue in ipsa anima. quibus autem istud probabiliter sic dictum etiam satis uidea-
 tur saluare articulum & dictum scripture. quia tamen uirtus diuina non compre-
 henditur a ratione humana. Ideo non est pertinaciter asserendum quod anima xpi per alium mo-
 dum nobis ignotum non potuerit descendere ad infernum. Ad primum argumentum di-
 cendum quod idem finitum non potest esse simul in pluribus locis diffinitiue uel circumscri-
 ptiue nec isto modo ponitur animam xpi fuisse simul in paradiso & in inferno. sed se-
 cundum effectum nihil prohibet quod idem finitum dicatur esse in pluribus locis quia
 duo effectus sunt compossibiles & simul subsunt uirtuti eiusdem agentis & sic anima christi
 dicitur fuisse in paradiso simul & in inferno quia merito eius anima latronis uidit

Dionisius

Prima ratio

Secunda

Tertia

Paradisi du-
pliciter dici

Infernum du-
pliciter dici

dei quod est esse in paradiso & a se patrum quod carebat uisione diuina & ob hoc dicebantur esse in inferno liberate sunt ab hac carceribus & per consequens ab inferno. imo secundum unum et eundem effectum .s. secundum liberationem patrum potuit a se christi dici. simul esse in paradiso & in inferno considerando terminum a quo & ad quem illius effectus ratione enim carceris uisionis diuine a qua fuerunt per passionem christi liberari potuit dici a se christi fuisse in inferno. ratione uero uisionis diuine ad quam sunt admissi potuit dici esse in paradiso. Ad secundum dicendum quod eo ipso quod per passionem christi liberati sumus a culpa & a pena dei christus descendisse in infernum quia merito eius passionis aliqui ad peccatum sunt a penis inferni. Descensus enim ille non attenditur secundum motum localem existentem in a se sed secundum effectum quem habuit in saluandis hanc Durandus ad uerbum. Qui cum talem opinionem non habuerat retractasse si ipsa sit simpliciter heretica & consequenter contra iam determinata ab ecclesia. Sequitur quod durandus mortuus sit hereticus. O insignis ordo predicatorum & nosstre religionis maximus splendor potes hanc patri doctorem tuum primum fortasse post Thomam aut sine dubio inter primos. cuius libri quondam in tuis scholis. in tuis claustris. in tuis bibliothecis habentur. leguntur coluntur nunc esse pronunciatum hereticum. Agas tu cum doctoris tui. ego meam ego. imo tu o ecclesia tuam agas cum que permixti per tot annos & nunc permittis. Durandum publice legi & tamen nefandam iuxta hos magistros illius heresim aut per ignorantiam nunquam agnouisti. aut per negligentiam & rei diuine contemptum agnitam non damnasti. Quod si dicant non opus fuisse noua damnatione. cum haec opinio sit de iam damnata. Primo ex hoc sequitur quod dixi supra.

Exclamatio
Ordo predicatorum
Thomas

retractasse si ipsa sit simpliciter heretica & consequenter contra iam determinata ab ecclesia. Sequitur quod durandus mortuus sit hereticus. O insignis ordo predicatorum & nosstre religionis maximus splendor potes hanc patri doctorem tuum primum fortasse post Thomam aut sine dubio inter primos. cuius libri quondam in tuis scholis. in tuis claustris. in tuis bibliothecis habentur. leguntur coluntur nunc esse pronunciatum hereticum. Agas tu cum doctoris tui. ego meam ego. imo tu o ecclesia tuam agas cum que permixti per tot annos & nunc permittis. Durandum publice legi & tamen nefandam iuxta hos magistros illius heresim aut per ignorantiam nunquam agnouisti. aut per negligentiam & rei diuine contemptum agnitam non damnasti. Quod si dicant non opus fuisse noua damnatione. cum haec opinio sit de iam damnata. Primo ex hoc sequitur quod dixi supra.

Durandus
Capreolus
Durandellus

Durandum. .s. mortuum esse hereticum. Secundo & Capreolus & durandellus & multos alios doctores. qui opinio est durandi recitant et eam tamen de heresi non arguunt ignaros fuisse & rudes in fide. nec scientes discernere hereticum a non heretico. Tertio dicant mihi isti patres ubi ipsi istius opinionis legerunt damnationem. Ego quidem ut de me fateor me eam unquam legisse non memini. Conciliorum profecto determinationem nullam contra durandum afferere possunt. Cum non solum damnata haec unquam fuerit opinio in conciliis. sed nec in aliquo eorum de ipsa habita mentio est. Dicta in idem scripture sacre allegare contra eum nescio quo modo poterunt si non mentitur Scotus qui dicit teste Francisco quod etiam de ipso de sensu christi nequum de modo descensus non habetur expressa mentio in doctrina euangelica & per praemissa a nobis in principio. Quod patet de modo quo uteretur forte Durandus ad exponendum auctoritates scripture quae uiderentur esse contra eum. De auctoritatibus sanctorum forte multas possent adducere dicentium fuisse animam christi in triduo in inferno sicut corpus fuit in sepulchro & similia. & quicquid sit de fantasia Durandi quo. .s. modo ipso supradictas auctoritates exponeret forte dicendo de anima hoc dici & non de toto composito. quia per animam principaliter illa sit operatus quicquid inquam ipse dicat cuius ego opinionem nec teneo nec unquam tenui. Ego hoc dico & firmiter assero non ualere istam conuententiam. haec opinio est contra dicta Augustini uel Hieronymi uel Gregorii & sic de ceteris doctoribus ecclesie ergo est heretica & huius dicti ueritas sicut est a bonis omnibus & subalibus theologis credita ita a

Scotus

Durandum. .s. mortuum esse hereticum. Secundo & Capreolus & durandellus & multos alios doctores. qui opinio est durandi recitant et eam tamen de heresi non arguunt ignaros fuisse & rudes in fide. nec scientes discernere hereticum a non heretico. Tertio dicant mihi isti patres ubi ipsi istius opinionis legerunt damnationem. Ego quidem ut de me fateor me eam unquam legisse non memini. Conciliorum profecto determinationem nullam contra durandum afferere possunt. Cum non solum damnata haec unquam fuerit opinio in conciliis. sed nec in aliquo eorum de ipsa habita mentio est. Dicta in idem scripture sacre allegare contra eum nescio quo modo poterunt si non mentitur Scotus qui dicit teste Francisco quod etiam de ipso de sensu christi nequum de modo descensus non habetur expressa mentio in doctrina euangelica & per praemissa a nobis in principio. Quod patet de modo quo uteretur forte Durandus ad exponendum auctoritates scripture quae uiderentur esse contra eum. De auctoritatibus sanctorum forte multas possent adducere dicentium fuisse animam christi in triduo in inferno sicut corpus fuit in sepulchro & similia. & quicquid sit de fantasia Durandi quo. .s. modo ipso supradictas auctoritates exponeret forte dicendo de anima hoc dici & non de toto composito. quia per animam principaliter illa sit operatus quicquid inquam ipse dicat cuius ego opinionem nec teneo nec unquam tenui. Ego hoc dico & firmiter assero non ualere istam conuententiam. haec opinio est contra dicta Augustini uel Hieronymi uel Gregorii & sic de ceteris doctoribus ecclesie ergo est heretica & huius dicti ueritas sicut est a bonis omnibus & subalibus theologis credita ita a

Nota

inquam ipse dicat cuius ego opinionem nec teneo nec unquam tenui. Ego hoc dico & firmiter assero non ualere istam conuententiam. haec opinio est contra dicta Augustini uel Hieronymi uel Gregorii & sic de ceteris doctoribus ecclesie ergo est heretica & huius dicti ueritas sicut est a bonis omnibus & subalibus theologis credita ita a

me etiā euidenter probabūt. Quisuis enim sanctorū doc. scriptura extra canonē biblie posita sit tradenda & legenda & cum debita reuerentia suscipienda nō tamē sunt eorum dicta ita ferme auctoritatis & immobilitatis ut eis contradicere nō liceat & circa ea dubitare nisi uel per scripturā sacra aliter probentur euidenter & expresse uel firmiter per ecclesiā ipsā auctoritatem determinatum fuerit illa firmā ueritatem & indubiam continere. Ideo per dicta sanctorum extra canonē biblie precise nō pōt cōuinci opinio heretica manifeste. nā ubi nō est infallibilis ueritas ibi nec fides certa & indubia. Cum fides certa ueritati infallibili innitatur. imo circa talia nō ē assensus infallibilis nec adhesio firma. Exquo enī ibi certa ueritas & indubia fides non est ei semper assentitur cum dubio & cō formidine falsi. quia ut dicit Augustinus i epistola ad Hieronymū & xi. cōtra Faustū. c. vii. & xvi. cōtra eūdē Faustū si scriptura nō cōtinet infallibilem ueritatem & i aliqua pte sui falsa inuenitur non remanet i ea certa fides qua ei firmiter credatur & pp falsitātē repertā i una sui pte tota suspecta hētur & sic fides titubaret. Quia ut dicit Augustinus de fide xp̄iana. c. vii. titubaret fides si sacras scripturas uacillat auctoritas. Quod autē i dictis sancto- rū extra canonem biblie nō sit ueritas infallibilis quātū ad presens attinet tres mihi succurrūt probatiōes. Prima est quia ipsimet doc. de dictis suis dubitāt an in eis errauerit an nō. Vnde Augustinus primo de trinitate. c. i. inquit. Nec pigebit me si cubi hesito querere. nec pudebit me scubi erro me corrigere. Et. c. ii. p̄nde q̄ quis hoc legit ubi pariter hesitat. querat ubi errorem suum cognoscat redeat ad me. ubi meū. reuocet me. hinc liber retractationum Augustini i quo multa ex dictis ab eo antea dānat & retractat. Vnde & secūdo de trinitate magis optabo a quolibet re- prehēdi q̄ siue ab errate siue ab adulate laudari. Laudator enim & erris cōfirmat errorem. adulator uero allcit i errorem. Errodabit autem me iustus i misericordia & arguet me. oleum autem peccatoris nō ipinguet caput meū. Et sicut dicit Gui- do carmelita i libro de heresibus. licet Augustinus i his dictis loquatur humiliter nihilominus loquitur ueraciter. Vnde ipse ad Vincentiū dicit negare non possum nec debeo. sicut i ipsis maioribus ita i meis tam multis opusculis multa esse q̄ pos- sunt iusto iudicio & nulla temeritate reprehendi. & i libro de uera religione inquit quicquid in libris meis erroris inuenietur hoc solum mihi est attribuendum quicqd autem uerū aut bene expositū illud uni oīum remuneratori & largitori deo tribua- tur. Possunt ergo dicta Augustini egregii & diuini doctoris nō semper i omnibus continere indubiam ueritatem. Cum ipse circa ea dubitet errauerit nec ne & quod dictum est de Augustino dictum intelligatur similiter de aliis doctoribus. Secun- da probatio sumitur a discordia que est inter ipsos auctores. Discordia enim i feri- ptoribus testimonium est falsitatis. Cum sit necesse q̄ saltem unus discordantium falsum dicat. quia necessario altera pars cōtradictionis est falsa. Ideo Augustinus xvi. de ciuitate dei probat scripture sacre ueritatem ex mutua cōcordia scriptorum eius in qua omnes cōcordant & nullus ab alio discordat quod attestātur scripture sacre in dubie & infalabili ueritati. Vero enim & ueritati ut dicit ph̄s primo ethico

De auctorita-
te doctorum
s. Augustini
her. greg. &
aliorum

Ratio.
Augustinus

Prima proba-
tio q̄ i dictis
sanctorū ex-
tra biblie ca-
nonem nō sit
ueritas infali-
bilis

Guido carme-
lita
Augustinus

Secūda prob-
atio

Augustinus.

Discordia in dictis sancto-
 rum extra bi-
 ble canonē
 Augustinus
 De operibus
 sex dierum
 Hieronymus
 & Augusti-
 nus
 De auctore,
 ps.
 De reprehen-
 sione petri
 De cessatio-
 ne legalium
 Beda & au-
 gustinus cū
 hieronymo d
 sacerdotio sa-
 muelis
 Aristoteles
 Augustinus
 uariis super
 sacerdotio sa-
 muelis & re-
 surrectōe eius
 Hieronymus
 uariis super
 salem
 De .lxx. inter-
 pretibus
 Gregorius &
 Dionysius
 De ordinibus
 angelorum
 Augustinus
 Ambrosius

rū oīa cōsonāt qđ nō accidit i aliis scripturis. Quāta. n. sit discordia i dictis sctōy
 extra canonicas scripturas nemo nō nouit nisi q illos libros nō legit. Discordat Au-
 gustinus a ceteris sanctis doc. circa itelligētis operū sex dierū. Quia alii ponūt q
 deus fecit illa sex dies opa secūdū successiōē rēporis dies. a qbus discordat Aug.
 q ponit oīa simul facta iuxta illud q uisit i eternū creatū oīa simul. Vnde motus
 Aug. numerat illos sex dies nō secūdū successiōē tēporis sed secūdū distictionem
 cognationis angelice rerum in proprio genere & uerbo & tamē nō dicuntur illi uel
 itū heretici & cōstat q una opintonū est falsa & p cōsequens dicta eorum nō inni-
 rūtur infallibili ueritati. Similiter discordāt Hieronymus & Augustinus. qā Aug.
 omnium psalmoy auctore facit Dauid. quod negat Hieronymus. Discordāt simi-
 liter super reprehensione Petri a Paulo an fuerit de peccato mortali aut ueniali ipsi-
 us Petri. Item etiā discordār in cessatiōe legalium sic q sibi cōtradicēdo utnus ne-
 cessario falsum dicit & tamē ex hoc neuter eorū hereticus reputatur. Similiter Be-
 da super primo regum dicit q Samuel fuit uerus sacerdos qd expresse negat Aug.
 in libro de questionibus noui & uete. testa. dicens Samulem nō fuisse sacerdotem
 cum nō fuerit de filiis Aron. & Hieronymus primo cōtra Iouinianū dicit simuleq
 cognoscēdum est q Samuel leuita nō sacerdos nec pontifex fuit. Ideoq nō nomi-
 narur iter sacerdotes sed iter eos qui inuocāt nomē domini. Dicta ergo illorum nō
 innitūtur infallibili ueritati cū sibi cōtradicūt quorum una pars necessario est falsa
 ut patet per philosophum .iij. methaphisice. Quin ipse Aug. i hac sentētia sibi met
 uidetur aduersari. nam i libro de questionibus noui & uete. testa. q. xly. dicit ut di-
 ximus Samulem nō fuisse sacerdotem. & tamē. xij. cōtra Faustum. c. xxxy. sic di-
 cit commutatam sacerdotium i Samulem reprobato Hely. & commutatam est
 regnum i Dauid Saule reprobato. ubi dicit Aug. dicit trāslatam sacerdotium i Sa-
 mulem. sic q Samuel uere fuerit sacerdos sicut Dauid uere fuit rex. De eodem
 etiam Samuele an fuerit resuscitatus uidetur a seipso dissentire Aug. Nam i que-
 sitionibus noui & uete. testa. q. xxvij. tenet q Samuel nō fuit per Phitonissam ue-
 re resuscitatus sed demon i similitudine Samuelis apparuit Sauli. & i libro de cura
 pro mor. agen. ponit q anima Samuelis a demone uere excitata per artem magi-
 cam loquuta fuerit Sauli. Hieronymus etiam in illa. q. an Salem fuerit Hierusalē
 uidetur in quadam sua epistola de cuius titulo nō memini sibi cōtrarius. qui etiam
 de. lxx. interpretibus contrarium sentit Aug. Item Greg. & Dyo. discordant circa
 ordines angelorum & totus Hieronymus ceteris circa promotionem bigami ad uer-
 satur. ipse enī tenet & scribit i epistola ad Oceanum q Bigamus ante baptismum
 post baptismum potest promoueri si modo post baptismum plures non cognou-
 erit uxores. Cui contradicunt ceteri dicentes q Bigamus siue ante baptismum
 siue post baptismū nō potest promoueri & in hoc existimatur illos melius dixisse
 ut scribit Aug. de bono cōiugali & Ambrosius de officis. Item Hiero. ad marcellā
 de quibz qnibus scriba dicit scōs q i sine mūdi fueriēt nō mortuos sed uiuos
 assumendos Augustinus autem in libro de ciuitate dei. Omnes tunc mortuos as-

firmat. Item Hieronymus super Matheum dicit hoc dictum psalmi in omnem terram exiit sonus eorum &c. & illud christi predicabitur euangelium hoc in uno uerso mundo esse completum per apostolos. Augustinus autem in epistola ad Euxinum cui cōsentit Origenes super Matheum tenet hoc nondum esse cōpletum. Iō Hieronymus super epistola ad Titū. tenet angelos per multa secula ante mūdum uisibidem extasse & deo seruasse quod & Ambrosius tenet in Exameron. Augustinus autem super genesis tenet q̄ simul cum celo empirei sint creati. Item Hieronymus in prologo libri sapientie tenet q̄ ille liber sit philonis & non sit cōputandus inter sacras scripturas. Augustinus autem in tertio retractationū ostendit se quādo q̄ tenuisse q̄ fuerit editus a Iesu sirach qd̄ ibi retractat. & licet nō exprimat a quo sit editus tamen in libro de doctrina christiana ipsum enumerat inter libros sacros. Item Hieronymus in libro hebraicarum questionum dicit q̄ deus anteq̄ celum & terram faceret paradysum ante considerat propter illud quod dicitur plantauerat deus paradysum a principio. Augustinus autem super Genesis ad litteram exponit a principio. i. tertia die. Item Augustinus in libro de concordia euangelistarum asserit totam negationem Petri factam fuisse in atrio anne & quæ dicta sunt inde post missum Iesum ad Caipham recapitulando dicta esse. Hieronymus autē super Matheum uidetur uelle q̄ Petrus in atrio Caiphe negauerit. Cui Beda i lucam consensire uidetur. Item Hieronymus super illud abacuch. mundi sunt oculi tui negat singulos angelos spoliatos singulis corporalibus creaturis. & aug. l. lxxxiii. questionibus tenet q̄ sic. Cui consensimus Origenes & Dam. Item Hieronymus super illud Iose. Tollite me & mittite i mare. dicit q̄ licet p̄p̄ia perire manu. ubi castitas perditatur aug. uero in libro de ciuitate dei cōtrarium affirmat. Multa deniq̄ reperuntur talia quibus sancti. doc. inter se salua fide contraria conscripserunt. Sed nec omnia succurrunt properanti maxime. neq̄ enim elaborari hoc a me opus potuit exactiore diligentia quod uolui ueniētū statim iniuste infamie morbo occurrere. scripturus alias super hac te ut maioris ocio & cura ita & plura & fortasse meliora addam tamen & illud quod nunc occurrit Hieronymi in epistola ad aug. sic dicentis. Nec mireris si in tuis libris & maxime in scripturarum expositione quæ uel obscurissimi me sunt. quedam a recta linea discrepare uideantur. & hoc dico non q̄ in operibus tuis quedam reprehendenda iam conleam. neq̄ enim lectioni horum unq̄ operam dedi. nec horum exemplariorum apud nos copia est preter soliloquiorū tuorum libros & quosdam cōmentarios in psalmis quos si uellem discutere non dicam a me qui nihil. sum. sed a ueterum grecorum docerem interpretationibus discrepare hec ille. Sicut ergo ip̄s ad se inuicem ita & nos ab eis in multis salua fide et ueritate scripture. & sancte ecclesie determinatione dissentire possumus. Terna p̄ batio sumitur ex sp̄ali prerogatiua sacre scripture & functionum uniuersalis ecclesie quibus solis concedam us in fallibilibus ueritatibus excellentiā. unde aug. cōtra Hieron. Tertia p̄batō in epistola ad eum sic dicit. Ego enim fateor caritati tue solis scripture libris quæ iā canones appellantur didici hunc timorem honorō q̄ d'esse ut nullum bonū aucto

Hieronymus et Augustinus cū Origenes De digno. ps. i omnem terram &c.

Hieronymus Ambrosius et Augustinus

De tempore creatōis angelorum

Hieronymus et Augustinus De libro sapientie

Hieronymus et aug. De tpe cōditōis paradisi

Hieronymus & aug. cū Beda

De tpe negatiōis petri

Hieronymus & aug. cū Dam. & Origenes

De p̄positiōe angelorū singulis corpora libi creaturis

Hieronymus & aug.

De intersectōe sui ipsius

Hieronymus Tertia p̄batō Augustinus.

rum scribendo errasse firmissime credam aut si aliquid in eis offendo litteris quod uideatur contrarium ueritati nihil aliud q̄ mendosum esse codicem uel interpretē nō assecutum esse uel me minime intellexisse non ambigam. Aliorum autem scripturas ita lego ut quantalibet sanctitate & doctrina pollicant. non ideo uerum putem quia ipsi senserint sed quia uel per alios locos sacre scripture uel probabili. i. eui denti ratione quod a uero non aborreat persuadere poterunt. nec re frater mi ar- bitror sic libros tuos legi uelle tanquam prophetarum & apostolorum de quorum scriptis q̄ omni errore careat dubitare nephandum est. absit hoc a pia humilitate & ueraci de tmet ipso cogitatioe. Et ipse Augustinus tertio de trinitate sane rum in omnibus litteris meis. nō solum pium lectorem sed etiam liberum correctorem de- siderem. Veruntamē uelut lectorem meum uolo mihi esse deditum. ita correcto- rem nolo. sibi & sicut illis dico nullis meis litteris quali scripturis canonicis i serui- re. Sed fallis & quod nō credebas cū inuenis incōstanter crede i istis autē litteris quod certū nō habebas nisi certū intellexeris noli firmiter tenere. Ita illi dico noli me

Augustinus.

as litteras ex tua opinione uel cōfessione sed ex diuina lectioe. uel inconcussa ratio- ne corrigere. Et Augustinus in epistola sua libro ad Vincentium. Noli ergo frater contra diuina tam multa tam clara tam indubitata testimonia colligere. uel calū- niari episcoporum scripta minorum. sicut Hylarii Cipriani uel Agrippini. Nā hoc genus litterarum ab auctoritate canonū distingūdum est. Non enim sic leguntur tanq̄ ex eis ita testimonium proferatur ut contra sentire nō liceat. Et in epistola ad fortunatum idem Augustinus nec quorumlibet disputatioes quāuis catholicorum laudatorum hominum uelut scripturas canonicas habere debemus ut nobis non li- ceat salua honorificētia que illis debetur hominibus aliquid in eorum scriptis im- probare atq̄ respuere. Et i libro de unico baptismo quis nescit canonicam sanctam scripturam ueteris & noui testamenti certis suis terminis contineri eamq̄ postero- ribus omnibus episcoporū litteris ita preponi ut de illa omnino dubitari nō possit

Augustinus.

Hylarius
Ciprianus
Agrippinus
Augustinus.

utrum uerum aut ratum sit quicquid in ea scriptum consistit esse. episcoporum au- tem litteras que post confirmatum canonem scripte sunt uel scribuntur & per ser- monem forte sapientioris cuiuslibet & per aliorum episcoporum grauiorem aucto- ritatem doctioremq̄ prudentiam. & per concilia licere reprehēdi. si quid in eis fee- rit est a ueritate deuiatum. Possent infinita huiusmodi adduci. Ex quibus pateret dicta sanctorum in fallibili ueritate ut precise sanctorum sunt non inniti. Unde & sepe inuenies modernos doctores discedere a dictis sanctorum. Dicit enim Rober- tus Ochot q̄ sanctus uir Anselmus in multis deceptus propter ignorantiam loyce. & Ocham de archibus ghierarchicis non sentit rum Dyotalio. Et Scotus in. iiii. sen- tentiarum quasi destruit totum processum anselmi in libro Cur deus homo. & ita sepe alibi inuenies de aliis doctoribus. Volui autem hoc hic adducere non tam ob- Durandi opinionem quam ego nec teneo nec unq̄ tenui q̄ propter id quod mox i principio secunde. q̄ tractabitur. Ex his omnibus concludo q̄ si non inuenitur ex- pressa determinatio uel scripture sancte uel uniuersalis ecclesie contra opinionem

Robertus Ol-
chot
Anselmus
Ocham discē-
tite a dyonal-
tio.
Scotū destrū-
ere processū
anselmi
Epilogus

Durādi presumptuosum est ipsam dicere simpliciter hereticā. Si autē inueniatur se-
 rat oportet durādus panētē hāc notā. Sed dicit aliq̄ esto q̄ sensus tuus quē decla-
 rasti te p̄tendere p̄ illā p̄positionē sit catholicus. Esto q̄ illū etiā p̄mitat uis uerbo-
 rū nōnē & p̄positio tua p̄t facere illū sensum Durādi quē tu etiam detestaris. et
 propterea tu errasti ponēs cōdusionē quæ scandalum posset facere in mentibus si-
 delium. Ad hoc ego dico primo q̄ alia est ratio eorū quæ proponuntur disputāda.

Obiectio
**Responsio pri-
ma**

Alia eorum quæ ad doctrinam in scriptis traduntur legēda. Cum enim quid dispu-
 tādū proponitur breuis & cōcisa & inexplicita proponitur p̄positio in se & uerbo-
 rum & sensuum multiplices implicans difficultates in ipso disputādi cōgressu dis-
 soluendas. Alioquin si omnia ibi explicarentur disputationi locus non relinqueret-
 tur propterea ambiguam obcuram uel equiuocam p̄positionem ponens dispu-
 tandam ideo excusatur quia futuram est ut inter disputandum ipsam distinguat
 & declarat. qui uero doctrinaliter aliquid litteris mandant id faciunt scribendo qd̄
 hic sit disputando. Quare ibi omnia clara dilucida & expedita esse debent. Secun-
 do considerent seuenissimi isti censors non solum difficile sed pene impossibile ēē
 ita librare & examinare uerba omnium p̄positionum quas quis proponit ut nul-
 la possit ēē i sensu ambiguitas & erronea inde opinio nulla elici possit nec hoc ego
 p̄fecto meis p̄positionibus arrogare uolo q̄ euangelice & ap̄stolice multe p̄-
 p̄ositiones non habent. Multas enim & inter illas est reperire quæ & multiplices ha-
 bent intelligentias & ad erroneum sensum transferri possunt. immo quæ & prima
 facie sonare heresim uidentur. hinc omnes hereses pullularunt. dum. scilicet. aliqui non
 tam profunditatem sensus introspectabant q̄ quid cortex uerborum euāgelicorum
 sonat attendebant. hinc Arius audiens pater maior me est patrem credidit eē ma-
 iorem filio & filium dixit esse creaturam. hunc Euidius audiens q̄ Ioseph non cog-
 nouit Mariam donec peperit primogenitum suum attendens potius uim grama-
 ticalem illius dictionis donec q̄ ueritatem sensus euāgelici de perpetua uirginita-
 te Marie dubitauit hinc Marcion illud Pauli legens. Lex autē subintrauit ut abun-
 daret delictum. credidit legem Moyli esse malam & a malo principio iuxta Mani-
 cheum & Basiliides illud legens. ego aliquādo sine lege uiuebam credidit animam
 Pauli i alio corpore aliquādo uixisse. hinc Eunomius audiēs xp̄m respōdētē iudeis
 accusantibus eū q̄ se diceret filiū dei crepū eē & illud ego dixi dū esis & filiū excel-
 si eē potius dicit. & id qd̄ secūdū se respōsum ē anedēs q̄ itērationē & p̄posi-
 tum respōdentis credidit eo modo christum filium dei dici quo & quilibet sanctus
 dicitur dei filius. Similiter & hec p̄positio illā dū neq̄ filius nouit multas fuit oc-
 casio credēdi plura intelligere patrē q̄ credat filius q̄ si secūdū sensum quæ cōter faci-
 unt uerba etiam interpretentur id uidetur p̄ferre eum tamē alia sit latētis sensus
 ueritas. Possent infinitas similes p̄positiones adducere ex canone scripturarum.
 & ideo bene dixit Hilarius intelligentia dīctorum ex causis est assumenda dicens
 di quia non sermōni res sed rei est sermo subiectus. Et glosa super istum textum

Secunda
**Unde hereses
pullularūt
Heresis ari
Heresis euidi
Heresis mar
cionis & ma
nichei
Heresis basi
lides
Heresis euno
mi
Error multo-
rum
Hilarius
Glosa**

- Gregorius** Inquit non semper debemus intelligere ut uerba prima facie sonare uidentur maxime ubi ambigua sunt sed debemus recurrere ad intentionem loquentis. Et Gregorius inquit plerumque dum proprietates uerborum attenditur sensus ueritatis amittitur. Et Gregorius. xxvi. libro moralium. Non debet aliquis uerba considerare sed uoluntatem & intentionem. quia non debet intento uerbis deservire sed uerba intentioni & Hieronymus super epistolam ad Galathas testatur non in uerbis scripturarum esse euangelium sed in sensu. non in superficie sed in modulla. non in sermonum foliis sed in radice rationis. Propterea Ocham in dialogo falsificat hanc communem propositionem. uerba non ex opinionibus singulorum sed ex communi usu accipienda sunt. maxime in secunda parte. Dicit etiam quod in uerbis ambiguis & multiplicibus non est recurrendum ad communem intelligentiam sed potius ad intentionem loquentium. & ita dum est ambiguitas in doctrina alicuius dicentis uel sententis. Similiter recurrendum est ad intentionem dicentis ut ipse se exponat & exprimat uerum sensum quem permittat uis uerborum. nec est reprobandus nisi posset conuinci quod talis sensus uerus aliis dactis suis esset contrarius uel esset impertinens proposito suo. & ita etiam in simplici loquela ad intentionem loquentis recurrendum esse dicit idem doctor. & standum esse interpretationi eius nisi constet aut probabiliter uel uolenter presumatur quod tali modo loquendi ambiguo usus est ad docipiendum uel ad alium malum finem. Ex quibus omnibus concludo quod non ego erraui qui cum protestatione probabiliter multiplicem proposuerim propositionem inter disputandum declarandam. quae tamen etiam nullum potest facere sensum quem etiam aliquis doctor non reprobatus aut pro tali nondum per ecclesiam declaratus tenuerit. sed errauerunt potius qui propositionem habentem sensum catholicum quem permittit uis uerborum. & quod est magis in eo sensu catholico iam eis a proponente declaratam simpliciter hereticam esse iudicarunt. Quod etiam si ante declaratum sensum meum fecissent. licet forsitan excusabiliter errassent. tamen quia si uere docti sunt per se etiam poterant cognoscere habere propositionem duplicem sensum quod attendentes non solum simpliciter eam damnare sed in bonum etiam potius eam sensum interpretari debuissent.
- Augustinus** Nam Augustinus in libro de concordia euangelistarum illud Mathei exponens. nolite iudicare & non iudicabimini inquit hoc loco nihil aliud precipi existimo nisi ut ea facta quae dubium est quo animo sunt in meliorem partem interpretemur. De factis enim modis quae possunt bono & malo animo fieri temerarium est iudicare maxime ut condemnemus. Quod ergo de his quae sunt dicit Augustinus dictum pariter intelligamus de his quae dicuntur & ita speculatiuis applicantes sententiam Augustini. Concludamus quod in his dictis quae possunt habere bonum & malum sensum temerarium est iudicare maxime ut condemnemus.

QVESTIO SECYVND A DE PENA PECCATI MOR TALIS.

Si autem secunda conclusio quæ illi damnauerunt hec peccato mor tali finiti temporis non debetur pena infinita secundum tempus sed finita tantum.

e Et quia dum pono conclusionem in libello meo hec premittuntur uerba. Nisi essent dicta sanctorum que in manifesto sui sermonas uidentur dicere oppositum firmiter assererem infra scriptas cõclusiones

Assero tamẽ ipsas esse pbabiles & rationabiliter posse defendi. Quarum prima est hec. Peccatum mortale est in se malum finitum. Secunda est hec. peccato mortali finiti temporis &c. Quidam magister de hac mecum conclusione habes disputationẽ. quid inquit ipse aliud querimus testimoniũ q̃ tua cõclusio sit heretica. cũ tu ipsemet manifeste dicas eas esse cõtra dicta sanctorũ. Valens. n. cõsequẽtia ẽ cõtra dicta sanctorũ ergo est heretica. ostẽdi ego nũc ei ut et isenius ostẽdã quo modo mea cõclusio sentẽtis sanctorũ nihil repugnabat. & quõ erãt intelligẽda uerba. sed quãdo ita fuisset q̃ cõclusio esset cõtra dicta sanctorũ quãtũ ualeres sua cõsequẽtia & q̃ docto ut se ipse iactat theologo esset idigna parere põt unicuiq; ex su pradictis i prima cõclusiõẽ. Scio qd dicerẽt hic de isto magistro. Est enĩ is q̃ totiens i patris litteras misit de me quasi trophẽũ trũphũq; pollicentes. Sed uolo ut p̃mi si a principio rõnibus nõ cõuiciti agere cãm meã. Venio ad cõclusionem. & quã illi magistri iudicauerũt & cõclusionẽ ipsam & respõsiones ẽt quas es sup hac cõclusionẽ me interrogãtibũs dedi esse falsas erroneas & hereticas uolo prius declarare ipsam cõclusionẽ esse catholicã & cõsonã dictis lere orũm doctõrũ. dico aut meã quã si eã i alio sensu capias q̃ i eo quẽ ego p̃ ipsam intendo. iam nõ ẽ illa mea conclusio quam ego proposui. Propositio enim multiplex est multe propositiones deinde uolo declarare ipsas etiã respõsiones meas esse tales. tam de ipsã conclusionẽ q̃ de ipsis respõsionibus declarãdo s̃mper q̃ sensus meos. i. quos per illas intendo permittit uis uerborũ. Pro declaratione ergo conclusionis quinq; sunt notanda. Primo notandum q̃ in peccato duo possunt considerari. Conuersio ad bonum creatũ & auersio a bono incommutabili & increato. Primo modo peccatum est malũ finitum etiã secundum omnes doctõres. Secundo peccatum est malum finitum secundum cõmanẽ uiam. & quia conuersio ad bonum creatum quo peccãdo abutitur peccator est de intrinseca rõne ipsius peccati. Ideo dicitur q̃ peccatũ est intrinsece malum finitũ. auersio autem a bono increato facit ipsum esse extrinsece finitũ quia solum pro tanto dicitur infinitũ malũ quã est auersio ab infinito bono. & ideo solum relinquatur q̃ sit extrinsece & obiectiue infinitum malũ. Secũdo nota q̃ per tempus possumus intelligere solum tempus uie & hoc modo certum est q̃ neque peccatum nec quicq; aliud ad hominem pertinens possit esse infinitum secundum tempus cum tempus uie cuiuslibet uistoris sit non solum duratiõẽ & finitum sed etiã breue. Alio modo possumus intelligere per tempus tempus uie & terminã &

Quid sit facturus circa d̃ duratiõẽ & quõordine Propositio multiplex Primũ notandum in peccato Conuersio Auersio i

Secũdum notandum Tempus uie & terminã

Tertium.
Peccatū roo-
rale accipi
Pro actu
Pro reatu

hoc modo accipitur in conclusione & sic aliquid potest in homine durare per tem-
pus infinitum ut patet. Tertio nota q̄ peccatū mortale potest capi dupliciter. uno
modo pro actu prohibito uel omissione actus precepti a deo. Alio modo pro reatu
derelicto ex predicto actu prohibito uel dicta omissione actus. qui quidē reatu
in multis locis sacre scripture dicitur peccatū & per tale peccatū denominatur
aliquis peccator cessante uel transcurrente actu peccati primo modo dicti. Ex quo ter-
tio notando patet q̄ rationaliter est dicendum q̄ licet in illo qui damnatur pro
peccato mortali aliquando linatur ipsum peccatum pro quo damnatur quan-
tum ad entitatem intrinsecam ipsius actus qui primo modo denominatur pecca-
tum. non finitur tamen quantum ad reatum. immo si sic finiretur nō deberet ei

Quantum.
Deben capir-
tur dupliciter

pena eterna. & ita peccatum cui debetur pena infinita est infinitum secundum tem-
pus quātū ad reatū. Quarto ē notandū q̄ deberi capitur dupliciter uel .dupliciter po-
test intelligi q̄ alicui peccato debeatur aliqua pena. Vno modo dicitur id alicui de
beri quod ei aliquando reddetur & sic dicitur rationaliter & catholice q̄ peccato
fini temporis quantum ad entitatem intrinsecam & reatum non debetur pena in-
finita secundum tempus & isto modo intelligitur conclusio prefens q̄ peccato fini-
ti temporis nō debetur &c. Omne enim peccatum cui debetur isto modo. i. p̄ quo
aliquando reddetur pena infinita est dicto modo infinitum nec unq̄ aliquis dānatur
nisi peccatum pro quo damnatur sit illo modo infinitum secundum tempus. Habet
autem cōclusio & alium sensum catholicum hūc. I. q̄ nūq̄ debetur ita. I. q̄ redda-
tur alicui pena infinita secundum tempus nisi ipse sit finaliter impenitēs & sine fine
obstinet penitere de illo peccato quod obmisit uel commisit i uita ita q̄ pro tempo-
rali peccato predicto modo debetur pena infinita si non redeat peccator ad iustitiam.
Sicut enim penitētia finit peccatum quātum ad deacceptationem. Iuxta illud

Vindicta quā
de peccatore
petit deus q̄
fit

quātū q̄ hora sgeruerit peccator &c. Ita i penitētia de aliquo peccato perpetuat ip-
sum i reatu & deacceptatione ad penā infinitam. & sic nunq̄ alicui pena infinita de-
betur illo primo modo nisi habeat peccatū infinitum secundum tēpus. Vindicta. n.
quam de peccatore petit deus est quod redeat peccator spōte ad debitum obedientie.
dolēdo ē cōtemptu. alius torquetur quo usq̄ sic uelit. Alio modo potest intelligi

Nota

aliquid alicui deberi quo meritorie uel demeritorie dignus ē et qd ei ē reddetur si il-
lo decedat. & sic p̄ peccato mortali fini tēporis debetur pena infinita q̄ q̄ morta-
liter peccat i tempore unius hore ē dignus pena infinita. ipsaq̄ ei reddetur si i illo
finaliter decedat etiā postea q̄ nō habeat aliud peccatum infinitum secundum tem-
pus. hec distinctio huius distinctionis deberi est i frequēti usu apud theologos. Vnde iux-
ta istā distinctionem dicunt doc. q̄ peccato p̄ actu meritorio quē dū est i gratia elinit
nō debetur uita eterna. capiēdo deberi primo mō. q̄ a nūq̄ ei reddet. & similiter di-
cetur q̄ p̄ delectatione dū ē i peccato mortali nō debetur pena eterna q̄ a nūq̄ ei redde-
tur eo q̄ peccatū illud linetur & i eo nō moriet sed i gra. Ex predictis patet q̄ ipsa cō-
clusio mea habet sensum catholicum etiam secundū uisitatū modum loquēdi catholi-
corū doc. nec fuit dānāda p̄ heretica fallā & erroria cū oppositū eius potius falsū sit

Vitata disti-
ctio huius di-
stinctionis de-
beri
Epilogus

& erroneum. Ruditatis autem maxime erat credere q̄ ex predicta cōclusiōe ego i-
 tēdebam negare penam eternam damnatorum. Quinimmo ex cōclusiōe mea ha-
 betur perfructuō causae qua dānati in eternū puniuntur quam causam ego dixi esse
 perpetuationē reatus i aīa peccatoris per finalem eius impenitētiā & perpetuam
 obmissiōē remissōē de suo peccato quae opinio nō solū uideretur nō esse heretica,
 sed ita catholica ut nemo eam si sit catholicus & i sacris litteris exercitatus recte &
 rationaliter negare possit. Quod autem & propositio ex ui terminorū hūc sensū
 pretēdat patet Sic enim dicit propositio. Peccato mortali finiti tēporis nō debetur
 pena iānata secūdū tempus. In qua ppositiōe ego accipio deberi p̄ eo quod aliquā
 do p̄soluetur. quod uisitatissimū esse apud doct̄. it̄ patuit supra. & accipio peccatū p̄
 offensa & reatu. q̄ acceptio nō solū impropria ē uel abusua. sed frequēs i sacris lit-
 teris. postq̄ enim magister sententiarum i secūdo inquit. an trāseūte actu pecca-
 ti peccatū sit i eo q̄ peccauit donec ipse peniteat sic rēspōdet. Nō ē ignorādū pecca-
 ta duobus modis esse i aliquo & trāseūte actu. i. & reatu. Dicit etiā Durandus ibidē
 q̄ dupliciter intelligitur finiri peccatum. Vno modo per solam actus cessationem.
 Alio modo per peccati dimissionem. Quod autē etiā reatus dicitur aliquādo pec-
 catū expresse dicit Thomas ibidem sic dicēdo. Reatus medijs iter culpam & pens-
 foritur nomē utriusq̄ extremi. Sed nōne etiā accipitur peccatū pro reatu ibi. San-
 cta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis soluantur. illi eni
 defuncti pro quibus est orādū ut a peccatis soluantur nō sūt i peccato capiēdo pec-
 catū pro culpa mortali. neq̄ a tali peccato soluantur post mortē sed solū a peccato
 capto pro pena uel reatu pene isto modo etiam accipitur peccatum ibi peccata tua
 elemosinis redime & ita in multis alijs passibus scripture. Si ergo & sensus p̄pōnis
 catholicus & acceptio terminorū i p̄pōne catholica & probatissima. quid erat cur
 hāc cōclusionem meā pro heretica dānarēt. Nūc uenio ad rēspōsiōes meas. & p̄rio
 dixi q̄ si aliq̄s perseverabit tātū per tempus finitum i peccato mortali iste nō puni-
 etur nisi per tēpus finitū. quod dictū tripliciter uerificatur. Primo cū peccatū mor-
 tale pro reatu accipimus & nō p̄to actu commissionis uel obmissionis ut dictū est
 i declaratiōe cōclusiōis. Secūdo aduertendum q̄ ly peccato mortali de rigore logi-
 ce accipitur cōfusse & nō determinate. Tertio quia uerū sit q̄ si ille qui peccauit p̄se
 uerauerit rātum per tempus finitum in determinato peccato puta i obmissiōe pen-
 nitendi de suo peccato. ita q̄ aliquādo penituerit de ipso iste nō punietur de ipso ni
 si per tēpus finitū. & q̄ hos catholicos sensus & nullū a fide dissonū itēderē patet p̄
 id quod subiūxi in rēspōsiōe cum dixi stare cū ueritate cōclusiōis q̄ quilibet de-
 cedens in peccato mortali punietur in eternum. Cum autem ulterius quereretur a
 me an aliquis qui peccat rātū per tempus finitum uno peccato mortali & moria-
 tur impenitēs punietur in eternum. Respondi q̄ sic sed dixi q̄ talis non punietur
 pro illo actu solum quod uere respondum est ad questionem factam q̄q̄ etiam ue-
 rum sit quod si solum peccasset isto actu puniretur eternaliter sed ex quo questio
 ponit istum motū impenitentem ipse punietur etiam pro ipsa impenitentiā. im-

Nota
 Declarat cō-
 clusionē ex
 ui terminorū
 nō est hūc
 Magister sen-
 tentiarum
 Durandus
 Finiri pecca-
 tū dupliciter
 Thomas
 Rēspōsiōes
 quas auctor
 dederat
 Primo
 Secundo
 Tertio
 Questio
 Responso

mo pro infinitis obmissionibus penitendi & pro infinitis actibus aliis malis totalibus vel partialibus in quibus persistit damnatus. Sicut enim continue male uult damnatus: & ita continue peccat & demeretur non quidem aliam & aliam penam essentialem saltem & quae non est ipsa culpa sed eandem multipliciter ita punitur pro illis actibus malis in quibus continuat. quia uero id uideretur esse contra communem modum dicendi sanctorum. licet non contra rem dictam & sensum suum. Ideo tam scripto quam uerbo dixi me non asserere istam opinionem. scilicet in tali modo dicendi propter reuerentiam sanctorum. sed dixi eam posse probabiliter defendi. Finaliter etiam ultra predicta addidi quod quilibet decedens in peccato mortali ex reatu istius peccati. ideo punitur in eternum quia ex hoc quod decedit in isto reatu ponitur in tali statu quod necessitatur ad peccandum in eternum. peccato saltem perpetuo obmissionis penitendi & se disponendi ad gratiam. Predictas autem responsiones meas dixerunt illi magistri non esse satisfactorias argumentis & inquisitionibus suis immo quod errorem erori superaddidi per talem responsionem. propter quod & responsiones & declarationes dixerunt esse falsas erroneas & hereticas. Quod autem in hac tam reprobanda damnatione sua errorem erori ipsi superaddant & non ego quis non uideat nisi qui catholicas ueritates simul cum eis odit uel non intelligat. Breuiter autem recapitulando id quod intendo in hac conclusione est hoc quod uerum est quidem quod mortale peccatum finiti temporis est dignum pena eterna & ei debetur & etiam aliquando perfoluetur pena eterna si non fuerit dimissum ante mortem. Tamen si peccatum mortale est finitum secundum tempus non solum quantum ad entitatem intrinsecam positam actus prohibiti a deo uel priuatiuam obmissionis actus a deo precepti. Sed etiam quantum ad imputationem uel deacceptationem. reatum quoque & maculam quae in multis locis scripture & in communi modo loquendi doctorum sepe dicitur peccatum & quae sic est de ratione peccati eternaliter puniendi. quod si non maneat dicta imputatio uel macula nunquam peccato debebitur & aliquando perfoluetur pena eterna. De tali inquam peccato quantum ad omnia predicta finitum quae quidem finitum sit per penitentiam saltem de mortali actuali. Dico quod ei non debetur pena eterna intelligendo deberi alicui quod ei aliquando reddetur uel perfoluetur immo quibuscumque reddetur pena eterna pro peccato mortali illi sine sine fuerunt in isto peccato modo superius dicto. & hoc est quod legitur Gregorius dicere peccatorem puniri pena eterna quia peccauit in suo eterno. id est sine sine. & sic nos dicimus omnem hominem qui damnatur mori in peccato pro quo damnatur. Consentit & Thomas in quarto sententiarum. dicens ideo durare penam damnatorum in eternum quia culpa durat in eternum. Dico propterea quod in omni isto qui damnatur est unum peccatum infiniti temporis tam loquendo de tempore uel termini. scilicet obmissio penitendi quae in damnato nunquam habet finem & ita patet quod infinitas durationis peccati istius qui damnatur finitum dico quantum ad imputationem reatum uel maculam & uel penitentiam uel obmissionem penitendi de isto est causa quod ei debetur & aliquando perfoluetur pena eterna & hac satis de ista conclusione.

Nota

Recapitula-
tio

Gregorius

Thomas

QUESTIO TERTIA DE ADORATIONE CRUCIS ET IMAGINVM

ERTIA conclusio quam damnauerunt fuit hec.

Nec crux christi nec ulla ymago adoranda est adoratione latine etiam eo modo quo ponit Thomas.

t Hanc conclusionem per istos damnata ego non solum credo esse catholicam sed etiam ueriores suas opposita que est hec. Crux christi & imagines sunt adorande latine eo modo quo ponit Thomas. Minus etiam mihi uidetur ratiabilis si hoc opinio Thome

quod sit opinio Durandi. & Henrici de Gandauo. Ioannis de guarra. Roberti olchot. Petri de aquila & aliorum complurium quos ego sequor in conclusione. quod ut manifestum fiat ponam primo opinionem Thome quam ego non teneo. Deinde opinionem doc. quos sequor. Ex quibus patebit determinationem istorum magistrorum de mea conclusione preter id quod nec recta sit nec iusta. totum etiam oppositum preponere eius quod intendo in conclusione. Dicit ergo Thomas quod quia sicut dicit philosophus in libro de memoria & reminiscencia duplex est motus anime in imaginem unus in ipsam imaginem secundum quod est res quedam. alio modo in imaginem ut est imago alterius. inter hos duos motus est differentia quia primus motus quo aliquid mouetur in imaginem prout est res quedam est alius a motu qui est in rem cuius illa est imago. Secundus autem motus qui est in imaginem. in quantum est imago est unus & idem cum illo qui est in rem. & ideo concludit quod licet imagini christi ut est res quedam in se non debeatur adoratio et tamen ut est imago debetur eadem reuerentia que debetur ipsi christo que est adoratio latine. iste est modus Thome qui alius doc. merito uidetur extraneus & periculosus. nam ipsa imago etiam ut imago ut sic est distincta ab imaginato ut sic enim refertur ad imaginatum tanquam ad aliquid a se distinctum. quare etiam si ut sic terminabit adorationem latine. uidetur sequi quod aliquid aliud a deo adorabitur latine quod est absurdum. nec potest dici ut dicit Capreolus uolens saluare dictum Thome quod ipsa imago non adoratur locum sed imago & imaginatum sine unum totale obiectum adorationis. Quia aut huius totalis obiecti altera pars est ipsa imago que est ens creatum respectuum a ut non. Si non ergo non debet dici quod ex illis duobus fiat unum obiectum totale quia ex tali dicto sequitur quod utrumque illorum sit obiectum parziale licet alterum illorum principalius si sic sequitur quod aliqua res creata de genere relationis saltem partialiter terminabit adorationem latine. quod certe dicere uidetur male catholicum. eo magis quod non solum hoc non potest dici de re creata. sed etiam ipse persone in diuina ratione proprietatis relatione non sunt formalis terminus adorationis. Fundamentum autem Thome parum efficace uidetur. Nam cum dicit philosophus quod idem est motus anime in imaginem & imaginatum. non sic intelligit quod anima dicat imaginem ut imago est esse idem cum exemplum et ita quicquid uni debetur etiam alteri deberi. sed solum irredit hoc philosophus

Thomas Durandus
Henricus de
gandauo
Ioannes de
guarra
Robertus olchot
Petrus de aquila
opinio sancti
Thome

Contra responsionem capoli.

Contra fundamentum opinionis

q̄ motus recordatiuus quo aīa recordatiue mouetur ī imaginē ut ē imago etiā ter-
minatur ad imaginatū. Habet & aliū sensum uerū & est. quia si ego habeo conce-
ptum definitiuū unius relatiui intelligo etiā aliū sed q̄ cōs motus aīe & maxie uo-
lūtatis sit idem ī imaginē & imaginatū hoc nullo modo int̄dit philosophus patet a
simili etiā secūdu modū loquēdi quo utitur ipse Thomas. Sepe enī ipse dicit q̄ idē
est motus uolūtatis quo uolūtās fertur in finem. & ī ea qua sunt ad finem cū uult
ea propter finem. & tamen certum est etiā secundum eum q̄ ille motus ut attingit
finem est frustitio ut autem attingit ea qua sunt ad finem est uolus & non frustitio.
Videtur ergo aliis doctoribus nullo modo dicendum q̄ imaginem christi
etiā ut est imago adoremus adoratione latrie quia ut sic est res creata diuini-
tati non unita & q̄ magis est ut sic est entitas respectiua. propterea dicit Du-
randus. q̄ ista propositio crux christi adoratur latria. in sensu proprio est falsa ha-
bet autem sensum improprium uerum. & est iste. Christus ut rememoratus p̄ cru-
cem uel ut presens in cruce sicut imaginatum est presens in sua imagine adoratur
eadem adoratione ac si esset presens in se. & secūdu hunc sensum concedo ego etiā
istam propositionem. Crux adoratur adoratione latrie. hoc est ergo quod dicit Du-

Opinio alio-
rum doctorū
Opinio dura
di.

Opinio Ro-
berti olchot
& Henrici &
Io. de guarra
& petri d' aq-
la.

Que addant
Henricus &
Io. de guarra

randus q̄ adoratur rememoratiue & eandem sententiam int̄dit Robertus olchot
cū dicit q̄ magis prius modus ē loquēdi. dicere adoramus ante crucē. q̄ dicere
adoramus crucē. Hādē demiq̄ insam int̄dūt Henricus & Ioānes de guarra. Cū dicit
q̄ adoratur per accidens. & idem dicit Petrus de Aquila. Verum id quod plus ad-
dunt Henricus & Ioānes de guarra qui in hac materia completius loquuntur est
hoc. Dicunt enim isti q̄ imagini per accidēs siue rememoratiue debetur ille honor
qui per se debetur imaginato & rememorato. certum est autem q̄ nihil est cui per
se debeat latria nisi deus trinus & unus & christus propter unitatē suppositū dei
autem imago esse non potest. Restat ut si qua est imago cui per accidens & reme-
moratiue debeat latria sit imago christi. Verū quia talis imago principāter nobis
representat humanitatem xpi. Secūdario autem diuinitatem. uidetur q̄ prima-
rio per accidēs ei talis honor debeat q̄lis dētur p̄ se hūanitati xpi. humanitas s̄ xpi
per se sumpta solum adoratur yperdulia. ergo & tali imagini primario per acci-
dēs solū debetur adoratio iperdulie. Secūdario autē per accidens debetur ado-
ratio etiā latrie eo. l. modo quo dictum est. quia & ipsa imago secundario nobis
representat & rememoratur diuinitatem etiā ipsam xpi & in hoc habent consue-
tudinē cū Henrico Franciscus de mayronis. & omnes Scotiste qui dicunt q̄ humani-
tati christi non debetur latria. Thomas autem quia uidetur tenere oppositum de
adoratione humanitatis christi forte etiā ī isto casu ab Henrico dissentit & ue-
re opinio Thome ut dicit Fran. in tertio est aliquāter piculosa & ī ista materia de
adoratione non uidetur mihi esse eius uia bene tuta. eo enim usq̄ processit ut etiā
in tertio sententiarum diceret q̄ crucē christi in qua pependit etiā ut rei inanima-
te deberetur aliqua adoratio & tamen scimus secundum omnem theologiam q̄ id
quod non potest esse s̄brū susceptiuum sanctitatis uel uirtutis non potest esse ter-

Opinio Fran-
cisca de may-
ronis & scoti-
starum

Opinio Tho-
me aliquāli-
ter piculo-
sa in hac ma-
teria

minus alicuius adorationis & ille Io. capreoli defensor Thome ipse etiam fateatur id dictum Thome non posse defendi. nec habet aliam viam saluandi Thomam nisi qd Io. capreoli dicit qd ipsemet Thomas videtur deinde aliter sensisse in summa. Ex his ergo patere potest qd sic catholica conclusio mea & rationabiliter sua opposita & communi uis theologorum magis consona cuius sensum breuiter recapitulando dico qd hec propositio crux christi adoratur potest habere duos sensus. unus est proprius. scilicet qd crux christi siue ut res siue ut imago siue ut partiale siue ut totale obiectum adoratur tã quam terminus adorationis & iste est sensus quem intendit Thomas & quem ego nego. Alius est sensus improprius dicte propositionis. & est. crux christi adoratur. i. christus in ea ut in suo rememoratuo adoratur ac si esset presens in se & istum sensum ego concedo & cum ecclesia oro dicens. O crux aue spes unica. Et crucem tuam adoramus domine. Ex dictis iam patere multa possunt. Primo patet quid ego intellexerim cum dixi alias qd sequendo opinionem Henrici. & Io. de quarta imagine crucifixi debeat perdulsa quod erat. scilicet intelligendum ratione eius quod primario nobis rememorat & est humanitas christi & truncate hoc dixi quia ad auctores illos me referebam quos istus magister utpote ueteranus & lectos iam decus & perlectos existimabam. Secundo patet qd false ipsi dixerunt me negare omnem modum adorationis latrice. cum expresse ego dicam in conclusione me negare modum Thome quod etiam si nõ dixissem sed simpliciter sic staret propositio nec crux nec ulla imago adoranda est latricia. adhuc de uirtute sermonis ista propositio non negaret omnem modum adorationis latrice. nam patet secundum bonam logicam qd negatio uel distributio termini multiplicis non negat aut distribuit ipsam pro omni supposito cuiuslibet significati. alias ista propositio omnis canis est stella eẽt simpliciter concedenda uel simpliciter neganda. Sicut ergo non dicit copulatiue qd omnis canis celestis & omnis canis marinus & omnis canis latrabilis sit stella licet de omnibus predictis inconiunctim uel dicatur ita in ista negatiua crux non adoratur adoratione latrice. ubi si adoratur est equiuocum ad adorationem per modum termini & ad adorationem per modum rememoratui non negatur copulatiue omnibus modus adorationis inconiunctim tamen. Tertio patet qd ista propositio etiam sic absolute & indistincte potuit poni. Crux non est adoranda adoratione latrice quia in sensu proprio est uera aut saltem probabiliter sua opposita. qui sensus magis est attendendus de rigore sermonis qd sensus improprius in quo est falsa. sicut enim terminus analogicus per se positus stat pro famosiori significato. ita oratio habens sensum proprium & improprium si sine specificatione dicitur magis est accipienda secundum sensum proprium qd improprium & ideo eam ut dixi etiã indistincte potui posuisse sensum in quo eam intellego declaraturus inter disputandum. Ex quo infero qd licet in propositione multiplica forte modus sit facere sicut ego feci in ista de terminare. scilicet sensum in quo ponitur qd ipsam indistincte ponere maior tamen eẽ delectus in damnando indistincte & simpliciter propositionem ueram in sensu proprio propter falsitatem sensus improprii qd ponendo indistincte illam propositionem

propter ueritatem sui sensus proprii quod non solum uolui hic annotasse pro ista
conclusionem tantum in qua ego determinate nego modum Thome q̄ propter mol-
tas alias que licet habeant sensum catholicum quem semper promisi me declaratu-
rum ut modo etiam declaro. damnate tamen sunt simpliciter & indistincte .
Verum q̄ qualiteroq̄ sit de mea conclusione damnationem suam ab errore excu-
sare non possunt. sic euidenter declaro hoc formaliter fuit sua determinatio quia ip-
se negat omnem modum adorationis latric ad crucem . secundum uiam catholico-
rum doctorum & orationem quam facit uniuersalis ecclesia ad crucem . ideo dicitur
mea prelatam conclusionem esse scandalosam piarum aurium offensiuam . & con-
tra consuetudinem uniuersalis ecclesie hoc precise fuit illorum sententia . Primo di-
cant mihi ubi uidetur eis q̄ ego negem omnem modum adorationis latric ad cru-
cem secundum uiam catholicorum doctorum non utiq̄ habent hoc ex conclusio-
ne i qua expresse & specificate dico me negare modum Thome nisi forte quod cre-
dere non possum propterea q̄ nullum alium doctorem uiderint existimarent mo-
dum Thome esse omnem modum . ex responsione item mea hoc habere non pote-
rant me negare omnem modum adorationis latric secundum uiam catholicorum
doctorum . Cum expresse dicam in responsione me eum modum concedere quem
concedit Ioannes de guerra qui fuit preceptor Scoti . & sollemnis doctor Henricus
de gandauo nisi forte & Henricum & Ioannem uelint dicere non esse catholicos
quod necessario sequitur ex dictis suis nam cum ego eis dixerm me sequi Henri-
cum & Ioannem & ipsi deinde dicant me nō sequi catholicos doctores quis ex hoc
non inferat non esse illos quos dixi me sequi doctores catholicos . Quis autem hoc
ferat quis equo animo patiatur . Henricum & Ioannem tam prelatos tam excel-
lentes doctores ecclesie lumina fidei propugnacula pro non catholicis & consequē-
ter hereticis & infidelibus reprobari . non possum non stomachari aliquando . sed ta-
men me reprimam . Attendamus autem ad secundum errorem . Dicunt q̄ conclu-
sio est scandalosa & piarum aurium offensiuam & contra consuetudinem uniuersa-
lis ecclesie o damnatissimum iudicium uideant ut laquos effugere non possunt .
Aut enim conclusio mea non negat nisi modum Thome modo supra expolito . &
tunc patet conclusionem meam non esse contra consuetudinē ecclesie ut diffusissi-
me fuit declaratum . Aut ut ipsi uolūt negat omnem modum adorationis & negat
adorandas esse imagines forma ecclesie consueta & tunc conclusio non est scanda-
losa uel piarum aurium offensiuam sed simpliciter heretica . Cum enim iuxta Dama-
scenum honor secundum ritum ecclesie imagini exhibitus perueniat ad protothi-
pon qui modum ecclesie in adorandis imaginibus non obseruat ipsum imaginatū
& representatum quod est deus latric non adorat quare qui conclusionem hoc
negantem iudicat scandalosam & non simpliciter hereticam ipse est simpliciter di-
cendus hereticus .

Io. de guerra
preceptor Scoti
Henricus de
gandauo

Damasceus

QVESTIO QVARTA AN SVPPOSITARIA DEO POSSIT NATV
RA IRRATIONALIS.

Varta conclusio damnata per istos est hec. Non assentior communi
sententie theologorum dicentium posse deum quamlibet naturam
suppositare sed de rationabili tantum hoc concedo.

q

Per hanc conclusionem ego non intendo negare deum posse quam/
libet naturam suppositare. Sed solum intendo negare assensum par-

ticularitatem & explicitum huius assertionis. Deus potest quamlibet naturam suppo-
sitate & inter has duas intentiones magna est differentia quia etiam si hoc esset de
possibilibus secundum potentiam absolutam dei propositio tamen de uirtute sermo-
nis solum negans assensum posituum explicitum in particulari illius dicti non de-
rogat oportune dei de uirtute sermonis nec de uirtute sermonis heresim aliq̄. scilicet
& ratio est quia non omnis fidelis tenetur assentiri explicito & in particulari oibus
possibilibus secundum omnipotentiam dei absolutam aut illa explicito & in partu-
culari profiteri. sed quedam talia sufficit credere in generali & implicite & nulla p-
tinaciter discredere. ideo ego non sine misterio non posui conclusionem in istis ter-
minis deus nō potest quamlibet naturam suppositare sed in istis non assentior sen-
tentie dicenti q̄ deus potest quamlibet naturam suppositare. Ex qua conclusione de uir-
tute sermonis non potest inferri q̄ deus hoc nō potest. nec potest dici hec a me asse-
ri in conclusione. non enim in prima parte que est negatiua. nec in secunda ex qua
solum sequitur q̄ tantum habebatur actus concessiuus de natura rationabili distin-
cte. l. & in particulari. Nego igitur assensum particularitatem & explicitum huius asser-
tionis in me. deus potest quamlibet naturam suppositare & negare possum ratio-
nabiliter. tum quia oppositum etiam si sit uerum quia tamen nobis ignotum esse
potest in particulari & explicito uidetur q̄ non obligor explicito credere. tum maxi-
me quia non est facile falsificare aut conuincere assertionem illam. deus non potest
&c. omnipotentie dei derogante quod maxime confirmatur auctoritate solēnis do-
ctoris Henrici de gandauo qui postq̄ opposite fuit opinionis. q. l. quelibet natura
possit assumi. ad istam deinde declinauit q̄ solum rationabilis potest assumi. sic n.
scribit Henricus quia de nature assumende possibilitate non est dubitatio an de-
us possit sibi assumere quancumq̄ naturam assumptibilem. ideo tota difficultas
huius questionis uertitur circa possibilitatem nature assumende & sunt circa hoc
due pōnes solēnes. Dicit enim positio communior & solēnior. Cui quādoq̄ aliquis
tulit assentire consueui q̄ quelibet natura subsistens in creaturis potest assumi et
isti tenent q̄ aliqua natura sit eleuabilis. cui correspondens potentia non sit eleuabi-
lis quod mihi non uidetur posse rationabiliter pōna. Ad cuius intellectum est aduer-
tendum q̄ deus dupliciter habet esse in creaturis. Vno modo naturaliter & modo
congruenti nature alio modo uoluntarie & modo supergredienti limites nature.

Primo modo habet esse per lapsus in omni natura & creatura. Secundo modo

Henrici de
gandauo
Verba hērici

Prima positō
quam recitat
henricus

Cōtra hōc po-
sitionē ar.
Deū duplici-
ter habet esse
in creaturis.

habet esse solummodo in natura assumpta p̄ circūcessionē . & licet p̄ illapsum de
 us sit intimus of creature & intimior q̄ ipsa sibi aut forma materie p̄ circūcessio-
 nē tamē sit intimissimus of nature assumpte . & intimior q̄ in se alicui nature p̄ solū
 illapsum . Per intimationē enim circūcessionis nature assumpte assumēs unitur
 ineffabiliter & incōprehensibiliter nature assumpte qđ necesse est naturā assūptā
 amittere propriū eē subsistentie . si quod ante assumptionē in ea fuit . uel si nūq̄ ip-
 sum habuit subintrare esse subsistentie nature ad quam assumitur ut sit idem sup-
 positum subsistens in duplici natura . Vtq; enim illarum naturarū in unione ea-
 rū retinet suū proprium esse essentie . per illapsum autē deus intimatur omni crea-
 ture naturaliter & modo congruenti nature ad duo . scilicet ad actum nature primū qđ
 est esse stabiendum ut persistat & ad actum nature secundū quod est operari
 producendum ut existat . Sine illo enim illapso non potest creatura in esse persiste-
 re . neque propriam operationem elucere . Quia per illapsum deus creaturam in eē
 conseruat & cooperādo omnem suam actionem huc operationem illi ministrat di-
 cente Gregorio . libro . xvi . moralium . Super id Iob . xxiii . ipse solus est nunqđ non
 sunt angeli . & homines celum & terra unq; . Sed aliud est esse . scilicet clute & aliud
 principaliter esse . Sūt enim hec sed principaliter nō sunt quia in se metipsis nō sub-
 sistunt . ex quo creata sunt . cuncta quippe ex nihilo facta sunt eorumq; essentia rur-
 sum ad nihilum tenderet nisi eam auctor regiminius manu teneret . Ecce primum
 dictorum . & sequitur de secundo & simul per se nec subsistere ualerent nec mo-
 ueri . in tantum subsistunt in quantum ut esse debeant acceperunt in tantum mo-
 uentur in quantum occulto instantu disponuntur . arefcit terra . concurrit mare .
 ignescit aer . obtendebat celum . inardescunt homines . mouentur angelice uirtu-
 tes . num hec suis insunctionibus & non magis diuinis impulsibus agitantur .

Intimari per
 illapsum
 Gregorius
 Esse
 Absolūte prin-
 cipaliter .

Intimari per
 circūcessio-
 nem

Per circūcessionem uero deus intimatur soli nature quam ueluntarie assumit
 sed modo supernaturali . & hoc similiter ad duo . scilicet ad sublimādum naturā ad actū
 primū qui est esse subsistentie diuini suppositi . & potentiam ad actum . scilicet qui est
 operari actum beneficium intelligendi & uolendi . Sine dicta enim circūcessio-
 ne non posset natura in esse diuine subsistentie sublimari neq; differentiam opera-
 tionum percipere uidendo . scilicet & amando diuinam essentiam modo congruenti cre-
 ature . Sed per circūcessionem deus naturam assumptam ad diuinum eē subli-

Damasenus

mine subleuat & ad operationē diuinā pmouet dicte Damasceno . li . iiii . c . xxi . ca-
 ro domini delicata dicitur esse . & ip̄ cōi diuinali nō secūdū transmutationē natu-
 re . sed secūdū dispēnsationem unionis secūdū quā indiuisibiliter deo uerbo unita est
 caro p̄ eā q̄ inuicē naturarū circūcessionē & ita diuina caro diuinis actionibus di-
 tata est pp̄ sincerissimā ad uerbū unionē . sumit ibi carnē p̄ totā hūana natura . Ex
 his arguo sic . sicut se habet deus in omni creatura per illapsum naturalem ad duas
 actiones predictas supergredientes limes nature . ut ip̄ patet ex dicte Damasceni
 nec potest negari simile quo ad aliquid . quia sicut illapsum in quātū natus ē opari ī
 eo cui deus illabitur dicta duo . sic circūcessio nata ē quātū ē ex se sem p̄ operari ī

Argumētum
 hinc

la duo. Sed nulla creatura nature est susceptibilis . neq̄ potest et susceptibilis illas
 sus dei ad suscipiendum in se modo congruenti nature primam dei operationē per
 dictam quietem sit susceptibilis in se operationis secū de . quia nulla creatura pōt
 esse per substantiam cui nō possit cōuenire aliqua operatio per potentiam . q̄ locū
 dum philosophum in fine . iiii . methaphorū . oīa ope determinatur & sunt pp̄ suas
 operationes . & tamdiu sunt q̄diu possunt agere suas pp̄rias opationes . & cū desi-
 nunt posse operari suas proprias operationes . tunc simul desinunt esse . ut enim di-
 cit Damascenus ibidem ca . xvi . Intellectus in ipseus & priuatus cognitione nō uti
 q̄ erit unq̄ . Si enim inoperabilis & immobilis est inexistentis omnino est . per hoc a-
 p̄te insinuans q̄ si non posset eleuari propter intellectum non esset assumptibilis
 ipsa substantia intellectus . nec ipse homo . quia nec esset homo secundum q̄ premit
 ut ibidem . Quoniam aut rationale intellectuāle alias homo qualiter ergo homo
 actus est deus si eamem inanimatam uel animam anoin . i . sine intellectu assump-
 sisset . Nō hoc enim homo . ergo similiter nulla creature natura est susceptibilis . aut
 possit esse susceptibilis circumcessionis dei ad suscipiendum i se supra limites na-
 ture primam dei operationem predictam quietem sit susceptibilis in se operatio-
 nis secunde . secunde autem non est susceptibilis nisi per potentias intellectus & uo-
 luntatis ergo &c . Ideo licet argumentatio Augusti . tacta in prima rōne nō tenet
 de forma . tamē nō fallit in aliqua materia quin lequatur . si natura ista puta hoīs
 est eleuabilis secū dū essentiam quin sit necessario simul eleuabilis secū dū potētiā .
 & si nō secū dū potētiā . nec secū dū essentia . quā ad modū sequitur . si aīa fortis ē
 immortalis . & cuiusq̄ hoīs aīa ē immortalis . & si nō cuiuslibet . nec fortis . q̄ eadem tō
 immortalitatis uel mortalitatis ē i oībus . Et ideo talis argumentatio rōne materie ta-
 lis bene tenet ac si teneret secū dū forma argumēti quæ uera tenet uirtute forme
 habēdo . si aspectū ad eōem rōne q̄ conuenit alicui nature . puta immortalitas aīe . Il-
 la enī eadē ē i oī aīa . Videamus ergo de possibilitate & impossibilitate huius assump-
 tionis . Et ex parte . quidem ut diximus non est dubitatio . Sed quia nobis incogni-
 ta est ex parte susceptibilis Ideo nobis est difficilis intellectus ueritatis in dicta q̄
 sitione . Propterea hic est alia positio a predicta licet minus solēnis . quia tamen ma-
 gis applicabilis est animo . licet non uideatur ita uera propter inconuetudinem . ta-
 men forte uerior est q̄ . scilicet . nulla natura susceptibilis a deo sit dicto modo per circū-
 cessionē . nisi natura intellectualis magis mihi placet . Tenendo igitur hanc opinionē
 ad presens . Dico ad primum in oppositum incorporeis aīe rōnalis uel . angeli & in
 homine naturā corporis inquistū ordinatur ad aīam . ut p̄fectibile ad p̄fectionem .
 & in quo aīa sus operationē intellectuāle efficacius opatur amota ab ipso et dispo-
 sitione accidentali impediēte quā cū est separata ut toto cōpositū ex corpe & aīa cū
 sua intellectuāle sit ipsum susceptibile . & corpus mediāte substantia aīe & i ordie ad
 illam substantiam aīe . ut ipsa est potentia intellectuāle . ita q̄ nullo modo susceptibi-
 le sit id in quo non est potentia intellectuāle . & hoc sub potentia intellectuāle cōpre-
 hendendo totū id in quo principaliter consistit ratio imaginis existens in sub aīe

Philosophus

Damascenus

Augustinus.

Alia positio
 ab henrico re
 citata

ut nihil sit susceptibile nisi ratione imaginis dei que est in illo ut per circūcessionem
 uel secundū substantiā & secundū potētā simul ut in solo xpo uel secundū potētā solū
 ut i oibus his ipsa imago dei quali reimprimatur suo pchotipo quali denarius figu
 re a qua sibi imago sua impressa ē. hinc dicit Damascenus i ca. predicto q̄ secundū
 imaginē est in te uolente uolens deus uerbū factum est homo imago dei ē secundū
 intellectum. Quid autē q̄ secundū imaginē nisi intellectus quod melius igitur dicitur
 linquens. quod dicitur ē assūptū. quāsi diceret nequāq̄ hoc possibile fieri ē nisi rō
 ne ordinis quē habet ad intellectū. & loquitur cōtra illos q̄ posuerūt corpus huma
 nū assūptū in xpo absq̄ aīa rōnali. & cōprehēdit sub intellectu etiā substantiā aīe. cu
 ius uim & potētā etiā i assūptiōe ostēdēs subdit. Intellectus etiā est i medio dei
 & carnis. huius autem inhabitator dei imago. intellectus igitur intellectus mascul.
 & mediatur intellectus puritati & carnis grossitudini. intelligo autem per mixtio
 nem dictam unionem per circūcessionem intellectus diuini cū humano qui se
 cundum tres potētias que sunt. memoria. intelligētia & uoluntas existente sibi
 unita esse aīe unitur per circūcessionem quandam trinitati personarum in unita
 te diuine nature. ut sic per se & proxima causa siue ratio propter quam aliquid sit
 assumptibile a deo sit ratio imaginis dei que non est nisi in substantia intellectuali
 h. ut propter ipsam sola substantia intellectualis sit susceptibilis. & secundū hoc i glo
 riosa assumptione per circūcessionem qua natura diuina subintrat naturā assū
 ptam. Imago que est natura intellectuali assūpta unitur intime ipsi qd ē i natura
 diuina. quādamodū si cere i qua ē impressa figura sigillū ipsū sigillū re-applicetur secū
 dū eundē modū quo ipsū impressit subintrādo oēs angulos eius quali mō nō posset
 applicari illi i quo nō fuisset figura sua prius impressa. sed solūmodo effigies al q̄ qua
 le est uestigium dei in omni creatura nō intellectuali. ut secundum hoc nulla na
 tura non intellectualis nisi mediante intellectuali secundū dictū modū possit assu
 mi. Ad secundū q̄ ad deū possit fieri assumptio quia in ipso est ratio eē & substātia
 ne que est in natura assumpta. Dico q̄ uerum est q̄ id est causa. Nisi enim al
 iud esset nihil posset ad deum assumi. sicut nec una creatura potest assumi ad alie
 ram. Sed hec non est tota causa. licet enim sit causa ex parte assumptis. quia pro
 pter id ad ipsū possit fieri assumptio. non tamen ex parte assumptibilis in quo tota
 causa assumptibilitatis est quod est imago. & per hoc solum circūcessibilis a
 deo & deuabilis ad dictam unionem in diuina essentia in unitate persone secundū
 dictum modum. Vnde nec aliqua causa finalis propter quam faciēda est a deo
 alterius nature assumptio possit eē in assumendo alia naturā q̄ intellectuā. q̄ nō
 est nature assumptio finaliter nisi ad illius aliquā p̄motiōē & p̄fectiōē i sua de
 uatione qualem nō pōt habere nisi natura intellectualis. hec Henricus q̄si ad uerbū.
 Non recte ergo determinatum fuit meā cōclusionē de uirtute sermonis sapere here
 sim que solum negat posituum asseritum contradicendi Henrico. Cuius opinio
 nis damnationem nec ego unq̄ legi. nec credo ipsi unq̄ legerunt. Hoc scio q̄ nec
 Scotus nec Gotfredus. nec Io. de guarra. nec Durandus. nec Thomas angliscus

Damascenus

Scotus
 Gotfredus
 Io. de guarra
 Durandus
 Thomas an
 gliscus

nec Robertus de collororto. nec Bernardus de gannaco. quos ois uidi recitantes opi-
nionem Henrici ipsam unq̄ hereticā uel heresim sapere iudicauerūt. Quod ne ipsi
enī irrationabiliter fecisse uideātur uolo breuiter ponere modū secundū quē uidet
Henricus tutari positionē suā. Sūt autē due precipue rōnes cōtra henricū. Prima rō
in hoc stat q̄ in deo est ois rō substantiandi. q̄a plenitudo ē ois esse. ergo uidetur q̄
quālibet naturā possit substantiare & suppositare. Secūda rō est q̄a deus ī triduo
suppositauit corpus quod erat in sepulchro quod tamē nō erat rationabile. & sicut
suppositauit pro triduo poterat suppositare & pro quantocūq̄ uoluisset tempore.
hec sunt duo precipua fundamenta opiniois opposite. & istamet ut uisam est ī re
citatione opiniois eius adducit henricus contra se. Ad primā rātionem ut uidimus
respōdet q̄ uerū est q̄ plenitudo totius esse est in deo & ois rō substantiādi & sup-
positandi plenissime in eo reperitur. Sed hoc nō ē totalis eī assūptibilitatis alicu-
ius nature. sed ē cōcausa. Nisi enim id esset assumēs nō posset assumere. Sed uis
hoc aliquid requiritur in assumēdo p̄ qd sit assūptibile. & hoc ē rō imaginis & finaliter
aptitudo supernaturalis eleuatiōis ad beatificā opationē. q̄ cū in sola natura intelle-
ctuali reperitur. Cōueniēs uidetur q̄ ipsa sola sit assūptibilis. cū uideatur rōnabi-
le q̄ natura q̄ nō potest eleuari ad actum secundum. nō possit etiā eleuari ad pri-
mum. Ex qua rōsponse uidetur uelle henricus saluare q̄ nihil derogetur diuine
omnipotentie quando quidē totū id quod illi in deo ponunt est. tñtū cōcludūt ipm
posse sic suppositare. totū id enī tribuit henricus deo. nec negat qn rāione eius qd
requiritur ex pte assumētis nō possit assumere quālibet naturā plenissime nō sit ī
deo. Sed hoc dicit est q̄a natura ipsa irrationalis nō ē assūptibilis. nō pp̄ defectū diui-
ne oipotētie. Sed potius pp̄ diuine nature excellētis. & irrationalis nature deformē
deficientis. Ad secūdā rōnē uidetur multipliciter posse dici. Primo est rōsponso hē-
nici qui dicit q̄ naturā istius corporis assūpsit inquitū ad aiām ordinabatur itelle-
ctualē. rōne cuius ordinatiōis ēt ipm corpus pōt dici intellectuāle ministraliter. i.
& dispositiue. Ex ut cōpletius respōdeatur ē dicēdū q̄ cū dī nō posse a deo assumi
nisi naturam intellectuālem. intelligitur q̄ nihil preter illam sic possit assumi q̄ sit
primo assumptum & totum ac adequatū assūptibile. Corpus autem in triduo
nō sic fuit assūptū ut patet. sed solū ut pars nature rōnalis que erat totale & primo
assūptū. Preterea etiā forte diceret aliquis q̄ nō proprie dicebatur suppositari in
triduo id corpus. quia nō est natura suppositabilis supposito proprio. Unde & cōse-
quēter dici posset nō improbabiler q̄ terminare depēdētis nature istius corporis
non est ea suppositare. alias totum terminans dependentiam uel innocentiam par-
tis suppositaret eam quod non dicitur. & ita licet uerbum in triduo terminaret de-
pen sētū istam corporis quā terminasset tota humanitas. uirtute cuius corpus ī tri-
duo cōcabat christo id ydioma suum iacere in sepulchro. non tamen proprie sup-
positabat corpus sicut suppositaret naturam humanam. Cuius signum euidentissī-
mum est q̄ natura istius corporis nō cōmunicauit x̄po id ydioma corpus ī triduo.
sicut natura hūana cōmunicauerat sibi & adhuc cōicat cōcretiue id ydioma homo

Robertus de
collororto
Bernardus d'
gannaco
Due rāiones
cōtra henricū

Solutio p̄tē

Solutio secū/
de multiplex
Prima

Secunda

Augustinus .

Et sic patet responſio ad predicta obieſta cōtra opinionē henrici qui de aliis natu-
ris irrationabilibus uideatur quaſi hoc dicere q̄ uerbum nō poſſet eas aſſumere p̄ cir-
cūceſſionē. aut ſuppoſitare ſuppoſitionē preſertim habēte cām finali. Inquit enī
ſic ipſe. nec aliquis ſuis poſſit eſſe aſſumptionis alterius nature q̄ intellectualis. q̄ a
aſſumptio non eſt niſi propter promotionem nature aſſumptę qualem non poteſt
habere niſi natura intellectualis. Vnde Auguſtinus ſuper Ioannē. uerbū uoluit na-
ſci ex homine ut tu ſecurus naſcereris ex deo. Vnde uidetur q̄ de alia natura q̄ non
naſcitur ex deo per gratiam de ea fruſtra naſceretur deus. Ex his patere poteſt q̄
non irrationabiliter poſſum ego non habere actum explicum contradicendi huic
opinionī in particulari. Et quia iſti magiſtri in hoc etiam precipue inſtabant q̄ ta-
les concludiones ſaltem non diſputarentur propter ſcandalū. hoc uolo dicere de iſta
cōduſione q̄ etiā ſi ſua oppoſita ſit uerior & magis ſecū dū eōdem uiſ. tamē ſi publi-
ce diſputetur ſcandalōſa magis erit a ſp̄ uulgares & piarū aurū offenſiua. Quis enī
rudis & ſimplex nō offendatur ſi audiat aliquē dicētē poſſibile eſſe q̄ iſte ppoſitio-
nes ſint uere. Deus eſt alius deus eſt lignū. Quid ſi etiam illas quas multi ſequē-
tes predictā opinionē cōcedūt. deus pōt eſſe dānatus ad infernum. deus poſſet tor-
queri a diabolo in inferno. Diabolus pōt eſſe deus q̄ licet apud multos doctos loquē-
do de potētia abſoluta nullius ſint ſcandalī. tamē uulgares & ſimplices certe multo
magis offenderentur q̄ ſi audiant q̄ alius nō poſſet uniri nature diuine in unita-
te ſuppoſiti ut dicitur modo declarato in concludione mea. quaſi iſti patres dixerunt
ex ui ſermonis derogare diuine omnipotentię & per hoc ſapere hereſim. neſcio cui
logice ſimo cui theologie innotuerit. Nā dicit quēſo an ille qui dicit ſe non aſſentiri
aliqui ppoſitioni dicat de rigore ſermonis oppoſitum iſtius cōduſiōis cui nō aſſen-
tit. Dicantq̄ utrum ualeat conſequētia. non aſſentior aut non habeo aſſenſum hu-
ius cōduſionis. Papa ſedet. ergo credo iſtam. Papa non ſedet. nonne antecēdēs cēt
uerum in dormiente. & qui nullum omnino haberet actum i quo cōſequēs poſſet
eſſe falſum. Preterea ſi preſens concludio derogaret diuine omnipotentię ſecū dū ue-
ram theologiā. non ſolum ſaperet hereſim ſed heretica eſſet iudicanda ſimo etiā
catholicus dormiens aut paruulus nō habēs rōnis uſum & qui nō haberet aſſenſū
iſtius ppoſitionis. Deus pōt quaſlibet naturā creatā uo ſuppoſitare eſſet hereticus. aut
ſaltē erraret ſi fide q̄d nemo diceret. Ex quibus patet nō eſſe rectā dānationē ipſorum.
Fuit enī hec formaliter determinatio ſua cōſiderata reſpōſione ipſius pponentis &
opinionis ac motiuis & rōnibus henrici cuius opinio inuenitur ponēs cōduſionem.
Viſum eſt nobis plātā cōduſionē ex ui ſermonis derogare diuine oīpotentię & per
hoc ſapere hereſim. Primo enī decepti ſunt q̄ cū dicerēt ego me ſeq̄ in hoc Henricū
nō intellexerūt q̄ p̄ nomen hoc denotabāt ipſam cōduſionē de qua quēbāt ut expo-
neretur. In hoc ergo. i. ſi ipſa cōduſiōe id eſt ſi nō aſſentendo huic. deus pōt quaſli-
bet naturā &c. dixi me ſequi henricū. & nō denotari p̄ hoc opinionē q̄ dicit. deus
non poceſt quaſlibet naturam ſuppoſitare. Sed ipſi forte crediderunt iter unū dictū
& aliud non eſſe differentiam. cum tamen ſi docti ſunt theologī ſcire debeāt quid

interfit inter aliquod possibile de potentia dei explicitè non credere & ipsam explicitè discredere. Secundo debent meminisse quod ex eorum dictis sequitur q̄ Henricus ille qui per excellentiam doctrine solèns doctor uocatur. mortuus sit hereticus qui ut supra usum est in senectute sua ad istam opinionem declinauit & i ipsa permanfit. q̄ non quilibet natura a deo sit suppositabilis. Tertio sicut & in damnatione precedentis conclusionis. ita & in ista qualitercūq; sit de conclusione ipsi omnino errant quia si uerum est ut ipsi dicunt q̄ conclusio sit contra omnipotentiam dei. tunc conclusio est simpliciter heretica. & nō heresim sapiens ut ipsi dicūt. Quarto & ultimo errarunt. quia si etiam opinio henrici esset heretica omnino conclusio de uirtute sermonis non esset heretica. quia de uirtute sermonis non inserit illā opinionem ut diffusissime est declaratum. & tamen ipsi specificate damnarunt ipsam de uirtute sermonis.

Henricus doctor solèns

QVESTIO QVINTA DE MAGIA NATVRALI ET CABALA HERETICORVM.

Varta conclusio per illos dānata fuit hec. Nulla est scientia quæ nos magis certificet de diuinitate Christi quam magia & cabala.

q̄ Hanc conclusionem ego declarando dixi q̄ inter scientias quæ ita sūt scite q̄ neq; ex modo procedēti. neq; ex suis principis. neq; ex suis conclusionibus inijuntur reuelatis. nulla est quæ nos magis certificet eo modo quo de hoc certificare possunt scientie humanitus inuente q̄ magia illa de qua ibi ponūt cōclusiones q̄ est pars scientie naturalis. & pars illa cabale q̄ ē scientia & nō est theologia reuelata. Dixērūt isti magistri q̄ declaratio mea non erat ad propositū uerborū prefate cōclusionis. & q̄ prefata conclusio de uirtute sermonis erat falsa erronea & heretica in qua sua damnatione quot sint damnanda q̄ se sigillatim uideamus. Primo dicant mihi quomodo esse potest magis declaratio mea ad propositum uerborum conclusionis mee. Quid enim est in illa declaratione aliud q̄ explicitè declarare uim singulorum terminorum in conclusione positō. Ibi enim primo exponitur quid intelligam per scientiam cum dico nulla scientia. & quid pro certificare. quid per magiam. quid per cabalam. nec uideo ego qd ulterius restet declarādum. Secundo uolo ostendere q̄ de uirtute sermonis non solum est falsa & heretica. sed imo sua opposita ē falsa. & secūdū ipsos totaliter heretica. Dicta enī cōclusio est una negatiua quæ exponitur disūctiue per tres categoricas sic. Nulla sciētia nō reuelata &c. Alia a magia & cabala certificat d diuinitate xpi. uel magia & cabala nō certificat &c. uel magia & cabala magis nos certificant de deitate xpi q̄ alia sciētia nō reuelata. Ista aūr disūctiua ē uera & catholica. q̄a sal tē habet unam partem uerā. Et ita patet q̄ de uirtute sermonis non est falsa. sed q̄ sua opposita secundum eos sit heretica patet. Nam opposita huius nulla scientia non reuelata &c. magis certificat &c. est falsa. Aliqua scientia non reuelata magis

Primo

Secundo

certificat de deitate christi q̄ magia & cabala ad quam sequitur de uirtute sermo-
nis q̄ magia & cabala certificat de diuinitate christi quod ab eis reputatur pro he-
retico. & ita patet q̄ dum uolunt damnare de uirtute sermonis istam negatiuam.
nulla scientia magis certificat de diuinitate christi q̄ magia & cabala coguntur per
suum iudicium ipsimet habere pro catholica istam affirmatiuam. Magia & cabala
certificat nos de diuinitate christi. Quam autem i se sit ipsa cōclusio uera profecto
euidētissime potest declarari. licet enī nulla sit sciētia humanitus inuenta quæ nos
certificare possit de diuinitate christi. quia certificationē de diuinitate eius ut in pre-
cedenti diximus cōclusionē nō habemus nisi ex modo faciendū miracula quæ fecit
quæ miracula & esse facta ab eo & esse taliter facta nō nisi ex testimonio scripture
scimus. Tamen si quid ad hoc nos possunt adiuuare scientie humane. sicut & adiu-
uant in cognitione multarum ueritatū supernaturaliū. nulla est quæ magis nos
possit adiuuare q̄ magia & cabala quas diximus. Ad hoc enim ut miracula christi
nobis suā testentur diuinitatē. oportet cognoscere primo q̄ nō poterūt fieri i uir-
tute naturali. sed solum i uirtute dei. Secūdo oportet scire q̄ illā uirtutē a se habue-
rit christus et nō aliunde. In primo nulla sciētia hūana nos potest adiuuare magis q̄
illa qua cognoscitur uirtutes & actiuitates agētū naturalīū & eorū applicatiōes
proportionēsq̄ ad inuicē & ad sua passia naturalia. & quid possunt uirtute propria
& quid nō. hoc autē inter sciētias humanas magis cognoscit ista scientia quā ego uo-
co magia naturalē de qua posite sunt cōclusiones & illa pars cabale quæ ē de uirtu-
tibus corporū celestīū per quas quia cognoscitur nō posse per uirtutes naturales il-
la opera fieri quæ fecit christus. Ideo ego iter magicas cōclusiones istā propositionē
posui. Miracula christi nō poterūt fieri per magiā utpote illā cōclusionē. sc. cuius
ueritas ex ista sciētia possit haberi. & ita patet iudiciū istorū magistrorū non bene
fuisse magistrāle & presertim cum ipsi de uirtute sermonis damnent eā quæ est ta-
lis q̄ etiam si sensus eius quem diximus non esset catholicus adhuc ipsa nō esset in
se damnanda quia de uirtute sermonis nō inserit illum sensum. cum sit propositio
negatiua exponēda disiunctiue per tres cathogonicas ut dictum ē supra. Et ad ple-
nitiem huius cōclusionis declarationē. primo est sciendū q̄ sicut supra dixi p̄ hāc
cōclusionē nō intendo cōparare magiam & cabalam ad sciētias reuelatas. Quia
non accipio i cōclusiōe sciētia generaliter. sed pro sciētia quæ neq̄ ex modo p̄ce-
dendi. neq̄ ex suis principiis. neq̄ ex cōclusionibus innititur reuelationi. neq̄ etiā
in presenti cōclusionē loquit de certitudine scientie habite ex reuelatione modo p̄-
dicto. sed de certitudine sciētie inuenta uel acquire per demonstrationem. non a
priori sed a posteriori per effectus. sc. quare in eōdo dicere q̄ si aliqua scientia huma-
nitus adinuenta & non reuelata certificet de diuinitate christi p̄ miracula eius. hoc
maxime facit scientia qua cognoscuntur uirtutes & actiuitates agētū naturalium
& eorū applicatiōes ad inuicē & ad sua passia naturalia. & per quas cognoscitur qd
possunt agētia naturalia uirtute propria. & quid non. Nam hoc cognito uidentes
deinde opera christi excedere gradum & terminum illorum quæ possunt fieri per

Duo requiri
ad hoc ut xpi
miracula sua
nobis testen-
tur diuinitatē

Nota

niorem huius cōclusionis declarationē. primo est sciendū q̄ sicut supra dixi p̄ hāc
cōclusionē nō intendo cōparare magiam & cabalam ad sciētias reuelatas. Quia
non accipio i cōclusiōe sciētia generaliter. sed pro sciētia quæ neq̄ ex modo p̄ce-
dendi. neq̄ ex suis principiis. neq̄ ex cōclusionibus innititur reuelationi. neq̄ etiā
in presenti cōclusionē loquit de certitudine scientie habite ex reuelatione modo p̄-
dicto. sed de certitudine sciētie inuenta uel acquire per demonstrationem. non a
priori sed a posteriori per effectus. sc. quare in eōdo dicere q̄ si aliqua scientia huma-
nitus adinuenta & non reuelata certificet de diuinitate christi p̄ miracula eius. hoc
maxime facit scientia qua cognoscuntur uirtutes & actiuitates agētū naturalium
& eorū applicatiōes ad inuicē & ad sua passia naturalia. & per quas cognoscitur qd
possunt agētia naturalia uirtute propria. & quid non. Nam hoc cognito uidentes
deinde opera christi excedere gradum & terminum illorum quæ possunt fieri per

agentia naturalia. cōcludimus necessario q̄ fuerūt facta uirtute diuina quod scire nō possemus alio nō cognito. Nam ignoratis terminis potētie & uirtutis rerum naturalium stat nos dubitare illa eadem opera que fecit christus posse fieri per media naturalia. Cum ergo talia maxime cognoscat illa pars cabale que est de uirtutibus ceeporum celestium. & illa pars sciētie naturalis. quam ego nunc uoco magiam naturalem. & plures etiam catholici doctores. sic nominauerunt. qualitercūq; alii ipsam nominare uelint. Ideo non heretice nō superstitiose sed sciētifice. sed uerissime sed catholice dixi per talem magiam & cabalam adiuuari nos in cognoscēda diuinitate christi. De ista autem magia naturali faciē mētionem etiam summus theologus Guilielmus episcopus parisiensis coetanus Roberti linconiensis q̄ dicit q̄ magi prohibiti dicuntur magi quasi mali quia mala faciunt. Magi autem naturales dicuntur magi quasi magni q̄ magna faciūt & quia isti tollere nō poterāt hoc nomen magie. & tota urbe exclamabāt me approbare necromātiā quam tota ecclesia damnabat. Dico iterum & iterum dico q̄ hoc nomē magia est nomē equiuocū ad id quod dicitur necromātia que fit per pacta & federa cum demonibus & ad partem practice sciētie naturalis que nihil aliud docet q̄ facere opera mirabilia mediante uirtutibus naturalibus per applicationem earum ad inuisa & ad sua passa naturalia. & hęc nūq̄ damnauit ecclesia. nec damnare potest. sed plures ecclesie sancti doctores & catholici eam approbauerunt & secuti sunt. De hac ut dixi tractat Guilielmus parisiensis in suo de uniuerso corporali & spiritali. & dicit q̄ illa magia prohibita maxime abūdauit ī egypto. quia ibi uigebat cultus demonū. Illa autem naturalis in ethiopia & india. quia ibi est maxima copia herbarum & aliarum rerum naturalium habētium efficaciam ī ista naturali magia. Et alibi etiam in suo libro de legibus eiusdem sciētie meminit eam asserēs esse partem sciētie naturalis. Hęc naturalem magiam nō erubescit uir catholicus & sanctissimus Albertus magnus dicere se fuisse secutum & experētis in ea multa cōperiisse. Et quod oportet plura dicere. Dicāt mihi isti magistri utrum hoc quod ego uoco magiam naturalem sit res prohibita aut aliquid continens quod sit contra fidem hoc dicere non possunt etiam uolētes. At dicēt ī hoc te reprehendimus q̄ eam uocas magiā & equocatione uocabuli scandalum facis in mentibus fidelium. Item habemus apud doctores nostros q̄ omnis magia est prohibita. si ergo omnis prohibita sequitur q̄ nulla eōcessa. sed tu dicis q̄ aliqua est nō prohibita. ergo cōtradictorie sentis ad doctores ecclesie. Mira profecto dī ruditas sic dicentium. Primo enim impolitio nō minus non fit nūc a nobis. sed utimur nominibus & significationibus eorū ex antiquorum cōsuetudine. Si ergo ipsi hęc partē sciētie naturalis magiam uocare uoluerūt. Quid me uis notare nomina. & q̄ illi magiā nominauerūt a me uocari geometriam uel arithmeticam. Nec ego primus nec nouus istam sciētiam uocaui magiam. sed multi ante me & sancti & docti uiri. illi in ius trahantur. illi damnentur: si damnabile est istam scientiam hoc nomine nuncupari. Quam tamen nominis impolitionem recte fuisse institutam. Si recte paulum cōsiderauerimus possumus

Guilielmus
 parisiensis
 Robertus lin
 coniensis
 Magia nomē
 equiuocum

Guilielmus
 parisiensis

Albertus ma
 gnus

Magus nom̄
perlicum
Pythagoras
Druides
Prophetes
Senedrim
pharisei
Cabalistæ
Gymnosophi
ste
Sacerdotes
philosophi
Magi

faciliter intelligere. Vocabulum enim hoc magus nec latinum est nec grecum, sed perlicum, & idē lingua perlica significat quod apud nos sapiens. Sapientes autē apud perlas idem sunt qui apud grecos philosophi dicuntur sic uocati a pythagora q̄ prius dicebātur sapientes. Fere enim apud diuersas gentes diuersis nominibus sapientes eorum nuncupabantur, ut druides apud gallos, prophetes apud hebreos uel senedrim, uel pharisei uel cabaliste, apud iudeos gymnosophiste, apud egyptios sacerdotes, apud grecos philosophi, apud perlas magi, & sic de aliis. Sicut etiam regia dignitas peculiariter apud diuersas nationes habet nomina ut rex egyptiorū qui prius Ptholomeus, Postea pharao, perlarum arthaxerxes, Romanorum Cæsar, Indorum prestan, & est qui nunc corrupto uocabulo a nobis uulgaribus dicitur prestiter Ioannes & sic de aliis. Si ergo magia idem est quod sapientia mento hęc practica scientie naturalis quæ presupponit exactam & absolutam cognitionem omnium rerum naturalium quali apicem & fastigiū totius philosophiæ peculiari & ap̄ proprio nomine magiam, i. sapientiam sicut Romam urbem, Virgiliū poetā, Aristotelem philosophum dicimus appellare uoluerunt. Quod si hoc nomen magi ita abhorremus utiq; neq; euangelium patienter audiemus dicens q̄ magi uenerunt ab oriente adoraturi christum. Non erant illi magi necromantes & cum de monibus confederati qui hostem demonum, immo dominum & de eis mortuū phaturum uenerunt adorare. Sed erant ueri sapientes celestium & terrenarum rerum scientiam edocti, qui ipsam patris sapientiam in humano corpore factam intellexerunt & uenerati sunt. Hanc autem differentiam aperitissime dat intelligere Hieronymus in epistola ad paulinum, in qua mentionem faciens de appollonio thiano ait. Appollonius thianus siue magus ut uulgo siue philosophus ut pythagorici dicūt. In quibus uerbis expresse significat Hieronymus q̄ illud quod est uera philosophia a uulgaribus quandoq; creditur esse illud quod ipsi appellāt magiam. Non ergo ego sum reptē hēdendus qui ex proprio & uilitato modo loquēdi non solum doctorum ecclesie, sed etiam ipsius euangelij hanc sapientiam naturalem magiam uocauerim. Sed neq; q̄ equiuocatione uocabuli sc̄dalum fecerim fidelibus, quia in conclusionibus meis non sum usus hoc nomine indistincte & eq̄ uoce, sed ad tollēdam omnem cuiuscūq; suscitæ opinionis occasionem distinxim magiam licitam ab illicita, & naturalem a superstitiosa, declarans quid sit ista naturalis & quid possit, & quid non possit taliter ut etiam simplices & rudes impiū aliquid uel erroneum in fide de meis conclusionibus suspicari non possunt in quibus magiam prohibitam omnino reuellens & detestans posui hanc primam conclusionem precise in is uerbis. Tota magia quæ in usu est apud modernos & quam merito exterminat ecclesia nullam habet firmitatem, nullam ueritatem, nullum firmitermentum, quia ponit ex manu hostium prime ueritatis potestatum harum tenebrarum, quæ tenebras falsitatis male dispositis intellectibus effundunt. Et post istā conclusionem pono secundam quæ dicit q̄ magia naturalis est licita & non prohibita & pretestor de me ista tantū locuturum, quo facto quæ amplius suspitio rema-

Hieronymus
Appollonius
Thianus

Nota

mere potest aut quod scandalum fieri per equiuocationē huius nominis magia quā
se distinxisse & cum reprobatione illius superstitioſe & diabolice istam naturalem
approbaſſe non ſolum non ad ſcandalum, ſed ad edificationem pōe eſt ſimplicibus .
Ex quibus ego multos uidi qui audientes q̄ magi uenerunt adorare chriſtum, ere Nota
dentes nihil aliud ſignificare hoc nomen magos q̄ necromantes, hinc ſumunt ar/
gumentum q̄ magia non ſit prohibita, nec contra fidem chriſti quādo ipſum chri/
ſtum magic cultores primi adorauerunt. Vult eſt ergo docuiſſe ſc̄des ne cum ma/
gum audiunt, demonum cultorem ſemper intelligant, Et cum audiunt apud per/
ſas magos in ſummo honore & reuerentia habitos propter eorum doctrinam & ſa/
pientiam ſciant philoſophos illos fuiſſe non necromantes, quos utpote populis exi/
ciales & damnosos, ſmo peſtiferos omnes gentes ſemper ciectos & male habitos p
ſecute & deteſtate ſunt . Similiter cum legunt Albertum inter experimenta magie Albertus
multum temporis conſumpſiſſe de magia naturali, hoc intelligant non de prohibi/
ta, ne exemplo tanti uiri illi ſe dedant quod illi licuit ſibi quoq̄ licere preſumentes
Scandala ergo tollunt non generant de mentibus fidelium noſtre magice concluſio
nes. Quod ſi quando legunt apud doctores omnem magiam eſſe prohibitam ſta/
tim utiq̄ ex cauſis prohibitionis intelligant ipſos de ea ſolum loqui qui habet com/
mercium cum demonibus, & de naturali nihil eos intendere. Eſt autē ut dicit Hy/
larius intelligentia dictorum ex cauſis aſſumenda dicendi. Quod ſi ad unum uerbo Hy/
rarius intelligentia dictorum ex cauſis aſſumenda dicendi. Quod ſi ad unum uerbo
rū uolunt recurrere poſſunt ſcire ex dialctica q̄ negatio uel diſtributio termini mul/
tiplicis non negat aut diſtribuit ipſum pro omni ſuppoſito cuiuſlibet ſignificari
copulatiue. Quare cū iſte terminus magia ſit equiuocus ad ſuperſtitioſam & ad na/
turalem diſtributio addita ei non diſtribuet ipſum pro quolibet ſuppoſito cuiuſli/
bet ſignificari copulatiue. Sed ex dictis q̄ omnis magia prohibetur habebitur ſolū
q̄ omnes ſpecies magie ſuperſtitioſe quæ omnes ſecundum unum nomē & unam
rationem dicuntur. Nam multe ſunt prohibite, & hec omnia ſunt clara & dilucida
etiam mediocriter eruditis. Nullo ergo modo debuerant iſtis magiſtris eſſe ſuſpe/
cte concluſiones mee magice, cum ſicut dixi in prima cōcluſione reſellam omnem
magiam prohibitam ab eccleſia illam damnans & deteſtans proteſtans me ſolum
loqui de magia naturali & expreſſius per ſpecialem concluſionem declarans q̄ per
iſtam magiam nihil operamur niſi ſolum actuando uel uniendo uirtutes natura
les . Sic enim dicit concluſio . xi. concluſionum magicarum. Mirabilia artis magice
non ſunt niſi per unionem & actuationem eorum q̄ ſeminaliter & ſeparate ſunt in
natura, & idem eſt quod dixi in .xiii. concluſione q̄ magiam operari non eſt aliud
q̄ maritare mundum. Predictam autē ſpecificationem & reſtrictionem intentionis
mee. In concluſionibus magicis ad magiam naturalem intendo eſſe applicandam
cuiuſlibet cōcluſioni particulari, & ita cum dico de actiuitate caracterum & figurarū
in opere magico loquor de uera actiuitate ſua & naturali. Patet enim q̄ talem ha/
bent ſecūdum omnes philoſophæ tam in agendo q̄ in modo agendi & paciēdi. Et
licet ſecūdum perſypatheticos longe minoris ſint actiuitatis & uirtutis q̄ ſunt quali

- Pythagorici:** tates materiales. tamen dicerent pythagorici quorū ego philolophiā in cōclufione
xxiū. uoco secretiorē philolophiam quia ē minus nota & minus in ufu q̄ sicut ma
thematica sunt formaliora phisicis. ita etiam actualiora. & sicut in suo esse minus
dependent. ita etiam in suo operari. & ita q̄ dixi de plus posse eorū quāuis discordia
pythagoricorum & perypatheticorum sit indifferens ad fidem. tamen non. dixi ut
in se & absolute uerum. sed ut consequens ad secretam philolophiam pythagorico
rum modo predicto intelligendam. quorum. etiam sententia est inter omnia ma
thematica numeros ut formaliores. ita etiam esse actualiores & inter numeros im
pares tematium. Quia sit primus impar & primum in uno quoq; genere est perfe
ctissimum in illo genere. & inter numeros pares denarium qui est omnis numerus
ut patet. Ab eo enim ultra numeramus per replicationem. & hoc intendebat per id
quod dixi de ternario & denario in magia naturali. Numeris autem etiam efficien
tiam & uirtutem tam ad bonum q̄ ad malū attribuunt doctores catholici. Vnde
Hilarius in cōmento suo super psalmos inquirendo causam cur psalmorum ordo
non sit secundum historiam. sed sepe psalmus qui prius fuit compositus postior
in ordine collocatur. sic inquit. Non est autem ignorandum indiscretum apud he
breos esse numerū psalmorum & sine ordinis annotatione esse conscriptos. Nō enī
illic primus aut secundus aut tertius aut quinquagesimus aut centesimus prenotā
Helldas tur. sed sine prescriptione aliqua ordinis in unum permixti sunt. Helldas enim ut
antique traditiones ferunt. incompositos eos & pro auctorum ac temporum diuer
sitate dispersos in uolumen unū collegit & retulit. Sed. lxx. seniores secundū moy
si traditionem ad custodiam legis atque doctrine in sinagoga manentes. Posteaq;
illis a rege Antiocho transferende ex hebreo in grecum sermonem totius legis cura
mandata est spintali & celesti scientia uirtutes psalmorum intelligentes in nume
rum eos atque ordinem redegerunt. singulis quibusque numeris pro efficiētia sua
& absolute perfectis perfectorum & efficientium psalmorum ordine deputan
tes. hec Hilarius ad uerbum. Ex quibus aperissime patet q̄ numerus uirtutem
Hieronimus dar & efficientiam. Hieronymus quoque contra Iouinianum infaustum dicit esse
numerū. xx. in quo seruauit iacob & uenditus est ioseph. & quē dilexit Elau in eo
quodam munera accipiens. & in eodē loco laudat denarium dicens de eius laudi
bus se sepius dixisse. Et in eodē libro ca. vii. dicit q̄ ideo in secunda die non fuit di
ctum. & uidit deus quoniam bonum quia binarius numerus sit malus. Quinim
Basilius mo ex numero binario sumit argumentū contra bigamos. & propter hoc dicit om
nia animalia immunda in archam noe bina ingredi. septena autē quae sunt mūda.
Nazāzenus. Similia centes inuenies apud Basilium. Nazanzenum. Ambrosium. Origenem.
Ambrosius Augustinum & alios. Quin rabanus insignis doctor ecclesie de numerorum uirtu
Origenes tibus specialem librum composuit. & obseruare ubiq; proprietates ipsorum nume
Augustinus. rorū inuenies semp ecclesiasticos doctores. Et quādoq; quali usq; ad curiositate si di
Rabanus ci pōt. d. ū nūc ad binariū duo testamēta. duo cherubin. duo charitatis p̄cepta. du
**Noes de nu
meris.** as primas dignitates. duos primos populos referūt. Nūc ternariū mysteriū in super

substantiali diuinitate in triduo sepulchri. in tribus theologicis uirtutibus i tribus tē
 ponibus nature legis. & gratie. in tribus stantibus perfectionis contēplantur. Nunc
 nō sine mysterio sed propter occultis etiā ipsius numeri pprietatē esse uolūt q. xl.
 dies Moyses. xl. Helias. xl. christus ieiunauerit. & per. xl. dies post resurrectionem
 ascēderit. & per. xl. horas fuerit apud inferos & post. xl. dies Niniue que est tyus
 figure huius mundi subuertetur. & per eodē dies noctesq. pluit super terrā domi-
 nus Magnū iō dicit cōtinere sacramentū q. in quinquagenario numero in quo sit
 remissio peccatorū. In eodem etiā descēderit spiritus sanctus. Et i eodē numero po-
 situs sit psalmus Misere mei deus. quod maxime notant Hylarius & Origenes.
 & hīs per omnia multū concordār mysteria cabalistarū. qui quinquagenarium nu-
 merum attribuunt spiritui sancto. qui spiritus sanctus apud eos etiam per ignem
 significatur. in qua forma & in quo numero dierum descendit iu per apostolos. Est
 q. & apud eos spiritus sanctus terna persona siue pprietas in diuinis procedens a
 prima & a secunda que secunda dicitur sapientia & procedit a prima & differt ab
 utra q. solū ratione processionis. sicut. s. id quod procedit differt ab his a quibus pro-
 cedit cum sit tamen per substantiam & essentia idem cū illis hec expresse dicitur ca-
 bolisse quorum dicta isti magistri a me contra iudeos allata ut suspecta de fide ab
 hominabatur. Vocat autē & eandē tertā pprietatem penitentiā quod cōcot-
 dāt modo dictis ut idē sit numerus attributus spiritui sancto qui & penitentiē sacra-
 mento. Vnde & illud possumus colligere peccatū in spiritū sanctū proprie peccatū
 esse impenitentiē quod nō remittitur i hoc seculo neq. i futuro. sed de his alias. duo
 denarii etiam secretā aliquā pprietatē i. xii. tribus israel. i. xii. apostolis. i. xii.
 lapidibus celestis Hierusalem speculantur. Credūt etiam non sine causa. neq. casu
 in denarium numerū coincidisse & precepta legis. & decē cordas psalterii. & apud
 hebreos ut habetur in midra sibilum cantores psalmodum decem qui sunt Adam.
 Abraam. Melchisedech. Moyses. Asaph. Dauid. Salomon. & tres filii chore quis
 aliter a nostris enumerentur. & correspondēt decem organa. i. decem instrumen-
 ta uel decem modi musica quibus canantur sic dicti apud hebreos.

Hylarius
 Origenes

Nota

Peccatū i spi-
 ritū sanctū p-
 prie qd sit

Catores. ps.

i. neta. nium. mizmor. fir. the-
 phala. beracha. alel. odaya. asre. alleluia. que ego obseruaui sic distinguēda ut per
 primum canantur ode. Secū dū idē est quod organū. per tertium psalmi. per quat-
 tū cētica. per quintum orationes. Per. vi. benedictiones. Per. vii. laudationes. Per
 viii. gratiarum actiones. per. ix. felicitas alcius. per ultimū laudes dei trīn. Adlas
 tu & melchol quo canūt cōtēplationes & erit alleluia quasi eisoph nō ponēs i nu-
 merū cū aliis. Addit &. x dies qbus post ascēsum xpi descēdit spiritus. & decē coc-
 tinas i tēplo et similia innumera & ihnsita illud dicētē semp q. nihil casu sed oia de
 us per suā sapiētia ut in pondere & mēsurā ita in numero disposuit. Taceo quot &
 quāta obseruaent i nouenario ut preter Ierarchas angelos & nouē beatitudinū gra-
 dus iuxta Mathēū etiā longitudinem cubitos. Og regis basan qui tyus est diaboli
 nō credāt esse casualē & sine misterio. illud etiā obseruaētes q. dominus hora nona

Augustinus
Hieronymus

damauit. Nōne etiā i quatuor euāgelis. quatuor fluminibus paradisi quatuor alabastris ezechielis quaternariū pfectionē cōsiderāt. & senariū i sex diebus creatiōis mūdi. & i sex etatibus siue septima sit futura uita. ut uult Augustinus siue octaua ut Hieronymus quin & illud nō p̄mittitur q̄ dominus sexta sena passus ē. Quid de septenario cū magna dicerēt auctōne dignū q̄ die septima dominus quicuit. q̄ septem dona sp̄itus sancti. & i apocalipsi septem signacula libri. septē cornua. septem oculi. septē angeli. septē ecclesie. septem candelabra. septē stelle. septē sp̄s nequiores & septem nequitie apud Salomonem. & septies in die deo canit Dauid propheta. Quātūdecimū aut numerū ita uidemus obseruatū a Mattheo ut ad hoc q̄ posset eū ubiq̄ i generationibus xp̄i retinere nonnullas etiā generatiōes p̄termiserit. De medicis. de astrologis. de philosophis maxime platonis & pythagoricis nihil assero. sed solum de nostris ecclesiasticis doctōribus. Cum de hoc agatur utrū credere esse proprietates in nomenis & uirtutes aliquas naturales aliquo modo ueritati fidei catholice repugnet. Quas cū uideamus ēt ut dixi fortasse usq̄ ad curiositatē a catholicis auctōribus obseruatas nihil est amplius cur dubitemus nō esse talē opinionē pro heretica reiiciendā. Cum ergo i cōclusionibus meis de figuris. de numeris loquor. non loquor quātū ad superstinosum usum suum p̄ pacta & cōuentiones cum demonibus. quia hec omnia reprobauī prima cōclusionē meā. Similiter de nominibus q̄ habēt aliquam actiuitatē naturālē etiā notū ē oībus. Quas quidē actiuitatē naturālē nō habēt ut significatiua sūt ad placitū. sed ut sūt i se q̄dam res naturales. Ideo dixi nomina illa habere uirtutē i magia naturali non ut significatiua sunt nisi forte essent aliqua quibus significatio esset naturalis. sicut Stoici dicunt de omnibus nominibus quibus ut aduersantur peripathetici. ita Platonis oratio assentitur de his que sunt recte imposita. Origenes autem de hebraicis hoc sentit. & ideo dicit q̄ quodam nomina hebraica in sacris literis. sicut osanna. la baoth. alleluia & similia fuerunt sic reseruaa & non mutata in aliam linguam in qua non retinuisent suam naturalem significatiōem & consequēter uirtutem. & hoc solum intēdebam dicere dum cōparabam nomina significatiua nō significatiuis. & nomina hebraica alius i sua efficacia i magia naturali &c. Volo autem & ali quid dicere latius de ista cabala q̄q̄ & supra in prima parte apologiē nostrē multa dixerimus. sed illa forte nō magis ab istis magistris intelliguntur q̄ intelligitur barbara ab eruditis. Quare & hic aliquid secum hoc parisiensi silo. dicimus de ista cabala. horrendum enim istis patribus uidetur hoc nomen. & ex ip̄o pene sono timēdum. ita ut forte sint ex ip̄is qui cabalistas nō homines. sed hircoceruos potius uel centauros uel omnino monstruosum aliqd esse suspiciētur. Quinimmo audi rem ridiculā. cū semel quidā ex eis interrogaretur qd esset ista Cabala respōdit ille fuisse p̄fidū quēdā hōiem & diabolicū q̄ dictus est cabala. & hūc multa cōtra xp̄m scripsisse inde sequaces eius dictos cabalistas. Quis queso hic risum teneat. Est ergo sciendū opinionē esse nō solū rabi eliazar. rabi moȳsis de egypto. rabi simeon benla/gis rabi simael. & rabi iodam. & rabi nachinan. & alijs q̄ pluriū ex sapientibus he

Stoici.
Peripathetici
Plato.
Origenes.

Scilus parisi/
ensis.
Rabi eliazar
Rabi moȳsis
de egypto
Rabi simeon
Rabi simael
Rabi iodam
R. nachinan

breorū . sed nostrorū etiā doctorum ut infra ostēdā p̄ter legē quā deus dedit moyſi
 ī mōte et quā ille quorū libris cōcētam . ſcriptā reliquit . reuelatam quoq; fuiſſe eidē
 moyſi ab ipſo deo ueram legis expoſitionē cū manifeſtandē eſum miſeriorū & ſe/
 cretorū q̄ ſub cortice & rudi facie uerborum legis cōtinerētur . Deniq; duplicē acce/
 piſſe legē moyſen ī mōte literalē & ſpiritualē . illā ſcripſiſſe & ex ſcripto dei populo
 cōicaſſe . de hac uero mandatū ei a deo ne ipſam ſcriberet . ſed ſapientibus ſolū q̄ erāt
 lex . cōicaret quos idē moyſes ex p̄cepto dei elegerat ad cuſtodiedā legem ei q̄z in/
 dē precipet ne eā ſcriberēt . ſed ſucceſſoribus ſuis uia uoce reuelarēt . nū & illi aliis
 & ſic ordine p̄petuo . Ex quo modo tradēti iſtā ſciētā p̄ ſucceſſiōē . ſ. receptionem
 unius ab altero dicta eſt ipſa ſciētia . ſciētia cabale . quod idem eſt quod ſciētia re/
 ceptionis . quia idem ſignificat cabala apud hebreos quod apud nos receptio . Fuit
 autem poſtea hoc myſteria litteris mandata tempore et cauſa infradicendis .
 & illi libri dicti ſunt libri cabale in quibus libris multa immo pene omnia inueniū
 tur conſona fidei noſtre . Fuerunt enim & ab ore dei traditi & a iudeis ante chriſtū
 ſcripti quo tempore nulla paſſione moueri poterant ad uiciandam uel corrumpen/
 dam ipſam ueritatem . Ex iſtis libris & auctoribus huius ſciētiae ego multas poſui
 conſiſiones ad confirmationem fidei noſtre contra iudeos . quas cum iſti magiſtri
 forte non bene conſideraſſent ſuſpectas eſſe dixerūt in hede & iudaicam perſidiam
 ſapientes . quod tamen poſtea q̄ intellexerunt quid eſſet cabala multos ex eis pu
 diū dixiſſe . Quod autem ita ſit ut ſupradiximus q̄ deus Moyſi p̄ter litteralem le/
 gem quam ipſe ſcripſit dederit etiam & reuelauerit myſteria in lege contenta . ha/
 beo ex noſtris quinque teſtes . Eſdram Paulum . Origenem . Hilarium & euangeliū .
 Primo enim habemus hoc ex textu Eſdre apud quem loquens dominus ſic inquit
 Reuelans reuelatus ſum ſuper rubū . & locutus ſum Moyſi quando populus meus
 ſeruebat in aegypto . & miſi eum & eduſi eum de aegypto . & adduxi eum ſuper
 montē ſynai . & decinebam eum apud me diebus multis & enarraui ei mirabilia
 multa . & oſtendi ei temporum ſecreta & finem & p̄cep̄i ei dicens . hoc in palam
 facies uerba & haec abſcondes . Secundo habemus auctoritatem Origenis cuius te/
 ſtimonium in his in quibus ab eccleſia recipitur eſt ualidiſſimū . q̄a ubi bene nemo
 melius . Hic ergo ſup illud pauli ad roma . tertio . Quid ergo amplius uideo aut
 q̄ utilitas circūſiſionis multū p̄ oēm modū . primū qdē q̄a credita ſunt illis eloquia
 dei . Dicit Origenes cōſiderandū ē q̄a nō dixerit litteras eſſe creditas . ſed eloquia dei .
 Ex quo dicto Origenis habes q̄ p̄ter litterale legē aliud qd traditū fuit iudeis qd
 hic uocat paulus eloquia dei . Litteras enī ideſt literalē legē eis fuiſſe traditā nemo
 negat . ſed nō ſputas eis ad p̄rogatiā . q̄a littera p̄ ſe occidit . & niſi adſit ſp̄s uiuū
 cās oſo per ſe eſt res mortua . Sed p̄ter has litteras tradita ſunt eis eloquia dei . de
 quibus merito gloriantur . quae niſi aliud ſunt q̄ q̄ apud hebreos dicitur cabala . ſ.
 uerus legis ſenſus ab ore dei acceptus . unde & apud hebreos quandoque uocatur
 quod idem eſt q̄ lex de ore nata . quae propter illam ſucceſſi/
 uam receptionem deinde dicta fuit cabala . Et q̄ iſtam ſciētiam deinde Moyſes

Vnde cabala

Nota

Eſdras
 Paulus
 Origenes
 Hilarius
 Euangelium

Origenes

Hilarius

iam a deo accepti. lxx. senioribus tantū cōicaret. aperte testatur Hilarius qui i expo
sitione psalmi. ii. Quare fremuerūt gentes &c. sic scribit. erat autē iā a moyse ante in
stitutū i omni sinagoga. lxx. esse doctores. Nā idem moyse quis ueteris testamēti
uerba i literis cōdidisset. tamen separatim quedā ex occultis legis secretiora myste
ria. lxx. senioribus qui doctores deinceps mānerent intinauerat. Cuius doctrine ē
dominus in euangeliis meminit dicens. Super cathedram moyse sedentur. scribe &
pharisei. Omnia ergo quecūq; dixerint uobis facite & seruate sententiā uero facta eo
rum nolite facere. doctrina uero eorum mansit in posterum. hec Hilarius ad uer/
bum. Ecce q; Hilarius expresse testatur fuisse preter legem scriptam. doctrinā quā
dam alia secretiorē q̄ moyse ipsis. lxx. sapiētibus intinabat. Quod autē & ista secre
tior & uerior de mysteriis legis & expositio oibus passim nō publicaretur. sed solum
moyse specialiter a deo. & ab eo aliis tantū. lxx. sapiētibus fuerit reuelata. testatur ē
Origenes in loco preallegato sic dicēs de moyse prophetisq; & ceteris horum similibus.
hoc intelligēda sunt dici quibus sunt credita eloquia dei. Adde & si quis apud
eos sapiens & intelligēs auditor & mirabilis consiliarius fuit. hec Origenes. Per hos
autem mirabiles consiliarios illi intelligūtur quos uocant hebrei senedrim. i. lxx. il
los seniores quos elegit Moyse ex precepto domini quorum locum mihi uidentur
tenere Cardinales in nostra ecclesia. & ad imitationem numeri illorum. lxx. seniorum
ut nunc declarabimus fuerunt reuelata mysteria cabale in. lxx. libros principa
les tempore Eide. Vtq; enim ad tempus Eide de ista doctrina nihil erat scriptū.
sed solum ut dixi per successiuam receptionem tradebatur. unde cabalistiche nomen
accepit. Postq; autē a babylonica captiuitate restituti fuerunt per Cyrū. & sub Zo
robabel in lauratum fuit templum. tunc Eidas qui fuit prefectus synagoge postq;
reparauit legem scriptam Moyse & correxit testamentum uetus. Veluit etiam ut
ista secreta dei eloquia que usq; ad illud tempus scripta non fuerant scriberentur.
& hoc quia propter captiuitatem gentis non poterant seruare illum ordinem tradē
di sibi illam doctrinam per manus. & merito erat dubitādum ne propter dispersio
nem eorum si non inueniebantur scripta tandē perirent. Statuit ergo Eidas ut scri
berentur adhibitis ad hoc specialiter notariis. & quia erant. lxx. seniores siue consi
liarii. inter quos erat hec doctrina. iussit ut redigerentur oīa illa secreta i. lxx. uolu
mina principalia. que tamē deinde etiā nō nisi sapiētibus cōicaretur. & hoc ē qd̄
a pud Eidas legitur his uerbis. exactis. xl. diebus locutus est altissimus dicitis Piora
q̄ scripti sūt i palā pone legant digni & indigni. nonūssimos autem. lxx. libros confet
uabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est uena intellectus & sa
pientie fons. & scientie flumen. & sic feci. hec Eidas ad uerbum. habetur autem
de isto concilio in quo fuerunt scripti isti libri mentio lata & diffusa apud hebreos
in libro qui dicitur Sedjerolam. i. liber seculorum. ubi habetur qui sederunt in con
cilio. & deniq; totius concilii gesta & ordo. Ex quibus omnibus satis patere potest
nō eē confectū a me q; pter legē scriptā Moyse uerū quoq; legis expositionē a deo
acceptit. & q; illa deinceps p̄ successionē a Moyse septuaginta senioribus. & ab illis

Senedrim

Sederolam

aliis suis successoribus fuerit revelata. Unde & nomē accepit ut diceret cabalifica & tēpore Eldere in plures libros fuerit redacta. qui dicuntur libri cabale. quos ego li-
 bros lūma impensa mihi conquisiuit. Nec enim eos hebrei latinis nostris cōmuni-
 care uolant. Cum diligenter perlegerim inueniens ibi multa. imo pene omnia con-
 sona fidei nostre. Vltimū est mihi habere posse christianos unde iudeos suis telis cō-
 fodiant. cum ab eis auctoritas cabalistarum quos habent in magno honore & re-
 uerentia negari non possit. Est autē ulterius sciendum q̄ ista expositio biblie pro-
 portionatur modo exponendi bibliam qui apud nos dicitur anagogicus. Sicut enī
 apud nos est quadruplex modus exponendi bibliam. literalis mysticus siue allego-
 ricus. tropologicus & anagogicus. Ita est & apud hebreos. literalis apud eos dici-
 tur Pefat. quem modum tenent apud eos Rabi Salamon. Chemoy & similes. Alle-
 goricus Midras. unde sepe apud eos audies Midras ruth Midra sullym. Midras coe-
 leth. i. expositio per Midras. i. mystica super ruth. super psalmos. super ecclesiam sen.
 & sic de aliis. Est istum modum sequuntur maxime doctores Talmutici. Tropolo-
 gicus dicitur sechel. quem sequuntur Abraā abnazara. ubi literaliter non exponit
 & leuibenger son & multi alii. & ante omnes Rabi Moyse egyptius. Anagogicus
 dicitur cabala. & hoc quia illa expositio que dicitur ore dei tradita moyſi & accepta
 per successionem modo predicto quasi semper sensum sequitur anagogicum. qui
 etiam inter omnes est sublimior & diuinius sursum nos ducēs a terrenis ad celestia
 a sensibilibus ad intelligibilia. a tēporalibus ad eterna. ab infimis ad suprema. ab
 humanis ad diuina. a corporalibus ad spiritualia. Et hinc ē q̄ ualidissima inde ar-
 gumenta habentur contra iudeos. quia discordia quæ est inter eos & nos ut maxi-
 me patet ex epistolis pauli hinc tota precipue dependet q̄ ipsi sequuntur literam
 occidentem. nos a utem spiritum uiuificantem. quod unico exemplo sufficiat nunc
 declarasse. Nā cū eis in eis prophetis promittitur q̄ messias eos liberabit de capti-
 uitate. & adducet in terrā promissionis & in Hierusalē. & in tēplo gaudebūt & cō-
 gregabuntur. Ipsi hec literaliter intelligentes dici de captiuitate mūdāna & de ter-
 ra promissionis quæ est iudea terrestris. similiter de materiali ciuitate Hierusalē et
 tēplo nō possunt credere illū fuisse messīā per quē eiecti sūt de illa terra promissio-
 nis & ciuitas destructa & dirutū fuit tēplū. qd̄ si uoluerint simul cū cabalisticis ana-
 gogice exponēdo scripturā intelligere illa de celesti Hierusalē. de captiuitate spūali.
 de celesti terra uiuētū cognoscāt & cōsūtāt necesse ē illū uerū fuisse messīā p̄ quē
 totus pene orbis de manu demonis cui p̄ ydolatriā seruiebat fuit liberatus. Quem
 fore effectū popū aduersus xp̄i ipsos cabalistarū firma ē opinio. Ita cognoscetē eē
 de osibus aliis si cōclusionē meay cabalisticay pbatiōes uiderētur nullū eē. s. pene
 articulū i quo nobiscū iudei p̄ cabalistarū auctoritatē sentire nō coguntur. At statim
 insurgunt isti patres & cur omnes iudei nō sunt christiani. & cur Augustinus Hie-
 ronimus & alii doctores ecclesie huius doctrine non meminerunt. Miror de sapien-
 tia istorum patrum. Et queso dicant mihi ipsi uera fuerint ne miracula christi an a
 nostris falso conficta. Si uera dicūt dicant & mihi. cur tunc non omnes iudei facti

Nota

Nota

Quadruplex
 modus expo-
 nendi biblia
 apud hebre-
 os est sicut &
 apud nos. s.
 pefat.
 Midras.
 Sechel.
 Cabala.
 R. Salamon
 Abraam aue
 nazra.
 Leuibenger
 son.
 Rabi moyse
 egyptius
 Exemplum

Nota

funt xpiani. Nam etiam si cabalistas ipsos preſupponamus eadem penitus ſcribere q̄ Auguſtinus ſcribit. Dubitandum tamen non eſt maioris fuiſſe efficacie miracu-
 la uiuentis xpi ante eorum oculos quotidie facta q̄ auctoritatem cuiuſcūq; aucto-
 ris. q̄ q̄ apud eos maxime autentica. Sciunt autem eſſe prohibitum iudeis legere illos
 libros anteq̄ attingerint annum quadrageſimum ſue etatis. Et ſi quādo legūt & nō
 credunt. ſicut & in xpm ipſum quem uiderūt nō crediderūt. dico cum Origene q̄
 facti ſunt de illis qui legunt & non intelligunt. legunt & non credunt. Obſcuratū ē
 enim inſipiens cor eorū. Et ſicut de illis eloquis dei q̄ ſupra declarauimus eſſe iſtam
 cabaliſticam traditionem. dicit paulus in hunc modū. Quid enim ſi quidam illoꝝ
 non crediderunt. nunquid incredulitas illorum fidei dei euacuauit. abſit. Eſt enī
 deus uerax. omnis autem homo mendax. Ita & nos dicamus. quid ſi multi nō cre-
 dunt. nunquid illorum incredulitas huius ſcientie ueritatem & nobilitatem euacu-
 at. abſit. Sunt autē maxime digni chriſtiani hac ſcientia. quia ſicut ipſa eſt lex ſpiri-
 tualis non carnalis. ita nos ſpirituales ſumus iſraelite. non carnales. Pertinet autē
 lex ſpirituſalis ad eum qui iuxta paulū i abſcondito uidentis eſt. nō ad eum qui i ma-
 niſteſto. Quod autem dicant ſe imitari doctores eccleſie de iſta doctrina nūq̄ ſciſſe
 mentionem. ſatis nos ſupra oſtendimus. & Hylantum & Origenem & Heſtram.
 & iuxta hos Paulum & euangelium huius ſcientie meminiſſe. Eſt autem & aduer-
 tendum q̄ nunq̄ inuenies aut rarissime doctorem aliquem ex noſtris loquor de an-
 tiquis. aliquem ex hebreis nominatim allegantem. ſed in uniuersali tantum uide-
 bis dicentes. ſic dicit hebrei. Hoc eſt ſentētia hebreorum. Et ego quidem non me
 mini que hoc niſi ſemel inueniſſe apud Origenem qui allegat Huillum patriarchā
 coetaneum ſuum. Quare nihil mirum ſi & auctores cabale ab eis nunq̄ audias no-
 minatim allegari. Verum cū de hebreorū teſtimonio uideamus quādoq; doctores
 noſtros ita conſidere. ut ſicut noſter Hieronymus dicit. Cū uolūt approbare qd̄ di-
 cūt Eufebius maxie Origenes & Clemēs. & q̄ plures alii. ad hebreos ſe ſemp refer-
 rūt. dicētes. referebat niſi hebreus. audiat ab hebreo. hebreoꝝ iſta ſentia eſt. Et ipſe
 Hieronymus etiā eos magiſtros uocat. dicēs. hoc ē ſentia magiſtroꝝ. nihil dubitādū
 ē de doctores cabale eos itelligere. qd̄ euidentē rōne pōt demōſtran. Eſt. n. ois ſeo-
 la hebreoꝝ i tres ſectas diuiſa. In philoſophos i cabaliſtas & i Talmuticos. Talmu-
 ticos allegari ab antiquis doctores noſtris non eſt credendū. tum quia Clemens
 & multi alii qui hebreos allegant fuerint ante compositionem iplius talmut q̄ fuit
 poſt chriſti mortem plus q̄ per. d. annos. tum quia doctrina talmutica eſt totaliter
 contra nos conſicta ab iplis hebreis. iam contra chriſtianos pugnantibus quare illi
 doctrine talem honorem non detuliſſent noſtri ut tunc maxime aliquid dictum
 ab eis firmum putarent cum iudeorum teſtimonio corroboratur philoſophos pari-
 ter certum eſt eos nō allegare quia & illi qui. ſ. ſecūdū philoſophū exponere ceper-
 unt bibliam ceperūt a modico tempore. Primus enim fuit tibi Moyſes de egypto
 quo adhuc uiuente floruit Auerois cordubeniſis. nondum autem fluxerunt trecē-
 ſi anni a morte Auerois. Relinquitur ergo ut hec hebreoꝝ doctrina cui doctores

Origenes

Paulus apo-
ſtolus

Hylarius
Origenes
Heſtras

Huillus

Hieronimus
Eufebius
Origenes
Clemens
Ois ſcola he-
breoꝝ in tres
ſectas diuiſa
Clemens

R. moyſes de
egypto prius
cepit exponere
bibliā ſecū-
dū philoſo-
phiam tpe
Auerois

catholici ex Hieronymi testimonio tantum deserunt & quam adeo approbant sit illa quā ipsimet nostri doc. fatentur & credit a deo Moyse & a Moyse p successio- nem aliis sapientibus fuisse reuelatam & est illa quæ ex hoc modo tradendi dicitur cabala quam sepe etiam uideo a nostris auctoribus hoc modo designari dicendo ut dicit antiqua traditio. Hec est prima & uera cabala de qua credo me primū apud Latinos explicitam fuisse mentionem & est illa qua ego uxor in meis conclusionibus quas cum expresse ponam contra hebreos ad confirmationē fidei nostre nescio quo modo isti magistri habere potuerunt pro suspectis f. fide. Verum quia iste modus tradēdi per successiōnem qui dicitur cabalisticus uidetur conuenire unicuiq; rei se crete & mystice hinc est q; usurparunt hebrei ut unamquamq; sciētiam quæ apud eos habeatur pro secreta & abscondita cabalam uocent & unumquodq; scibile qd per uiam occultam alicunde habeatur dicatur haberi per uiam cabale. In uniuersa li autē duas scientias hoc etiā nomine honorificauerunt unā q̄ dicit

Prima & ue-
ra cabala

.i. ars combinandi & est modus quidam procedendi in scientiis & est simile quid si- cut apud nostros dicitur ars Raymundi licet forte diuerso modo procedant. Aliam quæ est de uirtutibus rerum superiorum quæ sunt supra lunam & est pars magie naturalis suprema. Vtraq; istarum apud hebreos etiam dicitur cabala propter ra- tionem iam dictam & de utraq; istarum etiam aliquando fecimus mentionem in conclusionibus nostris. Illa enim ars combinandi est quam ego in conclusionibus meis uoco alphabetariam resolutionem. Et ista quæ est de uirtutibus rerum supe- riorum quæ uno modo potest capi ut pars magie naturalis. Alio modo ut res dubi- ta ab ea est illa de qua loquor in presenti conclusionē dicens q; adiuuat nos in cog- nitione diuinitatis christi ad modum iam declaratum. & licet istis duabus scien- tiis nomen cabale ex primaria & propria impositione non conueniat. transumpti- ue tamen potuit eis applicari. Verum sicut cum olim magi tantum dicerentur sa- pientes necromantes deinde & diabolici uiri sapientis sibi falso nomen uendican- tes magos se uocauerunt. Ita & quidam apud hebreos res diuinas falsis & uanis superstitiosis pollicentes. immo in rei ueritate quasi nihil a necromantibus diffe- rentes dixerunt se habere secreta dei nomina & uirtutes quibus demones ligarent & miracula facerent. & christum non alia uia fuisse miracula. & isti falso sibi caba- listæ nom uendicauerūt dicētes arsē suā eē illā ueram cabalā quā reuelauit deus Moyse. sicut et dicit necromantes q; illas suas scitatioēs & bestialitates habuerunt a Salomone & ab Adam & ab Enoch & a similibus. hanc autem falso uocatam caba- lam non solum ego non approbaui in conclusionibus meis aut sequutus sum, sed expresse reprobaui ponēs conclusionem specialem de directo contra istā quæ dicit q; miracula christi non potuerunt fieri per uiam cabale hoc sufficere de presenti conclusionē quæ specialem librum exigeret. si quid sit naturalis magia quid cabala exacte uellemus declarare hic sufficit ostendisse nihil contineri in eis quod catho- lice & orthodoxe fidei repugnet.

Duas sciētias
cabale nomi-
ne hebrei ho-
norificauerūt
Ars raymundi

QUESTIO SEXTA DE EVCARISTIE SACRAMENTO.

I TENEATUR communis uia de possibilitate suppositionis respectu cuiuscumque creature dico quod sine conuersione sub panis corpus christi uel panetatis annihilatione fieri potest ut in altari sit corpus christi secundum ueritatem sacramenti quod sit dictum loquendo de possibili non de sic esse. Per hanc conclusionem non intendo dicere quod panis non conuertatur in corpus christi & quod de facto sit corpus christi in sacramento de facto in situ to a christo aut illius sacramenti ueritas actualis sit essentialitas corporis christi ad panem de facto assumptum uel suppositum a uerbo. Illa enim de inesse reicio exisse in sine conclusionis ubi quod sit dictum de possibili non de sic esse. ubi ly possibile refferri uolo non solum ad dictum procedens de suppositione panis a christo sed ad ueritatem sacramenti eucharistie & etiam ad ipsum sacramentum. imo etiam ad presentiam corporis christi simul cum pane assumpto. ita quod forsitan non esset necessarium quod uirtute illius assumptionis panis a uerbo incarnato esset corpus christi quod iam assumptus de uirgine cum pane. Sed tamen possibile est quod in altari esset simul cum pane si esset assumptus a christo. Loquitur igitur in presenti conclusione de sacramento possibili & possibili eius ueritate & possibili presentia corporis christi simul cum isto pane assumptibili. Ideo miror quod damnata sit preloca conclusio pro erronea ex eo quod predicta sunt falsa de sacramento eucharistie iam instituto de quo dicunt me loqui. cum tamen de possibili sacramento & possibili eius ueritate expresse loqui proficitur in conclusione. Attentius igitur considerent uerba conclusionis antequam damnent conclusionem tam expresse resellentem sensum quem damnant. imo considerent quod determinato sua male potest defendi ab errore quia si sic esset quod conclusio uellet saluare ueritatem sacramenti secundum institutionem christi quam tenet ecclesia ut ipsi dicunt tunc non solum est erronea sed simpliciter heretica. Si autem sensus conclusionis est ille per me explicatus non solum non erroneus in fide. sed imo est erroneum dicere oppositum. Multa enim sunt quae de sic esse sunt heretica quorum oppositum de possibili esset hereticum sicut dicere patrem incarnatum de sic esse est hereticum patrem autem posse incarnari non solum non est hereticum sed hereticum est eius oppositum & hoc sufficiat pro declaratione conclusionis & defensione eius. Sed nos scolasticè exercitationis gratia relinquentes conclusionem meam uideamus an hoc sit uerum quod possit per aliam modum saluari corpus christi posse esse in altari quod per conuersionem panis in ipsum. scilicet per sustentationem panetatis in diuino supposito una cum humanitate assumpta ita quod esset unum suppositum in tribus naturis. scilicet deitate. humanitate. & panetate. & ratio suppositi esset predicatio cuiuscumque nature in concreto ne ad suppositum sumpte de alia. & conuocatio idiomatum deus est panis & homo et conuersio. & christus homo est in altari sicut xpus panis est in altari & sic de consimilibus. & hoc esset sacramentaliter siue uirtute sacramenti si uirtus ad hoc esset data

Questio

diuinitus uerbo sacramentali. nec intromittamus nos utrum ad hoc sufficeret uerbum istud cum predicta uirtute hoc est corpus meum. uel aliquid aliud requirere tur. Et primo pro parte affirmatiua arguitur q̄ hoc sit tenēdū quia uidetur Dauid. hoc tenere de facto. hoc. i. sacramentum esse per assumptionem. Sic enim dicit & nūc interrogatus qualiter panis corpus christi sit & uinum & aqua sanguis christi. Dico tibi & ego spiritus sanctus superueniet & hoc facit quod est super rationem & intellectum. Panis autem & uinum assumuntur & iura ibidem. & quemadmodum in baptisate quia consuetudo hominibus aqua lauari & oleo ungi iugauit deus aquam & gratiam spiritus sancti & fecit idem lauacrum regenerationis. ita quia consuetudo hominibus panem & uinum comedere & bibere iugauit eis deus deitatem & facit ea corpus & sanguinem eius. & infra eodem. c. loquens de hoc altaris sacramento carbonem uidit Elias carbo autem lignū simplex non est sed unum igni. Ita & panis cōmunionis non panis simplex est. sed unicus deitas. Dionysius autem de ecclesiastica hierarchia tertio. c. uocat istud sacramētum assumptionem. Quod ergo isti doc. dicere uidentur de sic esse multo magis potest teneri de possibili. Secundo arguitur quia cum secundum Augustinum ad Volusianū in rebus mirabilibus tota ratio facti sit potentia facientis sic arare hoc mirabile sacramētum ad determinatum de sensibus modum qui ex canone scripture aut ecclesie de terminatione non habeatur expressus est diuinam potentiam arare ad intellectus nostri capacitatem. quod est periculosum. & cōtra Augustinū ibidem dicentē hoc. Si ratio queritur non erit mirabile si exemplū ponitur non erit singulare. Demus deū aliquid posse q̄ nos faciamur sue fugare nō posse. Tertio arguitur. quia illud cuius oppositum etiam deesse non habetur euidenter ex dictis sanctorū multo magis potest teneri de possibili. Sed oppositum huius q̄ de facto remaneat panetas in altari substantiata a supposito diuino nō habetur euidenter ex dictis sancto rum ergo &c. Probatur quia illud Gregorū in omelia pascale dicentis. species & similitudo illarum uocabula sunt rerum que ante fuerunt. i. panis & uini. hoc quod ante fuerunt exponunt tenentes opinionem q̄ ante fuerunt sola. nunc autē nō sunt sola quia ibi laet corpus christi. Item illud Ambrosii q̄ uirtus dei qua creaturas ex nihilo creat. hic creaturas mutat & alie que dicunt panem & uinum non remane re post consecrationem sed conuerti. sic exponitur q̄ panis non remanet qui panis fuit. licet eadem sit panetas & hoc propter aliud suppositum. Hec autē dictio panis dicit suppositum in natura panetatis & hoc non remanet. Multū autē interest dicere q̄ remaneat panetas in diuino supposito hypostatizata. & q̄ remaneat panetas in proprio supposito quia hoc secundo modo nō fieret cōmunicatio ydionatum que sit primo modo. Has autem auctoritates omnino ego credo eē cōtra sic ponentes de facto & de sic esse & non de possibili tātum. Quarto sic arguitur. Ista opinio approbatur de sic esse in confessione Berengariū approbata per Papam Nicolaum Rome coram. ccciii. episcopis ergo multo magis potest teneri de possibili antecedens sic deducitur. Quia Berengarius constitetur post consecrationem non solū

Primū argu-
mētū pro pte
affirmatiua.
Dauid.

Dionysius

Secūdū argu-
mētum.

Tertiū argu-
mentum

Gregorius

Ambrosius

Argumētum
quārtum
Berengarius

sacramentū sed etiā uerum corpus & sanguinē domini nostri ihesu christi esse i altari & sensualiter nō solū alias sacramentaliter sed i ueritate manibus sacerdotū tractari frangi & fidelū dentibus atteri. Quae uerba uidentur nō posse plane accipi i sensu clario & expedito qualis debet esse uerborū cōfessionis sic solēniter approbate nisi per substantiationē paneitatis in supposito dei cū corpore xpi modo predicto. Ita q̄ sit idem corpus xpi hominis & panis & ita sit integrū inquantū corpus hominis & atteratur inquantū panis sicut christus in cruce moriebatur & usebatur. sed hoc ut homo & illud inquantū deus & q̄ quidā ita acceptent uerba predictae confessionis patet per magistrum sententiarū. iiii. libro. di. vii. Cuius uerba sunt haec. Alii tradunt corpus xpi essentialiter frangi & diuidi & tamē integrū & incorruptibile existere quod se colligere asserūt ex cōfessione Berengariū qui cōfessus ē eorū Nicolao Papa & pluribus episcopis panē & uinū quae in altari ponūtur post consecrationem. nō solū sacramentum sed etiā uerum corpus & sanguinē christi esse & sensualiter nō solū i sacramento sed etiā in ueritate manibus sacerdotū tractari et frangi. & fidelū dentibus atteri. ecce q̄ confessio Berengariū attentata & examinata per ecclesiam cōtinet corpus christi nō in sacramento tantum sed in ueritate dentibus si delium atteri. quod plane acceptum ueritatem haberet per cōmunicationē ydiomatū. quia atteritur dentibus secundum paneitatem & integrum manet secundū humanitatem. Quod si aliquis uelit exponere doctam cōfessionē dicens q̄ in ueritate & non in sacramento tantum refertur ad immediatum uerbum tantum. i. manibus sacerdotum tractari. & sequentia uerba ad species sicut ad exterioris sacramentum. sub quo fracto & atrito corpus christi integrum sumitur. Videtur q̄ non accipiantur uerba confessionis plane ut in iacent. & ut de plano sonant cum tamen uerba confessionis sic examine debeant accipi absq̄ expositione uiolenta. & extor sione secundum sensum quem in aperto faciunt. Sed contra arguitur ad oppositū quia ista opinio de temeraria substantie panis in altari est damnata ab ecclesia ergo uitanda ut heretica. Respondetur secundum sic opinantes ad hoc primo q̄ damnata est de sic esse nō de possibili. Secundo q̄ opinio damnata differt ab ista quae ponit paneitatem temerare hipostatizata a uerbo homine. Illa enim ponit post consecrationem plura supposita hominis christi & panis. haec unum suppositum in tribus naturis. sicut in diuinis est una natura in tribus suppositis. Illa ponit substantiam panis manere post consecrationem. haec uero non per modum substantie sed per modum accidentis. sicut ē de humanitate assumpta. Illa ponit panem & uinū temerare. haec uero non. sed aliū panem. licet sit eadem paneitas. Ex illa sequitur corpus christi non posse esse in altari ueraciter sub sacramento. cum panis in nullo mutetur. Ex hac uero non cum ponit panem mutari & etiam paneitatem quo ad esse. ex illa non uerificatur q̄ panis sit corpus christi cum sint duo supposita. Ex hac uero uerificatur propter unitatem suppositi quod est unum in duabus naturis ex illa sequitur q̄ quicquid est in hoc sacramento non est adorandum laetia cum

Magister sententiarum

Primum i op
positum
Prima respō
sio.
Secunda re
sponso
Differētie in
ter hanc opi
nionē & opi
nionē dam
natam.

sint duo supposita christi & panis. hec uero ponit unica adoratione adorari. quod
 est sub sacramento propter unitatem suppositi. Secundo arguitur q. nullo modo Secundū s op
 potest saluari q. per illum modum possit corpus christi esse in altari. quia cum que positum.
 ritur utrum corpus christi possit esse in altari &c. non intelligitur de corpore quod
 christus est & accipitur pro genere. sed intelligitur de corpore quod est pars & non
 predicatur de homine in recto. Tale autem corpus quod est pars non communicat
 ydionia nature consumptæ neq. supposito neq. econtra. Licet enim deus sit homo
 & econtra non tamen deus est caput christi & cetera. & licet christus homo sit ubi
 q. ratione suppositi non tamen caput christi hominis est ubiq. quia partes nature
 assumptæ non communicant ydionata supposito. nec de eo predicantur uel econ/
 tra. Quamuis ergo panicitas assumatur a uerbo una cum corporeitate non tamen
 dicitur q. corpus christi est panis uel q. corpus christi sit in altari si panis est in altari.
 licet dici posset & uerificari q. panis sit corpus quod christus est secundum quod
 accipitur ut genus. Quod autem aliter non accipitur in questione & in sacramen/
 to apparet. tum quia corpus genus quod dicitur in recto de christo non dicitur cor/
 pus christi sicut animal uel homo quod christus est. non dicitur homo uel animal
 christi. tum quia forma uerborum in qua institutum est hoc sacramentum est hec.
 Hoc est corpus meum. Constat autem q. ueritas illius uerbi non saluatur de cor/
 pore quod est genus. Animal enim quod de me in recto predicatur. nō est animal
 meum. sed animal quod ego sum. Tum quia si in triduo mortis christi fuisset con/
 secratum fuisset in altari non corpus genus sed corpus pars tantum. Corpus enim
 est corpus animatum. quod tunc non erat. igitur corpus christi ut hic queritur &
 de quo agitur in sacramento est corpus pars tantum quod non predicatur de pane
 uel deo uel homine. Nec enim communicat ydionata ceterarum naturarum. Nō
 ergo esset uerum dicere q. corpus christi esset in altari modo predicto ratione panis
 uel suppositi. Preterea dato q. ratione dicte substantiationis in uno supposito pa/
 nis esset corpus non tamen ubi panis in altari ubi corpus christi sed panis in altari
 erit corpus christi in celo sicut in triduo anima & corpus erant substantiata in sup/
 posito nec tamen propter hoc anima erat in sepulchro cum corpore nec corpus in i/
 ferno cum anima. Preterea si esset substantiatio ista ipsa terminaretur ad illud ad
 quod dicimus cōuerſionem panis terminari hoc autem est corpus christi. ad quod
 terminari non potest substantiatio nature aliene. hoc enim soli supposito in crea/
 to est proprium secundum communem uiam. ergo non potest fieri substantiatio
 panicitatis in supposito alterius nature in hoc sacramento. Item sic arguitur quia
 secundum predictum modum substantiationis panicitatis in uerbo una cum cor/
 pore christi dualium assumpto non incipiet corpus esse in altari. sed aliquid de nouo
 incipiet esse corpus christi. Si autem non incipit cum prius non fuerit sequitur
 q. non erit in altari. Item arguitur q. licet posset suppositum uerbi assumere panici/
 tatem quam assumendo crearet sicut de humanitate christi tenemus. tamen non Sextam.

- potest assumere panicitatem existentem in proprio supposito quia hoc esset panici-
 tatem corrumpere non assumere. Preterea uidetur q̄ non possit conferri uirtus uer-
 bo respectu unionis panicitatis ad uerbum quia rationis difficultatis est assumptio
 panicitatis in supposito uerbi q̄ creatio eo q̄ magis distat esse diuinum a natura pa-
 nicitatis cui dicitur cōmunicari in assumptione q̄ ens a nō ente & tamē nō potest
 cōmunicari creature uirtus ad cōtationem operando uel cooperando. ergo nec ad
 assumptionem. Confirmatur auctoritate sancti Thome in. iij. qui dicit q̄ ad unio-
 nem creatura cooperari non potest. Preterea illo dato post sumpcionem sacramen-
 ti sacerdos non esset icianus & non esset ibi cibus spiritalis tantum. sed etiam cor-
 poralis. quod est contra dignitatem sacramēti. Itē christus aliquid dimitteret post
 q̄ assumpsisset in unitate suppositi quia assumeret panicitatē quam dimitteret pa-
 ne conuerso in membra. Ad ista autem sic forte diceretur primo. saluando hoc
 dictum q̄ sine conuersione panis in corpus christi potest fieri ut in altari sit corpus
 christi modo predicto per subsistentiationem panicitatis in uerbo una cum huma-
 nitate dudum assumpta de corpore ut est genus non ut ē pars & ita de corpore qd̄
 est christus & sumitur a corporeitate quæ est natura & est predicabilis in recto. Et
 cum arguitur quod de corpore ut genus non diceretur corpus christi dicitur q̄ im-
 mo. sicut etiam dicitur creatura salis. i. quæ est sal. & uerbum dei. i. quod est deus.
 sicut cum dicitur uerbo domini. i. uerbo quod est deus celi firmari sunt. & dicimus
 substantiam materie per totam trasmutationem naturalem. i. substantiā
 quæ materia est. sicut etiam dicitur ab aduersariis quæ substantia panis conuertit-
 tur in corpus christi unice substantia quæ est panis non quæ est pars panis. Sic
 etiam Damascenus libro tertio. xvij. c. accipit carnem christi. i. carnē quæ christus
 ē pro genere dicens q̄ caro domini deificata esse dicitur & deo consubstantialis. Et
 cum arguitur q̄ non esset conueniens forma uerborum. hoc ē corpus meum ē cor-
 pus pars mei dicitur q̄ forte non fietet per talem formam uerborum & forte date-
 tur uirtus diuinitus sacramentalis uerbo cuiusque. & forte etiam omnem uirtutē
 quam date posset deus. Cuiusque uerbo posset deus dere isti uerbo. hoc ē corpus
 meum uel etiam non significatio de absoluta potentia quia uirtus dei nō ē ascrip-
 ta significationi uerborum. Et cum arguitur q̄ dato q̄ panis sit corpus & conuer-
 so non tamen sequitur q̄ ubi panis ibi corpus i altari dicitur q̄ immo sequitur. q̄a
 quicquid dicitur de predicato dicitur & de subiecto. sicut enim quia deus ē homo
 & deus ē ubique sequitur q̄ homo xp̄us sit ubique sicut deus. & q̄ deus includitur
 in cunabulis & ē filius uirginis. & fugit ubera sicut homo xp̄us. sic sequitur si xp̄us
 homo ē panis & conuerso. q̄ si panis ē in altari ergo & xp̄us homo non solum ea
 ratione qua ē ubique in quantum deus. Sed quia panis in altari ē. Communicant
 enim nature assumpte ydiomata ex pte subiecti p̄cipue q̄a i subiecto tenetur p̄ sup-
 posito. Dicitur autē ex parte subiecti q̄a ex parte predicati forte nō cōmunicat tibi
 ydiomata necessario. quia ibi tenetur p̄ natura. Unde forte nō oportet q̄ xp̄us sit

Septimo.

Confirmatio
 Octauum.
 Nonum.

Responso
 Ad secundum
 i oppositum

Damascenus

Responso ad
 tertiu i oppo-
 situm

homo ubiq; eō sit deus ubiq; licet ex parte subiecti homo xp̄s sit ubiq; nec ualet quod adducitur de anima & corpore in triduo quia nō sic uniebūtur supposito qđ de supposito predicatētur uel de se inuicem cum unirentur ut partes unius nature. & ideo non oportet ea inter se cōicere ydiomata sicut ille nature quæ de se inuicē dicuntur. Certū ē autem qđ h̄ non sequitur necessario sequitur saltem de possibili.

Quod autem dicitur qđ h̄ ē panicitas substantificatio oportet eam terminari ad id ad quod dicimus conuersionem terminari. . . ad corpus respondetur qđ hoc nullam habet necessitatem. Sed dicere possumus substantiationem fieri i supposito simpli citer. quīs ponentes conuersionem dicant eam terminari ad corpus partem. Possit etiam forte dici ut infra dicitur qđ substantificatio terminari potest ad corpus nō ut humanū. sed ut unum. quia si suppositum diuinum habet aliam naturam i se substantiare in quantum eam trahit ad suum esse cuiusq; cōmunicat suum esse in finitum eidem cōmunicare posset in illo esse substantiare aliam naturam sibi unī. & de hoc infra. Cum uero opponitur qđ secundum modum istum nō inciperet corpus xp̄i esse in altari. sed aliquid inciperet esse corpus xp̄i uel corpus xp̄s. diceretur qđ sicut si xp̄o dudum homini adueniat panicitas incipiet xp̄s homo esse panis sic i cipit per accidens nouo modo esse in altari qđ pani cōuenit secundum se. incipiet. i. xp̄s homo esse in altari uisibiliter. & ut cibus fidelium ratione panicitatis assumpsit sicut xp̄s deus incepit esse in gremio uel utero matris nouo modo ratione humanitatis assumptæ. Ad id quod dicitur de assumptione & panicitatis preexistentis in supposito proprio. Respondetur qđ deus potest assumere omnem naturam assumptibilem preexistente in proprio supposito & eam in assumptione priuare ratione suppositi & trahere ad proprium esse. Constat enim qđ uerbum naturam humanam posset dimittere quæ statim haberet propriam substantiam & rationem suppositi & per se haberet hoc non habeat unita uerbo & esset quo ad essentiam eadem humanitas quæ prius erat unita. Possit ergo modo simili humanitatem prius existentem i proprio supposito assumere modo iam dicto & esset eadem natura nunc assumpta & prius non assumpta. Cum autem arguitur qđ ad hoc non potest dari uirtus uerbo forte potest & forte non potest. & h̄ non potest dari uirtus inherens quia talis uirtus esset creata forte potest dari uirtus assilēs quia talis esset increata & nō creata & hoc modo esset sacramentaliter uirtute uerbi assumptio panicitatis. quemodo ēt

ponunt magna uiri uirtutem conferri sacramentis noue legis & forte si potest cōferri uirtus inherens uerbo sacramentali ad conueniendum totum in totum & precipue in preexistens sine eius augmento potest etiam conferri ad effectum predictū. quia forte alicui uidebitur qđ hoc sit tante difficultatis sicut illud. Ad id quod dicitur de solutione ieiunij. responderet quis illud de non soluendo ieiunij nature se qui ad modum qui cōmuniter ponitur. i. qđ substantia panis non remaneat qđ si ponamus substantiam remanere aliud dicerem uel forte diceretur qđ non propter hoc dicitur sacerdos post assumptionem ieiunus quia ibi non est substantia panis qđ auctumcūq; non sit substantia panis si iudeus uel christianus sumeret species sacramē

Prima respō
sio ad quartum.

Secunda .

Respōsio ad
quintum

Respōsio ad
sextum.

Respōsio ad
septimum.

Prima respō
sio ad octauū

Secunda .

tales per modum cibi corporalis. & intentione cibandi solueret ieiunium. Sed ideo quia facientes non sumit per modum cibi corporalis, sed per modum sacramenti. ideo non soluitur ieiunium & consumibile esset quia si substantia panis remaneret ad huc non solueret ieiunium nature. dummodo non sumeretur per modum cibi cor-

Prima respō/
sio ad nonū.

poralis. Id autem quod dicitur q̄ christus non dimittit quod assumpsit semel dicitur presupponendo q̄ teneatur solam naturam humanam assumpsisse. sicut de facto ipsam solam assumpsit. posset tamen aliam naturam assumere & eam dimittere.

Secunda.
Alia questio

Potest etiam dici q̄ si paneitas assumeretur a uerbo nunq̄ dimitteretur a uerbo per se & ex parte sui. sed per accidens ex conditiōe nature assumpte cum suis naturalibus defectibus eam dimitteret propter nature assumpte corruptionem sicut dimittit

Argumentū p
pte affirmati/
ua.

fit humanitatem in triduo. Sed rursus disputando inquiramus an possit saluari corpus quod est pars esse in altari ueraciter absq̄ conuersione panis in ipsum. & uideatur q̄ sic quia sicut color subsistentatur in substantia ut in subiecto mediante alio

accidente uerbi gratia superficie non quidem q̄ superficies sit subiectum coloris. quia unum accidens alterius nō est subiectum eo q̄ ut dicitur a philosopho qualitatis nō est qualitas. sed ideo quia color non inest subiecto nisi in ordine ad superficiem sic

paneitas potest subsistentari in uerbo mediante corpore non quidem q̄ corpus sit intermediū subsistentium & subsistentiatium paneitatis assumpte & uerbu primum. Sed quia nō subsistentiat paneitas (supposito uerbi nisi in ordine ad corpus christi partem. Hunc enim ordinem potest deus ponere inter naturas assum-

ptibiles. licet in natura sua non habeant illum ordinem sicut auferre potest ab aliis quibus naturalem ordinem quem habent inter se. ut inter calorem & actum cale-

faciendi in fornace caldeorum & in aliis multis. Sicut ergo color quia sibi inest in ordine ad superficiem dicitur de superficie in concreto per modum qualis accidentalis dicēdo superficies ē colorata sic paneitas quæ est substantia dicitur de corpore xpi in

concreto sumpta per modū qualis substantialis siue per modū quid dicēdo filius dei ē panis & econuerso. sicut & humanitas de supposito dicitur in quid dicēdo si

lius dei est homo & econuerso sicut ergo quia deus hō ē & econuerso. inde cōcant sibi ydiomata ubi deus ibi homo. & similiter de superficie & albo sic de pane & corpore. Nam si panis est in altari corpus xpi est in altari. forte aliter dicendum q̄ nature assumpte habent modum accidentis ut dicebant antiqui theologi in quantum

Antiqui theo/
logi.

adueniunt supposito subsistenti in actu & non constituunt suppositum sed magis constituuntur in esse per ipsum. Sicut ergo in accidentibus inuenitur unum esse sub-

iectum alterius licet non ultimatum sicut dicimus potentiam anime esse subiectū uirtutum & habituum in quantum est subsistentata per animam & similiter superficies respectu coloris aliquo modo subiectum dicitur. sic licet una natura assumpta

non possit per se & primo subsistentare aliam naturam. tamen in quantum est uerbo unita & in ipso subsistentata potest aliam subsistentare in se & hinc modū qualis subiecti respectu illius & illa qualis modū accidentis respectu illius quo ad hoc solū q̄ una in alia subsistentetur ut ipsa ē uerbo unita & ab eo subsistentata. Si enim suppositum

non substantiat naturam assumptam nisi ratione sui esse infiniti, ad quod trahit na-
 turam sibi unitam & associatam cuiuscumque nature communicat suum esse infinitum ei-
 dem communicat posse aliam naturam sibi unitam substantiare. Sic etiam substantia
 in quantum trahit unum accidens ad suum esse, eo quod accidens non est ens nisi quia est
 entis in tantum dat ei ut possit aliud accidens sibi adueniens ut actus aduenit po-
 tentie substantiare in se ipso & in suo esse. Corpus ergo pro parte acceptum ut unum
 & substantiatum a verbo in suo esse quod est esse uerbi sibi coicatum potest natu-
 ram panis assumptibilem & modum accidentis habentem substantiare in se ipso.
 Hoc enim supponitur quod sicut deus dat accidentibus modum substantie, sic panitati
 potest dare modum accidentis substantiando ipsam in alio quod ad eam se habeat
 quasi subiectum, nec differt quo ad hoc utrum sit perfectum in specie uel non, quia
 quandoque subiectum accidentis est imperfectum in specie, sicut caput uel manus.
 Sicut etiam deus producit aliquas creaturas immediate, & aliquas mediantibus
 aliis, & sicut in se ipso terminat ut sine aliquas creaturas per alias, sic etiam potest
 uerbum in se ipso terminare ut in supposito substantiante aliquam creaturam medi-
 ante alia, & sicut creature per quas deus producit dicuntur producentes & creatu-
 re per quas in se terminat ut in fine dicuntur fines siue subfines, sic creatura per quam
 uerbum in se aliam substantiat dicitur substantiare, ratione ergo talis substan-
 tificationis in corpore christi ut in quali subiecto & immediato substantiamento di-
 cetur in concreto panis est corpus & conuerso, sicut filius dei est homo & econ-
 uerso, & communicabunt sibi ydionata modo predicto sicut superficies & colora-
 tum. Supponit enim panis pro substantiante panitatem sicut album pro substan-
 tante albedinem. Sicut enim dicit philosophus primo thopicorum quod album est cor-
 pus talem coloris sic habet, dicit Damascenus, li. ii. c. xi, deus est qui habet diuinam naturam,
 & homo qui habet humanam naturam & sic de ceteris & sicut non differt ad hoc quod ali-
 quid sit album quod ipsum in quo substantiatur albedo sit perfectum in specie uel non, sic
 non differt ad hoc quod aliquid dicatur panis quod ipsum quod est panitas quasi subiectum
 in quo, scilicet immediate substantiatur panitas sit perfectum in specie uel imperfectum
 siue natura uel pars nature. Contra quia natura assumpta uel pars nature assum-
 pte non habet rationem suppositi, nec habet esse subsistentie in se, quia licet communi-
 cetur ei esse uerbi tamen ut eius est non est esse subsistentie, sed existentie in alio.
 Non ergo natura assumpta ut unita est potest substantiare aliam naturam in se, nec
 trahere eam ad suppositum cum non habeat ipsa rationem suppositi. Sed si hoc co-
 cludit nihilquid etiam concludet quod superficies non potest in se substantiare coloris
 cum esse quod est subsistentie respectu sibi ut communicatum accidenti sit existen-
 tie & ita non poterit esse subiectum coloris eo quod ipsa superficies sit accidens, nunquid
 dicendum quod esse uerbi ut est humanitatis assumptae in habitu ad uerbum est
 existentie, sed ut est eiusdem humanitatis in habitu ad panitatem est subsisten-
 tie, ut autem est ultimo assumptae nature est existentie simpliciter sicut de superficie
 posset dici. Sed adhuc contra predicta sic arguitur natura immediate unita supposito,

Aristoteles.
 Damascenus

Contra

Responsio.

Contra iterum.

- Responsio .** nō ergo ē possibile q̄ panēitas supposito uerbi unīa mediāte alia natura cū inī natu
rā & suppositū nō possit cadere mediū. Sed forte natura pprio supposito imēdiate
unitur. sed de supposito extraneo respectu cuius habet modū aliquē accidētis non
oportet. sed una potest unīa supposito mediāte altera modo predicto. Contra si te
Contra . oportet. sed una potest unīa supposito mediāte altera modo predicto. Contra si te
oportet. sed una potest unīa supposito mediāte altera modo predicto. Contra si te
Responsio . si subiectū panēitatis & adhuc diceret̄ panis qd̄ ē absuētū. Hoc nō erit si dicamus
Hilarius. q̄ sicut dicit Hilarius suppositiō separate a s̄bā pōt cōferri eē & modus essendi s̄bē ta
none cuius subiectū erat accidētibus. sed nō sic humanitati separate cōferri pōt eē
suppositi uerbi infinitū rōne cuius poterat subsistere natura s̄bālem aliā. Er tu no
ra q̄ in his oibus inquisitionibus semp fuit presuppositū q̄ suppositare aliā natu
Contra . ram sit proprium esse infiniti. Sed adhuc contra arguitur sic. Verbū assumpsit car
nem mediante anima. nec tamen propter hoc anima dicitur de carne uel econtra
rio. ergo dato q̄ uerbū assumpsisset panēitatem mediante corpore non propter hoc
Responsio . unum dicitur de alio. Sed forte non est simile. quia uerbū dicitur assumpsisse car
nem mediante anima tanq̄ anima existente media quo ad esse nature. Item medi
ante anima quo ad fieri assumptionis sed non assumpsit carnem mediante anima
quāsi anima primo subsistēta. & anima deinde subsistentē carnem sicut dicitur de
humanitate & panēitate. sed idēo quia non assumpsit carnem nisi in ordine ad na
turam humanam cuius est pars per animā sibi unitam. Rursus pro parte falsa ar
guitur q̄ convenientius sit ponere etiā de facto corpus xp̄i esse in altari per hypo
thetizationem panēitatis in supposito xp̄i dei q̄ per conuersionem. Quia si aliud re
putatur inconueniens ē quia ē contra dēterminata ab ecclesia sed probatur q̄ hoc
Primo . non est. Nam si in aliquo uideretur ista pōsitiō esse contra dēterminata ab ecclesia
hoc maxime uideretur si duobus q̄ uidelicet panis remaneat & q̄ accidētia nō sint
ibi sine subiecto sed neutrū dicit ista pōsitiō. Concedit enim q̄ panis non remanet
quia suppositum panis non remanet. & potest etiā dicere q̄ accidentia sunt ibi sine
subiecto. Accidens enim dependet a s̄bā quantum ad essentiam tantum saltem
secundum cōmunem uiam non secundum essentiam. Quare licet remaneat essen
tia panis cum tamen desinat ibi esse subsistentia panis per quam subsistebant acci
dētia. relinquuntur q̄ accidentia per se subsistēt nisi ponamus ea migrare de subie
cto in subiectum. Secundo arguitur quia hoc pōsitiō sit conuenientior quia plures
difficultates tolluntur per hanc pōsitiōē. Solū cui difficultas de unione ē hac. pau
ciora sūt sunt pōnda in articulis fidei nisi fides cogat & assumptio ē specialis arti
culus ergo non oportet multiplicare miracula & credibilia supra rationē nostram
sine euidenti & cogente necessitate. Tertio quia per istum modū melius saluatur
Tertio . apparentia quia apparet in hoc sacramento esse panis & uinum quod saluat assū
ptio & nō cōuersio. uidemus enī aliquē nutriri ex hostiis sicut ex uero pane & pu
trescēri hostias. & eis deniq̄ omnia accidere quæ accidunt substance panis. Qua
re si ista omnia possunt saluari cum hoc non ueraciter corpus christi sit in altari &

quod ille panis qui ut dicit Berengarius fidelium dēibus atteratur sit uerum cor-
pus christi melius est isti modo adherere q̄ modo de conuersione per quem ista nō
saluantur sine multiplicatiōe miraculorum . Quarto quia dicit Paulus primo cor.
.x. Panis quem frangimus nonne participatio corporis domini est . Quinto quia
ibi est christus sacramentaliter ubi est uirtute sacramenti directe . sed directius sit
christus in altari per assumptionem q̄ per conuersionem quia forma huius sacra-
menti que efficit significando directius efficit illud quod magis proprie significat
& hoc est unio per assumptionem qua communicantur ydionata ita ut hoc sit il-
lud quod sonant uerba formalia hoc est corpus meum . non autem unio conuertiō
nis quia p̄ illā panis non est christus nec econuersio . sed panis sit christus uel. cōuer-
titur in christum . Sexto quia ille modus de conuersione est intricatus & multas ha-
bet difficultates . hic autem est clarus & expeditus . Assumptionem enim credimus
tam per alium articulum . quocumq; autem sunt idem supposito limitata ubi cumq;
est unum ibi est reliquum . sicut ubiq; est musica fortis ibi est eius albedo . Dico
autem limitata quia si unū eēt limitatum & aliud illimitatum ubi esset limitatum
ibi esset illimitatum non tamen econuersio . Sed pane assumpto corpus christi hu-
manum & corpus panis esset unum supposito & utrūq; esset limitatum . ergo cum
in altari esset panis assumptus ibi esset per consequens corpus christi . Item medi-
um est propinquius q̄ extremum . Sed si christus assumeret panem uel paneitatē
hoc faceret mediante sua corporeitate quia indignius assumptibile est mediāte di-
gniori secundum congruitatem assumptionis . igitur cum suppositum christi assu-
mens esset in altari cum pane assumpto multo magis ibi esset corpus christi quod
esset medium assumptionis . Vltimo uidetur q̄ nihilominus possunt saluari aucto-
ritates sanctorum de conuersione tenendo assumptionem cum enim esse differat
ab essentia unum potest assumi alio non assumpto . unde non sic est uerbum inca-
ratum sicut in paneatum quia in illa assumptione preuenta fuit essentia assu-
pta anteq̄ haberet esse . Vnde nunq̄ habuit esse aliud ab esse diuino sibi communi-
cato propter quod fuit assumptio sine conuersione aliqua assumpti in assumens et
econuersio . Vnde ecclesia dicit non conuersione diuinitatis in carnem nec supple
econuersio . sed assumptione hūanitatē i deū Panis postēs habet eē et essentia & assu-
ptio ad humanitatē suppositi cōsumit ipm subsistere nō p̄ annihilationē sed p̄ assu-
ptionē essētie substantialis p̄icitur hoc misteriu . & sic oēs auctoritates de trāsubsta-
ntiōe loquētes & cōuersione possunt referri ad esse & nō ad essentia & auctori-
tates dicētes q̄ post cōsecrationem nō manet panis sed fuit . uerum est . secundum esse
quia remanet solum secundum essentia . Ex quibus uidetur q̄ ita ueraciter potest eē
sacramentaliter in altari corpus christi sine cōuersione per assumptionem paneitatis
sicut modo ponitur cōmuniter per cōuersionē immo istorum trium terminorum
assumptio . cōuersione . annihilatio . nō potest intelligi bona distinctio nisi presupponē-

Quarto .
Quinto .

Sexto .

Vltimo .

Assumptio .

habitum esse suppositibile ad nouum suppositi esse assumuntur illud anihilatur quod simpliciter definit esse. ita q̄ sua reproductio esset creatio & impertinens est omnino ad hoc siue ponatur q̄ ei aliquid succedat siue nihil succedat quia hoc a re que definit esse est omnino extrinsecum. illud uero conuertitur quod remanens secundum essentiam amissio proprio esse suppositi transit ad esse alterius suppositi et

Anihilatio.

Conuersio.

Ratio conuer/
sionis.

uere sit illud suppositum & hoc est uera ratio conuertionis in qua duo intelliguntur in conuersio quod. scilicet remaneat per essentiam & per hoc differt ab anihilato & si at aliud per rationem suppositi per quod differt a nō conuerso. & dum sit aliud rationem proprii suppositi dimittat & per hoc differt ab assumpto. Tenendo autem communem modum conuertionis nō conuertitur panis sed anihilatur. & qui uolunt saluare q̄ sit conuersio ita q̄ non anihilatio uidetur potius uerbis q̄ re satisficere. Vnde & multi de illa uia concesserunt q̄ sit anihilatio &c. Ad oppositum pro parte uera arguitur q̄ opinio ponens sacramētum eucharistie de facto confici per assumptionem panicitatis sit inconueniens & irrationabilis. Primo autem arguit sic Durandus q̄ ridiculum est q̄ omni die assumatur una natura immo multe a supposito diuino & omni die deponantur quod esset si substantia panis in hoc sacramēto de nouo assumeretur quia quot sunt consecrationes tot assumerentur & quot sunt assumptiones sacramenti tot deponerentur. Sed hoc forte ridiculositas non demonstrat falsitatem suppositi.

Ad oppositū
p̄ pte uera arguitur.

Primū argu/
mētum Du/
randi.

Responsio.
Secundū i

monstrat falsitatem suppositi. Secundo arguitur quia uidetur impossibile q̄ talis assumptio fiat mediante aliquo creato sicut ponit predicta opinio quia illud medium uel se habet in ratione efficiētis talem assumptionem uel in ratione terminatis sed nihil creatum potest se habere ad assumptionem aliquo istorum modorum ergo &c. Minor probatur q̄ enim nihil creatum possit esse causa efficiēs talis assumptionis patet quia talis assumptio fit per hoc q̄ res amittit suum proprium & naturalem modum essendi & alienum induit. quod nō uidetur posse facere nisi auctore nature qui solus naturas rerum instituit. sic solus eas mutare posse uidetur. Hoc argumentum Durandi forte ostendit q̄ illud creatum non potest esse causa efficiēs principalis per idem uidetur q̄ nihil creatum potest terminare talem assumptionem quia non potest tribui alicui nature quod est supra naturam et totum cursum nature. hoc autem est substantificare aliam naturam que nata est in se subsistere. & hoc forte erronea opinio supra posita crederet se euitare per quedam supra dicta. Non enim de facili semper falsum de sua falsitate per euidentēs rationes conuincitur. ita est debile lumen nostri intellectus utpote eius qui ultimus est in natura intellectuali. Preterea arguit sic Durandus quicquid sit de positione talis assumptionis omnino tamen inconueniens est q̄ fiat mediāte corpore parte. Nunq̄ enim corpus ut accipitur ut pars humane nature ponēdo unam formam tētam i homine. cū nō pōt nominare solā materiā. sed necessario nomen cōpositū ex materia & forma dāte esse corporeū. necesse est ut corpus humanū dicat realiter totum & non partē. licet secundum rationē possit nominare partem eo q̄ anima dat omnes

Responsio.

Tertium.

Corpus.
Vt pars.
Vt totum.

non potest tribui alicui nature quod est supra naturam et totum cursum nature. hoc autem est substantificare aliam naturam que nata est in se subsistere. & hoc forte erronea opinio supra posita crederet se euitare per quedam supra dicta. Non enim de facili semper falsum de sua falsitate per euidentēs rationes conuincitur. ita est debile lumen nostri intellectus utpote eius qui ultimus est in natura intellectuali. Preterea arguit sic Durandus quicquid sit de positione talis assumptionis omnino tamen inconueniens est q̄ fiat mediāte corpore parte. Nunq̄ enim corpus ut accipitur ut pars humane nature ponēdo unam formam tētam i homine. cū nō pōt nominare solā materiā. sed necessario nomen cōpositū ex materia & forma dāte esse corporeū. necesse est ut corpus humanū dicat realiter totum & non partē. licet secundum rationē possit nominare partem eo q̄ anima dat omnes

perfectiones quas dant forme inferiores. Et ideo si consideretur compositum ex ma-
 teria & forma quæ est anima prout dat esse corporeum tantum & compararetur ad
 idem cõpositum prout per animam habet non solum esse corporeum sed sensum et
 uitam & rationem. sic corpus primo modo sumatur ut pars. & secundo modo ut to-
 tum. sed cū hoc differētia sit solū rōnis nō ē ad ppositū eorū. cū dicāt realē assūptio-
 nem panis fieri mediante corpore parte. Differentia enī rationis nihil facit ad disse-
 rentiam realis assumptionis. Quicquid autem sit de efficacia istius rationis contra
 ponentes unam formam. Patet q̄ contra non tenentes unam formam non proce-
 dit. Item arguit sic. Deficit hec positio in hoc q̄ ponit q̄ per talem assumptionē cor-
 pus christi sumptum de uirgine sit in hoc sacramento per cõmunicationē ydionatū
 tum quia unam predicatur de altero quia qua ratione corpus christi esset in sacra-
 mento altaris per assumptionem ih̄e panis. eadem ratione sanguis esset in hoc sa-
 cramento per assumptionem substantie uini. sed hoc non est uerum ut probabitur
 ergo &c. Assumptum probatur quia si sanguis christi esset in hoc sacramento p assū-
 ptionē substantie uini sicut ponitur de corpore xpi p assumptionē substantie panis
 tunc oporteret q̄ sicut panis assumitur mediante corpore quod pertinet ad unitatē
 suppositi assumētis sic uinum assumeretur mediante sanguine pertinēte ad unita-
 tem suppositi assumētis. mō cõstat q̄ sanguis xpi nō p̄tinet ad idēparatē suppositi
 xpi. cū sanguis nō dū sit sub forma humana. sed sit humor in uia ad conuersionē ut
 fiat sub forma humana ergo ipm̄ non p̄t assumi a supposito xpi mediante sangui-
 ne nisi forte diceretur q̄ in qualibet confectione huius sacramēti esset assumptio s̄i
 guinis xpi mediante et mediante sanguine assumptio uini. & sic omni die esset assū-
 ptio noue nature. s. sanguinis absq̄ omni ordine ad naturam panis assumptā q̄
 alii negant & mediante ista esset assumptio uini. Sed in hoc forte multi non solum
 non acceptarent rationem Durandi. sed non minus eum reprehenderent quam su-
 predictam opinionem. i. de non assumptione & non hypostatica unione sanguinis
 christi effusi in cruce & exhibiti in sacramento ad suppositum filii quia uideretur q̄
 secundum hoc ille sanguis non fuisset sufficiens precium redemptionis humani ge-
 neris. Cum non esset unius hypostance diuinitati. Unde sanctus Thomas. vi. quo
 libet. q. vi. sic dicit Sanguis christi in passione effusus humanum genus sanctifica-
 uit secundum illud hebreorum ultimo. Iesus ut sanctificaret per sanguinem suum
 populum extra portam passus est. humanitas enī christi uirtutem salutiferam ha-
 buit ex uirtute uerbi sibi uniti. ut dicit Damascenus. in. libro unde manifestum est
 q̄ sanguis in passione effusus qui maxime fuit salus fuit diuinitati unius & ideo
 oportuit q̄ in resurrectione iungeretur aliis humanitatis partibus &c. hec ille. Se-
 quitur Durandus contra predictam positionem quia corpus christi est in altari
 uel in sacramento altaris per ueram existentiam sue nature. & non propter solam
 communicationem ydionatum. sicut ponit hec opinio quod patet quia hoc temp-
 relet idē numero quod precessit. Sed xps instruendo hoc sacramentum dixit hec

Responso
 Quartum

Responso

.S. Thomas

Damascenus

Aliud Durandus
 argumētū .

uerba Lucæ. xxi. Hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur &c. Et hic calix i
meo sanguine qui pro uobis effundetur. ergo illud idem corpus numero quod pos
sita fuit traditum apostolis in sacramento ad edendum sed corpus quod fuit tradi
tum ad cruciandum non fuit de natura panis sed fuit corpus pertinens ad natu
ram humanitatis ergo corpus traditum apostolis in sacramento altaris fuit uere de
natura humanitatis & pari ratione in sacramento nostro est corpus christi pertinens
ad eius humanitatem & non est ibi solum per cõmunicatiõem ydiomatiũ ex assump
tione panicitatis. Quod si quis dicat q̄ relatiuum refert idem secundum suppositũ
non idem secundum naturam. & sic potest uere dici demonstrato pane assumpto
hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur quia idem est suppositũ habens pa
nicitatem assumptam & corporeitatem postea traditam & sic idẽ suppositũ fuit pri
us demonstratum & deinde traditum. licet secundum aliam & aliam naturã non
ualet. Quia cũ dicitur hoc est corpus meũ. corpus non potest ibi teneri pro suppo
sito habẽre corporeitatẽ sed potius pro natura habita ut notat pronome possessiũ

Remotio ob
iectionis

Responso
Aliud duran
di argumẽti.

cui additur cum dicitur corpus meũ hoc est quod habeo. Sed forte hoc haberet ma
iorem efficaciam apud grammatikos q̄ apud theologos. Vltimus arguit sic q̄ dicta
assumptio non sufficit ad hoc q̄ corpus christi sit in altari neq̄ realiter neq̄ scõdũ
cõmunicatiõem ydiomatum. non quidem realiter quia assumptio duarum natu
rarum ab uno supposito non sufficit ad hoc q̄ ubi est una natura sit alia. quia si sup
positum filii a principio assumpsisset humanitatẽ Petri in Roma & Pauli in iudea
non propter hoc ubi esset Petrus ibi esset Paulus & e conuerso nisi quo ad suppositũ
quod de utroq̄ predicatur & de quo utruq̄ predicatur cõcretiue. Similiter da
to q̄ suppositum filii assumpsisset humanitatẽ & panicitatẽ. non oportet q̄ ubi
est natura panis ibi sit natura humanitatis. neq̄ ratione suppositi possit dici q̄ ubi
panis est ibi est corpus christi propter cõmunicatiõem ydiomatum quia secundũ
illam opinionem nomen suppositi non recipit predicationem panis assumpti nec
corporis partes. Non enim uerũ est dicere secundum istos q̄ filius dei sit panis uel
corpus quod est pars ergo ratione cõmunis suppositi non potest unum de altero p̄
dicari ut sic dicatur unum esse alterum uel unum esse ubi est alterum nec est simile
de dente ethiops & eius albedine quia albũ dicitur dens & dens dicitur albus. &
ubi est unum est alterum quia hoc est per hoc q̄ sunt unum subiecto. & per conse
quens indistincta subiecto & loco. non sic autem potest dici de corpore humano et
panicitate assumpta & quicquid sit de hoc argumento hoc est uerum q̄ licet nõ se
quitur de necessitate sequitur tamen de possibili &c. Petrus autem de palude sic ar
guit. aut assumeret substantiam panis cum accidentibus aut sine nõ sine quia hoc
est impossibile quia quod non est per se factibile nec substantabile quicũq̄ uirtute
ut relatio uel aliquid huiusmodi non est per se assumptibile. Substantia autẽ cor
poralis sine quantitate fieri nõ potest. quia est suus terminus & propria passio ma
gis quantitas siue figura. hoc autem multi negarent. Si autem cum accidentibus nõ
non esset in altari sacramentaliter sed localiter per quantitatẽ cũ substantia assũpta

Responso
Argumẽtum
primũ petri
de palude

in altare, nec inde mota sicut localiter fuit i utero p quantitatem cū hūanitate ibi affū
pta. Et forte hoc concluditur q non eo modo sacramentaliter quo dicunt Thomiste
per conuersionem qui dicunt q non ē ibi per suam quantitatem sed per quantita-
tem panis quam si assumat cum pane iam uidebitur q sit ibi per quantitatem que
sit sua. Modus autem Thomistarum a multis non tenetur. Secundo arguit Petrus
q non potest intelligi de corpore quod est genus, sed solum de corpore quod ē pars
quia genus non predicatur possessiue de suo inferiori, sicut pars de toto. Cū enim
dico humanitas mea & manus mea, non autem animal meum nec homo meus de
me ipso. Hoc autem apparet de consecratione sanguinis qua dicitur hic ē calix san-
guinis mei, sanguis autem nō est equiuocum ad genus & ad partem sicut corpus,
sed tantum sumitur pro parte. Dato ergo q corpus quod est xps per assumptionē
esset ex ui sacramenti in altari non tamen corpus christi quod est pars nisi tantum
ex naturali concomitantia quia per assumptionem non fieret unio in naturis sed in
persona tantum. Vnde per illam assumptionē fieret q panis esset corpus q est chri-
stus non autem corpus christi sicut nec modo diuinitas ē humanitas & de hoc satis
dictum ē supra scilicet de corpore parte & de corpore quod ē genus. Tertio arguit,
quia sicut corpus hominis assumptum non debuit corrumpi nec putrescere, nec in
substantia nec in quantitate, sic nec deberet corrumpi panis si assumeretur. Forte
autem hoc similitudo non dicitur de necessitate. Ad argumenta pro parte opposita
respondetur ad auctoritatem Damasceni dicitur q sicut in calice aqua baptismatis
non assumitur in unitate suppositi diuini nec gratia sancti spiritus unitur ei ita
ut faciant unum suppositum similiter panis & uinum non assumuntur ad diui-
num suppositum nec eis coniungitur diuinitas in unitate suppositi, sed sicut aqua ibi
assumitur ut materia sacramenti permanens, sic panis & uinum ut materia tran-
siens, quia materia sacramenti conuertitur in corpus christi & per consequens dicitur
aliquo modo uniti diuinitati non per assumptionem manēte natura panis aut
uini, sed per trāsubstantiationem i humanitatem prius assumptam, patet hoc ex
sequentibus ubi dicitur sic quemadmodum naturaliter per cōmestionem panis &
uinum & aqua per potum in corpus & sanguinem cōmestentis & bibentis trāsmu-
tātur & nō sit aliud corpus q prius ita & propolitionis panis & uinum & aqua per
mutationem & aduentum spiritus sancti supernaturaliter transit in corpus domi-
ni & sanguinem & ideo non sunt duo sed unum & idem. Ex quibus uidetur q nō
est intentio Damasceni per substantiam panis & uinum remaneant & assumantur
a diuino supposito sed transeunt in corpus & sanguinem christi & sic uniantur di-
uinitati. Instant autem illi querentes quomodo unitur quod anichelatur, i. uere in
se definit esse & instant de illa similitudine carbonis in qua dicitur q sicut carbo li-
gnum simplex non est sed unitum igni ita panis cōmunionis non ē sim plex panis
sed unitus diuinitati. Et dicitur q carbo & ignis non sunt supposito idem unum ta-
men cum sua corruptione tranāt in aliud sic panis cōmunionis non est cum di-
uinitate unum supposito, sed sua definitione tranāt in corpus christi quod ē unum

Responso.

Secundum.

Responso.

Tertium.

Responso.

Responso ad
argumenta p
pte opposita.

Ad p^{ri}um.

Instantia.

Solutio.

- Contra.** diuinitati. Sed contra quia tunc panis cōmunionis assumilaretur igni in quem ui-
delicet transiuit carbo per sui corruptionē & nō ipsi carboni in quo cū ipus nature
lignee saluatione simul inuenitur natura ignis. **Quere** responſionem & forte ē hec
Reſponſio. q̄ ſimilitudo non currit quo ad omnia & forte fuiſſet melius q̄ **Damaſcenus** non
poſuiſſet illam ſimilitudinem. & cum dicit idem **Daſc.** q̄ deus cōiunguit diuinita-
tem pani. Dicendū eſt q̄ non per aſſumptionē licet ſicut cibus cōiungitur cibato q̄
Solutio obie- conuerſitur in ipſum. Accipiat̄ autem inter hanc cōuerſionem & illam illa ſimilitu-
ctionis. do que ibi poteſt cadere. **S. Thomas** i. iiii. libro. xi. di. q. i. dicit q̄ uerbum **Daſc.** i
telligendum eſt quantū ad ſpecies quibus corpus xpi diuinitati unitū modo ineffa-
S. Thomas. bili coniungitur hec ille. & poſtq̄ modus iſte ē ineffabilis non oportet ulterius que-
re de ipſo. In tertia autem parte ſumme. q. lxxv. dicit deus coniunguit diuinitatē
ſuam. i. diuinam uirtutem pani & uino. non ut remaneant in hoc ſacramento ſed
ut inde faciant corpus & ſanguinem ſuum. Ad auctoritatem apoſtoli dicitur q̄ illa
Ad auctorita- loquutio eſt figuratiua tam ex pte ſubiecti q̄ ex pte p̄dicati. Nā panis ex pte ſub-
tē apoſtoli. iecti ſupponit pro ſacramento ſenſibili. ſ. ſpeciebus panis. Corpus autem chriſti ē
ſumitur figuratiue. Vnde ſecundum gloſam. per illam locutionem non datur intel-
Glo. ligi q̄ ſubſtantia panis aut ſpecies panis ſit uere & realiter chriſtus aut corpus chri-
ſti. nec q̄ corpus chriſti predicetur in recto de ſubſtantia panis aut de ſpecie panis
ſed eſt ſenſus panis quem frangimus in ſacramento. i. participatio panis fraſti in al-
tari. participatio corporis diuini eſt. i. facit nos unum eē cum chriſto. Meminerint
autem magiſtri qui mea damnabant q̄ ſi uerba **Damaſceni** & **Pauli** in iſta mate-
ria acciperentur ut prima facie & ſuperficialiter ſonare uidentur. multis poſſent fa-
cere ſenſum in ſide erroneum. Cum autem dicitur q̄ ad hanc poſitionem de aſſū-
Ad aliud pri- ptione minores ſequuntur difficultates. Dicendum q̄ in his qua ſunt ſidei. nō ſem-
ma ſolutio. per eligendum illud ad quod pauiores ſequuntur difficultates ſed id quod eſt ma-
gis conſonum traditionibus apoſtolicis & dogmati eccleſiaſtico etiam ſi plures diffi-
cultates occurrant. Oportet enim intellectum captiuare in obſequium ſidei & tra-
ditionibus patrum obediens ſe humilitate cōmittere. ut bene & religioſiſſime di-
xit etiam **Plato** in **Thimo.** Item dicit aliquis q̄ licet illa aſſumptio magis ſaluaſet
Plato. apparentiam ad ſenſum. tamē cōuerſio magis ſaluaſet apparentiam ad intellectū. i.
Secunda. uerba euangeliū que melius eſt ſaluare quia nō poſſunt mētiri ſicut ſenſus poſſunt
decipi. Sed contra arguitur adhuc pro parte oppoſita. Quia ſi hoc non ſit per aſſū-
Ierū arguit ptionem. ita q̄ ſcludatur i articulo ſcarnationis. eadem enim eſſet credulitas. ope-
p pte oppo- tuit de iſta conuerſione eſſe ſpeciale articulum qui tamen non eſt in ſymbolo.
ta.
Primum. Dicunt quidam ſicut **Petrus** de palude q̄ articulus de euchariftia forte eſt ſpecialis
Reſponſio. ſub illo uerbo ſanctorum cōmunionem &c. **Sanctus Thomas** in ſecunda ſecunde
Petrus de pa- dicit q̄ in ſacramento euachariſtie duo poſſunt conſiderari unum. ſ. quod eſt ſacra-
lude. mentum & hoc habet eandem rationem cum aliis effectibus gratie ſanctificantis.
Sctus The- Aliud eſt q̄ miraculoſe ibi corpus chriſti continetur & ſic concluditur ſub articulo
mas. de omnipotentia. ſicut & omnia alia miracula que omnipotentie attribuantur.

In tertio autem sententiarum dicit q. fides de corpore christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratie qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengarii dicitur dum est sicut dicit ibi glo. q. nisi sane intelligas uerba Berengarii in maiorem incidere errorem q. ipse habuit. Dicit ergo Petrus de palude q. cum dicitur corpus xpi frangitur exponendum est. i. manet sub speciebus quae franguntur q. diu remanet in qua tacit q. parte. Subdit autem Petrus haec uerba. Sic ergo dico q. deus posset assumere panem & uinum sicut posset conuertere & q. posset uerba insinuere ad quorum prolationem sequeretur assumptio. sicut nunc ad horum prolationem sequitur conuersio. non tamen dedit hanc uirtutem illis uerbis. nec posset saluari sensus modetorum si fieret assumptio & non conuersio haec ille. Quae uerba efficacissima sunt pro ueritate conclusionis mee quae tota est de possibili non de sic esse &c. Ad id quod quotiens scilicet q. sunt duo idem supposito limitata ubi q. est unum ibi est reliquum. Dicitur q. ratio tenet solum in his quae sunt in loco per accidens. Sequens autem est de his quae sunt in loco per se. Cum autem dicitur q. ista. uidelicet panis est corpus christi. corpus christi est panis non possunt uerificari nisi panis maneret. dicendum q. exponendum est. i. ubi erat panis ibi sit corpus xpi. Et haec sufficiat disputasse de hac questione. ex quibus oibus illa teneo quae sunt consona supra explicatae declarationi conclusionis mee. Quae autem dissoluta censio abiecta & reprobanda.

Ad confessionem Berengarii. Glo.

Petrus de palude. Nota.

Ad aliud.

Ad ultimum.

QUESTIO SEPTIMA DE SALUTE ORIGENIS.

Rationabilis est credere Origenem esse saluum quam credere ipsum esse damnatum.

Dixerunt isti magistri q. haec conclusio est temeraria & reprehendenda & haereticam sapiens. & contra determinationem uniuersalis ecclesiae ego autem ut de eis modestus loquar uolo ostendere suum iudicium non esse rectum & q. haec conclusio non est contra determinationem ecclesiae & q. plus est q. quando etiam quicquid ipsi contra me afferunt essent uerba adhuc non potest dici q. haec conclusio sit haeretica uel haereticam sapiat. Erunt autem pro pleniori huius materiae declaratione. septem articuli. In primo uidebitur an Origenes unquam haereticam aliquam de rebus fidei opinionem scripserit & crediderit. in secundo dato q. scripserit an dogmatis uel adhaesit uel iniquitate transcripserit. In tertio dato q. adhaesit an talis adhaesit q. illa scribendo mortaliter peccauerit & haereticus dici possit. In quarto dato q. scripserit & talis scripserit q. scribendo errauerit. an q. talibus unquam penituerit. In quinto dato q. de eius nec penitentia nec impenitentia constiterit. an sit rationabilis ipsum credere esse damnatum an saluum. In sexto quid ex dictis decretorum iudicandum sit ecclesiam determinasse de Origene. In septimo quantum obliget in ista materia credulitatem nostram determinatio ecclesiae. In materia primi articuli amara fuit inter Ruffinum & Hieronymum contentio. quibus (ut dicit Augustinus. qui octavam

septem articuli quomodo in declaratione conclusionis procedunt sit.

Pro primo articulo.

Ruffinus Hieronimus Augustinus.

inter eos disensionem deplorat) dederat deus ut coniunctissimi & familiarissimi mella scripturarum sanctarum pariter lamberent. Opinatur Ruffinus heretica dogmata quae in libris Origenis inueniuntur ab hereticis falso fuisse inserta qui illius deprauauerunt libros & ex Origenis mente non esse Hieronymus contra sentit. Sed uideamus quid utraq; opinio habet probabilitatis & apparebit forte q; salua si de & plenaria satisfactioe eorum omnium quae de necessitate salutis tenentur credere adhuc libere & probabiliter potest credi q; principales ille hereses ex quibus peccatum conuincitur Origenis & consequenter damnatio non fuerint ex Origenis mente sed ei falso a perfidis hereticis illius libros deprauantibus impolite. Est autem pro hac parte primo auctoritas Pamphili martiris cuius liber fertur in defensionem Origenis in quo gloriofissimus martyr ex uerbis ipsius Origenis ex eius libris ibi recitatis ostendit ipsum catholice sensisse in his in quibus hereticus accusatur. Hieronymus autem hunc librum negans esse Pamphili in apologia sua ad Oceanum & Pamphiliũ responsiua sic inquit Si ab inimicis Origenis libros eius dicitis esse uolatos ut in famaretur quate mihi non liceat dicere de amicis eius & sectatoribus compositum esse sub nomine Pamphili uolumen. quod illum testimonio martiris ab infamia uedicaret. Ex quibus uerbis uidetur quasi satis notari posse q; Hieronymus utruq; ponat probabile innuens sicut conuinci non potest Ruffinus q; illi libri non fuerint corrupti. ita nec ipse potest conuinci q; ille liber sit Pamphili. & infra subdit Hieronymus & ipsum nomen apologeticum ostendit excusationem. Non enim defenditur nisi quod in crimine est. Sed diceret forte quis ergo & cum hunc ipsum tractatum in quo hoc scribit Hieronymus apologie titulo noceat in quo defendit se q; Origenis doctrinam non dogma sit sequutus pariter se ostendit reũ esse criminis post q; non defenditur nisi quod est in crimine. & sic nemo iuste poterit excusari si excusatio semper iustam presupponit accusationem. Sed uideamus nunc quibus coniecturis mouetur Hieronymus ad credendum librum non esse Pamphili. Primum quod mouet Hieronymum est q; eadẽ leguntur in primo libro Eusebii illorũ sex q; scripsit pro Origene. Secundum est q; ipse Eusebius scribens uitam Pamphili dixit ipsum nihil propriũ operis scripsisse. Sic enim dicit Hieronymus in primo libro contra Ruffinum ad Pamachium & Marcellum. Sex libros Eusebius cesariensis episcopus Ariane quondam signifer laetronis pro Origene scripsit latissimum & elaboratum opus. & multis testimoniis approbavit Origenem iuxta se catholicum. i. iuxta nos Ananum esse. horum tu primum librum uertis sub nomine martiris & infra. Si iste Pamphili liber est de sex libris quis erit primus Eusebii & infra. Item Eusebius amator & pæco & contubernalis Pamphili tres libros scripsit elegantissimos uitam Pamphili continentes in quorum tertio sic dicit de Pamphilo. & ipse quidẽ propriũ operis nihil omnino scripsit. exceptis epistolis quas ad amicos forte mittebat. In tantum se humanitate deiecerat defensor Origenis & laudator Pamphili dicit Pamphilum nihil omnino nec propriũ quicq; condidisse sermonis & hoc dicit iã Pamphilo martirio coronato ne habeas suffugiũ post editos ab Eusebio libros hoc

De cõtrouersia hieronymi & ruffini super primo articulo.

Pamphilus martyr.

Hieronymus

Hieronymus

Eusebius cesariensis episcopus.

Pamphilū scripſiſſe & infra. Quid facient epiſtole Theophili epi. qd Pape Anaſta Theophilus
 ſi in toto orbe hereticum proſequentes. Cum liber tuus ſub nomine Pamphili edi / epikopus.
 tus pugnet contra epiſtoſas eorum & in ſecundo libro ſic ſcribit Hieronymus . Cū Papa anaſta
 ante annos ferme decem. Dexter amicus meus qui prefecturam adminiſtrauit pre
 totū me rogaflet ut auctorum noſtre religionis ei indiciem texerem ſer ceteros tra
 ctatores poſui. & hunc librum a Pamphilo editum ita putans eſſe ut a te & tuis di
 ſcipulis fuerat diuulgatum . Sed cum ipſe dicat Euſebium Pamphilum nihil ſcrip
 ſiſſe exceptis epiſtoſis &c. Et primus liber ſex uoluminum Euſebii eadem & huiſde
 uerbis contineat quæ ſub nomine Pamphili a te facta ſunt. perſpicuum eſt te idcir
 colibrum hunc diſſeminare uoluſſe ut ſub perſona martini hereſim produceres.
 Cum & de ipſo quem Pamphili ſimulas multa peruerteris & aliter in greco & ali
 ter in latino ſit. In apologia autem ad Oceanum & Pamachium reſponſus ſ qua
 oſtendit ſe doctrinam Origenis & non dogma ſectatum ſic inquit de eodem libro
 Pamphili loquens uidetur uel Didimi uel cuiuſlibet alterius fuiſſe opuſculum . Si
 concedamus ex ſuperſtuo ut Pamphili ſit. ſed necdum martini ante enim ſcriptis q̄
 martirium perpetravit. Et quomodo inquit martino dignus fuit. ſ. ut martino de
 leret errorem. hec Hieronymus ad uerbum diuerſis in locis prout allegatum eſt de
 iſto libro Pamphili . Ruſſinus autem comprobans librum Pamphili martiri eſſe
 & ad Origenis facere deſenſionem in ſecundo libro inueſtutus contra Hierony
 mum poſtq̄ dixit ſic de quolibet opere faciliſter dici poſſe q̄ eius nō ſit auctoris cui
 aſcribitur ſic deinde inquit. Sed ponamus q̄ non ſit martini libellus iſte ſed cuiuſ
 cuiq̄ unius de eccleſia. nunquid ſuis uerbis uſus eſt quiſquis ille eſt ſcriptor ut me
 ritis cedendum uideatur auctoris de ipſis Origenis uoluminibus ponit exempla .
 Et quid de ſingulis ſentiat non ſuis deſenſoris uerbis ſed eius ipſius qui accuſa
 bitur oſtendit . & ideo ſuperſtuo eſt de auctore queſtio ubi deſenſio talis eſt quæ
 aſſertore non eget. hec Ruſſinus. Ad ea autem quæ dicit Hieronymus reſponde
 ret forte aliquis ſic pro Ruſſino . primo cum dicit Euſebium ſex libros ſcripſiſſe in
 quibus Origenem probat Arianum & horum primum conuerſum a Ruſſino ſub
 nomine Pamphili quomodo hoc poſſe ſtare q̄ liber Pamphili ſit primus Euſebii
 cum diuerſa omnino & pugnantia intendantur in illis libris. Nam Euſebius per te
 o Hieronymi ſuis libris conare probatur Origenem eſſe Arianum . In libro autem
 Pamphili nihil aliud agitur q̄ ut probetur Origenem Arianum nō fuiſſe. Sed que
 cum q̄ hereſim Arii confirmantia in eius libris inueniuntur ab ipſis Arianis qualis et
 Euſebius ſuit & multi alii fuiſſe inſerta . Diuerſus ergo omnino ſit liber iſte ab illo
 necesse eſt qui diuerſam penitus immo contrariam agit cauſam . Nec ſufficit h̄ q̄
 dicit illa quæ ad Arianam ſpectabant hereſim de libro Euſebii fuiſſe commutata .
 Nam & quod pertinet ad alias hereſes non poſſe dicere Hieronymus Euſebium
 oſtendiſſe in illis corruptos eſſe libros Origenis . Quia ipſemet in ſecundo libro cō
 tra Ruſſinum dicit q̄ preter id quod attinet ad filium & ſpiritum ſanctum in aliis
 dogmatibus Euſebius & Didimus apertiffime in Origenis ſectam concedunt.

Ruſſinus.

Quare non bene potest intelligi quomodo eademque in libro Pamphili leguntur legi poterant in primo Eusebio nisi aliqua forte communis de Origene & ad articulum huius conclusionis de quo agitur non pertinentia. nec uideretur adeo mirandum ut miratur Hieronymus similia aliqua scripsisse Pamphilum & Eusebium quod ut ipse dicit Hieronymus fuerant contubernales quas potuit Eusebius uel apud Pamphilum lecta in suis etiam libris retulisse uel ut sit quotidie simili mentis motu per se inuenisse & excogitasse. Et hec de primo Eusebio. Quod autem dicit Hieronymus scribere Eusebium in uita Pamphili quod propter humilitatem ipse propriis operis nihil scripsit exceptis epistolis. Et subdit quod Eusebius defensor Origene & laudator Pamphili hoc dicit. Forte responderet Rufinus hoc non multum contra se facere. Primo quia & ille tractatus Pamphili ad epistole potius breuitatem quam ad illi libri magnitudinem declinat. Secundo quia illa breuis pro Origene apologia non recte fortasse dici potest opus proprium cum ibi nihil dogmatizet Pamphilus. imo nec questio ibi de re in uniuersum tractetur aliqua. sed de particulari tantum homine. i. de Origene breuiter agatur. Fuerint libri eius corrupti nec ne quod scribere non est proprii operis aliquid condere. nec est ex sua humilitate dogmatizasse uel auctoris nomen de uitante se subleuare. Tertio possibile est quod & ad noticiam Eusebio iste liber non peruenerit. tum ob libri exiguitatem. tum ob auctoris quam ipse affert humilitatem & nihil magnum scribentis & tenuit etiam illa & minuetula que scripsit occultantes potius quam ostentans. Quarto dicit Rufinus possibile est etiam quod Eusebius ut Ariane perditie defensor librum martiris qui suam lectam Origene testimonio priuabat non occultare modo uoluerit. sed hac etiam obliqua sua testatione agere ut non esse Pamphili a postens crederetur. Quare quod Hieronymus quasi ad corroborandum rationem suam dicit defensor Origene. dicit Pamphilum nihil scripsisse &c. potius contra ipsum est quam pro ipso. Quia ex quo Eusebius Origenem non ut catholicum sed ut Ariamum defendebat merito in hoc sicut dixi potuit esse suspectus. Sed quid oportet in his laborare aut quomodo omnino potest Hieronymus ex Eusebio testimonio probare illam pro Origene Apologiam non esse Pamphili. cum ipse Eusebius in libro sexto hystorie ecclesiastice dicat a sancto Pamphilo martire scriptam esse apologiam pro Origene. Cum autem subdit Hieronymus quid facient epistole Theophili episcopi. Quid pape Anastasi & cetera. Diceret forte Rufinus non pugnare librum Pamphili contra primariam illorum intentionem. Fuisse enim illorum propositum hereses illas pessimas & uenenatas dogmata cuiuslibet quod essent extirpare de mundo. quia hoc ad fidem spectabat ad religionis confirmationem & stabilimentum ecclesie. Origene autem illa esse ut credebatur a multis aut non esse parum curaturus fuisse religiosissimos pontifices. Quinimo optabile forte illis & acceptissimum fuisse futurum si certis & ualidis probari potuisset argumentis hereticas illas opiniones non fuisse ab Origene creditas. quia pro huiusmodi hoc faceret non contra fidem: contra hereticos. & non pro hereticis quod

Primo.
Secundo.

Tertio.

Quarto.

non parum tanti uiri & a catholicis tantum laudati testimonio iniebamur & erro-
rem suam illius auctoritate defendebant. Quapropter pugnaturum pamphili li-
brum contra illas epistolas. si in illo hereses quas illi accusabant excusarentur. Non
autem si id tons in eo agitur uiribus ut illarum assertores tam bono patrono priuē-
tur quem si ille prosequeretur epistole. Certum est q̄ non nisi ut illarum credentium
opinionem heresiarcham prosequeretur. Ad ea autem quæ in secundo libro affect
Hieronymus sic loatasse responderetur. Primo cum dicit se etiam aliquando credi-
disse & ita scripsisse illum esse Pamphili librum priuē q̄ apud Eusebium legisset Pā-
philum nihil scripsisse & cætera. Ex hoc suo dicto forte sic contra eum argumenta
retur Ruffinus. si lectum o Hieronymus pamphili librum pamphili esse aliquando
& credidisti & scripsisti. Dic queso quæ in eo legebas mendacia ne & hereses aut
heresum fauores esse cognoscebas an potius uera uel uerisimilia & catholicam si-
dem nihil ledenna: si falsa & heretica quo pacto adduci poteras ut crederes aucto-
rem libri esse catholicum martirem de cuius testimonio & dictis nihil frustra sine
flagitio suspicari quis posset. Si uero & catholica & deniq; christiano martire di-
gna cur nunc ipsa damnas & commentitis dicitis: & ad introducendas hereses disse-
minata. & breuiter cur indigna martire nunc iudicas quæ tunc martire digna iudi-
casti. cum eadem si ut que nunc legis & quæ tunc legebas quasi dicamus ipsam au-
ctoris titulum sedudentes ipsa quæ ibi in defensionem Origenis dicuntur secun-
dum te consideremus. Si mala sunt cur tunc sancti martiris esse iudicasti. si bona
cur etiam nunc cuiuscunq; sint pro bonis non acceptantur. Preterea quomodo pos-
tes o Hieronymus dicere ad introducendas hereses me librum disseminasse. cum in
eo libro nihil aliud agatur ut supra etiam dictum est nisi ut heretici Origenis testi-
monio se corroborare non possint quod ad euellendam facit non ad disseminandā
heresim. Preterea nō solum latinus inuenitur iste liber sed græcus. Ego Ruffinus la-
tinum feci ex græco transferendo. Græcum quis edidit si non pamphilus. non ego
utiq; Ruffinus secundum te qui me de infœcia arguis græcarum litterarum librum
tam græcæ & tam facunde scribere potui ut Eusebius stilum equaret. Si alius profes-
ratur ille respondet Hieronymus q̄ Dydimi est uel alicuius aliterius. Instabit Ruf-
finus. Quisquis sit ille alius tam non ego Ruffinus sed alter huius criminis reus te
nebitur. & si Dydimus est mendax secundum te & deceptor est Dydimus pre-
ceptor tuus o Hieronymus quem tu & prophetam uidentem & oculum habentem
sponse de cantico canticorum & apostolicum uirum in tuis libris nonnastu men-
dax inquam ipse qui ipsam græcum edendo falso pamphilo adscripsit. nō ego qui
inuentum græcum titulo pamphili sub eiusdem auctoris titulo transferendo com-
municauit latinis. nec mirum tibi esse debet q̄ ego Dydimus in hac te crediderim
cui tu in scripturarum explanatiōe credidisti. Quod autem dicit q̄ aliter in lati-
no sit aliter sit in græco. Diceret Ruffinus cur locos non profers o Hieronymus ma-
le interpretatos an ideo ne me a culpa asserere possim. sicut & tu cum Augusti-
nus ad te scribat quodā de tua ex hebreo interpretatiōe damnari & locos nō ponit.

Dicit ideo factum ne te possis defendere & ueritatem tue interpretationis comprobare. Quare quod tibi diceret Ruffinus licuit de Augustino, liceat & mihi quoque de te o Hieronymus suspicari hec sunt dicta de dissensione Hieronymi & Ruffina de libro Pamphili in qua ego sic & in aliis omnibus Hieronymi iudicium iudicio Ruffini semper antepono.

Secundū quod ad possibilitatem huius assertur q̄ Origenis libri sint corrupti hoc est q̄ hoc similiter uidemus accidisse multis aliis libris catholicorum doctorum. Nam Clemens apostolorum discipulus qui Romane ecclesie post apostolos episcopus & martir fuit libros edidit qui appellantur recognitio. In quibus cum ex persona petri doctrina quasi uere apostolica exponatur. in aliquibus ita Eunomii dogma inseritur ut nullus alius q̄ ipse Eunomius disputare credatur filium dei creatum de nihilo dicens. Item in clementis Alexandrine ecclesie presbiteri uiri catholici inuenitur scriptum dei filium esse creatum. & I Dyonisi Alexandrine urbis episcopi quatuor libris ubi contra Sabellum disputat est Ariani dogmatis comprobatio. & quid oportet apostolicos proferte uiros cum sciamus ipsa euangelia & ipsorum apostolorum dicta ab hereticis sepe fuisse deprauata. ut maxime ex libro Tertulliani contra Marcionem cuiuslibet constare potest. Quod ergo illoꝝ contigit libris cur non & Origenis libri potuit contigisse & omnino in simili causa cur per omnia similibus nō acceptatur excusatio. quæ ideo etiam de Origenis libris uidetur magis acceptanda q̄ ipsemet uiuens adhuc de hoc in suis epistolis ut infra patebit conqueritur. corrupti. s. & depruari ab hereticis libros suos. Quod si hoc pro impossibili habet Hieronymus illud afferens q̄ hec quicquid in libris omnium reperitur. ab aliis dici possit esse corruptum. & q̄ difficile est omnia exemplaria posse uicari. Nescio quo pacto ipse respondere poterit Eunomianis comprobantibus dogma suum testimonio clementis apostolorum discipuli. in quibus inuenitur expresse scriptum filium dei esse creatum. Nam si ipse ad hec recurreret corruptos libros demētis ab ipsis hereticis ipsius Hieronymi uerbis hoc arguent esse impossibile. illa & ipsi dicentes sc. l. quicquid reperitur in libris omnium ab aliis corruptum dici posse. & impossibile esse omnia exemplaria esse corrupta. Quare forte cauendum est ne dum hereticum omnino facere uolumus Origenem hereticos apostolos hereticosque apostolorum discipulos esse faciamus. Nam cum nihil minus detestande & execrande hereses non minus impia dogmata in illorum inueniantur libris q̄ in libris Origenis non uideo. Cur non uel similiter accusentur uel excusentur similiter Hieronymus autem de libris Clementis & aliorum corruptione his uerbis respondet. & quomodo inquires in libris eorum uiciosa non nulla sunt si me causas uiciorum nescire respondero non statim illos hereticos iudicabo. Fieri enim potest ut uel simpliciter errauerint uel alio sensu scripserint uel a librariis imperitiis eorū paulatim scripta corrupta sint. uel innocenter quedā & minus caute loquuti sint. & que non possint peruersorum hominum calumniam declinare. Huic autē Hieronymi responsioni sic forte responderet Ruffinus sic non propterea q̄ in eorum

Nota.

Clemēs discipulus apostolorum.

Eunomii erret.

Clemens alexandrine ecclesie presbit Dyonisius eps alex.

Tertullianus contra marcionem.

libris uitiōsa non nulla sunt etiam si causas uiciorum nescias non statim uis illos hereticos iudicare. Cur uis aliquibus in Origenis libro uiciosis quibus etiam ab ipso legis cōtradictentem Origenem statim hereticum iudicas que est causa disti-
 multitudinis maxime cū & in Origene eam ingenii sublimitatem cum fidei zelum tale ac tantum scripturarum studium & tu noueris fuisse & scripseris & predicaueris ut non in merito in codicibus undecumq; potius q̄ in mente eius uiciorum fuisse suspicari possis. Proterea sicut fieri potuit secundum te ut illi uel simpliciter errauerint uel alio sensu scripserint uel innocenter & minus caute loquuti sint. Cur non fieri potuit similiter ut Origenes. uel simpliciter errauerit uel alio sensu scripserit. ut contendit Dydimus. uel innocenter & minus caute loquutus sit quedam que non possunt peruersorum hominum calumniam declinare. Et sicut a librariis imperitis dicit potuisse illorum scripta corrumpi cur non similiter uel ab imperitis librariis uel a perditis hereticis scripta Origenis potuerunt corrumpi omni-
 no dissimilitudinis causa non apparet. Refert enim Rufinus q̄ liber Hilari con-
 fessoris post animinensem synodum fuit falsatus ab hereticis. & q̄ ob hanc causam cum in cōcilio episcoporum ei questio moueretur proferti librū de domo sua iussit qui nesciente se in senis suis hereticus tenebatur. & dicit q̄ cum prolatus fuisset & ab omnibus hereticis iudicatus auctor libri Hilarius excommunicatus discessit de concilio. Hoc esse falsum & fictum in calumniam Hilari dicit Hieronymus nihil aliud asserens. sed uerum fuerit nec ne non bene sciri potest nec multum ad Origenis attinet defensionem. Hoc est uerum q̄ Rufinus hoc de Hilario recitatus hec uerba prefatur. Et ne quid aperte credulitati desit res adhuc que sunt memo-
 rie nostre retexam quo testimoniu ueritas neminem lateat. Quare uel uerum fuit uel magna fuit Rufini impudentia in re tam recentis memorie apertam menda-
 cium & nouam texere fabellam. Sed siue uerum sit siue falsum non uidetur in Hilari calumniam uel fictum uel recitatum. quia potius illos qui Hilari librum de-
 prauauerant q̄ ipm Hilarium calumniatur. quem innocentē heresis fuisse & iniu-
 ste excommunicatum & subdole deceptum attestatur. Post hec recitat Rufinus q̄
 Tertuliani liber cuius est titulus de trinitate sub nomine Cypriani martiris Con-
 stantinopoli a Macedoniane partis hereticis legebatur. Hieronymus dicit q̄ nec li-
 ber est Tertuliani. nec dicitur Cypriani sed Nouatianus. neuter eorum aliud pro se
 afferit. nisi q̄ Hieronymus dicit q̄ auctoris eloquium stili proprietatē demonstrat.
 Quamq̄ & in multis sepe est deprehendere similem stili faciem & tenorem. Sed
 hec nihil ad Origenem. Ipse autem Rufinus hoc idem ostendit accidisse Hiero-
 nymo quod & libris Origenis. refert enim q̄ cum a Damaso Romane urbis episco-
 po ei tradite fuissent ecclesiastice epistole dictande Apollinariane Athanasii librū
 ubi dominicus homo scriptum erat ad legendum acceptum. ita corruerunt ut in
 libro id quod eraserant rursus scriberent. scilicet ut non ab illis falsatum sed a Hiero-
 nymo additum putaretur. Et aduerte q̄ Hieronymus in hac parte Rufino te-
 spondens cum dicat mihi mea ingeritur fabella. uerum tamen fuisse non

Dydimus.

Hilarius.
Animinensis
synodus.

Tertulianus.
Cyprianus.

Damasus ro.
urbis eps.

Nota.

negat. sed in fine sic dicit. fieri potest Ruffine ut etiam si a me uerum audisti alius qui huius rei ignarus est dicat a te esse compositum & factum. Tertium quod uersimile facit libros Origenis fuisse corruptos est quod de hoc ipse uisus conquestus est. Exstat enim in libro quarto Origenis epistola eius ad quosdam caros suos in Alexandria in qua conqueritur his uerbis. Sed nihil mirum mihi uidetur si adulteretur doctrina mea ab inimicis. & tali adulterio corrumpatur quasi adulterio corrupta est epistola Pauli apostoli. Quidam enim sub nomine Pauli falsam epistolam conscripserunt ut conturbarent Thessalonicenses quasi instaret dies domini & seducerent eos propter hanc ergo epistolam in secunda epistola quam ad Thessalonicenses scribit hec dicit. Rogamus autem uos fratres per aduentum domini nostri Iesu christi & nostre congregationis in ipsum ut non cito moueamini a sensu uestro neque terre amini neque per spiritum neque per uerbum neque per epistolam tanquam per nos nullam quasi instet dies domini. nemo uos seducat ullo modo talia ergo quedam uideo accidere uobis. Nam quidam auctor hereseos. cum sub presentia multorum habitus fuisset disputatio nostra accipiens scripta ab his qui descriperant codicem quae uoluit addidit. & quae uoluit abstulit & quae ei usum est permutauit & circumfret tanquam ex nomine nostro insultans & ostendens ea quae ipse conscripsit pro quibus indignantes fratres qui in palestina sunt miserunt ad me Athenas hominem. qui acciperet a me ipsa autentica exemplaria quod ne relectum quidem uel recensitum a me antea fuerat. Sed ita neglectum iacebat ut uix inueniri potuerit. mihi tamen & sub deo teste loquor. quoniam cum conuenissem illum ipsum qui adulterauerat librum. quare hoc fecisset uel ut satisfacens mihi respondit quoniam magis ornare uolui disputationem atque purgare ipsam. Videte quali purgatione disputationem nostram purgauit tali nempe quali purgatione Marcion purgauit euangelia uel apostolum uel qualis successor eius post eum Apelles. Nam sicut illi subreperunt conscripturarum ueritatem sic iste sublati quae uere dicta sunt ob nostri criminationem inseruit quae falsa sunt. Hoc ad uerbum in Origenis epistola leguntur. quod si uiuente ipso non dubitabant heretici eius libros corrumpere. Quanto magis credendum est hoc ipsos aulos fuisse post eius mortem. Conqueritur autem & de alio quodam heretico i epistola qui conserbat multa falsa tanquam sua. & exstat etiam alia eius epistola de suo libro falsitate querimonia. Quantum quod eiusdem rei maxime fidem facit quod scilicet heretica illa Origenis non sunt sed ab hereticis ista & quod de illis eiusdem inueniuntur alibi Origenes pie & catholice determinare. Ex quo si illa heretica Origenis sunt sibi ipsi contradicet. Locos autem ubi catholice agit de illis plurimos est uidere in apologia Pamphili. & hoc est quod dicit Ruffinus quod non est curandum de nomine auctoris illius libri quoniam illa defensio cuiuscumque sit per se ualida est cum ex uerbis & dictis propriis ipsius Origenis de eius catholico & orthodoxo dogmate fidei faciat. Et per hoc et uidetur satillien cuiusdam dicto Hieronymi contra Ruffinum. Nam cum Ruffinus hoc idem diceret pie. scilicet & catholice de illis alibi ab Origene determinatum sic inquit contra eum Vbi est illa fiducia qua inflatis buccis creberrime persona

Nota origenis uerba.

Marcion.
Apelles:

Apologia pamphili.

has te quæ in alijs libris Origenis legeras emendasse i libris periarcho. Et nõ alie na. sed sua reddidisse suis . De tanta librorum silua fruticem ac furculum proferre non potes. Responderet enim forte Ruffinus non oportere se de ea silua furculos p ferre de qua iam Pamphilus multas protulerat integras arbores . Locos enim illos copiosissime recitat Pamphilus & illo iam presupposito hoc agit Ruffinus in libelo suo quem Pamphilus libro superaddidit. ut ostendat unde hoc prouenerit q̄ i libris Origenis contradictoria inueniantur assignatq̄ illam causam de falsatione per hereticos. Quintum quod & multum facit ad asserendum hoc q̄ hereses ille nõ sunt de mente Origenis est q̄ ex testimonio multorum quibus merito tenetur fidem adhibere habemus Origenem in principalibus opinionibus in quibus errasse dicitur catholice sensisse. Duo enim sunt principales hereses quæ Origeni obiciuntur. Prima est de trinitate q̄ male. fide filio & patris de spiritu sancto senserit. Secunda est de salute diaboli quod. scilicet pena eius & infernale supplicium non sit eternum futurum sed ab eo si aliquando liberandus . Ex qua uidentur multe alie dependere eidem ascripte illa. scilicet q̄ pro salute istorum saluadorum demonum iterum in sublimiori elemento sit cruciendus christus. & illa q̄ omnia restituenda sunt in unũ & illa q̄ diabolus penitere possit. & illa q̄ pena dñatorum non sit eterna. De istis autem duabus heresibus q̄ non fuerunt de mente Origenis uidentur esse euidentia argumenta. Nam de trinitate non solum Didimus quo preceptore tantum gloria tur Hieronymus dicit catholice sensisse Origenem. id q̄ proprijs in periarcho editis cõmentarijs comprobauit. Sed & Athanasius defensor niceni concilij libris proprijs contra Arianos uoce clara testem fidei sue hunc uirum uocauit & Methodium legimus penituisse q̄ Origenem damnasset. dicitq̄ eum tandem inuentum nihil male credentem de sancta trinitate . Quinimmo ipsiusmet Origenis habemus dicta de trinitate a catholica fide nihil discrepantia. nam super illud Pauli ad Romanos & spiritus adiuuat infirmitatem nostram expresse tenet spiritum sanctum non esse creaturam & super illud qui etiam proprio filio nõ pepererit sed pro nobis omnibus tradidit illum quo modo non etiam cum illo omnia donauit hec Origenes exponens dicit. Nihil enim est neq̄ uisibile neq̄ inuisibile creature quod filio possit adequari. nullo enim pacto creatori suo potest creatura conferri. & si creator ipse donatus est nobis quomodo non cum ipso nobis omnis creatura donabitur. & infra super illud Pauli qui est super omnia deus benedictus sic inquit Origenes. Christum aliud secundum carnem esse. aliud secundum spiritum iam & in prioribus huius ipsius epistole partibus designauit ubi dicit qui factus est ex semine Dauid secundum carnem qui destinatus est filius dei in uirtute secundum spiritum & ethicationis & quomodo secundum spiritum filius dei sit & secundum carnem filius Dauid ibi plenius exposuimus pro uiribus quem ergo ibi secundum spiritum filium dei dicit hic procedente doctrina ordine proficientibus utpote auditoribus deum qui est super omnia ipsum esse pronunciat & miror quomodo quidam legentes q̄ idem apostolus in alijs dicit . Unus deus pater ex quo omnis & unus dominus

Due principales hereses q̄ origeni attribuantur.

Pro prima heresi q̄ ei obicitur defensio. Didimus. Athanasius Methodius . Nota.

Origenis uerba.

Iesus christus per quem omnia regent filium dei deum debere profiteri. ne duos de
 os profiteri & dicere uideantur & quid de hoc loco apostoli facient in quo aperte
 christus per quem omnia super omnia deus esse describitur. Sed non aduertunt q
 hoc ita sentiant quia sicut dominum Iesum christum non ita unum esse dominum
 dixit ut ex hoc deus pater dominus non dicatur. ita & deum patrem non ita dixit
 esse unum deum ut deus filius non credatur. Vera est enim scriptura quae dicit. Sci
 tote q dominus ipse est deus. Vnus autem uterq; e deus quia non est aliud filio di
 uinitatis initium q pater sed ipse unius paterni fontis sicut sapientia dicit purissi
 ma est manatio filius ergo e christus deus super omnia quae omnia illa sine dubio
 quae & paulo ante diximus super principatus & potestates & uirtutes & omne no
 men quod nominatur non solum in hoc seculo sed etiam in futuro. Qui autem su
 per omnia est super seneminum habet. non enim post patrem e ipse sed de patre. hoc
 item autem sapientia dei etiam de spiritu sancto intelligi debet. ubi dicitur. Spi
 ritus domini repleuit orbem terrarum & hoc quod continet omnia scientiam habet
 uocis. si ergo filius dei super omnia dicitur & spiritus sanctus continere omnia me
 moratur. Deus autem pater est ex quo omnia. & sic euidenter ostenditur natura tri
 nitatis & sba una quae est super omnia. hec Origenes ad uerbum. & alibi super il
 lud Pauli quomodo autem predicabunt nisi mutantur sic inquit. Sunt enim non
 nulli qui annunciant quidem et predicant de patre & filio et spiritu sancto sed
 non sincere non integre ut sunt omnes heretici qui patrem quidem & filium & spi
 ritum sanctum annunciant sed non bene neq; fideliter annunciant. Aut enim ma
 le separant filium a patre ut alterius naturae patrem alterius filium dicunt. aut male confundunt.
 ut ex tribus compositum deum uel trine tantummodo appellationis faciant. qui autem be
 ne bona annunciant proprietates quidem patri & filio & spiritui sancto suas cuiq;
 dabunt. nihil autem diuersitatis esse confitebuntur in sba uel natura. hec Orige
 nes. Quibus uerbis quid magis catholicum quid magis expressum necesse e igitur
 sicuti aliter scriptum inueniatur in libris Origenis non Origenis esse illud sed here
 ticoꝝ qui per libtoru corruptionem patronum habere uoluerunt Origenem er
 roris sui. De secunda autem heresi tam euidentis extat testimonium ut meo iudicio
 heresi q eisdẽ obicit desilio
 Ipfemet ori
 genes negat
 & cõtrarium
 asserit.
 Dialogus ori
 genes.

Nota.

Pro secunda
 heresi q eisdẽ
 obicit desilio
 Ipfemet ori
 genes negat
 & cõtrarium
 asserit.
 Dialogus ori
 genes.

patrem falso ei imponatur. patet ex his que ipse dicit super illud Pauli. **O** altitudo diuiciarum sapientie & scientie dei. Sic. n. inquit hanc altitudinem dei inscrutabilem dicit omni creature de filio uero & spiritu sancto dicere ista non poterat. quis filius in euangelio dicit ad patrem. Pater omnia mea tua sunt & tua mea. & de spiritu sancto ipse Paulus pronuntiat dicens. Nemo scit hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est. ita & que in deo sunt nemo cognouit nisi spiritus dei. Qui ergo dicit Paulus. quis nouit sensum domini de creaturis dicit naturam uero trinitatis excepit hanc Origenes. Reslare uidetur una heresis Origeni attributa. scilicet in opinionibus de anima que lucent ab eterno create & de celo delabantur i corpora & de anima scribit quidem ipse Origenes in commentariis super epistolam Pauli ad Titum se nihil posse determinari ex ecclesiastico dogmate accipere nisi que omnes anime sunt eiusdem speciei que sunt libere uoluntatis que sunt rationabiles que sunt immortales que a deo create & que penas habitare pro malis & premia pro bonis. hac tantum dicit se affirmare de anima. Quia de his in scripturis euidentia habeantur testimonia. In ceteris autem de anima questionibus dicere se que magis sibi probabile uidetur. & inquisitiue non determinatiue procedere. quia determinatum nihil de illis in ecclesiastico habetur dogmate. Id autem quod magis uisum est Origeni fuisse que essent ante corpora create i celis uiuentes consentiunt concordia omnes. & Rufinus i apologia ad Anastasium romane urbis episcopum postquam tres retulit opiniones de anima i sine sic inquit. Ego uero cum hac singula legerim deo teste dico que usque ad presens certi uel definit aliquid de hac questione non teneo sed deo relinquo scire quid sit in uero. & si cui ipse reuelare dignabitur. ego tamen hac singula legisse me non nego. & adhuc ignorare confiteor. preter hoc quod manifeste tradit ecclesia deum esse & animarum & corporum conditorem. In libro etiam Pamphili non negatur Origenem illi adhaesisse opinioni sed sic in eius scribitur defensionem. Nunc uero cum diuersitas sit apud ecclesiasticos & alii alia de anima sentiant. & omnes diuersa quomodo hic magis quam ceteri inculandus est. Tum post hac uerba recitantur opiniones de anima que tunc erant inter quas & illa que nunc tenetur a catholicis & cum ostensum est manifestas pro illis probationes ex scripturis sacris adhiberi non posse accidereque illarum auctoribus magnas difficultates in sine sic concluditur. Quod autem ex his omnibus ostendi uolumus illud est que sicut eos qui unam quamlibet de his quas supra exposuimus opinionem ueram putant. non recta ratione hereticos quis uocat pro eo que neque ex diuinis scripturis certi aliquid de his uel manifeste dictum esse uideatur. neque in predicatione ecclesiastica putatur contineri. Ita neque hunc uirum culpam iustum est differentem quod sibi magis est uisum. hac ibi. Ego autem ex omnibus suprascriptis duas infero propositiones. Prima est que si Origenes & de trinitate & de demonum salute catholice sentit ut magis uidetur comprobatum testimonis ob errorem de anima opinionem eius conuincere non possumus damnationem. Quia Origenes non omnia tenebatur suo tempore explicite de aia credere que nos nunc tenemur quia nec in scriptura habebantur manifesta. nec per ecclesiam ut po

Pro heresi de aia creatioe obiecta deo sio.

Rufinus

Pamphili liber.

Prima ppō

Augustinus
post origenē
p. cc. ānos su
it & etiā dubi
us in opiniōe
de aīe creatio
ne.

ita fuit tunc fuerat determinatum : Immo non solum tempore Origenis sed etiā tempore Augustini, qui per. cc. annos post Origenem fuit adhuc fuerat post per catholicos, id est per uniuersalem ecclesiam de anima aliquid determinatum. Nam ipse Augustinus dubitatus erat in opinione de anima ut patet ex eius epistola ad Hieronymum. an. s. singule singulis. creentur ut nunc tenet orthodoxa traditio. Ex qua opinione uidebatur Augustino seq q̄ deus esset iniustus. an ex illa una q̄ facta est in Adam a deo. Aliē deinde sicut corpus ex corpore ita aīe ex aīa fuerint p̄ pagate. nec credas solum in iuuentute de hac re dubitasse Augustinū. Quia & p̄ primo libro retractationū qui fuit de uulnīs de hac q̄stīōe dubitat. Sic. n. scribit i primo sine controuersia ergo quedā originalis regio beatitudinis aī deus est. qui eum quidem non de se ip̄o genuit. sed de nulla re alia condidit sicut condidit corpus de terra. Nam quod attinet ad eius originem qua sit in corpore utrū de illo uno sit q̄ primū creatus quando factus est hō in animam uiuentem an similit̄er sicut singulis singule. nec tunc sciebam nec adhuc scio. hac Augustinus ad uerbū. Ex quo patet euidenter propter erroneam opinionem de anima predictam hereticum nullo modo posse dici origenem. Secunda propositio quam dico est hac. quod si uerū est quod Thomas i quolibetis dicit ut in septimo articulo defensionis Origenis patet latius. & bona dicit theologia nō obligari nos de necessitate salutis credere nō solum ecclesie doctoribz sicut Hieronimus sicut Augustinus & similes sed neq̄ ip̄i ecclesie nisi in his quæ ad substantiam fidei pertinent a diuixerimusq̄ ista ad substantiam fidei nihil pertinere utrum illarū heresim auctor fuerit Origenes. aut ali quis aliis mō hereses illas hereses esse. i. impia sitentur dogmata. Videtur seq q̄ nō teneatur hō fidelis & uere xp̄ianus de necessitate salutis i hac q̄stīōe potius Hieronimo etiam quod ad ipsum magis declinet ecclesia q̄ athanasio dydimio. Metho dio Ruffino. Cuius & fides etiam persecutiōis hereticorū tempore in sancta Alexandria ecclesia carcentibus & exiliis dicitur pbata imo ip̄ius met Origenis dictis credere eo maxime q̄ & in multis aliis quæ et ad fidei substantiā magis pertinet Hieronymū nō approbamus. Sicut i materia de ceremonialibus & sicut et Hieronimo pium est non credere ubi Ambrosii cōmentaria i lucam nugas uocat. & ipsum Ambrosiū nunc conuim nūc comiculū appellat. Et ubi eiusdem de spiritu sancto libz damnans dicit se de græcis bonis uisidisse latina nō bona. & ubi basilium magnum de supbia taxat & ubi in epistolis Augustini dicit se quedā heretica legisse uita forte. & in hoc q̄ potius uelut illa quæ Origenē demōstrat catholicū esse ficta & adulterata q̄ illa quæ eū comprobāt hereticū ei penitus nō adherere. nec impiū est nec fidei apparet p̄nissum ad quā uidetur potius cōfirmādā facere Origenis patrociniū & testimoniiū adimere hereticis q̄ ad infirmādā iusta illz qd̄ in Pamphili libro his uerbis scribitur. illud cōtemplari debuērant quantā uidendi materīā quā tam q̄ hereticis p̄beant : cō eos quos assertores xp̄iani dogmatis & defensores putāt cōsultari nūc uideant & reselli a propriis & uel ut ciuili bello gaudeant spugnatam quem ip̄i hostiliter spugnare nō poterant. Fuerunt autē & ex probatis doctoribus

Secūda ppō
Sāctus Tho
mas .

Hieronimus
cōtra Ambro
sium.
Magnus Ba
silius

ecclesie etiam Hieronimo posterioribus qui in hac fuerunt sententia q̄ hereses ille
 non fuerint de mente Origenis, sed ei falso ascripte ab hereticis. Vnde Aymo unus
 ex nobilibus & antiquis doctonibus ecclesie in libro de christianarum rerū memo-
 ria sic dicit. Ego sane de Origene uiro tam illustri abstinentissime uite & castissime
 predare doctrine puti & lucidi sermonis salua fide patrum dixerim q̄ hac oīo non
 scripsit sed ab hereticis ob predarum nomē eius obfuscandū maligne cōficta sūt
 & conscripta & nos suo prentulata. hac ille ad uerbū. hac dicta sunt de primo arti-
 culo examinando & inquirendo utrū fuerint hereticæ ille opiniones Origenis nec
 ne qua in te sicut in aliis omnibus ecclesie iudiciū alioq̄ omnī iudicio & ratiōibus
 semper antepono. Pro secundo articulo uidetur rōnabilis ideo excusandus Orige-
 nes q̄ si quid scripsit quod a catholicis nō acceptetur in illis scribendis, neq̄ dogma-
 tice neq̄ assertiue, sed dubitatiue semp̄ & inquisitiue p̄cedit, quare sicut licet i Au-
 gustini libris sup̄ genesim multa sint que nō acceptantur tamen p̄p̄terea excusan-
 tur a nobis q̄ ut ip̄emet dicit in libro retractationū plura in eo libro sunt quesita q̄
 inuenta, ita & multa esse possunt in libris Origenis reprobanda & damnanda que
 quia ip̄e nō determinando sed ingrendo dixit non propterea hereticus ē dicēdus
 quādo heresis assertum p̄p̄rie dicit dogma cōtra expressā uel scripturæ ueritatem
 uel ecclesie determinationē. q̄ aut̄ sic semp̄ locus sit Origenes ex multis patet lo-
 cis. Nam & post disputationē de aīa inquit, hac iuxta nostram s̄niam nō sūt dog-
 mata sed quesita tantū atq̄ proiecta ne penitus intractata uiderentur, & alibi lo-
 quens de resurrectione inq̄. Si hæc nō sūt cōtraria fidei & cætera, & infra triplex
 ergo suspicio nobis de sine iuggetur e quibus que uera & melior sit lectōr inq̄rat
 tum tres subiungit opiniones de resurrectione & in prefatione librorū in genesim in-
 q̄. Si profundū aliquid occurrit de hoc dicendū quidem ē sed nō tamen affirma-
 tive & infra, nos de rebus magnis que supra nos sūt ignorantiam nostri nō igno-
 ramus, & super ep̄stola ad romanos libro secundo, hac ea lege dicta sūt a nobis ut
 si q̄ melius & rōnabilius dixerint illa magis q̄ hæc n̄ra teneantur. Et libro. iiii. hac
 prout petuimus i locis tam arduis & tā difficilibus prolata, si quis forte ai nostri stu-
 diū cōsuleret amplecti poterit, si uero infirmitatē sensus nostri notare uelit ueniam
 petimus & ei qui melius de his disserere uel explanare potuerit lib̄ter cedimus &
 alibi. Probet aut̄ qui legit quid horū magis sensui cōueniat apostolico & illud tene-
 at, & libro quarto hæc interim nobis in silenti loco occurrere poterūt. Si q̄ aut̄ me-
 lius aliqd̄ senserit nō pigeat his obmissis illa respicere, & qd̄ plura legatur liber pe-
 riarthon, uidebimus illū hoc ordīe p̄cedere q̄ primo ponit illa que sibi expresse ui-
 debantur in scripturis eē determinata & i illis nahal aberat ab ecclesia. Alia dicit si-
 bi esse dubia & de illis uelle inq̄tere de omnibus asserens illam solū recipiendā eē
 ueritatē que in nullo apostolico & ecclesiasticis dogmatis aduersetur. Pro tertio ar-
 ticulo q̄ est quasi cōfirmatio secundi dico istā propositionē q̄ si sit aliquis habēs er-
 roneam opinionem de rebus fidei adhuc per ecclesiam nō determinatis modo i uo-
 luntate eius nulla sit macula sed firmum propositum de illis credere semper conso-

Aymonis uer-
 ba in testimo-
 niū origenis.

Pro secundo
 articulo.
 Augustinus.

Heresis pro-
 pre
 Nota
 Verba
 Origenis.

Liber periar-
 con.
 Pro tertio ar-
 ticulo.

Nota hęc p̄-
 positionem

ne scripturæ & ecclesie. ille nec peccat mortaliter nec hereticus proprie est dicendus.
Correlatium Ex qua propositione sequitur correlarie possibile esse q̄ opinari aliquam opinionē aliquo tempore sit peccatū mortale qđ nō erit alio tpe. & hoc ē quia pōt quis sine pertinacia credere aliqd uno tempore qđ alio tempore non crederet sine pertinacia utputa post determinationē ecclesie. aut sacre scripturæ dilucidationem. de opposito crediti attestatur sūta oīum doctoz̄ dicentū q̄ non proice error intellectus facit hominem hereticum sed oportet q̄ sit malitia & perversitas i uoluntate. Ideo dicebat Augustinus errare possum hereticus esse non possum. Cōfirmatur hoc ex determinatione uniuersalis ecclesie quæ multos canonizauit qui tamen usq̄ ad mortem perseuerauerūt i erroneis opiniōibus de fide. & deinde p̄ ecclesiā phereticis reprobatis quas opiniōes nūq̄ legitur ab illis fuisse retractatas. Tales fuerūt Papias episcopus hieropolitanus. Victorinus pictauiensis. Hirenus lugdunēsis Beatus Cyprianus & multi alii quos scimus errasse in fide & eorum opiniōes pro hereticis cōdēnatas. & tamē ipsi habētur in canone sanctoꝝ ex quo sequitur ut necessario dīcēdū sit q̄ uel illi ēt q̄ decesserint i illis opiniōibus erroneis i fide nō tamē decesserint i peccato mortali. uel q̄ ecclesia errauerit in eorū canonizatiōe qđ si dixerint ut etiā dixit quādam ex his qui me impugnabant. respondēs q̄ illi forte non errant bene canonizati iam nō ego sed ipsi sentiunt contra determinationē uniuersalis ecclesie. Ex hac autē p̄positiōe infero ad p̄positū Origenis sic q̄ dato ēt q̄ Origenes multas & plurimas habuerit opiniōes erroneas in fide hoc p̄cise si in uolūtate eius nulla fuit macula aliquo modo nō potest ēt argumētum q̄ aīa eius sit dānata. Ut sic arguatur aut quātūcūq̄ magnus error de quibuscūq̄ rebus fidei sit in intellectu alicuius modo in uolūtate nulla sit macula nō impedit salutē eius aut quātūcūq̄ paruus & de quacūq̄ re sit impedit aut aliq̄ impedit & aliquis nō impedit. si quātūcūq̄ magnus sit nō ipedit. ergo etiam q̄ Origenes & in multis errauerit & in principali oribus illa tamē si fuit uolūtatis eius bene disposita & nullo modo maculata nihil impediuit eius salutē. & ita qui uolūt cōuincere damnationem eius nō sufficit q̄ ostēdant errores eius & p̄seuerantiam in eis. Sed oportet q̄ ostēdant p̄seuerantiam. cum pertinacia aut negligētia uel alia malicia uolūtatis. si quātūcūq̄ paruus sufficit. ergo error de rebaptizatiōis hereticis debuit impedire salutē Cypriani & heretis illorū q̄ dicuntur chiliaſte debuit impedire salutē Papiæ q̄ fuit auctor illius heretis & cū illa decessit. & si sic ergo male ab ecclesia fuerunt canonizati. si aliquis ipedit & aliquis nō. dicitur oportet qui sūt illi errores qui ipediūt & qui nō. & ubi unq̄ inuenitur facta ista distinctio ab ecclesia ut uerbi gratia dicatur hīc errorē in his que pertinent ad talē uel talē articulū ēt si sit p̄cise debilitas & defectus intellectus & nō sit aliqua p̄uersitas nec negligētia. nec pertinacia nec quocūq̄ alia malicia in uoluntate est peccatū mortale. hīc autē errorē in his q̄ ad talē uel talē materiā p̄tinet nō ē peccatū mortale nisi sit i uolūtate defectus & si non inuepiatur scđ talis distinctio aut ab ecclesia aut a doctoribus nec uideatur fieri posse rōnabiliter apparet nō ualere dictū quorūsdā dicitū alia ē rōne de Cypriano & Papiæ & similibus & alia

Correlatium

Augustinus .
Confirmatio

Papias hieropolitanus episcopus.

Victorinus pictauiensis .
Hirenus lugdunensis .

Beatus Cyprianus .

Nota.

Chiliaſte heretici .

Obiectio.

de Origene q̄a Origenes errauit i p̄cipalibus. n̄a q̄ n̄cū q̄ magnus sit error nō s̄r
solū error in intellectu & i uolūtate nulla sit malicia nō uidet q̄ taliter errans peccet
mortaliter. qu app̄ cū talē maliciā in uolūtate Origenis nō legamus fuisse. dato q̄
ēt in p̄cipalibus fidei mis̄teris errauerit grauilissimo errore & merito p̄ ecclesiā
dānato nō p̄t cōuinci ipsū esse dānatū in se & in aīa sua. quod si q̄s dicat mul-
tos eē gradus p̄p̄ositionū credendā. p̄ter istum gradū p̄p̄ositionū. s̄. determinata-
rum per ecclesiā & q̄ etiā si nō sit pertinacia. si signum tamen est pertinaciē asse-
rere aliq̄ quosq̄ opposita tenetur asserēs explicita fide tenere. & credere & q̄ nō solū
culpabilis ē mortaliter error pp̄ p̄tinaciā sed ēt quādoq̄ culpatur pp̄ negligētiā in
quirēdi ueritatē q̄ negligētia nō est p̄tinacia s̄ltē pp̄ne dicta. uidetur ad hoc rōna
biliter posse respōden. Primo q̄ Origenes de negligētia inquirēdi in hoc ueritatē
culpari nō p̄t q̄a ut bene dicit Hieronymus in p̄scrutatione scripturarū dicitur su-
dauit & noctibus. Secūdo q̄ i nullo errauit Origenes qd̄ ip̄e tūc sic teneretur expli-
cita fide credere q̄ oppositū asserēs nō dogmance sed ut sibi p̄babilis uisum ē he-
reticus dici possit & hoc euidentur probō ex dicto quodā ipsius Hieronymi supra
allegato. Vbi enī Hieronymus dicit q̄ ēt si i Clementis apostolorū discipulū & alio
rū taliū fuerit aliqua uiciosa. nō tam p̄pterea istos statim hereticos iudicaret.
Subiūgit quādruplicē cāsm. Primo q̄ poterūt libri esse corrupti. Secūdo q̄ alio sen-
su scripserūt. Tertio q̄ simpliciter errauerint. Quarto q̄ minus caute locuti sint. i
q̄bus uerbis debemus aduertere q̄ dato q̄ liber clemētis i quo dicit filiū dei esse cre-
aturā nō sit deperuatus. & dato q̄ auctor aliū sensum nō intenderit adhuc statim
Clemēs nō est iudicandus hereticus. q̄a potuit simpliciter errasse. Quid ē ergo sim-
pliciter errasse nisi errasse ex intellectu defectu & erroneo rōnis iudicio & non ex
malicia uel puerilitate uolūtatis q̄ si in illa heresi q̄ filius sit creatura que ē maxia
etiā q̄ obiciatur Origēni potest quis simpliciter errare q̄a nō s̄t de ipsa adhuc alia
ecclesie determinatio uel per maiorem scripturarum dilucidationem certior uerifi-
catio in qua hoc demū fieri non poterit & si tunc illud Clemens non tenebatur sub
pena peccati mortalis explicita fide credere quid possumus dicere obligatum fuisse
Origēnem credere explicitē de his in quibus dicitur errasse. Notandum est autem
q̄ quia heresis esse potest & in uerbis male & inordinate prolatis ut dicit Aug. & i
sensu. Ideo dans Hieronymus modum excusandī qui in utroq̄ errauerit coniun-
ctim uel diuisim ex solo intellectu & non uoluntatis defectu dicit uel minus cau-
te locutum fuisse & hoc si in uerbis appareat heresis uel simpliciter errasse & hoc si
sensus hereticus sit a simplici & recta uoluntate sed a debili & errante intellectu p̄-
latus & bene notanda & pensanda sunt illa uerba Hieronymi. quia in eis uidet
sanum de heretica pertinacia dogma recte fundatur. Pro quarto articulo quidam
dicentes. Origēnem penituisse allegat pl̄ctū Origēnis. sed iste liber apocriphus re-
putatur ut h̄i in decretis. xv. di. Ego autem testimonium allego ipsius Hieronymi
q̄ pro apocripho h̄i nō p̄t q̄ expresse Origēnē de erroribus suis penituisse testat̄
q̄ nō ideo assero q̄a hoc sit necessariū rōnabiliter ad credendā Origēnis salutem

Prima respō/
sio obiectiōis
Secunda.

Nota.
Augustinus.
Hieronymus

Pro quarto
articulo.
Liber apoc-
riphus.
Hieronymus

ut patebit in sequenti articulo. sed quia isti magistri nunq̄ clamare desierunt ostēdo tibi Origenem errasse. ostendas tu mihi eum penitusse nunq̄ hoc ostendes nūq̄ inuenies scriptum Origenem penitusse de his que scripsit. Audiant ergo reuerēdi patres Hieronymum ipsum cuius auctoritate Origenem fulminant in apologia sua ad Pamachium & Oceanum in qua se ostendit doctrinam Origenis nō dogmata scriptam. Postq̄ Origenis recitauit errores hec uerba subiungentem ipse Origenes in epistola quam scribit ad Fabianum Romane urbis episcopum penitentiam agit cur talia scripsit & causas temeritatis in Ambro. refert q̄ secreto edita in publicum protulerit. Hec Hieronymus ad uerbum. Quid datus quid expressius. quo modo iam aut qua fronte dicere possunt nūq̄ inueniri q̄ Origenes penituit. Dicam autem & quia incurrit quid mali his diebus cum duobus ex his qui hanc conclusionem damnabant in simili proposito contigent. Cum enim ego ut Origenem de pertinacia defenderem cuidam multū insistenti determinatū ab ecclesia Origenem pro pertinacia in aīa dānatum. dicerē ex grecis haberi historis Origenis dogmata post mortē eius post multos annos fuisse dānata remittē meq̄ illū si libros domi non habebat ad Episcopū Tragurientem uirum non minus doctrina & moribus q̄ sua dignitate prestantem apud quem ego grecam librum uiderā i quo de concilio multa erant aggregata dixit ille bonus pater quid me ad grecos remittis quem scis grecas litteras penitus ignorare. petamus inquit latinas. nonne habemus fasciculum temporum qui de his rebus elegantissime tractat. afferatur dixi ego iste fasciculus q̄q̄ subiunxit. Si mihi quasi hoc fasciculo supposito ignem ut heretico patres abigam ego procius & tuum fasciculum in malam crucem. neq̄ enim illi ulla fides. excauit ille ac si trinitatem blasphemasset ne excaudētas inq̄. afferatur fasciculus. nec me quasi solutus fasces is uelis cedere. allatus est & in de eo Origenes hec legimus Origenes doctor egregius ac sanctitate uite incomparabilis clarissimus in ecclesia dei & post pauca in fine dicit Grandis labyrinthus a diuersis textitur de Sansone. Salomone traiano & isto Origene an uidelicet saluati sint an nō que sine piculo nesciuntur nec ēt ecclesia certificata est de his domino totaliter committenda sunt. hec bonus fasciculus. Quibus lectis cum audisset ille de damnatione Origenis non esse certificatam ecclesiam mirum ut expalluit & apud quem probatissimorum fasces nihil poterant potuit tantum iste fasciculus ut sententiam illico cōmutarit. Sequenti die compellans me acrius quidam alius manu satis grandem gestans librum. Quomodo inquit aut qua omnino uia audes tu ab eterno ignis supplicio Origenem defendere ecce ego tibi ostendam cui non poteris testimonio contradicere qui dicit Origenem non posse defendi. Producas dixi ego uenerabilis homo. si habes tuos testes. tum inquit ille. hic est testis quidam magnus & nomen subiunxit. ego uero nomen uolo subnecere. Cuius hi sunt sermones & p̄dicationes. tunc ego quos mihi affers sermones quas nugas. nugas ille respondit iam excaudēscens totus. nugas inquam in quibus etiam in ista materia si de ea habet sermonem (absit enim ut ego lumalia unq̄ legerim) nisi expressissimus aliquis in

Fabianus papa.
Ambrosius.

Nota factiā

Episcopus tragurientis.

Nota aliam.

ueniatur error. Iam uolo tecum Origenis caput Leionis rota perfringere. Impaciens & iam ille & boli exestuans aperit librum & legere incipit furens uoce altissima. Feria quarta sermo. xi. de origenis. tum in persequutione eorum que scripta erant ad singula uerba exclamabat. Hæcne error. & ecce dum sic ad Stentoris inuidiam uociferatur hoc legit in libro scripta deniq; Hieronymus sex milia librorum Origenis legisse se fatetur. & dum statim perlecto hoc iterū clamat hæcne error. hæc inq; error. & quidem magnus. hic apertum mendacium hic fallitas expressa & ut compeferem illico hominem iubeo afferri epistolas Hieronymi. & statim accurris ad secundum librum inuectiuum contra Ruffinum. ostendo ei Hieronymum Ruffino dicenti Epiphanium Papam iactare se legisse sex milia librorum Origenis his uerbis respondentem. De sex milibus autem libris quos ab eo lectos esse congingis quis crederet aut te uerū dicere aut illū potuisse mentiri. Si enim Origenes sex milia scripseret libros poterat fieri ut uir eruditus & ab infantia sacris litteris instructus pro cunctis & scientia legisset aliena. Quod uero ille non scripsit quomodo legere potuit. numerā indicem librorum eius. qui in tertio uolumine Eusebii in quo scripsit uitam Pamphili continentur & non dico sex milia sed tertiam partem non repeties. hæc ad uerbum Hieronymus. Erubuit ille & talia fuit res mea. Sed rediamus iam ad propositum concludendo uel cum Ruffino & aliis quos supra i primo articulo recitauimus debemus concedere Origenem nunq; peccasse. uel si cum Hieronymo ipsum peccasse omnino contendimus sciamus & cum ipso nobis concedendum Origenem peccati sui proprio ad Romanum episcopum libello dato penituisse. Ego autem postq; mecum diligenter perpendi & examinaui ea precipue que ab Eusebio & Ruffino & Hieronymo de Origene dicuntur coniecto Origenem dñi in preferuatione scripturarum elaborantem. de multis arduis & principalibus theologie questionibus ambiguum fuisse cum non certe & indubitate sibi ipse uideretur de illis ex scripturarum testimonio posse aliquid asserere. & propter hoc de multis fidei mysteriis forte multa dixisse inquirendo & disputando ut prioribus sue etatis annis que catholica fides nō reciperet. propterea Origenem qui ut ipse dicit suam ignorantiam non ignorabat & ueritatem illarū questionum se non dum consequutum plane cognoscebat ante sue etatis. lx. annum nūq; a notariis excipi publice uoluisse. que in ecclesiis predicabat ut refert Eusebius. Aduertamus ergo q; Eusebius. xxvi. capite. vi. libri ecclesiastice historie scribit Origenem tertio anno Impeti Philippi imperatoris. & sub Fabiano pōtifice. cum iam ipse. lx. annum ageret cepisse dicta sua etiam litteris publice committere. Et aduertamus q; supra xvii. capite dicit q; sub Urbano pontifice cui successit Pontianus. iam ante tempora Fabiani Origenes cōscribendi cōmentarios in scripturas sanctas iniucium sumit cōpellente se Ambrosio. & multa ui precū obsecrationūq; cogite. Qui inquit Eusebius maxime dignus uidebatur. cui istud ipenderetur officū. & cui quæquid archæ. nam & absconditum in sacris litteris reatum est panderetur. Ex quibus duobus locis Eusebii in quibus apparet quasi contradictio colligitur euidenter. quod uirgen

Epiphanius
Papa

Epilogus.

Historia ec-
clesiastica cu
Eusebii.

te Ambrosio dictauerit quod edidit in prioribus annis anteq̄ ueri adhuc aliquid cōpēssēt ipsi t̄m Ambrosio priuatum cōmunicāda. & nō s̄ publicū edenda. ut que bene tuta & ueritati apostolice cōsona nō cognoscebat Ambrosius autē illa secreto edita s̄ publicum protulit. Comperita deinde p̄ Origenē iam sexagenariū catholica ueritate cepit iam audacter. q̄a & catholice publice scribere. & ea que ad priuatū Ambrosii usum scripserat iam per illū edita fuisse uehemēter indoluit ad que sui purgationē ut ex uerbis Hieronymi & Eusebii cōiecto rei totius seriem Fabiano Romano ep̄o scribens de sua catholica fide testimonium perhibuit narrans. s̄. que antea ab eo in ueniuntur scripta se nō scripsisse ut ederentur. de quibus & ipse dubius erat catholice ne eēt an nō catholica. Sed Ambrosiū illa edidisse. hoc ē. n. qd̄ dicit Hiero. ipse Origenes s̄ ep̄istolā quā scribit ad Fabianū Ro. urbis ep̄m penitentiā agit cur talia scripserit & causas temeritatis s̄ Ambrosiū refert q̄ secreto edita in publicū proceulerit. Eusebius autem narrans que scripserit post. lx. annum postq̄ liberum cōtra celsum. & libros. xxy. cōmentariorum in Matheum et. xx. i prophetas cōnumerauit. subiungit. scripsit & ad Fabianū Romanę urbis ep̄iscopum. & ad alios q̄ plurimos ecclesiarum principes de catholica fide sua hec ille. Sit ergo uerum q̄ ante sexagesimum annum fuerit de multis fidei misteris dubius Origenes. Et sit uerū q̄ secreto in scriptis multa cōmunicauerit Ambrosio que tunc nō firmiter adherendo sed dubitauerit inquirendo opinabatur nunc a catholicis non recipienda. & ita uerum dicat Hieronymus. q̄ que in multis Origenis libris inueniuntur etiam non catholica Origenis sint. quia uere ab ipso fuerunt dictata. licet non ut credita. & ut questiota potius q̄ inuenta. & consequenter Origeni cui catholica fuit postea ueritas comperita culpabiliter non adscribenda in quibus & multa ab hereticis fuisse adinuenta iuxta Rufinum. Pro uero etiam accipere possumus maximē de hoc ipso conuenerente Origene dum uiuebat. Sit ergo uerum iuxta Eusebium in ecclesiastica historia a Hieronymo tanq̄ uera approbata Origenem non habere pro suis operibus. s̄. in quibus diffinitue aliquid & adhesiue dicat nisi que post sexagesimum annum scripsit. Sitq̄ uerum etiam secundum Hieronymum de prius scriptis temere ab Ambrosio editis ipsum penituisse & consequenter catholicum mortuum eē. ut nosi solum secundum Rufinum Pamphilum & Eusebium. sed etiam secundum Hieronymum rationabilius sit credere ipsum esse saluum q̄ credere ipsum eē damnatum. Pro quinto articulo dico hanc propositionem quantumcunq̄ aliquis grauius in uita mortaliter peccet & constet ipsum mortaliter peccasse. nisi constet de eius finali impenitentia temerarium est uere asserere ipsum esse damnatum. patet ueritas huius propositionis ex communi sententia omnium doctorum in dicta propositione consentientium. Ex qua propositione infero duas propositiones correlatas. Prima est hec. Non propterea quia aliquis in uita mortaliter peccauerit & nobis non constet q̄ non penituerit iudicandum est firmiter a nobis esse illum in inferno. patet quia posito peccato mortali tantum non ponitur totum illud ad quod sequitur damnatio eterna. Sed oportet ultra peccatum ponere & censurari

Hieronymus

Pro quinto articulo.

Prima ppō.

Prima ppōtio correlaria

de finali impenitentia. Nec ego q̄ nego firmiter esse credēdū illū esse i inferno. habeo ostēdere tibi penitentiā illius. Sed tu q̄ afferis illū eē damnatū habes certificare de penitentiā & p̄ hoc multū facit dictū Henrici de assua q̄ i expositione. iiii. c. libri genesis dicit hec uerba formalia. Si ergo argumētū quorundā esset efficax quo alii quē dānatū esse sicut de Salamone p̄uadent p̄ hoc q̄ scriptura eius peccatū cōme morat & nullā de iusticia aut penitentiā eius mentionē facit. tūc ita primū hominē ex peccato suo dānatam cōuinceretur sicut primū angelū hec Henricus. Nullū. n. habetur mentio de penitentiā. Adā sed solum de peccato. Similiter iudicū. viii. legitur de peccato Gedeon & nō de penitentiā. & tamē a doct̄onibus bene creditur de eius salute dicere & tu potes q̄ per hoc etiam argumētum quidam decepti erronee dicebāt q̄ Moyses erat damnatus quia legebatur peccatū eius in aquis cōtradictio nis & de eius penitentiā nihil habebatur expressum. & tamē dicit deus Iosue. Moyses seruus meus mortuus est. Secunda propositio correlata est hec nemo potest eē certus q̄ aliquis sit damnatus ad infernum nisi hoc habeat ex speciali reuelatione dei uel ab his quibus creditur deus reuelasse. patet ueritas huius ex premissis pro positionibus quia nemo potest esse certus de finali penitentiā uel de impenitentia nisi ille qui nouit secreta cordis & cui ille uoluit reuelare. cum enim nullus de sta tu alicuius ita sit certus sicut ipsemet de se quia que sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis qui in ipso est. ut dicitur ad cor. ii. & de se ipso homo non potest eē certus utrum sit dignus odio uel amore ut dicitur ecclesiastes. ix. quanto magis non poterit esse certus de alio nisi de hoc habeat specialem reuelatiōem. Ex hac au tem propositione principali cum suis correlatis infero ad propositum mee conclu sionis q̄ dato etiam q̄ Origenes in illis erroribus errando peccauit mortaliter ta men cum incerti sumus de eius finali impenitentia uel penitentiā asserere ipsum esse damnatum temerarium est omnino iudicium & reuocandum. Cum ergo nec de damnatione esse certi. nec de damnatione. piūm est tamen & ualde rationa bile credere ut dixi ego q̄ deus eum saluaerit hominem talis ac tante scientie. de quo Hieronymus in prefatione cantici canticorum. cum in ceteris omnes alios su perauerit in hoc seipsum superauerit & de ipso illud uerificatur. Introduxit me rex in cubiculum suum & alibi imitari uolens ex parte Origenem. quem post apostolos ecclesiarum magistrum nemo nisi imperitus negat. & alibi Origenes tanto scriptu raturum labore sudauit ut iuste adamantū nomen acceperit. & post quedam hec sub iungit. Quis unq̄ tanta legere potest quanta ipse concipiat & pro hoc sudore qd accepit premiū damnatur a Demetrio episcopo exceptis Palestine & arabie & pho nicis atq̄ achæie sacerdotibus in damnationē eius. Consentit urbs Roma ipsa cō tra hūc senatū cogit non propter dogmatum nouitatem non propter heresum ut nunc aduersus eum rabidi canes falso simulant. Sed quia gloriam eloquentie eius & scientie ferre non poterat hoc quare scripserim & ad pauperis lucerne ignicu lum cito sed non cauto sermone dictauerim potestis intelligere si Epicuros & Ari stippus cogitetis. hec Hieronymus ad uerbum. Quæ uerba singula queso o

Henricus de
assua.

Secōda p̄po
positio corre
lata.

Hieronymi
uerba.

Origenes
Adamantius

ingeniose lector diligenter attende & ex eis ea per te intelligas que ego non exprimo. In prefatione autem hebraicarum questionum de eodem loquens Origene sic inquit hoc unum dico quod uellem cum iudicia nostris eius habere etiam sciam scripturarii. floccipè dēs imagines umbrasq; laruar; quarū nature eē dici terrene puulos & i angulis garrire tenebrosis. Pretereo q̄ de eodē Hieronymus fīdicat q; auariciā calcauit q; caltrauit se zelo dei licet nō secūdū sciam q; i explanatiōe scripture dicitur iudauit & noctibus quas q; dilucidat uita eterna habebūt. ut inquit sapiēs. & ut scribitur ad Vigilantium prophetarum obscura differuit. & tam noui q̄ ueteris testamenti reuelauit maxima sacramēta. Pretereo q; nō solum martiris fuit filius. sed et ipse parum a martirii merito absuit. Nam dicit Eusebius q; & ad hoc puerulus i tātum anxiorem capellendi martiri exarserat ut sponte se periculis ingereret & tēpore deinde Deciane persequutionis nouas cruces. noua penarū genera ac seculis omnibus inaudita tormēta pertulit ita ut mille mortibus inquit Eusebius ueratus sit ne tātum una ei quam exoptabat accideret persecutore summo studio hoc agente ut nec interitus prestaretur nec pena cessaret. Videte q̄ parū absit a laude martiri quam plurimi eius discipuli ipso duce & cohortatore sunt consequuti. parum dico iterum profecto absuit a laude martiri. immo meritum quasi equale meritis est.

Nota.

Deciana persequutio.

Augustinus.

Nam dicit & Aug. in libro de bono cōiugali nō est impar meritum martiri in Ioanne qui passus non est. & in Petro qui passus est. Nota bene hec uerba August. unde licet Ioannes licet nō trāsiret per gladium tamen paratus fuit sublinere martiriū. quando fuit missus i seruētis olei dolium. Ita & Origenes licet mortem martiri nō subierit paratus tamē fuit. immo auidissimus illam subire. & tēpore passus est tormēta ut dicit Eusebius ut mille mortes pro una subierit. & hoc est quod dicit Bernardus i sermone sanctorum martirum q; est triplex martiriū. martiriū uolūtatis tm̄. martiriū operis tm̄. martiriū opis & uolūtatis. Martiriū uolūtatis tm̄ passus ē Iohannes euāgelista. cui dictū ē & germano eius. M. xx. calicē meū bibetis unde Cyprianus i seruētis dei apud quos cogitatur martiriū & nocte cōcipitur animus ad bonū deditus iudice deo coronatur. Aliud ē enī martiriū deesse aīo aliud aīum deesse martirio. Si ergo martirio Origenis animus nunq̄ defuit & mille mortes pro una subierit quōa iudice deo coronatū nō credamus si nō mētūtur martir Cyprianus. et si dānatus ē q; q̄so ad gehenne mortē eū dānauit. An xps Iesus p̄ quo toties ipse mori uoluit. Quin peccius licet dicit de ipso Cypriano Aug. q; sanguis martiri i eo omnē hereseos maculā abluuit. Ita & de Origene effusum ab eo nō tam supra terrā extrinsecus q; super zelo dei & caritate ardentem celestem aīam suam intrinsecus martiriū sanguinē oēm hereseos maculā abluuisse p̄crepamus dicentes cū Dauid. Beatus Origenes q; & si aliquādo i cōsilio erraticum abiit in uia tamen peccatorum p̄ penitentia nō stetit & in cathedra pestilentie p̄ penitentiā nunq̄ sedit sed in lege domini fuit uoluntas eius. & in lege eius meditatus ē die ac nocte. Beatus Origenes cui remisse sunt iniquitates per baptismum & eius testis fuit peccata p̄ penitentiā & cui nō imputauit dominus peccatū propter martiriū. deniq; talem ac tantum

Bernardus.
Triplex martiriū.
Cyprianus.

Augustinus.

uirum enim si aliquando ex ingenii defectu & non ex aliqua uoluntatis malicia i
 fidei misteris errauerit credamus a domino i suis nouissimis no fuisse derelictum.
 sed potius uisitacione sue clementissime misericordie & de secretis fidei si in aliqui
 bus errabar illuminatum ab erronea ad salutarem uiam reuocatum fuisse. & hoc ego
 itellexi i breui responsioe mea cum alias dixi. ex quo no inuenitur fuisse pertinax ue
 ritimile est credere q deus eum saluauerit. i. uisitudo eum uisitacioe quam dixi in
 statu salutis digno clementissime collocarit et de secretis fidei i quibus errabat ipm
 illuminans ad salutarem de illis penitentiam aduocauerit quod utrum fuerit an no
 fuerit scire certitudinaliter nemo potest nisi fuerit ei desuper reuelatu. Sed ita fuisse
 potius q no fuisse credere conseruanti acta & uitam Origenis magis colorem ui
 dotur & sic rationabilius. Nam & rationabiliter in dubiis laudabiliori parti sem
 per est adherendum. & hec sint dicta ut que ualere possint quando de ipsa Orige
 nis penitentia no constaret de qua tamen constare ex beatissimi Hieronymi testimo
 nio supra i precedebus apertissime ostendimus. Pro sexto articulo dico q no uide
 tur credendum q ecclesia unq determinauerit a sam Origenis ad iheros esse damna
 tam. Veritate huius propositionis proba duabus rationibus. Prima ratio est hec de
 illo cuius altera uel altera pars determinari certitudinaliter nisi temerarie no pot.
 No debet credi facta ee determinatione ab ecclesia. Sed de hoc qsto utru Orige
 nes saluus sit an danatus determinari altera pars nisi temere no pot salte absq re
 uelacioe speciali dei. ergo cu de tali reuelacioe no constet no debet credi de hoc facta
 esse ab ecclesia determinatione. maior e nota & oppositu eius esset iniuriosum ec
 clesie credere. i. q aliqd ab ea possit i consulte & temere iudicari. Minor patet ex fu
 pradictis articulis. Confirmatur qa certificari no poterat ecclesia de danacioe Orige
 nis nisi p speciale reuelacione de eo facta. sed de tali reuelacioe q fuerit facta nulq
 habetur mencio ergo &c. Secunda ro e hec qa si qd e qd p uadeat ecclesiam determi
 nasse de danacioe Origenis snt qd d textus decretor q hoc uidentur sonare grosso
 modo interpretibus. q tamen cu recte examinatur contra eos potius q p ipis la
 ciunt. Snt aut textus quos afferit sermo ista. Primo q di. xy. c. sancta Ro. ecclesia. si
 cut scribit p Gelasii papae. It e Origenis no nulla opuscula que uir beatus Hiero.
 no repudiat legeda suscipimus. reliqua aut oia cu auctore suo dicimus ee reuocada
 & xxiii. q. iii. c. sane. It e si ad tepora theophili sancte memorie uel superius aliqs
 recurrent & Origenem inueniet post morte anathematizatu quod etia i eo legit & ue
 stra sanctitas. & Iulius religiosissimus antiquoris Rome & glo. ibi. Cu ille danatus
 fuerit none & eius scripta unq extra. de hereticis. c. fraternitatis ibi aut sic scribit.
 Cu Celestinus atq pelagius i ephesina synodo sint danati quomodo poterit illoru
 capitula recipi quos danatur auctores. Ex istis au ehoritatibus credit aliq couinci
 danacione anime Origenis ad iheros. Ego aut dico nihil plus haberi p premissa ni
 si q ecclesia & opiniones & dogmata Origeni attributa ut heretica damnat & ip
 sum sic ut dogmatizantem damnat & detestatur de damnatione anime eius aut
 salute nihil penitus inten dens. & q hoc sit uerum patet multis rationibus. Primo

Pro sexto ar
 ticulo.

Prima ro.

Confirmatio

Secunda ro.

Ephesina sy
 nodus.

Primo. quia ad ecclesiam non pertinet damnare animas hominum aut saluare. quia ad il-
 lum attinet solummodo qui iudex est uiuorum & mortuorum quare ridiculum e-
 st si in decretis legitur. **Dammamus Origenem** exponere. i. animam eius damnamus
 damnatione infernali. Et pater etiam euidenter ex modo loquendi ipsius **Gelasii** q
 dicit reliqua opuscula eius cum auctore suo dicimus reuocanda. hoc enim uerbum
 tenere nullo modo importare potest id quod ipsi intendunt. sed nihil aliud inten-
 dit Papa nisi hoc quod. i. non acceptantur opuscula eius ut autentica in ecclesia.
 nec ipse similiter ut probatus doctor & cuius dictis sit credendum in ecclesia reci-
 pitur. Quod si etiam Papa non solum dixisset reuocamus sed etiam damnamus ni-
 hil esset pro eis quia sic etiam solemus dicere in hoc **Scotus** damnat **Thomam**. **Her-**
ueus Scotum. & sic de reliquis in quibus semper loquutionibus de damnatiōe do-
 ctrine & non anime ex ipso usitato & proprio loquendi modo debemus intelligere.
 Secundo arguo contra eos ex glossa quam ipsi allegant quae dicit si ipse damnatus
 nonne & eius scripta. Quero ergo ab illis si fiet hec consequentia. Ipse **Origenes** e-
 damnatus ergo & eius scripta damnata. quomodo in antecedente capitulū **ly** **dam-**
natus si sic capitur. i. in sua doctrina nō approbatus. & ut dogmatistes nō accepta-
 tus. habeo propositum. Si autem intelligatur damnatus in anima sua infernali dā-
 natione tunc nihil ualet consequentia. possibile enim est multos doctores quorum
 scripta catholica sunt & pro catholicis quotidie leguntur esse in inferno quia stat ali-
 quem in fide nihil errare sed recte sentire de omnibus articulis & tamen esse i alio
 peccato mortali & in illo decedere. & omnino impertinens est damnatio anime ad
 damnationem doctrine. quia illa attenditur penes maliciam uoluntatis. Illa autē
 penes defectum intellectus. Quare nec ualet iste e in paradiso ergo dicta eius sunt
 catholica. Nam & **Papias** est i paradiso & **Hireneus** & **Victorinus** & **Cyprianus**
 & multi alii quorum tamen dicta in multis que nunq̄ reuocasse leguntur ut here-
 tica reprobantur. Confirmo hoc ex dicto illo ad quem se refert glossa de hereticis ex
 tra. c. fraternitatis. ubi dicitur si **Celestinus** atq; **pelagius** in ephesina synodo sunt
 damnati quomodo poterant illa capitula recipi quorum damnantur auctores.
 Certum est autem q; in illa synodo **Celestinus** & **pelagius** non fuerunt damnati in
 se. i. in anima sua sed in sua doctrina. tum quia aliter ut dictum est supra damna-
 te homines ecclesia nec consueuit nec potest. tum quia de eo debemus intelligere sen-
 tentiatum de quo prius est questum & disputatum. Sed in illa synodo ut ex actis
 concilii patet non fuit questio utrum anime **Celestini** & **pelagii** esset i paradiso uel
 in inferno. Sed an dicta eorum & dogmata essent catholica an nō catholica. Qua-
 re & de hoc. i. de eorum dogmatum ueritate & de auctorum ipsorum ut sit dogma-
 tizantium approbatione uel reprobatione debemus intelligere sententiatum. **Ter-**
tio stultum est dicere q; ecclesia determinauerit **Origenis** animam esse damnatam
 quia non sicut consueuit ecclesia canonizare aliquos ita etiam consueuit dānare. i.
 sententialiter decernere q; sint in inferno. & ratio quare hoc consueuerit & non il-
 lud est quia ad decernendum q; aliquis sit saluus oportet nos certificari q; ille de-

cesserit in gratia cuius rei iudicia licet tamen non certa habere possumus non ex his que egit in uita quia illa non sufficiunt ex quo dum est in uita semper merendi & demerendi est locus & mutandi se de uno proposito ad aliud . Sed habemus signa post mortem ut sunt miracula uel aliquid simile. Tale autem aliquid signum ex quo damnationem alicuius cōuincamus post mortem alicuius habere q̄ possumus non est facile inuenire. immo sine dubio haberi aliud signum non potest nisi specialis de hoc reuelatio que si contingeret uel contigisset profecto sicut ecclesia cū aliquem canonizat de miraculis suis testatur & de aliis propter que mota est ad canonizationem. Ita etiam cum aliquem damnaret specialis reuelationis de hoc facte mentionem faceret ne temere aut inconsulte sic uideretur decreuisse. Quod tamen de Origene nusq̄ narrat ecclesia. Debemus ergo intelligere damnatum Origenem ab ecclesia eo modo quo ex his q̄ de eo narrat & testatur uidetur uenisse dē mandus. Sed de eo nihil aliud narratur nisi q̄ errauerit in misteris fidei & ad hunc errorem non sequitur absoluta damnatio Origenis in se sed solum in scriptis & in doctrina sua ut patet ex precedentibus. & sic debemus ipsum iudicare damnatum ab ecclesia & non aliter. Postq̄ & pertinacem non fuisse eum contra ecclesie determinationem in illis opinionibus scimus quia concilia in quibus damnate fuerunt ille opiniones fuerunt multo post mortem Origenis ut patet ex historiis grecis & latinis. Et an ipenitens etiam illarum fuerit scire nullo modo possumus immo uel non scripsisse illa. uel si scripsit penituisse ex Hieronymo supra probauimus.

Pro septimo articulo dico istam propositionem q̄ non tenetur secundum doctrinā Sancti Thomæ quilibet fidelis de necessitate fidei credere illum esse in inferno quē ecclesia iudicat uitē & sententiauit esse in inferno. Veritas propositionis sic deductur quia tanta est fides adhibenda ecclesie in damnatione alicuius quanta est adhibenda in canonizatione sanctorum. Sed dicit Thomas ultimo articulo quodlibeti noni q̄ sanctos canonizatos ab ecclesia non tenemur de necessitate fidei credere esse in gloria sed solum de pietate fidei ergo & damnatos ab ecclesia non tenemur necessario credere esse in inferno. sed solum pie sic est credendum. Fundamentum autem Thomæ est quia in his t̄rum tenemur de necessitate salutis ecclesie credere que ad substantiam fidei pertinent. Quia in illis spiritus adueniens docet eam oēm ueritatē. Vtrum autem anima huius uel illius sit in inferno uel in paradiso nihil attinet ad substantiam fidei. sed tamen quia honor quem sanctis exhibemus quedam profectio fidei est qua sanctorum gloriam credimus. Ideo licet de necessitate salutis ad hoc non tenemur. Pie tamen sic est credendum. Ex hac propositione infero ad propositum mee conclusionis q̄ etiam si ecclesia determinasset Origenem esse damnatum adhuc de necessitate fidei catholice non tenemur assentire q̄ ita sit . Ex quo patet q̄ etiam si uerum esset quod ipsi contra me adducunt. q̄. s. ecclesia oppitū conclusionis mee determinasset adhuc male ab eis iudicatum fuisset q̄ conclusio mea heresim saperet. Videant ergo isti magistri q̄ non recte adhuc si etiam sint uera que ipsi contra me adducunt est determinatum ab eis cōtra meam cōclusionē &

Pro septimo articulo.
S. Thomas

caueant ne noua credenda fidei bus pro sua auctoritate instituât & ea esse de fide determinent. Audiantq; illam prohibitionem domini deutronomi quarto. Nô ad deis ad uerbum quod ego loquor uobis. quod dictum nô solum damnat istos q auctoritate sua noua credenda prioribus superaddant. sed quia etiam catholicam ueritatem pro heretica resellunt .

QUESTIO OCTAUA DE LIBERTATE CREDENDI.

Sicut nullus precise sic opinatur quia uult sic opinari . Ita nullus credit sic esse uerum precise quia uult sic credere .

f

Ex hac cõclusionem correlarie in seio istam. Nô est in libera potestate hominis credere articulum fidei esse uerum quâdo sibi placet & credere eam nô esse uerum quâdo sibi placet. Iudicauerit isti magistri

q; propositio cum suo correlario esset erronea & heresim sapiens . Ego autem reputo cõclusionem principalem esse non solum catholicam sed uentusâ & longe uerriorem sua opposita. Et idem dico de correlario sane intellecto. cuius sensus si fecerim dum mentem meam accipitur nô est aliter accipiendus q̄ ut sequitur ex principali cõclusionem. cuius ponitur esse correlarium.

Probatio cõclusionis p pti ma eius pte Aristoteles.

Quod autem conclusio nô solum sit catholica sed etiam sit uerissima. Pater. nam pro prima eius parte que est q; nullus opinatur aliquid sic esse precise quia uult sic opinari est Aristoteles secundo de anima textu cõmentarij. ubi Aristoteles ponit differentiam inter imaginationem & opinionem. & hec Aristotelis sententia non solum non est reprobata sed immo ab omnibus nostris theologis unanimiter approbata .

Probatio pro secunda.

Augustinus.

Secunda autem pars conclusionis que est q; nullus credit aliquid esse precise uerû. quia uult credere id esse uerum est Augustini in pluribus locis qui hoc sepius dicit q; non potest aliquis credere ex libero arbitrio. i. ex mero impetu uoluntatis sine rationis persuasione aut motiui. &

totam cõclusionem meam in qua summarie tenetur ista opinio q; proposita aliqua propositione dubia ad hoc q; aliquis eam credat uel discreder non sufficit mera apprehensio terminorum & merum imperium uoluntatis. Tenet Petrus de aliaco. Henricus octa. & Henricus de alia .

Petrus de aliaco.

Henricus octa

Henricus de alia.

Vniuersitas parisiensis.

Declaratio correlarie p positionis .

Et quando ego sui Parisius tenebar sere tota uniuersitas Parisiensis. cum pluresq; etiam catholici doctores ita habent pro uera ut suam oppositam habeant pro impossibili. immo ego adhuc non legi doctorem contradicentem huic opõnioni .

Correlaria autem propositio non aliter est intelligenda & accipienda q̄ cum restrictione uel determinatione posita in antecedente. sic uidelicet q; non est in libera potestate uoluntatis credere articulum fidei esse uerum quâdocumq; placet & credere eam esse falsum quâdo placet. Ita q; non precise ex eo q; uoluntati placet ut intellectus credat ipse credit nec talis intellectus unius propositionis per alia ei concatenatam est inuicatus. immo in scriptura sacra sepe sumitur intellectus littere per precedentia uel sequentia quod maxime in casu

nostro debet fieri quia ego hoc dictum non est in potestate nostra &c. Non pono tñ
 q̄ dictum per se & conclusionem sapatam sed pono tanq̄ correlariam ex preceden-
 ti. Quod si non placet eis accipere intellectum presentis correlarie ex sua principali
 cui ipsa annectitur & concatenatur attendant q̄ dupliciter dicitur aliquid esse in li-
 bertate uel in libera potestate uoluntatis. Vno modo quia posita apprehensione in
 intellectu. nullo alio actu intellectus requisito in potestate imperatiua uoluntatis
 sic ponere actum illum & sic negatur in hac conclusione q̄ actus credendi in libera
 est potestate hominis. nec oportet omnē actum precepti aut meritorium uel de-
 meritorium taliter esse in potestate hominis. ad credendum enim non sufficit ap-
 prehensio terminorum articulū. sed ultra requiritur persuasio aut aliqua ratio pro-
 babilis ut allegatum est ex Augustino. Alio modo aliquid dicitur esse in libera pote-
 state uoluntatis quia omnibus aliis positis que requiruntur ad hoc q̄ ille actus sit
 potest uoluntas alium ponere in esse & non ponere. nec ad istum actum necessita-
 tur uoluntas etiam quibuslibet aliis positis & hoc modo actus credendi articulū
 est in libera potestate uoluntatis iste est intellectus correlarie propositionis. & ex di-
 ctis potest qualibet qui habet intellectum cognoscere q̄ non bene isti magistri ab-
 solute dixerunt illam esse erroneam & heresim sapere. Quod autem probabilis ra-
 tionabilisq̄ sit opinio illorum doctorum quos ego sequor qui. l. dicunt ad causan-
 dum assensum fidei non sufficit sola apprehensio terminorum cum mero imperio
 uoluntatis potest euidenter patere non solum auctoritate Augustini multis ut dixi
 hoc in locis affirmantis. sed etiam efficacissimis rationibus. Ex primo arguitur sic.
 Non est in libera potestate hominis opinari sic uel sic esse cum uult. ergo non est
 in libera potestate hominis credere sic uel sic esse cū uult. Patet cōsequētia. Quia
 si de quo magis uideatur inesse & non inesse ergo &c. Sed minus est adherere alicui
 cum formidine ad oppositum q̄ sine formidine. ergo antecedens est expressum ab
 Aristotele in secundo de anima textu commentū. diu. & patet per experientiam.
 quia quilibet in se experitur q̄ oblata ei propositione dubia si est ei mere dubia ad
 neutram partem opinandam per assensum inclinatur donec ei noua superuenierit
 apparenna uel per logicam rationem uel per intuitiuam noticiam. uel per testi-
 monium multorum. uel per auctoritatem dicentis uel aliud simile. Secundo sic ar-
 guitur nō est in potestate hominis libera facere apparere aliquid suo intellectui eē
 uerum & facere apparere non esse uerum. ergo non est in potestate hominis sic uel
 sic credere esse uel non esse uerum. Tener consequētia quia est contradictio ali-
 quem credere aliquid & assentiri illi & illud ei non apparere esse uerum. Assum-
 ptum probatur quia hoc uel hoc apparere tale uel tale intellectui est hoc uel hoc
 taliter uel taliter representari intellectui & hoc nō potest dependere ex imperio uo-
 luntatis quia hoc precedit actum uoluntatis. Confirmatur quia hoc apparere tale
 intellectui est quia obiectum quod representatur est tale & euidentia uel aliud q̄
 quid sit illud quod id facit credibile uel non credibile est tale & intellectus est talis.
 Sed facere obiectum esse tale uel intellectum esse talem non est in arbitrio uolun-

Dupliciter ali-
 quod dicitur esse in li-
 bertate uel in
 libera pote-
 state uolunta-
 tis.

Primo.
 Secundo.

Augustinus.
 Arguitur pri-
 mo.

Aristoteles.

Secundo.

Confirmatur

Tertio.

tatis. ergo rem talem uel talem apparere intellectui non est in imperio uoluntatis. Tertio sic arguitur. Quotiescūq; est aliqua potentia mere neutra & indifferens ad duos actus secundos oppositos non potest exire in aliquem illorum nisi determine tur prius per aliquid quod sit actus primus. uel se habeat loco actus primi respectu alterius illorum actuum secundorum. Sed ita est q̄ intellectus est potentia mere neutra & indifferens ad specificationem alicuius actus sui secundi. Ergo ad nul lam talem specificationem poterit determinari nisi adueniente aliquo alio quod sit uel actus primus uel se habens loco actus primi respectu talis determinationis.

Tunc sub ista ratione assumo istam consequentiam. merus actus uoluntatis non potest se habere ut actus primus respectu specificationis actuum intellectus. ergo per imperium solum uoluntatis non poterit intellectus determinari ad talem specificationem nota est consequentia ex preassumpta ratione. & antecedens patet ex communi sententia omnium doctorum in hoc consentientium. q̄ licet actus intellectus quo ad exercitium dependat a uoluntate non tamen quo ad specificationem. His sic preceptis arguo sic ad propositum. Actus qui est assentire & actus qui est dissentire sunt actus habentes rationes specificas oppositas. ergo ad assensum uel non assensum non poterit determinari intellectus per imperium uoluntatis. ergo ad hoc q̄ aliquis per intellectum credat articulum fidei esse uerum uel nō credat nō ē p hoc possibile. q̄ sic uult uel nō uult credere sed ex aliquo alio intellectu ex se neutrum ad talis actus specificationem determinate. Quarto sic arguitur ad illud credendum non determinatur homo precise per actum uoluntatis de quo interrogatus. cur illud crediderit non assignabit precium actum uoluntatis. sed ita ē q̄ interrogatus aliquis. cur credat potius christiane fidei q̄ fidei maumethensium. non assignabit precise actum uoluntatis ergo non p precium actum uoluntatis indinatus est ille ad credendum. Quod autem non assignetur merus actus uoluntatis patet ex experientia & ex dictis nostrorum theologorum a quibus communiter illa octo allegantur. Cur euangelio debeamus credere. s. pronuntiatio prophetica.

Cur euange/ lio debeamus credere octo a nostris theo/ logis assigna/ ti.

scripturarum concordia. auctoritas scribentium. rationalitas contentorum. irra/ tionabilitas singulorum errorum. ecclesie stabilitas. miraculorum claritas. Quin/ to sic arguitur. Quotiescūq; aliqui duo determinantur ad credendum opposita et qualibet illorum precise per hoc determinatur quia uult sic determinari indifferen/ te ad hoc omnino iudicio uel suasionem rationis non potest dici q̄ rationabilius iste moueatur ad credendum q̄ e contra. Sed datus duobus quorū alter uult credere. a. esse uerum. & alter non uult credere. est dicere hunc uel illum uelle rationabilius & aliam irrationabilius. ergo illi ad sic uel sic uelle non determinantur quia preci/ se sic uolunt. maior huius rationis est nota. quia ut inquit Albertus in tertio de ani ma. cum uoluntas sic agit precise quia uult sic agere assumitur tyranno in cuius actione non queritur ratio acti quia ipsius agere non est secundum rationem age/ re sed agere pro libito. Minor est manifesta. quia quotidie dicimus maumethistas uel iudeos irrationabiliter in hoc agere quod non credunt & nos rationabiliter age

Albertus.

re quia credimus. q̄ si causa precisa quare ego crederem ille non crederet esset posse quia ego uellem ille non uellet uterq̄ esset actus tyrannicus uoluntatis & si neutro apperet maior uel minor rationalitas. immo & in neutro rationalitas sed meta potestas & imperium tyrannicum uoluntatis. Et ex dictis in isto argumento patebit istis magistris intellectus breuium uerborū quare dixi in responsione mea de actu tyrannico uoluntatis. Multe alie possēt & pro ista opinione rationes adduci. Sed nō est propositi mei hac tractare istas materias & propositas questiones discutere sed solum ostendere determinationem conclusiones meas non esse hereticas. Et licet p̄ defensione conclusionis mee ista sufficiant uolo tamen & hoc dicere. q̄ fuit etiam aliquis doctor cuius ego ut de me fatear damnatiōem in hoc articulo adhuc nūq̄ legi qui simpliciter tenuit q̄ actus credendi non est liber. hoc enim assertiue tenuit Robertus olchoth subtilissimus doctor ordinis predicatorum in suo primo sententiarum. Et cum arguitur q̄ sequeretur actum credendi uel non credendi non esse meritorium aut demeritorium dicit hanc obiectionem nullam esse & friuolam. quia non ideo aliquis actus est meritorius quia liber sed quia conformis ē alicui legi pollicenti premium pro eodem actu ip̄i facienti uel alteri & consequenter dicit actum credendi non ideo esse meritorium quia liber. sed quia conformis ē legi diuine quae pollicetur tale premium scilicet uitam eternam cuiuslibet credenti. posse autem deū hanc legem immutare & statuere q̄ quicumq̄ eras occiderit super lapidē angularē ex improposito sit saluus & tunc casus ille esset meritorius uite eterne quia actus nostri non ideo sunt meritorii quia liberi. sed quia a deo acceptantur ad uitam eternā qui deus ita potest acceptare actus naturales sicut actus uoluntarios. & sic uidetur acceptasse mortem innocentium ad uitam eternam in quibus nullus fuit usus liberi arbitrii. nec sic faciendo deus irrationabiliter facit quia sua uoluntas est sufficiens ratio eorum omnium quare statuit uel ordnat. Vnde concludit Olchoth q̄ si capiamus credere pro eo quod est cum assensu firmo adherere his de quorum ueritate non constat nobis nisi ex testimonio aliorum iuxta quem modum definit Augustinus in omelia super Ioannem dicens. quid est fides nisi credere quod non uides q̄ talis actus credendi non est in libera potestate hominis. Si autem capiatur credere pro eo quod est assentiri quibuscumq̄ reuelatis a deo & testificatis per miracula & uelle uiuere & operari secundum ea. tum quia hoc credere includit tam actum intellectus q̄ uoluntatis concedit de eo quod est liberum. iuxta quem modum definit Augustinus in omelia super Ioannem dicit credere in deum est credendo amare. credendo in eum ire credendo ei adherere & suis membris incorporari & de hac credulitate dictum est. credidit Abraham deo & reperaturus est ei ad iustitiam. De prima autem dicitur demones credunt & contremiscunt. prima est meritoria. secunda non est meritoria. Et cum dicitur q̄ si fides non est nisi in uolētibus dicit Olchoth quod est intelligendum de fide formata iuxta hunc secundum modum quare est fides operans per dilectionem non autem de fide primo modo accepta. quia per miracula uisa uult ipse posse fidelem necessitari ad credendum. quam opinionem ego

Ex suphabū danti hoc agit

Robertus olchoth subtilissimus doctor

In innocētibus nullus fuit usus liberi arbitrii.

Augustinus. Credere dupliciter capi.

Augustinus.

Robertus olchoth.

non credo esse ueram & post questionem suam idem doctor reexaminando non nul-
las suas opiniones dicit q̄ licet stante euidencia in ratione q̄ aliquid non sit creden-
dum uoluntas necessitatur ad credendum. tamen quia sic necessitatus fuit sibi ip̄
causa talis necessitatis. Ideo imputatur ei ad peccatum. Dicit autem fuisse sibi cau-
sam quia obmisit considerare & perscrutari diligenter & discutere illa. quae sibi sal-
sam lecerunt euidenciam quod si fecisset non sic apparuisset esse intellectui. sed ali-
ter & ideo concludit q̄ cum quis male credit aut discredat suum primum peccatū ē
negligentiae. haec est opinio Roberti Olchoth de libertate credendi quae nunq̄ mihi
apparuit bona uel probabilis. Considerent autem isti patres an & istum doctorē
simul cum Durando Henrico & alios pro heretico a ecclesia anathematizent.

QUESTIO NONA DE ACCIDENTIBVS IN SACRAMENTO.

VI dixerit accidens existere non posse nisi in existat eucharistia pote-
rit sacramentū tenere etiam tenendo panis substantiam non remanere
q̄ Hanc quidem conclusionem non dixerūt isti magistri esse hereticam
uel heresim sapere. sed solum esse erroneam. cuius opinionis fusi ra-
tiones aliquas attulissent possem ego illis aut credere aut respondere.

Nota
Pro declara-
tione cōclusio-
nis.

Thomas

sed ipsi nec in huius nec in aliorum conclusionum damnatione ulla adduxerūt ra-
tiones quas ego uiderim. Dico autem pro declaratione conclusionis q̄ per hanc cō-
clusionem non intendo categorice & absolute dicere accidens non posse esse sine
subiecto aut in sacramento de facto esse in subiecto immo cum ecclesia firmiter te-
neo q̄ accidentia sacramentalia de facto sint sine subiecto. Sed dico q̄ ille qui dice-
ret accidentia non posse esse sine subiecto & teneret cum Thoma distinctionem re-
alem existentiae panis ab essentia posset dicere non repugnare diuinae omnipotentiae
saluare existentiam panis sine essentia eius. sicut actum tam substantialem q̄ accidē-
talem conseruat deus sine sua potentia & cōsequēter in isto esse panis subiectare ac-
cidentia non manente substantia panis. ad quae quidem accidentia habere posset cor-
pus christi presentiam realem. sicut & nunc habet ad accidentia quae in nullo subie-
ctata sunt. & quicquid fit de sacramento eucharistiae de facto instituto a christo &
ab ecclesia credito in quo concorditer tenetur q̄ nihil panis remanet adeo q̄ sua re-
productio esset creatio. tamen tenendo praedictam opinionem Thomae de distinctio-
ne reali essentiae ab existentia. & capiendo sacramentum eucharistiae ampliatue ad
id quod est uel potest esse ut capitur in conclusione mea quae est modalis diuisa nō
solum praesens conclusio est probabilis & non erronea. immo erroneum est dicere q̄
non possit esse aliquod eucharistiae sacramentum in quo accidentia essent in subie-
cto. nec scio per quam logicam uiderūt isti magistri damnari unā diuisam de pos-
sibili propter fallitatem unius de inesse ex eisdem terminis constituit. mirorq̄ q̄ ne
sciant q̄ est fallacia consequentis. arguendo a minus amplo ad magis amplum cū

Nota

destructione magis ampli. ac si quis diceret nullus homo est in domo ergo nullus homo potest esse in domo. Similiter enim arguunt ipsi in damnatione huius propositionis in nullo sacramento eucharistie quod de facto existit uel de facto est institutum a xpo accidentia sunt in subiecto igitur in nullo sacramento quod est uel potest esse aut institui a christo accidentia possunt esse sine subiecto. Ex dictis patet q̄ male conclusio prefens de possibili damnata sit pro erronea ab istis patribus q̄ debet meminisse. Quod fuerint etiam ex catholicis doctoribus qui teneret de facto accidentia in sacramento altaris subiectari in existentia substantie remanentis. Est enim una uia theologorum ut refert Petrus de palude in .iiii. di. xii. q. iiii. qui dicit q̄ sicut qualitas hic remanet naturaliter quia remanet suum immediatum sibi qd̄ est quantitas. licet tollatur suum remotum quod est sibi & sic ipsa qualitas non subsistit sed inheret sic etiam quantitas caret quidem suo sibi remoto quod est essentia sibi sed habet suum subiectum proprium & propinquum quod est esse sibi quo mediante inest sibi quia id esse possibile est remanere essentia non remanente immo dicunt ipsi necesse est ipsum remanere considerato modo quo definit hic esse & quidem q̄ hoc sit possibile dicunt patere quia licet essentia sit prior esse ex quo uide retur cum sit prius posse separari esse a posteriori quod magis potest separari & licet essentia sine esse q̄ e contra. tamen considerando ex alia parte q̄ essentia se habet ad esse sicut potentia ad actum. & sicut materia ad formam quia actus minus dependet a potentia q̄ e contra. sicut uidetur magis factibile esse sine essentia q̄ e contra. sed deus in incarnatione uerbi fecit essentiam humanitatis sine esse suo ut dicitur a multis doctoribus. ergo multo magis potest hic facere esse sibi panis sine essentia ut sicut est ibi assumpta essentia & manet non autem esse & non manet. ita hic conuersa potest esse essentia & non manere & non conuersum esse & manebit. Secundo ostendunt q̄ non solum istud sit possibile sed necesse quia nihil creatum potest conuerti in increatum sed unum creatum potest conuerti in aliud quando communicant in materia & in genere aliter non sicut accidens non conuertitur in sibi nec in accidens alterius predicati secundum communem opinionem. essentia autem panis cum essentia corporis christi conuenit in materia & genere. unde una potest conuerti in aliam etiam per naturam si corpus esset mortale sed esse panis non communicat in materia nec in genere cum esse corporis christi substantiali cum illud sit in creatum diuinum quod est suppositi diuini cum in christo non sit nisi unum esse actualis existentie substantialis. ergo impossibile est esse panis conuerti & necesse est ipsum remanere. Ego sum in opinione q̄ non sit necesse ipsum remanere. tum quia si non potest conuerti potest tamen annihilari uel potest corrumpi cedendo in potentiam materie. Ita q̄ sicut humanitas potuit assumi non assumpto esse sed manente in potentia materie. Sic essentia potest conuerti non conuerso esse sed redacto in potentiam essentiae licet ut uerum fatemur iste redactione facilius dicantur q̄ intelligantur. Item licet esse panis non possit conuerti in esse increatum potest tamen conuerti in essentiam creatam quia quae communicant in materia sunt inui-

Opinio theol
ogoy quoru/
nda quam
Petrus de pa
lude recitat.

Opinio auct
oris.

tem transmutabilia dato q̄ non communicent in materia propinqua sed solum in remota sicut elementum potest conuerti in animatum & ecōtra . esse autem panis & essentia corporis christi conueniunt in materia prima quæ est utriusq̄ potentia re mota licet non conueniant in propinqua . quia materia ē pura potentia . essentia au tem est potentia cum actu immo si illa ratio ualeret concluderet q̄ de oi cibo quem christus ante passionem sumpsit sola essentia in ipsum conuersa fuerit & non esse . sed remansit uel aliter q̄ per conuersionem corruptum fuit . quia esse substantiale christi erat increatum ante resurrectionem sicut post . Item dicūt aliq̄ q̄ sicut aqua quæ de potentia ordinata non potest conuerti in sanguinem christi prius conuertit̄ in uinum & postea totum in sanguinem sic esse si non potest de potentia absoluta conuerti in aliquid christi prius natura conuertitur in suam essentiam transiens in eam sicut forma quæ cedit in potentiam materiae . & post illa essentia tota conuer titur in essentiam & sic non necesse est esse remanere . Sicut autem mihi uidetur erroneum dicere q̄ necesse sit esse remanere ita nihil minus erroneum dicere q̄ nō potest remanere .

QUESTIO DECIMA DE VERBIS CONSECRATIONIS .

ILLA VERBA hoc est corpus: quæ in consecratione dicuntur materia liter tenentur & non significantur.

i Dixerunt isti magistri q̄ hæc conclusio est scandalosa & contra conu munem opinionem sanctorum doctorum & q̄ opinio glotaloris i hoc non tenetur . Ego autem dico q̄ sua determinatio est scandalosa & cō

tra opinionem multorum doctorum & q̄ glotaloris potius q̄ eorum opinio in hoc est tenenda & q̄ ita sit patebit euidenter hito intellectu conclusionis . Est ergo Pri mo aduertendum q̄ non intēdo ista uerba fuisse materialiter accipiēda cū profe rebantur a xpo sed solum quando proferuntur a sacerdote euangelico consecrante . & iō dixi in cōclusionē uerba quæ in cōsecratione dicuntur . i . quæ nunc a consecrā tibus proferuntur . Certum ē aut̄ q̄ sacerdos in cōsecrando recitat p̄dicta uerba xpi ita q̄ oratio prolata a tali sacerdote supponit pro oratiōe . plata a xpo significantur sumpta . & talis opinio nō solum nō ē erronea uel scādala . sed potius uidetur opi nio p̄dicto sensui opposita esse cōtraria forme cōsecrationis i qua sacerdos dicit il la uerba recitatus . Recitat . n . sacerdos cōsecrans xpm dixisse apostolis . Accipite & manducate . & cetera . Sacerdos aut̄ cōsecrans nec loquitur apostolis nec dicit eis acci pite & cetera nisi recitatus . Ip̄e . n . solus recipit sacramentū neq̄ et assilētibz lo quēdo dicit accipite & manducate & cetera . Similiter cū dicit hoc est corpus meū id qd̄ recitatur a sacerdote ē illa oratio hoc est corpus meū materialiter sūpta p̄ simili oratiōe & ex simili uocibz cōposita a xpo significantur . plata qd̄ ēt patet per illa uerba quæ dicuntur ante uel post consecrationē sanguinis . i . q̄ p uobis & p multis effundetur & cetera . Essent . n . lalla si significantur iumerētur eo q̄ sanguis xpi am

Notandum .

modo non effunderetur ergo illa uerba solum recitatiue sumuntur. Quid autem recitatur nisi uox prolata ab alio pro qua supponit uox ipsius recitantis. & propterea uox ista alterius uocis recitatoria est materialiter sumenda. Item etiam si non recitatiue sed significatiue caperentur ista uerba denotaretur languis christi effundi p. aliis & non pro consecrante. Cum dicitur qui pro uobis & pro multis effunderetur. Deberet enim dici potius qui pro nobis &c. que non ideo dico q. credam oppositâ enim opinionem non posse defendi. sed ut pateat meam conclusionem non solum non esse catholicam sed etiam sua opposita probabiliorē. Ex quibus patet q. pre lens cōclusio non ē scandalosa sed probabilis & opinio solēnis glōfatoris de consecratione di. ō. c. timorem. in hoc non est reuicenda sed approbanda. sicut nec per e. c. c. l. iam usq. ad hec tempora unq. fuit reuicta.

QUESTIO. XI. DE MIRACVLIS CHRISTI.

MIRACVLA christi non ratione rei facte sed ratione modi faciendi sue diuinitatis argumentum sunt certissimum.

m Quam conclusionem dedarando ego dixi q. quia est firma sciencia theologorum q. ea miracula que xps fecit possent a puto homine in uirtute dei fieri. Dicit enim xps iohannis. xiiii. Amē dico uobis q. cre dit i me opera que ego facio ipse faciet & maiora hecū faciet. Ideo etiā ab ipsimet theologis unanimitē cōcluditur q. id ex quo possumus cōcludere xpm fuisse de um nō est ipsa res facta sed modus faciēdi quia taliter agebat qualiter agunt qui uirtute propria & nō aliūde accepta agunt quod est proprium dei independentē s. & nō aliena uirtute agere qui modus agēdi creature cōmunicari nō potest quia ergo taliter multa egit christus non orando. s. nec petendo sed precipiendo & imperando tanq. potestatem habens patet q. ut ipse existens deus & non in dei uirtute existens homo operabatur. Hac uisa declaratione mea dixerunt conclusio potest trahi ad malum sensum quia continetur inter magicas dato q. sua declaratio sit ue ra de quo eorum iudicio ita miror ut mirari magis non possim. Primo ipsi mihi dicant an apud aliquem recte mea uerba & ex recto uisitatoq. modo loquendi in terpretantem alium habere possit sensum conclusio mea. preter eum quem dixi. Quid enim his uerbis clarius quid expressius. miracula christi non ratione rei facte sed ratione modi faciendi sue diuinitatis argumentum sunt certissimum. Sequo do dicant mihi an hec fit recti iudicis sententia hec conclusio licet sit uera & catho lica damnanda est tamen. quia ad malum sensum trahi potest ergo & damnāda. ista christus eiciebat demonia propter hoc q. iudei eam trahebant ad malum sen sum dicentes q. in belzabu principe demoniorum eiciebat demonia illa. & dānan da ista pater maior me est quia Arius ex ea inequalitatē filii ad patrē cogitauit. et damnanda ista nō cognouit eam donec peperit primogenitum filium suum. quia Eluidius ex ea contra uirginitatē perpetuā Marię heresim est opinatus. & dānan/

da ista. illam diē neq; filius nouit quia ex ea aliqui plura scire uolunt patrē q̄ sciat filius. quid plura damnande sere omnes propositiones euangelice quia ab hereticis ad malum sensum trahi potuerunt. quando & propositionem meam in hōdem terminis positam in quibus a multis ponitur catholicis doctoribus. ideo damnare debemus etiam q̄ sit uera. quia aliqui ad malū eam sensum trahere possunt. Profecto si qui eam male interpretantur illorum sensus qui malus est damnandus est non meus qui sanctus atq; catholicus. Tertio dicāt mihi quis est iste malus sensus quem possit facere. dicant si sciunt. certe etiam non est dicere si quis uelit aut cogitare ex illa propositione malum sensum. Si quis enim esset is esset forte q̄ aliquis suspicaretur me uelle dicere q̄ eadem miracula que fecit christus quantum ad rem factam per magiam possent fieri. sed hoc non licet suspicari de conclusionē meā q̄ immediate ante ipsam ego pono aliam conclusionem q̄ miracula christi nō potuerunt fieri per uiam magie uel cabale. Alius malus sensus qui possit inueniri uel ex cogitari ego non uideo. dicant ipsi si possunt. Quarto dicant mihi que est hec consequentia an teneat de materia an de forma. est inter magicas ergo damnanda. p̄fecto similis est forma argumentandi illa qua utebatur etiam cum a principio dante conabantur conclusiones magicas. sic enim arguebant ille conclusiones sunt intricate & non intellecte a nobis damnande o miram & inauditam redarguendi formam. Iam taceant qui dicunt de incognitis non posse fieri iudicium cum iam sit decretum ea maxime esse damnanda que maxime sunt incognita. Sed redeamus ad propōitum est inquit inter magicas ergo est damnanda. Dicāt mihi ipsi utrum magicę cōclusiones bone sint an male. Si male adhuc male per eos ē iudicatum. christus enim innuit in parabola de zizaniis non solum non esse telurandum triticum propter admixtas zizanias immo ad saluandum triticum innuit non esse eradicandas zizanias ante messem. Si bone cur bonam conclusionem inter bonas positam ipsi si boni sunt uiri ipsos damnare debuerunt.

QVESTIO. XII. AN DEVS INTELLIGAT .

AGIS improprie dicitur de deo quod sit intelligens uel intellectus quam de angelo quod sit anima rationalis.

m

Quam conclusionem ego declarando dixi q̄ conclusio innitebatur modo loquendi Dyonisi qui sepe dicit de deo q̄ nō est intellectus neq; intelligibile & similiter dixi mea uerba eo modo esse accipienda quo accipiebantur uerba Dyonisi. Dixerunt illi q̄ conclusio erat falsa. & ad hereticum sensum poterat transferri. & q̄ nō satisfaciebat eis mea declaratio. de qua sua determinatione non parū miror. miror inq̄ si sunt sapientes q̄ dicant conclusionem esse falsam que sit non mea sed Dyonisi conclusio. Et ut darius mentem meam intelligant declarabo breuiter fundamentū & cōclusionis & loquutiōis ipsius Dyonisi. Est ergo aduertendum q̄ sicut ratio dicit noticiā discursiuam hor

Dyonisi.

Nota

mibus propriam que quidem ratio improprie diceretur esse in deo. ita similiter dicit Dionysius intelligere esse noticiam appropriatam angelo causatam ab angelo & intellectu angelico & ipsum informans & in taliter immutantem & tale intelligere dicit non esse in deo. nec sic capiendo intelligere potest trahi conclusio ad malum sensum. quia non propterea. negat Dionysius in deo esse cognitionem omnium. Sed ista magis distat ab intellectu proprie capta modo predicto quam homo ab angelo. Cum autem dicitur deus intelligit capitur intelligere generaliter pro omni cognitione. & breuiter hoc sciatur quod per hanc conclusionem non intendo negare de deo cognitionem omnium perfectissimam sicut nec quancumque perfectionem simpliciter immo nec intendo negare deum intelligere capiendo intelligere cōter. Sed ne go istud intelligere quod dicit iuxta modum loquendi Dionysii noticiam angelo appropriatam sicut & ratio dicit noticiam homini appropriatam iuxta quod eius improprie dicitur esse ratio in deo. at inquirunt tu dicis quod magis improprie dicitur de deo quod sit intellectus quam de angelo quod sit anima rationalis. hoc autem est falsum quod de angelo nullus unquam diceret quod esset anima. de deo autem dicitur sepiissime quod est intellectus. quare illa est magis impropria loquutio. Miror de doctrina istorum patrum & multiplici lectione sacrarum rerum qui dicunt quod nunquam de angelo nec proprie nec improprie dicatur quod sit rationalis. Sed legant Augustinum in libro de uera religione. & in actis contra fortunatum. & in libro de cathrizandis rudibus. Nam in istis omnibus locis memini ego angelos ab Augustino arumarum nomine nuncupatos. qui tamen nec omnia uidi nec omnium posse meminisse locorum in quibus forte legi apud sacros doctores. angelos hoc nomine uocatos. Nam etiam res est quam cum legitur non sit digna multa attentione. Cum autem ego dixi magis improprie dicitur de deo quod sit intellectus nihil aliud intendebam nisi quod noticia angelica que intellectualis noticie nomine sibi appropriat magis distat ab infinita noticia dei que omnia per essentiam cognoscit quam distat a noticia ratiocinativa anime rationali uel homini appropriata. Si uero ex presenti conclusione inferatur quod deus improprie dicitur intelligere sicut comparatiuus inferat positiuum accipitur consequens illam solum in hoc sensu. deus non secundum propriam uel appropriatam acceptionem huius dictionis intelligere dicitur intellectus &c. Sed secundum communem uiam minus propriam ut patuit ex modo loquendi Dionysii.

Augustinus.

QUESTIO. XIII. DE ABDITA ANIME INTELLIGENTIA.

Nihil a actu & distincte intelligit nisi se ipsam.

Hanc declarando dixi quod intelligebam de intelligere abdito cuius meminerat Augustinus in libro de trinitate. & hennicus in quolibetis. Dixerunt illi magistri quod conclusio non erat ad intellectum doctorum quos ego adducebam in responsione. quod nescio qualiter dicere

Augustinus.

Hennicus.

possint si doctores illos uiderint. Et quia ista materia de intelligere abdito est sub

tilis & profunda nolo hic eam latius explicare. Posteaq̄ isti aliter conclusionem nõ
damnant sed tantum duo uolo dicere. Primo q̄ ego non intendo uniuersaliter ne-
gare de anima & pro quocũq̄ statu quamcũq̄ distinctam cognitionem aliorum
a se. concedo enim animam christi intelligere actũ & distincte alia. & similiter ani-
mas beatorum per reuelationes aut species infusas. Secundo dico q̄ intelligo de il-
lo intelligere abdito qđ est sine fantasmate uel adminiculo sentas aut fantasie & nõ
adhuc de quocũq̄ tali. sed de intelligere abdito directo & permanenti. De quo pro-
ximam huic posui conclusionem dicentem anima semper seipsam intelligit. & se in-
telligendo quodammodo omnia entia intelligit. Et sic in omnibus meis conclusio-
nibus semper occulta quedam est concatenatio quam forte ipsi nõ aduertunt. Sed
redeundo ad propositum dico q̄ anima per tale intelligere abditum directum &
permanentens nihil actũ & distincte intelligit nisi seipsam. Ex quo patet q̄ presens cõ-
clusio sic intellecta non fuit indistincte damnanda pro erronea. si etiam in aliquo
sensu non esset uera. Sic enim multe propositiones tam philosophorum q̄ theolo-
gorum & scripture sacre damnantur sicut ista Abachuh primo mundi sunt ocu-
li tui ne uideas malum & ne despicias iniquitates. Et similiter ista Mathei. xvi. de
fatuis uirginibus nescio uos. licet enim uisio dei aut eius scientia sit unica & simpli-
cissima & talem uisionem aut scientiam uniuersaliter etiam de deo negare uidean-
tur dicte propositiones respectu mali propter negationem prepositam uerbo uide-
di uel scientie. Exponuntur tamen a doctoribus specialiter de uisione uel sciẽtia dei
approbatiua & non accipitur ut negatio in eis negat omnem modum uisionis aut
scientie dei. Quia uerum est illud etiam psalmi. se. Delicta mea a te nõ sunt abkõ-
dita. Si igitur multe tales ab expositoribus & doctoribus potius distinguuntur &
ad uerũ sensum trahuntur q̄ cõdemnentur. Nescio in quo ista demeruit ut ita sim-
pliciter damnata sit etiam postq̄ damnatoribus modo predicto fuerat exposita &
dedarata. Hoc ut nunc est propteranti stilo mihi dictata sint scripturo alias maiore
re ocio & cura ut plura ita fortasse meliora. hoc ipsum qualescũq̄ est opus uiginti è
noctibus elucubratum. in quo edendo celeritas optanda mihi magis fuit q̄ diligen-
tia. Oportuit enim habere amicos quod inimicis lamentibus quasi cerbero offam
obtulerent. atq̄ ita uenienti me statim iniuste infamie morbo occurrere. Quecunq̄
autem & scripsimus & scribemus in posterum cura ea semper prelatione sint dicta
ut id solum ratum sanctũq̄ habeatur. quod & Pontifex summus & hũ oēs quorũ
iudicium ille approbauerit ratum sanctũq̄ decernent. Atq̄ utinam iam ille ali-
quid de his que in dubium reuocate sunt opinionibus nostris pro sua & sapientia
& auctoritate decreuisset. Non hoc mihi susceptum operis quando & que ille dicit
nasser temerarium. & que probasset superuacaneum erat defendere. Dum igitur
tanti adhuc iudicis sententia uti non possumus hec scripsimus. ne sit unde de
propositis a me disputandis questionibus habeant quod sinistra possint uel dicere
obtractatores. uel suspicari rudes & simplices. Potest enim accidere ut cũ quis indo-
ctice illas attingit. legens hanc propositionem christus non ueraciter & quantum

Abachuh.
Math.

ps.

Nota.

ad realem presentiam ut possit cōmunis uia descendit ad inferos. actutum illa di-
 ctione non ueraciter offensus. Credat sensum esse propositionis articulum fidei de
 descensu xpi nō esse uerum. Idem cum legent. peccato mortali finiti temporis nō
 debent penam infinitam. In illa me dubitet heresi prestare q̄ pena gehenne non sit
 eterna. & cum intellexerint me de Origenis salute bene opinari. non tam uitam. mo-
 res. doctrinam. & penitentiam Origenis q̄ credita Origenis dogmata a me amari
 suspicetur. Simile est de aliis propositionibus multis quæ forte habere possunt i pri-
 mori fronte q̄ sanctam rusticitatem id est ut pias ita indoctas aures offendant. Ea
 propter sicut hæc scripsimus. ideo legēda ut nec de nobis nec de orthodoxo dogma-
 te sancte religionis quisq̄ male cogitet ita propositiones ipsas crudas. ut sic dixerim.
 & inexplicitas hæc nisi prius attigerint legi nollem a nostris hominibus quando ex
 illis multa ut a fide catholica ita a nostra mēte aliena possunt coniectare. presertim
 hebetiores & doctrinarum remotiorum rudes & insipientes. Oro igitur obsecro & Nota.
 obtestor amicos & inimicos. pios & impios. doctos & indoctos p̄ uisera ihesu chri-
 sti domini nostri. per mirabile de cōsensu eius ad inferos mysterium. per eternū dā-
 natorum ignem qui non extinguitur hereticis precipue. & sacrosanctæ Romane ec-
 clesie hostibus debitum. per ueri & iustici corporis sanguinalq̄ sacramentum. per
 dei omnipotentiam. per exhibendam merito filii eius & coheredum imaginibus re-
 uerentiam. legant sine liuore. sine inuidia quæ nunc scribimus. priora id est ipsas p-
 positiones non enarratas. non explicitas. non legant. quando inter doctos eas pro-
 posuimus disputandas non passim legendas omnibus publicauimus. Nam & ibi
 plurima sunt impia dogmata ueterum philosophorum Auerois & Alexandri & alio-
 rum q̄ p̄ uerum. quæ nos & si semper professi sumus. asseruimus. predicauimus. pu-
 blice & priuatim. non minus a uera recta q̄ philosophia. q̄ a fide esse aliena. Scola-
 sticam tamen exercitationem meditantes. de more academiæ inter paucos &
 doctos secreto congressu disputanda suscepimus. Qui uero ipsum legerubellum p-
 positionum disputandarum ut ex iplo poterit titulo admoneri dum. quæ ex nostra
 dicuntur sententia. quæ item ex aliorum discerno nō proponi illas a me ut meas ut
 ueras opiniones. sed ut creditas ab illis. ita & suspicari poterit & si aliorum dicantur
 dogmata & inuenta. uisa tamen mihi & hæc & illa uera & probabilia. Qui ergo
 me oderunt ideo illa non legant quia nostra sunt. Qui me amant ideo non legant
 quia ex illis quæ mea sunt cogitare plurima possent quæ non sunt nostra.

Auerois
 Alexander.

CONCLVSIONES QVAS IN HOC OPERE TANQVAM CATHO- licas defendo sunt infra scripte.

Prima conclusio.

Anima christi uero & reali descensu descendit ad inferos. & ita christus secundum
 ueram & realem anime sue presentiam in triduo fuit in inferno.

Correlatum. Opinione Durandi de descensu christi ad inferos ego non probō.

Secunda conclusio.

Licet ita sit, ratio tamen veri & realis de sensus & vere ac realis locationis in inferno anime christi non fuit essentia uel substantia, ut tenet communis uia Scotistarum & nominalium, qua communiter tenetur Parisius, cui uidetur adherere sanctus Thomas in tertia parte summe, sed solum effectus uel operatio.

Tertia conclusio.

Sensus per superscriptas conclusiones explicatas est sensus quem ego per hanc propositionem intendebar. Christus non ueraciter & quantum ad realem presentiam ut ponit Thomas & comunis uia descendit ad inferos, sed solum quo ad effectum

Quarta conclusio.

Questio. Virum predicta propositio de rigore logice & ex ui uerborum permittat illum sensum non est questio de fide.

Quinta conclusio.

Credens illam propositionem de uirtute sermonis permittere illum sensum non erit in fide.

Sexta conclusio.

Qui credit aliquid esse de fide quod non est de fide de fide non recte sentit.

Septima conclusio.

Ponens propositionem habentem duplicem sensum si illam asseruit & asserit i sensu catholico non tenetur reuocare propositionem sed declarare.

Octaua conclusio.

Stante predicto casu & ipsa multiplicitate sensuum debemus iudicare de propositione potius secundum sensum inuentum a proponente eam secundum sensum quem magis uerba sonant.

Nona conclusio.

Peccatum mortale est demeritorie dignum pena eterna.

Decima conclusio.

Qualibet decedens in peccato mortali etiam si in uno tantum decedat punietur in eternum.

Undecima conclusio.

Nisi reatus peccati mortalis eternaliter perseveraret in anima peccatoris pena peccatoris non perseveraret in eternum.

Duodecima conclusio.

Sicut hac dictio peccatum mortale quandoq; capitur pro actu peccandi omissionis uel commissionis, ita etiam & sepe & proprie apud catholicos doctores pro reatu accipitur.

xiii. conclusio.

Cum dicitur penam alicui deberi uel premium dupliciter possumus intelligere uel illam esse demeritorie uel meritorie dignum tali pena uel premio, uel ei actualiter per se uel talem penam uel tale premium.

xiiii. conclusio.

Distinctio huius dictionis debet posita in conclusione precedenti non est erronea in fide.

xv. conclusio.

Cruce christi & imagines sunt adorande eo modo quo eas adorat ecclesia.

xvi. conclusio.

Modus adorationis imaginū & crucis quem ponit Petrus de aquila. Henricus de gandauo. Ioannes guarra. Durandus. Robertus olchoth & cōmuniter cēs Scotiste est probabilior modo quem ponit Thomas.

xvii. conclusio.

Non propterea q̄ aliquis neget imagines esse adorandas eo modo quo ponit Thomas negat & consequenter eas esse adorandas eo modo quo ponit ecclesia.

xviii. conclusio.

Cum in deo sit plenitudo totius esse potest deus quantū est ex se omnem naturā hipostatizare.

xix. conclusio.

De hac questione utrum nature irrationali ex defectu nature sue repugnet assumptibilitas ad diuinam naturam in unitate suppositi ut credit Henricus . an non repugnet ut tenet cōmunis uia. potest catholicus ita esse dubius ut nō habeat actū positiuum contradicendi opinioni Henrici.

xx. conclusio.

Propositio negans assensum alicuius dicti non infert de uirtute sermonis positiuū assensum dicti oppositi.

xxi. conclusio.

Tota magia quæ cōmunitet dicitur necromantia. & omnino quæcūq; ars uel sciētia si modo talia artes uel sciētie sunt dicēde quæ uel pactum uel communionem quoquomodo habet cum demonibus explicitem uel implicitem ex principali uel ex annexo antecedenter concomitanter aut cōsequenter aut omnino quocūq; modo id sit est res prohibita superstitiosa & merito per ecclesiam condemnata.

xxii. conclusio.

Scientia illa quæ merito dicitur esse practica naturalis philosophiæ & quæ a Guilielmo Parisiensi & a Bacone & a grecis omnibus auctoribus dicitur magia naturalis nihil continet in se quod catholice & orthodoxe fidei repugnet.

xxiii. conclusio.

Nulla est scientia extendendo nomen sciētiæ ad reuelatas & nō reuelatas quæ nos certificet de diuinitate christi alia ab euangelica doctrina & scientia christiane theologie.

xxiiii. conclusio.

Inter scientias non reuelatas sed quo ad omnes sui partes humanitas inuentas & acquisitas nulla est quæ nos magis adiuuet in cognoscenda diuinitate christi q̄ illa per quam cognoscimus quid uirtute agentium naturalium tam sublunarium q̄ celestium fieri possit ut comprehendamus deinde ex operibus christi fuisse cum uere nature dominum & auctorem qui ea fecit uirtute propria quæ omnis naturalis potentie & celestis & terrene terminos excedunt.

xxv. conclusio.

Non obligatur fidelis ad utendum semper & in omni sua loquutione hoc termino scientia ut est communis ad scientias reuelatas & non reuelatas.

xxvi. conclusio.

Inter multas partes scientie cabalistiche una est que est de uirtutibus corporum celestium.

xxvii. conclusio.

Heresis Origeni attribuitur impie sunt & detestande & merito per ecclesiam condem-
nate.

xxviii. conclusio.

Cum ita sit q. uel Origenes illas opiniones nunquam credidit sed ei ab hereticis falso fuerunt attribute ut uoluit Ruffinus Pamphilus Methodius Didimus & Aymon uel si eas credidit aliquando de eis in sine penituit. ut uult Hieronimus de salute anime eius rationabiliter est bene credendum & oppositum credere non tenemus de necessitate salutis.

xxix. conclusio.

Actus credendi est actus liber.

xxx. conclusio.

Actus credendi non sic est in potestate hominis q. proposita prepositione mente dubia per meritum & solum imperium uoluntatis potest intellectus adherere uni parti potius q. alteri.

xxxi. conclusio.

Qui credit hanc propositionem non est in libera potestate uoluntatis credere articulum fidei esse uerum quando sibi placet & credere eum esse falsum quando sibi placet potestere sensum explicitum per precedentem conclusionem non errat in fide.

xxxii. conclusio.

Accidentia in sacramento altaris in nullo sunt subiecto.

xxxiii. conclusio.

Possibile est de potentia dei absoluta existentiam panis remanere sine essentia & in illa subiectari accidentia panis & hoc supposita dictioe reali inter essentiam & existentiam.

xxxiiii. conclusio.

Qui credit istam propositionem. qui dixerit accidens existere non posse nisi inexistat eucharistie poterit sacramentum tenere etiam tenendo panis substantiam non remanere posse uerificari per id quod est dictum in precedenti conclusione non errat in fide.

xxxv. conclusio.

Paneitas non remanet in sacramento eucharistie suppositata a christo deo homine. sed per conuersionem transit in essentiam corporis christi.

xxxvi. conclusio.

Si tenetur cum comuni uia q. deus possit suppositare qualibet naturam possibile est q. xps assumit paneitatem in unitate diuini suppositi & possibile est q. p. talis suppositionem christus sit presens in altari ubi est panis & ita q. sine conuersione aut annihilacione paneitatis christus sit in altari secundum possibilem ueritatem sacramenti eucharistie non quidem instituti a christo sed possibilis instituti.

xxxvii. conclusio.

Qui credit istam propositionem uidelicet. si tenetur comunitatis uia de possibilitate suppositionis a deo respectu cuiuscumq. creature. dico q. sine conuersione substan-

tie panis in corpus christi uel panetatis amulatione fieri potest ut in altari sit cor-
pus christi secundum ueritatem sacramenti quod sit dictum loquendo de possibili
non de sic esse permittere sensum explicatum in precedente conclusione non errat
in fide.

xxxviii. conclusio.

Ista uerba hoc est corpus meum & cetera. Cum a christo prolata sunt significatiue te-
nebant non materialiter.

xxxix. conclusio.

Ista eadem uerba cum ab euangelico sacerdotis officio consecrate plerumque materialiter. i. recitati
ue tenent non significatiue.

xl. conclusio.

Miracula christi quantum ad rem facta sunt argumentum quod fuerunt facta in uirtute di-
uina.

xli. conclusio.

Miracula christi quantum ad modum faciendi sunt argumentum quod ipse christus faciens uir-
tutem diuinam a se habebat non aliam de.

xliv. conclusio.

Deus perfectissimo modo cognitionis cognoscit se & omnia alia a se.

xliii. conclusio.

In deo est omnis perfectio simpliciter.

xliiii. conclusio.

Si utamur hoc nomine intellectualis secundum modum Dionysii ut dicitur noticiam
appropriatam nature angelice sicut rationale dicitur noticiam appropriatam nature hu-
mane tunc improprie dicimus quod deus sit intellectualis aut quod intelligat.

xlv. conclusio.

Anima per illud intelligere abditum quod est directum & permanens sine admini-
culo sensus aut fantasie se ipsam tantum actu & distincte intelligit.

xlvi. conclusio.

Anima per multiplices & uarios alios actus suos uaria & multiplicia alia a se intelligit

. . FINIS . .

Breue Alexandri p[ap]i. pont. Maximi Ad Io. Picū Mirandulā Concordiæ Comitē.
Dilecto filio nobili viro Iosanni p[ri]nc. Comiti Mirandulæ.

ALEXANDER PAPA VI.

DILECTE. Filii salutem & apostolicam benedictionē ofum catholicorū quieti & famæ eorū p[re]sertim quos generis nobilitas literarū disciplina uitæ fideiq; orthodoxæ integritas cōmēdat q̄tum cū deo licet cōsulumus. Dudū siquē cū primū ad se. re. Innocētiū p[ap]ā octauū p[re]decessorem nostrū. & Romanā curiā te cōsultasses: & noni gētas i theologia & aliis facultatibus cōclusionēs ex pmissiōne p[re]fari p[re]decessoris publicæ: ut motis ē: disputandas affixisses: quas sub apostolica sedis correctiōe te suscitare offerebas: Ex dictis p[re]decessor iter illas aliq̄s fidei & religiōi nostræ cōtrarij as errōneas: scilicet falsas: & male sonantes: ac de nō sana doctrinā suspectas ab aliq; bus intellexisset: tūc integritati fidei cōsultere volēs: ne fidelū mētes & p[re]sentī simplicitū q; ad huiusmodi publicas disputatiōes cōfluere solēt corrūperēt: Nōnullis uenerabili libo liborū tūc suis in cō. nris ep[iscop]is: & aliis sacre theologiæ ac utriusq; iuris p[re]fessorib; p[er] eū notatis p[er] litteras suas i forma breuis dōmūit & mādauit ut cōtra i dictis cōclusionibus examinaret: an aliq;ue ex illis ex uis uerborū a fide catholica dissonarent: aut heresim saperēt: seu dubie & ancipites ad erroneū sensū trahi possēt: & ip̄s p[re]decessori referret sicuti plenius i dicto breui cōtinetur: ut hita fidelū relatiōe eorū oportune p[ro]uideret. Qui qdē ep[iscop]i & p[re]fessoris eidem p[re]decessori retulerūt quāsdā sibi uideri cōclusionēs suspectas: & ut asserēbāt heresim sapientes: Quas tamē cōclusionēs gēraia t[er]mī scholastica disputatiōis ac sub apostolice sedis correctiōe disputandas publicaueras: & tales demū eas te habiturū p[re]fessus es: q̄les p[er] eundē p[re]decessorē nostrū iudicāretur: iureiurādo p[er]mittēs cuiusq; declarationi quā ip̄m p[re]decessorē sup hoc facere cōtingeret assensurū: Deinde uero p[er] dictū p[re]decessorē accepto te quēsdā aliorū lib[er]ū apologeticū edidisse i quo easdē cōclusionēs i meliorē & catholicū sensū declarās interpretāris: & circa eas intellectū sincera fidei explicabas. Idē p[re]decessor ne p[er]missa p[ro]positiōes corda fidelīū quoquomō corrūperēt iudicāret lectiōnē libelli p[er] dictas noningentas cōclusionū te tamē nullā obp[re]missa i curiā extimatiōis notā declarāuit: ut i eisdē litteris quas tenorē hic p[er] ep[iscop]o haberi uolumus latius cōtineatur: Vex eidē p[re]decessori postea aliq;bus suggerētib; p[re]textu dicti apologeticū te p[er]missio iuramento tuo cōtrauenisse: te i galliā agētē ad curiā cironā mādauit: cuius mādatū reuerterē acceptis ad Romanā curiā regressurus iter arripuisti: Cūq; i Italiā p[er]uenisses ex beneplacito ipsius p[re]decessoris i p[ar]tib; florētiæ subsististi. Interi uero p[er]missis ad nostrā noticiā deductis inq; sitaq; p[er] nos totius negotij ueritate: Comp[er]to q; & p[re]sentī referētib; Ves. l[ic]te n[ost]rō Geor. ep[iscop]o albanen. & Vlixbonen. ac dilectis filiis Io. baptista de urfinis tituli sc[ri]pt[ur]e. Io. & Pauli p[re]s[bi] bytero: & Frāncisco sc[ri]pt[ur]e Eustachij diaconō. S. Ro. ec. cardinalibus. Quibus sp[irit]ualiter cōmiseramus ut adhibito se cū dilecto filio Paulo genuē. theologiæ ac ordinis sc[ri]pt[ur]e Dominici p[re]fessore: & sacri palatii apostolici magistro se accurate informāret & nobis referret: Nihil aliud postea cōtra te agētū. p[re]fessum seu actētātū fuisse: Qd̄ q; i eodē apologetico: qd̄ i orthodoxā fidem a curiā uis suspitionis nota mentem tuā apud oēs teleuandam scripseras

iudicium & determinationem ipsius predecessoris ac sedis apostolice cui te humiliter submisisti continue expectare affirmabas: & spremita promissione & iuramento tuo perfliteris pro ut etiam perfistere intendis & denovo etiam promittis ideo nos bonam & integram mentem & sinceritatem fidei ac in nos & sedem apostolicam deuotionem & obedientiam tuam paternali affectu cōplectentes ac te quem etiam diuina largitas uariis uirtutibus illustrauit pro potiori cautella tua ab omni reatu per iurii siquæm etiam forsan indirecte dicto iuramento tuo cuius formam huc haberi uolumus pro expresso aliquo modo contraueniendo incurtisses absoluentes & absolutum fore censentes causam commissionis huiusmodi aduersus te: & illius statum individualem pro expresso etiam habentes & quantum pendeat coram quibus cunctis iudicibus etiam sancte Romane ecclesie cardinalibus ad nos aduocatis: motu proprio & ex certa scientia extinguimus teq; in eodem iuramento tuo perflitentem iuxta formam litterarum ipsius predecessoris nullam omnino propter premissa incurtisse extimationis notam & propter editionem declarationum & apologeticarum huiusmodi aut alias nullam heresis speciem uel suspicionem aut notam similitram incurtisse seu in crimen ueri uel ficti relapsi incidisse aut penas uel censuras in uere: uel alias: contra hereticos uel de heresi suspectos contentas siue laticas quomodo libet incurtisse: similibus motu & scientia auctoritate prefata per presentes decernimus & declaramus inhibentes districtu:q; in uim sancte obedientie mandantes ordinariis locorum & commissariis ac officialibus quibuscunq; etiam hereticæ prauitatis inquisitoribus ne te premissorum occasione quomodolibet molestare: seu inquirere presumant docerentes irritum & inane si secus super his a quocunq; quauis auctoritate sciēter uel ignorāter cōtigerit attentari: pmissis necnon cōstitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisq; incontrarium facientibus non obstantibus quibuscunq;: De quibus etiam hic expresse scienda esset mentio spalis. Datum Romæ apud sancti Petrum sub annulo piscatoris die. xviii. Junii. Mcccxxxviii. pont. nostri anno primo.

.L. podocatharus.

PROHEMIVM.

ARRABAS mihi superioribus diebus: Que tecum de ente & uno Laurentius Medices egerat: Cum aduersus Aristotelem cuius tu ethica hoc anno publice enarras Platoniorum inni-
n
zus rationibus disputaret: efficaci adeo uir ingenio & multi-
formi: ut uideatur factus ad omnia: In quo illud precipue ad-
miror: q̄ cum sit semper in re. pu. occupatissimus literarium
semper aliquid aut loquitur aut meditarur. & quoniam qui

Aristotelem dissentire a Platone existimant a me ipsi dissentiunt: qui concordem utriusq; facio philosophiam. Rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles & Platoni Magistro consentiret. Dixi que tunc mihi in mentem uenerunt confirmans potius quam tu Laurentio inter disputandum responderas: q̄ nouum. aliquid afferens: Sed non tibi hoc satis: efflagitas. n. ut q̄q̄ de his futuris in ipsa quã adhuc parturio Platonis Aristotelisq; concordia sum scripturus ibreui tamen ad te commentariolo perstringam ea que tunc tibi coram de hac questione sum locutus. Cum forte & dominicus beniuuenius adesset utriq; nostrum pro sua & doctrina & integritate carissimus. Ego uero negare tibi quid possum: in re presertim literaria: locio pene dixerim inuiduo: Licet aut mihi per te lingue politionis uin dicem uerbis uni quibusdam nondum fortasse latu iure donatis. Que tamen ipsa rerum nouitas & quedam prope necessitas expressit nec elegantioris stili lenocinium queras: ut. n. Mallius inquit. Omnia res ipsa negat contenta doceri. Fuerunt igitur hec si recte meministi de quibus sermonem habebamus.

Concordia
Aristotelis et
Platonis.
Dominicus
beniuuenius.

Mallius.

Caput primum in quo platoniorum rationes narrat: Quibus uolunt astruere unum esse ente superius.

Ristoteles multis in locis respondere hoc sibi inuicem & æquali esse am-
a
bitu dixit. unum. s. & ens. uerum item & bonum sed de his postea. Reli-
quit academia cui placet unum esse prius ente prius autem cum dicunt
& simplicius intelligi uolunt & cõmunius. Quare & deum (cuius sum-
ma simplicitas) esse quidem unum dicunt non tamen esse ens. Intra terminos ut
unus concludi primam omnium materiam rudem. Sillam & informem. Que ta-
men extra ut uolunt entis limites est. Tum illud afferunt non idem esse quod uni
opponatur & quod enti. opponi autem enti quidem nihil uni autem multitudi-
nem eadem igitur lege qua & opposita censeri duo illa. Ens & unum aut non con-
uerſi: nec respondere inuicem existimentur.

Quid aristoteles sentias.
Quid platonici cõtra se-
ntiãt.
Prã rõ platoniorum ad-
uerſus aristotelem.
Secunda rõ.
Tertia ratio.

Caput faciendum in quo querit ubi plato de ente & uno fit locutus. ostenditq; alius uerba fauere potius sententie dicenti unum & ens equalia q̄ his qui uolunt unam esse ente superius.

Is illi rationibus innituntur: quas priusq̄ dissoluamus nō ab re ferunt qd de hac questione a Platone expressum inueniatur in medium attulisse de ente & uno duobus locis inuenio Platonem disputantem in parmenide. s. et sophiste: contendunt academici utrobique a Platone unum su-

Quid de parmenide platonis sententia.

pra ens poni. Ego uero hoc de parmenide primum dixero neq; toto illo dialogo q̄ asseuerari: nec si maxime asseueretur quicq̄ tamen ad liquidum inueniri unde Platoni dogma istius modi ascribamus certe libet inter dogmaticos non est cōfessus quippe qui totus nihil aliud est q̄ dialectica quedam exercitatio cui nostre sententie tantum ab est ut ipsa dialogi uerba refragentur: ut nulle extent magis & arbitrarie & uolente enarrationes: q̄ que ab his allate sunt qui alio sensu interpreta ri parmenidem platonis uoluerunt. sed omittamus omnes interpretes. Ipsam inspiciamus dialogi seriem quid ordiatur quo tendat: quid promittat quid exequatur. Porro ita se habet. cum ab ea disputatione unum ne sint omnia an sint multa que sunt: Socrates ad ideas diuertisset multaq; super his a parmenide fascitaretur Respondet parmenides placere sibi impetum illum: propensionemq; animi ad res altissimas definiendas: ceterum collige inquit te ipsum diligentiusq; te dum iuuenis es in ea facultate exerceatque inutilis multis uideatur. unde ab illis nugacitas siue garrulitas nuncupata alioquin ueritas te fugiet. Cōfessum autem apud omnes quod & sequentia manifestat. per hec uerba ab illo dialecticam significari. post que cum ita parmenidem Socrates interroget quis exercitatiois huius modus ē parmenides respōdet ille primo eum esse que a zenone audierat tū particularius de hac re docens admonet ut perspicaci solertia circūspiciat nō solum qd cōsequatur si res aliqua sit: sed & quid consequatur si nō sit: tum uideat: qd cōsequatur rē illā quā esse aut nō esse ponimus ut se respicit ut alia: quid itē alia ut se ut illā respiciūt & cum plura ille in hāc sententiā. tum socrates ita. Audiu opus affers nec te omnino intelligo. Sed cur ipse aliqd nō ponis atq; illo que probas modo p tractas: quo mihi dilucidior huius rei fiat intellectus respōdet parmenides hoc sibi seni esse, laboriosum. deniq; zenone factū hoc dixit esse parmenidi quādo i paucorū cōuentu ē alioquin pax decore aut huiusmodi quedā i celibritate multos tractari a senē qm quo tu siq; nouerit tractationē huiusmodi & euagationē ad ueritatē adipiscendā eē necessariā faciūt uel hec uerba zenonis plens hūc eius qd diximus. qd. n. parmenides tractaturus ē. Tale ē si credimus zenoni ut nō sit palā i multos cōfessu a senē tractandū at si ut illi uolūt de diuinis ordinibus de primo reyo osum principio agit q̄ tractatio seni cōgruētiō aut erubescēda minus: sed citra oēm ē cōtrouersiam: nisi nos ipsos uelimus fallere. Id circa quod uersaturus erat parmenides dialecticū esse negocium neque aliud ab eo. Socrates postulauerat. Id autem iuuenilis potius q̄

Utilitas logice.

senilis officii zero iudicauerat. Quibus etiā testimoniis si nō credimus ipsum percurramus dialogum. Videbimusq; nusquam aliquid affirmari. Sed ubiq; solum queri hoc si sit: Quid consequetur. Quid item si non sit. Occasionem autem suae sententiae de ente & uno hinc academici aucupati sunt. q; prima pōitione hoc se probemate exercet ut uideat si omnia sunt unum qdnam consequatur respōdetq; futurum ut illud unū quod esse ponimus sit impossibile sit infinitum nusquam sit & cū id genus multa enumeret assert & hoc inter alia. Futurum. s. ut illud unum nō sit ens. Attende autem etiā si hac dialectica non sit exercitatio. Sed de ente unoq; dogma tradatur: quantum hac differant: asserere. s. unū super ens esse & hoc asserere futurum ut si omnia sint unum: illud unum ens nō sit & de parmenide istis. Enim uero in sophiste in hanc sententiam potius loquitur esse unum & ens equalia q̄ esse unum ente superius. Hoc. n. ubi explicet non inuenio. Illud multianam significat ut per hac uerba. Nam ita considerans consideris necessarium eē cū qui aliquid dicit unum aliquid dicere & mox eum uero qui non aliquid dicit necesse est: neq; unum quid. i. nihil dicere. Hac ille. Equalia ergo apud eum unmo eadē sunt non unū & nihil: equalia item unum & aliquid. Post hac item probat dici nō posse. nō ens esse unum. Atq; ita colligit. Ens uero nō enti nō accidit: ergo unū nō accidit non enti loquitur autem de uno quod supra dixerat equalē esse ei quod est aliquid uidetur igitur pro confesso habere unum esse ens. Sed esto demus Platonem hoc affirmasse: quod certe nusquam affirmauit. Age examinemus in quem sensum dici uere poterit: ipsius primum aristotelice sententiae in hunc modū suadāmetra iacientes.

Caput tertium I quo declarat quo modo accipiatur ens ab Aristotele cū ipsum uni equale atq; omnia ambiens facit.

Lectio hac. ens. de qua ambigitur uni ne equalis sit. dupliciō accipi in modum pōt. Primus est ut cū ens dicimus: nō id intelligamus qd est extra nihil. Quo mō usus est Aristoteles cū uni ens equalē fecit. Nec dictionē absq; ratione sic usurpauit: nō ut uere dī: sententiē qdē ut pauci loqui aut ut plures debemus. Sentimus. n. & opinamur nobis: loqmur aliis. i. multitudini atq; iō loquimur ut intelligamus. Vulgus aut et quicūq; remedio ita ens accipit ut oē id dicatur ens cui nō deest eē: & qd dici nihil uere nō pōt. Sed & qui habet sapientissimi apd hos ipsos q contra sentit dictione hac ita usos inuenimus. Parmenides. n. pithagoreus cū dixit unū eē id qd ē: Deū intellexit. Si simplicio credimus aliisq; p multis q tueri parmenidē uolunt aduersus eos: q illū calumniatur. Quia si oīa dixerit esse unū. una. n. uoce respondent nūq; creditū a Parmenide nō esse in rebus diuisionē: multitudinē pluralitatē: Quā ipse abbi i suis poematis aperte cōfiteretur: sed cū dixit unū est qd est: iudicatū ab eo illud cui uere entis appellatio cōgruit: & qd uere est eē unū tm: qd unū deus ē. Quare si Parmenidē credimus eiusq; defensionibus & platonis unū supra ens eē non pōt nili sit supra deū: tātūq; abest ut deū eē ens neget Parmenides: ut soli deo uerā entis appellatiōē concedat

Quod isopht
ste dicat d en
te & uno

Ens accipi
posse dupliciō
in modum
Probat dicti
onē sic recte
accipi quo
modo accep
aristoteles
Testimoniū
primum.
Secundum
Simplicium
parmenidē
defendere
Solutio pre
tōnis platon
corum.

Atq; ita prime cōnīs Platonicoꝝ solutio nobis obiter occurrit . Sed & Dyonīsius
 Dyoniſius. Atropagita. Quē q; cōtra nos diſputat̄ ſautorem ſue ſiſte ſaciūt nō negabit uere a
 deo apud Moſen dici ego ſum q; ſum. qđ grece ita legimus εγω εμιν ο ων .i. ego
 ſum ens. Quin iplimet cū dicat̄ nihil ſiue nō ens oppoſi ent̄ ſicut multitud̄ oppo
 nitur uni. Cōcedēt neceſſario illud qđ nō ē ens eſſe nihil ſiue nō ens. Sicut qđ nō
 eſt unū eſt multū ſiue multitudo: qre ſi eadē ſeruat̄ legē locutiōis ſareſtur opee
 tet deū aut nihil eſſe qđ autē ſiſte formidat̄ aut eē ens . Hoc mō ens cū accipit̄ il
 lud primū axioma & uniuersale ploguū ſtatuimus de re qualibet neceſſario dici
 aut eſſe eē aut nō eē de nulla a ſit utrūq; ſimul aut dici aut cogitari poſſe. Cū ergo
 extra oīa nihil ſit pter ipſm nihil. ſi hoc mō acceptū ens ſolū nihil a ſe excludit. oīa
 ambiat pculdubio neceſſe eſt. Quare plura eo ambice unū nō pōt nūi ipſm ambi
 at nihil qđ Plato negat̄ ſophiſte. Cū dicit̄ nō ens ſiue nihil unū dici nō poſſe ſi ne
 q; ambiat pauiora ut ipſi uolunt equalia ergo & ens & unum.

Caput quartū in quo declarat̄ quo mō ente dici aliquid ſuperius poſſit.

Explicauimus alterū ex his modis qbus accipi ens poſſe dicebamus: quo
 e q; utuntur: quēadmodū recte uti poſſunt uentiliſime affirmat̄ nihil eſſe en
 te cōius. Reſtat alterū explicemus iuxta quē erit manifeſtū poſſe nihilo
 minus. et uere dici eſſe aliqd qđ ſupra entis eminentiā collocetur. Nominū alia cō
 creta alia abſtracta. Cōcreta calidū lucēs cādidū hō. Abſtracta calor lux cādor hu
 manitas. Eſt aut̄ hec uis illoꝝ et diuerſitas: ut qđ abſtractū dī: Id nocet qđ a ſe ta
 le eſt nō ab alio. Cōcretū ex aduerſo id ſignificet qđ nō a ſe. Sed alterius beneficio
 rale ē. Sic lucēs luce lucet. Cādidū cādore cādidū ē. & hō hūanitate ē hō. Qm̄ ue
 ro nihil ſe ipſm picipat: neq; eadē cōditio eidē rei & a ſe & alterius picipatōe ielle
 pōt. Segtut ut qđ abſtractū dī a cōcreto denominari nō poſſit qre nō congrue dī
 cādor cādidus ē. nigroſo nigra ē imo ridiculus erit q; talia enūuer. nō q; candor
 niger ſit: aut calor frigidus: ſed q; a tm̄ & ille a nigredine: & hec abeſt a frigiditate:
 ut quecūq; cādida ſint illo candida ſint: & quecūq; calent huius participatiōe cale
 ant. Quēdā ergo negamus rei cuius in eſſe aut quia ille non habet: ſed cū dicimus
 nigrū nō eē albū aut quia excellentiori nota : & perfectioni ratione habet: quā nos
 habere eam ex tali locutiōe ſignificamus: ut cum negamus albedinem eē albam
 non quia nigra ſit ſed qm̄ nō ſolū ideo non eſt nigra quia eſt alba : quod idem eſt
 dictū: q; habet albedinem. Sed quia ipſa albedo eſt. Veniamus ad noſtra ens con
 creti noīa ſaciē habet. Idē. n. dictū ens & id qđ eſt. Cuius abſtractū uſ hec digno:
 eſſe: ut ens dicatur qđ ipſum eſſe participat. Sicut lucēs dicitur qđ lucē participat
 & uidens cuius eſt ipſum uidere. Ad hāc ergo exactā entis ſignificatiōem ſi reſpiciā
 mus illud eſſe negabimus ens: nō ſolū qđ nō eſt: & qđ eſt nihil. ſed illud qđ a deo
 eſt ut ſit ipſum eſſe qđ a ſe & ex ſe eſt: & cuius participatiōe oīa ſunt: ſicut nō id ſo
 lum negabimus eſſe calidum quod eſt expert̄ caloris: ſed q; ipſe calor eſt. Tale aut̄

Nomina .
 concreta
 abſtracta
 Diuerſitas in
 ter ea .

Bifariā nega
 ri quēdā cui
 piā in eſſe .

Quō deus di
 citur nō eſſe
 ens ſed ſuper
 ens.

est deus qui est totus esse plenitudo: qui solus a se est & a quo solo nullo intercedēte medio ad esse oīa processerunt. Hac igitur ratione vere dicemus deū nō eē ens sed super ens & ente aliquid esse superius hoc ē deum ipsum: cui quā unius datur appellatio cōsequēs inde ut unū supra ens esse fateamur. Vocamus autē tūc deū unum: non tam enuntiantes quid sit q̄ quomō sit oīa quæ est. & quomō ab iplo alia sint. Unū. n. inquit Dionysius dicitur deus q̄a unice ē oīa. Rurſus unū dicitur q̄a ita principiū oīum est quæ sunt sicut oīum numerorū principiū unitas ē. Quæ pp̄ h̄ ut uolunt Academici Plato in prima positione parmenidis affirmat unū esse ente superius nō erit illud unū aliud q̄ deus: qd̄ & ip̄i fatentur cōi consensu asseuerantes de primo rerū omnīū principio ibi a Platone tractari. At dicit quispiam hac saltē expte discors erit Aristoteles a pla. Qd̄ Aristoteles nūq̄ ita ens accipit ut sit sub uno deū q̄ nō cōprehēdat qd̄ Plato facit. Hoc q̄ dicit Aristotelē nō legerūt facit. n. & ip̄e hoc: & longe darius q̄ Plato. Nā sexto prime philosophie libro ait diuidi ens in ens p se & ens p accidēs. Cū ens per se in. x. genera dubiū nullū apud bonos interpretes sub hoc ente deū nō cōtineri: qui neque est ens p accidēs: neque sub ullo. x. generū cōtinetur in quæ diuiditur ens p se. Vulgata itē ap̄ pipareticos ē illa diuisio qua d̄f ens diuidi i subsistētis & accidēs qd̄ cū sit ita accipimus ens ut deus supra ens sit: & nō sit sub ente quæadmodū docet Thomas primo libro cōm̄tariorū in theologicis sentis. Adiciā & hoc iniuria gloriam quōsdā Platonicos: quæ si mysteriū habeat Aristoteli ignotū eū dicit duas eē pp̄rias dei appellatiōes unū s. & bonū atque ita bonū & unū ante ens esse. Sicut. n. ostēdimus nō latere pipareticos quomō supra ens deus intelligi possit. possumus & hoc ostēdere duo in primis hæc nota boni. s. & unius deo Aristotelem dedisse. nā. xii. libro prime philosophie post q̄ de toto ente separatique mentibus disputauit. Querit postremo: quæ si post oīa ad dei solius pp̄rietas uestigādas cōuersus an̄ p̄ter bonū qd̄ quali in exercitu i entū uniuersitate ē. sit bonū aliqd̄ sepatū quali induce huius exercitus idque eē determinat q̄ bonū deus ē. de quo cōsequēter eodē capite unitatē pbat in eius testimoniū post ualidas rationes illud etiā citans Homeri ἄσπερα ποσειδάωνος καὶ θεοῦ βασιλῆος. Vbi ergo salus: ubi discors a Platone ē Aristoteles ubi prophanus: ubi de deo minus q̄ deceat honorifice sentiens?

Quare deus dicitur unū.

Quomō potuit a plarōe dici unū esse ente superius si tam hoc dixit.

Ira etiā ab aristotele q̄n doq̄ accipiēs ut deus ū enī fed super ens dicendū sit. Duas has maxie appellatiōes unū. s. & bonū deo dare aristotelē.

Caput quātū i quo declarat q̄ rōne multa deo ad scribāt piparetici q̄ de eo negāt platonici docetque quonā pacto p̄ quatuor gradus ad caliginē ascendamus quam deus inhabitat.

Quamuis nūc rōnes Platonicoꝝ q̄bus nō eo nō cui & nos cōcordamus: sed absolute aduersus Aristotelē unū cōtēdūt eē ente superius & q̄q̄ satis ex superioribus soluta sit priā rō: q̄ dicebat deus unū nō tamē ens. licet tamē ope p̄nū digredi latius ut ostēdamus cur nō solū a diuersis ut pote platonici & peripatetici sed ab eodē sepe auctores multa de deo: & uere affirmētur & uere negentur. Deus oīa ē & eminentissime atque p̄fectissime ē oīa. Qd̄ nō erit nisi ita i

Soluēda itē: rū esse achademicoꝝ pri mā rōnem.

Imperfectio
in rebus du-
plex.

Exemplū eius
qd̄ nō ē suo i
genere p̄fctū
Quomō fen-
sus cognitio
imperfecta
cognitio est.

Quomō co-
gnitio hūana
imperfecta.

Quo cog-
nitio angelica i
perfecta :

Vita q̄ in om-
ni corpore est
quō im̄p̄ct̄.

Quādo inci-
piamus mori
quādo uiuē

Exemplū eius
qd̄ nō ē sim-
plex perfectū

quō suo in ge-
nere sit p̄fct̄
ctum.

se claudat om̄um p̄fctōes ut q̄qd̄ ad ip̄fectionē spectat i rebus a se reiciat. pos-
sumus aut̄ q̄qd̄ ip̄fectū rōnem habet i his que sunt duplici capite definire. Alte-
rū ē cū qd̄ i re est qd̄ i genere illius rei minus p̄fctū ē. Alterū cū p̄fctū suo quidē
in genere ē: sed ideo nō simpliciter p̄fctū. qm̄ unius tm̄ generis p̄fectionē habet:
& multa sunt extra ip̄m̄ genera sua p̄fectiōibus honestata q̄ i illocludūtur. Exē
plū primi cognitio sensualis nō ideo solū insp̄ctā est: q̄ cognitio tm̄ ē & nō est ap-
petitio: sed quia & imperfecta cognitio est. Tum quia organo eget bruto & corpo-
rali: tum quia extrema solum attingit rerum ad inima. i. ad substantiam nō per-
uadit. Cognitio item humana: que rōnalis d̄ i imperfecta cognitio est: quia uaga
incerta mobilis laboriosa ad de intellectualem cognitionē mentiū diuinā: quas
theologi uocant angelos & ipsa etiam imperfecta cognitio est. Vel ob id saltem qd̄
extra se querit quod intra se. i. plene non possidet hoc est ueritatis lucem qua eget
& qua perficitur. accipe uitam. Vita ea que est in plantis imo que in omni corpo-
re est. Non ideo solum imperfecta quia uita est tantum & non cognitio sed quia nō
pura uita potius autem uiuificatio quedam ab anima in corpus deriuata semper
fluens semper admixta morti. Magis deniq; mors uocanda q̄ uita. Incipimus. n.
si forte nescis. tunc moni cum primum incipimus uiuere & mors cum uita proten-
ditur tuncq; primum desuimus mori. cum a corpore mortis huius per carnis mor-
tem absoluiur: sed nec perfecta uita est angelorū quā nisi peniter uiuificus radi-
us diuinae lucis foueret in nihilū tota dilaberetur eadē rō in ceteris: cū ergo deū co-
gnoscentē deū uiuentē facis: illud primū attende ut uita & cognitio qua illi ascri-
bitur. His omnibus detrimentis libera intelligatur. Sed non hoc satis. Restat enim
altera imperfectio cuius exemplum hoc. Concipe uitam perfectissimam qua. i. to-
ta sit uita & pura uita nihil habens mortale nihil mortis admixtū. qua nullo ege-
at extra se per quod duret stabilis & permaneat. Concipe item cognitionem qua
& omnia & simul perfectissime cognoscantur. Adice & hoc cognosce. i. in se om-
nia hac cognoscere: ut non extra se querat ueritatem. quam cognoscat: sed ipse ip-
sa sit ueritas adhuc horū utrūq; q̄ suo in genere perfectissimum & tale ut extra
deum esse non possit. Sic tamen acceptum & ab inuicem distinctum deo indignū
est. Deus. n. omnimoda & infinita p̄fectio est sed non ideo tm̄ omnimoda et infinita
quā oēs p̄cularēs p̄fectiōes atq; finitas tales se i cōprehēdat. Tūc. n. nec ipse eēt
simplicissimus: neque infinita essent: que in eo sunt: sed esset infinitum unum ex
multis finitis numero finitis aut̄ p̄fectiōe. collectū: qd̄ aut̄ dicere aut̄ cogitare d̄
deo prophanū est. At uero si uita que perfectissima quidē uita est. Sed uita est tm̄
& non est cognitio. Itemque si appetitio siue uoluntas que perfectissima quidem
uoluntas sed uoluntas tantum & non uita neque cognitio est. Similisque alia in
deū collocentur manifeste futurum est ut diuina uita finis sit p̄fectionis: qm̄ eā
habet p̄fectionem que uita est non habet eam qua cognitionis qua appetentia
tollamus ergo a uita non id solū qd̄ eā ip̄fectā uita facit: sed qd̄ facit eā uita tm̄
& a cognitione similiter aliaque nominibus quibus deum appellamus tunc que qd̄

ex oibus remanebit necessario tale erit quale deum intelligi uelimus unum. i. p
fectissimum infinitum simplicissimum. Et qm̄ uita ens quoddā est sapientia rem
ens quoddam pariterque & iustitia unique si particularitatis & terminationū condi
tionem his adimas: quod superent non hoc aut illud ens erit: Sed ipsum ens: sed
simpliciter ens: sed uniuersale ens non predicationis uniuersalitate: sed perfectiōis
similiter sapientia bonum quoddam est: quia hoc. s. bonum quod est sapientia &
non est illud bonū qd' est iustitia tolle ut inq̄r Augustinus hoc: Tolle illud. i. parti
cularera hanc tolle limitationem per quam sapientia ita est bonum quod est sapi
entia. quod non est bonum quod est iustitia. pariterque iustitia sic habet iustitiæ
bonitatem: ut non habeat eam: que ē sapientia. Tuncque in enigmate faciem dei
uidebis. i. omne bonum ipsum bonum simpliciter bonum omnis boni bonum. Ita
uita sicut ens quoddam est ita est unum quoddam: ē. n. perfectio una: pariterq;
sapientia perfectio una est. Abice particularitatem remanet non hoc aut illud unū.
sed ipsum unum & simpliciter unum. Cum ergo deus ille sit. qui ut a principio di
cebamus ablata omnium imperfectōne omnia est. Certe cum a rebus omnibus et
que sub suo genere imperfectōnem & sui generis particularitatem abdicaueris id
quod remanet deus est. deus ergo ipsum ens: ipsum unum ipsum bonum similiter
& ipsum uerū. Duos iam gradus promouimus ad caliginem ascendentes quam
deus inhabitat: a diuinis nominibus omnem purgantes maculam: que ex rerum
est significatarum imperfectōne. Adhuc duo super sunt gradus quorum alter no
minum arguit deficientiam alter nostre intelligentiæ accusat infirmitatem. Hec
nomina ens uerum unum bonum concretum quid dicant & quasi participatum.
quare rursus dicimus deū sup ens: super uerū: sup unū super bonū esse: quia. s. ip
sum esse est ipsa ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Verum adhuc in luce sumus: de
us aut posuit tenebras latibulū suū. Ad deū ergo nōdū p̄uētū ē donec. n. qd' ē deo
dicimus ēt̄ intelligimus & cōprehēditur in luce uersari dicimur: & tāto minora deo
& loq̄mur & sentimus: quāto finita sua diuinitate capacitas n̄re itelligētiæ minor
ē. Ad quartū igit̄ gradū cōcēdētes strenuus ignoratiæ lucē: & diuini splendoris ca
ligine ex oculati clamemus cū propheta de deo in atris tuis domine. Hoc u num de
deo postremo dicentes esse ip̄m̄ intelligibūter & ineffabiliter sup id oē qd' nos de
eo p̄fectissimū uel loqui possumus uel concipere. Tunc super ipsam etiam quam
conceperamus unitatem bonitatem ueritatem. Superque ipsum esse deum emine
ntissime collocantes huc respiciens Dionisius Ariopagita post ea omnia: que in sym
bolica theologia in theologicis institutionibus. & que de diuinis nominibus &
de mistica scripserat theologia postremo in calce eiusdem libri quasi qui iam in ca
ligine esset: & ut poterat de deo sanctissime loqueretur sic post qdā alia ad idē arti
metia exclamauit: neq; ueritas ē: neq; regnū: neq; sapientia neq; unū: neq; unitas
neq; deitas: aut bonitas: neq; spūs ē quātū scire ipsi possumus: neq; fili neq; p̄fis
ē denominatio neq; aliud aliqd' ex his q̄ nobis aut alteri cuiq; i mundo sūt cognita

Quo deus a
ipsum ens.

Augustinus.

Videre dei fa
cie i enigma
te.

Quo deus ē
ipsum unū.

Quo deus su
per ens super
unū sup bo
num sit.
Deus sup oē
qd' dici a no
bis aut concipi
potest.
ipsi.

Dionisius.

neque aliquid eorum que non sunt; neque eorum que sunt est; neque ea que sunt illa sciunt sicut ipsa est neque scit ipsa que sunt sicuti sunt; neque sermo ipsius est; neque nomen neque scientia; neque tenebre neque lux. neque error neque veritas; neque est ipsius ulla ratio positio neque ablatio. Hec ut ille diuinus ad uerbum. Recolligamus que diximus uidebimusque in primo nos gradu discere deum non esse corpus ut epicuri rei neque formam carporis ut illi uoluerunt; qui deum asserunt animam esse celi uel uniuersam; quod et egypti ut scribit Plutarchus existimauerunt de uero theologo Romano unde utriusque magnam solamenum Idolatrie ut alibi declarabimus sed et quod sunt ex peripatentis a deo stolidi ut hanc et ueram et Aristotelis insam esse confirmant. Vide quantum a uera hi dei cognitione deficiunt. In carcere quasi in calce quiescentes; et tunc se ad dei fastigia credentes peruenisse cum humi adhuc iacentes pedes uersus cum non deum mouerunt sic. n. nec perfecta deus uita; neque ens perfectum neque perfectus etiam esset intellectus; sed pro sanam hanc opinionem quinta decade nostre concordie late inaccessimus. Discimus in secundo gradu; quod pauciores recte assequuntur; et in quo falli possumus magis si a uero intellectu paululum deuiauerimus; deum. scilicet nec esse uitam nec intellectum; neque intelligibile; sed melius aliquid atque prestantius orbis his. Nota. n. hec omnia particularem dicunt perfectionem qualis nulla in deo est. Quod respicientes et Dionysius et deinde Platonius in deo et uitam et intellectum et sapientiam; atque his similia esse negant sed quoniam totam horum perfectionem que in his multa et diuisa est. Deus ipse sua unica perfectione que est sua infinitas sua deitas que ipse est in se unit et colligit; non licet unum ex illis multis sed unum ante illa multa. Ideo quod alii et prestantem peripatentis; quos quantum licet se re in orbibus imitatur Parisiensis theologus. Hec omnia in deo esse concedunt. Quod dicentes atque credentes non solum recte dicimus et credimus; sed et cum eis concordat que illa negat. si illud nobis semper Aurelii Augustini fuerit ante oculos sapientia dei non plus esse sapientiam quam iustitiam et iustitiam dei non plus esse iustitiam quam sapientiam. Viraque pariter non potius in eo esse uitam quam cognitionem; nec cognitionem magis cognitionem quam uitam. Omnia. n. hec in deo sunt unum non per confusionem aut commixtionem aut qualem disinctorum mutuam penetrationem sed per simplicem summam ineffabilem fontalem unitatem. In qua omnis actus omnis forma omnis perfectio sicut in primo emanatissimo duce penitissimis diuine infinitatis thesauris ita super omnia et extra omnia excellenter est conclusa ut sit tamen non solum orbibus intima sed magis unum cum orbibus que ipsa sunt secum deficiunt profecto uerba et minus omnino dicitur etiam que concipitur. Sed uide Mi Angele que nos insania tenent; Amare deum dum sumus in corpore plus possumus quam uel eloqui uel cognoscere. Amando plus nobis proficimus minus laboramus; illi magis obsequimur. Malumus tamen semper querendo per cognitionem nunquam inuenire quod querimus quam amando possidere; In quod non amando frustra est inueniretur sed redeamus ad nostra euidenter tibi iam patet quo nam pacto cum deus alias et mens et intellectus et uita et sapientia nuncupetur rursus aliquando super hec omnia collocetur. Vtrunque tamen et uere et consensu comprobatur. Nec propterea Platonem ab Aristotele dissentire; quod ille in sexto de re publica libro deum quem tibi uocat ideam

Primus gradus.

Contra epicurum
ros egyptios
uarronem &
alios.

Quinta decas
concordie pla.
& aristotelis
Secundus gradus.

Dionysius &
platonici.

Peripatentis.
Parisienses theologi.
Augustinus.

Amare deum.
Nota.

Plato.

boni super intellectum & intelligibilia statuat dantem illis quidem ut intelligant
 His autem ut intelligantur ; Hic autem .f. Aristoteles sepe deum & intellectum
 & intelligentem & intelligibile uocat . Nam & Dionysius areopagita cum idem
 dicat quod Plato non tamen negabit etiam cum Aristotele deum se ipsum et alia
 non ignoret . Quare si se intelligit et intellectus & intelligibilis ē. cognoscit enim
 & cognoscitur necessario q̄ se ipsum cognoscit & tamē si quasi pticulares ut dixi has
 pfectiōes accipiamus : aut cū intellectu dicimus naturā significemus quæ ad intelli/
 gibile quasi ad aliud extra se tēdat . nihil minus q̄ Platonici Aristoteles etiā deū &
 intellectu & intelligibile eē cōstitūissime sit negaturus . In tertio gradu plus aliquid
 nobis dū tenebris ppinquābamus illuxit ut nō solū nō impsectū & q̄ si mētū aliqd
 ens deū impia cogitaciōe fingamus q̄le esset si uel corpus uel corpus aia : uel cōstru/
 tū ex eis aīal diceret : neq̄ itē pticulare aliqd genus q̄q̄ pfectissimū q̄ si humana la/
 pientes eū faciamus ut si uel uisū dicamus uel mētē : uel rōnē : sed etiā eo qd̄ uni/
 uerſalia indicāt noiā : q̄ oīa ambiūt uno . f. uero ente & bono melius esse cognosca/
 mus . In quarto gradu nō solū supra illa : sed supra oē nomē qd̄ formari supra oēm
 notionē : quæ cōcipi a nobis possit ipm eē sciebamus . Tūc primū ipm aliquo mō
 scientes cū eū oīo nesciebamus . Ex qbus colligi illud pōt nō solum eē deū ut dicit
 Anselmus quo nihil maius cogitari pōt . Sed id esse qd̄ infinite maius est oī eo qd̄
 pōt excogitari : ut uere dixerit iuxta hebraicā litterā Dauid propheta . Tibi silentiū
 laus . Hec p̄ solutiōe prime rōnis dixerimus : unde magna ēt apertur fenestra legim
 me intelligentiā libroy : Dionysū q̄ de mystica theologia & de diuinis noibus inctri/
 buntur . In qbus aliud cauendū : ne aut minora faciamus q̄ sint quæ ille scripsit . sunt
 aut̄ maxima : aut dum parū existimamus oē qd̄ intelligimus formā nobis & i extra/
 cabdia comenta conſingamus .

Aristoteles .
 Dionysius .

Tertius gra/
 dus .

Quartus gra/
 dus .
 Anselmus .
 .f. .
 Apertur fenē/
 stra intelligē/
 tiē librorum
 dyonisiū de
 mystica theo/
 logia & de di/
 uinis noibus

Caput sextum i quo secundam soluit rationem platonicoy de prima . f. materia .

Vod uero obicitur de prima materia triuelum est . Illa .n. quatenus ens
 q̄ est eatenus una est quinimo ū Platonis sectan uerba ad unguē uolunt
 concedant oportet unius illā habere minus rōnem q̄ entis . Neq̄ .n. Pla/
 to uult eē p̄fus nihil aliq̄n quō receptaculū formay quō nutrit quō natura q̄
 dā & reliqua erit : quæ eē esse i thi meo ille confirmat . Nō ē igitur nihil . i. non oīo
 entis expe ū Platonē credimus : qui tamen eīdem in philebo uocat nō solū multita/
 dinem quæ ut ipsi uolunt opponitur uni : sicut nihil ū opponitur ensi sed infinitum
 Multitudo autem si sit finita non omnino fugit rationes unius quoniam qua fini/
 ta est una est at infinita multitudo ita omnino unius ueram nō habet sicut nec ter/
 mini . Materia ergo prima secūdū Platonē magis ens q̄ una . Quam qui contra di/
 sputant ut unum ente superius comprobarent ens non esse & tamen unū esse dice/
 bāt . Iamblicus item Platonicus in eo libro quem facit de hēta pythagonica mate/
 riam primam uocat dualitatē eo q̄ dualitas prima sit multitudo & reliquay oīum

Iamblicus .

multitudinum radix. Materia ergo prima secundum eum qui magnus adeo iter platonicos est ut diuinus uocetur nō solum non una sed multitudo sed radix oīs que in rebus multitudinis est. Hæc dicimus sua illis obiectantes. Cæterum neq unitatis exps omnino est illa licet neq esse: Exactam autem unitatem ab eadem a qua & esse recipit forma. pretereo que de unitate eius uel affirmatiua uel negatiua disputetur: que oīa his notissima: q uel unā cū Aristotele de ambulatūculam fecerint:

Caput septimū in quo tertiā soluit rōnē platonicoꝝ de multitudine ostenditque dicentibus unum esse ente cōius aliquid esse concedendum quod plato negat.

Solutio ter
tie rationis . /

f Alluntur aut plurimū in tertiā rōnē. Nō. n. eo mō opponitur multitudo unū: quo modo opponitur nō ens enti. Hæc. n. cōtradictoriā habet op positionē illa aut priuatiuā aut cōtrariā de qua re late dīputāt Aristote lici decimo libro prime philosophæ. Sed uideant quas ruinas incidāt qui uocantur Platonici & unū dicūt ente superius. Certum est quotiens duo ita se habent genera ut sub altero tanq̄ sub comuniōri alterum sit: fieri posse ut aliquid in seōnis ambitū effugiat: quod tamē non effugiat superioris. Hoc. n. est quare illud dicitur esse cōius. Exemplum i promptu quia animal cōius est homine: potest fieri ut aliquid sit non homo siue nō sit homo quod tamē sit animal pari ergoratiōe si sit unū ente cōius fieri poterit ut aliqd sit nō ens siue nihil qd tamē sit unū atque ita de nō ente unū predicabitur quod expresse in sophiste confutat Plato.

Rō aduersus
platonicoꝝ p
bās dici feci
dū platonem
nō posse unū
esse ente su
perius.

Caput octauum in quo declarat quomodo quatuor hæc: ens. l. unum) uerum et bonum in omnibus sint que sunt post deum.

u Enissima ergo sentia ē: quæ eē q̄ oīa ambiūt ens unū uerū: & bonū. Si ita accipiatur ut illoꝝ negatiōes sint nihil diuīsum falsū & malū. Addita sūt his quatuor duo alia. Aliqd. l. & res a posterioribus Auscēnā secutis: qui multis i locis philosophiā Aristotelis interpolauit: unde sunt illi cū Aueroe magna bella pugnata sed quātū ad hoc spectat: parua i re discordia. Diuidūt. n. hi quod sub uno intelligūt i unū & aliqd qd a Platone nō abhorret: q i sophiste iter has cōs finas dicētes enumerat aliqd: & qd sub ente cōtinet partiū i ens & res sed de his alibi q̄tuor hæc ut captū psequamur aliter sūt i deo: aliter i his q̄ sūt post deū quā do qdem hæc deus habet a se alia habēt ab eo. Videamus primo quō insunt rebus creatis. oīa q̄ sūt post deū habēt cām efficiētē exēplare & finalē. ab ip̄o. n. p ip̄m et ad ip̄m oīa. Si igit res cōsideramus ut a deo efficiētē cōstituantur: sic entia dicuntur q̄ a illo efficiētē eē picipiātū ut exēplari suo quā uocamus idē secundū quā illas cōdidit deus: q̄drat & respōdēt: ueræ dicūt. Vera. n. imago Herculis dī: q̄ uero Herculi cōformatur. Si ut ad eū tanq̄ ad finē ultimū tendūt bene dicuntur: Si uero una q̄q̄ res secūdū se absolute accipitur una cognominatur. Est aut hæc ordo ut

Auicenne
sectatores.
Auerrois.
Plato.

Ordo in his
quatuor.

primum unumquodque sub entis rōne cōcipiatur qm̄ prius efficit agēs unūquod
 que q̄ illud in se sit aliquid alioquin non secūndum totum quod est esset ab agēte
 Quo sit ut nihil sit post deū. qd̄ cōcipiētes hoc de eo nō intelligamus qd̄ est ens ab
 alio: ens finitū: ens participatū. Succedit enti unū. Tertia est ueritas quia postq̄ ē
 aliqd̄ in se uisidū ē an sit tale quale ē exēplar ad qd̄ fuit formatū: ita si simile fuit
 nitur reliquū ut in illud ut pote affine atque cognatū p̄ bonitatē se cōuertat. Equi
 li aut̄ hęc esse ambitu quis nō uideat: da aliquid esse certe & unū ē: Nam q̄ unū
 non dicit nihil dicit ut ait Plato in Sophistē. Est enim illud quicquid est a se indiu
 sum & ab aliis diuisum: q̄ nō sunt ipsum. Hoc aut̄ intelligimus cū dicimus unum
 fuit ut Platonis uerbis loquamur est idē sibi & ab aliis alterū qd̄ unūcuique rei cō
 gruere i eodē dialogo ipse cōfirmat. Verū ē ēt necessario. Nā si ē homo unque uer
 tus est homo: idēque dictū hoc nō esse uerū aurū & nō esse aurū nā cū dicit uerū
 a urum non est. Hoc significat: uidetur quidē aurū & est alqd̄ simile aurū: sed
 est aurū propterea Aurelius Augustinus d̄ chris̄ in soliloquijs qd̄ sit uerū ait uerū
 ē id qd̄ ē qd̄ nō ita accipi debet ut idē sit ens & uerū. Sūt. n. licet re idē: rōne tam̄
 & diffinitōe diuersa: q̄re unū p̄ aliū d̄liniri nō debet sed hoc exprimit uoluit Aug.
 tūc dicit re uerū cū est id qd̄ uocatur & esse dicitur: ut tūc uerū ē. aurū cū aurū ē &
 nō aliud est q̄ aurum. Hoc est ergo quod dixit uerū ē id quod est: quod quidā nō
 aduertentes calūniā faciūt diffinitōni. Similiter aut̄ & bonū est q̄a q̄qd̄ ē qua
 tenus est bonū ē: & longe erat Olympiodorus mea qd̄ ē infra sic credēs probare ali
 ud esse bonum & ens: qm̄ bonū simpliciter desideramus. Nō aut̄ ē simpliciter sed
 bene esse ideoque fieri posse ut si male sit nobis nō ē desideremus. nā ut illud om̄
 nitamus an q̄bus male & misere est recto & naturali desiderio appetere possunt
 ut nō sint: nō aduertit ille sicut multiplex est esse ita multiplex ē bonitatē. Est. n.
 primo esse naturale rerū ut homini. esse hominem: leoni esse leonem lapidi esse la
 pidem: qd̄ esse & naturalis bonitas indiuidue sequit̄. Sūt alia esse: q̄ aduentitia di
 ci possunt ut hos ē sapiētē esse pulchrū esse sanū: quēadmodū aut̄ sapiētia & pul
 chritudo alia entia sunt ab humanitate ita alia bona sunt. Aliud. n. bonū humani
 tas qua homo ē homo aliud bonū sapiētia qua nō iā hō: sed hō sapiens eu adit: si
 cut & hęc aliud & illa aliud ens & est & d̄f. Sicut ergo oīa appetit bonū ita oīa ap
 petunt esse & primo quidam eam appetunt bonitatem quæ esse naturale cōsequi
 tur: quoniam hęc fundamentum sequentium bonitatum: quæ illi omnes adueni
 unt ut sine illa stare non possint. Quomodo enim erit felix qui omnino non erit:
 uerum non illa eis sufficit bonitas quam tunc adipiscuntur cum primum sunt: sed
 cupiunt accedere & reliquas: quæ illam primam ab soluant & exornent sicut autē
 uere dicimus preter primam ab eis bonitatem alias appeti bonitates ita uere dice
 re possumus p̄ter primū cō desideram ab eis alia ē: quia aliud esse est esse salicem
 aliud esse hominem. Et si quis det fieri posse ut quis nolit esse si non sit felix non
 sequeretur ut putat Olympiodorus aliud esse bonum aliud ens. sed aliud ē ens ho
 minem aliud felicitatem: p̄nterq̄ aliam hominis bonitatem aliam felicitatis:

Plato.

Verū cōuert
ti cum ente.

Augustinus.

Bonū cōuert
ti cum ente.

Disputat ad
uerlus Olym
piorum.

quarū alterū .i. primū hō nō uult nisi hēat & secūndū. omnīto an eadē rōne aliqd bonū simpliciter dicatur & ens simpliciter: an qđ ens dī: simpliciter bonū tale : & qđ bonū simpliciter: ens tale dicat. nō .n. hac oīa disputādi locus: tu ere ergo dicēba mus unū qđq; qđ ē eatenus cō bonū q̄tenus ē. uidit .n. deus cuncta quae fecerat & erant ualde bona. Quid nisi a bono opifice sunt: qui sui similitudinē omnibus im primit que sunt ab ipso. In entitate igitur rerum admirari potētia efficiētis pos sumus dei: in ueritate uenerari artūcia sapientiam: in bonitate reclamare amantia liberalitatem in unitate suscipere conditoris unicam. ut sic dixerim simpliciterem:

Quae unumquodq; sibi tum omnia iter se inuicem tamē ad se ipsum uniuert om niasit unumquodq; ad suimet: ad aliorum: ad dei postremo uocans amorem .

Examinemus & eorū opposita an equali similitere ambitu sint fallum & nihil idē esse ostendunt q̄ supra diximus. Malum & nihil si differre dicamus reclamabunt philo sophi pariterq; theologī. Quare & facere malum nihil est facere dixit; solet mali non esse causam efficiētē sed deficientem unde illorum infātia cōsūtatur: qui duo principia posuerunt alterum bonorum alterum malorum quasi effluēs ali quod principium mali esset. sed diuidere rem idē est q; destruere: nec ita possu mus rei cuiuspiam suam & naturalem unitatem adinsere: ut nihil minus illius esse in sua integritate remaneat. Non enim totum est siue partes sed illud unum quod distulrat ex partibus ut docet Aristoteles octauo libro prime philosophie. Quare si in partes diuidas totum partes remanēt quidem totum autem quod diuiditur ipsum non remanet sed desinit esse actū : & potentia tantum est sicut partes: que prius erant potentia tunc esse actū incipiunt: quippe que prius cum erant in toto unitatem propriam actū non habebant quam tunc primum sortiantur : cum se parate a toto ipso per se subū sunt.

Malū & ni
hil cōuertī .
Cōtra erroē
manicheorū
Nihil & diui
sum cōuertī

Aristoteles

Caput nonum in quo declarat quomodo illa quatuor in deo sint.

Examinemus rursus qualiter haec sunt in deo cui non insunt in respectu ad causam quam non habet: ipse .n. omnium causa a nullo est t duplici autem ratione in deo possunt cōsiderari aut quatenus aliorum causa ē: que distinctio creatis rebus nō cōuenit quārum ad presens negotium at tinet: quoniam deus sic esse potest ut non sit causa. Alia non sic esse possunt ut nō sint ab eo igitur deum primatus sic concipimus ut sit uniuersitas omnis actus: ple nitudo ipsius esse: quam intelligentiam ita subsequitur ut sit unus ut neq; opposi tum concipi possit. Vide quantum aberrent: qui plura prima principia singulē plu res deos. Statim & uerissimum est: quid enim habet quod appareat esse & nō sit qui est ipsum esse cōsequens certe ut sit & ipsa ueritas: sed & ipsa bonitas erit. bo ni enim tres conditiones ut sentit Plato in phaedo ut sit perfectum sufficiens expe tendum erit autem hoc quod tale concipimus perfectum: quia illi nihil deerit qui est omnia erit sufficiens quia illud possidentibus nihil deerit in quo inuenient oīa

Boni tres cō
ditōes secū
dū platonē .

erit expetendum: quia ab illo & in illo sunt omnia: que expeti aliqua ratione pos-
 sunt deus ergo plenissima entitas indiuidua unitas solidissima ueritas beatissima
 bonitas. Hec ni fallor est illa τετρακτις .i. quaternitas per quam pythagoras iu-
 rabat uocabatq; principium semper fluentis nature principium .n. hęc que unus
 sunt deus omnium esse demonstrauimus: sed & iuramus per ea que sancta que fir-
 ma: que diuina sunt: quid illis aut firmiter aut sanctius aut diuinius? Quod
 si deo ut rerum causa est appellationes has quatuer assignemus ordo totus inuer-
 titur. Primo enim unus erit quia prius in se intelligitur q̄ intelligatur ut causa. Se-
 cundo erit bonus. Tertio uerus: Quarto ens. Nam cum cā que dicitur finis prior
 ē ea q̄ est exemplaris & exemplaris prior efficiente: primum .n. appetimus habe-
 re quo ab iniuria temporalium protegamur tum ideam domus mente cōcipimus
 postremo in materia illam extrinsecus efficiendo formamus quare si quemadmo-
 dum superiori capite definiuimus bonum ad causam finalem uerum ad exempla-
 rem ens ad efficientem spectat deus ut cā est. primo boni tum ueri postremo en-
 tis rationem habebit que omnia breuiter hic perstringimus. sexta alioquin que
 stionum multarum atq; magnarum.

Pythagoras.

Caput decimum in quo totam disputationem ad uitę institutionem & morum
 emendationem conuertit.

Utrum ne aliis potius q̄ nobis disputemus illud curandum ne altissima p-
 scrutantes in humili .i. indigna his conditione uiuamus: quibus cælitus
 datum ut indagare cælestium etiam rationes possimus. Sed illud assi-
 due meditandum hanc nostram mentem: cui diuina etiam peruia sunt ex morta-
 li seminio esse non posse neq; felicem alibi q̄ indiuiduorum possessione futuram: itā
 tōq; magis dū hic quasi aduena peregrinatur propinquare felicitati quanto post
 habita cura terrenorum ad diuina se magis erigit & accendit admonere autem in
 primis nos presens disputatio uidetur ut si esse beati uolumus beatissimum omni-
 um imitemur deum unitatem in nobis ueritatem bonitatemq; possidentes. Uni-
 tatis pacem turbat ambitio & sibi herentem animū extra se rapit & in diuersa qua
 si lacerū trahit atq; disceperit. Veritatis splendorem & lucem in ceno in caligine uo-
 luptatum quis non amittet: bonitatem furacissima nobis furatur cupiditas .i. aua-
 ritia. bonitatis .n. peculiariter hoc communicare aliis bona que possides. quare cū que
 reret Plato cur deus condidit mūdū: respondens ipse sibi bonus inquit erat. Hac
 sunt illa tria superbia. s. uitę: concupiscentia carnis & concupiscentia oculorū: que
 ut scribit Ioannes ex mūdo sunt & nō sunt ex patre: qui ipsa unitas ipsa ueritas ip-
 sa bonitas ē. Fugiamus hunc ergo .i. a mūdo q̄ positus in maligno euademus ad pa-
 trem ubi pax unifica. ubi lux uerissima ubi uoluptas optima sed q̄s dabit pēnas
 ut illuc uolumus. Amoc eorū q̄ sursum sūt. Quis admet: libido reę que sup terrā
 quam si sectemur iacturam facimus & unitatis & ueritatis & bonitatis. Neq; .n.

Nota.

Unitatis pa-
 cem turbat
 ambitio.
 ueritatis splē-
 dor uolupta-
 tibus ostuſca-
 tur.

Bonitatis cu-
 piditas au-
 fert.

Nota.

Ioannes.

Nota.

fumus unū si curū sensum & spectantem caelestia rationem uirtutis seruire non deuinicimus: sed duo in nobis principes quasi per interualla regnantes dum nunc deum per legem mentis nunc baal per legē sequimur carnis & regnū nostrū in se diuisum perfectio desolat. Quod si ita erimus unū ut mancipata sensui ratione sola imperet lex mētorū falsa erit hæc unitas quia ueri non erimus dicemus. n. et apparebimus homines esse. i. animalia ratione uiuētia & tam erimus bruta: qui bus pro lege sensuali est appetētia præstigiū faciemus his qui nos uidebūt inter quos habebimus. Nō respōdebit imago suo exēplari in star. n. dei sumus deus et spiritus. Nos nō spiritales iā: ut Pauli uerba: sed animales cū aut per ueritatē ab exēplari nō exidemus restabit ut per bonitatē ad ipsū tendentes illi aliquando copulemur. Quod si tria hæc unū. i. uerum & bonū perpetuo annexu ens con sequantur. Reliquū est ut cū illa nō sumus etiā procius nō sumus: & si esse uidea mur: & quāuis credamus uiuere moriamur tamē potius iugiter q̄ uiuamus.

FINIS.

PRIMAE OBJECTIONES ANTONII FAVENTINI ADVERSUS LI
BELLVM DE VNO ET ENTE.

Prima obie
ctio.

f

I libellus quispiā de ente & uno inscribi meretur necesse est entis uniusq; naturā proprietatesq; explicare: hoc autē opusculo quod nu per in manus meas uenit: quodq; de ente & uno in scribitur non nula pertractantur a titulo atq; inscriptione pene aliena: principale si quidē auctoris propositum est disputare an iuxta Platonem ens

unūq; sele inuicem mutuo cōsequatur: an ut academici putāt unū sit ente cōius: sed hoc nō ē de ente & uno ptractare sed de mutua entis uniusq; conuersione: nec oso absolute sed iuxta Platonē dūtaxat: nec enim si quispiā philosophus eam solū q̄stionē agitarēt que ē an aīa immortalis sit propterea de aīa disputaret sed de sola animæ immortalitate tractatus haberetur. At præterea opis auctor academicos arbi trari deū iuxta Platonē uere ac pprie ens nō cōi qdē eadē plurimū demiror. Si. n. omnes academicos siue platonicos intelligat quæ admodū locutio significare uide tur: alioquin nō absolute pronuntia ret id academicos sentire mendatio fortasse nō

Secunda

Themistius.

caret. Themistius enim inter Platonicos auctor nō ignobilis idē quæ rectū princi piū est ex Platonis sententia testatur uere ac proprie ens esse & unū: platonici ue ro aut omnes aut plerique non aliud putant ideam: aliud uero rerum opificē deū prosequens præterea dicit. Si quoquomodo defendi potest iuxta platonem eē unū ente comunus ita censendum est: uocabula inquit que nomine pū latino concre ta appellat: ut est candidum: lucens: ens: alienum aliquid significant: quo presen te res uocabuli a pellationem sortiuntur. Aliud quippe est candor aliud candidū: aliud hō: aliud hūanitas: ens igitur uocabitur in quo esse aliud est: aliud uero qd̄ subsistit: deus igitur qui ipsum esse est: ens censerī non poterit sed unus ex quo om nia continet & claudit: sed non ne huiusmodi desentio sibi ipsa parū coheret: qua

Tertia.

enim ratione candidum & homo & ens alienū aliqd significāt: eadē quoque unū & beatū & deus & similia huiusmodi multa alienū aliqd significēt necesse est: deus igitur q̄ unitas est & beatitudo simul & deitas neq; unus uocari poterit nec beatus nec oīo deus. quō igitur ens nō ē sed unus. Preterea ens eo dictū ē q̄ est quēdam modū igitur fieri nō pōt ut q̄ sedet sedens nō sit fieri etiā nō poterit ut qui uere ac proprie est ens non sit: ego enim inquit deus sum qui sum. Admirabilis autē uideri pōt q̄ nō solū iuxta Platonē defendere conatur deū ens nō esse: uerū & Aristotelē quoq; ipm̄ i eādē insiam trahere conatur: quāto enim iquit metha. libro: ens diuidit in ens p se & p accidens: ens uero p se in decem p̄dicamenta: si nullo autem inquit genere deus collocari pōt quēdam modū beatū Thomam demonstrasse existimat: Si igitur deus nō est ens p se neq; p accidens ut cōstat iuxta Aristotelem ens nō erit: preterea ens in substantiā & accidens iuxta uulgantissimā diuisionem segregatur: nō est autem deus accidens neque substantia ea enī inquit genus est: deus autē cuiuslibet generis limites excedit: sed equidem nō uideo qua tōne ductus opif auctor Aristoteli nostro Platonica aserbat opinionem. si tamē opinio Platonis est: diuisio. n. entis i ens p se & p accidens cōplexi entis diuisio est quēdam modū beatus Thomas: cui plurimū auctoritatis tribuit eo loco subeliter scribit: Idem manifestū est exemplis. n. p accidens iuxta Aristotelem est triplex aut. n. accidens de subiecto p̄dicatur aut subm de accidente aut accidens de accidente: q̄ oīa ad cōplexione p̄nent: pari mō entia p se uocatur i q̄bus aliqd p̄dicatur qd̄ uel ad substantia p̄inet uel ad quātitatem uel aliud genus diuīō qd̄ p̄dicatur subiecto p se conueniat ut albū Socran: nō etiā hominē: alias equo: entis autē i substantiam et accidēs diuisio deū quoq; cōplectitur: est. n. p affirmationē negationemq; facta diuisio: substantia enim est: qd̄ nulli inicitur sed per se est: accidens autē qd̄ est i alio uelut i subo hōy aut nihil est mediū ut Beatus Thomas putat: Si qdem inter subm habere & nō habere nulla medietas cogitari pōt. substantia igitur quæ accidenti opposita est genus non erit: Si deus nullo genere continetur. Preterea non est indubitata aristotelis opinio deū p se nullo genere cōtineri: ad sunt enim nonnulli aristotelem imitati q̄ existiment deum i p̄dicamēto p se collocari: et ego qdem puto ea sua insignem philosophum Boeniū fuisse monstratamq; si opus esset ex uerbis Boeni nec non augustinī apte id colligi. Rursum autē unius negationem esse diuisum qd̄ probat eo q̄ res destruitur quādo discerpitur diuiditurq; sed quomō diuisum p̄t unū tanq̄ negatio opponi i nter affirmationem enim negationemq; cōtradictio ē: chymera uero neque una est: neque diuisa: nec hoc quod est dyametrum esse cōmensurabilem aut unum est aut diuisum. Falsum quoq; ueri negationem esse existimat: q̄ uod & si quoquomodo defendi possit. Attamen contrarium potius est q̄ negatio: quemadmodum Beatus Thomas monstrat. non enim chymera uera est aut falsa: nisi uocabulo prorsus abutamur: uerum enim est quod est. hoc est ut ipse exponit quod est id quod uidetur & dicit: falsum igitur erit quod non est id qd̄ uidetur & dicitur ut numus falsus: nihil igitur falsum esse cōtingit nisi qd̄ uidetur

Confirmatio

Quarta.

Sanctus thomas.

Aristoteles.

Confirmatio

Boetius

Augustinus.

Quinta

Sexta.

Beatus thomas.

Septima,
Aristoteles,
Confirmatio

esse aliud qđ nō ē: Inter id uero qđ uidetur esse qđ ē. & id qđ nō est qđ uidetur
nulla cōtradictio est uerq; igitur falsumq; nulla affirmatiōis negatiōisq; oppositiōe
aduersantur: malū ēt boni negatiōē purat: Aristoteles uero bonū & malū cōtra
riōz genera esse i pđicamētis affirmat: qđ autē negatio ē genus esse nō pōt. Prete
rea bonū ea rōne qua bonū est expectēdū ē: Malū uero fugiēdū: expectere uero &
fugere inuicē cōtraria sūt quādamodū cōgregare segregareq;: bonū igitur & malū
erūt cōtraria: qđ Boetius quoq; i pđicamētis asseuerat qđqd ceteri circa id dixerūt.

FINIS.

Responso primarū obiectiōum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALVTEM.

q

Vestiones tuas aduersus eum libellū: quē nup edidi de ente & uno
tāta cum uoluptate legi: quāta a te & caritate & libertate animi sūt
perscripta: deo tibi plurimū nomine huius officii: qđ si uel ami
cia i pen deremus liberius: uel ab eis libentius exigeremus: effertur
certe longe q̄ sumus: & doctōres & meliores. sed exitialis hac p̄ua
sio cepit hominū mentes: ut nō placere nos illis putemus: quibus errata nostra nō
placent: liberūq; amicorū iudiciū uel odiū uel morositate m̄: adulationē uero: amo
rem & naturā bonitate interpretemur. Ita sit ut dum laudari malumus uel in me
ritū: q̄ uel merentes castigari irideamur: sem̄plaudē nunq; mereamur. Vide quā
tum erremus. Nā laudatio oīs fere semp̄ inuisibilis: sepe ēt noxia. Qm̄ si uera: quid
asserat utilitatis: si sit falsa: in sanos profecto nos efficit q; laudamus: ridiculos autē
qui laudāt. Reptehensio certe utilis temp;: quā si sit iusta ad cognitionem: si minus
iusta: ad defensionē nos excitat ueritatis. Deniq; quid est aliud castigari: q̄ alieno
labore fieri meliorem: aut quid aliud librum amicitium splendere: q̄ de illius
uigiliis te proficere dormientē. Non possum igitur: ut dicebam tibi plurimū non
debere Qui de his quā in meo libro. tibi minus placuerūt: quid sentires: mihi libe
re significasti. Agnouit p̄ter beniuolentiā: in tuis scriptis: itaam etiā illam: mihi id
p̄idem notam ingenii dexteritatem: totiq; statim: non quasi pater: sed quasi iu
dex examinare seuerius: quācūq; notaueras: ut pote quā iam mihi etiā ip̄i de tuo
testimonio in suspensioē uenerat salutaris. Sed ita cogitasti occurrerūt nonnulla q;
bus defendi illa & uindictari a culpa posse uiderentur: Quae quidē libere uolui: ad
te p̄ scribere: ne forte quā in te laudo uirtutē minus ip̄e amplecterer: ut si in illis ta
xandis tuū iudiciū nō imitari: saltem in defendendis imiter libertatem. Nō recte in
quis liber de ente & uno inscribitur: cū de entis uniusq; natura p̄prietatibusq; oīs
bus i eo nō agas: sed de unius tātū entisq; cōuersiōe. Mihi Antoni ita uideri solet
duo q̄ si ut subula libris p̄stitui Titulū & Prohemii. Titulus Prohemii curtū ēt
Prohemii titulus sūsus & explicatus. Promittit t̄pulus tractatū de ente & uno: qđ

Solutio p̄ti
me obiectōis
Titulus
Prohemii
quid sint,

aut de ente & uno tractandū sit phemiu explicat. Quod si fiat in titulo: Timendū ne libri titulus liber fiat. Possit hoc defendi iudicio mille auctores a quibus scriptae libris eorum titulationes collatis eandem paterentur. Sed non id quæstioni pondus ut uel ego uel tu in ea diutius occupemur. Miraris preterea quod a platonis creditū dixerim deū non esse proprie ens. Noli me mirari sed illos quos & ego tecū in huius dogmatica assertionem non probo sed hoc illos sensisse quod tibi pene incredibile uidet hocque posteris scriptū reliquisse: notissimū oībus q̄ platonica legerūt. hoc Simanus Proclus Plotinus & q̄ denique extāt Platonis interpres uno ore cōfirmāt. at inq̄ Themistius iter platonicos non ignobilis asserit ideā ex platonis inā uere ac proprie ens esse & unū: platonici aut uel oēs uel plerique non aliud putāt ideā aliud tēp̄ opificē deū: Quare si idea ens proprie dī & deus ēt ipse proprie dicitur ens. Hæc tu satis ingeniose sed uide an satis perite. Illi. n. Proclus. l. & Plotinus ideā fatentur esse ens & dicit: sed deū ut supra entia ita supra ideas esse cōtēdūt. Plotinus n. l. ea mēte q̄ deo prima ē quā & primū ens & primū intelligibile & primā uitam uocat ideas oēs collocauit ut sit deus idearū: nō sinus sed fons non receptaculū sed principū. Proclus nō unū mō sed multos ordines mōtū modios facit iter deū & ideas q̄rū plenitudinē: emulatus platonis uerba i thimæo p se aīal nūcupauit. Præterea Simanū Ameliū Iamblicū alioq̄ cōplures idē sētiētes. Rudimenta hæc & q̄si seu nacula sūt illius doctrine q̄ Platonica existimatur. Qd̄ siq̄ tibi det nō aliud re eē ideā & deū: aliud tam̄ rōne esse nec tu negabis. Quæ diuersitas abunde faciet ut deus qd̄ est quatenus exēplar ē hōis eq̄ leonis ens dici uere possit: quatenus uero nihil respicit extra se nullūq̄ ad res creatas habet habitudinē sed i suæ diuinitatis recessu solitarius manet appellationē oēm entis excedat sitq̄ eius neq̄ nomē neque opinio ut Dyonisius inquit: Quare manifestissimū est & a p̄ principes academiæ deum proprie ens dici nō posse & siquis det ideam & deum re esse idē non tamen continuo sequi ut si idea sit ens: deus etiā p̄p̄tie ens dicendus sit. Transcramus ad alia inter quæ illud tibi maxime displicet quod dixerim aliquā esse loquēdi tōnē quam si sequamur uere dicere poterimus unū esse ente superius. Quando quidē sit deo dare unius possumus appellationem ut entis tamen non demus: propterea q̄ ens concreti nominis (sic. n. latine loqui possumus) faciem habeat: significatq̄ id quod ab alio esse participat quod de deo dici non potest qui est ipsum esse. eadem inquit ratione unum appellari non poterit quia & unum. l. concretum nomen est quemadmodum & ens. Hanc ego quæstionem & uidi cum scriberem: & dissolui nam simulac̄ probaui ens quia id significat quod non ex se: sed alterius participatu est enuntians de deo non posse: adiunxi cui. l. deo quoniam unius datur appellatio consequens inde ut unum supra ens esse fatēamur: statimque post hæc tuæ isti occurrens obiectioni adieci: uocamus autem tunc deum unum non tam enuntiantes quid sit q̄ quomodo sit omnia quæ est ex quomodo ab illo omnia sunt unum enim inquit Dyonisius dicitur deus quia unice est omnia rursus unum dicitur quia ita principium omnium est quæ sunt sicut omnium numerorum principi

Solutio secū
de obiectionis

Sirianus
Proclus.
Plotinus.
Themistius.

Opinio ploti
ni de ideis.

Opinio ploti
de ideis.
Sirianus.
Amelius.
Iamblicus.
Alia solutio.

Dyonisius.

Solutio ter
tie obiectionis

Dyonisius.

pium unitas est. Hæc ego ibi aduerbum. Si igitur cum deum unum dicimus enū-
tiare uolumus quid sit lateor tecum eadem ratione dici unum non posse qua neq-
ens dici potest quia utrūque scilicet concretum nomen est. Quia hoc ipsum ego te
prior in eodem libro aperte asserui per hæc uerba: hæc nomina ens uerum unum
bonum concretum quod dicunt & quasi participatum. Quare rursus dicimus de-
um super ens super uerum super unum super bonum esse quia ipsum esse est ipsa
ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Hæc ibi.

Non me igitur fugit: cum scribebam: & eque cōcreta esse ens & unum & ratiōe
concretionis aut neutrum aut utrūque pariter a deo remouendum. uerum quem
admodum supra admonueram: cum deum unum non tamen ens dicimus nō qd
sit deus: sed quemodo sit id quod est: significamus: quia scilicet principalissime et
simplicissime est omnia Qui modus per entis appellationem nullo pacto uel indi-
cari uel figurari potest: per unitatis autem typum & cognominationem potest: Ita
enim se habent entia sicut numera ut scribit Aristoteles: & numerorum tam princi-
palissima q̄ simplicissima unitas est. Adiciis admirari te q̄ non solum iuxta Plato-
nem sed iuxta Aristotelem etiam uelim defendere: deum non esse ens. Ego uero fi-
librum attentius percurasti hoc toto opere principaliter ago ut ostendam deum et
esse & dici proprie ens: non solum ex Aristotelis dogmate sed etiam Platonis con-
sequenterque unum non esse ente superius. uerum ne omnino insanire uiderentur
qui id dixerunt deum scilicet non esse ens sed super ens: Inter quos si nec Plato sit
nec Aristoteles certe Dionysius est areopagita utroque maior: probare conatus
sum aliquam esse locutionis rationem: quam si sequamur non absonum erit a ue-
ritate: deum appellatione entis esse maiorem. Quam a peripatheticis etiam inter-
dum usurpant: licet a deo abhorreas. negare tamen non potes nisi illorum neges
auctoritatem Quibus tua etiam sententia primus in illa familia locus debetur.

Nam diuisionem entis in substantiam & accidens frequenter esse apud aristote-
licos quis nescit? Cum autem ita ens diuiditur deum non ens sed supra ens esse
tui Thomæ sententia est de quo illud olim solebas dicere Thomam auferi: Mutus
fiet Aristoteles uerba Thomæ sermone hæc sunt. Deus nec accidens est: nec substantia
proprie dici potest: tum quia substantia ideo substantia dicitur quia substantia tum quia
substantia quidditatem indicat quæ aliud est ab esse eius. Quare illa diuisio entis
in substantiam & accidens: diuisio entis creati est hæc ille. Proterea cum dicit Ari-
stoteles primum philosophum de ente agere quatenus est ens & causis principis
que entis: multi sunt ex peripatheticis qui uelut iter enna ibi ab Aristotele deum
non collocari sed inter causas entis. Possent autem et rursus alia ratione locutionis p-
prie dici deum esse ens: non modo non negaui sed asserui confirmauique etiam
multis rationibus tertio capite eiusdem operis. Nescio autem cur tu imitator sem-
per auctorum illustrium: nūc tamen a clarissimis peripatheticis ad illos desicias

Qui deum sub genere collocant quibus Boetium se nullo modo annumerari uelle

Aristoteles.
Solutio quar-
te obiectionis.

Aristoteles
Plato
Aristoteles
Plato
Dionysius

Tho.

Quo deus
possit dici p-
prie ens pba
cum esse.
Solutio con-
firmationis.
Boetius.

non dubito. Postremo nec unius diuisum: nec falsum uerū: nec boni in alium esse negationem contendis. Equidem de horum oppositionibus scio non facilem esse con-
trouersiam inter magnos auctores ob idq; librum in quo de his obiter tractaba-
tur hac clausula terminaui. Quæ omnia breuiter hic perstringimus: sata alioquin
questionum multarum atque magnarum. Minus autem probabilem aut ueram
esse sententiã quam sum sequutus: ut dubitem: nihil me mouent quæ tu obicis.
Chimeram aut nec unam esse nec diuisam. Ego uero dico chimeram quam men-
te concipimus ideo non esse quia partes ex quibus illam constare intelligimus:
apud rerum naturam diuisa: non autem unita sunt. Et quemadmodum illud nõ
est cuius partes ex quibus constitueretur si esset diuisa sunt: ita illud non solum nõ
est sed nec esse potest cuius partes nec sunt unita: nec ut nature uniri possunt.

Quare non aliam ob causam chimeram non solum nõ esse dicimus sed nec fieri pos-
se credimus ut sit: nisi quia bruta ex quibus illam effingimus: in unam coitura ali-
quando animalis compositionem non est credibile. Rursum instas quia diametrum
non esse commensurabilem: neque unum neque diuisum est. Falleris mea quæ-
dam sententia. Nam qua ratione falsum eadem necessario in se diuisum est. Este-
nus enim aliquid falsum apprehenditur. Quatenus secum pugnat & contradic-
tionem includit. Quid autem est aliud contradictionem includere q̃ in se ipso esse di-
uisum? Omne igitur uerum unum: quia sibi constans & consonum: omne falsum
diuisum: quia secum pugnans & sibi ipse non coherens est. Falsum negationem esse
ueni multi crediderunt id quod te enis nõ laet: Nec obstant argumeta quæ affers.
Falsum enim ut dixi illud uocamus quod non est id quod uidetur: ut falsum au-
rum quod uidetur esse aurum nec tamẽ est aurum. Quisq; autem falsum aurum
non solum non sit aurum sed & aliud sit q̃ aurum: ei tamen quatenus falsum è ac-
cidit esse aliud quippiam præter aurum: sed ideo falsum est quia non est aurum
quod tamen esse uidetur. Aurum igitur falsum est q̃ ideo auri nõ quadrat: sed quæ
idea quadrat auri uel argenti ideo non omnino falsum. sed falsum duxerat au-
rum est sicut neq; omnino est non ens: quia licet non sit hoc quod est aurum: ali-
ud tamen quippiam est: as puta plumbum uel argentum. Quod autẽ nulli ideo
respondet id omnino & absolute falsum est sicut etiam omnino non est ens: quale
est quod chimeram nuncupamus. Vide igitur ut pari cursu procedant: non ens:
Diuisum & falsum. utq; proprie & chimera falsa: & omne falsum diuisum dici me-
rito possit. Malum uero non aduersari bono oppositione contraria ut tu censet: &
Albertus docet exponens Aristotelis categorias & Thomas tuus latissime in prima
questione de malo: Quæ omnia credo iam pridem tibi esse notissima.

Solutio quæ-
stionis

Solutio sex-
te obiectiõis

Quid sit fal-
sum absolute

Solutio septi-
me obiectiõis
Albertus.
Thomas.

VALE.

IO. PICO. MIRAN. ANTONIVS CITADINVS.

Vñdū ego amaram te ac semp coluerim uir p̄sūtissime tu ipse testis
 es q̄ diligētē scipusq; erga te opam meā facile recordari potes si ue
 lis. Qd̄ ū nūc ab Antonio uetere amico & cōpate amari aut dubi
 tas aut nequaq; credis parū herde mee erga te obferuistia memini
 sti: Qui. n. fieri pōt' ut quē uix philosophia initiātū dilexerim: co
 luerim: nūc doctrina: p̄bitateq; s̄ignē nō amē nō admirer. Vtinā æqua te oēs be
 niuolētia cōplexi essent: q̄bus cū familiariter uersatus es q̄li quātaq; Deū suū cō
 pater tuus semp p̄secutus est: Sed iam ad n̄ra ueniamus: Aus libellū tuū de ente
 & uno p̄be scribi potuisse q̄ titulus opis curtus & si entis uniusq; tractatū p̄mit
 tat p̄hemū tam̄ qd̄ fufior ē titulus qualē tractatū polliceatur explanat mutus. s. f.
 entis uniusq; cōuersionē: sed uide obsecro nūqd' i s̄thac tua defensio sufficiat: pari
 n. rōne si libellus ederet i quo sola ai i mortalitas ab auctore esset asserta: de aīa li
 bellus merito posset inscribi: Auctor. n. opis d̄sp̄tationē i grediēs mox q̄onē forte
 proponeret interrogans nunquid aīa imortalis sit nec ne: hec uero obiectio i prio
 re ep̄stola tota fere explicata est sed nihil iudicio meo respondiisti. Preterea si circa
 uelocitatem motuum questio fiat nunquid arithmetica geometricam uel pro
 portionē cōsequatur & i principio opis multa auctor se ex geometria defumptū
 p̄mittat posset libellus de geometria scribi: q̄ tam̄ circa motus uersaret. Sed hac
 ut pote friuola omittamus. Alio libello i hāc inīam a me scriptū ē. Nemo inq; di
 xit platonicos aliud sentire nisi aut oēs aut plurimi id sentiāt. Si uero themistius i
 ter platonicos: nō ignobilis ex platonis s̄nā affirmat ideā q̄ res p̄cipiū ē uere ac
 p̄prie ens eē absolute p̄nitiādū nō fuit platonicos iuxta platonē arbitrari deū ue
 re ac p̄prie ens nō eē: idea. n. deus ē: Tu uero respōdes aliud esse ideā: aliud deū
 q̄ si datū sit ideā deū esse iā nō p̄p̄ea colligi oportere deū p̄prie ac uere ens eē: de
 us enim atque idea & si non reiteratione tamen discrepant: Sed ego nolim hoc lo
 co d̄sp̄tate nunquid platonici existiment aliud esse deum aliud ideam cum sit
 questio a proposito longe aliena: q̄q; plurimi auctores greci pariter & latini ideas
 Platonis in deo constituant Platonem imitati s̄aris uideoc proposito fecisse q̄ mon
 strarim platoniciū quendam neque herde ignobilē asserere iuxta Platonem ide
 am ac propterea deum uere ac proprie ens esse: neque enim rationis discrepantia
 ad quā refugis hac in re aliquid facit. Idea enim relatiua ē: deus autē absolutus
 ē: Si igitur deus ea p̄te qua extrosus r̄f̄erē uere ac p̄prie ens ē quanto magis ens
 cōferi debet ea rōne q̄ deus est & i p̄pria natura cōsistit. Cur. n. idea ea rōne qua
 idea est uere ac p̄prie ens est? Nulla inq; rō assignari p̄t nisi dicat id uere ac p̄prie
 ens esse q̄ uere ac proprie est: Magis igitur deus ea ratione qua deus est uere ac p̄
 prie ens erit ego. n. inquit sum qui sum. Preterea hoc modo obiectum est si plato

Prima obie
ctio.

Secunda ob
iectio.

nūc ideo iure defendi possunt qui aiūt deum vere ac proprie ens nō esse: sed unū; quia nomen entis cōcretum est quod alienum aliquid significat ab eo qd' est unū aut: iō esse q' unice oīa est pī pacto colligi pōt deum unum non esse unū. n. cōcre-
 tū nomē est. Quinimo nec beatus erit nec deus utraq; n. uocabula sunt concretas: tu uero respōdes deū nō appellari unū q̄si unius nosse dei s'ba monstratur sed quō-
 sit id qd' ē explicari: sed rogo quorsum hoc: nō dū. n. soluis obiectō: deū dicitis nō ēē
 ens: sed unū: q'a entis nom cōcretū ē. Si igitur unū quoq; cōcretū ē nō ne eadē rō-
 ne colligi oportet deū unū nō ēē: nec deū: qd' nom ad s'bam p̄inet: quēadmodū
 & ens: p̄terea si iō unus ē q'a unice ē id qd' est: cur ens quo. p̄ appellari non debuit
 uno. n. ēē oīa ē: q' ē: sapiētia. l. & b'itas & potētia: nō. n. unus dē q'a solus sit unus
 eadē igitur rōne ens uocari poterit licet solus nō sit ens: est. n. maxie ens. Preterea
 rō ea nō dū soluta est q̄ ita dicebatur: deus uere ac pprie est: ens at dicitū ē eo q' est
 q' uēadmodū sedens eo q' sedeat deus igitur uere ac pprie ens est: ego. n. inq't lum
 q' sum. Rursus miratus sum q' defendenti iuxta Aristotelē quoq; deū aliquando
 nosse entis minime censi q'a nō est p se ens neq; p accidēs neq; subs' neq; accidēs
 ego. n. mōstrari deū neq; ens p se neque p accidēs esse neq; inter s'bam & accidēs
 mediū aliqd' cogitari posse. Tu uero prima obiectiōni nihil respōdes. Cōtra ue-
 ro secūda unū dūtaxat Aristō. Interpretem allegas hoc est. Beatū Thomā: q' ait de
 um pprie s'bam nō esse eo q' nulli subs'at accidēti nec essentia dei aliud est a deo:
 sed uide uir p̄stātissime nūqd' Thomā a quersum te testimoniu serat: Si. n. entis
 in s'bam & accidēs diuisio iuxta Beatū Thomā entis creati diuisio est quēadmo-
 dū refers: quō ignorari p̄t aliqd' ens icreatū esse: qd' deus ē: q' igitur rōne tueri po-
 tes iuxta. B. Thomā interpretationē Aristotelē arbitrari deū pprie ac uere ens non
 esse: sed q̄q; B. Tho. quodā i loco negare uideatur deū pprie s'bam esse Magistrū
 s'niay imitatus eo q' nulli subs' accidēti nō r'at' p̄p̄a saluum ē qd' scripsimus supio-
 re epistola iter s'bam & accidēs mediū nō esse qd. B. Tho. plerisque i locis efficaci-
 bus pbat arguētis neque tu unū exis que ad te scripta sunt soluisi: Si igitur ali-
 quādo deū negat esse s'bam uerba ipsa que a s'bers hoīs mentē plane ap̄rūt: S'ba. n.
 modis multis dici pōt qd' ip̄emet p̄ta pte latius explanat aliquādo. n. pprie s'bā
 eo dicta ē q' accidētib' subs'at q' rōne negat deū esse s'bam: nec id qd' simpliciter
 & absolute: sed ait pprie s'bā nō ē: q'a nulli subs'at accidēti: S'ba uero nōnūq; dē
 qd' p se ē & s'bō nō eget quo mō. B. Tho. s'benom' aliquādo & qd' frequēter ulur-
 pat: Sic at ite s'bam & accidēs nulla medietas cogitari p̄t ē: n. utriusque p̄ affirma-
 tionē negationēque diuisio. Qd' uero nulla ductus necessitate: sed mea spōte affe-
 maui ex Boetū Augustinūque s'nia deū: p se i p̄dicamto collocari non id p̄p̄a dixi
 q' Beatū Thomā non magnificā nō ueneret nō probē. sed id p̄p̄a dixi q' sola. B.
 Tho. auctoritas non sufficit ad mōstrādū uel aristo. uel aristolelicos arbitrari deū
 i p̄dicamto nequa q' collocari: neque propterea ab optimis auctoribus ad sp̄obos
 & plebeios defeci: imo optimos sequor & p̄bo: nūqd' tu. B. Thomā uel Boetio uel
 augustino uel aequalē facis uel superiorē? Ego quidem omnes & olim legi &

Confirmatio

in dies lego: nec puto uegeti quępiā eē igitur q̄ ea quę a britanis nostris Suisset di
 co & similes excogitata sunt aut ignoret aut negligat: Nō equidem omnia que ab
 illis scripta sunt probō & admiror: uerum non nulla nec hęc pauca soleo sepe nu
 mero ex aristotelis proborumque auctorum sententiā infirmare: sed non possum
 nō mirari maximā hominū subtilitatē & acutissimas in rebus physicis rōnes: quāz
 ipse ēt Aristō. si a mortuis resurgeret admiraretur & mirū ī modū extolleret subti
 litatem saltem ī pluribus pbans & si nō ueritatē. Defendit p̄terea unius negatio
 nē eē diuisum: chymera. n. inqz diuisa ē eo q̄ ea ex qbus cōstaret si esset ab inuicē
 diuisa sunt neque uniri possunt: Dyametrum uero cōmēsurabile esse iō diuisum
 putas q̄ a se iplo diuisum ē & dissonat. Verba qbus uteris hoc sunt. eatenus enim
 aliud falsum esse deprehēditur quatenus secū pugnat et cōtradictionē sedudit. qd
 autē ē aliud cōtradictionē includere q̄ in se ipso esse diuisum: oē igitur uerū unum
 q̄a sibi cōstis & cōsonū oē falsum diuisū q̄a secū pugnās & sibi ipi nō coherens ēt
 sed uide quō pōnem tuā possis sustinere. Si. n. aliquid ideo unū est q̄ sibi cōsonū
 est & a se ī diuisum falsum ipsū & impossibile unū erit & uerū: nō dicem̄ hoc
 falsū et illud qd est chymera eē uel ceruū uolare sed ipsam falsi impossibilit̄ que na
 turam intelligo: quā probabo unā esse & uerā: chymera quippe iuxta tuū dogma
 diuisa est propterea q̄ ptes ab inuicē semp diuisē sunt: propterea etiā q̄ a se diuisa
 est: neque. n. chymera est chymera eademque rōne dyametrū esse cōmēsurabile
 diuisum ē inque. n. aliter itelligi pōt utrūque horū a se ipso dissonare secū: pugna
 re: At falsum ipm si lepatim spectes falsum ē impossibile quoque impossibile est: neu
 trum igitur secū pugnat neutrū a se dissonū est: mortui quoque eadem rōne ne
 quāq̄ secū pugnat: sūt. n. mortui q̄ iā mortui sūt: quilibet igitur horū unū est & ue
 rū: si eo aliud est: unū q̄ a se indiuisum est. Preterea quō uerū est oē qd falsum est
 cōtradictionem claudere: Nō ne multa sūt falsa que uel nature uel hoīs potestate
 uera esse possūt: Diffinitionē ēt ueri rursus a te positā de sensere conaris atque ue
 rū esse qd uē esse qd ē: falsum uero qd uidet qd nō est nūc p̄p̄ea colligi putas fal
 sum ueri negationem nō esse: sed argum̄to meo nihil pace tua dixerim hactenus
 respōditū argum̄tū tale est. Si uerū est qd uidet qd est: falsum uero qd uidet qd
 nō est cū iter uideri qd est & uideri qd nō est nulla cōtradictio sit nō erit falsum
 ueri negatio: Si nāque nec hō esset ī re: natura nec deus Socrates nō esset: nō ita
 que uideretur qd esset neque qd nō esset nō uerus igitur esset nec falsus: esset &
 nō ens: nō ens igitur & falsum aliquādo differēt: Beatus ēt Thomas cui non te
 fragaris uerū falsumque inuicem cōtraria esse p̄nūtiat si ad alium referantur: ex
 quo tua etiā insa ueri falsique ratio dependet: existimatio inquit uera falsaque sūt
 inuicem contrarie quemadmodum Aristō. dicit. Postremo negas bonum malum
 q̄ esse inuicē cōtraria neq; p̄p̄ea rōni respōdes quā pbant ē eē cōtraria: nec falsas
 quō malū sit boni negatio: ego. n. ita dixi: nulla negō ea p̄sentim q̄ illa cōplectū q̄
 nō sūt genus eē p̄t: ī topicis. n. ab Aristō. d̄f nō entis nō eē genera nec spēs malū
 igit qd oīa cōplectū nō etiā genus eē nō p̄t: quō igit aristō. uir sūmus dixit ī p̄dica

Tertia obie
 ctio principa
 lis.

mētis bonū et malū cōtrarij genera eēt. *Ais ēt Albertū quē arbitror apd̄ te motū nō habere: negare bonū malūq; eē inuicē cōtraria: idēq; beatus Tho. sentire in prima qōne de malo: nec propterea respōdes quō Boetius aut uerū dixerit aut menti tus sit qui iudicāmus ait bonū malūq; eē inuicē cōtraria. Dico igitur rursus & ap- probo bonū malūq; eē inuicē contraria nō quod quēadmodū albū & nigrum cali- dū & frigidū q̄ oīa uere qualitates sūt: sed quēadmodū sanū & egrotū: forte ac de bile: rarum & densum: pulchrū: & turpe: & similia huiusmodi multa nec beatus Thomas id negat: sed uir eminentissimus in prima qōne de malo circa solōnē le- cūdi argumētū monstrat quō bonū & malū & si priuatiōis & hitas oppositiōe ad uerferatur iter cōtraria tamē cōputari solēt: idq; simplici auctoritate cōfirmat. ob- iectiones igit̄ nostrae quae ob solā ueritatis (dagnē mutuāq; iter nos caritatē exco- gitare sūt nūdū mihi uideētur ex toto infirmare: rogo igitur obsecroq; ut eo amore: quo angelo tuo Politiano uiro nostrae etatis doctissimo platonici dogmatis uerita- tem aperire conatus es: nobis quoq; eodē zelo nodos ac syros nra ibecillitatis ex- oluas: rogo qdē plurimis lectionibus & medicādi officio interim sum iplacitū: tu ueto q; totus cōtēplatiōi uacas & p̄ gradus quatuor i p̄fūdā dei caliginē niri: potes nullo uel paucissimo labore et tenebris lucem uindicabis: bene uale. bene uale no- stri memor: ex ferr. xi. Kalen. Iunij. Moxd̄ xxxxi.*

Responso secundarū obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO CITADINO SALVTEM.

Ut breuis nimio plus aut certe obscurior fuit prior epistola i soluedis qōnibus tuis sup̄ eo libello quē nup̄ eidi di de ente & uno: Iteras. n. eadē qōnes et de iisdē eadē dubitas. Eiqdē nō negabo i primis lris q̄ dā omīssa: qbus nihil respōsum ē: ne i leuibus rebus uerba p̄digerēt qd̄ i breuiter a me tractata: ut q̄ philolopho hoc idicādas res porius crederē q̄ explicādas. Nūc postq̄ a me hoc postulas minutula ēt queq; cōlectabi- mur: & p̄ singula capita tuas: qd̄ nū iubebo meminisse eos: que prius scripturus excitaboq; ubi erit opus ad eos: p̄fūdiorē itelligētiā. Porro quā tu neq; platonicas cōmētatiōes. neque ob ignorantiā ēt græce lingue grætos hæcenus p̄paraticos atti- gisti: durā te p̄ lineas decretaq; latinorū p̄fertim Thome q̄ tibi magis familiaris ad platonicos: ide qbus agit i meo libro sensa p̄cipiēda. ē at qd̄ te angit i primis. Qua nā rōne platonici deū sup̄ ens collocaerūt: nā si deus inq; uere ē: certe uere ac proprie ens ē: & dī: q̄ dudū sedēs q̄ sp̄s uere dī: q̄a sedeat. Adhū si q̄tenus idea ē: ens est: multo magis q̄tenus deus ē: ens fore ut sit: & dicat. q̄ si nō oēs platonici ideam & deū idē eēt cōcedāt satis tamē ad me oppugnādū eē ais si id unus themiſtius nō di- xerit. qd̄ ego platonici i cōe akriplem. Illud itē itelligere nō potes. Quō deū di- cēt unū appellatiū p̄ hoc nō qd̄ sit: sed quō sit eē q̄ ē significamus. nā si unus ē: iqs quā unice ē oīa cur non ens quoq; appellati d̄bet cū uno esse sit omnia que est. Non enim unus dicitur quia solus sit unus. Quare uocari pariter ens potent q̄q; so- lus ens nō sit. hæc sūt primū qbus te extricare nō potes: sed paucis & quēadmodū

Thomas

Reuert̄ ea de
qbus itex̄ du
bitat.

Themiſtius.

fum pollicitus ex his etiam quæ tibi sunt nota omnem a te dubitationis scrupulū
 a mouebo. Nosti aliud esse apud Thomam essentiam rei aliud existentiam: rei/
 stentia rei illud est quo res est hoc est existit: essentia illud est quo res certam spe-
 ciem adipiscitur aut equi. s. aut lapidis. aut uirgulei. Quare quod essentia dicitur
 etiam a iunioribus quidditas appellatur quia. s. ex essentia notione: scimus quid
 nam sit res. Cum igitur ut Aristoteles docet secundo libro analyticorum postero-
 rum alia questio sit cū percontamur an uerbi causa rosa sit alia cū scire uolumus
 quid nam sit rosa: Prima utiq; questio ad rei existentiam spectat. Secūda ad essen-
 tiam: huc ut uerbis utamur recentiorum ad quidditatem. Rursum memineris ex se-
 tentia Thomæ omnia citra deum que actu sunt ex essentia & esse (sic enim uocat
 existentiam) esse composita: deum ipsum neq; compositum esse ex essentia & exi-
 stētia neq; rursus eētū esse sed purā ipsamq; existētīā a qua deinceps omnis alia
 rerum creatarum existentia deriuatur creatis. s. essentia cōiuncta. Adde his dictiōe
 hac q̄ ē ens plerūq; essentia idicari hac at dictiōe ē idicari existētīā nō eētū. Qd
 & te idē Thomas docet in prima questione de malo: ubi ait cum dicimus hoc aut
 illud esse ens questioni responderi qua queritur quid sit res (hac autem ut supra
 diximus questio ad essentiam rei spectat) cum uero dicimus. hoc est aut non est la-
 tiffieri querenti an sit res: quæ ut dicebamus questio atinet ad existentiam. Iam
 omnis tibi ut credo platoniorum sententia: & tuæ obiectionis solutio aperta ē. Nā
 si deus existentia est non autem essentia ut uere dicimus deum esse ita uere nega-
 mus deum esse ens. Nec possum non mirari te etiā si platonica non legeris in tho-
 mæ tamen lectione frequentem huic adeo insistere argumentationi: deus est. ergo
 est ens: cum ipse Thomas ad uerbum dicat non se hac mutuo consequi esse: & eē
 ens: sed ad diuersas oīo qōnes neq; cognatas iuncte pertinere. Quāq; opus hic tho-
 mæ auctoritate: Quis dubitat nā sapiēs an sit deus? q; rursus nā ipsiēs p̄sumit
 scire ē aliqua ex pte uel minima qd sit deus. Cū igit diuersissima sint scire an sit
 deus & scire quid sit deus: diuersissima etiam erit oratio: qua dicitur deus ē ab ea
 qua dicitur deus est ens: cum illa deū esse quo nāh est certius asseueret: hac uer-
 ro quid sit deus aliqua ex parte. Quo nihil incertius audeat pronuntiare. Quapp
 rectissime tibi querenti inter disputandum quid esset deus respondit uir doctissi-
 mus Politianus noster ex Simonidis poetæ sententia se nescire quid esset. Longe at
 ab est ab hoc proposito exemplum qd tu affers de sedente quoniam non æque ua-
 riant hac sedentem esse & sedere atq; hac duo esse & esse ens. Eidem. n. questioni
 respondeo cum dico Socratem sedere: cui respondeo dicens illum esse sedentem q̄
 stioni. s. qua quis de Socratis me positura percontatur. Sicut & cum dicimus So-
 crates albus est: & Socrates albacat eidem lat sit questioni: qua. s. queritur qualis
 nam sit Socrates: Sed non eadem ratio inter ens & est quorum alterū (ut sepe idē
 inculcemus) quid sit res alterum an sit interrogantibus manifestat. Hinc etiam pa-
 tet si deus ut idea ens dicitur non tamen sequi ut quatenus etiam absolutus in se
 concipitur entis habeat appellationem. nam sicut idea: ita etiam essentia induit

Pro clariori
telligētia hec
p̄fectatur.

Aristoteles.

Aliud p̄latū.

Tertium.

Thomas

Solutio argu-
m̄ti ex Tho-
mæ sententia

Thomas.

Nota.

Politianus
Simonides
poeta

Solutio con-
firmationis.
Ostendit ex-
plū nō ualef

Solutio alte-
rius argum̄ti

rationem: ut uero ipse supra omnem essentiam habitudinemq; ad res creatas rel
ligitur entis nomine maior est. Quod enim ens non dicitur non deficienter est ut
credis: sed emanentia. Quare & a platonis potius sup ens q̄ nō ens ē pronuntiā.

Quibus eq̄ uidem nescio cur the mistū obstinate adeo cōtendas annumerare: de
quo si ueteres percontaberis respondebunt omnes peripatheticum esse themistium
non platonium: ipsum si interroges paraphrasē puto se Aristotelis dicerē & Secta
torem non platonis: Sed forte ideo (patere me iocari) tu illum uel nolentem in aca
demiam trahis ne uideare omnino platonica & greca ignorare qui Themistū sal
tem legeris beneficio hermolai nostri latinum factum. Sed sit platonicus themisti
us. Sit etiam uerus: omnino abunde satis & hac: & priore epistola declarauimus
nihil nostræ sententiæ refragari: quæ ille dicit: quoniam de deo alia ut deus ē alia
ut idea est platonici enuntiabunt. Veniamus ad illud: q̄ unū dicatur deus cū ta
men ens non dicitur. Reuoca ad memoriam: quæ primis ad te literis scripsimus.
Vnum cum dicant deum platonici non quid sit enuntiant: sed quomodo sit id idē
est. Sed neq; hoc satis intelligis. Dicam apertius. Si percontaris academicum ho
minem: quid sit deus: respondebit non solum a se tibi non posse responderi: quid
sit sed neq; a te hoc iure queri debere: sed esse indignam hanc deo questionē. Qui
super omnem essentiam superq; omne intelligibile sit: hoc a se tantum posse asse
uerari esse illum unitati simulum: quoniam ut hæc numerorum ita ille rerum
omnium: quæ sunt principium sit: ut hæc numeros omnes pares: & impares ipsa
neq; par neq; impar sua indiuidua simplicitate cōplectitur: ita ille res omnes sua
impartibili infinitate claudit: & continet: uides ne quid sit dictū: per unius appella
tionem nō quid sit deus indicari sed quomodo sit id quod est. Deniq; si dicamus
deus unitati similis est: quod uolumus significare cum illi unius appellationē da
mus unq; ueri erimus: si dicamus deus enti similis est auditoribus certe risum fa
ciemus. Sed quid plura in te aperta. Aut enim hæc satis sunt: aut nescio quid uer
borum satis esse possit. Colligitur autem & hinc cur deus sub nullo genere sit. ge
nera enim rerum essentiæ sunt: deus autem nec essentia est: nec essentiam habet.

Quapropter cum ens ita a peripatheticis interdum accipiat ut decem tantum
genera ambiat manifestum est sub entis nomine: quo Aristotelis etiam sectatores
aliquando utantur deum non contineri. Tu uero instas a Thoma aliq; ex eadē
familia sepe ita & sōm: & ens usurpari: ut deus: & sōm: & ens dicatur. Quasi uel
ego hoc ignorem: quod nemo nescit: uel id mihi satis non sit: si interdum aliter faci
ant: Qui nō semp: sed quidq; hac eos in illū modū dictione uti solitos dixerim.
Transcamus ad ea: quæ obicit de oppositione unius & diuisi equidem ut puto lu
dens caullis me puerilibus tentas. Nam si falsum inquis diuisum certe falsum fal
sum non est. Falsum enim a se non est diuisum. Quia falsum falsum est Meetur
item ais nequaquam secū pugnant sunt enim mortui: qui iam mortui sunt. Pot
ro Antoni cum dixi pugnare secum quæ falsa sunt. Si pugna hæc pugno sit: ut te
lo etiam: mortui latroes inter se non pugnant: neq; falsi sunt. Sed & sicut falsum est

Platonici
Themistium
nō platonici
esse sed peri
patherici.

Hermolauus.

Solutio alte
rius argumēti

Cut deus sub
nullo genere
sit.

Solutio alte
rius obiectio
nis. s. tertie
principalis.

falsum ita falsum esse falsum non falsum : sed uerum est : proptereaq; non diuisum sed unum . Addis falso a me dici . quod falsum est contradictionem claudere .

Solutio alterius.

Quia multa sunt falsa quae uel naturae uel hominis potestate uera esse possunt . Tu uero illud cogita omne quod falsum est : q; diu falsum est : tam diu contradictionem claudere . Sed sicut quaedam ita falsa sunt : ut possint fieri uera . Quaedam autem ita sunt falsa : ut uera esse nuq; possint . Ita sunt quaedam adeo sibi contradictoria secumq; pugnantia ut in amicitiam redire & concordia nuq; possint . Quae

Exemplum .

dam ita se oderut ut redire tamen in gratiam possint . Exemplo hoc erit manifestu hominem esse leonem semper falsum est : quia semper contradictionem claudit & sicut nuq; ad unionem . Ita nuq; ad ueritatem redigi potest . At me sed ereneq; uerum est : neq; falsum . Si uero adicias me sedere dum sto : illico ut falsitatem . Ita etiam inuehis contradictionem . Nam me sedere dum sto contradictionem inducit : & q; primum definit esse falsum : ut cum sedere incipio : tam primum a diuisione redit ad unitatem . Ceterum quae de falsi ueriq; oppositione obicit iam in priore epistola soluta sunt . Ais enim si uerum e : quod uidetur : quod est : falsum uero qd uidetur : q; non est . Cum inter uideri quod est & uideri quod non est nulla contradictio sit : non erit falsum ueri negatio . Ego uero non ita accipio rationem falsi : ut i eo sit : quod uidetur aliquid esse : quod non est . Sed in hoc esse illius rationem uolo quod non est illud : quod esse dicitur . Aurum enim falsum ideo falsum : quia no est aurum & quantum ad falsi atinet rationem accidit ei : aut uideri : aut esse aliquid preter aurum . Quod uero dicis non soluta a me argumentatione tua : quae

Solutio alterius.

probas bonum & malum esse contraria dicam ingenue . Non putavi tibi opus esse solutione : ubi nodus non erat . Est autem illa huiusmodi . bonum appetendum e . Malum uero fugiendum . Appetere & fugere sunt motus contrarii . Bonum igitur & malum sunt contraria . Mala uero haec tua ratiocinatio a deo efficax tatarumq; esse uirum uidetur ut non bonum tantum modo & malum de quibus fortasse quae ambigat : sed etiam esse : & non esse : quae nemo nescit esse contradictoria probet esse contraria . Ita enim colligemus . esse est appetendum non esse est fugiendum : appetere & fugere sunt motus contrarii esse igitur & non esse sunt contraria . Aut igitur mihi des esse & non esse esse contraria : aut ego tibi bonum & malum contraria esse non dabo . At inquires soluenda alia ratio est . Non ens enim non est genus quomodo igitur malum nihil est : cum Aristoteles dicat in predicamentis bonum & malu genera esse contrariorum : pleni sunt omnes aristotelis interpretes solutionibus huius quae stonistrad quos ego te priore epistola delegaueram : ne superuacua me teq; similia opera implicarem . Ut igitur illud conitram : quod Simplicio non displicet ex pythagoraeorum more tibi locutum Aristotelem : qui duos statuunt ordines rerum quorum alter sub bono : alter sub malo continetur utiq; illum sepe in logicis commentationibus exemplis ex aliorum potiusq; ex sua sententia : respondeo quod & apud simplicium poterat legere : Ideo bonum malumq; contrariorum genera dicis : quoniam alterum semper contrariorum rationem mali & deficientia habet : ut

Solutio alterius.

Nota.

Solutio alterius.

Aristoteles .

Simplicius

nigrum si albo & amarum si dolci compararetur: ita enim contraria omnia ad bonum malumque reducuntur. Quatenus omnis defectus mali rationē habet quo circa & primo libro physice auſcultationis dicitur contraria ſemper. ſecundum methodis perionique inuicem rationem comparari. Mitto Porphiriū & recentiorum etiā multiplicēs alias ſolutiones. Sed illud ſatis mirari non poſſum quod in hanc etiā Thomam defendere ſententiam dicas: quod bonum & malum contraria ſibi oppoſitione repugnent: Ad idque hoc ipſum ab eo ſimplici auctoritate confirmari. Cum tamen opinioni iſti tuæ ille tota prima quæſtione de malo pro uerbis aduerſetur: Quid enim aliud ea potiffimum agit diſputatione: ſed ut probet malum eſſe nihil. Quod ſi malum nihil eſt: bono contrarium eſſe non poteſt. Quoniam utrunque contrariorum natura aliquid eſt: atque hoc ipſum eſt: quod ibi Thomas Simpli- cii auctoritate confirmat. Vide quantum aberrat: qui confirmari teſtimonio ſimplici eam credis opinionem quam ipſe Simpli- cii teſtimonio infirmat. In quem errorē forte non incidiffes ſi ipſum ſimplici librum aliquando legiffes: apud quē nulla unquē ſit mentio de boni mali- que oppoſitione contraria. Quod ſi mihi obieceres opthalmiam: & egreſtudinē: in quibus cōtrarietatem uidetur Thomas agnoſcere: iubebo te illius uerba diligentius introſpicere. Non enim hæc etiā dicit eſſe contraria: ſed ea cum ſint priuationes interdum tamen appellari contraria: Quod cur fieri ipſe uelit: ſi attendas uidebis: quod ipſum malum contrariū proprietatem omnino neſciat. Etenus enim hæc contrariū aliquo modo nomen ſortiri poſſe cōcedit: quatenus omnem plane mali rationem non habent: ſed bonitatis aliquid retinent: quam nondum amiſerunt. Quare etenus aliquo modo contraria: quatenus aliquo modo non omnino mala. At ſi tibi ego mortem. ſi cecitatem opponam: quæſ- que an hæc ex ſententia Thomæ ſint uera mala: ut ſuſque an ea: quam tu dicis contrarietatis ſpē inuicem aduerſentur. Quid ſis reſponſurus omnino non uideo. Ne ſi hæc mala ſunt: & eo ipſo loco unde Thomæ pro te teſtimonium affert: ille nullo modo hæc eſſe poſſe contraria: ea ipſa: quam tu in medium affert contrarietatis ſpē. magna aſſeueratione contendat. Quia tu mente affirmas ex ſentētia Thomæ bonum malo aliqua contrarietatis oppoſitione repugnare. Certe hoc conſiderare debueras. Quod de imperfectorum quibuſdam malis ex ea quam adhuc retinent bonitatis admiſſione conceditur: ad ipſam immixtam abſolutamque mali naturam non eſſe traſſerendum.

Porphirius
Thomas.

Nota.

Agit cōtra op-
ponentem.

VALE.

NN ii

IOANNI PICO MIRANDVLE ANTONIVS
CITADINVS. S. D.

Non sum oblitus compater ne da
bita. Proferis ornatum meminisse
me plane cognoscere: ꝯꝯ haud ma
gis sui iactum si excidit que co
tam tractatissimas: locustissimas etiam
hoc omnia quibus de te occupatus
& me non excidissent hominum oc
cupata. Sed ac imitari me credas mi
colorem qui scribiti tibi aduersus
etiam nihil respondere dignatus est
ad nosbo bene rer solutioris tua/
rum dubitationem.

a. Dicit vere dici deus esse. Deum
item ex sententia Dionysii omni ap
pellatione esse maiorem etiam ap
pellatione hęc dei quod ille scribit
in libro de mysticis theos. nec tu isti
has ita ad huc Dionysii loco mo
nisti nec miri esse. n. (patre hoc)
longe et fortior dicitur illius aucto
ritatem consideres dum es aduen
sus te uerum. Dicit item ab his qui
deum esse negant concedi inter
dum deum esse unam rationemq
sententia eorum & in ipis de eue
& uno cōmentariis nostris & dua
bus ad te epistolis declarauerunt.

b. Dicit postrema epistola nomine
esse qui uelicit & apud Thomam
& apud alios peripateticos in se
pe & ens accipi & essentiam ut de
deo unūqꝫ dicitur: sed id mihi est
scis q̄ aliquando in ens essentiaq
utrapart ut de deo dici non possit
hoc est quod tibi est improbandū.
Nec ad hanc rem plura unq̄ alle
res ꝯꝯ sit opus.

c. Rudi obiectiō non n. plateni/
ei cum id dicere intelligere esse in
deo essentiam & esse sed in eo non
differre. Ac esse in deo locū est hęc
quam in rebus aliis habet essentia
ut ei pro essentia nihil sit aliud q̄ ip
sū esse.

d. Legi priores epistolas & uide
bis.

e. Insillā postea argumentatio quā
aliquid esse non esse hoc est existere
aliquid esse nec ut ens perfectissimum
essentia est.

e. **O**ndusiones olim uerbo cōcesse nisi for
te oblitus es fuerit deus ē: deus ē unus:
deus nō ē deus: Cōtradictiōne claudit
deū hoc ē primū ens nō ēē & aurū ēē:
aduersus quas obiectiōes nō nullas for

maui & inscriptis dedi expectabā igitur his obiectio
nibus tādē respōderes posteaq̄ mēses quatuor siluisti
maionibus fortasse negociis implicatus: Tu uero primis
dūtaxat respōdes: quas antea aduersus argumētōrū
quorūdam solutiōes formauerā. Ais aut̄ primū hoc mo
do. ostēdā tibi p̄ decreta latinorū ac p̄sertim beati tho
ma: licet deus uere ac proprie sit nō tam̄ pprie ens est.
Deus. n. inquis iuxta Tho. nō ē essentia. Itē iuxta eū
dē uocabulū entis essentia p̄lerūq̄ significat & q̄oni
qd̄ ē respōdetur: uerbū uero ip̄m: ē: q̄oni an̄ est reddi
solet: Quapp colligis iuxta Tho. deū ens nō esse sine
q̄ esse ē neq̄ essentia habet: sed dūtaxat existit. Sed
dicas rogo ubi nā i Thoma didicisti deū essentia non
esse: cū totus Tho. huius sententia reclamet: nā in prima p
te in sūma contra gen. in questioibus dispu. in libel
lo de ente & essentia in cōmentis in Aristo. in omni
bus deniqꝫ locis ubi res exigit deū essentia ēē & tenet
& p̄bat nec i te tā clara opus est uerba hois allegare:
Si negaueris plura q̄ sit opus recensere. Preterea in
libello tuo de ente & uno nisi excidit prius dixisti: iō
deū iuxta platonicos ens nō esse q̄ dei ēē nō est aliud
ab eius essentia. Quomodo igitur nūc eodē secutus
eodē defendens negas deū essentia esse. Item dicas:
quo ex loco diui Tho. deprehendisti entis uocabulum
essentia p̄lerūq̄ significare: nō ēē esse: Si qd̄ quarto
methaphisice & prima q̄ōne de ueritate: & alibi dicit
iō ens dictū ēē q̄ esse uero eo q̄ essentia ē uel essen
tia habet. Itē dicas ubi nā in Tho. scire potuisti q̄oni
qd̄ est rōnabiliter respōderi si dicatur: est ens: In sul
sum. n. est querere qd̄ est nisi sciatur tē esse uti aristo.

secundo analyticorum posteriorum libro & Tho. apte testatur
 esse ut intelligi quemadmodum substantie sunt & accidē
 tia: si quibus utraque essentia est non quemadmodum priua
 tiones sunt & negationes: si quibus Tho. negare uidet re
 pin posse quod quoniam quod est respondere solet: siue id est uer
 sit: siue falsum id est ad presens omittitur *. Verba uero
 Tho. in prima questione de malo: que tibi mi fallor erroris
 occasionem presterunt que tu quoque uideris innuere
 hæc sunt: ens dupliciter de uno modo secundum quod signifi
 cat naturam. x. generum: & sic neque malum: neque aliqua pri
 uatio est ens: neque aliquid alio modo secundum quod responde
 tur ad questionem an est: & sic malum est sicut & cecitas est:
 non tamen malum est aliquid: quia esse aliquid non solum signi
 ficat quod respondetur ad questionem an est: sed etiam quod respo
 detur ad questionem quod est: sed repeti oro diligentius tibi
 uerba philosophi aduersus. n. te finiam serunt: quod in
 monstratur *. Tho. palam dicit ens & aliquid dupliciter di
 ci. Vno modo quod alicuius generis naturam habet: alio modo
 quod quoniam an est respondetur. deus autem quoniam an deus est
 respondetur nec mendax est responsio deus igitur ens
 est: Quod si ulterius procedendum est dicamus hoc modo nihil
 a Tho. recedentes: quod quoniam an est iure respondetur ens
 est igitur quod quoniam an res uere: ac proprie sit respondetur
 uere & proprie est ens. Sicut. n. se habet quod simpliciter
 est ad id quod simpliciter est: ita quod uere ac prop
 rie est ad id: quod uere & proprie est querenti ut an
 uere & proprie deus sit rationabiliter respondetur deus: ue
 re igitur & proprie ens est. Preterea Tho. aliquid * & ens
 iuxta primum modum uocatur: quod quoniam quod est respondetur:
 querenti ut quod est quod mundum conseruat: & mouet: quod mor
 tuos suscitatur rationabiliter deus respondetur: primo igitur
 modo & secundo deus est ens & aliquid. Preterea audebis ne
 iuxta Tho. negare deum esse bonum esse unum? Cui
 igitur bonum & ens & unum mutuo conuertantur quo
 modo iuxta Tho. dici potest uel fingi deum ens non est.
 Tu uero ex his uerbis argumentari uideris mi fallor hoc
 modo ens uno modo dicitur quod naturam. x. generum signi
 ficat deus ut in nullo est genere Thoma etiam ipso te
 stante: deus igitur non est ens neque essentia: Sed ad
 uertere debueras patere me iocari: si ratio efficax est

f. Verum esse fixitatis opone non
 determinatum Thomam.

g. Hinc sunt que si prius uisibile
 sic sunt non erant.

h. Mores te uide tempore indolere
 nonne melior iam dictum est in ca
 pi posse ens in deo dicitur cum
 uidelicet ad significat quod est sed
 natus in capi posse ut de eo non di
 catur ut cum. Ceterum iam significat
 que aliud est ab essentia.

i. Vide quantum fillaris. Malum
 frigidum Thomam tale non est
 ut querenti de eo quid sit pessimus
 aliquid respondere uel ens: & tamen
 querenti quod est peccatum respon
 dere passim et quod est malum.

k. Ens quando cum bono conuert
 itur apud Thomam non eo modo
 deo capere quo quando apud eum
 deum de deo negatur.

l. Aduersus iocationem hoc ip
 sum est quod deo & certis intel
 catum intelligit non non ut aut si
 potes primo modo deum non esse
 ens licet secundo modo uel p. ens
 respondetur ad questionem an est
 ens dicitur. dicitur. n. non omni
 modo sed aliquo modo cui apud
 Thomam ens deo deum non pos
 set licet autem in argumentari cum
 potest deus primo modo non est ens
 ergo aliquo modo non est ens.

deum primo quidem modo ens non esse: licet. n. / nal
 lo sit genere nihil tamen prohibet uere ac proprie in re
 rum natura existere: & q̄oni an est ueraciter respōde-
 ri Quomodo igitur nesciri potuit alio modo ens esse.
 Preterea ratio nihil unum habet: Sensus. n. uerborū
 Thome huiusmodi ē. ens uno modo dicit quod natu-
 ram. x. generum significat: hoc est: quod s̄bam signi-
 ficat & accidens: & oīa oīo positiua: que in .x. generi-
 bus continentur: aut per se: ut sp̄s: & genera aut uer-
 lut principia quedā siue^m coartata siue non ut mate-
 ria prima & forma in genere s̄be: & deus & substātia
 les oīo differentie: Quo certe mō negationes priuatio-
 nesq; ad genus pertinere non possunt. Alio mō ens di-
 citur qd̄ responderi potest q̄oni an ē: siue uerū & posi-
 tiuum ens sit siue nō: unde exemplum subdens aī: &
 sic malū ē: sicut & cecitas ē: hoc ē: & sic malū ē ens:
 sicut & cecitas ē ens: nulla. n. apud Tho. uerboꝝ diffe-
 rentia ē siue dicatur: ē: siue ē ens: Quod uero subnan-
 git qa esse aliquid non solum significat &c. non eo ten-
 dit: ut sentiat querenti qd̄ ē luna aut tonitruū rationa-
 biliter responderi s̄ dicatur ē ens siue aliqd̄ ut tu exis-
 timasse uideris^m ridicula. n. ē huiusmodi solutio. Sed
 hoc huiusmodi ē: esse^m aliqd̄ significat maxime iuxta
 primū modū id esse: qd̄ q̄oni quid ē rationabiliter re-
 sponderi p̄t: puta significat s̄bam esse uel accidēs uel
 animal uel colorem uel aliqd̄ huiusmodi: qd̄ queren-
 ti quid ē iure responderi possit: Cecitas it̄ & malū ni-
 hil horū ē. Quod uero primū diuisionis membrum ea-
 mente. B. Tho. interpretari nolit ipsemet explicat pri-
 ma pte. q. xlviii. ar. secundo quo q̄ritur an malū i re
 bus sit: ad scdm. n. argumētū respondens sic dicit^r: Si
 cut d̄ i sexto metaphisice ens dupliciter dicitur uno
 mō secūdū q̄ significat entitatē rei. ut diuiditur p. x.
 p̄dicamta. & sic cōuertitur cū rei: & hoc mō nulla pri-
 uatio ē ens unde nec malū: alio mō d̄ ens qd̄ signifi-
 cat ueritatem p̄pōnis q̄ i cōpositiōe consistit cuius no-
 ta ē hoc uerbū ē & hoc ē ens qd̄ responderetur ad q̄onē
 an est & sic cecitatē dicimus esse in oculo uel quicūq;
 aliā priuationē et hoc mō ē malū dicitur ens hoc tho.
 Vides ne igitur quomodo primū diuisionis membrū

m Hec tua constata & non constata tua sunt non Thome.

n Quod non queritur ridiculū est
 diculū est soluit licet multa q̄erunt
 ridiculū que ridiculū soluit cū ē.
 soluitur ne idem non soluta uide
 amur qua solui non possit. Que
 sensigitur an lora sit ens siue res
 spondetur tam offere. Sed ubi
 eius querenti quale nam sit ens n̄
 diculam certe respōdetur esse ens.
 o Nihil dicitis quis enim nescit is
 non esse aliqd̄ quia nōq; s̄ba est ne
 q; accidens.

p Hec eadem illis sunt que i pri-
 ma q̄erenti de malo & mihi h̄
 uere sicut & illa.

cum re conuerti pronuntiat: rem uero non negat deum esse & quicquid bonum est: omne enim bonum & illo argumento & prima questione de malo rem esse constituit. Quod si hoc uera sunt nondum ratio soluta est qua aduersus platonicos dixi: ens eo dictum est qd est quemadmodum sedens eo qd seder deus autem non solum est uerum etiam proprie ac uere est: uere igitur ac proprie ens est ita enim non ex platonico: sed ex Thomae ascendens: quae ab hominis sententia penitus aliena esse nemo est qui Thomam legent qui nesciat. Unde nec alia ratio soluta est qua dixisti deus ea parte qua est idea est ens multo magis ea parte qua deus est: hoc enim absolutum quiddam: hoc uero id est uerum non enim uerum est quod modo respondi deus scilicet essentia esse ea parte qua est idea non autem ea parte qua deus est iam enim monstratum est & ens esse & essentiam. Praeterea si deus ea parte qua est idea est ens & essentia necesse est in deo compositionem esse quod facile probatur hoc modo: prius enim dixisti ideo dei iuxta platonicos ens non esse qd esse dei non est aliud a deo. Si igitur idea est ens hoc ideo erit qd esse ideo est aliud ab idea: esse autem ideo extra deum locari uel fingi non potest si deus idea est ut datum est in deo igitur compositionem esse necesse est. At praeterea deum a platonico unum uocari quia unitari est similis: quae licet omnes numeros potest late contineat pares. scilicet & impares ipsa tamen nec par est nec impar: Subtilis hercle appellandi ratio: quae praeter id quod deus rebus similis esse non potest ut Cicero dicit & Thomas non enim exemplar mundi mundo est simile nec homo picture: alia causa stare non potest: Quod enim ex altero ob similitudinem siue analogiam nomen mutuatur proprio eiusdem nomine appellari consuevit: statuam enim quae hominem imitatur hominem uocamus non humanam locum quoque pro positionum differentia est aut maxima propositio ex loci naturalis analogia locum non etiam localem uocamus: deus igitur si ex unitate ob similitudinem nomen sortitus est non unus sed unitas potius uocandus est: Praeterea si nomen omne concretum aliud

q. Eo modo res de deo & dicitur & negatur quomodo & ens.

r. Ostendimus autem non esse uerum ergo soluta ratio.

f. At uermet uerba Thomae supra exponens in sententiam nostram incidisti cum dixisti deum ens dici quatenus per ens respondetur ad definitionem an est non autem quatenus uerum est uerum significat.

r. Non ascendit ista Thomae quae non inuice comparat qui dicit ex Thomae sententia bonum & malum esse proprie & uere contrariis id est aliam simpliciter auctoritate confirmari de qua te eum ostendit uel uerum esse apud simpliciter respondere colligisse id a simpliciter dicit. At labor est in multis eodem parer. Simpliciter id non dicitur male ergo colligisti.

u. Demonstratum est etiam te non bene demonstrasse.

x. Deus & idea idem sunt nec esse ideo aliud est ab esse dei: sed quia ex uerbo diuere sunt alia de deo ut deus est alia ut idea est pronuntiat.

y. Compositio hanc secundu non est non secundu rem.

z. A deo subtilis ut iam omnes re petiam adhuc intelligere non possit ut mos patet ex qua nobis negandum calibes.

a. Non licet secum nisi plinio loqui ut sitis hoc genus locutionis a preclaris auctoribus etiam sacris saepe usurpantur quale illam secundum similitudinem metachisioch.

b. Uiam quod platonici de deo emittunt non demonstantur est sed substantiis hoc autem quia platonice non ignora: de grecis lingua intelligere non potes. Vide ipsa quae fabulis hanc appellandam.

e. Pauci sic hinc quomodo aliter ma-
teria una aliter deus dicitur.

d. Quomodo tu platonice potius
quod Unum est ratione sequi me di-
stas cum nec platonice nec Diony-
sium ut magna etiam uoce gloria-
ris unquam legimus ac. Ita id est esse apud
platonice dei ipsum esse unitate;
de apud Dionysium deum unice
esse omnia.

e. Vide quod illa radix sit terna quia
nec uiribus uisus uisione nec diuis
possis contra se habere.

f. His omnibus satisfactum est in
prioribus epistolis.

significat & aliud quomodo platonice deum non simi-
litudinem potiusquam similem uocant. Preterea si mate-
ria iuxta platonice una est ut scribis nec materiam uni-
tas aliud sit aliud uero materia quod absite negant non
puto qua ratione una poterit defendi; non enim uni-
tati similis est; alioquin deo quoque similis foret. Pre-
terea prius quoque dixisti deum esse unum quia unice est
omnia; nunc uero platonice potiusquam Dionysium ratio-
nem approbare uideris priore fortassis abiecta; quam
si adhuc tenes reliquum est argumentis respondeas
que scripta sunt: non enim radix cui initeris ad solu-
das obiectiones meas uera est deum. scilicet non esse
neque essentiam quemadmodum iam plene declarauit.
Sed iam ad definitionem ueri a te positam ueniamus
Dixisti in priore libello uerum ab Augustino ita defi-
niri uerum est quod est & ne eadem uideretur ueri et
entis definitio addi inquit oportet hoc modo uerum
est quod est id quod dicitur. Ego itaque contra defini-
tionem hoc modo opposui. esse id quod dicitur ni-
hil aliud significare uidetur nisi esse id quod appella-
tur. rem autem appellari hoc nomine aut illo est hoc
aut illud uideri quare tandem concludi uidebatur hoc
modo esse id quod dicitur nihil aliud est nisi esse quod
uidetur. Cum igitur nulla contradictio sit uideri esse
quod est & uideri esse quod non est ideo probabili-
sum non esse ueri negationem si definitio constabat.
Quoniam uero nunc clarius definitionem tuam ex-
plicasti non deerunt que magis multa uideantur for-
maliter tibi definitionem in probare. Verum enim in
quis est id quod dicitur. Hoc est uerum est quod est id
quod ipsum est: puta aurum est uerum aurum quod est
aurum. Sed contra est quod si deus non esset & aurum so-
ret: Aurum esset id quod ipsum est & esset uerum tam-
non esset: ex quo nulli quadraret idem postea. n. dicitur
ueras esse quod idem quadrat atque respondent. Si ue-
ro definitio hominis est animal rationale contra adictio
est putare si deus non esset & homo esset animal rati-
onale: hominem non esse hominem: neque illud respondet
si potest quod alias dictum est contradictio est. scilicet

claudere deum non esse & aurum esse nulla enim con-
tradictio est quod theologi quoque ipsi & philosophi &
dialectici apte cōfidentur fingi. n. pōt auy. esse deū ta-
men nō esse nec primā oīo eām nec primū ens: q. n. I
finitos esse⁹ mundos arbitrantur aut celos in infinitū
esse multiplices aut multa huiusmodi similia nō pro-
pterea negant aurū esse quod oculis ornitur & mani-
bus tractatur. Preterea siue contradictio sit siue nō sit
nōdū rō soluta est. Ego enim ita dico: ' Si deus nō est
& aurum foret aurum esset aurum non tamē esset ue-
rum: Non igitur formalis ueri definitio est esse id qđ
ipsam est Sicut nec formalis esset hominis definitio si
dixerim. Si deus non esset & homo esset animal ratio-
nale iam non propterea homo esset nihil. n. potest p-
pria definitio de destitui nec cuiuspiam potest definitio
conuenire. Cui nomē definitum aptari nō possit. Pre-
terea: negare non potes aurum prius natura aurum eē
qđ dei quadret idē: ' absolutum enim prius relatione
est: Aurum igitur & si aurum sit uerum tamen eē nō
potest nisi preter auri naturam similitudo quēdā ad-
ueniat qua exemplari suo respondeat siue aliud sit si/
militudo aliud aurum siue non: quod propriam feat-
uram habet questionem: Preterea definitionem entis
ponere uideris hoc modo ens est quod est alioquin nō
diceres definitionem Augustini hoc modo oportet ex-
plere. Verum est id quod ipsum est ne si quod est so-
lum modo¹⁰ diximus eadem uideatur ueri & entis dif-
finitio: Si igitur entis definitio est quod est ea uero ra-
tione qua ens est quod est est quoque ipsum met & ens
eadem igitur ratione qua aliquid est ens eadem uerū
sit necesse est quod penitus falsum est. Preterea si ue-
rum est id quod ipsum est. Cecitas uera erit & mors
& falsitas & omnino non ens cecitas enim est cecitas
& mors est mors. & falsitas est falsitas. non ens quoque
est non ens: horum quodlibet uerum erit nullo intel-
lectu penitus cogitante. Quod si quodlibet horum ue-
rū ē necesse ē unū sit. At loco mox dices: Nō ne cōcessi
quodlibet horum unum esse ac propterea uerum his
uerbis que ad te scripsi: sicut falsum ē falsum: ita falsū

9 Nihil aliud aurum componit
qui tantum illi in se et credit eū
esse posse etiam si deus non sit.

10 Qui hoc dicit & aurū dicit esse
propterea dicit & propriam igitur
sunt uocem.

11 Si deus non esset & aurum esset
aurum esset aurum & aurum non
esset aurum impossibile enim im-
possibile parū.

12 Non est hoc relatio accidentis/
lis ab auro definita. sed substantia/
lis de qua uide apud hieronimū gē
dauentem nisi deliquit.

13 Omne quod est: est hoc ipsum
quod est. que & omne ens uerū.
& omne uerū ens. Sed alia & alia
ratio.

I Aliud est cecitatem esse verum
aliud cecitatem esse occasionem utpote
esse quare frustra multis verbis la
bonas ostendere cecitatem non esse
verum.

esse falsum non falsum : sed verum est : propterea q
non diuisum sed unum. Sed cōtra est q omne unum
bonum est eodemque modo verum : Cecitas autem
non solum mala est : sed iuxta ea que scribis omnino
mala est : & nihil boni sapit Similiter & mors Cecita /
tis enim & mortis naturam appellare videns naturā
mali absolutam bonoque simpliciter nihil igitur
herum verum ē : nec unum maxime quando anima
non cogitat. Preterea verum ē quod quadrat idē : ce
citas vero & mors nullam habent ideam . Preterea si
deus non esset nec aliud quippiam quod intelligentiæ
est capax nihilominus non ens esset non ens & nihil
esset nihil aut enim aliquid aut nihil non quidem ali
quid ut constat igitur nihil & non ens : esset igitur id
quod ipsum nunc est & tunc foret : Si igitur verum ē
quod est id quod ipsum est non ens & nihil verum fo
ret : quod fieri non potest : nulli enim quadraret idē :
non igitur formalis veri definitio est esse id quod ip
sum est . Conaris preterea defendere quod a te prius
dictum est falsum quodlibet contradictionem claudere
re autque falsum omne contradictionem claudere q̄
diu falsum est. Adiciis & hec verba. At me sedere neq
verum est neque falsum . Si vero adiciis me sedere
dum sto illico ut falsitatem ita etiam inuehis contrā
dictionem : nam me sedere dum sto contradictionem
claudit & q̄ primum definit esse falsum : ut cum sede
re incipio tam primum a diuisione redit ad unitatem
Sed videas rogo an tecum conuenias . Verum epim
& falsum opponi putas non quidem velut contraria
sed tanquam affirmationem negationemque . Quo
modo igitur medium reperiri potest nisi inter affir
mationem negationemq̄ sit medium . Preterea om
nis enūtiatio aut vera est aut falsa nisi primum princ
ipium neges : quod est in quolibet contradictionis alte
ram partem veram esse alteram vero falsam . Quo
modo igitur te sedere neque veram esse neque falsum .
Equidem non video quā ratione id tueri possis nisi
omnem philosophiam & cōtrariorū oēm conceptum
tollas : Preterea si falsum omne contradictionem clau
dit q̄ diu falsum est deum non esse quod falsum est

m Me sedere aut verū aut falsum
semper est q̄ in semper ego aut se
deo aut non sedeo & quod dicitur
me sedere nec verū nec falsū : hoc
est propositi verū hanc esse se sedere
verū non determinatione nec falsitātē
quod factum propositiones necesse
sunt . Sed cum sim posse ut & sit
vera cum sedeo & la falsa cō nō
sedeo es se ipsa ad unūq̄ indeter
minata est sed proculdubio mi cō
paret & chara abundas & oīo q̄
ad hac defendas cū pueri nota.

cōtradictionē claudet q̄ diu i verū natura deus existit
 Si igitur deus non esset: neq; falsum esset deum nō eē
 neq; cōtradictio: Si igitur falsum est veri negatio quē
 admodū ponis erit verum deum non esse si deus non
 sit: Sed verum omne bonum est ut das igitur si de-
 us non esset bonum foret deum non esse: quod uide-
 tur absurdum neq; enim simpliciter bonum foret ne-
 q; alicui bonum: sed oīo non ens. Preterea superiore
 epistola dixisti omne falsum ideo diuisum a se ipso eē
 q; contradictionem claudit: Si igitur non omne falsū
 simpliciter & absolute contradictionem claudit sed so-
 lum q̄ diu est falsum nec simpliciter & absolute om-
 ne falsum diuisum est. Cui. n. ratio essendi & eī non
 conuenit nec id utiq; conuenit cuius ratio est & si sim-
 pliciter non conuenit unum nec alterum non igitur
 falsum omne simpliciter diuisum est quod dan non
 potest: omne enim falsum simpliciter & absolute fal-
 sum est igitur simpliciter & absolute est non ens: Am-
 bo enim ut ponis conuertuntur eadem igitur ratione
 simpliciter diuisum ē Si diuisum & nō ens conuenit.
 Preterea omne uerum simpliciter unum est: igitur oē
 falsum simpliciter diuisum est: Alterum enim est alte-
 rius negatio: preterea si monstrauero omne falsum ab-
 soluto diuisum eē quid cause fuit cur nō auderes enū-
 tiare simpliciter quidem & absolute omne falsum di-
 uisum esse: sed tunc solum quando oppositio est: diui-
 sionem uero falsi demonstramus hoc modo Soc. sedere
 est falsum: Soc. autem sedere non est soc. sedere igitur
 a se ipso diuisum est. Si enim Soc. sedere est soc. se-
 dere & soc. sedens est soc. sedens: ambo enim coniuga-
 ta sunt: si uero soc. sedens: est soc. sedens: soc. sedens ē
 soc. igitur facta simplici conuersione socrates est socra-
 tes sedens: igitur est sedens: igitur sedet: quod falsum ē
 eadem ratione probabo chymeram non esse chymetā
 nec chymeram esse: esse chymeram chymetam esse.
 Si. n. chymeta est: chymeta est animal. Chymeta. n.
 intelligimus animal ex hyrcō constans & octuo: aut
 aliqd huiusmodi. Si uero ē aīal uiuere potest & mori: qd
 iter nos cōuenit: q; chymetā ponimus neq; a natura
 posse p̄duci: sicut nec mōs aureus generari potest: preterea

n Bonum & malum sunt i rebus
 falsum & uerum in animis ideo q;
 positio oīa significare potest ma-
 lum. Quis propo ipsa quatinus ue-
 ri ceterus bona & uerū ipsa quate-
 nus mala ceterus falsū se. Aliud
 autem dicere est. Peccare totam ē
 uerum aliud est dicere peccatum
 in d: est uerum.

o Omne falsum diuisum quod in
 priorē diximus libello sed non eē
 falsum ex equo falsum q̄ nō eē.
 falsum ex equo diuisum quod in
 epistola ad te diximus non uerū
 equo falsū quē necessario falsū sit
 & semper falsū fore & quē nō sit
 necessario falsū nec semper falsū fal-
 sū. Quia propter nec ex equo hinc et
 illa diuisi rationem habens uide an
 ex his aliquid sit quod uel ego di-
 cere uerū debuerim uel te corrigi
 esse possit.

li chymera est aial: aliquod aial ē chymera: sed nullū
 aial est chymera. oē. n. aial est: & uiuit: & est simpli-
 citer ens & aliquid: quod. n. non est non est animal:
 nisi equiuoce: chymera igitur nō est chymera eadem
 ratione nec chymeram esse ē chymera esse: Si. n. gene-
 rari ē moueri: generatio ē motus: Igitur si generatio nō
 est motus: nec generari ē moueri: pari rōne si chyme-
 ra esse ē chymera esse: chymera ē chymera: Ambo. n.
 cōiugata sunt: sed chymera nō ē chymera: ut iā pba-
 tū est: igitur nec chymera esse est chymera esse: prete-
 rea nulla chymera est chymera igitur nullā chymera
 esse chymera uerū est: igitur falsum est aliquā chyme-
 ra esse chymera: eadē rōne monstrabitur uacūū non
 esse uacūū ex quo nō est nec cecitate esse cecitate si ni-
 hil cecū sit semp tam nō ens est nō ens: nō esse. n. nō
 ens est & uerū sicut & chymera nō esse est & uerū pari-
 ter & necessariū. Cur igitur uerū oportuit ne qd co-
 argui posses si simpliciter & absolute enūnassēs oē fal-
 sum si se ipso diuisum esse: Quare nō fuit opus ad cō-
 traditionē refugere. Deinde solutū nō esse argumēta-
 tionē meā: qua pbaui bonū malūq; esse iuicē contra-
 riā i genere cōsisteri: sed iccirco solutū nō eē dicitis q; no-
 dus nō inerat. Arguta herde excusatio: Sed mirum
 est si nodus nō inerat quomodo nodū soluere potui-
 ssi: uerba argumentatiōis mee q; i primis literis ad te
 scripta sunt hoc mō se habent: bonū ea rōne qua bo-
 nū est expetēdū est malū uero fugiendū: expetere ue-
 ro & fugere sunt inuicem cōtraria quemadmodū cō-
 gregare segregareq; bonū igitur & malū erūt inuicem
 cōtraria qd Boetius quoq; i p̄dicatiōis assueuerat. Tu
 uero ita respōdes: esse est appetendū: nō esse est fugi-
 endū: mō tam sequitur esse cōtraria: Sed rogo uideretur
 tibi argumentatiō tua mee: simulis esse: dicas hoc
 mō esse ea rōne qua est esse est appetendū hoc est pro-
 pria essendi rō est aliqd appetendū nō esse ex propria
 rōne est aliqd fugiendū sunt igitur cōtraria pulchre ar-
 gumentationem colliges. - Hac. n. forma calidū & fri-
 didū albū & nigrū cōtraria esse demonstramus rō. n.
 calidi est etherogenea segregare frigidū uero cōgregat
 albi quoq; rō ē oculos disgregat: nigri uero cōgregat

p Dicere debuisti quomodo nūc
 soluitur nā non est tamen nō sol-
 uere quod non habet nodum. In
 hoc igitur me admittis qui id sol-
 ueris in quo nodus non erat.

q Cur non similis cum quemad-
 modum haec tu & illa rebus uicū
 habes nam si bonum qua ratione
 bonum sit expetendum malumq;
 fugiendum insequitur & apper-
 tere cōtraria quomodo ex hoc se
 qui probas bonum malumq; esse
 cōtraria hoc est quod tibi est pro-
 bandum ad quod tamen proban-
 dum neq; ante ullū unquam uer-
 bum fecisti neq; nūc facis. Lare igitur
 dixi non esse nodum in tua ar-
 gumentatione quia quod tibi pro-
 bandum est non solum nō ualde
 p̄baui: sed nullo modo probas aut
 probare etiam ueritas.

Argumēto meo cū tu totā responderes dixisti propriā
 boni rōnem non esse: q̄ sit aliquid expetendū: qd̄ tamē
 a philosophis oībus cōceditur maxie latinis & Aristō.
 primo ethicoꝝ libro dicit recte diffinierūt bonū dicens
 id esse: qd̄ oīa appetunt: id quoq; audistibus mira
 bile uisum ē. Cūq; rō boni ab ille posceretur dixisti eo
 aliquid bonū esse: q̄ ordinatur in deū: Sed mox subieci
 igitur deus nō est bonus. dictū est deū non esse bonū
 sed bonitatem adieci: igitur inter bonū malūq; aliqd̄
 est medium: deus enim non est bonus: non enim est
 malus. Quomodo igitur defendi potest malum esse
 boni negationem: Si medietas aliqua cōceditur. Pre
 terea si malū est negatio boni: Malum & nō bonū idē
 sunt: Vnius enim unica est negatio: Sequitur ergo ē
 non bonum: igitur est malum: ex negatiōe igitur col
 ligi potest affirmatio. Preterea nec sequitur: Si enim
 malum est uel est priuatio uel aliquid priuatiū. Si pri
 uatum ē. subm aliquid est: igitur & bonū: Si priua
 tio est igitur in sbo igitur est: Sed quicquid est: ens quo
 dāmodo est & bonum: non igitur est non bonū. Pre
 terea negas uerū esse quod Aristō. in predicamētis di
 cit bonū. i. & malū cōtrariōꝝ genera est: qd̄ tamē uel
 Boetius uel latini expōsitores negare non audēt: Tu
 uero posthabitis interpretibus latinis ad Simplicium
 refugis. qui ait hac rōne bonum & malum contrariō
 rum genera esse q̄ ex contrariis alterum semper bonū
 est hoc est melius est alterū malū est hoc ē peius ē qd̄
 Tho. quoq; ex Simplicio refert: Sed si licet Simplicio
 opponere cōtra ē quod Aristō. eodem loco dicit nō so
 lum bonū malo cōtrarium esse uerum etiam aliquo
 do malum malo: Si uero bonū Aristō. uocat quod me
 lius ē: malum uero quod ē peius erit semper bonum
 malo cōtrariū. Preterea si bonū & malū q̄ cōtrariōꝝ
 genera est aristō. dicit sūe melius & peius bonū & ma
 lū i relatiōꝝ genere ponētur: i qbus sūt melius & pe
 ius: q̄ relatiōꝝ sūt. aristō. uero dicit bonū & malū i ge
 nere nō est: sed genera: Miraris postremo malū & bo
 nū a me cōtraria uel ex Tho. sūta affirmari & qd̄ ma
 ius ē aberrare me dicit q̄ Simpliciuū falso allegē falso
 quoq; dixerim. B. Tho. eius testimonio pbare malū

r An tu qui Boetium cōsolat &
 barbarorum tristes nunc eas ridet
 qui posthabitis latinis interpretibus
 grecos interpretes sequuntur sed et

Thomas: tuus non solum factus
 sed inter latinos percipere Simplicio
 est ex positionem non solum scire
 sed & probat: Tu autem non solum
 Simplicio: tu Thomae non assentis
 sed & latinos dicit expōsitores
 res ad negare non audes. Minus
 haec es.

f Quis non mentis mirabar sic
 cum nondum: autem tuam per
 speciem nūc non miror multa. n.
 confirmata.

r Et uisus facis te falso allegat
 te sed dicit hoc nullius esse monē
 ti quomodo ergo meto ma me su
 gi. Illud facer me fugat: nullius
 esse moment Simplicio ascribere
 que non dicit. Certebum. n. ego
 illu m erare qui dicit Simplicio
 us hoc dicit quod tamen Simplicio
 us hūc dicit.

bonumque esse inuicem contraria sed caue ne tu erres
 qui parum mentē meam uel uerba perpendisti uerba
 que secūda epistola ad te scripta sūt hac serie leguntur
 Dico igitur rursus & approbo bonū malūque esse inuicē cō-
 traria nō quōdā quēadmodū albū & nigrū calidū & fri-
 gidū que oīa uere qualitates sunt sed quēadmodū sa-
 nū & egrū forte ac debile rariū & densum pulchrū &
 turpe & similia huiusmodi multa nec. B. Tho. id ne-
 gat sed uir eminētissimus in prima qōne de malo cie-
 ca. solutionē secūdi argūmēti mōstrat quomodo bonū
 & malū & si priuationis & habitus oppositiōe aduersē
 tur iter cōtraria tamen cōputari solent: idque Simplicii
 auctoritate cōfirmat Recordare igitur Aristō. i sēdica
 mētis quatuor oppositiōnū genera assignare. Ine me-
 miseris Aristotelē huiusmodi genera a se iuicē leuige-
 re: Rursus nota sanū ab eo & egrū iter cōtraria nume-
 rari: hac igitur rōne qua Aristō. cōtraria a reliquis oppo-
 sitionū generibus se iugit ego bonū malūque cōtraria
 esse affirmauit rursūque fateor. Atque hoc ē quōd diuus Tho.
 dixit i prima qōne de malo bonū: & malū esse cōtraria
 quēadmodū sanū egrūque nō aut quēadmodū uisus &
 cecitas. Tu uero dicis mōstrabo tibi quōd cōtrariū ppe-
 rari malū oīo nesciat: licet. n. malū quōdā bono cuiusdā
 cōtrariū uideri possit egrū sano eo quod boni aliquid relin-
 quit: offerat tam malū quōdam: quōd bono nequaquam pōt
 hac ratiōe opponi: puta mors: & cecitas. Sed equidē
 nescio an similes. Si. n. uerba Thome accuratius le-
 gisti plane itelligi pōt quomōd nec cecitas nec mors nec
 aliud malū pōt ex toto bonū auferre: cecitas quōd uisum
 auferat & totū: sed nō uitā nec corpus: mors uitā quōd
 penitus auferat sed nec corpus: nec materiā primā.
 Quōd igitur lesallit ē: quod cecitas pōt ē uisus priuatio: &
 uitā mors: sed nō ppea credi debuit pōtām esse boni
 priuationē: Nō ne Tho. apud nbi cōsuetur et dicit ma-
 lū bono cōtrariū esse quēadmodū egrū sano nō quēad-
 modū cecitas uisui: cecitas igitur in quantum mala ē
 aliquid boni relinquit cui inuitur in quantum uero ē
 cecitas nihil uisus ad esse permittit. Quod uero Tho.
 ait bonum malūque uelut habitum priuationēque oppo-
 ni uenissimū est: eo. n. loco Tho. ea pproprie habitus

u. Quid uere ex plicet totum tho
 man te pperiamt opone & ne
 fco quas semplexas priuationes
 ubi fingent: negant:q. Thomā ubi
 pproprie accipere priuationē & ha-
 bitum cum dicit: malum priuatione
 opponi bono uerū tota quēstio
 ne probat malum esse nihil: & sic
 colligi malum esse priuationē nō
 autem contraria man. priuatio que
 nihil est semplexa priuatio est ce-
 citatem heni dicitur perfectū ma-
 li habere rationem non quia omne
 bonum dicitur quia enim hoc ne-
 scit: sed quia totum illud bonū totus
 priuatio dicitur hoc est uisum ad-
 mi quod nō sicut opthalmia hec
 sunt igitur mala que nullo modo
 uel contraria dā posse Tho-
 mas que cum uerum mali rationē
 habeant perfectio qui dicit malum
 ex ferentia Thome esse contrariū
 non minus erret: q. errant ille qui
 patet meus q. dicitur Simplicii di-
 cere que non dicit.

uocat & priuationes non solum q̄ p̄fecti habitus sunt p̄fecteq; priuatōes: que solum d̄ Aristo. i p̄dicamētis hī tū & priuationē uocat uerū latius oīa quoz; alterum ē hītus: alterq; uero priuatio siue integra siue simplex/ na sit tāq; habitū & priuationē opponi p̄nūtiat: Qd̄ uero dicitur: idq; simplici auctoritate cōfirmat id tale ē. Simplicium ait Tho. i p̄dicamētis dicere ea p̄prie uocari cōtraria: quoz; utrūq; ē aliud: aristo. uero sanū et egrū iter cōtraria numerat nō ēt cecū & uidens. Simplicius igitur q; Aristo. interpretatur necesse ē cām red datur: nō oēs priuatōes Aristo. iter cōtraria cōputari: cām uero explicate nō pōt nisi q̄ dicit ē. Beatus igitur Thomas q; ait simpliciū dicere ea p̄prie cōtraria uocari: quoz; utrūq; est aliud cū cām explicet ob quā sanū & egrū iter cōtraria numerantur nō ēt cecū & uidēs ex simpliciō necesse ē id colligat: q; aristotelē exponit qd̄ siue uerū siue falsum sit res nullius: momenti est ita quā p̄uagandū sit. Qm̄ uero postremis litteris malū qd̄ boni negationē putas appellare uidens malū qd̄ oīo malū sit: eo dēq; modo falsum ueni uniusq; diuisum p̄ cunctari te uolo? An chymera putes eē oīo nō ens? Si negabis tibi necesse ē cōtradicas: qui prius dixisti chymera eē oīo nō ens & falsum: Si uero dederis oīo nō ens eē p̄cedā hoc mō: nō ens & malū sunt paria: igitur oīo nō ens & oīo malū sūt paria: chymera at̄ ē oīo non ens igitur & oīo mala: qd̄ fieri non pōt: chymera n. eē cōtradictionē nō claudit: pōt igitur a deo creari: qd̄ uero pōt creari pōt eē: eē aut̄ bonū ē qd̄ igit̄ pōt creari pōt bonū eē: sed potētia ad bonū bona ē: chymera igitur non ex toto mala est. Preterea chymera & a deo & a nobis pōt itelligi: pōt igitur a p̄mētē nostrā eē & a iurū igitur quoquo modo pōt eē qd̄ autem quoquo modo pōt eē quoquomō bonitate participat: chymera igitur nō ex toto mala est. Preterea nihil pōt malū eē nisi fugiendū sit: nihil uero fugi pōt neq; uitari nisi cognoscatur aut ab eo quod fugit aut a deo qui naturalem fugā instinctū i seruit. necesse est igit̄ malum omne quodammodo cognosci posse: cognitio at̄ bonum quiddam est: igitur & posse cognosci. potētia n. ad bonum bonum quiddam est. Preterea aristo.

x Cor igitur nō ingente terribi ac
crasse. Neq; n. totum ē homo es.

y In illa ma chymera malus sim/
gu chymeras.

z Si creat chymera potētia a deo
non ē hanc potētia in chymera sed
in deo.

a Notio quam mihi de chymera
formosior aliquid est in bono est ip
sa uero chymera: nihil est ita re
q; bono est.

b Bonum & malum secundum se
sunt cōtraria & utriq; cōtrarii ē
aliquid potētia ergo & qd̄ est bo
num est aliquid potētia & q; est
malum ē aliquid potētia & secundū
dū tenō ens est bonū ergo scōdū
tenō ens ē aliquid potētia & aliquid
& ens cōtrariū ergo secundum
tenō ens est ens potētia uitā quo
nos p̄dicit in chymera.

c. Ad ferendum ut est cōtrarium
non priuatio.

d. Non dixit malū esse bonū sed
in bono.

e. Sicutus priuatio ē quatenus pri
uatio formaliter negatio est.

f. Reliquas priores epistolas & ad
debite hoc ubi in illis monstratum
ē fortasse plus q̄ desideras.

g. Attende mox explicabo cū per
hanc dictionē deus id concipitur
quod significatur per nomen nos
habere hanc dictionē predicari rōnē sed
subiectū est n. illud de quo querit̄
quid sit de eo errāri possit aut de
beatō aut illud quod de alio erit
dicitur quare neq̄ id aut Simonidi
erit ignotum aut cōsuetū eū quē
no. Cū iero q̄rit si deus dicit deus
nō pōt an sit aliud a deo quero a te
quid cōcipias p̄ hanc dictionē deus
quid de deo enūtiās Si nihil concip
p̄nt nihil eras quia nihil dicit. Si
aliquid concipis dico deum aliud
esse ab eo quod tu concipis & con
ceptam per hanc dictionem deus
ex p̄licās quoniam supra omnē il
lud est quod a nobis cōcipi possit.

h. Veritas unam eam eam q̄
termino non vis perdere eam si p̄
datur deus. Non non potest ut ali
quid sit si nō sit ipsum esse fieri q̄
non potest ut autem si deus
non sit preterea si deus non est igit̄
aut infinitū ē si finitū ē nihil ē q̄rit̄
si infinitum est finitum non est sed
ē si infinitum est infinitum non ē
quoniam infinitum se ipsum perit̄
ut quomodo modum & alia q̄ con
tradictionem claudens si nihil est
autem nō est. Hec facti credo esse
tibi bonum quare uti ingenioso.

Vale.

quarto methaphisice dicit negatiōes priuatiōesq; quo
dā nō entia ē : sicut & ipsum nō ens quodammodo
ens esse dicit cuius signum est inquit q̄ dicimus non
ens est non ens: quod uero quoquomodo est ens quo
quomodo bonum est: chymera igitur in qua uerum
est non entis uocabulum predicare quodammodo ē
ens & bona : Preterea malū est priuatio boni: priua
tio uero omnis ē negatio forme in s̄bo apto nato for
mam & habitū h̄c nihil igitur malum eē pōt qd̄ bo
ni capax nō sit & aptū capacitas uero & aptitudo i bo
nū bona ē: Malū igitur oīo malū eē nō pōt unde ⁴ Au
gustinus inquit malū temp̄ i bono eē : Preterea si ma
lū ē priuatio boni ut dicitur quomodo pōt eē boni nega
tio alia. n. est oppositio priuatiōis & h̄tus. alia uero af
firmatiōis negationisq; Preterea tuas; p̄tū ē mōstrare
factā prius a te rōnē ualidā eē qua p̄bas ex Aristo
tele et tho. deum ens nō esse ego. n. utrāq; infirmaui
nec satis ē dicere. Scio aliquando a peripatheticis deū
ens uocari: sed & illud scio ap̄ eōs eē appellatiōis entis
deū aliquādo nō claudi: ⁵ Monstra. n. rogo quo i loco
uel Aristo. uel aristotelici deū entis appellatione non
conferant.

⁶ Ceterū si uacabit explicato quomodo defendas deū
eē & unū: deū tamē nō eē deū: Si. n. uocabulū itelli
gitur necesse ē descriptionē quandā ab alio formari: q̄
data mox sequitur deū eē deū: nec. n. Simonides poe
ta t̄ps ad respōdēdū petisset tyrāno q̄rit qd̄ ē deus nī
si uocabuli interpretationem & notā alio cōcepisset: in
ol. n. q̄one p̄ra ē uocabuli significatio. Preterea si de
us ē unus: aliud unū ē deus: qd̄ nō nisi deus eē potest
Ite si deus est & nō ē deus: ē aliud a deo: A se ipso igi
tur aliud eē necesse ē. Preterea si ideo deus nō ē deus
q̄ nomē dei cōcretū ē aliud significans: & aliud: cōce
dī nō debet deū eē: deū eē unū: nihil. n. ē. i. res; natu
ra qd̄ deitate p̄cipata sit deus: Postremo monstrabis
quomodo uel p̄bes uel defendas cōtradiōnē clau
dere ⁷ deū nō eē & autū eē: grata erit mihi huiusmo
di disputatio nec tibi debet eē molesta: est. n. disputa
tio ebrum ueritatis: Suauissimus animæ cibus nihil
habens ingrati.

Vale.

Quarte obiectiones.

n On ideo dictum est deum ens non esse q̄ esse in deo pro essentia ē: sed quia esse non est aliud ab essentia: qđ longe diuersum est: Alioquin ipsum esse lapidis: quod sibi pro essentia est: nec ens erit: nec bonum: esse enim lapidis non est essentia: sed ipsum sibi: & esse suum: & sua est essentia.

Si in negationibus: & priuationibus quid sint queri nō potest: Cum igitur sint nō factus est ad questionem quid est formādam scire rem: de qua queritur esse: sed amplius scire oportet: & esse: & aliquid esse querenti igitur quid est ridicule ac irrationabiliter. respōdetur ens: aut aliquid: siue ens primo modo: siue secundo capiatur quod si queratur quid sit peccatum uocabuliponus est questio q̄ rei.

Si aliquid ē ens: ideo iuxta positionem tuam esse ens: q̄ eē ē aliud secūdu rem ab essentia: aliud est inquis humanitas: aliud homō: aliud album siue albedo: aliud res alba: igitur si idea est ens: ideo erit ens: q̄ esse ideæ est aliud ab idea. Idea autem deus esse: igitur ideæ est aliud a deo: est igitur in deo secūdu rem compositionis non solum secundum rationem.

Iuxta denominatiuorum diffinitionem unus ab unitate denominatiuum est: deus autem iuxta tuam positionem ex similitudine unitatis unus dicitur: non igitur ad substantiam dei spectat predicatio: qua platonici dicunt: deus est unus: preterea cum dicimus deus est unus non quid. sit sed quomodo sit significari putas: modus autem ex accidentium est genere non igitur uocabulum unus in deo substantiuū est neq̄ ad rem pertinet: q̄ uel platonice sectam nō didicerim uel grecam linguā ignorem: non enim id factus est ad tutandam academicorum disciplinam.

Si deus non esset & aurum esset: aurum inquis esset aurum & non esset aurum: igitur esset aurum: Si igitur diffinitio ueri constat erit uerum nulli quadrās ideæ.

Si socratem sedere neq̄ uerum est: neq̄ falsum eo q̄ necessarium non est sequidē defendam non in quolibet affirmationem ueram esse uel negationem: nō enim in quolibet uel una uel altera necessariam habet ueritatem.

Si bonum & malum sunt in rebus: uerum uero: & falsum in anima ubi ē tua affirmationis & negationis oppositio: negatio enim nihil ponit: Quomodo ēt chymera in rebus ē & anima si ē omnino non ens & falsa: cum nō ens & malum mutuo conuerti putes.

Si cecitatem esse cecitatem uerum est & quis non uideat cecitatem esse ueram: idē enim sunt: sola enim cecitate posita. ponitur hoc quod ē cecitatem esse cecitatem: & ablata aufertur unde eadem ratione fec. & socratem esse socratem idem est & eadem generatione utrūq̄ generatur: & per se: deus quoq̄ & deū eē deū idē: utrūq̄ enim eternum est & prima uentus.

Si falsum omne simpliciter diuifum est ut probatum esse non negas dici non debuit falsum quiddam cum hac solum conditione diuifum esse hoc ē q̄ diu falsum est:

Si enim omnis homo simpliciter & absolute est risibilis conditionem non oportet adiungere: qua restringas dicens: omnis homo est risibilis quod dicitur est homo: nec propterea restrictio debuit adungi quod non omnia falsa sunt aequaliter diuisa: aut falsa nec enim omnia entia sunt aequaliter bona: absolute tamen bona sunt omnia.

Quomodo concludatur bonum malumque esse contraria: si prolequi: & fugere sunt contraria facile constabit, si ratio contrariorum motuum satis a te fuerit intellecta.

Quid miraris si dico latinos Aristotelem non negare: quem Simplicius negat: non enim boetius: nunquid propterea uel Boetium non imitor uel barbaros ex tollo: mirum me hominem uocas: Ego uero te mirabilem appellarim: qui cum boenū imiter posthabito interim Simplicio me Boenū aspernari: & barbaros sequi existimes. Si contraria sunt bonum & malum chimeram uis probare aliquid esse: quod in rerum natura sit: sed hoc perceptum sit qua ratione bonum & malum contraria dixerim: quod nondum aut uis: aut potes intelligere nihil ex chymera probaueris.

Præuisiones qualidam a me Semiplenas uocari plerumque admiraris & nullas esse probas hoc modo: Malum igitur non est semiplena: priuatio: Ego uero argumentum tuum prosequens: sic dicam: agridudo mala est igitur nihil est, non est igitur semiplena priuatio: est autem priuatio quedam agridudo: non igitur est uel sanitatis uel boni cuiuspiam semiplena priuatio: sed plena potius: & perfecta: quod fieri non potest imperfecte igitur priuationes semiplenæ sunt ut agridudo, raritas: turpitude: cecitas uisus perfecta: boni imperfecta: bonum enim quod in uide te est totum non adimit.

Si uerum est quemadmodum scribis malum omne boni aliquid reliquere: chymera igitur: que est omnino non ens: & mala boni aliquid retinet. Si uero boni aliquid seruat non omnino mala est: neque omnino non ens. licet etiam potentia: qua creari potest & esse: in deo sit: & notio: qua potest intelligi sit in animo non tollitur quin chymera potentia bona sit: & ens: est enim potentia dei: & chymera alia & alia ratione: nec enim negamus antichristum potentia bonum esse: cuius potentia qua potest esse partim est in materia partim in caele: & homine. Propterea quomodo chymera, si omnis interim cogitatio & potentia dei excludatur est omnino non ens & mala. Ut enim non ens sit certe mala esse non potest: Malum enim est priuatio: que que in subiecto consistit: quod necesse est bonitate participet. Alioquin subiri esse non posset: Quod enim omnino non est subiri non potest.

Nondum improbabili: quod a me dictum est: idque simplici auctoritate confirmas nisi quod ais id simpliciter non dicit, sed non propterea gloriari oportuit: neque enim dixi Aristotelem sentire omne omnino ens uel per se uel per accidens esse nec Beato Thome aliquid propterea falso ascripti.

Licet priuatio omnis negatio quedam sit nondum tamen constat aliam non esse affirmationis negationisque oppositionem. aliam uero priuationis & habitus: nec propterea si malum est priuatio boni malum & non bonum conuerti necesse est.

Defensionem tuam qua tutari uis deum non esse deum, ego nec uentata nec Beato

Dionisio consentaneam puto nec beatus usq̄ Dionisius deum negauit esse deū: Sed quemadmodum. B. Tho. interpretatur nullum nomen dei naturā integre potest explicare: nec alia ratione affirmationes putat deo esse impactas. Tu uero dicis dei nomē si descriptionem habet sive rationem habere non etiam predicari: sed hoc concessio argumentum perstat: Sit enim .a. ratio nominis: dicaturq̄ hoc modo deus est. .a. ratio enim cuiuslibet de eo predicatur cuius ē ratio. igitur facta simplici ei conuersione .a. est deus. igitur deus est deus item dicis cum queritur an deus sit aliud a deo nec ne: fieri oportere quid dei nomine concipiatur: quicquid autem de tur aliud inquis dicam deum esse. est enim supra omne id quod cōcipi potest: sed nōne huiusmodi solutio secum pugnat. Si enim cōsiteris propositionem huiusmodi: que est deus est supra id quod cōcipi potest nō ne palam aliquid de deo affirmas fiat igitur & sit nominis definitio ea oīo que est supra id quod cōcipi potest & argumētū militabit. p̄terea sequitur deus est supra omne id quod cōcipi potest igitur deus cōcipi nō potest alioquin idem supra se ipsum foret non igitur amari potest nec coli.

Postremo tātam putes esse auri potētiam uel imus nolimus uel re uel animo ex necessitate deum secum trahat hoc modo: Aurum est. igitur ipsum esse est. igitur deus est item sic deus ē. igitur finitum ē. finitum ē igitur nihil ē. Si ens finitum ē i quis finitum nō ē. quali sic arguas finitum nō ē. igitur nihil ē: deinde sic finitū ē igitur infinitum nō ē. infinitum enim igitur se se ipsum perimere: Equidem puto si Ni coletto quispiaui huiusmodi argumēta scriptisset nihil respōdisset: nec ego cōtra aliquid opponam me ubi res multis luce clarioe uidetur aliquid uideat dubitare: q̄ si si idē argumētis positōnem tuam probes equidem ueretur ne aurum perdas.

His obiectiōibus si uoles aliquid respōdeto comp̄ optime. quo disputatiōi iā finē faciamus: tatis enim iulimus. ceterum nolim putes me aut odio aut maliuolētia i hoc diuertasse: scio memini t̄i priusq̄ aliquid tibi scriberem significasse an uelles: Equidē deum testor comitē meū mirādulanum & amo & ueneror. quod si aliquid exp̄iri libuerit me nihil mētium cognosces.

IOANNES FRANCISCVS PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO PHILOSOPHO IN SIGNI. S.

q̄ Vamq̄ Iōanis picī patruī mei obitu studiorū meorū alacritas oīs & spes que quasi tota i eo reposita fuerat elānguit quippe cum futurum sperare eo uiuere ut philosophiē studia ad castitatē pristina: sed magis ditata opibus reuocaretur christiana q̄ fides eliminatis i uersum erroribus heresibusq̄ depulsis ualidissimis i aduersos hostes turribus munitetur. Nō tamen sic animo cōsternatus sum ut totis uiribus nō laborauerim ne uigilie omnes inchoate q̄ lucubratiōes que ab homine illo i litteris unde quaq̄ admirādo profluxerāt penitus deperiret quo circa mihi ipsi nōsq̄

hominibus cōsulens q̄ maximis potui itineribus florentiam cōcedi dedi q̄ operam
qua potui tatiōe ut q̄cuq̄ ab eo notata fuerāt licet ī exposita & ī excussa ī nostrā
permitteretur potestatem nō inanes cōsistere conatus nostri: nā & si adaperire ad
huc tabule nō essent nec notus heres ad aperta nihilominus ita sermō fuerit ut cō
mentatiōes cūctas inspiceremus uerēremusq̄. Vidimus in chartaceis illis disper
sis codicibus incredibile hominis studiū. lectionem omnimodam conceptus supra
captus humane mētis admirabiles. Verū ī redigēdis scriptiōibus nō laudandā iou
riolitatē. hinc inde dissecta dissipataq̄ omnia. sed de his alias. Dū hec diligenti
cura euolueremus opusculū eius de uno & ante quatuor ferme ante occubitū an
nis emissum una cum tribus in ipsam a te per scriptis ep̄stolis eorumq̄ responsis ī
manus incidit quibus ob rei nouitatem nō perlectis modo sed haustus sed pene ut
aiunt de euentis (tumore enim id factum agnouerā sed quid momenti allatum eēt
exploratum satis nō habebam.) Meū cogitare discipulareq̄ cecepi an illud publici
tus aliis cum operibus que in unum redegeram & publicanda censueram īpresso
ribus dare deberem nulla tuarum obiectionum habita mentione: An cōsulmus he
retici & oppugnatum hinc offensaculis inde propugnaculis promunitum exiret in
publicum. Post longam rei discussionem postrema tandem menti sententia ledit.
Sane doctus hominibus obuiam factum notas illasie ferre uideretur. Si accusato
res non tantum expauererent. Sed & in iudicium citare recte quasi parum fidēs cō
sciētie non auderet pariter quoq̄ ut responsis comitatu iret oportunū esse usum ē
ueluti ad defendēdam cām innocente testibus quod nostrum consiliū lau datū
iri a probis uiris nō dubitari quando aut me pari oportuisset defunctū patruū ho
minē p̄fecto de me meritisūm aliqua ex parte famigerate doctrine sue tali nō p̄
mulgato libello defraudari aut eo solo progrediente nequissimis uitaperauōibus
ansam semp̄ criminādi relinquere nō accitis in forum que & obiectādo & repellen
do pluribus utrinq̄ ep̄stolis cōcinnata fuerāt. At oblati nōnullis literis Christo
phori saxoli nostri & ciuis & medici quibus quartā te super id negocii euidisse ep̄
istolam que responsione caruerat ut aiebas nobis significabatur: res in dubium re
uocata est. Iterū q̄ inie ancipitis factus penāculandum exactius liberatum iam iu
diciū duxi quando postremus accusator urgeret cōm: nec esset qui patrocinare
tur. Inde meū subire alium titlacio quedā suscipiēde defensionis quo me tamē pro
tutando silentio uertere nō erat in promptu. Mouebāt hinc mentem hominis mo
destia ī cōsc̄q̄ benignitas ingenū quoq̄ solertia & acrimonia in enodandis diluendū
q̄ ēt ex rēpore difficilibus nodis in explicabilibusq̄ sc̄rptis ut sc̄licet arbitrarer ul
timā ep̄istolā tuā nō fuisse tuto delatā. cogitabā id ē factū facile fuisse ut qd̄ resemp
isset. Si tamē fideli nūtio tue fuit reddite ep̄stole uel tabellarioꝝ icunia (sit. n. id se
penumero) uel alio quopiā casu ī itinere puisset. Succurrit demū ī enodationibus
prioꝝ q̄onū tuarū cōquestū illū fuisse a te sepius eadē iterari & de eisdē sepius du
bitari ob id statim somus cōtrouerſie ueſtre capita p̄currui an. s. ī primis respōsio
ribus aliqua deprehendi possent quibus mōstrare fuisse quate ep̄stole satis ī parte

factum anteq̄ scriberetur. Succellit ex uoto res tantaq; repperi ad propositum faci-
 entia ut si non uerbis quantum fieri potuit obiectionibus ultime epistole responde-
 rim a deo ut ipsarum nodos ex priorum questionum tuarum solutionibus apertos
 magna ex parte possis agnoscere. Addidimus multa a magnis etiam auctoribus p-
 testimonio petita quæ omnia non alia de causa factitata a me existimare te uelim
 nisi ut tudium insolentiumq; philosophæ & maluolorū iudiciis occurrerit ad quos
 forte cum peruenisset fama quartam te ad patrum meum super ea controuersa
 dedisse epistolam cui non responderet tubissent actutum sententiis (qui blactroni-
 bus & inuidis mos est) alia quapiam de causa q̄ iusta nō esset referbere picū non
 curauisse. Alioq; mi. Antoni etiā a principio susceptū opus libentissime omissem
 Tum ut cōtrouersiis a quibus abhorrens sum & si iustissimā cām agerem nō uider-
 rer initiari Tum ut a uero philosophæ tramite nō deuiarē quem post equos & ar-
 ma (& si quosdā litterarū flocculos a pueris olsecerim) post magnorū ducum cōmet-
 tia Io. paco patrio Ioāneq; mainardo nostro ducibus metiri cecepi quādo nature
 notitia nō ad litterarios desudādos agones. sed ad nature ipsius cōdōrē agnoscen-
 diū ordinē philosophorūq; cōmētationes suapte semp̄ sponte inuitare nos debeant
 ad pensissima diuinosq; eloquiūq; uestiganda sensa: hic studioꝝ osum finis his no-
 bis iter reuelatur ad celum si tam ea nō glorie nostre captādē gratia excoluerimus
 sed ut deum nostrum & facilius cognoscere & seruentius amare possimus. Ut inde
 promptius q̄ mandauit faciendā prosequi amur q̄ q; docuit uitandā fugiamus. En-
 tibi cām suscepti huius mihi oneris teq; negotiū explicatā iustissima est ut uidet̄
 iccirco equo a te aō pferēda quinetiā arbitrari forte potui ut his nō si un possēm ue-
 lum intemētis i a uisitata mihi iā recū cōtractaq; ferrariē beniuolētia cōfirmāda.
 Nā eū primis diebus istuc appulsem q̄ es hūānitate me iudere dignatus es. Atq;
 interloquēdum de litteris deq; morte patrii ac eius operibus multis incohatis nec
 consumatis percepta opinione mea respondendi. l. tibi soluendiq; argumentatiōes
 tuas tantum ab fore ostendisti ut offenderens ut etiam quod factucus etiā laudare
 ris: Sed ipsum iam negotium agredientes prime obiectioni dissoluendē manus in
 primis admohamur. ea est huiusmodi.

Non ideo dictum est deum ens non esse q; esse in deo pro essentia est: sed quia esse
 nō est aliud ab essentia quod longe diuerium est alioquin ipsum esse lapidis qd̄ si
 bi pro essentia est nec ens esset: nec bonum esse enim lapidis non est essentia sed ip-
 sum sibi & esse suum & sua est essentia cui uel facillimē respondebimus. Sed iube
 bo in primis eorum te meminisse que ab ipso huiusmodi rei gratia sunt perscripta
 ne pugnancia ille uerba protulisse uideretur. In eo quippe cōmentario de ente &
 uno (quod etiam in tuarum obiectionum responsis cōmēnerat) Amelium iam
 hlicum Sirianum compluresq; Platonicos qui deum ens non esse dixere non mo-
 do probauit sed toto tractatu principaliter hoc egit ut non solum ex Aristotelis ue-
 rum etiam ex Platonis dogmate ostēderet deum & esse & dici proprie ens. Sed &
 abquam loquutionis rationem esse monstrauit quam qui. sequeretur non absonū

Prima obie-
 ctio.

Prefatio que
 dam.

Amelium
 Lamblicus
 Synanus

Dionysius
Thomas

erāt a ueritate deum appellatione entis esse maiorem Atq; ob id hoc a se factitariū est ut & Dionysii auctoritatis & Thomæ ratio haberetur ne omnino ut eius uerbis utar insanire uiderentur doctissimi sanctissimiq; uiri qui id dixerunt Deum. C. nō esse ens. Sed super ens quam sententiam alter males repetiuit alter quandoq; ulur pauit: Sed readeamus ad nos. Cum ergo hoc modo Deum ens non esse dictum sit hac rōne id prolatum assensum quod esse in deo pro essentia sit, cui opponis nō hac sed illa assertum ratione quod esse duntaxat non sit aliud ab essentia, duo hec diuersa esse penitus existimans ego uero alteram alterius dicti apentionem dilucidationemq; esse contendo. Cum enim dicitur ens non esse deum quia i eo esse ab essentia dissepatum non sit nil aliud assertur q̄ esse in deo esse sibi pro essentia: nec per hanc orationem. C. esse in deo non est aliud ab eius essentia iudicatur nobis eēntiam in deo esse ut per uerba illius contra quem argumentatus es liquido perspiciatur nam tuam obiectionem patrius confuta uit quæ hanc ipsam materiam concecebat sicut in d. n. Platonicū cū id aiūt intelligūt eē i deo eēntia & eē sed i eo nō dif ferre. At esse in deo locum cum habere quem in rebus aliis habet essentia ut ei pro essentia nihil sit aliud q̄ ipsum esse q̄ autem incongruum omnino credas ipsum lapidis esse nō posse dici ens & bonorū mutabis forte sententiam si consideraueris q̄ a Thoma aquinate qui quasi controuertit iudex a uobis alcius est in prima parte summe questione. xlv. articulo quarto dicantur palamque cognosces ipsum esse quod in essencie compositionem cadit nec ens nec creatum appellari debere & quando formas omnes non subsistentes & accidentia ceteraq; id genus magis coexistentia & concreata q̄ creata & entia nuncupari posse pronunciet. Quapropter ab eius sectatoribus potissimum Capreolo cum de entis & existentie distinctione sit questio esse ipsam creaturarum rerum nec in uerorum entium nec in creaturarum numero recipitur q̄ si entis appellationem non suscipit proculd ubio nec bonicum ens & bonum se mutuo consequantur pariq; a rbitu reciprocetur.

Thomas

Secunde obiectionis solutio.

Thomas

Secundo loco hunc in modum argumentaris h in negationibus & priuationibus quid sint queri non potest cum igitur sint non satis est ad questionem quid est hoc mandam scire rem de qua queritur esse sed amplius scire oportet & esse & aliquid esse querenti igitur quid est ridicule ac irrationabiliter responderetur ens aut aliquid siue ens primo modo siue secundo modo capiatur. Quod si queratur quid sit peccatum uocabuli potius est questio q̄ rei: Cui obiectioni respondemus non illum unq̄ dixisse in priuationibus & negationibus non posse queri quid esset. Sed non posse respondere quid Thomæ grātia protulit quem te super hoc dubitante i prioribus epistolis uerum ne scilicet esset an falsum citauit his uerbis uerum esse latearis oportet nisi deferas tuum Thomam quod & nos etiam ab egidio romano in secundo commentariorum libro i theologicas sententias assertum esse reperimus satis enim est ad questionem quid est formandam scire eam rem esse de qua sciscitatur neq; necessarium est ut qui quid res sit uestigaturus est sciat rem esse aut aliquid primo modo sed secundo tantum hoc est eam esse. Quod si contenderes te

Thomas

Thomas

Egidius

Thomas

intellexisse questionem eam formari posse cui potest affirmatiue & recte respon-
 deri primum si putas questionem illam non posse recte formari nisi res de qua
 queritur sit talis ut per eam questionem illi reddi responsum queat tecum non uenio
 Aristotelis enim sententia est peccantari posse censuras sit nec ne centa urum ta-
 men tale non esse ut per eam questionem an est possit responderi cum mera sit label
 la merum signum. patet quoque aduersus si credis hoc idem querentem nosse
 oportere nam plus scire eum non oportet (ut ostendimus) qui recte quid si res per
 cunctatur: quod eam esse qui ergo nouerit rem esse aliquid non ridicule responderet
 eam esse aliquid nescienti cuiquam & de hoc peccantanti qui uero interrogationi
 bus quid res sit eos docere non conseruerim eam uel ens esse uel aliquid ut absolu-
 tius respondeamus euenit nam exploratum habentes eam esse aliquid adhuc qua-
 le nam ens esset timarentur eorum igitur non solum expresse petitioni. Sed et ue-
 stigandi desiderio satisfacimus cum conceptas & non prolatas questiones ipsorum
 nostris responsonibus preueniendo dissoluamus uerba uero illa quod si queratur quid
 est peccatum uocabuli potius est questio quam rei que illius obiectioni contra te facte
 fuit. Cum enim tu prius responsum non multum momenti attulisse uideam ar-
 gumentatus esses ex Thomae sententia. ens uidelicet iuxta primum modum uoca-
 ri quod questionem quid est responderetur querentis quid esset quod mundum con-
 seruaret & moueret rationaliter deum respondere ex quibus colligebas deum pri-
 mo modo esse ens & aliquid respondit ille uide quantum fallaris malum secundum
 Tho. tale non est ut querenti de eo quid sit possimus aliquid respondere uel ens &
 tamen querenti quid est peccatum respondere possumus quod est malum ideo ni-
 hil tibi tua suffragatur responsio hec scilicet quod si queratur quid est peccatum
 uocabuli potius est questio quam rei. Nam non nimis est questio nominis (quod quod & hic et
 ibi diuersa ratio) quid est quod mundum gubernat quod quid est peccatum cum ille qui
 mundum deus. scilicet quiditatem ut recentiores loquuntur non habeat quod & om-
 nes preter eos qui in predicamento collocant aperissime confirmant. Et ut sanctus
 simus ait Dionysius nostra post apostolos princeps theologie ipsius nec nomen est
 nec definitio quibetiam nec illis que antea dixisti tuum hoc responsum consonat
 quando prius malum ipsum non esse nihil sed positium aliquid dixeris nunc ue-
 ro ipsius nominis tantum formari questionem confitearis.

Aristoteles 7

Dionysius

Opponis tertio his uerbis si aliquid est ens ideo iuxta positionem tuam est ens quod
 esse est secundum rem aliud ab essentia aliud est inquis humanitas aliud homo
 aliud album siue albedo aliud res alba igitur si idea est ens ideo erit ens quod esse idee
 est aliud ab idea. Idea autem deus est esse igitur idee est aliud a deo est igitur in deo co-
 positio secundum rem non solum secundum rationem. Quibus dicimus iam responsum esse.
 Nam cum eodem fere modo quo nunc es usus in tertia epistola argumetareris respo-
 dit ille compositionem illam entis & essentie in diuinis secundum rationem esse non secundum rem.
 huius igitur hypothetici syllogismi quem adducis. primam propositionem ueram esse iudicamus

Obiectio ter-
 tia.

Solutio

nam & si in creatis rebus essentia ab esse re differat non ob id sequatur necessariū est quicquid quoquomodo dicens possit ex essentia & esse siue existentia tanq̄ ex partibus componi ideo igitur quæ creaturarum rerum exemplar est essentia & existentia re distincta non conueniunt. Sed hec a nobis in ea sit compositio .cum illam ut exemplarem causam essentiz & entis siue esse & existentiz quæ in creatis rebus inueniuntur perpendimus quam compositionem pariter & distinctionem simplicissimis etiam rebus applicamus & secundum rationem quando eam intellegimus nos sicut habere fecit uocamus hanc peripatetici frequentissime usurpant uulgatam ut inquit ille ab antipatro repetitam a possidonio commemoratam in epistolis a seneca .ea propter hunc in modum ideam secundum rationem ex essentia & existentia dicere possumus esse compositam & ens uocare eam .i. ut exemplarem creaturarū ex esse & essentia re differentia compositarum considerantes .quam compositionē in deo non ponimus quando eam non ut aliorum exemplar sed ut in penitissimo sue diuinitatis recessu se ipso fruentem contemplamur.

Peripatetici
Antipater
Possidonium
Seneca

Quarto obie
ctiōis solutio

Quarto inquis iuxta denominatiuorum definitionem unus ab unitate denominatum est deus autem iuxta tuam positionem ex similitudine unitatis .unus dicitur non ergo ad substantiam dei spectat predicatio qua platonici dicunt deus est unus pterea cum dicimus deus est unus non quid sit sed quo modo fit significari putas .modus autem ex accidentium est genere non igitur uocabulum unius i deo substantiuum est q̄ uel platonicans sectam non deduxerim uel grecam linguam ignorem non enim id satis est ad tutandam academicorum disciplinam . Sed facilis responsio cum enim dictum sit platonici unum quod de deo enunciatum esse substantiuū & non denominatum tantum probe assertum est & iterum cū asseueratum sit unum dici quia unitati similis sit non est incongruum .nec propterea dici potest non esse substantiuum nam & si nomen aliquod ex rei cuiuspiam proprietate aut similitudine cuiusdam adapretur non ob id sequatur necesse est nomen illud non esse substantiuum quando id pro substantiuo nomine accipiat quod non per modum adiacentis sed p se stantis significet unum uero quod de deo predicatur per modum non inherētis sed stantis intelligi a deo clarum est ut probatione non egeat habes itaq̄ proprietatē a qua nom̄ cui applicatur non auferre hoc quod est esse substantiuum nam Thomas tuus iuueno noster cum i locis aliis tum in prima parte illud id quod significandum nomen imponitur ab illo a quo imponitur differre refert uerbi gratia hoc nomen lapis ad significandum substantiam illam que sic nuncupatur imponi ab ea item proprietate sibi cognata qua .i. pedem ledit uocitari edisserit unde & alio loco docet a gr̄maticis fore usurpatum ut scribant nomen substantiam cum qualitate denotare quod & Ioannes Scotus libro primo cōmētarij suoz i insas affirmat .unū igit̄ mi Antoni cū d deo enūciamus ut re & ut substantiuū nomen ē enūciamus qa .i. p modū stātis & cōcipimus & pdicamus .rursus cū ab unitatis similitudine eiusq̄ pprietatibus positū dicimus ueritati

Thomas

Io. scotus

quantum fas nobis est propinquamus quia scilicet conuenienti uocabulo utimur ad indicandum quod longe ineffabilem illam super omnia creata deitatem cum ita otum quod sunt principium sit quemadmodum numerorum otum principium unitas est et hinc uerbis etiam colliges alterius argumenti tui solutionem de modo quod de genere dumtaxat accidentium esse profanis posse scilicet in hac predicatione: Deus est unus quomodo deus unus sit significari & nihilominus unius uocabulum in deo substantiuum est, si a quo auspicietur nomen & ad quod denotandum rei tribuitur consideraueris potes etiam breuiuscule ex uerbis patris solutionem tue dubitationis agnoscere. cum ait quomodo tu platoniorum potiusquam Dionysii rationem sequi me dicis cum nec Dionysium nec platonicos ut magna etiam uoce gloriaris unquam legeris: At scias idem esse apud platonicos dei Typum esse unitatem & apud Dionysium deum unice esse omnia expeditiorem solutionem non possit quisquam recte desiderare nam cum dei typum esse unitatem dicitur ad similitudinem & modum cum uero fertur deum unice esse omnia ad substantiam referendum est que tam esse eadem penitus asseueratum est quin etiam apud grecam linguam quam ille probe nouerat abstractum concretum significari quandoque potest eadem uoce.

Ad quinte dubitationis tue solutionem afferendam non opus est multis. Aut ille si deus non esset & aurum esset esset aurum & non esset aurum. Tu addis hec uerba igitur esset aurum quid si diffinitio ueni constat erit uerum nulli quadrans idee adde obsecro & hec pauca que scilicet ex eius uerbis sequi dixit & agnosces quomodo erit uerum nulli quadrans idee. Quid in quam impossibile. scilicet impossibile parit & ideo non mirum est si ex propositione tua impossibile sequi facias que quid uolueris: Nam si deus non esset & aurum esset erit uerum nulli quadrans idee cum ex impossibili gignatur impossibile his non solum dialectici sed etiam theologi ad stipulantur. Si enim Ioannem de bachone carmelitam interroges an fieri possit ut aurum sit & deus non sit in primo sententiarum respondebit tibi non aliquam omnino rem qualiterque ea sit intelligi posse nisi prius deus intelligatur. cum autem de intellectu cunctarum rerum sit colliges tu an extra omnem controuersiam etiam apud nouitios dialecticos pronuntiarum possit aurum esse & deum non esse fore impossibile. Sed de hoc iterum in calce operis uerba faciemus hinc Cardenalem cameracensem postea consulueris. audies hominem in omni etiam philosophia exercitatum in primo commentatorum in sententias dicentem ex quolibet impossibili contradictionem sequi.

Sexto loco dixisti si neque uerum neque falsum esset sedete locratem quod ille asseuerat eo quod necessarium non esset defendere te posse non in quolibet negationem ueram esse uel affirmationem cum in quolibet aut una aut altera necessariam non habeat ueritatem. quam obiectionem soluentes responderemus orationem hanc Socratem scilicet sedere ueritatem aut falsitatem quantum de se est sibi non necessario determinare nec propterea sequi de quolibet affirmationem ueram non esse uel negationem uerum tamen si eo modo quo ipse docet intelligis

Solutio breuis ex uerbis patris.

Solutio quinte obiectionis.

To. de bachone.

Cardinalis cameracensis

Solutio sexte obiectionis

negare etiā poteris in quolibet sic affirmationem aut negationem ueram esse ut al-
tera pars necessario uera sit ait enim me sedere aut uerum aut falsum semper est
quia semper ego aut sedeo aut non sedeo & quod dicitur me sedere nec uerum nec
falsum hoc est propositionem hanc ex se sibi nec ueritatem nec falsitatem determi-
nare quod faciunt propositiones necessarie. Sed cum fieri possit ut et sit uera cū .i.
sedeo & sit falsa cum nō sedeo ex se ipsa ad utrūq; indeterminata est.

Septima ob-
iectio & solu-
tio.

Preterea aduersus nōnulla eius uerba de bono & malo uero & falso que i rebus et
anima fore protulerat inflas hoc modo. Si bonum & malum sunt in rebus uerum
& falsum in anima ubi est tua affirmationis & negationis oppositio negatio enim
nihil ponit quomodo etiam chymera in rebus est & anima. si est omnino non ens
& falsa cum non ens & malum mutuo conuerti putes. Sed oro attendas animad-
uertatq; malum & bonum ea ratione in rebus etiā pronuntiari quia attendant cir-
ca ea res quomodo uerum & falsum circa animam non est enim uerum & falsum in
rebus ut scribit Aristoteles sexto prime philosophiæ libro sed in mente nec propæ-
rea sequatur necesse est ut res quæ omnino mala est res uera sit uerum etiā illud et
falsum de quibus eo loci mentionem facit Aristoteles complexa sunt nec item sequi-
tur si bonum & malum in rebus sunt ob id ea opponi non posse cōtradietoria quia
malum quod in rebus esse pronōnatur nō ideo dicitur i rebus fore ut illud aliqua
esse rem intelligatur sed quia antèditur cōsideraturq; circa res ipsas hoc est i quātū
res perfectiōibus priuatur & ut non bona sint efficit chymera uero ipsa i rebus nō
est quia oīo nō ens est & omnino mala tamē si fieri possit a natura ut esset res est
& bona falsa autem est quatenus nihil omnino existens & nulli quadrat idē nec
etiā eam in anima esse affirmamus sed ipsi chymera notionem que ut res quedā
est bona est & uera falsa uero quatenus chymeram representat cum ipsa chymera
& nihil sit & mala .

Octaua ob-
iectio cum so-
lutione.

Probare possi hec credidisti cecitatem esse ueram quod ille negauerat & si cecitate
esse cecitate uerum esse nec esset inficiatus nec concessisset . Sed ea longe diuersa
esse dixisset huncq; in modum argumentatus es si cecitatem esse cecitatem uerum
est & quis non uideat cecitatem esse ueram idem enim sunt sola enim cecitate pos-
sita ponitur hoc quod est cecitatem esse cecitatem & ablata aufertur unde eadem
ratione Socrates & Socratem esse Socratem idem est & eadem generatione utrū-
q; generatur & per se deus quoque ē deum esse deum idem utrunque enim eret-
num & prima ueritas. Ego uero nūc Antoni cōtra contendo queq; eadem esse affir-
mas inficior nam uno eorum quem tu affers posito non ponitur reliquum necessa-
riam sola cecitate posita nullo intellectu considerante cecitas quidem est non
tamen erit hoc quod est cecitatem esse cecitatem quapropter etiam soluitur argu-
mentum de deo & de generatione Socratis. nam Socrates per se generat non hoc
quod est socratem esse socratem cum complexa nō generetur. licet quoq; tibi con-
donarem ea esse idem adhuc non sequi dicimus quod colligebas ob diuersum mo-
dum significandi complexæ scilicet & incomplexæ cum nullius sane ualoris esset

hec argumentatio cecitas & cecitatem esse cecitatem sunt idem sed hoc est uerum igitur & illud quia pari pacto sequeretur hoc est complexum igitur & illud quod absurdum est cum cecitas nomen sit simplex non complexum aut enuntiatio aliquid aliud igitur est cecitatem esse ueram aliud cecitatem esse cecitatem uerum est.

Et quod hec pro patris defensione sufficeret attamen ne credas plures tutamur prugnandis modis deesse utque absolutor ueniat ad te responsio scias uelim iuxta Gregorium ariminensis sententiam dicere me potuisse & si cecitate posita poneretur hoc quod est cecitatem esse cecitatem non propterea corrogari colligique necessario ea esse idem negat enim hanc consequentiam & multas huiusmodi omni alio a deo circumscripto deus est ergo deus est deum esse. Cardinalis quoque cameracensis negat omnes orationes in quibus aliquid enuntiatur de oratione infinitiua significatiue accepta easque & falsas assertit & incongruas quod in suo primo sententiarum libro uideretur licet.

Conquerens deinde falsum cum hac conditione diuisum non debuisset pronuntiare si hoc est quod diuisum est idque habet uerbis enarras si falsum omne simpliciter diuisum est quod probatum esse non negas dico non dubuit falsum quidam cum hac solum conditione diuisum esse hoc est quod diuisum. Si enim omnis homo simpliciter absolute est risibilis conditionem non oportet adiungere qua restringas dicens omnis homo est risibilis quod diuisum est homo nec propterea restrictio debuit adungi quod non omnia falsa sunt equaliter diuisa aut falsa nec enim omnia entia sunt equaliter bona absolute tamen bona sunt omnia. Sed diligenter eius uerba perpende quibus poteris omnem scrupulum & dubitationem absicere. Air ille omne falsum diuisum nec est falsum ex equo falsum quia non est falsum ex equo diuisum cum equo falsa non sunt que non sunt necessario & temper falsa & ea que temper & necessaria non falsa sunt recte igitur Antoni dictio illa quod diuisa adiecta est propterea que non temper & necessario falsa sunt que falsa et si uera fieri uniri que possunt uel nature uel artificis opera quod & tu in secundis obiectionibus dixisti uerum tamen quod diuisa tandem falsa temper uero falsa sunt ea que nunquam in amiciciam redire possunt ut in secundarum responsione obiectionum habunde uisitur. nec similitudo de entibus & de risibilitate tibi impendio suffragantur. Nam entia sunt temper & absolute bona. licetque non sunt equaliter bona alieque aliis magis boni rationem participant tamen temper & necessario sunt bona quatenus enim entia eatenus bona nec possunt fieri non entia & non bona nisi redigantur in nihilum. Sed potest commode de falso & diuiso quod in complexione consistit non diuisum & uerum fieri. similitudo ergo non quadrat: Nam licet non omnia falsa equaliter diuisa attamen quatenus falsa & non unita & non uera sunt. Adde quod parum turbare nos debuit hec obiectio quis enim ambiget pronuntiare posse hominem qui absolute & temper risibilis est cum hac conditione risibilem fore quod diuisum est homo an improbabitur hec loquutio a uiris doctis homo tandem risibilis est quod diuisum hoc est.

Decimum obiectionum tuarum caput nihil aliud contra eum assertit nisi facile constare potuisse quod dixisti si ratio contrariorum motuum satis ei fuisset intellecta

Gregorius ariminensis.

Cardinalis cameracensis

Obiectio nona & obiectionis solutio.

Decime obiectionis solutio

at ille nisi exiitit consequens e te non probasse quod totiens sequi dixisti. *f. ex* contrarietate prosequendi & fugiendi contrarietatem boni & mali inferri inquitens nisi si bonum qua ratione bonum sit expetendum malumq; fugiendum finq; fugere & appetere contraria quomodo ex hoc sequi probas bonum malumq; esse contraria hoc e quod tibi probandum e ad quod tamen probandum neq; ullum unq; uerbum fecisti neq; nunc facis hec ille negans. *f. formam* argumentationis tue & hac foetasse de causa cum appetere ipsum & fugere non sint proprie motus cōtrati ex quibus contrarios esse terminos colligi possit & etiam ab iplo Aristotele mutatio/ num aliqua contrarietas assignetur (exto physice auscultationis libro quorū con/ trarii non sint termini sed contradīctōni ens. *f.* & non ens quando generatio ab nō ente ad ens proficiscatur. corruptio ab ente in non ens procumbat. Tu uero hanc iterum contrarietatem boni & mali protraxisti nec aliam adduxisti probationem rationem potro contrariorum motuum diligenter illum prospexisse etiam ab ipis ut aiant unguiculis non ambigas quinimmo sepius nō modo tuas aduersus eum de hac contrarietate rationes propulsauit sed etiam contra te egit quando in secun/ da epistola deduxit hanc tuam probationem non solum inferre malum & bonum esse contraria sed contradīctōria esse contraria secundo cum tela tua in te reuol/ rit hoc modo bonum & malum secundum te sunt contraria & utrunq; contrariō/ rū est aliquid posituum & secundum te non ens est bonum ergo secundum te non ens est aliquid posituum & aliquid & ens conuertuntur ergo secundum te non ens est aliquid posituum.

Aristoteles

Vndecime
objectionis
solutio .

Boetius

Cum in tertia dixisses epistola defugere eum ad simplicium reliquis latinis inter/ pretenbus quantum ad oppositionem boni & mali pertineret respondit ille quasi mirabundus cur tu qui boetianus esse soleres & barbarorum imitor eos tunc rades/ res qui posthabitis latinis interpretibus grecos sequebantur interpretes uel commo/ distime innitens te sentire perperā si grecos philolophos magnificandos non esse duceres quos Boetius quē magno habes in precio summo in honore semper habuisset hisq; & preceptoribus & ducibus usus esset quibus replicastem non esse admi/ ratione dignam quā quis dixeris latinos non negare Aristotelem quem simplicius non negaret &c. Sed mihi non uidetur Simplicium negare Aristotelem cum recte in/ terpretetur nec apparet latinis interpretes euariare ab Simplicii sententia quādo eam tota mente complectantur & exequantur operibus si demitatus est negatum a te latinos expositores Simplicium non sequi in maiore sortis stuporem incidisset si te latinos nō negat Aristlo. quē negaret Simplicius potuisse intellexisset porro Sim/ plicius quicq; illū sūt sequi Aristlo. mentē plane elucidant cū ea rōne bonū & malū contraria esse dixerit q; alterum contrariorum semper habeat rationem mali & de/ ficientie quo circa primo physice auscultationis libro contraria semper secundum melioris priorisq; inuicem rationem compari tradidit Pythagoreos etiam imitatus qui duos rerum ordines statuere quosdam alter sub bono alter sub malo contineret usulque sit in ratiocinatis libris frequenter externis exemplis hanc expositionem

Pythagorei

ut inquit ille Thomas tuus non solum latinus sed & inter latinos precipuus nō solum
 Thomas refert sed & probat cui etiam nos ut egidium i secūdo sententiā & alios mul-
 tos Burleū .f. & eſculanum idem sentiens annumeramus quin etiam & lo. scotus
 chategorias Aristotelis exponens adſtipularur huic noſtræ ſententiæ inquiens ſi bo-
 num accipiatur prout cum ente cōuertitur malū eſſentiā & ſic bono nō eſſe cō-
 trariū. cū. n. utriūq; cōtrariorū extra cōtrouerſiā ſit aliquid poſitiuū necelle eſt ut
 quod nihil ſit i rerū natura quale eſt malū cōtrariū eſſe pronūciari nō poſſit. & li-
 cet malum tu nihil eſſe negaueris ad Thomam prouocās ipſeq; opinionī tuæ non
 modo ſuffragetur: Sed & habūde refragetur quod etiam patruus i margine tertie
 epiſtole ſatis oſtēdit: abre tam fore nō putamus uel pauca obiter etiam & i trā-
 ſcruſu pro patru opinionione perſtringere monſtrareq; nō ſolum Tho. i ea opinione
 fuiſſe ut malū eſſet nihil. Sed cateruatim plures philoſophos & theologos illuſtres
 in hāc ſententiā pedibus manibuſq; deſcēdiſſe. Auguſtinum ſuenuimus de moribus
 manicheorum diſſerētē dixiſſe nullam naturā eſſe malū pauloq; poſt ne quid pro
 natura itellexiſſet foret ambigūū ſubiūxit & ipſa natura nihil ē aliud q̄ id quod i-
 telligitur i ſuo genere aliquid eſſe. Vidimus Egidiū romanū i primo cōmentatio-
 rum libro i patrum ſententiās ſcriptū reliquiſſe malum ſecūdū quod malū putam
 eſſe priuationē & nō aliquid eoq; modo eſſe aliquid pronūciari poſſe quo & ipſm
 nihil aliquid eſſe dici poſſet quādo utriq; poſſunt noſe aliquo nominari. In ſecun-
 do quoq; eorūdem cōmentationū libro malū nō habere ut eius uerbis utar quiddā
 tatē ob idq; nō poſſe reſpōderi queſtioni quid ē affirmari nihilque aliud de ipſo eē
 q̄ nomen uerbaque indēm Aristotelis de mali & boni oppoſitione iuxta patru mē-
 tem interpretatur dogmatique ſimplicii & aliorum proborū Aristotelis interpretū
 cōſentit & .l. propria nō eſſe genera pronūcians ſed aliorum cōtrariorū propriū
 genera dici debere cum alter rationem poſitiuū habeat. altero nō habēte nullūque
 cōtrariorū ſecūdū ſe eſſe nō ens: ſed aliqua naturā & eſſentiam id ipſum Grego-
 rius aminienſis teſtatur i cōmentariis i ſecūdū ſententiā librum malū. .f. ipſum nō eē
 aliqua ut ipſius utar ſermone entitatem ſed putam priuationē hoc idem ſenſit p-
 ſpicac: ſimi uir ingenū Robertus olchot queſtione prima cōmentarij ſuorū i ſecū-
 dum theologiarum ſententiārum librum hoc idem plerique alii iudicauere quos i
 preſentiarum adducere mihi ſcribēti tūbique poſt modum legenti ſaſtidiſſe ſortaiſ
 ſua aſſeret ſatis erit quātum ad plēns negotium attinet hos numerariſſe potūſſimū
 cum alijs obiectiōibus diſſoluēdis de hoc iterum oportuerit uerba facere quando
 illis i locis de malo mēto ſit habita. Sed ut eo redcamus unde digreſſi ſumus Boe-
 tium tātum ex latinis oībus cōtra ſimplicium & reliquos illuſtres interpretes citare
 i iudiciū uideris quem ſi tātum latinorum numero dignaris adſcribere is unus
 erit ex latinis expoſitoribus nō latini expoſitores qui tue opinioni ſuffragari uide-
 bitur. Adde q; nec ille ſi eius mens probe ſcrutetur noſtræ ſententiæ reclamāt cū que-
 ſtionem hāc nec exacte pēſculet nec ultimo timetur iudicio ſed ſolum quid Aristo-
 telis uerba ſtrictē & preſſe a prehēſa expoſtulerit declarat qui mos ei familiarīſſi-

Thomas
 Egidius
 Burleus
 Eſculanus
 lo. scotus

Auguſtinus.

Egidius

Simplicius

Gregorius
 aminienſis .

Robertus
 olchot

mus in primis editionibus fuit opiniones grecorum interpretum uarias secū de editioni demandans scrupulose & anxie examinandas.

Duodecime ob
iectionis solu
tio.

Ceterum probasse non modo illum sed demonstrasse existimo quotiensūq; dare tur bonum & malum esse contraria illico Chymeram aliquid esse i rerum natura absq; ulla controversia pronuntiari posse cuius contra te argumentis hoc tantum respondes non perceptū. scilicet ab eo qua rōne bonū & malū cōtraria dixeris nihilq; aliud pro te afferis quapropter nihil & ego aduersus te agam nisi & uidisse illum & percipisse cuncta quae scripseras & cum collabuit multaque de contrariis dixeras te cōfuisse meum. n. hoc in negotio consilium est ultimas tuas obiectiones in patrum dissoluere eas uero quibus ipse quoquo modo responderat silentio pretere uerum tamen si aliquid non plene ab eo enudeatum tibi uidebitur quod a me & optes & exoptules aperiri desiderio tuo satisficere tentabimus per qua tua argumenta & dissolueno & respondendo pro uerbis uagabimur: non. n. minutula quaeq; uerbum tuotū responsione carete iudicauit inconsonum. latetque ille i primis litteris quedam esse omitta quibus nihil responsum est: ne in leuibus rebus uerba prodigret quedam leuiter tractata ut qui philosopho homini res potius indicandas q̄ explicandas duxerit. Quar uerba sic a te uelim interpretari ut nonnulla quorum conuoluerit nota sunt etiam Gregarij philosophi opere precium nō fuisse abste philosopho nobili aduersus celeberrimum & doctrina & fama hominem adduci qui de rebus altissimis hēret sermonem quique ad ima haec discutienda non sine dispendio conceptorum de rebus difficillimis speculaminum descenderet. De hac tamen tua contrarietate sequenti responsione cum de semiplenis priuationibus uerba fieri non nihil dicturi sumus.

Decimetertie
obiectionis so
lutio.

Miraris pretere demiratum illum fuisse semiplenas a te fingi priuationes quam rem non tam eo tempore q̄ postq̄ iterum id tentare probasti in admirationem conuertisse illum existimo (si tamen ab eo ultimar obiectiones tuae uisae sunt): dixerat ille aduersus te malum est nihil ergo non est semiplena priuatio. Tu uero eius argumentum hoc modo prosequeris egritudo mala est igitur nihil est. non est igitur semiplena priuatio est autem priuatio quedam egritudo non igitur est uel sanitas uel boni cuiuspiam semiplena priuatio sed plena potius & perfecta quod fieri non potest imperfecte igitur priuationes semiplenae sunt ut egritudo taritas. turpituudo cecitas uisus perfecta boni imperfecta haec tu aduerbum: Ego uero mi An toni libere dixerim haec tua uerba uel nihil contra ipsum faciunt quod ut clarius uideas ea sigillatim recensero. Ais primo ex ipsius uerbis malū est nihil igitur nō est semiplena priuatio. Recte ambulat rursus egritudo mala est igitur nihil est: non ē igitur semiplena priuatio huc usque etiam probe progredieris quia egritudo quatenus mala extenus nihil rursus ais est autem priuatio quedam egritudo nō igitur sanitas & cetera usque in finem quibus uerbis falsum meo iudicio astruitur patet tua sit dictum quod ostendere conabimur. Cecitas. n. non solum perfecta uisus priuatio est ut ais sed etiam boni perfecta priuatio dici potest quia totum illud bonū

auferat quod nata est auferre. *i. uisum quod non facit ophthalmia licet etiam illa bonum*
quod nata est adimere perimat illius uero quod non est apta perimere nullatenus
privatio nuncupari possit siue semiplenam siue plenam dicas privatio enim uel ab
*solute consideratur. *i. ut habitum in communi respicit uel ut ad certum & limitatum**
entis genus restringitur puta ad sanitatem totius corporis ad oculum ad pulchritu-
rudinem & cetera id genus primo modo accepta habitum aliquem particularem non
privat quia privatio omnimoda ut Dionysius inquit libro de diuinis nominibus ui-
ribus omnino deficitur secundo modo sumpta quod singularis a Dionysio appellatur di-
stinguente eam contra uniuersalem illum quem respicit habitum privat & hoc mo-
*do huiusmodi habitus cui. *i. obesse nata est privatio plena & non alterius rei semi-**
plena est quis enim dicere audent cecitatem esse semiplenam priuationem homi-
nis uel alterius boni quod esset in homine: privatio igitur absoluta habitum abso-
lute & propria & particularis privatio proprium & particularem habitum respicit
& eius limites non excedit. quapropter egritudo plena privatio est non semiplena
siue toti corporis eam a scribis siue particulari membro febris enim perfecta priva-
tio est illius temperatiue quam nata est corrumpere ophthalmia etiam & si non to-
tius boni quod in oculo est tamen alicuius boni perfecta & propria privatio est quia
totum illud bonum quod nata est perimere perimit quando perfectam oculi sani-
tatem uisum uero non auferat & quatenus ophthalmia nihil aliud faciat. Turpitu-
do etiam quia totum illud bonum quod potest auferre scilicet perfectam partium
composituram quae pulchritudo uocatur adimit perfecta privatio est & sic in reli-
quis considera hoc etiam ex superhabundanti dixerimus cecitas quae cecitas ma-
lum est: quae malum nihil est quae nihil non semiplena privatio quia si semiplena
aliquid posuisti relinqueret quod non facit malum. Præterea nulla privatio in se om-
ne bonum privat actu ergo omnes priuationes essent semiplenae priuationes quod
est contra te quia aliquas plenas aliquas semiplenas esse contendis commoio opti-
ma & necessaria & quod assumpimus hoc probamus argumento cum nullum bo-
num unquam inueniretur si totalis quedam & uniuersalis priuatio in tota natura com-
periretur ut paulo ante ex Dionysii uerbis inuimus: malum enim priuat particu-
lare bonum cum malum in bono sit & uniuersale malum uniuersale bonum peri-
meret si tamen inueniretur quod fieri non potest & sic collige non semiplenas, sed
plenas semper propriorum habituum priuationes reperiri.

Decimoquarte obiectioni quae plures quaestiones continet sigillatim Respondeo pri-
 moque non esse malum boni aliquid relinquere nisi in aliquo intelligas subiecto quod
 malum ipsum non respiciat uel illud sibi cuius habitum a malo ipso perimitur ac-
 cipias: nec illum oppositum habitui quod tamen ei imponis & prohypotesi auctu-
 paris aferuisse: nam ille malum aliquid inueniri quod omne bonum ab eo na-
 cum auferri tollat penitus habunde testatus est cum in epistolarum secunde responso-
 ne te de hoc commouerit hunc in modum scribens hoc certe considerare debuer-

Priuationem
 dupliciter co-
 siderari.
 Dionysius

Decimoquat-
 te obiectionis
 solutio

ras quod de imperfectis quibusdam malis ex ea quam adhuc retinent bonitatis ad
mixtione conceditur ad ipsam in mixta absolutamque mali naturam non esse trās
ferendum. & ut planius veritatem percipias non pigebit explicare uim distinctio-
nis malum bifariam considerari potest absolute primo & sub propria ratione mali
hoc est in quantum nihil secundo in quantum cuiusdam boni priuatio est hoc est
particulare malum & hunc in modum malum acceptum boni aliquid subiectum
dumtaxat relinquit: quod non facit aliud malum quod omnino non ens est & ni-
hil quale chymeram dicimus cum subiectum aliquid aut habitum non respiciat
& hac de causa omnino malum ab ipso & absoluta immixtaque mali natura uo-
catur: hoc inq̄ malum quod ut Dionysii libro de diuinis nominibus uerbis utar
quia subiecto caret nullo modo nisi & nihil existens est Chymera uero & si potē-
tia dici bona possit ob potentiam producendi ipsam quæ in deo est tamē nec ens:
nec bonum denominari potest. Si enim hæc connectio scilicet aliquid potentia bo-
num est igitur bonum est utrumque potens esset in auctorem illius ictus retorquens
aducere eum putarem ut sciretur omnia quæ a deo creari deberent non autem ut
naturæ fieri & etiam quæ corrupta sunt aliquid esse & non esse aliquid. Nam si po-
tentia creatis secundum eum & essent & bona essent. igitur & necessario essent
aliquid: cum aliquid & bonum conuertantur pariter sint ambitus omnino. Quod
uero aliquid esse non posset sic argumentabor ex nihilo aliquid fieri non potest an-
teq̄ creatur chymera secundum te nisi creatur esse non potest creatur igitur ex ni-
hilo igitur priusq̄ crearetur ex nihilo non esset aliquid ob potentiam igitur bonita-
tis quæ in creatore est res absolute bona denominari non potest alioquin ut nau-
storum dyalecticorum sermone utar fallatia secundum quod ad simpliciter cōmit-
teretur Mitto ea consulo quæ afferantur contra opinionem illam de eternis ut ita
loquar quidamibus & ponitur obiecta & si illimet rationibus sententia tua infir-
mari forte posset: latissim enim desiderio nostro si chymeram dici non posse bonam
probauerimus adde q̄ & Auerroem in hac parte imitati dicere possumus ens in po-
tentia non esse ens quando in commentariis in quartum metaphisicos librū par-
titione quintadecima dixerit id quod non est actu non esse ens. Ad illud quod
iungis scilicet chymera ob id ens esse quia licet illa potētia producendi chymeram
in deo sit nihilominus potentiam dei & chimere esse aliam & aliam ratione. Respō-
deo primo negari me posse Dei potentiam & chymera producende diuersas esse
ratione. Secundo licet gratis tibi concederetur potentias scilicet illas esse diuersas
adhuc tua ratio quid probaret? cum chymera ens nuncupari nequaquā possit ob po-
tentiam se producendi quæ in deo esset: cum tantum ablit potētiā illam nec chy-
meram nec aliquid inuinctum chymera enuncitari posse ut etiam distent in inhi-
nitum. Adde preterea exclusa potentia dei & cogitatione nostra chymeram non
esse malam cum malum priuatio sit quæ in subiecto participante bonitatem con-
sistit cui responsum uelim eadem distinctione qua paulo ante cum chymera sub-

Malum bifa-
riam accipi.

Dionysius

Auerrois

iectum aliquid non respiciat sed absolute mala sit licet eam a nobis conceptam. s. ipsam notionem chymeræ quam mēte gerimus ut aliquid esse ita bonam esse chymeram uero ipsam nec aliquid esse nec bonam esse pronunciare possimus.

Præterea gestare uideris non improbatum quod attuleris solumque simplicium id non dicere responsum esse. Item ais non dixisse te sentire Aristotelem omne omni no ens uel per se uel per accidens esse. nec Thomæ aliquid propterea adscripsisse. Verum & si tot ab illo quem defendimus hæc de re dicta sint ut a me uerba fieri opus non uideatur proposuerimq; semel ab eo quoquomodo discussa non retrahere hæc tamen ex superabundanti pro patruo doctorum Simplicium scilicet qui a te sepius in iudicium citatus est contra te sepius testimonium tulisse q; patruus non semel in responsionibus cominatur. Rursum scire uellem an defendendum sit sepeis non omne ens aut per accidens aut per se esse de mente Aristotelis. Ille. n. quinto prime philosophiæ libro secat illud ens in ens per se & per accidens demum in substantiam & accidens secantur quæ priori partitionis membro continebantur cum illud per se in decem partiatur genera quorum unum est substantia reliqua accidentia uellem ego a te nunc libentissime doceri quale nam esset illud ens quod nec per se nec per accidens esset q; si forte diceres diuisionem illi i ens per se & per accidens assignationem esse complexi entis ut in primis obiectionibus prodidi si respondere non dubitarem te id ostendere uere nō posse nec aut Aristotelis quam sententia nec ratione idonea tuam opinionem fulcire cum eo loco Aristoteles ens per se in decem partiatur genera quorum unum sit substantia & nouem accidentia quæ complexa entia fore nemo credit quando aduersum complexa distinguantur eo q; loci Auerrois dicat ens per se diuidi p diuisiones significantes genera predicamentorum distinctio autem non est complexum ens. Sexto quoque methaphisicæ idem Auerrois dicit primam entis diuisionem esse in per se & per accidens prima autem esse non posset quādo eam diuisio complexi entis antealet nec apud Thomam reperitur quinto methaphisicæ libro diuidi ens complexum ut asseruit. Credi uero non potest cum ens primo sit partitum in ens per se & per accidens illudq; per se sit in decem genera subpartitum quæ in complexa esse ostendimus assignari eo loci diuisionem entis complexi quando illud quod diuiditur de diuidentibus membris predicari necesse sit hæc; ob id & si parum ad negotium pertineant dicta sint cum nec illud tuum dogma Aristotelicorum inceptum placitis nec rationi consentaneum primo sicente mihi uideatur quod si forte contrarium proba ueris gratissimum erit a grauissimo philosopho qualem te profecto existimo didicisse non nihil.

Ceterum dixit ille extenus malum priuationem esse quatenus priuatio formaliter erat negatiui cui aduersariis inquiring non constare aliam non esse affirmationis negationisque oppositionem aliam priuationis & habitus. nec propterea si malum esset priuatio boni malum & non bonum conuerti necesse esse quibus responsum

Decimequin
te obiectionis
solutio

Decimefexte
obiectionis so
lutio.

uelim aliam esse priuationis oppositionem aliam negationis nec illum oppositum protulisse sed propterea etiam ueni sequi qd si malum bono priuatiue opponatur malum & non bonum conuerti necesse esse priuatio enim ut magnus ait Albertus libro primo physice auscultationis in quantum priuatio de se uel per se non est eo qd de se habet non esse quimumo & ab Aristotele asseruerat ut in prima philosophia priuationes esse de genere non entium cum priuatio de se sit alterum extremum contradictionis & ideo cum malum sit priuatio boni & consequentio non ens in quantum malum est malum etiam & non bonum conuertuntur malum enim & nihil ut probatum est idem sunt nihil etiam & non ens idem nō ens item & non bonum idem quia ens & bonum idem quapropter rectissime dixit patruus negationem eatenus esse priuationem quatenus priuatio formaliter esset negatio nam & si differant in hoc qd una earum scilicet contradictio medium nō habet ut ait philosophus in libro primo analincorum posteriorum alia uno modo habeat cum fiat simul cum opposito circa idem sibi tamē quantum ad propositum actum det essent idem cum priuatio de se negatio sit & non ens nihilq; ponat quemadmodum probat Thomas pluribus in locis potissimum in tractatu de quatuor oppositis si uero non ens mala si mala non bona ex quibus conrogare potes mali & non bonum omnino conuerti. & ne credas Illustres homines defuisse qui hoc asseruerint Audi Aristotelem dicentē bonum dici equaliter enti Adde igitur per locum a contradictionis malum non enti Audi celebratissimum theologum Anselmum canthuariorum archiepiscopum libro de casu diaboli proferentem hec uerba malum non est aliud q̄ non bonum ex quibus colligitur constantissime malum & non bonum se mutuo consequi.

Albertus magnus

Thomas.

Aristoteles.
Anselmus

Solutio obiectionū que decimo septimo loco continebantur.
Dionysius

Philosophi theologo

Quo ordine in hac obiectiōe dissolūda procedendum sit.

Nulli decimo septimo in loco inter te & ipsum controuersa fuissent si diligentius libellum ipsum de ente & uno anima diuertisses & quæcūq; in eo per scripta sunt cū de gradibus illis deq; ipsa calligine ad quam contemplantibus perueniri datur mētio sit ad memoriam reuocasses uisisses in illis tribus primis gradibus posse de deo aliquid enuncian in quarto minime ibiq; fenestram intelligentiæ librorum Dionysii apertam qua cōmodissime poteras de hoc cōmoneri: nam nec negat ille nec negare posset hanc loquutionē esse uerā deus ē deus eo mō quo nos possumus deum & concipere & enunciare uidelicet in illis primis tribus gradibus constituti sed tertia negat nullum predicatum dei naturam uere posse explicare in illo dum taxat quarto gradu caliginis quod omnes etiam ut mitam theologos philosophi recte sentientes astruerent cum uero hoc nomen deus qd predicati officii gerit in hac ppositione deus est deus non modo diuinam essentiam & naturam non explicet & declarat sed & ab ipsa in infinitū superetur illud de deo affirmari posse negat quartum illum gradum caliginis attendens. Age ergo uerba ipsa examinemus que hominibus mentem testabuntur postea nonnulla adducemus ut planius uideatur an deus & quomodo possit a nobis enuncian deinde ostendemus tuas argumentationes contra eius uerba etiam ut iacent apprehensa nihil concludere. Dixerat ille dici

uerse posse deus est deum item ex sententia Dionysii omni appellatione esse maio-
rem etiam appellatione hac dei quemadmodum in libro de mystica theologia ha-
beatur dixerat alio in loco cum per hanc dictionem deus id tantum concipis quod
significatur per nomen dictionem hanc non habere predicati rationem sed tibi quae
d id esset de quo queritur quid nam de eo enunciarī posset aut deberet non autē
illud quod de alio enunciaretur quare id neq; Simonidi fuisse ignotum aut confu-
lenti cum Tyranno cum item quererēs si deus dici deus non posset an esset aliud a
deo querere a te quid conciperes per hanc dictionem deus quam de deo enūciāres
si nihil conciperes nihil errares: quia nihil dices, Si aliquid conciperes dicere deum
aliud esse ab eo quod tu conciperes & conceptum per hanc dictionem deus expli-
cāres quoniam supra omne illud esset quod a nobis concipi posset haec ille. Crede-
bam ego patere tibi ex uerbis iis uerissimam dubitationum tuarum super hac re
solutionem: Tu uero contendis a Dionysio non negari deum esse deum lege oeo
Dionysium capite ultimo libri de mystica theologia & epistolam primam ad Ca-
ium & tibi palam fiet omni appellatione deum esse maiorem lege item eundē se-
cundo capite celestis hierarchiae & intelliges diuinum hominem nos edocere diui-
nae ueritatis similitudinem sibi omnem uitamq; transcendere nullam hanc experi-
re lucem omnemq; sermonem omnem atq; rationem absq; ulla com-
paratiōe illius similitudine inferiore ex quibus mentem patriui putarim te posse
perpendere ut. l. eo modo dici uere non possit deus est deus ut per hoc nomen de
us uicem predicati generis illud quod per sibi conamur concipere declararetur nō qn
aliquo modo posset dici deus est deus quē admodum dicitur deus est bonus deus
est sapiens. & alie conceduntur predicationes quibus sacri codices pleni sunt in q/
bus quoquomō de deo aliqd enūciatur. Sed illius natura nō explicatur cū ab illis
conceptibus distet in infinitum quemadmodum satis aperte quinto capite libri de
ente & uno patruus ille meus edocuit qui super iis Dionysii uerbis quae a Thoma
adducūt ueluti arbitrabaris loquutus nō est sed super iis quae paulo ante sunt al-
lata. Porro Damascenus in primo libro sententiarum suarū theologiae scribit eē quēdā affir-
mativae de deo dicta uirtutē super excellentis negatiōis habēns uerbi cō si tenebras i
deo dicamus nō tenebras intelligimus sed lucē nō esse. uerū sup lucē lucēq; eē dici
mus cū tenebrae absint quā insam doctrinissimus & deuotissimus parisijs cancellari-
us peractis inq; sic. Igitur quod de deo affirmatiuē dicimus includit negatiōē ali-
quā & paulopost ppea dicit Dionysiu deū negare esse ens sed sup ens esse affirma-
re Deum esse sapientem ait Egidius primo sententiarum libro sed nō eo mō sapiētē quo
nos intelligimus unde dicit hāc eē cōm eue auctoris. xii. metaphisice has q̄ deo attri-
buimus pdicatiōes ppositionibus mathematicis similes eē p̄nūciat quorum more
ea quae intelligimus sunt i rebus sed nō eo modo quo intelligimus cū lineam quae ē i
materia nō ea rōne qua est i materia intelligamus. Sed qd te multis moror cū uel
paucis ueritatibus huiusce quā assensum re certionē reddere possum ut. l. cognoscas
quicquid de deo predicamus longe aliud q̄ concipimus & enunciamus significare

Dionysius

Io. geson can-
cellarius pari-
sien.
Egidius

Christus
Dionysius

Ait ipsemet Iesus christus dei uirtus & dei sapientia & ueritas teste Ioannis euan-
gelio deus spiritus est. Ait Dionysius libro de mystica theologia de deo uerba faci-
ens ineffabilem deitatem contemplans multa que illi predicata que nos attribui-
mus remouens neque spiritus est quantum scire ipse possumus. Vide igitur nolle
Dionysium spiritum eo modo quo nos spiritum scire possumus de deo enuntiare
per quæ ultima uerba legentes edocere uerum fore deum spiritum esse ut chri-
sti euangelio consentiret & tamen non eo modo spiritum esse quo nos spiritum
intelligimus ne dei naturam a nobis per aliquod nomen exprimi uere posse cre-
deremus. Quanta uero sit Dionysii auctoritas quantum ipsius sacratissima do-
ctrina ab omnibus theologis qui pauciorum Gymnasia coluerunt sint data lau-
dibus & celebrata licet putauerim te non latuisse cum tamen patrias in respon-
sionibus obiectionum tuarum inuenerit te inter disputandum Dionysii dicta nõ
magnopere libenter admisisse scias uelim fidissimum illum Pauli Apostoli in
christi fide discipulum extitisse cuius ope deus eum uoluit relictis gentium erro-
ribus ueritatem & agnoscere & sequi & martirii corona pro christi fide donari Gre-
gonium de eius doctrina Martinumque pontificem in sinodo rome contra hereti-
cos celebrata magna dixisse Damascenum aliisque complures summis eum lau-
dibus extulisse ab hereticis eius libros occultatos longo tempore fidelium mentes
latuisse uerbisque fuisse Constantini philosophi qui omnes eius libros memorie
comendauerat: q̄ si a pluribus patribus qui cum hereticis & sacrosanctæ catholi-
cæ ecclesiæ hostibus magna bella pugnarunt Dionysius habitus fuisset quanto ci-
cius eos & facillime quod & tarde & magnis exardatis laboribus postea ab eisde
factum est) de hostibus fuisse triumphum consequutos.

Cōstātinus
philosophus.

Cum uero probare intendis deum dici posse deum ob nominis rationem que de
nomine predicatur dicò te frustra (tu Anton) laborare nam non enuncias aliquid
de deo sed de hoc nomine deus quod ut clarius intelligatur latius explicabo : nam
quetam ego. a. te quid per a quam pro ratioe nominis designasti concipias si nihil
concepis nihil erras (ut uerbis utar patri) Si aliquid concipis quero iterum si conce-
pis tanquam id de quo aliquid possit enunciam. Si hoc modo summis etiam non
erras quia iterum illud .a. uicem subiecti non predicati obinebit si conciperes illud
quod de eo enunciatum longe aberrares tum in infinitum ipse deus maius sit om-
ni eo q̄ potes concipere quem etiamnum Platonius Apuleius in libro de platonis
dogmate indictum appellat & inominabilem ipsi usq; Platonis hac de te uerba sũr
ab ipso apuleio latina lacta Deum quidem inuenisse haud facile est intellexisse im-
possibile omnes itaq; de deo affirmationes improprias esse dicamus quando quod
eunq; non solum dicere sed & concipere uellemus ille in infinitum excedat quan-
etiam non modo in hoc ignorantis & miseria terreno carcere retenti sed nec
in ipsa dei fruitione qua perfecte beamur in oculis constituti comprehendere deum
sed apprehendere tantum ut nostrorum theologorum uerbis utar facultas nobis

Apuleius
Plato

condonabitur. Preterea pugnatè inuicem has propositiones credis scilicet deus est supra id quod concipi potest & aliquid de deo affirmari non potest. & ais fir-
 nis diffinitio supra id quod concipi & argumentum militabit. Sed soluitur cum
 enim dicitur affirmaciones de deo adduci proprias non posse intelligi datur
 catum non reperiri quod dei naturam integre representet hæc uero oratio scilicet
 supra id quod concipi potest nihil aliud significat q̄ deum concipi nō posse & quid
 sit deus non posse sciri. Dicunt igitur hæc uerba non solum quid sit deus: sed non
 posse sciri quid sit. Vim igitur negādi potius q̄ affirmandi obtinent. Sed licet tibi
 dem ut affirment ob id tamen argumentum tuum non militabit alioquin de ali-
 qua re nobis ignota quam quis scire cuperet ac de eius essentia nos percunctaret
 respondere sicutanti possumus est id quod nescimus quod non nouimus quod ad
 huc mente non concepimus nec concipere quimus non uideretur fatissimum peti-
 tioni illius: ut posset hoc dogmate percepto de re illa affirmari aliquid enuntia-
 re sed negatiue nisi forte quis iueneretur qui posset aliis intimare quid esset illa res
 quæ ut penitus hominibus ignota supraque captum cogitationum omnium foret
 ita nec a se ipso aut cognosci aut concipi posset & Simonides igitur & consulens
 cum Tyrannus nouerant dei nomen maximum quid representare & tamen unus
 eorum quid esset deus scire cupiebat alter se scire negauit. Preterea uteris tali con-
 nexione Deus est supra omne id quod concipi potest ergo deus concipi non potest
 alioquin ipsum supra seipsum foret non igitur amari potest nec coli respondet de-
 um a se ipso tantum licuti est concipi integre posse & a nullo alio intellectu. nec pro-
 pterea sequi non posse aut amari aut coli: concipimus enim tantam esse deitatem
 omnipotentia preditam in infinitum creaturas omnipharia uirtute superantem
 ut eam nisi ex effectibus non possumus concipere. & hac admiratione excitati con-
 calefactiq; in eius amorem exordiscimus concipimus effectus. & eum esse sum-
 mum bonum & admiramur & colimus & amamus nam cognitis his perfecte que
 fecit deus ut Themistii uerbis utar in admirationem commendationemq; sui om-
 nium animos atq; ora conuertit: legimus item nos ea que reuelata deus fuit &
 gratia eius prediti fide concipimus id quod concipi ad plenum natura non possu-
 mus super omnia dumtaxat illum nos amare oportere ut tandem fracto huius car-
 nis enigmate possumus eum licuti est summo cum utriusq; hominis gaudio que
 nostra est felicitas contemplari. Rursum ad hoc ut aliquid diligamus non opus est
 a nobis illud perfecte aut uideri aut cognosci aut concipi sed satis est si eum esse uel
 esse tale licet confuse & subobscurè sciamus & hoc uel ex fide uel ex effectibus ita
 q; uel modicæ cognitione preuita qualiscunq; ea sit nobis est satis ad talē rem amā-
 dam possumus enim quamlibet rem diligere nisi penitus eius cognitio careamus
 ex his enim que nouit animus discit ignota amare ut ait Gregorius Thomas quo-
 q; in prima secunde probat aliquid posse perfecte amari & si perfecte noti cognos-
 scatur & exemplum de deo inter alia proponit.

Simonides

Themistius

Vltimo obiectiois solutio

Postremo ais tantam esse auri potentiam putasse patrum ut uellemus nollemus uel te uel animo ex necessitate deum secum traheret. Sed non tantam esse auri potentiam mi Antoni sed impotentiam opinatum non modo sed certiora factum eum credi deum ut nec ipsum aut eē aut intelligi posset autem semoto deo: sit q̄q̄ te ad Ioannem de bachone relegare possem cuius in dissolutione quinte obiectio: nis mentionem habuimus tam & si quando tu patrii argumenta recenses quibus astruerat deū nō eē & auy eē pugnare suicō nihil respōdes uelle dixisti ne caligare uidereris in te luce clariori monstrare consilium est (etiam fortasse te iudice) fuisse opereptecium ut ea dissoluenda susciperes si ualisses sin minime applicare salte manus operi uel fateri (genue eius assertiones ueras fuisse. Argumēta patrii hec sunt que mox declarabo fieri non potest ut aliquid sit si non sit ipsam esse deus autem est ipsum esse. si eni igitur non potest ut autum sit si deus non sit p̄terea si deus non est igitur infinitum est si infinitum est nihil est quoniam si infinitum est finitum non est quoniam infinitum seipsum perimit quemadmodū & alia que contradictionem claudunt si nihil est autum non est fieri non potest ut aliquid sit si non sit ipsum esse deus autem et cetera. Cum ipsum esse quod deus est ut nemo diffinetur non sit cuius participata non modo omnia sunt que sunt: Sed & ab eo dependent & momentis omnibus conseruantur non modo ut omnes theologi presertim Thomas copiosissime docent sed etiam ut a Platone in timo asseruatum est impossibile est autum esse q̄ ipsius esse gratia ipsiusque participatio: ne existit. p̄terea si deus non est igitur infinitum est. entia omnia p̄ter deum finita sunt certique terminis contenta hancq̄ quam habent limitatam naturam dei opere & gratia hēre possidereque haud dubium est quamobrem Platonem aiunt eius sectatores deum i philebo terminum uocasse quia formis quasi mensuris p̄ se sim distributis omnia terminaret: Sed & ait sapientia liber omnia in pondere numero & mensura ab eo constituta. Si igitur deus non sit cuius causa omnia entia sunt finita: nihil erit finitum igitur infinitum. Si infinitum est nihil est quoniam si infinitum est finitum non est quoniam infinitum seipsum perimit quemadmodū & alia que cōtradictionem claudunt. cum probatum sit unum aliquid esse a quo cuncta esse accipiunt & esse finitum eo semoto nihil est nihilq̄ finitum si enim infinitum est hoc est non terminatum finitumq̄ ab illo primo cuius ope & sunt & si niuntur cuncta terminanturq̄. Sequitur infinitum non esse. Idcirco infinitam se ipsum perimit. cum nihil aliud sit dictu in finitum esse eo scilicet modo quo acceptum est q̄ nihil esse nam si nec finitum sit nec deus: extra contouersiam est nihil omnino esse. Hec sunt Antoni que pro patrii aperienda sententia protuli que forte & alia continet dogmata non enim omnium est assequi que ille conceperat. sed qui & alios etiā sub uerboꝝ cortice latuisse sensus existimem illius me hac uerba mouēt quibus respōsionē terminauit. hoc. l. satis credo ē tibi hōi quātū uis ingenio so (sed i accessa desideramus & teneamus q̄ interpretis officio sūgēdo scripsimus q̄ cū

Thomas theologi Plato

Plato .

Liber sapientie,

sacrificiis meam quoque claudens responſionem adductis prius quibusdam quæ et
 patri sententiam roborant & meam in eius uerba quam ante protulimus inter-
 pretationem confirmant pariter atque elucidant. Nam deficiente primo necesse est oia Rônes ad p
 illa quæ ab eo procedunt inserire ut ex Aristotelis octauo physice auscultationis li- postum ostē
 bro colligitur Deus autem teste eodem philosopho est principium uerum a quo dēdū
 sunt omnia alia uera ergo sublato deo oia uera pite necessarii ēssed si uera tēdūt i Aristoteles
 nihilū entia pariter ab interitu non uindicantur cum æquali ambitu coment.
 Item amoto illo qui rebus & esse cōmunicat & uiuere quis periturus eas met res
 omnino non uideat Deum autem id rebus ipsis condonare facta est Aristotelis pto Aristoteles.
 libro de celo qui addit etiam quibusdā dārius quibusdam obſcurius esse illud cō-
 municari. Preterea quicquid regitur ab arte prime cause pereunte illa procumbit
 Totam uero hanc machinam a prima gubernari regiſque causa testatur Auerois in Auerois
 secundo prime philosophiæ libro sub qua & aurum contineri cōprehendiq; nemo
 potest ambigere. Plura alia possem in medium afferre ex sacris codicibus ut multa
 de ipſo euangelio multa ex apostoli Pauli sacratissimis dogmatis plurima ex aliis
 ut ex Gregorio qui cuncta dixit in nihilum decidere nisi ab omnipotenti deo cōfer Gregorius
 uarentur. Ab Augustino super Genesim & ex S. Thoma. & a Io. scoto in tracta- Augustinus.
 tu de primo principio quæ tam consilio pretereo quando probasse id naturalibus Thomas
 rationibus quas exposcere omnino uidebaris philosophorumq; gentiliū documen-
 tis sat sit quod tu probari posse ab eo nequaquā credidisti. His igitur omnibus q̄ pre
 fati sumus putaueram bonis ingenis extra contouersiam futurum omnes patri
 opinioniones sans fuisse defensas etiam fortasse te iudice. hac tamen scripsimus nō ut
 tecum confingeremus. scripsimus etiā inuicē quod & Ioannes mainardus noster & Io : mainar-
 Christophorus taxolus Mirā dulanus cuius nō & medicus atq; tuus olim auditee dus
 testari possent scripsimus quoque citra odium cuius tibi argumentum maximum eē
 potest cum si quid honori tuo uel aliqua ex parte detrahens chartis traditū iudica-
 ueris tuo illud arbitrato priuſq; ad aliorum manus respōsio perueniat dispōturus
 dempturusq; sum & quod perlibenter cum te ut hominem diligam ut philosophū
 obſeruem ut christianum colam quod si mei erga te animi periculum facere collu-
 buerit uerbis facta preponderasse percipias. Christopho-
 nus taxolus .

FINIS.

Lluſtri principi ac domino suo singulari comiti Io. franco Anto. fa
 uentinus. S. pl. legi miſſas ad me in patri tui ſcripta defenſiones: in
 i quibus magnam rerum doctrinā & admirabilem ingenū ſolertiam
 plane deprehendi: ſumq; in uentionibus tuis munificē oblectatus nō
 ſolū p̄pterea q̄ uideo bonas artes tutores optimos ac patronos ali-
 quādo habituras: quibus a tenebris a barbarie uindictur: uerū et eo magis q̄ de te si
 philoſophari pergas nescio quid magnum ac grande mihi facile pollicetur uidebit

posteritas me nihil mentitum si uixeris: deus modo uitam longiorem prebet qd ad me attinet equidem non improbabo: quæ in patris defensionem subtiliter quidem & acute scripsisti: neq; enim si pater uisisset disputationem tam ceptis magis ultra protraxisset quemadmodum in postrema oppositione mea sum illi plane testatus: qui per intermicium respondit se quoq; nihil amplius scripturum: cau se igitur iudices fiant qui legerint: Quod si ea que probe meditatus es impetulo ribus danda censuisti saluo ac integro amici honore id fiat: quemadmodum promissisti. Sunt quidem nonnulla in libello uerbarque aliquid habent aculei nec omnino parum: a quibus facile potes temperare si uelis sensu rerum nihil i mutato: Quod si feceris ut spero non erit ingratum: Causam meam uideor mihi satis abtū deq; tutatus & in dies facile tutari potuisse: Sed disputationi modus iam esto: Ceterum Comes illast ris putes uelam me tuū esse ac semper fore: quo uti postui arbitratu tuo: bene uale ex ferraria die. xvi. decēbris. Mcccclxxxv.

i
Iohannes franciscus Picus Mirandula Antonio laentino philosopho insigni. S. P. Satisfactum est abunde tuis uocis: Satisfactum pollicitationibus erga te meis: quom uerba cūcta: q̄ uel aliquid aculei gestare uidebantur de dictatis nostris ademerim. Paroēdū ē impetui animi: sicubi forte actius actum ē q̄ oportuit: Cōdonādū ē aliqd iure defensionis: & eo magis cōdonādū quādo cōe sere uisū: eoy; sit q̄ cōmētariōibus suis uel accusant aliquē uel se ipsos aut amicos excusant illos ad quos scribūt insectari maledictis: scilicet petere: probis laceessere: atq; id genus cetera ppetrare ab officio boni hominis alienata: quibus nos (testem te cito & iudicē cōstituo) esto abstinimus decēq; sūmū aut circiter uerba nō nihil aculeata tuo nutu (saluis tamē sententijs) amouimus: neq; aliud cōsiliū elucubrande cōmētariuncule credas uelim: q̄ ut sine tui offensa potū patris defendere: quinimo maluissimē scriptis nihil iter uos discorpatū fuisse: ut pelus mihi scribēdi hac de re fuisset aditus omniq; occasio sublata. Nō. n. pot uel q̄ difficillime pot litterar; negotiū agi i alteratione positū oī iter scribēdi prestito honore illis ad quos uerba sunt alioq; debito: Adde q; uix sine quodā ai timore: q̄ magnope uitādus ē id muneri obui. Quod uero de causa tua tutela dicit hoc ipm de nostra dicimus. Sed hactenus de cōrouersia: sūto uerrecte scripsisti: qui legerint iudices mō hi docti sunt. & neutre parti affecti aut si amore cuiuspiā nostrū teneātur ardētius ad minus oculis eoy; p̄stigiū a mor nō faciat: Ceterū multū mihi tribuis uel parū meriti: magna qd me tibi p̄mittis si mō p̄gi philosophari. Sed uereor mi Antoni ne ab hoc philosophiæ studio d quo missionē licet oio tempem aut forte desistam: dicit tibi de hac re qd sentio afferri. Nobis hoc negotiū nimis affectūibus multū nocuisti parū emolūmēti. Nō hoc ideo dico ut dānem ut uituperē ueritates plurimas aut saltem similitudines ueri: quas uocis philosophi cōparamus nobis: Sed cōm usum aut: ut significamus dixerim: ab usum culpa: quem nisi uitare magnope nixi fuerimus assidueq;

& summa cum diligentiâ cogitatus nostros examinauerimus: Christiani cum ue-
 rum cor irrepit ambitio: quæ postmodum mortiferam pariat superbiam. unde
 plerumq; sic ut huius sapientie in qua quondam uersamur amatores: sapientiam il-
 lam que genita est sed æterna a quo omnis hæc fluxa & temporaria deriuata é om-
 nino possideant tumidi & elati caduca gloria. Sed uideamus oro unde animo
 efflectamur unde nos ipsos estimamus nimisi. Nam quantula nostra cognitio: cum
 minimam naturalium rerum scientiâ teneamus & illa ipsa que ignoramus quom-
 multa tum maxima uel tacite clament in uanum. s. & falso nos ipsos doctos aut
 profuturi aut existimare: Possit proculdubio uel rudis homo & parum peritus uel
 omnino nequus literarum agricola percunctari plurima etiam sub aspectum sub
 oculos posita de quibus philosophus alioquin maximam reddere certam rationem
 nequirit. In percipiendis uero substantiis ipsis a materia sensili procul abiuñctis
 quousq; cognitione procedimus. quas sapientibus dumtaxat & nocturnis mentis
 oculis cernimus: Sed quid de diuinis sumus dicturi ad que non tantum cognoscē-
 da: sed etiam uestiganda anhelantes & anxii cecucientes & caligantes obtutus dem-
 fessimis pene nubibus obtectos dirigimus: Porro hanc nostram rerum noticiã non
 ne aut a libris aut a preceptore percepimus: gloriari ergo quid opus est: didicisse
 nos aliena meditata hauisse quali ab narrante historiam: Sed historiam nature:
 utrum per diuersa studia in amantulis altercationibus positam uariisq; per opi-
 niones agitata atq; ob id incertam: Quod ex ipso nomine opinionis proficitur
 apertissimè: Si quid uero a nobis ipsis paululum noticiæ nascimur quid queso ali-
 ud est q̄ incertum quoddam subuolucum mille inuolueris malle perplexum fallaci-
 cis: hoc negotium ueluti his qui hæc studia uehementius q̄ oportunitum est magni-
 faciunt succensus: in sectarum nisi hanc materiam speciatim longa questione tracta-
 uissem peculiarisq; libello dedicassem. His ideo de causis me conuertere statui ad
 eos euoluendos libros quorum propositiones prolata sunt & dignitates quorum cõ-
 elusiones & in enarrabili syllogismo colliguntur & mentem delectatam (si tamē id
 curauerimus) reddunt. Sed esto iam finis conflictus litterarū & iam iam epistole.
 Sed uide q̄ dispar effectus fuerit & nostre & aliorum controuersia: finita discepta-
 tione uel uoce uel scriptis agitata: Sepe numero iter eos atos q̄ discordes fuere exer-
 centur odia simulatres: machinant fraud uisita bella: detractiones honoris & fame
 hinc inde ferunt. Tu uero & Picas noster eratis ante disputationē cõpatres hoc
 ē spiritali astricti nodo: Nihilominus ob hoc pristina nõ ē a iosis cõcordia dissoluta
 Ego a sit nec tibi dū patruus uineret nec tu mihi nisi nocte notus eras: fecit hoc de-
 sensio ut iter nos ic̄tu sit quãdã sedus amicitie: qd ut stabile sit dū uicturi sumus
 cutato: utq; recte pieq; uti uislo post hanc mortē quã expectamus p̄ueret eternū
 da opam q̄ rōne potes: ut ipm quoq; emitar lætitate: Interim quo te amore prole-
 quar expiti nõ pigeat: Cumulatiu forte sum p̄siturus qd postulaueris q̄ in calce
 defensionis spopõ derim. Nihil. n. tã arduū qd tui (grauissimi p̄fecto p̄bi) p̄p̄sius
 demerēdi cõ facturus nõ sum ex acer Miran. iiii. Ian. Mcccclxxxvi.

Caſpe lector & has. Ioannis pici Mirandulæ lucubrations leuioꝝ curæ
a opera quas forte nec ipſe uiuens inuulgaffet: nec nos niſi celebratoꝝ ho-
minum crebris adhortamentis excitati. Leges primum orationem elegã-
tiſſimam iuuenili quidem alacritate dictatam ſed a doctioribus præ doctrine
& eloquentie faſtigio ſepius admiratam: nec te moueat ſi plurima in eius calce cõ-
uoluntur quæ & in apologie ſunt inſerta prohemio: quando illud ſoras publicauit
rit hanc domi ſemper tenuerit: nec niſi amicis comunem fecerit: uidebis pleraq; an-
tiquoꝝ dogmata abſtruſa prius in ænigmatibus & fabulis: ſuæ lucris ingenioſiſſime
reſerata: conatumq; illiũ & robore & delinimentis orationis oftendere q̃ priſcoꝝ
ſapientum pœtica theologia noſtre theologie Myſteris ancillaretur: atq; utriuſq;
nodis quibuſdam enodatis ad literarias paleſtras homines inuitare: in his enim
per id tempus frequentiſſimus fuit quas poſtea quaſi grauiorũ ſtudioꝝ prelu-
dia ludicraſq; pugnas derelinquens ad ea quæ tã emiſſimus queq; ſumus in poſte-
rum emiſſori emolenda conuertit aũm: leges & nonnullas epistoſas (omnes. n.
collegiſſe laborioſiſſimũ) alias familiares tum per etatem teneram tum provecchio-
nem ſcripturas alias poſtq̃ totũ pectus deo dicauit ſanctiſſimis reſeratis monitis
exaratas: illas & doctrinam & eloquentiam clere copioſiſſime deprehendes: has &
utruſq; aſſatim ſapere & chriſti amorem præter hoc uberrime ſpirare percipies.

ORATIO IOANNIS PICI MIRAN. CONCORDIÆ COMITIS.

Egi Patres Colendissimi in Arabū monumentis interrogari Abda-
 lam sarraceni : qd i hac quasi Mundana fena admirādū maxie
 I spectaretur : Nihil spectari hoīe admirabilius respōdēfle. Cui snia il-
 lud Mercurii adfupulatur. Magnū o aſcepi miraculū ē hō . Horū
 dictoy rōnem cogitāi mihi nō latit illa faciebāt : q̄ multa de huma-
 næ naturæ p̄ſtātia afferuntur a multis eſſe hominē creaturay itemuntū ſupis ſa-
 miliarē, regem inferiory ſenſuū p̄ſpicacia rōnis idagine, intelligentiæ lumine, natu-
 ræ interpretem, Scabuliseui & fluxu temporis interſinium, & (qd p̄ſe dicunt) mun-
 di copulā, imo hymeneum, ab angelis Teſte Dauidē paulo deminutum. Magna
 hæc qdem, ſed nō principalia, .i. quæ ſūmæ admiratiōis priuilegiū tibi iure uendi-
 cent. Cur, n. nō ipſos angelos & beatiſſimos cali choros magis admiremur? Tādē
 intellexiſſe mihi ſum uiliſ cur ſubiſſimū, proindeq̄ dignū oī admiratione aīal ſit
 hō : Et quæ ſit demū illa cōditio quā i uniuerſi ſerie ſortitus ſit, non brutis mō, ſed
 aſtris, ſed ultramundanis mentibus inuidioſam. Res ſupra hadem & mira. Quid
 ni? Nā & p̄pea magnū miraculū & admirādū p̄ſecto aīal iure hō & dicitur & exi-
 ſtimatur. Sed quæ nā ea ſit audite patres, & benignis auribus p̄ ueſtra humanita-
 te hanc mihi opam condonate. Iam ſumus Pater architectus deus hāc quā uide-
 mus mundanā domū diuinitatis tēplū auguſtiſimū archanz legibus ſapientiæ ſa-
 breſecerat. Sup̄cedentem regionē mentibus decorat : ethereos globos æternis ani-
 mis uegetatæ excrementarias ac ſeculentas inferioris mundi partes omnigena aīaliū
 turba cōplerat. Sed ope cōſumato deſiderabat artifex eſſe aliquē q̄ tūc opis rōnē
 p̄pēderet, pulchritudinem amaret, magnitudinem admiraretur. Idcirco iam tebul-
 oſbus (ut Moſes Timeuſq; reſtantur abſolutis) de p̄ducendo hoīe poſtremo cogita-
 uit. Veg; nec erat in archetipis unde nouū lobolē effingeret, nec in theſauris : qd no-
 uo filio hereditariū largiretur : nec in ſublellis totius orbis : ubi uniuerſi cōtēplator
 iſte ſederet. Iam plena oīa : oīa ſūmis, mediis, inſimisq; ordinibus fuerant diſtribu-
 ta. Sed nō erat paternæ poteſtatis in extrema ſatura, quāſi eſſet deſecūſſe in ō erat
 ſapientiæ : Conſiſta inopia in re neceſſaria fluctuaſſe. Non erat benefici amoris : ut
 q̄ in aliis eſſet diuinā liberalitatē laudatus in ſe illā dānare cogereſur. Statuit tē
 dē optimus opifex : ut cui dari nihil p̄priū poterat eōe eſſet q̄q̄d priuatū ſingulis
 fuerat. Igitur hoīem accepit indiſcretæ opus imaginis atq; i mūdū poſitū medinal
 bio, ſic eſt alloquutus. Nec certā ſedē, nec p̄pria faciē : nec munus ullū peculiare tibi
 dediſmus o. Adā uic quā ſedē, quā faciē, quæ munera tute optaueris, ea p̄ uotot
 pro tua ſiſta habeas & poſſideas. Deſinita cætenſ natura intra p̄ſcriptas a nobis le-
 ges cohercetur . Tu nullis anguſtiis cohercetis pro tuo arbitrio : in cuius manu te
 poſui tibi illam p̄ſenties. Medium te mundi poſui, ut circūſpiceres inde comodius
 quicquid eſt in mundo. Nec te celeſtem, neq; terrenum, neq; mortalem, neq; ſmor-
 talem ſecimus, ut tui ipſius quāſi arbitratius honorariuſq; plaſtes & ſictor in quāſ

Abdala ſarra-
cenus

Mercurius

Hominis di-
gnitas
Perſe
Dauid

Moſes
Timeus

Voluntas li-
bera in hoīe.

malueris tute formam effingas. Poteris in inferiora q̄ sunt bruta degenerare: Poteris ī superiora que sunt diuina ex tua ī sua regenerari. O sum̄a dei patris liberalitate / sum̄a & admiranda hois felicitatem. Cui datū id h̄ere qd̄ optat ad esse qd̄ ue / lit. bruta simul atq; nascūt id seculū afferūt (ut ait lucilius) obulga matris. qd̄ posses / fura sunt. Sup̄mi spiritus aut ab initio: ut paulo mox id fuerūt. qd̄ sunt futuri im / perpetuas eternitates. Nascōti homini oīlana semina: & omnigenæ uitæ germina / incidit pater. Quæ q̄q; excoluerit illa adolescent: & fructus suos ferent in illo. Si / uegetalia planta fiet. Si sensualia obrute/et. Si rōnalia calesce euadet aīal. Si ītel / lectualia angelus erit: & dei filius. & si nulla creaturarū forte contentus in unitatis / centrū suæ se recepit: unus cū deo spiritus factus. in solitaria patris caligine q̄ ē sup / oīa cōstitutus: oībus aretabit. Quis hūc nostrū chamaeleonta nō admiretur / aut / oīo quis aliud qd̄ admiretur magis? Quē nō ī merito Aſclepius athenēsis. uerū / pellis huius & se ipsam trāsformāns naturæ arguūto p̄ p̄betū in mysteriis signifi / cani dixit. hinc ille apud hebreos & pythagoricos metamorphoses celebratæ. nā / & hebreorū theologia secretior nūc Enoch sanctū ī angelū diuinitatis: quē uocant / nūc ī alia alios numina reformāt. & Pythagorici scelestos hoīes ī

Lucilius

Nota:

Aſclepius
athenēsis.
Hebrei
Pythaeonici

Empedocles
Maumeth

Nota

bruta deformant: & si Empedocli creditur ēt ī plantas. Quos imitatus Maumeth / illud frequens habebat in ore: q̄ a diuina lege recesserit brutū euadere: & merito q̄ / dem. Neq; n. planā cortex. Sed stupēda & nihil sentiens natura: neq; iūmēta co / rium: sed bruta aīa & sensuālis: nec cælum orbiculatū corpus: sed recta rō: nec se / questratio corporis: sed spiritalis intelligentia angelū facit. Si quē. n. uideris dedi / tum uentri humi serpentem hominē. frutex est nō hō quē uides: si quē in / fantaſie q̄si calipſus uanis p̄ſtigis cecucient & subſcalpenti delinūt illecebra ſenſibus mā / cipatū: brutū est nō hō quē uides. Si recta philoſophum rōne oīa diſcemerit: hūc / uenereris. calesce est aīal nō terrenū. Si purū cōtēplatorē corporis neſcium. in pe / netralia mentis relegatū: hūc nō terrenū nō calesce aīal: hūc auſtūſus ē numē hu / mana carne circūueſitum. Equis hoīem nō admiretur? qui nō ī merito in ſacris

Mosaice &
chriſtiane lit
tere.
Euantes p̄ſa.
Chaldei.

Nota.

Aſaph pro
pheta

litteris Moſaicis & chriſtianis. nūc oīs carnis. nūc oīs creaturæ appellatiōe designa / tur: qui q̄d̄ se ip̄m ipse in oīs carnis faciem. in oīs creaturæ igenū effingit. fabricat: / & trāsformat. Idcirco ſcribit Euanes Perſa ubi chaldaicam theologia enarrat: non / esse homini ſua ūllā & natūā imaginē. extraneas multas & aduenitias. hinc illud / chaldeorū
ideſt hō. uariæ ac multiformis & deſultoria nature aīal. Sed quorūſum hæc? ut ītel / ligamus poſtq̄ hac nati ſumus cōditiōe. ut ſid ſimus qd̄ eſſe uolumus? Curare hoc / poſſimū debere nos. ut illud quidē in nos nō dicatur. cū in honore eſſemus non / cognouiſſe ſimiles factos brutis & iūmens inſipientibus. Sed illud potius Aſaph / propheta: diu eſtis & ſili excedi oīs: ne abutenes indulgentiſſima patris liberalita / te quā dedit ille libera optionē: e ſalutari noxiā faciamus nobis. Inuadat aſum / facta quedā ambitio: ut mediocribus nō cōſeūti anhelemus a ſūma. ad q̄ illa / quā do poſſumus ſi uolumus: cōſequenda totis uiribus enitamus. Dediſſemur terre:

stria: Caeleſtia cōtēnamus: & q̄qd mundi eſt deniq; poſſhabentes: ultramūdanā
 curiā eminentiſſime diuinitati proximā aduolemus. Ibi ut ſacra tradūt myſteria: Se
 raphin Cherubin & Throni primas poſſident: horꝝ nos iā cedere neſciā & ſecūday
 ipatientes & dignitatē & gloriā emulemur. Erimus illi cū uoluerimus nihilo in/
 Throni
 ſeriores. Sed qua rōne: aut qd tandē agentes: uideamus qd illi agant: quā uiuant
 utiā. Eā ſi & nos uiderimus: poſſumus. n. illorū ſortē iā equauerimus. Ardet Sa
 Scraph
 raph charitatis igne: Fulget Cherub intelligentiā ſplendore: Scar Thronus iudiciū
 Cherub
 firmitate. Igit ſi actiue adicti uitae ſeruiꝝ: curiā recto examine luſcepimus: thro
 Thronus
 noꝝ ſtata ſoliditate firmabimur. Si ab actionibus ſeruiati in opificio opificē: in opi/
 fice opificiū meditatēs i cōtemplādi ocio negotiabimur. luce cherubica undiq; cor
 ruſcābimus. Si charitate ipem opificem ſolū ardebimus illius igne q̄ edax ē i ſara/
 phicā effigiem repente ſtāmābimur. ſup throno. i. iuſto iudice ſedet deus iudex ſe
 culoꝝ. Sup cherub. i. cōtemplatore uolat: atq; cū quali inubādo ſouet. Spiritus
 n. domini ſeruat ſup aquas: has inq; quae ſup caelos ſunt: quae apud Iob dominum Iob
 laudāt anteluchanus hynnis. Qui ſaraph. i. amator eſt i deo eſt: & deus in co: imo
 & deus & ip̄e unū ſunt. Magna thronoꝝ poteſtas quā iudicādo ſūma ſaraphino/
 rū ſublinitas quā amādo aſſequimur. Sed quo nā pacto uel iudicāſ q̄ſq; uel ama
 re pōt icognita? Amauit Moſes deū quē uidiſ: & adminiſtrauit iudex i populorū
 Moſes
 uidiſ prius cōtemplator in monte. Ergo medius cherub ſua luce & ſaraphico igni
 nos ſparat: & ad thronoꝝ iudiciū panter illuminat: hic eſt nodus primay mētū:
 ordo palladicus: i phlo ſophiay contemplatiuay preſes: hic nobis & emulādus primo
 & ambiendus: atq; adeo cōprehēdēdus eſt: unde & ad amoris rapiamur ſaſtigiā:
 & ad munera actionū bene inſtruſti paratūq; deſcendamus. At uero ope precium
 ſi ad exēplar uitae cherubice uitā noſtra ſermāda eſt: quae illa & qualis ſit: quae ac
 tiones: quae illoꝝ opa precoculis & in numero habere. Qd cū nobis p nos q̄ caro
 fumus: & quae huius ſunt lapimus: cōſequi nō liceat: ad eamꝝ antiquos patres: q̄
 de his rebus utpote ſibi domeſticis & cognatis: locupletiffimis nobis & certā fidē
 facere poſſunt. Cōſulamꝝ Paulū apoſtolū uas electiōis: qd ipſe cū ad tertiū ſub/
 Paulus apo/
 limatus eſt calū: agentes cherubinoꝝ exercitus uiderit. Reſpondebit utiq; Dyoni/
 ſtolus
 ſio interprete: purgari illos: tum illuminari: poſtremo p̄fici: Ergo & nos cherubicā
 Dyoniſius
 in terris uitā emulātes. p̄ moralem ſcientiā affectuū ipetus cohercentes: p̄ dialeti/
 cū rōnis caliginem diſcutientes: q̄ſi ignorātiā & uitioꝝ eluentes ſordes alam purge
 mus: ne aut affectus temere debachentur: aut rō iprudens quādoq; delirat. Tum
 bene cōpoſiti ac expiati alam naturalis philoſophiay lumine plūdāmus. ut poſtre
 mo diuinaꝝ rerū eam cognitione perſiciamus: & ne nobis noſtri ſufficiant cōſula/
 mus Iacob patriarcham: cuius imago in ſede gloriay ſculpta conſeruat. Admonebit
 Iacob
 nos pater ſapientiſſimus in inferno dormiens: mundo in ſupno uigilās. Sed admo
 nebit p̄figurā (ita eis oia cōtingebāt): eſſe ſcalas ab imo ſolo ad calū ſūma potēſtas
 multoꝝ graduū ſerie diſtinctas: ſaſtigiū dominū inſidete. Cōtēplatores angelos p̄
 eas uicibus alternantes aſcendere & deſcendere: Quod ſi hoc idē nobis angelicam

affectibus uita factitadu est. que qd domini scalas uel fordidare pede. uel. ma
 le mundis manibus attinget. Impuro ut habent mysteria. puru attingere nephas.
 Sed q hi pedes? que manus? pfecto pes aia illa est perno despiciatissima. qua isa
 maeria tanq terre solo ininitur. alitrix inq prās & cibaria. lomes libidinis. & uolu
 prax mollitudinis magistra. Manus aia cur irascentia nō dixerimus. que appetē
 nix ppugnatrix. pea decertat. & sub puluere ac sole pedatrix rapir. Quā illa sub
 umbra dormitans holluetur has manus: hos pedes. i. rotā sensualē pētī qua sedet
 corporis illecebra: qua aiam obtorto (ut aiunt) detinet collo. ne a scalis tāq ppha
 ni pellutiq teiciamur morali philofophia quaū uiuo flumine abluamus. Ar nec fa
 tis hoc erit si p iacob scālā discursantibus angelis comites eē uolumus. nisi & a gra
 du in gradu rite pmoueri. & a scalarū tramite deorbicare nūq. & recipros obire
 excurus bene apti prius instructiq fuerimus. Quod cū p artē sermocinalē siuerō
 nariā erimus cōsequuti. iam cherubico spūitu aīam p scalarū. i. nature gradus phi
 losophantes a centro ad centrum omnia peruadētes: nunc unum quasi olym in
 multitudinem ui titanica disperentes descendemus: nunc multitudinem quasi
 olytidis membra in unum ui phebca colligentes ascendemus: donec in sinu pa
 tris q sup scalas est tādē qescentes. theologica sclicitate cōsumabimur. Perconte
 mur & iustū lob q sedus inuicū deo uita prius q ipse ederetur i uita quid sūmus
 deus i decē illis cenensis nullibus q assistunt ei potissimū desiderer: pacē utiq re.
 spōdebit. iuxta id qd apud eū legitur. qui facit pacē i excelis: & qm̄ supremi ordi
 nis monita medius ordo inferioribus interpretatur: Interpretetur nobis lob theolo
 gi uerba Empedocles phīs: i. hic duplicē naturā i nostris aīs sram. quaz. altera sue
 sum tollimur ad celestia. altera deorum trudemur ad infera. plūē & amicitia. siue
 bellū & pacē ut sua testatur carmina. nobis significat: i qbus se līe & discordia ac
 rū furenti simulē pfugū aditū. i. altū iactari cōquerit. Multiplex pfecto patris i no
 bis discordia: grauiā & iresina domi habemus & plūq̄ ciuilia bella: que si nolue
 rimus si illā affecta uetimus pacem. quz i sublime ita nos rollat ut iter excellos do
 mini stauamur: sola in nobis cōpescet. p̄fus & sedabit philofophia: Moralis pri
 mā si noster hō ab hostibus indutias nū quēserit. multiplicis bruti effrenes excur
 siones & leonis iurgia. iras aīosq̄ cōtundet. Tum si rectus cōsulētes nobis p̄etue
 pacis securitatē desiderauerimus. Adent illa & uota nra liberaliter implebit. Quip
 pe que cesa utraq bestia quali itea porca inuolabile fere carnē & spūitū forditū sū
 ctissime pacis sanciet. Sedabit dyalectica cōsis turbas fere orationū pugnantias. &
 sillogismo captiones anxie rumulantis. Sedabit naturalis philofophia opinionis
 līes. & diuidia: que inquiram hinc inde aīam uexat. distrahunt & lacerant. Sed
 ita sedabit: ut meminisse nos iubeat esse naturā iuxta Heradytū ex bello genitā:
 ob id ab homero cōtentionē uocitatā. Idcirco in ea uerā quietem & solidā pacem se
 nobis prestare nō posse esse hoc dominae suz. i. sanctissime Theologie munus &
 priuilegiū. Ad illā ipsā & uisā monstrabit & comes ducet. que p̄cul nos uidens p
 perantes. Venite inlamabit ad me q laborastis. uenite & ego reficiā uos. uenite ad

Pes anime

Manus aie

Iob

Empedocles

Multiplex in
nobis discor
dia.

Philofophia
moralis

Dyalectica
Philofophia
naturalis.

Heraditus.

Homerus.

Sanctissima
theologia

me & dabo uobis pacē quā mundus & natura uobis dare nō possunt. Tam blāde uocati: tam benigniter inuitati: alatis pedibus quasi terrestres Mercurij: in beatissimā amplexus matris euolantes: optata pace p̄uenimur: pace sanctissimā: in diuina copula unianimi amicitia: qua oēs animi in una mēte quæ est sup̄ omnē mētē nō cōcordent adeo. Sed ineffabili quodāmodo unū penitus euadant. Hæc est illa amicitia quā totius philosophiæ finē esse Pythagorici dicūt. Hæc illa Pax quam facit deus in excelsis suis: quā angeli terrestes descendētes annūtiarūt hominibus bonæ uolūtatis: ut p̄ eā ipsi homines ascendentes in celū angeli fierent. hanc pacem amicis: hanc nostris optemus seculo: optemus unicuique domui quā ingredimur: optemus aīa nostræ: ut p̄ eā ipsa dei domus fiat. ut postq̄ p̄ morālē & dyalecticā suas sordes excusserit: multiplici philosophiā quasi aulico apparatu se ornauerit: portarū fastigia Theologicis ferts coronari: descendat rex gloriæ & cū patre ueniens mansionē faciat apud eā. Quo tāto hospite si de dignā p̄siterit quæ est illius si mensa clementia: dea uirato uestitu quasi toga nuptiali: multiplici scientiæ circumdata uarietate speciosum hospitē: nō ut hospitē iam. Sed ut sponsum eripiet: a quo ne unq̄ dissoluatur dissolui cupiet: a populo suo & domū patris sui: imo se ipsam oblita: in se ipsa cupiet mori: ut uiuat in sponso: in cuius cōspectu preciosa profecto mors sanctoy eius: mors inq̄ illa si dici mors debet plenitudo uitæ cuius meditationē est studiū philosophiæ dixerūt sapiētes. Citemus & Moſen ip̄m a sacrosanctæ & ineffabilis intelligentiæ fontana plenitudine: unde angeli suo nectare inebriantur paulo deminutum. Audiemus uenerā dum iudicem nobis in deserta huius corporis solitudine habitantibus leges sic edicentem: Qui pollutū adhuc morali indigent cum plebe habitent extra tabernaculum sub diuino quasi thessali sacerdotēs interim se expeiantes. Qui mores iam composuerunt: in sanctuarium recepti nondum quidem sacra actrāhent: Sed prius dyalectico famulatu seduli leuitæ Philosophiæ sacris ministrant. Tum ad eā & ip̄i admīssū: nunc superioris dei regiæ multicolore. i. sydereum aulicum ornatum: nunc caeleste candelabrum sepe luminibus distinctū: nunc pellicea elementa: in philosophiæ sacerdotio contemplantur. ut postremo per Theologicæ sublimitatis merita si templi adita recepti: nullo imaginis intercedente uelo: diuinitatis gloria perfruantur. Hæc nobis profecto Moſes & imperat & imperando admonet: excitat inhoratur: ut per philosophiā ad futuram celestem gloriam dum possumus iter paremus nobis. Verum eninueno: nec Mosayca tantum aut Christiana mysteria: sed priscorum quoque Theologia harum de quibus disputaturus accessi liberalium artium & emolumenta nobis & dignitatem ostendit. Quid enim aliud sibi uolūt in græcorum archanis obseruati inioratorum gradus. Quibus primo per illas quas diximus quasi sebruales artes moralem & dyalecticam purificant: Continēbat mysteriorum susceptio. Quæ quid aliud esse potest q̄ secretionis per philosophiā naturæ interpretatio? Tum demum ita dispositis illa adueniebat ἑρμηνεία. id est rerum diuinarum per Theologiæ lumen inspectio. Quis talibus sacris iniari non appetat? Quis humana

Amicitia
Pythagorici
Pax optanda

Preciosa si cō
spectu dei
mors factoy

Moses

Sacerdotes
thessali

Græcorū ar/
chana

oīa possidens. fortunæ cōtēnens bona. corporis negligēs. deoꝝ conuīua adhuc de
gens in terris fieri nō cupiat. & æternitatis nēscire madidus mortale aīal immortali
ratis munere donari. q̄s nō locrativis illis furoribus a Platone in ledro decantatis. sic
afflari nō uelit. ut alarum pedūq̄ remigio hinc. i. ex mūdo q̄ est positus. l. maligno
prope aufugiens ad caelestē l. hierusalē cōcitantissimo cursu leratur. Agamur patres
agamur locrativis furoribus. qui extra mētē ita nos ponūt. ut mentem nostram &
nos ponūt in deo. agamur ab illis utiq̄. si quid est in nobis. n̄pti prius egerimus. n̄
si & p̄ morale affectuū uites ita p̄ debitas cōpetentias ad modulos fuerint intente.
ut imota inuicē cōsonent cōcinentia. & p̄ dialecticā rō ad n̄ umerū se p̄grediendo
mouerit. musay p̄citi furore celestē armoniā inimis aumbus cōbberemus. Tū mu
sari dux Bacchus in suis mysteriis. i. uisibilibus nature signis inuisibilia dei p̄ulo
sophantibus nobis ostendens inebriabit nos ab ubertate domus dei. in qua tota si
uti Moses erimus fideles. Accedens sacratissima Theologia duplici furore nos ani
mabit. Nā in illius eminentissimā sublimatī speculā inde & quæ sunt quæ erunt
queq̄ fuerint insectili metientes euo. & primeuam pulchritudinē suscipiētes illos
phebei uates huius alari erimus amatores & ineffabili demū charitate q̄h æbro p̄
citi quasi Saraphini ardentes extra nos positi. numine pleni iam nō ipsi nos. sed il
lx erimus ipse qui fecit nos. Sacra Apollinis nota si quis eoz significantias & lati
tantiā p̄cruetur misteria satis ostendunt esse deū illū nō minus phūm q̄ uatē.
Ammonius. Quod cum Ammonius satis sit exequutus non est cur ego nūc aliter præcēt. sed
Tria delphi
ca precepta subeant aīum patres tria delphica precepta oppido his necessaria. qui nō ficti sed
ueri apollinis qui illuminat oēm aīam ueniensē in hunc mūdū. sacrosanctū & au
gustissimū tēplū ingressuri sunt. uidebitis nihil aliud illa nos admonere. q̄ ut tri
partitam hanc de qua est præsens disputatio phām totis uiribus amplectamur. Il
lud. n. μ. α. ρ. α. γ. α. γ. i. neq̄d nimis uirtutū osum normā & regulā p̄ mediocrita
tis rōnem de qua moralis agit recte p̄scribit. tum illud γ. ρ. α. θ. i. ο. ρ. ο. ρ. i. cogno
sce te ipsum ad totius nature nos cognitionē. cuius & interitium & q̄h Cynus nā
est hoīs excitat & inhortatur. q. n. se cognoscit in se oīa cognoscit. ut Zoroaster pri
us deinde Plato in alcibiade scripserunt. Postremo hac cognitiōe p̄ naturalē em phi
losophiā illuminati iam deo proximi n. i. es dicentes theologica salutatiōe uerum
Pythagoras Apollinem familiariter proindeq̄ feliciter appellabimus. Consultamus & Pytha
gorā sapientissimū ob id p̄cipuē sapientē qd̄ sapientis se dignū notē nunq̄ existima
uit. Precipiet primo ne sup̄ modū sedeat. i. rōnalē p̄tē qua aīa oīa metitur iu
dicat & examinat ociosa desidīa ne remirentes amittamus. Sed dialecticā exercita
tione ac regula & dirigamus assidue & excitemus. Tum cauendā imprimis duo no
bis significabit. ne aut aduersus solē emingamus. aut inter sacrificiū dum unguēs re
secemus. Sed postq̄ per morales & superfluentium uoluptatum fluxas eminxerim
us appetentias. & unguium prelegmina quasi acutas iræ prominētas & animo
rum aculeos refecerimus. tum demum sacris. i. de quibus solus mentionem fecimus
baochi mysteriis interesse. & cuius pater ac dux. merito fol dicitur nostræ contēpla

Socratici fu
rores.

Bacchus

Moses

Phebei ua
tes.

Ammonius.
Tria delphi
ca precepta

Zoroaster
Plato

Pythagoras
sapiēs
Declaratio p̄
ceptorum py
thagoræ

tienī uacare incipiamus. Postremo ut gallum nutriamus nos admonēbit. i. ut diuī
nam aīz nostrā peccā diuināq; rē; cognitione q̄si solido cibo & caelesti Ambrosia
pascamus. hīc est gallus cuius aspectū leo. i. oīs terrena potestas formidat & reue-
tetur: hīc ille gallus cui dātū esse intelligemī ap̄ Iob legimus. Hoc gallo canente ab
errans hō respicit. hīc gallus in matutino crepusculo matutinis aītris deū laudan-
tibus quocidē cōmodulatur. hunc gallū moriēs Socrates cū diuinitatē aī sui diuī-
nitati maioris mūdi copulatur se speraret. Esculapio. i. aīarū medico iam extra cō
morbi discrimē positus debere se dicit. Recenseamus & chaldeos: monūta uide-
bimus (i. illis creditur) p̄ easdē artes patere uis mortalibus ad felicitatē. Sēbū; in-
terpretes Chaldei uerbū fuisse Zoroastriis alarū esse aīam. cumq; ale exiderēt. ser
ei illā p̄cepit in corpus itum illis subcrefcentibus ad supos reuolare. percūstantibus
eū discipulis quo pacto alis bene plumantibus uolucres alos fortentur: irrigetis
dicit alas aq; uitae. Iterū seiscitantibus unde has aquas peterent. sic p̄ parabolā (q
erat hominis mors) illis respondit. quatuor amnis paradīsus dei abluatur & irri-
gatur. In eisdem uobis salutaris aquas hauristis: nomē ei q ab aqlone
qd̄ rectū denotat. ei q ab occasu qd̄ expiationē significat. ei q ab ortu
qd̄ lūmen sonat. Et qui a meridie qd̄ nos pietatē interpreta-
ri possumus. Aduertite aīam & diligenter considerate patres quod hīc sibi uelut
zoroastriis dogmata p̄fecto nihil aliud nāi ut moralī sciētia q̄ boreali undis hiberi
cis oculis: fordes expiemus dialectica q̄si amissi illos acie lineemus ad rectū. Tū
ī naturali cōtēplatiōe d̄cibile adhuc ueritatis lumen q̄si nascentis solis incunabula
pati assuescamus: ut tadē p̄ Theologicā pietatē: & sacratissimū dei cultū quasi ce-
lestes aqlae meridianis solis salgidissimū tubar fortiter p̄feramus. hīc illae forā &
ā Dauidē decitate primū: & ab Augustino explicatē latius matutinae. meridianae
& uespertinae cognationes. Hīc est illa lux meridialis quae saraphinos ad lineam in-
flāmat: & cherubinos pariter illuminat: hīc illa regio quā uersus semp antiquus
pater Abraam p̄fitebatur: hīc illa locus ubi imundis spiritibus loci nō esse: &
cabalīstae: & Mauroy dogmata trādidērunt. Et si secretios aliquid misterioy: is est
uel sub enigmate in publicū p̄ferre: postq̄ & repens e calo calus n̄si hoīs caput uer-
tiginē d̄nauit: & iuxta Hieremū ingressa p̄ fenestras mors: Iecur. pectusq; male
affectū. Raphaelē celestē medicū aduocemus. q nos moralī & dialectica uī phar-
macis salutaribus liberet. Tū ad uilitudinē bonā restitutos. aī dei robur Gabriel ī
habitabit. Qui nōs p̄ naturā ducons miracula ubiq; dei uirtutē potestatēq; indi-
cans. Tādē sacerdoti sumō Michaeli nos tradet. Qui subspēdiis philosophorū ene-
ritos: Theologiae sacerdotio q̄si corona p̄ciōs lapidis insignet. Hīc sunt patres con-
lendissimī quae mē ad philosophiē studium non animarunt modo sed compulerūt
Quae dictuū eēt nō est nisi hīs respōdere q philosophorū studiū ī principibus p̄-
sertim uisū: aut hīs oīs q medietē fortuna uiuūt d̄nare solēt. Est. n. ī hoc eorum
phāsi (Quae ē n̄r etas ī felicitas) cōtēptū potius & cōtumeliā. q̄ ī honorē & glo-
riam. Ita inuasit fert omnium mentes exomalis hīc & monstrōsa persuasio. aut nū-
hal aut paucis philosophandū. Quasi rerum causas. naturae uias. uniuersarū rōnem

Gallus.
Iob
Socrates.

Chaldei

Interpretes
chaldei
zoroaster

David
Augustinus
Anoquus pa-
ter abraam
Cabalīste
Mauri

Hieremias
Raphael
Gabriel

Michael

dei cōsilia/ calos/ terreꝝ mysteria/ pre oculis pre manibus exploratissima hēre. Ni
hil sit proferus nisi uel gratiā sde aucupari aliquā/ uel lucrū sibi qꝰ cōparare possit:
qꝰ eo deuētū ē ut iā/ prohibeator/ nō exultimētur sapiētes. nisi qꝰ mercenariū faciūt
studiū sapiētiæ. ut sit uidere pudicā palladē/ deoꝝ munere iter homines diuersan/
tē etici. explodi. ex sibilari. Nō hēre qꝰ amet. qꝰ laueat. nisi ipsa qꝰi proctas & p̄fiora
ta uirginitatis accepta mercedula. male paratū as i amatoris arculam referat. quæ
ota ego nō sine sūmo dolore & indignatiōe i huius tēporis nō principes. sed philoso
phos dico. qꝰ iō nō esse philosophādū & credit & p̄dicat: qꝰ philosophis nulla mer/
ces nulla sunt p̄mia cōstituta. qꝰi nō ostendāt ipsi hoc uno noie le nō eē p̄iōs. Q d
cū tota eozꝝ uita sit uel inquestu. uel i ambitioe posita. ipsā p̄ le ueritatis cognitio/
nē nō amplectūtur. Dabo hoc mihi & me ip̄m hac ex pte laudare nihil erubescā:
me nūqꝰ alia de cā phātum nisi ut phāret. nec ex studiis meis. ex meis lucubrationi
bus mercedem ullā aut fructum uel sperasse aliū uel hūisse. qꝰ ai cultū. & ame lem
p̄ plurimū desiderata ueritatis cognitioē. Cuius ita cupidus temp & amatissimul
fui: ut relictā oi priuataꝝ & publicas. rez. cura: Cōtēplādi ocio totū me tradideri
a quo nulla inuideoꝝ cōtrectatiōes. nulla hostiū lapit̄ maledicta. uel potuerunt
ante hac. uel iposterū me deterrere poterūt. Docuit me ipsa philosophiā a p̄pria po
tius cōscientiā qꝰ ab externis pendere iuditiis: Cogitare que temp nō tā ne male au
diā. qꝰ ne qd male uel dici ipsē uel agi. Eoꝝdem nō erā nescius patres celeberrimū
futurā hāc ipsā meā disputationē. quā uobis oibus qꝰ bonis artibus fauetis & Au
gustissima uestra p̄sēntia illā honestare uoluitis. gratā atque iocundā. tā multis
aliis gra uē atque molestā: & scio nō deesse qꝰ serpu meū & dānarint ante hac. & i
p̄sēntia multis noibus dānent. Ita cōsueuerunt nō pauiores ne dicā plures habere
oblatratoces quæ bene sancteꝝ. aguntur ad uirtutem: qꝰ quæ inique & p̄perā ad ui
tium. Sunt at̄ qꝰ totum hoc disputādū genus. & hāc de luteris publice disceptādū i
situationē non approbent: ad pompam potius ingenii & doctrinæ ostentationem
qꝰ ad comparandam eruditionem esse illam asseuerantes. Sunt qꝰ hoc qdem exer/
citatiōis genus non s̄probent: sed i me nullo mō p̄bent: qd ego hac etate. quartū
s. & uigēsimū mō natus annum de sublimibus christiane theologiæ mysteriis:
de altissimis philosophiæ locis. de incognitis disciplinis i celebratissima urbe. i am
plissimo doctissimozꝝ hominū cōfessu. i apostolico lenatu disputationē p̄ponere
sim ausus. Aliū hoc mihi d̄ites qd disputē. id dare nolunt qd de nōgensis disputē
qōnibus. Tā supfluo & ambitioe qꝰ supra uires id tactū Calūniātes hozꝝ ego obie
ctamēris & manus illico dedissem. si ita quā. p̄fiteor philosophiā me edocuisset: et
tunc illa ita me docente non responderem. si ruzandi iurgandique proposito cōsli/
tutam hanc inter nos disceptationem crederem. Quare obrectādū omne laceffen
dique propositum. & quam scribit Plato a diuino semper abesse chore a nostris
quoꝝ mentibus facessat liuor. & an disputandū a me. an de tot etis questionibus
a miice incognoscamus. Primū quidem ad eos qui hāc publice disputādū morē calū
niā. multa nō sum dicturus: quādo hac culpa. si culpa cōfess. nō sōlū uobis oibus
doctores excellentissimi qꝰ sepius hoc munere nō sine sūma & laude & gloria functi

Nota.

Nota.

Quid ipsum
docuerit phi/
losophia

Nota.

Actas aucto/
ris.

Plato

estis: sed Platoni: sed Aristoteli: sed probatissimis omnium aetatum philosophis meum
 est commune. Quibus erat certissimum nihil ad consequendam quae querebatur veritatis co-
 gnitionem sibi esse potius quam ut essent in disputandi exercitatione frequentissimi. Sicut. n. p
 gymnastica corporis vires firmiores sunt: ita dubio pcul in hac quasi literaria pale-
 stra ad vires & fortiores longe & vegetiores evadunt. Nec crediderim ego: aut Poe-
 tas aliud per decantata Palladis arma: aut hebreos cum Poete
Hebrei
 symbolum esse dicunt: significasse nobis quam honestissima hoc genus certamina: adipi-
 scenda sapientiae oppido quam necessaria. Quo forte fit ut & Caldei in eius geneli quam phius Chaldei
 sit futurus illud desideret: ut Mars & Mercurium Triquetrum aspectu conspiciat: qua-
 si si hos congressus: haec bella substuleris: somnolosa & dormitans futura sit omnis
 philosophia. At vero cum his qui me hinc puniunt sperare dicunt: difficultior est mihi eorum de
 sententia. Nam si parum me dixerint: forsitan in modesti & de se nimia sententia: si imparum
 fatebor: temerarii & inconsulti notam videor subiturus. Videte quas scindi angustias:
 quo loco sum constitutus: dum non possum sine culpa de me puniri: quod non possum
 mox sine culpa non praestare. Forte & illud: Iob afferre possem: spiritum esse spiritum esse in
 oibus: & cum Timotheo audis nemo contentus adolecentiam tuam: sed ex mea veritas hoc Iob
Timotheus
 conscientia dixerint: nihil est in nobis magnum vel singulare. Studiolum me forte & cupi-
 dum bonarum artium non inficiatus: docti tamen nomen mihi nec summo nec arrogo. Quae
 re & quod tibi gratiae huius onus imposuerim: non fuit prope quam mihi conscientia nostrae firma-
 tatis non essent: Sed quod sciebam hoc genus pugnae id est literariae esse pecuniariae quod in
 eis lucrum est vincit. Quo fit ut sibi illisimam quaeque non detestare non: sed appetere ul-
 tro eas in se possit & deat: quandoque quae succubit beneficiis a victor accipit: non sinit
 quippe quae per eum & locupletior domum: doctior & ad futuras pugnas redit instructior
 Hac spe astartus ego firmus miles cum fortissimis omnium strenuissimisque tam graue
 pugnae decernere nihil sum ventus. Quod tamen temere sit factum nec ne rectius utique
 est cunctu pugnae quam de nostra aetate potest quae iudicare: restat ut tertio loco his respondeat
 quae numerosa proposita: rerum multitudine offenduntur: quasi hoc eorum humeris sederet
 onus: & non potius hic mihi soli quam scilicet labor est excelsus. Indecus profecto hoc
 & merosum nimis: velle aliena industriae modum ponere. Et ut inquit Cicero in ea re: Cicero
 quam melior quo maior: mediocritate desiderare. Omnino tamen gratibus ausis erat ne
 esse: me vel succubere vel satisfacere. Si satisfacere non videor cur quod in deest sistere
 quae omnibus est laudabile: non gentis est sistisse culpabile existimet. Si succubere ha-
 bebunt ipsi: si me oderunt unde accularerunt: Si amant unde excusent. Quoniam in re tam
 graui: tam magna: tenui ingenio: exiguaque doctrina: adolecentem hominem defecisse
 uenia potius dignum erit quam accusatio. Quin & iuxta poetam si defuerit vires: audacia
 certe laus erit in magnis et voluisse sat est. Quod si nostra aetate multi Gorgiam leontinum imi-
 tati non modo de non gentis: sed de omnibus et omnium artium omnibus soluti sunt non sine Gorgias leon-
tinus.
 laude proponere disputationem cur mihi non liceat vel sine culpa de multis quidem:
 sed tamen certis et determinatis disputare. At superfluum inquisit hoc & ambitiosum. Ego
 vero non superfluo modo: sed necessario factum hoc a me contentus: quod et si ipsi mecum philo-

sophiadi rationē cōsiderat̄ inuiri etiā fateantur plane necesse est. Qui n. se cuius ex philosophorum familiis addixerunt. Thomas uidelicet aut Scoto: qui nunc plurimum in manibus fauentes. possunt illi quidem uel impaurarū questionū discussione suae doctrinae periculum facere. At ego ita me instauri. ut in nullius uerba iratus. me per omnes philosophiaē magistros funderem. omnes sedas excuterem. omnes familias agnoscerem. Quare cum mihi de illis omnibus esset dicēdū: ne si priuati dogmatis defensor reliqua possiduissem illi uiderer obstrictus. Non potuerunt etiā si pauca de singulis pponerentur. non esse plurima quae simul de otibus affererentur. Nec id in me quisq̄ dīnet quod me quocūq̄ serat. tempestas delatrat holpes. Fuit enim cum ab antiquis omnibus hoc obseruatum: ut omne scriptorum genus euoluentes. nullas quas possent cōmentationes illēctas preterirent. Tū maxime ab Aristotele qui eam ob causam *απαγορευτής*. i. lector a Platone nuncupabatur: & profecto angusta est mentis intra unā se positum aut academiā continuille. Nec potest ex omnibus sibi recte propriam leogisse. qui omnes prius familiariter non agnouerit. Adde q̄ in una quaq̄ familia est aliquid insigne quod non sit ei cōmune cum ceteris. Atq̄ ut a nostris ad quos postremo philosophia puenit nūc exordiat. Est in Ioanne Scoto uegetum quiddā atq̄ discussum. In Thoma solidum & equabile. In egidio Terūm & exactum. In francisco acce & acutū.

Antiquorū obseruatio

Aristoteles

Plato

Ioannes scotus.

Thomas

Egidius

Franciscus

Albertus

Henricus

Auerrois

Auempace

Alpharabius

Auicenna

Simplicius

Themistius

Alexander

theophrastus

Ammonius

Porphirius

Iamblicus

Plotinus

Proculus

Hermias

Damascus

Olipiodorus

Plato

In alberto priscum. amplum. & grande. In Henrico ut mihi uisum est semper sublime & uenerandum: Est apud arabes in auerroe firmum & incōcūsum. In auempace. In Alpharabio graue & meditatūm. In Auicēna diuinum atq̄ Platonicum. Est apud graecos in uniuersum quiddē nitida spiritus & casta philosophia. Apud Simplicium locuplex & copiosa. Apud Themistium elegans. & cōpōndia. Apud Alexandrum constans & docta. Apud Theophrastum grauiter elaborata. Apud Ammonium enodis & gratiosa: Et si ad Platonicos te conuerteris. ut paucos peroseam. In Porphirio rerum copia & multiuga religione delectaberis. In Iamblico secretiorem philosophiam & barbarorum mysteria ueneraberis. In Plotino priuū quicūq̄ non est quod admireris: qui se undiq̄ prebet admirandum: quem de diuinis diuine: de humanis longe supra hominem docta sermonis obliquitate loquentem sudantes Platonici uix intelligunt. Preterea magis nouitios Proculum asiaticae fertilitate luxuriantē: & qui ab eo fluxerūt Hermias: Damascus: Olympiodorum & complures alios: in quibus omnibus illud *τὸ θεοειδὲς*. i. diuinum peculiare Platoniorum simbolium elucet semper. Accedit quod si qua est secta quae ueritate cessat dogmata. & bonas causas ingenū calumniis ludificetur: ea ueritatem firmitat non inlurmat: & uelut motu uassatam flammam excitat nō extinguit. Hac ego ratioe motus non unius modo (ut quibusdam placebat) Sed omnigenae doctrinae placita in medium afferre uolui: ut hac complurium sectarū collatione: ac multiteria discussione philosophia: illa ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epistolis: animis nostris quasi solocens ex alto clarius illucesceret. Quid erat si Latinorū tantum: Alberti. s. Thomae Scoti: egidii: Prāncisci: Henriciq̄ philosophia: obmissas

græcorū arabūq; philosophiis tractabatur / Quando omnis sapientia a barbaris ad
 græcos & græcis ad nos manauit. Ita nostrates semper in philosophandi rōne pere-
 grinis inuentis stare. & aliena excoluisse sibi dixerunt satis: Quid erat cū pipate-
 ticus egisse de naturalibus nisi & Platonicoꝝ accesserit academiæ. quos; doctri-
 na & de diuinis semp̄ iter oēs Philosophiās. Teste Augustino hita est sanctissima
 & a me nūc primū. qd̄ sciā (Verbo absit inuidia) post multa secula sub disputandi
 examē est in publicū allata. Quid erat & alioꝝ quot quot erāt tractasse opiniones
 si q̄si ad sapiētū symposiū a Symboli accedētes. nihil nos qd̄ esset nostrū. nostro p-
 tum & elaboratū ingenio. afferēbamus. Profecto i generosum ē (ut ait Seneca) sa-
 pere solū ex cōmētario: & q̄si maios; iuenta nostræ industriæ. uis; peluserint. quali
 in nobis effata sit uis naturæ. nihil ex se parere. qd̄ ueritatē si nō demōstret. latrem
 inuat uel de longinquo. Qd̄ si in agro colonus. / uxore maritus odit sterilitatē: cer-
 te tāto magis i secūdā aliam odent illi cōplicita & associata diuina mens. q̄ro inde
 nobilior longe proles desideratur. Propterea nō cōtentus ego p̄ter communes doctri-
 nas. multa de Mercurio trileuigisti p̄fisa Theologia. multa de caldeoꝝ de pytha-
 goraꝝ disciplinis multa de secretioribus hebreoꝝ addidisse mysteriis. plurima quoꝝ
 q; p nos iuēta & meditata. de naturalibus et diuinis rebus disputāda p̄posuimus.
 Proposuius primo Platonis Aristotelisq; cōcordiā a multis ante hac creditā. a ne
 mine satis p̄batā. Boetius apud Latinos id se facturū pollicitus nō inuenitur fecisse
 unq̄. qd̄ semp̄ facere uoluit. Simplicius apud græcos idē professus. unā id tam p̄
 flaret q̄ pollaceret. Scribit & Augustinus in Academicis nō defuisse plures q; sub
 tilissimis suis disputationibus idē p̄bare conati sint. Platonis. l. & Aristotelis eandē
 esse philosophiā. Ioānes itē gr̄maticus cū dicat apud eos tm̄ dissidē. Platonē ab
 Aristotele q; Platonis dicta nō intelligūt. p̄badū tam̄ posteris hoc reliquit. Addidi-
 mus aut̄ & plures locos i q̄bus Scoti & Thomæ plures. In q̄bus Auerrois & Au-
 cennæ sententias quæ discordes existimātur cōcordes esse nos asseueramus. Secun-
 do loco q; in philosophiā cū Aristotelicā tum Platonica excoꝝgitauimus nos. tū duō
 & septuaginta noua dogmata physica & methaphisica collocauimus: quæ si quis
 teneat poterit nisi fallor qd̄ mihi erit mox manifestū. quæcūq; de rebus naturalibus
 diuinisq; p̄positā q̄onē longe alia dissoluere rōne q; p̄ eā edoceamur. quæ & legis
 in scolis & ab huius cui doctores colitur philosophiā. Nec tā admirari q; debet
 patres me ip̄nims annis. in tenera etate p̄ quā uix licuit (ut iactāt qd̄) aliorū lege
 re cōmētatiōes. noui afferre uelle philosophiā. q̄ uel laudare uellā. si defenditur. uel
 dānare si reprobatur: & deniq; cū nostra iuenta hæc nostraq; sint litteras iudica-
 turi. nō auctoris annos. sed illoꝝ merita potius uel demerita numerare. Est aut̄ &
 p̄ter illā. alia quā nos atulimus noua p̄ numeros philosophiādi institutio antiqua
 illa qd̄ ē & a P̄ncipis theologis. a Pythagora presertim. ab Aglaopheno. Aphilolao
 a Platone. prioribusq; Platoniciis obseruata. Sed q; hac tēp̄elate ut preclara alia po-
 sterioꝝ incuria sic exoleuit: ut uix uestigia ip̄suis ulla repiantur. Scribit Plato i ept
 mouide inter oēs liberales artes & sciētias cōtēplatiues p̄cipuā maximeq; diuinam Plato

Peripatetici
 Platonici
 Augustinus

Seneca

Mercurius
 trileuigistus

Aristotelis
 Platonisq; cō
 cordia
 Boetius

Simplicius
 Augustinus
 Ioannes gr̄/
 maticus

Duo & sep-
 tuaginta dog
 mata physica
 & metha/
 phisica

Noua p̄ nu-
 meros philo-
 sophiādi insti-
 tutio

esse scientiâ numerandi. Querens itē cur homo animal sapientissimū; Responderet
 quæ numerare nouit. Cuius insā & Aristoteles meminit i problematis. Scribit Abu
 Afilloteles Abumafar Auenzoar
 uera esse nullo mō possunt si p numerādi arē; eam autem intellexerunt cuius nūc
 mercatores imprimis sunt p̄ssimi. qd & Plato testatur exerta nos admonens uo
 ce me diuinā hęc arithmeticam; mercatoriā esse arithmeticam intelligamus. Illam
 ergo arithmeticam quæ ita extollitur. Cum mihi uideat post multas lucubratiōes
 exploratam habere. huius rei piculum facturus. ad quatuor & .lxx. quæstiones q̄
 inter phycas & diuinas principales existimatur respōsiq; p numeros publice me
 sum pollicitus. Proposuius & magica theoremata in quibus duplicem esse ma
 gicam significauimus; quarum altera demonū tota ope & auctoritate cōstat res me
 dius fictius execranda & portentosa. Altera nihil est aliud cum bene exploreatur q̄
 naturalis philosophiæ absoluta cōsumatio. Vtriusq; cum meminerint greci illā ma
 gie nullo modo nosē dignantes yorruay nuncupant. Hanc propterea peculiarique
 appellatione μαγεια, quasi perfectā sūmāq; sapientiam uocant. Idem. n. ut ait
 Porphyrius
 Magus quid significet lin
 gua persarū.
 Porphyrius p̄sarum lingua magus sonat quod apud nos diuinoy; interpres & cul
 tor. Magna autē imo maxima patres inter has artes disparitas & dissimilitudo.
 Illā non modo christiana religio; sed omnes leges; oīs bene instituta res. pu. dānat
 & execratur; hanc oīs sapiētes. ofscalcitium & diuinarum rerum studiose natio
 nes approbant & amplectuntur. Illa artium fraudulentissima; hęc alioe sanctior
 q; philosophiā; illa irrita & uana; hęc firma; fidelis; & solida. Illam quisquis coluit
 semper dissimulauit; q; in auctoris esset ignominiam & cōtūmeliā. ex hac summa
 litterarum claritas gloriāq; antiquitus; & pene semper perita. Illius nemo unq̄ stu
 diosus fuit uir philosophus & cupidus dūcendi bonas artes. Ad hanc Pythagoras
 Empedocles. Democritus. Plato dūcendam nauigauerē; Hanc predicarunt reser
 si; & in Archanis precipuam habuerunt. Illa ut nullis rationibus; ita nec certis pro
 batur auctoribus; Hęc clarissimis quasi parentibus honestata; duos precipue ha
 bet auctores Xamolēdem quem imitatus est Abbaris hyperboreus; & Zoroastre
 non quem forte creditis; sed illum oromali filium. Vtriusque magia qd sit platonē
 si p̄cōtemur respōdebit in alcibiade. Zoroastri magiā nō esse aliud q̄ diuinoy; sci
 entiam; qua filios persarū reges erudiebāt; ut ad exēplar mundanæ. reip. suam. ip̄i
 regere. re. p. edocerent. Respondebit in carmide magiam Xamolēdis esse animi
 medicinam per quā. L. animo temperantia; ut per illam corpori sanitas cōmpara
 tur. horum uestigijs postea persisterunt Carondas/Damageron/Apollonius Ho
 stanes & Dardanus. Persistit Homerus quem ut omnes alias sapientias. ita hanc
 quoque sub sui uiribus erroribus dissimulasse i poetica nostra Theologia aliquādo
 probabimus. Persisterūt Eudoxus & Hermippus. Persisterūt sere oīs q; pythagoni
 ca platonicaque mysteria sunt p̄scrutari. Ex iunioribus autē q; eam ellexerint tres re
 perio. Alchindū Arabē. Rogerū Baconē & Gulielmū parisen. Meminit & Ploti
 nus. ubi naturæ ministrū eē & nō artificē magū demonstrat. Hęc magia m probat

afflueratque uir sapiētiſſimus: alterū ita abhorēt: ut cū ad malorū demonū ſacra
uocaretur: rectius eſt dixerit ad ſe illos q̄ ſe ad illos accedere: & merito qdē. Vt. n.
illa obnoxiiū mācipariūque i probis poteſtanbus hominē reddat. Ita hæc illarū prin
cipē & dominū. Illa denique nec artis nec ſciētiz ſibi pōt nomē uſdicare. Hæc al
tiſſimis plena miſteris: profundiffimā rerū lecretiffimāq; cōtemplationem: & de
mū totius naturæ cognitionē cōplectitur. Hæc iter ſparſas dei beneficio & inter ſe
minatās mūdo uirtutes quāſi de latebris euocās iluēt. Nō tam facit mirāda q̄ faci
entī naturæ ſedula famulatur. Hæc uniuērū conſenſum: quē ſignificatiuſ græci
αὐτὸνόμοις dixit introſum perſcrutatiū rimata: & mutūā: naturarū cogni
tionē habēs perſpectā: natiūas adhibens unicuiq; rei & ſuas illecebras: q̄ maiorum
μύστων. nominātur i mundi recessibus: in naturæ gremio i promptuarijs arcaniſq;
dei latrātia miracula: quāſi ipſa ſit artifex promit i publicum: & ſicut agricola ul
mos uinbus. ita magus terrā eado. i. inferiorū ſuperiorū dotibus uirtutibq; manat
Quo ſit ut q̄ illa p̄ſigioſa & noxia. tam hæc diuina & ſalutans appareat. Ob hoc
p̄cipitur q̄ illa hominē dei hoſtibus mancipans. auocat a deo: hæc in eam operū
dei admirationē excitat q̄ propēſa charitas. fides. ac ſpes. certiffime cōſequentur.
Nec. n. ad religionē. ad dei cultū qoq; promouet. magis. q̄ aliū diu cōtēplatio mi
rabiliū dei: q̄ ut per hæc de qua agimus naturalē magiā bene explorauērimus: in
opificis cultum amoremq; ardētius animati: Illud canere compellemur. Pleni ſunt
cæli. plena eſt ois terra Maieſtate gloriæ tuæ. Et hæc ſaris de magia: de qua hæc di
ximus qd̄ ſuo eſſe plures q̄ ſicut canes ignotos temp adlatrant. ita & ipſi ſæpe da
nant oderuntq; quæ nō intelligunt. Venio nūc ad ea quæ ex antiq; hebreorū my
ſteris eruta. ad ſacroſanctā & catholicā fidē cōfirmādā attuli. quæ ne forte ab his
qbus ſunt ignota cōmentitiæ nugæ aut fabulæ circuloſq; exiſtētūr: uolo ſtelli
gant oēs. quæ & qualia ſint. unde petita. quibus & q̄ claris auctoribus cōfirmata.
& q̄ reposita. q̄ diuina. q̄ noſtris hominibus ad propugnādā religionem cōtra he
breorū iportunas calumnias ſint neceſſaria. Scribūt nō modo celebres hebreorum
doctores: ſed ex noſtris quoq; Iſidorus. Hilarius & Origenes: Moſen nō legē mo
do. quā quoq; ex arca i libris poſteris reliquit: ſed ſecretere q̄ quoq; & uerā legis enar
rationē i monte diuinitas accepſiſſe: præceptum autem ei a deo ut legē quidem po
pulo publicatē: legis interpretationem nec traderet literis. nec i uulgaret. Sed ip
ſe iefanaue tr̄. tum ille alijs deinceps ſuccedentibus ſacerdotum primoribus. ma
gna ſilentij religione reuelaret. Satis erat per ſimplicē hitorij nunc. dei potētiam.
nunc in improbos iram. in bonos clementiam. in omnes iuſtitiam agnoſcere: & per
diuina ſalutariq; præcepta ad bene beateq; uiuendum. & cultum uere religionis i
ſtitui. At myſteria ſecreteriora. & ſub cortice legis. radiciq; uerborum præteſtu latentia.
aliſſimā diuinitatis archana. plebi palam ſacere: qd̄ erat aliud q̄ dare ſanctū
canibus: & inter porcos ſpargere Margaritas. Ergo hæc clam uulgo habere perſe
ctis cōmunicanda. inter quos tantum ſapientiam loqui ſe ait Paulus. non humani
conſilij ſed diuini præcepti ſuit. Quem morem antiqui Philoſophi ſanctiſſime ob

Nota

Doctores he
breorum

2. h. 1. 1.
notat qd̄ uerū
eſt.

Pythagoras seruant. Pythagoras nihil scripsit nisi pauca quedam quæ dama filie moriens cômédauit. Egipciorū tēplis in sculpptæ sphinges hoc admonēbāt ut mystica dogmata p̄ enigmatū nodos a p̄phana multitudine inuicelata custodirentur. Plato Dion quodam de supremis scribēb̄ subſtātiis: p̄ enigmata inquit dicēdū est: ne si epistola forte ad alioꝝ perueniret manus: quæ ubi scribimus ab aliis intelligitur. Aristoteles liberos Methaphisice i q̄bus agit de diuinis editos et nō editos dicebat. quid illa lesum xpm̄ uicæ magistrū afferit. Origenes multa reuelasse discipulis q̄ illi ne uulgo fierent comunia scribere noluerunt. Quod maxime confirmat Dionysius areopagita: qui secretiora mysteria a nostre religionis auctoribus

Cabala idest ex alo in aium. Ane litteris medio intercedēte uerbo ait fuisse transfusa: hoc eo dē penitus mō cum ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Moisi deus tradita reuelaretur dicta ē Cabala q̄d idē ē apud hebreos q̄d apud nos receptio. Ob id. s. q̄ illā doctrinā nō p̄ litterarū monumta: sed ordinarius reuelationū successiōibus alter ab altero q̄ hereditario iure recipet. uerū postq̄ hebrei a babilonica captiuitate restituti p̄ Cyrū & sub zoroabel instaurato tēplo. ad reparandā legē aium appulerunt. Esdras tūc ecclesie p̄fectus post emēdatū Moscos librū cū plane cognosceret p̄ exilia. cedēs. Augas captiuitatē gentis israelicæ institutū a maioribus merē tradendā p̄ manus doctrinæ seruari nō posse. Futurūq̄ ut tibi diuinitus indulta celestis doctrinæ arcana pirēt. quorū cômētariis nō intercedēbus durare diu memoria nō poterat. cōstituit ut cōuocatis q̄ tūc supet.āt sapiētibz afferret. unūq̄sq̄ i mediū. quæ de mysteriis legis memoriter tenebat: adhibitisq̄ notariis in .lxx. uolumina (Tet. n. ser. i linedrio sapiētes. Redigerētur. Qua de re ne mihi soli credatis patres. Audite Esdras ipsam sic loquentē. exactus. xl. diebus loquutus est altissimus dicens. Proca quæ scripsisti ipsā pone legāt digni & idigni nouissimos aut. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapiētibz de populo tuo. In his. n. ē uena intellectus & sapiētiæ fons. & scientiæ flumen. atq̄ ita lect. Hac esdras ad uerbū. hi sunt libri scientiæ Cabale in his libris merito Esdras uenā intellectus. i. ineffabilē. de super substantiāli deitate Theologiā sapiētiæ fontē. i. de intelligibilibz angelicisq̄ formis exacti methaphisicæ & scientiæ flumē. i. de rebus naturalibus firmissimā Philoso

Esdras phis esse. clara iprimis uoce pronunciauit. Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus q̄ hūc sub quo uiuimus feliciter Innocētii. vii. Proxime antecessit: maxima cura studioq̄ curauit ut i publicam fidei nostre utilitatē latinis litteris mandarentur. Lūq̄ cū ille decessit tres ex illis puenerant ad latinos. hi libri apud hebreos hac tēpeltate rāta religiōe cōstituti: ut neminē liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros nō mediocri ip̄sa mihi cū cōparassem: sūma diligētia uideſſus laboribus cū plegissem. audi i illis (Testis ē deus) Religionē nō tā Moisaicā q̄ xpianā Ibi trinitatis mysteriū. Ibi uerbi icamatio. Ibi mellis diuinitas. Ibi de peccato originali. de illius p̄ xpm̄ expiatiōe. de calesu Hierusalē. de casu demonū. de ordinibus angelorū. de purgatoris de inferorū penis. Eadē legi quæ apud Paulū & Dionysii

Syxtus quartus Inno. viii.

Syxtus quartus Inno. viii.

Syxtus quartus Inno. viii.

apud Hieronymū et Augustinū quotidie legimus. In his uero q̄ spectāt ad phiām
 Pythagorā pelus audias & Platonē quorū decreta ita sunt fidei xpianæ affinis ut
 Augustinus. Augustinus noster inmensa deo gratias agat qd̄ ad eius manus puenierit libri pla
 tonsorū. In plenū nulla est ferme de re nobis cū hebreis controuersia de q̄ ex libris
 cabalisticis ita redarguē cōuinciq; q̄ possint ut ne angulus qd̄ reliquus sit i quē
 se cōdāt. Cuius rei testē grauissimū habeo Antoniū cronici uirū eruditissimū qui
 suis auribus cū ap̄ eū essem i cōuiuio audiuit Dactylū hebreū pitum heniū sciz̄ i
 xpianos pelus de trinitate infam pedibus manibq; descendere. Sed ut ad mex
 redē disputatiōis capita p̄censenda: Attulimus & nostrū de interpretādis Orphei
 Zoroastriq; carminibus infam. Orpheus ap̄ grecos ferme integer: Zoroaster ap̄
 eos mācus ap̄ caldeos absolutior legitur. Ambo p̄lca sapientiæ crediti patres &
 auctores. Nam ut tacet de Zoroastre cuius frequens apud Platonicos nō sine sū
 ma temp̄ ueneratiōe est mentio. Scribit Iamblicus calceus habuisse Pythagorā
 Orphicā Theologiā tāq̄ exēplar ad quā ipse suū fingeret formaretq; philosophiā
 Quin idēico tm̄ dicta pythagora sacra nōcupari dicunt q; ab Orphei fluxerit in
 stituta. Inde secreta de numeris doctrina & quicquid magnum sublimēq; habuit
 græca philosophia ut a primo fonte manauit. Sed (q̄ erat uetē. mos theologorū)
 ita Orpheus suorū dogmatū mysteria fabulæ intent inuolucris & poetico uelam̄
 to dissimulauit. ut si q; legat illius hymnos nihil subesse credat p̄ter fabellas no
 gasq; meracillimas. Qd̄ uolui diuise ut cognoscatur q; mibi labor que fuerit dil
 scuitas: ex a flectatis enigmatū syrps: ex fabulay latebris latentes eruere secreta
 philosophiæ sen sus nulla plerim i te tam graui tam abscondita in explorataq; ad
 uito aliorū interpretū opa & diligentia. Et tam oblata rūt canes mei minutula que
 dā & leuia ad numeri ostentatiōē me accumulasse q̄ nō oēs que ambigue ma
 xime cōtrouersiq; sunt gōnes: i qbus principales digladiātur achademix: q̄ nō
 multa strulerim his ipsis q; & mea carpunt & se credūt phōrū principes & icogni
 ta profus & stentata. Quin ego tm̄ absum ab ea culpa ut curauerim i q̄ pauilli
 ma potui capita cogere disputationem. Quis si (ut cōsueuerunt alii) parui ipse in
 sua membra & lancinare uoluisset: i innumerū plecto nume; excreuisset. Et ut
 tacet de ceteris: q; est q; nesciat unū dogma ex nōgentis qd̄. s. de cōciliāda est Pla
 tonus Aristoteliq; phiā potuisse me citra oēm affectatē nūpe rostaris suspitio
 nem i sexcenta ne dies plura capita deduxisse. locos. Omnes i qbus dissidere alii
 cōuenire ego illos existimo p̄ticularim enumerātem. Sed cetera dicam. n. q̄q; neq;
 modeste meq; ex igneo meo ydici tam: q; dicef me inuidi cogūt. Cogūt obrecta
 tores uolui hoc meo cōgressu fidem facere: nō tam qd̄ multa latere: q̄ quod scire
 que multi nesciunt. Quod ut uobis te ipsa patres colendissimi iam palā fiat ut de
 fidentū uelstrum doctores excellentissimi quos paratos accinsoque expectare pu
 gnā nō sine magna uoluptate conspicio neca longius oratio non remoretur: qd̄
 foelix faustumque sit quasi citante dāffico iam conseramus manus!

FINIS.

RR. iii

11

Ioannes picus Miran. Io. Francisco nepoti. S. in eo q est uera salus. Discendenti tibi a me plurimas statim ad malū oblatas occasiones q te perturbent: & arripito bene uiuendi pposito aduerſent nō est fili q admittes: sed neq q doleas: aut expaueſcas. Quisū illud potius eſſet miraculū: ſi tibi uni ſter mortales ſine ſudore uia pateret ad ce-

lū: qſi nūc primū & fallax mūdus: & malus demon eſſe deſineret: aut q tu i car- ne adhuc nō eſſes q cōcupiſcit aduerſus ſpm: & niſi ſaluti noſtræ utigles p̄pexerimus: citreus abrius poculis i pdigioſis beutoꝝ ſpēs illecebroſa deformat. led et gau- de dū tibi eē affirmat iacobus ſenbēs. gaudete fratres cū ſtētatōes uarias ſci. ſentis nec ſmerito qd: q. n. ſpes gloriæ: ſi nulla ſit ſpes uictoriæ aut uictoriæ locus qſ eē ſt ubi pugna nō eſt uocat ad coronā q. puocatur ad pugā atq: ad eā p̄ſertim i q nemo uinci ſc̄ ſuitus: neq: alis nobis ur ulcarnus: uiribus opus eſt. q̄ ut uicere ſp̄i uelimus. Magna xp̄iani felicitas: quādo & i eius arbitrio poſita eſt uictoria: & cō uincētis uoto: qiq: expectatione maiora futura ſūt ſpm̄ia. Dic quelo fili cariffime eſt ne aliquid i hac uita ex his quoz libido terrenas agitāt mentes p̄ quo adp̄iſcēdo nō multi prius ſubeū di labores multa ſdigna & miera tollerāda ſunt: bene actū ſcōū putat metator ſi poſt decēnem nauiganōem: poſt mille ſcomoda: mille uita diſcrimina rem ſibi cōparauerit paulo uberiorē: de m̄litiā ſaculi nihil eſt qd ad te ſcribā cuius miſerias ip̄a ſanis te docuit: & docet exp̄ientia: In principū ḡſa p̄me- renda: ſ equaliū amicitias cōciliādis i hononibus ambōedīs q̄ moles moleſtiarū: q̄ tū anxietatis: q̄ tū ſollicitudinis ex te ego diſcere potius poſſū: q̄ te docere: q̄ me- is libtis meo ocioſo cōtentus: a pueris uſq: intra fortunā uiuere didici: & q̄ tū poſſū ap̄ me hitās nihil extra me ip̄m ſuſpiro uel ambio. Ergo terrena hac caduca: ſicer- ta: uilia: & cū brunis quoz nobis cōta ſudātes ēr & hanelātes uix cōſequentur: ad celeſtia atque diuina: q̄ nec oculus uidit: neq: auris audiuit: neque cor cogitauit ſōniculoſi & dormiētes: & p̄pe modū ſuiti a diis trahemur. q̄ ſine nobis aut deus regnat: aut celeſtes illi ciues beati eſ nō poſſunt. Profecto ſi terrena felicitas ocio- ſis nobis cōpararetur poſſet aliq: labore detrectās malle mūdo ſeruire q̄ deo. ſed ſi nihil minus q̄ in uia dei ſmo longe magis in peccatoꝝ uia fatigamur: unde illa uox dānatoꝝ. Laſſati ſumus i uia iniquitatis: nō pōt nō extreme eſſe dementie ſibi nolle potius laborare ubi a labore itur ad mercedem: q̄ ubi a labore itur ad ſupplicium. Mitro q̄ra ſit illa pax: q̄ taq: felicitas aſ nā cōſcīre ſibi nulla paleſcere culpa: q̄ p̄cul dubio uoluptatibus oſibus q̄ poſſideri uel optari poſſant i uita lōge ſpōderat. quad n. optabile i uoluptatibus mūdi: q̄ dū q̄rūtur fatigāt: cū acq̄rūtur iſtatuāt: cū ſmit- tuntur exercuāt. Dubitas ſili impioꝝ mentes p̄petuis curis nō agitari. uerbum eſt dei q̄ nec falli pōt nec fallere. cor ip̄i q̄ mare teruēt qd̄ q̄ cere nō ſc̄. nihil. n. illis ē tutū: nihil pacarū: oīa metū: oīa curas: itētāt oīa mortē. his ne igitur uidebimur: hos emulabimur: & oblitū p̄ptie dignitatis oblitū p̄tix p̄tūq: caleſtis: hoꝝ nos iſſā: cū liberi Sīmus nati: ulro mācipia ſociemus: & unā cū illis miſere uiuētes mortē- tes miſerius miſertime tādē aternis ignibus aſſūgamur. O cecus hoſium mētea: o

Iacobus

Christiani
magna ſerli/
lucitas.

Memoranda
ſententia

pectora circa: quis non uideat uel luce clarius hæc oīa eē ipsa ueritate uictoria: nec
nī facimus q̄ faciēda eē cognofimus: sed heremus adhuc: neq̄q̄ ceno cupiētes aut
lere plīta. Occurrēt tibi fili ne dubita in his præsertim locis in quibus habitas inu:
meta singulis horis impediēta q̄ te a proposito sancte benedq̄ uiuendi deterreant
& nisi caueas agant in proceps. Sed inter oīa exitialia illa est pestis uersari iter eos
dies & noctes quorū uita nō solū omni ex pte illecebra est peccati: sed tota in ex/
pugnanda uirtute posita sub imperatore diabolo / sub uentillis mortis sub stupēdiis
gehēne militat aduersus cælū / aduersus dominū & aduersus christum eius. Tu
autem clama cum propheta dirūpamus uincula eorum & proiciamus a nobis iu
gum ipsorum. hi sunt. n. quos tradidit deus in passionē ignominie: & i reprobam
sensum ut faciant ea q̄ non conueniunt plenos oī iniquitate / plenos inuidia / homi/
cidis contentione / dolo / malignitate: detractores deo odibiles: contumeliosos / sup
bers elatos / inuētores malorum / insipientes / incompositos / sine affectione / sine fa/
dere / sine misericordia. Qui cum iustriam dei quotidie uideant: non intelligunt:
tamē quoniam qui talia agunt digni sunt morte nō solum qui ea faciunt: sed etī
qui consentiunt facientibus. Tu igitur fili noli illis placere quibus ipsa displicet uir/
tus. Sed illud apostoli tibi semper Sit ante oculos: oportet deo magis placere q̄ ho
minibus: & illud / Si hominibus placerem christi seruus non essem: inuadat te san
cta quedam ambitio: & dedigneris eos tibi uitæ eē magistros qui te potius scep
to re indigeant longe enim decentius: ut ipsi tecum bene uiuendo homines esse inu:
pian: q̄ ut tu uelis per omissionem boni propofiti cum illis turpiter obbreuece/
te. Tenet me Deum testor: aliquando extasis quasi & stupor quidam cum meū
incipio studia hominum: aut / ut dixerim significantius: metas insanias: nescio an
cogitare potius q̄ dolere / mirari an deplorare? Magna enim profecto insania euan
gelio non credere: cuius ueritatem sanguis martirum clamat: apostolice resonant
uoces: prodigia probant: ratio confirmat: mundus testatur: elementa loquuntur
Demones consentiunt: Sed longe maior insania: si de euangelii ueritate non dubi
tas uiuere tamen quasi de eius falsitate non dubitares. Nam si illa sunt uera diffi
cillimum esse diuitem ingredi regnum cælorum: quid cumulandis quotidie diui
tiis inhiamus: & si illud est uerum: querendam gloriam non quæ ex hominibus:
sed quæ ex deo est: cur de iudiciis hominum semper pendemus? Deo placere nemo
est qui curet: & si firma in nobis est fides futurum aliquando ut dominus dicat:
Ite maledicti signē aternū: & turtus: uenite benedicti possidete regnū paratū uob
bis a cōstitutionē mūdi: cur nihil minus aut timemus q̄ gehēna: aut speramus q̄ re/
gnū Dei. Quid possumus aliud dicere q̄ multos esse noscē christianos: Sed te pau
cissimos. Tu uero fili contēde intrare per angustam portam: nec quid multi agāt
attēde: sed quid agendum ipsa tibi nature lex: ipsa / ano ipse deus ostendet. Ne:
que enim aut minor tua erit gloria: Si felix eris cum paucis: aut leuior pœna. Si
miser eris cum multis. Erunt at̄ duo precipue presentissima tibi remedia aduersus
mūdū & sarhanā: qbus q̄ duabus alīs de lachrymā: ualle ualeris i altū elemosina

Propheta

Apostolus

Nota

duo remedia
saluberrima

f. atq; oſo. quid. n. poſſumus ſine auxilio dei; aut quō ille auxiliabit nō iuocatus.
Sed & iuocātē te certe nō audiet q; iuocātē prius pauperē nō exaudiſti. Neq; n.
deceat ut te deus hoſem nō cōſēnat. q; prius hō hominē cōſēpſiſti. Scriptū ē i q; mē
ſura mēli fueritis remetief uobis; & alibi; beati miſericordes qm̄ miſericordiā cōle/
quētur. Cū aut te ad orōnē iuſito. nō ad eā iuſito. q; i multiloq; ē. ſed q; ſecreto mē
tus tec eſſu / penetrabilibus ai ipſo affectu loq; deo. & i lucidiſſima cōſēplatiōis tene
bra mētē patri nō pſentat mō. ſed unit ineffabili q; buſ ſcā mōis. quos ſoli norūt ex
peti. nec curo q; lōga ſit oſo tua. ſed q; efficac q; ſit ardēs interrupta potius ſu ſpirus. q;
p;petua q; dā ſerie dictionū. numeroq; diſſuſa. ſi tua tibi talis ē cordi. ſi tutus a dia
boli laqueis. a mūdi p;cellis. ab inimicorū iſidiis. Si deo gratus. Si felix tādē eē de
ſideras. ſac nulla p;tereat dies. q; uel ſemel Deū tuū p; oratiōem nō a deas. & p; ſtra
tus ante eū hūili p;e mētis affectu illud nō de ſūmis labris. ſed de ſimis uicoribus
clames cū propheta. Delicta iuuetutis meae & ignorantias meas ne memineris. ſed
ſedm̄ miam tuā memento mei p; bonitatem tuā domine. Suggester tibi cū ipſa
q; iſterpellat p; nobis tū ipſa neceſſitas ſingulis horis qd; petas a deo tuo; ſuggester &
ſacra lectio. quā ut omiſiſi iſ ſabulis nugisq; poetarū temp; hēas i manibus. & atq;
ēt rogo. Nichil deo gratus. nichil nō uilius facere potes q; ſi nō ceſſaueris litteras
ſacras nocturna uerſare manu uerſare diurna. Latet. n. i illis caeleſtis uis q; dā uia
& efficac q; legentis aium Si mō illas pure hō ſiliterq; tractauerit i diuinū amorem
mirabili q; dā p;ſe trāſformat. Sed ep;ſtola iſ ſines exceſſi trahente me ipſa mat;
ria & mira q; dā charitate. qua te cū ſp; tū ex ea p;ſertim hōca ſum p;ſequutus q; ſan
ctiſſimū tuū p;poſiti factus ſum cernor. Illud poſtremo te admonitū uel im. de quo
hic ēt cū me cū eras. tecū ſepe locutus ſū. ut duo hęc nūq; obliuiscaris. & filiū dei p;
te eſſe mortuū. & te quoq; ēt ſi diu uixeris breui eē mortuus. his q; geminis ſtamu
lis. altero qd; timoris. amonis altero. uege equū tuū p; breue ſtadiū moritaneae ui
te ad ſmā felicitatis aeternae. quādo nūllum alium ſinem p;ſinare nobis aut debe
mus aut poſſumus q; ut perpetua utriuſq; hominis pace ſſinito bono ſine ſine ſua
mur. Vale. & Deum time. ſer. xy. Maii. Mcccclxxxvi.

Oratio

Nota

Ioannes Picus Miran. Philippo Beroaldo. S.

I Cœpi abſte doctiſſime Beroalde & ep;ſtola cum amabile tū eruditā &
a uerſus plurimos ipſam ēt dubio p;dul antiquatem p;uocātes gratiſſimum
id mihi manus fuit. Quare p; te bono ſ negotio bonas horas ſum oratus
& uoluptari nulla in re uel iocundius poteram uel honeſtius. Agam uero hoſem
oppido q; ingratiū ſi tua q; ſunt optima remunerari meis uellem que ſūt peſſima &
catullianis ſalibus ſuffere uenena p;nutare. Sum enim in poematis illo nihilo me
hor. niſi hoc preſſem. q; me ſuſſenū eſſe agnoſco & quid mantice i tergo ſi uideo.
Tu nū hoc flagitas ut. ſ. de noſtris ad te aliqd; ſcripſeribus dedā. atq; ita flagitas
ut q; poſtules. uideantq; repulſam equo aſo nō laturus. Quare nbi uel cū d;ſp;e

dio si qua est apud te de me existimationis satisfaciendum. Habeas igitur duas epistolas alteram ad Laurentium medicum alteram ad Hermolaum de genere dicendi phorum. Quibus & uersiculos quosdam addidi. qui per hos dies est agenti alia mihi exciderunt. Tu haec ita lege. ut memineris inhumanioribus his studiis me tumultuaria cura. & subciliis esse reponibus. ut qui philosophis operam primariam & ut dicitur seniosas addiderim lucernas. Apud quos ut id profecerim quod tu apud rhetores & poetas. Quos inter loquor ex animo non uideo cur tibi primas iure non uendicas. Polianus tuus est totus amat te ut qui maxime. De me polliceri tibi nihil non potes quod ego possum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Laurentio medici. S. p. D.

3. I. Egi Laurenti Medice Rhythmos tuos: quos tibi uernaculae musae per statum te neri suggesterunt. agnoui musas & gratias legitimam saturam: atatis tenere opus non agnoui. Quis. nisi tuis thymis & numerosa uersuum iustura salutes ad numerum gratias non praesent. Quis in canoro dicendi genere & modulato canentes musas non audiat? Quis in lepore non affectato: Hilari argutia: mellitis salubris: apris illecebris. miro candore. In prudenti dispositione ingratissimis sensibus ex pernetralibus philosophiae erudit. adolefcentem hominem quae agnoscat? Scio plecto me non esse in hoc albo nec eum qui huc ascenda. i. ad iudicium rerum. Sed uelle dici posse extra suspicionem adulationis. quod de illis sentio. dicere plecto non esse ueterum scriptorum. quem in hoc genere dicendi longo intervallo non antecesseris. Quod ne putes dictum ad gratiam afferam tibi huiusce sensus rationes meas. Sunt apud uos duo praecipue celebrati poete florentinae linguae. Franciscus petrarcha. & Dantes aligerius. de quibus illud in utriusque versum sum praefatus. esse ex eruditis. quae res in Francisco. uerba in Dantes desyderent. In te quae mentem habeat & aures. neutrum desideraturum in quo non sit uidere an res oratione. an uerba sententiae magis illustrentur. Sed expandamus uelut in librili particulatim uniuersumque merita. Franciscus quod si reuiuiscat. quod attinet ad sensus quae dubitat uero herbas tibi datus: a deo tu & acutus semper. grauis. & subtilis: ille uero de medio plurimum anipiens. infus colorat uerbis & quae sunt gregaria egregia saeculi genere dicendi in quo uideamus. quod tibi ille. quod tu illi praesentes in quibusdam dulcior apparuerit. Sed mihi illius dulcedo. ut ita dixerim dulciter acrida & suauiter austera. Ille fufus & equibulter delinens. Tu maiestate. & quadam uiuaci luce orationis aios per stringes. In illo ambrosa & nimia in te neglecta potius quam affectata diligentia ille tenet & mollis: tu masculus & torosus. Ille uolubilis & canorus tu pessus plenus. firmus. & modulatus. Ille forte lepidior. tu certe amplior & erectior. Ille fucior. sed tu neruofior. In illo est quod amputes. in te nihil redudans & nihil curtum. Sed forte audaculus quae tollendum aliquod de illo dixerim. Ita est certe ita multis uidetur. quorum tu dico confido. Nam meo nihil. cum sepe sit uidere peccantem illum quod alicui peccabant id est infertentem uerba quasi rimas expleat adhibentemque uoces plenas & concinnas. non ut exornent. sed ut subsintant quasi tibicines carmen ne claudicat. In te omnia. uerba non minus in te necessaria. quam in ornatu grata

ita ut qui ex te demat mutlet: qui ex illo tondat & repurget. Quod & si demus quod nunq̄ dabo lepidiora esse que ille scripsit & compitiora tuis: facile id fuit prestare hominem. cui non esset cum ipsis sensibus labor & pugna. At tua illa accensibiles: et (ut uno dixerim uerbo) laurentiana sententiæ. uix dici potest. ut calami stros respuant. & istos fucos non libenter admittant quas ille tractandas si huiusmodi quem mollem legimus nitidum & iocundum: legeremus equidem spinosum. / Inquit lulum & ingratum. cum sit uidere illum: quærens aliquid tale aggreditur acutum / plicitum uel nodosum tam stilo cadere q̄ sensu fugit. Cum uero illam suam uerborum ostentat supellestem: sua unguenta. cinnamos. & flores. admoneret sepe si adesset castritius quod admonuit in græcho: ne falleremur rotundato sono: & uersuum cursu: Sed inspiceremus quid nam subesset: que sedes: quod firmamentum: quis fundus uerbis. quod si facias illic uideas epicuri quandoque uacuum: ita aut nullum subesse sensum: aut frigidum & leuem. Quæ parte quæuis effugi maxima: etiam illi si non prestes non uideo omnino cur prestet uis tibi diodoti gratia. Cum & uerba apud te esse nō possint illustriora: & collocatio illorum ita sit apta: ut nec coherere melius nec fluere rotundius nec cadere numerosius: ullo mō possint. Sed iam Dantem tecum pensilemus: de quo fortasse plures controuersiam sint facturi sunt enim multi: qui in scriptorum collatione non tam expendant merita q̄ annos numerent: iubentque alios ut pericos legant cum reuerentia constantes ipsi legere non possunt sine inuidia. Primas certe: quod ad stylum spectat denegaturū tibi neminem putorita est Dantes nonnūq̄ horridus: asper: & strigosus: ut multū rudis & impolitus: hoc eius etiam auram latentur. Sed i aratem & focalum illud ad quod sit ita: culpa reuocauit oio tu creatiōe cultior: & nō ille grādiōr. At sensibus inquit grādiōr & sublimior. Quælo quid mirum in phica re illum phari ipsa natura ad hoc cogente: atque ultro suppeditare suas. Si de deo: de aia: de beatis agitur: affert que Thomas que Augustinus de his scripserunt. & fuit ille in his tractatibus meditantisque tam frequens q̄ assiduus: tu in obeandis maximis negotiis publicis & priuatis. Nō fuit tam preclare i Dantē hoc fecisse: q̄ nō fecisse turpe fuerat. At fuit dubio pcul sumi ingenū opus: quod ipse prestas phica facere que sunt amatoria: & que sunt sua seueritate austerula: supinducta uenere facere amabilia. Ita i tuis uerbis amantium lulis philosophorum seria sunt admixta ut & illa hinc dignitatem: & hæc illinc hylaritatē gratiæque lucrifecerint: ut ambo hæc copula: retinuerint quod erat proprium: & mutuo se sibi ita participauerint: ut habeant utraq; singulatim q̄ prius erāt simul amborum. Sed nō est hoc tam admirandū: q̄ illud qd me maxie mouit: ita hæc a te fuenta ut nō fuenta: sed de materie ipsius: de qua agitur: eruta gremio: & ex illa ipsa: ut ita dixerim te irrigante salum efflorescere uideantur ut appareant natua non aduentitia: necessaria non composita: genuina oio non inficta. hoc est quod admirari satis non possum: quo mihi uidetur Dantem exsuperasse Nam & si ille sublimis uolat: materia alis attolitur tu re pugnante illa & deorsum trahente tollens in altum alis ingenū: atque ita tol-

Nota

Augustinus.
Thomas

lenis ut a materia non difcedas : sed illam tecum simul attolas tantum de ipsa tu quantum de Dante ipsa fuit bene menta. Tam uidere licet quid te inter Francisci & dantem interfit de quibus hoc addiderim Franciscum quandoq; non respondere pollicitis. habentem quod alleget in prima specie. sed ulterius non satifaciat. dantem habere quod in occurfu quandoq; offendit: Sed iuuet magis intima peruadentem. Tua non minus habent in recessu quod detineat. q̄ habeant in prima fronte quod capiat. Adde q̄ illi suas poesies in secessibus in umbra. in summa studiorum tranquillitate : tu tuas inter tumultus. curia strepitus. soci clamores. maximas curas turbulentiſſimas tempestates. occupatiſſimus ceciniſti. Illis erant multa ordinatum negotium & principale: tibi ludus & a curis quedam relaxatio: Illas summa delatigatio. tibi delatigatio otium: Deniq; eo animum remittens pertigisti quo illi omnes animi neruus contendentes. sortasse non pertigerunt. Sed quid dicam de mea paraphraſi: meam enim cur non appellem. uel huius que mea e apellationis iure: Denum cur non meam. quam & si uenero ut tuam amo tamen ut meam: Admiror profecto illam. & te in illa ex qua cōcio quantum ego aberā a uera laude tuorum uersuum in quibus. que erant maxima queq; maxime illuſina quibus sum nocturnis oculis non inſpexeram. uidi deinde per te reuadata quid ſolus & poteras & debeas: debeas tibi & nobis. ne multa & te gloria. & nos uoluptate fraudares. Lego (deſi teſtor) maxime laudenti eam. non tam ad delectationem. q̄ ad doctrinam. Quot enim ibi ex Ariſtotele. auditu. ſ. phylco: ex libris de anima. de moribus. de celo. ex problematis. quot ex Platoni prothagara ex te pu. ex legibus. ex ſympoſio. que omnia q̄q; alias apud illos legi. Lego tamen apud te ut noua. ut meliora & in neſcio quam te faciem transformata ut tua uideātur eſſe & non illorum. & legens diſcere mihi aliquid uideat. Quod maximo eſt indiſtio hac te ſapere non tam ex commentario q̄ ex te ipſo. Solent enim plurimi maiore. in litteris uoſq; uoſ. q̄ opera cum quid ſcripturi ſunt philoſophos habere uelut pragmaticos eis dogmata quedam ſuggerentes. que ingerant ſuis libellis ut uideātur philoſophi. Sed facile hos deprehēdas. Nam uideas illa. nec recte diſpoſita. nec coherentiā & ab ipſis non explicata. ſed implicata. Atq; homines alioquin eloquentes in illis dicendis apparent in ſantiſſima. At te quis non uideat ea non tenere precario. ſed ut in que ius habeas & poteſtatem pro arbitrio uerſare. agere & tractare hoc tu (proh felix ingenium) in eſtu reip. ſ. aſtuoſa uita. es aſſequutus que nos philoſophorum non diſcipuli ſed inſulini in umbratili uita. & ſellularia ſequimur potius q̄ conſequamur. Sed quid dicam de paraphraſeos tue ſuauiſſimo ſtilo is mihi uideretur penitus qui Cæſaris in Romana lingua eſt enim oratio non manu facta. non bracteata. non torta. ſed ſuo ingenio erecta cādidā & quadrata. nec temere excurrens ſed pedem ſeruans. nec luxurians. nec ieiuna. nec laciuiens. nec ingrata. dulciter grauis. grauiter amabilis. uerba electa. & non captata illuſtria nō ſucata. neceſſaria nō quæſita. nō explicata tē. ſed ipſis oculis ſubiciencia. p̄tereo q̄ tuae plone temp̄ memoris q̄ ſint ubiq; tue illius prudētia: iſta paſſim ſemina atq;

Ariſtoteles
Plato

Nota

Cæſar

uestigia hæc ego et cum multis & alius quisq̃ longe postora. Sed duo precipua sicut
 hæc uidi. que uideant forte non multi q̃q̃ oculatores. primum est illud. ut illa su-
 as diuitias dissimulet. ut inuidiã fugiat. flores i sinu hëat. nõ oslëret. nõ exurgat
 in plantas. sed subsidat. ingenua ut minor appareat. alterum quid sit non uideo. ne
 q̃ enim tam solers. sed uideo esse nescio quid ut dicam signatissime laurentianum
 Quod si quis uideat Laurenti dotes. ingenium. Prestantiam Laurentium totum
 uideat graphice effigiatum. Sed hoc nimis fortasse multa. quæ dixi etiam inuitus
 ipsa me transfusum. ut dicunt. trahente in uerba animi sententia. Illud non prete-
 ribo inhortari te quanto possum opere maximo. ut aliquod quandoq̃ amoderan-
 da repu. otiolum suffuratus absoluede paraphra. impartians. tibi quidem & lin-
 guæ patriæ ad honorẽ ciuibus tuis & nobis oibus futuræ ad usum & uoluptatẽ.
 Florentiæ idibus Iuliis. M. quadringentesimo octuagesimo quarto.

Ioannes Picus Mirandulanus Hermolao Barbaro suo. S.

f

Go quidẽ mi Hermolae nec possum aut tacere quæ de te lætio aut nõ
 sentire ea que de illo debeant. un quo omnia uelut singula summa repe-
 riantur. Sed utinam esset in meã mentis captus ut pro meritis tuis de
 te sentirem. utinam ea dicendi uis: ut exprimere aliquando possem
 quod semper sentio. Scio que de te concepi infinitum subidere infra
 fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcumq̃ loquimur longe esse minora. us que
 concipimus. tam deesse scias animo uerba: q̃ rebus animus deest. & tamen ita me
 audere credis ut sperem posse imitari tua quotum nec magnitudinẽ estimare pos-
 sum. Admirari te possunt omnes imitari tam pauci possunt q̃ nemo reprehende-
 re. Et utinam ea mihi felicitas ut quæ scribam Hermolaum meum aliqua ex par-
 te imaginẽtur. Ipse. n. ut tacet cetera stilus tuus. cui tu adeo parũ faues mihi. quã-
 tũ me afficit q̃ nũ me delectat. Ita ẽ doctus: grauis: cõpositus: eruditus: excussus:
 Ingeniosus: In quo nihil expositum. nihil sit triuiale. seu uerba seu sententias spe-
 ctes. legimus saepe ego & noster Politianus quæcumq̃ habemus tuas aut ad alios.
 aut ad nos epistolas: Ita semper prioribus certant lequennia: & noue fertiliter inter
 legendum efflorescunt gratis: ut perpetua quadam acclamatione interspirandi lo-
 cum nõ habeamus. Sed mirum dictu q̃ persuadeas: & legendi animum quocũq̃
 uelis. impellas. Exptus sum ego. cum semper alias tum hac proxima tua ad me. epi-
 stola: In qua dum barbaros hos philosophos in sectarist. quos dicis haberi uulgo
 sordidos: rudes: incultos. quos nec uiuissẽ uiuentes ne dũ extinẽti uiuant. Et si nec
 uiuant uiuere i panã & cõtumeliã. Ita porto sum cõmotus ita me puduit piguitq̃
 studiorum meorum. Tam enim sexennium apud illos uerfor. ut non minus me. fe-
 cisse uelim q̃ in tam nihil facienda re tam laboriose contendisse. perdiderim ego
 inq̃ apud Thomam: Ioannem scotum: apud Albertum: apud Aueroem meliores
 annos: tantas uigilias: quibus potuerim in bonis litteris fortasse non nihil esse: Cor

Thomas
 Io. scotus
 Albertus
 Auerois

gitabam mecum ut me consolaretur si qui ex illis nunc reuiuiscant: habitui ne quic
q̄ sint quo suam causam argumentati alioquin homines ratione aliqua tueantur.
denum succurrat ex ipis quempiam paulo facundiorera suam barbariam q̄ pote-
rit minime barbare: hunc in modum fortasse deservituram. Viximus celebres o Her-
molae & post hac uiuemus non in scholis grammaticorum & pedagogis: Sed in
philosophorum coronis in conuentibus sapientū: ubi non de matre andromaches
non de niobes filiis: atque id genus leuibus nugis: Sed de humanarum diuinarū
que rerum rationibus agitur & disputatur. In quibus meditandis inquirendis &
enodandis ita subiles: acuti: acresque fuimus: ut anxii quādoque nimium & mor-
rosi fuisse forte uideamur: si modo esse morosus quisq̄ aut curiosus nimio plus in
daganda ueritate potest: atque in his quidem si quis non arguat hebetudinis & tar-
ditatis: age amabo quicūque is est potest conferat: experietur habuisse barbaros
nō in lingua: Sed in pectore Mercurium: non desuisse illis sapētiā: si desuit elo-
quentia: quam cum sapientia non coniunxisset: tantum fortasse abest a culpa ut eō
iunxisset sit nephas. Quis enim cincinnos. Quis lucum in proba uirgine non dam-
net? & detestetur? Tanta est in eorū oratoris inuocis & philosophi pugnantia ut
pugnare magis inuicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officium q̄ menti
in decipere: circūuenire. praestigium? Est enim uestrum ut dicitis posse p̄ arbitrio
candida nigrum uertere: in nigra candidum. posse quercū que uuluis tollere: abice-
re: amplificare: extenuare: diocōlo demum res ipsas magicis quasi: quod uos iacta-
tis: uiribus eloquentiæ in quam libuerit faciem habitumque transformare: ut non
qualia sunt suo pte ingenio: sed qualia uolueritis non fiant quidem: sed cum non
sint esse tamen audientibus apparere hoc totum: est nequicū aliud q̄ merū mē
datum: imera impostura: merum praestigium? Cum a natura rei semper uel au-
gendo excedat: uel minuendo deficiat: & fallacem uerborum concentum: uel uti
laruas & simulachra pretendens auditorum mentes blandiendo ludificet. Erit ne
huic cū phō affinitas: cuius studiū eēt cognoscēda & demonstranda ceteris uerita-
te uersatur Adde q̄ nobis nulla erit fides: lauritis uocum & ueneres affectibus
quali rebus parum fidentes: nec uero nisi trahere in sententiā his lenociniis ho-
mines queramus. Est ob hanc causam legere res sacras rustice potius q̄ eleganter
scriptas: q̄ nihil sit magis dedecens & noxium in omni materia in qua de uero ro-
gnoscendo agitur qua uniuersum istud dicendi genus elaboratum. Hoc serēsum
est questionum: non naturalium atque caelestium. Non est eorum qui in achade-
mia Sed qui in re publica uersantur: in qua quæ sunt: quæque dicuntur popula-
ri trutina examinantur: apud quam flores fructibus longe preponderant. Nō ne-
cis illud non omnia apud pari filo conueniunt? Est elegans res: faciemus hoc
facundia: plena illecebre & uoluptatis: Sed in philosopho nec decora nec grata.
Quis mollem incessum: argutas manus: ludibundos oculos in histriōne & salti-
tore non probet. in crue in philosopho quis non improbet arguat abhominetur? Si
puellam uideremus moribus lepidam atque dicaculam laudabimus ex osculabi-

mur. hæc in matrona damnabimus & persequemur non ergo nos sed illi inepti
q̄ ad pedes uestra agēt bacchanalia: Qui grauitatē phisicā; rerū & castitatē ludiv
cis ueluti & calamitatis dehonestēt p̄fecto qđ Sinelius de adoleſcēte: de oratiōe di
ei cōmode pōt: comatā cōſonē ſemper cinedā. Quare nos noſtrā malumus capillis
hirti: m: globoſam: inexpeditā q̄ cū ipuritatē uel nota: uel ſuſpitiōe belle comatē.
Et ut nihil ſint reliqua: hoc eſt ueriliſimū nihil eſt diuerſum magis ab inſtituto phi
loſophi quacūq; i re: q̄ q̄ luxum aut ſaltū aliqua ex pte lapit. Sironios calcos ha
biles apoſtōq; ad pedē dicebat Socrates: Sed Socrati nō cōuenire oſo nō eadē rō ei
uiliſ hitus & philoſophici ſicuti neq; menſæ neq; ſermonis. Vitur hiſ phūs dūta:
xat ad neceſſitatē utitur ciuiliſ hō ē ad gratiā. Quā & hic ſi neglexit nō ciuiliſ:
& ille ſi affectauerit nō erit phūs. Si poſſet pythagoras uiuere ſine cibo: holeribus
ēt parceret: Si ſua ſenſa a p̄ſectu: aut demum minore q̄ ſermonis opa explicare: oſo
nō loqueretur. tm̄ abeſt: ut linguā poliat & exomet: quod uel obid cauēdū nobis
ne illeētus cute medicata lector demoreretur ad eā: ad medullā & ſanguinē nō pua
dat: quē ſubeſſe ſape oculato on inſectū uidimus: Vidimus inq̄ inhiſce oibus q;
bus p̄pterea in uſu uenit. cū nihil ſit intus nō inane & uanū: detinere lectorē i pri
ma ſacie modulatu uario: atq; cōcentu: Quod ſi ſecerit phūs: clamabit Muſonius
nō phūm loqui: ſed tibi cinē canere. Nō ergo nobis uiſio datur id nō feciſſe. quod
feciſſe uitium erat. Quærimus nos quid nam ſenſamus: nō quærimus quomodo
ſmo quō guztimus: ut. ſ. ſine pompa & flore ullo oſonis. Quā nolumus ut dele
lectabilis: uenūſta & ſæceta ſit: Sed ut uiliſ: grauis: & reuerēda. ut maiēſtatē po
tius ex honore: q̄ gratiā ex molitudine conſequatur nō expectamus theatrī pla
uſum q̄ aures demulſerit æquabilis daufula uel numeroſa: q̄ hoc ſit ſaltum: illud
ſit lepidum. Sed expectamus paucorum potius præ admittatiōe ſilentii introſpici
entium penitus aliquid: aut de nature: adytis erutum aut de celeſtium. de celi au
la ad homines adductū: tum uel aliquid ita argutum ut defendēdi uita defendūm
ut arguendi nō ſit locus: Admittit̄ p̄terea nos ſagaces i inquirēdo: Circūſpectos i
explorādo: ſubiles i cōtēplādo: i iudicādo graues: i p̄licitos in uincēdo ſaciles i eno
dādo: Admirentur in nobis breuitatem ſtūli ſetam rerū multax: atq; magnax: ſub
expoſitis uerbis remotiſſimas ſenſas plenas queſtionū: plenas ſolutionū: Quā apti
ſumus q̄ bene inſtructi: ambiguitates tollere: ſcrupos diluere: ſuoluta e uoluerit:
flexianimis ſyllogiſmas & ſtirmare falſa: & uera cōfirmare hiſ uutilis o Hermclæ
uindicauiſmus huc uſq; & uindicturos poſt hæc ad obliuione memoriā noſtrā nō
dubitamus. q̄ ſi uulgo ut dicis hēmur lordidi: trudes ſinculti: hoc nobis ad gloriā
eſt nō ad cōrumelā: uulgo nō ſcripſimus: ſed tibi: & tui ſimilibus. Nec aliter q̄ pri
ſci ſuis enigmatiſ & fabulax: i uolucris arcebat̄ idiotas homines a myſteris: & nos
cōſueuimus abſterre illos a noſtris dāpibus quas nō polluere non poſſent. a ma
riori paulum cortice uerboꝝ. Solent & q̄ theſauſos occultare uolūt: ſi nō daf ſepo
nere: i quiquiliſ intregere uel rudēibus ut ſcere ūtes nō deprehēdit̄ niſi quos ipſi di
gnos eo munere iudicaſerint. Simile phōrum ſtudium celare res ſuas populū:

Sinelius

Socrates

Pythagoras

Muſonius

a quo cū nō probari nō: sed nec itelligi illos deceat nō pōt nō dedecere hēre aliqd
q̄ ipsi scribūt: theatrale: plausibile: popularē: Quod demā multitudinis iudicio ac/
comodare se uideatur. Sed uis effingā ideā sermonis nostri. Ea est ipsissima q̄ sile/
roy nostri alciadias. Erāt. n. hōj simulachra hispido ore: terro: & asperabili. Sed i
tus plena gēmas: supellēctilis rare & p̄tiosi. Ita extrinsecus si aspereris: serā uide/
as: si int̄os p̄xeris: nūmō agnoscas. At inquit nō serūt auz: m̄c̄ asperā: nūc̄ hiul/
cā: semp̄ i cōsonā texturā. Nō serūt barbara noīa ipse ēt pene timenda sono o deli/
cate cū accedis chotaulas & citharedos pone te i auribus Cū uero phōs a uoca a
sensibus redeas ad te ip̄m i ai penetrabilia mentisq; secessus. Assūme illas thianeī au
res: q̄bus cū oīo nō erat i corpore nō terrestre Martiā: Sed appollinem celestē diuī
na cithara uniuersi melos ineffabilibus temperantem modis exaudiebat. his au/
ribus phōrum uerba si delibaueris: mellea tibi ad nestoris inuidiam esse uidebun/
tur. Sed hoc sinamus nimio plus assurgentia. profecto lassidie in phō subtilissime
disputate minus cōcinnā eloquutionē nō tā delicati stomachi est q̄ insolentis: Ne/
que est aliter: ac si quē in locrate de moribus docēte offēdat aut laxus calceus: aut
toga dissidēs & sectum p̄taue stomachetur ob unguem. Nō desiderat Tullius elo/
quentiam in philosopho: Sed ut rebus & doctrina satisficiat. Sciebat tam prudēs:
q̄ eruditus homo nostrum esse componere mōtem potius q̄ dictionem. Curare ne
quid aberret rō: non oratio. Attinere ad nos ἡ Δία φωνή λόγο μ nō attinere τῶν
ἢ πρὸς φωνά. laudabile in nobis habere mulas in animo & non in labris nequid in
illo uel per itam sonet asperius. uel per libidinem eneruatius: denique ne qua sit di
scors a genuina ipsa: qua temperatus ē modulabiliter harmonia: Quam Plato cū
intelligeret theatri illa & poetarum sepe corrupti a re. p. sua poetas omnes eli/
mina uit. gubernādā autem philosophis reliquit. mox certe si per laeticiam disse
rendi poetas fuerint imitati exilio condemnandis. At instabit Lucretius & si nō ege
ant per se philosophiā cōmentationes amenitate dicendi: per eius tamen adhibito
nem dissimulandam esse ipsarum rerum austeritatem: Sicut absynthia per se pel
lunt morbos: melle tamen illinuntur: ut puerorum atas iprouida ludifiscetur. hoc
fotte tibi faciendum erat o lucreti: Si pueris scribebas tua: Si uulgo: faciendum uti
que tibi: qui non absynthia modo: sed metatissima toxica propinares. Sed longe
alia nobis habenda ratio: qui uulgo: ut ante diximus non allec̄tare querimus sed
absterrere. Nec tetra absynthia: Sed nectar propinamus: Sed contendet Lactan/
tius satis constare in auditorum animos uel leniorum influere potētius ueritatem
& ui sua instructam: & luce orationis ornata. Si fuisses o firmiane tam frequens
in sacris litteris q̄ in fictis libris fuisti: & hoc non dixisses: & nostra non minus be
ne fortissē econfirmasses: q̄ destruxeras aliena: dic qua so quid mouet: fortius & per
suadet q̄ sacrarum lectio litterarum non mouent non periuadent. Sed cogunt agi
tant: uim inferunt. legis rudia uerba & agrestia. sed uua: sed animata: flammae:
aculeata: ad imū sp̄ritum penetrantia: hominem totum potestate mirabili trāssor
mānia. pendis orationibus elaboratis & luculētis nihil se cōmoueri inq̄t Alcibiades

Alcibiades

Thianeus

Tullius

Plato

Lucretius

Lactantius

Pericles
Alcibiades

Socrates. Sed Socratis uerbis nudis & simplicibus : Addit etiam si sint inepta : ut in foro
 re extra se poni & uelit nolit : sciendū ei : q̄ ille preceperat. Sed qd̄ perdo uerba in
 re confessa. si non desipat auditor : a sacato sermone quid sperat aliud q̄ insidias : ut
 Tribus maxi
 me persuaderi
 bus maxime persuadetur : uita dicentis : ueritate rei. sobrietate orationis : hec sunt la
 ctanti que phō fidem conciliabunt si bonus fuerit si ueridicus : si id genus dicēda ap
 petens : quod non ex amantis musarum syluis sed ex horrendo fluxerit antro : in
 quo dixit heracitus latitare ueritatem. At dicit quispiā : Age amice examinemus
 hac de posita contentiōe. Reuerendū quiddā atq; diuinū p̄ se est sapientia : nec exo
 tico quoq; eger ornatu : Sed quæ iuidia & hūc accedere : Quis negat q̄ p̄ se decente
 si adornentur fieri decencia : ego amice hoc splentq; nego : a deo multa sunt quo
 rum splendorē siquid adiunxeris elumines & nō illustres : ita sunt scilicet i sua nar
 tura optimo statu : ut demutari ab illo nisi in peius nō possint. Marmorea domus
 picturam nō recipit. Si opus albariū sup̄ induxeris demas de dignitate : de pulchri
 tudine Nō albet & sapientia & q̄ tractatur a philosophis tectono non clarescit sed
 offuscatur. Quid plura : Nō ne uulgarū bonas formas cerussa demutasti : In uni
 uersum quod pulchri sup̄ iponas : celat : qd̄ inuenit : qd̄ affert secum illud ostēdat.
 Quare si qd̄ prius fuerat aduētio p̄stat : si actus a secerit illud quod est nō lucrum
 ob eam cām nudā se p̄bet philosophia : undiq; cōspiciā : tota sub oculos : sub iudi
 cii uenire gestit. Scit se habere unde tota undiq; placeat. Quātū de ea uelēs : r̄m̄
 de forma uelēs : t̄m̄ de laude minus sinceram & ipermixtam se haberi uult. quod
 admittēdas siceris : adulteraueris alia siceris. Stat p̄ cetero i seculi & idiuiduo. Qua
 pp̄ nec ludendū tropis : nec uerbis. aut nimis laxiūsdū aut trāslatis lasciuiedum :
 aut factitis audendū i se tam senia : tanti discriminis in qua demere : addere : demu
 tate aliquid sit flagitium. At inquires age dāmus hoc uobis ut nō sit uestrum orna
 te loqui : Sed uestrum est certe : quod nec prestatis : ut latine saltem : ut si non florid
 is : suis tamen uerbis res explicentia. Nō exigo a uobis orationem comptam : sed nō
 lo sordidam nolo unguentatam : sed nec hircosam. Non sit lecta : sed nec neglecta.
 Non querimus ut delectet : Sed querimus q̄ ostendat. Bene habet iam. si ad nos
 deficiis. Sed amabo incognoscamus quid isthac sit latinitas : quam solam dicitis de
 bere philosophos & non persoluere. Si dicēdo incurrat exempli causa a sole homi
 nem produci. causari hominem nostrates dicent. Clamabis actutum hoc nō est la
 tinum. huc usque uere. non est romane dictum : hoc uero uerius : igitur non recte :
 peccat argumentum : dicit Arabs eandē rem : dicit egyptius non dicent latine. sed
 tamē recte. Aut enim nomina rerum arbitrio constant : aut natura. Si fortuito po
 sita : ut. cōmuniōne hominum in eandem sententiam cōuenientē : quo faxerint
 unūquodque nomine appellanti : ita apud eos recte appelletur. Quid prohibet ho
 sce philosophos quos nuncupatis barbaros : conspirasse in unam dicendi normam :
 apud eos nō locus sanctam. ac habeantur apud uos Romana : illam cur rectam nō
 appelletis : appelletis uestrā : nulla ē rō : Si hec i positio nominū tota est arbitraria.
 Qd̄ si dignari illā Romani nota appellatiōe nō uultis. Gallicā uocetis. Britānicā

Hispani: uel quod uulgares dicere solent paribislem. Cum ad uos loquitur cōtin-
 get eos plerumque rideri: plerumque nō intelligi: idem accidet uobis apud eos loquentibus
 ἀπαχάρσιο παραθίμασιο οὐκὸνδία. α. θίμασιο Δε. παρα σινθαιο. i. ana-
 charis apud athenienses solentem facit athenienses apud syras. q̄ si nominū recti-
 tudo pendet ex natura rerum debemus ne rhetores an philosophos qui rerum om-
 nium naturam soli perspectam habēt & exploratam de hac rectitudine cōsulerent
 forte quae aures respuit: ut pote asperula: acceptat ratio: utpote rebus cognatiores.
 Sed quid oportuit nouare eos linguam: & si nati erant inter latinos non latine lo-
 qui. Nō poterāt illi o Hermolae dū legebāt in calo fato: leges & ordinem uniuersū
 si legebant in elementis nascendi uices & obeundi simplicium uires mixtorum tē-
 peraturas: Non poterant inquam eodem tempore in Cicetone i Plinio i Apuleio
 Romanae linguae proprietates leges obseruātias annotare. Querebāt quid abhot-
 reus: Quid receptum in natura: quid a Romanis interea non curabant uerum n.
 uero iam tē loco meliore statuo: do tibi eloquentiam & sapientiam mutuo nexu i
 uicem conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia abiūserūt hi
 florici: rhetores. poetae: quod desset philostratus eloquentiam a sapientia. hoc tu ui-
 cturos celebri fama minime dubitas illos nō nisi i penā & cōtumeliam uide quid
 agas: Indisertā manule Cicero prudentiā q̄ stulti loquacitatē Nō querimus i pecu-
 nia: qua moneta percussa sit sed qua materia cōstet. Nec est qui purū aurū nō ma-
 lit habere sub nota teutonū: q̄ sub Romano simbolo: factitiū. peccit qui diffidiū
 cordis & linguae facit: sed qui exordes toni sunt lingua: nō ne sunt mera: ut Cato
 ait. mortuar: a gloria. uiuere sine lingua possumus: forte nō cōmode: Sed sine ore
 de nullo mō possumus. Nō est hūanus q̄ sit i solē polinioris literaturae: Nō ē hō
 q̄ sit expertus philosophiae. prodesse pōt sanctissima sapia: insipiens eloquentia ruti gladi-
 us i furētis manu: nō obesse maxie nō pōt ergo iques & statue nō a figura. Sed a
 materia cōmēdatur: & si chetilus eadē que Homerus: & de eisdē Meuius ac Vir-
 glius occinissent futurū erat: ut aequae illi atq; illi iter poetas reciperēt. Nō ne ui-
 des disparitatē similitudinis. Illud & nos a seueramus a specie rē estimari non ex
 subiecto. Est enim a specie res id qd ē: Sed alia spē quispiā iter phōs: alia iter poe-
 tas recipēdus. Scribat Lucretius de natura: de deo: de pudētia: scribat de eisdē
 ex nostris quispiā: Scribat Ioānes locutus & qdē carmine ut sit ineptior. dicit Lucre-
 tius tēq; principia atomos & uacū: deū corporeū: rerū nostray: insciū temere oīa
 sortuito occurſu corpufculoy: serri. Sed hec latine dicit & eleganter. Dicit Ioānes q̄
 natura cōstāt: sua materia specieq; cōstitui: cō deū sepatā: cōgnoscēt oīa: cō-
 bus cōsulēt. Nec pp ea q̄ uniuersa ēt thma uideat ac moderet e sua pace minimū
 dimoueri: Sed qd dicit solet κατ'οφθα. με κατ'οφθα. At dicit insulter ruditer: nō
 latinis uerbis. Quae so q̄ i dubiū reuocet uter poeta melior: uter phūs. Extra oēm
 est cōtrouersia tam rectius Scotū philosophiā: q̄ ille loquitur ornatus. Sed unde
 quid differant: i huic os insipidū illi mens desipēs: hic grām atiq; ne poeta: dicit
 decreta nescit ille dei atq; naturae: hic insantissimus dædō: sentit ea: que lau dāri di

Philostratus

Cicero

Cato

Cherillus

Homerus

Meuius

Vergilius

Lucretius

Scotus

cendo satis non possunt ille sando eloquentissimus eloquitur nefanda. Hæc illi for-
 tasse afferent h. Lemolæ carissime in defensionem tue barbarie aut qua sunt subei-
 litate multo fortasse meliora. Quocum sententiæ nec ego plane accedo nec igno-
 Cuiq̃ & liberali accedendum puto. Sed exercui me libenter in hac materia: tiquã
 infama: ut qui Quartanam laudant: cum ut ingenium periditaret: tum hoc consi-
 lio ut ueluti glauco ille ap̃ Platonẽ suuissis laudat nõ ex iudicio: sed ut ad laudes
 iustitiæ Socratẽ extimulet: ita ego & eloquentiæ eam a te agi audia i est lucius re-
 pugnatẽ paulisp̃ sensu atq̃ natura suectus sum: quã si uel negligẽdã uel possibẽ
 dã barbaris existimare: nõ ab illis ad eam qd̃ nuper feci ad græcis litteras: ad tuũ
 nunquã satis laudatum themisium: pene totus defecissim quãuis dicam libere
 quod sentio mouent mihi stomachum grammaticis: quãdam: qui cũ duas tenuer-
 unt uocabulorum origines ita se ostentant: ita uenditant: ita circũserunt iactabũ
 di: ut præ se ipsas pro nihilo habentes philosophos arbitrentur: Nolumus inquit
 hæc uostros philosophias & quid mirum: nec phalernum canes. Sed nos hac lini
 epistolam claudamus. Si decus aliquod nomenq̃ sibi promeruerunt barbari illi: so-
 la rerum cognitione non esse facile dictũ. Quem locum: Quid laudum tu tibi uer-
 dices qui his inter philosophos eloquentissimus: inter eloquentes: ut dicam græce
 φιλοσοφώτατος Florentiæ. iiii. nonas Iunias. Mcccdxxxv.

in thesa. de
 et aliorum
 ualid. p. 10

S.

Alue pater dilectissime. de Apollonio thiano nihil sentio magis q̃ qd̃
 tu sentis super qua re scribã ad te plura. cum erit otium & quæ tibi erunt
 fortasse non ingrata. de diuersitate translationis nostræ a littera hebrai-
 ca in tertio capite libri genesios ubi de eua agitur & serpente: sic equidem censio:
 est in hebreo. Quemadmodum serbis ipsam conteret caput tuum referturq̃ ad se-
 men Eue de quo dixerat inimicitias ponam inter semẽ tuum & semẽ alius. lxx.
 uero & Hieronymus transtulerunt ipsa conteret Caput tuum utrobq̃ autem idẽ
 sensus: Nam quod dicitur ipse conteret non tam ipsam Eue personam q̃ Eue po-
 steritatem respicit. Cum id dicatur lactura. quod in semine suo lactura est. Sed
 cur maluerint ipsa uertere q̃ ipsum. hæc fuisse arbitror in causa ut significarent cũ
 ex Eua non feminæ solum sed mares essent propagandi quod de semine diceba-
 tur ad semineum solum semen referendum. hæc sunt que super hæc in presen-
 tia in mentem ueniunt. Concordiam Platonis & Aristotelis assidue molior. do illi
 quotidie iustum matutinum post meridianas horas: amicis: ualitudinẽ: interdum
 poetis & oratoribus: & si qua sunt studia operæ leuicoris: noctem sibi cum som-
 no sacra littere partiuntur. tu sic qua so cie tua diutius desiderem. Saluta Bergal-
 dũ. Politianus tuus ẽ totus. uale & deũ ora p me Flo. die. xx. Marcij. Mcccdxxxv.

Reuerendo in christo patri fratri Baptista Mantuano ordinis Carmelitarũ poete
 philosopho & theologo inãgno &c. Filius Ioannes Miran.

G.
m Ino homerum: quem desiderabas: serius tamē q̄ & tu uoluisti & ego de
bebā. Ita mi alte distringor occupatiōe ut neq; interspirādi sit locus. Ad
dixi me: quod & tu nosti nam dudum litteris in salutatum. Ille pro suo
imperio: Ita se uere legendi: dictandi exigūt pensum ut uix ualitudinem redimā.
Tu quod te scribis facturum: accinge ad philosophiam: sed hac lege ut memineris
nullam eē p̄flosophiam: que a mysterioꝝ ueritate nos auocet: p̄flosophia ue
ritatem querit. Theologia inuenit religio possidet uale Floren. die undecimo Fe
brua. Mccc. nonagesimo anno gratie.

J.
a Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro patriarche aqual. S.

Vidē te patriarcham aequileiensem doctū. Gratulor illis hominibus pa
storem optimum: non ecclēsiā militēm strenuissimum: tibi tua uirtutis
illustrāte amplificanda q; occasiōem datam: tria fere uiuendi genera:
Ciuile: contemplatiuum: religiosum: in illo prudētiā in secundo doctriā in
tertio quasi fastigio totius uitā preter duo illa etiā sanctitatem exigimus. Te an
te hac & tua ciuitas in repub. gerenda magnisq; eorum tractandis rebus diligen
tissimum prudētissimumq; fuit expertus: & studiosi omnes quasi patronū ac un
dicem bonarum artium amant & admirantur. quod erat reliquum hoc te factuꝝ
& proculdubio scimus ita serio gaudemus ut. s. non minus tibi sp̄ositerum ecclēsiā
debeat q̄ & tua ciuitas & littera hactenus debuerunt.

Ioannes Picus Miran. Hermolao suo. S.

J.
q Vid esse hoc dicam mi Hermolae q; me quotidie nouis oneras officiis:
quasi tu mihi aliquid debeas: cui ego tam pridem omnia debeo: uenit su
perionibus diebus huc Antonius frater in patriam se recipiens. Rogo qd
Hermolaeus agit: hoc inquit ille agit. Te amat: laudat: in celum fert: apud me:
apud alios: apud ipsum pontificē: atque hoc ita assidue ita ualide agit quasi nihil
habeat preterea qd agat. Scribūt mē ad me aliquādo quos istic habeo amici unus
precipue Cosmus pactus uir ut semel laudes eius complectar dignus quē tu uni
ce amas. Is uero quotiēs scribit: totiens de tuis in me officiis scribit: de amore de mi
ra quadā animi propensione ut sentias ut loquans de me semper honorificētissime
o inaudita hactēā humanitatē q; nōq; satis nbi eē i hostes dētōis puras & si talis
erga me es: quo me facias magis ruum, magisque obliges actam, ut dicunt agis.
Aut plus debere: aut amare magis nō possum. Sed ita hō eā: alius oēs prudentia

motibus doctrina humanitate et te ipsum vincis. vale & me iam quando lauda modo
ce dum tamen ames imodice. Salutat te Politianus in te amado & laudado semp
uerus semper imodicus flof. die vlti. Iulii. Mcccclxxx.

Ioannes Picus Miran. Hieronimo. S.

3.
n
Si angelus noster ad te scriberet: ego plura ad te scripsissem sed nolo pi-
cas meas illius mulis obstreperere: & uoluptate tua sportunus ego stertur
bare. Qd si beneficiū suat: q abstinuit iniuria quā sseire potuit. hęc lit-
terarū breuitatē nō potes mihi p beneficio nō sputare: qd eris pulcherrime tenui-
neratus si pro breuissimis longissimas mihi ipse reddideris. Nihil enim nobis tuis
litteris gratius: qbus q'ō ne me defraudes: alioquin si filueris: par pari reponam.
Namq; ego tunc maxime nō silebo sic enim te perbelle retaliam erim. Vale & Her-
molaum nostrum delicias Romanæ linguæ meo nomine plurimum salutato.

Ioannes Picus Miran. Io. Franciscopico nepoti. S.

10.
q
Vod hæc tuis litteris nō respōderim hoc fuit i cā sciderūt i manus
meas libri qdā hebraici i qbus iam ppetuā hebdomadā assiduus fui dies
& noctes: ita ut pene me exoculauerint. Est enim hęc ad. xx. dies discessu
rus: qui huc libros attulit sicutus quidā hebreus: quare dum me ab illis extricau-
rim ne litterā qdem a me expectes neq; n. possum moritū ab illis discedere ne for-
te illi discedāt prius q̄ ego eos oēs excusserim. Cū ab hac cura liber fuero obruam
te litteris q̄ q̄scis animum me habere occupatissimum. Si quid autem tu unq̄ mea
causa es facturus da operam qua ratione potes ne meū istuc aduērum Barti prin-
ceps desideret: studia enim omnia inturbarem mea quibus nosti ru q̄ sim dedi-
tus q̄q; nihil preter ea curē: haud satis aut mihi constat utrum mihi molestius illi
an mihi displicere. Vale & deum time & te quotidie cogita esse moriturum Ferrar-
tarie. xxx. Maii. Mccc. nonagesimo secundo.

Ioannes Picus Miran. Martilio sicino. S.

11.
q
Vi ab amicis quod cupiūt plumbus contendunt injuriā faciunt amici-
cie quasi ipsanon possit quod potest illecebra orationis. Quare agam te/
cum simpliciter: ut ea exigit que mihi tecum iam pridem intercedit beni-
uolentia: est hoc tempore ad mea studia plurimum necessarius Iamblicus Plato-
nicus: hunc si ad me miseris: perpetuo me tibi officio deuin xeris: erit hoc ad dies ui-
ginti aut fumenum ad mensē: post illico p tabellarium remitteur. Tu interim &
bibliotheca mea & rebus omnibus utere atq; tuis. Vale.

n Ecce urbanus unquam nec hilarius acceptos se amores mei predicant quam his proximis diebus apud te: & quod amici quidem confossi sunt cum sibi gratulatur maxime: tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ente mori dolent tamen indulgentius id factum esse quam oportebat: atque in eo sunt ut dubitent amore ipso in amores te cecutientem factum meos: Ac ita demum dubitant: ut iudicio tuo alioquin grauissimo in sua causa haud satis confidant. Confidunt tamen & iam se in uinculis afferunt: dormi esse nesciunt libertatem & publicum secute postulant. Sed quid de epitecti tui festiuitate dicam. o rem ioculosam & risu dignam: catoniano uix erat in limine cum pandens sinus en inquit obelos: en sagittas: si nescitis grece. En me si ex uestris quisquam audax fuerit paratum referre. Quis cachinnis temperasset cum stoicus homo tam lepide iocaretur: abstinui mus profecto telis: & quod in terminatus erat repositurum se se iniuriam: & quod ita cutis oculluerat ut tam leues ictus non admitteret. Quae igitur ueneratione debeuimus: se nem excepimus. Qui: ut demum apud nos confedit philosophari coepit de moribus. Et id quidem latine non tam ob id quod apud Latinos erat: (Nam & erat in eo esse festum: qui greca nouerant) quam quod latine ipse beneficio tuo luculentius saperet: Sed nec operam perdidit: quando quidem non prius loqui desit quam nos ex peripatericis stoicos fecerit. Et apathiam illam omnes approbauimus: ut iam uidere sit paulo ante delicatos homines iam factos omnium tollerantissimos qui laceffi quidem possimus ab aliis. Ledi a nobis tantum: qui satis relaxemur nunquam: & que nostra non sunt sic fieri demum uelimus: ut deus uult: & eos nec culpemus unquam nec acculemus nihil doliamus: nihil exoptulemus seruire uinci nesciamus. Re non oratione philosophemur: & qui nouiti sumus nos ipsos ut aduersarios obseruemus. Aliorum de nobis opinionem atque id generis alia que externa sunt negligamus potius quam reuiciamus. Ad diem curemus ut hospitium uiatores: habeamus ea denique non habeamur. Silentium amemus ne quicquam euocatur non conuocatum. Et nobis aliorum: & nos aliis nunquam risum pariamus. Et ut uno complectar uerbo epitectum totum: & sublinere aduersa: & abstinere uoluptatibus abunde didicerimus: uide quam singulariter ad epitectum tuum efflexerimus uitam nostram. uide quam cito ne hac quoque parte stoici non essemus: qui nos admonitos uolunt tam diu desicere hominem: quam diu non proficit. Id quod quamquam in ceteris admiratus sum in me tamen uno uel maxime. Qui cum semper in lyceo uel academia: nunquam in porticu firm uersatus: ita uictus sum oratione senis: ut in eius sententiam non pedibus modo sed manibus quoque & toto corpore discesserim. Indicem grecorum librorum: qui mecum hic diuersantur cum manuilepistola: quod tue littere postulant ad te mitto. Indicem tuorum itidem desidero. Laurentio iuniori meo nomine salutem dico: ad quem scriptura tua eram: sed pudor deterruit ne uidear hominem litteris compellare. Vale.

13

9 Vod fabellam tuam & eam festiuam quidem atq; concinnâ meo nomi-
 ni nûcupaueris: iudicio mihi fuit & doctrinæ tuæ & singularis in me be-
 ninolentia: grauis utraq; causa quæ me ad te amêdû urgeat & impellat:
 utra nescio magis: ut. n. i amore (qd in prouerbio est) Mutuû nō redidisse flagitiû
 est: ita laudansimû hominẽ & si nō puoceris: nō amasse: aut rustici est ingenii: aut
 sane improbi. Vide igitur q̄ me geminis (ut aiūt) funibus ad amicitiam non uocas
 mō: sed trahis: quâdo nec in ea est fabella quicq;: qd doctrinâ: qd ingenii non ole-
 at: Nec de me bene mereri magis scilare poteras: q̄ egyptiæ fabellæ: dicatura meo
 nomini et amice tã liberaliter cōsulare. cuius argumētū tū abest: ut uel negligam:
 uel accusem: ut et sūmo ope probem: Mea. n. semper fuit inia: cui neque ex doctis
 quẽq; reclamaturû puto: Acrioris eẽ ingenii iocularia hæc: & fabellas scribere: mō
 id (qd p̄bitisti ipse q̄ cumulatissime) erudite & eleganter fiat: q̄ de grauissimis re-
 bus uel ornate differuisse. Quippe cū opus uel lōge ex lima q̄ ex arte: Aut uel de-
 cotâ effinxisse statua arbitremur: cut nō itidẽ ent de humili q̄ de sublimi materia
 insigni aliqd dictitasse: & pluris certe negotii: & iccirco et laudabilius uilloy operi
 argumētū dignitas lenocinatur: Hi quicquid dignû afferūt: id totû de scriptoris
 partu depromitur: Nihil ipsa materia: uel uita symbela conferente: Illis natura se-
 dulo opitulatur: Hi aduersus naturâ certe cōsedūt: Quod & si ita sit non uerbo ta-
 men inficias inter has quas dixi humiliores materias: alis alias mitum i modû p̄-
 stare & eẽ et id generis nōnullas: ita iacẽtes: ita inspidas: ut nulla ui: aut maiesta-
 te uerboy atrolli satis: & scire cōdini possunt: Quod uicini his nūq̄ inesse p̄t: quæ ue-
 nusta iocorû urbanitate refarciūtur: At uero sūmis sublellis cōstituẽdas eas ducos:
 quæ cū saluū lepore admixtû habet: atq; atq; p̄sonayq; graphicâ excriptionẽ: q̄ & ha-
 bẽt ea oia: q̄ comicoy sūt: & tu i ea quâ ad me dedisti fabella pulcherrime imita-
 tus es: q̄tū ibi argutias: q̄ saluū opportuna: & igeniola p̄mixtio: Ut delectat: ut le-
 pida: ut absoluta est uerboy: & si q̄ in ateria hūilitate sordidiuscula & debilis appa-
 ruent: ofonis luce & dignitate se ipsam erigēs: & nitore: ac neruus assūmēs: ea est p̄-
 lecto (ut paucis dicẽ) q̄ se a literatissimo hoĩe p̄lectâ liqdo demōstret: uer̄ iter cæ-
 tera oia illa mihi scipue cordi est: morû: atq; p̄sonayq; exquisita: & cōmoda adno-
 tatio: qua unâ prudẽtiâ tuâ: eaq; nō mediocrẽ: uelut e specula lōge p̄picio. Vi-
 deres uellẽ quẽ mihi cachinû moueat octogenarius antistes: q̄ ut cūque cætera luc
 cedat: hoc tam cōtinuè saxû uoluit: ut alicudẽ pecuniâ corrodat: qd uitiû senibus
 cognatû: & familiare: semp fuit. Quid dicẽ de parasito nō q̄ a paratissimo sene: cœ-
 nâ saliare d̄stimulâs: extorquet. Qui ip̄m: ut ita dicã singularissime pumicẽ emũ-
 git. Nullû est mi Thoma i ea fabella uerbu: qd nō sibi qd d̄a peculiatre palmariû uẽ
 dicet. sed neq; meũ est: referre q̄cũq; olfeci: neq; his sum nantibus q̄ olfecerint oia. hoc
 tibi constat: rem aut gratam magis: aut iucundâ mihi contigisse miq;: & ipsam igi-
 tur intra hos lares: & te ip̄m intra animû recepisti habes mi Thoma quod (& si tu pe

tis)Petendum erat amicitia: mutua est inter nos amicitia: quam ipse (ut te uirum de-
cebat prestantissimum) amicus aspiratus es. Reliquum est: ut quoniens uel re-
mea: quantalacumque est: uel opera indigneris: de mea in te uoluntate periculum
facias: Neque enim (si qua dabitur occasio) nullum erga te officii genus pratermittam
quod ipse aduersum me in amicitia uestibulo fecisti prior. Vale.

Io. Picus Miran. Concordiæ comes suo Nicolao leoniceno. S.

14. i. Am sapius & pluribus tecum per litteras collocutus fuisssem Nicolae sua
uissime si ubi nã esses mihi aut nuncio: aut litteris: aut rumore: notũ faul
ser. Ego uero id anxie a multis percúratus fui: dubium ab omnibus respõ

sum accipi: Tandem superioribus diebus in manus meas incidérunt Antonii sa-
uentini grauissimi philolophi ad Thomam frignanum litterae: ex illis te esse Flo-
rentiæ: quod mihi tunc gratissimum fuit: accipi: hoc simulac intellexi litteras per
tabellarium ad te Florentiam dedi. Vanum fuit iter neque enim illic te reperit: Do-
lui summopere: hodie Thomas significauit te Florentia discessisse & Bononiam eẽ:
illico has ad te deferri iussi. In quibus quidem neque meam iste beniuolentiam neque
singulare a morem pluribus aperire nitur: neque enim de nostra in te uoluntate ti-
bi uel pauculum quidem subdubitandum nisi me & egregie uirtutis tuæ & tuo-
rum in me officiorum: quod meum non est: oblitum existimares. Non potui aut̃
non mirari summopere q̃ cum ex urbis tum uerbis te eripuisti qua siturus sedem
in qua uiuere & trãquille posses & iocunde: hoc oppidulum nostrum aut certe ob-
litus sis: aut certe contempseris: uisus es Nicolae diffidre aut uoluntati meæ: aut
facultati ut uero hæc tuis mentis minor. Ita illa tua maior opinione: gratum mi-
hi erit si me tui consilii admonueris: gratissimum omnium si meos lares tibi cõmu-
ne: non dedignaberis necum ociaturus dum ceteri cum Marte negotiabuntur:
Reliquum Io. grammaticum ad te mitto quod per multos dies non inuẽtum nũc
reperum est: Tuus sum & te exspecto. Vale Miradula: die. xx. Iulii. Mcccd. xxxii.
Cura omni diligentia si me amas habere indicem omnium librorum qui in biblio-
theca Sancti Dominici reperiuntur: Mirte uel tecum affer. Vale iterum.

Villã exedificauit suburbanam amoenam satis pro loci & regiõis condiçtiõne: Car-
mẽ lõgũ de ipsa cõposuit: & tibi domus suasus & carne erit nõ ticcũdũ iteque Vale

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano suo. S.

15. q. Vod pximis litteris tuis me tantopere laudaris. debeo tibi tantũ quãdũ
ab eo absum: ut merito lauder. Id enim debetur cuique qd gratis dar: non
quod perfoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo: quod de me scribis. cũ
in me tale sit nihil. Cũ id mihi ipse nullo pacto deberes. id totũ fue fuit humanita-
tis. & singularis in me beniuolentiæ. De cetero si me examinaris nihil inuenies nisi
tenue: humile: & angustum. Nouici sumus: atque tirunculi: qui ex infitiae tene-
bris pedem modo mouimus: promouimus scire nihil. Benigne nobiscum agitur si

inter studiosorum ordines referamus. hēt docti nomen quiddam aliud quod fit tibi & tui similibus peculiare mihi tam grandia non conveniant. Cum eorum que. In litterarum studiis sint precipua. nihil non solum exploratum habeam / sed nec adhuc etiam nisi pertransemm uiderim. Conabor quidē (id quod nunc ago) talis esse / aliquando qualem nunc me predicās & esse aut iudicās. aut certe uelles. In terra imitabor te angeli qui te græcis & sculis q̄ sis latinus / latinis q̄ grecis. Simili & ego utar perisugio / ut poetis rhetoribusq̄ me approbem propterea q̄ philosophari dicar: philosophus q̄ rethoricem & multas etiam q̄q̄ mihi longe aliter accidit atq̄ tibi. Quippe ego dum geminis (ut aiunt) tellis sedere uolo utraq̄ caducae fitq̄ demum (ut dicam paucis) ut nec poeta. nec thæseus sim / neq̄ philosophus. Tu ita utrumq̄ imple / ut utrū magis / haud satis constet. qui & græcam & nostram mineruā ita pulchre amplectaris quasi cignus utriusq̄ linguæ / ut eque inficitia sic que genuina non facile discerni possit. Nam ut de latinis taceam (de his enim cui e primo loco cesseris) quis credat (ut de Adriano ille) romanum hominem tam græce loqui. Iurabat emanud noster dum tuas legeret non esse tam anticas athenas ipfas. Is es tu angeli (sacessat adulario) cui ex nostris unus aut alter / me dicam nemo conferendus sit. Quod si plures essent tales. non haberent hæc secula cur inuiderēt antiquitati. Incumbe quæro & litteras quantum potes a situ recipere / me nitor ille Romana linguæ iniuria temporum penitus obsolescat excude semp aliquid nouū quod rem latinam adiuet & illustret. Et que domi habes fac tandem exeat. In communem studiosorum utilitatem. Ego quidem ut te ipsum ita tua omnia amo atq̄ desidero. tū eo magis q̄ te mihi exēplar proposui ad quod effingat & si is es. Quæ ut sequi omnes debent ita consequi pauci possunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. Paulo cortelio suo. S.

16. b Ene cogitas Paule. Mittamus crebro epistolas / ut qui locorum interual-
lis diuidimur. epistolarum certe uicissitudine coniungamur leuare solet
absentium desiderium / Si quam domi illius / aut statuas fortasse habeas
aut imaginem. Mihi uero inter imaginem & epistolam hoc inesse uidetur / hæc
mentē corpus illa effingat. illa extrema tantum delin/at. hæc intima etiam plane ex
primit & effingit. illa amici quasi tunicam & amictum hæc uerum nobis amicum
representat. illa carnis colores figuratq̄ quod potest emulatur. hæc cogitationes
consilia / dolores / gaudia / curas / omnes deniq̄ affectus. Et quæ ipse sibi uix quisq̄
presens loquitur secreta animi. ad amicum absentem. Fidelissime transmittit. hæc
deniq̄ uiuum & efficax illa emortuum et mutum simulachrum est. Malitemus
has igitur inuicem animoem imagines / tu quidem quas potes aureas & argenteas
ego uel areas uel testaceas. Sic enim extra osem erimus iniuriam locorum & tem-
porum. Sicut nec ipsa animi uis. aut loci intercapedines / aut temporum motus
nouit. At uero illud quantum est quod ego tibi debeo Paule officiosissime q̄ me

ad hoc officium prior uocasti tali presentim epistola que me adeo tenuit & oblectauit ut multos iam dies nulla me magis lectioe meminerim oblectari. Est enim plena facundia plena gratiaru plena amoris & beniuolentia. expectabas fortasse ut dicerem plena mearum laudu. Equidem eram & hoc dicturus. Nō enim adeo ferreus aut si hoc maui dici uadeo sum philosophus. ut amicorum laudationibus non oblecter. Quae si sunt uerae me ipsum mihi si falsa aliorum mihi amorem uoluntatemq; cōmendant. facile igitur impetrabo a mea philosophia. ut tuas epistolas & crebro legam & cum uoluptate etiam qua parte nō laudant. Sed non illud tam facile. ut in tependendo officio hoc literarum / atis ciuili appaerem / aut nō ingratus. Ira enim imperiosa domina me dstringit. ira pensum exigit quotidie ita densq; totum me occupat ut uix quicq; de me mihi etiam ipse reliquū sit. Sed qua tu es humanitate & epistolas etiam malas cum scribemus & silentium equi boni cōsules cum tacebimus. Politianus comunes delicia te salutat. Vale.

Ioannes Picus Miran. Troilo maluctio. S.

17. I bellus tuus de fortibus tanta me affecit uoluptate. quanta solet is affici. Qui optima lora congerit. Ago tibi ingentes gratias q; me tuarum lucubrationum licetis participem raliū praesentim. In quibus. & disputandi subtilitas & multiplex uariū rerum cognitio facile apparet. Quorum alterū ingenii. alterum diligenz laudem habet. Nugas nostras. quas desideras propediem a te dabo. Incertum. n. urrum indignus uillarum te lectione occupatissimum tuisconsultum detineri. an desiderio amicissimum hominem diu suspendi. Vale & me ama. Fer. xxix. Maii. Mcccclxxxiii.

Ioannes Picus Miran. Taddeo uogolino. S.

18. g Ratissimas habui litteras tuas. plenas amoris. fidei. & charitatis. non ob id tantum q; tu mei memineris. sed q; in illis me amice admones. ut ego ipse mei. i. bonorum studiorum. & quam dedi expectationis sustinenda. meminerim. equidem infirmitatis meae conscius. nihil uel medicare de me polliceri ausim. Sed ille a quo omne bonum pater luminum clementissimus. ut ante hac dedit unde de nobis aliquid sperarent homines. ita dabit in posterum: ut rā bene conceptam opinionem. frustra non habeamus. Romā propero ubi de nostris studiis periculum. uel cum periculo faciemus. Si quid profecerimus. dei est munusculi laudes & gratia. si quid defecerimus. nostra est imbecillitas. nobis imputato. Ceterum ego sum tuus. ut qui ob tuam & uirae & morum uregritatem. Vix Hieronymo nostro in te amando primas concesserim. Vale ex fracta.

14

Olidius nunq̄ me oblectatum meminī q̄ nuper idem tuam ep̄rotam le-
 gerem. fabellam proculdubio facetissimam: cum argumenti leuitate:
 tum sili eruditione p̄ficias etiam comedias prouocantem. Quid. n. has
 nouitias dicam ineptas plane & infactas: quæ auctorei infantiam facile declarāt.
 digna profecto sunt: quæ Hemolao barbaro. Nescio an tuo. q̄ meo magis: nomi-
 natim dicaretur: Cui uni omnes literatos tantum debere eulimoi: quantum uix
 debent antiquitas: Qd̄ me ea minime fraudaris. fecisti pro tua in me. ante hac p̄-
 spectissimam beniuolentia: Nec est quouquam apud me tanti: quod si tibi quasi mu-
 tuum militem: relati abunde gratiā putē: Comœdiæ nouæ: quæ mihi polliceris:
 iam expectās inuiso. Neq̄ est quicq̄ quod ea magis optē. præter unū ad nos adue-
 tum tuum: Quæ nisi ad decē dies hinc mihi abscidendū foret: ut ex lit̄a nostro te
 cognouisse arbitror: efflagitando certe abiste impetrassem: est. n. ex his conciere q̄
 scripsisti. Quid sit futurū amenitatis in consuetudine: Quid in ip̄so consuetū: qd̄
 in uisus uocibus quæ profecto latentē habent energis: quæ altius animum uolu-
 p̄tet: afficiat: q̄ minis modis: qui omnibus descriptionibus longe præponderant: Sed
 quando hoc non licet interim a me comediarū materiam non expectes. Malo utriq̄
 e tuo penu promas: ut Thomā medium. non mediū. sed totum fabella sapiat. Ve-
 roet. n. ne obsequēdo tibi. hebetudo ingenū mihi iacturā faceret. Et ex eo quod de
 nostro admitteret: ab op̄ifice opus degeneraret. Apud me nihil est non expōsitum:
 insulsum: fatuum: plebeium. A desiderant hæ comediarū nescio quid secretiorū re-
 rum: saluum: mordax: elegans: acutum: tibi tuicq̄ ingenū amenitatibus peculiare.
 Quare rem matura mihi futuram q̄ gratissimā: ut quando te coram frui nō licet:
 fruat hac ratione uel absente. Quod si ut dixi antea: tam citas hanc mihi discessus
 non fuisset. profecto aliquot dies & geniū simul & ingenū excoluissimus. Vale.

Ioannes Picus Miran. Marfilio sicino. S.

20

Non potes opportunitius maumettem tuum latinum repetere q̄ hoc tē-
 pore quo me propediem maumettem ip̄sum patria lingua loquentem au-
 diturum spero: postq̄ enim hebraica lingua perpetuum mensum dies:
 noctesq̄ inuisiglaui. ad arabicū studium & chaldaicū: totus me contuli nihil in
 eis uentus me profecturum manuali in hebraica profecem in qua possum non
 dum quidem cum laude. Sed citra culpam ep̄istolam dictare. Vide quid possit im-
 petus animi. Vide quid labor & diligentis etiam ubi sint uires firmiusculæ. anima
 runt autem me atq̄ adeo. agentem alia uī compulerunt ad arabum literas chal-
 deorumq̄ perdiscendas libri quidē utriusq̄ linguæ: qui profecto non temere aut
 fortuito. sed dei consilio. & meīs studiis benefauctis numinis ad meas manus per-
 uenerūt. Audi inscriptiones: uadimonium deseres. Chaldaici hi libri sunt. Si libri

funt & non theſauri in primis Elze Zoroaſtris & melchiar magoꝝ oracula in qui-
 bus & illa quoq; quæ apud grecos mēdoſa & mutila circūferuntur leguntur inte-
 gra & abſoluta. Tū ē i illa chaldeoꝝ ſapientū breuis qdē & ſelectoſa: ſed plena mu-
 ſteris interpretatio. Eſt iridē & libellus de dogmatis chaldaicæ theologie tum pſaꝝ
 grecorū & chaldeoꝝ in illa diuina & locupletiffima enarratione: Vide marſili que
 inſperata mihi bona irrepleſerunt in ſuū. Cur non ego & Cornucopiæ iam mihi na-
 ctus uidear. Sed quid de arabicis? In quibus & maumet toletim epiſtola & abul-
 galem. qui Auerroem audiuit (& quod te magis tanget) adelandi. cuiuſdā. qui ſub
 ammonio Plotini magiſtro in egypto philoſophatus eſt: multe ſunt quaſtiones.
 Deus bone q̄ pythagoricæ q̄ plene priſcorum dogmatum. & ſecretioris diſciplinæ
 inuaſit ſtanim animam efficac uotum poſſe hæc per me abſq; interprete euoluere
 & perſcrutari atq; hoc nunc ago: hoc ineffeſtus affidua ſq; laxam uoluo. hic eſt
 Marſili meus cupido: hi mei ignes: qui non fluxam & uanam. ſed firmā mihi non
 pollicentur iam ſed preſtant uoluptatē. Verā magnē futuræ gloriæ que reuelabi-
 tur in nobis: ſed redeo ad tuas litteras. Tuus Maumettes Peruiz eſt: quo cum
 rediero (abſum. n. ob peſtis ſuſpitionē) ibit ad te cōtinuo. de Plotino q̄ ſcribis haud
 fatis intelligo: hoc ſcio non exiſſe mihi Plotinū. que non in manibus habendum
 mō. Sed & diſcendū adeo mihi & ſemp cenlui. & nunc quoq; cenſeo. Si tu quicq;
 de me uel apud mētridatem. uel apud Petrū leonem conqueſtus es: nō pōt nō in
 iura id a te factū in me: qui tibi. & tuis rebus iniurus nunq; ulla ex parte ſui. Quid
 tamen illud ſit adhuc nēſcio: uolens nēſcio. pythagoricus ſum: apud quos nihil ſan-
 ctius amicitia quā: ſi qd ē qd iter nos uel labefactare poſſit. uel minuere: (ut dicūt)
 abeat i zephyros: Vale: & me ama qui tuus ſum æque atq; olim fui ex fracta.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo donato. S.

Am diu que mea eſt negligentia. ad te nihil ſcriptū: ea una fuit in cauſa
 ſilentii huic noſtri. Pactar me hoc crimine a te cenſeri. negligentia ſcili-
 cet: Alioquin nec obliuiſum uix. nec amicitiaꝝ deſerere. Quas mihi ad
 uerſus id ſgenū amicos: Quo ē Donatus nō tēporarias. ſed ppetuas oīo ſtatio.

Ioannes Picus Miran. Hermolao ſuo. S.

Edi ad te litteras ſuperioribus diebus p ſitam noſtrum. Nēſcio an delata
 fuerint. Cōmentaria que petebas. in Ariſtotelē cur non acciperis: ex eor-
 dem te intellexiſſe non dubito. Venient cum primū ego ad bibliothecam
 meam rediero: ſq; alienas huc in pſentia exploraturus ueni: Nec eſt cur uix me pre-
 niteat: adeo multa hæc repertū cū græca. tum latina: ad humaniores litteras. eruditā
 q; philoſophiam ſacientia. Quan & hac ipſa die: qua hæc dabam. incidit in manus
 Apuleii fragmētū de interpretatiōe: opus eſt eruditū. & qd Apuleii plane eē cogno-

scas: sed mutilū manūq;. Scitē abste libenter istic ne aut usq; qđ scias integer hēa/
tur: Quisq; cum tua edideris. quae hēs sub incude. nō erit amplius cur Apuleiū de/
sideremus. De studiis meis ego quid ad te scribā nihil habeo. nisi assiduum me in
Hermolao ē meariq; noctū maximā pte: In tuo themastio uigilate. Diuerti na
per ab Aristotele in Achademiam. Sed non transfuga. ut inquit ille: uerq; explora
ror. Videor tamē (dicam tibi Hermolae quod sentio) duo in Platone agnoscerē: Et
Homericam illam eloquendi facultatem supra prolam orationē se te attollentē &
sensuū / si quis eos altius introspectiat cū Aristotele omnino cōmunionem: ita ut si
uerba spectes nihil pugnatius / si res nihil cōcordius. q; si quādo dabitur. id qđ uo
torum meorum lūma est: tecum ad dies aliquot philosophari: agemus de huius cor
ram latius & sensus huius mei periculū aliquid faciemus. Vale cui nostri decus.
Flo. Mcccclxxxiii. die. vi. decembris.

Ioannes Picus Miran. fratri Baptiste Mansuano Carmelita. S. &c.

 Alue pater optime olim ad te non scripsi sed interim legi quae tu scripsisti
diuina. scilicet sanctissima illa tua poemata: in quibus ea rerum maiestas
is splendor est eloquentiae ut certatum in illis palmam tibi uēdicare uerba
atq; snā uideantur: felix qui uelis optima eadem possis: felices nos quibus nō so
lum legere quae scripsisti sed etiam te amare te uidere te alloqui datū est. Diues hūc
misi materia & q; non epistola sed iustum uolumen impleat si euagari me in lau
dandi tuis poematis uel imbecillitas nostra lineret uel pudor tuus. Hoc unum di
xero delectari me adeo lectione tuorum carminum ut serē quotidie cum me uel te
diu uel fatigatio ceperit in illam quasi in hortum solitus sim secedere. Vnde ani
mo tanta semper obortur uoluptas ut nihil cupat magis q; iterum fatigari ut ite
rum recreetur. philostratum de Apollonii uita si satis illo es usus delidero & Za
charia philosphi: quem te nactum Rome dixisti exemplar cura ut aliquando ha
beas forte atq; idios bibliothecae uestrae Bononiensis si tuo id comodo fieri pōt. Vale.

Ioannes Picus Miran. C. F. S.

 Estum diu apud me fuit tecū ne silētio an litteris agēdum foret. Quae res
utpote anam utriq; habens. cū nūc in hāc nūc in illā ptem a me iudica
retur in cā fuit cur in hoc usq; tempus tecū siluerim. Videbatur enim pre
aunibus praesertim occupatissimi / leuionibus huiusmodi nugis obstrepisse non minus im
pudens q; ipertunū: & erat qđ ad te scribere te dignū penitus nihil. Rursum si homi
nē qua tu es dignitate in lignē de me optime meritū quādo corā nō possem plitte
ras non uenerarē ab officio pculdubio deficiēbā. His cū diu fluctuasset animus uicē
randē pudorē pietas persuasitq; audaculi & temerari subeundam potius notam q;
obliuioi hoīs uel negligentis. Accipe igitur. C. P. quae me excipiebas semper cū iste

eram hilari & potestata fronte litteras meas in septas illas quidem & in compositas sed fidei erga te meae sed deditissima tibi profecto uoluntatis grauissimum testimonium. Quibus hoc unum tibi in primis significari uolo nihil esse quod magis cupiam, q̄ dari mihi occasionem aliquam qua te talem dilucide apud te rebequam meam in te fidem pietatem & obseruantiam. His enim si de nobis periculum aliquando feceris ita me inter eos q̄ tibi dediti sunt lupinorem esse cognoscites: ut tu ceteros tui ordinis antistes uirtute doctrina & sanctumonia mirū in modū antecellis.

Ioannes Picus Milan. Baldassari meliuaacce. S.

25
m Iraberis & quidem non iniuria responsum a me litteris tuis uel longe ferius q̄ tu fortasse desiderabas & ipse litterarum tuarum merito postulabat: id cur ita euenit paucis accipe. Iturus erat ad uos isdem ferme diebus quibus tuas accepi uir sane probus sed mihi antea ignotus negotiari sese aiebat Mediolani oportunam mihi protectionem duxi qua fieret ut per fidum nuncium & quod in primis optabam sine mora litterarum mearum tibi redderentur. Sed austrum perculi: nā cum ille in mensam distessum suum perendinando distulisset dicebat tandem: sed me penitus ignaro. Mihi uero cum iam spe certi nunciū factus essem negligentior litterarum obliuio pene surreperat. Nunc demum cum tua ad me epistola in manus incidisset uelut obdormientem illico excitauit admonuitq̄ temporis sine officio pretermisisti. Dolui (deum testor) non mediocriter & nunc quoq̄ doleo nec ideo haec dicta uelim ut me excusem sed ut accusem potius: facile patiar negligentiae dānari me & in q̄ malueris poenam abste uocari. Nunc ad litteras tuas. Accepi & ex litteris ipsis & ex libris graecis quorum tu mihi copiam tam liberaliter tam amice leuicisti uoluptatem non mediocrem, non tam q̄ eorum usus ad mea studia plurimū faceret q̄ q̄ perpetuam inter nos futurae necessitudinis fundamenta iecerimus. Quā unam plures facio q̄ aut Sunandii aut Ptolomei uniuersam bibliothecam. Tantū enim abest ut litteratorum hominum amicitias negligam: ut nihil mihi aut cura aut cordi sit magis. Scio autem quem tu inter litteratos homines tibi locum uendi ces: Quando quidem doctrinae eruditionis humanitatis tuae euidentissimum mihi argumentum fuit epistola tua. Quare ni te amem plurimum dediticem profecto me: & faciam longe aliter q̄ consueuerim. Amo igitur unice q̄ tuis te nunq̄ uiderim. Amo ita ex animo ut ex animo magis paucos amem: ut demum accedere ad familiaritatem quidem possit nostram ad amorem non possit. Et si quid id est quod possit accedere illud omne aduentu huc tuo. Quem & litteris tuis tu te ultro pollicitus es: & nos ita ardentem petimus ut impaenter desideramus. Ioannem grammaticum in physica & Aristotelis metaphisica si mihi compararis perpetuo me tibi officio deuinxeris. Nam & apud me non sunt et sum eorum magna in expectatione.

Vale.

TT iii

6.

1 Itera tua si quando alias nunc me maxime oblectarunt: quibus eam de me existimationem apud te esse cognoui: qua ne fingi quidem voto melior possit. Vnum illud me perturbavit q̄ cum in iis que ad te scripsi nihil notaueris: suspicionem fecisti ne cuncta nota digna existimaueris. Tunc enim uel placuisse plurima credidissem cum displicuisse aliqua significasses. Quo sit ut ne testimonio tuo alioquin probantissimo in mea causa laris confidam. Amas enim nostra omnia perinde atque nos: & cum ex imitari ingenii tui facilitate cunctos tollas id tibi partique in rebus nostris accidit: qui id omne quod in nobis est ex tuo fonte manauit. Equidem emulari te: tuis perflare uestigis: nec desisto nec desinam. Utinam te aliquando consequatur. Sed hoc doleo q̄ locorum stercedine fiat quo minus te altissimos philosophiæ locos ut soles grauius pertractantem coram audi-am. Quod & si eadem que dicas per epistolas uestras mitti possunt id quod impetratum abs te maxime uelim: habet tamen nescio quid uua uox quod magis afficiat afformetq̄ discipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo Donato. S.

2 Cœpi litteras tuas & fugues profecto & eruditas quibus non aliter oblectatus sum atq̄ olim tua cōsuetudine cū patauis essem quotiens ea mihi fruendi occasio offerebatur cuius quidem & cupidus & appetentissimus præter tuam etiam opinionem semper fui. Neque enim latebat me q̄ dulce q̄ amœnum esset Donati ingenium q̄ bonus omnibus disciplinis omni demum uirtute exuberans undique atque refertum. Sed ita est profecto mi Hieronyme: ita mihi per sepe contingit facultas & libera & expedita eius quam maxime rem cupimus adipiscendâ inertes nos facit & negligentes dum enim id quod hodie prætermittimus & cras fieri perq̄ commode speramus: sit demum ut ex hac supina dila-tione nostra conuenientibus nobis effluat annus. Sed quando res ita recidit fecisti tu quidem per pulchre qui me nunc etiam ad hoc officii genus obdormientem tu is litteris excitasti: Quo utar aduersum te sapius imposterum & te ut itidem facias rogatum maxime uelim. Quod attinet ad tua carmina fuerunt illa quidē dum essem patauis apud me complures dies. meminique me libelli amœnitate & lepiddissima uersuum compositione delectatum plurimum. Sed nisi fallor anteq̄ illinc abcesserim Ramusio reddita sunt de cæteris que aut in me aut mea sunt ita constitutum habeas ut uel eis pro tuis usus sis: uel certe & mihi & amicitia nosstra facturus iniuriam. Vale.

28
c

Vm tenues musas meas quibus dum per etatem licuit de amoribus meis iocatus sum in libellos quaque digesserim: mitto ad te illorum primū misurus reliquos si in hoc uno amicum experiat te non assentatorem. Ea enim lege ad te veniant ut castigentur: & uapulent: ut errorum penas & ungue & obeliscis uant. Adhuc igitur te illis aequū iudicē nō iniquū hoc ē seues nō indulgē tē. Nā q̄ maior iniquitas q̄ amicū fallere de te sibi oīa p̄mittēt: nō eo utq̄ ingenio de licato sū ut alienas lēturas fastidiat: nō adeo mihi bellus uideor ut cēfore uel negligē uel accusē. Quin forte nec tu nec q̄spis crederet q̄ hac mea mihi nō satisfaciāt: quā in his etiam quæ magis placent ne sim ut inquit ille Suffenus timeam. Nimirum omnes fallimur nec uidemus manticam quæ in tergo est. Quare operam tuam in re honesta & liberali amicissimo homini ne deneges: tam multo preferim studio: tam ex animo eam efflagitari. Quod si is essem a quo in eiusmodi te tibi gratia referri posset non tacerem gratum illud Lippum apellis & apellem lippū alter: na opera uicissim uti solitum. Vale.

29
c

Vm superiōribus annis Florentiæ essem amatorias elegias quatuor apud te reliqui: quas ut sit: exercendi ingenti gratia per id tēpus pene puer elin xeram. Erant illæ quidem infulsæ. Ineruditæ & leues quæ auctoris atq̄ tem & infortiam facile præferrent. Tu tamen illas non pro rei merito sed pro tua benignitate uel indulgenter approbasti: Et ob id ipsum ut siudem faceres q̄ approbasses exemplaria petisti: profecto non ignarus ea esse animis adolescentū ad uirtutem acerrima incitabula ut laudis cupiditate illecti: quam libauerint gloriam mox degustare altius enitantur. Vt enim desperatione uires & iacēt pronus & frigent. Ita spē atrolli atque inflammari nemo est qui dubitet. Sed iam ætatis patrociniū tollitur & quibus antea subignabatur erroribus tunc uitio mihi uertetur q̄ non eos iam maturior annis aut repurgauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex nostris sunt si me amas aut remittas ad me aut laceres aut igni tradas. Ea omnia elaborata magis & complura alia quæ postq̄ ihinc abcessi mihi per otium exciderunt: breui tui limæ demandabūtur. Interim quæ sine amici intermīto uiuere non possunt: capitali damnentur calculo. Præterea epistolū tuam: & quæ de homero in hanc usq̄ diem a te translata sunt: Item quæ de Iuliano medice sermone patrio & quæcūq̄ alia latino sermone composuisti ad me misisti omnino uelim. hoc ita a te peto ut q̄ impensissime: ita enim desidero ut qui im patientissime. neque est quod recuses q̄ ea forte ad umbilicum. mundum deducta sint: Quando quidem omnia si tua hæc fuerit sententia iam apud me futura tibi iam pronuncio atq̄ pollicor. Vale.

30.
 m Ei semp fuit iudicii Marfilii doctissime nulla esse in re magis elaborandū
 q̄ ut ab ai nobilitate: qua trimegisto teste post Iouē pximi existimamur
 p̄ deficiā atq; feceridī nullo pacto degeneremus: idq; mihi potissimum
 semp fuit ut undecūq; possem mihi ai cultū & bonaz; artū disciplinas cōpararē.
 Qd̄ qdē meū cōsiliū & si a pueritia usq; cōstāntissimū mihi fuit excitari tam lum
 mopere atq; stāmari cū ap̄ te essem supioribus annis adhortatiōes tua. nec unq̄
 ardēter magis q̄ ex illa i hāc usq; diē me totū litteris addixi. Iam tres annos Marfilii
 ap̄ pipateticos uerlatus sum nec omisi q̄cū quantū i me fuit ut Aristotelicis adu
 bus q̄i unus ex eoz; familia nō idignus admateret: Qd̄ qdē & si haud abunde cō
 sequutus sum: Quippe q; uix sum i uestibulo: eo usque tam̄ p̄cessi ut si nō docti er
 eruditi: qd̄ nec p̄ atate licet studiōi tam̄ nomē mihi uendicare nō dubitē. Sed qm̄
 & tua semp & doctissimoz; hoium snia fuit q; acadimica pipateticis misceret: eum
 utraq; lectā & rectius habituz; & locupletius: aggrediēdā mihi hāc puinciā exiis
 maui: ut iam p̄ mei uisib; ingenū: p̄ mea quāta maxima pōtē assiduitate & dilu
 gentia Platonē cū Aristotele & uicissim alternis studiis Aristotelē cū Platone con
 ferre. Verū ut te p̄monitore prius ita nūc adiutore opus ē: itaque erit hūanitatē
 & in me beniuolentiā nō deesse p̄posito meo atque eo qdē tā honesto & liberali id
 qd̄ cumulatissime abste factū cenleo si librū tuū de imortalitate atoz; ad me misē
 ris. Quo ueluti p̄monstratore quodam in Platonica disciplina plectuz; me ut op
 tota: ita confido. Quis enim licino: inquo si uera esset pythagoreorum sententia reui
 xisse Platonē crediderim non queque maxima in eo doctrinā genere de se ipso si
 bi polliceatur: Tu modo mihi non desis: Quod impetratum abste pluribus contē
 derem: nisi ipsa qua tu plunni facis honesti ratio hoc idem a te contenderet. Si
 enim pro amicorum unitate delinandum aliquatenus de uia & Cicero noster &
 chilo sapiens & Theophrastus grauissimus philotophus existimarent: Nonne erit
 in tam honesta p̄tione amicissimo homini de fuisse flagitium? Facigitur ut qd̄
 iā diu adhortatione sequor tua ope etiam aliquando conlequar. Qui enim hac in
 re mihi auxiliari possit preter te habeo neminem: quando quidem ut speciosa alia
 complura atque preclara ita platonicarum rerum cura apud nostrā: atatis homi
 nes penitus exoleuit. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hermolao. S.

31.
 n On q; quicūq; habeam te dignum quod scribam ad te scribo, sed idcirco tā
 tum ut rescribas. Alioquin mihi nec causa est scribendi ulla nec argumen
 tum. Quippe q; damnarim semper eorum sententiam qui ad amicos

scribendum sentiant ut hoc quasi debitum pendatur amicitia. Est enim hoc totū scribere & litteras missitate amicitia quidem sed infirma & frigidiusculeque sua ut subnixae non stet satis: queratque aliunde unde consistat at quae i ipsi ani mi fecibus iam penitus radices egiti quid amabo adminiculis litterarū eget. Da bo igitur Hermolae barbare ob id ad te meas ut quas maxime desidero tuas allu ciam. Tu contra ne a me frustra desiderentur tuas reddes quae cumulatissime. Ut. n. infirmi est animi adhibere litteras amicitia quasi tribones ne uacillet: ita facilem prestare se amicis atque beneficium liberalitatis est & beniuolentia singularis: Vale & musicam Ptolemei: si id incōmodo non sit tuo ad me dedas futuram hic ad di es pauculos. Quid. n. a te non audacter petam: cui ego iam pridem mea omnia uouit dicauitque

Ioannes Picus Miran. Hermolao. S.

^a
32
m
Ibi nunquam aut parui magis aut debui copiosius quam hoc tempore quo una epistola ad te mea tam suauis tam erudita tam tui perfimiles litteras ad me uocari. Quod si & abfuisse te parauit dum ille sui & desiderasse me biennium consuetudinem tuam in causa fuit cur haec ad me scriberes: non potest mihi illud quicquid sit: nunc non esse iocundum istam abunde: una littera tuae uosum omne meum non adimplerunt solum sed etiam superarunt: nam ut epistola elegantiā tam ornata: tē: eruditionē suauitatem taceat cuius lectio uel benefici uocem cumu late exigit: Quanti apud me esse credis quod tam amanter tam benigne atque adeo ex animo in amicum te mihi dedas. & quo nec optare mihi quicquam maius ausim in me ornando undique tuam operam tam liberaliter pollicearis: Quod quidem genus officii non recipiendum adeo sed mihi ambiendum etiam fateri ingenue nec coram erubescerem. Quippe nec ipsi stoici ut nosli ἀποφραγ probant: nec iter has quas graeci παρὰ φιλίαν dicunt affectioes ulla esse potest aut laudabilior aut honestior ea: si modo inter illas est quae dicitur cupiditas nominis & gloriae praestari uero mihi hoc nec ab ullo uberius potest quam a te ipso: in quo uirtutes omnes uelut singulae sibi palmam certatim uendicant: & ego cui debeam liberius habeo me certe neminem. Est igitur haec mihi pollicitatio tua tam grata tam appetenda quam honorifica qua uel id maxime plurimum gaudeo quod egregii cuiusdam amoris in me tui & amantissimae uoluntatis fidem facit. Habeo tandem quod ut diu ante haec desideravi: ita nunc senio triumpho. Habeo inquam Hermolaum barbarum latinae linguae delicias & bonarum artium omnium insignem promptuarium mihi non beniuolum solum sed amicissimum. Habes & tu inidem Ioannem Picum Mirandulanum ita tibi deditum. ita tui studiosum: ut qui deditus qui studiosus esse magis non possit: mutuis aduersum te officiis: quando prestare nihil uel grande potest uel Hermolao dignum futurum imparem quidem: si uero animus spectes certe uel aequalē uel superiorem. Vale.

33
 nihil mihi dulcius fuit dū hic ap̄ nos esses tua consuetudine: nihil itē utili
 us: ea in te mox suscipuit ea est doctrina. uide autē q̄ mihi dulcis q̄ gratus
 fueris dū te fruebar cū nunc dū abes nihil mihi sit dulcius tua memoria.

Sed p̄fecto si amicitia sedes animus est & nos id maxime sumus aius s. ut scribūt
 Plato & Aristoteles non est cur possunt distidū iter nos facere ulla uel loco: remo
 ta uel diuturna tēporū interualla. Cogitabā autē nunc aliqua etiā alia rōne cōsequi
 possem ut tecū essem neq; aliud in mentē uenit q̄ ut nostra de septiformi i lex: dies
 geneleos enarratiōe lucubratiō ad te uenaret. Si. n. libros quāsi liberos parimus: &
 patris maxima pars in filio est: ueniam ego quoq; ad te in illo quē genui. ercipe igitur
 ueniētē ad te filiolū meū ut me colebas hilans & lubens placebit scio q̄a amas.
 Scio & displicebit iridē q̄a amas. Nā euismodi pietatis ē & eoy: errata quos ama
 mus signatē itrospicere ut emēdemus & itrospectis leuiter idulgere ne uexemus.

Ioannes Picus Miran. .F.B.C.Th.

34
 Alue pater dilectissime en tibi Apolloniū quē si tue uirtuti tuās i me offi
 cius nō deberē: deberē certe uel his literis quibus cū efflagras rātus in illis
 amor tāta hūanitas. Est. n. & sumi amoris quo illuc uocare quo tu iam p
 uenisti. ad ai. s. purgationē hoc ē ad uerā felicitatē: & sumi humanitatis hortari
 me q̄ i aequalē cui legē dicere q̄i filio potes. Sed utinā uis eueniat aliquādo ut in
 secessu aliquo una aliquādo pie philosophari possimus. uidebis ap̄ me nihil eē pri
 us q̄ ut pietatē cū sapientia cōiūgāt. Videbis hoc mihi eē p̄suasissimū nullā esse la
 pientia que aterna i nobis sapientia imaginē obliteret. & similes facit brutis insipie
 tibus: te sē habeo cōubernalē angelū tantū me quotidie de meis studiis lucro ap
 ponere quātū inde ad certamen purgādi ai instructior fortiorq; euado. Omnisq; a
 hoc disciplina; tractatio & quod litera p̄mittere nobis possunt cutē colorat & q̄i
 pugnatata facie nos reddit formosiores. At sanā firmā robustā mētē sperare nō ali
 unde possumus q̄ a uite segritate: a moribus: a diuina deniq; religione. uolētē igit
 cogis (ut ita dixerim) magis uelle. Sed & tuis me sacris p̄cationibus iuuas ut possim
 etiā qd & ego polebā & tu me uelle tanto te uis. Vale pater amatissime quē un
 ce amo quē i oculis sero. Florēne. xii. Ianuarij. Mcccclxxx. expecto tua omnia Po
 licianus meus deliciae totius literaturae tibi ad scribi salutē iubet.

Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro. S.

35
 m Emisi me cū delibērarē quā nā possimū ex Italiae gymnasiis mihi sedē
 ad phia studia deligerē cū me multa paratum uocaret libētius illuc pe
 tisse ut amor i te meus quē ut diu afo nutruerā mutua cōsuetudine tibi

palam esset: patavi sui & biennium Hermolaum tamē quis credat nec uidi. nec nisi ut multo ante fama cognouit. Ita saepe euenit ut dū oblatā occasionē desideriosa quadā procrastinatione cōtemnimus: ea uel lubrica est mandus elabatur. Pluribus rei me uehementer penituit & penitet & eo magis q̄ quam antea rerum omnium doctrinam tuam rumore tantum cognoueram et nūc his oculis his auribus agnouidum Romanum theophilium tuo illo ore de ingenio anime de primis rerū exordis de ratiocinandi scientia disertantem audiui. Deus bone quantum doctrine q̄ dictionum diuinit̄: quis candor: que mundities orationis: O uirum prociatissimi o expectatam antiquitatis imaginem erat mihi frequens uocum ut Varronis diuinatum humanarumq̄ rerum scripta aliquando reuiuiscerent ut esset apud quem latine physicas rationes ediceremus. Tu uero & illum & probatissimos quosq̄ referens eum te nobis exhibuisti ut nihil aliud superfit quod desideremus q̄ ut graeca alia interpretando & tibi uberiorem laudem parias et cumulatus de naturali historia & de studiosis omnibus bene mereris: haec omnia doctissime Hermolae ad nihil aliud spectant nisi ut me tibi amicissimum esse intelligas: me ita uirtutes tuae ad te & amandum & oblectandum accendunt ut nemini etiam ex cognatiōe tua in amore concedam. Sanciet haec inter nos epistola amicitiae: sedus: ut hunc iustissimum certamen mutuae caritatis subinde certemus.

Ioannes Picus Miran. Andreae conneo urbinani. S.

q Vas proxime ad me dedisti litteras tuas idibus Octobris accepi. Quas scribis dedisse prius nō peruenierunt: scripsissem illico si accepissem: ita sum ad scribendum impiger: & in hoc munere siue studio siue natura minime cessator. Non tamen erat quod uerereris silentio etiam diuturno amicitiam nostram posse labefactari. perpetuus amicus sum ego non temporarius. Et firma satis non est amicitia si qua uelut tibicines has litterarum sibi uicissitudines postulet: que (ut Plauti dixerim uerbo) quasi nutantem infirmulus laq̄ furcilent. Sed ut ad ea ueniam: que scribis adhortaris me tu ad actuosam uitam & ciuilem. frustra me & in ignominiam quasi ac contumeliam tam diu philosophatum dicens: nisi tandem in agendarum tractandarumq̄ rerum palestra de sudem. Et equidem nū Andrea oleum operamq̄ meorum studiorū perdidissem: Si ita essem nunc animatus ut hac tibi pte accedere & assentiri possem. Exitialis haec illa est & monstrofa peruersio: quae hominum mentes inualit: aut non esse philosophiae studia uinis principibus attingenda: aut sumis labiis ad pōpā potius ingerit: q̄ ac cultum uel ociose etiam desubanda. Omnino illud Neoptolemi habet pro decreto: aut nil philosophandū: aut paucis pro nugamentis & meris fabulis iam illa accipiunt ut. Sapientum dicta: firmā & solidā sollicitatē in bonis animi esse: Extranea haec: corporis: uel fortunae: aut parum: aut nihil: ad nos actinere. Sed inquit: es: ita uelo Martā amplectaris: ut maniam interim non deferas. haec tibi parte non

repugno nec quid faciunt damno uel accuso / Sed multum abest ut a contēplan
di uita ad ciuilem transisse error non sit / non trāsisse pro flagitio aut oſo sub culpa
nota uel criminis cōſeſat / ergo uitio alicui uertetur . & uirtutem ipsam uirtutis gra
tia nil . extra eam querens perpetuo afflētet & proſequatur q̄ diuina myſteria :
naturæ cōſilia : perſerutans hoc perſuatur otio . ceterarum rerum deſpector & ne
gligens : quando illa poſſunt . lectatorum ſuorum uota ſatis implere . Ergo ſilibeſa
le : aut non omnino principis erit non mercenarium facere ſtudiū ſapientie : Quis
aquo animo hæc aut ſerāt : aut audiat : Certe nūq̄ philoſophatus eſt / qui ideo phi
loſophatus eſt / ut aliquando aut poſſit / aut noſt philoſophari . Mercaturam exer
cuit ille non philoſophiam . ſcribis appetere tempus / ut me alicui . ex ſummis Italæ
principibus dedam . Adhuc illam philoſophantium de ſe opinionem . non noſt :
Qui iuxta oratium ſe regum reges putant . mores pati & ſeruire neſciunt . Secū ha
bitant & ſua contenti animi tranquillitate ſibi ipſi ipſi ſuperſunt . nihil extra ſe que
runt . que in honore ſunt apud uulgus / in honore ſunt apud illos / & omnino que
cūq̄ uel humana ſitit libido uel ſuſpirat ambitio . negligunt & contēnunt . Quod
cum omnibus . tum illis dubio procul faciendum eſt . Quibus ſe ita indulſit ſortu
na / ut non modo . Laute & cōmode . ſed etiam ſplēdide uiuere poſſint . Magne iſte
fortunæ ſublimant quidem & oſtentant . Sed ſæpe ut ſerox equus & ſternax ſeſſorē
excutiunt . Certe ſemper male habent / & uexant potius q̄ uehant . Aurea illa optā
da mediocritas que nos uti manus uehat equalibus . & imperiū patiēs nobis uere
ſeruar non dominet . In hæc ego opinione perſans cellulam meā / mea ſtudia / meo
rum librorum oblectamenta meam animi pacem / regiū aulis . publicis negociis ue
ſtris aucupis curiæ fauoribus . antepono . Nec mei huius literariū otii illos fruētus
expecto / ut in rerum publicarum æſtu atq̄ tumultu iacēt & fluctuem . Sed ut
quos parturio tandem pariam liberos & quod ſælix fauſtumq̄ ſit dedam aliquid
in publicum / ſi non doctrinam / ingenium ſaltem & diligentiam quod eſt . Er ne
credas noſtræ indiſtrix . & laboris quicq̄ remiſſum . ſeſto me poſt multam aſſiduis
indefeſſisq̄ lucubratiōibus nauatam operam hebraicam linguam chaldaicamq̄
didicſſe / & ad arabicæ euincendas difficultates nūc quoq̄ manus applicuiſſe / hæc
ego principis uiri . & exiſtimaui ſemper / & nunc exiſtimo . Sed hæc ut uere ita ſeu
re dixerim equidem principes illos excellentiſſimos in primisq̄ magnanimū Barri
ducē Ludouicum / ita colo & ueneror / ut ex italæ principibus neminem magis . illi
me multum multis de cauſis debere intellego / & nihil eſt tam graue / nihil tam ar
duum quod / mihi ſi detur facultas / demerēdi hominis cauſa facturus nō ſim . Sed
quæ illorum eſt amplitudo / & mea tenuitas ut ego ipſis non egere non poſſim . ita
egere ipſi aut mea opera . aut meo iſtuc aduentu / nullo modo poſſunt . Romam p̄
pe diem proficiat inibi hyematurus niſi uel repēs . caſus uel noua intercidens for
tuna . alio me traxerit . Inde forte ſe audies quid tuus Picus in uita umbratili & ſel
lulari contemplantando proſecerit . aut quid tandem / dicam enim quāq̄ arrogātius /
quid inq̄ quando tu illi iſtuc accedenti doctorum copiam pollicens alicuium operæ

indiget in te litteraria . Roma & ubi ubi terrarum fuero / habebunt principes isti .
cui imperent / quem uelut trufanlem ut inquit Plautus molli pro arbitrio uerfent .
Quod fentis de te uxoria / nec temere nec de nihilo dictum exiftimo : Sed dauus
fum / Edippus non fum / nec fi fim eſſe uolo . Id quicquid eſt / ſi uidetur Lanus expli
ca / ſi minus eſto harpocrates . Et ut ſeſe res dant i arma cõſiliũ capio . Rhythmos
meos ethruſcos non eſt q̃ deſideres . Iam dudum amatonis luſibus nũtium remuſ
ſimus / alia meditantes . Sed hoc te quoq̃ monitum uolo / lauram tuã . ſi eam eſſes
editurus / ſupprimas adhuc aliquot dies . Nam forſan paulo mox legendi noſtri ho
mines de amore / (Vide quid dicam) que non dum legerunt . Et tu annotare pluri
ma poteris / que ad rem tuam plurimum facient . de alibrana / quamq̃ dignum non
eſt / de quo uerba faciam / hac tamen dixerim benemeritum illũ domino male gra
tiam rettuliſſe . Nec eſt q̃ fugam tuam in quemq̃ alium / q̃ in ſe ipſum reuiciat / aut
deriuet / quando meis domeſticis / quod negare ille non poteſt . nō minus ſere / q̃ mi
hi debet . ſed non primum / nunc ut tu noſti / aut fidem ſeſellit / aut dominũ Luduſi
catus eſt . Scio quid poſtq̃ etiam auſſugit in me ille & de me . Sed non curat calicõ
elephas / Et condonatiũ tibi uolo quicquid ante hac leuis homo peccarit . ſed ne abu
tant in poſterum patientia mea / me qualem ſe mihi ille immerito preſtbit / talem
me ego illi tandem preſtare cogar . Quod amicum illum tuũ / cui in amoreſ res ma
le ceſſit . apud Florianum noſtrum excuſaueris / ex officio ſeciſti / habet ille quidem
& ex hiſtoricis & ex poetis . ex ipſa etiam philoſophia / unde ſe a nota criminis uendi
cet / habet unde magnorum ſe hominum preiudicis dauidis . preſertim Salamonis
q̃ tuteſtur / ut Aniſtolelem taceam . qui dum nonnullas etiam meretrices ſepe depe
ribat / ſuorum de moribus præceptorum nil meminit / quando amatae feminæ uiri ce
reri de uſina ſacra fecit . Sed ille hac turaſenta : & quaſi propugnacula ſui facino
ris non amplexatur modo uel amat / ſed odit / & reuicit / & recuſat / iacturam quarti
tur ſuam / non culpam deprecatur . dolet q̃ peccauit / non defendit . Et mihi quod
uel hoc nomine uidetur / Cateris excuſandus / q̃ ipſe ſe nil excuſat / nihil homine im
becillius / nihil amore potētius / Hieronymi illa inuicta & incõcuſſa mens / dum ce
lo tota inheret puellarum choriſ intererat . Quæ illũ peſta potuit uel inſeſtare quẽ
non edomabit / Si hoc amor in heremo . in humo / collis / in membris / in ebdomada
rum potuit inedia . Quid in pluma / in umbra / in omni deliciarum affluentia non
potent / Accedit q̃ ille nunc primo cecidit ruine huius alioquin inſolens & igna
rus . De neptuno conueni poteſt / qui ſemel tantum naufragium fecit . Si ad eun
dem iterum offenderit lapidem / nemo manum porrigat . nemo miſereatur . Nunc
nō excuſari iure nō pōt . Quẽ ita facti perit . ut ſauoſ excuſatiõis ſe dignũ ipſe nō
exiſtinet . Sed hæc etiã nimis quãdo amicus tuus huiuſmodi facti memoriã / non
ſolũ aliquo mō litteris tradi ſed qd̃ ſequẽs uita eius faciat obliterari penitus cupit .
Vale . Chriſtophorus nō aderat cũ tuas accipi . domino tuo et uniuerſe Bonromæ
familiz . quã & amaui ſemp̃ / & nũc plurimũ amo . me nō uulgariter cõmendabis
Peruſiz . xv . Octo . Mccc . xvi . anno gratie .

57

Rarissime mihi fuerunt littere tue. Non ob id modo q̄ iamptidem de te nihil audieram. Sed & q̄ ea mihi significabant quibus sum mirifice delectatus: quando eadem & tibi sunt grata & deo gratissima esse non dubito. Tu quoq; nihil dubites si modo qua capisti uia perrexeris mercedem tuam copiosam in celis esse futuram. Ego nundum satis habeo exploratum eūdem Romam mihi sit nec ne. Et quantum equidem assequi possum coniectura, futurum potius credo ut illic mihi eundem sit: causam nosse. hoc ubi certum habuero statim te certiores reddam ne si huc forte ueneris (quod alioquin ego sum opere uellem) aut me hic non inuenias aut statim discedente me in patriam tibi sit redeundum. Interim domi esse poteris nisi tu quidem aliter sentias. Sed & illud memineris habere te uxorem cui nō aliter corpus tuum q̄ deo ipsam asiam debes. Est illius desiderio aliqua ex parte satisfaciendum: cogitandumq; tibi est quid illa ex habitu corporis ex aetate aut appetat aut appetere possit. Quid ex pudore ex uirtute non petat. Cur enim pudeat hanc scribere que & paulus scripsit apostolus? Nulla est certe res in qua te magis suspicer errare posse. Et quidē falluntur nostri homines plurimum qui obligatas quidem addictasq; sibi uxores putant suas. se uxores nihil: Sed posse de se: quicquid illi cen suerint pro arbitrio statuere. Deniq; tuus totus esse non potes qui semel nuptiarum legibus te subiciens uxoris esse uoluisti potes nihilominus totus esse dei quem & tibi promerens dum ut legicuius obtemperes tibi ipsi etiam in his que sunt dei minus obtemperas. Sed de his alias tecum coram etiam sum loquutus. Ego ut primum aer uerna uerit hoc est inter primos quadragesime dies. cum me. sc. ex his græcorū librorū salibus extricauero statim set rariam ueniam. iterum sacris litteris in ista: præcipueq; euangelica lectioni que animam identidem ad deum adducat: quem inde abducere & mundus & demon de le illecebris hic fallacis dies noctesq; non cessant. Vale animæ dimidium mea & deum ora pro me. Cum primum de mea. romam uersus profectioe aliquid statuero te certiores reddam Floren. xxvii. Nouembris. Mccc. lxxii.

Ioannes Picus Miran. Ia. Antiquario suo. S.

37

Inter uoluptates quas cum etiam Florentiæ de Politiani cōsuetudine maxime capiebam. Viri mea sententia. nostro æuo omnium litteratissimi nō erat illa mediocris: q̄ tuas ad ipsum Epistolas graues illas semper & elegantis ut quisq; accepisset: statim mihi dabat legendas. Delectabat in illis me ueritate & prudentia quædam singularis: qua magnus etiam in rebus. negociisq; tractandis a prudentissimis commendatis: & orationis cultus atq; sobrietas: tum q̄ in nō nullis honorificam nostri mentionem faciebas: non solum mihi tua littera placebant: sed in illis quoq; ipse mihi placebam. Selacet testimonio tanti uiri cedente cō

scientia: quæ non nihil dissimulans quod sentiret: quæ si ipsa se proderet: non ma-
 gnopere pugnans & prope modum uolens fallebatur: Ita duplici nomine tibi erã
 deunetus: male tuæ uirtutis. hinc collari sapius in nos non officii modo: sed bene-
 ficii: cogitauit non semel agere tibi gratias per epistolam: ne forte parũ gratus: aut
 ne tecum rusticus existimaret: Verum cum tu Politianusq; nosser pulcherrimum
 quoddam inter uos literarum commercium exereretis: nolui misis importuna
 Pica obstrepere: qualesq; male uocalis Anser: alterne sibi concincentes olores inter-
 turbare: Alioquin tibi animum nostrum per Politianam nostrum patere sciebã:
 Tum confusus infantia: meæ interprete utebar eloquentissimo. Nunc ab ipso mis-
 si ad nos tuæ litteræ sunt: quas ad Racium nuper dedisti. Iuuenem ingeniosum: &
 quibus tantum tribuis mihi: quantum nec optare ausim: nec dum mereri me credã
 Rupit officii magnitudo nostrum hætenus neicio an in ciuile: certe non superbũ
 silentium: nec potui tibi non agere gratias: immortales: non q; premas me laudibus
 immodicis: quas non agnosco: sed q; ita me ames: ut tuum illud alioquin constans
 robustumq; iudicium tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit.
 Debeo igitur tibi super q; uel ego possim persoluere: uel tu facile credere nec ẽ q; q;
 tam arduum tam difficile: quod non æque pro tua dignitate sim facturus: ac pro
 mea salute. Tu quod in Politano me possidebas hætenus: nunc uero nihil muta-
 ta re tuis tantum rationibus Pica nomen quod suberat explicabis. Vale. Ex Agro
 Ferrarensi die. xxvii. Iunii. Mcccccxxxiiii.

Præcellenti atq; doctissimo. Viro domino Iacobo Antiquario tanq; patri.

Ioannes Picus Miran. Andreae Comeo. S. D.

39.

An factũ est plane uotis meis abunde satis Andrea carissime. Quan-
 do qdẽ ex tuis ad Christophorũ utriq; nr̃m carissimũ literis accipi uis-
 te cũ tuo & cõmodo & dignitate uiuere. Est. n. suitq; temp hoc a me op-
 ratũ maxie tibi ẽ bene atq; beate: & quo nihil demũ hẽo maius dicere p̃ meritis
 tuis. Qd̃ q; dẽ eũtũq; nr̃ũ dubitauit. Atq; hoc unũ mihi temp cõstitit dum uel lin-
 gua tibi sup̃stes esset: ubi ubi gentium fores futurũ te i sublimi Noui (qd̃ cetera adu-
 lationẽ dictũ sit) a tui generositatẽ: q; nihil humile aut plebeũ patierit. Noui uir-
 tutes tuas doctrinam: mores: atque prudentiam: Quæ omnia te quocũque colli-
 neabis: facile perducens. Validitatem tantũ tibi timeo: tot morbis ab inuente æta-
 te ut mihi narrare solitus es: hãc usque diẽ oppressam: debilitatã tantũ magis q; fra-
 ctã: adeo & illa tuũ mouit ingenũ: ut uinci nesciat: sed p̃perua quadã soliditate sua
 aduersus fortunã: ictus strenue pugnet: habe quælo nõ minus ualitudinis rõnẽ q;
 fortunarũ quãdo qdẽ hæc ubi uita deficit nulla sunt. Qd̃ uero de me ap̃ oēs honori-
 fice uerba facias: factis tu qdẽ pro tua & humanitate: & uetere i me beniuolentiã de-
 beoque ob id tibi tm̃ quãtũ q; debet maxime: Sed uereor ne tuã ip̃semet telã rete-

ras dum meas ineptias, & quæ mihi in ætate teneriore nugæ profluxerint in publi-
cum euocas sunt enim ea omnia inepta fati & inerudita uel si etiam cum eis beni-
gnissime decidatur non ea certe sunt, quæ tamquam de me isti homines oratio-
ne tua opinionem iam forte conceperunt, sublinere possint. Qualiæque sint mittē
da duxi, ut tibi uel totius famæ dispendio sanissacerem, te tamē rogatum uelim, ut
hæc leuiora omnia habeas: Nam si res tandē desiderabis meas, & grauiora habe-
mus in manibus quæ ad umbilicum nondum ducta sunt. Et hæc quoque ipsa
quæ misimus, absolutiorē polebāt limā. Verū & tēpora & philosophiæ studiis, q-
bus maxie inuigilo ab ope me diuerterūt. Redibimus tam aliquādo admasas & si
qd excuderimus tuis aurbus dignū curabimus ad te p̄tinus delatū iri. Vale.

Ioannes Picus Milan. R. C. C. S.

4.
m
Atteus noster uir officiosissimus & salutem mihi plurimam tuis uerbis
dixit & quo me amore, qua beniuolentia prosequare apertissime declarauit,
pollicitus in super & tuo nomine studium operamq; tuam si quan-
do his mihi uti contigerit. Cui officio utinam par essem pater humanissime. Susci-
pi enim me in tuam fidem & inter tuos connumerari & optari semper & sperari.
At obuium habere te ultro me tam benigniter, tam amicis tam liberalibus pollici-
tis aduentem, & quasi ad amicitiam si licet sed p̄ te licet uocantem tuam, & spera-
meam, & uotum omne superauit. Quid enim aut quantum est ab eo inuitari, a quo
fuerat satis nō excludi? Quamq; fecisti rem, & si non me, te tamen dignam, pote-
tam enim pro meis meritis non admitti. Non poteram pro tua humanitate etiam
non uocari. Quamobrem quantum aut mihi gaudeam, aut tibi debeā, quo pa-
cto explicem, qui nec concipio. Certe ob hoc tanto magis tibi debeo, quanto minus
hec (quæ nulla ex parte) mihi tu debeas. Neque enim nimis sunt illa grandia & ni-
mis multa quæ & Mattheus, & amici reliqui rettulerunt ex uoluntate potius q̄ ex
iudicio me extimantes. Sed qualis tamen, aut quantus sum patiære me quoq; in-
ter omnes esse, qui tuas uirtutes, ut raceam cætera colunt & admirantur per quas
in te est uidere, & quod uincat antiquitatem, & quod uinei a posteritate non pol-
lit, ut dixerim hoc merito cum inte nihil, quod uel i honesto, uel prudentia uel do-
ctrina sit positum desideretur, desiderari hoc unū debere ab omnibus, ut per te ali-
quando iuxta Platonis uotum summa potentia cum summa sapientia coniungatur.
Sed hæc a deo a te interim hoc peto & rogo, ut mihi non referende gratiæ, neque
enim locus aut per tuam amplitudinem, aut per meam tenuitatem, sed te iugandi
animi erga te mei, testandæ fidei & obseruantia occasione prestes. Expenens Io-
annem Picum hominem supra omnem opinionem tibi dedicum & deuotum de
quo polliceri magis tibi nō potes, sed potes, ea oia qualiæcūq; sint q̄ sunt i eo, quibus
tu ipse eū ueteris splendoris tui aliqd inuehes fieriq; magna eū tua esse experire, quæ
dum sunt mea magna esse non possunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. suo Alexandro cortesio. S.

^A
41 . Ratissimæ mihi fuerunt litteræ tuæ quas nõ ut putas ad ignotũ ignotus:
g sed ad amicũ & qdẽ ueterẽ amicus ne dũ ad notũ notus nup̄ dedisti/ no/
si. n. & tu me antea ut scribis. & dignũ existimasti quẽ amates. Ego in
dẽ de tua doctrina atq; uirtute cũ a plensq; nũ a Politiano nostro sapius audui cu
ius iudicio q̄ nõ cõfidat/ fecit ille apud me tuæ p̄bitatis fidẽ facere p̄ot & apud te
ceptæ meæ tam pridem beniuolentiæ. Cui quidem & si erat maxima/ per epistolã
tamã tuã seio cumulos accessisse quos cõcipere aio uel pauci possint. Quid. n. il/
la suauius/ qd̄ eruditius/ ut ẽ docta/ ut ẽ amabilis & puccio nõ de me amice ma
gis q̄ uere loquẽti largissime subscribẽs. p̄fecto nec mihi qoq; illa gratius a te pote/
rat cõtingere. nec tua de me opinione qoq; honorificentius/ p̄q;bus uniuersis & ti/
bi gratias ago q̄ maximas. & quæcũq; aut mea/ aut in me sunt/ debere Alexandro
meo me cõliteor. epistolã quã petis nostrã ad Laurentium medicũ/ ad te mitto.

Ioannes Picus Miran. Dominico beniueno. S.

^A
42 . Alue mi dominice i domini sortem/ electe gratæ mihi fuerunt litteræ tuæ
f gratius q̄ & corã ex fratre dum hic agebat & plusteras ex Petro antonio
nõ cognoui/ firmiori te esse hitu corporis & meliori stomacho. Cura si nos omnes
si littere tibi sunt curæ/ ualitudinem tuam. de qua p̄fecto non ob id tantũ sui sem
per & sum sollicitus q̄ te amo/ amo. n. uehementer/ q̄ p̄p̄a q̄ litteras amo/ quas te
cum simul perdidisti/ & credo & certe seio. Si qua nostrã de te beniuolentiã tibi tet
tulit frater/ fidem habeas plenissimã si quid de nostris laudibus/ tam parum ei
credas q̄ ille me multum amat. Commentariolum nostrum non est q̄ admittis
otiosi cũ esse uoluimus/ & omnino nihil agere id egimus animũ remittẽtes potius
q̄ intendentes. Omnino p̄cludium est cõmentariorum quæ in platonis symposiũ
meditamus. Erit in illis quod tu saltem ames & laudes qui omnia nostra amas &
laudas. De concilio/ de questionibus/ ut puto retulit/ frater id̄ nostri cur scripserim
me tibi laborare/ quod a me maxime lubens faciam/ cum te intellexero ex ea qua
labora/ si huc ulq; corporis imbecillitate/ in primã operatãq; ualitudinem resti
tutum/ quam tibi eo animo p̄roce & opto quõ mihi tu salutem animi p̄caris &
optas. Vale ex fratra. x. Nouemb̄ris. Mcccd. xxxvi.

Ioannes Picus Miran. Andree comeo. S.

^A
43 . T si ad te litteras dedi aut raro aut nũq; cogitauĩ tamã de te & tuis rebus
e aut sepe aut semp. Sed nolo tibi spẽ uendere nec prius ad te scribã qd̄ sa
ciam in tuã utilitatẽ q̄ cũ scribere potero qd̄ p̄feram. Quod si nũq; pro
tuo uel meo infortunio continget malo credas me nihil potius q̄ frustra in tuas re/
VV iii

bus laborasse. Sed forte letior tibi erit fortuna q̄ aut ipse speres aut illa soleat car-
mina nostra nō est q̄ tua laura moretur qm̄ reuocata ad incudē sūt ut pressius al-
fermentur nec prodire quo nunc sunt uultu audent in publicū. Differit autē emē
dationē instans ratio & uergens noui operis quod habeo in manibus hortatu Lau-
rentii medicis in quo dauidicos hymnos non solū illumino longiori interpretamē-
to sed qm̄ quos ecclesia decantat hi a .lxx. uersi sunt interpretibus tamq̄ traslato-
nem plusq̄ sexcentis locis uti parum fideliem hebrei coartuunt ego proprietati in-
xus hebraica & chaldaica litteraturae cum & sensuam integritati illos ab omni iu-
deorum calūnia assero & defendo. Reliquum non est quod scribā nisi ut me Her-
molao quocens hominem uides totiens non uulgariter cōmendes. fac item uir do-
ctus & grauis iacobus uolatetanus amari se a me uehementer intelligat a quo si
epistolas simmachi ad paucos dies dū .f. exscribantur unq̄ impetrauero perpetuo
me sibi beneficio deuinciet. Vale. Mccccxxxviii.

Ioannes Picus Miran. Baptista guarino preceptoris suo .S.

44

q̄ Vid contrahis frontem an q̄ contra quam preceperis atq̄ ideo iniuria ti-
bi i scriperim preceptoris. Si preceptor nō es iure tuus non sio preceptis. Si p̄-
ceptor es iure te appello preceptorem. Tu uero quid discipulum reuuis
quem tantopere laudas. pugnant hęc inter se nisi alterum sorte amoris est alterū
iudiciū & cuius laudes predicat ex beniuolentia. cuiusdem errata uerteris ex consciē-
tia. ne .f. tibi pudorem faciant quae possis forte laudator non possis preceptor non
agnoscere. At recipe queso me uel hac lege in participatum disciplina ut te ego in
nostrae si qua erit gloriola participatum admittam plagas subfinerem solus. Sed
quid frigidis iocis moror arderem mea letitia quam ex tuis litteris ex tua tā gra-
ui tam honorifica laudatione concepi. nunc demum mihi arridet. Nunc mihi est
grata heptaplus mea postq̄ sub tuo proconio quasi dipeo palladis iam se ostentat
emulis inuulnerebilem. Hortaris me tu ad alias hoc genus scriptiones quod fru-
stra faceres nisi dum mihi plena adeo cera subscribis igniculos bonae imittens spei
facilles me ad scribendum q̄ fuerim antea longe fortiores. Adeo enim tam iudicio
tuo mihi confide. ut quod totius instrumenti ueteris enarrandi onus suscepi. Cui
omnino sum impar iam tamē solito longe fortius feram quod attinet ad liberos for-
tasse tibi melius latifacere si indicem haberem eorum librorum qui sunt apud
te quoniam possent multi ad rem tuam facere. quibus tamen nō egeret. Lauren-
tio medici tua predicta uirtus se fecit commendatissimum. Neq̄ unq̄ iter nos me-
tio de uiris doctis huius aetatis. quoniam plurimus in ore sit guarinus presertim cum
noster interuenit Politianus (interuenit autem semper) qui tibi tantum tribuit quā

tum nemini. Vale nostrorum optime atq; doctissime & pictorium nostrum cōes
delicias quantum potes meo nomine saluere iube.

Ioannes Picus Miran. Antonio picimanno. S. D.

45. n
Nil tota uita mihi fuit iucūdius his litteris quas nuper a te accipi plenas
amoris officii humanitatis ita sum felix ut te non fallo. nisi mihi ille forte
dies iucundior quo me ipse & grimannus nescio tuus an meus magis &
conuenistis amice & honorifice salutastis. q̄q̄ enim uelut personam mutuam non
qui eratis sed quasi nescio quos lepido cōmentō nominum mihi uos exhibuistis/
suauissimum tamen uestrum ingenium singularis doctrina amabilis grauitas li/
beralis modesta. iūgenū es. lepidissimus sermo grimannum mihi & picimannū
apertos uicōsq; representabant. Quare & si ipsa falli nomenclatura fraudari tamē
uoluptate non poteram. que mihi ex uobis debebatur. dissimulare nomina potui/
stis uirtutem non potuistis. que suo se prodir fulgore & latere nescit. Illa de rebus
physicis tam grauis tractatio ille acres contorta argumentationes. illa iudicia ca/
stiganissima quos poterant alios q̄ uos iplos mihi denuntiare. Gratulabar ego me/
cum met tacitus cum uos adiebam. atati nostre que non unum ut putabam gri/
mannum non unum picimannum sed duos grimannos duos picimannos. secun/
dior protulisset ut autem mihi noster Politianus qui nam fuissetis indicauit iam
non tam atati meæ q̄ meo cepi iudicio gratulari ita mihi agnouisse in uobis om/
nia sum uisus que in illis. i. uobis cōstantissimo esse omnium testimonio deprehē/
deram. Sed uide ut me agunt transfuersum & a tua epistola ad se uestre laudes ab/
ducant. quamq; & illa eodem quoque uocat uel nolentem sed reprimam me ne ui/
dear quasi mutua opera uelle laudibus satissacere quibus tu plurimis me cumula/
sti que siue ex animi sunt propensione. siue ex iudicio nescio honori an uoluptati
mihi maiori fuerint. Debeo plurimum me picimanne animo illi erga me tuo. Sed
fac queso tu quoq; si quando accidit de me periculū de mea. i. inte uoluntate. Co/
gnosces hominem ita amantem tue uirtutis & si uosiosum ut nec ipsi grimanno tuo
primas inte amando sum concessurus. Vale. die. ix. Iulii. Mccccxxviii.

Ioannes Picus Miran. Ignoto amico. S. D.

46. q
Vilquis es noster eris. post q̄ Roberto salutato nro ut p̄ eius accipi sin/
graphā es cōuētissimus legi lras tuas ad mirandū quas illi abienti red/
dere non potui. Amare te in illis capi nō tam iam eo noie q̄ te Robertus
amat q̄ q̄ te amare lras. i. q̄ ē principalis. sacray rex & legis studiosum esse co/
gnoui. Et qm̄ de his que petebas uisus sum mihi posse aliquā ex pte tibi satissacere

ut hinc bene nostrā suspicauer amicitia / uolui qd ego sentire tibi significare . Q d
certe facere longe locupletius / si hic illos meos olim hominū amicos . i. meos libros
hārem quos coluere sed me illi id remā qñ antea ambulones dominū pcefferū t. &
ego ipse hęc petalatus iam & caligatus i procinctu cū essem ad te dedi tam familia
riter q̄ festinanter . quod petis de Iosepho scias iustum Iosephum apud hebreos nō
reperiri . Sed Iosephi ephorā . i. breuiarium quoddam in quo & multa sunt cō-
mentia . & que de decem tribubus ibi leguntur que post babylonicam captiuita-
tem postliminio non redierunt ea esse notha & adulterina ex hebreis mihi plures
confessi sunt . Quapropter illicum Iosepho nulla oīno fides adhibēda . In Iosepho
greco scio esse quedam que de Christo & fidem & honorificam faciant mentionē
Sed eadem esse penitus cum his que in latinis codicibus leguntur non assererem
nisi exemplar grecum cuius hūc mihi nulla est copia recens legerem & ut ad ea ue-
niam que de chaldeorum hebreorumq; litteris desideras : pertinetatus sum ego le-
pe & mithridatem & multos hebreos de his que apud Hieronymum in galatēo p
logo leguntur ubi ille scribit eosdem olim fuisse samaritanorum & hebreorū ca-
racteres . Eldram autem post insolationem templi sub zoroabel alias adinue-
nisse litteras que nunc sunt in usu nescios se huius mutationis oēs predicant : & (qd
est maius) pro comperto habent hīdem quibus nunc utimur in hebraica literatu-
ra apicibus usos & Mosē & patriarchas antiquos omnes . Cui sententię ut nunc
mihi subuenit / fidem maximam facit scientia cabala cuius scriptores qui cum ipso
Eldra in synodo fuerunt sub ipsis litterarum caracteribus & figuris quibus nunc le-
gem descriptam habemus dissimulasse Mosē diuina mysteria : & uolunt & pro-
bant quod esse nullo modo posset si aliis Mosēs ab his quibus nunc utimur cara-
cteribus usus fuisset . Quo tam tutari dictum Hieronymum possim / hoc unum
habeo quod nuper legi in commentariis libri quem pater antiquus Abraam decre-
tatione edidit dum enim duas illas & triginta portas quarum memini a uētores in-
terpretantur dicunt numerū illum ex decem numerationibus & duabus ac uigin-
ti litteris constari . Reliquas autē litteras que sunt membra de pte chiaph . & num /
que duplices dicuntur quarum characteres sunt ab episcopis hęc pte
sectis additas fuisse hoc forte Hieronymus intellexit cuius testimonium & haberi
apud omnes omnibus in rebus debet & habetur profecto apud me sanctissimum .
Alphabetum chaldaicum quod petis / nec a mithridate impetrasses nihil per illū
licet ut a me impetrare possis a quo posses omnia . Nam ille docere me chaldaicā
linguam nulla uoluit ratione nisi adiuratum prius & quidem conceptis uerbis / ne
illam cuiq̄ traderem : facere fidem huius rei tibi potest nosser Hieronymus benie-
nius qui cum adesset forte dum me ille docebat / aures mithridates hominem dimi-
nauit . Sed ne frustra omnino scriptis uicarium habeas pro chaldaico arabicum al-
phabetum / quod mes manu tibi annotatum mittitur . Reliquum quod scribam
nihil est nisi me tui quicquid sis esse non posse non amantissimum / si ego te aman-
tissimum esse bonay artium intellexero . Vale ex fracta . x . Nouēbris . Merco xxxvi .

Elix es fili quando nō solū id tibi tribuit deus ut bene uiuas. Sed ut bene
 uiuens a malis tam ob id maxie quia bene uiuis interim male audias.
 aqua. n. laus a laudatis laudari. & improbari ab improbis. Sed non p̄p̄ea te
 faelicē appello q̄a hęc tibi calūnia gloriosa ē sed q̄a dominus Iesus q̄ uetax imo ip̄
 sa uentitas ē futurā affirmat mercedē nostrā copiosam in caelis cū male dixerint no
 bis hoīes. & dixerint oē malū aduersus nos mētētes p̄p̄ eum. Apostolica s̄i nescis
 hęc dignitas ē: Dignū haberi q̄ p̄ euāgelico noīe ab impijs infameris. Quādo apo
 stolos legimus apud lucā gaudētes a cōspectu abiisse cōcili: q̄a digni habiti essent
 quibus p̄ noīe Iesu cōtumētia irrogaretur. Gaudeamus igitur & nos si tāta apud
 Deū gloria digni sumus: ut eius gloria s̄ ignominia nostra manifestetur. Et si quid
 a mūdo durū patimur ac molestū: dulcissima illa domini uox nos cōfolet. Si uos
 mūdos odio habet: scitote q̄a priorē me uobis odio habuit. Si mūdos illū odio ha
 buit p̄ quē factus ē mūdos: nos uilissimi hominutiones: & si flagitia nra p̄sultemus
 dignissimi oībus p̄bnis: usq̄ adeo: si q̄s detrahat si q̄s maledicat argre seruemus ut ne
 ille maledicat: male agē ip̄i sc̄iptamus. Excipiamus hęc potius alacres maledicta
 & si nō ea faelicitas nra ē ut p̄ uirtute. p̄ ueritate: quēadmodū olim heroes nostri:
 uerbata: uincula: carceres gladios sustinēmus: satis nobiscū bene actū putemus si
 uel cōsumma hominū improborum: detractiones: odia: patiamur ne omni nobis merē
 di occasione sublata: p̄mū etiam spes reliqua nulla sit. Si bene uiuentem te hoīes
 laudent: porro uirtus hęc tua quatenus quidem uirtus est similem te x̄p̄o facit: sed
 quatenus laudata ē: facit dissimilē: q̄ p̄tāmū suę uirtutis ab hominibus mortem
 crucis accepit: p̄p̄ qd̄ & deus: ut inq̄t apostolus: exaltauit eū: & dedit illi nomē: qd̄
 ē sup̄ oē nomē. Optabilius igitur crucifigi a mūdo: ut exalteris a deo. q̄ exaltari a
 mūdo ut iudicaris a deo. Ille. n. crucifigit ad uitā: hęc exalter ad glorā: ille exaltat
 ad casum: hęc iudicat ad gehēnā. Denique si tibi mūdos applaudit fieri uix potest
 ut uirtus quę tota sursum erecta solum deum debet habere: cui placat blādiēti se
 pauli: per hominū gratiā nō inclinet: & si de sua ē integritate nō perdat: perdat ta
 mē de seip̄o: qd̄ eū in terris inepit p̄ solū ubi oīa sunt exigua: minus erit: caelo ubi
 oīa sūt imēsa. Fociles cōtumētię q̄ nos tutes reddūt: ne aut iustitię flos pestifero
 inanis glorię flatu marcescat: aut popularis tumesculi uano auctoramēto aternita
 tis stipēdia nobis imminuantur. Amplectamur s̄i hęc contumēlias: & de sola
 ignominia crucis domini fideles serui sanctissima ambitione superbiāmus. Prada
 carnis inquit Paulus x̄p̄m crucifixū hebreis qd̄ scandalū: gētibus stultitiā: nobis
 autē dei uirtutē & sapiētiā. Sapiētia ista mūdi: stultitia ē ap̄ deū: & stultitia ch̄ri
 sti illa ē quę sapiētiā uicor mūdi: p̄ quā placuit deo saluos facere credētes: si iñanos
 eos esse non dubitas qui uirtuti detrahunt tuę: & ch̄ristianam uitā: hoc ē sapiētiā
 inanis uocant: cogita quāta tua eēt inania: de insanorum iudicio a recte: uitā in
 statuto dimoueri: cū error oīs emendatione tollendus: nō imitatioē augēdus sit:

hinc illi baudentur allatrent / tu ceptum perge iter intrepidus: & de illorum ne
quitiis atq; miseriis quantum ipse debeas Deo perpende. Qui seditem in umbra
mortis illuminauit. & de illorum catu translatum qui i densissimis tenebris deiui
huc illuc sine duce haec hatur. / silis lucis associauit. Sonet uox illa domini susuissi
ma in aunbus tuis semp: sine mortuos sepellire mortuos suos: tu me sequere. Mor
tui enim sunt qui Deo non uiuant. & in hoc temporaria mortis spatio laboriosissi
me sibi aeternam mortem acquirunt. A quibus si petas quo tendat quo sua studia
opeta curas referant: quem deniq; finem sibi praesituerint in cuius adeptione foeli
ces futuri sint: aut nihil omnino habebunt quod respondeant: aut pugnantis secu
controuersa q; sibi ipsis uerba uelut phanaticorum deliramenta loquentur. Neque
enim sciunt ipsimet quid agant: sed moere cocum qui fluminibus innatant / male i/
portata consuetudinis ui: quasi torrentis impetu feruntur: & hinc cocante eos ne/
quitiis / unde ad malum Sathana e' timulante tuunt precipites in omne facinus
ceci duces cocorum: donec improuisa eos occupet mors: & dicatur eis: Amice hac
nocte repetent animam tuam a te: hac autem quae parasiti cuius erunt. Tunc his
inuidet quos despexerunt: laudant quos deriserunt: & imitari eos uellent cu non
possunt: quos dum poterant Sequi / persequi maluerunt. Obde igitur fili Carissi
me aunbus cetas: & quicquid dixerint / quicquid senserint homines de te pro nihi/
lo habens solum iudicium Dei specta: qui reddet unicuiq; secundum opera sua / in
reudatione sua de celo cum angelis uirtutis suae / in flama ignis faciens iudictam in
eos qui non nouerunt Deum: nec paruertunt euangelio eius. Qui poenas (ut ait
apostolus) dabunt in interitu aeternas a facie domini & a gloria uirtutis eius cu ue
nerit glorificari in sanctis suis: & admirabilis fieri in oibus qui crediderunt. Scri/
ptum est: nolite timere qui corpus possunt occidere: Sed qui animam potest mit/
tere in gehenam. Quanto minus hi tibi timendi sunt qui nec corpori tuo possunt
nocere: nec animae: qui si nuc tibi detrahunt ex ratione uiuenti: nihil detrahent mi
nus si relicta uirtute uitis obruaris: non quia illis uitium displicet: sed quia detra/
hendi uitium illis semper placet. fuge si tua salus tibi est cordi: fuge quantum pos
tes eorum consuetudinem: & ad te ipsum rediens saepe in abscondito ora clemetissi
mum patrem clamans cum propheta. Ad te domine leuauit animam meam Deus
meus in te confido non erubescam: etiam si irideant me inimici mei: & enim uni/
uersi qui sperant in te non confundentur. confundantur iniqui agentes superua/
tue uias tuas domine demonstra mihi: & sermitas tuas edoce me: dirige me in ue/
ritate tua: & doce me: qa tu es Deus Saluator meus: & in te sperabo tota die. fac
item cogites semper instantem mortem: & punctu. esse quod uiuimus & adhuc
puncto minus: cum q sit malus antiquus hostis qui nobis regna mundi promit
tit: ut nobis regna caelorum eripiat: q felle uoluptates quae ideo nos amplectuntur
ut stragulent: q dolosi honores qui nos sublimant: ut deinde precipitent: q laetales
diuitiae: quae quanto nos magis pascunt tanto magis uenenant: q breue incert/
um: umbratile: falsum: imaginarium est omne illud quod hac omnia simul

etiam si ex uoto affluent nobis / prestare possunt: q̄ magna his & promissa & para
ta sunt q̄ contemptis presentibus illam suspirant patriam / cuius rex diuinitas / cu /
ius lex charitas / cuius modus aeternitas: his atq̄ simulilibus cogitationibus animi oc
cupa quæ suscitēt dormientem / tepescentem accendant / uacillantē cōfirmant. & tē
denti ad cœli diuini amoris alas exhabeant: ut cum ad nos ueneris / quod magno
omnes desiderio expectamus / non solum quem uolumus / Sed & qualē uolumus
te uideamus. Vale. & deum ama / quem timere olim cepisti. Bigus te salutat . Fer
ra. ii. Iulii. Moed. xxxiii.

Ioannis Pici Miran. Deprecatoria ad Deum.

Al me deus / summa qui maiestate uerendus
Vere unum in triplici numine numen habes
Cui super excelis flāmnaria moenia mundi
Angeli seruit turba beata chori.
Cuius & imensum hoc / oculis spectabile nostris
Omnipotens quondam dextra creauit opus :
Etherea qui torques qui nutu dirigit orbem /
Cuius ab imperio fulmina missa cadunt:
Parce precor miseris nostras precor abluere lodes /
Ne nos iusta tui parna furoris agat.
Quod si nostra pari pensentur debita lance
Et sit iudicii norma seuera tui /
Quis queat horrendum uiuentis ferre flagellū
Vindictis: & plagas sustinuisse graues:
Non ipsa irata restabit Machina dextra
Machina supremo non peritura die.
Quæ mens nō primæ dīnata ab origine culpe /
Aut quæ non proprio crimine facta nocens:
At certe ille ipse es propitium cui parcere semper
Iustitiamq̄ pari qui pietate tenes:
Præmia qui ut meritis longe maiora repondis /
Supplicia admittis. sic leuioa malis.
Nāq̄ tua est nostris maior clementia culpis /
Et dare non dignis res magis digna deo est.
Quisq̄ lat digni: si quos dignatur amare
Qui quos non dignos inuenit / ipse facit
Ergo tuos / placido miserans precor alpicere uultu
Seu teruos mauiis / seu magis esse reos:
Nempe reos / nostræ si species crimina uitæ

Ingrate tantum crimina mentis opus :
At tua si potius in nobis munera cernas /
Munera precipuis nobilitata bonis
Nos fumus ipsa olim tibi quos natura ministros
Mox fecit natos gratia sancta tuos.
Sed præmit (heu) miseris tanta indulgētia fortis :
Quos fecit natos gratia / culpa reos.
Culpa reos fecit / sed vincat gratia culpam :
Ut tuus in nostro crimine crescat honor :
Nam tua siue aliter si pietas / siue potestas
Nota suas mundo prodere possit opes /
Maior in erratis bonitatis gloria nostris
Illeq̄ præcunctis fulget amandus amor :
Qui potuit celo dominum deducere ab alto /
Inq̄ crucem sumi tollere membra dei :
Ut male contractas patrio de semine londes
Ablueret lateris sanguis & unda tui
Sic amor & pietas tua rex mitissime / tantis
Dat mala materiam suppeditare bonis.
O amor o pietas nostris bene prouida rebus
O bonitas serui facta ministra tui
O amor o pietas nostris male cognita seclis
O bonitas nostris nunc prope uicta malis :
Da precor huic tanto / qui semper seruet / amori
Ardorem in nostris cordibus esse parem :
Da sathanæ imperium / cui tot seruasse per annos
Potuit / excusso deposuisse iugo.
Da precor / extingui uesane incendia mentis /
Et tuus in nostro pectore uiuat amor :
Ut cum mortalis perfunctus munere uitæ
Ductus erit dominum spiritus ante suum /
Promissi regni felici sorte positus
Non dominum / Sed te sentiat esse patrem .

FINIS

Varia testimonia uitae: doctrinae & commentationum Ioannis pici Miran. Vanis ex locis collecta: multis tamen horum celebratissimorum uiuorum / tum aliorum pretermiſſis.

Epistolae duae fratris Baptista Mantuani Carmelitae theologi doctissimi & doque-
tissimi. ad Io. Franciscum Pirum Miran. Concedit comitem &c. de morte Io. pi
ei eius patris.

43
i

Lustris domine. Nup̄ audita morte Io. pici auſculi tui uiri clarissi-
mi atq; doctissimi. sic aſo confirmatus sum: ut neq; pes neq; mens
satis suo fungeretur officio. Patrum absuit quin & de deo / & de natu-
ra: (im conquestus: q; tantum lumen e mundo tam cito suffulerit
tantum Italia ornamentum: tantam aetatis nostrae gloria quasi ter-

rena rei pu. bonis inuideant. nulla habita nostri ratione: succiderint. succiderint in
q̄ dum creſceret: dum floretet: dum copiosissima ingenii sui fertilitate palceret uni-
uersos. Sed recordatus sententiae Pauli qua inquit iudicia dei absuſſis multa: contu-
nui me: ne male de deo / & de operibus eius impia temeritate: sentire. In oculo ui-
ri huius passa sunt magnam edyplim studia literarum: scientia rerum: integritas
morum: erat enim (ut lois) In patris tuo sic uitae sanctimonia: coniuncta linguaſi
eruditio: & humanarum diuinarumq; rerum cognitio: ut in uno eodemq; homi-
ne uideret uidere Hieronymum. & Augustinum reuicisse. Atq; utinam opus il-
lud de concordia Platonis & Aristotelis anteq̄ decederet: absoluisset. Pollicebatur
enim titulus eius omnem antiquorum philosophiam: & reconditissimarum: ac ſci-
tu dignissimarum rerum apertione. Omnia eius opuscula: que etia
imperfecta reliquit: sunt omni studio & diligentia conquirenda: nam cum a tan-
ta ingenii felicitate profluxerint: non possunt: non esse dignissima: quae ab omni
postentate: legantur: amentur: & adorentur. ad quod officium te prouocarem: ni-
ſi te sic persuasum & animatum ſatis crederem. Deerat hoc familiae tuae decus im-
mortale: ut apud nobilitatem antiquissimam: diuitiarum & opum affluentiam:
rei militaris gloriam: collocaretur etiam excellentia tanta sapientiae: ut omnia que
apud mortales: summa laude digna sunt in unam domum tuam confluere. Te
uero Io. Francisce summa ope nſi decet: ut patris tui uirtutem hereditate posside-
as: & ut spiritus eius in te duplicetur: sicut helix spiritus in helios: hoc a te expec-
tamus: hoc requirimus. cum eius opuscula collegeris: precor: ut me quoq; partici-
pem reddas: & erit mihi operepticiu: (illuc tanta uoluptatis gratia me coſerte cu
ſciro. Difficu in laude eius ex tēpore factū q̄q̄ nō placeat: tam subiciis. Vale prin-
ceps optime & me ama. Martus die. xxvii. Nouēbris. Mcccdxxxiii.

Picus Ioannes: celos: elemēta: deū q;
Doctus: adhuc iuuenis sanctificatus obit.

Illustris comes Io. Franciscus dilatio honestissima tuae responsionis credi
 fecerat litteras meas in uia petuisse: & dum propterea nouas ad te dare
 statuerem: iamq; incepissem eas exarare: superuenierunt tuae desiderata
 tissima: ornantissima: iocundissima. Nocte inaequata. credo ex eo q; die cogitau
 ram dormienti mihi sub auroram tempore quo ceteri somnia uera solent uisa e
 ma go patui tui iam uita functi superuenire: & mecum multa de angelorum natura:
 de spirituum aeriorum: ac terrestrium: aquaticorum etia species: nominibus:
 officiis: cum summa utriusq; nostrum uoluptate discerere. Et cum eum interrogat
 sem cur balbus esset (balbus enim uidebatur) id signum esse respodit imperfecti &
 inabsoluti sermonis: quem de rerum natura: & de philosophia uia dudum incoha
 rat. Videbar accensus desiderio peruolandi de rebus occultis plurima: quae tibi
 mortalibus mirabilia sunt: & ignota: & nescio quo pacto id primum occurrit quid
 Lamuleta prodesse in infantibus: & corallia: & id genus alia: quae infantuloru col
 lo alligantur. respondit in his aliquando aliquid uirtutis inesse: & hoc ad magiam
 naturalem pertinere. sed ut plurimum damnatas consuetudines: & superstitiones
 es. his dictis euauit. & ego expergesctus diu multuq; cogitau: quae colloqui
 fueramus in somnis: quae non uania esse sed pens aliquid habere uidebantur. Scri
 bo autem hoc non q; in somniis ullam fidem adhibeam: id enim est & a profectu
 ne mea. & a natura alienum: sed quia non satis mirari possum quo nam pacto fiat
 ut dormientes disputent: doceant: discant: & a pleruq; faciant: quae a uigilantibus
 fieri sit impossibile: uel certe difficile habet certe nescio quid diuinitatis animae no
 strae. & si sancte ac pie uixerimus: nec tot negotiorum ambagibus circūagerentur
 animi nostri: haberent nobilicam spiritus separati magna cōmercia. Sed de his ha
 etenus. Quod uelis: ut scribis: patui tui uitam conscribere & laudo: & ut maturi
 us id agas hortor: & obsecro id enim officiu tibi maxime congruit: & tibi pluribus
 de causis est assumendū: nam & stilo: & eloquentia plurimum uales. quod est na
 turae & industriae: & dei donum singulare. Item q; gentilis eius sis: & tam mirabili
 uiro archissima cognatione propinquus. quo sit ut eius gloriae nō esse particeps nō
 possis. Nec ullo modo pati debes ut clarissima familia tua: quae tanti ornamentis ac
 splendoris amittat. Accedit ad haec q; nulli magis q; tibi nota esse debet eius uita:
 quam tibi iampridem imitandam proposueras: & quidem sapientissime: erat
 enim egregium quoddam sanctimoniae & religionis exemplar. In quo totius sapi
 entiae lumen apparebat. Dicam ergo tibi quod christus dixit apostolis. colligite fra
 gmenta ne pereant. & id tanto studiosius agendum quanto nobis: qui superstitēs
 sumus & futurae posteritati magis est pofuturum. Proculdubio & si uideo magis
 ei gratulandum q; postiq; tam breui nauigatione tantū spiritualiu opū cōgessit: tā
 foeliciter in portum peruenit: non possum tamen de tanti uiri iactura tecum nō do
 lere: Mort Georgii merulae primum condiscipuli: postea preceptoris mei: nam sub
 Gregorio Tiphernate cōsultauimus) tristitia me affecit: sed erat ille iam grādeuus
 & senio ingrauescente iam munitis & sanctus officio. Hermolai & Polinani duoru

illuſtrū uitos; lamētablis oculus; attulit & mihi; & oibus littetatis graue cordolū
ſed altius hoc uulnus inſedit; & lōge maiorē i Pico noſtro iacturā paſſā ē res litte/
raria. Eloquētiē cōpiugent; mathematicay; artiū ſtudia cōſiderunt. Philoſophia
oīs; ac metaphiſicos & theologiz; altiffimā; ſpeculatiōes; quas ille amplificare; ac
illuſtrare iſ cōpar; deinceps obmutefcent. Sed parto iā me doloꝝ iuſto plus indul/
geſ. Curſū magis ē ut ei & ſciētiay; ſtudiis ac exercitiis; & moꝝ ſtegritate; ac reli/
gione ſimiles euadamus; & pari cū eo negotatiōe ditari; puemiamus oīm quol/
le iā puenſſe ſe gaudet. Quā primū potero uenit; ut diuini eius ingeniū reliqas in
mortales; que apud te ſūt uideam; & adorē. Interea ſcribenda eius uitz; da operā
& me ama; beneualeat. D. tua; cui me cōmēdo; Mātur; die. iiii. Ia. Mccccxv.

Frater Baptiſta Mant. Carmelita.

Epistoła quinq; Hermolai barbari uini celeberrimi patriarchae aequiſentis.

Hermolaus barbarus Io. pico Mitandulano. S. D.

^A
^{50.}
V uero Pice adeo nihil mihi debes: aut ſilētū; aut officiū alicuius erga te
mei nojerut mihi littere tue magno ē et rubori fuerint; qui negligētis meā
p tua deprecans aſp me; cō; utruq; a nobis aſp te prius quacūq; mercede
redimi debuērit; hęc ingenii tui bonitas; candor; aſquitas; Agnoſcis alienā culpā; tū
aut uitate; aut pūri certe poſſiſi; mutuo crimine ſollicitus es; q; & antecategoriz &
eſt & meliore ſecurus eē poteras; aut reus ē uterq; aut nō tu. Alioqn iſ qd ad te at
tinet purgaſti. Reliquū ē ut & ipſe ſatiffaciā. Sed qd a me ad te poſſiſimū ſcribi p̄t;
ihortabor ut lras amare p̄gas i qbus es eminētiffimus. monebo ut uirtuti & bonis
moribus dedare i qbus tm p̄lociſti; ut difficile cognitu ſit. utri philoſophiā parti
maiorē opam ſpenderis. ei que ſpectatiuay & iſtruſta cōtinet; an ei q dogmatu
cē parateticenq; cōplectitur; oſo ſumū & hūano captu maius eſt; qd tu aut genio
aut certe opifici tuo debes tā tenera atate cōſequutus qd extrema ſeneſtute; ipudē
tiſſimū ſit optare. Nō ſunt hęc Pice tua; natura; ſūt; ideo ſunt; qd ſi aliqd tuum ē
hęc maxime tua ſunt. Vide quantum minus tua dici poſſunt; nobilitas; fortunay;
ualitudo; forma; a; quibus bonis tam nulli cedis; q; nec illis; que magis tua ſunt. hęc
te hortoe conuerſe; hoc diu & noctu uolue; quantum nomen ei ſis qui te uſq; adeo
ditauit ut nec ſoluendo nec exputando ſis unq; futurus; que poſſides. Cogita quā/
tum poſſis; qui te iſta poſſe uoluit; quantum amet; qui te de tam multis malibus
ſibi legit; qui ſenes puer ſere uinceres; quique nundum ephabus eruditorum homi
num coronas in admirationem doctriay tue uerteres. niſi hoc uides; niſi eſtimas;
iam nunc affirmo tibi & libera uoce predico; te non tantum eſſe quantum es. Im
menſum & infinitum eſt quod mihi de te pridem ſp̄pondi; & ſpondeo; ſed opinio
nem p̄ſumptam nec oratio; nec predicatio conſequitur; ſacio ego ut ſolent; qui

quāto plus aliquem miratur & explicare uolunt quod sentiunt: eo minus id asse-
quuntur. quod uolunt. ut quā magnum aliquid animo concipiunt: uerba tamen
desunt. & moliri potius quā dicere potuisse uideantur. Proinde tu ne hęc ausculta: quā
nec de te sembo forasq; promor sed illa potius intellige: quæ intus de te solus & taci-
tus loquitur tanto hercule maiora. quanto cogitatio sermone: hoc est. Marcellum sa-
luta & Saluatorum tuum. De Politiano nihil opus est labores: quia breuis (ut audis)
metum erit. quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocūdius accidere. biblio-
thecam istic in dies maiorem & ornatorem in strui. tam gaudeo ut nihil supra: de-
beat Florentinus litteræ: et inter Florentinos medicibus: & inter medicos Laurētio:
qui gentilitium hoc familiaris suæ decus: non minori cura fouet: quā rem publicam cu-
ius administranda constituendaque ius habet. Vale Mediolanum Kalendis Ia-
nuarij. Mcccc. lxxvii.

Hermolaus barbarus Roberto Saluiato. S. D.

Si.

f Alleris Salutate si quod aliud propter occupatiōes meas suspicaris fuisse: qui
obrem tibi nūdum responderim: uulgaris hec & iactata silenti rediguntur:
Sed me hercule tam uera ut nisi tu eam probes: de meo i te amore: fidei:
studio male meritis eē uidearis. gratissime mihi semper litteræ tuæ oēs: sed illa su-
pra modum: in quibus mirandulam mei nomen atque mēto. nihil est unum eo mi-
rius in litteris: nemo quem laudari cenari in cælum tolli malim. nemo a cuius p̄di-
catione digredi minus possum: in quo sum fortasse: nulli tamen esse uideor inter-
perans: et iam multa in eo laus: tam nulla fini ut iam & ambitioni & affectationi lo-
cus desit. Apologiam eius legi: & in ea me quid ille mihi tantum tribuit tam pa-
rum merenti: cur ordinario testi ne dicam Gregorio tam honorifica præfatione de-
nuntiat: illo presentim opere quo nihil subtilius: uehementius: acutius: de quo ta-
men sarius est iudicium meum: differam tantisper dum plane totū perlego. Quā
autem reficere cupis quid agam: et quid aliud possum dicere quā studeo: publica quā
dem curatio: non nihil in ista ille mea detrahit imo studij nō in ista: in isto. n.
acrius & pensum exigo acerbius: quā mihi his maior abstulit assiduitate sermo quam
to mihi negotiorum plus accessit: tanto audiat & alacritatis plus incussit. Itaq;
ferias illas omnes quas ualitudini penarus homo dabam in publica distribuere:
que mihi ex una causa deperit ac decedit alia rōne corrogo. Credo alias ad te scri-
pisse: aut dixisse tibi: qui ex me audierint instrumentum Aristotelis ita enim lo-
gicam peripatetici fere appellant: itemque libros octo de auscultatione physica: &
tris eius rhetoricos in latinum a me pridem conuersos esse Diocorides iam perfe-
ctus est manus eius nunc a me summa imponitur: parata filix dos est: propediem
locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum: qui nisi abo-
me deus aduocet: ab diocoridis edictione biennio fere prodibit absolutus utiq; in
logica: & cum eo commentarij: quos i posteriores analiticos iam perfecimus: post

emissa hæc inibo naturalia & diuina: sũt Rhetorica & Poetica primõ comẽtationi
bus primõ annotationibus ora eius philofophi uolumina p̃ uirili meã fruẽs. Sũt.n.
& in problematis & in animalium hĩstoris nonnulla: quæ claritate lucemq; de
siderant: ea cursum & breuis annotationi lumine preterfluam paratus: Nihil pre
terea nouum aggredi tota uita: et enim comprimenda mihi est auisitas: immo im
probitas hæc ingenii necum rectibile ac fertile haberi se uult. i. operosum & ambi
tosum esse uideatur quotidie uerius experior q̃ dici solet paria esse amplecti om
nia & nihil. Vale Mediolani. xii. Kal. Nouembris. Mccclxxxviii.

Hermolaus barbarus Ioanni pico. S. D.

^a
Z
e Xameron tuũ nudius tertius ad nos saluati opera delatum ita auide le
gi: ut prima statim die: nec tota sine interpretatõe tecum hauserim. Tria
in me in eo mirifice delectant: primum q; oratio tua docet: & mouet: id
quod & in sacris litteris ueteres theologos: & in philofophia etiam naturali pytha
goricos & platonicos obseruasse constat recentioribus in docendo tantum ludan
tibus: alterum qd̃ in tanta rerum copia: & impunitate diripiendi: tam castas &
innocentes manus habest: aut in hoc scribẽdi genere: te ipsum non aliũ sequutus
esse uideare: atq; hoc iam nec cum ueteribus: nec cum neotericis comune: sed tibi
peculiare atq; tuum est: in quo quidem (sensum tibi meum aperiam) ita sum affe
ctus: ut quoniam hæc priores illi non dixerunt: quas tu dixisti: nihil fere diuise mi
hi uideantur. Tertium q; uideo te non tam Aristotelis q̃ Platonis: & sectarũ eius
sacris inciatum: plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse: omitto q̃
multa ex Plotino egregia: q̃ cutim & eleganter attigeris: ut quæquid fere quatuor
eius & quinquaginta uolumina in sex nouenariis a porphirio digesta cõtinent non
plus legis q̃ edidicisse uidearis. Nec illud p̃terire possum: q; inter nouos & uete
res theologos ita medium te geris: ut nec illorum simplicem maiestãtõ oderis: Nec
horum ambitiosa subtilitate capiãtis. Ita fit ut dum alteros imitari uis: alteros po
tes: utriusq; generis optima decerpens: id qd̃ in ip̃a quoq; dauidici poematis enar
ratõe factus: te speramus. Vale. Venetiis pridie nonas Septẽ. Mccclxxxix.

Hermolaus barbarus Io. pico Mirandule. S. D.

^a
Z
I Alue humanissime Mirandula. Ego uero de te tam libenter ubique pre
dico ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit
Plato) iocundius auditur q̃ ueritas. Sed etiã quia ut palemo inquit mul
to est dicere q̃ audire uera iocundius. Accidit q; labore nullo: ut est apud Eſchilũ
Menandrum: & Euripilem: sepe etiam non quesita ueritas prodit: inuiſissimo
etiã plerumque homini exprimitur: nullis questionibus sed sua tantum ui hæc

est tyrannis illa: quam tu candorem tuam sequutus humanitatem et bonitatem in
terpretaris: & Hercule tu iam tantus es ut qui te non laudat: iudicio & exillima /
non sua detrahatur: rem suam agunt: rationibus suis consulunt: suam famam redi-
munt: qui fauent & cupiunt tuae. Multa sunt in diario tuo nomina que tu nescis
tibi creditores tui debent: Multi consilium Proci sequuntur: Dant ut accipiant:
manus manū scabit ut Epicharmus recitat: quanto sane creditoribus. i. laudatori-
bus tuis minus debes: tanto plus tibi: qui eos uelint nolint creditores facis tuos. o
inauditum genus artis alieni: creditores esse non esse debitorem. Sed occupator
sum: q̄ ut tecum diutius lustrare possim. At tu quam solutus es: diu boni ut que q̄
patiare seriantem. hactenus oblecto me tuleris longiorem iocum aliquem. ut ad
mētās non postulo: otia circunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo.
Rome sibus a gusti. Mcccdlxxx.

Hermolaus barbarus orator uenetus Patriarcha Aquileiēsis. Io. pico Salutē. D.

54

b Ene est: bene conuenit: qui multum amas: multum ut mihi pontifica-
tum Aquileiensem congratulens: multo etiam maiora mihi tribuas: &
omnens: q̄ aut possim optare: si sim cupidissimus: aut promereri: si mo-
destissimus. Scio pietatem tuam erga me: uideo quanti me facias. Agnosco uim
amoris tui: nihil habeo compertius: utinam aliquādo sit ut mihi tecum uiuere de
natura: de deo: de sanctis moribus philosophari liceat: quantum hoc cupi: quan-
tum secundis meis rebus accessions factum iri iudicē: si hoc eueniat: nec postum
exprimere: nec si postum hoc utiq; loco uelam. oblecto si me unq; benignitatis tua
dignum existimas: eodem numero: & loco etiam meliore si fieri potest a post te
censear. Hermolaus & sacerdos ut quem paganum seculi delegeris militem: chri-
sti factum archus colas & cariorem habeas. Ego te & clarissimas uirtutes tuas: tā
postum non predicare: non admirari: non tollere: q̄ tu non augere. si assentior aut
mentior tibi hoc est doctis omnibus sim contemptu: tenuit me pridem super te re-
busque tuis.

Nunc stupor & extasis scientiā: patiēter hoc leges nec exaltatum erit cor tuum nec
claros habebis oculos: cur enim tibi placeas: qui noueris hoc bona: que possides nō
tua: nec de peculio tuo esse: sed profectura & dominica ignosce. Rapuit & euexit
me transuersum ueritatis aq̄ulo: & caritatis fauennus. Vale. Rome pridie Kalen-
das Aprilis. Mcccdlxxxii.

Epistola fratris Baptistae Carmelite Io. Francisco Pico.

55

i Illustri comes ac domine Patruī tui uiri doctissimi: ac eloquētissimi apo-
logiam: uel magis apologiam prologum legi: tanta anima uoluptate: quā
tā ueritate subuata est: quanta luculentia splendet: quanto amore: ac re-

uerentia eius auctorem semper prosequutus sum. Sed tam legendo dum cupio se dare sitim: sitis altera creuit: desiderium scilicet uidendi reliquum. quod cum tuae dignationis munere consequutus ero magnam felicitatis partem adeptum me putabo. Supergressus ē patris tuus Io. pocius iudicio meo omnis aetatis nostrae philosophos his potissimum rationibus: q̄ aliis in Aristotelis & peripateticorum tantum dogmatibus eum consummatis: ipse hercules audacia omnium philosophorum sectas ac familias ueteres ac nouas miro ingenii uigore scrutatus est. & q̄ neotericis nullum orationis florem sequētib; ipse ita philosophiam cum eloquentia coniunxit: ut antiquam & ueram academiam instaurasse dici possit: quae tanto maiore admiratione digna sunt: quanto celeriore studio & paucioribus annis ad tantam uirtutis & gloriae sublimitatem ascendit. nec uideretur scientiam ut cetera labore ac studio multisq; laborantibus quaesuisse: sed totam simul casu repperisse: ut his accidere solet: quibus longe aliud agentibus ex insperato thesaurus occurrit. Felix ergo tanto alumno tua familia. felix nostra aetas tūto uiri huius illustrata splēdore. Vale princeps dignissime: & memento quantum te nisi oporteat: ut patri habearis dignus imitator. odio habeo ista locorum interualla. cupio enim tecum esse. ut possemus studiorum tu meorum & ego tuorum particeps esse. Ictum bene uale: & deum time. Mantuae die. xxix. octobris. MDCCLXXXIII.

Frater Baptista. mantuanus carmilita.

Matheus ueronensis canonicus regula. Roberto saluiato. S. D.

56
i Interpretatio sex dierum: quibus deus condidit omnia Ioannis nostri manducula: quam dono mihi misisti: ab illo Heptaplus inscripta atq; nota: & si plane huiusmodi sit: ut ab le gente & pcurri simul & intelligi haud facile queat: ita me tamen initium operis incendit & traxit ut cupidus sinus anhelum nusquam spiritum retinens illud non tam degusta uerim: q̄ certe uocauerim: tu minandum per moram actioni deniq; studio & longiore lucerna. Visus est mihi Ioannes hic noster non modo philosophiam omnem & quicquid naturae legibus cōtinetur: callere: ac bene sapere: sed super humana etiam sese atollere: peruolā sublimia: & arcana misteria sacramentaq; caelestia ad mysticos sensus allegoriatq; flexisse: quae nostri temporis: q̄ sapientes habentur & eruditi: uix aut notā aut profus intentata pretereunt: difficillima atq; celestia hic enudeat: & quantum res patitur: sole splēdidius aperit: patefacit: illustrat: & quod mirabile ē tuenīs adhuc & in seculo agens apud dyonisiōs: hilaris: dāma: senos: aurelios: ambrosios: hieronymos & p̄nicos huiusmodi reliquos sanctissimos: & rarissimos uiros se proxime iungit: quoniam omnis sit admiratura posteritas: cum liuor quiescit & auctoritatem dies lenta praescripserit. Quod sup̄ense Deus datum illum arbitremur

si par animo ei uita contigerit: qui prima barba qd in Origene atq; Hieronymo ob
stupescit antiquitas: latinis literis: grecis eque eruditissimus tam sit: hebreisq; nec
ignoret: etiam in sacris preterea tantum equidem possit quantum uix credibile est
quemq; alium posse: uerum quid delicias um expectamus i proximum de psalmis
carminibusq; Dauid quæ tractat iam pridem interpretatur: & explicat: nimas in
finito labore: quid latini omnes greci: hebreiq; super is scriptum reliquere: ad qd
negotium perficiendum letor meo hoc tempore nostro in Iesulano cenobio: etiam
sibi delegerit: quem plane & uidere & audire felicitas est: habeo itaq; tibi mi Ro.
gratias quantas sane possum: qui imprimis opus tam diligenter & emendate cura
ueris imprimi: quod ad cõmunem utilitatem & generoli tui animi laudẽ spectat
subinde q; me protinus illo donaris: in quo ut gratus tibi si quo modo possum ui/
deat en nostrum aliquid accipe: quod uicissim legas: & forte degustes: ceterum ua
le: & felix in Christo age. ex abbata Iesulana.

Ex epistola Hermolai barbari ad Io. picum.

57.
o Predate & plane diuinum ingenium tuum pice: qui cum optima sint ea
quæ tu scribis: ita tamen exprimas & effingas aliena quæ sunt pessima ut
uideantur eẽ tua: quæ sunt optima: nam demittere se ac descendere plu/
ris esse deputo: q̃ in ardua conari. ut enim sit hoc non est ius illud certe laboriosius
& opere maioris. proinde siue tu: italia credis esse nostra: quibus imitandis operã
impendas: siue hoc agis demerendi mei cõ: utroq; modo tibi plurimum debeo: re/
laturus aliquando gratiam: nolo dicere cum potero (nunquã enim potero) sed cũ
tu ipse uel tui posse me putabis. Ista enim est famaliæ totius uestræ bonitas & hu/
manitas ut beneficium: qd non est: Imputare pro beneficio soleatis. Quamobrem
ex usu meo fecero si uobis & modum & tempus teposcenda gratiæ reliquero ut in
expunctione rationum paralogismus omnis & impostura non a me sed a uobis to
ta proficiat. Quæ uero de ratione studiorum tuorum siue scripsisti & cõ unũ/
canda mecum eẽ uoluisti maxima uoluptate nos affererũt. Gratulatus sum huic
seculo uirum tanta doctrina ut nihil scire nesciat: ista cura ut nihil omnino scire uũ
deatur. uideo te poetam egregium. oratorem eminentissimũ. Animaduerto te phi
losofphum prius aristotelicum: nunc & platonicum esse factum. uideo literas gre/
cas: quæ in te sole desiderari poterant. & sine quibus nihil eras futurus non didicis/
se modo sed habuisse. idque facilitate tanta celeritateq; ut literas grecas ignorasse
aliquando te neque tu memineris neque persuadere possis alicui: id quod de Hier/
onymo donato meo. non plus libenter q̃ uere predico. Hortarer te ad has literas
uti eas tã plane familiariter q̃ latinas teneres sed non indiges calcariibus & reliqua.

Ex alia eiusdem ad eundem.

58.
m

Am cum ipse in quodā litterarum ad te mentis angulo quasi aliud agens & i' tra'cursu philosophos tui nostri barbaros insectatus e' em quibus te quoq; insonum esse sc'ctū & nunciū remississe scribere. occasione hunc abrepta litem & controuersia uenerē inter nos & illo de genere dicendi philosophoꝝ multis malibus uersuum comprehensam & explicatam i' opus elegans eruditum & elaboratū ad nos misisti: perfectū celeritate tanta ut nisi q; opes ingenij tui p'p'ctissimas habebā crediturus fueri paratū sū: ille tibi p'ndem hoc argumētū: ut ad primā quāq; occasionem proferre posses. sed ut ea mihi res & se st'ator & iucūdius eueniret: homo lepidi'ssimus / humani'ssimus latinis'ssimus: barbarus contra barbarum defendis: ut hostis pro hoste. socius cōtra socium ipse contra te ipsam stare patronariq; simulares. & reliqua

Ex eadem. paulo post inferius.

m
li flosculos & oīo
uolebā dicere

Odo si quis est illo grege: q; possit ea cape: quae dixisti tanto cultu p'dita tot luminibus tot emblematis oculos aduentū stringentia. Adde tot sententias prouidentes: tā multas historias & exēpla remotioris doctrinae quae ad quae si q; sūt ex illis paulo minus alini auriculas tantū mouēt ceteri diffugiunt. respiciunt de testantur & reliqua.

f
Alue accepi librū Pici de septē dieꝝ enarratiōe: cuius item exēplar nō pridem ad me miserat Iaco. uolateranus sūma pent. nōcius. Percurri opus quoad licuit: inter estum & puluerē. Digna diuino & admirabili i' gemis'ectura sane leges & materia operis tumultuana & ad p'fens cōparatā. In'sam nō expulcit. Sed simul dici pōt Piciam doctis'simū eloquentis. & christianis. omnia in ea etate assequutum esse fere prodigium est. Debeo tibi plurimum.

59.
m

On me laet: neq; unq; dū parauit uita degeret latuit. lo. pice mirādula: q̄ra eēt ingenij tui p'stantia: q̄ra q; factūditas qd' tu cū pluribus rebus semperitū uel maxie hac tua eruditissima i' mo'sen enarratiōe planius indi ducisti. Ea. n. ut de me ipse loq'r oēm meā opinionē: quā de te pridē cōcepam opti mā nō cōfirmasti mō: uerū ēe mirū smodū fouisti auxili: & ad apicē quoq; eue si sti. Profecto adeo sum hoc tuo in ope legendo delectatus: ut nihil aut p'stātius aut dignius haberi posse existimē. qd' ab oībus sit aut legendū aut audiendū. Nā cum hoc tuo luculentis'simo opere cōplura laude digna eēt noscant: quae sū cōiūcta mō sed per se etiam singula plurimum ualerent. Illud in primis uidetur q; ut diuinus non ut humanus ore (ut inquit ille) diuino es loquutus. Præterea eam tu sis adeptus in enarrando mo'scos enigmata facilitatem: quam Iesus Christus tibi uni bene: alioquin de eo merenti cōcessisse uidetur. Præterea nemini. nō ignoro enim

hoc potius lupca celestis cuiuspiam naturæ esse munus q̄ inferiori ulla uī compara-
tum. si quidem non fieri posse humano ingenio quempiam per hos tuos: qui pau-
ti sunt annos: tris linguas percurrere ne dicā qd̄ fatis callere ut tu calles. Deinde
tas ēt pernolentē tam abstrusos tamq̄ reconditos sensus mofeos / saluere pariter et
interpretari: demū nō inculce neq̄ barbare. Sed romano & latino sermone loq̄ &
scribere: q̄ aggressus es. Ita enim ut tu scripsisti: paucis quos equus amant Iuppiter
scribere cōtingit. Quare te ut aitq̄ Hieronymū trium linguarū piūssimū por-
fiteritas cōmendabit. Proinde tibi gratulor: q̄ nomen tuū aternū / sempiternūq̄
reddidisti. Et n. hac tua utilissima lucubratione tm̄ sine tibi debituri oēs litterarū
studiosi q̄ eam oibus legendā dedisti: quantū Platoni / Aristoteli que uniuersęque
periparheticorū scholę sese debere faterentur. Quorū in numero me alibi uolo quā
do quidem tui amātissimus: tuique studiōssimus sum: / semperque etiam hucina.
Vale & me tua p̄stantiā cōmēdo plutimū. xii. Kal. Octobris. Mcccdxxxviii.
Venetiis

Tuus q̄ntus q̄ntus ē Sebastianus p̄ncipulus clarissimi Petri. S. marci p̄curatoris filius

Hieronymus Donatus Roberto Saluiato. S.

60.

P Rouocatus sum abste i amore grātibz blādūmētis paulo ante suauissi-
mo ep̄taphi munere. Dein p̄ximis humanissimis & elegātissimis litteris
tuis: utriq̄ue p se satis ēt potius ad oēs amicitiaz numeros cōplectendos.

Accessit eodē seraticus noster i litteris & moribus tā p̄bus: q̄ elegans: cu
ius ēt eē te nō sumopere amare nō debeo. ex quo quātū hūanitatē tue debes: malo
mibi cōlicius esse q̄ ad te scribere. Pici erga me benignolētia iā ante p̄p̄cta uel in si
de testimonū tui gratiore sp̄ me iudicaturā meretur. Scio quātū facere debes: ama-
ri & laudari ab eo hoīe i quo doctrinarū & mox p̄cia eū lūna eui nostri gloriā con-
fenderūt. Illius Heptaplū admirari magis q̄ iudicare cōuenit. Id scribēdi genus me
mire delectat: q̄ nō aliūde uberiorē legetē uideo & doctrina & eruditōis q̄ ex sa-
cris litteris. Sed ex audacia felix ē i paucissimis iter quos picus meus. illū quātum
potes meo noīe saluere iube: uel hoc ip̄lo mibi maxime carus sum: q̄ eū uehemen-
ter amo. Tu Saluiate mi tm̄ tibi de me polliceberis: quātū p̄stanti cōuenit ab hoīe
amicissimo: & benignolēssimo. Vale Mediolani die. xxv. Octobris. Mcccdxxxix.

Baptista Guarinus doctissimo principi Ioanni p̄ico Mirandula. S.

61.

P Ictorius noster suo sibi celeriusculo gradu p̄ximis diebus tuū ad me mu-
nuscūlū attulit: hui qd̄ dixi munuscūlū ob numeros cartarū: munus poti-
us maximū ob altā multiplicēq̄ sciētā: & secundā libelli tui. de quo qd̄
attinet a me multa scribi cū otium sētētis: q̄ sunt i iudiciū albo iā sit assequutus: ut
nec laudatiōe crescat: nec uituperatiōe minuatur. linis uno uerbo ex tuo (quando
ita uis) preceptore factus sum tibi discipulus. Itaque caue alio posthac nomine me

appellastis. per nostri auditorii haloesonia perlegi omnia: relegiq; addidici multa: didici pleraq; ego antea tam te amabam q̄ qui maxime. Nunc de hoc munere te plus etiam hoc est supra uires amo. & ingentum suspicio tuum. Ita fac mi pice. per ge his monumentis: cum de reliquis literatis: rum de sacre philosophiæ studiosis que uera est germanaq; philosophiæ existimanda: bene mereri teq; eripere mortibus edacis equis: sesto aut expectari a te maxima: ut ab eo in quo excultis humanitaris elegantiã cū reconditore q̄ serant hæc tēpora philosophiæ cōiungat̄ intelligāt oēs. Si quid istic ē boni libelli qd̄ meos; studioꝝ interesse arbitreris: meū quoque aiūm eo cibo participa: Nosti huius urbis libtariã inopiam nosti & meū stomachū iuuant noua magna tamē προτραλαυα. auuiditatē exaturant: tenes que sint. Inel ligenti pauca. Magno Laurentio Medici: si ulla dabitur occasiōcula. quod absque molestia tua fiat: me cōmēdes rogo. hois. n. in tāta fortuna & doctrina admittet et uirtutē tacitus ueneret. Vale decus musay. .ferra. Kal. Nouēbris. Mcccdxxxvij.

Christophorus Landinus Roberto Saluiato. S.

62.
 q̄ Vam gratū q̄ q; iucūdu pelarissimū mibi tuū munus fuerit. ne altera q̄ de illade satis p̄ tei magnitudine exprimere posse cōsidā. Quid. n. aut a tertū liberalissimo hoicē: tū doctissimo uitro cōuenētius proficiat: aut ad me literay cupidissimū expectatius afferri potuit: q̄ pici nostri uiri i orbis literis ac doctrinis nostra etate facile principis exacta illa in moyses genesim heptaplus: minūce cōscripta. nā cū ap̄ infinitos pene hebreos: plurimos arabas: grecosq; ac latinos nō paucos doctē: distinctē: eloq; uterque eā rē ita tractatā uideamus: ut ne uerbū qd̄ addi posse crederē: ipse tam nouo pene argumēto: uniuersā rē exordiens atque insolita eodē uia pueniēs: que tristissima is & ap̄ oēs uulgata uideretur ita delcrip̄sit. ut et q̄ doctissimi sūt uelut noua atque i audita admirētur. Quisobrem me q̄ nūq; ethrurix fines hactenus egressus sum per oēs terray: regiones atque tractus nullo equo delatū nullis iumētus puectū: si ppetuo rōnis lux uehiculo allectū: nullo negotio pueniret: ac deinceps cōtinētē relicto nō arionis delphinus: ne dicā hūanis nauigis: p oia maria sua enarratiōe uelut neptūio curru uectatū p̄duxerit. hæc pfecto magna orbis atque incredibilia uideri possunt. Verū alia sunt maiora atque maiori admiratione digna. N. n. ab aquis elatus: nescio an olonnis pennis: an dedaleis pega seisque alis: per omnem aetem: per omnem ethera: rad sū mum ulque corruptibilium rerum culmen: nō ducētē mō illo: sed subuehētē pueni. stupore extremores pfecto digna ē: mūdū hūc s̄senorē atque emētālē pagrafle. Sed lōge maiore ad caelestem puenisse. lunaque orbem primū mercurisque deinceps: ac ueneris penetrasse: solis radios uidisse: martis ardores sensisse: ac p̄ stremo & iouis salutare: & Saturni graues radios cognouisse. Tum postremo octauam illam spheram ardentibus stellis retulgentem. hosque omnes ca/

les non simplici uniformique : sed triplici triformique motu rotari animaduertisse : que tamen omnia in sensus nostros quis cadere ignorat : Tertium autem mundum idem ita prouolandum mihi dedit ut conspectis omnibus sensibus hi enim huiusmodi inspectioni obliuiscuntur potius quàm profunde sola mente : sola natura hæc tanta spacia peragratur & conspexissent profecto & perpexissent. Sed illius acies ueluti nocturna ad solis radios cecutiens tantum splendorem subsistere non potuit . Quapropter quicquid in huiusmodi peregrinatione seu ut uerius loquar in patriam reditu uel me laruit uel oculos nostros effugit non index ipse : his cuius indicabatur in culpa facile apprehenditur . Nam Ioannis Pici Mirandule diuinum ingenium omnia demonstraturum se & recipit & prestat . Quid igitur mi Roberte est : ego tibi debere non scirear tanto munere a te ditatus : quod quidem ego quàm primum gustare cepti : tanta se mel audiviras excitata est in me : tantulq; ex pabuli suauitate epulandi amor : ut omnis mora impatiens : nihil malis mandendum madauerim . sed uelut audivissimus iuuencus cuncta solida deuorauerim . Verum cum continuata lectione rem uniuersam peregissim eiusdem pecudis more congestis in stomachum ad eos reuocans diligentius ruminassem : tunc uero mira apparuit suauitas : tunc qualis nūquàm stupor incessit . At dices . non ne antea hominis doctrinam admiraberis / admirabar quod ita illi in omnibus disciplinis uersari ut in singulis tam excellere uideres . Nullus enim in physicis nullus in mathematicis disputare locus fugebar in metaphisicis uero & in theologia genere siue est quæ : quæ a mercurio excitata & a Platone consumata est : siue nostra atq; christiana otium excellentissimam atq; uersissimam : nihil nostra hæc secula & aliquor etiam superiora illo eruditius uiderunt . Sed ne forte putes : quo uirio plerique nostrum elaborarunt ipsam a sapientia eloquentiam seiuuasse . non ne & grauissime & copiosissime : pretereaq; ornatissimi me omnia describit : ut præcis illis orationibus in suo optimo admisceri iam potest . hæc igitur ita de illo hætenus admirabar ut nihil huiusmodi ad inuentionem addi posse putarem . Verum sua heptaplo perlecta admitti iam cepti quod illa superiora admiraret . Quapropter neq; temere neq; forte quadam sed deo ita iubente : euentis crediderim : ut diuinus hic uir tribus his nominibus in lignis eualet . Iocines enim siue domini gratia : siue in quo est gratia : siue cui donatio a deo facta est : interpretatur . Quis non uideat non potuisse eum quam assequutus est doctrinam sine principia maximæq; dei gratia assequi . In pico autem eam nostri duntaxat scimus esse ad capitis robur : ut nullum neq; tam osseum (ut ita dixerim) neq; tam lapideum lignum inuenias : quod hæc auis non perforat : atq; in eo larebram : quo se recipiat nidumq; congerat artificiose excavet . Eodem ergo modo nihil ex omnibus disciplinis humano ingenio tam difficile cognitu est : quin ipse eius quæq; durissima rudens penetrauerit : nidificauerit : pullos excuderit : atq; produerit . Cum uero omnia in eo uirio miranda sunt . quis non Mirandulam eum appellandum duxerit . Quam ob rem ut tibi qui illius familiaritate assiduo utaris gratulor : sic mihi doleo : mihi inq; : qui in hoc me infelicem putem : tui propter multas necessariaque

occupationes meas illi quod ardentissime cupio noctes diesq; adherere non liceat. Si enim liceret: a latere non dico senis / sed iuuenis nunq̄ discederem: eius dico iuuenis in quo omnis sapientia: omnis doctrina senilis: cunctaq; est. Tu autem: cui lōge maius ocium fortuna obtulit: natura autem ingenium excellens tribuit. quod tamē deinceps diuturnā tua i obfus bonis artibus exercitatio usufq; frequens auxit atq; expoliuit fruere hoc tibi celitus delapso bono, hauri ex hoc uberimmo. sōte: uel potius immenso oceano: atq; tantum hauri: quantum non solum ad presentem: uerum & ad futuram oronem sitim sedandam satis esse potest. Reputa ergo te. cōputa: disputa tecum q̄ paucissimis mortalibus tantum boni unq̄ euenit. Gloria tuae Alexander ille magnus in Aristotelis tanti philosophi tempora incidisse. At tibi Aristoteli Platoniq; simul familiariter conuixisse felicissima tua sorte datum ē: atq; ita Aristoteli atq; Platoni: ut in illis p̄ter ueterem academicorum p̄cipatitiorumq; doctrinam ip̄alcos nostros Ioannes Dionysios: Augustinos: Hieronymos. Thomas: reliquaq; huiuscemodi lumina relucere uideamus. Quamobrem ex his rebus collige quantum uel te ipsum / uel ex hoc amare debeas optime Roberto: cui & ipsa fortuna obulerit & tu tua prudentia profeceris ut huic uito et familiarē apprimē reddideris. Vale. x. Kalen. Decembris.

Alexander cortelius Pico suo. S.

63
e Go in totā uita nullam maiorem crepi uoluptatem q̄ nup̄ ex litteris tuis & q̄q̄ summa omnia de te credideram: uicisti tamen (sarcor) opinionem meam atq; ita uicisti ut iam gloriae tuae & si longe lateq; diffusa est / an gustus tamen terminos putem. Loquamur apertius & procul ab assentatione qua Illustres animi semper abhoerere. Quid in te est non egregium. Quid non admiratione dignum. Singula possent quemque honestare que inter omnia pariter sūt collata. omnibus (ut ita dicam) unus / omnes ueneres subiepuisti. Et q̄q̄ maiores tui eo accesserunt: quo non nisi a se geniti facile peruenirent. Tu tamen tantus euasisti / ut maiorem illis reddere. quam accepisti gratiam uideare. Et auctoritatem quidem relisquis senectus affert: tuam uero dignitatem iuuenta extollit: & quam alii tempe: tu inuicta uirtute superasti. Meo quidem iudicio extra omnem ingenii aliam positus es: ac te ut graecas perquiram laudationes: cui merito conferam non inuenio: & ad summam patrem tibi aliquam quandoque fuisse op̄i nari licet / uidere autem hoc tempore non licet. Dent ueniam ingeniosi omnes multum ab uno Pico omnes superantur. Quē ita naturae benignitas fouit / ut ipsi quoq; mirum uideri debeat tantam in unum laudum cūctarum copiam esse consortā. Quid erubescis: an me falsum putas: equidem cedam si a mori tribueris q̄ cecus pingitur. Sed testes habeo Politiano meo: qui in me solo decipitur: ilocuplectiores & si ille indies ut audio non minores auget auri diuicias q̄ orationis: eoq; illi gratulor aequae ac gratias ago utinā possideas copiae cornu: postq̄ neq; imemor ē hospi

YY

tis neque ueteris amicitia nostrae. De puccio autem hominum amantissimo alias. Quis illi
 non se debere cupiat sed diutius remoror altioribus studiis incumbentem. Et Mar/
 filium sicum philosophorum etatis nostrae principem ridere uideo has nugas. Quid ni
 rideat quod mortalia omnia non minus pensat quam despicit. O qui me si uestra academia si
 stat et ingenti ramos contegat umbra. Prefertim quod casum hoc Mars solus habet non
 ullus aratro dignus honores squallent abductis arua colonis. et curuae rigidum salces
 uentantur in ensem. Sed contenti sumus hoc catone. Tu iterum collige ex his quod solum
 amoris mei fructum nec paritereris amantia me sed uicem redde. Desiderium non tui le/
 nire potest spes haec cum credula mutui in qua totus conqueles. Sis felix latine praefere
 iuuentus et memor mei uiue. vii. Kallē. Ianuarii. Ex gradulis uelocius quam a para/
 gi coquatur. De panagyrica epistola ad Laurentium medicum quid sentiam scribam cum
 licuerit cum roma fuero. dedit pene literas tanto in secessu ut uides et nisi totum con/
 trahenda confirmandaque beniuolentiae studium cogeret non usque adeo humanitate ac
 lenitate tua abuterer. Nunc boni consule. Item epistola meum mel. Vale iterum.

Hieronymus donatus lo. pico suo .S.

64.

q. Va mea partes esse debuerant eas omnes tibi sumptuosi pice doctissime: te ip/
 sum apud me negligentiae infimulans: et in eo crimine cuius ego apud te
 maxime reus sum: exultationem querens: passim tibi uidetur alias ingenio et
 eruditione praecellere: nisi modestia quoque: et humanitate uincas: non solum alios sed te
 ipsam. At uero oblecto harum uirtutum munera. Ita amplectaris: ut nobis quoque alia
 quae obediunt quoque officii nostri occasione relinquantur: me dum harum omnes tibi partes ue/
 dicas nos inhumani atque inciuiles habeamur. Qua ego in te: quae mea est ipuden/
 tia: iam non excuso negligentiam meam: sed aculo humanitatem tuam: quod scribis te non te
 potius mecum sed perpetuis amicitiam statuisse: non solum ea causa tibi me plurimum de/
 bere intelligo: uerum et recte mihi amicitiam desinisse uideris: quae temporaria cum sit: iam
 amicitia esse non potest. Illud scito me eam in meorum ornatumque delectu seposuisse. Quid
 enim mihi accedere potest praedamur: quam a tanto uiro non laudari solum sed et amari? Mer/
 molam nostrum: incredibilem doctrinae tranquillitatem et studiorum quodammodo cura ma/
 xime utilitate eruditum uideo esse summum ac rarum quiddam quod sperare possunt litterae eo
 incoluere. Eius ego consuetudinem: quae mihi tantopere iuues eadem penitus seruo: qua
 et amicitiam tuam nihil praetera adeo φιλία αρετων cenleo quod alioque ingenio et erudi/
 tione non possis praesertim quod audio te istuc demis/
 grassare: quod ego consilium ita laudo ut magis laudare non possim. Nam cum quod
 γλυκωτερον η παρ οδου ego Policianum tibi inuideo hominem serulissu/
 mi et facundissimi ingenium: cuius rusticum nuper legi uisus est mihi splendor ar/
 tis nostrae: et cui ea de me
 policeri a te meis uerbis postulo: quae ab homine amicissimo expectare possunt.
 Vix autem te intermancio in suscipienda mihi cum eo beniuolentia: fretus huma

nitate tua tamen q̄ τῶν μάλιστα κότε ἔγω στωματι per te qui eruditissimus
es me consolari conuenit. Vale & puta nihil mihi tuis literis esse iocundius. plura
laxiore otio scribam ad te. Venet. xvii. Kal. Ianua. Mcccclxxxiiii.

Philippus beroaldus Io. pico Mirandulano. S.

65
e Enatus apud Minum roscium qui in studiis literarum ē politissimus:
& senatus nostratis maximum ornamentum (lectrabā plautinas fabu-
las urbanissimis fabulis scaturientes: cū mihi litteræ tuæ allatæ fuerunt
oppido q̄ litteratæ: q̄ terse / q̄ erudētæ. statimque seposito comico lepore (depulsis
ma tua scripta festinater legere inceptauimus. Du boni quāti i illis uenustates
quātū eruditōis: quātum maiestatis ineffe cognouimus. Magna Io. picū fama p̄
cesserat. maior inuētus ē: nihil peritum in hū triviale resonat tua senpōēs. Res
uerbis. uerba rebus ad amissum quādrantilatinæ loquens & pure. eloquentiæ ure
ris splendida atq; magnifica. Dialecton habes plenā iocūditatis atq; candoris: su-
pellectilē uerborū optimorū copiosissimā: Sententias crebras atq; rotūdas: tam lu-
culētē tam eleganter animi sensa deptomis: ut uni tibi du immortales dedisse uide-
antur: quod q̄ paucissimis dederūt uidebōet optima sentire: & optima dicere. id q̄
non minus uerū q̄ prola oratiōe cōplecteris. scribūt Linius & Homerus prope di-
uinitus non oīa uni deos tribuisse. hinc est q̄ saepe legimus alios eloquentia p̄stan-
tes alios eruditōe p̄ditos floruisse: paucissimos uero & eloquentes & eruditos hū
mal extitisse. hinc duo romanæ linguæ culmina Terētius Varo &. M. Ci. referun-
tur: quæcum altero rerum: altero uerborum doctrina utebatur. alter doctissi-
mus undecūq; a Terentiano: alter eloquentissimus ab omnibus nuncupatur. Vit
giliū: ut inquit optime seneca illa felicitas ingenii soluta oratione destituit: Cic-
ro carmina scripta uix nulla uenere nulloq; lepore: musis. s. inuitis atq; repugnāti-
bus. Tu uero & doctissimus es: & eloquēssimus: Tu p̄sa polles & uerū. scribis le-
gēda: calles scribēda. Tu musas: alūnus merito potes nūcupari: q̄ nō ut multi unā
alterā ue crateram mūsicam exhibis: sed tanq̄ alter apuleius epotasti crateras om-
nis & imprimis illam philosophiæ limpidam atque nectarcam: quam paucissimi
primoribus uix labris attingunt: uixq; a limine salutant. O magna fecunditas ani-
mi. O immortalis ingenii beatissima ubertas: quæ in Pico Mirādulano adhuc puero
adhuc ephēbo tātas uirtutes excudit: itam multiugas disciplinas insidit: tantas
animi doctas inseruit. Qui etate tirūculus est: eruditione ueteranus. Perge uir do-
ctissime quo cepisti effice: ut crescentibus annis scientia augeatur: Ingenium ado-
lescat: memora fiat uegetior atque adminiculatior. Qui in iuuenta es nostri secu-
li decus & uirtutis exemplum. Qualis es futurus in senecta Papinianus a spar-
tiano iuris asylum & doctrinæ legalis thesaurus nominatur. Tu a nobis asy-
lum ingenuarū disciplinarū nūcupaberis. Tu nobis quoniam ablitū q̄ppā i literari

interioribus occurrer thesaurus eris: imo ut uentus loquar iam nunc thesaurus es. Omnia enim penitissima in litteris tibi sunt ad manum: omnia p̄s̄to occurrunt. orbis ille doctrinae qui laudatur a doctis tibi in famularu esse uiderur. Tibi graecae latinaeque litterae ancillantur. Tibi licet ingeniu nūc hac nūc illa meditando uegetate, altera .n. alterius ē cōdimētū. Et ut terras uaria ac mutata semina recreant ac que reseruiant: ita mutatio studiorū animos refouet ac amenat. Tibi licet ingenium dulcioribus poenices studiis exhilarare: si quādo auſtencibus philosophiar dogmatibus lassescit. Tu denique in arce stas atque fastigio bonarū disciplinarū: cum nos in primo uix citio sudemus: Tu gradatoris gradu arctam uirtutis uiam conſcendi ſtirnōs teſtudineo ac formicino i ceſſu concendere conamur: & in conſraſoſ calibus laboramus ſubinde labantes ſubinde nutabūdi ac titubantes. Scribo qđ ſentio, ſentio quod ſcribo calamus cum mente concordat. Incredibili deſiderio afflictoe te una cum Politiano uiſendi: cui deſiderio intra pauciſſimos dies faciam ſatis .nā Minus roſcius qui litteratorum omnium eſt amantiſſimus ut qui nos ambos potiſſimum miro amore proſequitur: ſentis hiſce paſcalibus iſtuc uenturus ē ad uota ſoluenda. Ego hominem comitabor. Tunc dextra copulare uiciſſim licet & mutuo colloquio frui. Tunc ego litterator & grammatiſta ues literatiſſimos adibo alloquar ſalutabo, tūc ego qui huc ſapere uideor iſtuc forte miſſabo. uel tanq̄ an ſer inter olores clangore obſtrepore perſonabo. Interea uale litterarum aſylum: meq; mutuo ama: & Politianum deſideratiſſimum meo nomine ſaluta. Bononiae ſexto idus Martias, Mcccclxxvi.

Bartholomeus fontius Roberto ſaluato.

66. f Alue: ſiquidem unq̄ ſumma cum uoluptate Roberto legi Picum tuum proxima nocte legi duabus de cauſis: & quod a te uiro amiciſſimo mittebatur & qđ auctorem operis per ſe amorem: quem adhuc non legiſſe mihi turpe putabam fore. Ex quo uero tua benignitate quod maxime optabam ſum conſequutus. Et tibi pro tali munere ago gratias: & illi uehemēter gratulor qđ tū opus ab oi chriſtianitate cōcelebrādū edidit in quo equidē ambigo magis ne miſer plurimay: maximayque rerū inuentionem: an in tanta uarietate tam ſcredibīlem ordinē: an in tam laborioſis deſcriptionibus degentiſ rāſ orationis. Nā qđ in heptaplo cōmemorē q̄ maxime operū auctores cōmēdēt: nullū eſſe loquacitarem nullū tumorē & ſine ulla liuoniſ ſuſpitiōe modeſtiſ in oſibus ſingularem. utriſ ue ro huiſ tuo ſuauiſſimo & optatiſſimo muneri cōſimile munus reddere potuiſſem quo comeres animū in te mecum ſignificatiſ. At quod potui buda nup orationē a me habitā ad Maſiam coruinum regem iam primū olum ad te miſi. Quā tu ipſe cū legeris Pico quoque tuo legendam dabis. Quem omnīū etatis noſtrae quorum ſcripta adhuc uiderim in omni doctrinarum genere preſtantiſſimum iudico. Vale & me ut facis mutuo dilige.

67

n Ondum cōcedo scēdū te litē dari oportere. nō facile possū tuas istas ca-
 ptiōes i te ἀποπροσφύρα. Si tibi p̄ceptor sum cur mihi nō obsequi-
 ris? Si non fum cur me p̄ceptorem appellas? Neque ideo nomen hoc re-
 culo q̄ te discipulum spernam quēta mihi p̄ceptorem assero. Sed q̄ tuā doctri-
 nā & ueneror & f̄dico. In qua te neque īgeniū meorū uota neque transtuerū cala-
 mī signo: neque minuta cerula: neque obelisco deniq; aut asterisco tm̄ p̄mouisse
 mihi cōscius sum. Sed in nouum quoddā iudiciariū genus ut uideor incidimus
 dū tu mihi eam possessionē asserere cōtēdis qua ego conor. Quæ unq; rhetor: cā
 huius generis actorē aut teū habuit: ego mi Pice nūq; i hac pugna tibi herbā poeti-
 gā nūl prius bona cū gratiā cōposuerimus. ut quādo aliter nō iuocūbis uterq; nov-
 strū alten p̄ceptor p̄nter & discipulus iudicetur. Sed obmissis iocis seris agamus.
 & heptaplus tua & tu ipse tibi merito placere potes. Cū oīa doctoȳ hoīum pūcta
 ita sis assequutus ut ne in tabella qdē latebra liuor ullus appareat. Idē in reliquis
 scriptis facilius tibi darū iri sperādū ē cū uisus enā accesserit q̄ solet in scribēdo ma-
 gister haberi optimus. qd̄ ad me attinet gaudeo uehemēter laudato uiro & ab of-
 bus ac ubiq; laudādo Laurētio me in ore cē. Ad duo p̄fertim Polinani calculo: Cu-
 ius ego copiosam & archansā multiplicis disciplinæ lectionē ita amplector ut admi-
 ror ita admiror ut comendare non desinam. Quo sit ut extra doctrinā aliam me
 ab illo poni triumphī instar existimē. qd̄ librorū meorū indicē petis id mihi labo-
 riosum ē & inutile satis erit si p̄ cōpore postulatis meis inferues. Nunc Marianū
 capellā & senectæ q̄ōnes naturales: opto si modo emaculati sint codices. nā q̄ apud
 nos sunt opa sybūlæ indigēt eos si impressos emere possim gratius mihi erit sin mi-
 nus nō longo postliminio tui ad te redibūt. Vale spes mea & bonariū disciplinarū
 meq; amare p̄tege Petariz nonis Decembris. Mcccxxxviii.

Ex epistola Hermolai ad Io. Picum.

67

q Vsq; has ipse epūbolas tuas amo q̄ fluūt q̄ affectate nō sunt q̄ curam
 nō dico nō norūt: sed respuūt hoc ē de cōposito nō recipiūt: & accedensē
 inferiq; cupiēsē excludūt. ita ut diligētiz qdē sint penitus i tuis ueligiis.
 sed respūlæ quodāmo & repudiāt: nō sum tā solers ut introspicere possim īgeniū
 tuū extimareq; magnitudinē eius atq; fecūditatē. Illud uiderē uideor: nec fortasse
 fallor quodingas colliniēq; nē quo euasurus sis & qdē paulo mox. idole ista tua
 nihil ē liberabius: nihil reuolūis: & ut semel dicatur uel dunuscule nō d̄. exprobat
 tēcius: si mō inuoles appellāda ē. quæ fructus edudent ne maturis qdē statibus &
 doctrinæ quīs exercitatz despiciēdos. Age quātus ut audio i poetiā spūs: que ser-
 licitas: q̄ nerui: quāta demū i os uel p̄pue litteraȳ actu nobilitas: atque splēdor.

Quid cum agis philosophū : que memoria : quāta subtilitas : q̄ celeritas animi cū
totius corporis uigore consentiens : sed rapidior tamen in laudes tuas ingratis : imo ue
ro perlubens : id enim quisq; uale maxime : quod inuitum & reluctantem quoque
ut conuertit ad se. Dabitur : si modo is tibi ambitus laudari a parum doctis. Dabi
tur profecto tēpus accommodari magis ad hoc officii. Nunc uenio ad id & reliqua.

Ex epistola Hermolai ad Io. Picum.

69
Ratularus sum huic seculo uirum tanta doctrina : ut nihil fere nesciat : tā
g ta cura : ut nihil omnino scire uideatur. Video te poetam egregium : ora
torem eminentissimum uel esse iam uel breui fore. Anima uerto te phi
losophum prius Aristotelicum : nunc enam platonicum esse factū . Video literas
græcas : que in te sole desiderari poterant : & sine quibus nihil eras facturus : non di
dixisse modo : sed hau sissidique facilitate cōta : celeritateq; ut literas græcas igno
rassie aliquādo te : neque tu memineris neque persuadere possis alios : id qd de Hæ
conymo donato meo nō plus libet q̄ uere predico. Hortaret te & reliqua.

Ex epistola Iacobi antiquarii ad Angelum politianum.

70
Oli igitur longi incubarus fortuna nos in expectatione macerare : sed acce
n pto in tui nominis securitatem (sponfore Pico : cuius tota uita gloriārū ple
na est. a quo in amicorū gregem pro te receptum iri omnibus uotis expe
to : cuius uestigia semper adoro : que quid ex aliiū cohorte domi nascitur (spe
ctandum / legendum / edificandum emittas detenturus eos ois in sedibus tuis : qui
aliquo uirtutum simulacro aut harmonia dicuntur. Vale.

Angelus politianus Ioanni pico Mirandulæ suo. S.

71
Rū pene semper (nimis improbe forsitan) sed at sitamē semper studio fa
a maz perpetua : sic ut pro nihilo superbite gloria conferretur . Sed quoni
am quæ scribebam uix etiam uetustatem nominis pollicebantur : extitit
sti tu Pico qui quod ego non poteram : presbiteris dedicato scilicet commentario de
uno & ens (sic enim titulum facis) in quo riuos per lyceum decurrentes & achade
miam reuocas ad unum caput. & cum philosophia magis una quā gemina nostrā
quoque theologiam copulas. Quod igitur iam glauci gramen requiram uicturus
eternum per te sed & tecum narrabit autem quādoque posteritas : fuisse olim po
litianum quendam quem tanti fecerit ipse quoque Pico : omnium doctrinarum
lax : ut ne librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus alnissimis dubita
uerit. ago itaque tibi gratias pro immortalitate : sed immortales. Vale.

M
c

Aetior eſſe uis de obitu Pici Mirandula: tibi ut uideatur adhuc incerto: grauius certe dolere uis Germane. Nam cum grauiſter haectenus hoc ambiguo damno doleas: Certior proſecto factus grauiſſime mox: ut puto dolebis. Praeſtabat forſan dubia quadam iactura moerere q̄ cruciari certa. Heu quid rogas deſideraſſiſſime mi germane. Ambiguus equidem adhuc eſſe malim. Nec ſine lachimis impraeſentia poſſum te reddere certiorẽ. Superiore nouembre quo die Carolus rex francorum magnus urbem noſtram Florentiam eſt ingreſſus: Noſter Mirandula nos deſeruit: tanto ſerme dolore literatos afficiens: quanto rex interim gaudio ciuitatem: ita p̄uidus loci genius & populi gaudio literatorum gemitũ compenſauit: & pro extincto philoſophico numine: regium interea lumen accendit. Ne forſan obſcurior eo die Florentia uideretur: Mirandula animum lumen extinctum inq̄ terris: caelo redditum. Ea enim Pici huius ſecuritate ex hac umbra uitae migravit: ut ab exilio quodam in caeleſtem patriam uideretur proculdubio reditutus. Deſideras praeterea ſcire quae picus olim compoſuerit: uel quae moſ composuerit: Exameron: Apologiamque: ac de uno & ente conſcriptiſſi: epiſtolasq; nonnullas. Quicquid de amore olim ſeruente adhuc adoleſcẽtia compoſuerat: in iudicio deinde maturiore damnauit uel uitque penitus aboleri: nec ſine illius iniuria edi poſſeſſi. Noui equidem ultimam pii hominis uoluntatem. Nam & aetate mihi filius Picus erat: & familiaritate frater: & amore proſus alter ego. Meliebar ut quotidie tria: concordiam Ariſtotelis cum platonẽ: Enarrationes in eloquia ſacra: Conſultationes aſtrogorum: omnia quidem tam ſacunde q̄ ſubtiliter diſputata: Sed q̄ ſtilo luculentam tam nouis obſcuriſq; characteribus adũbrata: ut uix ab eo legi poſſent. Itaque nec dum abſoluta: ab eodem uel recognita ſunt: nec ab aliis in illi ſorte uaticinentur: exſcribi poſſunt. Nam ſi forte poſſent: nec adeo deſideratẽmus Pici noſtrum: uelut abſentem: nec uſq; ſuſpicaremur extinctum. Sed prius nepos eius Ioannes Franciſcus litteris & ingenio polens: te tenebris ſi lucem euerere quotidie ſtu det: uitamque patri & geſta deſcribit. Accipe deniq; hoc ſi eum epiſgrãma noſtrũ. Antibiſeres ſecretiora myſteria tato admodũ concedunt oculis ſtatq; recondũt: ita deus mortalibus diuinum philoſophum Ioannẽ Picum mirandulam trigefimo aetatis ſino maturum. Ut autẽ tibi nota ſit reliqua literarum iactura hoc autũno Florentia facta. Angelus Polizianus noſter latina graeca q; lingua doctiſſimus: ſeptembree primo ante Pici obitum migravit: & uita qua drageſimo aetatis anno: & ediderat iãdũ miſcellanea & ſiſtras & declamationes quaſdam: epiſtolasq; nonnullas: acute quidem omnia eleganterq; compoſita. Multa quoque quotidie ad elegantiam neceſſaria incertis ſicut Picus characteribus annotabat: ut in utroque grauior literarũ iactura contingerit. Die. xxiii. marcii. Mcccd. lxxxviii.

73
 e Pistolam de obitu laudibusque Pici breuem mihi in galliam post discessum
 tuum. Longas autem singularesq; Pici laudes: multis iandiu scriptis meis
 passim colligere licet: ex libris epistolarum: præsertim posterioribus. Sunt
 enim duodecim iam impressi: ex proœmio in Plotinum: ex libro de sole: ex cõmenta-
 riis in Timeum: atque parmenidem: Epitaphium in eum accipe. Anasilites secre-
 tiora mysteria raro admodum concedunt oculis: statimq; recondunt. Ita deus mor-
 talibus diuinum philosophum Ioannem Picum Mirandulam trigesimo ætatis anno
 maturum. Hucusq; sit epitaphium. Deus omnia Ioanni Pico: animi: corporisque
 fortunæ bona cumulanissima dedisse uidetur. Si modo longius uitæ spaciũ con-
 cessisset. Sed neque in hoc fas est prouidentiam inculcare. Nam si deus illum bre-
 uissimo tempore supra naturæ uires perduserat iam ad sũmum: ad melius progre-
 di forte non poterat. In eodem uero consistere mobilitas: naturæ nõ patitur. Ad de-
 terius uero relabi uirtus consummata non tollerat. Sed hæc cæteraque id genus ipse
 uita Pici melius latiusq; scripsisti: non tam ut illustrares ipsum: Quis enim addide-
 rit soli lumen: q; ut occulta quidem illius opera sed luce dignissima discussis rube-
 bus serenares. Tuam igitur i patrum tantum pietatẽ & mortales minime cõmen-
 dabunt: Et deus non mediocribus dignam præmiis iudicabit.

Die primo nouembri. Mccclxxxxy.

† Duodecim regulae Ioannis Pici Mirandulae partim excitantes partim dirigentes ho-
 mines in spirituali pugna.

Prima regula: si homini uideretur dura uia uirtutis: quia cõtinue oportet nos pu-
 gnare aduersus carnem: & diabolum: & mundum: Recordetur q; quicunq; elegerit
 uitam etiam secundum mundum multa illi aduersa: tristia: incommoda: laborio-
 sa: patienda sunt:

Secunda regula recordetur q; in rebus mundi diutius pugnetur: & laboriosius
 & infructuosius: in quibus labor est finis laboris: & tandẽ pena æterna.

Tertia regula recordetur stultum esse credere ad calum posse perueniri: nisi per hu-
 iusmodi pugnam: sicut & caput nostrum christus non ascendit in calum nisi per u-
 cem: nec debet serui conditio melior esse conditione domini.

Quarta regula recordetur non solum esse agre ferendam hanc pugnam: sed op-
 tandam: etiam si nullum inde nobis præmium perueniret: solum ut conformemur
 christo deo & domino nostro: & quotiens resistendo alicui tentationi: alicui ex sen-
 sibus tuis uim facis cogita quina partj crucis: si conformis reddaris: ut quando gula
 resistens gustum affligis: recordare illum selle potatum & aceto: Quando manus

retrahis a rapina alicuius rei quæ tibi placet cogita manus illius p̄ te ligno crucis affixas: & si resistis superbiæ recordare illum qui cum in forma dei esset pro te formam serui accepisse & humiliatum usque ad mortem crucis: & cum de ira tenerris recordare illum qui deus erat: & ciuim hominum iustissimus cum se tamen uideret quasi latronem & illud: & conspui: & flagellari: & obrebitis omnino affici: & cum latronibus deputari: nullum tamen unq̄ aut iræ aut indignationis signum ostendit: sed patientissime omnia ferens omnibus mansuetissime respondebat: & sic discurrendo per singula inuenias nullam esse passionem quæ te christo aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula: q̄ in illis duodecim armis nec in quocunq̄ alio humano remedio confidas: sed in sola uirtute Iesu christi qui dixit confidite ego uici mundum: & alibi Princeps mundi huius eicitur foras: quare & nos sola eius uirtute confidamus: & mundum posse uincere: & diabolum superare. Et ideo debemus semper petere auxilium per oronem & sanctorum suorum.

Sexta regula: recordare cum unam uicisiu tentationem semper aliam esse expectandam: quia diabolus semper circuit quem deuoret: quare oportet semper seruire in timore & dicere cum p̄pheta super custodiam meam stabo.

Septima regula: ut non solum non uincaris a diabolo quem te tentat. Sed ut uincas ipsum: & hoc est quando non solum non peccas: sed ex ea re unde te tentauerat occasione sumis alicuius boni: ut si opus suum bonum aliquod tibi offert: ut inde in uanam gloriam incidas: tu illud statim non ut opus tuum: sed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas passim gratū te esse deo de beneficiis eius.

Octaua regula: ut quū pugnas pugnes quasi uincendo deinde perpetuam pacem habiturus: quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia sua: & diabolus amplius non redibit confusus de tua uictoria: sed quum uicisti geras te quasi mox pugnaturus ut i pugna semper uictor: & i uictoria semper sis memor pugnae.

Nona regula: ut quāuis te sentias undique benemurum & paratum: semper tamen fugias occasiones peccandi: quia ut dicit sapiens q̄ amat piculum bibit in illo.

Decima regula: ut in tentationibus semper in principio occurras & allidas paruos babilonis ad petram. Petra autē est christus: quia sero medicina paratur.

Undecima regula: recordare q̄ licet in ipso conflictu tentationis amara uideatur pugna: tamen longe dulcius est uincere tentationem q̄ ire ad peccatum ad quod te iudinat: & in hoc multi decipiuntur: quia non comparant dulcedinem uictoriae dulcedini peccati. Sed comparant pugnam uoluptati: & tam homo q̄ milies septus ē qd sit cedere tentationi debet semel saltem experiri qd sit uincere tentationem.

Duodecima regula: p̄terea q̄ tentans ne credas te a deo derelictum: aut deo passim gratum esse: aut parum iustum & perfectum. memor sis q̄ postq̄ Paulus uicidit unam essentiam patiebatur tentationem carnis: quia p̄mittebat deus eum tentari: ne de superbia tentaretur in quo etiam homo debet aduertere q̄ Paulus qui erat

uas electionis & raptus usq; ad tertium calum: tamen erat s̄ periculo ne de suis uitibus superiret: sicut ipse dicit de se, ne magnitudo reuella non um extolleret me datus est mihi stimulus carnis meae qui me collaphizet. Quare super omnes tentationes homo debet maxime se munire contra tentationem superbia: quia radix est omnium malorum superbia est: contra quod unicum remedium est cogitare semper q; deus se humiliat pro nobis usq; ad crucem: & mors nos uel inuitos eo usq; nos humiliabit ut simus eica uermium.

Duodecim arma spiritualis pugnae quae in promptu haberi debent cum peccant dilibido mentem subdit .

Voluptas breuis & exigua.

Comites fastidium & anxietas.

Incertura maioris boni.

Vita formosus & umbra.

Mors inflans & improuisa.

Suspicio impoenitentiae.

Aeternum praemium: aeterna pena.

Hominis dignitas & natura.

Pax bonae mentis.

Dei beneficia.

Cruz christi.

Testimonia martyrum & exempla sanctorum.

Duodecim conditiones amantis.

Amare unum tantum & contemnere omnia pro eo .

Insaebrem putare eum qui non est cum amato:

Omnia pati ut cum illo sit: etiam mortem .

Ornare se ut illi placeat .

Esse cum illo quomodo potest: & si non te saltem cogitatione .

Amare omnia quae ad eum ardent: amicos omnes: id omnia: uelles: simagines:

Cupere laudes nec posse pati aliquam eius ignominiam.

De eo credere omnia summa: idemq; cupere ut omnes credant.

Optare etiam p̄ eo pati aliquod incommodum & dulce esse illud incommodum.

Flere cum eo saepe: uel si absens ex dolore: uel si praesens ex latitia.

Semper languere semper ardere eius desiderio.

Seruire illi nihil cogitando de praemio aut mercede. Solemus autem ad hoc induci

praecipue ex tribus causis. Prima est quando seruitium ipsum per se est appetibile:

Secunda quando ille cui seruimus est in se ualde bonus & amabilis: sicut solemus

dicere seruimus illi propter suas uirtutes. Tertia est quando ille prius q̄ inciperes

multa tibi beneficia contulit: & hæc tria sunt in deo: quia pro seruitio eius nihil no-
uiter accipitur quod nõ sit nobis bonum: & quo ad animam & quo ad corpus: quia
seruire ei non est aliud q̄ tendere ad eũ: hoc est ad sũmũ bonũ. Similiter ipse est op-
timus & pulcherrimus & sapientissimus: & habet omnes conditiones quæ solent
nos mouere ad amandum aliquem & seruendum ei gratis: & in nos contulit sum-
ma beneficia cum nos. & ex nihilo creauerit: & per sanguinem filii sui ab inferno
releuauerit.

CONSERVA me domine.

Siquis perfectus uult recognoscere statum suum. unum habet piculum ne de sua
uirtute superbiat. Ideo Dauid loquens in persona iusti de statu incipit ab hoc uer-
bo: conserua me: quod recte cõsideratum omnẽ amouet occasionem superbiæ: inã
qui potest aliquid ex se acquirere potest & illud ex se sibi conseruare. Qui ergo pe-
tit a deo conseruari in statu uirtutis significat per hoc q̄ nec a principio ipsam uirtu-
tem ex se acquisiuit: qui autem recordatur uirtutem se consecutum. non uirtute p-
pria: sed uirtute dei non potest de ea superbiere: sed magis humiliari coram deo iux-
ta illũ Apostoli. Quid hęc q̄ nõ accepistis: & si accepistis q̄ gloriari: q̄li nõ accepistis:
duo sũt ergo uerba quæ sp̄ habere debemus in ore: alteri. i. miserere mei deus: cũ. i.
recordamur peccatorum. Alteri est. Cõserua me deus. s. cũ recordamur uirtutũ.

QUONIAM speraui in te

Hęc una res est quæ facit nos a deo impetrare quod petimus: quum .i. nos impe-
traturos speramus. Et si duas hæc conditiones obseruabimus: ut nanq̄ petamus a
deo nisi ea quæ nobis sunt salutaria: & ut id quod petimus a cõdenter petamus cum
firma spe q̄ deus nos exaudiat: nunq̄ erunt irrita orationes nostræ. Quum igitur
non impetramus est aut q̄ illud nobis est nouum. nescimus enim qd petamus: ut
inquit christus: & Iesus dixit quicquid petieritis in nomine meo dabitur uobis. hoc
enim nomen Iesus saluatorem significat: & ideo nihil petitur i nomine Iesu nisi qd
est ad salutẽ ipsi petẽti. Aut nõ exaudit: quia si bona petimus. nõ enĩ bene petimus
hoc est cum parua spe: q̄ aut timide sperat: si rigide penitendo dicebat Iacobus: ip-
stuler autem in fide nihil hæsitans.

DIXI domino deus meus es tu.

Postquã muniuit se contra superbiã incipit describere statum suum. Totus autem
status iusti consistit in hoc uerbo: Dõs domino deus meus es tu. Quod uerbum li-
cet uideatur sere omnibus commune: pauci tamen sunt qui illud possint uere di-
cere: illud enim quis habet pro deo: quod habet pro summo bono: & illud habe-
mus pro summo bono: quo solo habito si cætera desint putamus nos esse felices: &
quod unum si desit etiam si habeamus omnia alia bona. putamus nos esse miseros
dicit agitur avarus pecunie: Deus meus es tu: quia etiam si ei desint honor &
sanctas: & uirtus: & amici: modo pecuniam habeat contentus est. Et si hæ-
beat omnia illa bona quæ diximus & pecunia desit: putat se esse infortunatum.

Gulosus item crapula: & incontinens libidini: & ambitiosus imperio sue glorie di-
cti Deus meus es tu. Vide igitur q̄ pauci possunt dicere. Dixi domino deus meus
es tu: quia ille solus hoc potest cui solus deus sufficit: ita ut si ei proponatur omnia
regna mundi: & caelestia omnia: & terrena bona: non tamen ut illa consequeretur
uel semel deum offenderet: in hoc igitur dicto consistit totus status hois iusti.

QUONIAM bonoy meorum non eges .

Reddit rationem propositi sui: quare. i. soli domino dicat: Deus meus es tu. Ratio
autem quoniam solus deus bonis nostris non eget: nulla enim creatura est que nõ
indigeat aliis creaturis q̄ ea imperfectioibus ut probant philosophi & theolog: quia
si ille non esset ista non essent: quia destructa una parte uniuersi destruitur totum
uniuersum: destructo autem destruantur omnes partes: omnes autē creature sunt
partes unius uniuersi: cuius uniuersi ipse deus non pars est: sed principium nihil ab
eo dependens: nihil enim acquisiuit deus ex hoc q̄ creauit mundum: & nihil perde-
ret si totus mundus annihilaretur. Solus ergo deus bonorum nostrorum nõ eget.
Debemus autem erubescere illum habere pro deo qui bonis indiget nostris: qualis
est omnis creatura. Præterea non debemus habere pro deo: hoc est pro summo bo-
no nisi illud in quo est summum bonum: in nulla autē creatura est omne bonum.
Soli igitur domino debemus dicere: Deus meus es tu.

SANCTIS qui sunt in terra eius.

Post deum maxime debemus amare illos qui sunt deo maxime coniuncti: quales
sunt angeli & beati in patria. ideo postquam dixit domino: Deus meus es tu: subiit
q̄ deus .

MIRIFICAVIT uoluntates suas .

Hoc est mirabiles lecit amotes eius & desideria eius erga sanctos qui sunt in terra
eius: hoc est in caelesti patria que dicitur terra dei & terra uiuentium: & uere si con-
sideremus quanta sit illius patrie felicitas. quantaq̄ huius mundi miseria: quanta
cruum illorum bonitas & charitas desiderabimus semper hinc discedere ut illic ha-
bitemus. Hac autē & similia cum meditamur illud semper curate debemus ne in-
fructuose sint meditationes nostræ. Sed ex qualibet meditatione aliquam semper
acquirere uirtutem debemus: ut ex hoc uidelicet de bonitate illius patrie: si prioris
debemus acquirere uirtutem hanc ut mortem non solum fortiter seramus & patie-
ter cum uenerit hora nostra: aut si p̄ fide xpi nobis obeunda sit. Sed ulro etiam eā
appetamus cupientes. i. ex hac ualle miserie: discedere ut in illa felici patria cū deo
& sanctis eius regnemus. Cum ergo iustus descripsit statum suum q̄ totus est affectus
eius erga deum & diuina despiciat: ex alto statum hoium maloy: & dicit.

MULTIPLICATAE sunt infirmitates eorum.

Per infirmitates at̄ intelligit idola: & ita hēt textus hæretus: sicut. o. bonus unū hēt
deū que colit: ita mali multos habēt deos & idola: quia multas. i. uoluptates: multa
desideria uana: passiones diuersas quib̄ seruiunt: nõ at̄ multas quarunt uoluptates:

quia nullam inueniunt quæ eos quietet : & ideo in circuitu imperii ambulant : & subdit postea exclamauerunt : quia .i. post sua desideria præceptes ruunt & inconstanter deat : unde edocemur ut non minus ipsi celeriter euremus ad uirtutes q̄ ipsi curant ad uitium : nec domino nostro minus diligenter ipsi seruiamus .q̄ ipsi seruiant domino suo diabolo . Iustus autem cōsiderans statum malorum proponit firmiter sicut & nos semper debemus facere : nullo modo uelle eos sequi : & dicit .

NON cōgregabo conuenticulum eorum de sanguinibus : nec memor ero no sum .
Dicit autem de sanguinibus : tum quia idolatra solebat collecto sanguine uictimarum circa eum suas agere ceremonias : tum quia tota uita malorum relicta ratione sensualitatem sequitur quæ in sanguine sita est . Dixit autem q̄ non solum uult sacrificare idolis : sed nec nominare ea : quod tantum dici & fieri potest ostendens deus per hoc q̄ non solum homo perfectus debet ab illicitis uoluptatibus sed etiam a licitis ut magis totus letatur in calum : & contemplatōi diuinorum purius uacet : & q̄a aliquis posset credere q̄ cēt stultitia priuate se of uoluptate subdit
DOMINVS pars hereditatis mee .

Quasi dicat non mireris si omnia alia relinquo : ut deum possideam in quo etiam alia denique bona possidentur : debet hæc esse uox cuiuslibet boni christiani : **DOMINVS** pars hereditatis mee : quia nos christiani quibus deus ipse pro hereditate promittitur : debemus erubescere aliquid præter ipsum desiderare : & quia posset uideri alicui præsumptio audere hæc sibi præmittere : idem subdit .

TVES qui testitus hereditatem meam mihi .

Quasi dicat domine deus meus bene scio q̄ cū nihil sum respectu tui uiribus meis non possum ascendere ad te possidendum . Sed tu es qui trahes me ad te per gratiã tuam : & tu es qui te ipsum dabis mihi possidendum : cōsideret deinde iustus quanta sit hæc felicitas ut ei deus p hereditate contigerit : subdit .

FVNES ceciderunt mihi in præclatis .

Partes enim & sortes antiquitus per funes diuidebantur : & quoniam multi sunt q̄ licet ad hanc felicitatem sint uocati sicut sunt omnes christiani ipsam tamen nihil faciunt : ut pote pro leui saepe uoluptate cōmutant : ideo subdit .

HAERBITAS mea præclata est mihi .

Quasi dicat sicut ipsa est præclata : ita ego eam præclatam reputo : & omnia alia respectu eius : ut dicebat Paulus : sicut stercoia reputo : quoniam autem habere hoc lumen intellectus : ut homo cognoscat felicitatem sibi adeo datam donum dei : & ideo subdit .

BENEDICAM dominum qui tribuit intellectu .

Quomōdo autem saepe homo iudicat secundū rōnem seruire deo : sensualitas autē & caro repugnāt tūc autē hō perfectus est : ut nō solū anima eius sed & caro i deū seruatur : iuxta illud : **COR** meū & caro mea exultauerūt in deū uiuū : ideo subdit .

ET VSQue ad noctem increpauerunt me renes mei.

Idest renes ipsi in quibus maxima soler esse inclinatio ad concupiscentiam non solū inclinant me ad malum / sed potius increpant: hoc est retrahunt etiam usq; ad noctem. i. coulsue ut etiam ipsi ultro proprium corpus affligant. Afflictio enim sepe per noctē soler designatio: sicut deinde quæ irrita dicitur: & dicitur.

PROvidebam deum semper in conspectu meo.

Nam si quis deum semper haberet ante oculos pro regula omnium operationum suarum: & in omnibus operationibus suis: nec propriam utilitatem: nec gloriam: nec voluptatem quaereret: sed solum ut deo placeret breui pfectus euaderet: & quæ qui ita agit semper in omnibus pperatur: ideo dicitur.

IPSE a dextris est mihi ne commouear.

Ostendit deinde quanta sit felicitas iusti utri: quia. i. erit in aeterno m felix & f anima & in corpore: ideo subdit ppter hæc.

LAETandum est cor meum.

Idest anima mea leta est sciens post mortem sibi calum esse paratum.

ET CARO mea requiescet in spe.

Idest quæuis ipsa non latebit: quasi acceptura statim post mortem statum suum: requiescet tamen in sepultura cum hac spe q; resurget in die iudicii cum anima sua immortalis & splendidissima: & hoc totum declarat in sequenti versiculo: nam quia dixerat q; anima letabatur: subdit rationem.

QVIA non derelinquet animam in inferno.

Et quæ dixerat q; caro requiescebat in spe: subdit rōnem dicens.

NEC DAbis sanctum tuum videre corruptionem.

Quia siue & q; fuit corruptibile resurget incorruptibile: & quia christus fuit primus qui intrauit paradysum: & nobis uitam aperuit: & fuit primus qui resurrexit: & resurrectionis eius est causa nostra resurrectionis: ideo ista quæ dicimus de resurrectione principaliter de christi intelliguntur: sicut declarat Petrus apostolus: & secundo intelligi possunt de nobis in quantum sumus membra christi: qui solus nō uidit corruptionem: quia corpus eius in sepulchro putrefactū nō fuit: quoniam igitur uia beneuolendi ducit nos ad ppetuam uitam aie & corporis: ideo subdit.

NOTAS mihi locisti uias uite.

Er quia tota felicitas huius uite consistit in apra uisione & fruitione dei: iō subdit.

ADIMPLEbis me letitia cum uultu tuo.

Et quia felicitas in aeternū durabit: ideo subdit.

DÉLECTAtiones in dextera tua usq; in finem.

Dicit autem in dextera tua: quia felicitas nostra completur in uisione & fruitione humanitatis christi qui sedet in dextera maiestatis in excelsis: iuxta illud Ioannis.

Hæc est tota merces ut uideamus deū & quæ misisti resuram xpm.

Finis

Matheus Bossius canonicus regularis uir doctus & eloquens in proemio suarum recuperationū seculanarū de quodā suo dialogo prius edito uerba faciens ad Io. me dicem cardinalem sanctę romanę ecclesie. Quę cū eodē ipō Politiano nec iustus legit semel & pluries ad calcē usq; signis & clarissimis Io. mirādula cuius ingeni um sup humana oīphariāq; doctrinam oēs obstupefcūt et a cuius integritate aīq; ni tore oīs abest halucinatio palpāsq; cōfessio.

Ex epistola Angeli politiani ad picū qua defendit locos ab Heremolao damnatos in suis commentationibus :

Quo circa tu mihi nunc ad eundem mi picē doctiorum omnium doctissimus nō qdē ut iudex sed arbitet honorarius q uidelicet iter amicos discrepantes litē dirimas.

Baccius Vgelinus. Roberto saluato. S.

74 m Erito te Roberte doctū diligēt: quos miro quodā ardere coluisti semp; & studiosi oēs amat: quos nō mō opa sed & ipēsa Iuuas: ut cōmedius pfi ciāt: ego uero & si nec doctis: nec studiosis qdē ānumerādis: plurimum tamē tibi debere me fateor: q; p te nobis uel remonioribus copia facta sit diuini admodū opīs editi nup a pīco mirādula uiro sane p̄z oībus: q; fiat: q; q; fuerint admirādo. quē recte nō iam picū sed sus uocat miraculē in sacra medicū lauro nōdificantē polica/ nus meas: aliud ætatis nostre miraculū. Illius tu libē de leptiformi sex die; gene/ fecos enarratiōe uere philoſophię & christianę religionis augumentū magno laurē tio medici patrono meo dicatum cum diligentissime imprimendum tum ad loca diuerſa: ac diſtanta tranſmittendum: & plurimīs eius lectiōnis percupidis uel gra tis habendum curasti. Quos inter: & mihi contigit: per uictorium caianum tuum hominem: multi ioci: multa que ſuaſitate aſpetum: & ſalubris optato hoc munere potiri: hoc tuū in uiros claros studiū: hanc in oēs uirtutis amatores officioſam libe raliatē: qui nō laudet & grātiote affectu proſequat. Is ab oī humanitate diſcors: & a literarū conſuetudine alienus proculdubio eſt habendus: nō. n. publicę utilita ti cōſuli amantius: rectius: celerius ſue potuit: Quare hoc appriſe tibi eē exploratū uel: i haud tenui mercede ſumpſiſſe te huiusmodi p̄ficiā: cū inde & bonorū ḡfam: & nō mediocre glorię ſis cōlequutus. Vale. Neapoli. vii. Kal. aprilis. Mccclxxx.

I. Iunianus maius Roberto ſaluato. S. D.

75 q Vod Ioannis picī mirādula diuinū opus non minori cura imprimēdū curasti: q̄ ille cōfecit & tuę plurimū gratiā diligētē: & illius diuinę do ctinę habendum puto. Tibi q; tam ſublime opus inter tenebrarū obli uia deliteſcere paſſus nō ſis: q; una opa & amici p̄punitati: & cōſolium utilitati cō ſuluiſti. Illi aut q; neq; p̄ſicoꝝ uiroꝝ auctoritate uel ſc̄ntitate: q; hæc eadē enarra tūr detortus: neq; alioꝝ ſc̄ctatus uel ſiglia ſuo quodā lumē: illa eadē colluſtrauit

Nam cū primum tā reconditū & a multis cognitiōe rementū opus ad meas puenit manus diligentius id legere cepi. qđ non mō cū admiratione attulit uoluptatē uey etis & eo sublimitatis cōtēplantē euexit a sum: ut neq; admirabilius neq; enu deatius qđ unq; uiderim aut audierim: Quippe cuius ingenū supra ceterorum acumina p̄stat: sciētiay indaginē incredibilē callēt & rey oīum cognitiōem supra q̄ credibile sit itā habet. Istac p̄sertim atate qua paululū pubertatem egressus: tātā rey noticiam adeptus ē: q̄tam ēt doctissimus & atate prouectis attingere nō licuit. Quapp oīum bonay artū: atq; scīay sacrū domiciliū: & nostri seculi miraculum noscāre uerebōt nunq; p̄sertim cū opus reconditōs sensus a paucis hoībus exocigatos rerū progressus naturay & dei patefacta lanbula & tandē sūmi opificis arcanas opes iam ī propatulū editas accuratius lego: quo qđ admirabilius unq; audierim ignoro: aut qđ altius legerim nescio. Cū philolophos inter & Mosen: qđ diuerso itet se itinere rey opificiū contexebant is pacē inuicem & naturay & dei quedā coniuicta federa sine cōtrouersia comprehendātur: sed hoc altius repetendū: atq; uerboisus explicandū in aliud tps referuo. Venio ad te mi Roberte uit qđ ē egregie: quē ex tuis scriptis unice diligo: quaz quīs paucula sint: tamē tale tuay uirtutis specimē ostēdūt ut nō minorē puenturā ingenū frugē: q̄ gratiore nūc flosculoy spem offerūt. pollicent. Sic itaq; tuū scito Iunianū & si qua deinceps de tuis ad me scriptis dederis: nō minus tuarū rey p̄conē: q̄ ob id ipsum tui amatorē scias. Victorius itaq; tuā p̄dicat ingenū p̄stantiā: tuāq; hay literay: enudatā humanitatē: ut eadē cupere puocer & p̄dicare. Vnū tamē rogo ut quē uictorius blādis hortationibus ad amandū inuitauit: tu tua humanitate quā pleris & amplecteris: p̄leg non desistas. Quo circa meā excitabis desidiā: ut lepius ad te scribā: imō nostra nō aspernē. & si ex uec bis nostri uictorii meā nō posthabeas amiciciā necessitudinis uinculo ad te of ficio p̄sequēdū puocabis. Nihil est. n. qđ malim q̄ cū ingenuis & doctis uiris tuo amore & literay mutatione cōcērtare. Tu ū mirandulā: quē humanitatis cōlumen p̄dicasi & ipse naturay delicias a p̄pellare audeo: imhī a se amari cupiētī ami cū reddas & saluū ex me dicas. Vale Neapol. pridie. no. Iunū. M. cccc. lxxx.

Ex Miscellanorum Angeli politiani preemio.

De isto. n. p̄cūētis admirādo. nō p̄ico idē: sed (ut ipse appellare soleo) phœnice portus q̄ nunc in tua Lauru nēdicat. tanta mea quidem expectatio est: ut aulam Properuo succinere. cedere romani scriptores cedere grai.

Item ex capite eiusdem operis. xiiii.

Vt idem & compit & ostēdit Iosines picus mirā dula meus unus oīum p̄torlus ab of parte beatissimus: in ope singulari atq; admirando: quo psalmus a septuaginta uerfos isto notay: p̄cipue argumēto docet hebraicay ueritati respondere. Ne iam in fultare iud xus aut obicere possit ea nos in tēplo singulis canere horis: quaz ne ipsū quidem satis uerfa fideliter existimemus.

Item ex capite eiusdem operis. Lxxix.

Qualis est item Iosannes picus hic meus e mirandulay principibus absolutissū

mū naturæ opus: a quo philosophia latine iam medians loqui summum puto fa-
stigium accipiet .

Item ex capite eiusdem operis. Lxxxiii.

Percurrimus aliquando ego & picus hic mirandula nūquā faris hō laudatus sub
fictis bonis antiquos enarratores instrumētū sacri veteris : grecos maxie Diodorū:
philonē Gennadiū: Aquilā: Origenē: Basilīū: Didimū. Indos; Apollinarē: Seue-
rianum: alios id genus compluris: quoꝝ ille sicutique latinos; Inias oēs: quā diligē-
tissime cū iudeorū & chaldeorū interpretum cōsentens opinionibus: nihil nō euertit
& pensiculat: unde mō: aut ueritas elicit: aut obscuritas tollit: aut robotari fides: aut
refelli possit impietas .

Ex libro de scriptoribus ecclesiasticis Ioannis abbatis spanemensis.

Ioannes picus natione italus: comes mirandula: & concordie dominus: uir om-
nis bonæ literaturæ studiosissimus: & sicut sciloro sanguine: ita diuino admodū in-
genio nobilissimus: magna famulæ omnigenū artium stipatus caterua: dignus &
optime meritis: cuius pfectionē musæ sequatur: doctissimus nostra ætate philo-
sophus est: atq; disputator acerrimus . Scripsit stilo elegantissimo nonnulla: quæ
ætatis nostræ tum cōprobare tum uel maxie admirari habebit: quibus noīis & gloriæ
suar memoris non indigna sempiternam reddidit .

Ex compendio reuelationū doctissimi: & sanctissimi uiri fratris Hieronymi sa-
uonarolæ ferrariensis ordinis predicatorum.

Comes Ioannes mirandulanus uir temporibus nostris ingenio & multiplici do-
ctrina singularis.

Ex sodo cōmentario in Propertii doctissimi ac eloquentissimi uiri Philippi bero-
aldi bononiensis: sup illo uersu: nō tot achemeniis & cætera. susa pro ethrusca scri-
ptū legi in codice Ioannis pici mirandulani: q; uir est seculorū memoria dignus: q;
multiugis disciplinis p̄ditus: exornat ætatis nostræ gloriā: cui accommodari p̄t̄ il-
lud: quod de Varrone scripsit Terentianus: uir doctissimus undecūq; picus: q; te Mi-
ne mi: utpote eruditum eruditissimus: nobilem nobilissimus nō solū diligit: sed ue-
hementer amat: q; de te honorifice loquitur: & optime sentit . hic post seueriora stu-
dia in propertii lectione tanquā amantissimo diuersorio req̄escere cōlueuit: & mihi
hūc locum ita legenti ad stipulatus ostenditq; in suo codice susa scriptum esse non
ethrusca & cætera .

FINIS.

Opuscula hæc Ioannis Pici Mirandulæ Concordiæ Comit̄is. Diligenter impressit
Benedictus Hectoris Bononiens. adhibita p̄uinibus solertia & diligentia ne ab ar-
chetypo aberraret: Bononæ Anno Salutis. Mcccxxxvi. die uero. xx. Martii.

Registrum huius operis.

A	quid signe	in altare	NN	gitabam me
Horapulus	BB	In tertio au	ratiōem: ut	a quo cum
philosophaf	detur nō cō	Pamphulū	nigrum si al	Hispanam:
Aliud pemi	gumenta	HH	secūdo ana	TT
B	clare uideo.	patrem sal	cum re con	ad hoc officii
Caeli ab eo	CC	ecclēsie etiā	OO	sunt & non
mētes ange	se habuit	de Origene	Quarte ob	eram hilari
uendicant	me etiā cui	II	Dyonisio cō	VV
C	firmit. Itē	cesserit i gra	factum an	indiget in re
deminutū	DD	nostro de	PP	sciētia: quā
catio quā ad	Questio ter	re quia cre	ut inquit il	Ioannes Pi
facturunt: q̄q̄	minus alicu	KK	aufert quod	XX
D	Questio q̄r	ad realē pre	iectum ali	Vania testi
preditiū red	EE	Modus ado	QQ	illustriū uī
omniū intel	agēna natu	LL	& summa	emissa hęc
uerouit su	nere potest	Ioanne. pi	Oratio Ios	YY
E	substāciali	sentis offi	stria: Cede	occupatiōes
perfectis: si	FF	est deus qui	RR	nitate tua ta
gurant gen	diuinitus	MM	græcorū ara	Bapusta
AA	sunt duo sup	erit ex peten	asseuerat	Marū
Ioannes pi	homo ubiq̄	enim ratiōe	apud Hiero	stetrah
arrogē nec il	GG	aūt de ente	SS	

Disputationes Ioannis Pici Miran-
dulae litterarum principis
aduersus astrologiã
diuinatoricem qui
bus penitus sub-
neruata cœ-
ruit

Ioannes Franciscus Picus Mirandula Sacratissimo patri Oliverio Carafae episcopo Sabinenſi Cardinaliq; Neapolitano. S.

Pollentium thyanaū pater ampliffime dū ob litteras capeſſendas pegeri-
a nationē illā a Philoſtrato poſtea celebratā ſulcepturus eſſet, optaſſe legi-
muſt ut uiros bonos & iueneret & agnoſceret; idq; etiā a ſole conceſſū iri
ſibi multis precibus expetiuiſſe. Quod quidē uocū circa culpā nō lauda-
ri magnopere nō pōt; ſicut ipſa ad ſolē deprecatio nō uimperari; hoc enim uulguſ
eruditi & rude cōgenito ueritatis noſcendae lumine paſſim praedicat ut ualidiſſi-
mas omittam tōnes & diuinos; eloquios; teſtimonia. At ſi optandū eſt ut muneris
eſſlagitandūq; a deo optimo maximo; illis proculdubio ſūmopere laudandum eſt;
quibus nō modo obtigerit bonos agnoſcere; ſed etiā hos ipſos & in ppria familia &
ſanguinis ſibi nexu deuinctos reperire potius q̄ iueneri; indeq; aliquē eorū ſuētūū
conſequi; quos bonos paritē amicitia; Quae mihi diuina beneficentia eueniſſe neq;
inſicias eo; neq; diſſimulo cum Ioannē Picum Mirandulā Galeotti patris fratrem
hoſem proſecto dignū, quē Apollonius trans caucaſum & Bacthanas; ſed & ad
uſq; aduerſum orbem atque timaretur ſtra parietes domeſticos cōpererit; multūq;
ab eo beneficiis cumulatus extiterit. Huic ego nobiliſcū degenti dū par pari reſtem-
dum eſſe quoad poſſem iudicauiſſem; Eo magis deſuncto cenſū debete repen-
di ſulcepta officia; quo cum eius gloria & ſtudio; periclitabatur utilitas; & nō me
dicarem eccleſia paniebatur iactura. Quāobrem p̄ eo quapiā nec ſemel amādaui lris
ipſiusq; opera diuturna & anxua ueſtigatione nobis alicui in multa exemplaria traſ-
fundenda curati; laboratū aut mihi ſūmopere eſt; ſi repatandis libris oēm diuina-
tricem aſtrogotam funditus eruentibus quaſ; loquidē eiusmodi characteribus delineā-
ti erāt; (qui erat homini mos) obſcribendi dictāſ; dique uelocitatem; ut cuius ſus alte-
rius linguae q̄ latināe ſpecie p̄aeſerere uiderentur; tot interlii lituris ut non facile
internoſceretur qd p̄ diſpuncto; qd pro emēdato haberi d̄beret; tot p̄terea parti-
bus lancinati diſcriptique ut uix ab ſuētore ipſo exteriſi poſſe iudicaret. Hos ego
libros; (ſi nō magis theſauri q̄ libri) ueluti rediuuſos a nobiſq; nupime ab ſteritu re-
uocatos eū cui deſtinare inſcribereq; deberē diu meū cogitaſſem; occurſi tu mihi
peſul ſacratiffime a quo digredi nullatenus ualui. Nā cui & congruentius & ho-
neſtius q̄ tibi doctiſſimi hominis eiudemque cōſanguinei lris monumēta de-
dicare potui; & illa poſſimūſque noſtra xp̄iana religioi aduerſos errores reſellūt
cū & litteris polleas; & ob Ioānem Thomā carafā Magdaloni comitē loco; meū;
cui arciffiſſima cognatōe deuincitris; ha; etiā mihi neceſſitudine cōiunctus; atq; eam
ſter ipſius religioſes hoſes gerat perſonā quae ſit poſtima ſupremā. Ea igitur uolen-
ter ſulcipe; & cū a maximis uerſandis negotiis aliqd̄ oca ſuffragaberis plegas obſe-
ro; iſa lectōe ſimul cogniturus ſimul gauſurus artē illā aſtrogicā; ſue; ut lo-
quar rectius; peſſē quae iſi truci elata rabie; q̄q; ſubdola fronte uirus inſimulans in
noſtrū exitium debachabatur ipſius Ioannis Pici patru; ope ualidiſſime extinetā.
Vale pater ampliffime. Mirandula. iiii. kal. iulias.

Matores ueritatis gaudeat nec non qui illustranda illius atq; amplificanda
a desiderio intudatis exhilarate animos. En prodeit in publicū disputandēs

Ioannis pici Mirandulae aduersus astrologos: & Pici illius cuius mēis sub-
limitatem: cuius doctrinā originē iam pene totus terrarum orbis obstupuit: Dis-
putationes in q̄ qua ueritatis olores atque oppugnatores dolere: & qui emungēda
pecunia: gratia a stroligice uanitati impendūt operā: a ut etulare atq; dirumpi cog-
gent: aut errorem deferere. Nec soladam minuat letitiam q̄ ille moete nobis imaru-
ra sibi tanta uocatus ad deū: libros hosce nec extrema lima terferit atq; expoluerit:
nec ultimum qui totius operis futurus erat epilogus ad eandem ab include perdu-
xerit: id forte deest ad operis exuberantiū ornamentum: non ad lectoꝝ perfectum
emolumentum: & q̄q̄ sane alias uanitatū hęc & superfluum omnium arbor: ab
pphetarum oraculis lit explōsa & detestata. ab nostris theologis philosophisq; tum
græcia tum latinis. tū barbaris expilata frondibus: exhibilata: atque etiam securibus
uel aliqua ex parte percussa. Sit item ab imperatoris legibꝝ pontificisq; sanctio-
nibus radicibus eruta & loco mota: humana tamen curiositate sepius reportata est
in pristinamq; foueam replantata: adminiculata & reborata: ita ut nunq̄ in totum
eliminata & ad interitionem usque ualidissimis rationis instrumentis perducta
fuerit: modo Picus noster in faustam arborem a radice ad truncum: a trunco ad ra-
mos: a ramis ad folia: torrentissimo igni uere philosophiæ ueræq; theologiæ: p̄p̄riū
q; incomparabilis illius ingenii inuentis & meditati exulit penitus atq; redegit in
cinerem quem a deo rapidissimo flatu eloquentiæ disperfit: ut cuiūque illius fau-
tori p̄uerti que: nisi idem mentis emotæ fuerit: super illius exito p̄ dolore cōda-
mandū sit uel abiecta sp̄etaque uanitate p̄ gaudio exultandū. En igitur literati
hōes nationū ofum his rōnibus a sum armate his fulore testimonis cū humanis
tum diuinis: quibus ueluti bipēnsibus ponderosissimis ac facibus ignitis excisa atq;
extincta: arboris gemina si qua forte intra terre uiscera delatēscēta male culti agri
uitio repullalarent: elidite: conterite: conuellite: exterminate.

Tabula

Sūmātin hęc ifunt libris ſingulis diſputationū Ioannis Pici Mirandulę literarę principis aduerfus aſtologos.

Primo præfacio:ritę aſtologię a philoſophiſta pphetiſta ceſaribus ſa pontificibus eſe dānatā:q̄ etq; fuerit:q; aſtologica ſcrip̄ere. **Homerus**

Secūdo inutilitas:fallitas:ignorātia pſeſſionis in uniuersum:& indiligentia pſeſſorum noſtri temporis:Item cur aliquando uera prædicantur:cum pſeſſio ipſa falſa ſit. **Sed ne ſolū.**

Tertio rationes aſtologię ueritatem approbantes afferuntur:poſtea diluuntur & retorquentur. **Soluimus.**

Quarto nō fieri a celo quę credūt aſtologi:ritę quę a celo nō ſunt ab eo nō ſignificari:& q̄ ſines ſeu ſterogationes eſſe inanes. **Noſter hic**

Quinto magni celes:ſaturniæ reuolutiones:magnę coniunctiones eliminantur. **Sed multos.**

Sexto deſtruuntur domus:ſigna:ꝛaſpectus:obſeſſiones:& combuſtiones:retrogradationes:caput & cau da draconis:antilia:præcipientia ſigna & obediētia. Exaltationes trigoni uel triplicitates:ſacies:termini:dodecathemoria: nouſina: monomiria: graduum proprietates ſpartes:anni climaterici. **Exceſſimus:**

Sepimo cōcīnetur inſitia ſati ſeu particularis:ſeu uniuersalis:& uel hominis uel alterius cuius ſp̄rei:nō bene capi:Itē tps quo aliquid ſit futuru: p̄pterā p̄ directiōes aut aliā uia deſiniri:multiplexq; error in ſtellis ſitis. **Hactenus**

Octauo: incertū eſſe numerum ſphararum:& quę quot ſtatuantur certum eſſe errorem aſtologorum. Item de erratis ſuper differentia uimāginū & lignorum: nē de imaginibus multibilibus. **Inter omnia**

Nono cōcīnetur de ſcientiadię natalis horę:ac aliq; inſitiq; de q; erratis diuſionis domoꝝ: ſignoꝝ: locoꝝ: planetāꝝ: motus. uiri. orbis & directionū **Demōſtratū**

Decimo rationes aſtologorum quibus ſua roborare dogmata ſatagūt: ad qnq; redigūt genera hęc q̄ oēs oſſe dūt ſeſſicaces eſſe ſupꝛ decidicula. **Multa tam**

Vndecimo: nō poſſe per experientiā haberi:aut ſi qua cōparari poſſit experientia nōdum illam eſſe hab tam. **Si naturam**

Duodecimo non eſſe habitā per reuelationem:Itē ubi nata:aucta:alta:& quomodo propagata. **Si ſabulamtis**

Tabula capitum totius operis incipit

Primus liber non eſt in capita plura diſtinctus: ſed unico capite: auctoritate philoſophoꝝ: pphetāꝝ: ſatq; pontificū aſtologię deicit.

Secūdo libro continētur: inutilitas & fallitas pſeſſionis: ignorantia & indiligentia pſeſſorum.

Caput primū Incertū eſt artē iſtā iudicio etiā principū illius.

Tabula

- Caput ii Auspiciatōes quas electiones dicūt iūtiles eē testimoniō unius astrologi ratione & experientia.
- Caput iii Nō eē utilē astrologiā i decernē do qd sit agendū qd fugiendū.
- Caput iiii Nō eē astrol. religiōi unilē: qd Rog. Bac. & Pe. Alliac. existimatūt.
- Caput v Quā noxia sit astrologia q̄q̄ pestifera x̄stiana religioni.
- Caput vi Fallax eē hāc artē: si q̄ sit tū pp̄ plura: tū pp̄ discrepantes astrolog. Inia.
- Caput vii De ignorantia astrologorū: nostra atatis.
- Caput viii De indiligentia astrologorū: nostra atatis quā tāca est: ut etiā si uera esset astrologia: ueri ipsi esse non possent.
- Caput ix Raro euenit q̄ dicūt astro. qd tū externis tū domesticis exēplis ostēdit.
- Caput x Cur astrologi aliquādo uera predicant.
- Tertio libro cōnētur rōnes astrologis fauētēs & diluuntur.
- Caput primū Quid lib. p̄cedēti actū sit & qd deiceps agēdū q̄oout ordine.
- Caput ii Quinq̄ rōnes q̄bus astrologia roborari posse uidetur.
- Caput iii Retorquetur p̄ta rō atq̄ ostenditur calū cām esse uniuersalē neq̄ ad ad ipsam indiuiduorū uarietate referendā.
- Caput iiii Calū qualiter motu agat & lumine & elemētis: methecologicorū: mirabilū uiuentūq̄ uniuersalis causa sit.
- Caput v Prater cōm motus & lumis influētia nullā ut celestibus peculiaritē fesse.
- Caput vi Luna lumē scun & solis uitale esse neutriq̄: frigus aut humiditatem praterq̄ per accidens facere.
- Caput vii Nō posse defendi dogmata astrologorū: ut putauit Auenarra si oēs stel
- Caput viii Obiectio aduersus ea quā dicta sūt la ponūtur calida.
- Caput ix Soluitur obiectio atq̄ ostēditur: neq̄ specificas neq̄ indiuiduales rerum d̄rias a calū motu pendere
- Caput x Stellas alias a sole & luna: aut nihil: aut certe pauci in nos agere.
- Caput xi Quo pacto stellæ eadē alias aliter in nos agere possint.
- Caput xii Quæ effectū uarietatis calū redigi possit & quæ non
- Caput xiii Solē multa operari quæ ab aliis stellis fieri astrologi putant
- Caput xiiii Luna uis quō uarietate & dies quōsdā luna: uera sup̄fluit ob̄seruari
- Caput xv Aestus maris in aliā cām q̄ in lunā referri posse: si quā tā & si referantur nihil inde iuari astrologiā.
- Caput xvi Galeni Inia de crenicis diebo eos ad lunā referentis cōstatatur.
- Caput xvii Periodos humorū ad ty deorū motus nō esse referendos.
- Caput xviii Infelicitatē octimestris partus saturno non esse ascribendam
- Caput xix Cur naua: medici: agricola: uera sapius predicant q̄ astrologi.
- Caput xx Nō oia quæ ab astrologis p̄dicantur de primis q̄litate dependere
- Caput xxi Nec noxas elemētis: nec dāna nostrorū corporū: esse a calo.
- Caput xxii Ingeniorū & morū uarietate nō oio p̄dere a primis qualitatibus
- Caput xxiii Neque bella neque externa a primis qualitatibus pendere.

Tabula

Caput xxiiii Occultas vires celestibus non inesse per quas occultas inferiorum rerum proprietates producat: sed calorem tantum luminis uiuificum.

Caput xxv Si sua cuique hydeni & propria uis concedatur: esse tamen illam uniuersalem

Caput xxvi Epilogus huius libri cum electione quondam astrorum, in ipsos argumentates

Caput xxvii

Quarto libro continetur de celi efficietia & significatioe.

Caput primum Qui mos in disputando seruatus & deiceps seruatus: tum si deus astrologus quod maximam dicit theologi-astrologia tamen nihil esse.

Caput ii Fortuita a celo non esse.

Caput iii Quod rerum fortuitarum causa sit deus: quomodo angeli: quomodo celum: quomodo nos: quomodo fortuna.

Caput iiii Ad celum non esse referendum si quod a nobis sit quod nefas uires excedere uideatur sed potius uel ad angelos uel ad deum: atque imbi de fato multa utque diuina prouidentia nostram libertatem non tollat.

Caput v Nec preterita nec que ad alios attingere posse ex aliqua constellatione prouideri:

Caput vi Futura multo post tempore a presenti constellatione effici non posse.

Caput vii De auspiciationibus que electiones dicuntur: uana & impossibiles sit astrologia. Inua.

Caput viii Astrologos more nefam celo subuocare que ut sunt astuti ad dissimulare:

Caput ix Mores hominum a celo non fieri. contentut.

Caput x Malas leges sicuti nec bonas celo non subici.

Caput xi Corporeas dispositiones non effici a celo.

Caput xii Non posse celum eius rei signum esse cuius causa non sit.

Caput xiii Sicut signa sunt sydera: sicut causa: parte tamen astrologia que est de terrogenationibus nullam esse:

Caput xiiii Diuina miracula a celo nec fieri: nec significari: sed miracula miraculis: sicut naturalia naturalibus indicari.

Caput xv Per stellam magorum non posse constellationem aliquam intelligi: & declaratio quarundam scripturarum que iperitis possent uideri astrologia ad stipulati.

Caput xvi Quae naturae uires suppediuntur quarum ad id etiam quod in se natura le continet a celo significari non posse.

Quinto libro continetur: consultatio earum constellationum quibus magna rerum humanarum euenta adscribunt.

Caput primum Decreta astrologorum circa magnas coniunctiones uoluerit colitari & que medaces sunt depheticas que de magnis imperiorum rebus mutacionibus per eas uoluerit iudicare.

Caput ii Quibus uis astrologi de gradationibus rebus iudicium fecit: magnoque orbium reprobatio.

Caput iii Saturnias reuolutiones Aboalaris inuentum & hyfloris & toni aduerfari.

Ca. iiii Ordo eorum que dicenda sit & dissidentes astrologorum opiniones circa magnas coniunctiones

Caput v Planetas magnis coniunctionibus uictos non plus posse quam diuinos: magnasque uires coniunctiones nouum esse inuentum de malo Ptolemaei intellectu natum.

Tabula

Caput vi Principales astrologos medius usos esse cōiunctionibus non ueris : tum alia errata illoꝝ circa easdem .

Caput vii Quis ordo seruandus : & Alliacensem aliud alias sensisse .

Caput viii Tempus rerum nō ab astrologia : ut putauit Alliacensis : sed ab hystoria esse petendum .

Caput ix Sūma Inīe Alliac. i li. quē d cōcordia astrologiæ & hystorie peritauit

Caput x Errasse multifariam Alliacensem : & ut quacunque supponit concedatur : non tamē efficere eam quod uult .

Caput xi In diluui cōiunctōe tū iter se : tū a ueritate astrologos discrepasse atq; ut detur illis quicquid petunt : nō tam id eos p̄bare quod cōtendit .

Caput xii In Molis cōiunctōe & mellis uaticinio q̄ delirus Abrahā iudeus .

Caput xiii Variis cōiunctionibus medius a uariis christianam legem ascribi : & absque ratione etiam astrologica .

Caput xiiii Et quæ uulgo lectur uerā nō esse Iesu genituram : nec ex ea iudicari illum : aut uolenta morte moriturus : aut magnū esse pphetam .

Caput xvi Quæ de maumethe dixit Albuma . exp̄m̄to falsa eē des̄p̄h̄ta :

Caput xvi In antiq̄si uaticinio alios iā mēdaces appuisse : alios mēdaces futuros

Caput xvii Quā leuiter p̄bet astrologi sextā religiones eē posse nū hebreoꝝ legem : iouis potius uel solarē q̄ saturniā dari deberi .

Sexto libro cōtinetur cōsuetatio earum rerum p quas uariari uolūt : influxus .

Caput primū Quo ordine sit pcedēdū i cōuellēdis astrologoꝝ iudiciis : ut sic : nō posse : ut aliquādo ad eadē loca sydera oīa restituantur i quibus semel fuerūt .

Caput ii Per quas res astrologi uariari influxus syderū dicant : & q̄ oīno illa i unā ueritatem absurda sint .

Caput iii Domus astrologorum q̄ nullo nixæ fundamento : & q̄ in eas uiribus explicādis astrologi inter se pugnent .

Caput iiii De duodecim signis q̄ ficta a mathematicis sint ad supputādi facilitatē : itē circa eadē multipliciter astrologos aberrasse .

Caput v Quæ sit astrologoꝝ de aspectibus Inīe . & q̄ pars rōnalis .

Caput vi Variæ aspectuū rōnes recitatur & cōsūtantur .

Caput vii Quid eos deciperit : nec de aspectibus experientia habuit .

Caput viii Quæ de obfessōe dicuntur pugnare his quæ de aspectibus .

Caput ix Planetas sub solis radiis constitutos non male affici : aut ut dicūt astrologi comburi .

Caput x Si rationem atq; etiā quorundā astrologorum auctoritatem sequi uolumus planetas retrogradientes fortiores uideri q̄ directos .

Caput xi Caput & caudam interfectiones esse imaginariarum circularum nulla naturali uel predictorum : quibus in pradicendo antiquiores usi nō sunt : nec i eoꝝ uiribus cōcordant recentiores .

Tabula

Caput xii Origo antithorum: neque eis in praefigiendo usum Ptolemaei & quatuor in his Maternus & Haly abertauerint.

Caput xiii In precipientibus & obedientibus signis pariter deceptos astrologos.

Caput xiiii Confutatio rationum quas de planetarum exaltationibus quidam astrologi assignauerunt.

Caput xv Rationes astrologorum de trigonis et trigonocentisibus: atque obiter de lignorum sexu confutantur.

Caput xvi De faciebus terminis dodecathemoriis / babilonicis nouennis / mo nomiriis quae parum consistent testimonio etiam ipsius Ptolemaei.

Caput xvii De gradibus formis / lucidis / tenebrosis: & aliis id genus quae eos contra temperant Ptolemaei neque in eis conueniunt alii astrologi.

Caput xviii Partes unde orta & quatuor in eis dimetiendis seculi pugnent astrologi.

Caput xix Dodecathemoriis sententia exploditur & auctores eorum / aegyptii cum suis quoque climatericis annis reiciuntur.

Septimo libro continetur de hora initiali directionibus & stellis fixis.

Caput primum Quid haecenus disputatum & quid in hoc libro disputandum.

Caput ii Ambiguam esse horam fatalem / si qua esset in omnibus rebus quae non momento sed tempore absoluntur: & in hominibus maxime in quibus genitura parum roboris habere uidetur.

Caput iii Ptolemaeum plus conceptui quam geniturae tribuisse cui neque aliquid tribuendum esse Ptolemaei ratio conuincit.

Caput iiii Vniuersalia facta quibus uis astrologi ueligitur & quae parum rationalibus.

Caput v Astrologum non posse praedecere quae nam orbis regione fatum aliquid euentus sit quam incertum apud ipsos quae cui signo uel planetae regio subiaceat.

Caput vi Non posse innum uerum constitui de quo totius anni pendet fata: tum uaria a uariis anni statui principia & iuxta hebraeos annum potius autumno quam uere incipere.

Caput vii De directionibus aliisque modis quibus tempora futurorum definiuntur quae parum consentient quae in his astrologi inter se discrepent.

Caput viii Sicuti ascalant inefficacia ita omittere necessaria & quatuor essent de stellis fixis.

Caput ix Dogmata astrologorum de stellis fixis pugnant tum inter se tum cum ueritate.

Caput x Falli et astrologos in planetis: repetitioque eorum quae haecenus disputata.

Octauo libro continetur de numero sphaerarum / differencia imaginum & signorum & imaginibus inuisibilibus.

Caput primum Incertum esse numerum corporum superiorum: penes quae iuxta astrologos fati decernendi potestas est.

Caput ii Si supra octauam sphaeram alia sit falsam esse ueterem astrologiam: si

Tabula

nulla nouam: quam etiam si firmiter nona ruere omnino necesse esse.

Caput iii Differre imagines a signis quibus nominibus conueniunt.

Caput iiii Caldeorum imagines mera esse signa quidque ad eas fingendas illos induxerit: neque errorem artificiosarum imaginum & alios plures inde pullulasse.

Caput v Inuisibiles imagines neque sensu neque ratione cognitae esse pugnantque inter se earum auctores: qui non caldei aut indici: sed arabes trahi fuerunt.

Nono libro continetur de incertitudine natalis horae: ac aliorum initiorum: & aliis erroribus astrologorum.

Caput primum Epithoma eorum quae hactenus confecta: & quid sequentibus libris agendum undeque auspicandum.

Caput ii Astrologum certam geniturae horam neque semper scire posse neque per eam regulam explorare.

Caput iiii Ptolemaei dogma quod almu'eli seu animodat uocant: & auctoritatibus & rationibus confutatur.

Caput iiii Inuestigationem partilis horoscopi per conceptum falso Ptolemaeo ab arabibus attribui irrationalem esse & a multis astrologis reiectam.

Caput v Messale signum cum aliis quinque a Paulo alexandrino recitatis explorandi horoscopi modis refutatur.

Caput vi Initia urbium / regnorum / factionum / legum ignota esse: nullamque artem astrologos tradidisse qua possint inuestigari.

Caput vii Incertum adhuc esse apud astrologos quomodo domus diuidenda: quantum earum uires extendantur: & quibus signis utendum.

Caput viii Loca planetarum uentissime assequi esse laboriosissimum: deque instrumentorum fallacia.

Caput ix Varias sententias de planetarum motibus: anni inaequalitate: & maxima solis declinatione.

Caput x Vnicui gradus errorem: immo & solius minutiae multos interdum errores parere: nec per reuolutiones uel annorum uel geniturarum: aut per magnas conjunctiones astrologum posse iudicare.

Caput xi Dissidentes sententiae de motu octauae orbis: distantia capitis arietis octauae a capite arietis nonae & auge solis.

Caput xii De directionibus quae multiplices astrologorum sententiae.

Decimo libro continetur confutatio rationum.

Caput primum Epilogus eorum quae hactenus confecta: & quid in sequentibus agendum sit libris.

Caput ii Rationes astrologorum inanes esse & ridiculas.

Caput iiii Duplex principum quo astrologi decernunt quae domus sit fortior: falsum esse: utque sit uerum: non tamen ex eo id colligi quod uolunt.

Tabula

Caput. iiii Argumentationes astrologorum quibus sua roborant dogmata ad quinque lere genera redigi. infirma quidem & inefficacia:

Caput V Rationes a parabolica similitudine ductæ: quibus domorum probant proprietates reuelluntur.

Caput vi Confutatio rationum Auentodan de proprietatibus signorum: quæ ab ordine & cõsequentiâ signorum sumuntur.

Caput vii Contra rationes eandem proprietatum quas Aboasar ex ordine accipit planetarum

Caput viii Gaudia planetarum cū domibus ruere.

Caput ix Rationes Ptol. de planetarum domibus destruuntur.

Caput x Facierum & finium rationes iam esse reprobatas

Caput xi Quod cui membro signum dominetur uarie a uariis determinari & ab omnibus parit̃ rationabiliter.

Caput xii Rationes astrologorum quibus proprietates signis absolute cõuenientes aſtruuntur: & qd̃ de ſupradictis ſunt reiectæ.

Caput xiii Taxatur Ptol. de planetis loquens. ac ſi ex elemētis cõſtarent rōnesq; aliorum quibus planetarum probant qualitates pariter cõſutatur.

Caput xiiii Si cõcedamus planetas primas efficere qualitates inō eſſe p̃p̃ea cõcedendum alios nocios eſſe alios ſalutares.

Caput xv Rōnes astrologorum de dominis dierum & horarum anniq; planetarum inefficaces eſſe: tū astrologos ſæpe uti demonstratione circulari.

Vndecimo libro continetur confutatio experientiarum

Caput primum Ex his quæ hætenus ſunt probata patere aſtologiã experientis nō eſſe cõprobatam: tū idē multis rationibus probari.

Caput ii Si qua experientia haberi de aſtologicis dogmatibus poſſit. eam nōdum eſſe habitam.

Duodecimo libro cõtinetur q̃ non ſit habita per reuelationem.

Caput primū Nō eſſe adhibendã fidē aſtologiæ quali reuelatæ.

Caput ii Quales ægyptii atq; chaldei apud quos nata aſtologia.

Caput iiii Quid chaldeos & ægyptios in hãc opinione induxerit fieri ſato res humanas & de ſtellis poſſe præuideri.

Caput iiii In ea quæ obſeruanda in prædictiōnibus ſtatuerūt quo pacto ſiderit.

Caput v Quid obſeruanda illa indicarent: quibus cõiecturis definiuerunt.

Caput vi Quibus ſomentis aucta quomodo propagata.

Caput vii Quomodo ab ægyptiis ad alios aſtologia de uenerit.

Finis tabula

IOANNIS PICIMIRANDVLAE CONCORDIÆ COMITIS IN
DISPVATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS.

PROOEMIVM

Onerus atq; Carcius antiq; flami uates pessimos eē prædi-
cane inimicos: qui sub amicor; spē nos circūueniant. Qua
sententia nulla uenior dicitur nulla salubrior: percipi potest.

h Quisq; quid egemus testimonio poetarum: cū diuina nos
ueritas uite morūq; magistra: sub cuius pelle lupos euitari
& ne de facie iudicaremus admonuit. Siquidē hoc uinum
inimicor; genus quod nec auerti: nec eueri possit: quodq;
sua parte ipsi nō uolumus: sed occurimus ultro exosculamur:
excipimus. & ab illo contra nos ipsos nō contra illud ut oportuit stamus: quod sar-
ne præstigiū q̄a magno cōstat: & altius introspicendū: & diutius examinandum
nec temere admitti: nec statim profligari d̄bet. Vbi uero detecta fallacia est tanto
acrius explodendū: quā itō tectus ad p̄nem sub prætextu beneficentiæ illabebatur.
Nec minus mala putēda sunt quæ ideo nō uidētur esse pessima: quia bonis iter-
dum sint admixta cū tanto nocēt exitialius: quāto per sp̄m admixtionēque boni
cum facilius admittūtur: itū admīssa quod semel inuasere: tenacius occupant: reti-
nentq; potentius. Quo pacto si cū mero uenenum p̄pinetur: quāq; sua natura salu-
berimum mery est: at tamē ueneni malitiā illā cū suo sapore dissimulat: tū uigore
ad uenas & intus adigē & celerius. Est autē hoc obseruandū cū in ot̄ uita: tum ī
artib; maxime & disciplinis: quarū illæ perniciosissimæ: quæ p̄stigia cum sint: aut
alio genere uanitates: ita tamē mendacio lenociniū aliquod p̄tenderūt: ut scientiæ
uel artis nomen sibi uendicauerint. Sive illud captatū ab antiquitate hētis auctori-
bus lenociniū: sive a magnis p̄missis illecebra curiositatis & cupiditatis humanæ.
Sive ab aliquo fūco sp̄c; p̄babilitatis: cū fœdū sint falsa p̄babilia ueris Aristo-
tele teste: plēti non it̄specta nec explorata populo plērim & multitudini: cui p̄-
p̄rū errare decipi:q; semp̄ fuit: & nihil sapere. Quid autē exitialius: qd̄ inexpugna-
bilis: q̄ cū titulo sapientiæ ip̄e se nobis error insinuat: ut qd̄ ille dixit operam de-
mus: ut cū ratione insaniamus. Nō aliud hoc q̄ consiliū & mentem: cuius sola uis
abigēdæ fallitati nobis inara est: missam facere: ut mendacium ip̄sum & testimonio
honestius: & potestate robustius: & p̄dicio minus euadat. Porro nulli sp̄s ultra
ad sanitatē: cū natura ip̄a adiuuat morbū. Hoc autē ut dudū dicebā: euenit per in-
saniam: quæ sub specie uel artis uel scientiæ populo se circūfert & uendit: nō ideo
minus insana: q̄ sapientiā sūma cute mentitur: sed quo fallacior eo p̄ditior. Quē-
admodū apud medicos: nulli delirant ut sic: dicā deliracius q̄ qui delirio præferunt
uultū senū. Est autem hac p̄p̄ta labes otum sup̄stitionū: quarū nō alia p̄fessio q̄
p̄cepta tradere insanendi. Sed in primis hunc sibi titulum uendicauit astrologia:

sicut & inter ipsas superstitiones quantum mater alumnarum merito existimatur: ob-
tinet principatum. Astrologia uero cum dico non est intelligo quae siderum moles &
motus mathematica ratione metitur: autem certam & nobilem & suis meritis hor-
nefissimam: auctoritateque horum doctissimorum maxime comprobata. Sed quae
de sideribus euentura pronuntiat fraudem mercenariae medicantis: legibus interdictis
& ciuilibus & pontificis humana curiositate serentam: irrisam a philosophis: cultis
a circulatoribus: optimo cuique prudentissimoque suspectam: cuius olim pfectiores ge-
tilino uocabulo chaldei uel ab ipsa professione generalitaci dicebantur: mox ut nostris
coitione honestarentur: mathematico se dixerunt & astrologos: quasi haec quoque
de liberalibus disciplinis una foret: quae de sideribus cum ratione loqueretur: hoc se non
discrimane separans ab illa uera mathematica: ut illi a sironomia: ipsi a stologia: no-
men daretur: nimis improbo zelo alieni tituli inuadendi: siquidem a stologia alie-
rius artis nomen ut declarabimus: ipsam uero diuinatoricem semper hoc ambitu la-
borantem: ut nominari uellet ab astris: non altero modo: sed utroque cognomento
dignabimur: & ad illius de motu siderum tractantis emulationem per astrologia a stolo-
giam: per sironomia a sironomia laetis congrue laetis per merito nuncupabimus. De
qua utique de nomine decidatur: ego quidem cum ratione mixtus: tum prauidens hor-
rum uel sapientissimorum nihil dubitauerim affirmare: non esse inter artes fistigulas:
nam aut plus fallat credulos & imperitos: aut quae persuasus fallendo plus nocent:
tanto reliquis superstitionibus exitialis quanto propius accedere uisus ad ueritatem.
Nam ille quidem in prima facit notas suae dementiae leuitatisque praesentes uix cuiquam
ponunt sperque penitus exoculato: haec in sinu habens & in pectoris alens insaniam:
praesertim spem habitumque sapientiae: ut haece inuis inspectes uel per transiens forma capi-
aris: si cominus admoueris oculum exploratorem ipsam uideas umbram aut quasi
laruam: & sub aperta luce fallaciae tenebrarum abhomineris. Ita est certe ita per res
manifestissimas luce clarius fiet nullam esse maiorem fallaciam: nullam permissio-
sem: ostentat procul caelum & planeras unde facile credas: in tam sublimi tam luci-
do spectaculo nihil non posse uerissime prauideri. Mox ubi attentius consideraueris
uides & sublime a deo esse speculum ut imagines illuc terrenarum rerum non ascen-
dant: & ita lucidum ut ad eius fulgorem nostra calliger infirmitas: tum propius cum
accesseris uidebis inextas illius peplo: pro caelestibus portentuosas effigies & stel-
las si animalia transformatas: & plenum fabulis caelum: imo per uero caelo commentum
caelum non factum a deo sed ab astrologis fictum: sic instructa uideretur omni firma-
mento dogmatis comprobata: quae simul & libros circumferat magnis nominibus
prattitularos: & rationes tam multas decretorum suorum & praeter rationem experi-
menta tam diuturnis observationibus: tam diligentibus a notamentis corroborata:
tum ab usu tot saeculorum & tam multarum aetatum approbatione recepta. Mirum quod
per caligines istas & nebulas oculis imperitia offensis & speciosam & uenerabilem
& serice plenam auctoritatis imagine in sui representat. Quas ubi tenebras & praer-
stigia tado rationis & diligenti tractatione discussis: uidebis in illis libris nihil esse

libratum: in auctoribus nullam auctoritatem: in rationibus nihil rationale: in experimentis nihil conformum: nihil constans: nihil uerum: nihil credibile: nihil solidum: sed pugnantia inuicem: falsa: uana: ridicula: ut uix credas qui scripserunt fidē adhibuisse his quae scribebant. Quod uero spectat ad uanitatem non inuenias temere quae plus spei proponat suis auribus: quae maiora de siderabiliora promittat. Prudentia se facit conseruatricem: cuius de futuris coniecturam certa praecognitione stabiliat: sed & philosophiae cuius maxima pars quae de caelis ut isti uolūt per caeli influentiam ad liquidum absoluarur. De medicina nō attinet dicere: de nautica: de agricultura: dū non solum futura praenunciat his: sed & uires caelorum ad terrena deducit: unde oīum artium opera efficacissime: unde oīum artium magistri quod uolunt facile consequantur: & haec quidem ueteribus: sed etiam neotericis persuasit religioni: si diis placet cum tenuerit: tum christiane plurimū conferre auctoritatis & emolumēti: & ut semel dicatur imitata suum magistrū: & regna mundi adorsibus se praeferat: & suū lignum gustantibus emulationem diuinitatis boni malique cognitionem. Quae nō modo uilis ut pollicetur uita uisibilia comedita sit: sed fraus est oīum pestilentissima: siquidem illa ipsa ē: ut demonstrabimus: quae philosophiam oēm corrumpit: medicinam adulterat: religionem infirmit: superfluitates parit: aut robotat: idolatriam fouet: prudentiam auertit: polluit mores: caelum infamat: homines miseros: anxios: inquietos: & de liberis seruos: & in rebo pene agendis oībo plene facit infortunatos. Quod cum ego exploratum habere mihi uideret atque comperitum: putauī piaculū meae facturae nulla uictima expiandum: si tacerem: si dissimularem: nec uel penitus per uinli uenenum: hoc de credulorum manibus extorque te tentarem: hac perfectam aetate qua si quando alias ad hanc fraudem oīs aetas & oēs oēs leuiter colligat. Est autem tanto magis per ueritate pugnandum quanto plures habere cognoscitur oppugnatores: siquidem ut prodesse oībo: ita placere timendo bonis desideramus: nec iudiciū multitudinis fidem habet: ubi contra stat ratio consensuque doctorum: nec nos auram spectamus popularem: sed lucem ueritatis & publicam utilitatem.

Procerium E. G.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS DIS
PVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER PRIMVS .

Celae leges.
Oracula philo-
sophoy.
Pontificū san-
ctiones.
Doctrinā san-
ctoy hoīum .
Philosophi.
Mathematici

Pythagoras .
Democritus .
Phaenonius .
Panaetius .
Cameades
Bion
Epicurus .
Plato .
Aristoteles

Rimum oīum scire lectore uolo: nō hoc nostrum iuuentum
audaciq; huille reuicendi cōsuetūdiq; astrologia . Sed a pri-
ma antiquitate bonis ita iudicis semp uisum nō ē p̄fessio /
nē : que tot homini incommoda itot infamias undiq; sub
p̄sens scia & utilitatis inueheret . Hic celae legib; & pru-
dentū uti noxia uite ciuitatib; eliminatur . Hinc oracula
p̄phetay : pontificū sanctionib; hoīum scissimoy uocibus
& doctrinis : ut morib; & pietati pestifera cōdēnatur . Hic
a philolophis & mathematicis q̄cūq; sape ex libris nō loq; didicerit : q̄ i salia nō uti-
lis nō possibilis : nō amica philolophū : uel cōtēntur sere uel cōsatur . Id qd alius
uel ne scientib; uel denegantib; p̄uāq; rōnib; agatur . hoc libro sumus declaratu-
ri : ut post tales accusatores nō ad inuidiā nobis hac accusatione sed potius ad pudorē
eē bonae frontis hoībo si q; suscipiūt possit eē defensio . Exorditū uero faciemus a phi-
lolphis quoy maior auctoritas q̄ prudentū & cōtēntū esse solet q̄ p̄phetay :
Pythagorā astrologia sūde nō p̄sasse : itū auctor ē Theodoretus : itū Laertius quoq;
Diogenes & Plutarcus indicauerūt . Democritū illud fertur quod ante pedes nemo
spectat cali scrutatū plagas . Achademius Phaenonius & Panaetius stoicus ip̄am
inceperūt : uidetur ea dē a seneca cōsatur a cicerone : Sed & disputatē aduersus
illā Cameadē & diuinis insensū Boonē philolophū q̄s ignorat . Qd si lupat oīm isa-
niā : cui nec infans accedat Orestes quātū insanīa cōtinet astrologia cui nec multa
delirans assentiri potuit Epicurus Plato & Aristoteles philolophay p̄ticipes idignā
putauerūt : de qua uerbū aliquādo facerēt tota sua philolophia . plus eā i silēdo q̄
q̄sq; uoce scriptis cōdēnātes . Nā q; aliter sentiūt : illud quāso respondeant cur toto
decurfu suay cōmentationū ubi uel p̄prietates explicāde celestīū . uel cause infe-
rioy : inde erāt petēda astrologiū illi nihil unq; attulerint . An ad philolophū hac
spectare nō putarūt p̄tes uniuersū p̄tias & nobilissimas corpora mota rursusq; mouē-
tia cās efficacissimas sine q̄bo fieri q̄cūq; aut i natura aut cognosci nō possit siq; tales
eē credātur q̄tes eas astrologi faciūt : de q̄bo uniuersalia quāda cognoscere qua scri-
būt philolophoy duces : si q̄ p̄pria magis possent itelligi . nō philolophi sed specti
philolophi ē . Cur igitur Arist. libros suos de celo tā ieiunos reliq; : ubi tā multa tā
splēdidā dicere potuit : & si potuit debuit de stellis de planetis eoy efficiētiā p̄prietates
cognitionē iudicā nobis : Cur i meteorologicis ibrū : cometay uētoy : cās p̄clu-
tatus : astrologiay : re; semp obliuiscit : Cur i libris de aīaliū generatōe : nec ge-
mellos : nec partus potēntos atq; mōstrificos : nec sexus nūctque puerperū : nec loc-
mā nec q̄itates ad lydera aut referat aut referri posse meminit i trāscursu . Cur idem
i Timeo facit & Plato : Cur ante Platonē Timeus ip̄e pythagoreus i lib. de natura
iūmus ut ait Plato philolophus piter & astronomus : Cur & Oculus idē leucanus

in lib. de mudo: te simonio etiã ipse Platonis i philolophia eminentissimus. An hac q̄ parua cõtempserũt: quæ si sunt uera maiora eẽ nõ possunt. an nõ cõtempserũt q̄ deũ sed ignorauerũt: & i ægypto babiloniaq; uelati nõ potuerũt hæc intelligere de cantata apud hos philolophos: & cuiq; de medio eẽ nota p̄fessionis certe sua non eẽ (ut diximus) nõ p̄tulerũt nisi suã ignorarũt p̄fessionẽ: ut philolophi munus crederẽt apũ & formicã: minutissime quærere p̄prietates iouis & saturni etiã nõ putarẽt: p̄fenti si ueritate sup̄ his nõ solũ obseruatio docet: sed & rõ nõstrat qd̄ scriptores astrologi maxime cõtendũt. Quidã igitur aliud dici põt q̄ i ea fuisse Platonẽ An̄stotelẽq; inia nõ esse cãs celestia quos̄ dicit astrologi: nec astrologiã uel arẽ eẽ uel sciam cuius erat cũ aliis: alioq; mẽtio facienda: sed ex ludicris unã siue fraudibolopius circulatorum: quo genere geometria: hydromãtia: p̄stigia: incõstatões: q̄q; ueteres nulli philolophi iter loctias arteq; meminerũt. nã si loctet ars astrologia pẽderet a naturali scia: sicuti medicia: ut quẽadmodũ medicus a philolopho fruticũ herbarũ: aliã naturã mutatur q̄o utatur ad sanitatẽ corporis cõciliãdã ita d̄scat astrologus a philolopho hyd̄ox uires & p̄prietates q̄o utatur: & uni doceat ipse ad p̄dicendũ: nã q̄ diuinitatẽ astrologiã p̄tẽ aut finẽ mathematicã putat astronomia: plusq; cũ ea si qua eẽ putetur q̄ cũ naturali philolophia h̄fc cõuertit. Is q̄ longẽ fallatur postea declarabimus. Nũc tũ admonemus eẽ positã doctis tamẽ extra cõtouerũtã ad philolophũ p̄tinere scire de sydenbo quoq; d̄ eoz̄ substãtã ordinẽq; cõlegat ad motus & moles eoz̄ dimetiẽdas astronomo delegato iad p̄uidenda futura de habitu posituraq; eoz̄ a strologo: Si q̄ arites. i. eẽ cõcedatur astrologus Quare nimis oĩno dormitã & inexcusable Platonis An̄stotelisq; silentiũ foret ea nec indicantiũ qd̄. que fuerũt illis etiã exactissime p̄tractanda. Quod ubiq; ap̄d Platonẽ miscellaneã agẽtẽ: oĩgenãq; doctriã: rũ apud An̄st. in p̄blematis maxde licet admirari. Quo libro de mathematicis deq; oĩbo artibo & disciplinã qõnes p̄ponens: & eaz̄ ex oĩ genere dogmatũ eẽ antiquatõz̄ asserens sed ut ões: h̄icete tam̄ astrologiã uerbũ nullũ iuenitur licet itẽ i ethico ad Eudeniũ ubi de bona fortuna d̄fferat. Quo si satis idino nõ mouemur audiamus discipulos utriusq; philolophi eã nobis sciam testificatẽ quã magistri silẽdo nobis eloquũtur. Plotinus i platonica familiã primã lere auctoritatis habetur. Eũ scribit Porphyrius cũ diligentiẽ astrologiã opam dedisset. cõpissetq; tãdem artis uanitatẽ falsitatẽq; p̄dictionũ eẽm astrologiã fidem abrogasse. Quare libro quoq; dicato: cui titulus de stellãz̄ efficiẽtia dogmata astrologos̄ asseruatẽ r̄itẽ & confutauit. Quod ægreferẽs Maternus multa sup̄ eius morte mentitur: q̄si de eo penas sumptẽt latũ. nã illa eẽ falsissima ex Porphyrio ip̄o Plotini discipulo facile intelligitur: q̄ & genus morbi quod cecellit & cãm & cur Roma discessent plane fideliterque describit. Origenes adamãtius i philolophica sectã licet i oĩbo discipulis eminentissimus sæpe multisque rõnão astrologiã uanitatẽ fugillauit: nisi fortis̄ eius testimoniũ minus faciũt hoẽs sup̄sticio si qm̄ fuit etiã xp̄ianus: sed nõ fuit xp̄ianus eudoxus q̄ etiã Platonem audiuit & i ægypto uelatus eẽ & habitus p̄cep̄s astronomoz̄: sua r̄p̄fessatẽ: q̄ tam̄ nihil creden

De sydenbus
qd̄ naturalis
cõsideret
Quid r̄
logus
strol

Plotir
fisse oc
strologos.

Maternus.

Orige. mul
tis rõbo astro
logiã d̄ nauit
Eudoxus.

- Alexander dū a strogis ex hoīum genituris eorū fata p̄dicentibz scriptū reliquit . Alexander ex aphrodisiade sūmus auctor i Aristotelica philosophia de fato liberū ad cæsares Se: uoy primū & Antonū filiū / scribēs & fati reicit necessitatē: & de astrologicis siluit Ad quā fati tamē cōmemoratio trahit uel trāsuerfos . Nec forsitā aliud ei cōsiliū elucubrāda cōmentatiō: q̄ ut p̄pensū Severi Cæsaris a sum ad istiusmodi sup̄stitionē philosophica rōne castigaret . Auerois celeberr i eadē familia philosophus & reoy naturalīū grauis estimator ubiq; astilogis lacerat . d̄nat . s̄lectal . Nā i priā q̄dem phia astrologoy opinione de caelestibz imaginibz . q̄bz subesse terrena figurā similit̄ aialia putāt fabulosā dicit: qua tamē sublata ruit maxia ps astrologice sup̄stitiōis . Idē critica exponēs Auicēna alibi qd̄ ait cōtraria eē phia: alibi lere oīa falsa dogmata astrologoy: tū artē ip̄am i uniuersū uanā & iūrmā . i libris itē aduersus Algazelē artificiosas imagies i q̄s cali uirtutes deriuare se posse putāt a strogis prius iefificas asseuerauit . Auicēna uir magnus i oībz disciplinis ulso suā priā phia libro multis rōnibz cōprobauit ab astrologis suideri futura nō posse . Quāre nec eoy p̄ dicitōibz aliā fidē adhibēda . Muro Henricū ex Alia cōpluresq; neotericos illustres i academia parisiēsi dicitōibz h̄c uanitatē p̄sequētes: q̄q; maxia ps phōy: cōtēplerūt eā potius q̄ cōsultauerūt: sicut artes alias circulatorices & aniles tabellas & deliria p̄stigatoroy . sed illud ad aduersiōe dignū q; astronomi quoq; ip̄i p̄fessione istā reiecerūt: qd̄ fieri oīno nō potuit p̄terq̄ cōscia cōpra fallitatis: tū alioq; illis i caelestīū motibz exercitatis iūmis tm̄ accēderet & sc̄ia: & gloriā: & quæstus quistū astrologie fidei & auctoritatis . At ille quē citauimus nup Eudoxus gnidius sūmus fuit i mathematicis cuius i astronomiis rebo iudicio nititur Arist . Sed prudētissimus legislator / scripsit . n . leges ciuibo suis . Ex sub Philistio medicus s̄ligens & philosopho sub Platone: q; tamē ne crederemus astrologis nos admonuit litterisq; mādauit . ita . i . ei mathematica tō demōstrauerat: & magister ēt Plato p̄sulerat: Cassandrum & Archelāū eū i astronomia p̄cellerent: hoc p̄dictionis genere nūq; usos a uerō ē Panetius: Herychilax halicarnaleus quāq; doct̄issimus i omni mathematica: totū hoc tamē diuīnādi per astra genus repudiāuit . Veniamus ad neotericos: Nicolaus cretensius & philosophus acutissimus & pitissimus mathematicus astrologicā sup̄stitionē peculiari cōmēratio idignabūdus etiā insectatur: nihil ratus ille fallacius: nihil detestabilius: nihil oībz qd̄ ordinibz: sed principibz maxime uiris eē pessulentiū . Ioānes Marilianus nostra ætate sūmus i mathematicis & erat & habebatur . is nō mō p̄diciōibz istis semp̄ abstinuit: sed etiā de ip̄ay fallitate postremis anis scribere i s̄tituerat: q̄q; erat . n . Iōgeuus: interceptus morte id nō effecerit . Aiebat hō minime gloriosus habere se aduersus astrologos certissimas demōstratiōes . Qd̄ cum aliū . tū familiaris illi Luchinus noster & ip̄e p̄cellēs mathematicus mahi non ferrel retulerūt . Paulus Florētinus i medicina q̄dem: sed p̄cipue i mathematicis grace la tinez doct̄issimus quoniēs de ista p̄fessione rogabatur rōtiēs eā incertā fallacēque asseuerabat: afferēs inter cetera de se ip̄o euidens expimētū . Qui cū quoy & cētus gēta iā ip̄lesset anos i sua tamē genitura quā examinat̄ diligētissime uitalē nulā cōstellationē reppisset . A s̄terē multos ex his ēt q; uiuūt & p̄nōs & astronomos

idem sentiētes. Sed nescio an iudiciū aduersus se cōcitari uelint hoīum cali fatiq; potentiū. Porro noster Marcellus scripserat aduersus eos apte Plotini uestigia sequutus. In quo iterpēdo & enarrādo magnope rem platonica iuuat. auxit & illustrauit, q; si ualitudinē cōsulens hoīum aliquādo corrogat sibi de celo quadā etiā auxilia. op̄tat ille potius ita fieri posse q̄ credat; testari hoīs mentē fidelissime possū. quo famulianter utor; nec habui ad detegendā istā fallaciā q; me sapius & efficacius adhortaretur. Nec quotiēs una faciamur uberior nobis occasio legēsq; ridēdi q̄ de uanitate astrologorū p̄serti si tertius iterueniat Politianus; interuenit uero semp̄ osum sup̄stitutionū minus exhibitor. Forte uero nec Nicolai Leonicensi nostri iudiciū sup̄ hac re disimulādū. Is cū mathematica ut oēs liberales scias fideliter teneat; ita tamen hāc uanā iudicat p̄phetiā astrologiā; nec illos q; scripserūt p̄serti doctiores fidē putet adhūbuisse his quae scribebāt. q; si cām iterrogēs cur igitur scripserūt; respōdet prim avaritiā. prim impitiā principū effectū. Nā cū inq; ille in dimetiēdis aistorū morbo & corpore qd̄ mathematica facit astronomiā p̄cellētes illi uiri die noctuq; laborarēt nullū erat eis ide apd̄ principes emolumentū q̄o. In nihil curā q̄ magno sydera corpe; aut q̄ ueloci motu p̄ cali spacia reuoluerēt. hoc illicū uiderēt ne celestia p̄crutantes interim eēt iopes terrenorū; lepidā excogitasse fallaciā q̄ sibi principū aios oblagarēt & tuar p̄fessōis facerēt amatores. q̄re comētos ab his astris osum fortunās; sed p̄cipue principū depēdere; liberos. s. uirā impitari; uictorias; ualitudinē sibi uero q; illos; diu motus & naturas obseruassent; penitus cognitū & exploratū qd̄ cuiq; uel boni pollicerent uel aduersi denūciarent tū hīc p̄terea ad manū se remedia q̄o p̄uila mala repellerētur; bona cōfirmarētur. nā si iactis hora notaretur imagines ex materia q̄ dā celestibo illis naturis cognariore posse cōflari; ad quas miris machinamētis deducta uirtus ab astris helicitimos faceret hoīes resp̄q; potētes illarū; uel tactu uel gestatiōe qcq; appeterēt facile cōsequentes; q̄o omnib; rebo quo plius fidei facerēt. illd̄ addidisse; reuollata sibi diuinus huius artis secreta mysteria; quēdam modū a potentissimo mercurij nūme & Petrosi & Esculapiū accepisse q̄ plurima; legitur apd̄ Maternū; tū uero p̄ticipes illiceratos & curiosos & reos; quas p̄mittebant appetentissimos; adductos facile ut crederent; ut p̄fiores loquerent; & p̄mūs studia hęc quotidie magis & magis excitarent. Hac serio noster Leonicensis nec procula uero super astrologis loquitur & lenit. Cauendū autem imprimis ne qua uobis ad fidem itrepant astrologi mentita magnis auctorib; uoluntina perscrubentes; quod est illis cum omni sup̄stitutione cōmune. Nā qm̄ quae p̄ditur ab his ratione confirmari nō possunt; siue ipsi illa ueta credunt; siue credi uolūt ab aliis liberos huiuscemodi fabularum uiris clarissimis & antiquissimis inscribūtur & fidem errori suo de fictis auctorib; aucupantur. Ex hoc genere liber de p̄prietatib; elemētōy in quo de magnis agitur cōiūctiōib; & de secretis ad Alexīdrū quos tribuit Aristō. nulla culpa boni philosophi nullo demerito; sicut libros Platōis de uacca magi circūferūt; & quos uocāt institutionū execrabilibus sōmnis figmētisq; relectos & a Platōe nō minus aliēos q̄ ista sint medicabula a Platōis p̄cul & p̄bitate & lapsa. Sic oēs heretici gnōdūci nūc upati Zoroastri libros ostētabāt; q̄o heresim

Marcellus.

Politianus
Nico. leonic.

Liber de p̄prietatib; elemētōy; de secretis; de lece; de fallo Arist.; a/cribuntur.

suā de Zoroastri antiquitate uenerabilē facerēt: quos nouos & comētitios eē nō Zo-
 roastri Porphyrius multis argumētātibō demōstrauit: falli sūt facile possūt & ex
 cūseri phāc mēdacia si q̄ sunt humanorū litterarū rudiores. q̄q̄ aliq̄n docti. cū p̄
 illas maxie & phrasim & idōlē stati auctorū cognoscentes adulterina a legitimis dis-
 scernamus. q̄q̄ a strolorū n̄sō & que nūc i m̄ito artū sup̄stitionisq̄ signmēta sic
 abhorrent ab oī similitudinē ueni ut cuius e medio etiā pateat. Quis enī adducatur
 ut Ouidiū de uetula Ouidiū credat: i quo de magnis etiā cōiunctionibō & xp̄iana
 lege mirabilia p̄nunciātur: adeo ut Rogerius Bacon magnus astrologie patronus
 nullius libentius scriptoris testimoniis utatur: nisi forte p̄erat Arsephius q̄ oīno se-
 creta alia prodit innumera. Quale illud inspocto nō a strol sed lotio posse hoīs & ui-
 rā & ingeniū & cōditiones: deniq̄ oīs ad unū p̄ognoī. Sic magnā quoq̄ ille sūt
 dē ethico philosopho cuius liber de cosmographiā trāslatus dicitur ab Hieronymo
 Est sūt lectio adeo deridicula ut nulla magis: sed frequēter citata a Rogero nostro
 i epistola ad Clementē ita ut lere adducar cōpositū ab eo libellū quēdā cui titulus
 de errore studētiū theologie: quo s̄primis uolūne error is aculatur q̄ theologi no-
 stri mystica religionis magis ex Aristo. catenisq̄ philosophis cōfirmēt q̄ ex auctori-
 bō quos nō nosauimus: ethico. Arsephio. Ouidio de uetula poetisq̄ similibō. Pre-
 scribitur uero i liber Alberto sed mēdaciūssime cū nunq̄ i theologicis suis scriptis hāc
 ille lōna memotauerit: sed merito ad Baconē uidetur referēdus: cuius alia scripta
 i ea eū fuisse snia facile declarant illos: semp̄ auctorū testimoniis oraculisq̄ p̄ferē-
 tia. Quibō si potuit credere. nihil magis si credere potuit etiā a strolorū. Ita uero sup̄
 finitiū hoc genus hoīum fronte p̄uenerūt: ut ēr sub aquatis Thomae titulo libros
 eirū lērit de necromāticis imaginibō ut iā minus mirādū q̄ nescio quos Ptolomaei
 de snialis. sed & ad Aristonē a strolorū singār libros quos Pto. n unq̄ scripsit: qua
 temeritate uel ignorātia Eboracēsis etiā cunā dā opusculū multi referūt ad Albertū
 cōmemorāt: Hippocratis libros de p̄nositicis agritudinū ex sydey. cursū: quos pu-
 to ignorabat Hippocrates eū p̄nositicos libros scripsit a Galeno expositos & tota
 gracia celebratos: aut si nouerat. quali tamē secretiora seposuit puris & rite inician-
 dis cōiōda. Prater eo que sup̄ pluuīs sup̄ q̄ōnibō Alchundus & alii pithagorae &
 Aristoteleā cōmemorāt: & q̄ liber scribitur Aristo. de regimibō: ita loquūtur ip̄i
 celestibō. q̄ utinā ad scōs ēr utros plana nō renuissēt & libri cuiusdā de excitatōibō
 itēp̄e diuū Hieronimū nō leuissent: q̄q̄ si angelos itamarūt facile possunt hoīs
 dū & hāc q̄dē delina ab Adā. angelo: illa a Salomonis: alia a Thobae custode tra-
 dita dicit: sed ad astrologos reuertamur omīssis magis ad quos quali cōfines. error
 nis cōmanio nos deduxit. Aristo. quid de hoc hoīum genere lentiret uno uerbo
 monstrauit qui in problematis cum mīmo & p̄stigiatore astrologum deputauit.
 At dices si nihil tale isti philosophi scripserunt: qua tamen ea scripserunt. fuere phi-
 losophi: Qualis Albumasar: Ptolemæus: Haly: Abenzaged: Iulius Firmicus:
 Ianuiceti alii: tum latini: tum graeci barbaraque auctores astrologie: uiri &
 doctrina & ingenio p̄stantissimi. Tu uir me opportune admonuisti ne id

solū dicere aduersus te neglectā a philosophis astrologiā: Sed & quonq; eā etiam scripsissent: aut nihil aut male philosophatos. Quare relinqte nobis si dūs placet & Pitagoram: & Platonē: & Aristotē: & uestros uobis habeatis Acomaras: Alchabinos: Auenazras: Abentageles. Qui oēs quantū affuerunt a philosophico ingenio palā demonstrabitur: cū accedere illos fabulosissimis rebo & asseuerare q uae nullā habeat rōnem: & pugnātia dicere: & seipos euentere palā ostendemus: quae diuersissima a philosopho sunt: cuius maxie peritū nihil credere: nihil affirmare: qd uel euidētis uel rōne demonstrari nō possit. Sed age dicamus hic & aliqd unde cōflet auctores astrologie aut pag: aut male philosophatos. Porro Ptol. p̄cipie alioq; facile concedet. Est. n. doct̄issimus astrologor: & quod attinet ad mathematica uir ingeniosissimus. Quod aut̄ ad genethliacos quēadmodū dici solet optimus mathematicus. Is igitur quo iudicio philosophicas res tractauerit: & f. p̄missis magnae cōpōnis quas uocat Almagestū: & i libris apotelesmatō satis fiducias. Exordis. n. libros mathematicos partitur philosophiā cōtemplatiuē ex Aristō. Inā in tria genera: theologici: naturale & mathematicū: tū rōnem partitōis exponēs oīa inq; quae sūt ex tribo cōstant materia: forma: & motu: quae separari ab suis cogitatōe qdē possūt: re ac nō possūt. ab his igitur tribo tria illa genera philosophiae ducūtur: a motu theologici: cū primi motus causa nō aliud sit q̄ deus: a mathenia physicū: a forma mathematicū. Hac ē Ptol. Inā in qua tot esse ap̄d bonos philosophos errata quot uerba nemo paulo doctior dubitauerit: neq; n. oīa ex illis tribo. Qd̄ si oīa dū dicit naturalia res intelligit: quomōdō circa has uerfabitur ipsa philosophia in tria illa deinde genera diuisa: physicū diuinū: & mathematicū: Sed neq; ex naturalib; qdē constat ex motu quāq; nō fiat: nec p̄maneat sine motu: sed demus ei hāc ueniā loquendi. Arist. ip̄e quē pbat quō ei dabit a motu oriri genus theologici: Cū & ip̄e deus q̄genus primi motus auctor & cā nō a theologo sed a philosopho suēstigeretur. Reliq; etiā aut falsa aut quae facile uideas ab hōe plāta pag: p̄to gnarorq; philosophat. In uero ex libris apoteles. quos uocat q̄driparatos insigniores errores & magis euidētes cū & lunā hūiditōe credit: q̄a hūidus uapor a terra ad eā reliq; astris terra p̄cimi oē alcēdat: & eadē rōne andū saturnū: q̄a ab his uaporib; magis elōgetur: eūdē uero & frigidū eē q̄a sit p̄cul a calore solis: nouē tēpatū q̄ster gelidū saturnū & seruidū marē medius collocet: atq; alia hoc genus multa de syde: p̄prietatibus quae exhibabūt philosophi potius q̄ cōfutabūt. Et q̄q; magistri errorem crudelēos arabs enarrator conetur i sensū aliū Ptol. uerba trāsferre: ip̄e tamē defendi uel excusari se Ptolemaeus nō patitur. q̄ adeo hāc asserit affirmat & sapius iterat: ut de sensu eius dubitatio nulla relinquantur. Tu uero ex uno hoc disce oēs & ex oprimo indicatōe. Primus scilicet a Ptol. habetur Albumazaris nec philosophus fuit nec dialecticus: & i mathematicis ip̄eritus. erat. n. grāmatices artis p̄fessor: & a scribendis historis ut narrat Auenrodan ad astrologiā se conuertit: in qua etiam sua p̄fessione q̄ esset uerus uel hinc cognoskas q̄ Ptolemaum astrologum ex aegypti regibus putat fuisse qui Alexandro successerit: quasi inter hos & illū non plus q̄ngentis enā

Qualis Ptol.
in libris.

Snia Ptol.

Cōtra Ptol.

Cōtra eūdē.

Qualis Albu
zaris.

annis intercesserit: cū reges Ptolemasi ante xpm per quadringentos ānos floruerit Ptolemaus astrologus sub Adriano scripserit & Antonino, uide mirū regū altissima rum indagatores & obseruatores fidelē qui in re tā aperta tāta sit ingenij uel somnolenta uel tarditate. Idem in astrologici rebus quantum errauerit q̄ apertis cōfessisq; mendacis insititit quasi ueris: postea declarabimus. Quid memorē Martenū & in rudimētis arithmetica sic allucinantem: ut scribat: quid decernat Mercurius: cū in nocturna genitura cali mediū occupauerit q̄si a sole Mercurius plus quadraginta aut circiter partito abesse unq; possit: aut a cali medio sol per noctem plus septuaginta semper nō abſit. Mitto alia multa in quib; cum semper multa loquentia: exiguū semper sapientia: hoſem deprehendes. Id Mallum nisi esset poeta bone deus: quo ritu p̄loqueremur: qui celestes illas quas lingit imagies pauca stel lis inchoatas potius dicit q̄ absolutas: ne plurib; sibi ignib; accensis incendio mōdus flagraret. Ad iuniores nō deſeōdo hoſes plebeios & idiotas ad quos quasi ad iustos possessores tota ſere proſeſſio deuoluta est. Est Bonatus inter eos prima auctoritas. Is non ignarus modo est philoſophū: sed fuit plane atq; delirus. Lege eius primum librum de iudiciis in quo super opere ip̄e permittitur. Mentior nisi Helleboro dignū hoſem iudicaueris. Struit ubi deſipit minus rōnes quas d̄s quib; astrologiā p̄bet esse uerā: illas qd dicit fallas: imo supra q̄ dici poſſit pueriles atque ridiculas: Quis uero putat efficacissimam illa est quadriuiū deſtrui si astrologia tollat. Esse enī unā ex quatuor artib; mathematicis: uide ut nescit enī quid sit hoc ip̄m qd p̄fitetur. Astrologia. n. hac diuinatrix quā cōſutamur trā dīlat ab ea quæ mathematicis ānumeratur quātum a tenebris lux: quātū ueritas diſtat a mendacio. Et hæc quidē quæ futuroꝝ p̄dictionem uſurpat ſi prior illa ueritq; tollatur ſtare non p̄t: at non teneat ratio ut diuinatrice ſublata: mathematica quoq; illa auſeratur: quod adeo est perſpicuū uel his qui prima harū artū attingerit elementa: ut pluri bus hoc declarare ſuperfluum ſit. Ptolemaus ip̄e in poemis apoteleſmatō poſtq; de duplici dicit aſtronomia: tamē ad priorē & mathematicā referens ſermonē ita iqt. το μὲν πρῶτον: & quæ ſequuntur

Quod ſi forte quibuſdam ſter dum bonis iudiciis nō diſplicuit iſta p̄ſeſſio: nō ſtatim tamen eſt bonū qd bonus & aliq; nō improbauerit: qm̄ & boni nō ſemp uſq; quaq; boni & docti progatiū: obus numeris pauca cōſequentur. & ſi dicendū ē aliqd τῶ ἀποδοξῶν: nō oēs docti philoſophi: philoſophi ſemp ſūt. Sed illud etiā opus meminisse eē ueritates q̄ſdam q̄b; nobis libido aliq; reſeētatur: eē q̄b; nulla i prio genere oīa quæ ſūt de moribus & theologica multa cōtinetur: ſi altero maxia p̄ quæ de phyſicis rebo & mathematicis eſt. porro hanc ueritatem quam nos tractamus de uanitate aſtologie ad primū genus ſpectare manifeſtum eſt: quoniam innatum homini curioſitatis inſitum illi repugnat: quod cum ſit inter omnia potentiſſimum cum ſit homini proprium quatenus hō eſt: efficit iterdū ut plures huic ueritati uel inueſtigādx non uacent: uel ſuente ſit nō libēter accedat. Et quādamodū multi poſt tractatas philoſopho

a duerfus au arina euidentiſſimas ton es opibo tamen inhiant cumolandi: ſic pler
 naq; poſtq; es coliterit uera oino eſſe poſſe quæ aſtologi dicūt: ſab aſtologis tamē
 inata cunofitas agre ſe diuellit: & ſi tey: auidi noua: etiā fabulas audimus liberer
 ita cunofū futuroy & mēnentes in illis aſtologos cū uoluptate ſentimus. Accedit q
 nos ſemp inſatuat nimis amor noſtri q quæcūq; attinent ad nos pſpera uel aduer
 ſa facile ſpernit: facile timet & ad ea quærenda etiā ubi inueniri ſcimus nō poſſe ea
 ca tamē ideniē cupiditate ſollicitat. Quid q; uulgato hoc diuturno cōſenſu pte
 iudicatū quaſi multi exiſtimāt etiā oino eē aliqd aſtologiā: nec illud eis unq; ue
 nit in mentē ut iroſpicerēt: q; nā ſū dus hunc rei: aut q; ſolidū firmamentū ſub eſſet
 Quare quocūq; ſere illa uanitas tenuit: ſuenes aut pag; fuiſſe philoſophos aut cer
 te pag; aſtologos: quoy; altero ne uideſtur altero ne iudicetur erroneſ eoy; effici ſit.
 Deniq; guſtata forte potuit placuiſſe q; buſſā: potata uero philoſophi palato niſq;
 ſanſſicit. Habet. n. i fronte aliqd qd allicit: qd magnū: qd uerifiſſimile qd utile u
 deatur: ſed ubi altius introſpexeris falſa: incerta: fabuloſa: noīa uides: aut nullus aut
 debiliſſimis q; buſſā cōieſturis nata: de quibo poſtea libris ſequētib; abū dante la
 teq; diſſeremus. Veq; illud forte & aliq; ſeſſerit: q; cū ſint aliquoy; & philoſopho
 rum & aſtologoy; affinia noīa potens exiſtimari eodē fuiſſe q; & philoſophica &
 aſtologica cōſcripſerint. En. n. Albumaſar apd̄ philoſophos ē itē apud aſtologos
 ſed quāq; hac noīa lanuus ſermo cōfuderit: apd̄ arabes tamē diuerſa diſcoſuntur.
 nā q; philoſophus ē Abumaſar: q; aut aſtologus Aboſar apellatur. Scripſit etiā
 Abubaber de natalib; ſidictionib;: & eodē noīe alius philoſophica ſepueq; libū
 quo q; ſq; pacto p ſe philoſophus euadat: quem ſno ſupiore ex hebreo uertimus i la
 tinū: Sed ille Alraſbi: hic uero Tripſis huius: Eadē in plentiſq; affinitas noſum q; q;
 & tēpoy; & pſeſſionū magna diſſenſio: Et de philoſophis qdē ſaris: Trāſſeamus ad
 pphetas: hoc ē ad ueteris & nouæ legis oracula ab Elaia exordū facientes. Inſpi
 tur cū babiloniā apud quos hac ſecta maxime uiguit: unde aſtologi etiā chaldei
 dicebātur: ſutus: exordium minaretur: & Cirū regē Perſay; p ducentum etiā ſnos
 anteq; naſceretur unq; ſū appellatū aduerſus illos dimicātē: tūbis excitaret: ita chal
 deoy; ciuitatē deſolandā alloq; tur. Stent nūc & ſaluē te augures cali q; cōtēplabā
 tur lydera & ſupputabāt mēſes ut ānuſtarēt euentura tibi. Ecce factū ſūt q; ſi ſtipula
 ignis cōbuſſit eos: nec libera bāt aiām ſuā de manu ſlāmæ: & ante hac ſaucis iter
 ſectis de hac celeſtū obſeruatōe eos ita taxauerat lapia hac & ſcīa tua decipiet te
 ueniet ſup te malū & neſcīs ortū eius: & irruet ſup te calamitas quā nō potens ex
 piare. In q; uerbis ppheta diuinus duplicē aſtologica; temeritatē acculat. quay;
 altera ē putare ſe ex celo poſſe futura ſpiderē: altera cū ſint ſuiſa uel depellere ma
 la uel bona cōſtituare. Veniet igitur inq; malū cuius neſcīs ortū: hoc ē q; tibi nec
 mars: nec ſaturni frigida ſtella ſignificauerit: Tū nec irruentē calamitatē poteris
 expiare: hoc ē horay; electōib; & aſtologicis imaginibus aut ſupſtitioſis alius ma
 chinamētis a te ppellere. Dignū ā ſt aduerſiōe cōſuran p hac rēſpōſiōes eorum
 qui chaldei panter eſſe uolunt & chriſtiani. Solū enim dicere non ſimpliciter

Affinitate no
 minus quodſi
 decepoſ.

Liber ab au
 ctore uertus
 in annum ex
 hebreo.
 Teſtimonia
 pphetarum.

damnari a sanctis & prophetis astronomis. Sed quatenus solū aut uita aut uirtutes referunt ad cælū: aut rerū humanarū euenta sacrali necessitate deuincūt: quare cum hos errores boni etiā astrologi cōlutent: nō astrologia sciam: sed astrologorū quorū dā errata illos abhominari. Dicant igitur mihi & Petrus alliacensis & quicūq; hac se defensione defendunt: an ad mores spectaret q̄ Assyris bellū tex perlarum inferret: Et iam si ad mores nō attinet: cur uidetū tamen a sumis astrologis id non posse propheta existimauerit: Q̄ si i eo etiā erroret fuissent: ut quæ essent futura ne cessario uentura putarent: nō eis obiceretur uenturā calamitatē per eos non expiādam: quā nec expiari posse ipsi tamen sperarent: qui necessario euenturam illā ut oia existimarent. Sed nec ullo recto iudicio bone artes dānantur: q̄ mali quidam eis abutuntur. Alioq; damnāda erat scriptis sacrarū lectio literarū: unde tot hereses: tot suas insanias indocti quidā superbicū cōfirmarūt. Dānāda nē philosophia: quoniā hic philosophus a sam mortale: ille unicā dicat in oibus: Alii negent uide: re deū hostibus: alii ullā oīno esse religionem. At euerteret hac rōne oia bona cum nihil sit adeo bonū quo abuti natura hostum nō possit. Quare qui ita se defendunt iudiciū ecclesiarū: quod cōtēnere erubescunt: oblique interī grauiter calumniantur. Sed cogi oīno possunt ut uel repudiare illam uanitatē uel a maioribus suis hoc ē edefixi ducibo deuisare in sinistra nō possint. Nā quacūq; illi ratione astrologia damnauerint: dicant queso iusta ne damnauerint: an inuisita dicere nolunt: si iusta: cur nō cum illis uos quoq; eā panter dānatis: Sed damnamus iquit & nos illos errores ppter quos illis astrologia displicuit. At ego illud quero cur non ppter eosdem illa displicet uobis: Nā interdixere illos a astrologia nō quadārenus sed oīno oēm psequi: abhominari palā est: & mox ostendemus. Vos factū cōtendatis propter quosdā errores: esto: sed illud respōdete: an recto iudicio ppter illos errores tota abdicatur: si recto: cur nō idem facitis uos imo quam damnauerūt uos approbatis: quā insectari sunt defenditis: quā interdixere disseminatis: quā sciri noluit publice doceri. An quod inquit Alliacensis crescenti hieci potuit obesse: ideoq; primi eam doctores na scntis ecclesiarū sunt persecuti: nūc a dulta non nocet imo prodest etiam & uehementer. At qui hoc postea confutabitur: nā pestiferam illā ut olim ita nunc etiā esse palam demonstrabimus: quod ipsa etiam nunc experientia demonstrat: sed nec erat illa damnanda: sed eius abusus. Cur igitur philosophiam quē nō damnabāt: sed impietatē quorū dā philosophorū: nō autē panter astrologos sed ipsam astrologia: Vtique quoniā in philosophia si quid erratur pfectioris est uitii: si astrologia ipsa professio uitium. Quorū auctoritatē una cū rōne etiā nos secuti aduersus impios disputantes: nō philosophiam sed philosophorū errata confutauimus. Hic autē nō astrologos sed astrologia: quoniā ipsa astrologia error est. Sed redeamus ad testimonia prophetarū. Deus p̄ Moſen ita loquitur nobis. Gentes augures & diuinos audiunt: ita aut a domino deo aliter es institutus. pro eo aut q̄ nos legimus augures i hebreo est mihonen p quos Achinas maximus doctoe hebraorū eos ait intelligi: qui tempora putant & felices: horas ac infelices obseruant: deturaf

enim dictio illa ab quod horam significat: Hieronymus augures transtulit. Sed & apud Elaiam astrologos augures uidimus nuncupari. Neque. n. nomen astrologoy: usq; in sacris litteris. Nam & ipsa habet uarias locutiones: & uarias uarijs temporibus superstitio ista appellationes sortita est. Olim. n. chaldei & genethliaci. Augustini tēpono mathematici & planetarii. nūca strologi passim uocantur. Quod autem Hieronymus & eo loco & alibi plerūq; transtulit diuinos in hebreo est *chisem*: quod Auenazra ipse. q; astrologus: ait. hoc est qui dem cōmune oibus diuinantib: sed p̄p̄riū magis nomē astrologoy: Hieremia d. lud quis ignorat? A signis celi nolite timere quæ gentes timēt. Quid igitur homo xp̄ianus astrologorum iudicijs uel gaudet uel tristatur a quib: nihil sperandum Elaias: Hieremias nihil timendū: imo per utrūq; diuina nobis ueritas affirmat: cū totū hoc qd̄ p̄sintur scit inquit Ambrosius quare absurdū: cū quæ pollicent sint impossibilia. Vnde celi dominator apud Iob. Nunqd̄ nōlli ordinem celi & ponis rationem eius in terra: & infra. Quis enarrabit caloy: rōnem? Duplex. n. error astrologoy: aliter q; multa celo subiciunt quæ inde nō dependent: aliter q; quæ etiā efficiunt celum: unde tamē ab eis: ut putant p̄uideri nō possunt: quod allata i mediū apud Iob uerba nobis ostendūt. Et cū doctores ecclesiæ utrunque pariter resellant quomō dici p̄t̄ id eos tm̄ non p̄bare qd̄ libertatē tollat arbitriū: aut sati necessitatem inducat. Augustini ratio illa de geminis nōne eo tendit ut oēm tollat ab eis p̄scientiam futuroy: Idem in Enchiridion nōne ipsam solam tempoy: obseruationē: ut hac fausta illa infausta putemus ad magnū dixit pertinere peccatū? Cū tamen in hac horay: diey:q; electione libertatē potius nostrā exerceamus q̄ auferamus. Sed ita est certe displicebat eis undiq; astrologia licet ea maxime parte qua religio/nem & mores calo subiciebat. hac eē execrabātur ubiq; cōfutebāt: hac impuā arbitrabātur ubiq; uanā: hic blasphemus ubiq; superstitiosam: hic abhorrabilem: ubiq; ridiculā. Quare Augustinus in libro de doctrina xp̄iana ad positioem dixit superstitionē pertinere eos qui genethliaci dicuntur: nō solū qa actioes nostras: sed quia & actionū euentus a stellis putent procedere: & in libro cōfessionū de planetarijs loquitur: hoc est astrologis quos xp̄iana inquit & uera pietas expellit & damnat: & illud Moyses exponens: Posita sydera in signa & tēpora: nō signa inquit dicit quæ obseruare uanitas est: sed uitæ uibus necessaria: qualia nauitæ: agricolæ: & id genus artifices obseruant. Eodem loco Basilis eam occupantissimam esse dixit uanitatē: Ambrosius in untem & impossibilem: Theodorcus a philosophis etiam confutatam: Chrysostomus uanā: falsā: ridiculam. Legamus Bardehanem: Ense/ laum: Didymum: Apollinarem: Tertulianum & innumeris alios plures etiā apofiblicos utros: & quid plura uidemus hebreos hereticos gentes eadem genus hominum hoc censoria uirgula prosequuntur. Quo factum ut miraretur Augustinus cū redarguentia hac astrologos testimonia tali celebritate in ecclesijs legerentur plena tamen esse conuenticula nostris hominibus: qui tempora rerum agendarum acciperent a mathematicis. Idem cum super psalmo tertio: & sexagesimo ad populum

Auenazra:
Hieremias.

Ambrosius.
Iob.

Testimonia
Augustini.

Basilis
Ambrosius
Theodoreth.
Chrysosto.
Bardelanes.
Eulæus.
Didymus
Appollinaris.
Tertulianus.

concionaretur mathematicum pduxit poenitentem qui plesioni. s. renunciauerat nō aliter q̄ si aut iudeus aut ethnicus aliquis regenerationis lauacrum accepisset: q̄ pulchre idem interpretans Ioannē insanx nostrx nos admonet qui ad astrologos liberi intramus ut exeamus serui: & mendacis emptis libertatē illis nostram rogamus. In libro uero de natura demonū ait expresse nemini licere post christū geniturā alicuius de celo interpretari. Hieronymus ex opprobriis aegypti hoc est reliquius idolatriæ esse ait requirere stellatum curius & futurorū ex eis euentā rimari. Seuerianus in libro quem de septē artibus quoniā falso qualis Castiodori citat Rogerius postq̄ de uera dixit astronomia: Tum ea inq̄ quæ ardent ad p̄sēda futura ita debere nesciri ut nec scripta esse uideātur: sunt. n. fidei nostræ sine dubitatione contraria. Hæc ille ad uerbū. Quod si q̄s tantorū horū & tā p̄cellentū sententia nihil

Hieronymus
Seuerianus :

Detestatio a/
strologiæ pec
defrastra de/
creta.

Alexāder .iiii.
Synodus
Martini
Gregorius.
Concilū To
letanum
Augustinus .

mouet detereat saltē pontificalis auctoritas quæ istā p̄lesionē ita nostris horibus interdicit: ut Alexander tertius p̄bōfex maximus sacerdotē nescio quē integro anno a ministerio altaris uoluerit abstinere: q̄ per astrolabū cuiusdā ecclesiæ furto i. uestigando aliqd̄ eēt perscrutatus: quāq̄ ut idē p̄bōfex testatur nullā ibi aut magi cam aut aliā superstitionē admisisset. In Martini pontificis synodo scriptum: non uere xpianos aut lunæ cursus: aut stellarū: aut inanem signorū fallaciam pro domo facienda uel faciendis cōiugijs obseruare. sed & sub nomine et aruspiciū astrologus decreto Gregorii iunioris anathema p̄nunciatur. & in concilio Toletano: Si ipse p̄biter aut diaconus fuerit in monasteriis relegatur sceleris ibi penas perpetua illa detentione datus. Solent. n. ut docet Augustinus i libro de natura demonū sub aruspiciū nomine apud nostros designari: qui dies & horas in agēdis negocijs operibusq̄ custodiūt. ubi notari illa maxime uideretur pars astrologiæ quæ ē de electio nibus. Quis iam igitur audeat hō xpianus (cunctis. n. nunc mihi sermo): astrologiā tuæ sequi extollere: a lege p̄bitā: a p̄phetis dānatam: a sanctis irifam: a ponti ficeo & sacrosanctis synodis interdictā. Quod si mihi opponas Albertū theologū p̄stantissimū fautorē tamē astrologorū: admonebo te primū multa referri i Alber tum quæ Alberti nō sunt: quod & supra tetigimus. Tū si mihi forte obieceris liby de licitis & illicitis i quo tenet quē magos: astronomicos aut p̄bat auctores: ut p̄o debo existimari quē a multis esse illud opus Alberti: sed nec ipm Albertū nec libri inscriptionē ulq̄ quaq̄ hoc significare cū auctor ipse quonq̄ demō fuerit nomē suū cōsulto & ex p̄fesso dissimulauit: q̄ in eo multa legūtur indigna homine docto: & bono christiano: qualia illa sunt: imagines fieri posse quibō etiā nō unus hō: sed una etiā ciuitas tota uel infelix fiat uel infortunata: tū non esse magicos libros abici endos qui ecclesiæ utiles futuri aliquādo sint. Est. n. hoc plane aduersum iudicio ipsius ecclesiæ: quæ illos ubi locorū fuerint inuenti: uari tubet & p̄torfus exterminari. Nam qua ratione utile erit seruare integros libros quos utilissimū erat nunquā esse cōscriptos: Quæ utique aut nō scripsit Albertus: aut si scripsit dicendū ē cū apostolo: in aliis laudo: in hoc nō laudo: sed sicut inuidiæ est querere in magnis uitis po nius quā damnes q̄ q̄ extollas: ita insanie sicubi defecerunt nō potius dānare uelle

quod imitari. Laudabo ego in Petro Aliacen. studium litterarum: experientiam rerum: multiplicem lectionem: & quod scite atque subtiliter theologica quaedam scripserit & tractauerit. quod uero altero opusculo astrologiam historiae: altero theologiae conciliare uel uentis: ut tibi uerum hic praerone probaret: plane non laudo. sed dano: & reor: atque detestor: cum tuen praerone nullam possumus aut magis falsam: aut religioni magis aduersam: de qua te quonia in sequentibus libris late differemus nihil ultra hoc loco dicendum: tibi enim etiam suis fautoribus testatam abunde relinquemus: esse illud libellos & inimicos religioni & tot erratis historicis & astrologicis plenos ut dici non solum illud possit: si uis errorem tollere: tolle librum. Diximus de philosophis & de prophetis: restant leges civiles: hoc est ceteras ac prudentium iusta atque iudicia: quorum finis potissimum consulere utilitati: quibus hominum uita bene beateque transigatur: quae cum inter omnia bonis maxime artibus adsuetur: noxiis praerubetur: summo studio curauerunt: ut illae quidem abundaret: haec nulla (quantum fieri poterat) essent in utilitatibus: Quod ut consequerentur illarum professoribus praemia honores decreuerunt: Harum autem publicas ignominias & supplicia tanto grauiora: quanto noxias magis artes illas existimarunt. Ibi igitur de astrologis quod putauerit nemo nescit: qui leges iustitiani Caesaris codices legerit: in quibus ars mathematicorum: (sic enim se uocabant astrologi) ut abhominabilis interdicitur: mandante imperatore ne quis mathematicum consulat: sed omnibus sileat praerpetuo curiositas iudicandi. Si quis autem mathematicum consuluerit capitis eius (quod est summum supplicium) praerena denuncietur: quod praerfecto non statuisset sapientissimus imperator tot & sapientum usus & legibus & iudicio: nisi non solum uita inuicem: sed perniciosa hominibus ista praerprofessionem experientia demonstrasset. Ipse felicissimus iustitianus ita hoc hominum genus horrebat: ut si quis in eius comitatu deprehenderetur mathematicus: summis ad euleum uelque tormentis: temeritatis suae lueret penas. Tum postremo de hac loquens super summone pronunciat imperator eiusdem esse culpaer affines: & qui docent ista & qui addiscunt. Ante Iustitianum etiam nonne legimus saepe expulsos urbe roma omnes mathematicos: quod in calce istarum disputationum a parte demonstrabimus. Quod si omnis ratio recta: uel prudentia regitur: uel philosophia perficitur: uel diuini splendoris radiis illuminatur erit praerfecto astrologia omni recto iudicio praerpurgata: quam & praerentissimi legum lateces exterminarunt: & doctissimi philosophorum consularerunt: & uiri diuini atque sanctissimi abominati sunt.

Testimonia
iuris euilis.

Iustitianus.

Conclusio
libri huius.

Disputationum Ioannis picci Miradulae aduersus astrologos libri primi finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVER,
SVS ASTROLOGOS LIBER SECVNDVS.

Caput primū Incertā esse artē istā iudicio etiā principū illius.

Ed ne sola auctoritate pugnemus demonstrabimus toto hoc ope certis rōnabo reiectā iure a sanctis istam superstitionē: quā religioni maxime aduersaretur: utiliter legibo in: **f** terdictis: quā uitae inutilis sit: imo noceat & pueremeter rationabiliter a philolophis cōfutatā: ut quā fallam incertāq; cognoscerent. Et quāq; inde uidebatur excediendū ut fallā demonstraretur quā statim inutilis etiā redderetur. Aliter tamen sciendū putauit ut. s. priuāq; de eius falsitate disputa, rem: ostenderem amatoribus astrologorum etiā si esset talis ista professio quales ipsi eam faciunt & affirmant: nullum exteriori homini ab ea cōmodum provenire: interiori autem non solum maxima detrimenta: sed etiam exitialia: quod priuāq; agrediamur: p̄fari quaedam oportet ex quibus intelligamus quārum suā professioni summi ipsi astrologorum principes tribuant. Ptol. igitur in primo apotelesmāron postquā iudicia astrologorum saepe esse mendacia dixit uitio praedicentis. tamen haec ita subiicit ad uerbum quae nos uolumus transferre: quare male habentur in translatione cōmuni: & peius in translatione Auenrodan. & ab eo male exponuntur: sed cum fideliter erunt translata expōne non idigebunt. Vex: illud tum liquet etiā si quis disciplinas istas uestigis rite quantum fieri possit indagauerit necesse eē tamē ut is et q̄ sapissime offendat: non ualet ob illa quae supra diximus: sed uel ob ipsam potius rei naturam: uel quoniam maior est nostra imbecillitas: q̄ ut tantae professionis magnitudinī pares simus. Et enim cum omnis contemplatio quae cūq; in materiae affectionibus uersatur magis uerisimilia caperet: q̄ quicq; pro uero decernat. Tū uero hoc illius maxime p̄prium quae quasi cōfusa ex multis iter se dissimilibus est: atque ex antiquis errantū syderū figuris aspectibusque depēdet. quoniam quae circa rerū euentus obseruata sunt a prisca: ea nos aetati nostrae quoniam quidē ad eundē modū se res habet accommodamus. Ceterū quis non uidet euenire illud possetur figurae ipse atque aspectus magis minusue inter se similes sunt longis temporum antactibus: ut autē concordia profus eadem cunctos: quae in caelo sunt: p̄fertim si terram quoq; adiunxeris reuertatur: ne sperandam quidem uideret nisi quae forsitan in aniter gloriose se iacet in comprehendendis cognoscendisq; rebus: quae uel comprehendi sua pte natura penitus nequeunt: uel eo certe spacio temporis: quē sit hominis modo sensibus indultum. Quo sit ut dissimilibus propolitis exemplis et quāndocumq; in p̄cāis aberretur. Atque in his aspiciendis quae circa ambietem nos rerum naturam proueniunt. Nihil praeterea est arduum: in ipsi autem geniturae atque in priuatis omnino singulorum collati cōbō: nec paruae nec leues incidūt cau: sae quibus sui cuique mores conciliantur. Nam & feminum differentiae plurimum

ualeant ad generis proprietatem: quando etiã si idem corpus ambiens idemq; finitot sit: plurimum tamen momenti habet unumquodq; feminum ad uniuersalem figuræ peculiaris informationem: puta in homine, equo, & aliis. Afferunt & loca generationis non minimum discriminis. Nam si genus idem feminis: ut uidelicet humanum (statuq; idem fuerit ambientis omnia corporis: plurimum tamen ex regionum diuersitate corporibus animisq; distant qui gignuntur: plurimum quoq; interest ad uitæ actus uariandos etiã si cetera paria sint: quibus quisq; cibis, aut quibus utatur moribus: quod nisi unumquodq; horum intra ambientis corporis causam contineatur (quod uim, s. hanc habet potissimam) ut illis spis quilibet talia sint, pars aliqua sit causa: quod contra eum sit plurimum habere omnino possunt. In quo hesitent hi qui se omnia posse opinantur: quãuis non eadem plane sint: ex sola tamen sublimiã corporum motiõne dinoscere. Hæc ibi Ptolemæus qui primo etiã enunciatio alterius libri qui inscribitur tractus uulgo astrologium dicitur de scientia loquens a strologia: ita inquit fieri nequit: ut qui sciens est particulares rerum formas pronunciet: sicuti nec sensus particularem sed generalem quandam sapit sensibilis rei formam: oportetq; tractantem hæc rerum coniectura uti soli aut numine a flatu prædicunt particularia: hæc ille ad uerbum: quãq; aliter & mendosa & deprauata in uulgatis codicibus habeantur. Sed & arabum & hebreorum qui a strologia scribunt: indubitata sententia est: quod cūque stella sua promiserit posse tamen non euenire: & quia materia nõ idonea sit influxui suscipiendo: & quia humana ab arbitrio nostro plurimum dependeat: & quare fatum particulare uniuersalioris fati aduersantis potestate superetur: & quare fato omni potentior: & cetero maior diuina providentia, fieri interdum aliter ordinat q̃ ordinaria celi reuelatio erat effectura: que cum passim sparsa apud astrologos: tam simul omnia leges apud Auenazæ capite primo libri de natiuitatibus.

Caput II Auspicationes quas electiones dicunt inutiles esse: testimonio unius astrologi, ratione, & experientia.

Am hæc si sint uera proferat astrologus quodnam emolumentum ex eius prædictionibus uita consequatur. Respondet fortasse duplex: alterum uerum dicit & horam doceri qua auspiciari actiones nostras debeamus: ut scilicet fiat quod facturi sumus: Alterum cum prædicit quod est futurum, unde illa est utilitas: ut quibus in rebus infelices nos fore cognouerimus illis abstinamus: contra ea aggrediamur: in quibus felicitatem natalitia nobis hora polliceatur, sed age excutiamus utrunque ab eo exordientes quod primo loco proponebatur: Et quoniam nobis cum astrologis disputatio utamur his maxime assumptionibus que apud eos uerissime existimantur. Aut igitur in re quam auspiciato facturus es fauorabile tibi calum natalis constellatione legit, aut aduersum: si aduersum non prodest auspiciatio ex sententia Ptolemæi: quare rem illam infelicitate semper aggredieris, & ab ea semper feliciter abstinerebis: si fauorabile nulla opus horarum electione: sed tua tibi electio sufficit: quoniam tunc felicissime rem illam aggredieris: cum

Auspiciationes inutiles esse.

te ad illam animus inuitabit. Neque enim aliud est esse fortunatum (si fortunatus aliquis est a celo) q̄ um nostram imaginariam famulam rationis ita cælitus moueri: ut his & modis & temporibus unumquodq̄ faciendum suscipimus: quilibet q̄ felicissime uotum perfici possit: quo circa dixit Aristoteles non prodesse fortunato consilium: in ea. f. re in qua eum natura fortunauit: ne forte alio te cõsiliũ distrahæ & abducat q̄ institutus ille animi impetus te uocabat. Mirò q̄ Haly interpretæ Prolemæi frivolum esse ait & inefficacem hanc partem astrologiæ: quæ est de lectõr nibus. Mirò fidem ipsam experientia qua nulla certior nulla constantior: ea enim quotidie facit manifestum eos potissimum in suis rebus agendis parum esse felices qui uanam hanc temporum discretionem obseruant. Contra longe feliciores qui ista superstitione reiecta sola cõsilio & prudentia ductibus utuntur: Quis enim nostra ætate fortunator Francisco Sfortia / qui militari felicitate amplum sibi & florentissimum in subitum para uit impetum: & posteris auctum confirmatumq̄ reliquit. Cui tamen semper omnes astrologi uel odio fuisse uel cõtemptui: ne dum eos in suis rebus aut bellicis aut domesticis consiliarios adhaberet. Quis Zoroastre inter antiquos in astrologia in magicis & in omni superstitione potentior: & tamẽ eum in bello & uicit & occidit Natus nec astrologus utique nec magus. Pompeius diuinatorum responsis plurimam fidem: Cæsar nullam adhibebat: nulli aduersa huic seclis læta q̄ fortuna: Cæsarem Iustinianum exterminatorem ut uidimus astrologorum domi & militia felicitissimum quis ignorat: Contra: Iulianus imperator & christiani nominis inimicus: & omnium superstitionum curiosissimus obserua tor: q̄ breui q̄ infelicitè & uitam amisit pariter: & imperium. Possent ego tamen unum aut alterum etiam astrologos doctos: & mihi familiares asserre nominatum quibus fides istius uanitatis: ad quam. f. uitæ rationem in struerant: uel exiitõ fuit uel detrimento non mediocri: sed nolo homines alioquin bonos infamare: & in re ueritati non admodum necessaria sanctæ amicitia iura uiolare. Sed utinam huic quidem patrimonium non abstulisset nulli patriam & uitam: multos spe uana stolidos & infanos: multos timore miseros non effecisset. Ita mea delicta deus non uidet: ut nullos uidi etiam rerum magis ægenos: quas suis hominibus astrologia p̄ mittit: q̄ qui astrologiæ penitus se deuouerunt: & per eam cæli fauorem in horas singulas aucupantur. Mutauit uir quidam magnus mihi notus uitæ rationem facta ex hoc consilio prioris fortunæ iactura non mediocri: astrologica maxime spe commotus q̄ in noua professione magnas felicitates cælesti fauore esset consecuturus. At uero in ea cum aduersam quotidie magis fortunam experiretur solitus etatè dicere: a Marte se deceptum: nolens illud dicere quod erat uerius: ab astrologia uanitate se deceptum. Idem paulopost obit morte etiam ualde miserabili: quam nec a celo ipse præuiderat. Parabat enim multa & magna moliebatur: ut qui sibi ad huc longos uiuendi lines constituisset. Possent multa hoc genus cõnumerare: sed refugit animus narrationem earum rerum: quæ uix sane lacrimis possum memi

nisse: & quoniam inciderunt in homines amicissimos cōsiderationem exigunt po-
tius a me q̄ reprehensionem. Sed utinam hæc dissimularis nominibus ueterū ami-
corum inuicta redargutio. amicis uiuentibus proficit quos per omnia quæ mihi cum
illis amicis iura intercedunt: per fortunas eorum: per uota felicitatis a dmonitos
& rogatos etiam atque etiam uelim: ne unq̄ in suis rebus uanitatis istius cōsilio se
cōmiserant: habeant eam (si ita libet) quasi poeticam fabulam super qua rideant: lu-
dant: iocentur: pro duce: pro magistra uitæ nō habeant. Sed ubi saluti corpori erit
confulendum medicos consulant: ubi externis prospiciendum prudentiæ & ratio-
nis oculis utantur: quorum utranque diuina nos sapientia docet: quæ & creatum
medicum dicit ab altissimo ad nostram necessitatem: & prudentiam ait homini
esse seruandam ut eruatur a uia mala. De astrologia nihil tale scriptum inuenimus:
cuius professionem ita probauimus esse inutilem: ut illi etiam tñtum tribueremus
quantum astrologi putant tribuendum. Nam cum erit deinde probatum nihil eſ-
ſe habere ueritatis: erit extra omnem controuersiam sufficienter: quod hic probare su-
mus conati. periculossime credi res nostras consilio astrologorū. Quod si quando
ex illorū predictionibus teste usu accidat: non in rationē quæ nulla sit apud eos:
sed in temeritatem casūque esse referendū.

Caput III Non esse utilem astrologiam in discernendo quid sit agendū:
quid fugiendum.

Literam ut supra dicebamus astrologiæ emolumentū fingi potest: ut. I. e. ſi
a rem prosequamur: quæ nos sequi iusserit astrologus: Co. utra ea fuga magis
quæ ille uetat. Quod unq̄ uel superfluum esse uel noxiū ita demonstrauimus
nā quod ille prædicat: aut ad ea atinet quæ sunt corporis: aut quæ externa atque
fortuita. In his igitur quæ sunt corporis si spectant ad ualitudinem quæro astrolo-
gi ne iudicio: iudicium quoque medici pariter consentiat: an ab eo potius sit diuer-
sum: si idem sentit uterque nihil tibi confert astrologus: quod medicus solus præ-
stare non possit: si dissentiunt utri potius quæso putas accedendum. Sane si medi-
cum repudiando astrologo te committas insanix poenas dabis. In agendis rebus
similiter interrogo ne quod astrologia consulti prudentia etiam consulat faciendū.
An hæc sibi iudicia peritus aduerſent. si cōsonū. qd quod itra nos est tam procul:
quaeramus in calor: si dissentiant quis recte: quis rationaliter factū defendat: q̄
in rebo agēdis prudētia relinquatur quæ nihil aliud ē q̄ recta rō reſ: agenday: sed
erūt hæc exēplis dilucidiora. Prædicent igitur astrologus martē tibi hoc ano traxū
cōminari. Excitatus enī bilē ex potestate quæ in annua habet conuersione: quare
utendū frigidis potius & utra rationē aduerſus ardorē martē iſtituendā. hoc ip̄m
qd̄ de celo ip̄e pronunciat: aut ip̄i quoq̄ signa demonstrabūt: quæ a corporis tui del-
pōmbo petūtur q̄busq̄ medicorū nititur cōiectura: aut nō demonstrabūt: si demon-
strabūt hoc tibi erit sans indicis ad præuendā futurā malā ualitudinē si non demon-
strant: rogo recte ne factū putes ut cum nulla erunt indicia bilis exaſtuantis.

Sed locium albitans & crassum: uenatum legnes pulsus: facies pallore deformis: membrorum pigracies: reliqua q; id genus quibus medici pro notis utuntur: nō bulis: sed pituitate dominium indicabūt: tu tamen bilem euacues: quare martem tibi de celo astrologus iuxerit minitantem: quid q; nec prudens tibi astrologus confullet: qui etiā si de Marte illa uere pronunciet: potest naturalis tua temperatura: potest uniuersalis ipfius anni dispositio: potest uite ratio qua diu ufus fueris: ad cōtrariū te uerisse. Denique causam unam uidet astrologus quæ hoc possit efficere: & illā remotam ac uniuersalē. Medicus nō modo ex propnis & propinquis iudicat causis: sed rem ipsam percipit sensu: & quod ex omnium limul causarum complexiōe diffultat ipsa hoc monstrante natura: presentis euidētia tenet. Mitto q; q; etiā astrologorum iudicis fauent: non ita tamen insaniūt: ut minus illa falli medicorum iudicis putent. Proponamus simile exemplum in tractatione rerum exteramarum: ut principi. I. consular mathematicus: ne bellum ineat cum inimicis: quoniā Mars ei parum propitius sit. **Q**uæro utrum quo tempore hoc illi dederit consilium: nulla iusta causa bellandi principi sit: aut si causa bellandi: nulla tamen occasio opportunitasque uincendi. An potius & bellandi iusta causa non desit: & ad uictoriā omnia suppetant instrumenta. Si dederis primum iute non bellabit: sed sola duce prudentia. Si sileat etiā omnino mathematicus: Si secundū nec ipse utiq; astrologus si nō sua inter se abstinendū bello iudicabit: & si abstineat qd erit aliud q̄ sensu & euidētiā ob rationem coniecturamq; relinquere.

Caput III Nō est astrologiā religioni utilem: quod Rogerius bacon & Petrus Alliacensis existimantur

Opio Roge-
bac. & Petri
alliacen.
Pria rō Petri
Secunda.

T si uite inutilis est an religioni utilis fortasse: quod putasse uidetur & Rogerius bacon & Petrus alliacensis: atque hic quidem duplici maxime rōne altera q; ex magnarum quas uocant coniunctorum astrologica supputatione haberi ueritas possit de numero annorum ab adam ad christum: de quibus inter ecclesiasticos codices tanta sit concertatio. Altera q; confirmari prophetarum possint seculari illorum predictionibus astrologica quoq; predictionis testimonium adiciatur. Nam cum omne uerum omni uero sit consonum: necessario uerum astronomica scientia: theologica ueritati esse concordem: quinimo præ omnibus aliis scientiis illi ueluti ancillam dominæ subseruire: cum inuisibilia dei per ea quæ facta sunt uisibilia conspiciantur: nihil sit autem inter illa celo nobil. us. unde illud Dauidicum: Celi enarrant gloriam dei & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Quam ipse opinionem quali opere comprobaturus opusculum scribit per uiginti theorematum: quæ uocat uerba distinctum: in quo plane tot errata quot uerba: titulus est de cōcordia astrologiæ & theologiæ: q̄ nō legerit Paulum exclamantē quæ societas luci cū tenebris: aut quæ participatio xp̄i cū belial: nititur aut in eo opere duo illa efficere quæ dicebamus: ut. I. quæ pphetæ affilii diuinitus p̄dicere celestis etiā cōstellatione ostēdat p̄gnata: nū ut Anoy ab adā ad xp̄m computato ex astrologorum dogmatis inuestigetur. Adhinc alterū huic opusculū de

cōcordia astronomiæ & hystoria: in quo septem a mundi exordio coniunctiōes maximas notās ad illas nititur referre: quæ medijs t̄pibꝫ magna & mirabilia ex hystoria colliguntur: astrologoꝝ hinc dogma cōfirmaturus: qꝫ ex magnis illis cōiunctiōibus: magnas semper in rebus humanis & legum & regnoꝝ fieri uolunt mutatiōes. Et quidē optatē scripsisse illum potius quæ in se laudanda eēt qꝫ cōsuetanda: qm̄ ut ingeniū habens ad litteras amo. & plonā uenerot quā in ecclesia gessit. Sed forte illi etiā rem facturus sum gratam si qd̄ parum caute & uere se p̄sūtutum scripsit ecclesie cū & falsum & noxium proculdubio inueniat: iusta hæc dargutione: q̄rū erit in nobis oblitteret. Duxit aut̄ hōsem alioquin doctum i hunc errorē: ignotā nā potissimum astronomiæ: quā cum post studia theologiæ in quibus in celeberria parisiē si academia se exercuerat: cepisset iam senex paululum degustare: allectus est magnifica illa specie istius artis de maximis differentis: & quæ in primis humana curiositas scire desiderat: & priuē qꝫ eo peruenisset ut infirmaret dogmatis p̄santē da examinatōe deprehenderet: scripsit p̄peratē nimis: duo illa opuscula de quibus factus paulo peritior retractauit: deinde multa in eo libello quē uocat elucidariū: cū tamen in eo multa sint tenebrā: quos oēs libellos si quis legat rudis a astronomiæ tā tomagis mirabitur: quanto minus intelliget. Sed qꝫ uel mediocriter in ea arte p̄ceperit eū potius scriptorē: qꝫ astrologū fuisse iudicabit: & quæcūqꝫ dicit potius lecta ab eo: qꝫ medullitus intellecta. Fere aut̄ quæcūqꝫ scribit ex Rogero Baconē: Abraam iudeo Henrico Madiuen. Albumasareqꝫ: & summa nescio qꝫ Ioannis curusū Britā: ni ad uerbum accipiuntur. Quod ip̄e aut̄ esset a iudico trā: & passus pentus res: a stromonicas: uel hinc p̄tē cognoscat: qꝫ in ip̄o elucidatio quod est eius opus emendatissimū cap. xi. ait fuisse nos cū illa scribebat: anno. i. xp̄i quarto supra miliesimū & quadrageniesimū i ætrea triplicitate futuroꝝqꝫ per ānos adhuc unū & sexagita do: nec. i. super mille & quadringentos quintus & sexagesimus annus ageretur. Tunc igitur futura magnā saturni & iouis coniunctiōe cū ab ætrea ad aqueam triplicitate rem mutatione. Ea uero mutatio p̄ annos fere quadraginta p̄cesserat āno. i. xp̄i quinto & sexagesimo supra mille atqꝫ trecētos: quo tēpore die nona atqꝫ uigesima mensis octobris in septima parte scorpionis saturnus & iuppiter simul fuerunt: & deinceps in aqueis semper signis ad hæc usque tēpota se cōiunxerunt: nosler uero Alliacensis qꝫ per centum fere annos ante conrigerat futurum adhuc p̄stolabatur. Alteram autem utilitatem quam ex a strolōgā idem purauit prouenire de uero: i. annorum numero colligendo abundanter refellimus eo libro quem de uera tēporum supputatione con scripsimus: quā d̄ si iuuaret rem publicam xp̄ianam: hæc parte astrologia non ad eam spectaret quam hic constatamus in futurorum p̄dictione uersantem: sed ad ueram astronomiam quæ una est ex liberalibus disciplinis cuius est tēpota supputare & syderum motus mathematica ratione metiri: sed non hic locus conseruandi eius errores: quod sequentibus libris sumus facturi. Ibi enī qd̄ attinet ad concordia philosophiæ & theologiæ ostendemus quæ a p̄phetis enūciata sūt a celo nec fieri nec significari: atqꝫ ita si uera ēt sit a strolōgia: p̄dictionē

Cā erroris
Alliacen.

Vnde sup̄ferit
sua dogmata
Detegitur
Alliacensis
ignorantia.

Liber de uera
tēporum sup
putatione.

tamē carū rex: ad eam nō pertinere: qui uero quatenus qdē supra naturā sūt eximūt a celo quatenus aut naturale alqd est in eis: & fieri a celo & p̄uideri per celum cōtendūt: hos offendemus nihil dicere: cum dicere aliquid tamen uideantur: itē aut abesse ut p̄phetica oracula per astrologos decreta uniliter cōfirmētur: ut nihil fieri possit ad inūrmā religionē: potētius & efficacius. Tū qui hoc facere sunt conati & mendaces temp̄ esse deprehēlos & impitos astronomiā: tam historica p̄fessione plurimū aberrare. In uniuersum aut nō solum qd ad leges & diuina miracula pertinet: sed ad alias & humanas: rerum mutatiōes quas ex magnis ut dicūt cōiunctiōibus prænunciare multi uoluerūt: ubi eorū uanitatem & fallitatem dogmatis aperniemus: ubi nobis cum Albuma fere auctore illius erroris cum Hiero eius interprete cū Abraam israelita: cū Ioanne oxoniensī ent p̄ ueritate certatio. Alliaccens librum in quo idem facere uoluit de concordia. s. astrologiā & historie narrationis ita a capite rotū reueximus. ut a prima illa quā notat cōiunctiōe ad postremā usq; decurrentes: ubiq; & de caelestibus panter & de terrenis nihil ab eo sanum aut ueritati p̄ximū dictum ostendamus. Neq; unum ex illis septē quas notat cōiunctiōibus quo putat tempore cōtigisse: sed ab ipsa tempore hoc est rerum gestarū enarratione ac uera supputatione magnopere esse diuersam. Sed uideamus & illa quae postea asserat an aliquid faciant uera. s. oia inuicem cōsonare & celos dei gloriā enarrare. Sane illud primū uerissimū est: sed ita erat dei assumendū cū falsa sit astrologia theologice ueritati nō posse cōcordare. Dauidicū testimoniū Paulus apostolus ad caelestes apostolos mentes docet referendū qui gloriā illā dei annunciauerunt: de qua postea scribitur: lex domini immaculata conuertens aīas. Sed & si referatur ad uisibile celū quae ista est consequentia: si cali enarrant gloriā dei laudare ea gloriā dei quae de celo astrologi fabulātur? Sed inuisibilia inq; eius & uirtus atq; diuinitas inuisibilibus intelliguntur: sed a philosopho cuius p̄p̄nū est e cali ordine motu: natura: ad inuisibilem caeli diuinū opificem conscendere Astrologus si ē aliquid calum inuide uidet: & de celo ad terram oculos deflectit: solus philosophus ex uisibilibus inuisibilia speculatur.

Caput V Quā noxia sit astrologia q̄q; pessimera christianae religioni.

Anē iustranti mihi undique omnia & ecclesiae hostes exploranti non uideo unde omnibus pariter plus copias: plus armorum aduersus ueritatem suppedietur: q̄ ex ista p̄fessione. hinc enim ad impietatem: hinc ad malam religionem: hinc ad hereses: hinc ad uanam superstitionem: hinc ad perditos mores irreuocabilemque malitiam: precepta & facillimus lapsus. unde enim se potius aduersus tela religionis armabit impietas q̄ ut diuina miracula quibus omnis potissimum religio confirmatur ad celū pertendat esse referēda? Si martyres mortē conterminantes: si apostolos paucos inopes: indoctos. euāgelicē mundū legi subuenētes obiciat: si ipsos etiam ab inferis homines reuocatos: ut maiora quidem q̄ ut humana: meliora q̄ ut a demōe efficiat. dirimet i eis uirtutē nisi quae solus agnosceret hycena cursus: & caelestis afflatus facere potuerit. q; si q; ducat nō ne hoc erit securi telū

gionis tadicō admoueret si p̄uadet nōne illā exanimare & penitus extirpare. q̄ si dicas non esse hoc artis unū sed p̄fessō: in ipsa sua p̄fessione errantū fatebor ita esse. neque enī hunc ego astrologia errore dicebā. sed facillē esse ab ea lapsū i hūc errore. nec si uera eēt astrologia p̄p̄ea ab hoc mūere delisterē ut ab eo piculo hoīes diueterem q̄ nō nulla ueritas mendacis est cōfirmanda: sed cū sit falsa uulter eius falsitas detegetur: quā si uera putetur possit in mentibō imperitorū tam grauē p̄sistentiā generare. quā q̄ si uideas oīs alicuius artis p̄fessores eadē habere uanitates p̄p̄: abūt ut culpa i arte ipsam uere nō reletatur. Ego uero ex scriptoribō astrologie p̄cipuis neminē legi qui religionē & leges omnes: ut reliquas res humanas cōsiderationibō syderū nō subiciat. Ptolemæus i secundolibro apotelesmatō q̄ apud hanc gentem illud numē apud aliā aliud coleretur non aliūde natū intelligit: q̄ ex uania syderū imaginūq̄ natura populis illis & gentibō ipitante: nec p̄cul ab eo loco graues q̄dam interpres Ptol. miraculū Moscos qui sicco pede cū populo mare rubrum trāsiit factum ait q̄ ille accessum & recessum maris obseruauerit: quasi nō simul in iisdem aq̄s & illius populis hebreorū trāsiit: & cū astrologis suis Pharaō submergeretur. q̄s nō Iosue Jordanē sicco pede trāsiit i quo nulli astitus: nulla unda: rū reciprocato fingitur ab eis: sed hæc alibi oīa atq̄ his similia nugamenta satis cōfutuimus. Albumasar arabs & legē saracenorū & sua. & nosstrā & oīs pariter leges sic a celo deriuat: ut quāsi quōq̄ cōstellano secent: & ad quot unaquaq̄ annos sit permanitura: ex eadem cōstellatione p̄nunciet: i quibō tebo q̄ p̄p̄tū astrologie tū ueritatis inueniatur possi declarabimus. Inter p̄s eius Henricus madiuisiensis ita delirauit ut nauē etiā inuentū i celo: ad quā Noe arcā illā suā sit fabricaturus: q̄d Alliacensis quasi diuinū inuentū maxime est admiratus. Deniq̄ redigi ab eis legē in ordinem eay: reyr: quæ cursu naturali & celi mutarōe cōtingit: hinc cognosci potest. Quod quot annoꝝ resolutionēs ab ascendente legis ad eius usq̄ casum sunt facturæ: e celo uolunt cognosci. Et Haly Abenzagel ut reliquos taceam sollicitatem & sterilitatem anni inde pronunciat: ut si ascendens legis loco iouis aut ueneris appli fuerit: sterilis annus sit futurus: contra si locus syderum infelicitum. Abraam iudeus non qui dicitur auenazra ut falso creditur Alliacensis: sed quem uocant na: hoc est patriarcham: monne & legem moīaicam egressionem iudeorum ex egypto: & quæ cunq̄ sub lege populo contingere ad uarias coniunctiones inepte quidem atq̄ ridiculē referre conatus est: Sed utinam soli quos cōmemorauimus inter tenebras male religionis lucem huius ueritatis non perdidissent: utinam nostrī homines in euangelii splendore non ita ceciderent: non penus q̄ illi de nostra & illorum religione sentirent. Inanis ille Bonatus uisum ait dominum Iesum horarum electione cum apostolis consulentibus ne in iudeam rediret: respōdit. xii. es horas diei. Hora enī inqt sibi ellegit qua illi eū ledere nō possent: q̄ illi cū uoluit nō p̄strauerit: & iter eos i luce diei melius trāsiens: eos nō latuuit. Mirro q̄ temerarie q̄ blasphemie de diuina Francisci familia loquatur: & diuini amoris miraculū maris opus fuisse fabuletur. sed q̄d quarimus remotiora: i his quæ quotidie de inoy euētibō publico

Albumasar.

Henricus.

Haly

Abraam.

Bonati ipsius
error.

uaticinio foras inuulgantur nonne & legem christianam christi mercurijq; doctrina esse perfectam: & totius religionem & a uirgine suscipere puritatem. Ita haec oculis & nō indignantibus christiani homines legunt: & in progymnis nescio cuius theoricæ aduersus Gerardum multa disputant: nonne etiam scriptum est cum de nouo deligendo pontifice tractaretur deuote supplicandum ut lydius mercuriale suo sancto radio temperet (aiunt enim mercurio nostrā subesse legem: atq; ideo homines christi mercurij hostes uocant) quod nescio qui possit homo xpianus aequis auribus audire. Rogenus Bacon eouq; est euectus ut scribere non dubitauerit errare christianos qui die sabbati non ferientur & operibus uacant ritu iudeorum: cum sit ea dies saturni quæ stella rebus agendis parum cōmoda & foelix existimatur: in quibus uerbis non solum nostros accusat: sed Moysen: imo aperte ex propheta astrologum facit: docens quæ de sabbati feris ille constituit: non diuini alicuius mysterij: sed astrologici dogmatis habere rōnem. Quæ omnia si quis recto iudicij examine penderit: uidebit nullo magis errore pietatem ueræ religionis offendi: cum æque sit impium totaliter nullam putare esse religionem: & ex celo fatali quadam eam necessitate deducere. Quid si qua astrologo capescenda religio sit ad quam erit propensior quæ ad idolatriam: ut eos potissimum deos & colat & reueretur: a quibus omnia hominibus & bona & mala putet provenire. Iam hereses manicheorum arbitrii libertatem tollentes: unde potius putamus emanasse quæ ex ista de fato astrologorum falsa opinio. De superstitione nulla est cōtrouersia: p̄dicitur ab astronomia: oēs: & eas quasi alinas ab illa cōtineri cōfirmat Varro. Geomantia oēs illius scriptores astrologiæ filias uocant. Magi ita huius artis usum sibi necessarium putant: ut magiæ clauem astrologiam appellent. Chiromantici in uola manus septem pro numero planetarum montes effingunt: unde ex lineis quæ ibi cōspiciuntur futura p̄uideantur. Sed has fatuitates particulatim p̄sequemur: cū post euerfam dominæ ac reginæ reliquas oēm superstitionū turba in cursu p̄teremus. Sed parere eā oēs & sine ea stare nō posse huic satis manifestū: quæ nulla est superstitio quæ dierum & horarū electionibus non utatur: de qua eas sola instruit astronomia: ut de ipsa illud ecclesiastici dici possit: uanitas uanitatum astrologia & omnis superstitio uanitas. De morbo plura dicere nō oportet. cum satis pateat patrociniū uicio maius dari non posse: quod si calū auctore habere existimetur: nihilque esse quod nos minus metuere gehennā: aut sperare licentiam faciat. Quæ si proculdubio uera sunt: etiā si uera esset ista p̄fectio quamam utilius ueritas ignoraretur: & cū sit falsa quæ utilius falsitas impugnetur: quæ utique prouinciam utinam tantis uicibus exequar quæ eam iuuanda religionis & ueritatis tuendæ desiderio sum complexus.

Caput VI Fallacem esse hanc artem. si qua sit: tum p̄pter plura: tum propter ter discrepantes astrologorum sententias.

h Actenus consulari utiliter astrologiam ostendimus: indignumque esse illius patrociniū: & philosopho homini & xpiano: nūc priusquam cum astrologis pedem cōferentes cōsulationē aggrediamur: uideamus quantum illa res ipsa

Rog. bacō.

Idolatria.
Hereses.Superstitio.
Varro.Geomantia
Magia.
Chiromantia

Mores.

euenta quæ refellant. Quota enim quæq; res euenit prædicta ab eis / aut si euenit quippiam cur non istud euenient / quo magis soleo mirari nonnullos qui disputant tibi aduersus istâ artē / illd̄ semper obiciunt / cur si uera eorū ars nō est / prædictio / nes tamen eorū uera / Præclare enī secum agi putat astrologus si nobis prædictio / nū falsitatem obiciētib; possunt aliqua latuiscere: tantū abest ut ex hoc loco argu mentum aduersus nos posse sumere se putet. At nullū superba uerba Ptolemaei co nantis dissoluere istâ q̄nem in quibus uidimus eum mendacia astrologorum nō solum in ipsos astrologos parum uel peritos uel diligentes. Sed in ipsam etiam ar tem reiecit se quæ sit incerta & falli plurimum possit. Porphyrius ipse oraculorū res pōsa inquit falsa deprehendebantur / quare numina illa ex caelestibus causis quas habēt explorata illa prænucciabant. Fallax autem prænucciatio quæ ex illis Qd̄ si demones ipsi quos nihil lateat rerum caelestium / futura inde percipientes decipiū tur: de hominibus quæso quid iudicabimus / quorum qui tu ut qui & fuere excellē / tissimi istius arti: si ulla est / ne miseram quidē partem unq; auigerūt. Denique iter omnes artes quæ: oīum proprium est excidere a ueritate / nullus esse iudiciū magis incertum: nec ipsi credo astrologi denegabant. Nam & arbitrium inquit hominis multa aliter facit euenire: & materia fluxus atque mobilitas caelestis sa / pe actionū opera frustratur: & aliud alio fatum uertitur uel speditur. Quod si res humanas diligenter examines nullam fere inuenies in qua non aliquid ex his quæ diximus: præsumum etiā uere de celo exitum nō imutet. Nam & hoīs proprium ar bitrio & ratione res suas disponere: & id quod materiae undique annexum est / & col ligatū illius mutationi uehementer est obnoxium. Tum cum nihil sit male ita oēs fere inuicem hoīes dependent: ut nō sit quem alienius uel laedere uel iuuare fortu na non possit. Sic & filius felix patris infelicitatē / infelicē exitum etiā: & infelix felicem ex bono parentis fato foetetur. Et seruus sua genitura parum fortunatus fortunato domino ager feliciter. Sic milis sarum ex fato imperatoris: & fortuna agroni ex medico: & contra medici ex agrono: aliter atq; aliter fieri cōtinget. Ex quibus omnibus illud declaratur q̄ sepe nō euenire sit necessariū qd̄ cuiq; p̄dixerit ma thematicus etiā si sit uera ista professio ne dū ut ueritas p̄fessionis ex ueris p̄fessio / tum prædictionibus possit cōprobari. Quid q̄ rita inter audientes istius artis dog: Mira & mul / ta inter astro / logos dissen / sio.

uatis est dissen / sio / ut uel omnes uel maximā eorum partem de futuri mendacia dicere sit necessarium. Admirantur ipsi maxime & uenerantur aliquos ægyptios p / las & indos & babilonios quasi antistites caelestium mystenoy: & eorum nomina q̄si numina instantibus buccis imperitorum quondam aurbus insonat. At si ueri illius uera o astrologi dicere uos non potestis qui uisorum libros solos habetis quos imi temini: a uetere illa disciplina undique discrepantes. Ptolemaus enim pars uerum astrologiam quæ. f. erat ægyptiorum ubiq; taxat atque conuellit nunc eam parum dicens consonam rationi: nunc aliis probis laetens: qd̄ libros apotelesmaticos legē / ti facile constat. Neque uero solūmodo ab illis Ptolemaus: sed illi inter se pariter dis sentiebant: indi. f. a caldeis: a chaldeis ægyptiis: cum & a se inuicem & ab his & aliis

Ptol.

Porphyrius

Mira & mul / ta inter astro / logos dissen / sio.

Pto. aduersus astrologos æ / gyptios.

Dissen / sio iter chal. ægyptiv / oīq; astrolo.

Discordia in-
ter graecos a-
strologos.

Discordia A-
rabum inter
se & cū grae-
cis.

Discordia he-
breorū cū grae-
cis & Arab.

Nota

indi & ab his omnibus p̄fer. Nec ipsa minus inter se graeca q̄ barbara concors astro-
logia cū quae reicit Ptolemaeus. Doroteus amplectitur. & alia quoq; paulus. alia
Ephestion alia alii sentiunt. & opinantur. nec ex eis quēq; inuenies qui auctoritate
experimenti. uentorum fidem non colligat. arabes nonne & inter se & a graecis di-
gladiantur. Porro sicut Ptolemaeus illam antiquam ita Ptolemaei astrologiam ab-
icit Albumasar adeo ut in eis libris legi nihil dicat quod uel rationi uel experientiae
consonum inueniatur. Contra Auenrodan nullum fuisse loquutum in astrologia
cum ratione ait praeter Ptolemaeū. & q; si inspereris dicta aliorum inuenies ea mul-
tum a ueritate remota dicta uero Ptolemaei nullo modo posse falsa reperiri. hebrei
quoq; hebreorumq; primus Abraam Auenazza dissentit a Ptolemaeo. & Albu-
masarem saepe lacerauit. imo totū eius librum qui latine censetur de magnis con-
iunctionibus abiiciunt atq; repudiant. Si ueri igitur erunt sequaces Ptolemaei non
ne & uereres arabes eorum sectatores necessario mentuntur. & si libri illi qd̄ isti
iactant in omnium erant admiratione. quare uera probebant. in dōne necessario &
risu fuit Ptolemaeus & Albumasar suo quisq; seculo. & alii similiter ab illorum de-
cretis omnino deuiantes. & tamen ita fuisse semper comperies ut apud omnem gē-
tem. apud omnem aetatem uiri fuerint semper qui uera praedici dixerint ab astrolo-
gis. quod non ueritate dogmatum sed casu contigit. nec unquā defuisse qui falla-
ciam istam non ludibrio. atq; cōtemptui. aut etiam odio habuerint. Sed quicqd̄
de priore saeculo fuerit sane hac nostra tempestate professorum ueritate dogma cō-
firmari non potest. cum & malos plurimum auctores sequantur. & bonos nō in-
telligant. tum ita negligenter obeant istud munus ut nesciant multa quae scire eos
oporteat. plura etiam omittant quae sint consideranda & labori parentes & ad pe-
cunias quaeuis properantes. Quod si docere hac potius astrologiam q̄ confutare in-
stituissem funderem manum ad errata iuniorum proficientiū hanc artem. sed non
hoc meum cōsiliū. Annotare tamē fortasse aliqua luent opereptecium quo ma-
gis fiat manifestum non posse eos uera praedicere etiam si uerissima essent dogma-
ta astrologorum.

Cap. VII. De ignorantia astrologorum nostrae aetatis.

Rannunciata hominum ista uel sunt uniuersalia ut cum ex schēmate anni
p̄ ex defectu solis & lunae. ex congressionibus hyderum superiorum. futura in
uniuersum bona aut mala praenunciant uel sunt particularia qualia ex p̄-
pria uniuersaliq; genitura de priuato illius fato aliquid diuinant. In primogenere
nihil efficacius delectu luminarium a quibus utpote uniuersalissimas causas uni-
uersales maxime inferiorum mutationes eueniūt. In altero nihil habet maius mo-
mentum aequatione. quae de spacio uitae & annorum numero fieri solet. in utroq;
mirum quantum aberrent neoterici barbariq; scriptores quorum auctoritas uisusq;
potissimus apud nostros astrologos scribit Ptolemaeus secundo libro apocleptimorū
in defectu solis duo in primis obseruanda. locum scilicet in quo debet sol. & angu-
lum qui eum locum proxime sequitur. ut si gratia exempli in nona cali regione de-

Ptole.

fectus obtigerit: decimi loci angulus obseruetur si in undecima uel duodecima an-
gulus oriens: quoniam autem ibi graece scribitur τριων προμακρος κρητηρον hoc ē
sequenti anguli: in uulgata translatione: habetur anguli precedentis. unde cōtra-
rius omnino sensus placuit data est barbaris erroris occasio: ita ut Iouannes a stendē
sis in eo opere quem uulgo uocant summam anglicam: cui fides praecipua apud no-
stras: postq̄ se longa & argumētosa torlet questione: itandē ex sententia Ptolemæi
definit eum debere angulum obseruari non qui sequatur sed qui praecedat locum:
in quo defectus luminaris accidit: quod esse omnino sententia Ptolemæi contra-
rium ex eo patet quod diximus quare scilicet graece τριων προμακρος est scriptum hoc ē
sequenti non hoc ē precedentis. Sed quia etiam paulopost Ptol. explicans
ipse: qui nam sint isti anguli: meridianū solis & orientem angulū nominauit. Vbi
admonet nos graecus interpretis omitti angulum occidentis qui sequi defectus locū
non potest: nisi sub terra sol obscuraretur: quod cum accidit uim futuroꝝ effectū
cem habere non putant. Quod si praecedens angulus esset obseruandus & oriens
omitti debuit a Ptolemæo: qui praecedere solem deficientem nisi sub terra non po-
test: & occidentis annumerari qui siue octauo siue nono caeli loco defecerit: praecur-
tere semper eam & antecedere inuenietur. Ex hoc autem errore: tota praedicti
ratio cōmutatur: cum nihil in praedecendo magis respiciant q̄ naturam & statum
siderum cum loco luminarium tum illi angulo praedominantium: qui cum alius
erit atque alius: erit etiam alius aliusque dominator. Ex pro diuersa dominātis sy-
deris natura uaria imo contraria fiet semper de futuris euentis pronuntiatio.

Super spacio uite prauidendo q̄ nihil uideant nisi diuinaculi paucis ostendam
Haly Abenzagel oraculum astrologorum huius aetatis: quarta parte operis sui. ex
sententia ait Ptolemæi quinque esse hylegh. Ita enim ipsi loquuntur: Solem in unam
horoscopū: pro fortuna: & locū plenilunij uel nouilunij: parte antecedētis. Praeter
autem haec quinque planetas considerandos in illis quinque locis: & ius: & auctorita-
tem obtinentes. In proximo capite de eo loquens quem uocant Alchochoden est
autem annorum dator. Ptolemæus inquit Alchochodē faciunt planetam qui plures
auctoritatis habuere in hylegh siue eum respexerit: siue non respexerit: & ita dein-
ceps multa iterat saepe de hoc Alchochoden ex sententia Ptolemæi: nostri astrolo-
gi qui hunc & alios barbaros sequuntur in eodem errore uersantes. Quis sit Hy-
legh. quis sit Alchochoden. ex sententia Ptolemæi in omni genitura perscrutatur.
At uero apud ipsum Ptolemæum tam est nihil omnino illud Alchochoden q̄ est
nihil hyrocereus atq̄ chimera: de lege omnes eius libros: de lege omnes interpretes: le-
ge etiam barbaras translationes nec dictionem: aut dictionem ei respondētē: apud
eum inuenies. nam ista quidem opinio: aliud faciens in genitura Hylegh aliud ui-
tae annorum q̄ largiorem: quem appellant Alchochoden posteriorum est: Ptole-
mæus nec eo a inquireres tale aliquid unquam opinari sunt: ipse loca primum enu-
merat: quae uocat apotheca: Arabes Hylegh: alia latine dicere possumus dimissio:
locia sic dicta ab eo q̄ inde uitae cursus quasi ex carceribus dimissionis initia fortia:

Io. Astedēsis
Graecus inter-
pres. Apo.
Ptol.

Haly Aben-
zagel.
Hylegh

Alchochodē
Ptol.

Euidētissimū
mus error: a/
strologo: um

tur: & sunt nota illa supra terram uel occidenti uel horoscopo aliqua affinitate con-
 nexa: Tum aphetas hoc est dimissores ipsos constituit qui ex illis locis quasi carcer-
 ribus suo ut ita dixerim afflatu uitæ impetum largiantur quos esse uult solem: lu-
 nam horoscopum: partem fortunæ: & prædominantes in illis locis erraticas stel-
 las. Præter hos quibus hyleghii omnes numerantur nullum alium facit annorum
 distributorem quæquod si quos diximus aphetæ largiuntur & accumulari & ex
 hauriri posse putet: cõmersio felicitium hyderum: uel infelicitium: barbari & nostrates
 præter istos Aphetas quos ipsi Hylegh uocant alium esse credunt ex sententia èt
 Ptolemæi: qui uiuendi spacia decernat: quem uocant Alchochodè: de qua re ut di-
 cebam nihil uel qui ipse Ptolemæus: ex cuius tamen opinione de eo ipsi multa que-
 runt: disputant: & definiunt. Nec solum errant in hoc unde tota rei summa depen-
 det. Sed si ipsorum etiam hyleghiorum numeratõe cum inter ea Haly locum noui
 lunii aut plenilunii præcedentes poni dicat a Ptolemæo. Quod tamen huic noct ut
 na fuerit genitura: siue diurna: sciendũ nunquã cesset Ptolemæus. Quid quod iste
 Haly accusat Ptolemæum quasi secum pugnantem gloriaturque magnopere super
 hac Ptolemæi taxatione: in qua neminem sibi unquã ait aduersatum: & deo secre-
 torum reuelatori gratias agit ingentes pugnare autem ita eum dicit quod octauũ lo-
 cum inter hylegia non enumerat: quia horoscopus non respiciat. In Alchochodè
 tamè deligendo nihil putet referre respiciat hylegh an non respiciat quod delphis bar-
 bare: aut quid somnias: Vbi apud Ptolemæum Alchochoden legis: sed scio quod
 eum ceterosque deceperit. Ptolemæus inter hylegia planetas ponit in reliquis locis hy-
 legialibus dominantes nisi re eẽ eos diuersam putat ab hylegiis: ut reliquæ quattuor
 sol: luna: horoscopus: & pars fortunæ: cui & falso nouilunium pleniluniumque addi-
 derunt sola hylegi haberent rationem: planeta eorum locorum dominatores annos
 decernerent. Et quoniam Ptolemæus de dominantibus planetis nusquam dixit: esse
 necessarium ut hylegia aspicerent: marati sunt: cur illa duo que .i. ipsi duo esse pu-
 tant hyleg. .i. & Alchochoden aspectus societate copulanda non existimauerit: cum
 nulla sit tamen culpa Ptolemæi si inter ea que unum sunt societatem aspectus nõ
 quaesiuit. Non enim apud eum unquam cum sol aut luna erunt hylegialia: alius erit
 planeta præter ea uitæ dispositio: sed tunc uisus dominatores planeta cum in anno-
 rum donatione reliqua hylegia auctoritatem non habent: quod cum est nullum po-
 test relinquit uitali planetæ cõmersium cum aliquo hylegiis: quod præter eũ .i. nullus
 inueniatur: quod nescio quomodo illi ex uerbis Ptolemæi nõ intellexerint: aut nõ
 ex eis aliquis hoc deprahenderit. Sed ita in hunc errorem gregatim omnes abierit
 ut non sit qui Alchochoden & hyleg ex sententia Ptolemæi non requat. Vide quo-
 modo sunt uera dogmata astrologorum & quomodo scilicet isti uera de uitæ spa-
 cio possint. præsertim cum his que diximus erroribus maximus accumulatur quod nu-
 merum annorum etiam ex opinione Ptolemæi præscribuntur: planeta qui sit uitæ lar-
 gitio: iuxta illud apud eos uulgatum annos tot esse solis maiores: tot minores: tot
 medios: tot lunæ: tot martis: atque ita de hyderibus aliis: cum tamen Ptolemæus &

Haly

Error Haly

ægyptiacam istam reiicit opinionem / nullam eam dicens habere rationem / & ubi de uitæ spatio loquitur / non ex natura planetarum / sed ex numero partium circuli equatos annos dinumeret / iuxta locum uitæ hoc est diuiforem / & letalem aliū sine interimentem interceptarum / ad quæ scilicet primum lassentis iam uitæ curfus grauius offendat natum ut cum aphetes inter finitorē & fastigia cæli fuerit collocatus inambulatio illa senectus quam graeci uocant ακτιμο βολειμ / hoc est radiolam projectionem cum autem a fastigio declinauerit ad occasum utroque uersum ducta utamur percensione quam uocant ωροσας nos dicere horarum possumus: quæ omnia ita nesciunt nostri astrologi / ut hæc etiam si legant / monstra aut dire se putaturos / equidem nihil dubitem / & nos tamen illorum prædictionibus nimis misere creduli nestorem nobis senectam promittentibus Dominice uocis obliuiscimur / iubentis esse paratos / qui nec diem obitus nostri / nec horâ sciamus / si breuem uitam fuerint cominati / torquemur anxii dies & noctes / & unius tabule uox omnem nobis eripit uitæ locunditatem. Inquit Haly si planeta fortunator fuerit in horoscopo addet ex sententia Ptolemæi annis uitæ / annos suos minores / & tamen ut mox dicemus apud Ptolemæum nulli sunt planetarū anni / uel maiores / uel medii / uel minores / & de annorum additione loquens Ptolemæus / aliam omnino uisū sequitur / usus horarum partitione / quâ ille puto non intellexit / sed non oportet singula prosequi alioquin in immensum liber excreceret. Iam in ipsiſ questionibus quas uocant interrogationes nonne etiam ita insigniter errant / ut ex uno errore tota respondendi ratio peruertatur / uulgatum enim quasi proloquium est apud eos septimum thematis locum hoc est occidentem dari rei quæ sit. Et tamen Ptolemæus hunc locum non consulenti / aut rei de qua consultitur / sed ipsi qui consulit Mathematico præcipit dari / quod & mathematici indorum obseruabant / adeo quod cū occidentis & domini occidentis male se haberent quæstio non respōdebāt: errorē scilicet metuentes. Sexcenta hoc genus habere eorum errata quæ referrem nisi illud potius spectarem / ut tota pfectio errare declararetur. Nam nuper Ptolemæi libros cum barbaris & latinis auctoribus conferenti fuerunt / sepe omnia ueribus confirmanda.

Cap. VIII. De indigentia astrologorum nostre ætatis quæ tanta est / ut et si uera esset astrologia ueri ipsi esse non possent.

Am uero indigentia quæſta / paucos enim inuenies etiam ex his / qui supputandi habent rationem / (qua tamē eorum maxima pars caret) qui ut ueram positionem syderum allequantur ad effemeridas non conſugiūt: quod & quodā loco testatur Bonatus his uerbis sapientes inquit istius artis utuntur Al Bonatus. manach / sic enim arabes uocant ephemeridas: hoc autem qui faciunt & pperā dicere & omittere multa ē necessarium: unde omnis prædictionū ueritas infirmetur sepe. n. ibi nunquā de latitudine planetarū ulla significatio: qua ignorata ubi nō erabit: ubi non metietur astronomus? Si uera istius artis decreta existimamus: maximam. n. habere uim putant sydera in incū duodecim cæli locorū cōstituta. præ

seruim in cardinalibus: ac in illis cū erunt non eēt: & cū non erunt eēt putabit: q̄ solā
 eam quæ in rectū progressionē obseruans declinationē ad latūs syderū non p̄sper-
 xit. Cum. n. stella uel ad aquilonem uerget: uel ad meridiē: & seruis oritur: & ue-
 locius semper ea p̄e signi in qua est collocatur: atq; ita interdum putabis supra ter-
 ram esse planetam qui erit sub terra: & iam occidisse qui supra finitorem cōspicu-
 us ēt apparet. Quod cū in omni p̄dictione errorem pariat magis tamē eos tum
 faciet excedere a ueritate cum nataliciam horā ex conceptionis hora inuestigabunt
 quia si lunam proximam esse contingat occidenti: poterit putari si occidisse quando
 erit adhuc supra terram: & cōtra nondū esse demersam cū latebit sub oriente: qđ
 ab hora conceptionis p̄ multos etiam dies faciet aberrare: planetarū radiā nōdes lati-
 tudine ignorata quis recte determinauerit: Quis in ambulationem syderis alicu-
 ius sc. n. graecis dicitur uulgo directio nuncupatur recte dimetentur? Cum oīs sem-
 per utroq; uerlum a uia solis syderis declinatio uel locorum aliquot annis rei euen-
 tum: uelociore faciat: uel tardiore: hinc in stellis non erraticis dūponēdis quātus ēt
 lapsus eī uulgo eo loco collocentur ad quē recta in lineam p̄gressionē seruitur. Cū
 qua autē eali parte si uanis regionibus: uel occidāt: uel oriantur: uel incitū etiam re-
 liquarū domoy affulgeant oīo nō considerent quid q̄ & locū planetarū parum se-
 pe ex fide ostendūt ephemerides: non solū uitio librationoy: sed sepe auctoris: q̄ aut
 parum diligens fuerit: aut parum peritus. Mito q̄ alii aliis utuntur astronomi ta-
 bulis: interdum parū exactis: aut cū quidem ēt ille suū sibi fecit diariū a ueritate
 parū aberrantibus hac aut tēpestate magnopete. Sed tabulas Ptolemai si oīs rei-
 ciunt: Alphonū pars magna doctioy sequitur: in cuius radiabus euidentē iam cō-
 stat esse falsitatē. Sed nec minus somniculosi horoscopo si diligendo: & duodecim
 reliquis locoy celestū inuitis capessendis. Vidi ego multos & peritia nō mediocres
 & boni ēt nominis in ista p̄fessione nescio qua sua uti tabella pro distribuēdis. xii.
 domibus: (sic eas uocāt) quocūq; calo natus ille fuisset: cuius genituram erāt ilpe-
 ctun. Quod si aliquādo uolūt esse diligentes notata dimatis differentia: quā solā
 es Alphonus ostendit: uix ultra exactus aliqd p̄scrutabuntur. Iā declināōes ab
 equatore: & circūserēnas planetay: & sublimatiōes uarias in circulo breuiore: uel
 in eronico motū latitudinalū uicissitudines: in genituris diiudicādis: q̄s nūc ob-
 seruat: de equandis diebus q̄ multa nesciunt: q̄ multa p̄perā dicūt iuiores. Quæ
 oīa ideo diximus ut fiat manifestū nō posse ex fide p̄dictionū istā p̄dicendi artē
 cōfirmatū ēt si uerissima cōstat rōe: artificū tamē uitio hoc ē uel ignorātia uel ne-
 gligētia ueritas de futuris sciri nō possit. ut si id nō p̄suadet astrologie sicē nō adhi-
 bēdā: p̄suadetū saltē istis ut dī epigramate ἀστρολογὸν ἀλογὸν astrologis
 ne fides adhibeatur:

Cap. IX. Raro euenire q̄ dicit astrologi qđtū externis tū domesticis exēplis oīdē

T si sani si ueni essent: etiā nō omnino: sed magnopete: nō solū nō eiccti ciui-
 tanos: & apud prudentissimā quēq; ludibrio semp̄ habitū: sed si mo si hono

re apud omnem aetatem apud oēs gentes fuissent. Tanta. l. est hōrum curiositas p̄ sciendi futua. p̄serti qua ad se attrahit: & de his q̄ hoc p̄stāt tāta iure etiā opinio & exultatio: & tam erectas statuas. decretos publicos honores. & philosophus legimus. & medicis & poētis. & ipatonibus. & astrologis nūq̄ legitus. sed legitus decretos irrifos i fabulā etiā populi uerfos. ita ut fabularū allegoriarū quæ de sensu uitæq̄ cōi ple-rūq̄ ducuntur taxationē istius uanitatis apud ueteres cōnnerēt. Qui. n. Homerus al- legorice exponūt p̄ illā Ichari fabulā q̄ facticiis p̄nis calo tenuiore se cōmittens in mare p̄cipitatus est. astrologos autē designari: q̄ p̄nis temerariæ p̄fessōis in calū se subtolentes cum de calēstibus suis dogmans quibus sublimari uidebatur quod sint p̄ dicturi. in pelagus ruūt mēdaciōis: & quod aliis egermus uel testimoniis uel cōiectu- ris: cū ip̄a hoc nobis quotidie experientia testificetur i re p̄serti i qua sicubi p̄t maxi- me posse debet astrologia p̄stare: ueritatē aens. l. mutationibus p̄dicēdis. pluuia. sic- citate. aestu frigore. uentis. grandine. terremoto. in q̄bus a deo salū quotidie depre- henduntur. ut nullus fere nūq̄ diei status eorū p̄dictionibus respondeat. Obserua- ui hyeme ista in suburbana mea uilla. in q̄ hac scripturus insignē oēm singulis die- bus aeris mutationē. ip̄is iteri ante oculos positis decretis astrologorū ita salubre mi- hi ubiq̄ saueat calū. ut i diebus supra centū atq̄ triginta iugi obseruatōe nō plus sex aut septē tales uidi dies: quales i eorū libris iuratos ante sp̄nderā. meminit puto ad- huc Pādullus collēnutus meus iun̄s quē cōsultus: sed i oībo litteris ingeniosissime eruditus q̄tū nobis Bononiæ r̄sū. sup̄ illa se dederit quā mathematicus qui nos ea die copiosissimos hymbres iubebat expectare quā totā lucidissimus sol & clarissu- mam & serenissimam reddidit. Ambrosius in Exameron cū ante inq̄t dies aliquos esset sermo d̄ pluuia quæ fore utilis diceretur. ait quidam ecce noemēnia dabit eā: Attamen nullus imber effusus est. donec precibus ecclesie. l. himber datus mani- se flaret: non de motis lunæ eum sperandum esse. sed de prouidentia misericordiq̄ creatoris. Macille: Ex cuius uerbis & uanitas astrologiarū. & efficacia religionis re ip̄a comprobatur. Possunt igitur qui sunt rationum manus capaces & suam fidem illis hominibus mancipauerunt hāc se uia asserere i libertatem. ut de aeris statu i certidē eos interrogent: de quo cum falsa eos dicere fere semper inuenient: faci- le anima. uertent si de nubibus etiā nebulones illi tanta mentuntur: multo ma- gis in hominum & populorū fatis diuidicandis falsa p̄dicētuos: cum hic. l. p̄dicantur & quæ calo subiacent minus & quæ difficilior longe laboriosusque p̄uidentur. Quod si quæ super hominum genituris quotidie mercennano uaticinio fabulantur quis examinauerit. Videbit etiā multo plura mentari q̄ cum sup- aeris qualitate respōdēt: & nisi dum minutatim aliorum prosequor ineptias: inep- ti ego uitium mihi metuerem: assererem multas. & uiuentium. & iam uita functo- rum genituras. foelicium infelices. & infelictum oppido q̄ felicissimas: in qua re sane tam nihil melior q̄ scio diuinā ueritatē cui plens expeditio militat mendaciis nostris nec egere nec delectari. Sed contentus ero domesticis quibusdam exemplis

Pādullus
collēnutus

Ambrosius

Salubre dog-
ma.

quibus praesertim admonitos uelim: qui diuturnam a mathematicis uitae promissio-
nem habentes euāgelicæ uocis obliuiscuntur: monētis nos uigilare ne dies domini oc-
cupet ipsaratos: primo Octelapho principe soroluiensi cui Lucretia soror nupserat: quæ
Luceia soror
Hieronymus
manifestus
astrologus .
æno obiit: omnimodæ uitæ incolumitatē fuerat pollicitus Hieronymus manifestus
astrologus
alioeum mortem: qui nec suam ipse prauididerit: nam cum proxima estate uitæ sit
funditus: in illius eamē anni publico uaticinio qui .l. ei fuit fatalis: multa & mira se
quenti anno dicturum se non semel pollicebatur. Qui nescio oppignoratam fidem
quomodo reuertit: nisi forte de celo ueniens nunc terrena despiciat: quæ de terra oli cale:
Petrus atten-
dalu. Hede-
nota neptis
ex fratre .
Constitia fra-
tris uxor .
ita suspiciebat Petrus attendalu iuuenis ingeniosus qui Helenoram habuit uxo-
rem Galeoi fratris filiam: obiit anno superiore lubini & inopinati morbi molestia
necatus: cum nihil ei tamen tale astrologus prædixisset cui maxime ille credebatur:
sed securitatē uitæ promississet: Constantia Antonii fratris uxor amantissima: quæ
Rome ab hinc biennium publico fere luctu totius urbis uita excessit: nonne uani-
tatem istius artis nobis testificata est. Quæ quo anno desiderium nobis sui reliquit
non solum prospere ualiditatis: sed felicissime etiam uitæ ab astrologo promissio-
nem acceperat. Quod illa nihil oblita: cum iam animam agens collacrumantis uiri
a quo unice diligebatur manum teneret. En iquit quæ uera uaticinia astrologorum?
Contra ipsi Antonio fratri deus bone quæ mala: quas moles molestiarum: quan-
tum periculum: hoc anno astrologia minitabatur: Et tamen nullam ille calocor-
expertus iniuriam: uixit sospite familia: re salua: ualidit sine integra: nulla uel ifor-
tunij: uel periculum qualificatione iactatus. Et ne forte mentis solum nostrum pu-
tes astrologos scias idem etiam ueteribus accidisse. Seneca quodam loco lacerans
Claudium Cæsarem foelicitissimum: introducit Mercurium apud deos illius mor-
tem procurantem: & ut obiter istam conuellat uanitatē: inter alias causas quibus
mercurius mortem persuadet imperatoris. Commiseratione inquit hoc etiam chal-
deorum faciatis: qui iam tot annis illum efferunt: prædicebant. s. mathematici sin-
gulis annis Claudium moriturum nec tam ille moriebatur. Quod cū legerē uenit-
unt in mentem nostri diuinae qui romanum pōtificem ipsi quoque singulis an-
nis efferunt. Scribit Cicero: & Pompeio: & Crasso: & Cæsari a chaldeis prædictum
neminem eorū nisi senectute: nisi domi: nisi cū claritate: esse moriturum. Quare &
mirum uideri sibi inquit orator prudentissimus quæquæ extare: qui credat his quo-
rum pōdicta quotidie uideat re & euentis resilli .

Caput X Cur astrologi aliquando uera prædicant.

Ed eueniunt tamen interdum quæ prædixerunt. At cum multo sint plura
quæ non eueniunt: cur incidisse eos casu in ueritatē nō arbitremur? Quid
quæ nulla est ars tam anilis: tam uanae superstitionis: quæ non eodem argu-
mento uera comprobetur. quia aliquando. succidat quod ex ea prædictū sit. Neg-
ent ulla est quæ hoc nō assequatur: etis quæ in te ipse tibi temerariæ sortuitis: quæ con-
fixeris. Quare dicat mihi quæ tōc ista moueri: putet ne oēm artē diuinae uerū an

multas potius uanas & falsas. Si multas falsas probabo ego illas ueras eodem argu-
 gumento: quate interdum .i. eueniat quod pronunciauerint. Si omnes ueras i pu-
 gnantia eos credere demonstrabo: quia de eisdem rebus diuersas artes diuinatrices
 idem non respondent. Expertus enim ego sum sepe: atque cencies: cum super eadē
 quæstione figuram mihi & geomanticam interpunxissem & astrologicam delini-
 assem. alium mihi in nois: alium in syderibus euctum apparuisse. Quod si quis forte
 te non credit: expectatur ipse & super eiusdem hominis lato consulat. Chironantē
 Astrologum & Geomantem & uidebit fere semper non idem in manus lineis de-
 signari. quod uel ex nois geomanticis: uel ex planis astrologicis pronūciabitur.
 Et si euentum rei respiciat ueritatem ibi magis inueniet ubi minus sperabit. Siue q-
 tibi plus possit casus ubi minus est rationis: siue q- in illis spiritalis improbitas liben-
 tius nos ludificet. Astrologorum prædicta multiplex tamē adiuuat fallacia: Cui
 sepius apothelmaton fide non tam probentur q̄ probari multis uideantur. Nam
 si de præteritis eis est dicendum: ut ostendatur talia euenisse: qualia calum signifi-
 cabat: nihil eis deest ad intencidos animos impentorum: quoniam nulla syderum
 est posicio: nulla genitura: in qua & prospera & aduersa significationis multiplex
 constellatio non inueniatur. Cum præteritum non pauciora ipi sibi finxerint in celo
 q̄ tibi ab initio sydera deus formauerit: quare semper habebunt in præteritis rebus:
 unde politionem tueantur: raro enim non inuenient i planetis quod uolent: tamē
 multos eos modis & felices faciunt & infelices: plus in caelestibus. i. iuris habentes
 q̄ in terrenis: ita eis semper celi locus uel signi bonitas: uel malicia: uel alterius stel-
 lae radiatio: uel cum sole amor: cum horoscopo odium: uel amicitia suffragabitur:
 aut si tandem illi non satisfacient: uel uisum implorabunt: a stellis non erraticis: in
 quibus ipsi nunquam non errant: aut si nec ipse satisfacient: satis præsto erunt: in
 uel indorum imagines: uel partes ægyptiorum: uel antilia Firmici: uel dodecathe-
 moria chaldeorum: uel fictum omnino aliquid ab eis: in quo tanto magis quasi su-
 per occulto dogmate glorientur: quanto magis & falsum erit & commentitium.

In futuris prædicendis minus habent occasionis ad fallendum: quæq̄ nec in his de-
 sunt: nam & multa conuincunt terram potius ut dicitur q̄ calum obseruantes Eur-
 pidis illi recordari bene qui conuictus uates optimus esto: & generaliter quædam
 enunciant: quæ non possunt fere non euenire: aut non putari saltem non euenisse.
 & ambigue profertur: more oraculorum multa: semper aliquid excipientes: i quo
 possit illud quod est prædictum: uel minus: uel augeri: uel impediri: ut si eueniet
 non dicas non prædictum: si non euenierit: nihilominus ueri existimentur. Explici-
 tum particulare certum: ab eis raro audies quicquid: & cum tale aliquid audens:
 uel quod est rarissimum casu probant: uel quod est frequentissimum experientia
 refelluntur. Sed accidit quod de templo ille dixit Apollinis ut bene dicta memori-
 ter celebrētur: errata nemo recordet: qm̄ & hæc sciri nolēt q- eis facti: & q- cōtenēt
 tā hæc quæ illa oīo nesciūt. Nō ē aut̄ præteritū qd̄ dicit Augustinus & ratio plura:
 de occultis demonum affiliatione quæ nescientes patiūtur: alioq- eos steridū ueritatē

Astutia astro-
 logorum.

Euripi. Inia

Eulogium de
 Apollis templo
 Aug. Inia sup
 ueris astrolo-
 pdictionibus

quam alioquin non assequerentur: quod fieri putandū si mirabili prædictione: particulariter aliq̄ factū dictumue pronunciauerint: quod nec ip̄am artē astrologiæ sc̄ stare posse testatus est Ptolemaeus. Sed mirabitur aliquis quō hoc nescientes patiantur: & tamē quicquid prædicūt afflariōe tamē demonica prædicere illa eos putemus. At uero hoc fieri multis modis potest: de quibz astrologos in re simili admo-nebo. Est enī cōsensus apud eos aliū esse alio magis fortunatū astronomū. in alle-quenda ueritate: pari in utroque ingenio doctrina & diligentia: hoc igitur esse fortunatam dicant mihi ipsi quid sit: si non alia uia uestrigat ueritatem quā ex dogmatis artis: que qui æque aut melius etiam tenuerit: non erit tamen in ueritate prædicenda æque fortunatus. Porro hoc aliud non est quā quā fere semper super eadem re uaria constellationes: & super eadem constellatione pugnantes uel diuersis auctōrū opiniones occurrunt: flecti cœlitus animum prædicentis: in uerā sententiā multa tē-tando incidere impudenter in ueritatem: hoc igitur idem etiā poterit occulta & latentis demonis inspiratio a qua q̄s actus agi tamen se nō percipiat: quod cum sit: quælibet fiat non est nunc latius explicandum. Sed neque hoc solum demones posse diuina potestas & sapientia limit: sed illud etiam ut quod falso prius fuerat prædictū opere implentes ip̄i. uerum efficiant. nullam de cœtus sūma iustitia penam exigē-te: quā ut quæ diuinæ ueritati superba ingenia non subdūtur. nebulonis de ide unius & lycophite mendacis: & fidem. & libertatem obliget suam. Sed puto satis multa iam diximus. cur aliquando isti nugatores uera aliqua effutire & spargere uideantur: quā ut a principio dicebamus non est in hac re magnopere laborandum quādo quæ temere uel assute uera prædicunt præ his quæ mentiuntur teste Phauoris no pars ea malefima nunq̄ inueniatur.

Disputationū Ioannis pici Mirandulæ aduersus astrologos libri secundi finis.

IOANNIS PICI MIRANDULÆ DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER TERTIVS.

Caput primum Quid libro pcedenti actum sit & quid deinceps agendum: quoue ordine.

Quimus populi quæstionē sc̄icitantis identidē sup astrologis: unde responis illorū fides: si professione nulla soliditas: Dixi quæstionem quæ. I. accurati doctioresq; non utantur. Quibus notam nec sæpius euenire quæ dicant: sed raro quasque dixeris ex accidenti: Nec si conueniant colligi tam necessano ueram artem: sicut nec ideo necessario falsam quæ in prædictis sæpissime mentiuntur. si quidem possunt ex præceptis ueris pronounciari falsa: non tam ob artis

omnimodam falsitatem: & opinabilem cōiecturalemque incertitudinem: ut artificis omiserit uel ignorantiā uel idiligentiā. Sicut cōtra uera de falsis nō ueritate dogmatis: sed astuta pronunciantis siue felicitate: siue casu: siue occultis promotione prenoſcentiam numinum quæ prædicunt: siue aliis de causis: quas superiore libro satis explicauimus. Quod si cui persuaderi non potest: reuocet ad memoriā quæ: ta paulo ante super incuria: super etiam astrologorum ætatis nostræ utinam citra odium inuidiamque dixerimus: nec poterit (nisi falli cupit) adduci: ut quomēs ueritate assequuntur: putet eam ab illis inuentam potius quæ reperiā. omnino librem hanc dirimet sequens tractatus in quo demonstratum cum fuerit quæ de celo p̄dicunt ea cās ibi uel signa non habere quibus efficiantur uel indicētur: aut si hinc inde: fieri tamen aliter quæ astrologi sentiant: aut si eo quoque modo: non tamē ab his causis in celo neque ab his rerum in terra p̄mordia: tum si dentur hæc omnia certe non hæc p̄mordia: non illas causas ab hominibus posse deprehendi: uel si deprehendi forsitan possunt inendum tamen esse deprehensas hoc totum in quæ cum fuerit demonstratum: puto fuerit bonis ingeniis extra contouersiam si quando ad ueritatem astrologus offendant in nullam hoc causam non uerius posse redigi quæ in ueritatem professionis. Quæ tam multis uidelicet iam nominibus falsa: nec ullis ueri rationibus nixa: sed cōmentitia: præstigiōsa p̄pterea que sua natura mendax liquido apparuit: igitur confutationem iam ipsam aggrediamur id p̄imum excutientes quod totius negotii summam habet: an efficiat calum quæ de celo pronunciant: isti diuinatores. id quod ita tractabitur a nobis ut hoc quidem libro defendamus agere calum in nos tantum motu & lumine præter hæc frustra occultiores afflatus alios cogitari tū a lumine illo syderū & motu nō aliud cōmunicari materia patiēti quæ motū: lucē: & calorem: calorem in quæ & corpora cōsumatē illuxu generalis: & ad uisā uitæque functiones capacia uitæ corpora disponētē: hoc ab osbo fluere: stellas: quæ nō sit cōfessū osum ad nos et planetas: defluuia puenire: quæ uero p̄ter ea largi in sydera rebo in inferioribus: nec rōne p̄bati: nec expimentis cōuinci: nec auctoritate p̄suaderi procerum philosophū. Quin hæc omnia ob stare ne præter hos cōmunes influxus p̄tinere celestium uim ad sublunaria corpora aliquo pacto intelligamus. Quare peculiāres rerum proprietates etiam corporatas: siue quæ speciem: siue quæ rem particularem cōsequant a stellis originem non habere: præter quæ ratione principii uniuersalis: sed a propria natura ipsarum rerum causis: earum proximas & cognatis. Atque ipsam hanc nostram opinionem non alius magis quæ quibus utuntur astrologi contra nos argumentis asseueratam probabilemque reddemus quod cum fuerit satis explicatum: tamē ad eum tractatum quarto libro deueniamus: ut si de mus astrologis uires occultas inesse radis præter lucis effectum atque caloris unde homines reliquaque natura uarias fortiri dotes & potestates peculiariter possunt: eas tamen non inesse illis quas existimant uires: nec ab eis quæ de celo diuinant: a p̄tissimis rationibus: & consensu philosophorum theologorumque omnium quicunque illustiores indubium faciamus. id quod ubi cōfessū satis uidebitur singulis cetera

etatis quæ de hyderibus uaticinantur adiciamus & illud relinquemusq; restatissimum quæ non sunt a celo : a celo non significari : hoc est quocumq; celestia causa non sunt eorum nec esse signa. Quare nullam esse rationem quæ obtem suaderi de celo possint. Nunc p̄statum qd̄ primum proposuimus uideamus quibus nos petar qui omnia stellis quasi euincta duci gubernariq; contendunt ut mox eadem nō repellamus solum. sed in aduersarios ipsos ui maiore q̄ uenerint ope diuina treti propeamus :

Caput II Quinq; rationes quibus astrologia roborari posse uidentur.

A tiones quibus astrologi persuadere conantur mutationes quas cōq; sub
 e lunaris mundi : sed & rerum omnium diuersitates : tū fortuitos casus & ho
 minum mores ingeniaq; pendere de stellis hæc potissima sunt. Theologos
 & philosophos una uox est mundum inferiorem adeo per celum gubernari : Hoc
 Aristoteles uulgatissima illa sententia docet necessario mundum hunc inferiorem
 superiorib; mundo esse contiguum : ut omnis eius uirtus inde gubernetur. Sic Au
 gustinus quoq; dixit Augustinu sper corpora subeliora grossiora hæc regi atque mo
 ueri. Quis igitur inquit dubitauerit mutationes quas cōq; rerum terrenarum a
 motibus heri corporum superiori / Quod uel ipsa quoque demonstrat experientia
 uariatis anni temporib; ex accessu solis ad nos atque recessu : unde uiuentiu quoq;
 omnium habitus & conditio uariatur : dū temperat arua calū : dum uariat fruges
 redditque rapitq;. Sed & in diurna reuolunōe : sol aeris qualitates imutat : plus mi
 nus tum meridie : mane. uespere. calefaciens : exsiccat humori frigoricq; dereliquē
 luna quantas habeat uires in omnia corpora præsertim fluxiora q; ignorat. Estus
 hæc oceanis faciens ascendens atque descendens : pontum mouet & terris imittit &
 affert : sed & sūmerfa frenis concharū & carcere clausa ad luna motum uariant ani
 malia corpus : Crisimi dies a medicis obseruati luna soliq; motus sequuntur. Luna
 plena nascente : diuidua p̄tate ceteri tempestates & in corporibus agitari uidemus
 humores hunc pastoribus nauticis agricultorib; obseruationes multe de luna : moti
 bus acceptæ : multipliciq; experientia multis retro seculis comprobata. Curigitur
 si luminarium manifestiores impsiones : & in permutandis inferioribus auctori
 tatem perentimus / cessare reliquas stellas : & inefficaces esse credamus : nec eorū
 uires ad nos quāq; occultiores peruenire quibus subdita illis corpora uariis modis
 afficiantur. Quorum gnari atq; prudentes. Accretiora quæ d̄ de futuris euentis pos
 sint scognoscere : q̄ quæ medici : pastores : agricolæ : nautici : p̄diciant. Præterea ne
 mo p̄negauerit aeris habitum tempestatesq; de hyderum statu positurasque ua
 riarū cū & calor & frigus & siccitas & humiditas. & quæcūq; in sublimi sunt am̄p
 siones a celestibus motibus & influxibus generentur. Quod si terra uiscibus in
 clu si sicciores halatus terram mouent : si caritatem in aere ex qua actuo illarū qua
 litatum uel exuberantia uel defectu : si caritatem annoxæ uel humiditas nimia fa
 cit uel siccitas : cum a ut fructus leguntur : aut feruntur : inuicem fertilitatem sta
 tus aeris modicas & opportunus : Quis negabit a stellis non modo tempestatum

Aristoteles

Augustinus

Tertia cō

mutationes & terræ motus. Sed pestilentijs quoq; & morborum varia genera in hominibus in pecoribus; salubritatē regionū; & fertilitatē sterilitatēq; puenire. Tu si cōstamus nos quoq; ex iisdem qualitatibus & corporis temperatura mores igeniāq; uariātur. integra tam libertate cur nō fieri pōt ut ppeniones in nobis ad iram in maiusuetudinem ad effectus alios bonos & malos a hydenbus fiant. bilē; sanguinē; pituitā; atrā bilē; uel fuscitantibus uel frenantibus quos humores affectus illi plerūq; comitantur. Cur nō pariter sicca calidēq; calorū impphiones bilē exacuentes in nobis; ad iram uirgia; cōtumelias; inimicitias; excitare possūt. Vnde bella; cedes; uastationes; unde impia regnaq; mutantur; post hæc ita colligit Ptolemæus. si faciunt stelle diuersitatē corporis & animi; deriuatur hæc deinceps ad ea quæ sūt qdē exteri; seca. sed habent cū illis affinitatē qualē cum corpe uxor facultates: cū aīo dignitas & honores; hæc ē p̄cipua rō Ptolemæi nec oīum effectricem hydes; uim p̄bat aliter ullo loco q̄ ex efficientiā primarum q̄litatū quas pducendo cetera quoq; pducant consequenter; quare nec alias a fieri cōs q; hæc quidē Saturnus. hæc iuppiter illa uero Mars opetur. q̄ q; iuppiter sit planeta calidus & humidus; Saturnus siccus & frigidus; Mars siccus magis & feruidus; hoc de stellis erraticis; hoc de non erraticis pariter sentit; ex natura primarū qualitatū erraticas; ex erraticarū natura iudicans nō erraticas; uerum. n. uero possent aliū relictis primis qualitatibus; ad occultas uires eminentioresq; confugere. q̄s inesse celestibus plurimas & efficacissimas ambigat non cōueniat. Si qd in terrenis quascūq; singulares & excellentes dotes intuemur eas calidū solemus munera existimare; quæ nō elementares de quibus illa corpa coalescunt q̄litates; sed insulsi illis potius uirtutē celestis cōsequuntur. Quāto igitur magis nō carebūt huiusmodi uiribus & proprietatibus nobilissima illa corpa luce tam clara; mole tā uasta; agitatioē tā rapida; aut quo nā pacto si cū motu lumine trāsmittuntur ad terrā nō erūt mirabiliū apud nos effectrices; Postremo cursus humanarū rerū de quibus astrologorū potissime diuinano calidū fatiq; præter uel nolētibus undiq; p̄suadere uidetur in quo uarietas ipsa familiaris & frequētissima; tū multa supra uires nostræ mortalitatis fieri uidemus; multa p̄ter rōnem & meritū; pluri ma p̄ter ordinē & institutū cōdicionis humanæ; q̄ cōs alibi q̄ in celo nullas hēre posse uidētur. hic habiliū ad philosophiā ille nascitur ad poetiam; alias līas asp̄natus uel ciuile negociū uel arma libentius felicisq; p̄tractat. Vnde ista uarietas ingeniorū; Est q; diuitias nihili faciat; ē q; aiā in lucro uēdat; hoc sobrius; ille nequū; hic ad dā ille meticulosus unde tāta in moribus dissimilitudo; Alexander oriētē tam cito

Ptolemæus.

Ratio q̄rta

Ratio quinta.

Alexander
Aristoteles
Pythagoras
Socrates.

can; tū portenta igniorū q̄dam & monstra uel scicdis gaudētū. uel ut semel dicatur a legibus exorbitatiū humanitatis. nōne illā sibi uim quāsdā. necessitatēq; lata his potentia testari uidētur. hæc sūt illa quibus cū plena sit uita mortalīū / psuadēt multis istas bonoy; malorūq; uicissitudines meritas uel imeritas tātāq; re; uarietatem a stellay; motibus fieri quarū impulsibus fragilis & caduca mortalitas. ægre aut nunquam reluctari possit.

Cap. III. Retorquetur prima ratio atq; ostenditur calū cām eē uniuersalē neq; ad ipsam s̄diuiduorum uarietatem referendā.

Cōcessis rō-
nibus astrolo-
gorū nō seq̄
qđ contēdūt
Retorquetur
prima ratio

On istas rōnes a strogoy; necdum labefactare. sed exaugere studuimus na
n quid se defraudatos exoptularēt. primū aut illud lectore scire uolumus et
h rōnibus his cōcederet nō p̄pterea sequi ut aliq; possit eē a strogia qđ
sequētibus libris innosceret. Sed adeo illis nō cōcedimus. ut ex illē locis ualida cō-
tra eos argumēta sūmamus. nam qđ ad primā attinet rōnem simul atq; dixerunt
a strogoy; motū omnē inferiorē a celi motu dependere. statim dogmati suo cōtra-
dixerūt. cū inde illud sequatur. ritum apud philosophos. ut calū uniuersalē causā
effectū inferiorū. cā aut uniuersalis effectus nō distinguit. neq; aut hoc fiat. aut il-
lud queritur ab ea. sed a p̄ximis causis. quæ uariæ & differētes sunt p̄ effectū dif-
ferentia & uarietate. & cū ex his alia aliud faciat. uniuersalis cā cū oibus oīs facit.

Quod cū manifeste appareat in rebus natura sp̄q; diuerfis. mirū quō non intelli-
gant multo magis idē credendū de uarietate indiuiduoy; quæ quāto magis & par-
ticularis ē & a materia plurimū trahēs originē. minus referri pōt in cām maxie &
formalē & uniuersalē. at q̄ nō uidet calū cū equo equū generare. cū leone leonē.
nec eē ullā syderū positionē sub q̄ de leōe leō. de equo equus nō nascatur. Cur nō
eadē rōne cū diuerfis parētib; diuersos calū pariet siliol. licet eadē similitudine cōstel-
latione. qđ ip̄a exp̄iētia cōprobat. cū iterdū eadē hora natos. & sub eadē s̄clinatione
celi. fortuna tam̄ ingenio corpe diuersissimos uidemus. Quo loco plagā a strogoy;
us uitare nō pōt. Solēt. n. cū ptus geminoy; illis obiicitur ad nigidianā rotā cōsu-
gere. in q̄ nō ē bis eundē locū attrāto designare. sed & hic male se explicat cū non
possint ip̄i tāquā tapēdi morāti a seq̄ d̄riam. ex qua tam̄ sit ista ut uolūt d̄ fia. facti
quare dū efficiētiā cali conditur defendere alios incidūt laq̄os. ut de illa. i. efficiētia
sciam se hēre nō posse suū cōsistatū. tum nos & illis geminos nō obicimus quo-
rū cū alter exeat post alterū. quæ intercedit morula. ansulā eis s̄bet aliqđ respōdendi
Sed natos simul eodē mōnto ex diuerfis partibus s̄tra eadē tam̄ euidē regiōis &
latitudinē & lōgitudinē. de quoy; genitura idē thema celi defendere. eadē p̄nitia
te debet a strogoy; nō de his q̄ post natalē horā eueniēt. q̄ quæ s̄tra matris et aluū
illis cōtingerūt. ut sicut eadē hora nati. ita eadē cōcepti ab illo existimētur. De his
inquā qđ respōdebit a strogoy; cū eadē. i. oīs cōstellatio nō idē tam̄ utriusq; s̄arū
apparēbit. An poterit aliud dicere nisi s̄lauat. q̄ aff̄ larus illos sydereos uirtute &
p̄tate uniuersales a p̄ximis & secūdis causis determinari & distingui. Quod h̄ est
quō illi de oī s̄diuiduoy; uarietate expoīta syderū hora genitura reddaturos se cām

pollentur. q̄ hic niuus ille niger. hic breui ille p̄cro corpe. hic tardo ingenio. ille solerti. hic oibus gratus. ille molestus. hic ad philosophiã. ille s̄arus ad mercaturam. hic diues. ille egenus. hic breuis uitã. ille longiuus. quã tota sub eadẽ sp̄e uarietas in diuina uoq̄ longe minus a calo est q̄ quã sub genere eodem diuersitas sp̄e. ut nũc leo. nũc h̄s. nũc alinus. nũc elephas paria. quã sicuti oia specificã proxima r̄ũ est. differentiã cõsequuntur ita illa in diuina uel feminã d̄itã cõsequuntur si corporeas qualitates. uel in genũ educationis arbitrii. si aales. uel facultates parenti. p̄p̄t̄ie electionis. p̄t̄udentiã. occasionum si fortuitas externa sc̄q̄ cõsideremus.

Cap. III. Calum qualiter motu agit & lumine & elementor̄q̄ metheorologorum mineralium uiuentiũq̄ uniuersalis causa sit.

Vãto igitur eã uniuersalis p̄ticularibus causis diuinitẽ & eminentiã rãto q̄ nos licuti uerius ita honorificentius de calo sentimus q̄ astrologi quã ratio uniuersalis efficientiã. quo magis eluceat tum qd̄ efficiat calũ qd̄ nõ efficiat clarius explicetur altius exordientiũ de natura cali dicere deq̄ eius actionibus erga corpora s̄eniora. Calũ corpus naturale est oium corporũ naturalium p̄fectissimũ. Corpus naturale est motus q̄ sensibilis qualitas cõsequuntur. p̄fectissimo igitur corporũ naturalium p̄fectissimus quoq̄ motus & sensibilis p̄fectissima cõgruunt nullus motus p̄fectior orbitali. nulla qualitas perceptibilis s̄eũ luce p̄fectior. Est igitur hæc celestis corpis p̄p̄t̄ia. Quare i marcescibili quoq̄ s̄bã calũ quando motus eius & q̄ntas cõtrariũ nihil h̄ent. sed & qm̄ p̄fectissimũ corpus primũ quoq̄ lo col. s̄up̄mũ eẽ debet cui primus est motus. debeat. Est aut qd̄ primũ i uno quoq̄ genere cã reliquor̄q̄ sub ea s̄ene cõtecto. licet nõ oia eadẽ cause h̄eant rõnẽ. Quare qd̄ primo motu mouetur reliq̄ mota mouet nec illo cessante cetera mouebuntur sicut in minore quoq̄ mũdo si cesset motus cordis oēs aialis motus p̄ire necesse est

quo circa recte dixit Anst̄o. libro octauo phisicã au'cultationis motũ primi cali ui

tã eẽ oibus quãdo qd̄ eũ euidẽtissima eẽ & colis opatio u' te intimus motus. ergo una hæc cali dignitas & efficacitã erga mũdũ s̄eniorẽ ut p̄ illius agratu s̄artigabili ceteri motus oēs & ordinẽtur & excitantur. Quã qd̄ eũ efficiãtia q̄ sit uniuersalis nec inferior motus hæc rõne distinguat satis eundẽ e qm̄ sicut descendẽdo Glebz̄ ita s̄iã

ma surũ se mouẽti & alio genere motu oibus u' nus & id eẽ celestis motus p̄ter copatur. altera illi de luce p̄rogatiua. nã quãdo lux s̄ũma q̄litas corpis corporea uero natura p̄mus uita gradus & s̄ũma s̄emp̄ ordinis s̄ũmi extrema s̄ere superioris ordinis assequuntur sit necessario ut lux & cõsumatricẽ quãdã h̄eant corpis uirtutẽ & uitale nõ nihil interim possideat. nõ q̄ ipsa aut uiuat aut uita afferat sed corpus uita capax ad uita maxie p̄parat & disponit. qm̄ loq̄tur lucẽ q̄i p̄p̄t̄ias eius. calor qd̄ nõ igneus. nõ aereus. sed celestis sicut lux cali p̄p̄t̄ia q̄ntas. calor iquã efficacissimus maxieq̄ salutaris. oia penetrãt. oia souẽt. oia moderãt. hoc eẽ cali munus p̄cipuũ quo corpa p̄ficiuntur. & uiuentia disponuntur ad uita p̄ter agitationẽ circularis motus. nõ nõ necessariã ut lum̄ istud atq̄ calorem deuehat ad nos. & p̄ uices oportunitate m̄ra plus minus terris impartiat. Sed ut motus nos quoq̄ calori

Aristo.

Actionẽ cali p̄ motũ uniuersalem eẽ. Per lucẽ quõ i nos agit calũ lum̄

reddat habiliores q̄ de p̄petue moto corpe iugiter emanat / huius beneficentissimi
 uim caloris ī toto corruptibili mūdo p̄uidemus t̄ā icohatisq̄ abfolutis. t̄ā ī animis
 q̄ a latīs: nā elementa q̄ dē cōtinet & cōferuat sicuti locus eorū & forma q̄ sicq̄ artifex
 oīa q̄ dē ambiēs / sed p̄ oīa quoq̄ itime se diffundēs: & quēdamodū illud primi mo
 tus p̄uilegiū ut torquet sine eo reliq̄ motus: ita primā sensiblis q̄litate: uti sine
 illa cetera q̄litate agere nihil possint. Quare si caelesti calore destruat̄ nec frigi
 ditate agere frigus poterit / nec calor caliditate: nō. n. calor ille sydereus frigi con
 trarius sicuti calor igneus uel aeruus / sed oēs cōtinet demētas qualitates eminētia
 simplici / sicuti celi natura cōtinet oē corpus / sicuti motus circularis oēs motus / sicuti
 lux oēs calores / & q̄ Pythagorici dicerēt sicuti unitas cōtinet oēs nūeros: ut sal
 lanceus q̄ negāt cōferuari calidus elementa frigida posse / nisi p̄ter calore īfluant & sy
 dera frigiditate. dicerēt. n. aliqd̄ si calida cōferuaret calū calore eiudē nature & rō
 nis / sed oīa pariter calida / frigida / humida / siccā cōferuat sua ista q̄litate / quā sicuti
 nulla ē ex illis quattuor q̄litatibus ita claudit̄ se oēs nō quales sūt ī elementis / sed
 quale q̄d̄ multiplex ī unitate cōcluditur uirtute. s. principali per quam illas ita re
 git: ut & quamlibet ipsamet uniat cōseruando / & in ip̄is totum cōferuet omnes
 moderando: & ex ip̄is alia pariat omnes commūcēdo. Verum fallit nomen
 caloris quod cum audimus rem intelligimus statim aduersam frigiditate. At caele
 sti illi calor proximior q̄ dē natura calor elementalis q̄ elementalis frigiditas sicuti ē
 p̄fectior / sed nihil hoc phabet illū ab utriusq̄ demēti p̄prietatibus exaltatū utraq̄
 uirtute cōplecti sicuti cādore cū dictum rē aduersam uidemus dicit̄ iustus nigroq̄
 colorī. Nec tamē negauerit q̄ ip̄is nō secus nigrum colore q̄ albū cādore lucis & cō
 seruari & efficacē fieri: licet alius luci nature proximior nomen ēt lere hēat cōe: ut
 & cādus appellatur interdū / deniq̄ si s̄b celi ut pote primi corporis oē corpus p
 lectissime cōtinet & uirtute / debet necessario eius propria q̄litas oēm corpeam q̄l
 tate uirtute p̄fectioneq̄ cōtinere. Hac ē quā calore caelestē uocamus sololē lucis /
 uocamusq̄ calore & q̄ uitaliter calefacit / & q̄ inter oēs demētos: p̄prietates calor il
 li proximat magis ita cū a sua ille caelesti cōditiōe degenerat huius maxie opatio
 nē exerceat ut postea dēclarabimus. Igitur si calor ille p̄fectiōe uirtuteq̄ cōtinet cor
 porū s̄tenorū oēs q̄litates / oēs ēt cū causis illarū proximis & generabit & uegetabit sicuti
 calor ip̄e s̄ctalis licet calor ē & dē materia tam oēm sortus siue illa calida siue fri
 gida regit / digerit / seruat / format / moderat / p̄p̄ea si q̄ q̄rat a me frigiditate ne calū
 faciat / si an ex accidenti respondēbo si q̄ dē q̄ras qd̄ se ip̄o faciat calū nulla media
 cā / si an per se tm̄ calore / ceteras qualitates ex accidenti / sicuti calor ip̄e per ac
 cidens frige facit ut sequenti capite dēclarabimus: si uero qd̄ tanquā uniuersalis cā
 cū secundariis causis agat / agere illū per se t̄ā frigiditatem q̄ caliditatem / t̄ā siccitatem
 q̄ humiditatem quō nō minus cū aqua generat aquā / q̄ cū igne generet ignem: nec
 magis possit sine illo aqua aquā / q̄ ignis ignem generare. Cū autē generat elemen
 torū (hās) generat cōsequentes quoque illas p̄prietates quare cū aqua frigiditate
 cū igne calorem facit. Et siquidem hoc mō negaremus per se fieri aliud a calo q̄ ca
 lore sequerentur absurda illa quæ dicit Thomas frigiditatem siccitatem & hu

Pythagorici
 Error aliquo
 rum

Vadē d̄cepti

Similitudo
 idonea.

Calor cele
 stis cum cōis
 proximis oēs
 corporum gi
 gnat q̄litates

mūdicatē non per se esse in uniuersos sed per accidens: nec formas omnes subitā/
 tiales iserios; corpus in uirtute caelestium corpus cōtineri. Quae nullo mō sequun
 tur: cū negamus calū p se & ex se uel acē uel inferiora alia corpa frigiditate. Quo
 circa pōit rōnes illae Thomae nō qd negamus ipsa sed qd asserimus. Vidimus i ele
 menta qd agat calū & uniuersalē huc primū efficiētā cōprobauimus de scēdamus
 ad alia q̄ sunt ex elemētis. Idē igitur ille calor filius lucis suscitans: & terrenis corpo
 ribus uaporosos halatus extenuas crassa; seculenta; dissoluēs parit ea q̄ sūt i sub
 limi; diuersa p diuersitate materiē q̄ surū tollitur. Nā si uapor a fluxu tollitur eor
 pote facit humiditas i pressiōēs i media aut istima regiōe aeris. Si a sicco atq; terrestri
 tollitur euaporatio; ignea ad supiora q̄ cōtigua aetheris necessario ex motus & ignis
 uicinitate cōcalefit: haec igitur oīa quoq; calor ille caelestis opatur siue frigida illa si
 ue calida. qm̄ de uaporibus oīa quos solus elicit calor oīa igitur calor & uniuersali
 ter oīa cū eorū distinctio atq; uarietas nō a uarietate cōstellatiōis ut a strolōg; fabu
 lantur: sed penes materiā & locū i quo generatur ut ex methēorologis Aristotelis
 libris & timo Platōnis innotescit ppea tractaturus Ansto. hāc naturā partē uul
 garū id ptulit cōtinuis superioribus eē iseriora quo uirtus eorū oīs inde gubernetur.
 Id qd̄ quāuis uniuersalibus accipi uere possit ob ea q̄ diximus de caelesti motu atq;
 calore q̄bus oīa mouētur souentur; q̄ dictū tamē ab Aristonle pp methēorological
 imp̄ssiones de q̄bo maxie tūc agebat q̄re pbaturus uel explicaturus qd̄ dixerat ad
 iuaxit hoī; qd̄ e oīum iseriora eē materiā: calū aut efficiētē cām: m̄ior aut itē p̄ces
 quosdā latigari ut a calūnia defendāt q̄ oēm uirtutē iserorē calitus dixerit guber
 nari: qm̄ in his uerbis nostra quoq; libertas p̄clinetur. nec uideāt ex uerbos; cōtextu
 ad elementa d̄taxat p̄nere quod d̄ i. mūdū. n. ibi cū dicit elementaria corpa spa
 tium hoc replentia sublunare: mūdū uocat nō cū elementis ipsa quoq; quae mūdū
 istū inhabitant. hoc de serie patet ofonis euidentissime: nā postq̄ dixit a se determina
 tum i libris superioribus q̄tuor eē corpora infra calū: Ignē, Aerem, Aquā, Terram
 tū ita subiungit: qm̄ itaq; circa terrā totū mundus ex his cōstat corpibus cuius affe
 ctiones dictūm fumus: est ex necessitate cōtinuus iste superioribus latōibus ut omniū
 ipsius uirtus gubernetur inde: mundus igitur cuius omnem uirtutem a corpe supe
 riori gubernaui dicit haec ipsa est moles q̄tuor elementos; quādo nec alius mūdus
 cōtinuus est superioribus latōibus: nec aliterius mūdū diciturus erat affectiones in eo
 libro in quo certe de plantis de animalibus nulla mentio est: sed deis trō quae fiunt in
 elementis ut cometis aliisq; imp̄ssionibus & quacūq; aeris & aquae cōes passiōes
 sūt ut in procerōnis paulo ante ipse p̄latur: proinde delināt n̄ri diuinatores i annuis
 uaticiniis hoc philosophi testimoniu qm̄ suae fraudis honestamentū roburq;
 p̄cendere nō uel eo maxie libro deroget astrologus prudensissimus Aristoteles dū
 nec pluuias; nec terremotū: nec humilitōis alios; effectū cās quant i sydenibus
 sed in materia; pro cuius uarietate: nō pro diuersitate cōstellatiōis; aliter atq; aliter
 illos solis calora; fiat. Sic igitur se res hēt in methēorologicis imp̄ssionibus. Corpa
 p̄fectiora exptia uitā q̄ la gemae atq; metalla sicuti ex inferiori materia coalescunt

Calor cele/
 stis quō me/
 theorologic
 rū causa ut.

Aristoteles.
 Plato,

Fatigatio ina
 nis quorūdā
 Aristotelis in
 tertium

Calū quō eē
 mineralium.

Obiecto,
Solutio
Opinio pla/
tonicorum

ita radii illius caloris ui digeruntur atq; formantur. Nec obstat q; a luce prodire ca
lores huc diximus nec lux tñ ad substantia quardã loca ptingit in q; id genus p
ciouissima mixta generantur. Nã si nõ illa uera opinio platonicoꝝ quorũdã penetra
re oĩa corpa cui diaphano luce licet corpõ uel dẽssimã inculcata uel parissima
displa nõ uideatur. Certe illd negari nõ debet diffusũ a luce calore eo posse ptinge
re: quo lux ipsa nõ puẽt licet pẽt trãs pietẽ calor ignis sentiri. nec pẽt tam ipsa flãma
uideri. sic nihil ẽ qd phibeat (suis mõibõ & cauẽis luce intus ipsã qd ẽ nõ strice
repullã opacitate corpõ & dẽstrudine q; nõ sũt luci suscipiẽde idonee dispõne: sed
tñ itus mittere suũ calore q; licet nõ possint talia corpa illũinari calefieri tam pos
sũt ẽt magisq; q; rara sũt atq; pspicua. Quomõ uero huiusmõdẽ res mixtio fiat a ca
lo: quõ rursus a secũdis cãis solutiõẽ dicemus q̃rtẽ rõnis. Reliã sũt ea quẽ de calo
ris istius afflatu uiuũt. q; ppe ut paulõte collegimus cũ sũmũ teneat i corpõ ista
q̃rtas gradũ sicut hẽt ut corpa ipsa phiciat q̃lia diximus: ita ut pte (bsteratur ui
ta q; q; extrema cõpillet i uicẽ corpõ uitã & uitã corpõ quã p oĩõ ẽt uiuẽtib; iter
hoc qd uidetur crassius hitaculũ: & aĩam uite fontẽ medius ẽ quẽ spiritũ appella
mus tenuissimũ corpus & insibile luci caloriq; illi sydereo maxie cognatũ cui uita
picipue adest: p; eũ suas i hoc uisibile atq; terrosũ uires explicat atq; difundit. Sic
i materia seminali latet hoc genere spũs cuius i primis utitur misterio: uis illa diui
niõr artifexq; uitaliũ opes: uice aĩe sũgẽs aq; defluxit & spẽm generãtis p; pagã in
materiã quã occupauit. Nõ sũt at uel gignẽdis corporibõ uel seruãdis uel munerĩ
bus sensũ obẽdis uiles isti spũs si caelestis spũs (hoc ẽ caloris quẽ diximus) ope de
struatur: q; mobilioꝝ purioꝝ efficacioꝝ p; p; p; mior uita: roborat iũmitatẽ spĩ
ritus inferioris: & suo conertio reddit aĩe cognatõrẽ. Vt id nõ sit argumẽtu uiuere
calũ q; uegetet suis radiis ea quã uiuunt: inã uiuũt hac qd ẽ oĩa p; uas alas. p; q;
aĩe uim seminibõ insitã p; pagãtur suffragãte illis calore cali nõ qũ uiuifico: sed ad
uitã ob id qd diximus: comodissime p; mior dispõnẽte. Nemo at dixerit in luce si
ue p; luce ẽt quã ab aĩe ẽ uim uidẽdi q; sine luce nõ uidẽamur: possit alius nec ne
uita cali tõiõbõ cõprobari disputarũ a nobis in cõcordia Platõis et Aristõ. ita patet
in corpeo mũdo nihil qd ẽ fieri sine calo uerũtam q; hoc aut illd fiat: id a calo nõ
ẽẽ sed a secũdis cãis: cũ q; omnibus calum talia facit qualia ipã facere natã sũt si
ue illis ad speciem: siue ad indiuiduum causã pertineant.

Viuentium
quomodo ef
sit calum
Spiritus me/
dium quod/
d ẽ corporis
& animã

Celum nec
probari uiue
re quia uege
ter uiuenta

Concordia
Platonis &
Aristotelis

Cap. V. Præter cõmunem motus & luminis influentiam nullam uim cele
stibus peculiarẽ inesse.

Spere cele
stis an agant
in nos calore

St aũt caloris istius effusio cõis oĩõ stellis si qd ẽ naturã caelestẽ consequitur
uniuersã sicuti lux sed an spheris cõueniat dubiũ: nã si nõ illa lucida: nec ca
lores istius p; pagatrices. Si lucidã q; ẽ an raritate lux licet sit inuisibilis: si
at erga nos ẽ p; p; efficac ut Auicẽna scribit in libro de celo de stellis ipõs quãcũ q;
ueniunt sub obtutur dubitari non potest nisi caelestem illis naturam & lucis do
tes pariter adimamus: ergo præter motum & lucem quicq; prodi a luce uiuifi
cus calor alios a syderib; ad nos influxus deuenire: aut illis inesse corporeas
alias effectiuas qualitates nulla ut uidimus apertiusque uidebimus insequen

tibus experientia monstrat: cum per motum & caloricam lucem suam satis offensa celum undequeque implere posse uideatur. Sic Aristoteles non aliter usque dixit affici nos a celo quam motu atque calore: id quod Averroes & Plotinus magni in sua quoque familia uiri alleuerant. Sine uoluerunt: & sane quod attinet ad frigorificas influentias uidetur ratio id ualde pregarere. Solent enim quae contra sentiunt cum lucem omnem caliditatis effectrice esse conuincuntur: ita decemere esse omnes quidem stellas quae cumque lucent generali quae dicitur conuenire: ut per proprietate productiuas caloris: sed per proprias deinde illis uires competere: ut haec licetitate illa frigus humiditate alia largiatur. Sic noctes in plenitudine esse calidiores: quia lunam uberius plus calefaciat. Verum id non obstat quoniam luna propria influenza uel frigefaciat aerem uel humefaciat. Ego igitur eos iterrogo: calor enim istum quem omnem omnibus stellis licenti lucem esse fatentur ipsum ne inquam tale creditur quale nos diximus continentem eminensissime omnes quatuor qualitates: ideoque omnem cum secundis estis productiuum seipso uero diffusiuum tantummodo suauis: an potius continentem non credunt in eo ceteras affectiōes: sed calorem duntaxat. Frigus uero ut diuersam rem a calore a peculiari alia syderis alicuius uirtute manare: uirtutis eligat incidit nisi fallor in comoda non mediocria: si primum respiciat ita istabo non alicui ex propria ratione: & si uolunt in sydenbo ita dici: specifica conuenire aliquid imperfectum eo quod illi conuenit ex communi natura: cum semper uniuersali dicitur contra etior dicitur perfectiōis gradu adiungat: at qualitas ea quae continet omnem qualitatem perfectior ea est quam tantum frigoris est effectiua. Non igitur si debetur illa stellis communi omnino generali licet conditione debebitur alicui stellae ex propria natura frigefacere influenza. ergo restat diuisionis altere: membrum in quo non minus haerere est necesse si quidem nulli competat ex natura propria repugnans aliquibus proprietatibus illi de communi natura conuenientibus: ut si competit homini quatenus animal est habere sensum non potest eisdem quatenus est homini stupiditas conuenire: aut si quatenus uiuit: competit illi inimi motus habere principium: fieri poterit: ut quatenus hoc illud uiuere non aliquid congruat inualitate immobilitatis: quoniam poctus particularis gradus id quod in communi ratione est distinguit: ut si uiuentis absolute sit non extrinsecus tantum sed intrinsecus moueri: necessario sit animalis naturae quae uiuentium species est principium esse inimam alicuius operantis: & rationalis rursus quae species alia est inimam operantis alterius: pari igitur exemplo si naturam caelestem quatenus est caelestis consequatur calor ille uiuentis non consequetur peculiarem naturam sydenis alicuius effectiua uis frigiditatis & licetatis quae sunt uires contrariae qualitates: sic nos aduersus illos arguemur. Rationes autem opinionis aduersae per soluta sunt: primum suis quoque locis postea dissoluuntur: nam quod seque putabatur & frigida elementa non posse caliditas conseruari: & ceteras qualitates a calore tutatas in uniuerso per accidens istum nec solere uerum quod creditur omnes subailes corporum formas in uirtute caelestis nature contineri: oia haec in praecedentibus iam dissolutus. sicut & illud quod in his locis plurima generentur actiōes caelesti ad quod lunam calidam tantum non peringit: duo reliqua sunt altere: non posse tam subito a calore ad frigus: & quidem intentum primutari aerem: ut experientia deprehenditur nisi supueniens frigus nouae constellationis opus credatur: altere quod luna sub terras atque adeo sub terrarum: ima plata moueat a flus oceani ad quem lunares indubie radii tunc non pertingunt nisi per influentiam agar hoc & a lumine & a calore lumen consequente distincta.

Haec uero postea dissoluuntur primum capite. xiii. quo de mutationibus inferiorum a

Opio quorundam.

Efficax ratio

Solutio rationum aduersae per

sole tractabit: aliter ubi de eâ reciprocatōis occurrat late disputabit a nobis. tñ hic
 satisfaciemus quartē ubi quō luna p̄ interuentū nos afficiat: cū tam̄ p̄ id t̄ps̄ minime
 nos illūmet. Galenus sicuti nō illūinat ita nec afficere quopis pacto eâ i coitu nos
 affirmat: p̄pterea q̄ mensē facit dies sex atq̄. xx. horarū. q̄. xii: quot dies sūt q̄to
 ad nos lunæ lum̄ cū efficaciat puenit triduū hēre illa sub solis radiis desinescēt. Agit
 aut̄ i nos luna soli cōgrediēs eo mō quo q̄ agit nihil agēdo: nā destructis corp̄a suo
 lumine nocet illis: sed eadem adolecens plenus alit & succulentiū implet. Quod si
 credimus adesse p̄p̄nū lunæ lum̄ licet obtu r̄sumū & tenuissimū: unde i coitu nō
 oīo fugit obtutū: poterit credi retinere illā efficaciat nō nihil etiā ab illo lumine.

Cap. VI. Lunæ lumen sicuti & solis uitale esse: neutrumque frigus aut humiditas
 tantē p̄ter q̄ p̄ acciēns facere.

Si igitur (ut ad unū quocūq̄ diximus cōferat) calor iste cælestis opifex ulis
 e reꝝ corporearū: nec ē: cur credamus a stellis alios flatus terrenis corp̄o s̄ipi
 ratione aut plus sup̄iorib̄ illis corp̄o: aut minus demus inferiorib̄ q̄ oportet:
 tñ lector hoc ad memoriā reuocet. q̄qd̄ a natura meliore detentiō p̄cipa
 tur: & ob hoc ip̄m q̄ idē exit & quod p̄ captu conditioneque suscipiens admitti
 tur necessario fieri: & quoquomodo aliud & q̄ sit ex origine sua prima detenus:
 aliud quia peregrina natura alienoq̄ue commiscetur: detenus: quia detentiō qui
 cū aliū de multitudine etiā afficiatur ipsi d̄o collo uiōe multarū affectionū sicuti nec
 cessario atque cōfundit qd̄ loco meliore suscepat. p̄inde hoc ip̄m euenire quoq̄ du
 biū nō est i calore isto cælesti quotiēs i sublanari mole recipitur ut a naturali. i. sua
 & actōe. & p̄fectiōe deficiat: sit s̄t id duob̄ modis: nā & cū sua natura salutans sit
 semp̄ i becillitate suscipiens euadit tam̄ interdū noxius: & cū nullā faciat elementū
 q̄litatū ut pote ab illis sua p̄p̄tate diuersus degenerat tam̄ i demētari natura ad
 actiōes demētōꝝ: sc̄ipue uero caloris cui sicuti noiē. ita natura proxiat magis: q̄to
 facit sepe nō tā q̄ cælestis q̄ qd̄ qd̄ igneus calor & elementarius lacere solet. quæ nō
 fieri ab illo natura sua sed materiae uisio patet hac euidētia (ut omitteremus rōnem)
 q̄ cū iter sublanaria corp̄a materia repit̄ sibi cognatā: & beneficua semp̄ & uisio
 tñ caloricus inuenit. Et. n. nulla potius talis q̄ spiritus & p̄ uert̄i hūanus q̄ sanguis
 neus uapor tenuis clarus mobilis celo quæ ad modū scribit Aristō. & Auicēna p̄
 portōe respōdet: hūc cæli calor ita semp̄ fouet & roborat: ut hēre sit illi quod ad cras
 sius corpus ip̄e sp̄s ē: cui si nocet interdū nō alia ratione nocet q̄ ex infirmitate su
 scipientis: cuius lignum radio eodem imbecillum ledi & roborari robustiorem: ut
 hic etiā illud sit uerū habenti dari nō habēti auferri & id qd̄ hēt: nō igitur a sole qd̄
 illi nocet: q̄m̄ alteri nō profuisset: sed a materiae debilitate quæ sub p̄dere tāte bo
 nitatis agnūdie sua fatiscit: aliōq̄ que sūt paria solis radius quo plus insolēt plus
 uita uigorisq̄ nāc̄ leuatur: p̄p̄a nemo putauerit aut calorem edacē aut conerariam
 uita succitātē a sole p̄fluere: sicut nec a luna suffocātē aut fluxū nimio plus hūidita
 tē frigiditatēq̄ torpescit: quādo hoc si eēt lunæ lumē adolecēs ut s̄itā rebo genitalē
 nō adiuuaret quo corp̄a uegetaretur: & cū ipsa pariter adolecerēt: nec plenā uia qd̄

Galenus:

Aristoteles:
 Auicēna.

Hippocrates scribit i lib. de octimestri p̄u cōceptio utilis foret siccūditatē i formi
na mare: q̄ effectū dās. nec usq; diceretur ab Anstō lunā esse p̄cipiū q̄si altes; m̄
norē solē cōducereq; ad oēs generatōes & p̄lectiōes. nā quo pacto hęc uera si non
eius lumē sua natura sit alēvū uitale. siccū dū. sicut & solus & lydey alioy: q̄bo oibo
hoc eē: sicut celestis quoq; p̄prietatē oibo ē cōis. Veq; (ut dicebamus) celestis hic ca/
lor sicuti p̄ patiētis debilitate nimius sit iserdū ita p̄ elemētari natura i quā deli/
tur fere euadit calor elemētalis: ut nō temere eū celestē agnoscas p̄terq̄ i corpulculis
sp̄italib; que declarauimus iter oīa corpa celo eē simillima. his. n. stus & p̄sicit
oēm mixtionē & opibo a se p̄ficiēdis ubi p̄ simulatur catēy duris asperis crassis:
aqueolis: seculentis corpono scidēs a celesti degenerāis p̄prietate facit lere que solet
calor ip̄e elemētalis: hic siq̄d eū potētior fuerit unt exsiccat. i cinerē redigit: Cōtra si
tenuis & exiguus fluxū facit hūorēq; dissoluit: sic celesti calori p̄ materia cōditō/
bo euenit: und opio nata solē siccitate facere lunā augere hūiditate. q̄. i. solis calor
ardentior: lūar uero tepidior: sed i idoneis a flimboq; subiectis. nec exhorcaber radius
solis hūorē salutarē. nec generabit luna inuulē noxiū hūiditate: sed opabitur idē
sua natura lydus utrūq; sicut luna remissius q̄d itentius sol efficit ex accidēti uero
p̄ ilectionē p̄prietatē materia dissimiliter illis eueniūt soli ut exsiccat lūe ut hūefaciat:
nā radius solis eū p̄p̄iores nobis ut i borealib; signis uel rectionbo angulis nos arti/
gūt ut i meridie. uel eū i cōcauis a sp̄is & cōtumacib; coēit coartat repulsiq; disti/
liū: ignea p̄prietate. quā tali uel uiolētia uel ilectionē tortiūtur. corpa q̄bo scidit sic
cāt & torrefaciūt. sicut luna suo illo exiguo tenuiq; calore si q̄d hūidū corpus fluui/
dū que tetigerit soluit q̄d i illo repent hūiditatis facitq; fluidius: nō afferēs ip̄a lri/
gidā & aquosā illā hūiditate: sed quā iuenit i aquoso & frigido corpe suo ip̄a calore
dū soluit euocatq; diffundēs. Est. n. hęc materia caloris: ut si ualidior est. hūidita/
tes q̄s de corpe euocat euocatas cōsumat: si debilior euocat illas: q̄a est calor idē
i. medicā: sed q̄a debilis deficit i conatu. nec euocatas absumit ulterius sic ex acci/
dēti luna q̄d hūefcat imodice. sol desiccāt: sed & uterq; frig ditatē facit ex accidē/
ti: nā quēadmodū scribit Anst: p̄cipia sūt abo frigoris & caloris & terminū tū p̄i/
cipi tū finis q̄litate eay: motus hoꝝ lydey obtinet: q̄d quō sic ielligēdū idē auētor
alibi declarat. nā facit inq; sol p̄ totū anū hyemē atq; zīlatē: idēque luna facit per
mentem: sed est ista diuersitas q̄ hęc q̄dem a sole per accessum atque discessū a lu/
na nō hoc mō sed altes; sit i crescente luce: altes; decrefcente. sic igitur sol a nobis p̄/
cul digrediens frigon nos derelinq; atque ita frigus facere dicitur: sic & luna cū lu/
mine ad eorū identidē sp̄ohatū frigelacere dicitur: nō q̄ afferat frigus: sed q̄ a no/
cturna frigiditate minus q̄ alias nos t̄ueatur. Catēy examinātōe dignū q̄ Anstō.
in eisdem libris d̄ aialium. i. generatōe t̄pa decrefcentis mētis humidiora dicit esse
& frigidiora: cū tam̄ uulgo cōfessū sit. senefcente luna sicari humiditates: hoc ego
ita solueti: luna decrefcente uiget hūiditas nō a luna. p̄uenēs se ab elemētis s̄terionbo
q̄bo lūa minus resistit & debilitata calore & subfinitorē maximā p̄tē noctis d̄ irescēs
q̄re hūiditas illa quoq; aqua insalutaris excrementitia: un de nouulio p̄p̄uate ua/
pores multi tollūtur: leges pluuiay: fluūtq; plerūque mē s̄trua plenus ut Anstō. in

Hippocrates
Aristoteles.

hūstoris & de aīaliū generatōe scribit: adoleſcēte uero lūa creſcit hūiditas uel q̄lis i corporibus ſeriat facta fluidior uel uiuifica magis beneficio lunaris caloris accedēs. ſic. n. putat Ariſt. ex lūanbo ſcēmētis echinos & id genus uiuificia fieri pleniora nō aliā ob eīam q̄ illa frigida cū ſint: ut quæ ſanguis carēt: ſeta luna lūine uberiorē ſi cū uitalius icaleſcūt. ita melius cōcoquūt: unde neceſſario ſucculētiora & hūiora ſunt. Fluūt igit̄ & creſcētē lūa hūiditates & decreſcētē: ſed aliæ atque aliæ creſcētē bonæ decreſcētē malæ. Quo clariffime patet nō hūc facere lunā: q̄a frigida & hūida ſi nā talis hūiditas creſcit luna decreſcente: ſed q̄a ſalubriter & uiuifice calida: quādo ſub copia lūinis eius illa ſūt hūidiora corpora & robuſtiora: nec aliter hūmidiora q̄ ui caloris & alimentō uī aduauātis: & qd̄ illa eſt p̄p̄tū euocātis humores ab int̄mis ad extrema. Quo circa tunc quoque ſanguis miſſio comodiffime lit: ut magnope errauerit Haly Hamet aſtologus q̄ deſiciente luna dixit incidendas uenas. Igitur aſſeuerate cōcludamus hūorē q̄ cū luna pariter augetur p̄p̄e atq̄ illius augeatur i fluxu ſaluberrimū eē hūorē nō elaxatē corpora fluxu: aut frigidityate mortifican- tem: ſed firmiora uiuacioraq̄ reddētē aſtelle: uel illa exp̄tū ſide medicorū oſum cōprobata q̄ p̄ inīta mēſis decubuerit eos iūris morbi fortius ſerre & q̄ cōclamatū iā aſam agur uix aſcendente luna deſeri uita poſſe. Pōt at̄ & ſol & luna nō ſolū de- ſerendo nos lūne: ſed aſficiendo (q̄q̄ id quoq̄ p̄ accidēs) frigefacere. ſol qd̄ dū aut nimia exſiccātōe mortificat: aut uitalē calorē puocat foetū: aut pluuiaſ generat ex marinis uaporōſis halanbo quos plures oīo ſuſerat q̄ diſſoluat: aut uentos cōmo- uens: aut aliū ēt de cōis. Luna uero p̄ aptos tenui ſuo calore rarefactoſque parētius meatas corporis nocturnū frigus ſuis quoq̄ radiū tenuatū i nos uberiorē iromittēt: Hic. n. alle: unde multi fallūtur lunā frigidā exiſtimātes nile inq̄ dormiētibo ſublu- nario radiū torpor atq̄ frigiditas: cui de terra. l. atq̄ aq̄ p̄ noctē aerē occupatū uīa facit i corpus radiū ſyderis ſbecillior: ad hūc ergo modū & frigefaciūt & nūc duris corporibo nunc aquea craſſitudine diſſillātibo incidētēs exſiccant humefaciūtque ſyderum radiū ſua tantum natura ſalubriter calefaciētēs: noniū quoq̄ interdū nō ſuo uinio ſed infirmitate ſuſcipiētis.

Cap. VII Nō poſſe deſendi dogmata aſtologorū: ut putauit Auenazra ſi omnes ſtella: ponuntur calide.

Solutio qua-
dam.
Abraam

u Erū dicit aliq̄ fore ſatis aſtologis: ſi uel hoc pacto ſiccitatē hanc ſtella faciat illa humorē: alia q̄itates alia. Nā & Abraā auenazra magnus in aſtologi- ca profeſſiōe ſtellas tm̄ caloris effectrices eſſe cōtendit: nec aliter credi poſſe de corporibo lucidis & perpetuo motis: Vex: ſtellas aliq̄s dici frigidās: q̄a nō tm̄ no- tū caloris ſpartit̄ quātū lit ſatis tēperamento noſtro: ſic ſaturnū frigoris accuſariā q̄a p̄cul a terra poſitus & ioue minor tepidius q̄ oportebat inferiorē naturā ſoueat: p̄p̄tēaq̄ cū fuerit genituræ dominus nō ob ſingus imp̄lū: ſed caloris iopia mortē ſignificare. ego uero Auenazrā laudo de calore ſtellarū recte ſentiētē ſed nimis ama- ut p̄feſſionē cuius dogmata nō p̄uiderit ueritati illi neceſſario repugnare: nā p̄ce- dat in ſanimo qd̄ dicit: ut frigidus habeatur: q̄a calidus p̄ax: iōque mortificet: ſi reli-

Confutatio .

quis illa ratio nō potest quæ nec preedit undique i saturno: quādoquē qui parum calet planeta: humefacit p accidēs ut dedarauimus nō exsiccāt: ipsi uero saturnum siccū esse cōtendunt. Præterea nōne statī sequetur eu idēter stellas oēs harentes p ferti circa primū magnitudinis gradū saturno esse frigidiores siquē & minores illo & remotiores a terra sunt: nō aliter aut frigide stella q̄ qua calida pars. Erit igit cor leonis frigida stella. quæ tamē a strogis decernitur esse flagrantissima: tū i ipsi planetis si penes hoc principū qd̄ recipitur ab A uenazra uoluerimus examinare: i quæ plus stella: quæ minus nos calefaciat: nullo pacto cōsona collagemus dictis astrologoy. Tria enī fere faciunt intentionē caloris: magnitudo lucis: densitas & p̄pinq̄: tās: nō est aut ad liquidū exploratū quātū magnitudo densitatis: quantū densitas magnitudini: quantū alteri uel utrique p̄pōderet ipsa p̄pinq̄tas: quare rōcinari uolentibō in incerto res erit: nec arbitrari poterit sensus cum p̄ter solis & luna: ceterorum radios nō p̄sentiat: & hoc primū obstat a strogis: quoy: ars nulla si remanēt in ambiguo uires celestiu radioy. Cōiecturā uero loq̄ uolentibō apparebit oīo aliud q̄ qd̄ ipsi decernerunt: inā molē quidē cōsiderantibō maris rādū. saturnus nouūque minus calidi putabūtur: q̄ si calidiores esse respōdeāt: quæ de p̄ximo magis & de cōpactiore lucē predeant: dicā nullo modo esse credibile tantū hæc posse.

Præterea disci paruitate ut saturnus fere quinquagesies maior frigore torpeat: æstusq̄ te marte: alioquin si tam pars detrahit efficaciam luminis corporis exiguitas. Addit uero tā multū cū p̄pinq̄tate copia lucis: fouebimur magis a uenere q̄ ab ulla stellaru m̄ p̄ter solem & lunā: quādo a ma suprema: nectareū indens late splendet cytherea unde sola iter oēs facit umbra: nec est stella terræ proximior q̄ iuxta uulgatā terræ opinionē ueneris orbis amplitudine nō excedat: & tamē cā dānāt frigiditatis pleriq̄ astrologoy: licet oēs a ioue & marte lupari plurimū calore nō dubitāt: i quo rursus ad imaginationē corporis si se referūt erit id factū deinde pars ex rōne ut cum iuppiter nō multo plus q̄ saturnus discū ueneris super: hita. (i rōne tāta uasitans: nec multo itē illo terræ proximior: ita tamē definiāt ut longe magis uenere calefaciat iuppiter: longe minus saturnus: imo foueant quidem corpora uenus & iuppiter: saturnus ea frigiditate mortificet.

Caput VIII Obiectio aduersus ea quæ dicta sunt.

Ed esto si quæ aliq̄ nec cognita sint astrologis dñe radioy: nec cognosci possint: p̄inet hoc ad aliā q̄onem. Nūc illud uidentū an illa possit i radiis eē diuersitas: ut quæq̄ oēs sua natura calidi sint & unificē calidi: p̄ copia tamē lūinis & copia: siue tenuitate uel efficacia: aliter alteri collatus frigidus & cōtarius uitæ dici possit: & hic siccus alius hūidus: siue hoc sua natura siue cōtagio elementis materia: faciat. nā si hoc qd̄ p̄hibeat: q̄q̄ calū cā sit ueneris: cū tamē p̄ cōtinuo motu aliter atque aliter se habeat: p̄ uano syderum habitu aliter cauūs ipsi inferioribus cooperari: ut non omnis tam uanetas effectū ab ipsi inferioribus: sed ab ipsi quoy uaria ueneris causa dispōne cōtingat: plerim si nō tū lūinis q̄tate uel quātitate: sed alijs suis dotibō peculiaribōsq̄ p̄prietatibō stellæ iuicē differunt:

Triafaciūt calorū similitudinem.

quod aduersus nos quarta ratio precebat. Tunc enī uidetur fieri posse ut p motū atq; calorē syderis oibus quatenus caelestia sunt eōdem cōis quoq; illa calo debeatur efficientia. Sed per influxus q; particulares a stroy naturas cōsequuntur particularius aliquid fiat ab eo perc; uarias item eiudē stellæ & ad alias stellas & ad cæli loca corporaq; terna figurā, positū, & habitudinē uariet nō mediocriter opera causarum inferos, atque ita fiet prima adhuc argumentatio a stroy effectū ipsam etiā diuersitatem referens ad caelestia.

Caput IX Soluitur obiectio, atque ostenditur, neque specificas, neque in diuiduales res, differentias a cali motu pendere.

Pportuna obiectio multa reuocās in memoriā quæ nos illis obiciamus: & fere ita est mala cā quo se plus defendit plus pdir. Cōtra ueritas sicut ignis quo plus excutitur plus clarescit: ita igitur satisfaciemus. Declarabimus primū quæ sit in influxu caelesti diuersitas uel pro diuersa natura multipliciū syderū: uel pro uaria syderis eiudē uolubiliq; mutatōe. Dicemusque de his quid euidentiā uel ratio naturalis necessaria demonstratiōe p̄scribat. Nam quid erit circa aduersariū plus exigit opere q̄ ut peragatur in transcurso. Quare sequenti libro tractabitur hic cū satis fuerit explicatū quid possit a constellatione differre constellatio: uidebimus quātū habeat illa diuersitas in uariādis effectis inferioris auctori tatis. Vnde & qd̄ ipsi uolumus cōfirmabitur: primariā substantiā ē sereq; totā eorum distinctiōē a secundariis esse causis: & astrologoy fallacia magis detegetur p̄ sitentū de caelestio causis p̄dictiōē huiusmodi distinctiōis. Diximus calū agere i nos motu & luce: Motu creditur tria facere / mouere / calefacere / & lumen asserre.

Tertū hoc postea tractandū ē / cū de luce tractabitur. Sed & quod asūt ipm motu calefacere: difficilis questio est: & seorsū in libris philosphiæ discutienda: nā ad rem a stroylogicam partem attinet: sane quemodo motu moueat supius explicauimus: dū, s. motus oēs a primo motu depēdent: sicut a motu coelis aialis motus.

Uideamus igitur quantū spectat ad motū: an alix aliter stellæ moueāt: & an eadē alias aliter: tū de luce uidebimus. Differūt motus syderū triplici rōe: Primū q; alia uelocius mouēt ut alia tardius. Secūdo q; hac plunio illa motio paucioribus. Tertio p̄ situ regionis in qua mouēt q; hac illis sublimiores obtinēt sedes & ampliora spacia peragūt: Aristoteles multitudinē motū & paucitatem perire non putat ad effectarū huc motay res diuersitatē. Sed p̄ dignitate mouētū fieri ut quod nobiliores paucis ignobilior nō nisi multis motio assequatur. De uelocitate tarditateq; eos: nihil satis exploratū. Nā Aurelius Macrobius imitatus antiquores affirmat pari passu pcedere oēs planetas: cui sine suffragabitur Auenazra collocans in eadem sphaera solē / uenerē & mercuriū epicycliorum sedibus separatos: qui uero faciunt illos inaequales inter se digladiantur. Nam Alpetragius qui uidentur uelociiores eos astituit esse tardiores: Contra alii re situtionis tempus obseruāt. Quod omnino fallax necesse est: nisi quis proportionem moray spaciōyq; penitentialius examinauerit. Verū utūque se res habeat: si quidē motu calefaciūt uelociore motu magis cā

Aristoteles.

Macrobius
Auenazra

Alpetragius.

lescient. Quod at ad illā quā dicebamus principalitē motū attinet nullam se hoc facere uarietate: quādo motus infenores a calū motu dependēt. Quatenus ille primus & circularis motus ita ut nihil referat legnior aut cōcitatior. Non mouetur lapis deorsū: aut sursum ignis gescente celo: sed non ocuis an descēdit ille aut hic ascēdit: q̄a calū rapidius reuoluitur: tantū hēt inde ut moueatur licet a natura uniuersali uegetante quēlibet motū. Spēm motus a sua (bā remissionē & intentionē) a mouente ab impetu: a figura: a similibus aliis cōditionibus hēt. Proinde nō aliter nos mouebit saturnus q̄a tardius ipse mouetur: q̄a mars q̄ rapidior existimatur in ā q̄ dicit astrologi ferius dare legniores planetas: quē largiūtur postea conturbabitur. Nūc dant nihil aliud ab eis p motū suum defendimus q̄ ut ipsi quoq; moueamur: q̄ certe nō aliter fit ab eis: siue tardius ipsi siue uelocius circūagātur: potro de eodē planeta nō ē q̄ ambigamus diuerſas nos ab illo moueri modis q̄a aliter alias ipse moueatur quādo firmū philolophoy dogma ē esse motus caelestes sibi sibi miles temp. sibiq; pares nec supprimere cursū lydera aut uertere licet hoc ita uideatur nobis. id q̄ ad cōsmicos circulos: uel ad diuerſos motus cōtra se nūtes: uel ad alia id genus referunt a mathematicis. Tātū ista posset esse diuerſitas ut p epyclicorum unia delati felicis nos afficerent utpote pp nqores: q̄ astrologoy tamē de cretis porius dissonat q̄ cōsentiat. ut in sequētib; latius explicabitur: de dignitate gradu p motorū siue corroy: quē mouentur questio ē idem oēs faciā pariter i his reb; quē sunt: an alius motor aliud. Sunt. n. qui putēt totū q̄d fit a prima sieri cā: nec aliud agere supiora: q̄ ut ipsam proximā causam moueāt ad agendū: tot ite positū a natura medus causis nō ut aliud alia faciat: sed ut ordine suo res efficiatur cū nec sieri effectus nisi a cognata cā possit: & illa inefficacior pro materia uinculū q̄bus inferiōta strictius obligantur: q̄ ut nō mota moueat quē cū rursus stant a nobilissimis & supremis cāis moueri nō possit intercedere tot oportuit medias: quot in ordine causay dignitatū gradus intercedebant: q̄re credunt hū a tot idē sieri causis. nō q̄ opis parte aliā sibi alia uendicet cū essentiali inuicē nexu colligantur: sed q̄m ut idem agāt alia necessario de triplici serie mouetur ab alia. Sūt cōtra q̄ uelūt nō idem facere in his quē sūt supiorem cām & inferiorem: sed pro gradibus pfectio nū quas (bā cōtinet operis: illam a causis quoq; dependere gradatim inter te ordinis pfectione distantibus: ppter ea rōnē in ope cōmuniōrē ad causam p̄nere magis cōmūnem: hoc ē in efficiendo sicut praestantiorem ita magis uniuersalē: atq; ita quē sūt habere q̄ sūt a deo: q̄ sūt substantiay a cā quē deinceps: rursus q̄ sūt corpota ab ea quē cōsequitur: donec ad ppriā deuentur rei spēm & naturā: quā ad ipsam quoq; propriā & proximā cām referatur: utrūuis autem sentiamus partet ne dum individuas sed nec specificas rerum differentias a caelestibus esse: quatenus istam motus efficientiam cōsideramus.

Cap. X. *Stellas alias a sole & luna aut nihil aut certe parū in nos agere*
 Iximus de motu: reliquū ē de lumine: sed aduertere prius oportet differentias quādam inter actionē stellarū in nos p motū ab ea quē sit p lumen: illius

Questio
 O₁ inno

Alia opinio.

Dia inue
 actionē stella
 rū in nos per
 motū & per
 lumen

uirtus à mouēte magis aī q̄ a moto corpore huius ab ip̄o corpore planetarū: ille s̄p̄e,
 ray; potius q̄ astro; inat; a stroy; creditur potius q̄ s̄p̄erariū: in illa dependēt a supe-
 rioribus inferiora cū nulli sit dubiū motu primū orbis subditos planetas, & cū reliq̄
 solē circūagi. De lumine cōtra putatur cōsentiēnto sere philosophis nō mō lunā
 sed reliquas quoq̄ stellas a sole illuminari: plus itē mouēt nos quæ sūt altiora quā
 do in illo; uirtute cetera mouent sed luminis in nos si alia paria sunt de loco p̄pon-
 quiore potēiore ē influentia sed nec liquet, ut declarabimus agant ne si nos lumina
 corpore; superiorū an luna trā & solis; cetera hucusq̄ cū efficacia nō p̄tingāt nob̄ lucē
 tū corpore; uel p̄uitatē uel distantiā: de motu dubium nō ē in quo; ut dicimus; su-
 periora posteriora sūt: ex quib; oībus colligi p̄ōt qd̄ a philosophis dicitur ordine quo
 dā essentiali sere; qualisq̄ catherā causā; inuicē; nocti p̄dēre; deorsū; ad hāc ma-
 xime motus efficiēntiā p̄inere; quādo hoc agmē ordoq̄ cū; & in motū; tibus ma-
 gis animis intelligitur q̄ in corpibus; & p̄p̄riū eius ē; ut a primis secunda depēdeat
 & superiora cū plus hēat unium & p̄tētū q̄ quibet inferiorū; ne dū cesset superior & in-
 ferior agat; nō tamē negamus habere calorē solis ad feminales calores rōnē causa
 f̄cēntiā ordine superioris; sed nō ultra p̄tenditur iste ordo; q̄rē nō ē hic illa ducta a
 primo ad infimū p̄ intermedios gradus cōp̄licatio causā; de qua loquūtur; sed in
 mouētiū; quatenus sūt mouētia; sere; cōpletius inuenitur; ē tamē utrob; q̄terna
 rū sere obseruare p̄gressum in motu primū obtinet locū s̄p̄erata illa uel uniuersū
 qd̄ diurna agitatio; teuoluit; unde ceteris quoq̄ motus iste cōcatur. Sequit̄ cho-
 rus planetarū; super polos significari cūterā in aduersū; nec in eo sūt plures gradus dī
 stinguēdi qm̄ inuicē; nec mouētur; nec mouēt; quare quali mobile unū sicut a pri-
 mo mobili rapitur; ita mouet suo quoque; motu qui diuersitatis dicitur a Platōe
 mouet aethera inq̄ aerē; sup̄; mū; unde q̄rto quoq̄ gradu motus ad nos & inferiora
 corpa; puenit dū uegetatur inde re; naturalū; p̄ticularēs oēs motus. In lumine qd̄
 cū dico; calorē a lumine p̄stuentē; semp̄ intelligo; s̄ons totius influxus oculus mū-
 di sol; hūc illuminat lunā; luna afficit aerem; aer oīa corpa q̄ sub aere & in aere ui-
 uunt ē. Sed ista diuersitas q̄ a mobili primo mouemur p̄ planetas; a sole alio; q̄ p̄
 lunā illuminamur; quæ nos oīa ob id potissimū; recensemus; ut priusquā; sermo de
 differentia s̄ydera; fluxū; habestur; sciamus nō cōstare; p̄tingant; he q̄le; cumq̄
 s̄ntelli; superiores influxus ad nostrā; regionē; sed qd̄ de minutione; quib; dā; stellas
 creditur; ab astrologis credi possit de oībus etiā; planetis; præter solem & lunam cui
 qm̄ opinio; obflare poterat id in primis q̄ celestia corpa; causæ; sint essentialēs
 inferiorum rerum in quo ordine nulla cessare possit; uolui declarare hūc ordinem
 non ad corpa illuminantia; sed ad mouētes uirtutes potius pertinere; nā; frustra cō-
 dita a deo s̄ydera; quorū; nō p̄sentiantur; afflatus astrologi dicere nō possunt; ne illa
 sint frustra; de quib; hoc ipsum; ultro cōsistentur; alioq̄; forsitan; nec cādelabrum
 hoc sublime; tot luminibus radiis; factum; ob id primo putant ut nocturnis nostris
 oculis lucē; afferens; lustrēt; lucifugis habitata; cubilia; talpæ; sed cur inquit; tot s̄yde-
 ra; a nobis sol; unus; luna; q̄; sufficiunt; hoc celesti; naturæ; conueniebat; hoc rerū; or-

Solutio

do hoc uniuersi totius perfectio postulabat nec si nō oīa nos illuminant sequitur ut nō alius inde nobis & usus & cōmoditas esse possit. Auerodan sic argumētatur **Rō Auetodā**
 Agunt in nos sol & luna igitur cetera cum sint omnia eiu idem natura: placet spe
 cies argumentationis: & Aristotelem lapit q sic quoq; argumētatur luna nō moue
 tur pōtio motu / sed cū sphaera qd' eius maculae declarant idem ergo de ceteris su/
 dicandū cum una natura oīum cale strom. Quas nos idem uestigijs insistentes ita
 colligemus. Sol caletat igitur luna qa sunt oīs eadē natura & recte nos quidem **Ratio Aue/
 colligemus qm hoc tm nō probat esse eandem omnium cōditiones: quatenus ablo**
 lute ad se consideritur / sed cum ad alias comparas qm nō eodem modo comparā/
 tur ratio uacillat: qm si eadem quidē lua natura lacturus est sol quae Saturnus nō
 sequitur ut uterq; erga nos idem faciat qm alter ut p̄pinquus alter ut remotus no
 bis cōparat. Sic q dicerēt agere i nos tm solem & lunā hēt quas afferāt cōes lua
 suspitiōis licet i omnibus sic caelestibus eadē natura: nam luminis efficacem in nos
 actionē tres p̄cipue faciunt lucentis corporis conditiones magnitudo densitas & p
 p̄inquitas: haec in sole concurrunt oīa p̄cellenter: nam & p̄ximus nobis p̄sertim si
 supra lunam collocatur quod ueteres et post Ptolemaū Ieber Theonque contēdūt
 & corpore ita uasto ut maximā stellarū plus sexqualtera p̄pōne superet: Tū den/
 sissima luce cōspicitur oīum fulgentissimus. Luna ad eo nobis his regionibus ē finiti/
 ma ut nō possit nō afficere quae etiā contingit inde lux eius efficax necessario quae
 non alta lere q̄ solaris has: nō ita conditione in alius reperias ut qd' de luna soleque
 concesserit nequeas de relijs nō cōcedere. Sed obstabit solitan i octaua sphaera lu
 minib; ē maximis ipsa distantia obstabit eadē in lanuio ioueq; sydenibus quae si
 cut terrae p̄pinquora ita ēt illis minora sunt traduntur .n. maxime herētes stellar ter
 ra: molē centies septiesq; cōtinere: at Iuppiter nonages qnq; Saturnus nonage
 sies tm & lemel: quae nō sunt dicta tam scrupulosissime: & si legimur experiētiā ui
 demus herētū illay: q̄q; adeo uastae magnitudinis: radios nocte non p̄sentiri: ēt si
 cū illis supra finitorē Saturnus & Iuppiter nos irradiant: Mars longe magis corpe
 decreuit q̄ hitu p̄pinq̄: nā proportionē hēt ad terrā sexqualtera paulo maiorē: ut
 unus sol centū lere martes includat. est .n. sol terra maior cōtes sexagesies sexies: p
 inde cur absurdissima dixerit q̄ sensu testante uires solis in corpa factus: credit fieri
 posse ut uires ad haec marti sydenis nō p̄tingant tāto illo minoris: & remonens itē
 a terra: credat idē de stella ueneris remotione fortitā ēt a nobis q̄ sit sol: certe longe
 minore q̄ sit ipsa ēt terra cuius nec pars uigesima ēē putatur: nam mercurius luna
 minor sicut a nobis quoq; distantiōr. Quare qd' mix; q̄ hic quoq; tā pas; sentiat
 q̄ raro quoq; cōspicitur: cui tamē astrologi tribuere plurimū solent. Sed & ita pu
 tantibus assipulari uidetur Aristoteles. qui qdem cū de motu agit oīum meminit
 ut i libro de celo: & sup̄mi maxime motus uti postremo philosophice auscultatio
 nis: qm. s. mouentur ab his motibus omnia corpora: cum uero de calore illo unius
 co souente reij generationes p̄sienteq; loquitur aut tantū solis ut cū a sole & ho
 mine getetan hominem dixit: aut solis & lunae: ut in libris de animalium genera/
Rō Auetodā
**Ratio Aue/
 ro: lan uerti/
 tur contra
 astrologos**
**Tria actionē
 lucis in nos
 efficacē red/
 dere**
**Ptolemaus,
 Ieber
 Theon**
**Concurrūt
 tria illa i sole**
**Quātas sy
 denis**
**Maximarū
 horētū stel/
 larum.**
Iouis
Saturni
Martis
Solis
Veneris
Mercurii.
**Cōfirmatio
 huius opōis
 p̄ Aristotē**
Aristoteles

Opinio Pici.

Coloratur
apertim se
tenet quae su
pra aetherem
tur.

ione facit mentionē ut si quis hanc Aristotelis opinionē fuisse contēdat nullis pos
sunt eius philosophia dictis refutari. Nos nō tā illē q̄ hoc asserueramus: quōq̄ dē de
fiam puenit a syderibus aliis id ptenue periguū esse ut si forte syderū luminibō no
cturnis aer nō nihil mitteret quo har generationi accommodatior: quāq̄ si quis ge
nerationē oēm uni soli referat acceptā possit ita decernere: ut qd̄ lumine suo p̄ diē
sol operatur opetur & nocte p̄ id lumē ad lunā quasi speculā repercussū unde re
flectatur ad terrā: natura uiceshas sapientissime disponēt: quoniā ferre iugiter so
lis radios imbecillitas terrena nō possit: quare nocte per lunā illos excipiat fractio
res s̄becilliores p̄pereaque hae infirmitati magis accommodatos: ut nec plane dese
riantur luce uegetali: nec sub illius iterū plenitudinē quasi farscāt quō pacto ēt fa
lutaris ad nos primo uere sol reddit postq̄ tota hyeme procul fuit q̄ si p̄ nos se
per assiduus hita flet: qui ad eo p̄mitur bono calī si nimū sit n̄a fragilitas ut nec lu
na ipsa se tota solares semp̄ radios nobis refundat sed nūc partius nūc uberius pro
fuis ad solē schematicis: quos ad eā utilitatem diuina cura sic ordinauit: quando
nec p̄pria luce ob eā cām proximū nobis sydus impleuit. Si igitur totā naturā circū
spicias nullum uidebis ab ea indiciū dari foueri a se res inferiores alio calore q̄ solis
qd̄ sicut p̄tinaciter nō defendimus & in cōsuetū huius officii stellas multas hoc pha
sophis opinantibus admittere nō recusamus: ita coarguimus a stologos putantes
in aliqua genitura (si p̄minent ad stellas hostum genitura) principatū interdū debe
ri planetis aliis: posthūto sole uel luna siue diurna siue nocturna fuerit genitura. si
cut ipsū quoq̄ solē opprimi radis alioq̄ & male affici posse putant ut quasi unus
e numero in ordinē plane redigatur: ues de his postea nūc tm̄ admonemus magis
ab euidētia sensūq̄ redargui q̄ plurimū posse stellas alias a sole credūt i p̄mura
dis inferioribus q̄ qui se nihil eas posse cōtendunt totā hanc sicut illustrationē ita
uegetationē inferioris mūdi phœbeae lampadi tribuentes unde nobis per noctē lu
cerna quoq̄ lunaris accenditur.

Magis ueros
uideri q̄ nihil
stellis tribuūt
q̄ q̄ multum

Cap. XI. Quo pacto stellae eadē alias aliter in nos agere possint:

Erū demus a stologis & nobis quoq̄ nō id magnopere praegantibus de stue
tu re a stellis oibus aliqd̄ in nos restat examinādu qd̄ alioq̄ obiectio postula
bat an idē eadē temp̄ an idē quoq̄ diuersa largiatur ut si non idē: unde
mus an ex illa diuersitate uariētur quoq̄ inferiores effectus p̄prias eē uires unicitq̄
stella p̄ter motū & lumē i quarta eōne pbant ex cali nobilitate uiribusq̄ coporum
quorundā q̄ a calo eē putantur: has itaq̄ ibi dissoluemus. hic tm̄ p̄ rōne ipsam stel
lay asserūt diuersitatē ut cū stella differat a stellis: intq̄ oibus lux motusq̄ eōes ha
beāt necessario p̄ter hae p̄pria qd̄ q̄ suo iuce differāt. sed paulus dixit stella differat
a stella claritate. qd̄ igit̄ si quēadmodū cū sit oībo circularis motus cōis: ita differat
motu ut hae uelocius illa tardius moueātur: quāq̄ nec hoc ipsū cōcedatur ab oībo
pariter sit de luce ut. i. luce cōueniāt: lucis cōditionibō differāt: dū cōp̄ actior copi
osior: cōtra rarior uel tenuior lux unius syderis q̄ alterius: uenit. n. qui credat plus a
sphaera eē sua stella: q̄ a stella stella eē diuersam nec aliter tamē illa differūt q̄ ra:

Paulus apo.

Opinio

ritate densitateque quæ si recipiatur cōsequenter putabitur nō aliter eorū actionē i nos uariari quā ut quæ dēiora / maiores / p̄pingora / plus ea lucis / plus caloris effū / dāt / minus quæ rariora / minora / remotiora / denique idē eē spiramē ab orbis cali / dæ lucis / lucidique / caloris / unde salus / uita / fomentūque corporis rēūque differ / re / q̄ ab aliis tenuius / ab aliis exuberantius / ab his cominus & ab illis / eminus / spi / ratur. Carterū de eadē stella quā decernemus p̄ sui motus p̄petua uolubilitatē / p̄o / ro sn̄a peripatheticorū ē / stellas nō mutare qualitatē / sed locū / sicut lunā quæ lumē fulgens mutatio p̄ suis ad solē cōuersionibus plus minus uidentē illuminatur. Quare p̄ uersura quā fecerit a sole lumē nobis uberius partiuq̄ rehandet & cū lu / minē suo calore / sic desituit fere nos i noua unio parte quā nos respicit desituta lu / cibus / fouet amplius & calefacit / in plenilunio / sicut adolēscēs magis / inuāus decre / scens quæ uarietas in sydenbus eē nō p̄t luce stabili p̄priaq̄ fulgentibus / p̄pterea mutatio n̄ fere osum quæ frequētius accidit corporibus / si qua calidus eē / solet eē de luna quæ mutabilis ip̄a nō mō / situ / sed q̄litate / p̄ime nos contingit alius / planetis sola p̄ motū locorū mutatio sit / unde uarietas / inuēdi nō alia q̄ ut intentius remiss / siq̄ nos afficiant / quatenus huc illac migrantes sunt nobis p̄pingores / & remo / tiores. Duplex aut̄ illis motus / uniuersalis & p̄p̄rius / uelut ad nos illa quotidie mo / tus uniuersalis supra tertū extollens eripitq̄ quotidie ducens sub occasū / unde pri / mū diuersitas agendi / q̄ de / fastigio fortissimos radios eiaculantur quæ rechores ca / duunt ad p̄pendicularē / quare quāto magis culmini p̄ximā / tanto potētius nos affi / ciunt / quāto magis in de / scēdēt / siccillius / sub terrā metū possunt i nos aliqd nec ne dīcunt / s̄dū. Nā cū p̄pe finitorē nō dū plane nobis eripiuntur / possunt aliqd cer / te / dicit p̄ erigū / radis adhuc ad nos ex obliquo pueniēbus. Carterū cū terrā la / tebris peninis latēt & a nobis longius aulerūtur / si nihil posse credidero / sensus sus / fragabitur rōne nō repugnante / si quē credi q̄ p̄t aliter. Si uerū quā hactenus de se / debamus nihil ad nos a calo nā luce uehētē puenire. Quod Auicēna quoq̄ dixit in libris meteorologicis lumē uocis uehiculū uirtutū osum celestiu / & Albertus i libro de somno uigiliaq̄ cōfirmavit / quo circa sicut lumē ad nos tūc nō pingit / ita nec ulla uirtus unq̄ p̄pingit / solū solē / ad eē nobis & nocte dicemus eā ob eandem q̄ sororē uicariā facēs p̄missum illi splēdore nobis affulget / nisi fortitū illd quoq̄ dici possit cū sit aer iste superior / sferici cōtinuus / de solis ibi p̄sētia nō nihil / s̄tū / quo que aer sic fouet ut futurus frigidior sit si nullus o / sol / nullā aeris prem̄ illum / ner / sed hoc ipsū si quē ē / q̄ sit fere nihil oculi tactuque renūciabūt astrologi si q̄s sibi somnauerit uirtutes quibus tota terræ moles nihil obstat saltē nec i somno sic de / lirent ut nō cōcedāt has uirtutes i primi nobis purius & efficacius cū p̄ aerē tm̄ abie / tē nos effundūt / q̄ cū brutæ terræ dēssima crassitudo tota illis ē p̄sēda / quā nō cōcedunt q̄ eos dēscēderet ab ilania / putāt. n. hyderum uires d uo dēcto loco q̄ supra finitorē p̄ximus oriēti se se tollēs una tm̄ māsiōne distat a sūmo torpidas & cessatrices & siccillias / eadē i sono terræ uigoris & efficacis plurimū h̄se / sed eorū errores postea nunc tm̄ quā decerni debeat ex rōne tractamus / dixiss de motu uni

de motu
de motu
de motu
de motu

An stelle sub
terrā mēse i
nos aliqd
possint
Auscēna
Albertus.

uerfali: Martu ppro plāteā nūc ad aūftrū feritur: nūc ad aqilonē: qđ & facere stel
 lae credūtūc hāretes: iunioq; fūta: facit idē fol nō q; ab occupata ſemel orbita deſſe /
 ctar: ſed q; illa obliq; nūc p̄ximū eū nobis: nūc remotiorē reddit: p̄ximū ſi aqilonē /
 remotū ſi meride: unde alia naſcūt uarietas iſſuēdū ſi qđ maior efficaciat adūc ſidi
 nūcū ad nos: m̄ior ſecundū uerſus aūftrū: p̄ter hac aut ſimilia his qđcūq; cogit aſ
 ſi actōe ſtellarū: diuerſitas: uana p̄ſus & irōablis: q̄lis apđ aſtologos q; e adē ſtel
 lae p̄ locū duodecī p̄ligōis q̄ p̄ſeruitur / p̄ ſtellis uel hāretib; uel errātib; q; b; cer
 ta rōne copulātur iteruallis quos a p̄ſectus uocāt: affici alſ atq; alſ putāt: & diuerſū
 ſimas ad iſſuēdū uires adp̄licat: cōtra quā errorē totus ſe liber ſextus acciget hīc t̄m
 p̄ iūctia capitis huius auctoritatē illis p̄p̄atheticōq; obuiem; u; negitiū ſi ſtellis ma
 gationē alſ q̄ ſitus p̄ter q̄ ſi luna: nā ſi mutationē dūtācor corrupciōē & necēte e x
 cludūt nō oportuāt lunā excludi quādo nec q̄ ſi ſic mutatur a ſole: qđ nec a noxiis /
 ut uidebūmus: aſtologi: mutationē ſydera liberant labelaētōib; & ſi nō ſbām ui
 res tam; cooſi & facultates: ſed hac poſtea: illud abigat q; de luna recipiat ne plane
 tar; alioq; radios ſicut ſolis: appet. n. p̄bāde p̄p̄ea q; ſua natura ſuſceptaculū peti
 us ſcideris lucis q̄ lucida: ſed & otium ſtima uideatur ad hoc minus potīſſimū eſſe
 pata uerū nec maior; auctoritas nec ipſe ſenſus accedit ſi qđ coheūte luna cū ſole
 ſi tūc iouis aut martis radiis oppōatur unde reddere nob; illoſ; lumē plenius debet
 nihil tam; hīc radiōſ; & lucis agnoſcitur tetigimus hāc q̄nē qm̄ ſi d. ceteris quoq;
 lumē hauriet hīc t̄m; erga nos planetae efficaciores hac ē rōne q; luna copularētur /
 t̄m; iſſa p̄ed ad nos uirtute q; p̄ ſe minus fortū hūc atigeret. uex; ſi fieret hoc ſi
 r̄t alſ oīo q̄ aſtologi putāt; putāt. n. eius max; ſyderis ad nos radiōs lunā traice
 re eū quo ſimul ſuntur. Ego uero quāto lōgius a ſydere luna digreditur tāto pluſ
 luminis ſyderis eius communicari nobis per eam nō dubito: tanto minus quanto
 minus diſtant: minimum aut certe nihil eam; nihil diſtant moueor euidem; expe
 rientiā q; iuncta ſolī nec ſolis radiōs ad nos tranſmittit mole corporis eius ma
 xime negotium faceſcente: quanto minus igitur radiōs aliorum: & ſolanbus lō
 ge tenuiores: & remotiores a luna: uidee quantū fallantur q; fortunatam; diē & gē
 niturā credūt q̄ luna cū benelicis ſtellis cōgrediatur: iſfortunatā q̄ cū malis: cū non
 aliud ſit illis cōgredi lunā q̄ illoſ; iſfluxus p̄ denſitudinē lune nobis ſtercipi: fortū
 aut; & illud hēt rōnē ut ſi p̄mutēdis iſterionib; hēat nō nihil p̄rogatiuā planeta. ma
 tutinus p̄p̄eaq; exortē aſt ſolē ſibi uēdicet aerē priuīq; a ſole totus occupetur. Sed
 hoc ſi qđ e haud magnū hēre moimū p̄t. Reſtat examinādū an ex mixtura radiōſ;
 noua uis coaleſcat effectrix op̄s noui qđ ſinguli ſeorum radūōs efficiēt. P̄locus
 negat hāc radiū accidere poſſe tempore ut eorū coalitu noua uirtus ſiue forma
 noua diſſulter: puro qm̄ radū nō corpa ſicut liquores: nec affixē corpib; q̄itates: q̄
 rū more nec i corpib; ſuſcipiūtur ur. ſ. uel iſſiciantur inde uel ex habitu ſuo quo
 quomodo permuentur. Quo circa uerīſimile ſi iſti philoſopho non uſu uenire ra
 diū quod plurimis qualitatibus: ut ex aliqua concreſcōe ſiue mixtura in aliam ſor
 mam ex omnibus coaleſcentem aliquando commuentur: praſertim cum hoc non
 ſine intentu confluentium ad idem ſimplicium particulariumque qualitatū ſole;

n luna reci
 piat radiōſ
 alioſ; plane
 tar; ſicut ſolis

in illis na
 ...
 Cōiunctionē
 luna cū ſyde
 rib; iſortu
 natā potūq;
 fortunatā ee

An ex mixtu
 re radiōſ; no
 ua uis coaleſ
 cat
 P̄locus.

at euenire quem i radis nō facile q̄ cogitabit. q̄ si demus astrologis radios cōmī
 fecerit uel calores a radiis profuētes illud aſtueramus radios oēs miſceri ſp̄ nō at
 q̄ i eē a ſymbolos q̄ aliis p̄ eos quos nō uocāt aſpectus minie ſcederēt. q̄re mixtura
 p̄ſentis horæ: momēti. An̄. mēſis: diei nō uariat ab alterius t̄pis radiola mixtiōe p̄re
 terq̄ his de cauſis q̄bus uariari ſydera actōes expoſuimus: ut ſit aliud. ſ. noctis: aliud
 diei: temperamentum: aliud occidentibus aſtus ad meridiē: aliud inclinantibus ad
 aquilonem: unde ſola: caloris exortur intentio atque remiſſio.

Caput XII Quæ effectū uarietas i calū redigi poſſit & quæ non.

Quæremus oſum radiorū mixtiōe i aere: ſi ea ē aliqd̄ q̄ ſidixers ſubale: aliqd̄
 cōgregatū uel retuliantē: & hoc qd̄ p̄petuū & ſimurabile ē. Sed q̄ hac qd̄
 radius i eo nōc ſit ſentire: alius ſit remiſſior accidentalē: & mutaturq̄ ſubide p̄ cele
 ſtū t̄p̄oſq̄ ſubi mutatiōe. Ratio diſtinctiōis iſtus noſtræ facile patet. & n. ſi celo
 qd̄ ſumus huius caloris eē principū: aliquod ſubale diei p̄r: ſicut ſubſtāa dirimus
 eſſe quæ ſubſtāa rei cōſequūt̄ur ſep̄abūtur: talia ſūt i marceſſibile corpus: & primū
 oſum corpoſ: circularis figura: motus i orbē: & cū ſuo calore lum̄ oīa uegetans: &
 ſiquidē p̄prias habēt ſydera p̄tes ſūt illa ē: utra ſydeſ: ſubales. Eſt aliqd̄ rursus
 in celo: & ſtellis ſicut uariabile: ita accidentale: ut in oībo aſtus ſola mutatio ſitu:
 atq̄ i luna uariatio lucis. q̄ igitur i mixtura ē radiorū ſubſtāa cali conſequēs: diei
 ſumus ſubale: qd̄ accidentalē a accidentalē: ut cōplecti qd̄ ſaturniā p̄tētem & iouīā et
 ſolarē cetera ſq̄ ſimilitate ſubſtāa ſit in ea. ſed has habere intēōes uel remiſſiores
 illas: p̄ radiorū uarietate accidentaliter dicitur. Adiuuus igitur Socrates iſta uirtute
 ſuperiori q̄ nō ē uirtus utiq̄ mirabilis: aliq̄n ſp̄ nō ad eſſet agentibō oſa oīa ut ad
 eſſe cōſp̄ctur adiuuus in q̄ ab ea generat hoīem q̄tenus hō ē. & hūc hoīem q̄tenus
 hoc ſele & ex hac materia generat: q̄te ad hūc effectus ſubale cōdinōe ſue naturā
 ſue caracterē ſchuiduū ſpectes indiſtētis q̄libet cōſtella nō ē: q̄ uero ex cōſtellaōis
 diuerſitate: hoc ē uario ſydeſ: ſtatu hūctudiq̄ ad terrā plus minusue calorū i aere
 effūditur: & p̄ alia radiorū mixtura noua calidā lucis p̄portio mēſuraque deſiuit
 hoc ē q̄ accidentalē ſi caleſtūo accidentalē quoq̄ i effectus rebo facit diuerſitatē ut hqs
 dicat i plenilunio fieri meliorē cōceptū & creſcētē lūa plus augetere ſerū: & ſub tē
 pato cali ſtatu melius affici ſela p̄p̄aq̄ meliorē quoq̄ ſobolē procreari: hoc genus
 illa diuerſitas qd̄ caleſtū uaria pōneſ ſubſtāis generādis eē ſe: quā accidentalē
 dicimus & aduētū qm̄ ut declarauimus iſpa p̄pria ſubſtāique nota cōcepti ſectus
 de ſuo principio proximo ſubſtāique materia ſua depēdet. nū ad accidentales quoq̄
 proprietates plus accidētia ſeminis & materiae faciūt: ut pote cognatiota proximo
 ta int̄mioraque q̄ extrinſeca diſpō aeris ambiētis: id quod experientia quotidie ma
 niſteſtat: ita ut ſi quis pro parentum ſeminibus filius non effingatur: & inde ducet
 ſuā ſimilitudinē mōſtris enumerandū dicat Ariſtoteles. Prōinde nihil nobis ob
 ſtuerit uniuertales t̄m cauſas ſydera ſcientibō & effectus diſtinctiōe quarentibō
 a eē ſecūdaria: qd̄ uaria ſydeſ: diſpō p̄ mutatiōibō aeris corpoſ: uel genitorū iam uel

In mixtiōe ra
 dieſ: eſt aliqd̄
 ſubale & ali
 qd̄ accidentalē
 Subſtāa
 in calo

Accidentalē

Ariſtoteles

generandoy: uariare dispōnem aliquo mō possit. quādo ut diximus hęc accedens
 extrinsecus & generalis ualde mutato est. Ea uero quę p̄ninent ad sub̄am q̄ q̄litate
 sumas magis & p̄pius a p̄p̄is indubie trahit originē p̄p̄e q̄ de celo p̄uiden nullo
 mō p̄ōt: & hoc q̄dem uerū i corpōis rebo quę a p̄fecta sub̄ā sūt quibō oibō ad sūt effi
 cientes p̄x̄ā c̄ā: uel qd̄ illis proportōe respōdet ut i his quę generātur ex putrefa
 ctiōe & mixtis inalatis de q̄bō i q̄tā rōnis solutiōe dicemus. Sed. n. aeris mutatio
 nes ad calōē & frigus hūōētq̄ & siccitatem nulla media cā sapere calū p̄ōt: q̄: iō
 tam uniuersaliter facit: q̄m ex se t̄m salubriter calefaciēs facit cetera ex accidētū pro
 cōditōe materie: sicut uno eodēq̄ calore durefcit limus & cera liquefit & sub eodē
 sole lintra d̄ō lauat̄ur albescit & lauat̄is inter facies denigratur: Ceterū q̄m hęc
 accidētalis mutatio est plurimū i ea p̄ōt: id quod i caelest̄i cōstellatiōe accidētale uo
 cauimus: hoc est sydey positū & habitudo: unde uis radiōy tendit atq̄ remittit:
 p̄p̄e q̄ plus minus i aerē calōe sualescit. I. ob hęc ip̄m p̄ uario solis flexu uariet̄ q̄t̄ōt
 aut̄ t̄p̄a & oris atq̄ occidēt̄: alicōdēs atq̄ d̄ efōdēs eadē sere facit i die q̄t̄ōt̄ muta
 tiōes. Sūt aut̄ inter has primas corpōy q̄litate: & in aera mixta modū q̄m locū soe
 tite methecologica: sp̄ressiōes: quas c̄ā efficiēs cā calū i senora materia sūt: und̄
 plus eas diuersitas q̄ corpōy p̄fectoy: a caelesti dispōe depēdet. Sic ut uere & autū
 no sere sūt tonitrua: aestate grādines. hyeme nubes & pluuie minus sūt q̄ absolute
 ip̄e q̄ uor q̄litate: quādo qd̄ has facit radius i materia lapsus sua uirtute illa: mo
 uēt̄ur qd̄ radius: sed de materia i senora cōcreuit. Quapp̄ p̄ illius plurimū cōditi
 one uariāt̄ ut i tractatu tertie rōnis latius explicabūis. At p̄fecta subst̄ātie q̄ non
 solū materis sed & propria habēt efficiēs c̄ā: q̄ qd̄ (ut sape idē reperat̄) subst̄ātie
 propriay fortit̄ur: a propriis habēt c̄ā: celo p̄ imobilē suū influxū: ut uniuersali
 cā coopante: p̄mutabilē uero nō nihil extrinsecū aliquis generalēq̄ ualde mutatio
 nē facite: de qua tam̄ astrologi dicere nihil etiā possūt: q̄ppe q̄ nec a causis caelesti
 bo quas finxerūt: nec ab hora natali: sed ab aliis p̄cipiis p̄deat ut postea declara
 bimus: mā nūc qd̄ id̄ t̄m̄ i uestigamus qd̄ efficiat. I. calū qd̄ nō efficiat. Hac igitur
 intelligēs quę differuimus Aurelius Augu. nō ut q̄ q̄ dixit absurde putari posse ad
 solas corpōy distas afflatus quosdā ualere sydereos nō asseruit: ita esse nō accusauit
 alī sentientes: sed eleuauit culpā sic opinātū eā nō tā absurdā optōnē q̄ nō ut q̄ q̄
 absurdā eē pronūtiās id̄ qd̄ tam̄ de q̄bō etiā corpōy differētis est intelligendū expli
 caturus a d̄u x̄it: sicut i solaribō accessibō & decessibō uidemus ip̄ius aut̄ t̄p̄a uariari
 & lunaribō sc̄erētis atq̄ decremētis augeri & minui quosdā genera rey: sicut echin
 nos & chōcas & mirabiles afflus oceanū: Hac illius uerba: i q̄bō nihil uidēs anume
 ratū qd̄ ad p̄fecta alicuius subst̄ātie facta: generationē q̄p̄ diuersitates q̄ q̄ maxie cor
 porales ad stellas referri non d̄bere: sed proximas causas statim admoniturus adie
 cit: quid tamen ad corpus q̄ corpōis sexus: &c: tamen sub eadem polinone syderum
 diuersi sexus gemini cōcipi potuerūt. Hac t̄m paulo at̄e supra cōfirmās eādē iustam
 p̄bauerat Hippocratē ex p̄p̄is & secundariis c̄āis rōnē reddētē q̄ duo fratres simul
 agrotarēt simulq̄ cōualecerent. Possidonū uero nō p̄bauerat ad cōstellatiōis

Augustinus.

Hippocrates
 Possidonius.

paritatem id referentē acceptabilior inq̄ multo cōiectura medicinalis qm̄ partēs ut erāt corpe affecti dū cōcūberent ita primordia cōceptoy affici potuerūt ut conse cutis ex materno corpore prioribz incrementis parit ualitudinis nasceretur : deinde ī una domo eidē alimētis nutriti ubi aenem & loci pōnem & uim a quaz plurimū ualere ad corpus uel bene uel male accipiendū medicina testatur : eidē etiā exerci tatiōibz assuefacti tā similia corpa gererent ut etiā ad aegrotandū uno tpe eidē causis similiter mouerētur ad cōstitutionē uero id cali hyderū ue referre quando cō cepti siue nati sunt nescio cuius sit insolētia : h̄ac nos̄ter Augustinus cuius ip̄a uer ba p̄teximus : q̄ multi id tm̄ ex eo intelligentes ulurpatū sapius a nostris non ab surde corpoz d̄ctas ad afflatus hydercos pertinere putāt opinatū Augustinū oēm effectū corporaliū diuersitatē esse a calo : p̄indeq̄ de illis Augustino cōsentente astrologos posse uaticinari. p̄az memores nihil tā dici merito posse cor pale / q̄ cor poris ip̄ius t̄pamentū : cuius tam̄ cās in celo quā r̄tes insolentiz titulo taxantur ab Augustino .

Verba Aug.
quō de ca. de

Caput : XIII Solē multa opari quae ab aliis stellis fieri astrologi putāt.

Rimā astrologoy argumentationē retorquētes ī eos declara uimus lōga di /
 p̄ gressione / sed necessaria qd ī nos ageret calū & celestū actio quō uariare /
 tur siue stellas ip̄as siue materiā suscipientē cōsideremus. Vade palā factū ē esse calū cūm uniuersalē nec effectū d̄stinctionē p̄ferri principalē substantialē q̄ inde esse petendā. Nūc ordine cōueniēti q̄li gradu factū ē ea quae d̄putauimus te cūda rōni soluēda manus admouēmur : quomā .f. d̄phēdiur uariari d̄spōnes ī se r̄ioz corpoz ad solis & lunae uarias ad nos hitudines idē alius de rebo et planetis cō tendebāt esse credēdū. nā uices inquant q̄tuor tpe p̄ solares an fractus & oīum cor poz status cū ex illa uicissitudie .tū p̄ lunariū incrementis decrementisq̄ uariatur qd̄ igitur duo .f. sit quae colligitur putāt ex his : primū ut sicut echinos .cōchas .ocea nū .corpoz humiditates : ad cunctula lunae uidemus imitari : generaliterq̄ terrenā molē p̄ solis ānuā reuolūtōe p̄iter & diurna : ita de ceteris quoq̄ rebo assennamur eas stellas euinctas ab illis gubernari. Alies ut manifesta solis & lunae p̄rās ī p̄mu tāda sublunari materia : cogat idē nos credere de radiis aliōz hyderum / hoc est illis quoq̄ q̄q̄ occultiorē . ut tam̄ inesse magnā ī p̄mutādis rebo & multipliciter afficē / dis. Nos neutrū colligi palā faciemus qn̄ haec ip̄a quae p̄ se afferūt : fauere potius ali ter suscipiētibz q̄ p̄uicq̄ haec obseruancū illaz oīum ex p̄cipiis tā cōsuetis rōnē reddemus ut pareat sicut argumentis ita nec expimētis nos adduci de hyderz effici entia celestū q̄ uirtutū mutatōe sentit aliud q̄ q̄ haecenus ip̄a naturali rōne duce p̄scripimus. Nec interī cessabo multas astrologoy fallacias / multa obiter eoz erra ta iugillare. Exordiamur igitur ab opibus solis uariat āni tpa solis accessus atq̄ re cessus hoc nos etiā iureiurando si oporteat asseuerabimus. At hoc ip̄m zodiaci facir obliquitas non natura signorum hoc est non ideo flagrat in leone sol : quia signum leonis . aut solis domus . aut calidum signum . ut fabulantur astrologi : sed q̄ ī eo sol constitutus & proximus ad aerē nostrū : & p̄ sexq̄ mēses p̄mior ante calefaceret.

alioq n̄ & in cancro seruentissimus ē cū nō sit tamē aridus apud eos solis domus aut exaltatio cancer nec sit igneū signū sed aquaticū: sic in ariete fert mundū istaurat floribz evocatis auctibz feminibz: q̄a tūc primū rediēs ad nos facediū cōmodūq̄ teporē cōponibz inspirat. Astrologoz vero fabulamentū est solis exaltationē arietē esse quasi nō ad alios p̄pulos idē in libra faciat arietē aduersa: qd̄ apud nos facit in ariete. Dū. s. hinc rēcedēs accedit ad illos. Totus igitur varietatis quae cum tēpore euenit sola cā est solis iū terras q̄ habitamus maior minorue distantia: unde plus minus ab eo caloris percipimus. hinc quoq̄ vere tonitrua fiūt: q̄a cū peruene nit sol ad arietē dissoluitur aëris calore hyemalis humiditas: unde multa ad aērē fiūtū tollitur et evaporatio: leges. In nubibz unde tonitrua fulminaque pueniunt. q̄ si astrologi quoque intelligūt q̄ia ista demū uel foemolenna uel fallendi cupiditas ē ut q̄ natura illius signi hoc ē arietis oparetur: arietē esse definiat signū salicantis plu uias atque tonitrua q̄e luna quoq̄ in ariete tonitrua facere nō dicerent ullo pacto si possent aut uellent ai aduenire ad non pro signi eius uirtute sed solis ad signū id pueniētis actōe cōtingere. Pto. in libris apotelesmaton lunam in ariete si facit morbum praecipue facere uti lignē quam αλφωω graeci dicunt uulgo morphia: in cancro meningiā quā lichēas graeci uulgo ipengines. in libra lepra in capricorno lentiginē: tractū. n̄ hoc ab aëris statu quādo per illa signa sol desert: tūc hoc est a ueris qualitate quo tēpore sol est in ariete. Aestatis cum est in cancro autūni cum librā hyemis cum percurrit signū capricorni: si quidē cōditionibz horum tēporū illa morborum genera quadrāt. Veri uti ligo quae facile tunc inuadat occupetque suppremam cutem ob humores ea potissimum anni parte redundātes et stati mentagrā quae de sicciore materia acutioreque prouenit. Autumno lepra si quidē atrae bilis infectio existimatur lentiginē hyemis quae de frigidioribus superātiis humidioribusq̄ generātur. Extrema igitur tarditas qd̄ a sole sit aērē magis uel minus calefaciente pro uarietate sui situs radscribere signis sub quibz per ea tempora sol desertur. Aut si hoc intelligunt quasi tamen nō itelligerēt potare alios quoq̄ planetas in hildem signis eadem operari: concludamus statim in temporibus anni diuersitatem nō ab unde q̄ a solis occasu recessuque fieri pro obliquitate signiferi q̄ si nec aestates aequae seruent omnes nec hyemes rigent pro materia pōt dispōne cōtingere quae momentū habet i aere maximū testimonio sensus & Ptolemaei: nec eā ad calū referre necesse ē p̄terq̄ uelut ad uniuersalem cām omnis rei corporeae ut ex meteorologicis Aristotelis libris intelligere licet: sic q̄ in eadem aestate sit alius die bus calor stentior aliis hebetior: nec hoc ipsa tamē exigar positura solis. mutatio facit inferior uel excitatus. i. uētus ab ubi: uel fundatio pluuiarū: uel hoc genere qd̄ p̄is aliud qd̄ a nobis procul ita fieri pote si. ut cām ipsa non uideamus cuius uim cum effectu ad nostrum usque calū redundantem nihilominus experiamur.

Quod si planetae sunt aliis aliū calidiores: & quicunque minus calent possunt ex accidēti dissolutis humoribus nec assumptis pluuias generare nebulisq̄ p̄tereere calū: unde desicit calor itenditur frigus: cōtra q̄ seruentiores ad siccitatē caloreq̄ cōdu

Quare uere
fiūt tonitrua

Quare n̄ oēs
aestates aequae
calidae.

cere nō abest a principiis nostris ut ad aeris mutationem uani syderis dominatus alii
 quid faciat: modo nō aliū hic dominatū intelligamus q̄ ut nobis primice aut ra-
 dis rectorio nos illuminat. Vex̄ quentū si quid peruenit ad nos a stellis superiori-
 bus id omnino pertineat esse suspicamur: p̄serti quod ad sensibiles istas pertinet q̄i-
 tates: tū caule tempestatum si q̄ uerant in celo plerūque non inueniuntur: siue de
 stellis ex astrolog. & insa siue philosophorum. ut definiuimus sentiamus. Videtur
 hoc totum quod actionibus luminariū detrahit & adiungit ad materiam potius eē
 referēdū: ubi uero luminaria alterū solo situ: alterū etiam permutata luce permu-
 tat. neutrum p̄ signorū natura quæ p̄currunt p̄ locis quibus insident p̄ planetis quibus
 cōfiguratur ut per cōsequētia manifestabitur: quare qd̄ mare pericū sole uirginē
 ingrediente fluctibus aguetur & afluat: sp̄cipue uero cū puenit ad sagittariū: rursus
 placidū sit & nauigabile sole ad pilces delato: & p̄serti ad geminos: cōtra indicum
 sub uirgine & sagittario tranquillū sub pisce & geminis nauigabile sit: nō de quali-
 tate signorū sed de situ solis cōditione q̄ mater æ prouenit: qd̄ astrologi quoq̄ cōfi-
 tentur: p̄inde utrius fuerit nec superfluitia nauticis obseruatio horum temporum
 habita maris rōne qd̄ nauigat a quibus etiā obseruati dies quibus abstinetū nauiga-
 tione p̄dicant: si quā habent a celo causam: aliunde habere q̄ a sole non possunt:
 quonia flata de illis & p̄petuā obseruatio est quare ad solē tm̄ referri potest: cuius
 si tē tempore eadē lecto oīno semp̄ est habitudo: ad alias cōstellationes nullo mo-
 do quæ nūq̄ eadē uisū corpore inueniūt ut: uerbi gratia: suspecti dies nauicus semp̄
 Marti p̄imus. vii. xv. xvi. xix. & xxv. Aprilis lex. q̄ntus. vi. xii. xx. Februarii lex-
 tus. xii. xv. xvi. xix. xx. hac illi in uenabili obseruatoe semp̄ utuntur autē p̄ per hos
 dies magnas maris plerumq̄ fieri mutatiōes uel ad tranquillitatem uel ad tempestatē
 quare dubi cū sint euentus: securus agent qui afluunt. ne forte in malū mutatio
 eueniat. Hoc igitur ad syderū posituras quas astrologi notāt obseruante p̄cipue re-
 redigi nō potest: cū per eadē anni partes illæ similes nō redeant. sed dissimuliter:
 aqua illos ipsos dies gubernatoribus semper suspectos interdū innocens nauigationi
 felicissimosque p̄nunciat astrologus: & quos illi nō multū cauent periculosissimū
 mos: ut est horū uano statu solis atque planetarū mixta se illi agmina resistentiū.
 Quapropter nauta huiusmodi regulas uti suis principis inimicissimas nō p̄babit:
 quæ cū diutina experientia & sublimis artis usu quotidie cōprobētur astrologorū ua-
 nitatis si dem locupletissimā faciunt: possunt a ut duplicē habere cōm̄ alterā a sole:
 alterā ab aqua: ut sicuti nostri corporis humores suos habet periodos quibus mo-
 uentur: ita habeat suos oceanus a sole qm̄ secūdū sui ad nos accessus recessu uenimo-
 menta & maris & corporū oīum imutare dispōne euidētī fide cognoscit: illud autē ad
 monēdū eē lectorē oportet hęc t̄p̄: uarietate ab his q̄ re rusticā & nauticā scribūt
 p̄ occasū & ortū stellarū fixarū denotari ut argenti uergiliarū hyadū ceterarūq̄ silēt
 nō q̄ ip̄e sint quare influxus causē uel expectēt: alioq̄ nec astrologū hoc dicerēt q̄ p̄
 se illas p̄serti nū cardines teneat: uel uolūt iustificas: sed ut magistris illarū armū illi
 teratis i doctrināq̄ uisibile signū sit quo t̄p̄ illū discōcat quod neque p̄petuum simul

Nauticis que
 uris nō sup-
 sinola n̄ p̄p̄
 obseruatio:

Duplex p̄c̄
 esse eē mah-
 tie illoꝝ dieꝝ

& conspicuum muenire melius q̄ in emerſu occaſuque ſtellay uiderentur. Poſtea neque quod a pud rude uulgus plus auctoritatis & obſeruantiy concharet: quod ſcribitur a medicis agriculdures hyemales aſtare ſolui: aſtiales hyems: interdū & quæ hyeme inuadunt uereſiquæ ue uere decedere ſub a uerū: & quæ dnuq̄ quorū cunq̄ anni tempore ſiunt diuerſo terminari: quentā. ſi hoſ tempore qualitas diuerſa pro ſolis ad terras uicinitate atq̄ diſtātia. Quod autē de luna dicunt ſub cōtinuis diebus id uariū & irrationale: ſed hoc poſtea cū de luna dicemus. Ab eisdem ſolis p̄greſſionibus eſt affectio uaria reſp̄ cū experimū uite. tum uiuentiū oīum ſub ſidna/ toribus caeli diuerſis: quod nō omnes eadem terre ferant: & populoy mores habi/ tudoque corporoy uaria ſit in regione uariis: nec p̄ter ſolē alias op̄nan cōſtellationes: alia ſigna: alioſue planetas quibz illa loca ſubiacent nos oportet ſcītur ſol temp̄ inter cancrū & capricornū. Quare quicūq̄ inter circulū æquidialē & aſtialē ſolūti/ tiū habitāt calidiſſimā neceſſario habitāt regionē: qui uero ſub æquidior poſiti ſūt cū a ſole plurimū abſint: frigidiffimā: meridū uerē hos temperatū. Et quoniam dextra caeli pars oriens eſt efficitur ibi uirtus ſolis q̄ in occidē taliſ: hinc dē ratio omniūq̄ poteſt quantum pertinet ad caeleſtē cām quæ de rerum proprietate ſerūtur. Nā gē / mæ aromata quæq̄ talia hoc genus plus caeleſtis caloris deſiderāt: ad orientē au/ ſtrumq̄ p̄ducuntur: pariterq̄ leones & tygrides elephantes uſdem terris ſeruiunt & quæ alia calorem exigūt a ſolia potentem: ut generentur ut uiuant: & in lucis u/ gore permanēt: ſolus homo ubiq̄ terray natiſtur & ſeruat: ob aſtoplām naturæ ſuæ ſub multiformi habitu latitudinem: ſub qua hō ut diſſeret ab hoſte ut ſpecificæ differentiy uariā dederit tamen aliquibz etiam philoſophis ſuſpicionem. Qui ſig/ tur meridianam incolūt partē quanto calidiorē aerem ſpirāt tanto ſunt intus ingi/ dioces quare timidi ſunt: effeminati: & quod antiqua hodiernaq̄ experientia p̄ba/ tur nati ad ſeruendū. Fiunt autē hac quia calor immodicus ita corpora elaxat: ut ca/ loris ſteſſini maximā partē euocet atque abſumat: unde ad ſūma corporis eductus penetrat: atque deſerens in cute nigredinē in corde relinquit timiditatem. Contra: q̄ ſub frigido caelo degunt boreā uertus animoli: fortes & candidi: ratione contraria. Vtraque uero gens ſiue quæ plurimū eſt ſub ſole: ſiue quæ longus dimouetur ab eo parū humani habet: & paſſi locabilis eſt ob caloris & frigoris exuperantiā: p̄ quā a medicis recedit temperamento: in quo noſtra natura poſſimū ſita eſt. Sed & utraque gens imanis & agreſtis cū ob tam quā diximus cōſem cām: tam altera q̄ / dem quia ſerox: altera quia meticuloſa. Nō igitur quod aſtologi graci fabulātur quia extremis climatibz noxi planetæ ſaturnus marique dominantur: ideo populi illi imanioreſ: nec quia meridianis ſaturnus: ideo timidi & uite breuis: quia uero mars æquilonaribz: ideo bellicoſiores. Pigmentum hoc in quo nec ceteri concordāt aſtro/ logi qui nō p̄ficiunt martem æquilonaribz: ſed lunā. Nos nec marte utentes neque luna propriam ex ſole reddimus rōnem conditionū utriuſque gentis: quā p̄ter aliā ſomnare ſibi nugalis potius eſt q̄ philoſophi. Dominatur ut dicunt etiaſ ſatur/ nus in india: & tamen ibi longevi ſunt: cur igitur breuiſſi meridianales ob ſaturni

Hō ubiq̄ na/ ſcitur
Meridiōals

Boreales

Error aſtolo/ goy gracy.

fragilitatē exuberat: cur nimidi / nam & ibi gignūtur ferocissima bruta. / hoc ofa tā
 men in sepeptione scribit Aristoteles eē uulnora. sed humana mediocritas extre
 ma agerrime patitur & qua rōne uentres hyeme calidiores q̄ aestate. ita illi sub ri
 tū ardore intus frigidat / uixq; exacto uita āno trigesimo senectute coniciuntur
 ut narrat Auicēna. Aquilonates sub gelida sede penitissime seruit in principibus
 m. / sbris cōduso calore multoq; sanguine & grossiore. rōto au stralibus robustiores /
 quāto illi spīritū sanguinisq; subtilitate ingeniosiores euadūt medix rāpōes nec
 inopia sanguinis nec crassitudine hebetes sicut prudentiores & sapientiores ita fa
 ct: ad principandum & ut sic dixerim magis homines sunt. Hac de calesi circula
 tione generalis uarietas incolarum terræ cui peculiares admodū multæ ex sublu
 nari dispōne terræ; aeris & aquæ dū alia. / s. uel paludib; in uia uel stagnātib; aq; /
 regio semimarcida nebulasq; identidē caliginosis noctib; obfudetur alia uētis pua
 asperitātib; uel edimor m. s. / scribo. Tenui s; re his plus q; oporteat transeunt hæc a ter
 ris ad aerē & hñt ipse aer ex se suas pprietates alias. / s. aliis locis ut Panetius ait non
 de celo pentas / sed de suis principis habuit / & suas: quæ quē discrimina in afficien
 d: s corporib; plus minus aere possint in / s. / b;guo ē permutare hæc hñtatores ipis sta
 tim suis afflatib; patet p ea q; bus uelicitur: quæ p / sola aqua; aerisq; cōditiōe uel
 noxia uel saluta ria sicut nemo ē q; nesciat. hunc prima ob calesiē a sole ipressionem
 corpor; est diuersitas quā alia statim de uētis rōne cōsequitur. At ingenio; morūq;
 uarietas & a corporis hitu pendet / & ab educatione assuetudinis fundamēto / quæ
 natura; uiribus pxiat. Accedūt leges q; bus in ea re plurimū est momēti adeo ut
 ferax natiōis māuetillimas reddere si rite serātur: & cōtra fortissimas eneruare &
 eas optimis reddere malas si rite mala facillime possunt / unde arbitriū; beatas con
 tra oēm naturæ necessitatē euentissime declarat. Infames olim galli fuerē amo
 rib; pueror; / s; Ptolemæo ēt credimus & Aristoteli / qd̄ ita tūc scelus beneficio chri
 stianæ legis & sanctissim; principis Ludouici regis exhorrent ut sub celo nulla na
 tio magis. Nec rāmen oportet unius populi nisi exēplis. cū orbis sere totius / euāge
 lies p̄dicatio mores / & instituta mutauerit: quæ a primis fuerēt eduxa. Pōt aut ad
 artes magistræq; capefonda regiōis qualitas multū quæ q; / s. / primū formatur ut
 uel mercatura; nauigationiq; se dedat opportuna mari ciuitate: uel limeris accide
 rit: uel pxiat: uel malicia ē inlellis limitibus / aut ciuilib; intus factioibus agitur.
 Sunt quos fertilitas copiq; dedes hōtes & uoluptarios facit exiguitas atq; sterili
 tas laboriosos industrius diligentes / uerū. n. uero dicit aliq; forte astrologor; nos
 hæc nō negamus sed asserimus tecū ac p̄dicamus: uerū eē p̄terea locis alias pprie
 tates. ex uelid: et priuatis influentiis peculiariq; cōstellatione cōtendimus pro tri
 gonor; p planeta; p signo cui regio subest: pro celi dispositione sub qua ciuitatis ta
 cta fundamenta / sub qua eius imperium / aut rex / aut tyrannus inuasit. Vera igitur
 ut sint quæ tu dicis non sequitur ut uera quoq; nostra esse non possint. Sed nec
 ego ex his quæ cōmemoraui egrogūssim; diuinatores illud confici puto ut nō pos
 sint esse quæ fingitis: sed ut intelligamus ita plene per ea quæ diximus cām reddi

Panetius

Vnde ingeniorum & morum uarietas

Exemplum.

Qualitas re groous multū latet ad artes capiendas Responbo astrologor;

Confutatio

posse omnifaria diuersitatis & locorum & gentium. ut quætere alias causas mini-
me necessarium sit. Nam quas uos supra astrologi introduxistis & falsas & fabu-
losas esse sequentia demonstrabūt uerum disputantibus nobis aduersus ea ad quæ
populorum regionumq; ipsi diuersitatem referis futurum erat ut quæteret aliquis
quæ nam igitur esset causa tante uarietatis proinde prius q̄ falsas euerteremus ue-
ras demonstrasse causas oportuit ut hinc illa uestra non necessaria intelligantur q̄
postea ut ficta & impossibilia redarguerentur. Sic nec celi illum uisificum calorem
de quo supra tam multa diseruimus: nec solis efficaciam ideo introduximus ut ue-
stra cōuelleremus nec illud ut ex syderū ad nos distantia propinquitatque radi-
os intendi atque remitti. Sed prius q̄ cōsentitias uestras nugas refelleremus ostē-
deremusq; absurdissime mutationē pro locis signis aspectibus sydereæ potesta-
tis: a uobis fingi notum facere uolui: quicquid celi uis efficit in nobis auctoritate
philosophorum: testimonio sensus. iudicioque ratiōis id totum per cōmunem assu-
sum luminis saluberrime calidi de perpetuo moto corpore iugiter emanātis heri
sufficiensissime posse. Quare alias fingere uirtutes seu stellates influxus ad corpo-
ra esse superfluum post quæ deinde facilius declararetur quas uos finxistis crede-
rent iam superfluum esse sed insanum.

Cap. XIII. Lunæ uis quomodo uarietur: & dies quosdam lunæ uera lu-
perditione obleuari.

Opinio Pto-
lemæi de opa-
tionibus lunæ

Stendimus ex operibus solis a strolorum dogmata non necessario pba-
ri. Idem de operibus lunæ sciendum. Ptolemæus in apotelesmatis lunam
dicit ab interlunio quousq; diuidua sit humiditatis amplius effectiuam eē
inde ad plenitudinem usq; caloris: a plenitudine siccitatis donec item sit diuidua:
tum ad coitum usque frigiditatis. ita illam in prima orbis sui quadta ueris & aeris
in secunda æstatis & ignis: in tertia autūni terraque: in quarta hyemis atq; aquæ
naturam habere: & horum qualitates temporum i corporibus tunc maxime exci-
tare. Per bella magis ista diuisio q̄ naturalis & uera: quando quidem caloris ista
conditio. ut cum est debilis humiditatem nec moueat: ut qui salicet uix sentiat
cū efficaciz non nihil habet soluere adoriatur soluatque diffusius quo potentior ē
nisi eatenus inualecat: ut q̄ fluere facit humiditatem: absumat: nam exsiccet tum
ille non humectat: At lunæ calor ut pote ualde tenuis: haud ita unquam intendi-
tur: ut exsiccet: sed intra fines eos exerceat: quibus humefacit corpora calore. nō are-
facit: quo fit ut quo plus luminis hēt luna: plus efficiat humiditatis uelut & plus
caloris: inuicem sicut lumine desiccatur ita pariter & humefacit minus: & calefa-
cit. potius ergo ueris naturam qualitatēq; sequetur a primo quadrangulo ad ple-
nilunium: q̄ ab interlunio ad quadrangulum ipsum primum siquidem ueris natu-
ra humida definitur: nec potest a secundo quadrangulo ad coitum hyemem resp:

Confutatio

sentare: autumnum a plenilunio ad ipsum quadrangulum: si quidem autumnus fœcus/hyems humida est: luna uero postq̄ fuerit plena donec semiplena è hume facit: & inde ad coitum usque deficcit. ut scilicet eius humectatione cessante: quare tum etiam duratura ligna ceduntur: Multo igitur rectius ipse Ptolemaus in lib. centum enunciatoeum dixit a primo lunæ quadrangulo (ex quo scilicet a congressu solis abscellit) fluere corporum humiditates ad secundum usq̄ quadrangulum in reliquis uero temporibus decretere. Quod quidem præter rationem quam diximus ipsa quoque experimenta testantur: nam crescente luna humidi sic accessio decrecente sit imminutio. quia non lucis tantum hoc qualitas sed motus eius quoque ad augmentum uel decrementum operatur: quo circa cum sole digressa incipit exoriri donec media illuminetur: plus humefacit calefacitq̄: q̄ cum tantūdem possidens luminis secunda dichotoma tendit ad congressum: quare scilicet illic lumē auget: hic deficit. hæc è tota lunaris astrologia: a medicis ab agricolis: a nauis utiliter & naturaliter obseruata. Nam in uniuersum quidem plantationi commodum existima ut tunc tempus adolefcens lunæ: q̄ largore semina humectet: uel bala ipsa quoque uolucius adolefcant: decrefcens uero cedenda materia: quoniam tū omnis materia sicciore atque attenuatior est quare nō tam facile marcet carietq̄ conficitur. Contra si qua tollitur luna lumine aucta quare tunc humor exuberat: facile putrescit atq̄ corrumpitur. Quapropter iure laudat Heliodorus nonam lunæ diem arboribus conferendis sicut & decimam tertiam. quoniam ut ait Plutarchus insita uis radicibus plenior iam lumine spargitur: eadem incommodam seminibus faciendis facit quod iactum semen pluuia magis desideret ut cōputrescat & germinet. Porro decimam sextam negat idoneam plantationi quia deliciens lumē germina satis non tuocet. quare quod Virgilius dixit septima post decimam fœlix & ponere uites & que sequuntur: haud ita possit intelligi ut decimam septimam die significet: nam hæc uitis ponendis minime fœlix lumine deminuto. Sed aut primam septimam que sit post decimam meliorem id est decimam quartam iudicauit: qua & plena luna non infeliciter uites ponuntur: aut quod rationi cōsonat magis duos dies laudauit septimam & decimam sed decimam magis: quare post decimam inquit septima fœlix est. Sic enim se res habet. Si quidem die septima luna diuidua satis caloris humorumq̄ radicibus plantarum suppeditat: sed idem facit uberiorque dies decima. Omnino decima septima præterq̄ imperite & falso denotari non potuit: cum sit illa non ponendis arboribus sed cedendis magis idonea: qd Heliodorus quoque tradit: ob eam scilicet quam diximus causam humidi decrefcens. Quare tunc ædificandis nauibus ligna parantur quas oportet perennare diutius. Quod autem tunc quoque comportari fruges in aream iubet græcus poeta: hanc habet rationem: ut scribit Proclus q̄ soleant post plenilunium uenti fuscari quibus a grano palea ipsa glumaque discriminetur. Sicut autem in his diebus operum causa & ratio facile cognoscitur: ita possunt alii lunæ dies certis operibus

Ptolemaus
i lib. centum
enunciatoe:
Experimenta-

Cur crescit
luna tpsa pl
tationi com
modum.
Cur decrefc
tis mater
cedenda
Vindicatio
quorundā d
ctorum Heli
odi
Plutarchus
Declaratio
cuiusdam lo
a Virgila

Proclus

esse commodiores ratione non ita manifesta: licet de naturalibus illis quoque diximus principis orta. Siquidem tanti luminis portio cum te aliqua consonare potest congrua portione: quae dissonabit ab alia: quo forsitan genere illa sunt quae castrari Hesiodus sexta luna praecipit agnos: octava boues & fues. duodecima mulos sextam & decimam sextam manibus gignendis oportuniorem quam feminis: decimam vero feminis: uerum magis castrari utulos aut ummo luna decrecente iubet: ratione nota: quae emalculandis metusunt fluxus humiditatum: propterea & sicca tempus & sicca luna desiderat. quae de causa castratum prohibet etiam multa portione: sic euidens ratio cur sextam & decimam sextam maribus gignendis oportuniorem quam feminis dicat Hesiodus: feminis uero decimam quartam: quoniam ut est saepius repetitum a nobis: crescit humor cum lumine. quare plena luna stilla: bunt excrementa generationis humidiora: unde proles foeminea magis quam mascula. Ad hunc modum alia rediges ad naturales causas ab Hesiodo tradita. qui tamen non nulla licet ad modum pauca miscet ex uetere superstitione: sed nihil usquam quod astrologis fauere gubernatores. Itē ex his uicibus aduentum luminis in luna dies multos citra superstitionem obseruare ualiter possunt: quando plurimum potest illa uariatio lucis in aeris habitu permutando: quare prudenter in nouilunio & plenilunio navigationibus abstinere: quando per haec solent tempora tempestates plerūque suscitari. Ipsi quoque medici recte consulunt agnis dies obseruantes in auctu clementoque lunae ne fluentes plus minus eos lateant humiditates: in aesto praesertim corpore: quod propria uis desitutum: magis sit oportunum iniuriarum peregrinarum. Nam gratia exempli adollescente luna uenam incidere. Contra uentotate deficiente potiusquam adollescente: rationem forte habebit. cum incisio uenae expellat uentosa atrahat. Quare ebullientibus expansisque ad extrema corporis per inuina mensis humoribus plus forte quam oporteat attractae materiae educerentur: nisi quis dicat artis opera semper esse felicitiora quae cum naturae progressionem concordent. Sed haec medicorum iudicio relinquuntur. quaecumque uero praeter haec obseruauerint ea uanitatem habent manifestam. ut sequentibus patecet.

Nauta

Medici

Cap. XV. Aestus maris in aliam causam quam in lunam referri posse in quaestam & si referantur nihil inde iuari astrologiam.

Opinio larum
omni ex me
se Adclandi

E fluxu maris atque refluxu multiplex quaestio est cum omnibus uideatur hoc a luna procedere Adclandus ex opinione saracenorum causam accessus maris atque recessus hanc & narrat & probat. Nam cum ipsa inquit maris sibi brachia pura quae interiecta terrae dirigit moles: obuare atque obfluere impetu concito properent: sit tamen montibus interpolitis tum ipsius terrae si:

tu: ut ab eodem cursu: dum deficiunt referantur usque inde quo & patens at naturalis impellit motus: loci ipsius positu reuocentur. Luna uero in causa non est: alioquin eueniret hoc idem in maribus torridæ zonæ uicinis: tibus: cum nec magis abint a luna: ut quamobrem illius uim non perferant: nec humide minus undæ natura putantur: & tamen nulla ibi reciprocatione: quare scilicet deest causa quam diximus concurrētium partium mole terrenti situs hiantium. Hæc illius sententia non magnopere abhorrens a similitudine ueritatis: quando naturali propensione feruntur elementi cuiusque partes ad suam integritatem. Quid igitur mirum: si disclusæ loco terris interiacentibus præsentibus oceani: dum concurrere gestunt: littora seniant accedentes: & obiectu repulsæ pariter retrocedant: qua causa sublata (quod in australi pelago euenit) uisemus hos æstus non apparere. Ita quispiam dixerit hunc accedendi recedendique modum naturalem esse aquæ non quatenus aqua est: Sed quatenus partes habet elementi principalis: obiectu molis terrene diuertas & separatas. Quæ ratio si cui non satisfacit: audiat aliam: consentanea astrologi non euenire tales recursum in omnibus aquis: etiam marinis: sed in his tantum quarum terra profunda dura: motibus crebris aspera: & in aqualis: aqua uero multa: quæ nec adiectu fluminum crescit: nec digressu deminuitur: sed diuturnam ibi traxerit sedem densitudine spissa: Quo circa conceptraculum fiat (alumnaque uaporum multorum: nec tenuium: nec facile diffusibilium: qui de suis parentibus: hoc est aquosa terra: aqua terrosa) deque cæli calore: ducunt amaritiem illam notam: atque saluginem: has quoniam conditiones: & fontes: & flumina: sed & maria quedam non habent: ideo in illis dicunt hos æstus non apparere. Potent autem cuiuspiam hinc apparere satis aperta & sufficiens causa: marinæ reciprocationis: siquidem de tali terra & aqua uapores identidem quales diximus: uentique suscitantur: unde in aqua sit uentus atque tu multus: præsertim quæ ex motu impulsuque isto: & uaporum admixtione: calescit: quare locum quant ampliosem quo se diffusat. Accedit quali tertia causa motus: reflexio uentorum uellicantium aquæ summa ad infernas illius partes: qui spirantibus inde uentis implicati: prouult a quas in superna conati: tum aquæ necessario dum eructuant: abundant: tum miscuntque & reiecte pariter: & pulsæ: Reuolutæ propriam faciunt accessiorem. Rursus ubi uis illa dissolutis uaporibus conflagret: subsidunt atque sternuntur: & in angustiis se contrahentes: ab occupatis locis absecedunt: quæ uaporum uentorumque generatio: pro natura maris: sicut perpetua ferme esse perpetuæque dissolutio: uidetur iugis reciprocationis causa sufficiens. Unde

Alia opinio.

redit frigida quæ prius tepidas aduenerat: quod significat nobis Adolandum.

Et possunt quidem tuentes istam opinionem rationem reddere: cur maria quædam maria non reciprocant: licet ad sint: & uenti & halatus: sic enim etis illis idem sane effectus: sed pelagi uastitas litorumque summotio speciem tollit accessus atque recessus: ut id potius uideatur benedictum: aquas uideri hoc: quæ alternantes: hoc est fluctuantem potius æstum quæ reciprocantem. Quæ si rationi consonant naturali: si consonant experientis: cur parum probabilia iudicari debent? aut cur necessarius præter has causas addere lunæ motum / secum aquas: deorsum etiam in sublime trahentem: præsertim cum non illa respondeant: quæ respondere sit necesse: ut cum aucta lumine luna: cum uelocior cursu: cum propinquior terra: cum dedinans ad aquilonem a uia solis: cum in signis aquilonaribus posita: tunc ubertiores fiant accessus. Contra tenuiores cum se aliter habet quam dicebamus. Porro non uidetur quid ita lenientibus obici possit: præter ipsam aquarum tam in ascensu quam in descensu cum luna concordiam: Quæ si uerum quod latetur Absolat inæcio quo pacto uel ipsa satis obici possit. Scribit enim non eadem ubique esse accessionis maria atque recessus: etiam ubi nulla de finitore uarietas: sed interdum usu euenire: ut quo tempore quodam loco recedunt aquæ: alibi tunc accessum agrediantur. Nec ipse dissimulat hoc plurimis causam præbuisse suspicandi: motus illos a lunæ motibus non dependere. Cuius diuersitatis quæquæ reddere rationem conatur: ut lunam nihil minus esse causam defendat.

Sequitur tamen inde pro luna capi argumentum non posse: Vnde potius contradicendi præstat occasio: plurimumque hæc intra se distant: a temporibus æstus euidenter lunarem causam confirmari: & ab illis non euidenter confutari. Alpetragius attulit huius motus caelestem causam: nec a luna: uerum a diurno motu quo mouentur omnia: Sed inferiora minus. Ignis enim sphaera rotatur in orbem: Inordinatus motus in aere fit:

qui in aqua definit in accessum atque recessum. Quæ equidem omnia potius disputo quasi philolophus causam inuestigans ueram istius effectus quæ ut astrologis contradicam: quando hæc nihil astrologicis rebus accedit / receditue: si accessus istos atque recessus cursibus æstorum alicorum: aut lunæ referamus. Quoniam hoc ipsum est: ut uentissime dixit Phauonius: magis astrologi fallacia: qui cum uiderint terrena quædam inter homines sita caelestium rerum sensu atque ductu moueri: quale est quæ oceanus quasi lunæ comes cum ea simul senserit adoleſcitur: tunc uidelicet sibi argumentum

Abolat.

Alia opinio
Alpetragii.

Questionē
hanc astrologi
ipertinentem esse

ad persuadendum parauerit: ut crederemus omnia rerum humanarum: & parua & maxima tanquam stellis atque sideribus euincta duci atque regi.

Nam sint a luna quod libenter & facile etiam ipsi credimus: quid aut pro astrologis: aut contra nos? Neque enim ut quidam putant hinc intelligitur agere sidera: non modo motu & luce: sed occultis influxibus: quando luna luo imo posita terræ moueat aquas: ad quas tamen tunc eius lumen prouenire non possit. Rogerius Bacon in epistola ad Clementem quantum pontificem maximum: causam reddere uoluit ex lumine in hunc modum.

Opinio Rogerii
Baconis

Nam cum inquit exortur luna super mare alicuius regionis cadunt radii lunares ad angulos obliquos: quare debiliores sunt: ideoque uapores exuiscitant a profundis maris quos consumere non possunt (uapores inquam) ampulosis tumonibus aquas ingurgitantes: ut extendatur a suis canalibus: sicut olla pulmentarie suppositus ignis aquam euaporat: unde uasis labra desumpant. Quo circa dum ista durat attractio uaporum ebullientium fluit sedibus aqua: Cum uero luna fastigio proximat fiunt radii identidem quoniam rectiores ad circo fortiores: quanto scilicet illa magis ascendit: qui & demum eatenus inualefcunt: ut dissoluendis uaporibus pares fiant: ut propterea inquit Rogenus signior fiat accessus ad meridiem proximante luna: qua declinante statim quoque aquæ declinant: sicut in illa ipsa olla: cum magis calor inualuit uaporibus absumptis/subsidet liquor: & in uasis ima se recipit. Mouet autem post hac questionem proposiram quoniam scilicet pacto tendens ab occasu ad imum terræ uim mouendi retinet luna.

Nam tunc ascendunt aquæ pariter atque luna: ab ortu ad summum contendente: Nec tamen: ut consistetur: radiorum uis ulla mediam terram penetrare potest. Hoc igitur ipse ita dissoluit.

Cælum inquit supremum: siue octauum: siue nonum necessario densum est: quandoquidem terminat usum: qui deno tantummodo terminatur. Proinde lunares radios illuc protēfos ad partē aduersam reflecti necessarium est. Idcirco si ab occidēte luna ad imū terræ mouetur uirtus eius in quadrā aliam cæli uigebat oppositam sicutque reflexo radio: quod sciebat ab oriente pergens ad summum: hoc est Baconis inuentum in quo adeo sibi placet:

	ut primum se accessus atque recessus in oppositas quadras rationem reddi- disse gloriatur : cum sint tamen in eius dictis tot pudenda errata quot uer- ba . Primum contradicit non diserim experimento : sed Aboasari certe cu- ius se facit interpretem : qui uigore accessus esse tradit . cum ad summum cir- li luna prouenerit . nec prius remitti q̄ ceperit illa descendere . Contra Bac- con quo magis proximat summo luna remitti putat accessum dissolutis uas- poribus lumine calidiorē . Nec uidit lunę lumen : ita nunquā intendi : ut marinas exhalationes / ne dum possit consumere : sed nec fulcitare tantas qual- tis opis est in commouendis accessibus . Quod si perneget contumacius : illud fateatur oportet uel inuitus : aliquot dies circa nouilunium nullos fures æstus oceanis : siquidem eo tempore aut nullam : aut a deo tenuē lunę lu- men : ut nulla possit quauis impudentia dici par procreandis in mari tot uas- poribus / hisdemque etiam dissoluendis . Postremo cur non fortiores radii descendens q̄ ascendens ? Cur descendens reuocat aquas / effundit ascen- dens ? curq; non imbecilliores a summo parum declinantes q̄ tunc primum e orientes / cur ibi recessum / hic accessum facit ? Siquidem quemadmo- dum ipse sentit radiorum uigor intensiore calore teprimat accessum : quoniam eorundem debilitas auget . Denique quis credat reflexis radiis lunę / sub terram decurrentis inesse uim tantam / ut possint etiam fulcitates uapores ab- sumere : aut si id non possunt / quæ causa recessus luna delata sub limitem fundamento bacconis : quam breuem luna decedente decedant , quæ accedant ex oriēte ? Habeat ergo Bacon hæc sua sibi commenta : nos si pertinet ad lunā talis effectus ad eius id motum referamus : quem tacito naturæ consensu oce- ani motus imitatur : quare ascendit cum ascendente : descendit cum descen- dente . Quod qui dicit Thomæ placuisse uidetur in libro de occultis operis bus naturæ : Nec putemus hos æstus a uersionem aquarum esse uel imminu- tionem . Sed q; ipse expriment uoces accessum atque recessum / non augti uel imminuti : sed extendentis se maris ascensu : descensuque contrahentis . Dici- mus autem hæc de noctis æstu atque diei : nam si qua maria sunt / ut est scri- ptum a quibusdam / posita semper in accessu dum augetur lunæ lumen : a coit- tu scilicet ad plenilunium . rursus in recessu cum diminuitur a plenilunio usq; ad coitum : non sequuntur illa lunæ motum in sphaera : sed motum ut sic di- xerim / luminis in luna / decrecentis in ea pariter : & crescentis : cuius uaria- tio potest eum quoque qui sit quotidie non nihil uariare . Sed non consens- trunt traditæ super hoc obseruationes : Næ & ægypti & qui nauigant ad oce- cidentem : a meridie primi diei mensis lunaris : ad undecimum usque .
Cōsultatio ba- conis.	
Prima ratio	
Secūda ratio	
Tertia ratio .	
Quarta	
Quinta	
Opis alia	
Thomas	

diem uigorari dicebant accessum: ab undecima ad decimam octauam: partemque diei sequentis debilitari. Inde ad uigesimam sextam rursus interdi remitti subinde usque ad mensis initium. Quotiens autem accessus maior: minor recessus: & contra commutata ratione. Sunt alii qui dicant uerum hoc deprehendi in fluminum aquis de fontibus decurrentium que memoratis diebus aliis extenduntur: aliis contrahantur ad capita. De mari uero proditum aliter ab orientalibus: qui nec inter se conueniunt: nam sunt qui tradunt primo ultimoque decano mensis: accessus immixti: medio: crescere: quod eam habere uidetur ratione: ut plenior lumine crescat: defectiore decrescant. Alii non esse pluribus diebus perpetuum: ut uel auferantur accessus: uel deficient: sed aut una aut altera die fieri: siue cum intenduntur: siue cum remittuntur. Aboclar quatuor facit uices in hunc modum primam post coitum cum recedere incipit luna: quousque sit semiplena: tum aut accessum immixtum ea proportione qua discedit a sole luna: ut cum uenit iam ad quadrangulum debilissimi sint: secundam inde usque ad plenilunium: quo tempore gradatim intenditur: ut ad summum perueniat: luna plena: tertiam a plenilunio donec iterum sit diuidua: decrescante huiusmodi accessu cum lumine: quartam inde ad coitum: Tum uero uehementiores subinde fieri accessus ita ut coeunte luna sint uehementissimi. Sed hoc nullam habere potest rationem: siquidem luminis hæc differentia: quæ ad propositum attinet: multum: paucum lumen: crescens: & decrescens. Si uel multa uel crescente luce sit accessus quarta fallitur obseruatio: si pauca uel decrescente secunda: Si multa sed decrescente fallitur tertia: Si pauca crescente fallitur prima. Verum quæcumque potius recipiatur harum traditionum patet nihil nos cogit nouam comminisci potestatem in luna præter motum & lucem: quare mare commoueat: quando proditæ omnes in accessibus maris recessibusque diuersitates: uel a motus diuersitate scandentis syderis uel declinantis: uel a lucis dampnis & incrementis euentissime causam habere possunt.

Aboclar

Cõtra Aboclar.

Caput XVI Galeni sententia de criticis diebus eos ad lunam referentis confutatur.

Raros quos latine iudicatorios dixeris ad lunam referri tam falso quæ superest
 c stitiose equidem in dubio: quod latius est declarandum. Galenus auctor inter medicos istius opinionis: tertio libro de diebus criticis duplici meminit lunaris influentia: quarum altera sit a sole cuius accipit luna lumen: altera a signis obliquioribus quæ motu proprio singulis mensibus permeat luna. Tum ponit ex sententia astrologorum qualique experientia comprobatum: in oppositis locis: atque quadrangulis magnas a luna commotiones excitari.

quod tñ in habitudine eius ad solē: q̄ etiā ad signa nulla solis hita rōne. uery eē con-
tendit: ad solem quoniam cum sit luna diuidua (sic autem i quadrangulis sere locis
a coitu) rursumq; cum impletur: quod in oppositis locis est: aenis statum & tempe-
states imutet. Ad signa per hunc modum: ut quicquid caperit posita luna: uerbi
gracia: in tauro semper accidat in ea re mutatio: cum peruenerit luna deinceps ad
leonem: ad scorpionum: ad aquarium: quæ sunt loca tauro tetragona uel aduersa.
Confirmat hoc auctoritate ægyptiorum asseuerantium si in alicuius genitura arie:
te (quod pro exemplo fit) stelle felices insederint: natum bene se habiturum quoci-
ens luna aut taurum: aut quadrata signa uel opposita permeauerit: contra male si
insedat. Hinc putat Galenus creticocum diætam causam fieri euidentissimā. sunt
enim præcipue cretici septimus & quartus decimus: peruenerit autem luna septima
die ad signum ab illo quartum (quod tenuit inchoante morbo: decima uero quar-
ta ad signum oppositum) cum septem & uiginti diebus & tertia sete diei parte (re-
stitutionem suam absoluat. Cum igitur luna in his locis quadrangulis. i. & aduer-
sis citet cōmōtiōes. efficit per hos dies septimum. i. & quartum decimum: quibus
ad ea loca puenitur: ut morbi quoque tumultus exciteret. Ad salutem quidē ægri-
tudine prospera ad mortem perniciosa. Quoniam uero putauit Galenus cum
is diem uigesimalum creticum esse non uigesimalum primum quod credidit. Archige-
nes elaborauit reddere rationem quomodo ipse quoque uigesimalus dies: septimus
esset. Et primum hoc nec absurda nec difficili probatione monstrauit. Nam cursus
quidem lunæ diebus septem & uiginti octo horis adiectis consumetur. Quod si in
quatuor ebdomodas partians erit ebdomoda quolibet ex diebus sex horis uiginti
Quate ebdomade tres dies habebunt uiginti horæque duodecim: quo circa uige-
simus primus dies hoc est ebdomadicus tertius in lunari cursu / partim ad uigesi-
mū diē naturalē p̄ti ad. xxi. p̄tinebit. Nā eius horæ. xii. uigesimalū terminabūt. re-
liquæ p̄timū & uigesimalum incohabunt. Atque ita fiet cretica commotio die uigesi-
mo proveniente luna ad secundum quadrangulum (in ebdomoda. i. tertia. Rut-
lusque eandem non effugiet rationem: si ad uigesimalam p̄timam naturalem diem
differatur: quod in acutis solet ægri tudinibus euenire: sicut illud in diuturnis morbis
horum ambitu quidem per pares: illarum per impares numeros discurrere. Hoc
postquā dixerat ipse Galenus quod deinde quasi proprium inuentum tetulit apo-
nensis nouum cōmentum excogitauit per quod non parua faceret cum Archigene
cretico influxu ad diem utranq; pertinente. Sed colligeretur uigesimalam totam esse
creticam: uigesimalam primam non esse. Sic igitur cōmentus est tempus quo ad so-
lis coitum luna redit dies uiginti nouē: horæ duodecim: qui sere uulgo mensis exi-
stimatur. Demamus dies q̄bo luna nō apparet obruta solis radiis: qm̄ tū uī p̄mu-
tandi inferiora nō habet: reliq̄ erūt dies uiginti sex: horæq; xii. Fere enim tres dies
occulsitur: atque hos dies quod est spacium lucentis lunæ diebus adiciamus quibō
pagat signa quos uiginti quatuor & horas uiginti cōputat: erit sūma dies q̄nqua-

Libet

ginta tres & horæ uiginti: quorum mediætas dies uiginti sex & horæ uiginti duæ.
 Hoc spacium cogitauit Galenus mensura non irrationabili positioni dierum creticorum: quod cum uideret dimidium solum dierum quibus luna cum permeat zodiacum: cum a sole illuminatur quasi cum his in se lunaris influxus potestates cõplecteretur: & quæ a signis: & quæ a sole: quarum utraq; fieri cõmotionem in morbis esset uerissimile. Dæctus hic postea numerus a posterioribus ex Galeni auctoritate mensis medicinalis: sicut cum qui ex diebus uigintinoem coniunctio nis: qui ex diebus uiginti sex. horisq; duodecim manifesta uisõis: qui ex decima septima & tertia diei parte peragratiõis mensẽ uocant. Ex hoc autem inuento quod uolebat Galenus assequeretur aduersus Archigeoem. Nam si totus mensis dies. xxvi. horæque. xxii. erunt hebdomoda huius mensis singulari ex diebus sex horisque decem septem & dimidia parte horæ: quare medicas mēsis dies tredecim & horæ undecim: septimæ igitur diei naturalis primæ horæ usque ad decimam septimam: ad septimam quoque medicinalis mensis diem spectabunt: Proptereaque erunt creticæ: reliquum diei ad octauum medicalem diem pertinebit: decima quarta dies naturalis undecim tantum habebit primas horas ex postremis decimæ quarta medicinalis: cuius antecedentes horæ tredecim cum decima tertia die naturali computabuntur. Tertiam uero ebdomodam medicalem cum sit ebdomoda quilibet dierum sex horarum decem & septem cum dimidia: patet terminari in uigesima die naturali: restum quatuor horis & dimidia parte horæ superextremis: quæ in uigesimali primam referuntur. Atque ita conficitur quod Galenus imprimis optabat: & cuius gratia hoc totum comentum fabricatus est: ut dies uigesima longe magis q̃ uigesima prima ebdomoda consequentiq; ratione cretica putaretur. Hunc sibi gratis laborẽ sumpsit Galenus. Neque enim oportuit nam satis ex mora peragratiõis zodiaci dies uigesima cretica defendebatur: præsertim cum non neget ipse uigesimali quoque primam esse creticam: quæ & plerumque in acutis morbis. Neque uero nos illa retulimus ut inter Archigeoem Galenumque arbitraremur: præscriptum egredientes: sed ne cum referri dies creticos ad lunam non posse demonstrauerimus siue receptam a sole / siue a signis uirtutem in ea consideremus: putaret quispiam non plene satisfactum: quod mixtum quasi quendam influxum Galenus introduxisset: qui præcipue dies creticos excitaret. Non enim hoc aut Galenus forsitan fecit: aut si fecit facere tamen rationabiliter potuit. Nã si cum illo dicamus lunam in quadrantis loco alicui primordiali signis & oppositis cõmotiones suscitare: uersusque cõ quadrangulis & oppositis solis radiis illuminatur: non possumus hos a luna euentus expectare præterquã his temporibus: quibus altero illorum modorum se habet si de illis scilicet causis euentus expectatur. Nam si utroque tempore parit tales effectus pro cuiusque temporis habitu / & constellatione credamus misceri utriusque constellationis uirtutem in eo tempore quo nulla illarum constellationum inuenitur: non alio

Prima cõ.

argumento: quod tempus illud medietas sit summa utriusque temporis simul commu-
 merati: non sumus nos esse non sumus etiam inter & hereticos. Quare si Galenus in
 ebdomodis istius sui mensis medicinalis & eius medietate: uim ista excitationem
 esse putat: non autem in ebdomodis aut medietate mensis quo uel a sole luna illu-
 minatur: uel zodiaci signa percent: inuenit nobis: cum uis illa excogitati mensis ad
 astrologicos nullos influxus redigi possit: hoc est nec ad quadrata uel opposita signa
 nec ad quadrangulares oppositasue lune cum sole figuraciones. Nam seruari consuetudo
 horum uirtutem in eo tpe quo ista non sunt: nimis ut dixi absurdum & comentitium: nec
 qui defendere Galenum uoluerunt simulque creticos dies lune cursibus coaptare promissis
 stare potuerunt: sed nunc quidem hoc: nunc illud tuentur: nunquam utrumque simul
 queratur enim cur quartadecima dies cretica sit: ad lune cursus peragratosque me-
 sem feracipient. Quoniam per ea diem ad opposita signa luna deueniat. Hæc ratio
 partem mensis medicinalis quadrat. Siquidem ebdomada eius secunda in diem. xiiij.
 naturalem recedit: superiuntque ex ea hora. xi. tunc ad quartam decimam pertinentes. Est
 enim ut diximus ebdomoda qualibet mensis Galeni dies: sex. horarum decem & sep-
 tem cum dimidia: quare dies decimatertia plus cretica erit dicenda quam quartadecima:
 cum illa horas tredecim creticas: hæc tamen undecim habeat: hic ergo relicta uirtute mixtio-
 nis & factitii mensis. ad peragrata zodiaci spacia confugient. Contra ut uiginti
 diem creticum faciant mense Galeni non peragrations utuntur. Sed & si quis agrotet
 pridie quam luna coeat habeatque dies septimam creticam: quomodo id erit ex influentia po-
 testatis. tam a sole receptæ: quam a signis: cum maximam partem eorum dierum sicuti non uis-
 derit ita solaris uirtute luna nos non afficeret auctore ipso Galeno. Necessè igitur hic
 quoque eos ad signa se conuerrere: quorum solus influxus ex quadrati uirtute creticam
 illi septimam diem fecerit. Mirro quod omnino factitius ille Galeni mensis nec nature mo-
 neta percussus. ita enim exciditur quasi tres dies luna semper a sole obtegatur. Sed &
 mane quandoque conspicitur priusquam sol exoriat: uti & uespere eius dies spacio quoque luna-
 ris motus ita determinat: quasi semper eodem passu moueretur: non autem ueloci-
 ore interdum. interdum tardiore: quod in astronomicis supputationibus demon-
 stratur. Habet igitur suum sibi Galenus mensis quem ne nobis importunius in-
 gerat concedamus illis quos mauult dies esse creticos Archigenon repudiantes: eos
 ego nullis lune cursibus regi firmiter assero. Siue acceptam a sole. siue a signis uir-
 tutem asstimemus: nam ea quidem quæ a sole solida & naturalis (ut dedata uimus) sed
 ad eam cretici dies pertinere non possunt. nisi nos morbi semper in nouilunio aggrede-
 rentur: alioquin nec diei septimæ luna dimidia: nec quartadecimæ plena responde-
 bit: in quibus quadrangulus & aduersa solis configuratio ceteros huiusmodi. Restat ea quæ
 a signis. Hæc uero cum nulla est. ut sequentia declarabunt: tamen si qua foret ad creticos
 dies nullo modo spectabit id quod ipsi dicunt. Nam si argumentatur ab experientia
 die septima sit comotio. Rursusque quartadecima & per hos dies si quadrans æstignis
 luna uel in oppositis ex hac igitur signorum permutatione illæ sequuntur comotiones.

Secunda ratio:

Tertia ratio

Nos cōtra sic: die septima fit cōmotio rursusq; q̄ntadecima: nec p̄ hos dies plerūq; uel in quadratis est luna locis uel oppositis. Nō igitur de hac signorū permutatione cōmotio illa suscitatur: utra pars ueniorib; nitatur assumptionib; nemini dubiū: cuius lunares motus penitus nō ignoti. Nā cū inferiora permeas ep̄icidi uelocius luna fertur: sexta die ad quadrata signa pertingit: & decimatertia interdū ad opposita. Cū uero superiora tardius circuleretur: nō priusq; die octaua uel nona quadrangu lū sit loco. Quod si respondeat ob hanc cōm̄ interdū illas quoq; dies ceticas heri: ali quid dicentur si cū lunæ cursus est tardus: tūc octaua uel nona die cōmouerentur humores. Cū uero uelox sexta: cū medio quodā modo se haberet septima. Verum non hoc obseruatio docet: sed uisū frequēter euenit ut luna quidē peggiore septima det iudiciū interdū & sexta: cōcitatio t̄ro differatur cōmotōnes ad octauā & nonam: qđ aduertentes plurimi medicorū peremerūt hūc ordinē in morbus natura seruati: a humanib; curib; depōdere: Nec q; aliter prodiderunt quicq; induxit q̄ uel amor astrologiarū: res: uel auctoritas Galeni. Quæ tamē in hac parte quantū habey ant pōderis mox dicemus. Fallo a sit quidam ex neotericis hoc quoq; Auicennā & Hippocratē opinatos tradūt. Nā Hippocrates quidē nusq; super hoc uerbū. Sed hunc potius ordinē retulisse nixus ad nūeros quos libētē obseruare natura solet id quod Celsus Aesclepiadesq; notarūt: Auicēna cū meminisset opinionis referēns hac ad lunā: multa inquit in his dictis ambiguitas. Tū quæstionē reiecit: ut cuius p̄curatio ad medicū nō spectaret: qn̄ illi potius eēt impedito. Valeat igit Galeni auctoritas apud nos ubi docetur q; dies ceticī sint: quoq; pacto tractandus ager: cū uel apparent uel fluidetur. Nā hoc medici officiū i qua p̄ssione sceler/ tem Galenū uereq; diuinū cū doctorū cōsensu p̄bamus: & admiramur. At cū cau/ sa iuestigat eos: dies q; altioris hoc opus philosophiæ: nō modo iudiciū: sed nec maioris testimoniū loco sentētia fuerit Galeni. Quādo qđ Moses ægyptius & Auicenna: magni uiri: magniq; in medicina Galeni iutores tradūt: plus tamē sciarū reliq; q; radicib; uest. Sane nides a dialecticis figura eius q̄ta (syllogismorū: & i philo/ sophia tā sepe p̄terretur & ualidissimas nō plentit rōnes ut philosophicū in eo iu/ diciū desideretur a multis. Nō pōt intelligere: quonā pacto sup̄stite aīa & imorta li cesset ab ope: cerebro tamē nō dissoluto: fatigatūq; a se aut hac qōne platonicum quendā: quasi nauē soluta sup̄stes naua nō cesset a nauigatōe. Nec intelligit qđ a philosophis demonstratur: uniuersales res: notionēs ab intellectu tm̄ nostro cōmp/ hendi: nec a brutorū: etiā ingentorū in tēporis cognitione qđ habēt nō est temporis huius narrare. Neque e. n. hic de Galeni philosophia: tm̄ hæc delibauimus quo Mo/ seos & Auicēna iudiciū super eo cōfirmaremus: simulq; caueretur ne cui illius au/ thoritas imponeret in accipienda superstitione. Nam i hac ipsa de qua agitur astro/ logia parum illum peciū lunaris motus supputatio docet. Nec eum defendit ali/ ter Apponētis q̄ q; eius ætate nō dum celestium motuum ratio ad liquidum fue/ rat explorata. Sit igitur illa fides in medicina: quanta maxime esse potest: quod ad doctrinas alias attinet cautius agendum cū homine meminerimus. Examinādūq;

Reflexio ar/
gumenti

Fallo op̄ionē
Galeni scribi
Hyp. & Aui.
Celsus.
Aesclepiades.

Qualis Gal.
in his q̄busq;
i rebo eādē sit
credendum
Moses
Auicenna

diligentius quæ tradiderit: an experientia: an rationi: an sententiis consonent aliorum. Et quidem quæ de ereticis prodidit diebus ea pauci rebus ipsis consentire prauiimus: eadem nec rationis habere colorem palam fiet insipientibus. Nam quæ ratio lunam cum ad signum ab eo loco quartum peruenit uel septimum i quo fuerit inuadente morbo luscitare in humeribus agitatione? Galenus negat rationem se dicturum: sed ægyptiorum prædicit auctoritatem: nos illi sextum suum de simplicibus medicinis librum ad memoriâ reuocabimus. In quo delirium notat ægyptios i quocumque cur apud nos uacillet auctoritas postremis duobus libris innotescet. Nunc illud dixerimus obseruari per hos lunæ cursus corporum mutationes fideliter ab ægyptiis non potuisse quibus non erant lunæ cursus fideliter comperti: Perimus enim Hipparchus in Rhodo insula certius illos obseruauit: licet non attigerit tam ueritatem cui propius accessit deinde Ptolemæus: quiaq; hispanocum rursus astronomos: desiderium non impleuerit: Neoterici ratione excogitarunt non modo non consentientem ueritati: sed nec positioni quæ tuetur: nec Galeni dictis quæ sequuntur. Est autem huiusmodi: Signa quadrata uel opposita contrarias habent qualitates: Quadrata uel utraque uel agentes saltem: ut aries quod a cancro dissidet utraque qualitate quando aries signum calidum & siccum: cancer humidum & frigidum: taurus a leone non utraque etiam siccum conueniunt: sed agere qualitate discordat: Angulo tauro: calido leone. Discordant item signa opposita semper altera qualitate saltem: nisi decantatum dicunt ab astrologis quadrangulis & diametris radiatões contrarias esse atque pugnantes: his positis ita colligunt: cum peruenit luna ad loca illis quæ tenuit inuadente morbo inimica: consequi ut inter morbum atque naturam pugna exoritur: At nos suppositis quæ dicunt ita eos alloquemur: cur ereticos dies luna faciat hanc esse putatis causam: quoniam in tauro: uerbi gratia: sua cum naturam morbus occupauit: debet cum ad locum contrarium uenerit contrarium esse factum facere faciet: igitur ut natura contra morbum assurgat: unde pugna & inducitur ad alteram partem uictoriae declinans: erit autem in loco contrario cum peruenerit ad leonem uel ad scorpionem: sed ad leonem die septimo ueniet: ad scorpionem quarto decimo. Per hos igitur dies bellicum canet morbo atque natura. Sed cur non idem faciet die tertia ueniens ad geminos plus a tauro leone discrepantes: Cur non duodecima aut decimatercia ueniens ad libram: cum qua rursus taurus minus consentit quam cum scorpione? Cur non decima quinta subiens sagittarium dissidentem a tauro: sicut scorpionem dissidet atque leonem? Scio quid respondebunt: non esse inter hæc signa aspectus colligationem: sed non alio aduci ego eos uolebam: non ut istum aspectum rationem nullam esse obicerem quod libro sexto sumus facturi. Sed ut ostendemus etiam si sit aliqua: non tamen deseriui propolite questionem. Nam illa quidem inter duos planetas obseruatur: quorum radios non putant ad complendum eum posse conuenire: siue concordent siue discordent: nisi talibus inuicem sibi interualis configurantur: hexagono: trigono: quadrangulo: atque diametro. At uero hæc lunam planetis aliis non configuramus: sed id solum aduertimus ut ad locum con-

Rō Neoteri

trarium deferatur illi quem prius occupabat. Quam autem positam stellam in geminis stella posita in tauro negabunt astrologi per aspectum colligari non tamen hunc locum esse illi contrarium denegabunt. Quod si facit effectum primo contrarium luna quia ad locum contrarie deuenit qualitatis: cur si in signo frigido & secundo morbum excitauit in calidis humidisque collocata naturam aduersus morbum non excitauit: siue illud signum sextum siue secundum / siue alio numero quæ malueris computetur. Ridiculum hoc omnino. nec quod ab homine dici possit ueritatem potius spectante quam defendente positionem. Quod si contendant in his aspectibus uim consistere: debent ex consequenti illud quoque concedere. Lunam cum ad trigona signa peruenerit morbum confirmaturam: quoniam sicut quadrata signa discordant: ita trigona concordant. Cur igitur si trigona signa fuscitant naturam ex contraria qualitate ad signum ægritudinis: eadem ratione trigona ex concordanti morbum non excitabunt. Adde quod cum luna undecima die sere deferatur erit undecima noxia statuenda: quæ tamen a medicis inter salutare creticas numeratur.

Denique erit manifestissimum consideranti traditas creticorum dierum observationes a medicis ex lunæ motu rationem habere non posse: nam malas quidem eorum motiones his fieri diebus dicunt: sexta: octaua: duodecima: decima: decima sexta: decima octaua. Reddant horum rationem ex luna si possunt: nam sexta quidem & octaua sæpius fieri bonas conueniret ut dicebamus. proueniēte per hos dies ad tetragona luna. Sed cur non male decima uel duodecima: quibus non sit luna in locis aspectu aliquo cum ægritudinis signo colligatis? Cur salutaribus numeratur decima septima: atque uigesima? Sed & que ratio peris lunam que temos quoque dies uim habere circa uigesimalum: ultra uigesimalum septenos non quatenos ut uigesimalum septimum: trigesimalum quartum: & quadragesimalum primum. quæ cum excesserit uigesimali cretici inueniantur: ut sexagesimus & octuagesimus tum centesimus ac uigesimalus: cur inde circuitum mensium & annorum: quæ omnia sicuti non habent a luna causam ita nec habere possunt a sole: nec ab alia quam cõstellatione: scilicet non ille statis diebus statæ quoque uel similes. uel concordantes inueniantur: sed uariant mirum in modum. nec ordinem ullum seruant qui possit huic ordini respondere in morborum commotionibus a natura maxima ex parte custodia. ut demerari liceat apponensem qui malitiam sextæ diei quam Galenus comparamus tyrano: sicut septimam regi redigi ait posse. ad hoc quod luna cursu uelociori ut nati ad tetragonum: sui nimis in memore qui fieri salutare in septima die ægotationes dixerat ob quadrati naturam: quæ. si morbi signo aduersaretur. Quomodo igitur tunc ex quadrato quoque malitiæ sextæ reddit rationem? Patet igitur hæc omnia causas habere alias: sed selesit eas quod in septima die & quartadecima uidebatur conuenire: quæ nec ibi ut diximus conuenit. Sed huic per septenarios progressum rursus demus alibi quoque in nature operibus obseruatum: ubi nulla suspicio de lunæ motu uel solis: ut si ipsa quoque morborum periculis: cum sicuti septimo die acute ita

Vide pudendum errorem Petri Apponensis cõcaluatoris.

Processus nature per septenarios

- Auicenna** diurnum: ut scribit Auicenna: sepe septimo mense: septimo anno: quatuordecimo: vigesimo primo: solent terminari. Nec probo tamē qui superfluoſe numeros hic obseruanti: sed ita natura dico cursus impleri plerumq; in rebus: non ob cōstellationes ad hæc tempora comparētes (neque enim reperiuntur) sed ob occultam proprietatem cōditionemq; rer; illar; quibus ita plerumq; usu uenit. Sic enī natura cōparatū uidemus: ut quod scribit ipse Galenus per dies impares acuti morbi moueantur. Qui uero leniores diurnioresque per pares. Redige hæc ad lunā: redige ad solem stellar;que si potes. Cur igitur cōmōtionem septima dies in acutis morbis ad tetragona signa per que luna feratur referamus: cū nec illud præsertim sit perpetuum: sed & quidam ex iunioribus contra Galeni aliorūque opinionē ad lunam confugi enīum hoc loquuntur. Siquis luna posita in ariete: decumbat creticā habere diem octauam debet: quare tunc ad cancerū quadratum luna deueniat. Respondentque ita quidē fieri debere habita ratione motus lunaris: sed in septima fieri cōmōtionē ppter naturam morbi qui acutus cum est: per ipares mouetur usq; ad diem quatuordecimum. Postremo que de creticis diebus uere sunt obseruata a medicina: nō solum res a strolōgia firmat: sed iſfirmat: ut sit maximo argumēto corporis affectio nes a causis non dependere quas astrologi introducunt. Nam si status in his diebus ordo nō esset: sed nūc hæc quidem: nūc illa cretica: trufusq; inter creticas alia alio tēpore noxia: salutaris iueniretur: nulla nos ad iuestigandū cām admittitio sulcicaret sola materia diuersitate mutabili nobis satisfaciēter: sed cū certi dies nō temp; sed plerumq; tam cretici: & quā plerūq; ad uitā: quidā ad mortē: uidetur hic ordo causā desiderare certā raroq; mutabilē. Galenus hinc cōsequi in caelestibus esse causam que sunt corpora: tato stabilique ordine se mouētia: quare possunt effectū ratum stabilēq; producere. Mihi contra uidetur hinc patere de caelestibus cām huiusmodi etiā nō posse: quoniam si inde esset alia alii cretici forent: nec q; apparerēt eis ordo seruarietur. Nam si luna marti solue iungeretur citaret illuxus cōmōtionem: si saturno tardaret. Sed & coitus humanarum diē morbi prime antecedēs foret inspiciēdus: tūq; si dominus eius loci in quo coisset orientē teneret: cito fieret cōmōtio: si retro si occidentem: sed & sydera recto motu pcedentia uel i mobilibus signis posita uel locius: cōtra uel retrocedentia uel i fixis locata tardius morbo naturar;q; bellicū canerent: que nec cuiq; agrotanti: quāq; hādem cōstellationibus similiter cōueniēt: sed aliter aliis pro genitura ipsorū cōditione. Mitto figuram cuius angulos obseruandos præcipit Ptolemeus felicibus: an infelicibus radiis deriuentur: ut inde de morbo prænuiciemus: quod quidem ignorantissimi credūt ad creticos dies pertinere. Quæ si omnia medici ab astrologis haberent: nō plerumque quos uoluit ars medica: sed alias alii forent cretici dies: Nec illud esset statum: ut sexta dies tyrannia crudelitate perimeret: septima regia benignitate liberaret. Sed & constellationibus noxiis septima: & salutaribus etiā sexta numeraretur. Quod si eueniat interdum non a celo esse dici debet ubi causam querunt: eius quod cum

Galenus:
Dies creticos
si hāt a celo
non esse imu-
tabiles.

ordine : & fere femper contingit : si i materia potius redigi debet particularemque aliquam laborantis hominis proprietatem.

Caput XVII. Periodos humorum a 3 syderum motus nō esse referendos.

Ed nec periodos humorum in febribus credat quispiā ad syderum motus referendos : uti gratia exempli bilis atra diebus duobus cesset. quarto suscitetur quoniam sub saturno sit cuius motus alius tardior. Nam qua rōne sanguis a d Iouem relatus ab astrologis iugiter putrefcit nulla pausa : cum non iuppiter tamen tamen omnium uelocissimus : quin potius si tempus restitutionis extiterit omnium tardissimus post saturnū. Cur item motus rubræ bilis a scriptis marti : paulo segrior atra motus cessat enī sex horis minus : cū ille horis octo & quadraginta ipse sex & triginta sopiat ut : multo aut saturno uelocior stella martis. Præterea decretum est astrologorum opera stellarum tardi motus quo tardiora sunt eo magis eē diuturna cū igitur si pituite motus citius redit q̄ rubræ bilis : nam ille post sex horas : hīc post sex atque triginta : quoniam luna motus excitans pituitam uelocior motu martis coleram excitante. Cur inquit si hoc uerū nō diuturnius afficit agitatio colere q̄ pituita : seu illa horis tantum duodeci : hinc autē decē & octo. Debent enim (si stamus in præceptis astrologorum) diuturniora esse opera martis q̄ lunæ : siquidē huius uelociora q̄ illius. Quod si rursus hos omnes periodos ad lunam solam uolumus referre : ut pote prædominantem in omnes hūores habitabit nihil minus astrologica ratio cui notūtur. Nam pituita inquitur quoniam lunæ aquarū cognatione a quarum fere motum imitatur ille fluunt & refluunt mora media intercedente : sed exigua qualis inter octos motus necessario cadit. Sic pituita sex tantum horas integras relinquit. Verum potuit sanguini magis hæc conuenire cuius sicutaque continuus æstus inuenitur in qua morula accessum dirimens a recessu nō bene sex horarum responder intervallo : quo totus ipse uel fluxus agitur uel refluxus. At in sanguine maior poterit esse similitudo cuius motū intercepti in sensibilibus motulis ipsi nō pernegant assertores huius opinionis. Sed reliqua prosequamur. Atra inquit bilis quoniam a natura plurimum aquæ discordat : ita contrario pituitæ mō motu uerue : plurimum. cessans ad dierum usq; duorum integritatē. Sed mihi quidem uisetur plus aquam habere cū terra communiois q̄ cum igne siue locum aduersas siue qualitatem siue motum : quibus nulla alia potest conditio præponderare. Est igitur idem iudicium de humoribus ad elementa relatis : ut magis a pituitæ motu diuersus esse debeat motus rubræ q̄ atræ bilis. Verum nec illustriam ueterumq; medicorum quisquam ad has causas circuitum febrium retulit. Primus hoc tentauit Petrus Apponensis homo congerere plura natus q̄ digerere : quæ quidē idocōtiores ubi negatur magis tibi soliti impensius admirari.

Caput XVIII. Infelicitatem octimestris partus saturno non esse ascribendam.

Vm tractamus hæc uenit in mentē solere astrologos infelicitatem octime
 d stris partus ascnberē saturno: de quo dicit dū hoc loco: sed breuiter ē: ne nō
 redarguta uideatur nos cogere: ut uel inuiti concedamus hostilissimos sy-
 derū radiis nos apprehendi. Quod ut uolens concedo: ita non illud uolens ideo ap-
 prehendi nos ab illis ut teneamur: i quippe illabi de calo ita sentiam ut non putem
 ab eo noxiū quicquam provenire. Sūma igitur hæc est: fallūtur astrologi si cre-
 dunt ideo natos octauo mense non uiuere: quia singulis uteri gerendi mensibz (sin-
 guli planeta: præfint. & ppter ea qui primo: idem octauo mensū fatamus domine-
 tur: planeta frigidus & siccus hoc est qualitatibz uite contrarius. primū enim & il-
 le per manus traditæ planeta: dominandi uices rationē non habēt: ut alibi suo lo-
 co dicitur: & q̄ octimesis partus non uiuat omnino rationem aliam habet.

Hippocrates

Sunt qui opinentur sortum septimo mense conari ut egrediantur: & in conatu ledi:
 qui si octauo exit: ut pote nondum testitutum sue incolumitati. uiuacem esse non
 solere: sed Hippocrati potius accedo qui tractatu quem scribit de octimesis par-
 tu causam cur plerunq̄ nō uiuat: hanc esse ait q̄ eo mense dissol: sit uteri gesta-
 tio. Tunc enim grauius se habere pregnantēs: & in matrice nescio quæ pati graua
 & incomoda: & si pariant duplici labore oppressas & partus & ægritudinis: istius-
 simas fieri: unde necessario ipse quoq̄ fetus imbecillior factus. raro diu uiuat. Ac-
 testatur huic sententiæ q̄ si quæ inueniuntur uegetiores ualidioreque sexmine: solēt
 octauo etiā mense parere uicturos quales in hispania inueniri scribit Auicēna &
 Aristoteles in aegypto. Verba ipsa Hippocratis super hac re græca subiiciuntur quo-
 niam liber hic uulgo nō habetur fictum crederetur a nobis πρὸς οκτὴ μῆσιν
 γυναικὸς φέρει: & quæ sequuntur.

Caput XIX Cur nautæ: medici: agricola: uera sapius p̄dicāt q̄ astrologi.

Ria fere erant in illa secunda astrologorum ratiocinatione obiectamenta:
 e primum a mutationibz inferiorum ex solis luna q̄ cursibz: unde colligebāt
 & actionem in nos syderum aliorum: & mutationem rerum aliarum ab il-
 lis esse coniectandam. Secundum testimonio bonarum artium: medicina: agricul-
 turæ: nauigatoriæ: quæ suis operibus a strológicas adhibent obseruationes. Et hocū

ita utrūq; reiecitū ut hūdem uellīs eos repungeremus: ostēdentes ut pauloātē dicebamus: ex operib; solis & lunæ: & ex illarū artium obseruatōib; potius celli-
 gi qđ negat: qđ affirmāt. Restat certū q; ab earundē artificū uulgi: spūs p̄dictio-
 nib; sumebatur: quasi nimis essemus iniqui: qui nullam futuros: p̄cognitionem
 concederemus astrologis totius cali petins qđ nuda magisteria: & de populo quouis
 interdum ē affluat: ita multa de pluuiis: de agritudib; de peccorib; de ānona
 quotidie p̄dicti uulgo cū euentus fidē uidemus. Cur nō igitur iſunt q; caelestes ca-
 uſas explorari norunt: & illa rectius: & alia poterunt lectetiora p̄dicere: hoc est
 q; in p̄sentia nobis diluendum est: nimo ut consueuimus reiciendum ī eos quod
 aperte nullo negotio breuiter expediemus. Nā si uera p̄dicuntur ab illis nulla ha-
 bita tamen ratione p̄ceptorum astrologia: quis non dixerit aut leuem esse conie-
 cturam: esse illa que omittunt: que ignorant: non necessaria: sed superflua: nō se-
 cretiora: sed falsiora: non dogmata: sed signēta. At falluntur aliquando inqt Pro-
 lemæus qui astrologia nesciunt: quid q; astrologi sapius. Cōsicitur igitur ut astro-
 logi minus astrologica teneant: qđ qui astrologi non sunt. Neque enim potest hoc
 denegari: magis ad fidem respondere: quæ dicunt medici de agris: agricola: de āno-
 na: nauici de tempestantib;: pastores de peconibus: qđ quæ de hūdem rebus ab astro-
 logis p̄dicuntur. Ratio statim in promptu est: quandoquidem astrologus signa
 respicit: que non sunt signa: causas speculatur: que non sunt cause: p̄pterea fallitur
 Respicit enim caelestem dispositionem: que causa tantū uniuersalis non efficit: ua-
 rietatem inferiorum: nulli pro materia: conditione: causarūque efficientium: inferior-
 rum. Tamen nec caelestis illa dispositio: quam respicit: sed lecta ab eo in calo dispo-
 sitio: per uanissimas regulas: & cōmentitias: non natura: sed arbitrio cōstans: astro-
 logorum: siquidem ut demonstrabimus: non hominum ille pater & deorum deus
 in calo fecit: imagines: signa: partes: antistia: dodecathemoria: domus: & huiusmo-
 di: alia quibus utuntur: Sed in calo mentitus: hac est hominum deceptor: & deorū
 infamator astrologus. Propterea: q; nihil mirum si nullā rem futuram certa ratione
 p̄noscere illa ars potest. Artifices autem quos memorauimus ueris & naturalib; opor-
 tet: utique ac proximis cauſis indicūq; nituntur: & ideo raro excidunt a ueritate:
 sed ueris p̄sentioribus futurorum: & fidem suis methodis faciunt: & cum p̄uē-
 tu bona: que felicitate suas artes exercent: *Legē libros p̄noscitorum Hippocratis*
 nūquā illum inuenies agri statum futurum inter sydera quarere: ut qui sciret hac
 magis ex lotio: queri qđ ex astro: & de pulſu uenarum: qđ de motu spherarū certius
 p̄cognoscit. Perit gubernatores non ex ioue: saturno: uenere: marte: mercurio: qđ
 uident tempestates: sed de nube: de uentis: de omni aeris conditione: atque eorum
 hęc solers disciplina exp̄mētis ubiq; cōfirmata: de spiraculo tenuissimi flatus: de nu-
 becula uix conspicua: tempestatē intelligit iminentē: cuius nullū p̄sagium: nullum
 signum adhuc patebat oculis aliorum. Nec solum uenturam intelligant: sed qua
 parte futus: ut excitetur: quomodo declinari: quō superari possit: ad que sapia oēs

aſtologorum proſus caligabit. Sic paſtores agricolæ: & ipſi ſæpe vulgus ineredi-
tum ſtatim aeris præcognofcunt: nõ a ſtellis ſed ab aeris ipſius diſpõne: atq; his
quæ ſi ſublimi ipſeſtudio ſunt. quare raro fallunt: aerem .ſ. ex aere: ſicut medici
ægrum ex agro præiudicantes: hoc eſt ex propriis principiis: nõ quod faciunt aſtro-
logi ex temporis & cõmuniſus uniuerſalibus: imo: quod peius eſt. hętis / imaginariis
fabuloſis. Quare nemo pater futuræ agricolationem meliorem / medicinã efficaciõ-
rẽ / nauigationẽ tutiõrẽ: ſi tractentur hæc ab hominibus aſtologica percullentibus
& obſeruantibus. Quin hæc potius tabes & abolitio foret illarum artium: dum a
certis regulis ad incerta ſta ueris ad cõmentitias euocantur: & permiſtionẽ falſoꝝ
dogmarum / omnis iam comperti experimenti ſoliditas / ueritalq; labefactaretur. ad
quod nõdum rationibus intellectis quibus aſtologia uanitas inoteſcit: ex eo p̄ſua
deriſatis poteſt. quod inter initia operis diximus: ſũmos earum artium magnitos
& in illis tractandis apprime ſcelices: non modo adhibuiſſe ſuis operibus aſtologi-
cas obſeruaciones: ſed eas uel contempſiſſe / uel etiam conſutaſſe. Columella quæ
alibi quoq; citauit ille rei ruſticæ ſcriptor exactiſſimus: quo loco tracturus eſt p̄ce-
pta temporum obſeruandorum: meminit ſua lucubrationis aduerſus aſtologos:
& uera inquit hæc quæ nos pingui mainerua tractauimus: falſa uero quæ imprudẽ
tiſſime chaldei pollicentur: alibi quoq; a nobis conſutata: quare colligenti ſic Ptole-
mæo multa præuidet de ſtatu aeris agricolatores: igitur nos plura certioraq; quan-
to illis caeleſtium rerum cognitiõne præſtamus: negabit Columella eſſe in conſec-
tione ueritatem: quoniam .ſ. hoc aſtologicum ſapere quo agricolis præſtant: non
eſt ſapere: ſed deſperere: hoc eſt non plura q̄ illa ſciunt: ſed plura fingunt magnitudi-
ne rerum circa quæ mentiuntur profeſſionis ludibrium prætegentes: quam indu-
bit cum aliis honeſtiſſimo loco uita recepiſſet: ſi tam bonas artes. tam neceſſarias:
agricolationem: medicinam: nauigationem redderet meliõres: ſed deprehẽſa ſar-
pens uanitas & fallacia a prudentiſſimis legum latoribus: eos coegit ut leueniſſimis
interdictiõnibus illam ciuitatibus eliminarent: ut primo libro declaratum a nobis:
ne ſimul & bonas & mentes & artes: occultiſſimis ſuis ueneris inſiceret: quæ quã-
tum ab gregariis hæc quæ dictabamus artibus in futurorum præſenſione uincatur
uel hinc innotefcat: q̄ inter nauiticos & agricolas: & paſtores: de eorum pronõſticia
mirè conuenit: inter aſtologos nihil: adeo ut nihil dubitet Aboſalar iter capere nõ
petafatus: quo die Ptol. aquarum eluuiem denunciauerit.

Cuput XX Non omnia quæ ab aſtologis p̄dicuntur de primis qualitati-
bus dependere.

Excute iam uolumus quæ de primis poſſint qualitatibus dependere: quo-
niam id tertia aſtologorum ratio expoſcere uidebatur: & Ptol. nõ alia uia
quarũq; hũt ſien p̄bat a hydenbo qd̄ apoteleſmatici eius libri declarant: &
aſtologi oēs hac ſe ſemp recipiunt quotiens aut nihil ſup̄ſtitioſe dici a ſe deſendũt
quodq; per naturæ ueſtigia non procedat: aut nihil rurius cuius reddi manifesta

ratio non possit. Etenim ad has confugiunt qualitates quotiens cur hæc iuppiter /
 illa saturnus ; alia alius faciat planetas ; interrogant : in quo illos & sibi & ueritati
 parum conserua loqui parte operis ea mōstrabitur qua rōnes astrologici dogmatis
 refellūt. frustra uero plugiū hoc illos sibi parate pōt ea quæ diximus. multa quoq;
 declarant. Inter quæ illud primum occurrit futurum ut in lati sortitione plus anni
 tempus faciat quo quis nascatur ; q̄ quæuis alia diuersitas constellationis. siquidem
 plus quoque facit ad intentionem remissionemque primarum qualitatum : q̄ quæ
 uis alia uel positio syderum / uel mixtura radiorum : A deo semper aestiua dies hy
 bernis calidiores. etiā si quantū uis aestate igeat. torpeatque saturnus. Cōtra sem
 per aestiuis hyberni frigidiores etiam cum ardet mars medioque furit flammatus
 olympo. Quod si lati differētia oritur frigore & calore siccitate & humiditate plus
 minusque uigentibus. Sequitur omnino damnatos etiam semper frigido lato qui
 cunque nati hyeme fuerint. per his qui nati fuerint per aestatem. præsertim si (quod
 illis est necessario defendendum) plus hanc aeris sic affecti calidius qualitatem q̄ se
 minis & materiae proximæ conditionem sequuntur. Præterea si tuetur hoc Ptole
 mæus quod est illi profundo naturalis astrologiæ : ut per primas qualitates rel qua
 faciunt radii planetarum non debet in hominum genitūis aut mores aut fortu
 nam aliunde uariari. q̄ ex ea constellatione quæ corporis habitum facit atq; de
 monstrat : quando hanc omnia consequantur. Et panter in uniuersalibus uancin
 niis una erit res inspicienda : quis futurus aeris status : hoc inspecto reliqua pate
 rient. Siquidem pro caloris & frigoris. pro siccitatis humiditatisque modo cetera
 disponuntur. At non ita uel alii uel ipse Ptolemæus. cum sæpe quæ de moribus in
 priuata genesi quæ de fortuitis casibus dicunt. minime corporis temperamento rel
 pondent ea rōne qua solent ad hos cetera referri. Nec quæ de tempestantibus ani
 tuis his congruent : quæ de moribus. de pestilentia. de annonæ. de bellis pronuncia
 bunt : quare. l. a diuersissimis ista constellationibus inuestigant : quod legenti tum
 astrologicos libros. tum astrologorum uancinia haud difficile constabit. Non igitur
 lux superstitioni faciem hanc præstendat. honestamentumque methodi natura
 lis : ut eatenus se subicere res humanas syderibus dicant : quatenus aeris corporisq;
 dispositio in qualitatibus primis a calo dependet. Nam hoc quidem ingrediens at
 tem afferentque eam quali possibilem dixit Ptolemæus : sed in processu explicaturq;
 dogmatum nec obseruauit. nec potuit saluis professionis timbo obseruare. Alioq;
 quod dicebam pauis constaret a stologia : cui tantum de aeris dispositione & ha
 bitu corporum foret dicendum. Reliqua ex his paucissimis datis rōgulis quis e me
 dio sibi coniectaret. Sed & innumera sunt i Ptolemæi libris & aliorum quæ de ma
 teriæ qualitatibus primis originem ducere nullo modo possunt.

Prima ratio.

Secūda ratio

Caput XXI Nec noxas elementorū : nec dāna nīsoꝝ corporū esse a calo.

X his quæ mō diximus illud facile reuocā pōt qd̄ tertio loco ad astrologiæ asser
 e tiōnē supra. mediū asserbas : Nā cum dicitur si mutatiōes aeris a syderibus

igitur & pestilentia catadifmi & exustiones & caritas anone. Negamus; neque enim sequitur; immo hac qui dicit; quid sit celum ignorat; nam quid aliud ipsum in natura tota corporea; quod in particulari quolibet corpore ipsa uis continens totum ne diffuset; ne dissoluatur. Quod cor i animali; fons uirtutis illius; qua seruat in regitas ordoque mixtura; & membrorum inuadentium iniuria propulsatur; sciat igitur quod excessus elementorum unde incendia & catadifmus contingit; Vnde caritas morbi ac pestilentia; celo refert accepta; non aliter errare; quod qui nosse corporis morbos; uicia; causationes; in ipsam regentem corpus nature; refert potestatem cuius est illa curare; non facere; solum non excitare. Quae si sunt uero patet aliud. Item esse qualitates primas; aliud qualitarum primarum recessus & detrimenta celitus fieri; nisi negemus aliud esse iura & magistratus omnes ciuitatis; aliud quod in illis delinquitur opere boni principis originem trahere. Vt igitur philosophus de deo quicquid est in elementis ordinarium & naturale auctorem habere celum; nescio tamen qua ratione sit concessurus etiam inde esse quod deficiunt; quod nature praescripto & legibus uariant; cum sit potius illud philosophorum dogma quod elementa maneat intra fines; & suo iure contenta negotium mundo non facessant a caelesti essentia regente & moderante fluxibilem & erraticum numerum rerum cetera publicum. Sed si quies quando mihi concesseris alias stellas facere frigiditate; alias caliditatem; nonne sequitur illud; Vt frigidis stellis predominantibus; elementa frigida inualescant; calidis calida. Quod si dicitur non eueniat etiam; ut cœkurs magno frigidarum constellationum frigiditas ita aquarum exuberet; ut eluicibus terra mergatur. Contra calidis ualde potentibus; fiant exustiones. Facilis responsio nec una tantum primum de dominatu planetarum atque signorum qua; sinere astrologi; ut falsa sunt postea de monstrabitur. Quid inquit ita planetarum quilibet imperabit celum; ut in hoc mundo prodigiola producat praesertim mala; Cum caeli opus ex omnium luminum conspiratione dissulterit; ita tota illa superior semper temperatur armonia; ut sicut in ipsa omnia consonant; ita per eam nihil dissonet; unquam in inferiori mundo; in quo quotiens in concinnum asperum; discors auditur; ad tantum caliditate referatur; sed ad quatuor istas cordas citharæ sublunaris quae de inordinata materia; impuraque contacta caelesti plectro ad numerum illas semper concordiamque mouente; contumaces interdum inueniuntur. Post haec subtilius considerandum est; si praeserta uariis elementis uaria sidera sunt; ideo esse praeserta ut perficiantur elementa ipsa. Quare erit quolibet elementum tacto perfectius; quanto plures stellas fuerit potentior; quod si perfectio partium perfectionis totius non repugnat; imo cum toto partes labefactantur; non pertinebit ad elementum perfectionem; ut natura transgrediens ordinem occupet cetera. Sed tunc erit perfectum cum ab ordine cuiusque naturae nihil deflexerit; a quo certe deflegere tantum potest excedendo quod deficiendo. Quo circa si plures igni mare; quod quod in subiecta quilibet fieri nihil conuenit a stella; quod ordini bono naturaeque legibus non consentiat; non

Obiectio.

Prima responsio.

Secunda.

Tertia.

minus compescere tumultuantem: quā fuscitate torpentem caelestis praefectura officium fuerit. Potest igitur id concedi ut sint quatuor primae qualitates a caelo: nec tamen harum delicta, transgressiones, tumultus a caelo sint: sed a materiae motu inordinatis caelestis disciplinae legibus usquequaq; non obsequentis. Ut propterea credam nec Platonem, nec Aristotelem in *Timeo*: uel in *Metheotis* istas elementorum tyrannides temporarias ad constellationum uim ullam unquam retulisse. Constat autem & dictis non modo noxas elementorum: sed & eadem ratione damna corporum nostrorum, ceterorūque animantium in caelo causas non habere. Quod quidem & potissimum inter omnia corpora, & ordinis & beneficentiae titulis in ligno, nec ea debet efficere, quae sunt opera potius tumultuantis materiae uel deficientis: quare quod de elementis diximus: licet de humoribus in eodem dicere si nostro corpore illis respondentibus: si praestitit aere hili saturnus: mars rubra: alius sanguini, pituita: alius in dō aliud magis horum planetarū opus, quā frenare has qualitates & cōcinere sub concinnā uitae dispositionē. Nec cum praepotens erit saturnus fuscitabitur, atra balis: ut reliquos perdat, totūque labefaciet: sed ordinarius, compositius, melius se habebit. Idem de rubra dicendum, cum regnauerit mars: quādo quidem illorum radii, & natura sua benefici sint, ac salutares, nec agunt istar ignis sed quemadmodum calor insitus nobis uegetalis animae manu recte operatur ad finem certum pro salute uiuentis: ita lumina illa uititalia intima mentis suae animi organa, non ad perniciem unquā: sed ad cōmodum corporum subditorum & benefici centia agunt, saturnus in atram balē (si quidem illi praestitit) nihil unquā non ordinatū: non uitiosū influet: quare non erit ab illa ad exitū a fatali: sed moderabitur ad cōseruationē. Nec habebunt a stellis suis humores, eū ille praualuerit, quo magis & uiolentius agant, sed quo moderatius atque uariatius. Non quā mors a caelo: sed a materia cum uitio proprio, quaeque qualitas ita degenerauerit: ut praefecti syderis disciplinam non sustineat: sed uel euagetur in modica, uel remissa deficiat. At nostri diuinatores, qui se caeli sicut interpretes ita patronos & defensores faciunt, non tam morbos irritato nimio primarum qualitatū: sed & uitia ipsa cecitatem, lurditatem referunt ad stellas: & quod est detestabilis etiam ipsa monstra: quo nihil dici, nihil cogitari potest absurdius, nam quid aliud monstra quā peccata naturae? Haec autē nemo unquā philosophus retulit ad efficientem causam, praesertim indehicientem omnes ad materiam. Nec ita quisquē delirauit, ut diceret monstrificos partus culpa fieri uirtutis informantis. Quae, si dei acta manu nihil delinquit, sed accendit materiam situ uel quantitate, uel qualitate, male formabilem & opifici suo cōsumacō atque rebellem. At longe maior infantia caeli uirtutem damnare quā seminis. Quae tanto minus errare potest, atque deficere, quanto ipsa natura potētior, & domina & artificio iunctior, a quo nō aliter quā per ipsum ista seminata uirtus inseritur atque formatur. Nimis igitur quā absurdum putare caelestium motus & configurationes, si modo uariant itae configurationes efficientis planetarū, aliter unquā ut atque cōponit, quā naturalis tenor & cursus exigit ordinatus rebus inferioribus, alioquin naturae

Plato,
Aristoteles,
Dāna infortū
corpora i caelo
cāsis nō habet

Mors nō est
a caelo.

Auerois

iste ordo cuius transgressio monstrū ubinā sedet, ubinā habet originem, si non hanc in celo, aut quomodo sua latius uocē audierit, quo tē malā, inordinatā nō natura, cuius origo uitū & stīmitas primis ascribitur nature causis, cōtam optimis, et dinatissimis, & potētissimis. Vere ergo dixit Auerois, q̄ crediderit martem aut sy dus aliud quoquomō dispōitū nocere corporib; aliena credere ab omni philoso phia. Sed ita est certe nulla p̄fessio celo magis iniuria a strológica sup̄stitione, quae quicquid a nobis fit p̄ter rōnem culpa uolūtatis, q̄ quid in materia euenit p̄ter ordinem uicis temeritatis, labulūq; materiae, id totū sydenbo ambit sp̄utare: nec pu tar illorem salū dignitatē, si nō illis idignissima quaeq; accepta referatur.

Caput XXII Ingeniorum & morum uarietatem non omnino pendere a primis qualitatibus.

Erum eniuero si nō faciūt sydera malas corporū affectiōes ipsas saltē corpo rū faciūt diuersitates: nō morbosas, nō uiciosas: nō causatas: sed s̄ra fines integritatisq; naturae media inter se tēperamenti rōne distantes. Sequē. n. hoc uidetur oīno ut si primas; quatuor qualitatū sydera sunt auctores: ut. s̄a satur no nascantur siue cōcipiātur corpora fictiora & frigidiora: caldiora sub Marte: hu midiora sub Venere: atque ita de reliquis: quā tēperamētū diuersitatem solet diuer sitas ingenioꝝ & affectiōnū animi cōsequi: nō quib; cogamus: sed quib; uidentur. Sed hic postea locus latius tractabitur. Illud aut uideamus: an ingenioꝝ & moꝝ hinc nasci dissimilitudo possit. Nā ut aliquo modo uer; salsum tamē aliqua ex pte Cōsequi. n. q̄litatū in corpore p̄potentiū modus: quoq; nō nihil affectiōnū, ut p̄ niores ad iram bilis effluens, segnes pauca: languis hylarioris: tristis atra bilis efficiat. Sed hoc oppido q̄ generale nec euidentē temp̄ respōdet: nec sanissimū ocul tiorib; quibusdā, & maxime p̄p̄riis ingenioꝝ cōditionib;. Dixi nō sem̄ euidentia respōdere: quoniam est interdū inuenire hōes temperamento corporis q̄ simillimos studiū tamen nō quae fecit electio: sed naturae p̄p̄nso dissimillimos. Vidi ego sub uirginea facie serenam imanitatem: sub truci uultu & aspernabili: mitem & amabi lem mansuetudinē: Alios frontis gratia, orisq; uenustate: laticis p̄petuam p̄fer rentes: itas afluare m̄grotib; & tibi eē saludio. Alios quos tu iudices plane satur ni esse mancipia: hilaritatib; atque facetiis omnia serenare: quae possunt alias a pri mis qualitatib; uires germina cōsequi cōsensu sere philosophoꝝ: hoc ē quae nec pri ma illae quatuor: aut filiae aut apendices sunt. Ad quas etiā multa referri plane non posse quae de moꝝ diuersitate uaticinātur astrologi paulo post declarabimus.

Caput XXIII Neq; bella neq; externa a primis qualitatib; pendere.

Illud uero nimis ridiculū si possunt sydera facere frigus aētū aliaq; qualita tes: posse etiā bella, seditiones: posse urbes euertere: impiūq; p̄mutare. Nec minus positioni ridicula ratio. Nā excitata iniquitabilī in corporib; regū & principū aētū animi flagrantiore s̄iant auidiores iniuriae uel teponendae uel infe rendae. O beatam Italiam & p̄p̄tua pace florentē: si piratōfos habere tibi p̄cipies liceat, magnū hoc bonū atq; diuinū paruo cōstare potest: unctiōla una lecti phar:

macibilem educentis si rite principibus diuidatur his q̄ magis bellicosi totum nobis
 parabit orbem. Hæc quis cõfuret potiusq̄ irideat? quali hæc demum belloy; causa
 quali ne magis auantia q̄ ira: nõ cupido: nõ occasio (speciæ potius di). Nõ simulta-
 tes & odia quæ sunt apud astrologos a saturno potiusq̄ a marte. Nõ interdũ amor
 ipse iustitiam bella suscitent atque tumultus: quali nõ sapius sit usus regum pro-
 deas. nunc bonos exercens ad uirtutem: nũc puniens malos ministro saepe malo-
 rum quos ille carnifices in mundanda repu- & quali uisibiles demones habet. Vex
 hac quæuis dendicula dicunt astrologi uidentur tamẽ aliquid dicere. At externa q̄
 pro nostris humo nõ nihilo uariantur: quomodo referent ad illas quatuor quali-
 tates? exilia: dignitates: diuitias: ægestatem: liberos: uxorem: amicos: inimicos: ha-
 bent inquit Ptol. affinitatem cũ animo & corpore: ut cũ animo quidẽ honor & di-
 gnitas: cũ corpore: uxor atque diuitia. Quæ illa affinitas Ptolemae? ut fortuita
 hæc animi corporisq̄ cõditionem sequantur? An qd̄ soletis dicere: si quæ martis in-
 fluxus efficit beliosum: eidem & uulnera & uiolentam mortẽ infligit: quoniam bi-
 lis ardor ad nixas incitet atq; ad arma: inter quæ mors ipsa familiariter habitat. Ve-
 rum solet a nobis id maxime sydey; opus existimari: cũ homo misis in ocio degens
 nulli contumeliosus: in pericula tamen: in gladios: in inimicitias: fatali ut quada-
 m trahitur quasi nolens sponte bellicosus homo: crabonũque ut dicitur iritator: im-
 nus diæmillesus domi obeat inter tuos. Cur igitur ille martio calore destitutus gladi-
 dio tamẽ appetit: quod est opus martis: hic in pace monturi q̄q̄ marte fere ipse cal-
 dior? Præterea possunt huiusmodi quædã nõnihil p̄ferre cõmerciis cũ his quæ itra
 nos sunt: quare ad habitũ corporis referatur: illa qua rõne differentia corporis ani-
 miq; consequentur: uxor: diuitia: dignitates: & quæ hoc genere alia sunt profecto
 ne somnare quidẽ hoc licet. Quapropter & ipse Ptol. primo capite libri apotelesma-
 ton: ubi sua struit rõnem de sydey; efficientia: nõ aliud colligit q̄ q̄ aliquo mō con-
 sequens erit corporis. I. atq; animi quatenus hæret corpori: diuersitatem ab astris p-
 uenire: De fortunatis rebo nahil adicit eo loco: ita enim scribit: poterit igitur dicere qd̄
 quocũq; rpe status ambientis nos aeris sit futurus. Sed & pprium cuiuslibet homi-
 nis habitũ & temperamẽtũ intelliget ducto de statu aëris argumẽto cũ formaba-
 tur. Quare dicere poterit quale corpus: & qualem animũ fortunetur. Tum quomō
 successu tempore se habebit: p̄uidens. I. futuram aëris dispõnem tali tẽperatura cor-
 poris cõuenientem: facere ad eius incolunitatẽ: uel dissonancẽ occasione dare mot-
 bi & egritudinis. Hæc ibi Ptol. in quibus quædammodũ apparet nulla mentio sup
 externis. Mox uero proximo capite ubi iterat dicta noctingue sequentibus: exteriore
 etiam adicit quasi de illis quoq; p̄basset: forte falli putans posse lectorem cui iam
 ratio excidisset. ex qua illud deduci comprobariq; dicebatur. Quare si dederimus
 Ptolemao mutari materiæ primas affectiones: humiditatis & siccitatis: frigoris: &
 caloris: pro conditione statuque syderum: minime tamen concessuri sumus esse sy-
 dera diuersos hominum uariantia casus.

Belloy; cõte.

Externa.

Ptolemaus

Questio.

Solutio.

Confutatio.

Caput XXXIII Occultas vires celestibus non inesse per quas occultas inferiorum rebus proprietates producant: sed calorem tantum lumenque uniuersicum.

Est ita de curiendū an fuerit effectricis vim qualitatum istarum occultiores in syderibus vires eminentiores: quae sunt per quas facere multa possunt quae per primas illas qualitates facere non possunt: sicut sua quadam proprietate magnetis ferrum trahit: peonia caducis opitulatur: & aliis rebus sunt aliae potestates ipsius materiae primis affectionibus & nobiliores & efficaciores. Hoc ratio quarta contendebat asserere nullo modo posse uirtutibus huiusmodi non abundare stellis: nisi quod ab omnibus se-

Confutatio :

re philosophis docetur: beneficio stellarum tales dotes terrenae sortiantur: cum nobilissima coepta sunt: nobilissimisque donibus praedita esse necessario. Sed neque nobilitas horum corporum: nec quod ab illis occultae mirabilesque terrenorum corporum vires esse dicatur: argumentum est quo cogamur uirtutes tales: hoc est esse aliquam praeter eam quam diximus cum calore uniuersico potestate: in natura caelestis sitas opinari. Nam ut potestatem hanc primis exequamur: non accipiunt recte quod dicitur: sortiti calidus uires inferiora corpora quibus ea faciunt quae per quatuor primas qualitates effici non possunt. Fluunt illae dotes & potestates a principibus intimis ipsorum corporum: hoc est ab eorum forma: siue dicere maius essentius: porro calidum sicut formam dedit quam motus ille consequitur: sic dote illas tales uirtutes dicitur. Quam tamen diuersitas a diuersitate sit: non constellationis sed mixtionis: ex cuius uaria proportione alia atque alia forma distulatur. Atque hoc ipsum ad calidum pertinet dignitate sequidē quae diuiditur in multitudinem apud ordinem inferiorum: ea simplici actu & eminentiore collecta: possidet eodem superiore. Proinde si ista sublanaris tam multiformis: tam numerosa turba corporum caducorum: infirma: tumultuaria: particularis: angusta: ad caeleste corpus aeternum indefectibile: simplex: amplum: uniuersale refertur. Ita rationi maxime consentaneum quicquid uirtutis: quicquid perfectionis in partes sectum & distributum inferioribus est: a corpore illo primo: puenire. Omnes autem pariter licet tam uarias tam multiplices: unica sua dote luminis & caloris caelestis largiuntur. Quae plus minus ex serie syderum communicata: facit illorum inter se ordinem potius quam diuersitatem. Nec remotius inquirendum quae dotes istae: quae sit ista proprietates: diximus saepius illas nec indigere demonstrante quae seipsam: & alia cum se omnia ipsa demonstrat: lux: scilicet omnino euidentis: quae de moto corpore profluens afflantemque calorem indicat: sere nobis occultum mysterium diuinitatis: & potestatem in motu: si luce sapientiam: in calore figurat amorem: quibus mouet: illustrat: creat: perhorret: seruat omnia: primus ille deus: primus orbem: inquam sicuti primus est inter omnia corpora calidus: fuerit hanc triplicem ab uno corpore ordine quodam pendens efficaciam praerogatiuam: quod in calo desideramus: aut quod illi deesse nobis uidetur ad summam perfectionem naturae corporalis & principatum inferioris mundi. Multiplicibus insigni distinguique proprietatibus arrogat dignitatem imperfectae naturae: perfecte uero derogat: cui proprium: ut dixi: simul collectum in uno possidere quod partario possident inferiora diuinitas: quod utique privilegium in perpetuo motui corporis & calidissimo lumini non conueniret utique: fuerit ipsum inquam

Magna lucis dignitas.

Deus lux uis: et :

rendū esset aliud in celo qđ actu simpliciter ambitet cōplectereturq; uirtutem corporum quorūcūq; corruptibiliū. Sed in eo si plene hoc reperitur, alia cōminuiscendi nō est necessarius labor. Re pōtur aut indubie, siquidē sine illo res ulla corporea nec generare, nec genita exercere suas opatōes pōt. Tolle enī ipm cū suo calore, nec pōtia caducus opitalabitur, nec iacynthus sanguinē silet, nec reubarbarū bilem educet. Et sicut res quascūq; agunt in nos cessaret efficacia, si caloris intimi nostri somē, so nō excitaretur: ita cessaret & uirtus corporū illoꝝ: & calor ipse uiuentium nihil calesci calore & fouerentur seorsum: & inuicem copularentur. Actus igitur & perfectio uirū quascūque rebo terrenis indita sunt, hocipm lumen caloricū est, quatenus quidē calet, sicut osium calor rursus perfectio est, quatenus lucet. Et quōsdmodū nec uideri colores, nec oculi uidere pterq; lucis istius beneficio possunt. Ita nec dotes corporū, quorūcūq; aut cōsistere ipse, aut se afficere inuicē possunt si motus illius atque caloris ope destituantur. Quare sicut ad dignitatē decorq; pertinet calis qui p tāta cōlog; diuersitate uo nō ipsius naturę lucis splendore coruscant: ita fuerit suę perfectiōis, p multiplici materialū uirtutū numero unā possedisse uirtutem: & illis oībo nobilitatē, sicut oēs colores lux antecedit, & perfectā illay; cōstitutionē sicut lux osium colorum perfectatōn constitutio est: nec plus detrahi potestus dignitati celi si particulares istas dotes stellis abnegamus: q̄ qđ ipm quoc; celi nec flauū credimus, nec ceruleū, neq; prasinū, nec purpureū: quę sicut i terrenis speciosa & necessitaria uarietas, ita nec possibilis in syderibus, nec decora.

Caput XXV Si sua cuiq; syderi & propria uis cōcedatur, esse tamen illam uniuersalem.

Am si contendar aliquis ut pter hanc omnib; cōem pperitatem motus luminis atque caloris, sua habeat quęque stella pperiam influentiā: nō magno opere qđ possam illi resistam. Sed admonēbo diuersas istas uirtutes, quibus inter se differunt, hoc tamen cōuenire, qđ omnes uirtutes calescerēt. Quicquid autē in celo est, & si comparatū uniuersitati celestīū, particulare aliqđ est: idē tamen ad sublimaria si referatur, ut maxime sit angustū, uniuersale est. uniuersale cum dico, ita intelligi uolo, ut totā corruptibilis mūdi pfectionē claudat ut seipso, alioquin celeste non erit, ut parte iam declaratū: mox quoq; latius explicabitur.

Quod si cōcedatur nihil inuabunt rem astrologica syderū iste dotes peculiare, sed erit quidem iouis alia q̄ saturni pperitas: uey non ppererea efficit apud nos aliud iuppiter q̄ saturnus, quare pariter omnia per hanc suam proprietatē uterq; facere poterit. iouis uirtus differt a saturnia nō negabo. Sed nulla uirtus corporū inferorum, quā & iouis aque atque saturnia: & saturnia aque atque iouis nō cōtineat: generet, seruet, efficacem reddat, atque perfectum. Dicam primum cur ita sit. De hinc quomodo fiet, cū ista cōmunionē diuersitas in utroque & pperitatis & actiois. Celi natura nō uidetur aptius simul & breuius explicari posse, q̄ si dixerim, celum unitatem esse omnium corporum: sane nulla est multitudo quę nō a sua unitate dependeat: nihil in uniuerso, quod non ab uno quali fontali capite deriuetur.

Et quemadmodum in exercitu legio quaelibet a d. prefectum suum totus exercitus ad unum referatur imperatorem: ita quae uis series rerum generis cōmuniōne sibi cōsentientis: habet suum principium a quo deducitur: a quo louetur: regitur: & continetur. Quae cū sint multa principia: quasi multiplex unitas ad simplicissimam unitatem primi principii postremo redigitur. Est autem quemadmodū omnis numerus quodāmodo in unitate: ita cū in rege: totus exercitus in imperatore: ita suo in principio sui quasi gregis uirtus omnis atque perfectio. Verum quod in illa gregaria (ut ita dixerim) conditione: diuisum: mancum: infectum: iterminatū est.

Viget in capite interminatē cuiusdam unitatis singulari cōplexu: pug: efficax atq; perfectum. Quo fit ut nihil consequentis corporis esse in capite: & rursus in capite totum corpus esse dicatur. Ita quod est primum inter ea quae sunt ineffabilis deus & nihil eorum est quae sunt: & rursus omnia est eminentia quadam principalis naturae: & omnimodae potestatis: Corporeum ergo genus a quo principio dependebit: potius q̄ a primo corpore loco & dignitate: hoc autem est caelum. Vere igitur quod dicebamus: caelum unitas erit omnia corporum: de quo negari possint omnia quae sint corporum aliorum: & omnia etiam possint a firmam: negari quidē. quoniam quod in illis formatum uarios habet fines: quod discretum multiplex imperfectum: in caelo nec characteres eos format: nec eam pariter habet diuersitatem.

Affirmari q̄ omnia illa simul: non potestare materiae: sed uirtutis amplitudine: & originalis naturae sublimitate concludit. Quae si calidatura est: certe nulli nō calorem suum uenit: nec ita existimandū: ut totum quidem caelum totam contineat perfectionem corporum inferiorum: pars uero partem. Nullum id foret caeli priuilegiū sed pars quaelibet caeli totus est mūdus inferior: exceptis quae in mūdo sunt: sed nō ex mūdo. Hoc pythagorici significasse uidentur allegorica quadam sua sententia qua soliti affirmare: totam hanc regionem sublunarem unam esse stellam: & i quolibet caeli stella omnia esse quae haec nostra regione uidentur: sic i luna: itum quatuor elementorum: itum uallium esse montiumque discrimina: sed & stirpes & animantia quaecunq; apud nos sunt: ita in uenere: mercurio: reliquisq; lyderibus: quo typpo certe non aliud nobis declarant: q̄ quod a struere uolebamus: nullam esse in caelo stellam quae non ambiat totum quod est sub luna: alioquin aliae caelestis naturae non erunt: si non falsē suppositum atque probatum: nihil uerius dici natura in caelestis: q̄ unitatem naturae: corporeae. Tum q̄ hoc fuerit caelo dignum priuilegium: q̄ tanta uastitate & numero luminum innumerabili: sublunaris demum angustiae bonae complectatur. Est igitur in uirtute cuiuslibet stellae: uirtus omnis corporum caduorum: nec hoc differant diuersarum stellarum uirtutes: q̄ alius aliae rebo praesint: cum praesint omnibus omnes. Nec quae fuerit altior praestat inferiori latiore cōplexu: hoc est plurium rerum: sed nobiliore: eadem continens & quae continet inferior: sed unitas longe q̄ illa & eminentius. Videri potest hoc idem in montibus seiparatis & animantium cognitione. Nam sicut omne corpus a caelo ita uis omnis cognitionis participat pender ab intellectu. Intellectum uoco nō nostrum: qui ratio

Allegorica pythagoricorum sententia.

dicitur: sed angelorum quos philosophi mentes & intellectus uocant. Hic sibi superest ad intelligendum, nec aliquid infra se: nec in aliquo infra se inspicit quod intelligit. Non fallitur, non laborat. Et quod in omni genere cognitionis potestatis uariis distributum excedit, id unica potestate excellentius longe quàm sit in illis: possidet in seipso ueritatem conspicit, tangitque presentem certitudine sensus. Habet apud se illam dilabentibus rebus imaginaria facultate: pudet causas & species rerum tam corporeas quàm incorporeas perspicacia rationali non rationalis illius, uel sensus, uel imaginatus: sed per intellectualem proprietatem nobiliore conditione: quod in illis perfectum est colligens: reicit quod imperfectum. Est enim in nobis cognitio physica aliud a mathematica: mathematica aliud a diuina. Nam physica ratio cum sensu consequitur: mathematicam cum fantasia: diuinam cum mente & intellectu. Porro mentium nulla est etiam despiciatissima quae non omnem ueritatem in suo lumine uideat, quam nos illis scientis artibusque, uel attingimus certe uel anhelamus. Ea igitur comparemus ista corporeis sunt in nobis haec artes atque scientiae: sunt in tota cognoscente natura uaria genera cognitionum, id quod in corporum turba diversarum uirtutum uaria priuilegia. Est omnis cognitio participatio quaedam luminis intellectualis: est corporea omnis uirtus participatio quaedam facultatis caelestis. Quasi sicut illa euidenti in ratione: ita perfectius haec elucet in spiritu cordis. His ita positis agite uideamus an recte dixerit quispiam huiusmodi de mentibus illis defluant intellectuales radii, alios fore qui physicos faciant non mathematicos alios mathematicos non diuinos: alios diuinos potius quàm physicos, uel mathematicos: atque ista haec lux erit, ut ista studia, penes naturae diuersitatem mentium spirantium, non a radiorum ab eadem mente suo ita consilio uoluntateque profici scētum: puto rectius sentiet qui nihil esse credat huiusmodi: quod & largiter dare quauis illarum non possit: & quae non sua quidem, more siderum, libertate donet sed natura: & si contingit ut hoc potius inde, quàm illud munus excipiat: non ad dantem in omnia aequae liberalem: sed ad captum accipientis conditionemque dicar eē referendum. Quod si quemadmodum diximus ita se habet stella ad corruptibile corpus: quod ad nostrum attinet hoc propositum: sicut mens ad defectibile cognitionem: pariter erit dicendum posse stellam quolibet ex se dare quicquid corpus subditum, quodcumque sit illud: accipere natum est: ut iam a flatus occulti diuersitate non afflantis stella, quod a stirologus putat, sed afflante materiae diuersitas faciat. Dixi afflaturum occultum, quoniam sideris actio per lumen atque calorem, pro introitu remissioneque radii potest esse diuersa: quod superius explicauimus: sed in occultis istis proprietatibus per quas ipsa se quasi stella propagat, effunditque suas, ut ita dixerim, species & imagines: sicut illa non apparet intentione atque remissio: ita nec ullam apertae diuersitatem ponere persuademur. At iniquis uirtus icous & species ista diffusa, diuersa est certe a uirtute sanatur. Fateor: sed non propterea diuersitatem effecturam: cum nulla sit res in sublunari mundo, quae non utrauis facere possit.

Quoniam igitur actiōis diuersitas facit utraq; idē: sed alia idem facit alio mō: nobiliores nobiliores: & eminentiores. Quāq; nescio si de istis uirtutibus ita statuamus: an efficacior forsitan in nos uirtus inferior: mō quia loco proximior: sed quia natura cognatior: sed alterius operis huc inq; sitio. Hoc tē assentimus. Atq; pter lumē atq; calorem sua cuiq; syderi proprietates cōcedatur. Ita defendi posse oēs uniuersales: ut nulla infaciat ex se diuersitatem inferiorū. Possemus tamen cōcedere uim aliquā particularem illis: cōsiderantes. s. sydeream potestatem. Atq; ita concedere: ut nihil hoc tamen adiuuaret a astrologos: ut si oēs quidem stellas in oibus semp idem operari: sed non omnia in omnibus cōcedamus: uerū aliud aliam ad hoc exemplum. Constant corpora quolibet ex materia & forma: putet igitur aliquis ita se rem habere: ut quae attinēt ad materiā tria minora sydera faciat: luna uenūs: atq; mercurius: diuisis officiis: ut materiā ipsam luna regat: ad formam uero disponatur a uenere & mercurio: uenete p quantitātē: dū sit ordo: figura: cōpositio: decore debeat in partibus: a mercurio per qualitātē. dū formabili mobilitate suscipienda formae cōgruis: induit affectiones: atq; sunt formae manētis a supioribus tribus stellis i hūc modum: ut q; forma sit habeat a saturno: q; det esse & uitā his quae uiuunt a ioue: q; moueat intus excitetq; ad operandū a marte. Quod autē se res quolibet ipsa distindat: & per diffusionē notificet atque ppaget: ad solē potissimū referretur: cuius esse uideatur opa: itā materiā uincere de qua sibi simile paritq; & generatio ipsa & manifestatio. Quid si igitur differrent opa planetarum: quod & ultro cōcedimus mō ratione: non sūde experimentorum: non auctoritate Platonis Aristotelisue coactus esset tamen tunc quoq; omnis diuersitas rerum inferiorū: nō a caelo: sed a causis inferioribus: agente illo quod est suū semper i oibus: eodem mō: sed opere uariato: tum a proximis causis: tū a dispōne materiā: particulariter magis q; uirtutes i syderibus ponere: quādo nec istas uniuersales nulla ratio p̄suadet: ipset de quibusdā aliter suspicari sine piculo: & cū doctōy etiā auctoritate nō nego: sed qd̄ loquens liber ostendat: siquae huiusmodi nec sunt ille quas a astrologi dicunt: nec illis afficimur eo modo quo credunt.

Caput XXVI Epilogus huius libri cum reiectione quarūdā rōnū astrologorum in ipsos argumentantes.

Examinauimus naturales omnes mutationes rerum inferiorum quacūque e caeli opa esse uidentur: nā de fortuitis hoīum casibus in qnta rōnis solutione dicemus: nec reperit in illis quod saueret a astrologis: sed occasio data potius multa obiciēdi: ut sit quod eos anagyris istā cōmouisse p̄niteat. Et. n. quod colligimus idē aliud q; radius luminariū affici corpora sublunaria: Sed nec alia affectioe q; caloris: occalereus caloris q; uitalis: nec cuius aētio aliter imutaretur: q; pro sua syderis: uel ex ppinquo: uel e directo nos magis irradiantis. Ex his principis otium effectū reddidimus rōnem: quocūque sūde experientia in testimoniū sui dogma

tis afferebant: i qua reddēda nō cōfirmari a strolōgiis ex illis obseruatōibō sed firmari
 parebat: & qd illi uel fallerent / uel fallerentur / ubiq; detegebanur. Sic falso appa-
 ruit credi ab illis uim solis exsiccatriōē / aut lunae p̄p̄ salubriter humectantē & lū-
 gidam: falso fingi in luna uis occulsi s̄ter motū & lumē quae mare reuocat & effun-
 dat: falso noxa partus octimēstris reum saturnū: falso signis ascēbi / quasi uir-
 tutis potestatiq; diuersae: qd p̄ situs t̄m̄modo uarietate solis radius opatur falso cri-
 finos dies & p̄odes leberū / ad lunae motus / uel alioq; syderū referri. Deniq; t̄m̄ ab-
 fuit / ut ex istis a sole lunaeq; mutationibō argumentū sūmeretur ad fidem decretorū
 a strolōgiis / ut inde in suspensōne salutaris nō mediocriter adducatur. ita. n. argumē-
 tabatur sub luna si quis cubet: mēbra occupat torpor: & cu ea echini simul imple-
 tur: frige facit igit & humefacit. Solem torridū sensus attestatur: igitur sicū. Nos
 e diuerso sic instamus: luna implet echinos: igitur calida est: demonstrauimus haec
 ex Aristo. stupent frigore dormientes sub ea: igitur calida est. Declarauimus hoc
 aperta rōe: quo pacto. s. id eueniat. In plenilunio fauet cōceptibō alit corpora / cre-
 scens roborat / uegetat: trigridū calida est. Probauimus ex Hippocrate / ex euidētia
 ipsā. De sole pariter appellamus ad experientis / qua patet illius radius sp̄ritum. Vi-
 re omnem uiuificant: uero non est sicca potestatis: sed salubriter calida. Nec dis-
 ficile fuit declarare / quo pacto uel ex accidenti uel nocet uel exurat. imo frige faciat
 etiam sol: luna frigoris & humoris causa esse dicatur: licet syderus utrūq; uiuifici t̄m̄
 luminis & caloris sua natura sit auctor. Sic item colligebant: uidemus a sole & lu-
 na manifesto nostra corpora p̄mutari: nec igitur de alioq; syderum influibus du-
 bitandum est. At hoc ip̄sum de aliis nos in dubium trahit: qd de sole / lunaeq; uide-
 mus: q. s. ab eis ita corporum dispositiones uariari deshendimus: ut reliquas stel-
 las a symbolas potius iudicemus / q̄ in partes operis aduocatas: siquidem lunae lumi-
 ne decrefcente semper humiditas in corporibus attenuatur / augetur semper illa
 crefcente. Cur igitur si quod putant a strolōgi: de aliorum syderum efficiētia uerū
 est. Cur inq; non interdum humili planete cum dominantur iacturam luminis lu-
 naris facientes / humiditates non augent: ut liceat nobis aliquando syderum bene-
 ficios etiam in nouilunio succulentas o s̄reas censare: Cur inuicem illa plena nōq;
 saturni siccitas atque martis uis celi pro legibus a strolōgiis / u lupanrium corpora
 deficcant: & cetera ligna descendit a carie: potius ergo si uent obseruationes istae tollē-
 ribus potestatem planetarum / q̄ a st̄ribus: sicut & his potius / qui lignis effica-
 ciam nullam tribuunt / q̄ qui plurimam: alioquin cum a luna mouetur mare: sic ut
 uolunt nec ipsi negamus: sic in aquaticis lignis posita non plus mouet q̄ in igneis
 nec minus in siccis deniq; q̄ in humidis: aut cur luna nō facit uberiores accessus hu-
 midis iuncta planetis / q̄ exsiccantibus. Et quomodo si uera quae praedicūt de duo-
 decim locis: quas appellant domos: quomodo illud cōsonat: quod ab octo scan-
 dens luna: quo plus summo propinquat fortius agit in oceanum atq; ita fortius ex
 .xii. loco q̄ ex horoscopo: quo tam loco languere heriq; t̄bocillūm̄ oīum syderum

Argumētum
 astrologorū.
 Aliud argu-
 mentum
 Retorquet
 p̄ m̄u An̄.

Hippocrates
 Soluio locū
 dī.

Alia ratio
 astrologorū.

potestatem affirmant: potius igitur stant nobis contra illos ista experimenta: quæ ut contra fidem astrologorum opinionibus arrogant: nisi quemadmodum dicebar Phaenias: ut supra etiam terigimus: quia oceanus quasi lunæ comes cum ea simul senescit adolescitque: putant argumentum eæ ad persuadendum omnium rerum humanarum & parvas & maximas cum stellis atque sideribus euncta duci atque regi. Sed longe dispar: atque ut idem astrologos ludens iactabat: nimisque ineptum & absurdum est: ut quantum ætus oceanis cum lunæ curricula congruat: negotium quoque alicuius quod ei forte de aquæ ductu cum rivalibus apud iudicem est. Existimemus ipsam quoque quasi habena quadam de celo uictum gubernari.

Caput XXVII

Eluquum ut postremam argumentationem dissoluamus petitam ab euentibus humanis: in quibus alia ita uires nostras excedant: aut præter meritum & rationem eueniant: ut decreti fatalis: & celestis potentie uim asstruere uideantur: hoc nos ita soluemus ad præsens ut ostendamus habere suas causas hæc omnia satis apud nos: nec a prætere uicque in omnibus: quod auctorem celum desideret: hoc est nihil in cursu rerum esse humanarum: unde suspicio nasci debeat facta hominum satis regi & gubernari. Nam per iniria quidem libi sequentis non solutes iam: sed arguentes: hæc imprimis celus nullo modo fieri posse docebitus: in quibus istam uim satis agnoscere sibi ipsi uidentur. Ea uero denique duo sunt magna: uidelicet atque mala. Dicamus primò de magnis: uel ad alium pertinet ista: uel ad externa. Sic. n. nobis & Alexandri felicitate: & præceptoris ingenium ac doctrinam obiectabant. Incipiamus igitur ab his quæ ad animum pertinent: Admiraris in Aristotele consummatam scientiam rerum naturalium: ego tecum pariter admiro. Causa celum est inquit: & constellatio sub qua natus est: non accedo: non tamen uulgata ratione: quæ nati eodem astro multi non fuerunt Aristoteles: quæ præter celum sub quo tanquam causa uniuersali: & boetie suæ: & philosophi actiua panter germinant: cause proximæ sunt Aristoteli præcipue & peculiare: ad quas singularem eius profectum referamus. Primum utique ut ille inquit sortitus est animam bonam: & hanc utique non a celo: siquidem immortalis: & incorporeus animus. quod ipse demonstrauit: nec astrologi negant: tum sortitus est corpus idoneum ut tali animæ famularetur: nec hoc etiam a celo nisi tanquam a cõmuni causa: sed a parentibus. Eligat philosophari. Hoc & principiorum opus quæ diximus: hoc est animi & corporis: & sui arbitrii fuit: profecit in philosophia: hic arrepti propofiti & suæ industriae fructus. At plusquam philosophantes multi pari studio atque labore. Fuit in causa doctrina præceptoris: & felicitas seculi in quo editus: ueterum pleni monumentis: sed non exactis ne & labore non adesset inchoandi & perficendi bonas artes materia non deesset. At profecit plus longe quam coetanei & quam discipuli. Sortitus erat non astrum melius: sed ingenium melius. Nec ingenium ab astro: siquidem incorporeale: sed a deo sicut corpus a patre: non a celo. De quo nos tanto loquimur: quam astrologi honorificetis

Quare Ari.
consumatus
philosophus.

quâto causa universalis particularibus causis diuinitis & emanatio. Quod si captus
 excolit ingenii humani uel Aristo. uel phis alius: tunc cause hoc nō oīo deterioris
 quale corpus oē ppter ea q̄ celeste est: sed melioris hoc est diuinitis: sicut Socrates
 maior mea fuit cōm philosphorum sapientiam suam non sydenbus natalibus:
 sed assistenti numini rettulit acceptam. Quare plus celo damus q̄ oporteat: si diuī
 nitatem animoꝝ a corporeis illis radiis demittimus: minus si corporeas differētias
 quæ de priuatis rebus accipiuntur illi quasi particulari cause tribuimus. Minus at̄
 oīo q̄ deceat. cū deformitates ipsas nostras: & labes mentium aīctibomus stellis:
 quod est unum ex illis quibus maxime mouebantur ad astra cōfugere. q̄ apparēt
 in hominibus multis ablonæ quādā appetitiones. p̄ter leges humanitatis: quæ non
 intrinsecam hoc est humanā: sed extrinsecā habere cām uideātur: & quæ potentem
 ideo sydeream. Ego uero ab illis quaesierim. cur signans mulier terram comedat li-
 bentius & carbones q̄ exquisitū omne genus edulioꝝ: Et si monstrifici delictū
 non astrum fed factum causam iuenerint: Admonebo causam pariter eorum quæ
 demerantur in corporis tēperatura potiusq̄ in celo esse querendam. Dicerem ap̄d
 improbos quoq̄ demones: sed a corporeis eos abducerem. Certe p̄ter corporis ha-
 bitum quantū faciat ad huiusmodi portentosas affectiones consuetudo uerissimo
 possum exemplo declarare. Viuit adhuc homo mihi notus prodigiola libidinis &
 inaudita. Nam ad uenērem nunq̄ accenditur: nisi uapulet: & tamen scelus ad ita
 cogitat: scruentes ita plagas deliderat, ut increpet uerberantē: si cū eo lentus ege-
 rit: haud compos plene uoci nisi eruperit sanguis: & innocens artus hominis nocē-
 tissimi uiolentiōr scutica differuent. Efflagitat ille miser hanc operam iūmis practi-
 bus ab ea semp̄ femina quam adiuu: praebetque flagellum prode sibi ad id officū
 aēti infusione duratum: & supplex a meretrice uerberari postulat: a qua quanto
 ceditur duritis: eo seruentiōr incalescit: & pari passu ad uoluptatem doloremq̄ cō-
 tendit: unus inuentus homo: q̄ corporeas delicias inter cruciatum inueniat. Is cū
 non alioquin pessimus sit: morbum suum agnoscit & odit. quoniamq̄ mihi simila-
 ris multis iam retro ānis. quid pateretur libere patefecit. A quo diligenter tam in-
 lite pestis causam: cum sciscitaret: a puero inquit sic afflueui. Et me rursus consue-
 tudinis causam interrogante: educatum se cum pueris sceleratissimis: inter quos cū
 uenisset: hac cedendi licentia quasi precio quodam: mutuum sibi uendere flagiti-
 o sa alternationē pudorem. Hoc ego factum licet graue aurbus liberalibus: uideo nō
 suppressi: ut cognosceremus euidētia ipsa quantum illis affectibus ualeat consue-
 tudo: ne quasi causam habere terrenam nullam possint: celum statim acculemus.
 Nam id quidem astrologus si audiat: damnatam dicit fuisse uenerem in hominis
 genitura: & aduersus sortasterat uel alio mōdō inuastante: adus matris flagellatam.
 Veniamus ad res externas: in q̄o Alerād er p̄ponebat cuius tāta tā repēna felici-
 tas: unde nā ortū haberet quarebat nisi haberet a celo: Facilis respōsio: a uirtutibus
 Alexātri quales habuit multas necessarias imperatori: sortitudinē liberalitatē: la-
 borū tolerantia: peritū rei militantis: egregiā literaturā: & q̄s alias enūerare nō est

Vide porten-
 tulum exem-
 plum libidinis.

Alexādro un-
 de tāta fortu-
 na in bellicis
 rebus.

necesse: ab exercitu quē nactus est: & sub patre Philippo exercitatus: & bene scio regionis bellicosissimū: & ob liberalitatē exemplūque uirtutum amantissimū sui. Ab ignauia populorum quos superauit: unde dictus a patruo pugnasse cura feminis. A fortuna quæ in rebus bellicis plurimū dominatur. Fortunam uero cū dico: calam non dico: sed eam causam cuius meminit Aristoteles secundo lib. phylicæ auersationis: & quam uulgo fortunam dicimus: atque his uerbis soleamus exprimeret: ita fors talis: ita euenit: ita res cecidit: per quam sit ut ludēs asseris: aut iaciant quod uolunt: aut quod non uolunt: hæc est illa cæca nuncupata: quæ pœt illas quas dicimus: & similes causas: Cæsares: Syllas: Augustos: Alexandros: ferat: quæ per se nec de pendere de calo: nec idem esse quod latum: nec providentiæ derogare diuinæ: & quid demum: aut esse: aut nō esse possit: quoniā proximo lib. late differendum est: hic dicere nō oportet: ubi astrologus nō alius magis q̄ Aquinatis Thomæ quē hi sūnt sibi fauore putant: armis opprimemus: quod uero ad id attinet quod principaliter hæc tractatur: Nego quicquid in terris adeo magnū fieri uel uideri: ut auctorem calū mereatur. Nā miracula quæ animi: ut diximus: calo maiora sunt: fortunæ uero & corporis (ut quæ maxima sunt) calo collata minima deprehenduntur: ut quod recte dicit Phauocinus

Phauocinus.

ad. 10.

Nihil magnū in terra præter hostem nihil magnū in homine præter mentem & animū: huc si ascendis calū transcendis: si ad corpus inclinas: & calum suspicis: muscæ te uidet: & muscæ aliquid minus. At quemadmodū quidam in illo nigro agmine formicarum: sunt quæ aliis præsentatobocce: magnitudinē: sunt uictoriæ: bella: paces: officia: labores: & gestas diuinæ. Quæ contemplantibus nobis omnia exigua & nullo discrimine nihil sunt: ita nostra ista corpuscula: nostræ fortunæ: nostræ reges: nostræ: prouinciæ: bella: fœdera: nauis: celo si cōparentur nihil sunt: penitus: cui tōta terra collata: cuius unā portuicula inter se homines igne ferroque partiūtur: indinidnum pœctum est. Non ergo ea est magnitudo rerum terrenarū: ut alterius esse quæ cali opus non possit. Quo si digna nō sunt: quæ inter nos digna sunt: quanto magis erunt idigna: quæ indigne etiam sunt a nobis: ut flagitiosos euehi ad dignitatem: Socratem pœr iudicio stellicatoris: & enormia id genus: quæ quotidie multa & uidemus: & patimur. In quibus imprimis elucere latum: & celestis decreti necessitatem: ait Maeternus. Quem ego cum astrologis aliis libenter interrogauerim: cur erratē nostræ tantopere ambiant stellis imputaret: & cū ipsi peccamus libentius inde calū: quæ nos occulare: quasi aut mirabile esset nos errare: pœnos & malos ab adolescentia: aut errare illa possint aliquando iussu optimi dei incommutabili semper ordine famulantia. Damnantur inquit innocentes: facinorosi premis afficiuntur: a quibus quæ: so principio: iustus an iniustus: si a iustus nec calum satis erit tōto miraculo: si ab iniustus: quod calo opus est: ubi despectrix cali malicia satis est. Quam Aristoteles in pœble matris: cur fere idē semp boni & paupes: cūque multas afferat cās & ueras & factas: nullā tam asserit a calo: ut quæ. Inter fœtes & tribulos: nō calū geminare: sed terrā. At cautus hō & prudens: quod maxime fugiebat discrimē incurrit: reuadit

Aristoteles.

Chicctio.

alius periculū, cui se temere saepius exposuerat. Quid est qđ admiremur, cum nō minus hęc nunq̄ eueniret: qđ si eueniant saepe, pro miraculo sit habendū: horum cū plerunq; fiunt causa querenda est, prius quidem proxima: Hęc si deest, remotior & occulta: cum de raro & fortuito non est alia causa inuestiganda; si eorū satis me; minimus quæ sapientissimus Aristoteles & secundo libro physice auscultatiōis: & sexto primæ philosophiæ scriptum nobis reliquit.

Ioannis picī Mirandulæ disputationū aduersus astrologos libri tertii finis:

IOANNIS PICI MIRANDULÆ DISPUTATIONVM ADVER- SVS ASTROLOGOS LIBER QVARTVS.

Caput primum Qui mos in disputatio seruatus & deinceps seruandus: Tum si detur astrologis qđ maximum dant theologi astrologiā tamen nihil esse.

Ostet hic fere i disputatio mos, ut siqđ & pōat aduersarius qđ & dan sine pnculo & cōtra rōnabiliter negari possit, ne gemus id potius nos qđ demus; et si sit tale quo cōcesso ni; hū magis cōficiat ille qđ cōtendit; atq; ista serie peruenit; tes ad id qđ maximū postulate pōt; ostendamus etiā id si def qđ iure negari posse declaratū est; minime tam colligi qđ arbitrat. Sic, n. & res ipsa quæ uenit i disputatiōe tota plus mēbra pncularius explorat; & qđ multa gratis acci

piat aduersarius itelligit qđ pax certā & absurdā opōne tueat. Quæ tam multis uel nobis falsa, uel certe dubia, tū utiq; oīa se habeant ipsa oso nō esse falsa nō pos sit hūc morē seruātes cū astrologis primum defendebamus tm solis & lunæ radios efficacīa habere pmutādi res interiores. Cetera sydera nihil nobis effluere ob radio- rum uel distantiā uel imbecillitatē: Secūdo loco si dabatur eis, id. f. nō extorquem; nō; sed impetrādo; defluere ab oso aliquid in nos ostēdebamus id tū ab oso intē tione tantum remissionēq; diuersum effluere: hoc est lucē cum calore uniuerso; frīgus aut humiditatē siccitatēq; ab illis nō emanare. Tertio si facerent q̄tuor primas q̄itates nō sequi ut impressiōnū quæ sunt in sublimi diuersitas esset ab eis; aut si hoc foret nō tamē ab illis uel pessulentiā esse uel cathadistimos uel exulsiōes; mul to minus uirtute primay; illas; quatuor q̄litatū res esternas & casū fortunāq; sub; iectas a syderib; gubernari. Quarto si primay; affectionū auctores sydera credere; tur; hoc ē calefaciēdi; frigidificādiq; tū humectādi & exsiccādi potestatem habere nō alias prater ea illis dotes attribuendas per quas efficiant multa quæ per uim q̄l tatam illarum fieri non possunt. Deturque quales; quales haberent stelle uirtu tes & proprietates eas uniuersales ita esse ut nulla esset quæ nō ueram inferiorum corpō; cōditionē potest atq; cōpletteret. Quare agere illa oīa cū oso qđ ē cause ulis ppriū. Diuersitatē at eorū; qđ hāt & qđ cōlingāt oīm a p̄ximis cāis uel libens uel naturalib; uel fortuitis originē ducere. Quæ nos oīa eo cōsilio delēdēda suscepimus

Responso

Mos disputa-
di auctoris
maie cōuicē

Ille mos quō
obseruatus i
hac disputa-
tione

ut intelligerent aſtologi cum aliter ſentiant & aſſeuerant: nō conſeſſa ſe dicere & manifeſta: ſed quæ nec certis illis rationibus, nec euidentibus experimentis, nec auctoritate Platonis Ariſtoteſiſue cōfirmentur. Sed in ambiguo poſita ſicuti p̄pugnatur a quibusdam ita opugnentur a multis: Quibus ſi tota niteretur aſtologia: nec infideliora ſibi fundamenta locaret: nō eſſet apud me penitus ruinoſa: ſed notabūda: hoc eſt tā caderet illa mea ſententia, q̄ uacillaret. Vex: ut aſtologis demus q̄tū illis Aquinas Thomas theologiꝝ p̄multi atq; philoſophi dare poſſe contendunt: nō magnopere. ſ. refragante rōne. longe tamen minus accipent: q̄ accipere illos ſit neceſſarium: ut aliqua aſtologia nō ſolum apud nos ſed ſua natura: & apud ipſas angelicas mentes eſſe deſendatur. Dabit enī illis Thomas id quod maximum dari poſſeſt citra aperta calūniā ueritatis: ut. ſ. oſium planetarꝝ ad nos deſluua cum uirtute p̄ueniant: & aliis aliis ſtellis eſſe p̄prietates nō modo calefaciēdi / frigeſaciēdi humectandi & exſecandi: ſed occulnōres: Vnde uaria munera terrenorū ruſba ſentiat: ut nō oſm p̄prietatē quā habent hoſes cateraq; natura corporalis inferior a ſuis cauſis poſitis habeat: ſed aliquā etiā a celeſtibus: hoc totū & nos p̄cario concedentes aſtologis oſtendemus: nullā tamē iocicoſurā hanc artē: quin de his maxime uaticineret ex aſtris quæ fieri ab illis uel indicari poſſunt: etiā ſi ſiant illa cuncta quæ diximus: atque ita cōcuſſam uel ad interitū priorē libeo aſtologiā nullā iſt pacis uel indulgentiæ ſpe relicta diſputatio præſens funditus euerteret.

Caput II Fortuita a celo non eſſe.

Ornita res p̄ quas bono uel malo euentu fortunatos uocamus homines & infortunatos hæ præcipue ſunt quæ ſicuti fatales ipſimis putantur & a celeſti decreto pendētes ita p̄dictionū aſtologicarꝝ pars maxima & potiſſima materia ſunt. Nā quæ per ſe cauſas proximas habent: ut cōditiones animi & corporis nō exigere adeo ſuperiorem cōm occulnōrēque uidentur, q̄ quæ temere fieri caſuque dicimus: quā ſi fieri ſine proxima cauſa uideantur: talia ſunt ſceliter uel iſt feliciter nauigare: p̄gnam in mercaturā facere: ſodientem terrā theſaurum inuenire: latronibus beſtus occurrere: regi placere: periculū euadere: bona ſeruire: maſt laue ſortiri: domū ingredi mox ruſtura: & quæ alia hoc genere p̄ter cōſiliū p̄ter opiniōnem miferis & uere agris mortalibus accidunt: de quibus ut quæ p̄ſus extra noſtram manum ſint & extrinſecus ueniant in nos optamus maxime aſtologorum a uidere ſententiam. Alioquin quo quis corporis habitu/ſit uel a ſpeculo uel a medi co ſciat: ſicuti & qualē mentem ſciat a ſeipſo: ſi modo mentē habet: At quæ fortunata nuncupamus: ea ſunt quæ potiſſimū p̄ artes diuinatrias humana curioſitas exigit. Hæc igitur ante alia nullo modo de celo p̄uideri poſſe probabimus: nec alia ratione q̄ qua utitur Thomas Aquinas: eo maxime loco quo ſauere in iſt aſtologia gectum uidetur: hoc eſt tertio libro contra gentes: ubi fortunatos a celo & fieri homines & infortunatos dicere uidetur: ea ratio talis eſt. Virtus celeſtis corporis non agit intellectu uel electione: ſed quædammodum natura agit: natura propriam eſt ad unum tendere. Eſſectus igitur qui non eſt unus a naturali cauſa per ſe eſſe non

Quid det thomas aſtologo.

Nullā eſſe aſtologiā & ſi ſuis cauſis poſitis habeat: ſed aliquā etiā a celeſtibus: hoc totū & nos p̄cario concedentes aſtologis oſtendemus: nullā tamē iocicoſurā hanc artē: quin de his maxime uaticineret ex aſtris quæ fieri ab illis uel indicari poſſunt: etiā ſi ſiant illa cuncta quæ diximus: atque ita cōcuſſam uel ad interitū priorē libeo aſtologiā nullā iſt pacis uel indulgentiæ ſpe relicta diſputatio præſens funditus euerteret.

Rō. ſ. Tho.

potest: at quæ ex accidenti concurrunt inuicèq; cōueniant: ea uere unum non sūt: sed dumtaxat unū per accidens. Cōcurfus igitur huiusmodi quæ solemus fortuitū nūcupare: nulla esse pōt p se causa naturalis: sed casalis causa naturalis causa ut dicebamus. Ea igitur res: huiusmodi fortuitay: causa per se esse non potest. Adicit his exemplum: quo simul declaratur quomō nō ē causa p se celū huiusmodi eue: totum: sed tñmodo ex accidenti: insinigitur inquit aliquis a celo ad sepulchrū fodiē dum accidit ei ut in sepulchro thesaurus sit. Quare fodiens sepulchrum thesaurū inuenit: nō fuit hoc a celo ut inueniret thesaurum pterq; ex accidenti: quin ex acci- denti est eundem esse & sepulchrum & thesauri locum: nam insinigare hominem ad sepulchri fossionem in quo latet thesaurus ut thesaurum inueniat: cause rationa- lis est & intelligentis: cuius proprium est rem unam ad aliā referre & ordinare: na- turalis cause non est: qua dūtaxat ad unum fertur ut diximus qualem esse casalē radum nemo distinebit.

Exemplū eiusd

Caput III Quomō rerum fortuitarum causa sit deus: quomō angeli: quomō calum: quomodo nos: quomodo fortuna.

Vm de fortuitis rebus mentio fiat: opere estium fuerit altius explicare quæ sint illay: cause apud philolophos atq; theologos: nam ex his quidē quæ ha- etenus diximus extimari posset in casū nos illā dūtaxat temeritatēq; referre nec improbandos esse astrologos qui seruare in his quoq; extraordinariis ordinem & certas causas conarentur: ut nihil temere in natura: nihil sine causa legitima sie- ret. Quæ si qua cogitanda est: illa uidentur potissimū eligenda quam astrologi acci- piunt: calum. s. cū nec infra celū talis ulla iudicaretur potēs. s. rerum omnium quæ sub celo fiunt: nec supra: nec dicunt: uidelicet cum multa indigne preter mentum & rationem fieri uideantur: quæ potius corporalis causa: quandā necessitatē q; pui- dentiam arguūt eligentis. Quare ut hos scrupulos extrudamus disserere quadam- latius super his rebus utile fuerit: ut possiq; a celo gubernari hæc nō posse monstra- uimus: nec unde & quomō gubernētur aperiamus: fortuita fieri dicimus quæ sicut intentionē opantis eueniunt. Quare tñ in rebo humanis fortuna dicitur: ut quæ solæ consilio rationeq; fiunt. Exemplum tale quo superius etiam usū pposuit agri- cultor terram fodere culturam soli cogitans nō thesaurum. Accidit ut thesaurū i- ueniat: fortuito factum dicimus: nec repenti thesauri causam aliā damus q; fortunā. Fortunam uero nō intelligimus aut numē aut naturā: aut rem osno aliquam cau- sam talis euenus: sed potius excludimus tantum fortuna factum dicentes: ac si di- camus ita euenit forte non ex aliqua causa. nā fossio quidem terre causa dici nō po- test: non sit terra: quatenus terra est locus. Sed accidit eundem locum terrā simul esse latebraq; thesauri. Quapropter si quætas qua causa factum ut eruerit iste the- saurum: nullam est asserre: nō non una causa: sed fortuitus cōcurfus plurium: hoc causarum effecerit. Propterea errabāt qui fortunam in rebo esse negabant: quæ opi- nionem secūdo physice auscultationis: & sexto primæ philolophæ libro conuellit Aristoteles: Errabant autem nō quia putarent quæ nobis impenoula fortuitaq; sūt

Fortuita quæ dicantur.

Exemplum.

ea nota pulsaque esse posse superioribus mensuris: quare nihil absolute simpliciterque esse fortunam: sed quod arbitrareretur huiusmodi euentus necessario habere primam per se causam: non intelligentes quo pacto quod est unum per accidens: causam minime exigat per se unam: ut hostem eundem musicum esse & bellatorem causam nullam habet: alioquin si simul essent propter aliquam causam ordinem suam haberet ex illa causa: quare autem sibi temere accidit: ut bellatori esse musicum: musicos esse bellatorem: patet ea in utroque ordine non habere: quare nullam habet per se agentem causam: sed ex accidenti tantum: sic recte Peripatetici causam & fortunam defendunt in rebo necessitate exterminantes: sed errant ex eis quodam detestabilius qui auferunt causam: pœgites. scilicet aliter ista fieri quod fortuito hoc est nullo consilio superioris cause: nulla prouidentia: pullulat. n. pestilentissimus hic error ex impietatis radice qua creditur aut non cognosci: aut si cognoscitur non curari a superioribus rebus humanas qui alibi ratione reuincitur: ubi contra philosophos impios erit disputatio: nunc ueluti per iudicium falsus abiiciatur: auctoritate osium theologorum totiusque philosophorum familiaris & Aristoteli peripateticorum principis in moralibus libris: ubi de honestate quod ubi de bona fortuna differunt: illi cura esse homines deus sapienterque sapientes: & hic nota esse deo sensibilia omnia preterita atque futura: & in his dirigere nos ab eo clarissime asseuerauit quod in libro quoque de mundo: libro utique Aristotelis sapientia digno confirmauit que platonice illa de diuina iustitia sancta quasi otaculi cuiusdam coronide terminauit. Si igitur curant humana dei: sic enim loquimur: ut custodes angelos: & intelligentium causas: seruum ordinem complectamur ut dei ueni consilio prouidentiaque la mulantem: Si inquam hoc uerum est nemo dubitauerit insignitas ab illis homines ea sepe facere que sunt homini non sua non pregnata illis uero sapientissima preognitione disposita. Vulgarissimum est exemplum de seruis eodem missis a domino ut conuenirent ignaris tamen domini uoluntatis: quoque conuentus atque concutus ipis seruis inopinatus atque fortuitus domino pulsus & pœordinatus est: sic paueras utilitatem pauperis agricolæ custos angelus potest ad eum locum effodiendum iuitare motibus oculis: ubi nouit angelus esse thesaurum: ut quod pauperi fuit fortuna consilium tamen angelo fuerit: hoc respiciens Aurelius Augustinus quinto de ciuitate dei libro non inquit eis que dicuntur fortuite: unde & fortuna nomen accepit nullas esse dicimus: sed latentes easque tribuimus uel ueri dei uel quocumque spiritu uoluntati. Dixit quocumque spiritum: quoniam tam a bonis hoc fieri potest quam angelis malis licet non omnia possint mali que boni: nec idem utriusque finis: sed bonis quidem conueniens hominum bonum: malis uero malum: frustrate illos tamen malicia bonitate diuina dum in bonum ordinat redigitque quoque ab illis mala fuerit uoluntate patratum. Sed hæc alibi latius Proclus platonice in commentariis in Thymæum eadem ratione pro qua & Augustinus fortunam definiuit esse demoniacam præteritam congregantem in uicem casus iter se diuisam: nec differt a peripateticis determinatione qua dicitur fortunam esse in electione humana causam aliquid efficiens ex accidenti: sed altera causam remotiorē occultiorēque: altera proximam notatque respexit. Dixit. n. Proclus demoniacam præteritam quod ita uocent platonice quascumque menses iter homines positas & intellectus superiores a particulari & proxima rebus nostrarum

Alius error
detestabilis

Liber de mundo
Ari. sapientia
dignus.

Augustinus

Definitio fortunæ
a Proclo
assignata.

cognitione semotas. Declaramus exemplis hac quō fiat ubi & calū i his qd agit itel ligamus. Domi erat Luctus & foris qdē qd agere nō hēbat: uex. sedir aīo tam exēū di (sua simulatq; egressus domo ē: tunc domus: fortunatū dices q piculū iminē: sic euitauerit: cuius rei cām a male pio philofopho si quaerem: sed & male philolo pho respōdebit casu ita factū: nec aliā cām requirendā: si quaerās ab astrologo i be/ nignā hoc aliqua radiationē refert fortunātis planeta: cuius ope defensus ille sit a ruina. Fallitur aut̄ ratione superius enarrata: qm̄ icitare Luctū ad egressū ne sub ru ina pereat cause est itelagens agētiq; cōsilio & rōne: Quālis nec iouis nec aliterius stelle radius: tñ esse hoc de celo potuit ut ad egressū Luctū aius eēt p̄pensior q̄ ad quē: sicut hoc quoq; ab ipō corpis habitu esse potuit: ex quo alū sedentariū magis alii ambulatores hoies sūt. ut i qua fuerit huius boni cōstellatio cā: fuerit ex his po tius quae uegetes nos reddūt & melius appetētes. q̄les maris dicit: non benefica quae piā & defensiva a malis quādo ut lapsus idē iuehamus. Sic. n. expedit ordis/ nare illa iuios radius nō pōt egressum. f. tuitioēq; a ruina: sed quēadmodū elige/ ti egressionē Lucto spaciādi gratia fortisū est: ut egrediens mortis dicitur in eua/ dā: ita cōstellationi sicut nō talē esse cōtemus: suū tñ illū ad mortū: fortuitum est profusq; accidentale: ut liberet a ruina: quo sit ut nec cognoscēs astrologus qd tunc istuat calū Lucto aliud sit quod cognoscāt: q̄ aiudū illū futurū motus ambulatori/ nūq; sed ratio: ut simul domū & periculū cogitat p̄cognosci ab eo posse nec thema nec ratio uia cōstent. Vna igitur lapsi tā cui puillū hoc nec fortunatum esse po tuir diuina. f. uelle cā stus asum Luctū insignisq; ad egressum: ne sub domo mox casura dispareat: quā. f. & casus idē nūmen intelligit: de ad eū sine ordinare Luctū exitū pōt. De radio corporali neutri dicit pōt: quare nec philofophus ullus fortu/ nā dēsinuit caelestis dicitur cōstitutionē: aut geniturae factū: aut tale quippiam du ctū a dogmate astrologorū: sed aut ad ipm̄ casum iopinātūque cōcurū causatum se restulerūt: aut ad itellectuales cās inuicē cōcidentes suo cōsilio: quae nostre pu/ dentiae lines effugerunt: sic magnus ille philofophos: dux Aristo. qd sit bona lectu na: qd mala: qd fortunatū esse: qd infortunatum latissime differēs: ne dum decer/ nēdo caelestū meminit cōstellationū: sed nec ingrendo disputādoque: quia istā ge nethiacos opinionem nec dignā putabat: de qua philofopus homo dubitaret: sed uelut alia circularioy deliramenta potius Rex libulas & p̄sugia q̄ iter controversias philofophia deberet anumerari: ipse igitur Aristo. in eo tractatu post diligentē to/ tius quaestiois examinationē ita dēmit cū nobis bene ita fortuito euenit dupliciter fieri solere: aut incidētibō nobis p̄orsus (prudenter in id qd bonū facit euentū: aut quīs nō cōsilio deliberatione q; speru tam ad id animi ductis: cuius ita rōnem igno ramus: ut quō ille se fert oblitimantissime tñ themo uelocq; descēdamus: illud primū ad casum purat referendū: hoc ad diuinā motionē qua peritus ipsa uoluntas occul tis impulsioibō inelinetur: quod passi solent illa dicere. p̄sagit animus nescio quid: nō possum aliter uelle huc rapior: alia cogitāti mens nō accedit: & ita cum sui con siliū rōnem nullam reddere possunt: ita tamen libitō sibi: ita p̄iudicatum aīo prima/

Exemplum su/
pradictorum

Aristoteles.

Aristo. q̄. re?
 et de deo & anima.

inter assuevit. Quo loco philosophus Aristoteles & deo nota esse omnia: ut superius diximus: & nihil esse sublimius deo unde possit uoluntas nostra moueri: quod magnum esse finctualitatis argumentum affirmat: Ex quibus omnibus ita colligi potest rerum humanarum quidam fieri casu: quidam natura: quidam electione: quidam diuino consilio: nam licet nihil sit præter dei consilium: ita tamen partumur ut fieri diuinitas: ea dicamus quæ se habent sibi hominum mentes non efficiunt: sed peculiaris naturæ impulsu commota: Iamque præter illam generalem summa potentiam omnibus assistentiam: sine qua nihil esse, nihil fieri licet minimum potest. Sic quibus proprii hominis sit agere electione: regitur tamen interdum natura cum motibus affectuum: corporali uim principatus iudicium rationis non expectat. Declarantur hæc uno exemplo: dicit rex bellum finitimis forsitan in causa natura regis est bellicosa: cupiditate iniqua: forsitan non tam passione ducitur quam ratione uel iure uendicandi: quod si uim est uel iniurie reponenda: uel alius de causis. Potest præter hæc omnia spectare dei consilium interuenire: semper iustum: semper rationale: licet non eius tempus uel iustitia uel ratio omnibus pateat: Dei inquam consilium: & animantis ad bellum procedendum: & cum ita libet armantis ad uictoriam: quo pacto loquitur apud Hieremiam prophetam: Ecce ego mittam & assumam uniuersas cognationes a quoque nis: & Nabuchodonosor regem babilonis seruum meum: & adducam eos super terram istam: & super habitatores eius: & super omnes nationes quæ in circuitu illius sunt: Et apud Eliam: Assur uirga furoris mei: & baculus ipse est in manu eius: dignatus in mediis gentem iniquitatem mittam eum: & contra populum furoris mei: non dabo illi uictum: aut erit spolia: & diripiat spem: & ponat illum in conculcationem quasi lutum pilorum: ipse autem non sit arbitratur: & cor eius non ita extimabit.

Capitulum III. Ad celum non esse referendum: si quid a nobis sit quod nostras uires excedere uideatur: sed potius uel ad angelos uel ad deum. Atque inibi de fato multa utque diuina spudentia: nostram libertatem non tollat.

Vn quid uero ab homine sit quod eius uires excedere uideatur: in solis solet euentus admirabilibusque mortalitas nostra concuti: uictaque rerum magnitudine suspicari uim cause potentioris: id agentis in homine atque per hominem: quod si humanæ uires facultatis excedat. Et hæc quidem suspiciones: qui cætos tantum oculos habent: rapiuntur ad celum: quo nihil ipsi manus uident: aut potentius sentiunt: malæ ita compotes mentis: ut ad causam amencem experientemque cognitionis illi referant. Cui nec omne mentis humane consilium satis esse creditur. Quod si respondeant illa quidem a deo disponi & ordinari: sed a deo per cælum sideraque compleri: quotum uirtus & efficacia tanta sit: minus quam absurde dicere reuincuntur: si quidem intercedentes istæ cause inter deum & nos: sicuti humiliores deo: ita sublimiores hominibus esse debent: nec quæ ratione consilioque peraguntur: qualia nostra sunt per irrationalia corpora: decet ab auctore primo dispo-

ni: sed quem admodum ille elementariam molem / ut pote deteriorem / per caelestē
 quæ melior est / regit & moderatur: ita res humanas nō corporum sed angelorum
 mysterio: qui natura dignitateq; mediant inter nos & deum / conuenit gubernari:
 quare cum a deo descēdis ad terram / descēde per caelum: cum a deo descēdis ad
 homines / descēde per angelos. Sic angelum: perfarū: graecorum: iſabreorum: le-
 gis apud prophetas: suis populis prouidentes: & apud Platonem / omnesque plato
 nicos locales deos: urbibus: regnis: hominibusq; prapositos: quorum mentionem
 quoque factam ab Aristotele: & antiquior Iſidorus: & post Iſidorum Clemens ale-
 xandrinus in Stromatis meminerunt. Neque nos turbet q; indigne quædam inter-
 dum / in iustisq; fieri nobis uidentur: ut propterea ad causam naturali necessitate
 nō consilio agentē / libentius recurramus. Nā ridicula sane fuerint urbes uisiora mō
 cipia: si de consiliis principis iudicare presumpserint: multo nostra uel ridicula / uel
 sacrilega potius temeritas: arbitrium tibi uindicans primi ordinis sapientia: que di-
 uina: quæ nō in unius hominis: unius familie: unius urbis: sed orbis totius utilita-
 tem: nō ad seculum instans: sed ad omnia pariter secula / oculum prouidentia: ita-
 diumque sue bonitatis extendit. Nos hæc homunculi / imo noctuæ talpæ: uere asini:
 uere boues: & quidem septimi diiudicantes: & deum reuocabimus ad exa-
 men? Qui sepius nec in illo / quantulūcunq; est quod habemus iudicium:
 sed animi porius morbo iudicātes: iniuste factum quarimur quicquid fieri ipsi nol-
 lemus: Et quis non asseueranter exclamasset dormitare deum cum iustus Iosephi
 uenūdabatur a fratribus: Quis nō etiam nullū esse cum idem cæcerem præmum
 castitatis accipiebat: Vide mox eum in agypto regem / uel a rege secundum. Vide
 patrem cū tota familia a fame redimentem. Vide prophetam nobilem: nec negabis
 a deo facta illa priora / per quæ ad ista deinceps / ordine suo peruentum est. Sed &
 altius si suspexeris ut ab illa tam impia mercatura rem eo perductam intelligas / ut
 descendens totus populus in agyptum / diuque ibi attritus ab agyptus regibus / ita
 gloriose in libertatem asseratur a Moyse: tot prodigijs confirmata potestate dei: tot
 oraculis manifestata: in pharaone: in agypto: in hæbreorū populo: per legem: per
 tot miracula diuina: manifestatis: nunc per beneficentiam: nunc per iustitiam: quæ si
 gurarent futura sub Iesu diuinæ corporationis ineffabilia illa mysteria. Profecto uel
 insanus adduci eo non poteris / ut sine ratione fieri quicq; suspiceris in rebus huma-
 nis: proptereaq; non a deo optimo sapiente: sed uel a demone malo cum manicheis
 uel a corpore syderis revolutionis necessitate cum astrologis: uel a casu / sortuito
 temeritateque gubernari: cum non multis male philosophantibus credas: Sed &
 quotiens suscitari bella & cedes: & urbium uastationes: & euerſiones regnorum /
 telliges: non mixturam duorum radiorum / aut interpositum naturali cursu suo lu-
 men inter solem & lunam cum præstigiatoribus istis causam cogitabis: sed cōsilij
 dei: uel punientis malos / uel exercentis bonos: Vnde ille ductus dei flagellum: &
 aliter satis proximus seculo nostro: non hominem esse se dixit: sed iram dei orbisq;

Propheta
 Plato.
 Iſidorus anti-
 quior.
 Clemēs ale-
 xandrinus

Manichei :

- Herodotus.** uasitatem. Sapiens ille perfarum apud Herodotum qui discubente apud se in cō
uiuio Thebanos cui futuram siue gentis cladem, nescio qua presensione sibi præco
gnitam referauit recte locutus est. Nam cum luaderet Thebanus: ut idem impe
ratori exercitus denunciaret: dehortareturque ab incepto cuius esset futurus exi
tus tam infelix: respondit id homini esse inuitabile: quod fieri deus ordinauerit.
Quare nec suis uerbis: solum imperatorem admonet: sed et eandem futuram: quando
ita deo decretum esset: proindeque se etiam Maridonium (ita erat principi nomen)
sequi alligatos necessitate placetque q̄ necessitatem non astrorum: sed diuini cons
ilii dicit: quam & fatum si quis uocet: rectus inquit Augustinus sentiet q̄ loqua
tur. Est autem hoc sari nomen quantum ex ueterum colligi monumentis potest in
quadruplicem significationem acceptum: ut fatum uel ipsa natura sit: uel causatū
series ordoque nexu necessario cuncta producens, uel siderum constitutio: cū qd
aut nascitur: aut concipitur aut inchoatur: uel diuini consilii executio certa inuita
bilisque successus: in primam significationem accipitur ab Alexandro ex afrodusia:
de in libro de fato ad principes Seuerum & Antoninū: ita enim fata esse conce
dit: ut fatum ipsa natura sit quæ principium aliud est ab electione: quare fato ignis
caesat: aqua humida est: sol illuminat: sed & cum quis dissoluto corporis tem
peramento moritur: fato moritur. Si uero uel ex equo præcipitatur: uel gladiis occi
dit: fato non moritur: in quem modum de Didone Virgilius mortem sibi per uim
preparatē dicit: Sed quia nec fato debita nec morte peribat. Astrologi uero ad ma
xime genus moris in fatū reiecerunt: sic Demosthenes.

- Et ita quidem fatum nemo esse negauerit sicuti nec naturam: Quo pacto & Ari
stoteles quinto libro physice auscultationis fatales dixit generationes: hoc est quæ
secūdam naturam sunt. Nec dubium cum sic fatum intelligamus multa fieri soet
fatum: sicuti & multa sunt præter naturam uel calu uel electione nostra: uel ut li
quit eodem loco Alexander ipse Afrodiseus consilio decorum. Qui uero secundam
inuererunt opinionem: cogitauerunt in ipsa natura nihil non fieri necessario: si quis
omnes simul causas cōplecteret. Nā qui multa fieri dicūt extra necessitatē: hoc ita
defendūt i naturalibus rebo & arbitrariis. In naturalibus: quia nō omne quod sit na
turaliter necessario sit: cū natura opus impediri possit: i arbitrariis quia electio nostra
& arbitrium liberū est: illi coneta sic in stat: in naturalibus quidem si quid impeditur
necessario impediri: quia & illud impedimentū a naturali causa est: quæ tandem ad
supremā naturā: hoc est calum redigatur: Ea uero necessario agit: sed fallūt: nā
ut impedimēto qdem fuerit causa naturalis: fuit ea tam quæ & ipsa potuit & nō esse
& impediri cū agebat: quare cōtingens illud impedimentū non necessario fuit. Et si
de illo rursus impedimento nos urgas futurum. I. causam naturalē: quæ & ipsa
sicuti naturaliter: ita necessario aut impeditur: aut nō impeditur. Respondeo te
si mundum credis eternū: aut in infinitum p̄gressurum a causa contingente in con

De fato.
Augustinus.
Fatū q̄dntā /
riā accipi.
Prisus modus

Alexander

Virgilius.

Aristoteles

**Secūdus mo
dus fati.**
Alexander

**Cōstitutio se
cundi modi.**

tingentem causam: iter quas ordo fit semper accidentalis: nec unquam ad unam causam primam necessariam peruenturum: Vnde sequentibus necessitas inuehat: scum nulla fit talis intra naturales: quando nec celestis cuius operibus & materia & cōcurrentes inferiores causa facile obstant: Si uero de mundi creatione cum theologica ueritate cōsentiat: Deuenies per importunum illum regressum ad primam rerum contingentem institutionem: unde tollitur necessitas: non confirmabitur electionibus nostris multo irrationabilius inserunt necessitatem: quoniam uoluntas nihil eligat: non praedictatū a ratione nec i nostra fit manu: ita uelle iudicare: sed falsis nituntur assumptionibus: ut ab aliis aliis: & a nobis alibi declarabitur. Nam peculiare hac scilicet tractatus exigunt. Nec magnopere pertinent ad confutandos astrologos: quorum illa sententia est acceptio facti toto opere confutanda: differens a prima opinione: quod naturam ipsam celestem non solum naturalium: sed & fortuitarum ut uidimus rerum originē facit: maleque de causis inferioribus in hac parte maxime sentit: pessime de celestibus: quando licet natura caelum sit: constellationes tamen illas quas fingunt ex siderum positura: per loca: signa: domos: aliaque id genus: causae naturales non sunt: sed fictitiae: nec ex uno illo momento initiali dependet operatio celestium: nec ad ea quae propria sunt inferiorum causarum referuntur: ut iam declarauimus: & sequentia magis declarabunt. Restat quarta facti significatio theologica: sicut illa prima physica magis: sed utraque uera: ut pendentem a diuino consilio tenem ordinemque causarum notet: sub quo nihil nostri libertas pascitur: scilicet firmus & nos iter has esse: nec i hac chora facti panam ut tamen: sed agamus: siue igitur dei prauidentiā: siue puidētia: hoc est siue mentem illius omnia praecognoscentē: siue uoluntate ex suo placito oia disponente attendas: nullū fit prauidicū liberis actioibus nostris. Nam si puidentiā cur non libere facio: quod puidit deus me facturū: nam si erit quod ille puidit: utique libere faciam: quod libere me facturum ille prauidit. Sed & quia erit quod uoluit: uoluit autem me esse liberum: libere agi: quicquid agi: nisi ipse mihi meā libertate ademerit. & certe nō solum praecognouit deus uoluntates nostras: sed & praecordinauit: nec cum id Gregorius uisus Damascenusque negaret: uidentur aliter negare quā ut admoncant. Cetera quidem per uoluntatem diuinam: relectioes nostras per illam cum nostra etiam uoluntate disposita tamen ut non modo cogitationum nostrarum euentus: sed & ipsae cogitationes ipsa consilia: praeposita nec regum tantum: ut scriptum est: sed omnium corda i manu dei sunt: quod solus oia moderat: nūc i his quae nec ad uitium attinet: nec ad uirtutē idinās uoluntate quo liberū illi: si sic decreti alicuius sui exigat abolitio: nūc uirtutes i nobis: sed & nobiscū iohans & pificis iohatas: nūc a uirtutibus ad uitium motus: per uitas ad iustitiam: uel ad mouēs uirgū pedagogi p misericordia: uel cōminuēs quod i halluatus p iustitia: oia semp̄ aut bona: aut occasiones certe faciēs bono: uita de fato de puidētia & hūana: re: gubernatōe dixerimus: cum per se cognitu: uilia: tum ad conuellendam astrologicam uanitatem

Tertius mo /
dus facti toto
ope cōfutan /
dus.

Approbario
quatuor accep
tōis facti

Ex p̄cientia
dei non tolli
ntam liberta
tē neque ex pui
dentiā.

Declaratur
i nra Damaf.
& Gre. mīceni

necessaria: ut cum quid fieri contingereque uideamus: q̄ aut maius uideatur aut ordinatus: q̄ ut i casu hoiemus referatur: non uim ibi corporaliū radiog: sed diuini consilii angelicique ministerii cum humana libertate curam potestatemque intelligamus. Liquet autem ex his quæ diximus & quo pacto tum præuideri futura: tū præcauari cum sint mala possint a nobis: nam si fortuito tantum fierent res humana: nulla præsentio futurorum esse posset. Cum autem humano diuinoque consilio fiant: potest humana ratio de illis non nihil coniectare: soli uero numine afflari præuidere certissime: q̄ prophetarum prædictiones oraculaque confirmant: proximi licet longissimo proximi interuallo prophetis prudentes sunt. Vnde illud Euripidis: Qui bene coniectauerit is uates optimus esto: Sic in procurando felici rerum successu infortuniis quæ uitandis illud potissimum est: deum sibi conciliare propitium animi puritate: pijs operibus: uotisque sanctissimis post hoc ipse sibi homo consulat: sua prudentia: nam licet in plenisque rebus multum fortuna possit: plurimum imo totum in omnibus dispositio certæ diuine uoluntatis: ipsam tamē rectam uiuendi rationem magnum in his habere momentum necesse est: nisi frustra collatum hoc nobis munus a deo dicamus. Quare recte dixit ille nullum absesse numen si sit prudentia: sed nos facere fortunam deam caeloque locare. Propterea Plato in epistola ad Syracusanos: cum Homenciilius dicti meminisset: Diu mentem abstulerunt: quia homines potius adiectam ipsi mentem abstulerunt: qd̄ Euripidis ille sententiā confirmat: qui sortem animæ filiam esse dixit. Prudenter igitur uitam insitruentes ratione naturali: tum p̄a religione diuinam nobis beniuolentiam parantes: uitemus omnem superstitiosam uanitatē: alioquin quis uel futura præuidere: uel cum sint mala præcauere per astrologicas sperauerit obseruationes: audeat Esaiam sibi dicentē: Veniet sup te malū & nescies ortū eius: & iras et super te calamitas quā nō poteris expiare.

Plato

Esaias

Caput V Nec præterita nec quæ ad alios attinent posse ex aliqua constellatione præuideri.

Vod si habeant sorte de fortuitis rebus aliquid quod respondeant: Quæq̄ habere nihil possunt aut uerum aut uensimile: De his quæ geniture horam antecedunt quæso quid respondebunt: hoc est quoniam pacto putabunt efficientem causam suis effectibus esse posteriorem? Quid de his item quæ non solum priora: sed etiam aliena: ideoque suas causas non huius geniture constellatione: sed alibi possidentia: ut cum ex hora qua filius nascitur de parentum auorumq̄: & fratrum natu maiorum naturis fortunisque pronunciant.

Hæc enim & priora illa sunt constellationibus: & ab ea tidem aliena: ut quæ a præteritis iam diu proprijs constellationibus sui habeant satū ordinem & dependentiam (Si quod scilicet eē satū a celo existimemus) i eo itē qui nascitur quomō

illud efficit natalina constellationis quæ multis ille diebus ante diē natalē accepit. p̄di-
cunt. n. ex themate genitura: mias ne an femina sit qui nascitur: mancus an itreget
palester an deformande: q̄ alius huiusmodi corpus ordinatio de quo obsequia alia
erat priusquam e matris ut ait Lucilius bulga infans committeretur. hocum om-
nium prædictionem quis sibi ratione astrologi vendicant: sed nec effectu causa po-
tenter: nec prævidentur ex celo aliter quæ inde prævidentur: q̄ quo pacto effectus
ex causa præcognoscitur: Haly auenrodā à potestatiōis Ptolemae libros enarrā
quali nostram hinc solvens quaestionem ostendere uoluit quoniam pacto) ex fra-
tris fratru ex filiorum genituris parentū fata prænderentur. Nō quoniam inquit mu-
lier cōgredit uiro totiens cōcipit: sed tūc solū cū ea incidit hora cuius cōstellatio) cō-
parētum cōstellatione cōcordet: & quoniam quæ cū alio pariter cōueniunt inter se
quoq; cōuenire necesse est: si conueniūt cum parētum cōstellationibus filioy) cōm
genitura: erunt ip̄e quoq; inter se cōcordes: quare & maruo etiā sua inuicē fata sol
gnificabūt: sic ex fratris fratru) ex filii genitura parentū nature. fortunay) demoni
stratur. Ego uero hanc astrologica subtilitate nescio quid primum coarguit uel iri
deū. Nō cōcipit inquit mulier nisi qua hora syderum polino cum parentū syderi
bus cōuenit. Nō igitur ex ea hora qua nascitur: sed quā concipitur puer parentum
debet facta p̄uidet: Sed & cū alio itē celo pater alio genitrix nata sit eius qui cōci-
pitur: quomodo una poterit cōstellatio tam diuersis cōstellationib; respondere: aut
si hoc fieri posse putent aliqua syderum diuersitate: quomodo tot filiorum themā)
ta thematis patris & matris) simul respondebunt: Cum ab hisdē syderibus ab haly
dem cali regionib; peti in cōbo debeat parentū significatio. A quarto & decimo ca)
li loco fors patris & matris ab illis inuestigatur: a sole item saturno. uenere & lūa.
Hoy) dispositio in themāis geniturarum uana sere temp & multiplex p̄ uarietate
filiorum itū istam omnem uarietatem putas posse non uariare a constellationibus
genitorum: quāsi possit ab alio non dissentire. quod a se ip̄o prius dissentit: aut nō
sit futurum: ut idem pater necessario & fortunatus sit & infortunatus: quoniam
eius. s. alter filius quantum habeat locum felicibus radiis illustratum: alter uero
infelicibus obfessum. Quod ut uideret uulgas astrologorum solū dicit: non ab
omnium filiorum genituris: sed ab eius qui esset maximus natu parentum fata p̄i
uideri. Sed adimatur statim eis illud perlugium: de fratrum genituris: quas ostende
debant iceros inter se conuenire: q̄ cum genitorum constellationibus omnes pa-
riter consonarent. Sed quid oportet rem operosius consistare euidentissime his
uolant. Qua enim ratione defenditur: non concipere mulierem nisi qui tunc con-
cipitur ea sit deinde hora nasciturus cuius constellationis eius modi sit futura quæ pa-
trium eius qui nascitur sortem atque naturam astrologo possit significare. s. illis
celum & tota natura deferuit: nec potest aliquid fieri in uniuerso nisi eo fiat: mō p̄
quæ possit de eo astrologus diuinare. Præterea illud quo soluit i quo erat tota uis
uīe argumentationis: non posse effici ab hora qua infans nascitur: qd in fratribus

Haly auero.
Bella imagi-
natio

Redargutio.

Prima ratio.
Secunda.
Tertia. (10)

Respon-
si astrologo-
rum.

in parentibus dudum ante precessit. Nam eorum opinionem qui non effici hac res sed significatam ab astris dixerunt: postea coarguimus. Nunc aduersus eos disputamus qui eorum quae caelitus praediciuntur causam esse caelum opinantur: quod & Ptolemaeus & primae opinionis omnes istius artis opinati sunt.

Caput VI Futura multo post tempore a praesenti constellatione effici non posse.

Videtur non solum praesentia: sed si recte consideremus: nec quae multo post tempore sunt futura effici possunt a praesenti constellatione: quod est tamen familiarissime frequentissimumque in astrologorum praedictionibus. Vbi. n. non illud legitur apud eos: planetam orientalem in prima utraque parte praeslare quod pollicetur: occidentalem in postrema: qui horoscopum occupauerit: vel horoscopi fuerit: demum ante cito dare quae sua sunt: paulo post cum qui decimi loci iura possideat: qui occidenti vel affuerit: vel praesentis: serius qui imo caelo fuerit collocatus: atque alia hoc genus innumera: hoc denique attestantia: non fieri a constellationibus quod sunt facturae cum ipsae sunt constellationes: sed multis potius annis postquam fuerunt: huius uero mirandi exemplum in nulla uirtute uel actione naturali qualem esse caelestem committitur: apparet: ut. si tunc efficax magis existimetur cum non est quam cum est: non tenet autem caelestis influxus in corpore inftar medicinae. Sed respondebunt fortasse etiam si praeterit ille syderis potius durare tamen uirtutem: idem nobis insulam quae suo tempore per naturam agentis materiamque habilitate suos tandem effectus in luce sit eductura.

Ego uero quod attinet ad naturam agentis obitio illas quod prius obitio: uariari quidem per agentium conditionem uariamque uirtute effectus quoque naturam & conditionem: Sed hoc est omnino ab eadem causa pariter committitur ut quod sunt effecturae: tunc magis efficiantur quando sunt quam cum multo iam tempore desierunt: Quod spectat ad materiam si forte dicant non statim fieri regem & philosophum eum qui nascitur: hoc caelo id praesentente: quia aetas repugnat: poterit uideri non absurde esse quod dicitur: sed cum aetas eorum munera capax est quae natalitiae stellae pollicebatur: cur tamen non sit: cuius & caelestis sufficiens iam praesentit: & materia habilis idoneaque praesentis est. Sed aut cessare aiunt effectum tot annis quot signorum partibus a tali loco planeta distabat: aut quia talem in themate caeli locum obtinuit: nisi sero praeslare sua beneficia suis non posse hoc rationem potius naturam pro electione arbitrioque sua munera quo uoluerit tempore dispensant: ut naturalis causa: nec est: nec esse potest. Praeterea si ex se quid daret statim caelum quod promittit: sed materiae dispositio est in mora non erit astrologi eventus tempore praesentis cognoscere qui caelum considerat: sed eius potius qui materiam statum conditionemque cognoscit: ut quid futuri sit ab astrologo audiat. Quando futurum a astrologo tempore desinonstret. Quod item respondebat seruari uim a caelo deriuatum praesentente constellatione scire ab eis uelim: ubi non conseruatur: utique aut in materia: aut in causa inferioribus & secundariis: quorum siue utrumque siue alteris eis placet: scit nec in astru fluxus refluxusque materiae: nec in tam uaria atque mutabili particularium causarum multitudine: uirtutem caelestem posse eandem & stabilem tam diuturno tempore permanere.

Responso

Consultatio

Caput VII De auspiciationibus quas electiones dicunt, q̄ uana & impossibilibus sit astrologorum sententia.

Ibet itē ab eis sciscitari de ea parte qua maxime utilis uita putatur a stroligiar: quae est de auspiciationibus, uulgo electiones uocant: hoc est quomā pacto a calo fieri itelligāt: ut qd̄ hac quidem hora agredimur faciendū facti: ceter: quod uero alia infelicitate fiat a nobis. Nā ut facile oīa haec dicūt: & habet in prima fronte sp̄m̄ p̄babilitatis: ita cū diligentius examinātur uana, impossibilitaq; deprehēdūt: Si q̄s inquit iter sub tali cali cōstellatōe capeat, cōmodā habebit p̄grinationē: a rege benigne excipiet: irem suā familiārē adaugebit, Cōtra si alia hora equū ascendat: aut descēdat in nauē: difficilia itinera: piculōsam nauigationem expietur. Nec efficiet tandē cuius rei gr̄a iter nauigationē uel suscipit. Haec omnia fateor me nō perspicere quomā pacto hanc a calo doceant ipsi me h̄ possunt. Esto iuppiter de nona cali regione radios suos in terrā iaculetur: felices dicent cōstellationē p̄ itinere capelesse. Quare ego ex eis defluxus iste afflatuq; fortunatus: hōes ne i p̄los afflet atq; afficiat iter atreptatos: an ipsam potius iter agentū hominū operationē: hoc est uel equi ascensum uel e domo egressionē uel huius aliquid eorum quae sunt necessario itineris incohaementa. Si primū respondeat afflabitur illi: etiam si tūc primū iter nō accipiat sydens beneficio: quotiens arripēdi itineris illis fuerit p̄positum: plerim cū ex eorum sententia non p̄stet cōstellatio qd̄ pollicetur tunc maxime quādo est: sed longo etiā post saepe temporis interuallo. Si secundum multa certe delirare cogentur ut positionem tueantur: dū nobis exponunt quo pacto iouia ille equi ascensio: & mollē pedibus uiam subleuat. & latrōes abigat ex itinere & nubibus pulsus placatum efficiat diffuso lumine caelum. Nec parū item illis negotiis in retinendo illo defluxu: dum multosq; sorte dierum iter plane cōficiatur: cum non parua iure suspicio habenda sit neque in illo equum ascendente uirtus calo descendit: reciproca ratione cum de equo ille descēdent: illa in calū rursus ascendat: & nouo ille uiator ioue semper indigeat, cum erit ei equus inalsēdus. Nam somnare uim aliquā primordialē rursū cōsistentē: nullibi radicatum: quae totum tibi iter molliter beateq; cōficiat: hominum est infomnis etiam delirantiū: qui quod loquuntur nihil perpendentes: funem dant & sine mente sonum.

Videamus rursus eosdem ne scrupulos incidant in his rebus quae sunt opera potius nostra q̄ operationes. Sententia est Ptolemaei in urbis cōstitutione mars cali mediū obnoauerit: principes eius ciuitatis gladio plerumq; perituros. Exponat nobis Ptolemæus ubinam languinolēta: ista martis radiatio recipiatur: quae tot deinceps principes. Sit successu temporum gladio necatura? Si suscipi eā uelit in principe qui tunc urbē adificat: rogabo quo pacto iacti illi desolatiq; i terrā rursu principes lapides: urbis. s. fundamenta. caelestes radios aliorum uergentes i principē istū flectant atq; deriuent. Quo pacto in eius posteros regniq; successores hereditario q̄ iure deueniat: noxia illa uirtus: cuius & susceptaculū petiit: & origo praeerit.

Ptolemæus.

Liber

Sane quid possit siue rubore interrogantibus ita nobis respondere, equidem nō p̄cipio. Dicit igitur forte non in principe ipso urbis institutore: sed in ipsa potius urbe: in ipsis primis lapidibus super quos erigenda est: pestilentia illā recipi: martis pesti-fero quasi quodam afflatu: omnes eius urbis principes afflaturā. Bellum utiq; iuenum moysæ etia testimonio confirmandū: qui leprosa nobis domus expiationem prophetica olim inspiratē monstrauit. Sed uereor ne cōgesta delu per humus, pri-mulq; lapidibus inculcata, exhalare mephitim illam martiā nō prohibeat: aut si oīno exhalet: nō egenes potius & pauperes pestilentia magis opportunos inuadat, q̄ pri-cipem ipm ciuitatis. Qui si in suburbana aliqua uilla forte habitauerit, credo gl'a-dio non perbit, plerūq; si plumbo passuum milibus ea distat ab urbe, q̄ ut martius ille tepor, talce ruderibus interrimis, interim undiq; suffocatus: inceget illic possit: efficaciq; peruenire. Sed hæc philosophis pendebatur gloria Platonis acade-mie & Aristotelis: qui in suis de republica libris: ubi de condenda regendaq; scilicet urbe, ac ciuitate tā multa perceperūt: de tam utili tam obseruandaque cautione nihil nobis scriptum reliquerūt: Quæ omnia si nō per iocum scitio pensitemus: ui-debimus iute Haly interceptem Ptolemæi q̄q; sūmum astrologum, partē tamē hanc astrologia quæ est de electionibus frivola inefficacēque existimasse.

Caput VIII Astrologos mentem nostrā calo subūcere quāq; ut sunt a stui-
id dissimulare conentur.

Actenus demonstratum est nullā ex corpali rebo & tēporariis quarū ma-
h xime ius habere calū putatur dependere a calo quo, s. modo astrologi opi-
nātur. Nam neque ea quæ sunt sortita: nec quæ ad alios attinēt: nec quæ
aut p̄sentia sunt, aut futura lōgo post tēpore: tum eos maximā partē quæ ut fiant
felicitate a certis horarū obseruatōbo auspicātur. Quæ si non ita efficit calū: iute ca-
lo p̄uideantur: quāto illa minus quæ sunt incorporea: de quibo tamē p̄nunciare
astrologica supstitio nihil erubescit. Continētur enim hoc genere morum ingenio:
rūque diuersitates: & quæcūque animi nostri opera & p̄prietates: cōueniunt quæ
ad demones: ad mentes superiores: ad deū: ad efficacā supplicationum: ad archa-
na cōscientia: ad statum futuræ uitæ: & que hoc genus alia pertinent. De quibus
omnibo malle dogmata p̄dicendi nugiuendū hoc hominū genus arrogantiſſima te-
meritate diuulgar. Et quidem a morbo exordirer quos alios atque alios esse in ho-
minibo putant: p̄ uarietate natalis cōstellationis. Sed solent cum hic urgētur dissi-
mulare quod sentiūt: & de arbitriū libertate multa funditātes: cauēdū p̄cipe, ne co-
gi putemus a stellis nostrā libertatē: a quibo solū p̄prietatem inuitamentūque ali-
quod habeamus: quod uel sequi uel declinare nostræ sit electionis. Detegam igit
primū fraudem huius defensionis, plurima afferens dogmata ipsorum ex quibo
patet mentem ipsam eos calo subūcere, eniam ubi a corpore non dependet. Postea
nec morum ingenioque diuersitatē eo etiā quo dicūt, modo in caelestes causas re-
ferti posse declarabimus. Ergo si non aliter putant humani animi differēntias esse
de syderum habitu & positōne: q̄ ut affecto aliter atque aliter corpore: animi etiā

Haly

Astucia astro-
logorum.Astrologos
mentē nrām
calo subūcerē

opatio nō nihil imutet: quomodo ex parte i nona celi regiōe feliciter cōstituto tā
 tum p̄senti nobis posse cotendunt. ut ab oblesus corporibus sola p̄sentia demones ex
 pellamus: Quod nō animi solū est ad corpus inclināns: sed sic uiuentis i corpore
 tū deo plenus: & mentes habitās penetrat: i corpore uiuere se nō sentiat. Quō itē Secunda.
 ex parte solis. de archanis cōficienti eius qui nascitur erga deos & hōies. iudicari
 ros se p̄sumūt: q̄bo in manu animi & nōtra magis libertate: nihil positum est:
 nec ita ut angelica pateant cognitioni: nec potestati subiciantur. Denique si societas Tertia
 corporis celo a sam sociat quomodo de statu eius cū extra corpus est posita: de cale
 stī cōstellatione p̄nunciāt: Vulgātū enī apud illos duos esse planetas auctores for
 tuitatis. uenerē: & iouē: sed diuersis officiis: ut uenus p̄sentis uitaē felicitatē largia
 tur: iuppiter futurae: Maternus postq̄ multa ex his cōmemorauit quae a latuino p̄
 flantur i leone cōstituto: tum ita subiūgit: sed cum hac omnia fuerint affectū lon
 geui moieturi: & aīa eorum ad celū diu applicata transibit. Saturnus. n. in leone
 positus a ias eoy qui sic se habuerit i terra: inumeris angustiis liberatas ad celū: &
 ad oniguis suae primordia reuocat. Hac ille. Vnde nō solū id intelligi uolo q̄ ad im
 pietatis usq; suspensionē a strológica ista suspitio se diffundat: sed quāra scriptoribus
 huius artis fides ad haberi pōt: quā nisi ex pra usq; cōprobata litteris mādauerit:
 Quos p̄culdubio scimus cū scribebāt. experimentū nō habuisse uitaē futurae. Nam
 si a suis cōfectantes uitaē sanētis hac forte intellexerunt. potius quae ad illos q̄ quae
 ad supos mitteret cōstellatio poterāt intelligere. Quāq; n. putant se certa hora sup
 plicites a deo ipetrare posse quod uolūt: non tamē facile credā. nisi dogma muta
 uerint: a temā se ab eo felicitatem impetraturos. Et certe putāt illi quod diximus
 Scribit. n. fabulosissimus ille Albumasar: qui luna ioui cōiuncta cū capite draco
 nis deo supplicauit impetratū a deo quocid petierit. Et erūt adhuc philosophi: Quarta.
 erunt theologi q̄bo hac placent: putentq; se: & quos sequitur a strologos: satis ad
 huc itelligere quid sit deus: quid sit oratio: quae mihi in sanra hoc loci nō tam est cō
 futanda q̄ ex ecranda: cū ex his quae de oratione aduersus ipios alibi dīputauimus
 satis sit cōsoluta. At Petrus apponens cuius ego scripta quociens lego: toties illud Albumasar.
 Heradīn uenit in mentē πονηρα φνα γοορ ου φερα Ipse inq; scribit. illa se hora
 de qua dicebamus a deo sciam petuisse: & post eā diem i ea magnope p̄mouisse.
 Mihi quantū nouus hic Solomon i ea promouerit mentī nō uacat. Credo certe q̄
 quid pomuit nō plus eo esse quod humanis passio cōlici possit. Sed ut unq; sese
 tes habeat. cōsulerem Petro isti: ut totū q̄ p̄ profecit. suae potius iduistris ingenioq;
 a ceptū referret: q̄ iouit illi suae supplicationi: sed ne pertinaciter illud defendat. co
 ganur bona iudicia negare: eum potius quicq; in bonis litteris profecisse: q̄ ut tam
 uanae superstitionis aliquando assentiret. Cōsulerem item in commune a strolog
 is omnibus: ut postquā illis iuppiter ita fauens est: tantum sibi una felicitas horae
 supplicatione diuinarum opumque comparent: ut nostris post hac pecuniis ni
 hil indigentes desinerent aliquando mentes imperitorum tot quotidie mendacis
 emungenda pecuniae gratia iustificare.

Caput IX Mores hominū a celo non fieri.

Ideamus de moribus: an recta rōne possit defendi: esse horū quoq; aliquo modo cām in celo. Forte, n. si nec uim pati cali partē animi rōnalem, nec cogi nostrā libertatē existimemus. Nihil erit præterea tur aut philosophia

Optio quorundam
Confusatio.

aut pietas neget: uaria hōium studia: multiplices ingeniorum proprietates: a diuersis stellis afflatis puenire. Cū ad etiā faciat habitus corporis: sūlia animi dignitate & libertate electionis. Vex. fallitur longe qui ita putat. Nā ipsam & solam partem sensuale ita affici a soletur ad flagitiū aliquod habeat ppenſionem: & rōni cōtra: nū: & pietati magnopere est aduersū. Quæcūq; enī a causis naturalibus sunt: his plectim quæ sibi a cōditore natura pscriptas leges seruat immutabiliter itā in auctorem naturæ sic institutis: q̄ in naturā ipsam sunt referenda: quacūque uel uirtute uel ppenitate sydera p̄dita sunt: q; philosophos: & theologorum cōsensu indicit illis naturæ principū deus. Deū optimū & sapientissimū uix negāt insipientes: quæ uero hæc: aut bonitas aut sapiētia potentissima celi manu hōiem: quāq; libes: infirmū tamē: flectere ad eā partem: ad quā minime eum uelis dedinare. Tum optimos seruos malos: facere auctores & ministros: aut cū ipsi regis iussa nunq; transgrediantur: ipsi tamen maxime sint: q; alios ad transgressionē inuident & ipellant.

Secūda tō

Tertia.

Postremo qui hic ordo naturæ: qui cōsensu: quæ sapiens institutio: ut quæ ratio naturæ fieri nollet: ab his tamen ut fiant sedulo procuratur: quæ sunt partes naturæ: magnæ: potentes: optime: p̄cipales. Præterea nō facit qui peccat aliquid: imo deficit: quate q; mutat ad peccandū ad deliciendū inuitat: quod nō cōuenit causis supioribus efficiētib; semper deficientib; uero nunq;. Absurdissimum igitur dogma astrologos: putantium habere nos ab hac quidem sydere: positione inclinatione: ab aliis: ab aliis ad incestus: ad fraudes: ad homicidia: cum tota natura p̄sertim superior diuinæ menti proxime unctæ: naturalis & diuinæ legis obseruatio ni. possit forte fauere: obesse & aduersari nullo modo possit. Compeſcūt igitur os p̄sanum: nec uenerem dicūt marti copulatam ad adulteria nos uocare: aut eisdē in signis manibus collocatos ad masculorum nepharios concubitus excitare: martē celi nonā partem occupantem facere irreligiosos: atque alias omnino cōstellatos ad alia nos irritare flagitia. Imputent sibi nō celo sua delicta: nec seculentæ materis: & iniqui animi sordes: a purissimis putent naturæ fontibus emanare. Verum solui ne forte ista obiectio poterit: si (quod quidā putant) dixemus: esse omnium syderum uites bonas & salutares: Sed cum in nobis suscipiūtur materia uino degenerare: & qui benefici erant afflatus euadere interdum noxios atque maleficos.

Solutio quorundam.

Sic a Marte quidē præstari animi fortitudinem & herculeam efficaciam. Sed aut uicio corporis in quo nimium rubra bilis exafluat: aut culpa animi abutentis munere celesti: flecti quandoque impetus illos ad crudelitatem & iniustitiam: Sicut saturno altitudinem mentis: profunditatē cōsiliis: inuestigationē rerum obstrusarum: amorem contemplationis infundi. Eadem tamen omnia quia torpidum inueniunt susceptaculū: uel arbitriū culpa eius in quo recipitur dolosum lacere ani

Ptolemæus .

magnas quas uocant cōiunctiones planetarū superiorum. Saturni p̄sertim atque iouis: & hanc quidem sentiam sequitur arabes & latini uestigis arabum insidentes. Illi accessisse uidetur Ptolemæus. qui (ut postea de arabibus) de magnis illis cōiunctionibus nullam unq̄ habuit mentionem: Sed libro secūdo apotelesmatō eos ait ex aethiopicis qui ad orientē uergūt & mercuri colere uenerē & saturnum: quoniam trigono sublimē aridæ qualitate: hoc est uirgini: tauro: & capricorno: quibus ipse putat saturnū ueneremq; dominari. Rursus qui inter meridiem habitāt & occiduum: uenerem atque martem habere pro numinibus: quoniam humida triplicitati subiciantur: cui cum Marte mercurium & uenerē præficit. Vtraq; uero sentia: ipsa ut dicebamus: euidenti rei euentisq; refellitur. Nā si uirtute magnæ alicuius conuenit: etionis religio alicui nascitur: abolet ea uirtute aboleri quoq; illa religio debet.

Nulla autē lydey est cōiunctio cuius uirtus durare per tot annos singulari: etis ab astrologis: quot annis & cultus idolorum: & mosaica religio: & christiana etiā pducarunt: Circiter quinq; annos milia in idolorum cultura mundus caligauit. Quæ nam quæso cōiunctio: qui maxima anni lyderis alicuius: tot libi annorum spacia uendicant: Mosaice legis ritus & obseruantia: apud hæbreos etiam hodie uigent: & iam ter mille annis aut eo plus uiguerunt. Quæ ista tam fortis: tam diuturna est cōstellatio: quæ extincto imperio religionē extingui tamen non permittit. Dabit causas horum theologus & ueras: & suo dogmati conlonas: de celo dare astrologus nullas potest: unde si ista deriuarentur uarietas religionū uariari illas quoties atque simulari sapius uideremus. Quod & astrologi ipsi putantes ex p̄cipuis suæ scientiæ id colligentes p̄sinerunt terminos unicusq; religioni quos ille transgressus ipsa rei euidentiã aliunde se dependere q̄ a lyderibus demonstrarunt. Iam illam Ptolemæi opinionem quæ perinde atque uanis locis & gentibus uaria lydera dominatur: ita uarios etiam ritus religionum in illis locis existimat: longe magis ab ipsa experientia confutatur. Cum & illis pronunciis quæ inter orientem iacent & meridiem: præsent eadem lydera quæ olim illis p̄sistebant. Nec tamen ut olim ibi uenus saturnusq; coluntur. Cur enim hæc illis numina dominabatur: utiq; ut ipse scribit Ptol. qm̄ terrena triplicitas quæ cōstat ex tauro: uirgine & capricorno: regiō ibi illis p̄sistit: illi uero triplicitati uenus & saturnus. Ita enim ipse existimauit. At partitio hæc mūda & regionū: sub aliis atque aliis triplicitatibus distributa: p̄petua est nō tēporaria. quare eadem erit semp̄ quæ aliquādo fuit. Cur nō igitur o Ptolemæe: eadem etiā in eisdē locis hodieq; religio durat: Deniq; totā istā disputatōne ita concludamus Ptolemæi ip̄m interrogantes: si a uaria lydey p̄sidentia apud alias gentes olim alia lydera colebantur: cuiusnam lyderis ut ac potestare efficitur: ut nulla lydera hodie aliqua fere totius mundi regione colantur.

Caput XI Corporis dispositio nō efficit a celo :

q̄ Vt omnia si sint satis cōfirmata: restabit sola corporis dispositio de qua pronunciare possit astrologus si de his talis tantum potest: quæ efficiuntur a celo: Sed nec istam efficere potest natalitia cōstellatio: cum & corporis

habitum & figuram quam secum gerit ex alio prius habeat puer q̄ alium egredia-
tur. Quare erit hæc quoq; illis ænumeranda de quibus octavo capite dicebamus nõ
posse prædici per naturam qua utuntur: quia ista præcedunt naturam qua-
re ponit per conceptionem uel feminis dispositionem. At semen tunc non sit. ergo
erit constellatio qua semen factum est potius spectanda: sed hoc postea: si igitur p̄
uidens corporis dispositio prænuntiarique poterit. Ex hora conceptus poterit utq;
magis q̄ ex hora natiuitatis ex qua nullo modo potest: sed an ex illa etiam possit se-
quentibus libris examinabitur. Nunc illud demonstratur. errare astrologos. qui bre-
uiore corpore: an proceri: obeso: an macilento: litmo: an imbecillo: manco: an inte-
gro: legitimo: an monstroso: in alcatu is qui nascitur: ex genitura: hora: pronoscit.
Hæc eni ille omnes cõditiones longe prius adipiscitur: q̄ formatus iam & absolutus
ex matris utero in publicũ emitatur. Quare sicuti non sunt ab ea constellatione
quã dudum. s. præcesserunt: ita nec prædici ex eius obseruatõe a mathematico pos-
sunt: De conceptus tempore postea disputa uimus. nunc illud scire lectorem uolu-
mus: putasse timos astrologos. quæ ad corporis attinet temperaturã a primis cau-
sis & calo inferioribus a deo dependere: ut quemadmodum scribit Haly ueniã da-
ri sibi postulauerint: si in prædicenda corporis dispoñe euidens est a ueritate. Nos igitur
totam de cali efficiencia disputationem ita colligimus si calum causa est uni,
uersalis: non esse ab eo rerum particularium uarietatem & distinctiõem: & si i eo
quoque particularium proprietatum effectrices uirtutes esse concedamus: non ta-
men huiusmodi quales de calo astrologi uanicantur: cum neque fortuita in cau-
sas naturales: Nec quæ sunt mala in optimos auctores: nec quæ a ratione cõsilioq;
proficiscuntur. in principia naturali necessitate efficiencia: nec i corpora incorporea
radio. nec quæ iam præterita: aut longe post tempore sunt futura in præsentem cõ-
stellatione: nec quæ ad alios attinent: in nostram genituram referri nulla rõne pos-
se uideantur. Tum esse per absurdum & ab omni philosophia maxime alienum
quorum proprias uideres. & manifestas & sufficientes a pud nos in uiribus corpo-
rum inferiorum in animorum diuersitate in affectu. consilio. occasione. consuetu-
dine: in concursu tam uario confluentium undique rerum atque causarum: eorum
tamen originem querere in sydenibus: quæ neque sitibi: neque ut esse possit: aut
rerum quæ sunt: aut cali efficiencia natura conditione patiatur: factum: ut om-
nes philosophi quorum studium in perferutandis rerum causis laborque uersatur
cum a medicina. aut mathematicis: ab omni arte atque sciẽtia rerum ueras causas
mutuetur. Astrologicis tamen causis nullq; utantur. Quod ut Phauorinum: Car-
neadem: Possidonium: Timeum: Pythagoram prætermittam: a ipso Aristot. a Pla-
tone: a Plotinorab Aueroerab Auicenna: a bonis utriusque familie sectatoribus
factum: inter initia operis dedarauimus.

Haly

Epilogus

Phauo. Car.
Possid. Tim.
Pyt. Aristot.
Plato. Ploti.
Auer. Auic.

Caput XII Nõ posse calũ eius rei signum esse: cuius causa non sit:

u Eum dicit aliquis forte. etiam si concedatur non fieri a sydenibus istas ua-

rietates euentaque rerum humanarum: non tamen statim id colligi: ut prævideri, ista de celo prædicque non possint. Quandoquidem quæ hæcæ minime faciunt: possunt tamen significare atque portendere. Sunt enim qui ita sint opinati: non fieri. i. potestate celestium res inferiores potest in te cõmunis efficientiæ: Sed cum a proximis causis propriisque dependant indicari tamen a celo priusq̃ fiant

Confutatio. Atque ita per planetarum transitum: statim: recessum: futura cognosci: ut autem seu p̃ter uolando seu stando futura penitus uel uoce significant nec scientes. At uero nec ipsa hoc unq̃ insignes astrologi crediderunt: nec ut credamus ratio ulla conseruit. Quod enim natura non hominum instituto signum est alicuius rei: & corpus est: aut causa est rei quam significat: aut effectus: aut tam signum q̃ id quod signatur: ab eadem causa proueniunt. Quod si quis potat addendum: quasi diuersi ab his quæ diximus: ut sit causa necessario inseparabiliterque connexum: eis plurimũ longeque fallitur: quoniam ista cõnexio: & cõcomitancia fieri alia ratione non potest: q̃ uel causa ad pariat prius ex se q̃ efficiat aliud: aut qd̃ tam causam excitat ad agendum hoc quoque sulcitet simul: quod sicut utrunq; ad cõmunem causam referri concedimus. Age igitur uideamus quod natura magis ex his celo cõueniat si celo futura significantur: Celorum utique motus & dispositiones effectus non sunt rerum inferiorum: causas esse negant. Restat ut celi habitus & dispositio: & quod per eam creditur indicari ab eadem causa dicantur prouenire: quemadmodũ iris portendit interdum serenitatem: non quia faciat serenitatem: sed quoniam in idis causa: causa etiam ẽ serenitatis. At corporea causa nulla reputabitur quæ sit celo superior: p̃ptereaque celi infernotumque simul dispositiones efficiat. An reliqua erit causa incorporealis: Forte enim dici posse uidebitur: fieri euenta res: humanæ ab ipsis diuinis mentibus celestia corpora reuoluentibus: & dum sũt ipso celi quod mouent habitu: quod & positione mouent quasi nutibus certis nobis indicari. Verum qui hæc dixerit sane proxima fabulis poetarum: incõmodum illud quomodo uitabit: fieri ea a diuinis mentibus quæ homines ipsi sine flagitii culpa non faciunt ut hunc ad homicidia: illum ad adulteria: alium ad furta urgeant & impellant.

Mitto q̃ omnis philosphia abominetur fieri res corporales ab incorporeis causis: corporea causa media nõ intercedente. Præterea cur nam alia atque alia hora nascentes: diuerso fato nascuntur: si non celi positio quæ uariat in horas: sed celi auctor immobilis sui par semper: suiq; similis: sicut auctor & causa existimatur? Postremo ut Thomas argumentatur: Cum eiusdem causæ effectus: sese inuicem indicat ab eodem principio: eodem etiam modo proueniunt: celi uero motus & inferiorũ copotum: rerumq; dispositio: non eodem modo est a causis superioribus: sed illæ imutabili ordine: & necessario: hæc ordine uariabilis: & quæ utraq; in partem eadat contingenter: pro natura. i. rerum quæ mouentur: quæ gubernantur: quam diuina principia non mutant: sed conseruant alioquin naturam non cohererent: sed destruerent. Non potest igitur: celum significare inferiora: nisi quatenus causa effectũ

Diuinis mē:
tes nõ ẽ cas
inferiorũ euen:
tũ ab ip̃s ca:
li efficiẽtia
Prima ratio
Secũda rō.
Tercia
Quarta
Thomas

indicat suum:quare qui causam quidem non esse uigēti ratione latentur: signum ta-
 men esse contendunt: hi uocem suam ignorant: Quod & Thomas aquinas grauil
 limo uir iudicio: Quisque nihil seletat temere assereuere in theologia summa asse-
 uerate pronunciat. Posset hoc dici de cometis: de traiectionibus: & de aliis hoc
 genus: que sunt in sublimi: ut excitata a stellis alicuius rei effectricibus: quod il-
 lorum causa factura est: non faciunt: sed significant: De stellis ipsi dici nullo modo
 potest: causa illis: ut dicebamus: nulla corpora causa superior inueniatur. Sed &
 qui ita opinantur lati necessitatem: uel nolentes inducunt: quoniam si sint cause
 sydera inferiorum potest non effici quod illorum influxu fieri procuratur: uel ob-
 stante materia: uel causa particulari communem influxum alio deducente. Si ue-
 ro sint signa: cum ex natura ad significandum fuerint instituta: q̄ eorum uera natu-
 ra: tam erit eorum significatio uera. Alioquin cur instituta a deo ad significandū?
 cuius opera perfecta si fallunt: si mentiuntur? Quod si non mentiuntur: erit neces-
 sario quod futurum ab illis significatur. Denique si inter causas numerantur: non
 repugnat eorum conditioni in eo ordine esse causarum que impediri: mutari: supe-
 rari possint. Quæ si signa existimentur: inter mendacia haberi non possunt: ne aut
 fallax fuerit: aut ignorans: qui in caelesti uoluntate: futurorum notas: ut dicunt: lie-
 tera sique describit. Postremo si non indicat celum faciendo: sed quod non facit
 indicat: tamen restat ut quod alie faciunt cause: indicetur ab eo. Aut igitur quod
 omnes faciunt: aut quod uel aliqua tantum: si quod aliqua tantum: cur quæ ho-
 rum opera indicat: illarum non indicat: si quidem pariter omnes: nulla erunt reli-
 quæ cause per quas quod demonstrabatur: quo minus eueniat possit impediri.
 Necessario igitur fiet quod portendeatur. Hoc autem si dixerimus non modo ue-
 ritati: ut alibi demonstrauiamus: sed ipsis etiam astrologis aduersabimur: cum &
 ægyptii: & Ptolemæus: & celeberrimus quisque astrologorum: lati necessitatem
 semper pernegauerit: quod in tractatu præcipue de quæstionibus sentire se deda-
 rant: Cum non omnem quæstionem dicant esse legitimam: sed quæ ab impetu
 animi cælitus motu proficiatur: quales cum multas minime esse concedant: quæ
 a ratione. s. nostra consilioque nascantur: aperte lati necessitatem non admittere se
 dedarant: sed & ea introducta omnis astrologiæ utilitas perit in eo præcipue collo-
 cata: ut præuisa mala cauere: bona confirmare: augereque possimus. Postremo si
 sint sydera signa non cause inferiorum: pars ea astrologiæ: quæ uulgo dicitur de ele-
 ctionibus: extra contouersiam tollitur: cum in illa fauor caelestis ad efficiendū: nō
 signorum iudicia ad curiositatem inuestigentur.

Caput XIII. Siue signa sint: sydera: siue cause: partem tamē astrologiæ quæ
 est de interrogationibus nullam esse.

Trāis uero opinionem astrologi magis probauerint: hoc ē siue sidera cās
 inferiori: siue signa tantū nō cās esse uoluerint: necessario pars ea quæ de
 quæstionibus: quæq; maxime utuntur: funditus auferretur. Est enim istius

Thomas

Secūda ratio
capitalis

Tertia.

Quarta.

Astrologos
negasse lati
necessitatem

Quinta

Fundamentū
quoniam astrol.

partis hoc fundamentum moueri a nos a celesti cōstellatione saltem ex parte imaginariā: cūque animus illinc ad desiderium sciendū rei alicuius instigatur: tū si astrologum cōsulat: ex ea quae hora cōsultationis caeli configuratio: potēdi de re illa: quod scilicet scire desiderabat. Quare posse astrologum de rebus omnibus de quibus quaestio fiat: interrogantibus uera respondere. Quaramus igitur nos ab eis qui omnem quaestionē possunt dissoluere: ligna ne tantū inferiorum sidera: sint an sint etiā causae significantes: faciendo: si sint signa solūmodo: nō est igitur a sideribus impetus nostri desiderii: sed quēadmodum alia: qui ex ea sunt opinione: prius aiunt fieri causas: licet indicetur ab astris: sic motus quoque desiderii non celestis cōstellationē: sed uim ipsam imaginariā: nostram electionem: uim animi appetentem: & quae de seorsensentium animumque lacessunt: pro origine causae fortiter: si causas esse fortiter significantes: ex illis inferiora: licet ex causa effectus demonstrantur: quoniam pacto defendent caeli cōstellationē quae hora cōsultationis apparet: causam earum esse rerum de quibus astrologus respondet interrogati. Quae cum praedicta sint facta: aut quoniam nunquā fieri: causam habere nullam oportet. Sane mars erit in occidente qui responderi ab illis uera non permittet.

Cauillus p q̄
factus.

Vnde pars
hac nata a/
astrologia:

Quod si impetrare possint ab eo: ut uel audire eis liceat uera. Respondebo ego etiā non querentibus: de illis quaestionibus oppido per quae uera. Vidum luit astrologis partem gloriae sibi: & qui magis urgebat quaestus comparantū de tempore tantū generatur: uel anni cōuersione sua cuique lata pronunciant. Nam pro his quidem intelligendis: aut semel tota uita: aut singulis tantū annis adire eos luit necesse.

Cum tamen multa quotidie curiositas nostra scire desideraret: de quibus illi nihil poterant respondere. Vnde & anti apud idiotas multum auctoritatis: & professoribus multum pecuniae detrahebatur. Hinc sibi: aut aliis saltem persuaserūt posse se quicquid quaeretur: ex hora quaestiois aperte prauidere: modo qui interrogaret naturali impetu motus: non propria electione esset ad interrogandum: sic. scilicet ab omni fallacia infamia pulchre uendicantes. Nam si quod respondebant re ipsa resellebatur: non parum uerus astrologus: sed parum efficax quaestio uisile dicebatur: si euentis responsa respondebant: quid iam obstaret: cur nō oracula in terris haberentur. His artibus & fallaciis nugandum hoc hominum genus ludificat: impetitos: cum nihil possit a ratione dissolutionem magis uel dici uel cogitari: quā quod de ista interrogandi fallacia excogitarunt. Nam ut illis concedam esse a caelo desiderium illud meum sciendū de absente: gratia exempli: quoniam pacto se habeat: quae tandem ista cōsecutio ut statim illud etiam sit uerum futurum: qua hora desiderium hoc meum astrologo explicauero huiusmodi esse caeli constitutionem: quae mihi statim absentis ostendat. Vnde hac competentia aut sceleratio & nostri desiderii: & rei quam scire desideramus. Quod si forte respondeant uim eandem celestem quae rem illam procul efficiat a nobis uellicare simul animum nostrum

Responso

Confutatio,

quasque admonere rei quae fiat. Primo illud sequeretur tunc solum ista inceslere

solū ista incessere nos desideria cum res ipsa fuerit . Et tamen de his quæ aut pridē facta : aut longo siens post tempore : aut quæ etiā nunq̄ siens : efficaces fieri putant posse interrogatōes . Præterea id si dicamus nō erit spectanda celi constitutio qua hora astrologum interrogamus : sed quo primū momento interrogadi cupiditas nos inuadit . Si quidem eadem similitudine conitellano est : quæ & parit euentum : & desiderū agnoscendi illius suscitatur in nobis . Quod unque si rationabiliter insaniedū : longe rationabilius diceretur : q̄ quod dicunt astrologi obseruandū . i . tempus scisci rationis : nō quo nos primū sciscitandi cura sollicitauit . Tum quoniā ut dicebamus si qua inter hæc esse potest cognatio : siquis consensus : nō aliter esse potest : q̄ & rei quæ facta est : & desiderū nos in quæ quoquomodo ad eandē aut simlē cōstellationem referri posse uideantur : Tum q̄ hora qua astrologum ip̄i consulimus uariari potest mille de causis q̄bō fiat ut feruus aut citius a astrologū cōueniamus : ut si eius domus : remouet sit a nobis : si euentem in uia quis remouetur : atque alia hoc genus temere intercurrentia : quæ horā questionis præterea : celi cōfigurationem de qua ē responsurus aliam atque aliam faciunt . Sed hæc nihil curant astrologi : quibus tā diu famulus re est : ea temper & dicere & sentire : quæ nullam habeant proprius rationem & firmitatem .

Caput XIII Diuina miracula a celo nec fieri nec significari . sed miracula miraculis : sicut naturalia naturalibus indicari .

Erū utinā hæctenus insanerent : & nō diuina etiam miracula . quæq̄ totius u nature facultatē excedunt naturalibus tamē corpōsu perioꝝ radius : fieri existimaret . In hoc enī eos errore uertari supra monstrauimus : declarātes diuinam ab eis religionē referri ad siderum potestatem : & quæ olim deus p̄ Moysen populo hebreoꝝ : & quā postea x̄ps per apostolos mūdo perculgauit . Sic & illam sub Noe totius orbis eluisionem : & quæ alia hoc genus diuina miracula . sacra prodit historia . suis etiā cōstellationibus accipierūt : si qua re p̄caldubio insanire magis uidetur : q̄ qui hæc potius fuisse aliquādo nō concedūt : q̄ & fuisse credit . quæ alia narratur : & a naturalibus tamen causis effecta : cū nulla cogitari maior possit in : sania q̄ ut factum aliquid supra naturam : nature uinibus putes . Esse aut diuinam legē ex his quæ nature uires excedūt : aduersus impios disputādo probauimus . De cathedris uniuersali facile pōt idē demonstrari : cū nature nihil magis repugnet : q̄ ut suū ipsa excidium moliatur . Quare eam sibi iniuriā nunq̄ inferet : de qua ipsa le tua asserere potestatem non possit . Quod si non potuit fieri cunctis naturalibus : ut cū aquæ montium omnium cacumina : quindecim cubitis superarent : Noe cum sua familia : cūque omni genere animalū . intra unā archam duodecim menses inclusus nau fragiū aliud euaderet . nō fuit etiā nature p̄positū ad perniciē om̄ium uiuentiū terram totā aquarū inundatiōe submergere . Quod si a celo ista nō sūt : de celo p̄nderi et nō possunt . Cum quæ celum nō facit : ea etiam non significet : ut paulo ante pbauimus . Quisq̄ ista propriā habet rationē q̄re ab a s̄ris nō potēdātur et si cetera quæ facultatē nature non excedunt : uel fieri : uel indicari a celo concedamus . Est enim

Maxima in
fama .
Liber aduer
sus impios

ut alibi declarauimus ordo rerum a deo pro naturali cursu in futurarum ita suis finibus indutus: seimetusque ab his rebus que diuina uirtute & uoluntate sunt præter naturam: ut hæc omnia si tollatur: nihil sit in rerum natura quod desit: nihil quod super sit: Est autem cæli & quæcumque in cælo cõmuni cursu eueniunt ex his rebus que sunt secundum naturam. Quare si quid syderum motus uel dispositio que ex naturali eorum conditione illis debetur futurum significant. Debet hæc significatio & indicatio inter res naturales haberi & narrari. Quod si aliqua ex his signis portendere ea dicamus que sient supra naturam: sequetur illud absurdum: ut si relinquat deus naturam suis conditionibus: nec faciat aliquid super eam: natura ipsa ipsa falsa & mendax inueniatur in qua etiã deus aliquid frustra superfluoque instituerit: quoniam erunt adhuc in sydenbus signa rerum futurarum: que tamen nõ erunt: cum res que significant res præter naturam quas auferri supponebamus. Si ergo ipsa res secundum naturam sint: que ablati supernaturalibus nec auferri nec aliter qua sibi debita perfectione priuari dicendum est. Nõ igitur si ab xpo miraculũ aliud quod facere deus disposuit: miraculi eius indicia naturalibus rebus inferuit: ita ut ad naturam ipsam ratione significatio hæc pertineret: sed naturalia quidem signis naturalibus miraculis antecedentibus miracula uoluit significare: Cathadissimum diuine iustitiæ miraculo euenturũ diuinitus inspiratus: diuinitusque sequendus Noe mũdo significauit: educere eos hebreos ex ægypto: & dandam illis legem factam per diuinam uirgam a Moise miracula magis astrologice que a gyptiorum. testificata sunt: subiciendam populo dei terram promissionis: & que in cælo supra leges nature mira deus erat operaturus nõ naturalis aliqua cæli cõfiguratio: sed coactus manu creatoris rapit distillans solis motus indicauit: ut traiectum sicco pede iordanem: & sonitu buccinarum diruta urbis mœnia præmittat: Ezechie uisã diuina uirtute purgatã non benigna iouis ira diuinitus reuocata: sed retrocedentis solis miraculũ demonstrauit. Prodigium uerbi corporati: & uirginis puerperis: quũ mœnium supra mœnia naturæ diuinitus afflatus: oracula annunciarũ: tũ in ipis corporibus cælestibus & cælestis prodigia mille testificata sunt: dũ inensum illud domino nouũ sydus exornaturus: cũ eodem in cruce deficiente: sol luna plena: cõtra naturam ordinem debeat illis signis diuina miracula & demonstratur & cõfirmatur: que a naturali eorum statu nec fieri possunt: nec cõuenit indicari.

2. Caput .XV. Per stellam magorum nõ posse cõstellatione aliqua intelligi: & deducit ratio quarũdam scripturarum que spiritus possent uideri astrologie ad dissipari.

3. Vnde quĩ in mœtionẽ stellæ deuenimus que magis natũ Iesũ demonstrauit: non quoniam ab te fuerit admonuisse lectorem: ne hanc sortẽ stellam astrologorum opinionem fauere suspicetur: Quasi non ea aliud fuerit quã index nati prophetice cælestis cõstellatio magis illis ab oriente cognita & explorata: qui essent cælestis scientia: ut putatur oppido quã periti. Abducit autem ab hoc errore euidẽtissime nos: ipsa littera euangelij: que de hac stella loquens ait. Et ecce stella quam uiderant in oriente: antecedebar eos usque dum ueniens staret supra: ubi erat

puer. Quod nemo nisi insaniens existimabit de celi sideribus cōfigurationibusq; esse intelligendū. Erat igitur illa factina & tēporaria: nō ppetua stella & naturalis condita ad id officii a creatore: per quam significan natum regem iudeorū. Eo for- te modo magi intellexerunt: quo & postea i somnis declinandū Herodemi: & alia q̄ uenerant inia in patriam esse reuertendū. Sed & cauendum pariter est ne quib; dam scripturarum locutionibus per urbemur: ut cum in temporis plenitudine mis- sum dei filii legimus apud Paulum: & in euāgelio dominū dicentem. Nūc est ho- Paulus. ra uestra & potestas tenebrarum: & alibi nō dum uenit hora mea: putabit enim su- perbinolus horarum & temporum cōstellationes significat. At tu illū interrogat: An cum famelicit tempus putet cōmedendi: quarcūque tamen per id tempus iue- rit celi cōstitutio: & cum satis laborauit. corpus curandum: & cum satis obdormi- uit. tempus euigilandi: Quæ si omnia habere suum diiserit tempus: nō pro eius rē poris cōstellatione: sed pro natura ipsius rei quæ fiti: proque occasione opportuni- tateque faciendi: sic panter alia quæ & deus facit supra naturam: & homines sa- crunt propria libertate. quāq; nullas des derent ut fiant cōstellationes: necessario tamen aliquo tempore fieri: & congruentius hoc q̄ illo tempore fieri atque cōmor- dius. Decuit mitti filium dei eo tempore quo est missus: ante nō decuit: caula i ce- lo non est: sed in proposito dei: & exigentia rerum de qua multa scribunt theologi: quantum licuit eis per indica scripturarū ad diuini consiliū secretum penetrare. De- cuit item postquā est natus non statim occidi: sed quo tempore expediens fuit: p- misit ipse se manib; impiorum: atque ea hora fuit potestas: que tenebrarū: Idem in reliquis intelligendum: quod ex uno nobis libri geneleos loco aperte declaratur. ubi enim eū terram promissionis: sic ex re appellatam. Abraæ deus promittit. Tum i- quit scito peregrinum futurum semen tuum in terra nō sua: ubi quadrigenus an- nis affligentur. generatione autem quarta huc reuertentur. Hæc tenus scriptum si- fuisset. insultaret astrologus. non potuisse diu: nam promissionem impleri: donec tot annotum spacijs euolutis ad certam perueneretur celi dispositionem: quæ esset euentum illum paritura. Tu uero uide quid ex dei persona propheta subiciat. nec dum enim inquit complete sunt inquireres amorreorum usq; ad præsens tempus. Vide igitur quid expectaretur: non copulatio. L. Iouis & saturni: aut sideralis alia cōstellatio: sed plenitudo iniquitatis i amorreis: per quam diuina iustitia cuius le- gibus res humanæ. nō fatali necessitate reguntur: & merito illos expelleret: & hie- lis Abraæ semen illuc introduceret.

Caput. XVI. Quæ naturæ uires supgrediuntur quātū ad id etiā quod i se naturale cōtinent a celo significari nō posse.

Ans iam nisi fallor est demonstratum diuina miracula a celo nec fieri nec significari: quāq; quod attinet ad efficiendam hoc ipsa indicant uoces: nec nulla indiget probatione. Quærebatur autem nuperrime Hieronymus Beniuentius acuto ut i genio & p̄cipaci reū in his rebo quæ sūt supra naturam: sicut dū aliquid sit et naturale: inū ex ea parte a stellis possent significari: ut si nō poterit

Alliacensis.

aliqua constellatione dei corporacionē indicare: potuerit tamē legifer homo & bonas
 leges promulgaturus ostendi: respondi neq; hoc modo posse illa a stellis significari:
 nec quod putauit Alliacēsis: hoc modo ab illis fieri. Is. n. nō alia putauit rōne de-
 fendi posse ab impietate. qui rerū huiusmodi mirabiliū & diuinā: causas quare-
 rent in sydenbus: q̄ si dicant dependere hæc a celo: nō quatenus sunt supra naturā
 sed quatenus in eis est aliquid naturale: Hæc uero qui dicit: nihil dicit: sicut & ni-
 hil dicit qui fieri ab aliqua constellatione hominē dicit: non tamen fieri ab ea natu-
 ram rationālē: nā si non facit ea i homine quod est rationale: non est cor dicit ma-
 gis facere hominem q̄ leonē. Si igitur demas ex diuinis miraculis quod eis est pro-
 prium: & ea tantum relinquant quæ sunt illis cōmunia: cum rebus innumerabilibus
 non est cur effectus singularem causam tam studiose quæras in celo. Sed profecto
 quemadmodum reliqui homines: cur bono corporis statu: cur profuso capillo: cur
 pauper: cur iudeus: quoniam his conditionibus abundat omnis uita mortalium:
 Sed quæ in eo præcipua fuerit & singularia: eorum maxime causam quærent in sy-
 denibus: quam & præcipuam esse putant & singularem: ea uero iam supra naturā
 dei opera non calorū: q; natus ex uirgine: q; homo & deus: q; in patria dominus
 & peregrinus in carne: q; mirabilium operum effector: q; iure dominus orbis: q; iu-
 dex uiuorum & mortuorū: q; diuinæ gratiæ auctor & dispensator: q; expulsoꝝ ydo-
 latricæ idemonum triumphator: auctor uirtutum: uiciorum expulsoꝝ: pax mundi
 ueritatis manifestator. Hæc si non quæris nihil quæris: si quæris impie quæris.
 Perfugium igitur nullum quod a strogis parat Alliacensis ut diuina miracula di-
 cant fieri a caelo: sed non quatenus sunt miracula: quæ nec significant (ut ex nobis
 quærebat noster Hieronymus) ea ratione a sydenbus possunt: quoniam si ordine-
 rum quæ a deo proueniunt supra naturam e medio auferatur: cessabunt tamen ut
 superius diximus iudicia hæc cæli: effectus illos aliqua ex parte (ut dicebamus) pro-
 tendēta: sed effectus iā nullus erit: iudicia illa igitur uana atque fallacia quale ni-
 hil eē in natura cælesti superius est demonstratum.

Ioannis pici Mirandulæ disputationum aduersus astrologos libri quarti finis:

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVER-
SVS ASTROLOGOS LIBER QVINTVS .

Caput primū Decreta astrologorum circa magnas coniunctiones utiliter cō-
futari: & q̄ men daces sint deprehēsi qui de magnis inferiorum ceterum mutationi-
bus per eas voluerunt iudicare.

Ed multos abducit ab ista ueritate fallacia astrologos: p-
suadentiū impertis nullam unq̄ fuisse legum mutationē: Opio astolo-
nullū pphetarum aduentū nullū in rebo humanis euentū goaum.

I

ferti atq̄ iouis cōiunctio. nō praecelērit De quare illi cum
corā uel cōlectantēis uel rudiōibus quāsi de re certa atque
confecta in tabulis differunt: & per tot millenaria annorū
discurrentes hac inquit illa est constellatio quae diluuiū

ferit/hac Mosē peperit: illa Iesu aduentū: hac Machometi legem antecessit: ne-
mo est fere qui nō moueatur. & uel descendere in eos suam uel addubitare aliqd
falsē nō cogatur. Quare quoniā hac parte maxime laedit religionē ista p̄fessio: uo-
lo occurrere isti pestilētia priusq̄ ipsa totius artis fundamēta cōueliamus: quoniā
trū hoc loco errat astrologus: ut si etiam ceteris bene sentiet: defendi hoc tamē non
possent: nō solū quia de rebo p̄dicunt quae indubium est celonō subesse. Sed quia
ipse quibus in p̄dicēdo regulas utuntur errores cōtinēt & in historia & in astrolo-
gia manifestissimos: quod priusq̄ rationibus ostendamus ipsa sacris p̄tē experientia
centū his facere qui uim rōnū minus peruidebūt: quoniā omnes qui ex huius cō-
stellatione de lectas legūque mutatione siue successu diuinarē aliquid uoluerūt
falsi atque mēdaces sunt deprehēsi. Olim mathematici cū cōpēt chnisi fides pul-
lulare nō plus est ānis duraturā dixerunt: a cuius tamē initio iam mille

simus quadringentesimus nonagesimus quartus ānus euoluitur. Albumasar uel au-
ctor uel inuentor huius erroris eandē legē hoc est nostram permāsuram dixit ad
ānos. mcccclx. quia. s. tot sunt āni quos uocāt annos solis maximos. Praetereūt āni
illi nec ipsa praetereūt: quia. s. calū & terra praeterebūt. Verba autem domini nō pra-
terebūt. Nec minus tamē uera de sua hoc est Maumetis lege ueriora p̄dixit. Abraā
iudeis āno chnisi milēsimō quadringētesimo sexagesimo quarto Messia eorū uentu-
rum dixit ex astrologica obseruatōe: q̄ tunc. s. ea primū erat reditura syderum pos-
sio sub qua olim Mosēs ex aegypto populū eduxerat: & eductis dederat legem.

Ego proximo ante eū āno natus: cū iam trigēsimū agā experimēto diiici p̄dictiōis
istius falsitatem. Arnaldus hispanus nobilis quidem medicus ad superfluitōes pau-
lonimus p̄penlus ex astrologica uanitate plerisq̄ aliis adiectis antixp̄m nobis āno
gratiz. mcccxlj. comminabatur. Fluxere ab eo tēpore āni iā supra centum qua dragi-
ta cētō: & nullus adhuc antixp̄s nisi quales etiā multi tēpore apostolorū: Iuniores
quociens nobis ex aliqua superiorū planetarū cōiunctiōne fallacis propheta aduen-

Quā utiliter
opio ista cō-
futatur.

Cōfutatio p
experientiam

Albumasar.

Error Abraā
iudeis

Error Arnal.

Error Alliac.
& astrologos
sui tēporis.

tum ānunciarunt: præsertim ex ea quæ in scorpione iouis & saturni abhinc decem annis coniunctio fuit: nullus tamen adhuc fallax propheta mundo præter eos apparuit. Ipse Alliacensis scribit quò anno cōstitit generale cōcilium celebratū est p̄dixisse astrologos nullā futurā i ecclesia pacē: sed religiōis exitiū. diffensionēq; in ea designari. ex ioue in prima domo in āni figura retrocedēte: & tam scilicet illud magnum quo nullum unq̄ maius fuit in ecclesia nec diuturnius: per quadraginta annos iam confirmatum: eo primū anno extinctum est: solita pacē & tranquillitate ecclesia reddita: quod satis certe potuit mouere ipsum Alliacensem. ne quā ultra isti uanitatē fidē adhiberet: qui & ipse ab illis forte p̄suaſus uentabatur ne illud nobis scilicet pauloſt antixim apportaret. Erant alie quas narrarem istos: de legibus scētisq; p̄dictionē ipō deinde euentu inficiate: sed p̄mo istas sanſuacere: cū nō sint alii in ista arte t̄tē auctoritatis quāte apud oēs astrologos habētur: quos p̄dicta ipſis expimentis cōſutata declarauimus: nunc ad rōnes defendendamas.

Caput II Quibus uis astrologi de grandioribus rebo iudiciū serāt: magno rumq; orbium teprobatio:

Quatuor uis
q̄bo astrologi
res magnas i
uēſigant;

Strologi quatuor maxime uis magnas res: inferios mutationes soliti ueſigant per ſuperiores planetas iouem p̄sertim & saturnū cum ſimul ſūt. quā magnam uocāt coniunctiōē: per orbēs magnos: per saturnias reuolutōes per octauū orbis accessus atque recessus: Has oēs uias & urōnales & fallas & inuias ostendemus: unde non solū id consequemur quod primo hic quætebamus:

Ordo scēsus.

ut quæ de religiōe & legibus impia temeritate diuulgant: falsa conuincātur. Sed omne etiā de magnis mūdi mutatōib; iudiciū infirmabitur. Exordiar autem a cōfutatione magnos orbium reuolutiōūq; quas saturnias uocāt: ut his reiectis q;

Opio astrol.
de magnis or
bitibus

bus ope minus tota deinde p̄ſentis libri disputatio aduersus magnas cōiunctiōes libere euagetur. Fingunt quēlibet ex planetis: & item unū quodq; signorū mūdi impeniū obtinere annis trecentis & sexaginta: quibus exactis tum nouū aſunt incipere orbem magnum: cui & planeta priori proximus: & signum quod deinceps haret signo priori pariter p̄ſunt: at q; ita qualis dominantis signi atque syderis est natura: ita euenire in eo annorum ſpacio: & cū orbis incobatur nouus: nouari quoq; multa in rebus inferionibus & pro natura rectoris mutari ſemper rerum noſtrarū conditionem. Tum si quis quærat ab eis ubi nos aut in quo nunc orbe: hoc est sub quo rectorē uſuamus: reſpōdent sub leone & luna: quod ita p̄bant. Scribit enim Aoniar in libro de natiuitatibus cepiſſe nouum orbem magnum: quo tempore ea ſuitoris saturniq; coniunctio: qua cathaculſimum uolunt fuiſſe p̄ſignatum.

Sub quo or
be uiuamus
ſecūdū aſtro:

Ea uero p̄ceſſit cathaculſimum annis ut dicunt ducentis ſeptuaginta nouem: iſti uero orbi p̄ſuiſſe ait Aoniar ex planetis saturnum: ex lignis canorum quod dixit etiam Albumaſar libro primo de magnis coniunctiōibus: differentia prima. Hæc ergo ſupponentes quāſi cardinem totius ſupputationibus colligunt ex eo quod actū lit ipſe numero ānorum narum eſſe Dominum Ieſum: cum unus & quadrageſimus ſupra centeſimum ānus uolueretur eius orbis: qui ab eo quem diximus ſub

Albumaſar.

quo fuit diluuium quintus & decimus cui præfit ex signis leo, ex planetis luna ter, /
 minadus âno gratiæ milleſimo ſexcentiſimo quinquageſimo nono. Hæc ẽ omnis /
 aſtologorũ ſententia: nec uidebis qui in publicis annorum uarietibus, ſi magni or- /
 bis faciat mentionẽ / Leonẽ & lunã rectores mundi gubernatoresq; nõ conſtituat. Rõnes p̄ter- /
 Poſſem ego hic obicere q̄ leuis eos moueret coniectura, ut tot annorum quot tali /
 partes fuerint ſpaciu, magnũ orbẽ uocarent, q̄ nulla rõne dicatur dura re uel mũ /
 di gubernatricem unius planeta per tot annos præfertim planeta inferioris. Tamẽ /
 nec a Ptolemæo nec etiam ab ullo antiquorum tale aliquid unq̄ excogitatum: Sed /
 arabum eſſe iuniorũque hgmentum. Sed his omiſſis, necellarius eos primum rõni /
 bus urgramus: & quas uitare nõ poſſunt ſi flare ſuis principis uolunt, nec dogma /
 ti renunciare. Dicant igitur mihi ſi magni iſti orbẽ ſint ſtat uend, an in ipſa pri- /
 ma mundi cõſtitutione cui omnes cõſentiunt, noui orbẽ exordium faciãt, an nõ /
 faciant. Si dicant le nõ facere quid dicere poſſunt abſurdius? Si facere iam mathe- /
 matica deductione reſcindam quicquid de magni orbibus ſupra determinauerũt /
 oſtendens fieri nõ poſſe ut ſi illa ſunt uera quæ dicebant cũ orbẽ conſtitutiõe noui /
 orbẽ exordia ceperunt. Albumaſar enim quo præcipue auctore nãtũtur a mundi /
 initio ad diluuium numerat ânos integros duo milia ducentos uiginti octo. Licet /
 Euſebũ ſupputatio hunc numerum annis ſexdecim excedat: Sed nihil intereſt utri- /
 dixerimus & cum aſtologis diſputantes eorum maxime opinõibus utamur. Sta- /
 tuatur igitur nũerus ânceum ab Adam ad diluuium ex ſententia Albumaſaris ad /
 uerſus quem diſputamus, patet a coniunctiõne ea quæ diluuium ut dicunt præſi- /
 gnificauit: & cũ qua ſimul noui orbẽ cepit relinquẽ ad mundi creationem ânos /
 mille nouentis quadraginta ſeptem, cum ipſa diluuiũ præceſſerit, ut dicebamus /
 annis ducentis ſeptuaginta nouem, diuidamus igitur eum numerum numero ma- /
 gni orbis: hoc eſt per trecentas & ſexaginta partes erit planum conſtari unde inte- /
 gros quinque orbẽs magnos, cũ ânos ſupare indiuiſos ſupra centum ſeptem & qua- /
 draginta: quia necellario initium magni orbis ſtatuetur âno mundi centeſimo q̄- /
 dringenteſimo octauo. Qui numerus annorum ſi pars alterius antecedẽtis orbis ẽ /
 necellario erit dicendum præteruſſe orbẽ ânos duõtos & tredecim anteq̄ eſſet an- /
 ni, hoc eſt ante ipſius mundi primordia: quo ſatis patet nihil dici poſſe delirius: ſed /
 ita eſt certe nihil eſt iſto hoſum genere inconfideratus, nihil ad mentiendũ fallen- /
 dumque natura uel p̄ſeſione prop̄tius: ſingũt ipſi ſibi aliquid quo dogma coherẽt /
 & præſtigias facit imperitis: quod eſt malitia eorum & uanitas: ſed he ſemper ui- /
 uentans ut cõſequetur ſde aliquid ut falſum uel omnino impoſſibile uel ſibi ipſi: /
 hoc eſt eorum dictũ ſaltem dogmaticæ repugnans. Quod hi minime aduertẽtes /
 efficiũt, tamen & ſpargũt obluioſi panterque m̄daces: quod eſt ignorãtiæ uitũ /
 uidelicet & tarditatis. Exemplum eſt præ manibus in ea re de qua diſputamus: /
 Nam ut perſuaderent quacũque poſſent ratione magnam illam per cathachĩmũ /
 mundi inundatiõem a celo proſectam par puerili ſignenti magnæ cõiunctiõnis /
 addiderũt nouum orbẽ cepiſſe cum ea ſub quo, ſ orbẽ eſſet innouidus: & ut

Quis deliri
aſtologi.

Qua tardi & ignorantis.

nihil deesset ad fallaciam saturnum illi orbi cancerumque praefecerunt: quorum aliter ex planetis alter ex signis humiditatis frigiditatisque auctores habentur. Et hoc quidem ut dixi malitia eorum & vanitatis: sed & stultitia eorum apparet atque tarditas & ignorantia: non quia delecta huic seque non videretur: ut quando orbis novitas noui orbis exordia non haberet: cum qua si saturnus & cancer orbi illi praefuerunt colligemus necessario primo integro orbi praefuisse martem & aquarium a quibus cur imperium mundi sit auspiciatum nulla unquam poterunt ratione defendere. Nam si de luna hoc dicerent afferere aliquid possent: ut quia terra sit proximior: si a saturno orbis eminentia: si a sole virtutis potestatem: si a ioue ueneruae naturae beneficentia: in marte nihil inueniunt cur prima mundi gubernacula mereatur. Nihil ite in aqua: cum cum initialem nullam habeat prerogatiuam: quale & cancer & libra & capricornus habere existimantur: sed quid pluribus euagamur: uidere hanc licet plane atque dilucide quae sint mendaces pariter atque obliuiofi: Nam dicuntur ostendimus cancer & saturnum orbi illi ante diluuii euentum praefuisse quia hoc suam dogma confirmat ut magna humido frigidoque planetae aquarum inundatio profecta existimetur: rursum quoniam colonum uidetur ut gubernatione mundi a sole iter planetas / ab ariete iter signa exordiamur planetam iequunt mundi fuisse solem: arietem uero signum. Hac enim scribit Haly abenzagel & ipse etiam Albuma. libro primo de magnis conjunctionibus: & tam ista ita inuicem pugnant: ut simul uera esse non possunt: Nam cum sint ante orbem diluuii ad mundi usque initia orbis quinque integri magni: sex autem imperfecti: siue quinque numeremus siue potius sex fieri non potest: ut si primo orbi aries dominetur: sexto aut quinto cancer dominetur. Aut si primum orbi solare / duo orbi diluuii saturnus praeficiatur. Nam si praefuit primo aries & soli praefuit igitur secundo: taurus & uenus: tertio cum geminis mercurius: quarto luna: cum cancro: nec quinto nec sexto cancer & saturnus: sed illi quidem saturnus cum leone: huic autem iuppiter cum uirgine. Quomodo igitur non erubescunt haec posteriora scripta relinquere tanta uel ignorantia uel habetudinis manifestissima testimonia? Sed hoc ingenio fere sunt auctores astrologia. Sic & nescio quis Odiaten alios sibi fingens orbis magnos uolebat efficere: ut & mundi constitutio & Iesu natiuitas: noui orbis haberet initia: idemque utriusque signum: hoc est aries: signorum caput praeficere tunc: quod cum ei aliter non succederet dicit numerari debere ab Adam ad christum annos quattuor mille trecentos & uiginti: Tot quidem si numeremus erit plane quod ille omnino uolebat. At eum numerum nulla hystoria recipit: sed a grecis quidem latinisque scriptoribus per annos fere nongentos ab hebraeis: & per quingentos ab astronomis aliis etiam per mille certumque dissentit. Sed uoluit ille potius non esse quod erat quam ita bello suo cometo renouare: Quemadmodum illi ueteres quos tradit Aristoteles: qui eum semel statuerunt omnia esse denario numero distributa: nec tamen in uniuerso plus nouem sphaeris inuenirent dixerunt necessario aliam esse terram: ut denarius eorum numerus impleteret aemulatione quadam diuine sapientiae quae non seipsam ad res: sed rerum utilitatem format ad seipsam. Postremo

Qua media: res & obliuiofi.

Haly abenza. Albumasar.

Alia opinio Odiatonum

pfatereundū nō est si eēt aliquid istī māgnā obbes necessario: qđ qđ p eos dicit
 astrologi falsum esse oportere: cū i illis euol uēdis plurimū aberrēt: putāt enī hūc
 qui nūc reuelatur: cuius agi uolūt an ū cētēsimū nonagesimū quātū: orbē eē a pri
 mo quidē decimū nonū: ab eo autē sub quo fuit diluuiū decimūquartū: atq; hac ra
 tione illi perficiūt leonē & lunā: Sed hoc esse nō potest nisi a mūdo ad nos ānos nu
 meremus sex mille octīgētos triginta octo: qđ uerā qđ ē ānoꝝ supputatiōē excedit
 p ānos plūq; mille & quadrigētos: ut i tractatu nostro de uera tēpōꝝ supputatiōē
 probauimus: sed & si alias sequamur hystorias: ceteros. s. Latinos qui plures cōpu
 tāt ānos: pauciores tamē inueniemus his quos istī ad suos obbes corrogāt plicien
 dos: cū nulla hystoria i eo numero sex mille & septīgētos aut circiter excedat: qbus
 tum ipi centū fere & quadragēta adicere dephēdunt: ut suā orbū pōnem desen
 dant: quā satis puto etiā sextus esse cōlutatā.

Caput III Saturni reuolutōes Aboasaris inuentū & hystoriis & rationi
 aduersari.

Estat de saturniis reuolutiōibus. Et has quidē solus sibi finxisse uidetur Al
 bumasar: & post eū alii nō magnope his utūtur. Sed uideamus qđ sint &
 quid mouerit Albumasarē & quātū i his: ut i ceteris solet aberrauerit: cū
 saturnus decē periodos absoluerit qui trecentis fere ānis exgūtur putat magna tum
 euenire i rebus humanis. Motus ē hac cōiectura qđ i aliis suis hystoriis aliquando
 cōperit post hūc numeꝝ ānoꝝ i signe aliqd euenisse: idē ipse dogma fundauit reuo
 lutōes saturni decē. mutationē asserre reꝝ iherosꝝ. At i ipsa hac primū hystorica cō
 iectura uide qđ aberrauerit. Post Alexandrū. n. iquit exactis ānis trecentis apparuit
 Aialasor filius Bel qui ptas cōstruit: & post alios tondē ānos apparuit Iesus dux .s.
 nosler. Hac igitur rōne erūt a Iesu ad Alexandrū āni sexcenti: qđ extra oēm cōtro
 uersā cōstat esse falsissimū: cū nulla hystoria quadrigētos numeret ānos a xpo ad
 Alexandrum: & ipse Alphonfus i astronomiis tabulis nō plures nūeret undecē atq;
 trecentis. Videamus mō hi scipui auctores astrologi: ex qbo fundamētis mirabilia
 eoz dogmata fulciūt. Idē Albumasar post Iesū inqt exactis decē saturniis reuolu
 tiōibz orta est lex quæ est media iter nazarenos & paganos (sic enī uocant gentes)
 At sane scimus nullam post Christum legē ante Maometē exortā: sed puto stelle
 xerunt Arabes istī sectā manicheoz: qui & Minin uocātur apđ Talmunitas quæ
 quidem haretis nō solū iā decē exactis: sed prius etiā q̄ nona saturni reuolutio p̄
 creteret iualuit. Quæ oīa si ex hystoria ille fidelis attulisset: mō p̄p̄a erat dogma fa
 ciendū hoc saturni decē periodos parere alioqui mille mihi ego huiusmodi dogma
 ta cōlingam: Nā & hebrei primū tēplum a Solomone aedificatum ad quadrin
 gentos aut paulo plures ānos aiunt permanisse: Tum qui secundo sub dario xdi
 ficatus est non plus decem ānis superuissē: hoc est quadrigentis & decem: cuius
 desolatiōe fere per annos totidem suas leges in Babilonia sibi confinxerunt: facta
 mus hinc dogma: quartam decimam semper saturni reuolutiōem saturniæ iudco
 rum genti mutationem magnam asserre: & probabiliora dicemus q̄ Albumasar

Vera a mūdi
 initū ad nos
 ānoꝝ suppu
 tatio

Anni ab Ale
 xandro ad
 christum.

Impugnatio
 per tōnem

qui denarium sibi numerum eligit. A quo illud & libenter sciscitabor: unde natura .i. istas reuolutiones exordiarur: & sub qua cali parte initium faciet istius periodi rationem afferat quæso: cur illam potius cæteris anteposuerit? Sed non est d. utius laborandum in comparandis his magis præsertim quæ alius astrologis præter Albu. malfarem parum satisfecisse uidentur: immo ita ut ipse etiam Alliacensis qui in tractatu de concordia hystorie & astrologiæ his magnopere usus fuerat in elucidario confessus nullum eas habere fundamentum euerio stullo magnâ sui libelli partem inuenta taxatione corrodens.

Caput III. Ordo eorum quæ dicēda sunt & dissidentes astrologorū opinio nes circa magnas cōiunctiones.

Est de accessu & recessu octauæ orbis & sphaera nona: testat d̄ magnis cō iunctionibus: Sed illud quidem sequenti libro examinetur nunc ad cōiun ctiones magnas cōuertamur: sed fuerit opere præcium affectu prius qd̄ de his ipsi sentiant ut facilius intelligatur: quæ in consultationem afferentur a nobis: quæ nec ipsa narratio erit sine utilitate consultationis cum distulere super his ita eos uidebimus: ut nec dum consilet apud astrologos quæ maxima sit cōiunctio: quæ maior: quæ media: in qua te non est solum de nomine controuersia: sed inde præ dictionum oritur magna diuersitas cum alii a maximis: alii a medijs: alii a mino ribus cōiunctionibus euentus subeant expectari. Cōmunis igitur sentētia quæ

Alchabitius ac Leopoldus tradunt: & ante eos Albumasar huiusmodi est. magnâ esse cōiunctionem cum simul iungantur iuppiter & saturnus: quod post uiginti semper annos euenit maiorem autē cū facta ab una triplicitate in aliam migratio ne in liminibus nouæ triplicitatis congregiuntur: atque id euenire sere post annos ducentos & quadraginta. nam intra lines. trigoni unius duodecies copulari tū trā situm fieri ad signum proximi trigoni: quod sit ab eo in quo se iunxerunt: non pri mum sed secundum: ut si ex capricorno utriusq; discesserint. nō in libra. sed i aqua rio se primum excipiunt in ea triplicitate. Mediam inter has cōiunctionem eē eā: quæ trigésimo quoque anno perficiatur saturni & martis in cancro. Maximâ om nium iouis & saturni in ariete: quæ post nōgētos & .lx. ānos eueniat Messala ab his

differens libro suo de cōiunctionibus eam maximam ait esse cōiunctionē quæ sit trium superiorum: hoc est saturni iouis & martis: a qua ipse & sectarum muta tionem & translationem regnorum & prophetarum aduentus expectat: non ab ea quæ sit iouis & saturni in ariete: quod astrologorum uulgus opinatur: proximâ huic cōiunctionē facit iouis & saturni: Tertis saturni & martis: quartâ iouis & martis: Videamus nūc quæ tum utraq; eret positio.

Caput V Planetas magnis cōiunctionibus iunctos non plus posse q̄ di uisos: magnasq; istas cōiunctiones nouum esse inuentum de malo Ptolemaï in lectu natum.

Alliacensis

Ordo dicen /
darum.Cōis opō.
Magna cōiū /
ctio. MaiorMedia
MaximaOpi. Messa.
Maxima.Maior. Me /
dia. Magna

Rincipio scite ab eis uelli quare putet maiora facere Iouē & saturnū cū sunt Prima rō.
 P simul q̄ cū separati pprietas unū q̄sq; uires exequitur & exercēt. Variæ enī nature radij: cōmixtio nouū quidē rē facit q̄ discretus influxus ppriūsq; nō faceret: sed maiorē cur faciat habere rōnem nō possumus: sed eo potius inclina mur ut credamus minus aliqd fieri idē. q̄ si seorsū ageret unūq̄sq; planetarū: qd po test: nā si q̄ simul coeūt planetæ eadē eēt pprietas: & uires haberēt earūdē rerū effectrices. pfecto accessione facta duplicis radij effectus quoq; duplicaretur: at cū cōtrarij sint repugnātique nature: qualis iuppiter & saturnus necessario alter al ter: ipe diti & dū iuicem suas frenāt ligāt: p̄tates diuersitate mixturæ sit ut expe ctare ab eis nō possumus nisi mediocre quæadmodū oīa sunt quæ ex extremoy mi xione diffultāt: sicuti & ip̄i dicere solēt cū sunt simul saturnus & mars: q̄q; uterq; nocuus: uterq; sit maleficus: quia tamē diuersam habēt noōdi p̄tēt nō fieri ex illo rum cōiunctiōe maius aliqd malū & admirabile: sed frāgi potius debilitariq; alte rius uires ab altero: ita ut nocere neuter possit dū nocere uterq; p̄ suæ nature con ditione cōtendit: quare nō ē plene idubitatū si celo subint euenta inferioy: maio ra euenire & magis durabilia cum iūgūtur sydera sup̄iora q̄ cū eorum aliquis ce teris debilitatis plus aliquid fortasse solito uiriū potestatiq; nascitur. Quod si iūctos planetas plus facere q̄ separatos ad magnas istius mūdi mutatōes illas de derimus: nō tam dabimus hoc ad iouis saturnique aut martis cōiunctiōē referen dā: sed obtinere ut primū in istis rebus alia sydera & rōne & sūmoy astrologoy: a u cōtoritate phabimus. Neque. n. unq̄ aliq; uetey: p̄ has quas isti uocāt magnas con iūctiōes de uniuersalibus mūdi mutatōib; iudicārūt: nihil de his Maternus q̄q; curiosissimus uniq; astrologiæ iueligator: nihil Paulus: nihil Ephesiō: nihil Theo philus: nihil Astaxarchus: nihil ipse Ptolemæus, cuius hic nobis testimonium erit satis: ne parum eis notis testibus aduersus eos utamur. Is igitur secundo libro apo telefmarion docens qua uia generales & mundi mutaciones prouideantur eas om nes referit solummodo in solis lunaque defectus: nec potest dici aliquid rōnabilius nā debēt effectus uniuersales & magni i eas referri causas quæ maximæ uniuersa les & efficaces sint: est autē cōfessum apud oēs iter planetas duos esse trīmodo es sēntiæ uniuersalis: solē. l. & lunā: cuius lumē nō aliud q̄ solis lumē per eā quasi p̄ speculum: ut sic dixerim: ad terram delatum. Quare si qua debet celestis uirtus origo & causa existimari effectuum uniuersalū atque magnoy: nulla debet potius q̄ syderum istorum talis existimari. Quod enim ait Metalla fieri magna a ioue & saturno: quia tardioris sunt motus probat potius quæ negat q̄ quod affirmat: cum omnium concursu sit sententia deberi nobiliori corpori & potentiori motum uelociorem. Quocirca qui superiorum syderum partes dignitateque tuētur: ne imbecilliora potentur: quia suo ferius loco restituantur. Solent ex orbium proportione quos ambiunt probare eos multis uelociores: quibus ex periodorum mora apparēt tardiores. Sed scio qd dicent de Ptolemæo omittū hoc ab eo i libro

Secūda rō.

Confutatio

apotelesmaton ne mysterium proderet. Ita enim scribit E-laly eius interpres. Sed in centiloquio sic enim uocant; multa huius rei dedisse documenta cum uerbo quinquagesimo eius libri subear ne planetarum coniunctiones obliuiscamur in quibus magna sit efficacia: & uerbo item tum quinquagesimo octauo: tum quarto & sexagesimo eorundem rerum nos admonet magna tradens de his præcepta: coniunctionem maximam: mediam: minimamque distinguens. Ego uero ab eis responderi nihil potius uellem: ut uel hinc palam omnibus fiat quæcunque eorum dogmata maiora admirabilioraque uidentur ea uel ex uanis opinionibus: uel ex falsa ueterum auctororum intelligentia pullulasse: etiam quod dicunt tacuisse hoc Ptolemaum in libro apotelesmaton: ne mysterium proderet, tantum abest ut negem: ut nec in centiloquio credam proditum ab eo in quo certe tam nihil magis locutus est de istis cōiunctionibus q̄ nec de præmi morte: aut bello troianorum: in quo præterea autem plura eius auctoris enūciata peruertunt: & quanti ex uno errore deinceps propagati deinceps aperimus: est quinquagesimum Ptolemai uerbum: ita apud eos hoc est in uulgata editione. Non obliuiscaris esse centum uiginti cōiunctiones quæ sunt in stellis erraticis: in illis enim est maior scientia rerum quæ sunt in hoc mundo suscipientia incrementum & decrementum: græce est ita. ne prætermittamus centum & decem nouem cōiunctiones. In his enim posita est cōiunctio eorum quæ sunt in mundo & generationis & corruptionis. Primum plus tribuit istis cōiunctionibus barbara interpretatio q̄ tribuat Ptolemaus apud quem illud non est non esse maiorem scientiam rerum quæ sunt in mundo q̄ quæ est ex illis. Præterea ut illud omissum sententia enunciati alia nō est. q̄ ne solis specie mus syderis uniuscuiusq; proprietatē. Sed ex eorū cōiunctiōe uarias sciamus uarias rerū effectrices uirtutes exoriri: quod nemo denegat ab oibus astrologis cōcedendum: sed in quas potissimum maximas quasq; rerū iserotiū mutationes referamus superiorū est syderū cōiunctiōes Ptole. certe nō dixit: sed potius si eius dicta recte & legitur & intelligatur cōtra nos sentiam indicabūt. Non enim centum & uiginti (ut uulgo legitur) has esse dixit cōiunctiones: sed solum centum decem & nouem: quæ his. i. solis & lunæ cōiunctiōe nō numerat: ut quæ priuilegia habeat peculiaris prærogatiuæq; singularē in magnis uniuersalibusq; mutatiōe reliquas oēs acensati in nouem ordinēq; redigit: ut iter quas alia alia singulari nulla cōditōe præstaret: qd̄ nō aduertentes barbari expoltores quas omisissū foret uicio librariorū solis & lunæ cōiunctiōe addiderūt: legēdiq; cētū & uiginti: nō autē cētū decē & nouē: qd̄ græci omnes codices habet putauerūt: ut nō cōtēti sensus de priuatiōe līx quoq; fidē aduleratēt. Trāseamus ad alia. Scribit Pto. uerbo. viii. & l. i hūc modū cōiunctiōis locum quo in loco ba s̄ni ascēdētē ē sp̄ice: sigdē cū p̄fectio illuc peruenierit: tūc ip̄s erit & uerbū. iiii. & l. x. ē hmoi i minima cōiunctiōe d̄fia media cōiunctiōis & in media maxime cōiunctiōis differētia putat arabes & latini utrobicq; per cōiunctiōe a Ptole. fatum & iouis cōiunctiōe intelligi. Sed ita nemo falleret q; græcos auctores astrologia præsertimq; Ptolemaum icōmuentibus oculis aliquādo p̄legissent: quod enim

Malus intellectus. lvi. & lxi. uerbi.

diximus coniunctionem: græce synodus est: quæ dictio cum absolute plectur pro
 his semp & lunæ copulatione accipitur nisi aditum sit cuius ea cōiunctio fuerit: uti
 uenens & mercurii. iouis & saturni. & aliorum planetarum: quare cum utroque enū
 ciato synodum absolute dixeris Ptolemæus nihil ultra adiciens manifestum
 apud oēs qui nō sunt græce lectionis penitus insolentes de luminū cōiunctiōe itē
 ligere Ptolemæi: nō autē syderū aliorū. Atque ita prioris hoc est octauis & quinquage
 gesimi uerbi: Insa est: ut signo & loco ubi in anni reuolutione solis lunæq; cōiunctio
 facta est diligēter obseruata cū anni perfectio per anni. l. menses distributa: p quam
 alterum alteri signum iuxta seriem cōstitutionis in dominandi potestate succedit ad
 eū locum peruenit: effectū expectamus: quā ipsa anegressa anni cōiunctiōe solis
 lunæque cōiunctio nobis significauerit. Virtut. n. his maxime Ptol. luminariū cō
 gressibus ad totius anni euentū inuestigandū: quod nemo nescit qui apotelesmatic
 eos eius libros euoluerit. Sunt autē ī huius uerbi trāllatione multa addita omīsa
 iterpollata. Nā & pro cōiunctiōe cōiunctiōe minorē legunt: cū nulla in græcis ex
 emplaribus maioris uel minoris differentia adiciatur: & terminus plectōis ad plu
 res annos extenditur. cum nihil de hoc apud Ptol. qui de unius tm̄ anni euentis uti
 dicebamus facti mentionem: sed fauere magis illis uideretur. Postremum illud enū
 ciatum ubi cōiunctiōes maximæ mediæ minimæq; distinguunt: qualē dīnam
 in luminariū cōiunctiōe multi nō intell. gunt: sed facile hoc & apertū his qui ad
 Ptolemæi lucem ā non o'ctabūdi aliquid uigilarunt: cum enī ille ut diximus om
 nia tribuat solis lunæq; cōiunctiōibus: Tum has triplici genere ordinēq; distinguit
 Nā quæ defectū efficiūt alterius luminariū eas statuūt primo loco p quas nō unius
 anni: sed multorum sterū euentū possunt præuideri. has maximas idem nūcupabi
 mus: quæ & maxime tūc sydera illa cōiunguntur: cū nec longitudine discrepent
 loci: nec latitudine: & maxime remota futurorum euentū portēdunt. Contra: mi
 nimæ apud illū quæ singulis sūt mensibus: & unius tantum mensis nobis indi
 cant dispositionem mediæ inter has quæ ingressum solis in signa quatuor tropica
 proxima antecedunt: an. tem: cāncrum: libræ: scapricornū: a quibus totum anni
 tempus quod sequitur nobis indicatur: aut uernum: aut æstiuale: uel autumnale:
 uel hibemū. Quomā igitur quod uniuersalis dispositio indicat particularis sequē
 di sūgnit & determinat: ideo mediā dixit cōiunctiōem maxime esse differen
 tiā mediæ uero minimam: ut si græcia exēplū lunæ solisq; cōiunctio æquinoctiū
 uernum proxime antecedens qualitatem nobis futuram uenis ostendunt: sciamus
 tum id totū & minus: & augere pro natura cōiunctiōnū: quæ sequentibus singulis
 mensibus rata reuolutione contingunt: Et quæ habent menstrua: istæ ad illas qua
 tuor tēporū cōiunctiōes. Eandē habent illæ trimestres ad maiores & paucas deficē
 tiū syderū cōitus atq; cōgressus. Hæc ē Ptol. opio de maximis mediis minimisq; cō
 iunctiōib; qd̄ barbari isti nō intelligentes bellissima sibi lōnia fabricant sunt de sa
 turni iouisq; cōiunctiōibus: quæ; maxie post nōgentos & sexaginta mediæ post. cc.
 & .xl. Minime post uiginti annos redeunt: quod præter ea quæ diximus cōgruere

Insa uerbi
 quinquagesimi
 octauis

Errores uel
 gate trāllati
 onis in uerbo
 lviij.

Declaratio
 uerbi. lxxij.

Quæ maximæ
 cōiunctiōes se
 cūditū Pto.
 Quæ minimæ
 Quæ mediæ

enūciatio etiā nō pōt: quoniam maxima apud eos cōiunctio medias minimaq; com-
plectitur. quare nō poterit effectus maxime cōiunctōis p̄ minores illas determina-
ri p̄ quas illa p̄ multas seculorū: reuolutōes exigitur. Quid igitur dixit Ptol. mediam
esse maximam dēnā: mediam uero minimā: hoc est illud ligamentū ex falsa unius au-
ctoris intelligētia natū quo se isti adeo iactāt: quo se reputāt: gloriabūdi. q̄ religio
oīs stellis sit ligata: quo sanctissimas leges p̄phetarū: aduētus. diuina miracula po-
testanto syderū: latiorūq; subiciūt: Certe nūq; se magis puenles ostendūt: aut magis
rudes: ridiculique inueniuntur

Caput VI Præcipuos a strogos medius ufos esse cōiunctiōib; nō ueris: itū
alia errata illorum circa eādem

Ed dicit sortafis aliq; a strogos: esto Pto. nō intelleximus qd si uelut tem-

pestas nauē aliquādo agit i portū: ita nos errot iste duxit ad ueritatē: q̄ qd

lenferint Ptol. & alii experientia cōfirmatū est nullā unq; uel legū uel tegno-

rum magnā accidisse mutationē quā nō aliqua syderum supiorū cōiunctio antecē-

ferit: nec unq; aliqua huiusmodi antecessit quā nō id genus mutationes in rebus i-

ferioribus sint subsecuta: bene habet si tēpestatem agnoscūt: sint portu in isto uide-

bimus. Neque enim si i magnas delirarūt quantū cōstent i ista infima experientia fa-

cere sunt conati: Quod nos i uniuersum primo declarabimus tū singulatim qual-

cunq; aliq; a strogos: signauit cōiunctiōes magnas tetulitque ad euenta reū: ad

mirabiliū & fallas & falso supputatas & ad effectus falso telatas luce clarius osten-

demus. Principio auctores omnes huius dogmatis ueris cōiunctiōib; nō utuntur:

sed medius hoc est fictis & imaginariis: quod ut plane oēs intelligāt: dicā qd sit ue-

rus motus: qd medius. Erratice stelle per zodiacū arquo cursu nō deferūtur: hoc ē

nō aequali t̄pis interuallo aequalē temp̄ illius partē prætergrediūtur: q̄ igitur moti:

ri illoū motus: & digerere inumeros ueluerūt: sinxerunt uniuersū planetarū motum

uniformē: ut ex hoc hēto & uniformi: inaequalē illū & uey: facilius assequerentur.

Fictum illū Pto. uocat periodicū: iunioris mediū: quia hoc quasi medio utūtur ad

uey: in uesligandū: cū ex motus supputat de planeta locū inquirimus: interdū medio

utimur motu: interdū uero: nō quia medius ille locū indicet nobis quo planeta cō-

stitat. Sed ut ex eo uerā sedē illius methodo & tōne faciliore quæramus. Planeta

enim nūq; est ibi ubi p̄ mediū motū eē dephenditur: q̄a nec sic unq; ille mouetur.

sed excogitatū: ut dixi. hoc ab astrologis ē: ut ueritatē ide ordie quodā certius ad-

picant. Dicebā igit q̄ p̄ magnas cōiunctōes iudicāt de futuris eos medius uti cōiun-

ctiōib; nō at ueris. nā q̄ dicūt post. xx. ānos iūgi iouē & saturn. post. cc. at in initiū

cōgredi triplicitatū. tū post. dcc. &. lx. i arietis limitib; cōuenire: falsissimū ē si ue-

ros motus respicimus: ē aut uey: q̄q; nec exacte si medios hoc ē fictos illos & falsos

te. i nullos ad doctrinā facilitatē a mathematicis excogitatos: ita at qd medius dicit

motus diuersū ē ab eo qd p̄ uey: attingimus: ut ēt & lignū fiat aliud cōiunctiōis atq;

ea grā exēpl; i pilib; assignet: quæ tamē fuerit in aquario: & t̄ps adeo uariet: ut

si de his quæ post. p. cc. &. xl. annos eueniunt agimus coniunctionibus. uera interdū

Responso.

Prima ratio.

Quid sit ue-
rus motus qd
medius.

Ptolemæus.

mediâ per ânos etiâ centum antecedit. Apparet ex tabulis recte supputâti iouë & saturnû anno gratiæ. mcccxxvi. a temena triplicitate migrâtes ad aerea in aquario se excepisse. erant igitur in eadē ex mediâ motus ratione per ânos ducētos & quadraginta pentman sunt; & tamen post ânos circiter centû & quadraginta hoc est anno gratiæ. mcccxxv. ab aerea ad aquaâ triplicitatē facta mutatione in scorpione cōgelati sunt; & in aquis semp signis simul inuenti ad aerea postea nō redierūt. Quæ quidē igitur hæc infania ad uelutâ apertâ pugnatē ueritatē; & rebus uis adeo impudenter falsis & fictitiis. ut in constellatione in eorum cōsensu omnino nullâ cœca temeritate euenta rerum referant humanarū; quodq; non est nec fuit. nec erit unq; cām tamen putare eorū que sunt certe nihil est ista uanitate delirius. in quâ tamen sunt lapû præcipui omnes. auctores astrologiæ. Albulmar. n. præcepit istius dogmatis in eo libro qui inscribitur de magnis cōiunctionibus qui multû celebrat apud astrologos. medus semper usus est coniunctionibus. uenis nunq;. Abrahâ præterea in eo ope cui titulus est redemptio: eū unam aut alteram ex utro motu cōiunctionem inquirat. & medius deinde confugit semper. de ueris nullâ omnino factâ mentionē. Alliacens in tractatu de cōcordia hystorie & astrologiæ cū septem asserat maximas coniunctiones. omnes illas medias asserit. uetas nullas. Idem alii multi eodem semper morbo modo laborantes. de quibus omnibus singularim postea disseremus. Et quidem sufficere hæc nobis possent. ut nihil monstraremus esse quod dicitur. si nihil est constellatio ipsa ex qua prædicunt. Nā quoniam ista etiâ mediæ hoc est nullæ ad uerum non eis respondent; hoc est non inueniunt in ea tempora in quæ maxime uellent. pectugium sibi aliud machinantur per nouam stultitiâ priorum infaniâ defendentes. Finerunt enim non sequi statim post illas coniunctiōes quod portendūt imo non cito. sed post multos quosdam annos & centum & ducentos atq; his plures. in qua re uide quantû fallantur. nam potentis causæ & efficacis non est sero incipere quod est factura. sed sero quidem desinere. incipere autē aut statim aut cito. quare istarum coniunctiōum uirtus uel efficax uel imbecilla. Si efficax nō potest diu cessare ut non faciat. si imbecilla non potest diu durare. ut sero quidē. sed tam aliquâdo faciat. domat uis magna lupatq; qd phibet & qd reluctatur. Euanelicit iirma & sua lesam tractu tpiis lōgiore ten uitate distoluit. qd q; in hac rēpos. stercapedie lupueniūt nouæ semp cōiunctiōes. quæ natura ē ut & ipsa di cūt obliterat priores cū lupueniēs cōstellatio elidat pcedētē unq; si i certo âni tpe defectus accadat luminarium. solum dicere fatum illud cessare. quod ex primordiis ânuæ cōuerfionis erat acceptum. Cur non igitur etiam sequenti coniunctiōe præsertim & proprietate & natura diuerfæ cessat. Cur illâ primam non expungat. Ad quam tamen ipsi pertinere uolunt effectum qui post eam per trecentos etiam annos tot uariis intercurrentibus mediis constellationibus subsequantur. Nemo hoc dixerit uel philolephus uel non extreme etiam homo tarditatis. quæ errorem adauget mirum imodū alius error & inexpugnabilis. nā in ipsa temporū inputatione adeo errant insigniter. ut quam putant interdum coniunctiōem per duccentos grana

Infania astrologorum.
Præcipuos astrologos auctores medius ufos cōiunctiōibus.

Alliacens

Figmentū astrologorū.

Refutatio

Alia refutatio

Astucia astrologorum.

uerbi ānos euentum aliquē antecessisse. Ea uero per mille & quadrigētos rei āliis gestis tempus antecesserit: quod sequētibz libri istius capibz demonstrabitur: & in his quidē mēdaces & docti rudes deprehēdūtur: sed uide etiā q̄ sint astuti bellissimi isti diuinatores: nā ut fallendi nunq̄ eis desset occasio: ita sua sibi placita cōtinuant: ut quocunq; aliqd̄ tpe eueniret paulo admirabilius in antecedentē aliquam cōiunctionem illud referre possent. Dixerūt enī ut hoc assequerētur unius uī cōiūctōnis ad horā usque alterius p̄durare atq; ita quicquid seruenit mediū cōiūctōi cuius acceptū semp̄ poterit referri. Nec uiderunt in hac fallacia suas ruinas: qm̄ si uicillim remanest apud eos ut nō sit magnus effectus sine magna cōiūctōe: nec magna cōiūctio appareat sine effectu dū illud tuētur ne euentus huiusmodi tales causas nō ad sint. sacriū necessitatio ut tales causas sine euentis huiusmodi saepe sanigētur: qm̄ nō ex eis semp̄ accidunt magna & mirabilia s̄mo nec frequenter quae fieri autant a magniscōiūctiōibz: & tamē ut ipsi uolūt effectū eos: uis nō inerrupta a successione p̄manet temp̄: & haec quidē i uniuersū aduersus eos qui magnis istis cōiūctōibz de futuris euentis ipia temeritate loquūtur: nūc sigillatī oīa excutiamus

Alliacensis

Caput VII. Quis ordo seruāus & Alliacensem aliud alias sensisse.

Xordiamur a maximis cōiūctōibz quas Alliacensis i suo tractatu de cōcordia hystoriae & astrologiae colligit: hic illud cōfirmaturus a strologorum nō euenire unq̄ tales cōiūctōes sine magna mutatōe regū inferiorū: & quidem ipemet a tota ista sua cōcordia i elucidario suo discordat: & cū i illa tū satur, nis reuolutōibz tū maximis cōiūctiōibz utatur. illas nullū habere fundamentū has nō a se fuisse supputatas: nūc semel a parte cōfiteretur: Quo magis mirandū habere cū in ea re laudatorē i qua ipse seipm̄ nō p̄bauit: sed quia iterdū mouit aduersus se rōnes paup̄ uera: cū sint quaedā nō necessariae nōnullae expressae paup̄ colligamus nos pauca quaedā sed efficacia: quibz totus ille tractatus plane rescindatur: tū accedemus ad cōfutādas alias cōiūctiōnes quas Abraā & Albumasar & plures alii ipseque eos secutus Alliacensis in elucidario ptulerunt. Veq; quoniam de temp̄ supputatōe saepe loquēdū p̄lati quaedā necessariū existimauī: ex quibz primo illud ostēdatur cū ambigitur de t̄p̄ibz nō esse ut putat Alliacensis arbitriū huius rei penes astrologos: sed penes hystoriā: nūc cū iter scriptores hystoriae uarias ē: q̄bō nā potissimū iure sit accedendū: de q̄bō utiq; pauca hic & cursim: qm̄ late hac peculiarari ope disputa uimus: qd̄ de uera tēp̄ supputatōe cōscripsimus.

Caput VIII. Partē rerum nō ab astrologia ut putant Alliacensis: sed ab hystoria esse petendam.

Optio Alliac.

Alliacensis in libro de cōcordia astrologiae & theologiae existimat numeq; ānorum a mūdi initio ad hac usq; r̄pa astrologica rōe posse deprehēdi redigiq; ad ueritatē: quae quidē sup̄ ea re sacrae uel peregrinae hystoriae uarie protulerunt. Nā si geniturae inq; ipsius mundi thema habeas exploratū: poteris ex illo primam a mūdi initio satuti & iouis cōiūctiōnem supputatōe colligere. Quod h̄ aliam rursus tuis ānis cōiūctiōē p̄ximā indagaueris: quod mediū fuerit inter

illa primâ & postremâ tps iteruallū: ex stercentiū cōiunctionū supputatōe dicitur. Hæc quæ i eo tpe ille sentiebat: sed i elucidario plane cōfessus est nō eē astrologi-
 gicā uis qua de ānoꝝ nobis dubio nūero certū aliqd̄ iueniamus. Quare nec astro-
 logos unq̄ etiā sūmos hoc tērasse aut de sua arte fuisse pollicitos: sed cum hæc dicat
 nescio cur denuo in illa p̄ster infra sūmā de tps: rōne q̄onē ad astrologos esse referē
 dā: & qd̄ qd̄ i hystoria de āno mūdi diuersū ab illis iueniat. Ad illos opionem
 emēdaci castigariq̄: debere. Quod breuiter ostendemus nulla eōne posse defendi:
 nā pōt qd̄ astronomus si uerā aliquā sydes pōnem quæ oli fuerit: rursusq̄ aliam
 p̄ximā habuent notā certissima rōne determinare q̄ni tps necessario mediū ex-
 actū sit iter illas. Sed qd̄ hoc eū iuuabit: an fortū ē ip̄s rei aliquid gestū. Nā esto
 aliqd̄ dicat fluxisse a xpo ad nos ānoꝝ tria milia: dicit alius. M. & cccc. in cōponē,
 da hac lite qd̄ officii erit astronomi: dices ostensus illū iter sydes pōnem sub qua
 natus ē xps: eiq̄ rursus q̄ habeatur nūc nō posse ānoꝝ tria milia deuenire: sed mil-
 le & q̄dringētos: at quæ illa ē tarditas: q̄ hebetudo: ut nō uideas q̄si certū te ponere
 qd̄ i q̄onē uerisatur: nā q̄ sydes pōne natus sit xps astrologus nescit. nisi prius acce-
 pit ab istoria quo ille tpe natus sit. Excamus ad tpa remotiora. Alphonus nūerat
 a diluuiō ad xpm ānoꝝ tria milia cētū & duos. Idē sentit Albumaiar: quē ille. i. ē
 secutus: huic nūero refragatur oēs hystoria: putat Alliacēsis errare oēs hystoria po-
 tius q̄ astrologos: Quæ quæso rōne: an qa iter eē cōiunctionē quæ p̄cessit diluuiū
 ad xpm p̄ tot ānoꝝ curricula deueniatur: hoc illis denegat nemo: sed unde dicitur
 rursus fuisse eē cōiunctionē p̄ tot quot ip̄s ānos putat ite diluuiū? Nū leire hoc ip̄s
 aliunde potuerit q̄ ex hystoria: p̄fecto ē hoc ad eo manifestū: ut nisi lapidū hic uidid-
 sem Alliacēsis: putarē me f re supflua uerba pdigere. Nā illos: sola quantū qua-
 so erat ridicula q̄ ex prima a mūdi initio cōiunctōe de ānis mūdi certiores fieri posse
 nos dicebat: eā uero primā cōiunctōe ex mūdi genitura colligebant q̄si dubitare
 de ānis mūdi possimus, q̄ nō solū quo āno: sed & qua hora cepit exploratū habea-
 mus. Potēdū igitur tps reꝝ a maḡa reꝝ hystoria nemo ambigat: cuius i ea re diici-
 pula astronomia arbitra eē nō pōt. Nā dabo ego Alphonso p̄ tot ānoꝝ milia ante
 xpm talē fuisse q̄lis ex eius tabulis apparebit sydes pōnē: sed p̄ hæc tpa euenisse ca-
 tachismū aut rem aliā gestā nō dabo. nisi fidelis hoc mihi hystoria demōstrauerit.
 Errarūt autē oēs astronomi i hac tps: supputatōe ueremēter qd̄ magis suo fiet lo-
 co manifestū: qd̄ nō aliā eis ob eam potuit cōigisse: nisi qa fallis hystoria adhæc/
 rūt: latini. n. astronomi arabes sunt secuti: illi uero fabulosisimi sunt: & siq̄ a græ-
 cis latinisue scriptoribꝝ hystoria accepērūt: pegrina translatio pleraq̄: uolauerūt: qd̄
 cū fiat facile i of te apud barbaros litteras aborretes: tū uero sit facillime i ista nūe-
 roꝝ ānotatōe i q̄ & librariorꝝ accuratissima diligentia nō nihil semp̄ sere hallucina-
 tur. Vtēdū igit̄ ueris hystoria atq̄ fidelibꝝ iter quas facit alis āteponēdē xpianus
 nemo dubitabit: Sed nec uel hebreus uel saracenus: porro in his q̄ ante catachismū
 euenērūt: aut illā hoc ē mosaica: aut nullā habebūt et gētes hystoria quā sequatur
 cū de illis tps apud ceteros nihil p̄ditū lateris inueniatur: scubi uero i sacris uo-

Opio eius in
elucidario

Cōtra Alliac.

Alphonus
Albumaiar.Errarūt oēs
astronomi in
tempoꝝ sup/
putatōe.

luminibz ad ino graeca i hac anoy pntensione ab hebraica ueritate discordat. nō se
 qsq̄ recto iudicio auctori ipi pponere fidē trāslatoris p̄serti cū nūero hebreoy nō se
 lū accedat Hieronymus: sed accedendū etiā putet Augustinus: q̄ & si ueterē trālla
 nonē libētē legatur & p̄bat ubi tamē de hac uaria anoy dimōtationē facit mentionē
 fidem ait eorum gestaz ab ea lingua esse petendā: ex qua trāslarū est quod habet
 mus: atque ita ut ille quod diuerſum est apud .lxx. mysteriū putet potius q̄ errorē
 hystoriae tamen hoc est litterae ueritatē apud hebreos esse non dubitat.

Ca. IX Sūma sūta Alliac. i lib. quē de cōcordia astrolo. & hystoriae p̄tularuit

Ostēq̄ hac de uera tēpore supputatōe breuiter icimus fundamēta. uenia

p mus ad istas maximas a strogogoy cōiūctiōes: hoc ē ad maxias eoy flamas

ab his exordietes q̄s i trāctatu de concordia hystoriae & astrologiae colligit

Alliac. is i eo ope hoc ordine usus est. Pricipia duo supponit: alter de anoy nume

ro ab Adā ad xp̄m: alter de themate gēntura ipius mūdi. Fluxere igit̄ iqt̄ ab Adā

ad Iesum anī q̄nq; milia trecenti q̄draginta q̄tuor. ab adā. s. ad diluuiū. m. mcccxliv. a

diluuiō ad iesū tra milia centū & duo. In p̄ta uero mūdi cōstitutiōe ita erāt in calo

sydera collocata: nā horoscopū leuē prima ps cancri: sūma uero cali saligia arietis

ps p̄ta possidebat: mercurius in geminoy p̄te q̄ntadecima duodecimā cali regio

nē uenus i tauro undecimā occupabat: utriq; lūmare nocturnū q̄ dē i tauro dur

nū i arietis p̄te decima nona medio & sūmo calo p̄fulgebāt saturnus i aquano dor

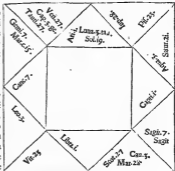
mū mortis: iuppiter nonū cali locū tenebat i p̄ncipio. mars i scorpione & i quinta ab

horoscopo sede morabāt quo etiā loco: sed in sagittario erat draconis cauda. quā

totā dispōnem sequens ligura. ante oculos ponit.

Prima maxima
 cōiūctio.

His ita positis nullo negocio colligit fuisse primā a mundi
 initio maximā saturni & iouis
 cōiūctiōē i p̄ncipio. s. arie
 tis post annos. ccc. & xx. post
 quā lex alsas enūerat itenec
 tis. s. semp̄ anis nōgētis & se
 xaginta errore mediū motus:
 atq; ita legitur septimā a mū
 di initio maximā cōiūctiōē
 euenisse anno ḡta. dcccxxxv.
 postq̄ octaua sequetur anno
 .m. dcccxxxviii. His ita distribu
 tis colligit ex hystoriae capita
 resq; magis memorabiliū quae
 medio illo t̄pis spacio euenere
 qd̄ iter unā. s. aliāq; cōiūctio

nē maximā exigitur: hoc ē p̄ ānos illos nō gētos & sexaginta: i quo t̄pis intervallo q̄
qd̄ ſigne accidit & memorabile ad p̄cedētē purat̄ cōiūctiōne referē dū poſt quā
lud. ſ. uenit: & qm̄ ſemp̄ hoc ānoꝝ ſpacio geſtū aliq̄d̄ ſuenit magnū & memora
bile purat̄ cōfirmatū: nō. ſ. maxias illas cōiūctiōes ſine maxia reꝝ iſterioꝝ mutatio
ne contigere. & quod alio lib. erat pollicitus p̄ſtitit̄ ſibi uidetur: ut hylſtoriz ueni
tarē a ſtologica ueritati oſtēderet conſonare: hęc totius libri ſumma hic ordo hoc
fundamentum.

Cap. X. Erraſſe multifarīam alliacē ſerū: & ut quęcūq; ſopponit cōcedantur. nō
tamen eſſigere eum quod uult.

Rincipio aut̄ ut ita ſit de cōiūctiōnibꝝ. de t̄pe euentorū rerūq; geſtarū: de
p̄ mūdi genitura utq; illi demiq; demus totū quod poſtulat. que illa tādē ē p̄
hylſtorias cōfirmatio aſtologica: ſi nunq̄ elapſos oſtēdamus ānos nō gētos
& ſexaginta qm̄ magnā aliquā geniturū rerū mutationē. uicifitudinē humanę cō
ditionis. uident̄ mūdus. Spatium hoc ānorum deſcribe uelto aliis ab imis ut nō
uerbi gratia ab āno mundi trececeſimo & uigelimo qd̄ erat tēpus primę cōiūctiō
nis. Sed a quingereſimo mūdi āno: nō gētoſq; iſtos dinumeres q̄ ab una cōiūctiō
ne reuoluuntur ad alia. Variāq; nō minus & bella inuenies: & leges: & prophe
tas: & peſtilentias: & euenta genus multiplex & uarū: tractu illo tēporis t̄ diu
tūm contigit̄ cur non per ducentos ſemp̄ ānos a tēpore illius tuę cōiūctiōis ſe
nem iſtorū a cōrū reducebas. Pinguis hęc nimis minerua ſi aſtologiā hylſtoriz ita
cōcordamus: Sed nec cōiūctiōes illę uerę ſed medię hoc eſt falſę & nullę: nec ut
eas p̄ medijs accipiamus ad illa etiā t̄pa ſunt referendę. Nec ſi qm̄ putauit ab Adā
ad Xpm̄ nūctus ānorum. Sed uerā ſupputatōem plus ānis mille & quadrigentis
excedēs. nec res illę geſtę aut eucta. t̄pibꝝ: q̄bo putauit. eueniūt: & quā deſcribit
mūdi geniturā nō ſolū dubia aut falſa ſed iſpoſſibilis aſtologica rōne plane demō
ſtratur. qm̄ una littera totus ille libellus emendari pōt̄ eas cōiūctiōnes medias eſſe
nō aut̄ ueras nemo neſcit nec ipſe diſſidetur. Qd̄ ſi mūdi genitura ex qua om̄s du
cūtur iſpoſſibilis. neceſſario: & illa ad mediū etiā morū falſa ſupputabitur. illa an
ſit iſpoſſibilis uolumus uobis Mercurius iſterpretetur q̄ in ea q̄dem figura procul a
Sole lex & quinquaginta p̄t̄bo collocatur a quo tamen ultra nouem āncꝝ uiginti. nō
latū q̄dem unguē receſſiſſe ſe unq̄. per deos om̄s deatq; deicabit. qd̄ peccatū eui
dens nimis & lexiabile. Eſt etiā putat̄ primordialē mūdi figurā quā ſi Elucidano
affert Alliacentiā. Mirabilis ille uifioſo honuſtarā referunt. n. ad chaldeos & ſymar
litas quos. ſ. huius miſſerū cōcicōs fecerit diuinitas: In ea aut̄ Mercurius iſ p̄ta par
te gemioſū: Sed i p̄ta Ariens collocatur. quo ſit ut diſiūctus a ſole ſit Mercurius p̄
t̄bo ſexaginta qd̄ plane eſt iſpoſſibile aſtronomus nullus denegabit: ſed redēamus
ad illas cōiūctiōes q̄ (ut dicebam) ſublata p̄ta caſi figura ex q̄ om̄s colligebantur fal
ſę & iſpoſſibiles deprehendūtur. Accedit & illud q̄ nec poſt nō gētos ānos eſt cō
iūctio i arietē (ut docet Abraā hiſpanus in ſexto libro cui titulus redēptio Iſrad. At
neq; etiā que ad illas referit euenta q̄bus putat̄ t̄pibꝝ contigerunt. non .n. a mun:

Prima ratio.

Secūda rō.

Tertia ratio.

Quarta ratō

Quinta ratō

Sexta ratio.

Mūdi genu

ra ab alliacen

ſi d̄ſcripta fal

ſa & iſpoſſibi

lis.

Reprobatio

alterius mun

di geniturę.

Abraam

do ad diluuiū anni ut refert duo mille ducenti quēdraginta duo sed mille sexcenti quinquaginta sex ut postea declarabit: quā tertia illa maxima cōiunctio quā p̄cessisse ait diluuiū annis duobus ut q̄ a mundi cōstitutione p̄ annos euenierit Duo mille ducentos quēdraginta post diluuiū ip̄m fuit annus sexcentus octuaginta quatuor. Itidē anno a diluuiō nōgētesimo quēdragelimo secundo ḡntam notat maximā cōiunctionem & ante eam p̄ annos sexdecim natū ait Abrahā patriarcham qui tamen ante huius t̄pis cōiunctionē per annos sexcentos & triginta diem domini uident exultauerit.

Nota errorē maximum.

Error i abrae tempore

Error Albu-
maris et al
h̄pōti.

Vera ānoꝝ
supputatio a
diluuiō ad
x̄pm.

Rabanus

Beda.

Rabanus.

Natus est. n. āno post diluuiū ducentesimo nonagelimo secūdo. Sed nec a diluuiō ad Iesum tot ulla hystoria ānos cōputat quae Alliacensis secutus Albumarum & Alphonsum: hi. n. ānos nūerant tria milia centū & duo at uerā hīc nūerus supputacionem ostēgentis fere ānis excedit: nā a diluuiō ad Abrahā āni ducenti nonaginta duo ab Abrahā ad dauidis regnū nōgēti fere & quadraginta testimonio utriusq̄ edicionis & tabularū Dauidis regno ad initū eius captiuitatis q̄ ex uaticinio hieremiæ durauit ānis quinq̄ginta: quēdringenti ferme & octuaginta idem beda rabāo hebre isq̄ sententiū: ab ea uero captiuitate. i. ab eo quo caput t̄pe ad Iesum. āni quinq̄ti & nonaginta quos oēs simul si colligas inuenies a diluuiō ad x̄pm annos paulo plus duobus milibus. & trecentis: cū illi tamē ultra ānos triamillia & centū & duos ānumerent: a quo numero latini hystorici qui plus ānoꝝ cōputauerūt plus tamen centū & quadraginta ānis a nūero minore defecerunt. Quāq̄ nos ēt pauciores q̄ supra collegimus exactissima notatiōe cōputādos in tractatu nostro de uera tēporū supputatiōe p̄bauimus quā igit̄ notat sextā magnā cōiunctiōem ante x̄pm p̄ ānos ducentos & uinginti q̄ ea post euāgelium fuit ānis fere sexcentis. sed & illud hōi nō in hystoria ostendit ualde indiligentē qui septingentesimo x̄pi āno ad qd̄. i. t̄ps septimā retrulit licet fallam cōiunctiōem hereticorū aut pestē exorta in ecclesia p̄pae que amianorū quorū heresis āno gratiæ trecentesimo fere exorta ante ānū sexcentisimū nulla erat: & de his quidem ut puto satis & ni fallor euidentibus uel testimonis disputauimus.

Alius error
circa septimā
cōiunctiōem

Amianorum
heresis quan
do coepit.

Ca. XI. In diluuiōcōiunctiōe nū inter se tū a ueritate astrologos discrepasse atque ut detur illis quicquid petant nō tamē id eos p̄bete qd̄ contendunt.

Rāseamus ad alias magnas cōiunctiōes ab alio paulo diligētis ānotitas sed t̄ nō ita ut notā ip̄i tamē delinū nedū erroris euerēt. Atq̄ ab ea primū exordia mur āriq̄ssima ad quā referūt catadysmū uniuersalis eueni: De q̄ prio uide bimus q̄ pugna sua iter se & cōtraria ip̄i astrologi sentiūt. utq̄ alter alteri taxet & rephēdat. tū aberrare plane oēs. Postremo ut sit uera eorum insā nō effici tamen qd̄ uelūt. ut pl̄e. i. aliud hic cōfirmet: nō euenire tales cōiunctiōes sine mutatiōe magna reꝝ iheriorū. Est igit̄ cōis insā astrologorū ante uniuersale diluuiū p̄ ānos ducentos septuaginta nouē iūctos fuisse Iouē & Saturnū i deciaq̄nta p̄te cāci cū p̄cipiū arietis eēt i horoscopo utroq̄. i. hydes i q̄nta ca li regiōe p̄ter collocans hoc scripsit Aon' ar i libro de natiuitatibꝝ & posteriorū uulgus i eius insām maxia ex p̄te discesserūt Al-
bumarum octo ante ānis hāc cōiunctiōem ānotauit. hoc ē ante diluuiū ānis ducentis octuaginta septē. qd̄ secutus ē ēt hennicus eius iterpres. Vex̄ cū eā cōiunctiōe idem

Discordia a
astrologorum

Cōis insā cu
ius auctor aon
nar

Insā albu-
maris a pri
ori discrepās

Albumarar pcessisse dicat cōiunctionē q̄ factā arabū significauit ānis tribo millibo nōgētis qn̄q̄tra octo .cōtradicit henricus ex fide tabularū machluuēnsū q̄: nūeris ait a se dephēsum fuisse eo āno quo eos iunctos dixit Albumarar inter Saturnū & Iouē Signos q̄ tuor intervalū .sed supputatē se diligētius ait inuenisse illā cōiun/ ctōem āno ante arabū cōstellatōem Milleſimo tertio nōgēteſimo qn̄q̄geſimo primo Cū ut henricus ille simul eos dicat iunctos in q̄rta pte cācri alit uli tabulis Al phōſi q̄rta decima pte eius signi iūctos illos fuisse cōtēdūt: Sed mittamus has eos discordias atq; iā illud oſtēdamus ut oēs piter a ueritate discordēt. nā huc regis Al phōſi ſiue tabulis illis utamur Machluuēſibus cū a xpo retrorſū uerſi ſumēdo primor dia caeleſtiū motus explicamus incidimus in eā cōiunctionē āno qdē (ut ait hēricus) ante xpm̄ tertio milleſimo trecentēſimo qn̄q̄geſimo ſecūdo a quo nūero alii paucis mēſibo uanāt. Nos autē ſupiore capite a diluuiō ad xpm̄ ānos paulo plureſ duobus millibo & trecentis uera ſupputatōe colligi demōſtrauimus q̄ pcessit ea cōiunctio ipſm̄ cataclyſmū ānis nō ut ipſi dicūt ducētis & octuagita ſed mille adiectis duobus & octuaginta qd̄ ignē illi & cataclyſmo neq; n. puto ad tot ānos uim illius cōiūcti onis extēdit: Sed demus illis nō pluribo q̄ uolūt eā ānis āreſſiſſe diluuiū atq; his q̄bo putāt t̄pibo diluuiū eueniſſe an credas tamē effecturos qd̄ uolūt: at quīs huc uē illis demus nihilominus tamē falſi uani ridiculi. Nā eſto iūcti fuerit Saturnus & Iuppiter ī cācro p̄p̄ea ne p̄it mūdus atq; inūdatōe ſubmerſus? At pluſq̄ decies poſt ea t̄pa in eodē ſigno ſimul fuere nec tamē p̄it mūdus ſmo nec una p̄p̄ea regio aq; ī merſa ē mediū orbis uniuerſus: Eueſtū rarū maximū admirabile .ipla tamen tōiun/ ctio qd̄ q̄ſo hērhuiuiſmōi: Nā & ſepius poſtea redur (ut dicebā) ſet ſiue Meſſalla ſi ue alioy inſa accedamus. nō ſolū maximis ſed nec mazonbo cōiunctōibo cōnūera/ bitur Cū & duo ī ea t̄m̄ ſydera copulētur nec in ſignoy initio hoc ē ī aniete: nec ī p̄ſ cipiō alicuius triplicitatis. quid igit hēt ſingularē? cur eā mirabilis & nūq̄ poſtea ui/ ſi p̄terq; ſidē excellētis effectus. eā extēſimetur. qd̄ cur tā diu. hoc ē: p̄ duōtos & ſe/ ptuagita nouē ānos p̄durallē uirtus eius putetur? Nā ſi q̄ ī p̄cīptis accidit triplici tatis ad p̄cīpēū utq; alterius dixeris h̄ſe efficiētū. dices qd̄ rē falſā & a nobis ſupi us ip̄robata ſed tuis forte dogmatibo cōlonā. At dicere hoc de ea cōiūctōe q̄ ī me/ dio ſit nec n̄ſe ueritati nec tuæ ēt uanitati cōcordat. cū nō pluſq̄ ad uiginti ānos eay uirtutē ſignificatiāq; deducas. Cū autē illa ī medio ſeī cācri eueniēt reſtabāt adhuc āni. C. & .xx. ut dicūt ex mediū motus rōe: ut ab aqua triplicitate ad ignē Saturnus & Iuppiter cōuerterētur q̄ ſi illa ī cācro copulatio tot p̄ceſſit ānis diluuiū/ hoc ē ducētis & ſeptuagita nouē. Sequitur ut facta ſit orbis iundatio ī medio ignē tripli citatis ad quā migrauere ſydera ſu p̄iora ānis ante Cataclyſmū centū & qn̄q̄ginta nouē penul̄teq; in ea poſt mūdū ſūmerſionē p̄ ānos centū & .xx. q; ſi ēt Alphōſi ta bulis uentres. reſoluimus ānos a nobis ad mundi primordia. cōputemulq; a xpo ad diluuiū ex eorū ſiua ānos triamillia centū & decē inuenimus mediū cōiūctionē Io uis & ſaturni ī decia nona pte ſagittariū p̄ annos duos ante diluuiū & dies unū atq; uiginti: atq; ante eā uerā eoy cōiūctionē in q̄rta decima pte eiuldē ligni/ anno

Henricus al/ bumalar in terpes illi cō tradicit
Difcrepancia henrici ab ali is
Discordia a/ ſtrolegorum a ueritate.

Prima ratio.

Secunda ra/ tio

Tertia ratio.

Quarta ratō

Quinta ratō

ante diluuiū vigesimo primo adiectis diebus trecentis triginta septem. Itē eorū dē cōiūctionē mediā incidemus i decima pte arietis utaq; respōdentē ante eā mediā die bo sere quāq; ginta tribo i sexta pte illius signi: ante diluuiū .i. annis duobus & viginti adiectis diebus viginti quatuor: cur nō igitur iste & uera: & t'p'bo suis p'xima & i uigore p' prie triplicitatis cōiūctionis. Cū in igneis signis acciderint nō empyrō in ponus secerunt hoc est cōsumptionē seculi p' ignē q̄ una illa in cācro carady' amū & sal'a. hoc ē ad mediū motū supputata: & p' tot' ānos id t'p's antegressa & tot' cū mutatio re triplicitatis suae sequentibus cōiūctōib' diuersa penitus repugnātiq; natura. Nō dubio fore quēq; astronomū q' (mō se fallere nolit) nō fateatur nugamenta haec esse hōiū delirantiū ac nugae p' arbitrio libidineq; cōlingētū mō semel decretos errores infantiaq; suas q̄cunq; possunt rōne cōfirmant. Planū est igitur & t'p'e uniuersalis diluuii nullā fuisse quā ubi putant cōiūctōem & h' de anno q' uolunt numero illis cōcedamus eas potius p' ea t'p'a fuisse cōstellatōes a quibus ignis exultiones q̄ a quibus aquarum inundatio expectaretur.

Ca XII. In motis cōiūctōe & messiae uaticinio q̄ delirus abraā iudeus.

abraā princeps a abraā auena/ nazre. librum cōposuit quē p'titulauit de redēptōe israel. qm̄ illd' opis p'posi

tū ut astrologica uia t'p'us uenturi messiae inuestigaret. Exorsus igitur a Moysi nati uitate nescio quā suā de qua dicebamus tibi hinc syderū positōem cū saturni et lo uis copulatae ad quā & Moyses & regnū israel & legē referat iudeorū populo datā q̄q; (ut solēt) uerbis religiosissimis quo suos libros ab igne tueantur ipse quoq; se (ē p' negat docere qd' dicit hac autē cōstellatōe formata sub qua regnū cū lege hebreorū exortū sit qm̄ similē iuenit: post annos Moysi (ut ipse qdē supputauit) duodecim

le cōtingētos quāq; ginta nouē hoc ē .āno xp'i Milleesimo quādringētesimo sexagesimo q̄to iubet tunc expectari Messia: si uerūt eo .āno Saturnus & Iuppiter simul i p'cibo &

p' uinginti ante alios hoc ē .āno milleesimo quādringētesimo quādragesimo q̄to simul su erunt in cācro. Post quāq; oīno alterā cōiūctōem & Messiae aduētū & mirabilia illa oīa q̄ p' messia expectat astrologica assertione futura p'nuāciat. qd' cū re ipsa tāta

ta cōsuetudine sit elapsis a prima qdē cōiūctōe ānis tā quāq; ginta. a secūda uero triginta posset hic & qd' de moysi fabulatur satis infirmari ut nō dedisse eis regnū ea cōe datur cōstellatio q̄ redeūte ad eos suū regnū minime redit: nec pepisse iudeis moysi

sem q̄ effectis nihil uerbis ad nos reueria nullum tamen p'phetam ad nos attulerit. Quis q' non solum post illas coniuñctiones foelicibus agere cepit gens hebreorū

Sed non minoribus sere post ea tempora calamitatibus obruta est q̄ aut sub Tito aut sub Adriano pulsus nuper iudeos omnibus ex tota hispania a christianissimo illo rege nunquam certe satis laudato iubi & numero & diuitis & auctoritate pluri

mum poterant qua eiectione nihil unquam sere uel tristius uel acerbis passos ipsi se nō desisterent ita multi naufragio. Pestilentia quā plurima. fame maxima pars eorum assumpti. ut nobis ēt xp'ians in tāta calamitate in q̄ diuina iustitiae gloria

delectabatur hoīes tamē extrema ad eo patētēs cōmiserationē faceret & dolorē: hic

Nota.

Abraā princeps
Abraā auena/
zre.
Fugmentum
abraā.

Cōsuetatio.
Prima ratio.

Secūda ratio
Iudei pulsi
ex hispania.

ē messias: hæc ē illa tedēptio quā ex molaica cōstellatione Abraā illis pmittebat: q
 ne de p̄teritis ē tebo diuinasse melius credatur q̄ de futuris: uideamus i illa ad quā
 moſis aduētū rettulit cōiunctione q̄ falsus plane & ridiculus sit: nā & ea cōiunctio
 p̄ quā natū crededit moſem plumbus post moleſis mortē ānis euenit: & si de tpe illi
 cōcedamus nihilū tale ut putat illi significauit. Videamus de tpe: sed prius illud ſci
 re oportet: hebreos hoc anno q̄ ē a xp̄o. Mccclxxxiii. ānumerare a mundi cōſtitu
 tione a q̄ suos ānos dinumerāt annoꝝ quōꝝ millia duccētos quinquaginta tres: q̄re a mū
 do ad xp̄m cōputabūt ip̄i ānos tria millia septingētos & sexagita: cū igitur ille abra
 am cōiunctionē illā postq̄ tribo exactis annis natū ait Moſem: anno dicat mūdi se
 cundo, Mccclxv. euenisse / legtur ut ante xp̄i tpa euenit annis. Mccclxv. At uero
 a Moſe ad xp̄m anni uera ſuppuratione colliguntur. mille quingenti & nouē: q̄re ſuit
 illa cōiunctio poſt natum moſem ānis centū atq̄ triginta. Numerus iſte ānoꝝ ita
 demonstratur nā a moſe ad primā tēpli adificationē ex tertio libro regnoꝝ q̄ ē ap̄d
 eos primus ſamuelis: colliguntur anni. cccclxxxix. a prima autē illa adificationē ad in
 ſtaurationē templi ſub Dario cōputantur anni quingenti & duodecim: a Dario ad
 chriſtum numerātur anni quingenti & decem & octo. quōꝝ omnium ſūma eſt quā
 dicebamꝝ anni ſclicet. Mccccc. & nouem. Ea uero cōiunctio Chriſtum antecē
 ſit annis mille trecentis nonagintaquinq̄ atq̄ ita primo natum moſem annis centū
 atq̄ triginta: ſed non illa minica adeo propheticāq̄ cōſtellatione: ut de eis tempore
 magnopere ſit pugnandum. Iuncti. n. inquit fuerunt Iuppiter & Saturnus anno
 mundi. M. ſecundo. cc. lxx. die. v. & .xx. menſis idar: hoc eſt / februariū. in prima
 parte p̄ſcium medio motu uero autem motu eodem anno in uigēſima quarta par
 te Aquarii ſimul fuerunt. Explicet igitur primum utrā ſibi magis eligat cōiun
 ctionem ad quam poſſimum telerat regnū iudaeorum legemq̄ molaicā: illā. ſ. in
 p̄ſcium mediam: an hāc ueram potius i aquario: ueram ſi dicat tibi ip̄ſi repugna
 bit & aſtologis aliis: nam ex minoribus illa cōiunctionibus ſuit: cum non accide
 rit in principio triplicitatū. Tales autem cōiunctiones ut ip̄emet ſcribit eodem lo
 co non ſignificant legum mutationes: aduentuſq̄ prophetarū / ſed uel annoꝝ ſer
 uilitatem: uel inopiam: uel translationem quidē imperii: ſed inter cognatos & que
 ſūt intra gentis unitas fortunas: ſimo intra eiufdem etiam familie: ſines ſe cōtinent.
 Præterea in themate cōiunctionis q̄ ille de ſcribit: Aquarius in quo erat iuppiter
 & ſaturnus ſeptimum caeli locum implebat: non autem nonū uel decimum quibo
 regna & leges & nouæ ſapientie exordia ſignificātur. Et ſi quō oſo conſendat iſtam
 Aquarium ab ſua urna nobis moſem pluſſe de celo: dicat quæſo: cur anno domi
 ni. Mccxxvi. quo iuppiter & ſaturnus in aquario cum mutatione etiam triplicita
 tis ſe coniunxerunt: quæ erat maioribus cōiunctionibus annumeranda / nullus
 tamen de celo Moſes deſcendit: nullus eductus populꝝ ex egypto: nulla lex data
 & eorum quæ ſub moſe in heremo contigerunt: miraculum nullum eo tempore ui
 dit mundus. Sed nec illum Abraā notaſſe ſcipue uidetur cōiunctio q̄ ſclicet ſuit
 in aquario: ſed iudaici regni molaicāq̄ legis cōiunctionē eā uocauit: q̄ ſuit i p̄ſcium

Tertia cō

Supputatio.

Supputatio
annorum a
moſe ad chri
ſtum.

Quinta cō.

q̄re & simile illi facit eā q̄ ānos ab illa duo mille octingētos .lix. i p̄sibus ēt uenit ex q̄ expectari iubebat messis q̄si aliter molem. Ista uero qd pluribus cōsutamus? Cū sit ex illis q̄s uocat medias hoc est q̄re nullae sint. sed fictae a nobis & imaginariet quā tā sapius irrisit a nobis taxatāq̄ a strologoy ifania nūq̄ possū satis admirari q̄ ad ea ex p̄fetto q̄ nihil sūt nec tā fuerūt aut erūt unq̄ q̄si ueras ad caulas eucta re ferūt resp̄sctioy. Nec scio cur auenante q̄ nullā air fidē Albumasari adhibendā q̄ mediis utatur cōiūctioibo / idē de p̄ceptore isto suo nō dixent q̄ toto illo suo libet / lo de mediis sp̄ agit cōiūctioibo q̄ post ānos .cc. & .xxxvii. facta ab una ad aliā tri / plicitatē migratōe cōtingūt. & in illa sua inimali p̄phetica cōiūctioe terribile q̄ sit ridiculus: Describūt. n. themā cali ad eā horā in q̄ leo tenet horoscopū in vii. ue / ro loco apd̄ aquariū saturnus & iuppiter ho/pitātur sol in medio cali. culmine di / scurrūt in Ane. Pisces nonā occupāt regione ex q̄ qm̄ ois petitur significat o legū & p̄phetay passy et succedebat q̄ in ea nullus planeta inueniretur. Sed astrologus hō admirabili subtilitate & solē & iouem & saturnū illū qdē ex .x. hos ex .vii. locō ad nonū trāsportauit. Medio. n. inqt̄ motu iuppiter & saturnus erant in piscebo / p̄ / lices in .ix. loco. in .ix. igitur iuppiter & saturnus. & sol q̄q̄ in decima ē ex p̄tione do / moy. si tamē nūmey & cōsequētā aduertamus signoy erit i nona / nā & Aries qu / tus ē a leone. & nona domus q̄nta ē ab horoscopo. An putamus & aristas istis cō / mentis subtilites? Respondeā nescio. an indignet tantā stoliditatē / tantā uelantiā / an potius doleā dāna mentiū rudioy q̄ hae utpote nō intellecta tradāt scripturā et nō nunquā magnificēt cū soleant tales ab errore ire in sup̄stitionē a sup̄stioe pau / lati ruant i infidelitatē. Dic q̄ so admirabilis Abraā qua hora erāt saturnus & iup / piter in aq̄no an ēt erāt in p̄cibus? medio inq̄s motu / at qd hoc aliud dictū ē quā / ibi eos nō fuisse. & si ex decima sol impiū p̄mtebat idē quō ex nona legis fulgorē / indicabat. cū nec nona in decimā nec decima in nonā uertit. nec utroq̄ esse simul / idem planeta possit. Sed nimis ego multa de his cum ad uerū stolidas opiniones / Aristoteles neget esse disputandum.

Aristoteles

Caput XIII Variis conjunctionibus mediis a uariis xpianam legem ascribi & absq̄ ratione etiam astrologica.

Christianam
legem uariis
ascribi coniu
ctionibus &
sp̄ mediis
Rōnes p̄ter
misse
Prima.
Secunda

e Hetrūā legē hactenus nō uidi q̄ ad uerū aliquā p̄ferret cōiūctioē sed ad / medias trīs alū ad eā q̄ fuerit in arietis pte sexta p̄ ānos sex priusquā lectul / nalceret. itū ad eā q̄ i postrema c̄seri pte cōtingerit ānegētia priorē illam annis .xx. / Essent autē hic multa unde eis negociū facerēt. ut si ostēderēt nec sub ignea / nec aquea. sed sub terrea natū iestū qd̄ & rōne. & Abrae auctoritate aliorūq̄ ēt posset / cōprobari tū illā i cancro cōiūctioē p̄phetas nō significare cū nō ex maximis nec / ex maioribus etiam fuerit. quod uidens quidam auctor quid si inquit ad leonem / dicatur pertinere. Finis enim cancri principiumq̄ leonis confinia sunt. at q̄ ita erit / principium illud igneae triplicitatis. Bellum utiq̄ inuentum neque enim ista loca / transtuleris plus quamq̄ digitis distāti q̄re nulla sere sp̄enta potest ista referri migra / tio. sed n̄simus puto tā satis latiq̄ cōiūcturauimus medias istas cōiūctioes. q̄s cū iam / oēs plane e medio sustulerimus nō ē cur aduersus eas plus ope iſtruauius. cū sit tā

tis declaratū id quod dicitur eas esse medias non esse aliud quam si nullas eas dicamus quod sit non est utique nec facere potest nec indicare ea que sunt. quod si post natum christum aliqua uerba afferat eorum uincione potest nihil admirabor nisi postquam ille in lucem editus uentisse caeli credamus: Aliaque & Iouis & Saturni & alios inter planetas & congressi & digredi ab iuicis sepius fuit necesse. sed nullus unquam dixit astrologorum hinc istas conuentiones uim super ea que preterierunt: sed ponderare quod eas multis annis suos effectus sequi uero nunquam quod est dictum rationabiliter nam si efficiuntur reflectu causa posterior esse non potest. si significantur frustra celestibus signis euenturum significare id quod iam uenit.

Ca. XIII Est que uulgo fertur uerba non esse iesu genitura: nec ex ea indicari illum aut uolenta morte moriturum aut magnum esse prophetam.

m Quere autem solent nonnullos que de genitura ipsius iesu nuntiantur isti diuinaculi natus. n. inquit preta facie uirginis (he decanos uocant) ascendente de que scribit Albumasar esse in ea uirgine formosa duas manu spicas gerente. puerque nutritus que ges que dicit uocat iesu. sic confirmari putat miraculum uerbi corporati per seiam astrologia que inter celi imagines uirginis iesu que reppererit. hic eis eadem non magnope ita scire quoniam solent ipsi sua dogmata talibus testimoniiis confirmare: quas putat libenter nos esse hanc recepturos quibus dogmata ista corroboremus: sed non eget his fabulis. Idenique ueritas christiana a per quam et sentia philosophorum pene fabula sunt. que has uidit imagines cui sensu tacite ratio illas oculior indicant. Vbi de illis uel Ptolemaus uel antiquus aliquis unquam fecit mentionem? Meracillime nuge sunt arabum signum quaque illa referat ad idos. aduersus que libro sequenti latius disputabimus. At neque ista uirgine

**Impium signum.
Albumasar.**

(ut dicitur) a cetero natus est dominus iesus: alioque per duas ferme horas ante mediam noctem in lucem apparuit: que ex ecclesia traditione media nocte natum accepimus. que nec terra (ut quidam dicunt) libere per sed decia potius eum eribat natoque desideratissimus horoscopus occupabat: unde illud est falsum ostenditur quod blasphemam uoce disseminat fuisse in ea genitura martem in domo mortis: unde illi per crucis supplicium fuerit monendum: neque enim potuit eo loco esse mars. nisi uirginem faciamus horoscopus: quod ab hora illius geniturae magnope esse diuersum declarauimus: sed istabit aliquid si de ea caeli parte martem auferimus collocaturos nos eum in occidere ubi est uolentiae mortis pericula minime. Ego uero ab eorum decretis nihil recedens ostendam ex ea genitura uolentia mortis exitum non per signari: nisi quaque martis septimo loco in discrimine uite natum adducat scribit tamen mater minus id infortunium si nocturna fuerit genitura: et si mars in domo aut finibus aut sua fuerit altitudine: tunc est in octauo loco fuerit inuentus unde expressior nulla mortis significatio obliuiscere tamen matris malignitati iouis benignitate siue fuerit in horoscopo: & horoscopus ipse sit in domo iouis aut ueneris que stella ipsa per ioui radiatione coniungat.

**Prima ratio.
Secunda ratio.**

Ex his autem non unum aut alterum sed plane omnia in iesu genitura inueniuntur nam & nocte nec die natus est & Mars in Arietem hoc est in suis latibus fuit: & horoscopus erat libra domus ueneris quam tamen sepe partem iuppiter illustraret: tum ueneris in aquario constitutam trigoni radii amici ea libere societate iungebat quibus illud & adicias lunam que sperat nocte in nocturna natiuitate feliciter se habere mortis domum tenuisse uidebis necessario bonam mortem

Martem non fuisse in octaua.

**Obiectio
Solutio
Ex iesu genitura uolentia mortis exitum non signari**

ex ista sydes pōsiōe pñciādā: erat. n. i tauro/ hoc est. i sua qdē sublimitate & lu-
 minibus aucta: & quo loco gaudet hoc est octauo/ locucissimo totis cōspectu d'fluet
 ad uenerē: apd' quā hospitabat nullus uel martis uel saturni radijs ifessata / sed nec
 discedēs ab eis nec ad eos uadēs/ hoc ē. nullo illis locietatis uinculo colligata. Adde
 uenerē & domus mortis et horoscopi pter domā nullā uel martis uel saturni ini-
 mica radiatiōe p'fusa/ totā radijs totius bonū sibi exitū p'mittētē. Oblatus ē igitur
 q̄a uoluit nō q̄a eū cali furor ad sup'plina crucis i'pegerit. Sed nō se hoībo temeta-
 nis nullulq; pudoris occasio unq; deesse aliqd' gartēdi. Nā finge quouis loco mar-
 tē fuisse antā hēbūt nihil minus aliquo mō delrādū. s. n. statuat i horoscopo facie
 hinc referri d'palmarū colaphis castrū & tāgune d'turpatā ēt martiū illū hoīem: & i
 se gladios dicere attulisse iteritus. Si secūdo loco ab horoscopo affertur pau prate &
 rex oīum i'pīā. Si tertio nullos s'ies: s. i q̄to nullū patrimōiū ut q̄ dauidis blas da
 uidis tam i'pīā saltē regnū nō obtinerit: si q̄to nullos s'ios: s. i lexto datos i' necō
 oēs suos setuos: s. i septio & octauo loco hēs qd' dicat: s. i nono o beatos astrologos/
 cū dicat maternus q̄ i nona cali regiōe martē hūerit i sua domo/ futurū hoīem bōis
 demōibo temeri cui usq; aduēnū prauis demōis spūs lugrāt & ex eis hoīes laborātes
 nō uerbo/ sed sola sui liberet ostēdiōe: q̄ns ignitū credis ista clamāōibo & plausibo
 lecturos diuulgaturos a strologos: s. i ibi forte nascēte domio matris stella cōstul-
 set. Quod si cali culmina tenuisset orbis stari subiecto le g'bo eius i'penti pñciarent
 cū filenti primū cardinē iuppiter occupet: s. i undecio eū loco apphēdāsēt Karolos
 Cōstātius attulisset i mediū & quocūq; p xpi ecclesia caesares pugnauerit: s. i duo
 decia de inimicis s'fidus q̄terētur iter quos ēt se ipos luēnēt. na intūs ut d' occasio
 sp' inlurēdi. Sed audi de laturno ēt qd' dicat: erat. n. in nona cali regiōe in signo ge-
 minoy. at inquit facit pphetas & sacerdotēs. qd' q̄ retrocedit/ Debet hoc oīo minu-
 ere illas pmissiōes faceret ergo p'herā plulq; pphetā facere nō poterit q̄is loānes
 baptista: an igitur poterit diuinū afflatore q̄ omnīū facere pphetay: ērat laturnus
 eodē loco & in eodem signo cōstitutus cū nata est Eleonora Galeon. frater s'ilia uir-
 go qdem illa pudica & moribz integerrima/ sed nec uel anna uel Delbora uel Ca-
 tādra. Sed plūstite q̄ o astrologi admirabiles in pposito dogmate: & uideamus qd'
 ibi saturnus in sua natiuitate significet. Scribit Abrasā uester in lib. de natiuitari-
 bus q̄ sic saturnū habuerit collocatū hoc est nona cali regiōe cū malū locē christi
 anum. Videns q̄ belle dogma uestry cōfirmauerit. Quis. n. audeat xpm malū di-
 cere xpīanū. q̄ nec fuerit xpīanus / o hoīes ridiculos & nunq; certe sans irri sol. Elcu-
 lanus ille sup'bitiosus q̄ fertur magus manus est ait lesus in stabulo quia inū cali
 tenuit capricornus: & alius rex inquit fuit iudeoy q̄a horoscopus erat libra. hebraei
 enim saturnū sunt saturni regnum libra: quā nō lingulis etiā mensibus multi na-
 scūtur his conditionibus qui nec nascuntur in stabulis. nec uideoy: teges ēt inseribū-
 tur. Sed iam nimis multa de istis nebulonibus.

Caput XV Quae de maumethe dicit Albumasar experimento falsa eē dephēsa.
 Albumasar arabs aduēnū sui maumethis legēq; illā taracōy: f'fret ad cōuictio-
 nē totius & falso q̄ fuit i scorpīōe p' d'nos duos & qn q̄gita āre illius legis edmo

Blasphemū
materni dog-
ma

De laturno
quid dicat
astrologi.
Reprobatio
per rationem
Reprobatio
per exemplū

Esculā deliri-
um

Albumasar
falsus

neq; nō ē plumbū cōlutū dū cū q̄ ex eadē cōstellatiōe de ea lege uaticinatus ē ip̄a iſt
 exp̄t̄ia cōlutauerit. Dēiq; qd̄ ſup̄ ē diximus quocūq; tpe aut boni aut mali uſiāt
 p̄phet̄a deſſe cōiūctio nō p̄t̄ i quā eorū aduētus referat̄: cū poſt̄ ānos. xx. ut ſu-
 pra diximus Saturnus ſemp̄ & Iuppiter cōgrēdiāt̄: ſed nō eſt tales cōgrēſſus: aut ſi
 gnū aut cām quāpp̄ p̄phet̄a huiuſmōi ueniāt: illd̄ fatiſ eſt id̄iō ſit. q; ſape alias
 ſimiles aut ēt ad idē opus efficaciores ſedeūt cōſtellarōes: poſt̄ q̄ n̄ nullus p̄pheta
 nulla lex noua: nulla imutatio religiōis. Maumethes iquē uenit poſtq; iūct̄ ē Iu-
 piter & ſaturnus i ſcopiōe: cur nō alius maumethes. poſt̄ ānū ḡſe. M̄ luy quo tē
 pote ſimili cōditōe Iuppiter & ſaturnus ſimul ſuerūt: mutata ēt triplicitate: & qd̄ in
 illa maumethis cōiūctiōe nō uſiāt: Mars eodē āno i eodē ſigno p̄ corpus illis appli-
 cuit: & t̄m̄ h̄yſtorias ſi uoluimus nullā p̄ea t̄p̄a noua religiōis legemus iſtutatio-
 nē que tertiam ſere orbis partem in ſuas traxerit leges.

Ca. XVI In antiſp̄i uaticinio alios iſt̄ mēdaces appuiſſe alios mēdaces futuros
 iſtales uanos ridiculos eos in h̄is deſp̄hēdimus q̄ de ſp̄entis religiōis ſunt

locuti: nō plus debemus putare ſidei adhibendū illoꝝ nugamētis cum de
 antiſp̄o de ſeculi cōſumatōe ideq; hoc genus alis futuris reb̄o. nebulones
 iſti p̄pheticā qd̄ ſi auctoritate ſermocināt̄ur. nā & quōſdā iſt̄ eūct̄as reprobauit: ut
 Amaldū alioꝝq; nōnullos q̄ aiūt āno domini. Mccc. xlv. ob illā triū ſydes ſu p̄ioꝝ
 i ſc̄n̄o cōiūctiōe: aut āno. Mccc. lxiij. ob iouē & ſaturnū i p̄ſc̄n̄o iūct̄os meſſiā
 abraā alit̄ antiſp̄em nobis miniſtab̄t̄: alios q̄ i lōgū hac magis diſtulerūt nō dubito
 eodē argum̄to a poſteris redarguēdos: q̄a & illoꝝ. i. uaticiniū res ip̄a reſtat̄it̄ do-
 nec eueniat dies angelis ignorata: quā cum noſce dominus Ieſus noſt̄r: eſſe nega-
 ut audaciam omnium: ut ait Auguſtinus. digitos una uoce reſoluit.

Ca. XVII Quā leuiter p̄bent aſt̄rologi ſex t̄m̄ religiones eſt poſſe t̄m̄ hebreꝝ: le-
 gem iouiam potius uel ſolarem q̄ ſaturniam dici debet̄.

Ed̄ audi quā pulchro ſigmento & ſp̄ecitas oēs religiōes: & q̄ futura ē ſub
 antiſp̄o ſub uno (ut ita dixerim) ſaſce colligant̄. Iuppiter inquit religionē ſi-
 gnificat alit̄ ēt atq; alit̄ ex cōplexu eius cū alio & alio ſydere. ſūt aut̄ ſex p̄ter Iouē:
 q̄re ſex ēt ſp̄es religionū q̄bo nec plures erūt: aut ſuerunt: nec iſt̄ pauiores. Iuppiter
 enī cū ſaturno iudeꝝ ſacit̄ religionē: cū mane caldeoꝝ ignē adorātū: cū ſole egyptioꝝ
 q̄ celi militiā hoc ē ſydera colūt̄: cū uenere ſaraceni. cū mercurio chriſtiani
 cū luna eā q̄ ſub ſp̄o poſt̄rema oſum ē futura hoc ē illud ſubtle & p̄fundū in-
 uentū: quo cū alit̄ plerūq; t̄m̄ Roger. baccō i ep̄iſtola maxie uituit ad demētē: quo
 uſus ēt Alliacenſis in tractatu de cōcordia aſt̄rologiæ & theologię. in quo illd̄ p̄-
 mū demit̄or oblit̄os eos adeo ſui dogmatis: ut q̄ temp̄ ſoliti dicere ex coitu ſolū ſy-
 derū ſup̄ioꝝ ſaturni maxie & iouis fieri religiōes uel ſignificari: nūc ad lunā uſq; de-
 ſcēdāt̄: q̄ ſit nobis antiſp̄em aliquē p̄tura. q̄ ſi ēt ad numeroꝝ planetay: numerare
 uolūt̄ ſp̄es religionū: aut ſubtrahāt̄ aliquē neceſſe ē planetā e celo: aut plures alcu-
 bi ſibi mēdicēt̄: alioq; nūerus nō reſp̄ōdebit. Nā aut̄ idolatras q̄lū unā religionē ac-
 cipiūt̄: aut ſep̄atim accipe i eo nūero uolūt̄ ſp̄em unā quāq; idolatriæ p̄ uario ritu
 cultuque eorum qui iſt̄olis ſeruiert̄: ſi p̄t̄imum malunt tollant̄ oportet e medi-

Similis con-
iunctio con-
iunctio mau-
methis q̄ nul-
la legē fecit

Amaldus

Auguſtinus.

Rogertus ba-
con
Alliacenſis
Taxatio hu-
ius aſt̄rologi
cū ſigmenti
prima ratio.

unū planetā: quā nō erit alia aegyptiorū: alia chaldeorū: religio: sed una atq; eadem: hoc ē ydolatria: quē tm̄ erūt quōq; religioēs idolorū: mōsaica: xp̄iana: maumethēlis atq; ut ita dixerī: anti xp̄iana: sū spēs separati accipi iubēt idolatrie uix tot stelle ēt ī celo quot religioēs ī terra. q; si ad ea q̄lī capita redigi putēt alias quoq; aliorū ignis aliorū cultus habet magnū illis merito a demonib; malū: praetermissos ī ista partitione se indignantiū: q; tam ī idolatria p̄cipue. & sere soli colerētur. Oēs enī dū gentiū demonia: quē tres saltē necessario faciūt spēs idolatrie: celi: demonū elemētorū: cogēturq; abscondē ab amicis unū sibi quærere erroē: uolui dicere erroē: hoc ē planetā ut octo inueniūt ad numeros religionū. Sed & temp; regū orbem de quo loquūtur male p̄ti. cultus. n. caelestū p̄prie erat chaldeorū: ut scribit Iamblicus ī demonū cultu aegyptiis magis occupatis: quē dent p̄ mare solē chaldeis & diaboli: cū aliquē planetā iterī procurēt aegyptus. Pareret autē facile pugnare eos ubiq; cum ueritate: quā illi fuerūt sem p̄prie amici: Sed cur serū adeo saepe nō libēt concordant: neq; n. sua satis dogmata: h. cōsulerūt rōnē inueniūt: cur hebreorū lex satur: nia sit potius q̄ xp̄iana: sed illa potius ad solē uel ad iouē n̄ra erit ad saturnū referenda. Saturnus. n. ut quā dicit: corporea bōa nō largitur sed auferit. dat ēt spūalia & quae nō uidentur lex mōsaica corporea bona & p̄mittebat & largiebat. n̄ra haec auferit potius q̄ exhibeat spūalia quaeq; nō uidentur: p̄mitit & f̄stat Saturnus reges populi: ī patores exercitū: diuites hostes: multa sebole nobiles: natura mulierosos nō efficit. q̄les principes oēs religioēs: hebraice: Abraā: Iacob: Moſes: Iosue: Salomō: Dauid: ignobiles facit paupes: heremitas: uoluptatū oſores: aeterna meditatēs: corporea cōtēnētēs: q̄lis si alius adnōtā dū. dux n̄ & spator iesus xp̄s q̄les apostoli: martyres: monachi: xp̄iani: quoq; uita: doctrīa: sanguis: religio n̄ra aucta: n̄ra cōfirmata ē. quē si illos decreta cōsona erāt dicenda: nos saturni: hebrei solares uel iouierit dīcēdi sed traxit eos ī illā op̄ionē sabbati cultus: q̄ dies quā ap̄d eos saturni existimā: rapitissime eis uisū ē cadere q; saturniā gentem esse dicerēt quae saturni dīe p̄ ceteris ueneraret: q̄ ēt ducti cōiōctura solēt n̄ram ēt dīcēt solarē ēt religioē: quā dīe solis quē dominicū dicimus obseruamus. Sed cur nō potius seruari ut die mercuri cū mercurio ēt nos subiciāt: solē. n. aegyptiis: mercuriū nobis dabit. Et Albumasar ait iouē cū mercurio legē significare xp̄ianā: q̄ idē etiā de sole dixerit. Neq; n. uel errore uel mutare inīam utiū apud eos q; ī erroribus moribusq; planetas: adeo sūt affidui: q; ī uertigine illa celi tā tāpēda attoniti īspectanda: uix unq; bene pedib; cōsistāt: sed ut cunq; sit miras habēt rōnes q̄b; iuenta ista sua cōfirmant: nō. n. temere ad mercuriū nos rettulerūt: sed quā sicut Rog. haec multiplices ille hēt motus: cognitūq; difficiles religioē sibi uendicat xp̄ianā: cuius dogmata pene incredibilia iuēta agnitūq; difficillima: Alii iuniores nescio quid extogitarūt: quā. s. mercurius librarius ē deorū: ēt apud xp̄iānos libros: magna copia. nō sicut uere mercurialis cōfēti debet ista religio. Haec est admirabilis sapia astrologorū: obliu. s. sūt gentiū bibliothecas: arabū & hebreorū: libros sere nullos adhuc uiderūt.

Disputationū Ioannis p̄ci Mirādulāe aduersus astrologos libri quinti finis.

Tertia rō
Iamblicus.
Quarta rō

Albumasar

LIBER SEXTVS DISPVATIONVM IOANNIS PICTI MIRANDV.
LAB ADVERSVS ASTROLOGOS.

Caput primum.

Quo ordine sit procedendū in cōuellēdis astrologorū fundamentis. Item fieri non posse ut aliquando ad eadem loca sydera oīa restituātur i quibus semel fuerunt. Xcessimus ordinē institutumq; nostræ cōmentationis in qua erant radices prius astrologoy: cōuellēda: q̄ ista fastigia magnarum coniunctionū: magnos orbium & id genus alia excideremus: quādo illis sublatis commere ista erat necesse: quis. n. illis fidē adhibeat p̄ magnas cōiūctiōes de regnoy: religionū q; mutatione pronūtiātib; Cui constiterit iam signa illa: Arictes. Leones. Cancros. Sagittarios in quibus cōgrediētes Iouē & saturnum facere hac putat: ea nulla esse: aut si qua huiusmodi sint i celo eo nō esse in quibus supputātur: tum Saturnū Iouem reliquosq; planetas: euēta nō efficere. & uicissitudines rey: inferios. Quæ si efficiant: de eorum tamen essentia natura p̄prietate: uel rōne uel expiētia nihil esse cōpertū. & cū ex alia aliud cōiūctiōe pueniat: (Si quidem puenit ab illis) nō posse diudicari hæc apud illos apud quos ipsa rudimenta istius artis adhuc sunt i ambiguo. Videbimus. n. i his quæ postea disputabuntur nundū esse cōfessum quæ sit hæc putanda coniunctionis anni an inicitū: quo uerente illa contingēt: an quo potius uerēte sydera ipsa cōgrediuntur: tum neutrū ex his temporibus assequi eos posse: quare in dubio reliqui cōiūctiōnis horoscōpū: uidebimus. Item si constiterit de horoscōpo: de ratione tamē thematicis disponēdi: nihil adhuc cōstare: sed esse i scerto ubi duodecim locoy: initia recte constituantur: atque illis etiā cōstituis: de uirtute tamen ipsius locoy: quod principium: quod medium: quod extremū illis non liquere: quibus ignoratis sicut qua eali regione cōiungātur: ita quid sit factura coniūctio fieri nō potest: cū significati fere omnis uarietas ad locoy: quos uocant domos: naturæ p̄prietatēq; redigatur. Et quia in istis maxime cōiūctiōibus illud solent obseruare: uter planeta super altere exaltetur: uidebimus nescire eos adhuc qd̄ ista sit exaltatio quā ipsi uulgo uocant elevationē. Et cū uerēte plurimū quis loco ipsi: uel copulationis syderū superiorum: uel defectus luminariū: planeta in primis dominetur. Videbimus ita cōtrouerſa esse oīa ista iura impetia auctoritatēq; planetarū: ut nullius fere signi pars aliqua inueniat: de cuius principe & domino certū aliquid habeatur apud astrologos. Sed nō oportet hic oīa enumerare istius artis fundamenta quæ postea cōuellentur. Cum quibus (ut prius dicebam) uerēte etiā oīa oportet quæ p̄ magnas cōiūctiōes: & id genus alia de diuinis miraculis uident pronūtiari: uel: cū hac maxime pte p̄prietatē religionis offenderent: in tollēda hac peste: oīs celeritas mora uidebatur: presertim q; efficacissime cōsulan uidebatur integra re astrologica & nihil in cæteris labefacta: si pars hæc de magnis coniūctiōibus fallā conuince: ref: atq; ubi maiores sortioresq; uidebūt i illis potius expugnarentur. Nūc reuertēte

Error Albu-
maris &
alioꝝ

tes unde fumus digressi. pergemus prima istius artis fundamēta. ordine cōsequēti-
ra dicitur extirpare. neq; uero silentio p̄tereūdus error apud astrologos inuulgatus
i quē lapsus Albulmar & pleriq; alij putantes fore aliquando ut ad eadē loca ita
oīa sydera restituerūt ut similes oīno cali dispositio & caelestium oīum inter se posi-
tus habitus dog; iueniantur: atq; olim etiā fuerit: unde putāt illud euentus; ut sint ēt
res eodē apud nos quae olim fuerunt: idem hoīes: idem euentus: eadem bruta: &
oīo cōditio eadem oīum inferiorū: quod qdam dei de astrologomīst; p̄fundus ex-
aminātes cōsuetanis solent dicere in aurem: hāc est illa xpianorū resurrectio: quā
& hebrei sperāt & maumethenses: fuerūt certe illi p̄pheta: maximī astronomi: sed
ceclauerunt mysteria hāc populū & idiotas. Putauerunt. n. esse numes; annorum
cōm mundi & dixērūt quib; loca planetarū & stellarū certificari possent: & quan-
do ille cōpletus erit q; oēs stelle erunt ad ipsamet punctum reuerse: & p̄pter hoc
omnes res redibunt quales fuerunt. Nos uero istā insanā coarguere plunbo nō est
neccesse: qm̄ Haly ipse i expōne primi libri aptoleimanī ex insā ipsius Ptolomei idē
dicentis illā indignanter etiā obiurgat. nec esse aliqūe ait pitū arithmetice cui non
iste error euidens fiat. Tum post eum Nicolaus orem philosophus accuratissimus: &
diligens mathematicus i tractatu de p̄portionib; p̄portionū: mathematicis rōni-
bus opinione illā falsam & impossibīle demonstrat. p̄portione. s. posse eadē unq; cali
& sydes; redire p̄onens: quae alias fuerit: q; cū sufficēter hoc manus ipluerit dele-
gandū ad eū lectore existimauit ne quod hactenus nusq; fecimus facta faceremus.

Impiū dog;
ma exetra-
dum.

Haly & Pto-
lomeus

Nicolaus oꝝ

Caput II. Per quas res astrologi uariari influxus sydes; dicāt: & q̄ oīo illa
in uniuersum absurda sint.

Agna ni fallor uel (ut uerius dixerim) oīa astrologiē fundamēta sublata
m sunt: si satis ē cōprobatū nihil fieri a calo nec i dicari quorū ex caelesti ob-

seruariōe p̄dictionē astrologi p̄stetur. Erat aut̄ iter rōnes q̄b; aduersus
illos utebamur una potissima de momētanea quā fingunt uirtutū caelestium mu-
tatōe: quā i supicōi qdam disputatōe terigimus: explicatā s̄t adhūc usq; locum iu-
re distulimus: nā & peculiaris idiget p̄prioque tractatu. & magnū h̄t momētū
i cōuellēda astrologia: cū ex ea nō solū id cōfirmetur quod hactenus p̄batum ē. s. l.

Sana astrolo-
goy de uaria
nōe potesta-
tib; sydes;

a syderib; nō effici p̄ticulares rez; sterioꝝ mutatiōes. Sed illud quoque si pueniāt
ista de calo: aliter tamē puenire: q̄ ut caelestū aliqua obseruatōe dep̄hēdi & signi-
ficari possint. Est igitur quod a Astrologi dicūt humilimodi uirtutem ac p̄tatem sydes;
& stellarū: aliā atque aliā esse singulis horis ac momētis: dum aut sunt aliis caelo-
cis: quas necerici uocāt domos: aut i alius signis: quae duodecim fingunt iueniri: aut
ipsi iter se planeta: tū spacū iteruallo distātes uarias suicem ra diamonabo copulātur
quos uocant uulgo planetas: aspectus ihi sunt sc̄ipue modi (ut iuniores quōsdam
omittā) q̄bus mutari defluxum uirtutēque caelestium putāt: domos. s. signa: aspe-
ctusque diuersitas. quae qdē nisi ab illis defendātur tueri dogma nō possunt de sy-
des; efficiētia: ut oīs rez; sterioꝝ mutatio diuersitalque a syderib; p̄ficentur: quā-
doq; dē si illa eadē semp̄ imutabilique uirtute sunt. ut nos de oībo excepta luna pu-

tamus: necessario aut iudē aut finiales ab illis semp effectus puenirēt: nā effectū dīuerſitatē i cās inferiores quēadmodū nobiſi referre nō poſſunt niſi & nobiſcū ſa- teatur de iſta dīuerſitate nihil poſſe de celo ſe diuinare. cū. ſ. celū auctōr & cā nō hēatur. Quare neceſſariū illos quāta eſt i effectibz regz iſerioꝝ uarietas: tātā i ce- lo reperire cāz: quoque dīuerſitatē: i qua qdē re nihil eis ſtelligz multitudo ſuffra- Varietas regz
gatur: qm̄ quotquot ſtella ſunt atque planeta: natiōē cuiſbet oēs ad ſunt. Quapp nō poſſet in
nulla rō aſſeri poſſet: ſic alit aliter & nō eadē cibo largiretur: niſi aliqd fingerent
unde ſtelligz uirtus & efficiētia alia ſit & alia ſingulis tꝑibus: de quo deinde facile
colligi poſſit quā dīuerſo tꝑe ſunt uel oriūtur: p eo q tū eēt ſydeꝝ ſtatuſ dīuerſam
a celo loctur cōditiōē: de q̄ iſi poſſunt p̄nuntiare. q ſydeꝝ ſtatuſ quocūq: tēpoꝝ
cognitum habeāt & exploratū. Hoc eſt aut qd̄ nos plēnū libro coarguemus: cū ni-
hil poſſit magis abſurdū: magis remotū ab oī rōne putari: q̄ tātā eſſe i natura cor-
poꝝ ſupioꝝ: incoſtātiā & mutabilitatem: q̄ tō utiq: nec i rebo inferioribus eſt uide-
re: q̄ i ſua natura maxime fluxu & uertibulo. Quā. n. hęc tū uer ſpeliſ mutatio
& inſtar Chamaleōnſ incoſtātiā: ut & breui tꝑis ſpuallo diuiniffima illa corpa
ſui ſimilia atq: iudē donbus p̄dita nunq̄ iueniātur: Dicūt quāſo de fluxuū ſydera
lū p̄prietates illas qd̄ putēt: an de natura iſa atq: ſubſtātia ſydeꝝ: eaſ p̄ſcribā: an
de ut ali q̄ potius extrinſecus inſiſſa: ſiue a duodeci cali loctis: ſiue a ſignis: ſiue a mu-
tuis inuicē radiationibz hauſta. Si primū reſpōdeāt: nō poſſunt p̄prietates illas
mutare: niſi & iſa aſtroꝝ ſubſtātia cōmutetur: quod nec iſi (ut puto) ſunt cōceſſu-
ri. Si ſecundū malint: erūt celeſtia corpa oīum corpoꝝ ignobiliſſima: quā nihil ſe-
re a p̄pria natura: ſed penes extrinſecus ingruentē uim & affectū oīa faciāt: quan-
doqdem ſubſtātia corpaliſ tāto p̄ſectior: q̄to ab illa eſſuſ opantiſ magis de ſima
ſubſtātia opantiſ egrediſ. Et hęc qdē i uniuerſum generalitꝑ: dixerimus: nā ſi
nia opinioſ tūc maxime eluocet: cū p̄ticulari modos examinabimus qbo muta-
ri uirtutes ſydeꝝ putāt: in qbo excutiēdis ſerē ſeruabimus erroꝝ labulazq: ſuaz.

Generalis cō-
lutatio

Caput III. Domus aſtologoꝝ q̄ nullo Nixz fundamētō: & q̄ in eaz uinbus
explicandis aſtologi inter ſe pugnent.

Vocti domos apud aſtologos celebratas nemo ignorat: non oīo rudis
d iſtus antiſ: ad has mihi uideſ oīſ ſere ſignificatio de fluxuū: p̄prietat: ab
illis tādē referri. Nā ſi de natura aliquis quātas planeta qd̄ nā efficiat
cuius rei largitor & auctōr hēatur: nihil deſinitū & certū reſpōdebunt: niſi q̄ natu-
ra domus i q̄ planeta repiatur: ita ut quā i cōe de p̄prietatibz dicere ſolēt planetaz
ſere oīa ad ea uideatur accedere quā ſub cōe uoce multiplicē hēant rōnem. Quā
n. magis ē generale in rōne planeta q̄ ut ſit bonus aut malus: hoc ē ſalutatis au-
tor: aut inſalutatis. Et tamē hoc quoq: in ſydenbo firmū atq: iudē ſemp nō ē. Sed
in malo loco bonus planeta nocet: in bono malus p̄deſſe ab illis exiſtimāſ. Deniq:

Iuppiter ut p obo unū dici i oriente collocatus tā differt a se ipſo cū paulū supra orientē i eū que uocāt duodecimū cali locū cōmigrauerit. q̄ ignis differt ab aere aut ab aqua: q̄ lepus ab alino: alinus ab elephāte: Nā i oriente maxima ſemp bona i duo decima domo que atigua ē orienti magna ſepe mala decernit. illud loui maxime p̄pitiū opes ut largiatur atq; diuitias tamē tertio octauoq; collocatus frequēter pa trimoniū diſſipat: cū ſua natura nobiles faciat & ſapientes. Octauū locū ſi tenuerit faciet ignobiles: & quoy furor ad inſaniā: ut Maternus ait euadar. Poſtremo qd magis eſt louis p̄pitiū q̄ ut beneficiū ſydis exiſtimetur: cū & fortunator planetay: & magna cali loſicitas noſet. At tertio loco cōſtitutus neq; bonus inq; Maternus eſt neq; malus. Sexto etiā loco collocatus maxima etiā mala decernit: cuius rei red; dens rōnem Maternus addicit. Locus. n. ſextus habet malicia p̄pitiā frogatiua: & quacūq; ſtella i ipſo loco fuerit. i. ſexto ad decernē da mala maximas uires etiā loci ui no mutabitur: hac ille. Quaramus igitur ab aſtologis unde rāta tā ſubita, tā p; petua i diuinis corporib; ſit diluuiō que p firmitate imutabit atq; ſua ſubſtāte nature p̄pitiā tenaciſſima ſuiq; ſemp ſimilia iure crederētur. Sane duo tm ſingi modi poſſunt qbo id fiat. Alter ut locis illis ſcitas uires ac p̄tates uarias itelligamus quas ſubiectis hyderib; influat: qd̄ allata Materna uerba uidētur ſignificare. Alter ut nec qdem accipe aliū de neq; affici aliter atq; aliter ipm planetā exiſtimemus.

Sed quādmōdū p diuerſa ad terrā ex poſitu hyderi habitudē piectus radiorum uariatur. Variari quoq; ſde credamus rātoy uim & efficiētā. Vty mal uerint di cere ſtāte coanguētē. nā ſi fluere a loco uires huiusmodi ad planetas reſpōdeant interrogabimus de loco qd̄ nā ſentiat: an qd̄ ueteres aliq; locū eſſe ſpaciū nudum a corporib; ſeparū. An qd̄ Ariſtoteles ultimā ſupficiē corpis ambiētis. Si ſpaciū ac interuallū lateātur cū eū dē etiā philoſophis nullas huiusmodi interuallū habere uirtutes ac p̄pitiates: quādoquidē formas naturales nō merol dimēſus. & nudā itercapedinē cōſequūtur: Si corpis ambiētis ultimā ſupficiē ip̄tē qd̄ huius loco ali qua uis in eſſe q̄ ſ. ſ. corpori: cuius etiā ſupficiē a qua deinceps ambitū corpus affū catur. Sed que nā illa corpa: quoy extremū ſydis locus exiſtābitur: Certe que: cūq; illa dicātur ſiue extimus oium globo: ſiue hydeni unicuiq; uictus & p̄mūſt; nulla erit p̄ huiusmodi corpoy que & orientē & occidentē & ſūmū cali ac inum & cetera loca unius diei reuolutōe nō ambiat: q̄re ſi uirtus ab illis p̄tib; erit non erit eadē uirtus ſemp orientis neq; eadē occidentis. Sed p natura p̄ſentis illius corpis inibi collocati uirtus quoq; ip̄a mutabitur. Poſtremo hoc ab illis dici nō pōt: quā ſigna duodeci que alia p̄ter domos i ip̄is domib; eſſe dicūtur: ſicut planete in do mib; & i ſignis: ea inq; ſigna: i ſūma oium ſphera ab illis deſcribuntur: que & ip̄a quēdamōdū & planete a domo i qua ſunt uires naturāq; mutuari dicūtur: nā di cunt arietē nō eadē facere i oriente que ſacit i occidentē: atq; idem de aliis ſignis que i octaua ſi nulla ſupior: aut i ea que ſūma exiſtimatur ſphera accipiūtur. Hec igit cū nullo corpe ambiātur. nō ē ubi uirtutē illā domoy cogitemus p̄terq; ſmobili ſpa tio & interuallū. qd̄ a corporib; occupat. Id uero aut nihil ē. ſi credimus Ariſtotelei

Maternus

Confutatio

Ariſtoteles

aut si ē aliqd, nullius tamē uel efficaciz uel pprietatis caractere ē signifiū. Quare diuerſas i illis locis hoc ē i ſitu diuerſo ſignoz & planetaz uirtutes cogitare, quibus inibi poſita ſydera afficiūtur. ab oī rōne penitus eſt alienū. Neq; n. abſona minus & deſidicula dicit ſi altera pte deſenſiōis utētur: qd. ſ. p ſitus diuerſitate alia facie nos planeta reſpiciūt atq; illoz i terras aliter radū demittūtur. hīc faciāt & effectus na ſci diuerſitatē. Quā n. hoc ſit abſurdū q oprices philoſophiaz rudimēta uel deli-
bauerit. facile ſtelliget: cū nemo ſit q neſciat effectus q̄litate p radū q̄litate, p q; na tura corpis irradiatus nō p diuerſa radū circulatōe diſtingu. Hac ut idē magis aut minus hat ſi cōt pōt. Solis radius quocūq; mō quocūq; ſitu i nos deiciatur ſemp calefacit. ſemp illuminat uoz: cū uel p̄ximus uel ad linēā: magis illuminat magis calefacit. Cū uero uel obliq̄us uel fractus aut e loco remotiore deſcēdit: eadē qdē quaz rectus quaz p̄pinquus: ſed minus eadē facit. Nec alia qdē in effectu fieri pōt diuerſitas: q̄ quaz ipam intentionē remiſſionēq; caloris luminisq; cōſequetur. Inſanum igitur dogma aſtologoz putariū & ſigna celi duodeci & planeta hīc qdē poſitos fratres n̄fos p̄beate. uel miſeros facere paulū idē cū p̄ceſſerint i fratres nullā habēſ ut nullā ſignificationē. Sed diuitias aut dare aut enpe: alibi qdē cōciliare amicos: alibi ſuſcitare nobis aduerſarios. Nihil qdē aut ſigna aut planeta natura mutata ſed ſola facta ſitus uarietate. Hac autē quēdamodū etiā diximus ſiue radios faciāt nobis p̄ximiores. ſiue potētius i terrā rapiat: ſiue oriē lociet uel diſtingat: ſiue ter tē uaporo magis minuſue ſimſicat: pōt forte radii ut uel acure uel hebetare: na tura mutare certe nō pōt. q̄re nec res quā radius opatur. ſed effectus ip̄e nō muta-
ta: eius aliquā ſorte diſpōnē uel firmus & efficacius qdē. uel ſbecillius forſan opa-
bitur. quādoq; dem uirtutes & pprietates uel q̄les elemētōz uel quaz magis occul-
ta: natura rei ip̄emq; ſequi ūtur: q̄re illa i alia nō mutata ip̄e quoz mutari ut alia atq; alia ſunt nullo mō poſſunt. Qd̄ hī tamē exptos ira ſe reſpōdēt: aliq̄ ſides forſi-
tā hēre: uel ſi ſup his poſſet expimētū cōpari qd̄ iſta reuolūt. uel i eadē inſam iter ſe cōuenirēt: ſed cū locis eisdē diuerſas diuerſi alenbūt pprietates ſuis ip̄met ſuicō
obſeruatōibz adimūt teſtimoniū fidelis auctoritatē. Arabes ēt Latini ueſtigis ara
bum inſiſtentes ſe ruoz: qualitatē indicari a ſexto loco cōtendunt aegyptia & Pro-
lomeus ab eo qui a ſexto ofum diſtat. hoc eſt a duodecimo ualitudinem aduerſam
ſiue uitium illa ſiue morbo: nō tamē a ſexto quarto loco Ptolomeus q̄ a ſeptimo &
Ptolomeus primo qm̄ illo nūq̄ uitur i apoteleſmatis. has uero uitur ſemp cōtra uulgo aſtro-
logoz: iſtis omiſſis a ſexto ſignificationem omnē huiuſmodi quatrunt q cuiq; ſitu-
ri ſunt filii. Arabes & Latini de quinto loco gnūtiſt. Ptolomeus a decimo & undeci
mo: & cum cuiq; uita nihil p̄tendit: quinto panter uitur & quarto. Quod item
Paulus alexandrinus obſeruat. Mallius ab oriente natoz fortunā & parentum uo-
ta ſuſpendit. Porphyrius ex decimo ſignificari ſcipue filios ait: quoniā ex ea parte
in corpora anima demittuntur atq; ita belle fabulam fabula confirmat. Parentū
fortunā de nullo loco accipit Ptolomeus. Arabes a quarto a ſexto: etiā Heliodoruſ. Porphyrius
Alii ut reſert Abenzagel etiā a nona. Secundus locus Alexandrino ſcipue quidem Abenzagel

Arabes &
Latini
Aegyptii &
Ptolomeus

Discordia in
ſiſis
Ptolomeus
Paulus
Mallius
Porphyrius

τρεῖς ἢ παρὰ λόγους: & fabritas spes significant: apud iuniores horum fere nihil: sed diuinas quarum tamen a Ptolomeo in apotelesmatis nec a secundo nec ab alio quoquam duodecim locorum ullum iudicium: cum de illis Heliodorus etiam a tertio accipiat significationem. De coniugio prædicant fere omnes ab occidente: Heliodorus a medio etiam celo: Ptolomeus negligit utrunque. Peregrinationes a nona tertiaque regione diiudicat. Heliodorus etiam a septima exploraturus hæc Ptolomeus: & hæc & illas pariter contemnit. De parente a quarto loco Heliodorus: Maternus a decimo a neutro iudicat Ptolomeus. Amicos prævident undecimo: Heliodorus etiam a tertio: Ptolomeus nec ab undecimo nec a decimo: Religionem a nono reliqui. Item Mallius a septimo: quem & portum Pionis uocat: Secunda domus apud ægyptios cognouimus: Idem Saturnum quarto præficit loco contra sententiam aliorum duodecimo præficiendum. Quod si Malium euoluamus qui se ueterum ait dogma aliquando imitatum: quo q; nullus antiquior extitit apud latinos rerum caelestium (uel ut uerus dixerim fabularum enarrator) inuenimus de locis duodecim rem ab omni quæ nunc referatur opinione ita diuersâ: ut omnis prædicendi ratio penitus immutetur. Quod in occalu collocat: martem cui primam sub occalu sedem alii decreuerunt. Quid alia illa tradita a Mallio celi loca duodecim: nonne ab omni quæ nunc in manibus astrologia diuersa: sine rationem omnem uariant prædicendi?

Præ domus

Fortuna (inquit) fors prima data est: hoc illa per artem
 Consetur titulo: quia proxima continet in se
 Fundamenta domus: domusq; hærentia cuncta.

Secunda

Qui modus in seruis: qui sit consensus in aruis:
 Quisq; datum magnas operum componere moles
 Ut uaga fulgentis concordant sidera cæli.
 Post hæc militis locus est: quæ quicquid in armis
 Quæq; peregrinas interuersantibus urbis
 Accipere affueat: titulo comprehenditur uno.

Tertia

Tertia ad urbanos statio est: numeranda labores,
 Hoc quoq; militis genus est: ciuilibus actis.
 Compolarum fideiq; tenet patentia uincta
 Formas amicitias & sepe cadentia frustra
 Officia & cultus contingant premia quanta
 Edocet appolitis cum mundus consonet astris.

Quarta

Iudicium opus in quarto natura locauit
 Fortunamq; loci: fundentem uerba patronum
 Pendens temq; reum lingua: rostrumq; loquentis
 Impositum & populo nudantem condita iura.

Atq; expensa sua soluentem iurgia fronte:
 Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipso
 Quicquid propositas inter facundia leges
 Efficit hoc totum partem concessit in unam.
 Atq; utrunq; gerunt dominantia sydera manat.
 Quintus coniugio gradus est per signa dicatus.
 Et locios tenet & comites: atq; hospitis una
 Iungitur & similis coniungens sedes amicos.
 In sexta diues numeratur copia sede
 Atque aduēta salus rerum: quarum altera quanti
 Contingat usus monet: altera q̄ diuturnis
 Sydera ut inclinant uires & tempora gubernant.
 Septima cenetur scæuis horrenda periculis:
 Si male subseribunt stellæ per signa locatæ.
 Nobilitas tenet octauam qua constat honoris
 Conditio: & famæ modus & genus: & spetioso
 Gratia pretextu: nonus locus occupat omnem
 Fatorum sortem du biam: patrioq; timores
 Omniaq; intrantum mixta nutritia uerba.
 Huic uicinus est uita qui continet ætæum.
 In quo seruorum mores & qualibus omnis
 Formetur domus exemplis quoq; ordine certo
 Ad sua compositi discedant munera serui.
 Præcipua undecima pars est in sorte locata
 Quæ sūmam nos sit semper uiresq; gubernat.
 Quæq; ualitudo constat nunc libera morbis
 Nunc oppressa monent & mundum sydera cūq;
 Non alias sedes tempus sue genæue medendi
 Quæ sibi deposcat: uel cuius tempore præstet
 Auxiliū: & uitæ luocos misere salubris.
 Vitimus & totam concludens ordine sūmam
 Rebus apic: mēis labor est qui continet omnis
 Votorum effectus & quæ sibi quisq; suisque
 Proponit studia atque artis hæc irrita ne sint
 Seu serat officium: nutus blanditur in omnis
 Aspera siue foro per litem iurgia tentet:
 Fortunamue petat pelago uento/que sequatur.
 Seu ceterem plenam uiscentemque horrea mensem .

Quinta

Sexta

Septimb

Octaua

Nona

Decima

Undecima

Duo decima

Aut repetat bacchum per pingua inusta fluentem.

Hac in parte dies atque hæc momenta dabuntur.

Si bene conuenient stellæ per signa sequentes.

Hactenus Mallius cuius sententiâ liquet quædam ab omni quæ nunc in usu astrologia discrepare. Sed tamen a nemine puto adhuc intellectam ex his qui se mallii faciunt interpretes & sectatores. In hac igitur tâta opinionum uarietate quæ fides expi menti cum & alia maior accedat quâsloquidè iniri sineque domorum quoniam modo partiri oporteat nondû cõstrutum. Sed alii aliter sentiant ut alio libro dedarabimus quod esse tamen exploratum oportuit priuq̃ factura experimentû obier uario de illoꝝ proprietatibus institueretur. Tãtû abest ut certa ut facta ut demû aliqua prætendi obseruatio possit quæ ueris nos cogat & trahentibus in assensum rationibus declinare. Nos quicquid Ptolomeus ceteriq̃ crediderint euidentiã ratiõnum ad hæc cogente ridiculum falsumq̃ cõcludimus aut locis istis esse aliquas proprietates aut per eos diuersitatem mutari defluxu efficienitiq̃ planetarum.

Caput III De duodecim signis q̃ facta a mathematicis sint ad supputandi facultatè. Itè circa eadè multipliciter astrologos aberrasse.

Ta uero signorum istâ diuisione & conlinia seruant quasi naturæ legibus præscripta ut plus putent habere comertii duos planetas & si uiginti parti-

bus diuisent modo signo in eodè collocentur. q̃ si alter postremas partes te-

neat Arietis alter in Tauro inueniatur. quâq̃ illi ualidissimo spacio dirimuntur.

Inter hos autem nec transferti quidè digiti cadu interuallum. Quod si quis tu

merum istum signorû a natura esse cõtendat. nec fictum a mathematicis ad suppu-

tandi facilitatem. sed philosophica ratione stabilinũ qualem affert Albumasar ut

duodecim signa propterea sint q̃ elementa sunt quatuor: quorum quodlibet i tres

partes diuidatur. medias primas. & postremas: posse equidè respõdere nihil mi-

nus ridiculâ istam rationè & triuolam esse. q̃ illa sit mathematica. Sed huiusmo-

di omnino coniectura motos nõ fuisse auctores istius diuisionis: sicut Haly & Aue-

nazra superius testimonio declarauimus. ita facile demonstrari rationibõ potest.

nã & procedat in signis ista coniectura. quid de signorum in partes triginta distri-

butione. quid de partium in sexaginta minutias partitione dicetur: quam super

his afferent philosophicam rationem. aut quomodo purgabunt facta a mathema-

ticis nullas ibi naturæ proprietates extimantibus: sed querentibõ numeros ad suppu-

tandum magis opportunos. Vnde lapsus astrologis uel occasio certa fallendi sur-

per his decementibus quasi uires haberent omnino separatas nec arbitrium illa:

sed natura potius inuicè diuissit. Nonû eni ut uarias proprietates uanis eiuðè signi

cũ p̃tibo tũ minutias ascribât. Vnde alias pres lucidas: alias tenebrolas: alias Solis

alias Marti: alias aliis planetis cognatas p̃dicât: ita quoq̃ de ipsis minutis fabulâ-

tes: ut scripserit manogenesim Aesculapius quâ celauit Maternus uti misteriu i q̃

p̃diderit quâ defluxus hêret minuta quæq̃ proprietatè quam secûdâ partitionè

ut sola uolûtas fecit supputatiũ ita ipsa totius zodiaci i duodeci signa principalis

Albumasar

Cõtra Albu-
masarem
Haly
Auenazra

Aesculapius
Maternus

diuifio. originē aliunde non accepit: q̄bo utrunque diuifio eoy itelligatur efficaciā etiā nullā esse declarauimus. ut ifania astrologoy hinc illa cōfuteatur: putariū p̄ fignū cōditōe. qd̄ q̄q̄ planeta pagrauerit illū imitari. Nā domus & altitudines planetay penes illa figna cōftituūt: nō penes imagines quæ nos libro p̄fco poffe trā cogitari & nihil habere foliditatis oſtēdimus: ut p̄p̄ea forte chaldei q̄ fignis nō uterentur nullas etiā fecerit domos planetay: neq. n. apud eos Leo Solis domicilium: aut Libra Cāct: aut Libra Veneris: & Taurus: aut Louis pifces & Sagittarius: atq. ita de reliq. Sed altitudines folū fydey obferuāt: nō ad figna relatas fed ad imaginē: ut nihil apud eos Saturnus i capricorno nihil poffideat i aquario. Sed i libra trā nō & Scorpio ius obtinet. Nā hac figna q̄q̄ duo/una tamē imago apud chaldeos iudicatur: aliogn Ptolomeus & alii fi domos planetay qd̄ nō faciunt referāt ad imagines: ratio nō q̄drabit nā cū ſtellis imaginē Tauri cōftituēdo plurimū hēt Mars affinitatis: ita ut plus etiā nullus planetay: q̄ tamē i tauro deici dicitur: domos igitur altitudines. fines. triangularitates. monomirias. decanos. idropolopias: & reliquas planetay huiufmodi cū Zodiaci p̄bo affinitates a fignis iſtis accipiūt: unde uim aliquā ad planetas deuenire nō poffe: ſi res penitus ſint imaginariæ. non naturales: nō efficaces: ſatis ut puto clare cōprobatur ē ut demirari liceat: illos q̄ de planetay ſimilitudine cōmuniē astrologici opinionē uoluerūt ita planetas zodiaci q̄litates redolere dicentes i quo reſ ſemina ſunt diſp̄ta. ut terra ſaporē referunt planta. Huius. n. diſſimilis illa ſimilitudo. quādoq̄ e terra plātæ nutriūtur p̄p̄ tereay ſaporē cū referunt terra: planeta de Zodiaco nō alūtut q̄q̄ licet ibi aialū omne genus: nec ſolum zodiaco nō affixi: ut terra ſtipes & uirgulta: fed imē ſo diſ iuncti chalmate & ſteruallo. Vnde potiffimū eos Panetiū Plotinufq. deridēt: qui ex tāta ſpaciū itetrapedine a Zodiaco ad fydera cōtagionē putēt poffe puenire.

Nos nō tā a ſpacio qd̄ imenſum iteriacet cōmouemur q̄ a natura reſ iſp̄ay. cū ut ra corpa & naturalia affici ab imaginariis. & lucētia fydera a nō lucēdo: ut nō diſ xerit nullis) imitari nullo mō poſſint. Sed facile ē uidere qd̄ hic etiā eos decepit nā qm̄ i Leone poſitus Sol uolētius terras calefacit: & ueniēs idē ad Arietē q̄ mūdū inſtaurat uilum illis cum Leone cū que Ariete cognitionē habere: qm̄ pagrans illa figna fortior redditur. & uim eius maiorē quot ānis expiamur. Hinc Leonē Solis domicilium Arietē tēgnam ſtauerunt: q̄ ducti i ſole cōſectura ſimile putauerunt i fignis aliis decernendum. ut i alio qdem figno plus poſſent: in alio minus: & belli flima qd̄ rōnē diſtribuerunt cuique planetæ duas domos ſort Solē & lunā: quorum cuique una fatis regia foret. Nam de ſole cum decreuiſſent cōcām allatā ut Leonē pro domo fortiretur: in quo aſſu ſtagnanti ſuas maxime uites exerceret. Viſum eſt rationabile ut proxima lune domus putaretur ad nos magis accedens.

Sed circulus eius nobis etiā maxime proximat: quare Cancrum Lunæ domicilium aſſignarunt: tamen pro ſuo ſphærarum in quibus planetæ deferuntur duas cuique diſtribuerunt: utriq. ſ. alterā. ut Mercurio q̄ cōterminus la: creditur: hinc Geminos: idē Virginē: Venen hinc Taurū: inde Librā: hinc Arietē: inde Scor

Panetiū
Plotinus

Vnde decepti

Destruitur
fundamentū

ptum Marti cōdonant: Ioui pisces & Sagittariū; Saturno Aquariū & Capricor-
nū. His p̄suasione nec rethorice q̄dem p̄bilitatis sua dogmata fundauerūt tra-
dita a posteris c̄ta a ueritate, ut maiora uix etiā oracula su scipiāt. In q̄bo id pri-
mū unde reliq̄ pendent uide q̄ sit criminatum / q̄q̄ pleni & ignorantie & tarditatis.
Nā q̄ Sol in Leone magis nos calefaciat, nō ex natura signi qd̄ pagrat: sed ex situ
positūq̄ cōtigit q̄ ex eo loco rectius terrā ferit nostris regiōib̄ potius magis. Alio-
quin si recepta de signo q̄litas hoc efficeret / faceret idē apud oēs gentes, cū eadē si-
gna sint etiā apud oēs. Vex̄ ille quo tpe un̄t terras fitas ad Aqlonē positus i Leone
friget apud eos q̄ meridie incolūt / apud quos seruet ueniēs ad Aquariū: sub quo
nobis glaciē & aquarū imbrē effundit. I. qm̄ q̄to magis ad nos accedit / tanto magis
a illis elōgatur. & cōtra ad eos iter i flebit / quotiescuq̄ a nobis ille digreditur. Qd̄
si nō tā isto q̄ aliis ad ductos experimentis se cōtendit / q̄bo alibi aliū magis minusue
posse planetā obseruātū sit. Forte aliqua fides si sup̄ his cōsona tradidit / et uex̄ artis
institutores: unde etiā nouis p̄fessione experimēta chaldeos dico magistros q̄ pa-
tentio in cāpis tot p̄dicar̄ multo inoy obseruare caelestia / nullā domo istis ut su-
pra dicebamus fidē adhibuerūt. Cur nā igitur illi tā sedulis / tā diuturnis obserua-
tionib̄ nūq̄ Martē in Scorpio fortē desibenderunt / imbecillū i tauro: Saturnum
potentem in Capricorno / debile in Cācro / qd̄ de reliq̄ ductū paniter intelligatur; &
cū idē signū tot sinibo diuidatur: tot p̄terea decanis: tot apd̄ egyptios monomiriis:
apud chaldeos dodecathemoriis: nec de sinibo ulla sit inter eos concordia: decanos
negligat Ptolemeus / quos aliter Indi / egyptii aliter parmūt: monomiriis neclāt
arabes: irrideat̄ graeci egyptii in oī p̄dictiōe utātur. Mitto uisum dodecathemonoq̄
plurimū apud chaldeos tamē ut scribit maternus p̄stet planeta i suis sinibo qua
i domicilio p̄stat: in decano qua in sinibo & domo largitur: aut his certe q̄ prima
atq̄ simillima: cū hac inq̄ ita se habeat qua fidelis & cōcors eē p̄t̄ exp̄t̄a quanā
p̄te Zodiaci q̄s planeta itineretur uel exulet: siue potens aut debilis su eniatur. Ad-
de uarias de signis opiniōes cū uel ad nonū orbē referuntur: aut octauo potius de-
scribūtur. & eadem p̄te Saturnū alius uelit / alius Iouē / alius aliū ex planetis domi-
nari. & hic qd̄ hīs signis qua moueri putāt utūtur / aliū hīs qua nō mouētur. Sup̄
quib̄ opiniōib̄ ita nihil decretū nihil p̄iudicacū est: ut Abraā i libro de natiuitate
tamto duplex fieri thema sc̄p̄iebat. alioq̄ qdem ad mobilia signa / alioq̄ ad immo-
bilia: qua thematis uarietate tota p̄dictiōnū ratio uariatur. Sic oīs experimenti autori-
tas infirmatur: q̄ nec ullum haberi posse super his rebus: aut si posset haberi nōdū
habicum esse postea demonstrabitur.

Abraam

Caput V Qua sit a strologos de aspectib̄ inia / & q̄ p̄p̄ rationalis.

Onfistauimus tā de signis deq̄ duodeci tali locis astrologorum opinio-
nem restat tertius modus quo permutari uirtutes defluxu sc̄p̄ fabulan-
tur: qui de aspectibus uulgo nominatur. Putant enim Saturnum si
uerbi gratia a Ioue sexaginta partibus distet / hoc est duobus integris signis aliter
inferiora afficere atque mouere / q̄ si per nonaginta ab eodem Iudete distaret:

quod est triū signoy interuallum & si priore quē distātia aut Saturnū Iouē exagona radiatiōe cōspicere / quā sextilē dicit aspectum igitur spaciū interiectum sexta pars Zo-
 diaci est / altera ex quadrato se cōtuetur quā quarta Zodiaci ab iustis dirimuntur.
 Similiter alias est utriusq; syderis proprietates si alter ab altero centū & uiginti parti-
 bus abiat. Vnde trigona radiatio / hoc est triū aspectus emergit. Alias si similit ex
 diametro opponitur / uel in eodē situ uel loco cōueniūt / & quod de Ioue diximus
 & Saturno idē de cōbus dictum intelligatur / ut p uaria temp eoy inter se distan-
 tia uirtus eoy & efficiētia pmutetur atq; adeo qdem pmutetur / ut cum certis qui-
 buldā distāt interuallis / hoc est trigono uel exagono sit eoy defluxus oīs bonus &
 salutaris. Rursum ea quadā distātia cōstituti / hoc est uel quadrīgula uel opposita
 uires habeāt radios / maxime noxias / aut certe semp parz beneficas / mutantq; itē ex
 ista interualoy diuersitate nō solū defluxus bonitatē & malitiā sed efficiēdi quoq;
 spēm & tōnem. Hec sunt de aspectibus planetay astrologoy delirāmēta / que sta-
 tim audita hō philosophus nullo etiā cōarguente dānabit / cū nulla possit ratione
 defendi ex sola distātia interuallay diuersitate / duay ad idem cōspicuum causay
 naturā & proprietatē adeo cōmutari. Illud aut queto primū ab eis / hac quz de a spe-
 ctibus dicunt ad ipsos ne planetay an ad planetay tantū effectus uelint referēda /
 hoc est cū radius quadrangulāribus laeessit Iouē a Marte / ueneri Venētem trigona
 Iouis radiatiōe loquūtur / ipsa corpa intelligit planetay huiusmodi aut bonus aut
 malis affectōibus pmoueri / an illa qdem nihil inuicē pati / nihil sentire huiusmo-
 di mutationū. Sed qd erga nos factū / & quonā pacto subiecta corpa mouēt ta-
 li loquēdi genere significant. Sive .n. hoc potius siue illud respondeāt nulle undiq;
 laqueos mille angustias incidunt. Nā si putant planetas inuicem moueri & quasi
 amicitias & odia exercētes nunc se amico Iouete complexu / nunc mucronibus ra-
 diorum hostilem i modum persequi atque inuadere. Reclamabit nō solū diuinus
 Iob apud quem legitimus deum facere pacē in excelsis suis. Sed cū suo Aristotele pe-
 ripatēticoy uniuersa familia apud quā / certū ē corpora superiora locoy sola uarie-
 tate mutari. Qualitates illas sub luna exceptas nec accedere illuc ulla neq; decede-
 re. Quod si prius concedere illas uolūt certe quod ad rōnias attinet qualitates si
 concedant explodendi ab omni philosophoy actu uideātur / cum ignorare omnino
 naturā caelestis patriā uideātur qui in ea esse putant quod iniuriā facere possit uel
 sublinere / quare si qua in syderibus passio est admittēda / non alia saltē q̄ quz pse-
 ctio potius est dicēda q̄ passio / ut cum a sole luna illuminatur / quz non alia ra-
 tione ab eo tunc patitur / q̄ ab eo patitur aliquis a quo beneficium accipit. Ledi
 igitur stellā a stellā uel obliuēri uel infici uel debilio rē dēteriorē ue fieri / & ex bene-
 fica nouā / ex potente infirmā reddi / tam est remotū ab omni ueritate / q̄ ab omni
 malo remota est oīs natura celestiy. Qd si pati iniuriā sydera pōt certe / quz sunt
 nobiliora pectoray ab ignobilioribz pati eā nō debēt / ut illud saltem colligat nō
 oīa ab oībus affecti mutuo posse atq; moueri / sed quadā a quibūdā ut alia qdē agit
 unū / aliqua patiūtur / alioquin illud quomō nō erubescūt / solē dominatōrē regēq;

Bipartitum
 argumentum

Qd planete
 se inuicē non
 ledant
 Iob
 Aristoteles

planetarum: & sicuti luminis ita potestis summi celestium fontis: sic tamē in numeris ordi-
 nēq; redigere ut ipse quoq; alioq; radiis, aut utetus liqueat: aut part; salutaris eua-
 dat: & cū oīs ab eo planetarum uirtus deriuat de proprio (ut dici solet) telo patatur.
 Sed mittamus hac oīa que illis forte absurda nō uidentur: & de planetis ut uolunt
 statuamus illos affici atq; moueri. Illud respondeant quāuis hēant rōnem ut que
 prima sydera sint nihil se mouerēt eadē facta remotiora sentire se inuicē & part; mu-
 tuo incipiat: ita. n. de aspectibus cū loquūtur solent desinire. Nā si Cancrū tenent
 Iuppiter Mars Leonē inter que signa nihil interiacet alyndeta esse dicitur sydera Io-
 uis & Martis: hoc est nulla radiorum siue aspectuū copulationē cōiuncta: tum ue-
 ro cū Mars poul magis factus a Ioue ad Virginē cōmeauerit: & Martis Iouem: &
 Iouis Martē participare putabūt: Quo quid absurdius dici pōt aut magis remotū
 ab oī philosophia: cum illud sit uulgarissimū: nō quod agit in aliud q̄to potius
 est parienti tōto agere illud efficacius. Hoc igitur quod iuniores aspectū uocat cū
 nō sit aliud q̄ radiatio: sic etiā a ueteribus nuncupata: hoc est luminis sui atq; uir-
 tutis in aliū ppagatio: (& ut sic dixerim elucidatio quādam) quomodo nulla in corpo-
 ra que sunt proxima: efficax utro erit i remotissima: ut quādam illis p̄suadet p̄inde
 atq; a remotiore pp̄inquiretue distātia radius extra fundat: ita illū euadere alteri-
 us alteriusq; nature: Cū nō possit (si uerā sequimur rōnem) alia in diuersitas pue-
 nire q̄ ut debilius fortiusue patētī planetarum radius ifigatur. Cur autē p̄prietas etiā
 eius cōmutetur eā nec lingi nec exogitari pōt. Nā & si p̄ interualli diuersitate aut
 numerus partū interiacentiū uarietur: aut ipsū inter se planetarum diuersam pōnis si-
 gurā fortisitur: illa tamē inefficiencia rerū naturalium p̄ numeros & figurarū diuersi-
 tate nō uariatur: quoniam a numeris & figuris naturales uirtutes nō pueniunt: sed
 a naturalibus formis p̄ quas diuersitate figurarū quoq; ipsarū stabiles & nativæ nō
 quales ex motu cōsurgunt aduētitiæ: mouentur & uariatur. Neq; uero minores i-
 cidunt difficultates si diuersitate radiationis nō in corporibus planetarum: sed i eorū
 effectu putent cōsiderādū: ut. si nihil pati ab inuicē sydera dicāt: sed uariā iter ea di-
 stantiar rōnem illud efficere ut radū p̄fluentes aliter miscētur: p̄indeq; uariū p̄ di-
 uersitatibus mixturæ effectus inde pueniant. Nā hæc si respōdeat primū obicere
 illud possemus auctoritate Plotini nō posse radios cadentes diffuētes ita inuicē com-
 misceri: ut noua uirtus aut forma p̄ueniat: cū nō sint illi aut corpora: aut liquores:
 aut affixæ corporibus qualitates: quas more nec i corporibus suscipiunt: ut. si uel
 inde ificiatur: uel p̄ substantiar cōditiōe ex habita suo aliquo modo p̄mutentur: q̄
 philosopho illi fat uenissimē nō accidere radiis q̄d plurimis qualitatibus ut ex ali-
 qua cōcretionē siue mixtura i aliis formis ex oibus coalescentē aliquādo cōmuten-
 tur: quod etiā nō sine interitu cōfluentū ad idē simpliciuū particulariuūq; qualitatū
 solet euenire: quoniam in radiis non facile quis cogitabit. Vt; demus nos illis radios
 cōmisceri modo nobis demonstrēnt: quomō ex eorū aliter miscētur qui a syderi-
 bus confluunt aliter atque aliter iter se distantibus. Sola enim (quod supra dice-
 bamus) diuersitas inde hæc potest puenire: ut qui a proximis magis iūctioribusq;

Aspectū nō
 huiusmodi esse
 q̄ radiationē

Quod diuer-
 se radiatōes
 diuersos effe-
 ctus nō p̄du-
 cāt.

corporibus emanabūt. hi melius intēmiūsq̄ue miscēbūt: cōtra difficilius cohēreāt: qui a se iunctis magisq̄ue remotis p̄ficācātur: quod tamē illis nō placet q̄ inter radios planetarum in attinguis signis collocatos: cometiū nullum faciunt: sicutē adit iter eos maximū qui de syderibus uasta imensaque celi regione se iunctis emanauerunt: Præterea si rō uel diamet̄re op̄pōnis: uel quadrāgularis: triangularisue figuræ diuersitate facit s̄ p̄prietate radiorū: nō poterit hoc defendi nisi corpora planetarū mutare cōditionē ex illa figurarum uarietate dicamus quoniā radiū uirtus atque p̄prietas nō aliūde est q̄ a natura corporis irradiātis. Nec ista uarietas figurarū alibi est q̄ intra corpora ipsa de quibus radiū ad nos descendūt: qui quāto inde magis procedūt tāto illi minus habitudinē figurarū iter se cōseruant donec terrā cōtingentes coeant in conūrut qui ab oppositis fontibus p̄fluxerunt in unitate coalitus apud nos confluant: iquare cū miscētur nec triangularis nec quadrāgularis inter se schematis cōp̄lētū: ut possit ratio cōmixtionis de schematū ista uarietate mutari. Sed enī astrologis eo diuertendū: ut in radiis dicāt talē esse p̄prietatē qua sydera a quibus emanant tali inter se ipsa figurarū habitudine cōponebātur: atque ita postremo uel sydera p̄ uarietate dicent configurationū naturā uariare: q̄d̄ ē cōfutatū: uel si ipsa nō uariantur p̄fluxū etiam quoque ab ipsis radiorum uirtutē eandem imutatamque esse inuiri cōsuebuntur.

Caput VI Vanz aspectū rationes recitantur & cōsulantur.

Æres quos Marernus imitatur rōnem aspectū attulerūt ex numeris uel numero illo partū iter se sydera sepata iuncta dicerentur q̄ in aliquē numero ductus uniuersas celi partes numeraret. Cetrū igitur & octuaginta partū interuallo diametrā fieri radiationē: q̄m̄ iste numerus duplicatus integram numerū trecentarū & sexaginta partū efficit. Pariter trigonū ex cetrū & uiginti partibus cōstare: quoniā has ptes si triplicaueris rursus ptes absolueris celi oēs. Quæ data radiatio partes exigit nonaginta: quas si duplicaueris sūmā colligas trecentarū & sexaginta. Hexagonus sexaginta partibus cōputatur: quæ sunt sexta pars orbis partium. Sed dormitans nimis hæc ratio nimisque supina: nā eadē ratione inter duos & septuaginta gradus aspectū faciūt: q̄m̄ quinques multiplicati trecentos & sexaginta gradus absolūt: faciūt idē in quinque & quadraginta cū sit numerus hic omnium graduū celi pars octaua. Sed habent inq̄re Absoluti numeri illi aliā prerogatiuam q̄m̄ nō modo celi ptes sed numerū quoque signorū numerat̄ multiplicati. nā in hexagono duo signa: in trigono quattuor: in tetragono tria: in diametro sex cōputantur. nā & bis sex: & ter quattuor: & quater tria: & lexies duo signorū duodecim numerum conficiūt. Sed inuola quoq̄ ista cōfirmatio: nā simili rōne quæ distauerint partibus triginta erunt iuncta sydera cōfigurata: quæ partium numerum si respexeris duodecimam partium celi: partem habebis: si signorū corū quoque duodecimā portionē. Postremo causæ de geometricis a Ptolomeo figuris allatæ p̄positū nō concludūt: quādoq̄dem & figurarū ista cōiunctantes diuersas in rebus naturalibus p̄prietates nō efficiūt. Sed qui eis utuntur errorē illum incurunt ab Aristotele cōdenānū: ut mathema-

Confutatio

Reprobantur
rōnis Ptolomei
mathematicæ

Aurōdan	<p>ee physicas res pertractent. Quod fortasse uidēs Aurōdan aut Ptolomeus post mathematicā super aspectibz rōnem a latā. attulisse aliā ex natura. Est autem ratio quā affert huiusmodi exagonā trigonāq; radiationē eē beneficā qm̄ a signis sunt generis eiusdē. aut masculis. i. aut foemineis: hoc est planeta illis iter se schematis colligati ita disponūtur: ut si alter in signo foemineo alter quoq; ē i foemineo: si alter i masculino. & i masculino poter alter cōtra q̄dratā oppositāq; radiationē eē maleficā: q̄re dinerforū generē signis emergunt. Hac ē ratio Ptolomei nō solū firma sed se ipammet tollēs: tū qā signa ista re uera nulla sūt. qd sequētibz libris apiemus. tū si aliq; sunt illis tamē qualitātū aut sexuū noris insignita nō sūt. ut hac mascula. illa foeminea. alia ignea. alia aerea dici possint: quod supius etiā satis ē cōprobatum.</p>
Ratio natu/ ralis Pto.	
Prima ratio: Secūda rō	
Tertia Quarta	
Quinta	
Alia ratio Aboasaris	
Confutatio	

Postremo quacūq; sint illa cōditioe demutari ab illis planetas nō posse: quod ista demōstrabimus. Nunc sup his libem nullā faciamus. Sed ut ista leuati oīa seclū puenent euidentissime demonstremus. Quoniam si uerū est qd assumitur erit opposita radiatio quae malefica maxime estimatur bonis animo eranda: cū ipsa quoq; nō alibi q̄ in signis eiusdem generis eueniat. Sunt. n. aries & libra generis eiusdē: cancer item & capricornus. & reliqua oīa quae ex diametro se cōueniunt. Quod nō uidisse Ptolomeum oppido p̄ q̄ mis; est: ut in re tam aperta tāq; expressa homo alioquin ingeniosus hallucinaretur. Qui si suos et alibi dictos fuisset recordatus uidisset nihil procedere illi rōnem: sed eius praeceptis esse cōtrariā. Nā tertio ipse libro eiusdē operis putat inter signa nō solum eiusdem sexus: sed etiā qualitatis non exagonā hoc est bonā. sed quadratā hoc est malā interdū esse cōfigurationē. ut cū obliqua hoc est breuiū tempore sunt pariterq; ea quae sunt generis diuersi. nō quadrata tam habere: sed exagonā potius affinitate ita ut Geminos & Aquatium quadrata sit illa radiatione cōpositurus: exagona uero Taurum & Aquariū. Quod si est uerum quomō cōfigurationes aut bonitas aut malitia de signorū affinitate discordiae uel conuergit: quae difficultas oībus est subeunda: qui spatia radiationū nō p̄ signiferi sed p̄ aquatoris partibz metiuntur: qd maxima pars astrologorū obseruat: qui tamen oēs (ut sunt mis; in modum inconsiderati) cū de malitia bonitatie uel cōnate uel diuersitate rōcinantur. Aboasar aliā affert rationem ut putat naturalem super aspectus: oppōnem inueniens cōfirmari: de luminis plenitudine quā assequitur luna cū opponitur soli. Quadratā uim apparere in motu planetas ab apside a qua nonaginta distantes gradibus cursum mutant: Trigonum uideri i planetis superioribus qui a sole uiginti & centum partibz remoti retrocedunt si prius erant directi uel diriguntur si prius erāt retrogradi. Exagoni quantitas cōuenit inquit medietati diametri circuli: tū quātitati distantiā domorū ueneris a domo luminarium. Sic certonem ex mille panis unum male cōpaginauit oppōnem quae sit a luna: quadratū ab apside. Trigonum a superioribus: exagonum a Venere & male oīa ab omnibus. Nam quae ratio: ut quoniam per diametrum luna lumine solis impletur: omnes planetae non solum ad solem: sed inter se etiam hac distantia copulentur: Et si superiores

solis trigono cursum mutant: cur habebit hoc intervallū uim cōmutandi uires pla-
 netarum nō solum superiorum sed etiā inferiorum: nec ad solem trā: sed iter ipsos pla-
 netas acceptū. Quid q̄ nec illud perpetuū i superioribus. Mars enim ut scribit Pau-
 lus & Porphyrius interdū cum a sole quattuor & octuaginta partibus distat: ante
 cedentibus collocatus: sicut se: ut retrocedat nō solum trigono expectato: sed nec ex
 pleto tetragono. Quod si de illa etiā superiorum in Solis trigono mutatione uim tri-
 goni collegerint etat potius inter malas q̄ inter bonas radiationes numerandus: i
 quādoquidem planeta oīs superior in solis trigono est infelix si credamus Paulo &
 Heliodoto. Oēs. n. inquit αὐτῶν ἐπιρροαίαι κακοί: hoc est planetas oēs sta-
 tionarios malos & infelices esse: siue in prima statione sint siue in secunda. Sed eui
 dennotat hęc omnia leuitatis: q̄ ut plumbō redarguatur. Excogitata postremo neo-
 tericis quibusdā de musicis cōsonantibus alia ratio ex qua radios planetarū tum con-
 cinere inuicem tum dissonare armonias: quādam similitudine tradunt. Est enim
 inquam apud musicos cōprobatū ratione & experientia tertiā uocē & quintā pri-
 mae cōsonare: quartā uero & septimā nequā. Quid si igitur ēt paribus spaciis iter
 se planetae distantes nunc bene: nunc male cōloca inueniatur. Exagona radiatio ter-
 tiæ uocis responderet: trigona quintæ: quadrata quartæ cū ibi tot signorū quot huc uo-
 cum mediet̄ intervalla. Sed hæc utiq; bella sunt: habētq; speciē pbabilians apud
 eos qui philosophiā de limine salutauerūt. Nos uero ut omittamus istas in tam di-
 uersis rebus genibus similitudines: efficacis rōnum dedatābimus nō habere atq; cō-
 parationē & similitudinē nō pcedere. Nā apud musicos quidē uox cuiuslibet si
 nō cōsonat dissonat: apud astrologos multa spaciis (ut sic dixerit) sibi sunt muta: hoc
 est neq; cōsonat inuicē neq; dissonat: ut gratia exempli uox secūda nō minus inter
 dissonantes innumeratur a musicis q̄ quarta, septima uel undecima. At uero apud
 astrologos secūdam signū cū primo nō discordem: sed nullā uocē emittit. Quintū
 uero & septimū aliquā quidē uocem: sed nō cōcordem. Præterea maior illa etiā di-
 uersitas q̄ sexta uox apud musicos æque atq; tertia cōsonat: & apud astrologos sextū
 signū a primo penitus est distinctum. Tum in musicis uox octaua quasi eadē cō-
 sonat: signum octauū primū nō agnoscit: nec potest cōuenire: oīs spēm uox octaua
 referre quā potius eiusdē toni uoces representant: quare in hac tā bella similitudinē
 plus omnino dissimilitudinis q̄ similitudinis inuenitur.

Caput VII. Quid eos deceperit: nec de aspectibus experientia habita.

Erunt enim uero nec huiusmodi quidem rationibus sunt adducti qui dog-
 ma primitus illud comēti sunt: sed expolita quædā ex luna illos magis cōse-
 ctura decepit. Cū. n. a sole lumen mutuante: p̄ diuersa ad solem pōne: siue il-
 la prima esset magis: siue recederet uariare figurā cōspicerentur. Translulerūt idē
 ad reliquos planetas: ut oēs p̄ diuersa non solū a sole: sed ab inuicem quoq; distan-
 tia: cōditionem statumq; cōmutarent: i quam opinionē nō aliunde eos deductos
 hinc facile asserueras. Quod nec plures aut pauciores: nec alias planetarum inter
 se cōfigurationes statuerunt: q̄ quot qualesq; luna subire ad solem in signi magis

Paulus
Porphyrius

Alia rō aspe-
ctū a quibus-
dā neotericis
excogitata

Confutatio

De cōsonantibus
et dissonantibus
uocibus

Quinq; ſche
matifima lu-
nae ad ſolem

diuerſitate dependitur. Sunt autem lunæ ad ſolem ſchematiciſimi quinq; celebrati
cum aut ſoli coniuncta: aut coniculaſis aut diuidua: aut pratumida aut plena
conſpiciuntur quibus totidem in planetis reſpondent excogitata ab illis configura-
tiones: Cum autem ſunt ſimul: aut exagona aut quadragula: aut triangula: aut op-
poſita ſe radiatione conſpiciunt. Reſponder enim coniunctio cōiunctioni: tum era-
gona radiatio figuræ coniculaſis quæ tunc primum in luna conſpiciuntur cum ſexagl-
ta a ſole partibus diſtat: uocaturque a graecis concoides: quarum partium numero
exagona quoque inter planetas ab illis radiatio conſtituitur. Luna item tunc eſt di-
uidua: graece dicotomis appellatur: cum iter eam & ſolem nonaginta partes inter
iacent: quo ſpatio cum ipſa quoq; inter ſe ſydera diſtuntur: quadrata componi ſi-
guratione ab illis dicuntur. Trigonicam radiationem de luna pratumida ſimilitu-
dine duxerunt quæ illa tunc primum figura conſpiciuntur: cum centi & uiginti par-
tibus a ſole remotetur: uocaturque a graecis $\alpha\mu\phi\sigma\upsilon\pi\tau\omicron\omicron\omicron$: nos pratumida & gib-
berofam poſſumus appellare: oppoſitam ipſam plenitudo reſpondere nemo non
intelligit. & quonia luna pro diuerſitate figuræ diuerſimode quoq; ſolet corpora ſi-
mutare: Statuerunt idem de omnibus planetis: ut. L. pro iſta interuallorum iter ſe
uarietate uariis quoq; modis res inferiores afficerent. Cuius utique conſequentiæ
coniectura (ſi quemadmodū puto) ſunt adducti: facile poteſt quæcumq; decipiuntur
intelligi: ſi quidem luna p. diuerſa ad ſolem diſtancia un figuram ita influendi p-
prietates ſmutat: quonia a ſole lumen accipiens plus minuitur ab eo qua parte nos
reſpicit p. poſitus habitudineque ad eam cōditione illuminatur. Atque inde ſit na-
turali ratione. ut pro lucis uel incrementis uel decrementis non ſolum alia ſe nobis
effigie reſpreſentet. Sed aliter quoq; noſtrorum & aliorum item corporum corpora
les qualitates ſmutet. Quis enim diſſolui neſcit corporum humiditates a calore?
Quis rurius lucem cauſam eſſe caloris? Vnde aperte colligitur quo plus luna lucis
habuerit magis inferiorum quibus proxima eſt corpora caleſcent: & conſequenti ra-
tione: quæ in eis ſunt humiditates: magis liqueſcere & reſolui: quo pacto illud erit
uerum Ptolomei enunciatum a primo lunæ quadrangulo uſque ad ſecundum hu-
miditates corporum effluere. quia. ſ. per id tempus lunæ partes ad terram uergen-
tes affluentioni lumine potiuntur. Hinc illa ſtudioſi agricolæ comprobata. expe-
rimenta. cauſam materiam cū impletur lumine luna. cito cōputreſcere quæ contra
ceditur luna deficiente a carie ſimul & putredinis uito conſeruari. quia. ſ. pu-
treſcentioni maxime oportuna humiditas eſt: quæ quemadmodū dixi p. auctu de-
crementoque luminis lunæ & creſcit ſimul in corporibus: & decreſcit. At uero de
iſtis lunæ mutationibus quæ ſola uiciſſitudini huiusmodi lucis eſt obnoxia ad pla-
netas & proprio & immobili ſemper lumine prefulgentes eadem tranſſerre oppido p-
q̄ in ſanum teum potius ex contrariis liceat argumentari: ſi luna quonia ex ſitu di-
uerſitate plus magiſe illuminatur pro luminis modo diuerſimode nos ſmutat cō-
ſequi ut planetarum ſicuti lumen. ita proprietas influendi non mutetur: quæ per
uaria uel ad ſolem uel ad ſeipſos diſtantiæ ratione nec pauperetur lumine nec di-

Reflexio ar-
gumenti ſar-
gumentantē

tescant. Sed eodem modo nos terrenaque alia semper intueantur. Siue igitur ista ut nos quidem suspicamur siue quas primum inuestigauimus moti coniecturis: si ista opinionem sint adducti: patet leuissimis eos nisi deridiculisque rationibus: quibus si locutan minus confidentes experientia: hdem allegent quod unicum est profugium Ad experimē
destruit a ratione possumus nos atque ad experientiam prouocare: qua quotidie ta non posse
eorum apotelesmata reuincuntur. Sed illud unum respondeant quæ super his ha- astrologos p
bita uera ficti: que experientia: de quibus tanta apud eos est cōtrouersia: ut quo uocare.
loco quadratum alius: Naruentralius trigonum esse contendat. Et quæ hic quidem facit exagonum: sit qui tetragonum esse uelit: imo trigonum sit alicui: quod tamē Discordia
aliis erit dyametrum: de qua re quoniam infra late differetur ad eum locum lecto rem delegamus: nunc illud & admonentes non modo in præscribendis sinibus ra-
diationum. Sed de ipsarum quoque natura plerique eos disserere: adeo ut scribât Pau Paulus
lus & Heliodorus exagonum quod inter signa nō est: atque uel ab æquinoctiis uel Heliodorus:
tropicis distantia: naturæ oppositionis habere. rum nec oppositionem esse maleficam: sed inter bonos aspectus maloque mediare: pariter Ptolemæus non esse qua-
drat unum malum nec trigonum bonum putat: ut loquat satis nullam auctoritatem experientia: patrocinant: cuius in tam diuersis opinionibus æquali fide: æquali au-
thoritate magis in: patrocinium quicque iustifragan sibi contendit.

Caput VIII. Quæ de obsessione dicuntur pugnare his quæ de aspectibus.

Vnt autem præter figuras istas quas diximus & aspectus: alia syderum cū
inter se: tum ad solem positiones: quibus affici uires & mutant proprietates rerum putent: inter quas etiam quæ prioribus illis uideantur repugnare.
Nam planetam obsessum dicitur quotiens utrinque radu malorum syderum eum cū-
cū sitent: quam habitudinem greci uocant $\mu\alpha\pi\epsilon\rho\chi\epsilon\tau\iota\sigma\iota\varsigma$: ut si Iuppiter libram re-
neat: Mars uirginem: Scorpionque Saturnus: aut inibi est Ioue collocato: Mars ex
Tauro: uirginem: Scorpionque radios iaculatur: tūc .i. Ioue obsessū appellabūt. Ego
igitur illos interrogo: moueant ne planetæ afficiantque se inuicem in hærentibus li-
gnis proximisque locati? Si negant tollitur emperichesis: quoniam radius uirginem
attingens in libra posito syderi non nocebit. Sicut nec missus ad Scorpionem
quoniam Scorpium uirginem proxima signa sunt: si concedunt: aspectuum ratio
nulla est tota inde dependens ut putemus ex certis interuallis afficere se planetas:
ex aliis nihil inuicem pari: quod si respondent in obsessione aliter euenire: quoniam
utrinque radu sunt: id potissimum dicunt unde eorum infans manifestetur: quali
ut solet hominibus euenire: fugienti non nocet a tergo insequens hostis: modo pa-
teat ex aduerso liber campus ad euadendum: qui tamen ab insequente compren-
datur: si contra ster alius: fugæ obstruens uiam. .i. hoc exemplo si uirginem occupet
Mars: Iouem non attingit in Libra collocatum: quem tamē inde attinget si contra
Iouem in Scorpium steterit Saturnus. Quod igitur hoc genus consentientis secū di-
sciplina: ut signa proxima uoces afindetæ apostrophe: quæ i illis posita sydera nul-
lam inuicem habeant cōmunionem: nec in alterum aliquid profluat ab altero: &

Responso
Confutatio

tamen obſeſſum dicas planetis q̄ ex proximis ſignis maleficis radiis infeſtetur: neque. n. ſi Saturnus auferatur lædi iouem cōcedes a Marte: adiecto Saturno id qd̄ concedas. preferent cū adueniat eo modo Saturnus quo nec ledere ipſe loat̄ poteſt. Sed ita eſt certe ut dicebamus ſimilitudo eos induxit hoīs circūſeſſi cuius cū conſtitibus inimicis exitus nullus eſt ad ſalutem.

Caput IX Planetas ſub ſolis radiis conſtitutos non male affecti: aut ut dicunt aſtologi comburi.

Prima rō

Omne etiā delirāt in planetis ad ſolem comparatis quos ſub radiis cōſtitutos inefficaces & male affectos eſſe uolunt: quaſi ſydera quoq; lucem ſolis nō ſerāt: & ueluti capita ſtirmiora ſi nimis ſolētur aggreſcāt. Atqui lumen omne caeſte ꝑꝑueq; ſolare beneficū eſt: nec ſi rebus terrenis inimicū eſt aliquando: aliter q̄ materiae uitio id contingit: materiae uitium hoc in ſyderibus nullum eſt: quare lumine ſolis quo magis perſerūtur uegetiores & magis efficaciſſe euadūt: ſi ſerunt cum ad ſydera ſol cōparatus cauſa uniuerſalis habeat rationē. cuius eſt ꝑꝑria natura ꝑꝑriam partiulariū nō labefactare ſed cōfirmare. Quod ſi luna ſilente deſtituta beneficio eius ſteriora uidētur: alia ratio: quoniā parte qua nos reſpicit ſoli copulata lumine ſpoliatur: reliquis planetis luce ꝑꝑria nitētib; idem nō accidit: ut ꝑꝑterea cum radiis ſolis circūfunduntur in ꝑꝑeritandis inferioribus minus poſſint.

Secunda rō.

Qd̄ ſi ꝑꝑriaciter hoc defendāt opprimi exaurique ſydeꝝ poteſtatē: debet hoc magis euenire quo potentiores ſunt quoque proximi magis ſoli fuerint planeta: quoꝝ utruꝝq; ſolent negare. Nam ſiquidem ꝑꝑriaciter & eiſdem ꝑꝑriaciter i minutis planeta ſoli cōgreditur efficaciſſimū fieri uolunt. Tum in ariete atque leone radiis occuꝑato ſydere ſolem nō nocere: quibus tamē in locis poſtꝑꝑriaciter ſolē eſſe decernūt. Nam excipit ſiquitū ſtella apud ſe. quādo aries alitudo: leo domus eſt ſolis: hoſꝑiti ſi ſi iniuriā nō ſtulit bonus: q̄ ſi qd̄ ubiq; peccat: hūano more tractēt iſta caeſtia q̄ ſiꝑ ſol nō naturali neceſſitate: ſed arbitrio quodā & lucē extra ſe ſūdāt & calorē.

Tertia rō

Caput X Si rationem atq; etiā quorundam aſtologorum auctoritatē ſequi uolumus planetas retrogradientes: fortiores uidēti q̄ directos.

Eniq; aſtologorū decreta qui ꝑꝑerſerutabitur uidēbit omnia uel ab humana quadam: ut diximus. ſimilitudine contra rerum caeſtium & naturam & dignitatē. nō ꝑꝑhiſophica ratione ſed ꝑꝑoetica ſere licentia eſſe deducta: uel a fabulis meris arbitrarūq; cōmentis: ut que ꝑꝑroducta ſuper imaginibus de quibus infra differemus: uel ꝑꝑonūm quarundam mathematicarum occaſiōe: quibus cum recte utantur mathematici: ad iſta diuinādi ꝑꝑfeſſionem ꝑꝑeruerſe genethliaci tranſulerunt. Quod i Zodiaci diuiſione maxime ꝑꝑecauerunt. Sed de hac quidē diuiſione ſuo ꝑꝑoſtea loco diſputabitur. Nunc illud ex eo genere eſt q̄ planetarum efficientiam ꝑꝑurant uel iminui uel roborari: ſed & ſpeciem ipſam uariare rerū efficiendarum ꝑꝑo illis motuum diuerſitantibus quas excogitant mathematici: ut nūc quidē directo curſu ꝑꝑrocedant: nunc retrogradiantur: nūc ſtatua tarditate ſubſiſtant. Debiliter enim facere quod facit planeta cum retrogradatur: reſſificiter cum ꝑꝑrocedit. Sed & ꝑꝑſperum eſſe intendū cum dirigitur: qui ſit noxiuſ idem ſi retroceſ

seruim' qua re uident' quod aduersus astrologos dici poterat Heliodorus mouit Heliodorus. questionem cōtra seipsum in libro cōmentarij: in Paulū alexandrinū quam non alius magis q̄ ipse uerbis explicabo solutionē a scribens qua se putauit quæstionē dissoluere cū adaugeat eam potius uerba eius græce sunt hæc.

Nos ita uertis i latinū uerbū pene uerbo reddētes. Illud at scire necessariū. q̄q̄ planeta metæ moueri dicitur inæqualiter re uera: tamē i celestibus nihil ē inæq̄le: nihil ordinatum: qn̄ ponis oēm ordinē oēm æq̄bratē i illis inueniri. Sed hoc ad nostrā sit estimatio: nē ut appareat inæqualiter moueri interdū q̄ etiā stare: ipsa. n. re uera neq̄ stāt neq̄ motū unq̄ retardant aut retroagūt. Sed accidit ut appareat ita fieri ab illis ob eorum troij. & epycidij: pōnem: sup̄ q̄bo mouētur ut Ptolomeus i sua compōne nos docuit. Er̄ si quis cōciat quomō igitur apotelesmata sunt diuersa: p̄terea q̄ eorum motu aliqd̄ uel accedat uel decedat: aut qm̄ p̄stare dicitur: siquidē uere neq̄ stant nec inæqualiter mouētur. Respondemus apotelesmata: hoc est astrologorū responsa nō fieri p̄prie ob illā motū uel inæqualitatē uel stationē. Sed qm̄ accidit tūc planetas delatos i epycidij: aut terræ hien̄ proximiores: aut a terra remoueri. hæc Heliodorus: a quo illud nō mō cōcessum sed attestatū. & cōfirmatū accipimus: stationes planetarū nihil efficiere q̄tenus qdē sunt stationes. hoc ē planetarū efficiētia nihil mutare. Pariter neq̄ retrocessiōes neq̄ directiōes q̄tenus sunt huiusmodi. Vex̄ ex his diuersa p̄nūtiari qd̄ accidat i his motū differētis: aut terræ proximare planetas: aut magis elōgari: q̄si illud dixerit naturalē habere hoc tōnē ut aliter nos imitent cū sint pximi: aliter cū remissi. Quod uniq̄ & nos cōcedimus uex̄ si p̄p̄a rectos stātes repeditōes planetas obseruāt: cōtrariū erit dogma statuēdū ut. i. repeditōes planetarū essent efficaciores q̄ cū directo cursu serūtur: ibecilliores aut cū sunt recti: si qdē sola i his maior minorue a terris elōgatio obseruaf. Nā ut scribit Haly expo. nēs Ptolomeū utiq̄ nō oīs attestatur: ut q̄ro terræ pximior ē planeta fortius nō imuter afficiatq̄ potētius oīs aut planeta cū retrocedit terræ pximat magis. cōtra rectus a terra distātiōe sit. Debuit igitur fortior retrocedēs planeta existimari: non quā admodum ipsi decreuerint debilis & infirmus.

Caput XI Caput & caudā intersectiōes ē imaginariorū circuloꝝ: nulla naturalis ut p̄hitōꝝ q̄bo i p̄dicēdo antiquores usi nō sunt: nec i eoꝝ uirbo cōcordāt rectiores.

Apud quoq̄ draconis & caudā q̄bo tribuit tm̄ turba astrologorū: q̄s nō uideat res ianes & cōmēticias eēt. Sed qd̄ antea diximus hic astrologi saepe lubri cāt i errore q̄ quorūq̄ reperit a mathematicis innotata necessaria motuum metiēdoꝝ: methodis us oībo abunūtur i p̄dicēdo: q̄si pariter eēt naturalia & istud di p̄dita p̄tate: cū tam̄ aliter lōge se res hēat. q̄si illi p̄terea & cōmūtēnt & fingūt i calo mathematicis nūeris & mēsuris deseruētia. nulla tam̄ naturæ alioq̄n stabili tate sūdāta. ostēditur hoc i signis quæ nō mobilia cogitat Pto. intercepta solstitus & æquinoctis ostēditur i signorū p̄riū mūtatiō: dione: nūc i capite & cauda idē appetit neq̄. n. aliud sit q̄ intersectiōes duorū circuloꝝ: q̄ mera p̄ūcta: q̄ nexus linearū: duarū

Quid caput & cauda.

mente conceptarum: a mathematicis introducta: ut ægyptica loca discernant: ibi tamen nulla uirtus nulla qualitas efficaciaue naturalis: ut. l. transferri aliquomodo possit ad genethiacam. Certe aliter nequeunt q̄ ut imbi positus aliquis plane, tarum pro loci comodo uel incomodo melius aliquid priusue decernat ipsa uero per se seorsumque notata uim habere regendi permutandiq; corpora nullam possunt. Vidit hoc & insignis astrologus Abaam auenaza: qui libro primo rationū astrologiarum ita scribit: Dixerunt item exaltari caput draconis in geminis: caudam in sagittario. Sed hoc uanum est: quoniā caput & cauda nec bonum signū cant: nec malum. Sunt enim cōnexiones duorum circularum: obseruatur tamē la na cum est in eis: quoniā in capite posita ob eam causam magis uigoratur quia nobis est propinquior: cōtra debilior est in cauda: quoniā in ea uergens ad meridiem a nobis elongatur. Idem accidit reliquis planetis cum in capite & cauda reperitur: excepto sole cui nulla ē alterutram partem declinatio est. Cum autem seorsum caput & caudam notatam in tabulis legis scias neque nocere illa neq; posse: quis plures aliter oppinientur. Hæc ille. Sed neque Ptolomeus illis utitur unq̄ in prædicendo: neque ueteres usos intelliges ex Materno apud quem nulla mentio caudæ capitisque draconis. Quod si de illis aliquando ueteres loquuntur nō aliter q̄ de loco quodam & positu. Vnde & diuersa fuit apud eos opinio: quoniā antiquioribus malus uterque locus uisus est ob ægypticā. i. uiam. p̄ptereaque inter infelicia loca utrunq; pariter statuerunt. Heliodorus in tractatu πρὸς τρεῖς, i. de filiis si loca inquit filios significantis ab infortunantibus planetis & ægypticis nodis: hoc est capite & cauda libera fuerint felix est. Recentiores si caput in loco fuerit filiorum: filios sicut nouellas oliuarum in circuiu mense pronuntiabūt: ducti alia coniectura quam supra retulimus ex Auenaza: qđ in capite p̄pinq̄iores nobis planetae sunt efficaciores. Verum procedit ista ratio cum in capite aliquis est planeta: quāq̄ extra caput ad nos declinans debet eadem ratione fortior existimari. Sed cum nullum in eo sydus inuenitur: quid potest uel dare uel auferre? Sola siquidem a nobis mente designatus. Nam quod quidā imbi a luna detelinq̄i uirtutem quandam suspicantur: astrologorum nemo dixit: tum non physicum est si naturam celestium lumenque cōsideres: nec astrologicum: quoniā caudā luna æque perambulat. Tantum igitur situs meraque positio: de qua tamen & arabes & latini q̄li de sydere quodam tandē decreuerunt: ita ut ānos quoque addere uitæ caput istud existiment: & partem ætatis quandam gubernare: & in geminis exaltari: & naturam habere Venere atque Iouis: contra caudam Martis & Saturni. In qua re uidi mus quantum ab ipsa ueritate dissensiant. Sed mirum quantum etiam a seipsis quando q̄ nexum copulamque totius quasi celestis felicitatis dixerunt. Alibi tamen cum bonis bonum esse dicunt: cum malis malū augere eū quicquid sueniat. Alibi super eo quasi de malo profus loquuntur. Nam Alchabitius apud quem & leges quæ mox retulimus: inter infortunia planetarum hoc quoq; cōmemorat: si fuerint cura suis capitibus. Habet enim quilibet planeta suum caput & suam caudā

Maternus

Heliodorus.

Dicoedia
astrology.

Alchabitius.

Maternus

apud arabes genzauar appellata: aut cum capite fuerint caudaq; draconis: quæ ca-
pitis caudæq; lûæ: p̄pria cognominatio i q̄bo p̄serti ip̄a tā male se huerit q̄tū i capite
Idem i libro de nauitatib; applicatōem capiti lunam dimatencam facit locis. I. ui-
tæ principalibus caput pariter utud & caudā cōnumerat. Abraam ut retulimus. uir-
gotari in capite locatā lunam affirmat. Vidimus Heliodorum supra cū insectana
libo ea stellis numerare. Idem intractatu de clamarere soli lunæ horoscopo parti-
q; fortuna: ea cōnumerat: ut quæ de isto capite ptulerunt nullo capite aut certe corde
ptulisse uideantur: ubiq; tamen malicioſi caput draconis uocitates quo maiori cū
reuerentia quasiq; numinis auctoritate credulis aurib; insonaret.

Caput XII Origo antiliorum: neq; eis in prælagiendi usum Ptolomeū: & q̄tū
in his Maternus & Haly aberrauerunt.

Athematici cuiusdā dicti occasione super antilīs pariter errauerūt. nā qm̄
m gradus i quibus sole cōstituto dies diebus. & nox noctibus sunt æuales hy-
parcus & ueteres ab respōdente utrinq; sibi dierum & noctium æqualitate
antilīs dixerunt quasi dixerit ex aduerso æuales. diuinculi nostri gradus istos
æuales esse dixerūt: uirtute & potestate q̄ supina ignorantia nemo nō cognoscit:
ut ab æqualitate quæ sole illos peragrāte dierum noctiumque cōtingit: ad uirtutis
æqualitate se trāstulerint. Sed acculare p̄ omnib; Maternum libet istius erroris p̄-
pagatorem: q̄q; ut ignorāntissimo totius mathematicæ uenia cōdonāda est. Is Pto-
lomeum ait sumam decretorum antilīs tribuere. Nec miror nā cum totū Mater-
num euoluerim diligenter nusq; lecti a se Ptolomei mihi fecit idinim: quod igitur
attinet ad antilias illis in decernēdo i pronūtiando nunq; utitur Ptolomeus: siue cen-
tum enūtiata. siue apotelesmata eius requirit: Tm̄ primo libro apotelesmatum ubi
sentētijs aliorum *ἡ ἰσότης οὐρανοῦ καὶ τῶν πλανητῶν ἰσοδυναμίας*: hoc est de æffinitate cō-
sensuq; signorum iter ip̄as institutiones enarrat: his usus est uerbis. Rursus æqualis
esse potestatis aiunt quæcunq; altero tropicorum æqualiter distant: quia in illis po-
situs sol æuales dies diebo. & noctes noctibus facit. hoc ubi deuiset quasi deinde
oblitus ut qui. L. nō probabat: nunq; reuocat in medium: nūq; meminit nō solū no-
minis antilior: quod alioquin nusq; apud eum. sed nec rei ipsius. hoc ē istius æque
a tropicis remotarum partium æffinitatis atq; consensus: nam quod in centū enun-
tians quodam loco dicit planetam sæpe ibi uires suas extendere ubi non ē uelle trāſ-
ferre ad antilias & dodecathemonia nimis coactum & licentiosum. præsertim cum
in omni sua disciplina Ptolomeus alterum rideat: hoc ē dodecate moria & quæ hoc
genus alia sunt: alterum negligat. hoc est de quibus loquimur antilia: eo uero præ-
cepto nec aliud uoluit nobis indicare q̄ *ἡ ἰσότης οὐρανοῦ καὶ τῶν πλανητῶν*: hoc est configuratio
nis radiationisq; potestatem per quā & multa & efficaciter faciūt ex snia astrologo
eū p̄sertimq; Ptolomei planeta: q̄bo locis minime sunt. sere. n. aliud ip̄e i cōstellatio-
nibus q̄ phales & schemata nō obseruat: aut certe nihil aliud magis. Sed nec quid
antilia sibi uellēt Maternus noster intellexit: quos latētē rōnē alia se explicatur:
p̄milis. q̄si aut nō exposcā: tē cuilibet mathematico aut quæ trib; uerbis explicari

Vnde antilia
HYPARCUS.

Reprobatio
antiliorum
Maternus
ignorāntiss;
mathemati-
ce.

Antilias non
uirtutis Pto-
lomei iudicādo.

Maternum
nō intellexisse
qd sunt antil-
ia.

nō possit: sed ignorantis eius inde dependas, q̄ nimis impetite loquendi morē ipsū usurpat: Martē quinto gradu ī geminos cōstitutum antiū mittere in Cancrū quo pacto nō loque retur si quid esset antiū istud intelligeret, neq̄. n. radiū aut lumē est antiū q̄ miratur: neq̄ aliud dictū est antiū nisi ab aliquo planeta: q̄ nisi gradus ī quo est equalitatem: quare periti se potius loqueretur: epocham Martis hoc est partē quam occupat: antiū esse tali parti geminorū: aut qd̄ idē ualebit esse Martē in antiū geminorū: qui aut in geminos Martē antiū dixerit iaculari exhibebitur a mathematicis & iridebitur. Sed Abēzagel etiā multipliciter lapsus qui primo libro suarū cōmentationū aphorismos explicans quosdā. et gradus aequiter ab æquinoctiis elēgatos q̄ qui pariter distant a tropicis Cancro. s. & Capricor no equalis esse potest: scribit. Neq̄. n. hoc de distantia ab æquinoctiis dictū a uerbo: sed a tropicis tñ: quibus antiū norū impositū est. Nec Abēzagel, debuit hoc nō uidisse: quidoquidē descripti utriq̄ ab æquinoctiis circuli sunt quidem æquales. Necessē enim ab illis æque distantes parallelos æquales inuicem esse: utq̄ nō emicyclia inuicem equalia, quod in æque remotis a tropicis accidit. Vnde antiū: ille cōsensus. Errat item illud cum multis q̄ habitudinē gradus ad antiū gradum numerat inter eos quos aspectus uocant: unde colligunt syclus in altero eorum positum uim habere etiā in altero: si in exagonis locis: & tetragonis & trigonis & oppositis habet. Natus autem hunc error q̄ quæ græci σχιματα uocant: hoc est figuras barbari: & nostrates aspectus uocant. Apud græcos autem aspicere le signa dicuntur: nō quæ inuicem cōguntur: hoc est ut nostri dicunt aspicunt: Sed quæ græce σκωπῶ φθωγονη. σκωπῶ: hoc est ab his punctis emergunt & occidūt: id quod in signis cū accidat æque a tropicis separatis (sūt. n. ī eodē parallelo) pp̄t ea signa quæ antiū quidā maxima pars astrologorū. Βλεπομετα: hoc est uidentia nuncupat arabes: deinde & latini in eā significationē acceperunt: in qua nōse aspectus ipsi abutuntur. Atq̄ ita qd̄ euenit: saepe error in dicto uerbo errorē patit in rebo Sic sanis declaratū uariā in sans explicandis (si qua facta cōcederentur) apud astrologos antiū: obseruatōne: tū quāta super hu etiā & arabes & latini contra sententiam ueterum somnia uerunt.

Error Abēzagel

Error n̄ factū
et barbarorū
astrologorū.

Sæpe error ī
dictō uerbo et
rorem patit
in rebus.

Caput XIII In præcipiētibō & obediētibō signis pariter deceptos astrologos.

X hoc genere illa etiā est obseruatio germana: uidelicet hebetudinis uel fallacie de præcipiētibō signis & obediētibō. Nā cum mathematici signa in quibō sol positus dies efficit noctūto longiores collata signis in quibō æqua p̄portione lux tenebris uincitur πρῶτα τὸ ἥμερον hoc est præcipiētia uocassent & quæ ex aduerso portēdunt tenebras supra diē ἕτερα ἡμέραν hoc est obediētia genethiaci nominis argumento moti decreuerunt eam in cuius genitura signū p̄cipiens horoscoparet fore illi ut imperaret: qui signum obediens genitura: haberet horoscopum: quasi illa præcipiens obediētiq̄ cognominatio mathematicis in stiruta illuc pertineret: neque in ea tantū modo dierum & noctium sub illis signis accidens inæqualitas foret indicata.

Caput XIII Confutatio rōnū quas de planetarum exaltatiōibus quidam astrologi assignauerunt.

Ed & ista de planetarū altitudinib; uel exaltatiōibus opinio unde emana-
 uerit: utq; panter mathematica quadā occasiōe huic sc̄pites icrūt admo-
 nit me naturalis hystoria scriptor ille diligentissimus: cui oīs debet antiq-
 tas: oīs posteritas: q; alterā a barbarie: a morte alterā uand'cauit. Is igitur libro se-
 cundo praectis illā qōnē: cur eadē sydera alias altiora: alias isetiora uideātur post,
 alia quadā ita subuēt. Altera sublimitatū cā: qm̄ a suo centro abādas altissimas
 habent in illis signis Saturnus Libræ parte uigesima: Iuppiter Cancrī decimaq̄nta
 Mars Capricornī uigesima octaua: Sol arietis derimanona: Venus pisciū uigesi-
 ma sexta: Mercurius Virginis decimaq̄nta: Luna Tauri quarta. hac ille. Vnde fa-
 cile q; ique colligat nō tardissimus aut ita cū fuisse aut putatū syderali sciētæ tunc
 uocātib; posita sydera i partib; memoratis altissime a centro suarū abādū hūmo-
 ueri: quare & gradus illi huc partes altitudines planetarū dicebātur. Vnde data oc-
 casio genethliacis: ut seruato altitudinis noē: q̄i tamē nō loci foret altitudo: sed na-
 turæ & potestatis abuterētur. Neq; enim alias dicunt astrologi exaltari planetas q̄
 in his partibus ubi ex uetere astronomia putatos altissime a suis centris distare eos
 ostendimus: q̄ q̄ illud lectorem scire oporteret in uulgari codicib; Plinū mendā i-
 ueniri: & uerba quæ deinceps ponūtur pmutatis numeris inoleuisse quando nota
 denari debita Venere ad solem est trāsata: ut in sole uigesima nona pars p decima
 nona i Venere decima sexta: p uigesima sexta ppetā legatur. nā & unum i Mater-
 no: ubi uenerē legimus i uigesima septima parte pisciū exaltari. Scribendū enim
 est sexta atq; uigesima ex Porphyrio. Illud quoq; nō nihil uariat q; Luna quartā pte
 Tauri a stologia uetus assignat: secuta ætas tertiā huc opinionis est diuersitas: huc
 culpa libratorū: in ista numerorū: notatiōe sepiissime allucinārium: similiter in Sa-
 turno nō prima atq; uigesima: sed uigesima legi oportet auctore eodē Porphyrio:
 cuius etiam rei libro secūdo habita mentio est. Neq; uero id dubito bonis mentib;
 palam factum: quomodo in astrologis diuinitatē planetarū exaltationes irreple-
 rint: Sed cum ad posteros dogma puenisset & theoreticæ syderū disciplinæ mutatiōe
 ratio illa dogmatis esset antiquata. Posteritas alias libitōnes cogitauit quib; puta-
 ret opinione priorib; illis eē p̄suasā: & alii qdē alias: ut i mōdano plurimū contigit
 ues: leues & deridiculas. Prolo. i Ariete inq;: Sol exaltatur: qm̄ ad eū cū peruēnit
 icipit eius uis magis apparere. Vexi (qd̄ de dombo supra loquētes diximus) id non
 efficit signi q̄ntas & natura: sed huius. nō q̄a pagrat Ariete: ideo fortior eē icipit: sed
 qm̄ p̄p̄tē icipit nobis. q̄te nō h̄ tuis teporē hortis isandit ueniēs ad id signū span-
 dū ut ad regnū ēt euchar: qm̄ i sua sit positus altitudo: si q̄ alius unq; regēdo deue-
 retur a q̄bo distare magis i ariete & potare magis sub libra illū cōtingit. Sed uidea-
 mus de reliq; ēt planetis lūæ sublimitas taurus: qm̄ h̄ cū sole iūgat i ariete appēbit
 uis eius primū i tauro. O efficacissimā rōnē q̄ h̄ soli i tauro cōgrediatur nō adē
 cū geminis sit euētus: & h̄ i geminis coeat apud cancrū: & h̄ i cancro idē sub leone

Laus Plinū

Error in ma-
terno

Porphyrius

Ratio Pro'o,
Confutatio

atq; ita de reliq; oibus: ut demirari liceat Ptolomeū quē nō puduerit ista cōscribere. Vex alie sunt ēt rōnes: qm̄ luna p̄xima soli est & trigonum lune laterinum.

Confutatio

Sed nō p̄xima soli luna putat Ptolomeus: nec debemus ex trigono cōiectare sublimitatē: nec ex domo: uel trigonū uel altitudinē: uel ex aliquo eorū terminōs uel decanū: qm̄ ip̄ermixta sunt hæc: ita ut cuiuslibet sua in re p̄pria auctoritas debeat.

Abosar

Præterea si trigoni mouet argumentū: cur nō potius i Geminis Mercurius exaltabitur q̄ in uirgine: ubi & illud quadrabit ut sit p̄ximus exaltationi Solis a quo parū abesse solet. Id quod in istay; quoq; exaltationū rōne seruare conatur Abosar. Sed cōuenit inquit Ptolomeus Virgo Mercurio: qm̄ siccus est & sub Virgine siccitas autūnalis apparet. Vex diximus iam de signoy; natura nō p̄fecti: istā quatuor temporū mutationē: quare positus Sol in Virgine faciet aliis regionib; quod apud nos facit positus in Tauro. Præterea si hoc obseruabam: cur necessario regnare mars statuebatur: sub quo. l. est uat mundus: sicut sub uirgine iam arefcit. Est autē Mars planeta seruentissimus quē tamē in capricorno uolunt exaltari: sub quo frigore gelu: glaciēq; distingimur. Vex: ad meridē inquirunt Capricornus: est autē pars meridiana calidior. Hoc est quod uobis obiectamus astrologi istā. l. leuitatē & inconstantiā rationū uestray; (Si tamē rōnes iste dicēda sunt) nā de signo eodē p̄ cōmmodop̄ arbitrio uestro nūc q̄si de calido: nūc quasi de frigido differitis. & mox idem nec calidū iam nec frigidū: sed humidū potius uel siccū appellabitis i partib; de signorum Capricornū terrenū facitis: quare siccū: ad Martem cū trāsfertur: inter seruentia cōputatur: & cū Saturni domiciliū dicitur sydenis. l. gelidissimi nives & pluuie sub eo fieri memorantur. Qd̄ si Capricornus quasi calidū lignū Marti cōdonat: debet simili rōne Cancer frigidissimus numerari: quare Iouē p̄fecto regem non habebit: uisifico ut dicitur calore sp̄otentē. Vex: p̄fecto est latebra i quā se condāt. Nam

De martis exaltatione

suscitat inquit Ptolomeus Iuppiter uentos aquilonares: quare lignū ad aquilonem positum illi cōuenit. At confugere primū astrologi alii huc non possunt qui negant huiusmodi uentos a Ioue suscitari. Præterea nec Ptolomeus excusatur q̄ simili rōne in occidentem debuit mittere Martē: nō in meridiem cū occidentes uētos nō australes a Marte putet excitari. Mirro Geminos & Leonem ad boreā iclinare: cur nō igitur potius Leo exaltatio Iouis: Nō cōuenit: inq; Auferrodan. calor Leonis Ioui: sicut uero magis q̄ frigiditas Cancri. Adde q̄ Leo trigonū Iouis signū diuumum & masculinum: Iuppiter itē masculus & diuumus. Cancer inter feminea nocturna aquatica designatur: que a Iouis natura cūcta amouentur. Cōuenit igitur oīno magis illi Leo q̄ Cancer. De uenere & Saturno nihil minus delirāt ut sit libra Saturni sublimitas: qm̄ soli cōtrarius est Saturnus: Venus in piscibus exaltetur qm̄ humida est: & sub piscibus ueris humiditas incipit. At enim sepe iam diximus non signorū naturā cōsequi temporū istas qualitates: sed accedentis solis & recedētis solutionē.

De iouis sublimitate

Ptolomeus

De Saturno ut solent p̄ comodo loquuntur. nam hic quidem oppositum soli facit alibi oīp̄. q̄p̄ ruy: hoc est eiusdem cōditionis esse predicāt: quare ab utroq; signi fieri patet: utrūque esse orientalem. Sed uterq; masculus: uterq; diuumus. Sed nō

De exaltatione ueneris & saturni.

mis plecto multa dictari si alia huiusmodi particularium cuncta plequimur: quibus alii parum consili nouam excogitauerunt rationem utiq; breuiorem sed oīno inefficacem esse enī triquetra uel exagona domiciliorum exaltationes planetis p̄terq; mercurio. Quod si quaeras cur in luna uenere marteq; exagona; triquetra si alius maluerint. Respondent trigonum diurnis potentioribusq; planetis magis cōuenire: nocturnis autem qui ex hareli lunæ sunt quod arabes aīz uocant *Διατροασθημοτροασθημοτροασθημο* hoc est de radii imbecillitate & exagonū. Vex; fallūtur ī marte quā Reprobatio. do non quonā imbecillus ideo nocturnis annumeratur: sed potius ut uigor & efficacia radii martialis nocturno frigore retardetur: nec ex hareli lunæ dici potest qui sit masculus planeta: quicq; utraq; qualitate a luna discordēt: & cōtraria oīno atq; luna ratione nocturnus existimetur: nā illa quidem ob naturæ similitudinē: Mars ob dissimilitudinem, lunari & cancro ad uersus in capricorno: sicut oppositus Tau, ro in Scorpione. Sed procedat ista coniectura illud respōdeant: cur dextra potius triquetra q̄ sinistra: cur sinistra potius q̄ dextra: imo cur in Ioue q̄dem sinistra: in Saturno & Sole dextrū: & cū habeat domos duas planeta: cur ab altera potius q̄ altera trigonum est acceptū: ut cum in sagittario & piscibus Iuppiter hospitetur cur potius in cancro q̄ in leone debeat exaltari: p̄sertim cū plus habeat cū sagittario affinitatem: ut astrologi dicūt: plus item qd̄ antea dicebamus: & plus longe q̄ cancer a li leo cōueniat. Postrēmo ut huiusmodi oēs cōiecturas fictas a possens intelligas: nec oīno fuisse quibus primū institutores huius dogmatis iecerint fundamentum: ihinc cognoscas q; rōnem nō reddūt cur nō tali in signo: sed in tali ipsius signi parte planeta dicatur exaltari: cuius causam supra ex uetere astrologia demonstrauimus: Quapp Aboasar difficile hoc inuenire fuisse dicit uniuersitati astrologorum: & ipse ne oīno nihil loqueretur multa anxius super hac re nimis perueria: & fabulosa subtilitate distorēt. Quare liquet indubie occasione quā diximus ueteris diuinae putatis in his gradibus a sua cōtris distare maxime planetas receptum hoc dogma a genethiacis de altitudinibus planetarum: quare q̄ uana sit obseruatio nemo iam nō intelligit: nō solū q; ad naturā potestatisq; trāstulerūt quæ fuerit loci situsq; cognominatio. Sed quonā in ea re uetus astronomia forte fallebatur: nimis iter per moedia fallax & parum explorata: & ut uera illi tunc decreuissent ratio postentati illa nō cōgruit: p̄mutatis absidibus & quæ apogea dicūtur sydey errātium.

Caput XV Rationes astrologorum de trigonis & trigonocrationibus: atque obiter de signorum sexu cōsulantur.

si q; uero putemus astrologos occasione trāmodo accepta delirare oculatio: res q̄ ut deuiare sine duce nō possint. Prauaricātur spississime ubi nullus ē obuaticator. Nam de istis quidem exaltationibus mathematicis sere debent qd̄ insaniunt: q̄ sibi ipis magis nequa eos iniuria defraudemus. At quæ trigona uocāt uulgo triplicitates: q̄i pepererūt neq; eos hoc loco quicq; mathetis iuuat: quæ qm̄ res inde dependet q; signa quaedam ignea faciūt: quaedā terrea: quaedā aërea: quaedā aquea: reddere prius super his rōnem eos cogemus: & quomodo hoc quē

Nō posse ele
mētarias quī
tates signis
ascribi.

huius planetae trigonū: illud illius bene diffiniāt examinābimus. Dicite igitur uiri
sapientissimi inter spēsque caelestium qua ratione elemētōs istas qualitates ī celo
signis distribuibis? Auenrodan magnus ī uestra disciplina signōꝝ naturam uel ad
solē refert uel ad stellas: ad solē ut talis signi natura dicatur: quale opus est solis id
signum pmeantis: quo posito mobiliā signa: aqnoctia uel solstitia: reliqua fixa uel
cola dicuntur: Ad stellas si hospitantiū inibi stellas uirtutes signo attribuitur. Neu
trā rōnem uideo quadrare uestra partiōnis: si solis opera legimur: igneus erit ca/
cer: nō aqurius: sicut aqueus sagittarius magis q̄ igneus: nō igneus aries sed aere
us: taurus humore atq; calore potius abūdabit q̄ frigore & siccitate: atq; cōditio si
gnōꝝ fere om̄m cōmutabitur: quā nec erit ppetua (qd̄ uos uultis). Si refert ad stel
las idēdē suis sedibō migrātes: an Alchindi ratio ponit existimātis cū ī Zodiaco
quattuor sint signa p̄cipalia: duo aqnoctialia: duo solstitialia his quattuor pri
mas elemētōꝝ quattuor qualitates assignari: igneā arietis: aqueā cācro: aeream li
brae: terreā capricorno. Tum qā trigona radiatio locis cōgruētibō incidit. ideo signa
cuiuslibet signo utriq; triāgula: naturam simalē iure statuitur sortita. Sed neq; ista
rōnatio quadrat: qm̄ ī referēdis ad signa quattuor p̄prietatibō elemētōꝝ: duplex
potuit eius ordinis ēē rō: altera p cognatōe signi & elemētis: altera p situ spōꝝ: de
mētōꝝ: ut primū primo tribueretur: secūdū secūdo: atq; ita demceps. Si primū ob
seruārit ut calida calidis: frigida frigidis respōderent. ignem ut dixi cancro dare
debuerunt: aerem ariet. Si alteram aerem cancro: qui secundus est ab igne.

Cōtra rōnē
Alchindi

Rō Alchidi.
Confutatio.

Sed opposita inquit Alchindus: calor frigiditas: danda igitur signo temporis
secūdi: hoc est cācro: imo uideo libra quā opponitur ariet: q̄ si p̄ponēdam aquam
aeri dicāt: qm̄ sit efficacior tā seipsa natura facit sapientiores. Præterea si agens quā
talis frigiditas: nō qualis humiditas patiens cācro cōuenit quomō ab eis inter
fœminea signa nocturnaq; deputatur: nō potius ster diurna & mascula: qd̄ obser
uāt & in planetis: nō aliūde magis rōn abāter ferū in celestibō: q̄ penes agentes pa
tietesq; qualitates: p̄p̄terea: iouē solē & martē in quibus calor satumū in quo tri
gus excolat mares appellauerūt: lunā & uenerē fœminas qm̄ humida sint. Sic igitur
aqua & ignis mares etiā ab ægyptis dicebātur ob causam memoratā: aer atq;
aqua fœminæ: itaq; aquea signa statuerūt: debuerūt astrologi masculis ānumera
re: nō fœminis: qd̄ in oibus tamē pariter fecerunt: cācro. l. p̄scibō. /scorpione: aerea
cōtra mascula decreuerūt: cū sit tamen humiditas aeris qualitas p̄pria: Pugnat igitur
in his secū astrologia & seipsam euerit ut ubiq; tamē delirans. Nāq; ut a p̄po
sita re nō tamē ab re digrediamur: qua leuissima ista nugamenta discernere sexū
in caelestibō: tali p̄sertim cōiectura: qua moti sex signa masculina: sex fœminina sta
tu erunt: ut primū mare: sequens fœminā: atque ita per uires semper alterū uirum
alterā fœminā. Nam si erat hoc faciendū debuērat p̄ natura signōꝝ fieri: nō q̄ sa
tali & uana istiusmodi cōsequētia: primi. l. & secūdi: atq; ita demceps: qd̄ quā ha
beat rōnem audi ex Ptolomeo. Nox inquit diem sequitur: & fœmina harent uiris:
debet igitur signo masculino fœmineū p̄ximū statui. Contra quā rōnem non

Nō ēē alia si
gna masculia
& alia fœme
nina.

Vide istam
Ptolō. rōnem

est utiq; disputandū sed ridēdū nisi illud forte serium est ut uideamus prior ne die
nox an nocte dies ut fortasse nocturna signa debuerit anteponi: q; a potius dies no
ctem sequatur q̄ nox diē. Scriptū ē enim. factū est uespere & mane dies unus q̄pp
habet tēpora initia a nocte statuerunt uer; occupationes q̄ ut nugan liceat multis
uerbis. Quāq; apud ipsū etiā Ptolomeū multū habeat momenti sexuū ista diuersi
tas apud quē referit nō parū in masculis. an i feminis signis planeta iueniātur.

Quod si cōpertū expimētis dogma cōtendat: quare q̄bo: suis an uetey: Si suis ca
nos nō habet, ut tāta sit auctoritas: si antiquoy: at ex antiq; magna pars aliter sen
tebat: multi ordinē ab horoscopo sacrbār ut esset exortis signū temp; masculinum
atq; diurnū: reliqua cōsequenti ordine p̄ uices diuiderētur. Alii quattuor quidem
signa diurna fecerunt arietē: cancerū: leonē: & sagittariū: quattuor nocturna: gemi
nos: libell. capricornū: & aquariū. Quatuor p̄miscua taurū: uirginē: pisces: & scor
pionē qn receptū opinionē explodebat antiquitas. Vnde illud ex uetere astrologia
Sunt quibus esse diurna placet quæ mascula surgunt.

Fæminea in noctem latis gaudere tenebris.

Quinon multa tibi nullo monstrāte loquuntur.

Quo i loco miy quātū delirat triuialis quidā istius poeta itēpres lēge item illi ra
tionabilis: siqdem cum tōne aliquādo est insaniendum: q̄ oia pariter ignea atq;
aqua diurna appellauerūt: reliqua sex nocturna terra. s. ærea. Item si quod pla
cet Ptolomeo masculum & diurnum se consequuntur: erunt mascula illa. ista fe
minea. Sic ille cecinit.

Nāq; sagittariū signum rapidiq; leonis

Et sua respiciens aurato uellere terga

Tum p̄ uices cancer & canceri scorpion iētū

Aut uicina loco diuersa aut partibus æquis

Omnia dicuntur: simili sub sorte diurna

Cætera nec numero consortia nec uice sedis

Interiecta locis totidem nocturna feruntur.

Fuerunt & qui aliter sentirent quare subdit.

Quin etiam sex continuas dixere diurnas.

Castoris esse uices quæ sunt a principe signo

Lanigeri sex a libris nocturna uideri.

Definant igitur fidem allegare ueterum obseruationū a quibus tam dissident sepe
q̄ tota astrologia dissidet a ueritate. Obiicit autem illu detat potest si masculum li
gnum a principe loco statuendum iudicantur futurum in incerto: qd̄ nam primū &
masculum signum: quemadmodū & incertum: qd̄ nam signum iniziale ut supra
declauiimus. Aliis enim cancer: aliis capricornus prima uidebātur: quoy: tamē
utrunq; femineū apud istos. Sed forte ne tam multis eludi tabulas oportuit: q̄q;
opere prium obiter istam fabulā cōsultasse discernendi casus signa per sexus: quo
nos ideo diuertimus: ut in cancro pugnare illos se eū ostenderemus: quomā aqueā

*Legit hic scribas
mendosus vulgo
ut pleneque alia
castigat Petina
tas cuius libris
emendands fides
p̄uocata dōi
genusam tradi
tio.*

facerent & fermeam cum sit tamen frigiditas inter agentes qualitates non passivas. Quod si prima partitio illis derur in signis tropicis & equinoctiis nō procedet in aliis signis ratio distributionis: circulo enim demonstrant q̄ est flagitū in diastolica quando quidē cum hoc loco probant trigona signa eiusdē nature assumūt argumentū: quoniam trigona radiatio consentientium inuicem est locorū: & rursus probaturi trigonā radiationē consentire assumunt q̄ eiusdē nature incidat locis. Si leat igitur is Alchindus. Reliqua est sententia Abrahā auenazæ dicens rationem istarū qualitatum a figuris imaginū & effectorū inibi a alium proprietarib: ut pisces / cancrū. & scorpionē. frigida uocētur: q̄ aquatiliū noia effigieque representēt. Leonis signū calidum ob naturā leonis: atque ita de reliquis. Sed ista quoq̄ ratio aut nulla si nullæ imagines ut demonstrauimus: aut falsa si aliquæ sunt imagines / qua cū signis imagines cōfunduntur: quod supra etiā reprobauimus. Deniq̄ cum figuræ loco uariētur erit ista distinctio signorum tēporaria: nō q̄ astrologi oēs uolunt & ipse etiā Auenazæ. / immobilis & perpetua. neq̄ aries igneum signū erit / nōstra tēpestate. quādo totū imago fere piscium occupat in quintam & uigēsimam eius partē arietis imagine is delata. Quod si nulla sunt trigona nulli sunt & trigonocratores: hoc est domini ut dicunt triplicitatum. Quāq̄ etiā si illa cōcedātur: de his tamen ut solent. extra rōnem etiā definiunt. Neque enī denegabūt. / si quo in signo planetæ aliquid bene sit: male esse in eo qd̄ per diametrū illi aduersatur: pater i domibus hoc planetarū: pater in exaltationibus. Quod si est apud eos maxime cōfessum: quomodo obliui dogmaris astrologici in oppositis trigonis tres planetas eodem regnare uoluerūt: terreo. i. & in aqueo Martē Venerē & Lunā. Taurus op / ponitur scorpionis: uirgo piscibus aduersatur: e cancri regione residet capricornus: & tamē in tauro: uirgine: & capricorno qui dominatur: eodem in cātro piscibus scorpione trigonica oēs regnant potestate. Nec si tamē astrologos roges cur deiciatur mars in cancro aliter respondebunt q̄ qm̄ iudem exaltatur in capricorno: & cur in / festetur ille in tauro: quoniam domicilium dicent. habet in scorpione. Pugnāt igitur hęc inuicē omnia & mutuo salutaris ipsa se redarguūt Adde q̄ in prima triangularitate Albumasar Alchabitius omnetq̄ latini dominari saturnum cum ioue soleq̄ decernunt: in qua tamē saturnus exulat in leone: deicitur in ariete: in sagittario nihil suū agnoscit. Verum inquirunt diuus quemadmodū iuppiter & sol: uerum etiā frigidus cū uterque illorū calidus habeatur. & sic uagebatur de exaltationibus saturni libere assignabāt tm̄ ob eam causam q̄ nature solis opponeretur. cur regnū in ariete: cur in domino triplicitatis cōtra naturam ipsorū signorum soli assignatur: quasi nature solis cōgruentissimus. Plura sunt hoc genus: sed prosequi singula forte superuacū certe molestum mihi & nauseabundum. Quod si ad fidē hęc etiā experiri: rursus ego ad discordiam huiusmodi experientiorum. quando quidem ægypti duos tm̄ faciunt trigonocratores: ut ex monenseri licet intelligere. Reliqui tres constituunt qui deinde inter se dissident. nam in primo quidē tm̄ / gulo dominari saturnum Albumasar. Alchabitius latini uelūt: Ptolemæus martē

Rō Abrahā
auenazæ

Trigonocta-
tores: quos do-
minos uocit
triplicitatū ni-
hil esse.

Albumasar.
Alchabitius.

Albumasar.
Alchabitius:
Latini.

Côtra in secundo Ptolomeus Saturnū: Arabes & latini fere omnes Martē si quat Ptolomeus, to dominū cum facit Ptolomeus. I. martē. /supparet duos qualiq; secundarios domi nos, nocte lunā uenerem interdiu. Alii martem cū uenere aquat i principatu: nec martē imperare nisi noctu uolunt: uenerem interdiu. tū lunæ secūda noctu dieq; a uictoris apud eos: recentiores arabum opinione & latinorū experimētis aiūt cō firmari. Auenrodā ipse (ne cōmemorem graecos) omnes effectus aspidari senten Recitiores tix affirmat Ptolomei. Mitto plurima in quibz isdem triangularis digladian, Auenrodan, tur: quonā supra actum est de illis: patet autem hinc magnas etiā cōiunctiōes dī solū quatenus pendent a migratiōe trigonica ne cōmemorē alia dogmata astrol/ gotum ab his maxime trigonis fidē originēq; ducentia.

Caput XVI De faciebus terminis: dodecathemoris babilonior: nouēnis mo nominis q̄ pag: cōstent testimonio etiā ipsius Ptolomei.

Eluquū facies sineq; cōsultare ut de omni sit dictum cū signis affinitate pla/ r netay. Nam tam domos euertimus: exaltatiōes deiecitimus: trigona obliuē/ tauimus: nullum tamē negotiū in his cōsultandis nam facies nulla. etiam apud Ptolomeū: sic etiā graecis quoq; qui & decani. Sed & decani quidem signoy: Apd Ptolō multae sunt facies. facies autē planetay. Has igitur facies Ptolomeus aspernatur indignas ratus de q; bus haberet mentionem & quibz unq; in apothecismatis uteretur: quas cum nul/ las astruere illi possent: rando: possent forte s̄tendere experētam nisi illos cōcor/ dia hoc quoq; loco desereret. Alias enim Indi: alias Babilonii quos arabes imitan/ tur: alias Maternus planetay facies esse uolūt. Primus Tauri decanus apud babil/ onios faciem gerit Mercurii: Venens apud indos: louis apud Maternū: Secundus his quidem lunæ talis mercurii: alius martis: Primus geminoy: caldens louis: Indis mercurii: Materno martis: quos ne prosequar oēs p̄ticulari. Babilonii methodum istā sunt secuti: ut primū quidē decanū principia. I. arietis marti darēt: qm̄ ea do/ mus est martis: tamē p̄ ordine spheray sequētis sequētibz planetis primam decu/ riā cuiuslibet signi partimulias. hoc est domino domus. reliquas duas dominis si/ gnoy eius triangulari. Materno cōmentū penitus arbitratiū ueterū trā traditionē s̄/ tendit: quæ cū aliquis pensitat illud etiā cognoscat: nō ueris obseruatiōibz aut hīde exp̄imentoy: hac illos dogmata decreuisse: Sed infirmis huiusmodi leuibzque cō/ iecturis fidem exp̄ientia: de quibz de q; ipis etiā experimētis latissime infernus po/ stea disputabimus. Sicuti autē aegyptii decanos ei cogitarunt in tres partes signoy diuidentes: ita Babilonii dodecathemoria signū in partes duodecim diuēcātes hoc utentes illi dodecathemorio: nō eo quod Maternus illis ascribit: auctores Mallius & Porphyrius meminist etiā Ptolomeus sed irridēs. atque ista dodecathemoria uo/ cari τριωνυμ: hoc est loca. Albumasar item & Auenazra & Hīspalēsis huius trā dodecathemorii memiserunt: non eius quem Maternus & Alchabitius & Helio/ dorus tradunt: de quo nos postea suo loco dicemus. Saxonienis in cōmentariis i Alchabitium nominis affinitate deceptus utrunq; confundit Indi sua quoque ipsi fragmenta cōminifcentes in nouem partes signum quodlibet diuiserunt: statuentes De dodeca/ themoris Ba biloniorum. Porphyrius: Albumasar. Auenazra. Hīspalēsis. Errot Saxo/ niensis.

primam partē esse domini signi: quod ex eo trigono mobile fuerit: ut prima quidē nona pars arietis martis sit in ā aries mobile signum: prima uero leonis rursus mar-
 tis: quia signum ex ignea triangulante mobile aries est. Sequentes autem par-
 tes ponunt de serie sequētium lignorum: ut si primus sit martis cuius aries domus
 est. secunda sit uenens: tertia sit mercurii: q̄ illa taurum: hic geminos domum ha-
 beat. Aegyptii rursus in singulas partes singula numerauerunt: quas uocauerunt
 monominas: assignaueruntque illas planetis per ordinem trigonorum: ita scilicet
 ut cuiuslibet signi pars prima esset monomina planeta: qui dominus sit trigoni il-
 lius: nocturnus quidem si genesis sit nocturnus: diurnus si diutnus: secunda pars do-
 mini secundi eiudem trigoni: tertia domini trigoni signi sequentis atque ita de in-
 cepta ita tamen ut idem planeta uno decursu bis monominiam non sortitur: quas
 omnes anatomias & dissectiones non aliis q̄ ipsius Ptolomei uerbis confutabo: q̄
 omnia ista ουσΜΙΚΟΝ ΑΛΛΑ ΚΡΟΤΑ ΟΨΟΝ ΝΟΓΟΝ hinc dixit: hoc est non habere
 physicam ullam rōnem: sed uana ostentationē: nec poterat rectius super his desu-
 nte. nam quanto ista plus habent temeritatis & maiore licentia confinguntur: tan-
 torudib; & imperitiis mirabiliora maioraque uidentur. Nec aliud fuit i causa cur
 Aboasar magnus in astrologia habitus sit uir alioquin nefcius mathematica: q̄ q̄
 illa nihil parum rationale usum: sed coaruerunt omnium simul fabulamenta:
 nihil reuocēs nec aspernatus: quare plura q̄ alii uideret secreta prodidisse: quia fa-
 bulas. l. plures cōmemorauit. Reliquum est de sinibus quos non aliter quidem bre-
 uiter confutabo. q̄ ex discordia sp̄lorum adhuc de sinibus inter se litigantium. alios
 enim Ptolomeus praefert: alios aegyptii: alios babiloni: alios india: alios nefcius: q̄
 astrologus meminir Albumasar: ex cuius sententia in magno introductorio promit
 mira iuniores aegyptiis adherent: graeci Ptolomeum sequuntur: & cum eis Auen-
 rodan: alii suos quoque habent sectatores. Quare non solum signa ipsa nulla: sed
 ista quoque si signa aliquid essent planetarum cum signis affinitates: ut hic qui-
 dem domus: alibi regnum: alibi fines habeant: friuola: fabulosa: pugnantes: co-
 mēticia: sunt: neque solum lanni dissentiant super his: sed in ipsarum iutem col-
 latione. nam uulgo primas partes dant domus: secundas exaltationi: tertias sinib;
 bus: quartas triplicitati: quintas faciei. Ptolomeus primo loco domum: secundo tri-
 plicitatem ut placet Italy: tertio exaltationem: quarto terminum locat: faciem p̄
 terminit: Chaldei domos non habent: aegyptii monominias omnibus addunt: no-
 uenas Indi: Babiloni dodecatemoria: triplicitatem cum domibus non ponunt.
 Maternus plus tribuit altitudinis q̄ sinibus: plus sinibus item q̄ domibus. Gaudent
 enim inquit stella princeps in loco in altitudine sua posita: Secundo loco in sinibus
 suis: Tertio in domibus suis. Vanissima igitur dogmata astrologoy: quae nec rōmbo
 sumant nec experimētis: quādo in illis nugatur in istis nō concordant.

Caput XVII De gradibus formineis: lucidis: tenebrosis & aliis id genus q̄
 eos cōtēpserit Ptolomeus: neque i eis conueniant alii astrologi.

De monomi-
 nis aegyptioy

Confutatio
 osum istoy p
 uerba Pto.

Quare Abo-
 asar magnus
 i astrologia.

Onfutauimus eas diuisiones signorum quas referunt ad planetas: ut hic quod
 c dem exaltetur Mars alibi Sol. Hæc fit huius facies: altera alterius: hæc hu-
 ius monomuria: illa illius. Similiter trigona: fines: nouenas: dodecathemo-
 ria: nunc ea fecent tractanda quas de gradibus ipsis absolute tradiderunt: ut hi qui-
 dem lucentes: alii tenebrosi: alii fortunantes: alii ut dicunt puteales: alii ualitur
 dinarii: quos uocant alte mensa: alii masculi: alii feminei: Sed supra satisfactum
 est magna ex parte: nunc illud addiderimus: Omnia hæc quoque contempisse
 Ptolemeum: cuius interpres Auenrodan: tantum illis uidetur concedere: ut hæc
 obseruent si ueritatem experimentis in his esse deprehenderint. Sed quæ fides erit
 experimenti: cum de gradibus masculis & feminis sex ferantur opiniones. Aliter
 enim eos leges apud Firmicum descriptos: aliter apud Albumasarem: aliter apud
 Auenrodan: aliter in Alchabitio: Variat Abraam in plerisque: tum ab omnibo
 his penitus discordant qui duodecimam cuiusque signi partem nunc masculam
 faciunt: nunc feminam uicibus alternis: primas partes ex ligni genere stauentes.
 Mirro qui gradus duodecim ex triginta in sexu signi ponunt: sequentes totidem
 in opposito tum reliquas sex æqua portione pariter partiuntur. De lucidis & te-
 nebrosis & obiculis alia opinio: primum apud ueteres ex positioe stellarum: quo-
 rum eam partem lucidam uocabant in qua erat stella: perpetuumque id credi-
 derunt: quoniam putabât stellas non moueri: quare errabant si Hypparco. Ptole-
 meo: & reliquis assentimur postea dogmatis origine non perspecta: quâq; stellas
 moueri conendunt: eisdem tamen gradus lucentes: eisdem tenebrosos quos pri-
 sci determinant: in qua re quanta nara apud eos consilio: quantaque peruerfitas
 rerû & dictionû / superius explicatû est: ut nihil posset esse minus quàm utra super his
 apud eos experientia. Erratû id est ab eis in gradibus quos augentes fortunam dicunt:
 ibi quoque declarauimus: quos & aliter magna ex Parte apud Alchabitium: aliter
 apud Albumasarem: aliter apud Auenazram inuenies annotatos. Eadem diuer-
 sitas in putealibus: quos nullus ueterum posuit: nec potest non mentiri Aboasar
 ægyptiorum se sequi sententiam dicent: quando illos enarrat: quandoquidem ex il-
 lis plurimos quos Aboasar puteos facit Ephestion thebanus totius ægyptiæ astro-
 logiæ peritus inter lucentes gradus enumerat: rur arctus sextum gradum: & Tauri
 quintum: & trigésimum geminorum: & uigésimum secundum cancri: & i aliis sit:
 gradus alios multos: quid quod donicis quidam astrologus qui se uocauit perferutato-
 rem de istis graduum proprietatibus aliter omnino sentit quàm omnes ueteres: nec pro
 suo dogmate aliud quàm experientie fidem allegat: quod scilicet ueterum dictis euenta nõ
 respondeant: Respondeant sunt: uana igitur infidelis: inconstans: ista quoque obserua-
 tio graduû diuersos: nõ solû a nobis sed a Ptolemeo quoque: dånata

Caput XVIII Partes tandem horæ & quæ in eis dimeneditur secû pugnent: a strolgi

i Am partes quibus utuntur in omni prædictione non ne merum signentum
 est uana: dogma uoluntariû inuera inquitunt gradus inter hunc planetâ
 & illû interceptos: & cû totidê ab horoscopo gradus pensauerit ubi nûerus

Firmicus.
 Albumasar.
 Auenrodan.
 Alchabitius.
 Abraam.

Mendatium
 Aboasari.

Ephestion
 Thebanus

Confutatio. desinet. pars erit tibi rei cuius spem significatrix non aliter observanda q̄ planeta: q̄ stella: quo precepto quid fungi potest delirius: non solum q̄ virtus in celo natura: ubi ubi nulla stella: ubi nec lumen: nec alia qualitas naturalis: sicuti nulla unquam in eo gradu ad quem numerus ille terminatur. Verum quoniam ista dinumeratio ad libidinem quoque fingitur: nec ullam habere potest physicam rationem. Aboasar nugatissimus reddere causam voluit huiusmodi partium quod antiquorum lecerat nullus. Sed ita tamen aliquid dixit: ut in summa loquacitate nihil loquatur.

Rō Aboasæ. Nam verborum eius summa tandem hæc est: cum fuerint planetae duo significantes eandem rem distantia quæ est inter eos habere vim quoque significandi: sed illam ab horoscopo dimetiendam. quoniam quæ ventura sunt bona malaue sciantur cognito loco ad quem rerum suarum significator provenit ab horoscopo: quare gratia exempli cum sol atque saturnus sydera sint parentum: intervallum quo invicem dirimuntur ab ascendente numerandum: & in gradu qui fuerit numerus eius futuram significationem superparentes: ut in quo solis saturnique potestas in eundem modum quasi copuletur. hæc est subtilitas Aboasaris in qua supponitur quod negatur: quodque in primis a nobis irridetur. esse. si illi distantia talem vim ut similis intervalli lunis ducti ab ascendente vim aliquam habeat efficiendi. hoc quam habeat rationem reddere debuit. quod cum minime faciat non est illa opinionis ratio: sed narratio: quæ non solum ut vidimus est inefficax: quoniam de quo quaeritur nihil probat: sed est falsa repugnans principiis astrologorum: quando partium auctores (ut mox diximus) primas partes secerunt ipsorum planetarum non rerum & eventorum: sed sicut a posteris postea id excogitatum. In partibus autem planetarum Aboasaris ratio quem habeat locum dicentis partes accipi ab intervallo duorum planetarum eandem rem significantium: præsertim q̄ nullius planetae præterq̄ solis & lune per se distantia accipitur apud Hermetem qui auctor prius hanc partium fuit in eolibro cui nomen scicit *πρὸς περρω*. sed a planeta cuius pars quaeritur & parte alterius luminarium. Capit enim uenercam partem a parte solis & ueneris: ubi deceptos Aboasarem & Alchabinum primo libro notauimus. Mercurii a parte lune quæ fortunæ dicitur ipsoq̄ mercurio ubi illi quoque aberrauerunt. Martis a parte fortunæ: louis a parte solis & Ioue: Solis & lune ab inuicem: ut est omnibus manikistum. Nec alias res significari uult per partes: quas quisque planeta cuius esse dicitur pars significat. Adde q̄ rerum partes non accipiuntur a planetis eas res apud astrologos significantibus: Quoniam quidem Mars fratres significat apud omnes: & tamen pars fratrum a ioue atque Saturno: nunquam autem accipitur a Marte. Et ueteres omnes partem conjugii conuogant a Saturno cui planetae cum nuptiis nullum conjugium esse uoluerunt.

Commentum igitur illius Aboasaris non modo leue & nugatorium supponentis id scilicet de quo disputatur. Sed ab opinione auctorum istius dogmatis de quo disputatur alienum. Quos aliud mouit q̄ quod iste nugator post tot secula somnauit. Fuit enim erroris huius occasio prima talis. *Vidum*

Hermes primus auctor partium Aboasæ Alchabinus.

antiquioribus orientem gradum hoc est horoscopum soli respódet: quæ cum luna p̄p̄modū soli super eam tenetur: alterq; est horoscopū uoluerūt lunæ p̄p̄ortōe resp̄pondens: nec alio loco potius statuendum iudicariūt q̄ q̄ trā distaret ab oriente quā sol in qualibet genitura distaret a luna eū locum ἡλιόσκοπος .i. sortem fortunæ uocauerunt: ob eam quam paulo post causam commemorabimus. Docet hoc ipse Ptolomeus apotelesmaticum libro tertio cōmonstrans quocq; illud omnem antiquitatem conuenisse: ut ab horoscopopo tantū pars fortunæ distaret: quantum a sole luna: nec uariare sententiam eorū qui in nocturnis genituris a luna potius computant in solem: quoniam si dem ab ascendente ad antecedentia signa se conuertūt: quæ desinunt eo loco quo & illi qui a sole ad lunam supputantes pro signorum cōsequētia numerant: eausdem nominis suspicor talem: nam cum duos quasi horoscopus secessent alterum solis: alterum lunæ: illi quidem hoc ē utro atq; solari: corporis atq; animi sortem tribuerunt: isti uero lunari & aduentitio sortem fortunatarum: hoc est rerum earum quæ extra nos sunt: ut a primo nos ipsa: secundo quæ nostra sunt: ita tum sortentur: quare lunans horoscopus sortis fortunæ nuncupatus neque ex alia re magisq; ex ipsa de fortunis iudicat Ptolomeus. Nam uulgo sortes iste partes dicuntur: loca uero apud Maternum. Hoc cum receptum iam foret Hellenes quidā ægyptius parum spectata p̄ncipis instruti ratione putauit a pati exemplo omnium planetarum sortes faciendas: atque ita saturni & reliquorum sortes constituit in libro cui titulus π̄ ἀραπειρω: uocauitq; p̄t̄ solis α γ α τ ο ρ Δ α μ ο ρ α: hoc ē bonū deū siue demonē: το μ η ρ ο ρ .i. uictoriā mercuri α μ α ρ ο ρ .i. necessitatē ueneris: η ρ ο τ α .i. amorē martis τ ο λ μ α ρ α .i. audaciā saturni: η ρ α κ ο ρ ο ρ .i. nemelū: i q̄bo ordi nādis hęc methodum obseruauit: ut unāquāq; partē acciperet a distantia ipsius planetæ cuius est pars ad partem aut solis aut lunæ: solis quidem in uenere & ioue: lunæ in ceteris & ubi solis parte loceretur ab eo computus fieret in diurna genitura: in nocturna uero a planeta ad partem: cōtra fieret ubi fortunæ utitur partes: sed & omnium duci numerum ab horoscopo iussit: quia id factum uidet ab antiq; infortunæ partes: cuius exemplo reliquas cogitauit: parum animaduertens eā (qua hincunq; sit cōiectura) qua moti ueteres luna sortem statuerunt non conuenire in re liquis planetis: quibus cum sole non ea uel p̄ntas uel cognatio: ut illi aliquid uice horoscopi respondere sit necesse: quæmadmodum soli oriens correspondet: uerum utinam istis subus hęc se fingent: licentia contumasser. Nam Paulus alexandrinus Hellenete quem dicimus aliquot seculis iunior addidit partibus planetarū partes quattuor non iam hyderurg: sed rerum parentum .i. filiorum: fratrum: & conuugiū: quod inuentum occasio fuit p̄terea ita delirandi: ut innumerum numerum fingentes sece quiqualiarum partem in celo designarent. Nam & cicorum & labarum: & lentis: & ordei: & ceparum: & mille rerum huiusmodi partes apud arabes ois & latines legis auctores chaldeos nullis usus p̄bo nō tā moueor ut credā qm̄ uentū fuit ægyptios q̄ qm̄ Porphyrius institutōes scribēs apotelesmaticas ex chaldeorum sententia partium nullq; meminit: Ptolomeus p̄ter fortunæ partem reliquas

Vnde nomē
sortis fortunæ

Paulus alexā
drinus addi
dit quattuor
partes
Innumerus
nūerus p̄oū.
Chaldeos p̄i
bus nō ules.
Porphyrius.

omnes abominatur: nōq̄ rectius etiam illam contempisset cū horoscopus in luna & quocquid i eo cōmunicuntur unum & arbitrarium sit. Sed uidetur erratū illi ueniabiliter cum ad ea respicitur in quæ de unius partis exemplo astrologos licentia futili reuerentate, plura est. Qui cur distantias seruent planetarum ductum, curq̄ illam numerent ab horoscopo causa iam patet: quoniam scilicet ita factum i fortunæ parte repererunt in quo factum id a ueteribus: quia quasi horoscopus quarebatur: quæ in ea distantia fuit collocanda ad orientē in qua sol a luna mouebatur: postea originem dogmatis nescientes suas ibidem quales narrat Aboasar fabulas confixerunt. Qui si potius experimētis q̄ ratione motos se dicite: respōdebo q̄ hæcenus semp̄ se ei nō esse experimētis auctoritatē: super quibus æquali hoies auctoritate non cōcedunt. Euenit autē & hoc in partibus ut in omni dogmate astrologorum. Et primū ipsam fortunæ partē alius sepe semper alio loco statuit. Quoniam Ptolomeus seu diurna fuerit genitura seu nocturna computandā a sole ad lunam præcipit: alii a nocturna genitura cōputandam a luna ad solē affirmat partem ueneris Heliodorus & maternus a parte demonis ad uenerem interdiu nocte cōtra Alchabitius sequens Aboasarem a parte fortunæ ad partem demonis i nocte. Interdiu a demone ad fortunam. Abenzagel a uenere in fortunam & die & nocte pariter accipit. Parentum partem arabes in diurna a sole in saturnum: in nocturna natiuitate a saturno in solem accipiūt. Heliodorus si Saturnus radis occultetur si nox fuerit aut dies a matre pergit ad iouem. Partem fratrum Maternus nocte a Ioue in Saturnum. Græci nocte sed interdiu a Saturno in Iouem. De cōiugio dissonant mirū imodum: Nā si mariti sortem inquiras Alchabitius semp̄ a sole numerat i uenerem. Heliodorus in uenerem quidem sed a saturno. Maternus ex antiquorum sententia iubet ut interdiu q̄dem a saturno eamus ad uenerem nocte uero a uenere incohemus: se uero quod alii quoq̄ præcipiant multis in genituris p̄basse testatur: ut in diurna nocturnaq̄ genitura a sole ad lunam semp̄ cōputetur. Qd̄ si feminæ geniturā petierintur: iubet Maternus interdiu a Marte in uenerem cōputari: nocte a uenere ad Martem. Alii semp̄ a uenere in saturnum: quæ Abenzagel Velli: Alchabitius Hermetis ait esse sententiam. Abenzagel p̄bat ut a luna i matrem semp̄ accipitur. Alii semp̄ a sole in Martem sic i reliquis dissiident: sed tedium omnia prosequi. Partem peregrinationis arabes a domino nonz i minutias primas ipsius græci a sole in Martem. Partem hereditatium illi quidem a saturno in lunam: hi uero a saturno in uenerem. Seruorum illi a mercurio in lunam: hi a Marte in lunam. Partem matris antiqui omnes a saturno in lunam computare: numerum deinde ab horoscopo percurrentes: ut in omnibus facere ueteres consueuerunt. Arabes eam a luna querunt in minutiam primam octauæ domus: superadduntq̄ tot gradus quot saturnus ex signo in quo est perambulauerit: & quantamcunq̄ computus fecerit summam tantam ab initio signi in quo est saturnus per sequentia deinde signa: Sed non tam oculi: ut omnes eorum fabulas memoremus illud certe constare cui libet potest non nisi fidelibus experimētis: quæ sibi quisq̄ p̄ arbitrio dogmata cōstitit.

Aboasar

Ad experimētis
ra astrologos
nō posse con
fugere ob au
ctorū dissidē
tiam.

Snsa Helio.

& Materni

Snsa Alcha

bitii & Abo

asaris

Alia Abēza

gelis

Snsa arabū.

Alia Heliod.

Caput XIX Dodecathemorios: ^hñia exploditur & auctores eos: ^agyptii cũ suis quoq; dimatencis annis reuoluuntur.

P At in ñia dodecathemorios: partiq; ratione qua partes exhibenda nõ autem dodecathemorios illud intelligo: cuius supramemimus: quod est signi cuiuslibet pars duodecima. Sed eius quod traditur a Materno ^graecisq; scrip-
toribus in hunc modũ: cuius solũ in quũ uult stella uolueris dodecathemorios quare
re partẽ eius duodecies cõputat: siue illa signi i quo est p laneta pars decima siue quã
ta / seu quouis alio numero fuerit: cũ quãtas sũma cõputatõis cõlocerit diuides eas
singulis signis triginta dispartens. Sed a signi primordio sumes initium in quo stel-
la est cuius dodecathemorios quartis: & in quocũq; signo postremus uenient nu-
merus ipse tibi partẽ dodecathemorios ostendit. Exemplũ huius pone solem i ante-
ris parte quinta & minutis quinq; si quũq; duodeces multiplicaueris erunt partes
sexaginta: minutis unũ facient partem atque ita erunt partes sexaginta unũ Dabis
attenti in quo solẽ esse diximus: triginta: tauro triginta: dodecathemorios in prima
geminorum inuenietur. hoc inuento qd uanũ magis aut futile potest excogitari: cũ
p numeros istos nulla tamen uis planeta: nulla qualitas eã in partẽ trãsmittatur.
Quod si obseruatum dicitur euentis tã respondere: obiciã Paulũ alexãdnum au-
ctore grauissimũ apud agyptios: quos illud potissimũ fuit inuentũ. q talẽ obser-
uationem deprendi fallam attestatũ: quare nouã ipse methodũ introduxit contra
ueterũ osũ opinionẽ ut nõ duodecies ptes illa multiplicarẽtur: sed terdecies. si illa
cõputatio antiqua nõ succedebat: ut pote falsa & comẽnticia. Et quonã aliquando
terdecies multiplicatõ eueniebat ei quã quarebat: more astrologorũ ex uno suc-
cessu dogma sũtuit. Hac sunt illa mysteria agyptios: quos in las uelut oracula su-
pstitiosum uulgus adorat: quos doctrina ne dum habet aliqd diuinitatis. sed rudi-
cula etiã semidoctis. Nam si qua foret a stirologia nihil minus a gypci q astrologo-
rum nomẽ mereretur: q & res que sunt i calo ueray: & naturalũ: hoc est syderũ
& stellarũ motus ignorabãt: ut ista dicemus: & i pdicendo plus istis fallaciosis som-
niis utebãtur. q stellis & planetis. Scribit Heliodorus Mercuriũ trimegisti q ptes
planetay prius inuenit uiam aperuisse: unde p solas illas partes nulla alia re specia-
ta pũtari possit de oibus pariter moneris & dodecathemorios mirũ quãtũ
in omni pdictione tribuebãt: unde eos oblique notis Ptolomeus prudentissimus
astrologos: at sua se dogmata tradidit: *υρδω τα ελενηρω και αρρηλων αραιτιω
λογικων* que sint oĩa πριττωσ υποτωω π ολλωφ φησα ροιμενα και μη
πρωτων εχονται λογωι: hoc est nõ p partes & nũeros inefficaces & causa ra-
tionẽ nõ habetes: que supstue multi nulla ad persuadendũ ratioẽ fabulãtur: cum
autem numero dicit: & que reprẽdimus dodecathemoria notat: & q dimatencis
ãnos facit ex nũeros: sola obseruatiõẽ: ut enneadicos & hebdomadicos. uũ mul-
tis molestia sensu supstimo sup ãno sexagesimotercio: qũ peius ãgui ryzndeq for-
midãt. sed peccat i his uulgus errorũ usabili: q philosophi eẽ uolũt qõ excusauerit.

Exemplum.

Confutatio.
Paulus alexãd-
dinus q a fal-
sa hac deprẽ-
dit aliã excog-
itauit com-
putationem.
Contra a gyp-
nos.

**Ptole. astro-
logos prudẽ-
tissimus**

Libri sexti disputationũ Ioãnis pict aduersus a stirologos ñias.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVER-
SVS ASTROLOGOS LIBER SEPTIMVS .

Continuatio
huius libri cũ
pcedentibus.

Caput primum. Quid hætenus disputatum: & qd in hoc libro disputandum.
Actenus nulla esse astrologia demōstrabatur ablata syderū effici-
cientia: quod ex philolophia: & syderum dignitate: conditione
rerum seriorū: & fide experientia: rationabiliter dici a nobis oſſe
debamus. Tum si illa efficiant quod opinantur astrologi: quæ
hæc tamen aliter faciant q̄ sit ab illis excogitatum: probauimus
nullā de ista efficientia & cōsequenter de futuris rebus cognitio-
nem illis esse possibilem. Nunc illud nobis agendum: ut si fieri

h

calitus hæc cōcedamus: & quomodo ab illis est confectum: hoc est ab hora primor-
diali fortiri res omnes fata sua de celo: quod tamē cuiusque rei sit factū fieri ab eis
nō posse declaremus. Est autem hoc illis primum necessarium si assequi debent ut
quæ sit cuique hora fatalis certissime habeat exploratū: quod nec fieri posse aut sci-
tum certe ab eis nō esse presentis libri disputatiōe docebimus. Et quoniam res: ua-
riæ: principia uaria statuuntur: de principio hominis primum disputabimus: &
illud esse in ambiguo declarantes: & omnino qualecūque sit: illud certe non eſt qd
ab astrologis existimatur.

Caput II. Ambigua esse horā fatalē si qua eēt i oibus rebus quæ non momen-
to sed tempore absoluantur & in hominibus maxime in quibus genitura partum
roboris habere uidetur.

St autem in decernēdo principio cuiuscūque rei quæ nō momento sed tem-
pore consumatur quæstio inextricabilis: an sit fatale illi tps quo primū opi-
lex facere illam agreditur quācūque demum causam efficientē fortia-
tur.

An potius cum absoluitur: an cũ nō tota quidem simul exigitur sed per partes sint
partium diuersarum fata quoque diuersa: quicquid enim dixerimus suam habet
rationem qua cōfirmetur. Nā si feliciter manus opifex admouerit quomodo esse po-
test opus infelix quod feliciter opifex operatur: cum ea sit demū & operantis &
operationis felicitas si opera & bene et ex uoto operātis eueniat. Tum si fatum ef-
ficiēter nō signatē tm̄ est a syderibus: quādo potius fatum accipere res suū debet:
q̄ cum sydera illum intercedentibus aliis causis efficiunt. Videtur igitur factum ex
ea hora pendere qua rem facere primum opifex eius aggreditur. Contra fatum
quo pacto accipiet res priuſq̄ sit: aut quomodo esse dicetur a nobis cum primū inci-
pit fieri ut aliquādo sit: Denique ex sp̄e & quæ momento aduenit ultimo cōstitutē
te forma res illud est quo est. Quod igitur illi potius fatale momentum q̄ quo esse
primum incipit quod est: & scorsum a causa a qua fiebat: sua constare potest natu-
ra & firmitate: nō igitur de hora qua fieri: sed qua esse incipiunt res fata rerum ra-
tionabiliter aspiciamus. Rursus si alie alio tempore partes absoluentur: tunc non
quæque decretū suæ fortunæ de suo tempore adipiscetur: maxime cum experientia

Quæstio cir-
ca initium rei

Fatū fortiri
re cum fieri
incipit.

comprobetur / aliter uariis eiusdē rei partibus euenire. nam & in corpore eiusdē ho-
 minis alia interdū membra recte se habebunt / alia male: & aliqua pars eiusdem ut
 bis ruinis & incēdiis erit obnoxia: cum nihil eiusmodi reliquis partibus accidat: cur
 nō igitur rationabilis unūquodq; moueri & gubernari a propria cōstellatione: q̄
 de præterito quodā principio & fortassis abolito trahere res sequētes fati conditio-
 nē. Et hec quidē in uniuersum de rebus omnibus dicta sint: nūc particulariter ea-
 dem i hoc e: examinemus: de cuius fatali primordio (si aliquod est huiusmodi) mul-
 ta & sextricabilis necessario ambiguitas nascitur. Quid enī potius statuemus cum
 tā multa eius principia: & que oīa digna principatu cōspiciantur: an q̄ inter oīa pri-
 mū tēpore est punctū illud fatale tēpons arbitramur quo uir femine primū con-
 greditur: an nō illud quidem: sed cū semen de mare accersit in utero: an potius hac
 quidē quasi s̄ lucta: & necessario antecedentia: Primū uero humane formationis
 inuū statuemus cū adonitur uis ipsa seminalis purissimā partē excrementi mulie-
 bris: & que cōstituit. hoc est. cogit in fortū: que admodū a coagulo lac unatur & con-
 densatur: An neque hominis adhuc inuū sed cū in cōceptu partes corporis oēs po-
 te state insunt: an cū membranulis tā siue secundis circū obducitur: an hoīem exordi-
 ni natura incipit quādo cor primū actū fecerit: cuius uirtute quod gignitur iam
 quasi filius a patre emancipatus a se ipso incipit gubernari. ut nature interpretæ Ari-
 stoteles docuit. Huic enī principio uis magna auctoritatēq; debetur: cū & cor pri-
 mū sit quod formatur: & i cærens partib; distinguēdis cū motus oīum: tamē in-
 excrementū a cordedi s̄ribuitur: ut si nobis est cū astrologis (abulandū) que s̄ dmodū
 cordi insita uirtus: totū deinde reliquis coagendo explicat hoīem: ita hausta pri-
 ma i corde solans uirtus totā deinde explet san̄ potestātē. An potius hinc quē cor
 dis & uitæ fatū principale: sed membri cuiuslibet dispositio ex hora potissimum qua
 disponitur priuati subit s̄nc̄ san̄ cōditionē. Cōsiderātib; n. recte que oīa penitan-
 tibo illud ualde apparet rationale: ut si gratia uerbi luminaria ut dicūt oculis præ-
 sunt. ex luminariū dispōne cū oculi disponūtur: eorū potius habitus mixtiōq; depō-
 deat: q̄ uel ex ea que eidem cū semē i pleuit uterq; antecessit. uel post secutura est
 tū pridē oculis absolutā. extra uterq; matris infans est proditurus. id quod de reli-
 quis mēbris pari ratione dictum intelligatur. Quod si post habitis cibo his que di-
 ximus: aliud a ueritate efficaciq; p̄stantius initium inuestigetur: quē nā rōnabi-
 lius proferemus q̄ quo aīa fetui participatur qui tūc esse incipit homo: & substan-
 tia integrā rōnem cōsecutus: tunc ex materia sua formaq; cōstitit. Et si fatū ex ho-
 ra proficiscitur. qua res primū est: nulla unque potius fatalis hora hoīs existima-
 bitur. A qua si tamē opinione recedendū est illud magnā habebit probabilitatē: ut
 que corporis sunt ad seminale principium referantur. que aīa ad ipsam aīationē:
 que suat externa atq; fortunæ ad id forte momentū. quo hūc campū in quo ludit
 fortuna claustra uerū egressus homo primū ingreditur. Deniq; ex hac tamē uana
 atq; nodosa de humano principio ambiguitate extricabūt ipsi se forte qui sunt diui-
 ni: philosophia que t̄m rōnib; nuntur explicare se recte nullo modo potest: que si ē

Que hora fa-
 talis hoīs dicit
 meretur.
 Vana p̄cū-
 pia hoīs.

Aristote. na-
 turæ interp̄s.

Nonusmo-
 dus principū
 ex pluribus
 mixtus.

tamen aliquid affirmatura nihil minus affirmabit q̄ q̄ astrologi decreuerūt uti ex hora natiuitatis nascens hominis fata dependant: in quā opinionem nec ratione astrologi sunt adducti. Sed quoniam hoc principū assequi magis posse uidebantur: ideo primas illi partes concesserunt. Quare & post genituram dare aliquid solent conceptioni: quoniam sperent de ea nō nihil interdum etiā posse cognosci. Reliqua quæ sunt potissima certe principia: præsertim cū animatur fetus ex asse reiecerunt. quare. si alius ex asse hoc est penitus sunt ignora: nec si inde pōdere hominum fata concesserint: poterunt sibi diuinandi de fato aliquid arrogare. Verum ut reliq̄ præmittamus geniturā conceptui & fetus animationi qua ratione sponat: quādoquidem si primas in fato cōstituen do partes incho illi demust quod maxime tempore primū est. nō est prius principium principio seminali ex quo oīa alia proficiscuntur: si non tam primū tempore q̄ efficacia dignitateq̄ sponitur: tēpus animādi fetus omnibus erit sponendum: genitura & posterior omnibus & efficacia aut nihil aut parum habet quæ nec hominē inchoat. nec facit. nec abfoluit: sed inchoatum & iam abfolutum ipsa solum ostendit.

Caput III Ptolomeum plus cōceptui q̄ genituræ tribuisse. cui neq̄ aliqui d̄ tribuendum esse Ptolomei ratio conuincit.

Ptolomeum
plus dedisse
conceptui q̄
genituræ.

q̄ ad ductum plus dare cōceptui q̄ genituræ: q̄q̄ ut faueat p̄fessionī de efficacia genituræ multa astruere sit conatus: uerba ipsius s̄ tertio apertelēmatū sunt huiusmodi: cū principū temporeale hoīs aliqd̄ statuatur natura quidem illud erit principū cū semen uero genitali admittitur: potētia autē & secundū accidens cū hora partus isans egreditur: q̄ igitur horā admitti seminis casu uel obseruatione deprehenderit illā sequi potius eos deet i p̄prietatibz corporis atq̄ discernendist efficiētibz eo tpe stellarum cōfigurationibz cōsideratis. Cum. n. semel a principio semen exambētis aeris affectiōe certa qualitate disponitur: licet p̄cōsequētis confirmationis tps uarietur: quoniam tamen p̄pnam cognatamque tm̄ materiā naturaliter sibi asclit cū actū fuerit magis etiā prima: suæ qualitatē dispositionis assumit labitur. Hac ibi Ptol. ad uerbū. ubi mihi uidetur q̄ exp̄ssissime & asseuerate nulla itenecta dubitationis particula p̄nunciare primū & naturale & efficacissimum hoīs principū. esse seminis admittitiōe: atque huic potissime inherendū cū agnoscat i p̄noscēdis hoīm uicissitudinibus tā quæ ad corporis q̄ quæ ad animā strient. quod ubi etiā asseruit tūc quæ uidebātur obici posse de seminis permutatōe accurare anxieque dissoluit. Verum quoniam sciebat artē pictari si aliūde pronunciari de hoīs fato p̄regaret: adiecit his quæ diximus i hunc modum. q̄ autē horam ignorant principū seminalis quæ plerūq̄ ignoratur illos necessariū esse sequi principum natiuitatis. Pensemus autē hæc & priusq̄ alia subiungamus in q̄b̄ solū utē dum an hora genituræ cū hora cōceptus ignoratur: & de hora q̄dē cōceptus dixit q̄ adharere illi cōuenit. ita. n. p̄tate scribitur q̄ p̄tate de hora natiuitatis nō cōuenire dixit: sed οπα γκαορ: hoc est necessarium esse quāsi nescientibz horā hoīs

cōceptis: & tam uolentibus de eius fato diuinare ad natiuitatē necessario est cōfugē: dū ut luce darius appareat nō uolentē sed coactū necessitate i hōc iniam defendere Ptole. ut hora genituræ q̄ si secūda (ut dicitur) post naufragiū tabula utatur: & ha ctenus qdē p rōne locutus mox ne deletar pleiston ē conatur q̄rū pōt hoc quoq; de genitura p̄cipiū ualidū demonstrare: quare de eo ita subdit. & hoc etiā est ma ximū p̄cipiū atq; hoc solo aut p̄rio deficiēs q; ex cōceptu ea etiā possūt p̄cognosci quæ ante partū eueniūt. Porro si quis hoc qdē p̄cipiū dicat: illud aut̄ u. r. a. p. o. v. y. .i. post p̄cipiū erit qdē illud ab hoc tpe secūdū: sed fortasse erit p̄tē plectius: scē. n. i. u. t. e. hac humani feminis generatio non negabitur illud aut̄ hois: cū multa tūc accipiat infans. quæ p̄tius nō habebat cū erat i utero: & ea natura hois p̄cipia: q̄ uis item qd̄ hōta partus nō circūdat nihil uideatur cōferre ut q; nascitur talis aut talis sit: facit tam ut subcognatū circūdatīs cōfigurationē p̄deat i luce: qm̄ natura postq̄ eum p̄locit t̄m ad exēndū spētū dat: cū dispō est similis figuræ illi quæ a p̄cipio lecta m̄ formauit: quare tōnabile & hāc quoq; re; significationē habere dū p̄onem stellay hora natiuitatē: nō quia sit effectrix illay: sed quæ ex necessitate & se cundū naturā similis est illi p̄tē quæ efficit. hac Ptole. a nobis fideliter recitata in quibus illud primū est uidere oīno esse falsum qd̄ ait it̄p̄s Auentrodā dubit̄ter lo qui Ptole. in p̄ionibus uerbis ubi de efficacia cōceptus edisserit: asseuerate in his po sitionibus ubi hora natiuitatis significādi uim habere demonstrat: cū cōtra potius ubi quidē oīa affirmet nihil excipiens: nihil dubitās: hoc nihil nō adiecta dubitationis particula loquatur: nūc scē nunc fortassis it̄ponēs: & cū deniq; totā suā disputa tionem terminaturus nō aliā habet rōnem quā lati significatricem horā geniturae defendat: q̄ ut similis est p̄cipio feminali esse suadeat. T̄m abest ut auctoritatem decemendi q̄lis sit futurus qui nascitur neget esse i cōceptu: ut nō plus sup hac re cōcedat genituræ: q̄ ut cōceptus similis & cōsentiens inueniatur. nā illa qdē op̄o apud astrologos inuulgata: credita etiā ab it̄p̄re Ptolemei: ut significet solum ho ra cōceptus: quæ i utero matris lectui accidunt. de falsa itell- gentia dictos: Ptole. na ta: facile itelligitur: q; nō ea solum significati p̄ cōceptum dixit: sed etiā illa quæ ge nitura nō possit. P̄stat inq; hoc Ptole. cōceptus genituræ q; per illū etiā ea quæ sunt ante partū possunt p̄uideri. Quod si illa t̄m nunq; erat et apponēdū nec p̄p̄a p̄stare primū p̄cipiū secūdo existimandū cū lōge sit maius spaciū totius uitæ q̄ rudis adhuc nature isoemilq; sortis rudimēta gubernare. Quā p̄ si Ptole. in illis dubit̄ter h̄ sit̄et̄q; platis uerbis cōfidat ut sit p̄cipiū secūdi uirtus: fortasse pri mo efficacie: & hoc scē feminis humani illud hois potius sit p̄cipiū: nō solum a ratione sed a seipso plane dissentit. A seipso qm̄ ut dicebā nō potuit in p̄cipio na scendi auctoritatem lati defendere: nisi excogitata cū p̄cipio feminali: natiuita tis affinitate: & cū postea de sexu aliisq; nascētis cōditionibus p̄uidendis p̄cepta tra dit: ea ex cōceptu magis q̄ ex natiuitate ait p̄cognosci. A rōne cū p̄p̄ multa quæ su p̄ta diximus: tum quare ualde extra tōnem est: ut cōceptum p̄cipiū feminis na tiuitatem hois dicamus: quādoq; dem cū semen uter; impleuit. nō fieri ip̄m sed incipit

Verba Ptol.

Error Auentrodan

Taxatur op̄io inuulgata.

aboleri cū homini fabricādo natura manus admolitur: quare illud sicuti hoīs gene-
rādi: ita corumpendi feminis est principium. q̄ si principium hoīs uoces natiuita-
tem: quare multa tunc primum habet quæ i utero nō habebat: at nō illa peiēt ad
substantiā quæ i facta & absoluta est: sed ad gestiones opes: t̄mmodo nōnullorum
quæ nec hoīs ppria: a quibus si fatum hoīs auspiciemur: multo post ortum tpe. *Sarū*
oriatur: ut cum. *.l.* fati nō iā infans incipiet: cum cogitare: deliberare: rōcinari: nam
stantim quidem natus nihil habet hoīs pprium p̄ter eiulatum: nō igitur his tamen
si saltis & friuolis: astrologorū prudentissimus Prolo. insisteret: q̄q̄ ea ne oīno deser-
tor. p̄fessionis p̄uicatorq̄ putaretur p̄tulerit dubitāter. Neq̄ uero hac solum q̄bō
cōceptui genitura p̄ponitur: sed quæ aliquā uim i fatō decernendo astruūt genitu-
ræ: minus habere possunt firmitatis. sūma enim totius uirtutis ad cōsensum refer-
tur qui sit iter natiuitatem atq̄ cōceptum: at qui nā iste cōsensus: quæ limitudo?
Respondet *Haly* solem hora geniturae i signo semper inueniri: qd̄ aut septimū aut
notum aut decimum sit ab eo in quo fuit hora cōceptus. Hecine igitur illa simili-
tudo? O ridiculam uanitatē quasi aliquid t̄ps alicui t̄pi hac rōne nō cōsenserat: q̄re
.l. sol quocunq̄ tpe a signo i quo alias fuit aliquo sem̄ p̄ signorū nūero necessario d̄-
stat. An p̄babilis quod affectur de luna: cuius locus cum nascimur hora/cōpus
sit cōceptionis: & qui tunc luna locus horoscopus sit: deinde natiuitatis: atqui hoc
falsum cōsuetumq̄ ab astrologis postea demonstrabitur. & *Haly* Auenrodan in tra-
ctatu p̄sents quæstōis exponens Prolo. ut usq̄ interdū ita falsum steridum air a
se deprehensum. *Uex* age sit usq̄ nulla potius uia fictus ille cōsensus utriusq̄ hoī-
ræ: euentuūq̄ coarguetur: quoniā si ex regula illa astrologorū cōceptus horam. *.l.*
uestigaueris & thema ad id t̄ps ubi cōstitueris iuenies cali stellarūq̄ dispōnem ab
ea semper esse diuersam: aliarūq̄ reꝝ oīno significatiōem: quæ hora natiuitatis sup-
putantibus apparebit. sed qd̄ plura i nugis cōsultandis uerba. p̄digimus *Haly* insi-
gnis astrologus in lib. quem scripsit de electionibō apte cōsuetur efficacā fati decer-
nendi esse i hora cōceptus. Sed qm̄ hoc ignoretur: ideō ad horā natiuitatis astro-
logos cōsugisse. Et t̄ps cum uergēt de horu geminorū: quorū dispar sit fortuna: so-
lent dicere interdum diuersitatē cōceptuum illoꝝ fortunā uariare: cū tamen si hoī-
ra cōceptus ea solum disponit: quæ accidunt intra uterum illud potius sequitur ut
possit eorum quorū conceptus dispar compar quidem esse fortuna: sed natiuitas
nullo modo esse possit.

Caput III. Vniuersalia fata q̄bō uis astrologi uestigent & q̄ pax cōnalibus.

Incipimus de initio fati particularis q̄ sit incertum: & q̄ falsā rōne ab astrolo-
gis cōstitutum: restat dicere de uniuersali: unde. *.l.* fata urbium: gentium: re-
gnoꝝ: & i uniuersum mūdi p̄nunciētur. q̄ hoc quoq̄ si aliquid esse conce-
datur: an ambiguo t̄m & incerto sit: & a nostris astrologis p̄p̄tā definitum. So-
lent autē ad uniuersales p̄dicēdas mutatiōes triplex uia p̄cedere: aut ex magnis
symp̄s supiorū: uel luminanum edyp̄cis cōiunctionibō: aut ex cali dispōne cū pri-
mas arietis minutias sol ingreditur: quod quasi principium āni statuerunt: aut ex

Consulatio
Haly.

Haly effica-
ciā fati dicit
ēē in hora cō-
ceptus

Triplex astro-
logorū uia uni-
uersalia p̄t̄-
sagienti.

principis urbium regnoꝝ gentiumq; peculiaribus hoc est ex hora qua urbs edificata: uel regnū institutū: uel lex genti data q̄ uisit: quac̄ gubernatur: quac̄ oīa q̄ sint in uola magna ex parte supra est ostensum: nō solū ubi tota depulsa est lydeꝝ efficiētia: sed etiā cum totā p̄dicendi ex magnis cōiunctionibꝝ rōnem firmamus: & siue ab illis: siue a defectu luminariū / logo postq̄ acciderit tpe expectare aliqd̄ uanū declarauimus: tū sp̄ieratē infantiāq; dereximus a strologoy: & legem eali lato: & facto suæ leges gētes subiciētur: necnō q̄ sit uanū: uel urbis edificata: uel accepti regni: qualis ei naturalis diē natalē decernere. Nūc & si oīum regū fatū aliqd̄ esse cōcedamus sumus ostensuri de fatali principio harū regū: nihil certū aut posse definiti: aut hæctenus esse ab astrologis definitū. Primū quidē i auspiciādo urbū lato a iactu lapidis qua rōne mouetur: quādoq; de iā ciuitatis potius q̄ urbis lata p̄scrutatur: talud momentū potius obseruādiū quo urbs edificata cœpta est habitari: & suis legibus regi & cōtineri. De regis itē fortuna magna iter eos discordia cū alii putēt ex hora illā pendere qua rex instituitur siue decernitur. Alii cathedrā potius siue coronationē putant inspicendi. sed hac quasi minutiora præmittamus: cū etiā Haly lata gentiū urbū & regnoꝝ: nō tam ab his ip̄s quæ dicebamus: q̄ a principis magna rum uniuersaliumq; constellationum credat dependere: de quibꝝ cum illis colato pede mox di'putabimus.

Caput V Astrologū nō posse p̄dicere quāsi orbis regiōe fatū aliqd̄ euentus: sit: qm̄ incertū apud ip̄os quæ cui signo uel planeta: regio subiaceat.

I magna uis uocat cōiunctionēs uti defectus solis & lunæ: quātas astrologi fabulātur: cœnt mutatiōes illud nō cōtendo: uere tamē de illis ab astrologis nihil posse p̄dicere: neq; tum illis cōiecturis quæ obici possunt horoscopū magis cōiunctiōis incertū: an sit p̄prius aut ip̄ius aīi quo uertente illa cōtigerit: arbi: traneq; illos i defectu luminariū principium mediūq; obseruare: t̄p̄ibꝝ reliq; inobseruatis: tū etiā solus p̄cipu hira rōne: cōdonētur illis hac oīa: nec super his litteris ullā faciamus alibi serere eos possumus efficacius. unde oīmoda huiusmodi p̄dictionū incertitudo demōstratur. Lunæ .n. cap: quatuor capita: primū ut p̄dicatur qd̄ sit futurus: scōndū quo i genere reg: tertiū quōsi tpe: quartū apud quas gentes & i q̄bo locus a regionibꝝ. Quod si nulla fere regū mutatio ē: nullus casus uel p̄p̄teritus uel aduersus q̄ nō aliqua mūdi parte apud aliquos populos accidat: quocunq; tpe ueniat: erit oīs huiusmodi uana: si nō p̄dictio: nisi postremū hoc habeāt exploratū: quonā. s. loco quac̄q; p̄te terrarū admirabiles illæ mutationes euenturæ sint. De hoc autē ita definitur ut in regionibꝝ illis expectetur quæ sint signo subiectæ: apud qd̄ talis uel cōiunctio lydeꝝ: uel luminariū defectus cōtigerit: nec solū quæ signo penitus eodē: sed uel eodē uel signo salte eiūsdē triplicitatis: Hæc est oīum astrologoy sup̄ hac re indubitata sc̄ia. Vnde illud colligitur: nihil posse de lato alicuius regionis uere p̄diuinari: nisi prius cōstituerit: cuius ligno: cui plantæ regio illa subiciatur. sicut nec de hoīs pot̄ factō p̄nunciari si t̄p̄e generata fuerit ignotum. Quod si de subignis planetisq; diuersis terrarū distributiōe oīa apud astrologos sint incerta pa

Infantia a strologorum & impietas.

Vibis lata nō rōnabiliter a iactu primi lapidis auspiciari.

Magna discordia inter astrologos de regis fortuna

Rōnes p̄teritæ: teterrimæ.

Quatuor capita huiusce: modi p̄dictio num.

Quo pacto scōndū astrologos cognoscitur: si possit in q̄ mūdi p̄te esse cōtusus aliq; sit expectandus

Discordia a
Astrologorum de
dominatu pla
netarum ac si
gnos: super
mundi regio
nes.

Opio Albu

Alia opinio
ipius Albu.

Henricus po
stremus Albu
maris ap
probat suam
Alchabitius.
Abraam.
Zael. Sa
phar Messala

ter euid est illic p̄dictōes eorū de huiusmodi rebo necessaria fore q̄ incertissimas. Illud
uero q̄ Ptol. & Albumaris libros legitur accurate intelligit: cū nullū sit dog
ma i quo sibi minus astrologia cōsentiant. Ptol. in lib. apotelesmaticū ignea triplicita
tem p̄esse dicit septentrioni: terras meridiei: aeres orienti: aquas occidenti. Quod se
cutus ē Iulius firmicus optonū ueteris emulato. Idem uero Ptol. secūdo lib. eiusdē
opis: uel aliter explicare: uel imutare nō nihil: eū uidetur partitionē ignea triangu
litate nō tā septentrioni q̄ his terris p̄siciens: quae sicut sunt iter septentrionē & occiden
tē: terras his quae iter orientē & meridie: his uero quae iter ortū & septentrionē aereā
aques iter occasum collocat & meridie. A quo oībo ea t̄m distat quae Albumaris
scribit q̄rū distat orienti ab occidēte. is. n. sexto lib. magni introductorii ignea triplici
tate nō septentrioni: ut Ptol. sed orienti uoluit dominari: ipsi q̄ dē septentrioni: cui. s.
ignea p̄sicit Ptol. ipse aqua dominari cōtēdit: & quae orienti Ptol. aereā ipse cōtra p̄s
cit occidenti: Idē tenet Paulus alexandrinus i institutione bo artis apotelesmaticae. Sed
ipse idē Albu. q̄rī sui obliuī lib. primo de magnis cōiunctionibō tam diuersa ab his
scribit quae scripserat i introductorio q̄ illa erāt diuersa a dogmate Ptol. Nā ibidem
nō ignea ut graeciū Ptol. atq; Metemos: nō aqua ut ipse alibi arabesq; permulti:
sed aereā p̄sicit triplicitatē: & quae ibi septentrioni aqua dederat tū opposita a scribit
regiōi: hoc est meridiana: occidenti aut nec aqua ut Ptol.: nec ut ipse alias aeream
sed terraē ait dominari: quibō sententiis q̄nā pōt esse pugnātius: quae se arbitrū
q̄nā faciet: cū nec ratio hic possit nec experientia mōstrare ueritatē. Henricus machi
ensis postrema hāc Albumaris opionem ait esse uerissimā & expimētis q̄ pluri
mis cōprobat. Cōtra Alchabitius & Zael israelita: & Abraā auemazza: & Sa
phar in itagogis & Messala: illi p̄bat quā scripserat i introductorio. Haly auenedā
utraq; resecta Ptol. In tam oībo anteponat. Mirro q̄ ipi sup his ueteres iter se differ
tunt: aegypti ab Hypparco: ab Hypparco Ptol. ad aliq̄bo exēplis declarabo. Arie
ti eni aegypti antiquā babilonē: & arabā aegypto cōteminā. Ptol. Britaniā: Galla
tiā: Germaniā: Hispaniā & Palestiniā subiecit. Hypparcus & antiquissimi astrolog
orum: aethiōe qdē rōnet alius. n. signi partibō alias regiones subiecerūt: atq; ita sicut
p̄ter arabā aegypto cōfinē τωτα παχυμαστωρω Persida & Capadociā & Mes
opotamiā: & Syriā & rubrū mar: atq; ita i ceteris signis ē discordia: aegypti Hypp
parcus: Ptolomeusq; discordāt nō minus q̄ a Ptol. etiā Albumaris. & a seipso. unde
lucē danius cōstat nihil posse ab astrologis certi pronunciari: ubi nā gentiū atq; terra
rum casus aliquis sit uenturus cū de ipsa sub signis gentiū terrarūq; diuīnōe nihil ha
beant certum uel exploratum.

Caput VI Nō posse initū unū cōstitui de quo totius āni p̄deat fata: tū ua
ria a uariis āni statui p̄cipia: & iuxta hebreos ānū potius autūno q̄ uere scōhore.

Eliaqu ut de initio āni dicemus qd̄ nō posse unū cōstitui ex quo totius āni
status p̄dicatur tam exēplē firmat Ptol. ut nullius potius q̄ ipsius uerbis hec
sim cōprobaturus. Is igitur lib. apotelesmaticum secūdo ita scribit. In circulo

nullus cogitare principiū simpliciter poterit. i. zodiaco sit ea utiq; q; principia iure cō-
 stituer: quæ equoētus atq; solstitiis determinātur: quæ sūt quor duo. i. æquoētia/
 lia & duo solstitiālia: uer; hic locus hæsitanōis an aliquid hor; quor sit p̄ponēdū. Nā
 si ipsam quæ simpliciter circularē naturā spectes: nullū eor; singularis principii priui
 legū obtinebat. Vtūtur autē q; de his scripserūt. aliquid supponētes diuersimode uno
 quoq; illo; quor quī principio moti ab aliquo eor; p̄p̄ta i. de naturaliq; cōsensu: ha-
 bet. n. unaquaq; illar; priu aliquid peculiarē & excellēs. unde sibi principi & noui anni
 auctoritatē uideatē uedicare: ut uernū equoētū qud tūc primū dies nocte incipit lō-
 gior fieri: & quare t̄ps id anni abūdat hūiditate: quæ q̄litas & natura (ut sup̄ius dixi-
 mus) i. of principii generādar; res; pluria ē: Estiualis solstitii p̄rogatiua hac ē: q; tūc
 maxie dies i suo q̄l fastigio cōsumantēq; p̄ducit: tū uero apd̄ ægyptios & inūdat
 nilus & canicula exortur. In autūnali æquoētio fructus oēs colliguntur & terræ le-
 mina faciūtur: i. brumali solstitio post decrementū incipit dies tūc primum augeri:
 Quod at̄ m̄hi cōueniētius & naturæ cōsonū magis uidetur: hoc ē ut i obseruatiōe
 res; anni quor illis principis utamur obseruātes quæ ante illa p̄ime sūt solis & liar;
 uel cotus uel oppōnes: & plerū edypticas: ita ut ex principio qud sumitur ab arietē
 uer q̄le sumax sit p̄uideamus. ab eo uero qud a cātro astatē: alba autūni: hyemē
 a capricorno. hac ibi Ptole. ad uerbū. E quibo apparet & creditū ab eo & cōproba-
 tū nullū uer; ininū posse cōstitui. Ex quo totus anni statū p̄uideatur: ut nō possim
 laris mirari & Auērodan eius interprē: & iuniores astrologos identidē p̄dicātes plus
 tribuere Ptoleomē in anno exordiendo ueris a quōctio. q̄ uel autūni principio uel sol-
 stitii. nā quādamodū uernū æquinoctiū qud nō habere dicit unde principū p̄uide-
 giū mereatur facit idē nihil secus i reliq; & postq̄ oibo initalē eē auctoritatē osten-
 dit: tū nō aliud quidē alio plus habere momēt: sed æque oia obseruanda eē deor-
 nit: hoc & magis cōueniens & naturalib; cōsonū asseruās q̄ ut unū ex illis reliq;
 sup̄habitis obseruetur. Quādoquē unūqud q; suā habet rōnem cur principū aliquid
 anni iure existimetur. Quo factū est ut diuersæ etiā gētes aliar; ab alio ex his inuis
 annum exordientur. ægypti ab æquinoctiali solstitio: Romani ab hyemali: alii ab
 autūnali: hoc est ab ingressu solis in libram eā etiā horam obseruātes quæ uigēsimā
 scorp̄ii partē peragrat. plurimū in ea efficaciaz momētici putātes ad statū & mu-
 tationes aeris p̄dicandas: quod Saphar & Aoniar sunt secuti. inōnulli item ex fen-
 tentia ægyptio; uolunt illa quatuor principia cōsideranda: sed nō ita ut oia i oibo
 obseruentur. unde cum sol quidē arietē i greditur ip̄ius solis statū cōsiderāt: tū uero
 cancy iouis: tū librā saturni: tū capricornū martis q; hac oia sydera in eis signis te-
 gnare existimētur. Albu. aliud sibi seminū ē cōmentus: ut si quū arietis primas mi-
 nurias sol suadit horoscopus inuenitur signū fixum ex eius horæ celestis dispōne de
 toto anno quādē recte p̄nuncietur si eē sit signū duo principia anni statuatur. si mo-
 bile quatuor quæ p̄fus uana & arbitraria sicuti nec rōne: ita nec uer; uel aucto-
 ritate uel experimētis saluāntur. Quod si quis forte ex mundi creatione op̄inione
 astrologoy uelit cōfirmare ut p̄p̄ta cōngressu solis in arietē futura fortuna cogno-

Error Auen/
 todan & recē
 torum.

Varia apud
 uarios anni tu-
 dicia.

Albumafatū
 cōmentum.

featur: quā p id tps mūdum deus creauerit: ut nō sint aliud ānoꝝ cōuerſiones q̄ reuolutōes mūdane genitura: nis uero facillime ſtatq̄ reuocetur: quā ſi quidē ſi mūdi ſequamur geniturā tā erit incertū q̄ ſit āni p̄cipiū ſtatuedū: q̄ etiā ē incertum quonā tpe āni mūdus fuerit ſtatutus. Neq. n. apud hebreos: a q̄bo mūdi creatioꝝ nom accepimus q̄q̄ ſup hac re certū & delinūt e ſt: ſed alii uere: alii autē nō exortū cōtendunt: & ſi altera op̄niō ē p̄ſerēda: eo potius declināt ut in autūno cōditū cre dant. Na qd̄ ſcriptū eſt eodē menſium i quo phaſe celebrabatur primū menſem in āni menſio futuz: id rōne ſolēnitatum celebrāday dictū uolūt: quare ſi illa maxi ma prima & p̄cipue eſſet ſolemnitas: a qua eoꝝ exiit de egypto: qd̄ primū dei in populū beneficiū: cetera ſunt ſecuta. in reliq̄s autē rebo oībo a ſeptēbri initū facie: bāt: qd̄ multis tū ſacray litteray locutionibꝝ: tum antiq̄s cōſuetudinibꝝ iudeoꝝ: ui detur cōprobari. Scriptū. n. in exodo ē. ſecnophegia: hoc ē i feſta tabernaculoꝝ: ce lebrari in exitu āni: ſea uero medio ſeptēbri celebrabātur. Ex i libro neemīaz ſcribitur & factū eſt in menſe caſſeu iſt eſt apud chaldeos q̄ apud nos decēber āno. xx. tum .l. factū eſt i menſe niſan: hoc ē apud anno. xx. q̄ ſi menſis niſan. i. aprilis caput āni eſſet nō uigeſimo āno: ſed primo ac uigeſimo erat ſcribendū. Præterea cū lege caueretur ne ſeptimo āno q̄ .l. erat ſabarū ānoꝝ: aut meterēt agros: aut ſeminarent ſi caput āni erat aprilis: ſequēbatur. ut qd̄ p̄ octobē ſexti āni ſeminauerāt: id eſſa: te ſequētē metere nō liceret: quare hæc. l. niſan ad ſeptimū ānū ptinebat ſi eius exor dia a uere ſumebātur: qd̄ ſi erat: credita ſexto āno terræ ſemina dependāt: qd̄ inco modū nō ſequēbatur a ſeptēbri ānū inſtruenſes. Merito que Lerſienſis in computo ſcripti & Beda in lib. tēpoꝝ: & Joſephus i primo antiq̄tatum: & Hieronimus i epi ſtola de ſolēnitatibꝝ: q̄ Ezechielē etiā exponēs octobrem dicit primū eſſe menſem Ianuariū uero quartū: e quibꝝ oībo liquet ſiue ex mūdi creatōe aliqd̄ cōiectemur ſiue a ſtologoꝝ uetēꝝ rōnem auctoritatē: q̄ ſequamur oīno aſtologos aberrare: q̄ ex ingreſſu ſolis in arietem de totius anni ſato pronunciarī poſſe contendunt.

Caput VII De directionibꝝ aliſq̄ modis: quibꝝ tpa futuroꝝ delinūt q̄ p̄ay cōſent: q̄ ue in his aſtologi inter ſe diſcrepent.

Icut errant in fatiſ āni auſpicādis (ſi qua fati cōcedatur auſpicatio) ita i tpe definiēdo quo illud ſit euetuz: qd̄ inialis hora p̄miſit. ut ſ. n. hac quo q̄ in re ſriuot: ſalſis ruanis ſuppōnibꝝ & methodo naturali: nihil cōueniētibꝝ ſter quas illa prima & potiffima eſt de planetay p̄tū q̄ zodiaci directiōibꝝ. Sic. n. libet eas uocare) quo magis ab his q̄bo cū diſputamur intelligamur. Illæ igitur q̄ fal ſis nitātur ridiculiſq̄ fundamētis breuiter ap̄temus declarata prius ex p̄poſito aſto logoꝝ op̄ione. Eſto igitur genitura: alicuius horoſcopus le ſūs. p. q̄ndecima. Satur. i uirginis. p. ſexta collocetur: patet ſaturnū horoſcopo: nec aſpectu nec alia re copu laris: quare nō debet illi nocere: uerū tam opinātur puentuz: aliquādo ex directiōe horoſcopū ad ſaturnū: & quo āno illuc pueniet ex ſaturno morbi p̄iculū nato imi nere: puenire & aiūt hac rōne: quā ſingulis ānis ſingula nobis ſignoꝝ ptes attribuū tur p̄ ana phorarum tamen proportione: ſed hoc nihil ad rem de qua nunc agitur.

Annū rōnabi
lius ſecūdam
hebreos inco
hate autūno
q̄ uere .

Lerſienſis
Beda.
Joſephus.
Hieronimus

Dicunt ergo primo a^{no} uita^e ip^sim debetⁱ gradum i quo est horoscopus: quate si in eo gradu planeta bonus aut corpore aut radius fuerit. eo ano sua bona largiet: cōtra si malus mala: secūdo a^{no} secūdu a primo gradu respōderet tertiu: & sic deinceps. Quare si saturnus exēpli gratia prim^o & uigesim^a p^{ar}tem ab horoscopo occu^pauerit cū primo & uigesimo etatis a^{no} p^{ar}te illa respōdeat fore ut annus ille saturni radius infestetur: Cū uolunt igitur quon^{is} a^{no} bonū malumue aliq^u euentus: sit nato p^{ro}uidere dimetiuntur gradus iter loca principalia genitura: & corpus aut radios boni maliue hyderis interceptos: & p^{er} numero igitur de a^{no} numero p^{ro}scribūt: post quē euentus ille debeat expectari: hac est eor^u positio i directionibus: ex quo & uita^e spaciū Pto^{le}. & casus oēs uiceq^{ue} fortune astrologor^u turba p^{ro}nunciat: quib^o qd pōt leuius: qd magis irōnabulter cogitan^t: nā illa primū ad a^{no}s graduū distribuit: pōt ne magis ex libidine fingi: nullo iundo scia^t rōnibus cōcepta maxime cū iterdū a^{no}s iterdū dies (ut. Leis subuenit) a gradibus istis dicat^{ur} fisciari. Et haberet hoc forsitan aliquis p^{ro}babilitate. si partitio ip^sa graduū esset a natura: illa uero ex arbitrio tota pendet mathematicor^u signa i triginta potius q^u i uiginti p^{ar}tes nō ob aliud diuidē num^{er}ū q^u q^u numerus ille diuisiōibus arithmetcis ē accomodatior: ut testimonio ip^so astrologor^u p^{ro}xi^o libro nobis demōstrabitur. sed quō mihi nocere poterit Saturnus in sexta uirginis p^{ar}te (sicut erat acceptum) cū nascabar inuentus: etiam si illis demus primo & uigesimo etatis a^{no} eius influxū ad me p^{ro}uenire: nā quādo ad me p^{ro}uenit saturnus illic nō erit: & quādo ibi erit Saturnus: pars illa ad me nō p^{ro}uenit: q^u si forte quia smodū a p^{er}sistentia infestata uel uenenum ad aliquod t^{em}p^{or}is nō amittit ita partib^o celi etiā euenire dicat^{ur}: ut receptā a malo hydere cōtagiōem diu retineat: p^{ro}pterea q^u gradus ille ut cum nascabar infestus a saturno: post multos etiā a^{no}s uim noxiā illā i me refundat: pōtelle pōnem subtiliterq^{ue} defendent: & liquidem cū philosophis esset sermo iuberem meminisse luminis a fluctione subiecto nō habere sed abire cum corpore a quo diffundatur. Calestium autem oīum impressionū ut in methcoris ait auicēna: & uehiculū lumen est: & sumentum. Sed ip^si mihi respondeant cum ad eundem gradum tot a^{no}s intermediis aliorum accursus sit pluresq^{ue} an sapientu^m luminu^m salutarium inolitum illud uirus: putent aboleri posse uel iminus. Præterea si p^{ro}durant in cali regionib^o a planetis accepta suscipi^{en}t q^u qualitates: nec ad exiguū spaciū t^{em}p^{or}is cōset u^{er}sur^u nō erit i factis diuidiōibus immō obseruandum: quis quo celi loco uel a^{no} reuolvente. uel hora genitura: planeta inueniatur: sed qui eadem loca p^{ro}cedentibus etiā a^{no}s pagrant. Postremo cōmentū illud d^{ic}endi aliud nō est q^u subicere res nō solum constellationibus has quæ sunt sed quæ esse etiā possent. nam quid aliud est dicere lunam quæ me nascen^{te} exagonis radius a sole senebatur: infortunium tamen aliquādo inibi paritur^u ex quadra: to solis a p^{er}spectu: sub quo illa q^udem nō fuit cū nascabar: sed fuisset si plumb^o cali partibus interceptis procul a sole magis constisset: quas partes per quas. s. quadrata radiatione distabat cum peregerit post tot annos ab ea illa mihi calamitas infligitur: At consiliatio ista sub heru^m meo non fuit: & si postea aliquando ē futura:

Responso.

Consultatio.
Prima rō.
Auicēna in
i methcoris.
Secunda.

Tertia.

Quarta

Alii modi q̄
bus astrologi
tpa euentoy
pnderi posse
putant:

nihil tamē ad me cui si factū aliquod ē p̄terita illud celi dispositio dedit. Patet igitur q̄ absurda q̄ falsa q̄ inconsona sit positio dirigendi: qua qui quotidie utūtur astrologi: quodāā habent fundamentum unde q̄ sit deducta: mundum forte ut opinor i cōsiderationem examensq; reuocant: utantur autē prater directiones in euento rum tempore prauidentis dominatu planetatum: quos ordine quodā impenū uite suscipere confixerunt: hinc contra chaldeorum: fridarię persey: in dogynouenę tecates Ptolomei: aphoriaq; occursoq; hinc: decēnia ægyptioy: cronocratores ara bū: & quę alia hoc genus alii alia p̄libidine semniarunt quę omnia peccant hoc i cōcinnum quod de sideribus ita definiunt: ut hic quidē tot ānos planeta nos regat: quo tempore cōsumato / succedenti planetę uel pro spheray uel p̄ dimatis ordine quali p̄manus gubernacula tradit: qui rursus p̄ cōcessum sibi tempus administra ta iurisdictione: cedat syderi pximo: us & petestātē: quod quidē ab omni est natu rali ratione penitus alienum. Nam qd̄ hoc potius q̄ aliud ex eis hoc tempore infe rioribus dominetur: non alia potest causa rationabiliter assignari: q̄ aut materie dispositio huius potius q̄ alterius impressiōib; opportuna: aut syderis ipsius ad nos efficaciter habitudo: ut super terrā feratur aliis sub terra collocatis: aut uergens ad aequalonē regionib; nostris fiat. P̄ximo: aut rectiores radios i terram iaculetur: & q̄ quis cum astrologis sentiremus de bona malaq; rez: cōditōe p̄ locoq; signoy: radi ationū diuersitate eius planetę q̄ plus ceteris i calo p̄ id tps̄ auctoritatis & potēis obtineat: hoc est solū qd̄ dici ex naturali methodo pot̄. At reliq; bēta & fabulę sunt ut iouē dicamus nūc p̄selle terrenis: quare ānis p̄cedentib; p̄fuit Saturnus: quē ex spheray ordine iuppiter sequitur: & rauy hoc āno dominati: qm̄ p̄cedenti ānes do minabatur quali terrenoy & magistratū uices i syderib; iuenirēt. Quod si ita dicāt experientia cōprobarū posset esse aliqua fides h̄ de ista iter se distributione tē / poy: cōuenirēt. Sed cū alius lunę alius marti alius ioui eodē ānos attribuat non ne otio pariter exp̄imenti fides abrogāda: quā p̄ sua qlq; op̄ione i tāta op̄ionū ua rietate p̄fōdat: Ægypti quos sequitur Firmicus uite administrationē cuiuslibet sydey dāt aqua partiōe ānos .x. & mēses .ix. hoc ordine: ut i diurna genitura primū de cēnium sol accipiat i nocturna luna: post qd̄ decēniū: q̄ in genitura p̄ signoy: cur sum in secūdo loco fuerit iuentus: tertius q̄ post secūdū fuerit: & simili mō ceteri. Sed quęq; decēnium sortitus fuerit licet sit totius tps̄is dominus: otio tamē stellis to tā decēniū substantiā diuidat a se incipiēs: & post se illis tradēs q̄ sint p̄ ordinem po / sūti. Primo autē illi q̄cumq; in thernate secūdus fuerit iuentus. Est autē sūma annoy: quos planetę sepe moderātur ex eo: nisi q̄ny & septuaginta ternis mensib; adue ctis: q̄b; cōstitutis ad primū rursus planetā reditus sit: p̄tē eundē qd̄ ānoy: nūey colligūt & a sole similiter siq; natus iterdu fuerit: a luna si noctū exordiat: faciēs tes etiā ipsi unū qdem tempore dominū principalē: sed alios tamē i dominatu uicariā successiōe participes: quā distributionē uocāt fridarię: unde illa uulgata iter iunio / res aliquē eē fridarię iouis p̄cipē: multū uero discondāt ab ægyptis: nisi i successiua planetay: nō loca thęatis genitura: sed spheray ordinē obseruat solē mediū faciēs

Opio ægyp
tioy: & Ma
terni.

Præterea nõ cuiq; planetæ æquale tēpus assignāt: sed soli quidem ānos decē uene
 ti octo: mercurio tredecī: luna nouem: saturno undecim: Ioui duodecī: marti sep-
 tem: capiti tres: caudæ duos: quod quā habere possit rōnē ipse quoq; Auenazra in
 libro rex; astrolog; cap; fatetur se nescire. Cōtra uero i alio scēdo pncipe dominatus
 a quā cuiuslibet planetæ: portōem dant per se ita ut princeps planeta septimā sui tē-
 poris partē solus gubernet: secundā cum planeta a le secundo: tertīā cū tertio. aegy-
 ptii uero inæqualem hanc faciunt distributionem decemētes soli quō mēses noui &
 decem: saturno triginta: ioui duodecim: marti quindēci: ueneri octo: mercurio uir-
 ginti: luna uiginti: quæ rursus subdiuidunt: ut saturno ex triginta suis mēsitō
 dies lex reliquis planetis impartiatur: atq; idem de suis cæteri mensib; faciāt: ut do-
 cet Ephesio & Mareus ignorauit. Sed illud fuit dissidium peris & aegyptiis: q-
 illi caput & caudā anumerant cronocratoris: aegypti nõ faciunt. Ex quib; omniū
 patet post primum decēsiū: raro eundem fore ānorū gubernatōrē apud pcelas: &
 apud aegyptios. Ab utriq; uero dissentit Pto. atatum dominos facit: ut quater-
 nio primos ānos luna gubernet: Mercurius decem sequentes. Tamen ordine qui-
 dem cōsequenti: Venus quidem octo: Sol nouem: Mars quindēcim: Iuppiter duo-
 decim: Reliquum uitæ Saturnus: qui tamen cum exactis peculiarib; unūcuiq; ge-
 nituræ temporum distributionē inquit. Cronocratoris illis quidem principalibus
 addit ānos: mēstruos & diurnos. Sed in illis Ptolomeo totius lati cardo uersatur:
 ubi taxat eos qui unū faciunt uitæ cronocratorē: aegyptios innuens & Dorotheum
 atque illi sententiæ Ptolomei si quis accedat diuersissima semper in distribuendis tē-
 poribus ab aegyptiis perisq; delimit: quo magis libear temere nostræ atans astro-
 logos qui non intelligentes eodem iteates Ptolomei & cronocratores: quo perlarū
 fundant: aegyptiocumq; decētia pertinent: un hinc illis omnibus ueluerunt: qua-
 si nõ diuersæ: atq; contrariæ sint super eadem re. Sed de rebus diuersis: opiniones in-
 ter se minime congruentes: in dorum astrologia nec fundarias nec decētia: nec teca-
 tes nec cronocratores nouit: sed unam non in septem ut illi: sed in nouem membra
 partituit: de quibus hic ordine pro locorum thematis dispositione pñunciat ut pri-
 mam ānorum partem regant constellationes ad duodecimā domum pertinentes.
 secundam quæ ad horoscopum: tertīā quæ ad secundā domum: quartā uero quæ
 ad nonā: quintā quæ ad decimam: sextā quæ ad undecimā: septimā quæ ad sextā
 octauā: quæ ad septimam: nonā quæ ad octauā. Nec solum ab aliis in ista tempor-
 um dispensatione: sed in ipsa domorum partitione discordant ad signiferi gradus
 (quos æquales uocant) illas diuidentes. Arabes Andrugazarem imitantes per tri-
 gonocratores quasi dixeris triangulatores: hoc est dominos triplicatum utres uitæ
 iudicant partes: ut de rebus ab unoquoque locorum duodecim significatis: quis
 sit primæ atque futuris status: ex primo triplicatus domino iudicent: quis mediæ
 ex secūdo: quæ postremæ de tertio: q- si trigoni unius duo tantum domini sunt ut
 primo libro dicebamus: aut unus forte genitura: unus dispositio: quamq; alius in
 diurna: alius in nocturna erit magna pars uitæ sine gubernatore. Sed nec ulla sunt

Opio Pto.

Error signis
astrologoru
nostra atans

Arabū opio.

Opinio chaldeorum .

isti trigonocratores: & si ter mille esse cōcordātur ea in uita regenda uicaria sibi successio: penitus est deridicula. Sed ab his oibus chaldeorum inuentū plā^m diuersa q̄ nec tecaribz: nec deceniis: nec fidiariis: nec nouenis: nec trigonocratores: sed generata cardinibz ut iurē. Primā uitæ partem ex primo cardine flagantes: mediā ex (s)agrio sūmi calū: postremā ex occidēte: tū utro de morte: de his etiā quæ post mortem eueniūt: ex quarto themaris loco pronūtiabāt. sed etiā transibrem illā priorem diuisionē ita itez partiebāt ut apodima quidē horoscopi (quasi declinū dixeris) & partus do/ores fidarent & quæ accidūt matris uerz gerit: ipse horoscopus ipsam natiuitatē & primos statū ānos ab illa horoscopi epanophora quod ē reliquū postremum primæ ætatis. Rursum mediā calū apodima: primas ptes mediæ uitæ: medias ipm mediū calū: postremas eius epanophora: similiter faciebāt & i quar/ta itē domo: ut declinā domus ab ea antecedētia primæ mortem: ipsa quarta domus mortē: epanophora quæ post mortem possunt euenire significat: quas opiniones explicatas mihi pposui: simul ut opinionū pugnātia cognoscere: pprez nec ulla fides est expimēti: simul uanitas dogmatū arbitraria leuissimis inuza cōiecturis deprenderetur: Nam qui dabimus primā uitæ partem orienti: mediā sūmo celo: quādo quidē ætas media primæ succedit: medium cali orientē nō sequitur: sed pcedit. Sed in opinionibz istis cōiunctis laborādum nō est quæ ipse scipis iter se cōsurāt & didunt. Quod si pergā narrare oium somnia uix usq̄ ulli fines. Messala a sole orientali primā uitæ medietatem gubernat: ab occidentali secūdā: Hæmus aliter illā quidem planetis dat in emiphærio superiori collocatis siue illis orientalibus siue occidentalibus hāc oibus his qui sub terra. Vellius alio signēto lunæ: acribit primā partem alterā domino secūdā domus. Albumasar sabulosis simus illā ad partem fortunæ hāc ad dominū partis ait referendā. Alii & aliter sed nō oportet oīa psequi lege ephæstionē i libro apothecē smatum Ptolomei. Lege Abenzagelē: & pter quas narrauimus: multas alias ibi cōperies: pugnātes inter se super hac re opiniones. quare. s. pro libidine suā sibi quibz labulā componit. Quibus demum nimis creduli quasi oracula & pphetaz respō/s: fidem mācipantes: circulatoribz nugatorissimis & fallacissimis spes: mortus: anxietates: latitias: & quod est perniciosius uitæ totius institutionē & gubernacula credimus.

Caput VIII Sicuti asciscunt in efficacia: ita omittere necessaria: & quantum errent de stellis fixis.

Icut aut asciscunt comentitia multa qualia cōmemorauimus: quoz sicuti natura nulla: ita nullus influxus: signa. s. demus: imagines: caudam & caput: partes: dodecathemoria: nouenaria: aliaq; hoc gēus: ita multa ptermittunt in primis necessaria: & multa super his quibz utuntur fallā pugnātiaq; decernunt. Sicut. n. quæ lumine carent inefficacia: ita nullum in calo lumen inefficax. Ipsi uero cum stellæ pene innumerabiles in octaua sphaera resurgant: mille tantum utuntur adiectis duabus atq; uiginti. Quod cū eis obicitur: alii aliter soluant. Petrus apontensis in elucidatio hoc inquit difficultatem artis offendit nō impossibilē

Error astrol. ptermittētū inuirtas fere stellas fixas .

tamen eā esse demōstrat: quod respōdens id quidē uidetur cōcedere cognita illas esse necessarias / si fatalis plecte consiliatio cōphēdēda est: & quā hoc sit difficile iō quā p̄suetur id artem esse difficile: sed nos illud cōtendimus. & fieri nō posse ut omnes deprehendātur: & si fieri hoc pōt astrologos tamē quā nondū hoc efficerēt ex calo futura uere nō p̄sēt uros. Aliū tūiore quodam perlugio le cōdentes / inefficaces aiunt illas quas omittunt. Maiores enim omnes quāq; docerendi lati habēt potestatem / astrologis exploratas reliquas p̄termittas: in quibus ob corporum exiguitatem nihil fere momenti: sed ex his latebris facile eruūtur. nā si stellas has nūq; obseruauerunt. de eay natura quid possunt asseruere faciāt: non faciāt: imutent non imutent: & si de corporis paruitate plus / os le respondeāt: quod nā corpus si caelo terra comparatum exiguum reputabitur: uel ut tectius dixerim comparatū illis quā in terra collocata de caelo putāt gubernari: quod item inefficax & imbecille: si celestū corporū & terrenorum naturam in uicē conseras in quartū altera nihil non sublime potens & magnū: in altera nihil nō humile infirmū & minutum. Adde q; multa forsitan ex his stellas quas ob paruitatē aiūt esse posthabitas & mercurii & lunæ globo nō uincuntur. Nam minime ex his quas obseruant marte maiores ue: nereq; putātur. Præterea si forsitan singulæ stellæ minutiores non magnas habeant uires: multarum tamen id genus artus atq; cōcurfus habebit plurimū potestatis: ut si quæ lacteū orbem illū tot luminibo densum efficiūt: singulæ parum possint si: mul omnes quo pacto parū posse putabūt? Caterum saepe in musica melodia si uocula parua subtrahatur / soluitur cōcensus dum quæ per se parū exaudiretur facit ut reliquæ modulatus oēs exaudiat: calosq; ornatus totus inuicē nexus atq; conseruens: nihil habet qd̄ cesset. quod superuacū. quod inutile sit: quare quiscūq; uel minimā partē adimpleris perit statim q; tota integritas faciebat. Inter helcianos ut pōt haud fortis homo tractū ad humere ut illius si dēbit manus non trahatur: sic potest unius stellæ tū ignoratio. ueritatē fati labefactare: nec dū ut numero pene in numero sine piaculo ab illis p̄mittit̄tur. Bonatus hac forte (si tū peruidebat) ex time scens: Astrologus inq; utitur stellis oibus: quis nominati oēs nō explicet. utitur. n. signis duodeci sub quibo fere oēs stellæ cōphēduntur. At quis hoc dixerit necdū astrologus sed lymphaticus? quādo signa quæ uocātur duodeci graduum habent latitudinē extra quam stellæ utrinq; innumerales. q; si quæ inter easdē lineas / signo cuiuslibet coextenduntur. u ututis eiisdē esse respōdent. Primū quæram de tebo ignotis quomodo asserueret: Quod si p̄p̄riū hoc esse dicat astrologos: nō te pugnabo: & puocabo ad ipsos astrologos apud quos aliud / imagines ip̄e p̄cendūt signis coortēs: aliud signa quibo coonuntur. Alioquin signa quibo utuntur imobalia sunt / imagines locum mutant. Enī igitur alia atq; alia natura eiisdē imaginis aliis signis idēdem loco signosq; respōdens. Sed & ipse Bonatus si saniam respōsionis puto aduertens statim alio est digressus: cūq; cerneret pernegari non posse stellas: omniū cognitionē ad rem astrologicā pertinere: quare oīum tamē cognitio: nem astrologi nō haberent: quid tum inquit si totā nesciamus astrologiā: prædicā

Defensio aliorum.

Reprobatio.
Prima rō.
Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Bonatus q̄ le
uiter dicat
astrologū uti
oibo stellis.Responso.
Conclusio.Alia leuitas
Bonati.

tores christiani diuina omnia nesciunt: de quibus tamē quotidie ad plebem cōcio-
nantur. In qua re uide q̄ parum bonus iste Bonatus decipiat. Siquis enim inquī-
rat syderū naturam grātia cognitionis: quod philosophi est. uno sydere cognito ali-
quid est cōsecutus: si quod astrologus p̄sitetur: non tam syderum querit q̄ futuro-
rum in syderibus cognitionē: nihil liceret p̄fusu nisi cognitionē eorum syderum ha-
beat unde futura possint p̄uideri: sed p̄sidentur ex his ex quibus fiunt: sicut ac-
tem ex omnibus: igitur etiā ex omnibus p̄sidentur: omnes igitur qui nō cognouerit
nouent forte aliquas: sed futura de stellis nunq̄ p̄suidebit. Exemplum in medici-
na philosophia: quare philosophus herbarū potestates ut eas itelligat: Quare me-
dicus ut earum uirtute morbis medeatur: si uel unus philosophus cōpeterit aliquis
erit philosophus: sed imperfectus: quoniam quārū querit rerū notitiā: aliquis habet.
At decem supponamus: aut quo numero maioris species herbarū ita pellendis om-
nibus morbis necessarias: ut una si de it curari corporis uitium nullū possit: earum
si nouē calleat quispiam & unā nesciat. nō solū medicus nō absolutus: sed medicus
nullus erit: quādo aliquā quidē notitiā: sed curationem nullā potest prestare quā
medicus p̄sitetur. sic astrologus dici non potest qui de unius salē hominis lato di-
cere inspecta genitura nō potest. Quod si de mixta omnium syderū afflatione consi-
ditur: quomodo p̄suidebit: qui & singula stellæ quānā efficiant & omnium sociata
temperatura quid pariat: non cognouerit. De theologia autē alia ratio: quia sicut
perfecte sciri nō est possibilis: ita nec necessaria: ut credere: ut scire: ut suadere de
ea multa possimus: de qua ut omnia ita nihil cognoscere ferme est i impossibile: neq̄
enim oculatis minus negatū solē nō uidere: q̄ & penitus inspicere: sed ut minus
multa in cōlatandis nugis illuteratissimi circulatoris.

Caput IX. Dogmata astrologorum de stellis fixis pugnare tum inter se: tum
cum ueritate.

Ed nec illud astrologi tantū peccant q̄ ex stellis plurimas nesciūt: Verum
super his etiā quas habere se putant exploratas. pugnātissima & fallā dog-
mata statuerunt: est enim (ut declarabo) quando stellæ planetis efficacio-
res: est quando minus potentes efficacēq̄ decernunt: in qua re tum pugnant secū-
tum utrobq̄: a ueritate dissentiunt: ordinariā ut ita dixerim felicitatem proq̄ cap-
tu condicioneque nascēns a bono planetay: statu pollicentur a non erraticis stellis
ut inquit Ptolemeus *παρα δ' ὀφειλοῦ ἀτυχίας*: hoc est opinione omni maiores
felicitates expectant. ego utro tum Proclo super Timeum Platonis: tum ratione
affueuerant maiora a planetis q̄ a stellis fixis p̄stari posse cōtendo. neque enī se-
des ipsa sublimior sublimiorem naturam non erraticū idcirco moderatior om-
nium solis non omnes excepta luna certe supra se multas habet stellæ collocatas
Ceterum cur prestare planetas fixis iudicemus argumento sit illud: q̄ uni quidē
planete multa sphaeræ multis fixis una tantum sphaerā deseruit: ut ipsarum stella-
rum agmen uniuersum unius syderis uincat potestatem. singula tamen stellæ pla-
netis singulis anteire non possunt. Quod si magnitudinem corporum spectes: sol

Exēplū i phi-
losofia &
medicina.

Prima rō.

extra cōtrouersia omniū maior: maior omniū item iuppiter & saturnus si princi-
 paliores qualdam exceperis: quāq̄ nec de corporum ualitate potentia maior intel-
 ligitur. Neque enim exploratum saturno iouem positiorē quāq̄ sit maior: & cū
 omnium syderum minimus sit Mercurius: habet tamen (ut ipsi uolunt) in omni ge-
 natura plurimū potestatis. Nec item lunæ uenerem antepōnit: quāq̄ ab ea ualiti-
 tudine corporis excedatur. Deniq̄ illa lucida sita ad cor leonis quæ a latinis regina:
 a grecis babiliscus dicitur: quamq̄ nō primæ magnitudinis: primæ tamē ab eis au-
 thontatis potestatisque censetur: quam. I. nobiliorem certe faciunt: quoniam a so-
 lis itinere non deflectit: eadem ratione planetæ stellis nobiliores qui minus utroq̄
 uerfium ab eadem uia declinant. Accedit testimonium antiquitatis planetas cosmo-
 cratoras nuncupantis: quasi dixeris mundi dominatores: quæ stellis appellatione
 minime dignabantur. Sed utinam dogma saltem tuerentur: nec sapientis de eisdem
 quas mirabilium faciūt operum effectrices quasi de insanis & imbecillibus loque-
 rentur: nam efficere nihil aiunt: nisi uel cardines aut domorum inuicia saltem occu-
 pent: uel luminarium alteri copulentur. atque ita cui tantum supra tribuebant: hic
 earum uirtuti a deo detrahunt: ut per se nihil illæ efficiant nisi loci uigore uel poten-
 tissimi syderis adminiculo fulciantur: cuius rei nec causam nec probabilem ullam
 afferunt rationem: sed ex falsa cuiusdam ueteris dicti intelligentia forsitā lapsi sunt.
 Nam ueteres ut Maternus docet de signis dicebant cum nuda syderibus inuenie-
 bantur efficaciam non habere: prater ea quæ cardines quatuor occuparent. hoc illi
 quod de signis syderum manichonibus & hospitiis docebatur: ad singulares stellas
 etiam transferunt: nisi potius a stultæ dogma statuerunt: ne si ab omniū stellis la-
 ti ratio foret explicanda misere inextricabili cura torquerētur: quasi ab homine posse
 superari: nec sac. le. credulus persuaderent: alioquin quæ ratio opinionis: an quia
 loco remotiore: sed quæsto nobis ppinquo est saturnus: aut quæ cardinis tāta præ-
 rogatiua: ut in eo nō solum nō faciant: sed faciāt admiranda: nihil obstante ualiti-
 tate distantie: mox ab eo cum paulum declinant: aut ad eum nudum attingent
 faciant omnino nihil cū uel locus undecimus ad fastigia celi se erigens: quarto lo-
 co sub terræ medium sito potentior ad agendum esse uideatur. Sed ita est certe ut
 dicebamus: deterruit eos labor: nec difficilem a deo uideri artem uoluerunt: ut im-
 possibilis facile posset iudicari. nam quæ solent a ferre motus tarditate: ardita:
 ti nihil suffragatur: cum radius stelle tūto fortius affigatur herentque constantius
 quāto eo i loco unde demittitur diuturnius stella ipsa cōmoratur: quid q̄ hæc etiā
 secum pugnant. cum de sydere tardiorē dogma sit dare sero quæcunque det: ue-
 rum diu durare & permanere quæ dederit. Contra de non erraticis decernunt illas
 motu tardissimo solent dicere maximas quidem afferre felicitates: sed quæ postre-
 mo calamitatibus claudant: quare nec morantur diu munera: sicut nec diu cōfer-
 uantur: sed sicut semper a ueritate sic a seipsis ubique dissentiunt: quāq̄ nos etiam
 omnia non prosequimur. Posset enim & quispiam eos iterrogare: cur si cuti plane/

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Quomō lap-
si a stologi.Rōnō error
manifestatur

tarum inter se sita cū cū stellis & iter se stellarum intervallum aspectus non eōs;
derarent: quod Ioannes de regio monte aduertens ait posse aspectus illarum esse
foram aspectibus planetarum perfectiores: q̄ non licuti hi fugaces & momentanei
sed stabiles potius atque perpetui: possent & alia super his obui: sed consequentia
percurramus.

Caput X. Falli etiā astrologos in planetis: repetitioque eorum qua hactenus
disputata.

Vā multa de ip̄is etiā planetis fallūtur: satis sup̄ius est demonstratū: cū nec
q̄ eorū proprietates: id q̄ uidetur errare in d̄ errantibus: uire sc̄q̄ nō solū itēdi atq̄
remitti: sed alias fieri potiusq̄ diuersas identēdē putat p̄ locos: uarietate: p̄
cōditōe signorū: p̄ schematismis: multipliciq̄ habitudie iter se cōm: proq̄ motū
ip̄os: uaria demōstratione: uel stantiū uel procedentiū uel repedantiū: qua p̄cul ab oī
uero: procul a rōne dignitate naturaq̄ cōlicay: reū dicit: clarissime (nisi fallor) osten
dimus. Illud quoq̄ taxātes q̄ planetas & signa pariter illa duodeci dominari pui
ces: & tradita quali p̄ manus administratōe iure loccessionis quodā impia diuersis
rebus ip̄ibusq̄ p̄scribūt: rex humanis uidelicet: ip̄a quoq̄ celestia nō tā metiētes cer
te q̄ mēnētes: in sumus praeteres & cū Plotino & coactaneis expūximus q̄ effectū ex
pectare alicuius planeta: tot ānis subēt quot forte ab aliquo loco: signi partibus ille
distabat mille sup̄ hoc falsa: & nullo sciētiae fundo cōcepta cominiscōtes: quare su
periorē oīm disputationē ita colligamus uideri q̄ dē astrologos dicere p̄babita cum
regi inferiora dicūt a caelestibus: sed dephēdi mox falsos: uanos: detestabiles: hoc est
neq̄ pios neq̄ philosophos: cū a cauis uniuersalibus res p̄riculares: malas a bonis
magnis exiguas: ab ordinariis temerarias: a corporalibus incorporeas: a necessariis at
birariis: a naturalibus artificiosas: a p̄sentibus iā p̄teritis: a p̄sentis iam p̄sentes effici
posse credūt: p̄dicat: afferant. Si oīa ista herēt a caelo nullas tam eorū minus q̄ ca
lestes cūs astrologos assignare cū tacitū ueros: qua sūt in caelo lydey atq̄ stellas: ui
res de rebo tam nō ueris multas accipiāt p̄prietates: & cū eorū exiguā teneāt partē
addicere ip̄i multa cōmentitia q̄lia lib. p̄senti cōmemorauimus: loca: domos: imagi
nes: modos: antia: partes dodecatemoria: res fictas: inefficaces imaginarias: nul
la naturae soliditate: quibus si quali natura: uera soliditate constantibus: propte
rea: q̄ nos regentibus potest sapiens homo fidem adhibere: fateor proculdubio me
nondum intellexisse quid sit esse sapientem:

Ioannis picī mirandulae aduersus astrologos libri septimi finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONVM ADVER-
SVS ASTROLOGOS LIBER OCTAVVS.

Caput primum Incertū esse numex corporū superiorū penes quæ iuxta astro-
logos fati decernendi potestas est.

Nec oīa quæ scire eum oportet. qui sciam siderum profes-
tetur sere facillimū id potest existimari. de quo max dispu-
tabamus: ut quæ. s. sit uniuersusq; rei hora fatalis diuidi-
centur: quod si nec sūt assecuti neq; a sleg astrologi possunt
difficiliora quo pacto sperabūt? Quāto em̄ id difficilius
opax; maiori ita numerum corporū superiorū a quibus uis
lati ad nos peruenit. habere cōprehensum: ut in fatali con-
stellatione describenda. nō alicuius aliquid cōmentitium

& nihil uey. & efficax omittatur. Ent. n. alioq; hoc utile & cognitu illis necessariū
& cognosci tamē nō posse. præsentis libri disputationibus aperiemus: ut nō solū p̄dā
ei ab illis uera non possint: qm̄ & motus positusq; stellay ad liquidū non p̄videntis
& eay; oēs minime habeāt exploratas: quod sequentibus libris obtinemus: sed qm̄
neq; illud cōstat eis adhuc quānā ista sint corpora quoy; positus inspicendus atque
pprietas indaganda: tm̄. s. inuunt: ut quæ artis eoy; p̄lectio polioctur oīa sint cōtecu-
tū. ut etiā nesciāt quānā ista sint res quay; sciētia ip̄s est necessaria. Nā si falli dicāt
nos aut per calumnia hæc obticere. cōpellabo ego eos uoce diuina. rogaboq; uti de
numero misī stellay aliquid dicāt: quod cū eos percūctor nō solum intelligo stel-
las ab eis quæ uideantur numero nō cōprehendit. sed nec cōstare an p̄ter eas quas i-
tuemur. alie etiā sint in calorū sensum tū rōnem nostram auisugentes. Phanori-
nus philosophus in eleganti illa sua aduersus generhlicos apud Gellū oratiōe mi-
rani le dixit cuiq; pro p̄cepto liquere planetas quos Nigidius erroneos uocat non esse
plures q̄ uulgo existimāt. posse em̄ fieri ut & alii quidā planeta pari sint potesta-
te: quos tamen temere hoies non possint. p̄pter exuperantā uel splēdons uel alnu-
dinis. Certe si quemadmodū inquit Alpetragius rex. celestū homo sapientissimus
adhuc motus in calo est qui nescitur: potest & corpus inibi esse cui positumū mo-
tus ille cōueniat nulla artis adhuc obseruatōe deprehensum. At testātur tum mul-
tum uariū corporū superiorum a iunioribus motus excogitati uentibus. ut ip̄i pu-
tant ignoti & longa tādē obseruationū diuturnitate dephensū: quoy; exemplo red-
ditur manifestū posse alios etiā motus sua uel tarditate uel obliuitate. aut alia spe-
cie mathematicos adhuc latere. quos sit posteritas ipsa diuturnioribus obseruationi-
bus aliquando cognitura. inolo facere de epicyclis eccentricisq; sermōne deq; sphaera
rum planetis deseruiensū multitudine apud oēs astronomos tamē icerta: quoniam
forte penes hæc corpora potestatem in fato decernendo esse diffitebuntur. De sphae-
ris supra planetas quāta sit ambiguitas quæq; inde astrologia ista diuinatrix incer-
ta efficiatur minime est silendum: alii em̄ orbem octauum qui stellis non erraticis

Phanorinus
aduersus ge-
nerhlicos.
Gellius
Alpetragius

illuminatur extimum faciunt: alii supra eum non ū collocarunt: alii etiā decimum. Aegyptiorum & chaldeorum astronomi supra orbem octauum nihil esse arbitra-
 ti sunt: quos secuti sunt Plato & Anstoteles: & Hypparcus & Ptolomeus: quod
 forte iuniores nō putabant: sed ita se res habet. Nona sphaera apud Ptolomeū nul-
 la est: quod facile ex eius magna compositione potest intelligi. Multi autem ob id
 falluntur q̄ putāt eos omnes in nomi orbis opinionem incidere necessarios: qui sphae-
 ram octauam ab occasu in orientem moueri habeant explorarum: quate cum id &
 Ptolomeus & Hypparcus constentur: nihil ambigunt ipsi: quin noni orbis inue-
 tum illorum etiam fuerit a quibus ille motus primum fuerit ānotatus. Accedit q̄
 Ptolomeus & mobilibus & immobilibus signis unitur: cū & imagines sphaera octauae
 mobiles faciat: & ad immobilia signa loca referat planetarum. Quare illis indubē
 certūque uideret p̄ter signa octauae quae mouentur: alia esse signa apud Ptolomeū
 quae nō mouentur preterq̄ motu totius mundi: atque ea non alibi q̄ in nona supra
 octauam sphaeram cogitata. Verum longe plurimuque falluntur: nam & motus
 stellarum ab occidente in orientem in noni orbis sententiam necessario non addu-
 cit. Et quod mouet de immobilibus signis eo maxime declaratur solo orbe octauo cō-
 tentum fuisse Ptolomeum: quod miror ab istis animaduersum intellectuque non
 fuisse. Ptolomeus enim haec immobilia signa in ipsamet sphaera octauae describit: qđ
 non faceret si superiorem aliā extogitaſset: uerba eius in secundo magnae composi-
 tionis libro haec sunt. Abusemur autem signorum nominibus i ipsi duodecim obli-
 liqui circuli partibus: & quasi eorum initia a tropicis aequinoctiali busq̄ punctis ca-
 pīantur: sic dodecahemerō: hoc est duodecimam partē quae a uerno aequinoctio
 est ad totius sphaerae sequentia arietem uocabimus: secundam taurum similiterque
 deinceps secundum trachinam a nobis signorum duodecim ordinem. Haec ait Pro-
 lomeus qui eadē etiā docet primo libro apotelesmatū partes zodiaci ad quas pla-
 netae referuntur solstitiis & aequinoctiis inchoari determinanq̄ principes: quae qua-
 tuor puncta quoniam stata & imota sunt: ideo ipsa quoq̄ signorum partitō ab ipsis
 instituta stata & immobilis est: quāq̄ imagines a quibus ad illa nomina sunt trālla-
 ta iugiter moueantur & pro temporis cursu uariis locis earum fines intraq̄ reperi-
 untur: non igitur signa haec immobilia apđ Pto. sunt i sphaera superiore: sed a qua-
 tuor fixis & immobilibus sphaera octauae punctis describuntur: supra quā alia si co-
 gitasset nunq̄ magnum hoc inuentum in magna sua compositione tacuisset. Liber
 autē uidere loānem saxoniensem: qui in suis in Alchabitium expositionibus non
 tut comprobare utendū signis nonae sphaerae ex sententia Ptolomei: assertq̄ in cōfir-
 mationē suae opinionis uerba quaedā Haly interpt̄is Ptolomei de gradibus lucidis
 & tenebrosis: quae ipse nō Haly sed Ptolomei uerba esse putauit: sunt autē ea ex
 positōis uerba nō auctoris: quod nō solum ex graecis exemplaribus: sed ex uulgata
 etiam translātōe quilibet facile potest intelligere: uide quae istis possit de caelestibus si-
 des adhiberi: qui in suis auctōribus eueluendis somniculosis adeo & occucientibus
 oculis deprehēduntur. Quid q̄ nō solum Pto. sed nullus eum plus mille an-

Aegyptiorum & chaldeorum opinio.

Cū erroris ne othoricorum.

Alia eā.

Ptolomeū i mobilibus signa i octaua describere.

Ioānes saxoniensis irref.

nis secutus nono orbe ufus inuenitur. Primus Alphonus loca planetarum ad nonam sphaeram supputauit cui neochetici omnes adhaerunt ueteres octaua trimodo utebantur: quam etiam Leo hebraeus & Proclus Platonius excellētissimi mathematici supremis omnium esse contendunt: a qua sententia iuniores diuersi non uanissima cōiectura astruunt aliam orbem octauo esse superiorem: quoniam duo motus ad partes maxime oppositas eidem corpori inesse ex se nō possunt: quare cum sit deprehensum uera obseruatione nō erraticas stellas ab oriente moueri in orientem: rursusque eas sphaera cum reliquis ab oriente uoluerat in occasum putant cōfici necessario: ut prior ille motus qui multis annorum malibus una resurrectione cōpletur: naturam propriam sphaeræ stellarum consequatur: alius qui diei unius spacio cōsumatur sicuti cronibus ita sphaera octauæ ab alio atque ideo superiore globo cōmunicatio ita secum ab oriente in occasum rapiente astra quæ propriis eorum motibus ab occasu feruntur in orientem. Quæ nō de nihilo nata suspitio ab aliis tamen eliditur multipliciter. Sunt enim qui negent moueri stellas ab occidente in orientem: quæ & oculari certe hoies & mathematici sūt qui motum diurnum aetheris esse dicunt: quæ sit unum nō diuisum in sphaeras sed perpetuum: stellas autem omnes tam fixas quam erraticas propriis motibus ab occasu ferri in ortum. Leo hebraeus inferiori eundem sphaeræ nō superiori eum motum referre acceptum. Alii totum caelum quod animal quædam ex oibus sphaeris ueluti membris cōstituites alium esse motum dicunt: qui non casu a motore quodam uniuersali alios qui singulis sphaeris pro eorum diuersitate diuersus. a propriis eorum diuersisque motibus debeat. Eum igitur quem diurnum appellamus cum sit cōmunis aliis sphaeris nō octauæ esse magis aut alterius cuiusquam ceterarum: sed caelestis uniuersitatis a cœli quodam existit motore: propterea nec fingi alium orbem oportere cuius ille sit proprius: nec sequi eundem sphaeræ duos esse proprios motus: cum alter ex cœli cum reliquis cœli partibus: alter ex propria natura nō ab eodem motore tribuatur. Nos hæc omnia in mediis cōstituamus solam id affirmantes nihil in dubitatis certisque super his posse astruerari: sed tota ad probabiles locos & translatiōes disputatio redit: qui multa utrinque cum sint in ambiguo tandem sciretque nos relinquere. Quod si ratio putamus cōcedendum quod nonus orbis cōfirmatur erit & illis assentiendum qui decimam supra nonam excogitant cum sit pene eadem ratio dogmatis utriusque. illi enim ut pertinaciter hoc defendant plus uno motu uni sphaeræ ex se nō cōuenire nonam introduxerunt: quæ duplici motu sphaeræ octauæ uolus deprehendissent: in triplici motu deprehēto eadem ducti cōiectura decimam introducunt. Quod Alphonus: Campanus: Leopoldus: Messala: crediderunt: qui hæc etiam opinionem quæ falso sicut & secutus eam Albertus referunt ad Ptolomeum.

Caput II Si supra octauam sphaeram alia sit falsam esse ueteris astrologi si nulla noua: quæ etiam si sit nona ruerit omnino necesse esse.

X hæc autem tam uariataque multiplici opinionum uarietate quam incerta reddatur astrologia diuina: facile est percipere. nam si supra octauam duæ aliae sphaeræ sunt: falsa est omnis ueterum astrologia qui potentissimis cœli partibus ignoratis: inutilis & imperfectis obseruationibus sunt intrinseci: quoniam sphaeræ

Alphonus primus loca planetarum ad nonam sphaeram supputauit. R. d. qua iuniores motu sūt

Variæ solutiones. Prima. Secunda. Leo hebraeus Tertia Quarta.

Alphonus Campanus Leopoldus. Messala. Ruerit omnis ueteris astrologia si duæ sphaeræ sint

illa inefficaces esse nō possunt: quas suprema motus rapiditate utraq; loci subli-
 mitate & ualitate molis reliquas antecellit: si rursus nulla sphaera preter octauam
 nulla etiam iuniorum omnibus astrologia: duodecim signa in nono cœle describēs: qui
 si est nullus: quāquam habebit in sacro decernendo auctoritatē: quāq; siue aliqua est
 siue nulla sphaera nona omnis nostræ ætatis astrologia uacillare cognoscitur: nec so-
 lum inconstantia differentia sed controuersa atque pugnantia. Nā illud mihi respō-
 deant: putent ne afflatus ad nos a b omni cælo provenire: an solum ab his partibus
 quæ cōspicuo lumine coruscāt: Primū si concedat e a ratione non solum planeta:
 sed quæ planetas deserunt cœbes i participatū fatalis decreti recipiūt: quos illi ta-
 mē ita nō obseruāt: ut apud quos putent nihil esse efficacis i pmutādis ihericibus.
 Alterum si respondeant solis. i. uim huiusmodi: inesse sydenbus conspicui luminis
 radio tesulgentibus: erit etiam his cōcedendum sphaeræ nonæ defluxus nullos huc pue-
 nire: quæ uel nulla uel inuisibili luce preclita: nec sydetalibus radiis: nec luminum
 ulla uarietate distinguatur. sed aut tota diaphana est: unde aqueū cælum & cristal-
 linū nūcupata: aut tenui luce raraque diffunditur: qualis etiā iesse reliquis globbīs
 & potest & a q; plurimis existimatur. Quapropter aut sphaera omnis obseruanda:
 aut nona illa etiā si sit aliqua cōtemnenda: quod credidit Bonatus affirmans: nihil
 quod supra octauā sphaeram collocetur. ad astrologū pertinere. Et tamē in ea duo:
 decim signa ab omnibus describuntur: quæ nō modo aliqua sed potissimā habent in
 anni cōstellatione auctoritatē: nō solū ad hæc quæ suis uinibus largiūtur: sed quā
 in permutandis uinibus planetarum primæ illis partes ab omnibus delegātur. Quæ
 re quocūque sese uertant laqueos incidunt inextricabiles: dum a ut multas emittūt
 sphaeras non omittendas: aut in una admittēda quæ sit inefficax: omnis constella-
 tionis adulterant ueritatē: q; si hinc forte se extricarent: omnino tenebūtur uinculo
 inenodabili & cum sphaeræ nonæ uirtutis affixæ & efficacis quantū uelis inesse cō-
 cesserimus: nulla pœterea de sphaeris aliis lite suscitata nihil minus falsissima omnis
 iuniorum prædictio conuincetur: cum negari nō possit uirtutem & proprietatem il-
 lius sphaeræ ab octauæ influxibus esse diuersam: quam tamen illa quæ eandē exi-
 stimēs non alia de nonæ signis tradiderunt: q; quæ de signis octauæ tradita essent
 ab antiquis: magna certe uel hebetudine uel malicia si uel non uiderunt diuersarū
 sphaerarum eandem naturam esse non posse: uel hoc uidentes uoluerūt hoc tamē
 aliis persuadere. Satis enim apparet uerisimile q; decipi alios procurauerint: quo-
 niā sphaera nona excogitata: si de cœbis alterius influentiæ et a gēdū cessare multis
 ætate eorū professionē erat necesse: dū. i. plumbi expimētis natura rū primū in uē-
 ti cœbis approbare: q; eruditiones hostes & ambitiosi minime patiebantur: quare
 translatis ad partes nonæ sphaeræ: iisdem nominibus quibus partes octauæ ueteres ap-
 pellauerunt: quasi cum nomine ipsa quoq; natura cōicaretur: eadē prius de illis quæ
 de octaua priores dogmata prodiderūt. Sic arietem taur. gemi. cancr: & reliqua
 signa in sphaera nona ipsi describunt & eadem facere aiunt: quæ signis eiisdē qui-
 dem appellationis: sed alterius sphaeræ fieri antiqui scriptum reliquerunt: totam. i.

Bonatus.

impositam solo consortio nominum defendentes: in quâ re siquidem fallunt flagitium est: si falluntur insania: cum non aliter errent: quàm si nomine iouis ad saturnum translato. Saturnum factum iouem existiment: & cum de Saranno sit uaticinandum: ea pronuncient quæ protendere iouem ueteres tradiderunt. Neque enim minor putanda inter orbem octauum nonumque diuersitas quàm inter Iouem & Saturnum: si & motus eorum: & lucis qualitates quibus caelestia in primis discernuntur estimemus. Apparet enim inter illos duos planetas solum diuersitas quæ alter alio tardior: quodque alterius lux alterius luce uel nigrior uel candidior. At quanto maior illorum orbium distantia: quorum hic quidem sua natura tardissimo motu ille omnium rapidissimo transfertur: hæc tamen multiplici agmine stellarum radians & conspicuus: ille aut nulla aut inuisibili luce sub obtutu oculorumque non caedit. Denique si partem eiusdem sphaeræ atque etiam minutiarum diuersissimam dicunt efficaciam: quoniam pacto sphaerarum diuersarum eadem erit: & si sphaeris duabus eadem natura: nonne alteram frustra naturæ opifex deus efficit? Et si ueluti dixi nec motu. nec luce: nec situ. nec mole conueniunt: quæ illis præterea communio est naturæ: circumspectiatur undique machinâ uniuersæ: & in omnibus globis elementorum uel calorum manifesta diuersitas semper apparebit. Quare si non ceteris exorbitatus orbis nonus aliquis est: necessario alterius est naturæ ab octauo: atque ita quæ de huius signis & partibus Ptolemeus & alii antiquiores præceperunt: signis sphaeræ nonne alioibi conuenireque non possunt: quod cum herant tam men omnes iuniores: eorum uaticinatio (etiam si uerant artem profiteatur non nisi quæ scidere possunt in ueritatem?)

Caput III De sorte imagines a signis quæ nobis conueniant.

Etum in uero de sphaerarum numero quod quid statuatur signa ipsa duodecim: quibus & ueteres & noterici rantur tribuerunt: ut in eis totus astrologus prædictionis summa cardoque uersetur: ea nos ficta: nullaque esse breuiter demonstrabimus. Tum si illa sint uera: falsâ tamen astrologos super his & pugnantia dogmata tradidisse: quare quæ pendent ab illis ad diuinationes petunt autem omnes: eas prius esse fallaces. Sed admonere antea lectorem oportet: aliud signa esse duodecim: aliud imagines: quæ numero necmineque conueniant: Dico autem hæc omnino esse diuersa: etiam apud eos qui nona sphaera uel ignorata. uel neglecta. in eadem signorum faciunt diuisionem in qua imaginum quoque forma cogitantur. Signa enim umbra fixaque constituuntur a quo noctis intercepta: atque solutis: ita ut arietis quidem quod est signum: umbra uernali æquinoctio semper accipiatur: Arietis autem quæ est imago: alio tempore umbra alibi supponitur: sicut stella a quibus effingitur ab occasu ad ortu iugiter deferuntur: in quæ re lapsi magna pars astrologorum: putant quæ ad octauam sphaeram referunt: plerumque eos signis mobilibus uti necessario. Neque enim uerba Pto. primo lib. apoteles. ceterarum signorum: talexerit: quæ latina huiusmodi sūt: illud faceratione dignum non spernitamus: quoniam

Nō minorē
est diuerſita/
tē iter nonā
& octauam
sphaerā quæ iter
Iouē. & Sat.

Quare si nō
ceteris exorbi/
tatus orbis nonus
aliquis est: neces/
sario alterius est
naturæ ab octauo.

& dodecatemorum (hec est signorum duodecim) finium seu terminorum initia tropicis & equinoctialibus punctis facere rationabile est: quod etiam scriptores maxime significarunt. Ex his enim que supra diximus patuit: & naturas / & vires & cognationes eorum ex tropicis & equinoctialibus principiis: & non ex aliquo alio causam habere: quare si alia principia statuamus aut nō uti illorum naturas in s̄dictionibus cogemur: aut utentes exidere a veritate zodiaci interuallus: a quibus illorum vires proueniunt omīssis & permutatis. Hac Ptolomeus: cuius sententia prius appetenda fuit q̄ consultanda: quoniam parum uel intellecta uel animaduersa a q̄ plurimis est. Patet igitur prima diuersitas imaginum & signorum q̄ ille quidē mouentur ista autem non mouentur: & si in octaua sphaera describantur: altera ē euidentissima q̄ imagines inaequalem habent magnitudinem signa inuicem sunt equalia. signorum enim unum quodq; triginta cōtinet partes imaginum: alie pau fiantur alie plurimas per spacia protendantur. Quoniam igitur aliud signa aliud sunt imagines propriis utraque rationibus consultabimus. Et primum illud de si gnis precunctabimur que illis ratio demonstrauit duodecim ibi esse naturas di stinctas uiribus & proprietatibus, atque his neq; plures neque pauciores. Ab eam auenata in principio libri rationū a strologicariū aliqua inquit dicuntur de signis que probantur aliqua ex arbitrio statim declarari: quam ista potissimum que arbitraria profertur ut diuisionis zodiaci meminit. Diuisiones enim ait signorum cur tantū in partes trecentas & sexaginta: quoniam hic numerus diuisionibus est accommodatior. Idem quoque scribit Haly auesodan apothelermacos libros Pto lomei exponens. Diuisimus circulum in partes duodecim que signa nuncupantur: & unū quodque signorū in partes triginta que dicuntur gradus: & parte quālibet trigesima i minutias sexaginta: quoniam ha nq̄ari diuisiōibus idonei magis reperit tur. Quibus igitur potius q̄ eorummet uerbis eos redaguam: ita nature rerum & consequentia rationis ignaros: ut quoniam qui a strolom motus metiuntur circulum in duodecim partes diuiserunt ob numerū ad diuidendū oportunitatem hanc ipsi dogma constituerint: presentes illas duodecim vires & proprietates habere di uersas: quasi eorum distinctio non arbitrio mathematicorum: sed a natura calū ex orta sit: acciditq; si in octaua sphaera describantur: ut Ptolomeus: ægyptiū signorūq; omnes magistri uoluerunt: ut res nulla soliditasque nature illis respondeat: sed cogitari tantū modo & mente concipi possint: Quare & Origenes imbutus doctrina ægyptiorum signa ista intelligibilia & ratione tantum perceptibilia nuncupauit. Neque enim aliqua est pars sphaere octauae: qua uel æquinoctium uel solstitium semper fiat: sed alia atque alia: quemadmodum patet ab occasu in ortu pprio mo tu sphaera ista defectur. Quapp p̄cta i quibō lien temp uel æquocōtiū uel solstiniū itelligimus re qdē nulla a sola nostra cogitatioē dependēt que possint utiq; mathe maticis ad inueniendos motus supputandaque loca planetarū: deferuire: sed uirtu tum origines & influxuum aliquorum principia statui non possint: quod fortasse

Secūda dicitur.

Nulla tōe de mōstrati. xii. eē signa uiribus distincta.

Origenes.

chaldei cōsiderantes imaginibz solis nō etiā signis in p̄dictionibus utebātur : unde maxima huius artis infirmitas & incōstantia ualde cognoscitur quādo ea quæ p̄tina & ualidissima eius fundamēta cōsensu putat astrologorū : ea tamen chaldei p̄fectissimōs fautores & i futuroz p̄dictionibz celeberrimū nulla existimant. Haly autē totā aliqua ex parte hac aiaduertens : signa inq̄ mālissimōs sunt quæ nihil opantur operantur autē stella fixæ quæ sunt in eis inam quare sol ea singulis annis omnia p̄currat : & ex operationibz quas in eis cōstitutus sol opatur nomina accipiunt : quoniam nō item stellarū fixarum quæ sunt in eadem signi parte uel centum ut antiquiores uel septuaginta ut iuniores : si uirtus permanet ent toto eo tēpore & uis illius signi uirtus eadem quæ stella inibi cōmorantis : qua ad partē aliā trāslata uirtus quoq̄ ad partem illā trāsseretur. hac illa : cuius quidē opinio tū ex allatis : tū ex aliis ali bi eius uerbis hac fuisse cognoscitur : partes quidē ipsas zodiaci si stellarū influxus excludātur efficiendi uim nullā habere : cū autē huius quē signi talē. aliterus aliā esse proprietatē & influentiā dicunt duplēt hoc tōne habere ueritatē : aut quoniam stella in ea tunc signi parte cōuenientes tali potestate p̄dite sunt : ut quæ hospiti dicitur hospiti sit efficacia : aut quoniam sol ad lignum illud perueniens talia operatur : quo pacto æquinoctialia signa & solstitialia aries. i. cancer libra & capricor. mobilia dicuntur : quare in eis sol constitutus anni tempus imutat : cetera quæ his p̄xima sunt fixa : quare quo anni ea tempore peragrat sol aeris status qualitatque nō mutatur. Similiter aut Ptolō. arietem lacere tonitrua & conuulsiones nō ob aliā quam uim in ea parte zodiaci sitam : sed quare sole posito in ariete æquinoctiū uerū num est : quod anni tempus ex sua qualitate mutationes huiusmodi aeris fiet. solis enim calor ad nos accedens proximē. antecedentis hyemis humiditates dissoluens multos sursum eleuat uapores : ex quibus compacta nubes mutuis collisionibz quādo inter se concurrunt corrūscant oēs emittunt. Hac est Haly auenrodan de signorū potestate sententia : qua magis confirmari nō potest : quod uolebamus zodiaci. i. partes æquinoctialis interceptas atque solstitialis in quibus uim principalem cōsistere ait Ptolōmeus : quibusq̄ astrologi omnes preter chaldeos utitur : eas efficiēdi uim nullam habere. Nam opinione Ptolōmei Auenrodan dum exponere cupit & de clarare stilo ut ita dixerim in amne uentris immerlo obliterat uel inustus penitus & expungit. Asserit enim circuli partes nihil efficere : & quæ fieri ab eis putantur ea operatiōe uel solis uel stellarum in illis partibus agentū excitari. At uero ægypti & Ptolō. & omnis turba astrologorum perpetuas & immobiles signis ascribit p̄tinetates quæ nec sole nec stellis incedentibus exolefcunt aut permūtātur alio : quoniam debuit alia Ptolō. tradere de natura signorū quæ quæ prodita olim erāt ab ægyptiis. Sed alia etiam postenores quæ quæ scripsit Ptolōmeus si migrantibus stellis uirtus quoq̄ signorū permūtatur : cum ne syllaba tum cōmutatara eadem de natura signorū prodantur ab eis qui p̄dite scribere quæ etiam apud Petosiras & Cechipolos cum tamen illud debeat euenire : ut quæ arietis alias erant sint quādoq̄ tū un p̄tinetates : & quæ scorpiū hære sunt aliquādo sagitari : atq̄ ita de reliquis : quādoquidē

stella olim in ariete cursum agētes nūc in tauro ptergradiat̄ur: & quæ scorpū olim occupabāt ad sagittariū tractu tēporis cōmigrabūt. Iam de sole qđ dicitur iesu bo ne q̄ uanū & nugatoriū, ut signo uidelicet attribuat̄ur qđ sole inibi collocato non signi sed solis uirtute p̄ficiatur quod semper perinde est: ac si cathedram dicant aspi rare uim disputādi. q̄ in ea sedens philosophus soleat disputare: pariterq̄ a scabelo: & in eo sedente sperent syllogismos: sic. l. quoniā i ariete positus sol tonitrua ciet & hyemis gelu tempie uersū imutat: planetari decernūt cū fuerit luna in ariete tonitrua expectāda: & oculus i rebus arietem esse mobilitatis auctorē. Nec aduertūt si tonitrua siue in ariete sole collocato nō idem seq̄ de luna reliq̄sq̄ planetis: quando illud nō a signi natura sed a calore sic solis uaporosus halitus in lublimes tollente materiā nubiū: & de qua tonitrua & caneta id genus postea percentur: quæ uis in calore sydey aliorū q̄m non est nō fiet ab illis quod fit a sole: qđ q̄. l. in eodem signo collocatis. Nam q̄ hoc etiā sol in ariete magis faciat q̄ in aquario: nō de signorum est p̄prietatibus sed de loci pōne: quare. l. in ariete p̄ximior est nobis: quare quæ apud nos sunt radūs eius per id t̄ps magis afficiuntur: p̄pterea in eodem positus si gno diuersis in regionibz alia p̄ id t̄ps efficit. Sed prima dialectices nescūt rudimēta in quibz docemur distinguere quod est per se: ab eo quod est ex accidenti. Sed utinā t̄m nō essent dialectici: nec nō plane ut pusti delirarent. nā quis illud non potius insaniam uocet q̄ errorem: ut quoniā posito sole in ariete (ne ab eodem distoda mus) t̄ps anni mutatur. p̄pterea putent quicquid inchoauens luna ibidem positat statā firmūq̄ nō futuz: sed fluxum atq̄ mutabile. Et quoniā dum leonē occupat sol æstatis. l. medio nō mutatur sed durat eādē aeris qualitas: p̄pterea esse fixum signū leonem: quare quæ sub eo quis auspiciatur diuturna imotaq̄ futura. Vnde il lud mirabile dogma luna leonē peragrāte nec induere primū uestes nec incidere oportere: quare ob fixi signi qualitatem uestes illæ sunt diu pennatur: quæ signifi catione uidetur aut morbus aut mala alia causa significari: p̄pter quā illis ut non possis quādoquidē quibz utaris hæ uestes nō cōsumi diuq̄ perdurare nō possunt: q̄ hæ audiens possit nō putare uel ad risum ficta a fabulāto uel amentium deliramenta: aut quibz illi iā arit̄o ab erroneo remouebūt̄ur. quibz alia possunt nō solū nō absurda uideri sed uera. Solēt aut̄ philosophi quādo cū illis disputatur qui nihil erubescunt: & primis etiā dignitatibz prima fronte resistūt cogere ad sui euer sionem: hoc est ad ea quæ dicunt nō tam firme p̄bare q̄ cōtradicere. Et nos igitur eadem uia istos aggrediamur: q̄m̄q̄ absurdū eis nō uidetur habere ob id arietē uī faciendires mobiles: quare sol ad eū accedens āni t̄ps imutat. Illud salit̄ ab eis im̄ petremus: ne quasi nati sub ariete loco se moueant: sed dogma teneāt & tueāt̄ur. Quod si faciāt eos sic interrogamus: signa hæc quæ mobilia: fixa: duplicia uocāt̄ imobilia sūt: an cū imaginibus pariter moueantur: si mobilia respondeant: iam a suis signis t̄ps quoq̄ mouēt̄ur: quādoquidē æstatem: autumnū: hyemē uer imitare non mobiliū signorum sed imobiliū est: & quas ipsi dant signis p̄prietates: ut mobilia fixa: duplicia sūt: a p̄dicta uarietate tēporis ducūt̄ur: nō igitur aliis cō-

Ignari dialē
ctice astrolo
g. Delirant
ut pusti.

petunt signis q̄ quæ dictis in locis smota semp̄ in circulo cogitantur. Quod si imobilia esse dicuntur: loquitur ut cum imaginū loco nō cōsistent: quæ cū suis stellis identidem loco pmutata sunt (quod si est) quoniam pacto proprietates ab imaginū sola figurata denotantur alius etiā signis attribuunt: & arietē quidem quæ mobilē: æquinoctialem: breuitū æp̄orum uocāt: quæ sunt imobiles signi cōditiones: mox & quadrupedem dicūt: ocellis languidis libidinosum: quæ nō tam signi sed imaginis sunt: nomine quæ eodē: si natura loco: proprietatibus: differētis. Et ne particulari singula pleq̄t ois turba a thologo: cū signa partiūt: ut hæc cōia: hæc fixa: hæc mobilia sunt: tur: sus alia recta alia obliqua: quæ sunt (ut dicit) nō mobilū signorū: cōditiones. Itē differētis his utuntur alia humana: alia sunt ferina: alia aquanea: alia terrena: alia muta: alia uocalia: hæc sterilia: illa fecunda: quæ oia sunt imaginū nō signorū: quia nullā hæc circuli pōnem: sed naturam imaginis: formā effigieque sequuntur. Quæ hæc igitur tāta est tarditas uel somnolentia: ut miscere res diuersas: atq; cōfundere sola deceptos notum cōiōne nō natura: uideatur: Nā & illud quoq; ut hoc calidū: illud terrenū: aliud æreum: aliud aqueū: signū sit acceptū quidē ē ex imaginibus eadēq; temeritate ad signa trāslatum: quādo si status circuli ex imobilibus punctis cōsideretur: aries potius æreū erit iudicandū: hoc est calidū & humidū q̄ igneū: i. calidū & siccū cū eo uer aperiatur calida: humida:q; qualitatis: quin & Ptole. reddens rationē cur in circulo cuius iniū nullū: sumere ab ariete ani exordia cōsueuimus. Respondet quoniam i prima re: ofum atate abūdat humiditas: quæ est qualitas ueris quod incohamus ab ariete. Sic igitur o Ptoleemē si primū signū aries est: quare humiditas primæ atati debetur: putas ne siccū signū an humidū est: si siccum non igitur primū: si humidū cur ignitū dicitur a uobis? Deniq; ista (quod uolebā: p̄bare) ingidi: sicci: calidi: humidi: differentia signis dicitur: ab imaginū potius cōiudicatione q̄ a signis uidētur acceptæ: quod etiā Auenazra in libro imaginum astrologiarum cōsuetur. Sic. n. cancerū: scorpiū: pisces: frigida statuerunt: animalū quorū habet appellationē natura pensata: arietem: leonē: sagittariū: calida eadem ratione geminō: & aquariū ob effigie humanā: aerea: quæ in homine qualitas plurimū dominatur: Sic terra: tauro: & capricornū & uirginē: tū ob uim sexus tū sp̄icæ quam manu gestat: ratione: sumptū uim igitur hæc ab imaginū diuersis proprietatibus: signis attribuunt: in qua se bonus Ptolemeus nō solū dormitat: sed lassim edemat: ut in eodem cōtextu a signo ad imaginē se trāsferat: quod ita plane demonstrabo & simul errorē Haly inextimabile i exponēdis Ptolemei uerbis. uerba igitur eius secundo libro apothelimitatō hæc sunt: arietis dederathemoriō (sic signa uocat) uniuersa liter quidē est *Βροτω Διαιτορ χυδα ζωων. i.*

Auenazra

no ομιλροσ Διαιτορ μαλλορ α ποτιοσ τορ κοτω τορ οπι Ναρω αοτερω Διαιτορ: Hoc est particularitatem autē hec magis & minus sunt p̄ natura & proprietate stellarum quæ sunt in eis: & subdit nam p̄cedētis quidem eius partibus imbes & uentos faciunt: mediæ aeris temperiē: ulumæ æstum & pestilentiam: Tum quæ ad aquilonē inflectuntur æstum & corruptionē: quæ ad meridiem gla:

tiales & subfrigidæ sunt hæc ego Ptolomei uerba ita accipio : ut quod de ariete in uniuersum pronunciat inibi ad immobile signum referatur:quod negari nõ potest : quoniam ipsum est in quo sit æquinoctiũ & Ptolomeus eam ob causam ἰσοπρωταστατον dixit esse & χαλαροτατον: quæ hæc omnia uernũ ante tẽps solet excitare: tũ quæ adicit cõfiterenter de diuersa partũ eius efficientia p natura stellarum: inibi existentium : credit quidẽ Haly de signi etiã partibũ dicit: ut mox declarabo: sed luce danius ex ipso Ptolomeo de imagine dictum esse declarabo: & quantum errat Ptol. in dogmate statuetur: tũ errasse i exponẽdo Ptolomeo ipsum Haly . Putat igitur ille dicta Ptolomei sic accipienda: ut stellæ quas illis inesse partibũ dicit fuerint eo tẽpore quo scribebar i illis partibũ eius signi de quo loquitur: atq; eã tunc fuisse illius signi proprietate: quæ mutatis ad locũ aliũ stellis successiue tẽpore alio trãferreretur: quæ utiq; Haly scitatio pbabilis appareret: si quod facit in ariete i aliis signis fecisset Ptol. Et stellæ rum quas in illis partibũ ponit: nota nulla preuulisset: sed cũ in tauro explicet quãsdã stellæ nominat: & suũ simul & sui errorẽ scerptis manifestat. quoniam stellæ illæ tẽpore Ptolomei in ea signi parte nõ erant i quã eas ordinat: sed i parte potius imaginis: in qua .f. sunt & erunt & fuerũt. Verba eius de Tauro hæc sunt. Tauri signũ uniuersaliter quẽdam utriq; affert æris qualitate: est tamẽ subcalidũ particulatĩ autẽ antecedẽtes quẽdam eius partes preteritũq; ubi Pliaides sunt: terremotus & uentos & nubes: exfulsant: sequẽtes ubi sunt Hyades corruficationes & fulmina faciunt.

Verba Ptol.

Plyades.

Hyades.

Vergilia.

Age igitur a Ptolomeo de imagine hæc dicta quis nõ uideat: si eius antecedẽtibũ partibũ Plyades sunt quas Vergilia nos tũ uocãt: in sequẽtibus hyades p quibũ i uulgata translatione aldebaran legitur: quãq; .n. in uentis & combo totũq; capite hyades sunt: pliaides autẽ inter finitionẽ corporis eius & caudã arietis quã uocãt locum abscissionis: ille tamen sequẽtes hæc antecedẽtes obtinent partes: quoniam taurus a uersu occidit & exoritur. At uero ad signa hæc si referãtur nulla erit ueritas dictis quãdo loquidẽ tẽpore Ptolomei nõ erãt pliaides in signo tauri sed in ariete: ut ex magna eius cõpõsitione agnosceat cuius p̃mptũ est: quã cũ debuẽt i Haly legisse nec eundẽ fuisse utriusq; operis auctorem dubita uerit nõ possum satis mirari in te tam apta hallucinatũ: ut dicta Ptolomei de locis stellarum in signis exposuerit & pliaidas p id tẽps in primis partibũ tauri fuisse scriptũ reliquerit: quẽ errorem etiã Haly & Leopoldus & Ascadẽsis in sũma quã uocant anglicanam: & denique posteriores ut Bonatus sunt secuti. Sed maior error horũ q; sequãtur Haly dicentẽ Ptol. locũ tũ de stellis positũ in illis partibũ signi: & tamẽ nõ mutant: sed dicunt idẽ qd Ptol. cũ ab eo tẽpore sint mutata plũs uiginti gradibũ. patet igitur qd pbare uolebamur cõtradictorie sibi a stologos imprudẽter qui signorũ imaginũq; proprietates: si quæ sũt illa: (quasi loco: natura: partibũ nõ differant: inuicem miscant

Caput V Chaldeorũ imagines mera esse signa. quodq; ad eas fingẽdas illos induxerit: atq; errorẽ artificiosũ imaginũ & alios plures inde pullulasse.

Erunt age signorum nulla sit uirtus: an imagines ipse aliquid sunt: forsitan enim hæc delirare astrologos non uidebuntur: nec inani hęcicis rebus & arbi-

trarius quod illos imagines suis quodque luminibus stellis radiis, per stellarum natura potestatis habere plurimum quod negabit. Ego uero astrologos delirare hic etiam nihil dubito: quoniam & si stelle de quibus imagines fabricantur: & ueræ & naturales sunt: ipsa tamen de stellarum imaginum constructio nec uera nec naturalis, sed falsa proque libidine fabricantium penitus imaginaria & sine aliqua specie est probabilitatis. quod non statim non uidebitur: ut si magna est uirtus unius stelle multasque in unum pariter conspirantium etiam non sit maxima: Sed rediens ad se ratio nullam inibi esse uidet propter licentiam a nobis syderum conspersionem. nam mixtio per coactum certe ibi non est: quomodo igitur coeunt multæ stellæ in unam proprietatem & natura distinctæ: & magnosque spacios imensa uassitate diuisæ: scio quod respondere in unius imaginis illa effigie conuenire: quod sit argumentum alicuius occultæ et affinitatis: ut quædam modum ex una specie cuiusdam figura deliniatur ita una sit in his ex illis omnibus eiusdem rei natura proprietates. at uero hoc aliquid forte esset: quod nec efficeret (quod uoluit) si imagines istæ uentis inibi notis expresse abolutæque uiderentur: cum autem per arbitrio ut declarabo nostro lingantur: nec potius ibi canes & lepores (ut ipsi uolunt) quam tygrides & elephantes cuique sibi formare commodum sibi patet: quod de figura sumitur argumentum esse ut cætera solent astrologorum uano & arbitrarium & fabulosum. Quod si non pro libidine aspiciendum, sed pro natura consistere ibi illas figuras cõtendunt: tamen tam ad experimentum fidem puocabo quam ad ipsorum auctoritatem astrologorum: & rationes & testimonia. Abrahæ namque aumazra magnæ apud illos auctoritatis in cõtentione cuncta de astrologia rationibus (Cõscriptis namque de eadem re libris duobus) de imaginibus istis reddidit rationem. uerbis ita scribit.

Quæ nos ita ad sensum uertimus in latinum uultum cadentem uocat Ptol. lyra: nec mirum quoniam sicut uisusque murare sibi figuram potest: ita & nomen calu. n. sphericum est: quare nihil est in eorum hoc loco potiusquam alio exordium statuas alienius rei: sed quædam modum alia aliis stellis per oculos arbitrio coniungitur ita diuersæ sunt imagines. nos igitur eo modo eas narrabimus quo tradite sunt: hæc illa. quæ uerius & efficacius opinionem meam confirmare non potest: quoniam si principium nullum aut finis est in circuli partibus potes a quocumque malueris stella tibi imaginem inchoare: & in quacumque uolueris etiam desinere. nec dubium pro initio & termino: quos tibi prescripseris diueritate: proque numero stellarum quas uel acciueris uel excluderis uarias iam imagines te constructurum: propter timor cum ex his etiam stellis alias alius formas tibi representes: ut in uulture & lyra Abrahæ declarauit: & in aliis pariter potes declarare. neque enim in ipsarum quarum magis celebrata zodiaci imaginum numero conuenere: sed cum alii duodecim caldei cum illas undecim fecere: ex libra & scorpione unam constructentes: nam quod præbet cum omnibus in pictura ista caelesti quilibet audendi cõcessa sit aqua potestas: & ipse etiam Albumasar qui in omnibus rationibus dogmatum astrologia reddidit se plerumque cum uenit ad imagines. aliam non attulit rationem quam quod Aratus illas ita descripsit: quasi non ille sit fabulosissimus: qui (ut Cicero igitur astrologica

Indo de

Varios uari/
as sibi imagi/
nes eodẽ loco
fabricasse.
Albumasar.
Aratus.
Cicero

alephbetariū
uū habere in
celo pingūt:

scripsit astrologia penitus ignarus: q̄ si spherā Arati cū barbarica sphaera cōtuleris
differre plerumq̄ & distonare iuncte illas uidebis: quare .i. sint ad libidinē fictæ &
nulla doctrinæ uel rationis soliditate nituntur: habereq̄ magistri sicut imagies suas
astrologi: ita suū i stellis alephbetariū: hoc est suæ linguæ notas & demēta tenere
cōtendit: nec si credulos oculos nāscitatur: minus hoc possunt illi p̄babiliter q̄ de
imaginibz astrologi persuadere. quid plura ibi oēs forma: oēs effigies: quare nulla
ibi forma: nulla effigies oēs potestate & arbitrio hoīum: natura & ueritatis actū
nulla. Quod si ibi saltē nostri diuinaculi angustias: quædā res: & sublimioy: simu
lacrā cōstitissent: sanlius ego quidē id uocet ut nō tam eoy: & cōtra naturam q̄ dei
opera mihi uiderētur. Sed cū illius cōsiliū & sapiētiā animaduertō nō uideo: cur
illud diuinitatis tēplū nlla atria celo: melioribz nō potuerit aut noluerit imaginibus
inlignire: q̄ inōnialium astantium / mōstrorum / uel rerum etiā uita carentiū. qd. n.
ibi p̄cer uilas. dracones. lepores. canes: & quæ inanima sunt uti sagittas. naues. triā
gulos. Adde capita abscissa tabo sanizq̄ diffluentia: & relegatā ad sup̄pletū uirgi
nē: ut hydrā & centaurū p̄termittam: qd̄ si natura nō paritur: cur eoy in celo exē
plaria sibi describit: Eq̄dem maius of insania puto adducti aliquādo ut credamus
naturæ hæc instituto: & diuino cōsilio ibi etiā formata. Puderet bonū antistitē aut
magnanimū regē: meliores picturas i tēplo. in regia nō habere. Alioq̄ qd̄ cōsiliū
infuturus ista natura: an ut p̄ imagines has sup̄iores / inferiora generis eiusdē coc
pora gubernaret: & p̄ pyrā quidē celestē afflaret quibz uellet hoibus musicā melo
diā: p̄ aialia quæ sunt ibi ea quæ apud nos sunt generaturq̄ quotidie & corrūpu
tur: & generaret ista & cōseruaret: ne mōstra sunt opportuna quæ nulla in natura
sunt: innumera aialia ibi describi quæ nulla describūtur: Nā qd̄ canū ut lasq̄ sit p̄
uilegiū / ut duos habeant i celo siue rectores siue antistites: cephātū tygrades & in
numerey spēs aialū. nullū habeāt i celo nu mē p̄ qd̄ regātur: sed nimis multa de
his cū illis: quæ nō solū est turpe credere philosofo: sed cōfutare etiā indignum.

Vide p̄cellētē
nāmiam.

Dubitatio.
Responlio.

Quod si q̄ me p̄cōtetur: cur in ista lingēdi licētia ad has potius imagies q̄ ad alias
fauores astrologia descendit. Respōdebo illū rōnis habere q̄ōnem: quæ frustra
desideratur i his rebz quæ nulla rōne cōstitutæ sunt. Quid tamē in plentēy eos ida
xerit facile est uidere. Puto. n. imaginū nota quæ zodiaci partibz acribūtur ab opi
bus solis eē deriuata quæ potissimū sunt cū in illis partibz iuenitur: ut gratia exem
pli Canceri nom̄ habuerit p̄ ea signifieri i qua sol collocatus Canceri more regreditur:
quæ prima est leo p̄pter æstus i modici exupantiā: sicut Taurus p̄ alia nūcupara
q̄ ad cā sol cū puenit terra bobo aratur: quæ Gemini sequitur: quare tunc ger
minādo oīa germinat: sub uirgie terra exusta solis ardore nihil parit: & sub ari
ere uellere flos: cāpi uestiūtur qua rōne capri etiā de caplamēti similito dine aīal
illud p̄fecerunt: Libra noctes & dies i libellū appentat iuncte æquat: cū ad Scorpiū
sol puenit. tū primum aer frigore pungit: Mox sub Sagittario & Ingoy uehomē
tioy: & uentoy ar uleis nos lacescens: i Capricorno ratio manifesta: quare inde sol
inlar capre alcēdere rursus incipit: i aquario & pisibz pluuias pisibz affatī effun

Cancer. Leo.
Taurus.
Gemini
Virgo. Aries
Libra.
Scorpio.
Sagittarius.
Capricornus
Aquat. Pis.

dens: potuerunt huiusmodi illi similitudinibus adducti: has potius quam illas in uariis et
 li partibus imagines fabricare, trahentes facile stellas in effigiem naturæ illius cuius illi
 parti nomē ob aliquā cām impositum essent. Accessere signum poetarum uel ad uolup
 tatem uel ad gratiā multa cōsueuerunt: sicuti conō a gyptius mathematicus uidet pri
 us mōstra & exberonico uerace cesariē, sed nec ope priuā timari diligētius & explo
 rare in aniam aliorū: dū satis sup̄q; cōstet nolētib; delirare nō esse naturæ hæc opa:
 sed lingentiū nugæ uel somniantū deliramenta: sic ut tandē recte de his inuētis dis
 liniam a corrupta philosophia & poetarū fabulis sunt exorta: quibus tamē quali rebo
 uerantissimis & digito (ut sic dicitur) dei formatis tm̄ astrologi oēs tribuūt: ut uix credi
 bile sit si quas sup̄stitiōes hæc illos infania p̄duxerit. Ne des pharmacū inquit luna in
 tauro collocata: quoniam aīal illud ruminat: quare pharmacū faciet ut euomat: cū domū
 scorpū abū dabūt. Qui corona oriēte precebat̄ erit rex: q; lyra mulicus: & mille alia
 hoc genus e q; uideas illis esse p̄uasiuissimū hæc otium reij ueras effigies & natural
 esse in celo: a quibus ad nos mirabiles defluant in decernēdo lato p̄stites. Deniq; illa
 fabricat̄ daz: imaginū sup̄stitio: tota de ista infania pullulauit: ut formata. s. in me
 tallo aliquo simili imagine: a caelesti illa uirtute afflati metallo op̄nētur: que tamē
 nec sunt in celo: nec si essent ob illā tamē ibi sculptā imaginē illinc descenderent: & si
 descenderet: haud quē tamē ut p̄bat Aueros aduersus Algazel nobis in se p̄u
 ceretur. Sed de his lanus peculiari tractatu postea differemus.

Caput VI Inuisibiles imagines neq; sensu neque rōne cognitæ esse pugnat̄q;
 inter se eaz auctores: qui nō chaldei aut Indi, sed arabes tm̄ suere.

Emirani utiq; aliq; posset infania a strologos in fabricat̄is quas hætenus scēf
 d. sumus fabulosissimas imaginibus: nisi alias multo magis ridiculas somnia
 sent. Tradūt. n. in unoquoq; decano siue facie cuiuslibet signi imagines esse
 quas d. inuisibiles illas quidē sed uerissime naturæ soliditate cōstantes: quas q; au
 dūt nō disfluere in nūm nō possunt. Sūt. n. huiusmodi. In prima inquit laeae can
 eri ascēdit formosus iuuenis bene amictus. sed in facie eius & digitis nō nihil habēs
 obligans: scorpē reliquo simili equo atq; elephāto: pedibus albis: supra te uarias fru
 gū spēs & solia arborū suspēdens. In prima facie leonis ascēdit arbor altissime radi
 cis: cuius ramis insidet canis, & uir amictus uestib; nobilib; quē sed sordidū: lacri
 mabū: dus: & de parētib; suis tristis his similes alie in aliis signorū decanis ab illis de
 scribūtur: quas oīum ut pote reij efficacissimas: meminir Aboasar sexto lib. magni
 introductorii, meminit Auenazra in eolib. cui nūlū fecit

hoc ē ininū sapiētiz: meminerūt Petrus apponētis: Michael scotus: & astrologi ara
 bes latinq; penulti: de q; ego cū oīl nō nihil auduissē: putabā p̄ has imagines
 illos idicare: q; d. n. signi cuiusq; decani: oparetur: nō q; inibi hoc ē in celo figuras esse
 opinarētur. At eoz adiens libros lōge secus esse agnos. Putāt enī & asserunt & cō
 ten dūt: has in illis decanis in agines esse uerissime: opey apud nos mirabiliū effectū
 ces. Quin ait Albucasar opantur quē d. herdū quas sunt similia suis formis: sed sape

Figmenta po
 etarum.

Dogmata ex
 illis signen
 tis exorta.

Sup̄stitio fa
 bricat̄arum
 imaginū un
 de orta.

Aueros ad
 uerius Alga
 zelem

Vide fabulo
 sissima nuga
 menta.

Aboasar.

Petrus appon.
 Michael sco.

Inrisio figmē-
ti huius.

& alia penitusq; diuersa. Et quod si linceo hoc dogma statuissent adduceret aliquo-
mō ut subdubitarē patuisse oculos eorū: quā nostris obsequis effugerēt. Istis autē
hoib; tā admiranda misteria p̄pallātib; nō inuenio fidē quāā possit astruere: cum
nec habeāt oculos alios q̄ quos hoies solēt: hoies aut nō uidēt: nec raptos cū a phi-
losopho ī celū eos legamus: nec ī terra locatis nō ulla potuerit: ista demōstrare. Erū
befcāt aut q̄ se uocāt philosophos: nec ista pudet tam eos nugamēta cōscribere quā
uix bimulo stanti fabulās amos p̄suaderet. Adde q̄ nec eadē oēs: sed alias alii libi
imagines cōmunicūtur. Sic quē in prima arietis facie mulier inq̄ ascēdit fulgore
resplēdēs: & cauda p̄cis marini. Alius nō formosā ibi mulierē: nō p̄cē: sed ethio-
pem esse ait: de cuius tamē oculis ambigitur nigri ne: an rubētes potius: sed qui p̄
cera cerce statuta: & albā clamidē iduatur. In tertia facie gemisq; oritur inq̄ur q̄
dam fistula aurea: & canis larrās & delphinus. Alii cōtendūt nihil horū inibi esse:
sed uis; potentē arma q̄b; se id uat: clipeo munitū, instructūq; pharetra. In tertia fa-
cie leopā equū aiunt arabes quē & leporē. Indi nec equū nec leporē: sed canē aprū
& leopardū. Alii nullā bestiā sed uis; i genua curuarū forte: si licet mysteria sterp-
tari p̄ astrologis deo supplicātē: ut eos aliquādo reddita mētē liberet ab ifamia. qd
enī aliud p̄terq; insanos q̄ salatiōis adeo nugis nec possibilib; uacēt credāt a st̄pu,
lentur. Vidēs hęc Abrahā iudeus atq; astrologus ī libro de natiuitatib; ridiculis po-
tius q̄ ueras imagēs istas esse cōlinetur. sed nec quēq; inuenio p̄ter arabes hoies sem-
per fabulosissimos: & q̄ eos secuti sunt latini. fidē illis adhibuisse. Nihil de illis agy-
ptiū: nihil caldei: nihil grāci: nihil latini ueteres astrologis scriptores. Nā quē ait Al-
bumasar idos aegyptios: babilonios ista tradidit: falsus facile dephēditur: de agy-
ptiis enī & chaldeis ē unde itelligamus talia ap̄ eos deliramēta nulla fuisse. unde
coniici p̄t de indis eū pariter mentiri: q̄q; nō ita p̄t ut de illis reuinci: cū nulla ex-
tent a fidedignis auctōrib; tradita nobis indosq; monumēta. Sed hoc peculiare ara-
bū est: ut quascūq; ip̄i fingūt cōmētatiōes p̄scribāt illis auctos; noīa illūstrū: q̄les
multas ī primo disputationē istasq; libro cōmemorauimus. Cū igitur extēt Petoli-
nis quādā adhuc apud aegyptios astrologus magist̄r. Cū extēt p̄ter Maternū Ephe-
sion cōmētatorq; Thebanus & Paulus ex alexādrīa aegyptiaca oēs astrologus in-
terp̄tes: facile ex illis cognoscitur nullā de istis imaginib; ī aegypto mentionē. Patet
idē de chaldeis auctore Teniro babilonio q̄ scripsit apotelēmata decanorū & coorē-
tiū cū illis imaginū paret Porphyrii & testimonio q̄ ex insa chaldeorū astrologicas
scripsit institutiōes: ut mētā Mallū & Maternū utrūq; nobis & chaldeorū dogma-
ta referētēs: de grācis auctōrib; solū possunt d̄bitare q̄ grāca nō legerunt. neq; enī
uis; apud grāci ullū scriptorē mētio de istis imaginib;: ut acculare magnope l-haly
debeamus q̄ istum errorem ascrip̄it Ptolemæo: unā cū uerbo q̄nto & nonagesimo li-
bri cui titulus fructus dicit Ptolemæus hoc est quæ singulis signo-
rū decanis coorētur nati uel utatē indicare: & quāā artē sit p̄tractaturus: apoli-
tor l-haly p̄ coorētēs imagines suis libris istas de q̄b; diximus putat itelligi: nesciēs
quāā apud grācos hoc est coorētēna dicitur. uocātur enī apud eos hoc

Abrahā iud.
Arabes fabu-
losissimi inue-
tores erroris
huius

Arabū mos.

Maternus.
Ephesion.
Paulus.
Tenirus
Porphyrius.
Mallus
Maternus.
Error l-haly
hęc Pro. ascri-
bens.

nole sex ille atque triginta extra signiferū imagines quarū .xv. ad austrū : una atq̄ .xx. uertunt ad aquilonem : de quarū proprietatibus & natura priō lib. apotelesmatō scribit Ptol. qui nec eo loco nec alibi usq̄ aliarum unq̄ imaginū meminat p̄ter eas quas fabricatū ex uisibilibus stellis : aduersus quas superiore capite disputauimus unū aut eadem dictione in sequenti uerbo cum dicit cōsideranda in defectibus luminarium

.i. coorientiū quā eādem in iāri secūdo lib. apotelesmatō tractans indicat ex quo genere ista sint quæ coorientia dicantur. Ex quibus cū ait nati uoluntate artemq̄ indicari quā sit p̄fessus rursū docet qd̄ Mallius Maternus graecique scriptores explicauerunt q̄ nate coorientē nascitur nauta sit futurus : q̄ lyra mulcus : qui emotho auriga atq̄ ita de reliquis. Sed & Porphyrius in illogis typū hoc est figurā & formā τριφυλον : hoc est aliatū quas sunt in zodiaco

Mallius
Maternus.

.i. ex astrolog. compositione ait cōstare. unde intelligimus coorientia hæc quas dicuntur nō alias esse imagines q̄ quas ex stellis cōstituuntur in quo declarādo sui p̄lixior : q̄a audio Trapezuntū graecū hostem / neq̄. n. eius liber ad nos uenit / sed ita audio i cōmētariis eius i centiloquum Pto. exponem Haly cē securū. A quo errore barbarus Albu. ponunt eos deficere : q̄ nullas p̄ter uisibiles & cōstitutas ex stellis imagines ad austrū aquilonemq̄ fitas. decanis exoriri ex sententia Ptol. affirmat. Libet aut̄ ad mentem reuocare : qd̄ tertio lib. aduersus illos dicebamus qui natū dominū Iesum dicit oriente prima facie uirginis i qua uirgo sit laetans pueri qui uocetur Iesus. cōstat enī imago hæc uirginis pueri lætantis ex his fabulosis imaginibus quas irridimus. q̄q̄ nec talē ibi imaginem / sed aliā quādam ut narrat Albumasar indicōmini cōtū : qd̄ inuentū q̄ uanū & ridiculum sit q̄ quis aīo satis perpenderit pudebit eum astrologis istis deliramētis euangelicorū ueritatē uelle aliquādo cōfirmare : qd̄ nō alia rōne a demone est procuratū q̄ ut quasi amica lauitrixque religionis per ista reciperetur. Sed habeāt ip̄i sua libi nugamenta q̄bo acceritis nō cōfirmatur ueritas xp̄iana sed illeatur potius atque polluitur.

Error Trape
zuntū :

Error circa le
su natiuitatē
supra taxatū

Ioannis picī Mirandulæ aduersus astrologos libri octaui finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLÆ DISPVTATIONVM ADVER/ SVS ASTROLOGOS LIBER NONVS.

Caput primum Epithoma eorū quas hæctenus cōfecta & quid sequētibz libris agendum undeque suspicandum.

Emonstratum est hæctenus astrologiam nullam esse q̄ ista de quibus pronuncietur a celo non dependat / præterquam per accidens / aut tanquā a causa remota & uniuersali : quarum neutra cognitionem particularem euentorum parit.

d

Declaratum est utē si de celo fierent ista / non tamen quo modo astrologi opinantur : hoc est a momento quodā initiali : tū

si detur hoc quoq; certe nō ab his causis q̄b̄ utūtur i p̄dicēdo quaz; nullā si certū habeamus examē uera & naturalis. Nā q̄q; stellas utātur & plētis / augēt; minuūt; mutāt; p̄locis / signis; interuallis; & ceteris id genus quaz; falsa & efficacia eē declara / uimus. Quare uel malas eās iroducūt; hoc ē fabulosas; uel inficiunt bonas admix / tione malas; nūc illud nobis agendū ut doceremus si cūcta ista cōstiterēt eē tamē huiusmodi quaz; cognosci ab illis nō possunt; aut si possint cognosci nōdū habitāta / me eoz; cognitiōe. Tria sunt aut cognatu necessaria si de rebo futuris uera p̄dicen / da sunt. Prīmū illud ut hora initialis rei cuiq; fideliter teneatur. Secūdu ut statū ea li syderoz; p̄ncipem ad eā horā exacte cōphendamus. Postremū ut illa eadē syderūq; positio q̄d nā faciat rōnēbo ueris; aut nō fallacibo obseruatū expemētis itelligamus. Hōz; nihil posse cognosci; aut q; scierit hactenus nō extitisse duobo sequētib; libe; a p̄ncipem. Excedierit ut āt ab hora p̄mordiali curus cognitiō i p̄ncipem necessaria nec cōstitui teliq; recte possunt si q̄d in ea uel ambigatur uel erretur. Ea uero uel homi num siue genitura; uel urbū atq; regnorum uel anni cōstellatōis a uspicamur nos a geniturs initium faciamus.

Caput II Astrologū certā genitura; horā neq; semp scire posse; neq; p̄ ueram regulam explorare.

Omētū quo q; nascitur; exploratū habere astrologus nō p̄t; nisi forā acci / m / Etus cū p̄dit ilans a strolabio; caelestia metiatur; sed hoc sit q̄ tanissime; nec fieri nobis uolentibo temp p̄t; ut nocti; uere nubilo; mathematico nullot uer; cū sit labi quoq; facillimū; ut testatur Ausostā i cōmētariis sup Ptol. nā si nō sit exactissimū instrumentū; quale forsitan nūq; est q̄d ip̄cētōe momēto egressio; nis ad liq̄dū resp̄deat; rō p̄ncipis horoscopi uacillabit. Ver; ut sit uera p̄ a strolabū horz p̄curatio; tanissime ut dicebamus fieri hoc cōtingit; illud frequēs serēq; p̄per / tuū ut p̄rēte; dominus ut genitura; talē fuisse natiuitatis horam dicat astrologo; cui fidendum non esse nec astrologi distitētur; fallax enī plerunq; quare dicit ap̄d eos hora extimata siue suspēcta; de qua. l. suspicio certitudo nulla. nā solania men / tiuntur & horologia q̄dē si nihil fallant; ea tamē quaz; mediis horis cadūt interualla nō demōstrāt. adde q; horz uulgares initiū ab occasu solis nō habēt q̄d mathema / ticaz; rō postulat. uer; cū aer incipit obtenebrari; q̄d euenit sole subhincorē dudum iam demerso; p̄sertim in signis obliq; sole collocato; quaz; cū moēt in occidente tra / hant longiorem interdū nox unam horā exegerit priusq; aer obtenebrescat. Deniq; cōsistentur hoc nobiscum astrologi; sed remedium adhibere ne p̄p̄erea diuinationo periclitetur. Nam & si illa non sit uera quā uocant horā extimata; nisi tamē a ut / ro plurimū distet habere se methodum dicunt uere inuenienda; quare nihil obesse p̄tiorē illā incertitudinē nos si sapere isti possent id tm̄ obiceremus; artē siue sciē / tiam dari nō posse qua facta sit nec ne; res particularis quap̄m cognoscatur. nō igitur eē methodum qua reddamur certiores quo momēto iōānes aut Paulus editus sit in lucē; sed illa nō uidētur eis absurda. scētā neq; illud eē qualibet nedum die sed hora particulas tēporis; i quo certā regione; nasci nemo p̄t; cōsequi hoc

Tria necessa
ria si fututa
cognoscenda
sunt.

Nō p̄t; sciri
uere gēitura
nisi p̄ instim
Nō semper p̄
instrumentū
Fallit instru
menta.

Cōsultatio ge
neralis cūm
uestigationū
genitura.

facillime demonstratur. Nā si natus ego prima noctis hora dīcor a parentib; & me; chodo cōuenire horā negat astrologus: quare serius aut citius me fuisse natum: rogo nunquā alius sub eadē cadī inclinatione prima noctis hora nāci potuerit: quod se negant fieri potuisse: sequitur quod dicebam ut multae sint horae cuiuslibet partes: quāto locis quibusdā nāci homo nō potest: dico autē multas horae cuiuslibet partes quā nullū fere tempus genitū: datū a cōsulentib; regulis quadrata astrologoy: sed mutatur ab illis semp in partē uel antecedētē horae: uel subsequētē: si potuisse aliū nāci p id tps in ea regione cōcedunt: q̄q̄ ego tūc minime natus sim: natus igit̄ p̄sa hora noctis dicatur Antonius. atque illud iterrogo siquā uerā id statuimus horam fuisse natiuitatis Antonius porrigat astrologo: uerā ille sit arbitrarurus an falsā: si ueram debuit eadē rōne meam cū offerebatur uerā arbitran cū eius methodo nō magis nūc cōueniat q̄ cū Ioannes eam offerebat: si falsam: uerū statuebatur ea hora natus Antonius: salū ergo dogma per quod hora uenissima quāsi falsa reputatur. Præterea qui sēptū hoc genus: tradiderunt signū autē mutari nō debere: qd̄ extimata hora demonstrat: sed eius signi partē methodo declarari: quae potissimum sit i horoscopo. uerum extimata hora de signo sepe mittit eum postremis præsertim aut primis signi partibus ascendētib; homo nascitur: tunc igitur methodus non emendabit errorem sed cōfirmabit. patet his rōnibus. uiam nō esse horoscopi uel si gaudi cū est incertus. Nūc illud ostendamus siqua forsitan posset excogitari: quas tamen astrologi tradiderunt apertissime esse fallaces.

Caput III. Ptolemaei dogma quod almufeli seu animodar uocant: & auctori; tātibus & rationibus confutatur.

Tolēmaus tertio apotelesmatō lib. dogma tradit huiusmodi. Præcipit ob; p seruari nouiluniū p̄ime geniturae scēdens: aut pleniluniū. Tū planetā qua parte cōitus fuit uel oppositio auctōritatis plus habentē: denique themate iam disposito cui cardini p̄prior ille planeta fuerit statui locū illū ad numerum quē in partib; signi planeta ille dominator obtinuerit hūc cardinē cōsūgūt totius geniturae: hoc fundamentū totius apotelesmaticae astrologi oēs decernunt. hoc illud decretū quod almufeli uocant: steridum animodar. In quo quantū pauit̄ iuniores sententā Prol. perperā stelligentes superius. Nunc ipse Ptolemaeus excutitur cui possū imprimis magnas auctōritatū molles opponere. nā Abraā iudeus ait se multas genituras obseruasse cū exactissimis astrolabib; in his regionib; quā; lōgūnato latru doq; cōfessa & explorata: nec tam fuisse de plāetis aliquē cuius gradus ex signis quae occupabat atq; minutia: rēpōderēt gradib; & minutis onctis aut modū cali nec plus hora dimēdia uariaretur a iā cōperta sensu uenissima hora natiuitatis. Rū dicū uere quod dicit iudicio nō scripsisse hæc ai auenazrā. q̄i is illi cū Pto. de regno: quo fuit dñs etiā nō genis posterior quāsiq; in āno cōstruendo i anno; dato: & c. plerūq; alius Prol. si iam alius non anteponat. Sed & Alchabitius p̄prio cōmentario scribit se demonstrasse nullo pacto per eam rationē gradum orientē uerum posse reperiri. Henricus batenū Alberti magni discipulus iudā examinās genituram: q̄q̄

Tertia cō.

Dogma Pto.

Refutatio dogmatis Prol. qd̄ uocāt al; mufeli.
Infantia quo; rūdā
Abraā annis nō genis Prol. posterior.
Henricus

noſe diſſimulato ſeruum dei ſe noſans. mittamus inquit animodar Ptolemai a ſapientibus reprobatū: talis dogma nō expungunt ſed caſtigāt ut Aoniæ non nihil a Ptole. diſſentiens. Alii ſuper eius ſollecitu digladiantur: & cū illud inquitur cuius loco proximior ſit planeta: ſunt qui quantitātē diſcretā obleruſdā uelint: ſunt qui cōtinuā ut Antonius de mōte ulmo: Vex. omiſſis auctoritatibus aduerſariū Ptolemaio ſolitus ego dogmatis falſitatē ita declarare. Naſcatur Lucius Rome: Florentiæ Fabius eadē hora eodēq; momento liquet a ſtroglogus nō eundē futurum horoſcopum utriuſq; ob diuerſam calū inclinationē ſub qua naſcūtur: & tamē ſi rationē ex Ptolemaei p̄cepis ineamus eundē utriuſq; horoſcopū faciemus cū utraq; regione plenitudinē ſtredēdis ſiue nouitūm eadē calū parte cōrigit: quare idē quoq; dominator q̄ themate ſi utroque gradu ſigni poſſidens eundē: niſi numeris cardines in utraq; genitura definiat. Sed hoc euidentia rei ſenſuq; reuincitur dogma igitur falſum quod miror Ptole. mathematicū ſūmum non peruidiſſe.

Caput III Inueſtigatiōnē partilis horoſcopi p̄ cōceptū Ptolemaio falſo ab arabis alenbis irōnālem eſſe: & a multis aſtroglogis reiectam.

Pud iuniores inuenta eſt alia ratio ueſtigādi ex hora cōceptus horoſcopi cui plurimū tribuūt. eſt autē huiusmodi ponitur quaſi cōleſſum ex uetere traditiōne: plerūq; Ptolemai uerbo primo & quinquageſimo libri centū enūciato: tum lunæ locū in natiuitate fuiſſe horoſcopū ſi cōceptū. Cōtra. locū lunæ in cōceptu horoſcopū eſſe natiuitatis: hoc poſito methodū tradunt qua putāt poſſe dephēdi locū lunæ cū ſemen uetis ſpleiuit: quo repto ſimilē quoq; gradu colligitur hora natiuitatis aſcēdere. Fuit autē eis erroris occaſio mendoſa trāſlatio libroꝝ Ptolemai: quoniā nuſq; ille de gradu hoc ſcripſit uerū de ligno trā: uerba eius loco ſuperius memorato ſunt hæc ἔφα. & quæ ſequuntur.

Occaſio erroris eorū. Mēdoſa trāſlatō Ptolemai.

Latine ita ad uerbū ubi eſt tpe natiuitatis illud ſignū cōceptus horoſcopū ſtatuat: ubi fuerit ſi cōceptu illud ſic horoſcopū partus uel eius oppoſitū. nō putauit igitur Ptole. hac uia partiliter poſſe horoſcopū inueniri: q̄re ſi libris apotelesmatō ubi hoc ſignū nullā placitū huius facit mētionē: alioq; ſi de gradu ſtellexiſſet qd ex eius uerbis falſum oſtēdimus. ſacillimū quoq; exiſtimāſſet ſi cōceptu horæ inuenire quā hō die nullo magno negocio iuniores q̄buſlibet deſiderātib; reddū. uſi methodo quā Ptolemai eſſe uolūt: q̄uo igitur ipſe Ptole. apoteles. lib. tertio principiū ſemiale ἔφα. τὸ ἔπος: hoc eſt plerūq; ſeu maxia ex pte aut ignorā: & cū ſi eius cogitātiōe deuenitur id aut ἔφα. τὸ ἔπος: hoc eſt aut caſu. ſ. ſortitioq; aut obleruatōe debuit certe addere aut ἔφα. τὸ ἔπος: hoc eſt artificioſe ſiquē arbitratā arte aliqua & uia illud poſſe dephēdi: quō aut ait caſu cognōſcā aut obleruatōe declarat græcus iterp̄s caſu cū accidit mulieri recepti ſemis ſenſu fieri ut Cleopatra docet: obleruatōe ſi cōſulito uir illud tps aſnotat quo ſemel ſemina cōgreſſus deiceps abſtulerit: tū ſecūdū huſte cōgreſſu mēſes declarauerint. p̄ter hæc aliā eſſe uia tempus illud ad liquidum explorādi ueterū nemo p̄didit necdū ex eo natiuitatis horā uoluerint inueſtigare.

Nullus ueterū tradidit uiam ueſtigādi ſeminis luce p̄tionem.

Nam quod arabes dicunt Hermes^{ante} hoc precepisse: fabulosum est: sicut alia multa (quod primo libro notauimus) mendacissime ad eundem referunt auctores: quod enim aegypti super hac re tradiderunt: Ephesio refert & Porphyrius qui hoc ipsum preceptum quod legitur in Prolo. Petofinis aegypti inuentum fuisse his uerbis $\alpha\delta\epsilon\tau\epsilon\rho\sigma\alpha\upsilon\alpha\tau\epsilon\rho$ & quae sequuntur.

Ephesio.
Porphyrius.

Petofinis autem inquit signum in quo luna fuit tempore conceptus illud in partu horoscopo potest esse aut eius oppositum. quod autem luna tempore partus occupauit illud conceptus horoscopus potest fuisse. sed eodem loco Porphyrius duos alios refert modos ex Antiochi quorum dicitur alioque in a signi uestigium: in quo fuit luna hora concubitus: de gradu uero facta mentione: quin ipsum quo scribuntur hoc capite $\pi\epsilon\tau\phi\sigma\tau\epsilon\pi\alpha\mu\epsilon\lambda\lambda\omega\sigma\tau\alpha\mu\epsilon\lambda\lambda\omega$

Petofinis.

inscribitur: hoc est de signo feminali lunae quod illud signat: quod si signum luna tenuerit cum loco generali semen admittum est. Ephesio quoque thebanus tres alias ab his diuersas: quas Porphyrius meminuit aegyptioque methodos narrat: quibus hoc idem inuestigare: quod si signum hora concubitus ascenderet: ubi uerba expressis admonet nos ephesio non peruenit per eas vias ad partem horoscopi: sed cum $\pi\alpha\chi\upsilon\mu\epsilon\pi\omega\sigma$ indagari: hoc est crassa (ut dicitur) munerua. gradus uero determinandi uicis et ratio: nam quae tertio libro apotelesmation tradiderit Pro. Est autem ea quae capite primo commutauimus: uerum ut diximus in errore lapsi iuniores: quoniam in arabica translatione qua

latini sequuntur: interpres gradum pro signo perperam poluerunt. Ceterum quod scripserit auctores quam ratio dogmatis: aut qua potuit hoc obseruatio deprehendi: Respondeat inquit supputatio: quoniam ex loco lunae hora natiuitatis quot diebus in utero infans fuit hora natiuitatis intelligitur quos si retro numeres in conceptus horam deuenies: atque per id tempus lunae locum inuenies eum qui tempore natiuitatis ascendet. Verum illud iterrogo quis nos doceat ex loco lunae tempus matris in utero definire: non hoc Pro. non ueterum: quoniam non ueliter etiam Hermes perdidit: quod respondeatis aliud non est quam ita definiti matrisiones illas oportere si uerum sit dogma de permutatione ascendens & loco lunae in conceptu & natiuitate: circulo igitur demonstratis ueritate dogmatis probantes: quae eueniat ita matrisiones obseruatis: & matrisiones obseruari ita debere: quae dogma uerum aliter non erit. si ita facile sit cuique dogmata confirmare. Quod si forsitan audeas experimere id asseuerare simul obseruato collatoque in uicem tempore natiuitatis atque conceptus: si primum uobis matrisiones licet acta re sine arbitris: uerum ex ueltris qui se maxime continentur expertos negant ueritati respondere preceptum. Abraam enim auenazra se quinquies id obseruasse dicit ter non fuisse: quod nunc quidem in martem: nunc in uenerem: nunc in mercurium refert. Puto si decies id obseruasset alios quoque planetas pariter accusasset. Nam Hemanuel haebreus Auenazrae sectator

Error iuniorum

Reprobati
dogma experimere.
Abraam auen.

hemanuel b. s. expertus ueluti qui eisdem quibus Auenazrae placet modis castigatum semel a uero tempore natiuitatis per septem dies reperit uariare Aboalar nomen

Hemanuel

Sedis astrologos falli methodū illā quinque gradibus posse credit: ut Sedis eius discipulus Auentodan. narrat: quod si est nihil nos iuuat quibus de gradu terminū sollicitudo. Pariter & Auentodan magnus apud istos expositor Ptolemei mentiri sepe illum testatur. Saxoniensis interpres Alchabitri fallam & uanam penitus putat inuilem quoque affirmans fieri non posse: ut per eam incertus gradus horoscopi certus unquam reddatur: quod ex ipso proposita genitura late manifestat.

Caput V Messalla figmentū cum aliis quinque a Paulo alexandrino recitatis explicandi horoscopi modis refutatur.

- Figmentum Messalla I sunt ferè modi qui recepti magis a strogis: Messalla figmentum aliud cogitat: sed explosū ab omnibus pietatis, lubebat. n. luna tps a nouilunio ad plenilunium uel contra a plenilunio ad interlunium: quasi hora unius existimari: utrum illos antecederet genitura: quod iter ipsum & tps genitura spacium caderet comparari ad totā distantia lune nascentis & consumata: & qualis esset interuallo: proportio: eā partem sumere horae temporalis: ita tamē ut illud obseruare minus me quādo mas hora pari nec similia impari nasceretur. Resit secuta ætas experimento deprehēdens eadem hora mares & feminas nasci. Ego uero nō tam placitū unius cogito uanitatē quā hanc totū Messalla illū iudico. Nā ut labi errare decipi proprium sit hoistatamen scribere tā pudēda: nisi rebo ridiculis fabulas ponere quāsi dogmata: loqui quare passim euidētia cōfuteat. nō est hois certe: si dos hois propria ratio est. Sed nec tā unū Messalla estimo quā de Messalla oēs astrologos: apud quos prius ordinis est: nec temere in ea familia sapientiores inuenies. Nā antiquitas sacra istius disciplina mirabiles ægyptii: quāta super hac re fabulamenta cōmentū sunt. Refert Paulus alexandrinus methodos quinque diuersas a tribus istis memoratis quibus ad horoscopi ueritatē paruliter indagandā utitur: deus bene quā uarias rudes: fures: fallas. Prima huiusmodi respicit inquit epocham solis in diurna genitura: lune in nocturna: & cuius planeta fuerit monomiria: scilicet eiusdem planeta monomiriā suispecto gradu proximiorē: uel horoscopi. Altera siue dies fuerit siue nox lune terminū epocham spectat cetera similis. Tertia quæ Ptolemeo sui dogmatis subiit occasionē plenilunium uel interlunium proximū geniturae cōsiderat: ut uero de ipotem hoc est domum domus in quo cōtingit & onocratōe hoc est finitorē dominū uidetque uter horis natalina cōstellatione: uter plus in ea possideat auctoritatē: & ex isto diu numerat gradū ascendente. Quarta dū taxat inspicit dominū summum gradus. In quo sol & luna postquam infans utero pedit uel coeunt uel opponuntur: & quot lines in ascendente signo possiderit ille planeta tot gradus eiusdem signi putant in oriente iam sparuisse. Postrema nō solū genituram: sed cōceptum obseruat: hoc est quod utrunque tempus uel plenilunium uel nouilunium antecessit: tamē graduū quibus illa cōtingit dodecatemoria fieri iubet & obseruari: in quo planetas cadit monomiris: ut qui in themate melius se habuerit arbitrium habeat horoscopi metiendi scribens
- Heliodorus. Heliodorus quo pacto inuestigatent tempus cōceptus: retrocedebat inquit a genitura per nouē menses: quasi gestandi uteri tempus semper sit: æquale: ut rudissimi ubique

diuiniſſimi iſti ægypti inueniantur. Poſſem autem obicere multa quibus peculiariter iſta dogmata peccât. Vex illa una ratio breuitati ſtudentibus ſatis eſt qua Pro. quoque dogma roſtamus. nã quicquid ſecuti fuerimus methodù ex prædictis ſemper eor. qui ſimul nati fuerint regione tamen diuerſa. facimus eundẽ horoſcopù. quoy. tamen oib. mathematicis extra omnem cõtrouerſiã cõſtat eſſe diuerſum. Caput VI. Inna urbium. regnoy. ſactionù. legum ignota eſſe. nullaq. artẽ astrologos tradidiſſe qua poſſint inueſtigari.

Iquet ex his nũq. horã natalem pterq. caſu notã ad liquidũ eſſetũ qd aberret nullã poſſe p artẽ reſtitui. ſed cũ ea uera nõ fuerit ueritas prædictionis conſtare nõ põt. Nihil igitur ueri dici põt a genethliacis. qui partem horoſcopi cardinẽ genituræ. compagẽ totius ſati fundamentũ totius apotelesmaticæ. una uoce teſtatur. Neque uero melior fides in urbium & regnoy. initis. quorum notitia ſerupulanti longe difficilior q̃ genituray. quis. n. hæc produxit. quos obſeruaui ſcripſit tot hyſtoriar. quoy. fides & diligentia ſi reddiderit diem urbis iſtaurare. uel urbis cõſtitã utiq. magnanimus exiſtimabitur. Romæ diem natalem colli. mos fuit. ſed nõ plus inde conſtat astrologis q̃ iſimp. fuiſſe lunã hoc eſt in libra cũ cõdebat. In epiſtographis Pauli Florentini medici & mathematici duplex repperi ipſe anno. ratum in laurate urbis Florentiæ. altery. anno gratiã octingentiſimo primo. altery. octingentiſimo ſecundo. unde ſydes cõſtitutio penitus diuerſa. Credideri & multas uariari urbium cõſtellationes quæ uulgo ſeruntur fictas. ex apotelesmaticis. quales ueterum fingit Iulius firmicus Paridi & Platonis. & alioy. qd de mundi quam af

Paulus Florentinus

ſert genitura. ipſe quoq. teſtatur. Præterea magni quoq. eſt momenti uolũt illud momentum quo noua factio præualere cepit i ciuitate. quo tyrannus urbẽ occupauit. quo ſeditio facta iter populares. quo ciuiliſ discordia nata. quo gẽs externa regnum inuaſit. quo nouæ cõſtitutæ leges noua decreta fuerunt promulgata. quantum rerũ horoſcopum quĩſiã reddet nõ diuinator. cũ hæc tamen habere prius oporteat q̃ diuiniſ. Denique ut haberi momenta poſſint aliquo temporũ iſtorum. certe nõ de negabunt ea fore minus exacta. minus certa. q̃ particulariũ genituray. quare ſi putant iſtas indigere caſtigatione. nec aliter eis ſciendũ. multo hoc magis opus fuerit i illis. quas tamẽ nulla ratione docent emendare. nã quas memorauimus methodos genituris trã hominũ adhibentur. Erat igitur manca fallax omnis eorum prænuſtatio de ſatis urbium & regnoy. quãdo de momentis illis primordialiſ uolũt hæc depẽdere. quæ tamen aut ipſi penitus ignorãt. aut nõ ſatis ex fide. ſatis ad unquam tradita receperũt. Nõ iam igitur hoies mortem. exilia. paupertatem. nõ excidium. urbes. aut peſtilentiam uerũt. cum audaciſſimi nugatotes aditis paſſim libelliſ annuiſ iſta mĩtantantur.

Iulius Firmicus

Caput VII. Incertum adhuc eſſe apud astrologos quomõ domus diuidenda. & quãtũ eay. uires extendantur. & quibus ignis utendum.

Eluquum de præcipuis an. magnarũq. coniuñctionũ. & defectuum dicere. nam momentum quo ſunt obſeruantes inde uaticinantur ſata rerum publi.

& uniuersaliū. Erit igitur declarandū huiusmodi tempora citra lapsum erroris ab illis deprehēdi non posse: uel hoc ex sequentibus elucēset cum incertos adhuc motus planetarū nec inaccutabili supputatione cōprehēsos ostendemus. Hactenus igitur q̄ sit incerta cuiuslibet rei fatalis hora dixerimus si sunt horarū fatales res; q̄s astrologi maxime putauerūt: nisi nullas esse fatales. & si quæ sunt: alias esse q̄ putēt supra demonstrabamus. Nūc illud palā faciamus etiā si tempora cōlequantur auspican-
 da: p̄dictiōis: quæ tamē sydey p̄ō: qui cali status ad eā horā scire eos nō posse. Prīmū igitur opus thematis disponēdi: p̄ninitis duodeci locis quas appellāt domos: ubi quātis astrologi tenebris offundātur: quārū inuicē degladiantur re penitus incōp̄ta nemo nescit qui libros mathematicos attigerit: alii sex circulis ista loca discriminat quos; unus per orientis punctum circū uolutus & septimū facit cardinem & horarū scopum: alius ip̄e meridianus ætheris sūma infimaq; deliniat: alii quatuor medijs locis intercepti p̄ quatuor p̄cēta notafq; ducūtur diuisionū arcus semidiurni & arcus seminocturni in tres æquales portōes. Sed & oēs isti circuli mundi uertices perme-
 ant: quā opinione uulgo receptā superius coarguebamus. Abraā auenazra docet i a strolabii compōte. Tum alibi quoq; domos ita partiti ut sex circulos designemus quos; unus orizon: alius ip̄e meridianus: quibus quatuor statim cardines statu-
 tur. Alios quatuor duci iubet per notas sectionis orizonis & meridiani ac diuisio-
 nis partū æquatores cadentiū inter orientē & meridianū: diuisiōis inq; in tres æquas portiones. Hanc methodū ualde probat: auctoris tamē nomine suppresso. Ioānes de regio monte sublimis ætate nostra doctissimusq; mathematicus: quāq; Campa-
 no tam non fatissēit qui nouam ip̄e quoque partitionis istius artulari rationem: ex-
 tera similis Auenazra: sed in eo plurimū diuersam: q; pro æquatore factiois quorū
 dā utitur circulo quem nuncupauit circulū uerticāle: unde alius mensus aliiq; lo-
 corum fines emergunt: scripsit Ioannes copiose confirmationē huius dog-
 matis multis tum mathematicis: tū ueterū astrologorū auctoritatibus nitens. Alii
 & aliter partiūtur: & Ludouicus heremita nosser diligens exactissimusq; supputa-
 tor solutus est p̄bare nullam ex methodis quas memorauimus Alchabitu diētis cō-
 uenire. Quid q; eadem loca per zodiaci gradus quos æquales uocāt multi censent
 diuidenda: uel hac tantum utentes utaq; (quod plerūque leuissē indos supra quoque
 inuimus) uel utranq; diuisionem pariter recipientes: tum eam quæ ex anapho-
 ris uariatur ad æquatorē tamē quæ gradus signiferi tātūmodo respicit: quod hispā-
 nus Abent̄ preceptor Auenazra: & Henricus ualensis obseruant nō minus ex lo-
 co pronunciantes in quo planeta sit: facta per æquales gradus distributione: q̄ ubi
 cōmuni more diuisiōibus aīnotatis. Præterea si constaret ubi locorū p̄cipia: sineq;
 statuendi superest alia dubitatio quæ rursus omnia reuocat ad incertum: quoniam
 nō conueniunt loci uirtutem & efficaciam intra spaciū claudi loci designati. Sed
 Ptolemæus supra illud ad antecedentes signorum partes quinq; gradus excedit: alii
 tribus tantū partibus illud extendunt. Aegyptiorum sapientes inuicē loci quā
 uulgo cuspidē appellant non inuicē: sed mediam esse qualiq; centrū uirtutis uo-

Discordia a
 strology in
 domū diui-
 sione.

Abraam

Ioānes de re-
 gio monte.

Ioānes de re-
 gio monte.

Ludouicus
 heremita exa-
 ctissimus sup-
 putator.

Abraā hisp.
 Henricus

lebant: quare quindecim supra gradus loci illius eū diffundi, & totidem citra: quas omnes opinionū uarietates si parbo fere omnes uel rationibz uel auctoritatibz eō, mutant aduenterimus: uel hac dūtaxat incertitudine totam pronouciandi per astra rōnem (si qua sit illa) in ambiguo esse cōsuebitur. Nam uarietatis locorū diuisio in oīs uariatur cōstellatio: quā ideoquidē (quod supra reprehēdebamus) mutat stella apud astrologos pro loci mutandē naturā, in fluxū, & proprietatē: & quod maximum est, illa loca pugnantia & contraria imprimis cōditione decernunt: quae sunt situ coniuncta & coherentia. nā primo loco & duodecimo qui deinceps se habent: qd magis pōt esse diuersum: qd sexto & septimo rursus qnto & sexto: undecimo itē & duodecimo: nono rursus atq; octauo: atq; ita de reliq;. sepius autē quem alius mathematicus sexto loco planetā collocabit: alius in qnto esse contendet: qd eōm p̄dictionē penitus uariabit: & quē quidā in nono esse decernet: alius ad octa: usq; dicit pertinere. Tota igitur ista locorū distributio radix & fundamentū oīs apotelesmaticae remanet in incerto. Sequitur eā cura signorū quibusnā. s. uti debeamus: ubi perplexa nec explicabilis quaestio de mobilibz signorū & imobilibz de q̄sphaera octaua nona & decima: de qua re nō est nobis hoc loco dicendū: quoniā supra abunde est tractata. iudeus Abraā duplex thema scrii praecipit: ut qui. s. controuersiam diu dicari posse nō crederet. Est autem incertum ex hac dubitatione quae nā signa planetis debeatur: sed ex ea quā ante tractauimus quonā loca: sed oīs hūc pendet astrologica p̄nunciatio: oīs igitur dubia, incerta, inexplorata.

Abraā iudei
duplex facit
thema.

Caput VIII. Loca planetarū uerissime assequi esse laboriosissimum de q; instrumentorum fallacia.

Oīs diuisis signisq; distributis superfl labor epochas statuendi lydes & stellay: hoc est quibz gradibz & minutis tam nō errates q̄ errates stella reperiantur indagandi: quod officij rudes & imperiti facillime putant posse se p̄stare: doctissimi haurit & diffidunt: quibz. s. notū: quāta sit difficultas assequendi: uerissime loca planetarū: qd impossibile ne dum laboriosum multis iudicatur. Andreas sūmarius grauis mathematicus suū ita libz exorditur: motus stellay an sciri possint nescio: nōdū esse sciri certissime teneo. Assert rōnem sententiae suae: talem: quoniā q̄ motiuntur lyderū motus: necessario prius locū lyderis definiunt: in quo illū instrumenti ope cōspiciunt: & loco stella cōsperto quāta suppone utuntur ad ipam sup eius cursu supputationem digerendū: q; si locus uere deprehenditur: uera motus futura supputatio: nam mathematica ratione nititur: quae minime fallitur: neq; loci deprehensio fidelis ulq; qua q; non est organo simpliciter utiq; deficiente. neq; enī potest qualisq; ue ualutas instrumenti mecanici satis eē diuiso: nō actū sensuque perceptibilis: quae sunt errorū uitio necessaria: si distantia stella cuiuslibet ab obseruantis loco: tum p̄portionis illius qua ambitus uniuersū instrumenti ambitum excedit ratio habeatur. quare cum habitudine partū instrumenti corporis potestigui: ad totius partes tanquā ad res imēlas nequeat sensus assequi locus lyderis obseruari sine fraude nō poterit. Verum forte latebit error: sed atatis

Andreas sū-
marius.

Cōfirmatio p
faliam Haly.

successu fiet euidentior. Sydere semp̄ a uero loco singulari restitutionibus magis recedēte. Cōfirmat hoc Pto. qui hanc ob cām de fallacia instrumentoy iubet ducentēsimō quoq; anno astronomicos numeros instaurari; q; corporis tractu ueteris obseruationis culpa retegatur: quare nouis obseruationibus castiganda: quæ nec ipse futurae sunt inculpatæ: sed citra tamē errorem qui tunc sensu dephēdatur: quæ cum rursus exactis multis euolutionibus aberrabunt insigniter: noua q̄ maxime fieri pōt. rursus castigatiōe rediguntur ad ueritatē: sic tabulæ Pto. principis astrologoy multis retro finis habitæ sunt inuolūtæ: & enim studia recentioy obseruationes eisdem corripuit: quoniam ut p̄dicimus: nulla tam solers, tā lubelis instrumenti cuiuscunq; fabricatio: nulla itē tam uasta magnitudo: quæ locū syderis inculpata fide renunciet. Refert Abes̄ iudeus s̄ lib. sup̄ opte tabulay de duobus astrolabis summa ratōe cōfectis: tū magnitudinis tantæ: ut utriusq; diameter nouē palmis extēderetur & cū duo fratres Berlechit instrumentoy cōpositores simul ingrediente sole i arietem solis altitudine obseruarent: nō idem utrūq; retulit instrumentū: sed duobus minutis inuicem uariarūt. Henricus baten. machiliuensis i hac arte præcipuus ut in oī mathematice. scripsit enim super astrolabū cōpōne nobilē tractatū: putat uel impossibile uel ut inquit p̄ximū impossibili fieri instrumentū nullo modo fallax: & cum esset Parisiis refert se uidisse duobus arte mira dispositis maximis quadrantebus alieu dinem solis maximā in meridie. s. actualis solis uti obseruatam: & altero quidē instrumento: partibus dephēnsam quatuor & sexaginta: minutis uero duobus & quadraginta. Altero totidem partibus sed minutis nullis: quare fuit error i alterutro minutis duarum & quadraginta. Vide q̄ falli poterunt etiā qui nascuntis horoscopū colligunt instrumentoy: quod admonitos quoq; nos ab Auenrodan supra sumus testati. Baten itē quē mox citauimus in naturaliu rerum speculo multis millibus uerisuum pbat nec Pto. nec Ieber: nec Albaregni. quantitatem diametroy solis & lune certius indagare q̄ per defectus: nā eidem instrumentoy super ea re fore suspectam Mitto q̄ multis modis in magna cōpōne docet Pto. & Allacen lib. septimo de uisu falli oculos posse super stellarum locis obseruandis. nam ut aer serenus & inubibus habeatur: qd phibet uentum flare qui nō sentiatur: At scribit philosophus Arist. euro flante uideri sydera maiora. Leo habreus uir insignis & celeberrimus mathematicus quasi ueteribus parum fidens: excogitauit nouum instrumentum: cuius uidimus canones mathematica subtilitate p̄cellentes: ueritatē tamen eodas nō erraticas bis eodē anno cum obseruasset. discrepasse p̄noem ab altera obseruatione duobus gradibus dicit: quod in aeris statū putat referendū.

Abes̄ iude-
Astrolabis
quorū diamet-
ter nouē palmi-
morum.

Error q̄ fragi-
ta & duaru
minutarum

Oculos mul-
tis modis fal-
li posse.
Leo excogita-
uit nouum
instrumentū

Caput IX. Variæ sententiæ de planetay motibus: s̄ni inæqualitate: & maxima solis declinatione.

Inc nata est forsitan iter auctores tantay diuersitas opinionū de motibus syderoy: qm̄ si loca nō fallētib; instrumentis uera dephēdassent: si metiēda ut dicebamus mora restitutionis nō aberrassent nec dissonassent inuicē. Pto. in magna cōpōne motū solis uocat manifestissimū otum. quoq; ceteros ueluti no-

tiore metiri debeamus: hic uero q̄ p̄ 49 certe sit exploratus nihil certius nobis ostendit q̄ quae pugnatiuissime super eo a principibus astronomiae sint scriptae traditiones. Antiquos Hipparco solis restitutionem qua cōstitur ānus trecentis sexaginta quinque diebus cōstare uoluerunt plus quarta parte unius diei. Alii t̄m quartā partē supaddiderunt. Hipparcus ab Alexandri morte āno ceterimo septuagesimo octauo scribens ex suis & chaldeos obseruationibus minus quarta parte diei adiciendū supputauit uerū quantum illud esset qd̄ deficeret ad liquidū nō exegit. Posterior eo Pto. annis ducentis octuagintaq̄ trecentisimā ē illā diei partē diffusiuit Albaregni post Ptol. ānis. dcccxxi. obseruans caelestia motū solis fuenit uelociorē: q̄ rededidit a quarta illa parte p̄ centesimā & sextā diei partē. Thebit ānū cōstare dixit. cccxv. diebus. horis sex. m̄. ix. gra. xii: Tū illa magna diuersitas q̄ alii putant annos oēs aequales ut Pto. Alphonlus. Alii inaequales: ut Azerchel: Baten: Isaac Israelita: quos sequuntur & alii ex iunioribus: quare citius iterū/iterū serius redire solē ad locū unde digressus est: cōm inaequalitatis esse q̄ sphaera octaua nō ab occasu semp̄ ad ortū ut putant Pto. & multi: sed ab oriente iterū seratur ad occalum: quare illius motu cum ad eandē ad quā sol reflectitur partē/ solis motū fieri uelociorē: cū ad cōtrariā partē: hinc diuersis t̄p̄ibus ānū nūc p̄duciōrē nūc breuiorē obseruauit. Et quē citatius motus Isaac eo lib. cui titulus iesodolā. q̄ d̄ dixerat secundum t̄m t̄p̄e suo descripsit a uerū āno gratie. Mccc. qui erat ānus mūdi habens. M MMM M d̄cc. putauit annos ad sūmū breues: ita ut breuiari magis nō possent: sed iā t̄p̄s apparere ut sphaera octaua motu paulatim p̄duci inciperet. Inter illū autē q̄ possit esse longissimus & cū cōtra qui breuissimus: mediā morā esse dixit. cccxv. & horarū q̄nc̄: tū diuisa hora i ptes mille octuaginta partū habere nō gentas nonagita sep̄. cū minutiarum .xlvi. quae quaelibet sit. lxxvi. pars unius ex illis mille & octuaginta p̄tibus: quam scrupularē supputationē meminī etiā me legisse ap̄d uetussumū habere: scrip̄torē rabi adabaraba Adā abrae filii. Demū q̄ sit solis motus i ābiguo solis defectus ostendūt q̄ p̄cedūt t̄p̄s i tabulis ānotatū plus dimidia parte horae: qd̄ & Andreas sūmarius tradit: & eandēta sensus quotidie declarat. Henricus quoq̄ machiue. in lib. quē inscripsit speculū reij naturalū. asserit in defectu deprehendendis seu locū seu horā/ siue quantitatē inspicias erraturū qui numeros motuū tā Pto. q̄ Albategni fuerit secutus. Paulus Florētinus insignis mathematicus cū obseruasset ingressum solis i arietē diligentissimis ānotationibus inuenit eū t̄p̄e in tabulis definito tertia parte horae uelociorē. Tradit & Alliacensis i elucidario eū āno domini. Mcccxxi. solis ingressus i aequinoctiū uerū Parisius obseruaretur deprehensum Alphōsi tabulas excidere a ueritate. Quod si in tanta luce cecutiunt hoc ē i motu solis osium manere sūsum: ubi siquid erraret/errare quoq̄ in reliquis sit necesse: qd̄ de motu erit mercurij: q̄ se nūq̄ mortalibū fere oculis ostēdit: quē Soligenes p̄ceptor Alexandri aphroditae: nō plus duobus & uiginti p̄tibus posse a sole distare tradit: Theon Paulus Adisiodorus: Porphyrius tribus & uiginti Pto. etiā octo atq̄ uiginti de cuius planetae motu insignis qd̄ ā mathematicus tacebat nihil a se cōpertū. Porro martē ptes trina mercurij a sole.

Op. antiquorum.

Alia opio: Op. Hyp. Op. Pto. Op. Albate: Op. Thebit.

Pto. Alphō. Azerchd. Baten. Isaac

Snsa Isaac de ānis sui t̄p̄s.

Annus medius ocis.

Vide incon/ suctā supputationem Adabarba. uetussumus.

Paulus Flor. Alliacensis.

Varie opio: nes de distantia mercurij

lere una minutiaq; triginta tardiorē esse q̄ putarent quod ipse deprehendisset in qua re tam studijs posteriorū esset exactius inuigilandū. Idē maximā solis declinatio-
 ne ab æquatore perdidit a se obseruatā partib; trib; & uiginti. minutis. xxx. quā ta-
 men Pto. idē partib; sed minutis una & quāginta. Albategni. xxxvi. & .xxx. Ar-
 chazel plus tertio & uigesimo ptulerunt. Deniq; Abraā auenazra sumus mathe-
 maticus i sexto de reuolutio dūo a firmat iueniri partē nō posse quæ sit i horoscopo
 cū partem aretis primā sol ingreditur. quare. i. tps quo puenit ad arietē nec certa
 ut ait motus supputatione: nec aliquo generi instrumenti ad liquidū dephēdatur.
 quod Auērodā etiā exponis Pto. apte conficitur. Idē sape citatus Auenazra q̄qd
 exquisita rōne foret supputatus. Tria canonū genera ut scribit adhibebat: Prole-
 mai p̄lay & indog; q; uariarēt inuicē oēs & ad loca diuersa planetas determinarēt
 Plutarcus Pto. posterior & Emilio Romano mathematico sumo sub Traiano con-
 temporaneus. in problematis rerum romanarum hoc quoq; inquit tpe quo ad sū-
 mam astrologia peruentum est: in æqualitas tamē tēpor; mathematicos; peritiam
 uicis: & eor; numeros ac supputat oēs lapsissime fallit ac fugit.

Caput X Vnici gradus errorē: imo & solius minutia. multos interdū errores
 patere: nec per reuoluciones uel annorum uel genituraz; aut p magnas coniunctio-
 nes a strologum posse iudicare.

X hac autē celestū motuū incertitudine quis nō totā labefactari uidet di-
 e unatricē a strologiā: quā si labatur uno gradu cadere tota ueritate sit necel-
 sariū: fiet. n. mutata signi pte qua syclus reperitur: & lines sape pmutari: q;
 bus partē uim domib; alii maiorē maximā oēs cōstituit & interdū exaltat oēs quas
 determinatis p̄bo p̄scripserūt: certe monomixia temp uariabūt: & nōnūq; cōnitiā
 decanos: & si planeta postremas signi teneat partes: fieri pōt ut error unius partis
 a signo trāsierat ad signū: & quæ foret in tauro luna fiat in geminis: cū sit felix i tau-
 ro i geminis sfortunata. Tamē a maicula parte mutabitur ad fœminē: a lucida ad
 opacā: ab opaca ad tenebrōsā: a puco ad altitudinē: a plēis p̄bo ad inanes: a mot
 bolis ad fœlicissimas. Postremo cū sit graduū oīum apd astrologos differens suic
 p̄prietas: imo etiā minutiaz; quas discretas p̄prietates i myriogenesi tradidit Escu-
 lapius: quō uariato loco planeta: gradu uel minutis multū ab errore nō mutabif
 uirtus syderis & influxus: & quēadmodū error gradus interdū uariat signū: ita minu-
 tia error interdū uariat gradū sed & locis quādoq; fallit ob gradus unus lapsū: ut q
 forte sit in occidēte sub terra collocetur: & q p̄tinet ad horoscopū i. xii. locis tenebris
 retrudatur: i dodecatemoris error unius gradus. xii. faciet gradibus aberrare: nec si
 syderis epocha p̄p̄rā habeatur sortitū ulla (quas uocant p̄tes) recte statuetur. Adde
 fallacū in radianonibus ex unius tm̄ partis uarietate: cū aliud si partilis sit radiano
 faciat: aliud applicā. aliud uero defluens. Adde peccatū ofum grauissimū dirigen-
 dis ut dicūt radis planetaz; si parte una labatur a strolagus unde anni unius error
 eueniet. Sed hæc summa atq; maxima p̄p̄q; flagitia i ista plēssidē: quæ tamē si cō-
 pares alijs erratis parua uidebūtur. quæ tū eos icurrere sit necesse cū horas initiales

Pto. Albate.
 Archazel.
 Abraā auē.

Auenrodan.

Plutarcus
 Emilio.

Mutantur li-
 nes.
 Exaltationes
 Monomyria
 Decani.
 Signum

Esculapius

ex motu capitit planetarū: qđ supius dicturi distulimus in hūc locū. Sic igitur āni
 principū ad igressum solis i pmas arietis statuendū. porro si quādamo Principium
 dū uidimus hora dimidia plus ibi fallūtur constellatio penitus erit diuersa tanta. s. Error Aue/
 eueniet uariatio. Nec minus idē eueniet si nō ab igressu solis i arietē qđ a plenilunio nazre & Auf/
 siue interlunio antecedenti ānū aspiciētur. Nec uideo cur Auenazra panter & Auf rodan.
 rodan illc qđem errore utari posse nō putēt. hic uero putent cū dīphēdi cotus ho Error Aue/
 ra ad liqdū nequeat. nisi motus syderis utriusq; recte teneatur. qđ Auenazra Ma nazre & Auf/
 chluentis etiā obiectat: panter ānuas genituray: reuolutōes cū a reditu solis ad loi rodan.
 cū eundē ordiatur quō pperā nō desinit in explorato tpe restitutionis. Ascenden/
 tia quoq; magnay cōiunctionū qđ recte statuent nō exaēte cōphēnis motu iouis Saxoniensis.
 & sarumi a quoy pfecta cognitione trīn putat abesse nos Abraā ut magnū esse p/ Saxonienſis.
 nunciet si uel diem sciamus qua debeāt simul inueniri: cuius snīe Saxoniēsis accē/
 dit qđ poterea factū dicit uti a/cendēs magnay cōiunctiōis nō illud habeatur: quod
 hora magnay cōiunctionis a/cēdit: sed qđ āni uertentis initio quo illa cōtigit a/cen
 debat. Sic errorem errore tuētur. Vex cōiunctiōis a/cēdens nō desinit esse quod
 est ppea quod a nobis ignoratur: quare potius erat dicēdū sciri a nobis nō posse qđ
 cōiunctio sit factura: quare sciri nequit horoscopus: qđ uerus ignoratur alii lin/
 gere minime uex. qđ. n. cōiunctiōi cū horoscopo āni tot forte mētib; antegressor
 aut quare ratio ut a/cendēs deficientiū luminariū obseruemus: cōiunctiōis nō obser
 uemus: Deniq; ut uim cōcedatur habere in cōiunctiōe a/cēdens āni: tam nō ne/
 gabūt: aut pans: aut maioris esse momēti pprū a/cēdens a quo diuersa cū oriatur
 penitus cōstellatio quā ignorāt: necesse sit eos i p/cēdis cōiunctiōis effectibus
 uacillare. Mixto qđ a/cendēs āni auctore eodē Auenazra panter est inortū. Ex qđo Auenazra.
 esto patet error pudēdus Abosaris: qđ pto li. maioris itū: ductori dixit nō relere
 si gradu uno erret astrologus i quo uerbo se plane nē: cire quā desidebat astrologū
 ostēdit ut nō iā illd uex qđ dī accusari eā a multis ob ignorantīā cūpotius nō dā/
 netur nisi penitus dīrospecta nō collatur. nō ametur nisi pcul & dēimine salutata
 Caput XI. Dissidentes sententiay de motu octauis oris: idē ista capitis arie/
 tis octauay a capite arietis nona: & auge solis.

Vid qđ hactenus trīn de planetay motu dicebamus qđ forisā magis explora/
 qđ n: sed herētūū sydey motū qđ hūc eliter reddet: qđo eē uī magnā imo pcpūā
 & admirabilē cōfūretur oīs astrologia: qđ in qđ recte collocabit i themate stel/
 las fixas: aut qđ denegabit errorē unius gradus oīs nō habere motū: quādo trīn
 unus ē gradus i quo creditur efficaces hoc ē uel cardinū uel lūinariū: sed hēmus i/
 gent oīs i astrolabū: i nūeros: tabulis passim uulgo: qđ descriptis hoc. s. ē qđ ad mo/
 nebā cū sup his corpūmus disputare facillima hac uideri astrologis trualibus quo/
 rum doctrina de paucis omnino scdulis: uerum doctioribus & peritis inextricabu/
 la: qui cum literas paulo remotiores ad erit perudent: aquali auctoritate magis/
 stros: super his trīn dīsentire: quātum distat oriens ab occidente. Aegypti chalcēci
 uetū: qđ oīs denique snīa stellas erraticas uno tantum moueri motu putant: quom

- Op. Hyppa. uocamus diurnū: Hypparcus abū introduxit qua raperētur sicut errātes ab occidentē te in orientē sit hęc. igitur prima cōtrauerſia mouētur p̄prio motu nec ne. Re cōtiones cōtrauerſiā nullā dicit: quoniam nō sit mirū a iuniorib; obseruātū: qđ ueteres nō dū poterāt dephēdiſſe. Verū sunt etiā ex iuniorib; qui in iam uetere tu cōtū q; q; Proclus ois mathemati: cę pitissimus nō dubitēt falli q; cōtra existimauerūt. Proclus posterior lōge Ptol. pitissimus sunt Proclus taxat Pto. & Hyp. ois mathematicę qđ eius cū astrologia sup̄pōsētū de sphaera tractatus & d' astro labū compōnes cōmentaria sup̄ Euidē quęq; alia scripsit multa: sanē declarat. Is in cōmentariis sup̄ Thimeū qđ & alibi facit Hypparcū Ptolemāq; retaxat q; pu tauerint stellas nō erraticas circa polos signiferi uolui ad orientē post centesimum quēq; annū una parte pacta: sed potius accedendū aegyptis & chaldęis q; diutur; nis obseruatiōib; nihil huiusmodi p̄diderūt p̄terit ita scribit arte stansib; antiquę traditionit ut nō possit accedere Ptolemæo q; nō sit exoculatus. Nā si mouētur inqt sup̄ polos zodiaci quō putāt Hyp. & Pto. necessariū fuerit i his locis nō pag; uerigi udam lub occasum: quę tamē ab Homen usq; t̄p̄o iocidia dicta sit & Canopū oportet amplius nō uideri cū faciat ea stella degētib; in tertio climate breuē perio dum supra finitōrē: i his autē q; Rhodū incolūt radat orientē: ut scribit Possidonius: cū igitur arctos eadē nūc apparet iocidia: quę tot retro seculis semp; appebat: & Canopus eandē serauerit p̄onem dephēdi fallum sensus euidētia: quę recētiōres herennū stellę motū introduxerūt: qui si forsā obiciant sup̄putatiōes motuū pla netar; colligi recte testimonio sensus ab his qui in uentis digerēdis & i canonis ex positione fixarum motū assumerūt i dupliciter aut dilui obiectiōnē. Primū q; hi quoq; qui fixarum motū illum emittunt in sup̄putandis motib; planetar; cōfōra dicunt ap parētib; & de sydey; reuolutiōib; canones statuentes quāq; nō errantes immobiles la ciunt: sed uerissime tamē rationis exiunt cōpetentia: deinde quod notū est ex sal; tis sup̄putatiōib; colligi uer; q̄re sensui respondere qđ colligūt. sed nō facere uerita tis i sup̄pōnib;. Hac doctissimus ille philofophos & mathema. Abraā auenazra cum sepe meminerit utriusq; inā: quarum altera mobiles nō erraticas: altera fa cit immobiles: quam Indis a scribit: nūq; p̄iudicat: sed in medio tem; relinquūt: ut in lib. de genituris duplex heri thema p̄cipiat: alterum quasi mouentur: alterum quasi nō mouentur. Et quāq; super his ego nihil definio prater hoc uoū nihil pof se certum definiri: uerissimū tamen illud op̄inioni uetere; hoc fauere: quod assertor res dogmatis op̄positi nihil ster se conueniunt. Nā Ptolemæus quidē post Hyppar cum ab occidente moueri uersus orientem semper putat. Artachel martius cū pro cesserint certum sp̄acium regredi ab oriente uersus occidentem: quod Isaac sequitur irachita uerissimis dicens experientis obseruatum. Thebit benchorath illum mo rum expungit alio cogitato qui uersus austrum uergat & aqilonē recētiōres in uentū Thebit p̄bātes admittūt etiā op̄onē Pto. in p̄o sphaerā octauū motu dīscer pentes. Tum qui sentiant cum Ptol. progredi illas ad orientem neque cursum mu tare digladiantur tamen de uelocitate cursus id fallum putantes quod tradiderat centum annis expleri partem unā. Nā Auērodā Moses aegyptius: Auēnazra post

annos septuaginta pertransire partis unius spacia tradunt. Albategni post annos sex & sexaginta ut fere lexqualtera pportione fecerit eas uelociore q̄ Ptol. Paulus Florentinus eas omnis uolui q̄ dixerit etiam Albategni: affueuerat: has opinioes quis diludicabit? Deprehēdimus inquit iuniores fidelibo instrumentis eas: loca quare falli nō possumus. Quidā igitur illos ueteres sefellit: quibo instrumenta nō defuerunt: nec minor artis peritia q̄ uobis: uulgatū hac tempestate mobilē arietem ab i mobilibo uiginti quinq; partibo distare. Sed Auenazra libro reij astrologicaꝝ octo partū tradit cū scribebat su isle distantia: scripsit. n. āno gratia milēsimō centesimo quinquagesimo tertio. quare nostra fere tēpora trecētis & quadraginta plus minus annis antecessit. Proinde si motū quem tradit Albategni q̄ ceteris ocior imitemur nō plus ānus qui ab Auenazra ad nos abiire astra gradibus quinq; perflissent: q̄re foret hodie distantia nō ut aiunt graduū xcv. sed tredecim. an falleretur igit Auenazra? cui ratio tum organū suppetebat. Moses aegyptius in eo lib. cui titulus mil necota quasi dixeris graecē Δωρις πορτι: latine secundā legem: inter initia primis ait tpe cathachims cōcordasse mobilē arietē cū immobili. Tū postea temp̄ motū sphaerā octauā uersus orientē septuagesimo quoq; āno gradu uno. Cū igitur inunauerint terras aquae āno mundi milēsimō se. cēte (imo quinquagesimo sexto nunc agantur ab orbe cōditō: ut uerbor̄ docet supputatio (Neque eni testert hic ad liquidū rem exigere) annorū quinq; milia adiectis fere trecētis erunt a diluuiō ad nos āni fere triamila supra sexcentos aut circiter. Quare mota erit octaua sphaera tot annū gradibo plus minus duobō & quinquaginta: quibo distaret mobilis aries ab immobili. Isaac iracunda scribit cōcurisse simul utraq; signa āno qui fuit nobis a Christo nato quingentesimus & sexagesimus: Petrus apponēt h: in elucidario tradit id euenisse āno Christi ducētesimo & sexagesimo: quae supputatio per ānos trecētos a priori supputatione discordat. Angelus mantuanus & pleriq; recentiores idem fuisse contendunt āno gratia quodecimo paucis mensibo superadditis. Idē refert Isarith quendā iuniorē cū supputasset loca solis & lunae ad octauā sphaeram deprehendit: senouulunium mensis martii exactis a mūdo ānoꝝ quinq; milibo ducentis uiginti quatuor ppe decimā quartam partē piscium. Se uero angelū nouulunū id supputantem ad imobilia signa siquidem tabulis Emanuelis utebatur quas inscripsit Baal Cuaphaim deprehendere illud in uigesimo octauo gradu pisciū: h Alphonū tabulas sequentur in uigesima septima parte minutiq; quatuordec. Vnde colligeretur distasse mobilia signa ab imobilibo gradibo tredecim uel quatuordec. Scripsit autē ille paucis annis ante nostram aetatem quare libi mirabile ait esse quod Ozoniēses tabulae tradant sitam inter arietis cornua stellam quae Larietis mobilis est principū semotā ab immobili arietē āno gratia milēsimō trecētesimo sexagesimo gradibo uiginti quatuor & minutis quinquaginta septē: per quae tēpora iuenio aut annis supra fere quadraginta: tum Isaac illū: tum Rogerium bacōnē floruisse: quorū uterq; nō plus gradibo decem aetate sua putauit imobilem arietem a mobili uariasse. nam uterq; secutus est Azerchelē q̄ maximam iter eos distantia quae posset euenire tot

Albategni
Paulus Flor.

Auenazra.

Moses aegyp.

Tps diluui.

Anno a mun
di initioAnge. man.
Isarith.Tabulae ema
nuelisQuo tpe Isaac
& Rogerius
bacō florue
rint.

experientia respondere sapissime Abraā testatur. Pto. & sere posteriores in oriente posito sydere & occidente per regionis ascensiones: positis quarto loco uel decimo per æquationis: mediis locis uero per admixtas. Idem sentit Almeon cap. septimo tractatus quarti de directionibus: Abecbar per zodiaci dirigit gradus. sic enim octa uia differentia secundi tractatus libri de magnis cōiunctionibus dirigit lunam ad locum cōiunctionis syderum infortunantium. Idem sentit Auenazra libro cui titulus incitium sapientia confirmans auctoritate etiā Albategni. Sūt qui putāt utroq; modo tam radios extendendos q̄ sydera dirigenda. s. per signiferi gradus & anaphoratum p̄portionē: quod uidetur Ioānes hypalensis in illogis suis uoluisse. Nam secunda parte sui quadripartiti capite super prima domo idem est excutus. Alii extendunt quidem radios per zodiaci gradus: dirigunt autē per ascensiones qđ Mesalsā necnon Pto. uidetur Auenrodan ascripsisse. Cōtra Abecbar iudeus eandem affert rationem operis utriusque: quare schemata componantur per æquales gradus per eosque dirigendum sit. Miram q̄ discordant ad quā partem planeta sit duendus ubi quid ab aliis Ptolemaus dissentiat in apotelesmatis est uidere: tum nō nihil Auenrodan explicante: sed nec illud hoc loco p̄tractamus: quanta sit difficultas his qui putant ascensionibus mixtis utendum in dogmatis executione. Nā Ptolemaum id parum recte uel sufficienter præcepisse doctissimi iudicarunt. Paulus alemanus insignis mathematicus qui nūc apđ Guidonē urbini duce p̄ncipē l̄ranī simū uiuit scripsit aliquādo se nunq̄ uidisse qui syderis ad locū triangulū recte dirigeret: qui etiā (qđ superius erat dicendū) negat in latitudinibus planetarū fideles esse tabulas quæ feruntur. Ex quibus omnibus in capescendis horis initialibus siue genituarum: siue urbium: siue constellationū: tamē in themate disponēdo siue cardines flatuantur: siue loca p̄stantur seu signa diuiduntur: seu sedes syderibus: uel habitibus: uel errantibus tribuuntur: seu schemata cōponantur: siue aphēles numerentur q̄ta patet erronee ianua quæ a d̄buc uenias super his & mathematica certitudo in thesauri antro lateat inexplorata.

Ioānis picī mirācula disputationū aduersus astrologos libri noni finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLÆ DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER DECIMVS.

Caput primū Epilogus eorū quæ hæctenus confecta: & quid in sequentibus agendum sit libris.

Vris iam gradibus astrologicam rem decimus dum nec caelo pendere lata inferiorum omnium declaratū est: nec significari: nec si dependeat: aliter potius pro naturæ cognitione quoque utrunque confirmatur ex perpetua & stabili conditione calestum quæ sui par semper: siueq; similis non mutatur: ut fingunt inlar Cameleontis uel locos: uel distantias. Deinde quæ calū faceret uel fiducaret id intelligi a nobis posse

Abcā. Pto.

Almeon.

Opio Abca.

Auenazra.

Alia opio.

Ioānes hyp.

Alia.

Auenrodan.

Abcā iude.

Alia d̄buc:

dia.

Auenrodan.

Paulus ale.

Guido urbini

dux

negabamus: tum quare nec horas illas fatales quae nam essent: nec in choro caelesti penes quos facti decernendi potestas collocata cognoscere nostrae sit imbecillitas. Certe quae cumq; sup his illi tradiderunt exorbitant penitus a rōne. rez. n. fecerunt primordia quae nō sunt primordia ueris omnis: & caelestū potētissima uel nece/tes uel negligentes utantur i p̄dicendo comētāris cauis & fabulosis: quibus ut nulla ueritas inhaeret: ita nulla p̄tis aliquid efficiendi. Post haec tertio declarabatur si nihil in illis quae dicebamus offenderint nō mō nō cōtigitte speratū: sed potius a p̄ti q̄ sit imp̄rabile. nec humano uestigio peransibile: quod est illis cōflicendum: ut .i. initiales horas indagent. & caelestū quas fixerūt cōtū: statū ac pōnem omnem momētis singulis afflegatū: quos neutq; san posse li. pximo di putabamus. sed haec etiā si p̄sulerint trā abest ut suū munus impleuerint: ut nec dum suū officium sint aggressi. nā labor ille p̄p̄ius astrologi. rhemate tam cōstituto (qd̄ opus est ma thematici) quid explorata constellatio faciat indagare. inter omnia est difficillimus haec si darentur tanōe cōflare scētia foret astrologia si experimētis ars si nec ratio nec experimētis. nec ars utiq; nec scia: sed tementas incōstabile praesidium: circulatorum signētum fabulosissimum primum igitur ratiōis auctoritatē: nō fidem experimenti astrologi enipiemus.

Caput II. Rōnes astrologorū inanes esse & ridiculas. ;

Aristoteles.
Plato.

g E generalia quadā de syderibz Aristoteles. Plato. ceteri philosophi. nīq; rōni/ bus tradiderūt substantiā sempiternā: motū circularē. reliqua q; id genus ue rū p̄p̄ias syderū p̄p̄ietates nūq; p̄diderunt nihil super eis: quae i hysica di ci possit indicāte rōne: alioq; rez. corruptibiliū q; uas tractamus: quas pxime len timus: quas itimius noscimus: dotes peculiāres ab euentis trā modo effectusq; cog noscimus. quas aut astrologi rōnes cōtulerūt sua dogmata p̄batur: trā abtūt a rōne: ut nihil possit irrationabilis cognan: neque enī solū nō demonstrātes aut rethoq; etiā enthemematis s̄eriores: sed falsa futiles: pugnares. uiciose: ridicula: qd̄ excutentes: ordine singulas palam lacrimus.

Caput III. Duplex principū quo astrologi decernūt quae domus sit fortior. sal/ sum esse: utq; sit uerz: nō tamē ex eo id colligi quod uolunt.

e Xordiemur a rōne quibus locoz p̄bant p̄p̄ietates: quos tamē & nullas p̄ p̄ietates & iteraalia sui nō posse supra declarauimus. Primū aut agemus de quantitate uirtutis locoz. Secūdo de qualitate declarātes illud ubiq; prin cipia quibus nutūt esse fallā: neque tamē colligi ex illis si sint uera (quod uoluit) Est aut duplex quāsi p̄loquiū quo defuūt quis quo loco sit fortior: quo debitor: unū est loca illa quare necantur horoscopo radianonis affinitate siue trigonae. .i. siue quadrāgula: siue sexangula. Contra pigra deiecta quae nō cōiungitur. Altez cardines quos uocant angulos primae potētatis esse: secūdo loca cardinibz succedē tia: tertio quae declinat ab eis gr̄ae dicūtur apodimata barbari cadentia dicunt. Primū igitur ista principia fallā. aut si cōcedātur: quae tamē intelligunt ex his tum inter se: itū principis illis pleraq; repugnant. Principioz fallitas ita demonstratur

efficacia locorum nō potest alio referri q̄ ad habitudinem loci supra finitorem: ut i eo sic pueretur stella qualibet efficacior, in quo posita supra nos fortius operatur. Hæc philosophus statim dabit naturali rōne persuasus, hoc dare cogitur & astrologus: quoniā uirtus ista locorum uel a natura petitur ipsius spaciū: uel ex ista quā dīximus habitudine ad nos: a spacio denuari nō pōt nō modo: quare nulla istius spaciū uis natura est: ut supra mō struimus: uerū quoniā istud si dixerim erit idē horoscopus eadēque locorū partitio quacūq; regione cōstituenda siquidē spaciū partes determinate suas habuerit pprietates quibus inibi positas stellas afficiēt: quare non uariabūtur ex celo: sed erūt oībo eodem: hoc autē toti penitus astrologiæ repugnat quæ sydus eadē spaciū parte collocatū mihi quidē decernet in ascendente: alius secūdo loco: alius duodecimo: alius tertio: alius undecimo: p̄ cali. d. scilicet diuersa: quæ nō esset spectanda: sed natura spaciū quā cōsequerentur istæ pprietates nō habitudinē illius ad nos: nā p̄ cali deuertiōe nihil illa mutatur: hæc semper alia fit & alia. Quod si locus cōceditur efficacior i quo situs planeta fortius agit i nos, cōcidūt statim illa fundamenta de angulis & horoscopo: p̄ mō quicūque locus sub terra debilior erit oībus qui supra terrā: nec quintus aut quartus erit duodecimo uel octauo p̄tendus: tum inter eos qui supra terrā quicūq; magis ascendet supra finitorem potentior existimabitur: quare duodecimus primo præualebit cōcessit. A schedelis astrologus auctor sumæ quā uocant anglicanā plus credens rationi proflus indiffolubili q̄ astrologorū otium auctoritati. Sed Ptolemeus quoq; rōnem uidit quā fere secutus apotelesmatō li. primo statuit otium fortissimū esse locū mediū calū: q̄ inibi positi radii planetarū potentissime nos afficiēt: proximū illi uirtute locum undecimū p̄pter eā rōnem: debilissimos autē esse planetas qui mediant iter occidentē & imū terræ. Repugnat hæc autē ceteris astrologis: quorū maxima pars orientē ceteris locis eis anteponit: ut Messalla: Firmicus: Aboasar: quicūq; Auenaza sentit cū Pto. quare nō cardines omnes primos facit: uerū locū undecimū omnibō antefert p̄terq; sumo. Postremo si dicta tuentur planetæ quinto loco facient debilissimū quādo medius ē inter quartū locum & septimū: tertio quoq; libro super annoꝝ spacio loquēis omne quod supra terrā p̄fert his quæ sub terra: sed oblitus eorū: quæ prius dixerat orientē loco p̄ponit undecimo: Tam secutus astrologos abiicit. xu. nimis futili certe falsaq; ratione: quoniā inquit spissior & obſcurus terræ uapor ex humiditate halitū illius uim descendētem turbat & infirmat: certe si ratio ualet natus aere caliginoso nasſetur semper infelix cui planetæ sub tenebris omnes erūt quasi duodecimo loco collocati. Præterea cur nō magis id patiat in oriente positum sydus? An plures habirū luce facta superius quæ potuit uaporosos fumos attollere: dissipare nondum potuerit? Verum in sole solstitian hoc procedit: sed meridie quamam stella duodecimo loco residens aere uaporoso præpedietur: rectius igitur primo libro tantum illud spectauit mediū calū fore potentissimū inter alia loca: ille intē hoc uel remissior qui magis in sigis minus se p̄pinquare: hoc est solū quod dici naturaliter pōt: si naturalium tū uirū pensemus efficacitā: nā pprietatē alicuius influxus habere

Pto.
Snta Pto. ab
alio astrolo-
gis diuersa.

Messalla.
Firmicus.
Aboasar.
Auenaza.

fortan locus potest sub occidente. quæ cali mediū nō habeat; siq; habuerit huiusmodi differentias; uerū quod planeta facturus est ut fortiter faciat quid aliud erit i causa q̄ potis diffundendi radios in finitorē. Nimis igitur stulte stella fixa in quarto loco potest sub imo. l. terra latitante. quæ si fulgeat sumo fere calo. cardinē i par- tibus nō attingat uiriū nihil sit habitura; planetæ loco duodecimo nō esse uitalem q̄ sit tam in qnto collocatus. cū longe rōnabilius qntus locus sedes tenebrarū; q̄ duode- cimus possit appellari nemini q̄sq; psuadebit fortius affici nos a sole cum procul ab oriente distat adhuc gradibus. xxy. q̄ cū lapsus uno gradu mergatur in occasū; tū ta- men ad ascendente ibi pertineat; hic ad locū sextū; multo minus nisi sensu carēti a psuadebunt esse potentiores quarto loco sub media. l. nocte q̄ si octauū uel duode- cimū locū occupauerit. nā colligatio trigona cū horoscopo reprobatur ex superiori- bus ubi de radiis diximus interuallis: ut si rectā sequi rōnem uelimus plus ad ho- roscopi uim attinet eius anaphora q̄ tot spaciū distans bona fortuna. Quod si colli- gatio talis habet momentum; cur nō iunctus cardini melior locus erit potentior? Est autē tatione docente tum uariis astrologis astipulantibus cardo sumus omnibo melior. Igitur sextus locus illi triangularis debet bonis adnumerari; qua rōne nouus ex ascendente affirmatur. Factenus salutas principis; nunc principis decreta dissentire. neq; n. semper octauus malus si p̄pterea malus q̄ disiunctus ab ascendē- te; cū plerūq; locatus ibi planeta trigono radio foueat orientē. similiter & secundo loco sexagona radiatio non unq; uenit ad horoscopū; quare quod colligūt nō est pe- tuū nisi loca p̄ gradus zodiaci diuidantur; hoc aut nō recipiunt; igitur nihil colligunt. Illud itē respōdeant cū affinitas ascendente & anguli bonū faciat locū sufficiat alter; priuilegiū an utroq; sit opus. si alter bonus erit octauus locus iuxta dēs occi- denti; si utrūq; malus secundus diuisus ab ascendēte. Scribit item Heliodorus ex Pauli ceterosq; facta malos infortunātesq; planetas in decliuis uehementius ledere & nocere. q̄ si locus infimus sua natura quodq; dicere solent a. r. p̄. r. r. o. r. tam ma- los debet radios hebetare q̄ bonos.

Caput IIII. Argumentatōes astrologorū q̄bō sua roborāt dogmata ad quorū fere genera redigi; infirma quidē & inefficacia.

Xcutiamus nūc errores quibus locos p̄prietates probant; ut hic quidē fra- tres significet; alius parēte s; amicos alius; hic mortem; alius inimicos; uerū ne sepius eadem reprehendam; genera quadam prius rellā argumentandi quibō utantur astrologi q̄ quid sunt p̄batū. Tum particularim cuiusq; dogma- tis euertentes fundamenta; tantū admonēbimus e quo genere iam taxatorū ducatur argumentatio; proprius uero locus hoc agatur; ut datus principis & forma ratio- enandi non cōsequi tamen quæ putat ostendamus. Sunt autē fere capita quorū ad quæ redigas oēm astrologicam p̄bationē. Primū locus dicit potest ab ordine nume- rorum; secundū a parabolica similitudine. tertū a mathematicis. quartū ab astro- logicis principiis. quintū a dialecticis; Ab ordine numerorum sic argumentantur. Cūma primum subiacet saturno; ioui secundū; tertū marti; quia saturnus primus

Decreta prin-
cipis dissen-
tunt.

Heliodorus.

Quinq; capi-
ta ad quæ oīs
astrologorū re-
ducitur argu-
mentatio.

planetarū iuppiter secundus tertius mars. Loca sunt. xii. signa sunt. xii. Primum igitur signum primo loco respondet: secundū secūdo atq; ita deinceps. Sed tertium signū geminorū: tertius igitur locus fratres significat quasi geminos. Similiter primus planeta primo loco respōdet: secundus secundo: tertius tertio. Sed iuppiter secundus secūdo diuinitas significat. Erūt igitur loco secūdo super diuinitas significatio. hęc methodus a nūeris ducta facilliter cōsuetur. Siquidē cū philosophus: cū dialecticis semper sit: nā nō mō nō cogit: sed nec colligit: nec solū nō p̄suet sed nec suadet. Primū igitur furilis nimis in lanaque suppositio: primū genere quoq; primo generis al tenus nature cognatione cōsentire. Primū ignis elementū primus planetay: saturnus q; d ab igne diuersum magis a strológis ē saturno: mars tertius planetay: aqua tertiu elementū: nōne diffidet mars ab aqua: quantū ab aqua diffidet ignis: aries primū signū: saturnus primus planeta: neq; tam astrológis habet aries cū saturno p̄portionē nō regnat in eo nō dominatur imo deprimuit. fallax igitur suppositio euidis & imperita: que si uera foret nihil minus esset incerta: nō tñ q; incertū sit ne a luna saturnū uerius ascendendū: an potius a saturno descendendū ad lunā: cum sua quibet rōne sit primus ordine planetay: q; medius: situs & ordo penitus amba quo Manet. n. adhuc sub iudice lis antiq; sol a luna secundus an medius magis sit: credidus est aegyptiis luna: primus: medius a chaldeis: mediū quoq; putat Pto. & turba recentiorū: Veg; nō mō Ieber acutissimus mathematicus sed & ipse Theō interpret græcus Ptolemai dissentiens a magistro putat supra lunā statim collocandum. Quod Plato quod Aristoteles etiā affirmarūt: nec miq; sūmos auctores scire dissentire: super qua rōnes utriq; translaticiæ multæ: certa nō potest ulla cogitari. Nā parallelares ubi fastuleris hoc est obtutus discrimina: mathesis nihil indicat e duabo stellis utra superior: nec de sole dum taxat ambigitur: uerū etiā de uenere de mercurio: quoniā de marte ioue & saturno cōstat inquit Sūmarius oēs supra lolem: quōtā men ordine nec est scirū nec sciri potest. quod multa. s: (ut loquuntur) aspectus est diuersitas p̄terq; rationes quasēq; feceris ex cōmunibus erant uanæ & dialecticæ: nō ex p̄p̄riis certe & mathematica. Qualis illa Ptolemai de sole conuenienter inter planeras medium poni: quoniā sūmo uentur ab eo quidā longitudine loci: quod saturnus & iuppiter & mars faciunt: quidā sequūtur cum temp ut uenus atque mercurius: friuola cōiectura nec p̄cedens: quoniā luna digreditur ab eo quantū superiores: nō igitur medius iter digredientes ab eo & non digredientes. Alpetragi ratio pariter debilis ut sint motu uelociores inferiores. quā q; qui uidētur uelociores p̄bat esse tardiores. Sic. n. locus ueneris solis & mercuri locis supior erit quod nō fore oēs aequaliter testantur: plus niti uidetur euidētia uerorū: ratiocinatio solem primū lunā decernētū: quoniā ueneris inuenietur mercuriūc nūq; nobis en p̄satur. Sed hęc quoq; multipliciter soluitur: ut qd cōtingat id in mercurio paruita tēcōtingat in uenere: quia proxime soli radūs occupat & steripitur. Quare ratiōis obstruere uiam nō pōt ad nos descendētib; qd remotior luna pōt. Quod q; forte tenuia nec lunari densitate terrosa radūs nō obstruunt. Habeat itē p̄p̄riū lumen

Lis antiq; de
solis situ
Aegyptii.
Pto. Chaldei
Ieber. Theō.
Plato.

Aristoteles

Sūmarius.

R. rōnē Pto. cō
frivolam.
Rō Alpetra.

Auerrois in
paraphraſi al
magelli:
Moſes.
Abubachelis

quod cum uice ſolaris erepti reddunt, non eripiunt lumen, ſed commutant ſquare deſectus
non poſſit. Auerrois in paraphraſi magna compoſitis Ptolemai dicit ſe quoddam ſole
duas quaſi maculas nigricantes notariſſe: cuius numeroſi digeſſiſſet per id tempus inuentum
mercurium ſolis radius oppoſitum. Recte igitur Moſes aegyptius ex Abubachelis quoque
teſtimonio ſitum & ordinem planetarum ſortitum pronunciauit. Nam luna quod ſcimus orbi in-
ſenſiore caligine uel ſubulū propter maiorem aſpectus diuerſitatem qua minorē iudicat ne-
ceſſario habitudine ſemidiametri terrae ad ſphaerae ſemidiametrum. Quomodo uero
tres aliae ſe habeant ſol: uenus: mercurius incertum. Similiter notum quatuor has ſtel-
las nobis proximiores aliis tribus ſed illas ſicut ſe ſunt ſitum & ordinem ratio non demōſtrat
Cum igitur genethliaci nituntur ordini huiusmodi conſequentiae principio nituntur primum
quidem falſo: tum ſi uerum foret incerto: licet autem de ſignis idem obiectare quidam (quod ſa-
tis demōſtrauimus) in zodiaco nullum aut quatuor aequae principia ſint. De autem de pri-
mo genere argumentationis: a parabolica ſimilitudine ſic probant: decimus locus in
edito cali uertice patet. quartus latet in imo terrae. Cum igitur magis coſpertum cuique de
matre ſit quod de patre: conuenit ut per decimum locum mater iudicaretur. pater autem per quar-
tum: quod modus non eſt aliter quam ex ſuo titulo reſutandus. Nam quaecumque de iſtis ſimilitu-
dine argumenta petuntur non ſolum philoſophis ſunt indigna docendo: uerum nec dia-
lecticis apta uel utilis diſputando: quoniam nec theſorū per ualioſiſſimoſ comoda: & uarię ſere
poetica luſum potius preſerunt quam ſerua cuiusque probationis idoneam auctoritatē a ma-
thematicis argumentari eos dicebatur cum bene decreta mathematicis male uertunt ad
ſuas predictas omnes qualia qua ſuperius de zodiaco in ſigna: ſignorum ſi partes: partium ſi
minutias diuiſiones dicebamus. Iſtū cum quod recta quaedam alia obliqua ſignis illis dicuntur.
ob aſcenſionis moras inaequales: ſi tranſerunt ad naturam reſtitudinis & obliqui-
tatis in moribus. Ex aſtologicis colligunt quotiens aſtologorum aliquid dogma principium
faciunt alterius dogmatis confirmandi. dialecticis utuntur: ſi quando coeſ & probabiles
quodſdam ex natura uel priora philoſophia propoſiones aſſumunt. Sed id quod rariffimum. Neque
enim memini apud eos legiſſe me rationem quae ſide dialectice probabilitatis afferret.

Secundū ge-
nus argumē-
tandi aſtolo-
gicum.

Tertium genus
argumentan-
di.

Quartū ge-
nus. Quintū

Caput V Rationes a parabolica ſimilitudine ductae: quibus domorum pro-
bant proprietates reſelluntur.

Acc dixerimus in uniuerſum nunc ad referendam particularem fabulamenta
h
deſcendamus (nam ſic uerius dixerim quam argumēta) quibus locorum proprietates aſ-
ſeuerant incoherentes ab illis quae ſumuntur a ſeru & conditionibus ſignorum.
Eſt autem locus a parabolica ſimilitudine per hunc modum: pater amar filius: & quintus
leues amica radiationeſquare triangula neſtitur horoſcopo quintus igitur locus filius
ſignificat. Ut ſit igitur modus argumentandi bonus quod tamē plane eſt ridiculus oſte-
damus non recte colligi quod conuendunt. Primus inquit locus naſcentē ſignificat
ipſum: quoniā de tenebris prodiit in lucem. Item horoſcopus ecce parabolica ſimilitu-
do de qua reddunt & rationem cur idem locus itinera modica reſperſentet: ut cum
de uice eiusdem urbis ad aliam de urbe ad ſuburbium: de domo itur ad pomerium.
Nam uelut horum quoque motum cāma in lydetibus eſſe quaſi primi loci diſpoſitione portenduntur

ut ait Bonatus. Præterea uideamus an in reliq̄s locis similitudo p̄cedat. Est secūdi Bonatus.
 ppnetas sup diuitiis: qm̄ nihil aut̄ homini magis pximū: igitur herēs primo secū
 dus locus diuitias significabit. Necessaria rō penes eos q̄b̄ nihil potius est diuitiis
 uey: hōi pximiora & incimsora multa: puta dotes animi & corporis sapiētia & ua
 litudor: quare debuerūt potius hæc a lec̄ ūdo loco significari q̄ a sexto uel a nono: qd̄
 q̄ sit externa quoque parēs: uxor: amīci: filii: gloria: pecuniæ p̄feritur: ut potio
 ra ut pximiora: p̄terq̄ apud unū hōiūm genus q̄ se uocant astrologos. Tum locus
 idem cur ep̄stolas quoque notat ut ait Zael israelita præterquā forte in genituris Zael israelita
 notanorum: quibus semper hercant stilius & puglania: lam pergamus ad reliqua
 Tertio fratres indicari uolunt / quinto filios diximus: causam: cur hic filios similis
 fratrū est ratio: qm̄ locus tertius e xagona radiatōe iungitur ascendenti: qm̄ igitur
 exagona copulari amica: led melior est triāgula p̄p̄ea filius hæc quos amamus ma
 gis: illa fratrib̄ datur: & eandē ob eā loci undecimus ē amicos: quē pariter ex
 lexangulo respicit ascendens. uey eos iterrogo cur nō locus nonus filios significabit
 cū sit & ip̄e triāgularis horoscopo? Respondēbūt qm̄ cadit. rogo igitur itey melior
 tertius an undecimus: & patet eadē rōne undecimū p̄ferendū qm̄ cadit tertius: cur
 nō igitur tertius amicos: undecimus fuit fratrū / nisi puerētes ordinē nature putēt
 amicos fratrib̄ p̄ferendos. Illud quoque de filio alio dicto p̄urbatur: nā parentes
 quanto dicūt iudicari: sed iter quartū & ascendens tetragonus ē aspectus quo nul
 lus inimicis magis iudex: quō igitur nascentē nascētiq̄ue filios amica radiatione
 cōponunt eundē tamen cū suis parentib̄ inimica: Præterea placet Pro. græcis oibo Ptolemaus.
 & Auenrodā potius a decimo loco filios iudicari q̄ a quarto: qd̄ Porphyrius iō rectū Auenrodan.
 p̄bat: quæ tunc inde animæ i corpora demittitur. Sed Porphyrii fabula: fabulā possia Porphyrinus.
 mus opponere: quare phabētur animæ p̄ cancrū labi decolūm p̄ capricornū a scēde
 re. Est aut̄ cancer signū aq̄lonare cui respōdet apud Ptol. imū terræ nō sūmū: sed a
 quarto quoque panter & undecimo p̄ditionē de filiis auspicātur. Quid q̄ Alcha
 bius & habreus Andragazar ad qm̄ locū legatos uolunt p̄tinere: & qd̄ Vellius
 ait rumores & nūcios addūt & famē quæ post cineres: & quod Adla scriber uesti
 mēta: quānā igitur ista rōne nullā. n. reddūt: illud ualde irōnabile q̄ sextū locū
 quem uocāt ω π π α κ ρ ο υ quasi dixeris torpidū cessantē inertē / inefficacē / seruis
 attribuūt: quos tamē & labor & industria domino nutrit ocū & ignauiam. Sed
 uide pulcherrimā quā super hoc dogmate facit rōnem Auenrodā: septimus inquit
 locus pares significat subiecti uero elō gantur a panbo(uerba sunt ipsius) quantum
 sexta domus a septima elō gatur: sexta igitur posuerunt p̄ domo subiectorum: hæc
 ille: quæ ridenda sunt potius q̄ confutanda ne namis ab Aristotele coarguamur.
 Nam de septimo quod dicunt pares significari uide q̄ ip̄i minime ueracia: minime
 cōsentientia parit̄ sup illa. Referunt enī ad eundē locum uxorem / socios & apertos
 hostes: quib̄ quid est pugnantius. Sed defendit Abraā in hunc modum quoniam
 septimus inquit locus opponitur primo: ilites & bella significat: quoniam rursus descē
 dit ascendente horoscopo significat uxorem. Postremo quare mora descensus eius

aequalis est tēponi a scensionū primi loci: quae nōnulla conuenientia est. ideo signifi-
 cat aequales. & locos: sic omnia facile cōfirmabūtur cū nulla sit res quae similitudine
 alicuius istiusmodi argumēto: cuius q; alteri similis & dissimilis fingi nō possit. ubi
 enī nō succedit: s; de tebo oppositis ab eodē ponitur indicia quasi conueniant. Sed
 conueniunt inq; hac rōne q; tēpora emerius in ascendēte calule in occidente sunt
 aequalia. Fateor bene dictū si id quoq; cōcedas eodem exēplo simulē esse igni aquā
 qm tot partes possideat aqua frigiditatis quot ignis habeat caliditatis. Tam enī pu-
 to scilicet opponitur (qd nō sit dictū scrupulosissime) descensus atque ascensus: q̄
 calor atq; frigiditas. Nonne certius uxor ad secundū locū pertinet prima uero semp
 illiq; succedens quali suppar: & secūda p̄sertim cū uelint etiā ex signis altey: cē mar-
 tem altey feminam: quoniā ut inquit Pro. formina uiris inhaerent. Sed & reddant
 rōnem cur idem locus futes fugitiuūque significet (ut Vellio placet) & emptiones
 quoque uenditiones: & quod alii tradunt itinera mediocriter longa. Tū quod scri-
 bit Bonatus cultū putae diuinitatis p̄cōnāque futurorū. Certe mors illi loco recti-
 us debebatur q̄ octauo cū pariter hac a luce descendatur ad tenebras: sicut in ascen-
 dente de tenebris surad lucē. Sed nō placuit inq; Auenazra: quare nō nihil ē simi-
 lis ascendenti: tali. s. similitudine qua nos aquā p̄bauimus et simalē igni. Sed Do-
 rotheus quoque ex hoc loco potius de morte iudicabat q̄ ex octauo dominū loci ad
 id obseruans. Illud item respondeat cur octauus locus bella significet apud Aboa-
 li: & quod scribit Alchasinū uillicationē. Quod alii uolūt etiā uisuras: dicunt hae-
 ritates hīc etiā prauideri. Ego nō uideo quomō cōueniant haezes & mortuus im-
 lius igitur si mortē octauus locus iudicabat: hereditariē: nonus significasset q̄ succe-
 dit octauo: sed relatas ad octauū hereditariē ait Auenazra quod loco secūdo p̄por-
 tione respondet ad quē pertinet facultates. s. hac est illa sepius iam imita concordia
 rey oppositay. nā quae oppositis locis erit similitudo p̄terquā dissimilitudinis: Qd
 si super eis quasi similibus semper loquerentur ignoscendus scilicet erit: sed nūc q̄ si
 similibus: nunc ut maxime dissimilibus: & quidem uerus oppositis utuntur: ut. s. eis
 subueniat. Sic quasi contraria loca sumuntur d̄ iam secūdus & portendit quibo nau-
 trim ut & uitā cōseruamus: octauus mortem exilia q; significat: mox idē heredita-
 tes & censum quasi secūdo similis & affinis: oīno qui moriuntur heredes faciunt nō
 sunt nisi scilicet cal. qd̄ celo certe nō subiicitur. Essent alia obicienda: sed uereor
 nugas cōsistando: ne siam ipse quoq; nugator. Praeterniti de nouo loco quod dicit
 nullo modo pōt. unde tm̄ q; ridens habet lectōr ut fastidio maleloqui nō om̄ial sub-
 leuatur. Nonus ait locus itinera longa significat: audi rōnem quoniā sol decimo lo-
 co positus ad nonū descendens mouetur. hoc scripsit Auenazra libro rationū primo
 atque secūdo: ubi opus omnino chachianis potius q̄ syllogismis quasi in omnib; locis
 ab uno transiens ad alium sol non moueatur. Quis q; cū eo motu sol descen-
 dar puto non significabit locus nonus itinera quibo montes & eminentia loca con-
 scendamus. Quis enim non iocetur ligans cum ridiculis: adde illam quoque sup
 duodecimo loco tabulam significari per eū animalia quibo uelimus quoniā iūctus

Prolemus
Vellius.

Bonatus.

Auenazra.
Dorotheus.

Aboali.

Auenazra.

Auenazra

ſic aſcendenti quociens idem ſignū utroq; loco proſcenditur. Alibi uero per eundē loco cum tenebras aiunt carcereſq; portendi: quia maxime diſtat ab aſcendente: a quo ſc. eſt duodecimus: ſic tam pauci ſui q̄ ueni memores mētiantur in quibuſlibet. Qd̄ ſi in nocturneum locum dicunt horoſcopo tū eſſe: cum idem ſignum ſedem utriſque occupat: diſiunctum cū diuerſa ſunt ſigna: ſequitur illud ut nec animalia quibo uehimur: nec carceres: ille locus ſemper indicet: imo nunq̄ hac ſimul ſed illa cū idem utrobiq; ſignū: hos autē cū ſigna ſunt diuerſa: qd̄ nullus tamen putat aſtologos.

Caput VI Conſultatio rationum Auenrodā de proprietatib; ſignorū: quæ ab ordine & cōſequentia ſignorū ſumuntur.

Aer ſunt a ſitu conditione q; locorū: parabolica quadam ſimilitudine ductæ rationes: Auenrodan primo libro apoteleſmatō ab ordine cōſequentiaque

ſignorū argumētatur ut primū. ſ. ſignum primo loco reſpondeat: ſecundum

Auenrodan.

ſecundo: & pro natura domini ſigni reſpondentis natura quoque loci iudicetur: ſic per tertium locū fratres iudicari & itinera breuia: quoniā gemini quoque tertium ſignum quoque dominus eſt mercurius. Iſtud idem inquit ſuper res mixtas habet i:

fluentiā quare fratres ſignificabit: & curſu ſolis proximus haret ſemper: quare breuia ad eum itinera pertinebūt. Sed nec alius quiſpiā aſtologorū nec ipſe quem ſeq;

tur Ptolemeus mercuriū facit fratrum ſignificatorem. Sed nec ulla ratio eſt ut breuibo preſit itinēbus: quoniā curſum ſolis imitetur. nā ſi ppter hoc q; u docui mo:

tu reuoluatur nō magis ad mercurium q̄ ad ſolem & ueniet hoc pertinebit: quorum omnium curſus ſerme ſunt æquales. Veniamus ad quartum cui reſpondet can:

cer. patrem inquit ſignificari: quoniā ſol patrib; ſeſtius autem ſolis apparet in cancro. Vide q̄ uanas q̄ triuolas arripunt cōiecturas. Nā in aliis quidem domino ſem:

per utitur domus: hic autem ad eū confugit qui nullam habet in eo ſigno auctori:

tatem. Neque. n. ſol in cancro uel regnum habet uel hoſpitiū uel trigonum uel de:

canum. Quoniā uero domina domus luna, ut iuppiter ſigni rex: ſignificato patrū

dēſeruebant ad ſolem ſe conuertit: quoniā maxime in cancro poſitus caleſcat qd̄ ut ſæpe iam diximus non de ſigni natura ſed habitadine ſolis ad terram contingit

alioquin quæ cognatio ſolis ſi principia ſequimur aſtologorum cum ſigno humi:

do frigido ſermano: in quo ut paulo ante monuimus nullā habeat dignitatis ali:

cuius prerogatiuam. Præterea cum ſaturnus eodem in loco dominetur: ut ibidē

dicit Auenrodan: quomodo etiam ſol domabitur: quorum naturam putant op

poſita faciūt domos & regias & oppoſitas. Aut quō & illud cōſonat qd̄ ibi loquitur: ut aquario loco ſaturni natura reſpōdeat. Quæ appi hereditates occultaq; pteſtas:

Cui tamē ut quarto cōpetit ſigno cæci i quo ſaturnus a domo p̄alexiū patitur. De octauo & nono loco nō minus ſalia pugnantia q; cōmiſcitur. Scorpius inquit octauū ſignū cuius dominus mars quare mortē ſignificat: uex: nō qualē facit mars apud aſtologos ſed ſaturnus potius: nā ſicut inquit uenena ſignificat & p̄gniciā ac inertiam: ut ait Abcaſar: quare a grecis etiam appellatur argos: quod naturæ martis minime cōuenit. Nonus locus ad iouem reſertur: quare nonum ſignum eſt

Auenrodan.

Abcaſar.

lagittarius: ppeaq; dicitur religionū index & sapiētiæ p natata iouis. Sed cur non eadē rōne locus. xii. cui pīces respōdent aq;ue domus iouis atq; lagittarius & si gra-
 tior ioui domus ē lagittarius: tam si uera illa suppositio de qua rō mutationis hu-
 iusmodi ducitur: ut loco. l. natura planetæ respōdeat que i signo cōpari dominetur
 nō debuit locus. xii. cūm esse miserimus: cui signū ascribitur domus planetæ om-
 niō foelicitissimi: quāq; methodi infirmitatē satis ipse cōfirmat Auenrodan: qui quā
 nō pcedere eam uidit i oībo usus est trū ea in quinq; locis: in reliquis conlugit ad ra-
 tiones quas proximo capite cōsultauimus. Nos autē nec i illis quinque sequi quod
 putauit ostendimus.

Caput VII Contra rationes eatūdem proprietatum quas Aboasar ex ordi-
 ne accipit planetarum.

Aboasar istas locorū pprietates a planetay colligit ordine: ut primus pīo de-
 tur: scūdus scūdus: tertius tertio. Proq; planēta comparis numeri pprieta-
 te pprietas quoq; loci decernatur. Sed grauissimū statū incidit icōmodū: ut
 eidē plāte reze oppositay loca attribuātur saturno primus & octauus: ioui nonus
 atq; scūdus: ueneri quintus & xii. Est enī primus locus uitæ locus: octauus mortis:
 quō igitur primo pariter & octauo perit saturnus: postq; .n. p numero planetarum
 septē loca pcursa sunt redeūt ad primū: quare saturnus incidit in octauū: quod oēs
 cōfiterur. Itē nonus ē fidei sapiētiæ religionēq; significator: scūdus diuitiay: sed
 deus & mamona nō cōsentiunt. Adde q; ibi sicut aliis quoq; locis ait Aboasar iouē
 futuri seculi foelicitatē significare: que p fidē & sapiētiā acquirat. Venerē autē fo-
 licitatē istius seculi: igitur cū diuina: ad istius nō ad uenuri seculi foelicitatē perti-
 neat: potius a uenere q; ab ioue significabūtur: nec ad locū scūdū cui iuppiter nūc/
 ro cōpetit: sed ad quintū cui uenus datur referētur: pīerti q; & ipi solent oppositas
 domos iouis & mercuri dicere: qm sapiētiā cuius auctor sit mercurius dignitatio
 & diuitias iouis aduerfetur. Hinc quādoq; calūniā repellentes qua sepius incessun-
 tur. q. l. per futurorum pīcientiā & celestiu uirtuū deductionē nature fere totius
 domini uiuant tam plerūq; paupes & ignobiles. esse. n. i hoc statū dicūt sapiētū ne
 discat: qa mercurio iuppiter aduerfetur. Quomō igitur iouē nūc ut diuitias: ita
 sapiētiæ faciūt auctore: sed i uenere quoq; magis absurditas elucefcit: quæ sicut quā-
 tū locū ita pariter incidit l. xii. quoq; alter letitiæ uoluptatis: alter carcerē & mœroris
 & tenebray: locus dicitur. qbo quidā pōt esse pugnatū: excoGITATū qdā bellū/
 mam defensionē: nam quoniā uolēt uoluptates consequi penitentia: dicunt ueneri
 utrunq; locum cōuenire tā gaudiū. l. q; doloris: puto defendent ita quoq; pariter: ut
 qm uita sequitur mors ab eodē planeta utrūq; significari. Nec dubito pan rōne dicta
 ros ad martē bella pacēq; pīnere: qm semp bella sequitur pax: sicut pluuia quoq; se-
 renitas: pluuia serenitatē. Vey: ne putēt extra oē gaudiū libi semper mœrēdū ne ali-
 quidō mœreat: ad mœrere illos uelo nō oīs latinæ comitē ēē mœrere: sed qua pter
 modū fuerit & rōem: hac it a quōto loco significari nō dicēt si lucy: pīcipioy mœr/
 res sūt. nā ad quātū hac referētur qm iuuēt: foueāt: resoullēt sicut locus quintus iūgū

Auenrodan
 firmitatē co/
 gnouit dog/
 matis.

Aboasar.

ascendit per quod nascens hois uita significatur. Immodica uero ueluptas qua pe
nitentia delorq; sequitur no e uita sumentu sed punitio: sed nimis serio loquimur in
coluradis nugis. De Marte uideamus Aboalaris rōnem & sine faciemus fratres in
q; significat & sorores: qm̄ ex illius sunt parentib; rō dogmatis hac qm̄ primo loco
quo genitura dominus iudicatur ascribitur saturnus: secūdo igitur iuppiter q; secū
dus e planeta. Tertio mars p sphaeray ordine tertius. Sed ex eodē genere sūt mars
atq; saturnus: q; uterq; malus & noxius est. Significabit ergo tertius locus quae sūt
generis eiusdē cū eo q; nascitur: quare fratres atq; sorores. Hac nosler Aboalar qui
nō scripsit abruis hac certe scripsit insanus. Qui. n. dissimilis magis planetay mar
te & saturno: ille ignis: hac terra: ille seruore lunt: hic torpet frigidity: ille noctue
nus: hic diurnus: & oēs sū peccare nullū iuuenes influxū martis saturni influxib; cō
uenire. Præterea cū filii quoq; similes sint parentib; aut nō debuerūt a qnto signifi
cari cui uenus ascribitur: aut erit dicendū saturnū cū uenere quoq; cōuenire: narra
uimus rōnes astrologoy q; b; locoy p; prietas p; bant in eo sortitā magis arguēdi q;
nimis diligenter q; q; p; ay: illas uere taxauerimus: diuinas tenui quadā similitudine
rerum: sed quāuis nullō negotio conlulantur: habent tamen ex uetey traditōe scri
bentūque testimonio potius inficiandā q; negligendā auctoritatē.

Caput VIII Gaudia planetay cū domicilio rucit.

Inc oia subuertitur de gaudia planetay: qm̄ locoy p; prietas denotatur.
h nā gaudere planetā quēq; uolūt eo loco cuius p; prietas planeta p; prietas est
finit. Sic uenere qnto loco: quare gaudia filios ueluptates quēadmodū ue
nus significet: sic & alios alia locis eadē rōne: quod ex Auenazra lib. tertio rōnum
& Aboalaris introductione licet intelligere. Quāq; si sequamur hanc sententiā mer
curio magis tertius locus aut sextus cōueniat q; ascendēs: luna magis ascendens
aut occidens q; tertius: magis soli decimus q; nonus: noui potius nonus itē secundus
q; undecimus: marti septimus q; sextus: saturno quartus q; duodecimus. Quae pote
rit quilibet munera locorū planetarū cōditionib; cōferens a numeris. Abenza
gel aut signi cuiuslibet partes alia eē calidas & siccas: alias frigidas & hūidas: alias
frigidas & siccas: alias calidas & hūidas: alias medias siue mixtas: quare de parti
bus suae naturae uigoran quēlibet planetay. Medias aut siue mixtas cōuenite mer
curio: uet; nō recipit istā rōnem Pro. & alii q; uenere calidā & hūidā esse uolūt
quare partes hūidā & frigidā nulli planetay cōuenient. Præterea cū mars i anete
tū q; nq; partes possit erūt tū in anete si uerus Abenzagel ptes qnq; calide &
sicca: reliquae cōditōis alterius & a natura signi diuerse q; tam natura calida siccaq;
decernitur. Similiter erūt i tauro plures aetere ptes lōge q; terreae: sic i alis eueniet.
Fallax igitur Abēza. rō: nec si uera nostrā tam explicat q; onē quādo reliquet incertū
quae ptes calidā quae sint frigidā: q; rē nō erit certū quae cui planetay potius debeāt.

Caput IX Rōnes Ptolemai de planetay domib; destruitur.

Voc agendū de signis: & qdē sup his multas tā rōnes eoy euerimus: ut q;
n bus probē signa esse. xii. sed nec plura nec pauciora. Tam p; ricipitū signorū

statuendū ab arietis diuisionē p̄terea illā in aqua: terra: ignea: & aerea: cur item hoc illius planetæ uel exaltatio uel trigonū (hoc alterius: restāt alia de quibus nūc dicemus a planetarū domibus orientes. Neque enī hī cōcedatur cū signis diuersis affinitatē huiusmodi esse planetarū: ut hic quidem sub signo tali potius firmetur: sub alio fiat fortior: hōy: tamē signorū differentia nulla rōne posse nos cōsequi quā nō pōt aliter hoc fieri q̄ p̄ natura stellas eiusq; signi ut superius diximus. Sed naturā stellas nobis ratio nō demonstrat. Igitur nec signorū cum syderibus affinitatem: quæ si spacia caeli potius q̄ stellas cōsequi dicatur nihil minus inexplorabilis erit sylogismo q̄ occulte ceterarū reyr̄ p̄prietates. Pro .de domibus solis & lunæ nimirum una ratione tm̄: de reliquorum domibus triplici. Prima sumitur a natura signorū. Secunda de p̄portione cōfigurationis ad domos luminariū. Tertia de nūero cōsequentiāq; sphaerarū: primam p̄mitus excutiamus. Est autē eiusmodi capricornus & aquarius hęc malia signa sunt quare frigida: saturnus quoq; planeta frigidus. igitur illi recte cōueniant. Peccat autem multipliciter argumentū. Sed primo quare debet in natura signi spectari potius quod cōuenit ex se q̄ quod ex accidenti. Conuenit autē ex accidenti signis illis frigiditas: quare dūtaxat ea ratione q̄ potius sol in illis frigoris cā est per accidenti: dum .i. mouetur longius a nobis. Cum uero de illis p̄ sua natura decernitur alterum apud ipsos astrologos terreum: alterū est aereū: quæ qualitas ioui potius cōuenit q̄ saturno qui frigidus est & sicus omnibus aquariū qui alantibus aduertantur. Præterea solent astrologi cū diuersa diuersis stellis affocāt si male sūt stelle dare illis quæ potius earum naturæ dissentiant q̄ quæ consentiant: ut eorum natura .i. mala contrariū mixtura temperetur: sic diurnū saturnum martem nocturnum faciunt: cum tamen calore martis frigida nocte frigore saturni calidus dies non cōsentiat: ut inde qualitas utriusq; nota reseruetur seruo i Marte: corpora in saturno. Dicant igitur an in signis planetæ malo reddendis hanc quoque sequi uelint rationem: an cōtrariā potius. Equidē Pro. cōtrariā sequi uidetur sententiam nunc methodi quā supra seruauerat in nocturnis diurnisq; diffiniendis. Verum liceat illi diuersi in locis eadem nō lentire modo in eadem serie uerborum sibi non repugnet. At si naturæ saturni consonum signū domū faciat: aquarius excluditur. si dissonum / foras mittitur capricornus. Dicit Prol. ad illas se respicere signorū qualitates quæ de solis operibus illis debentur: signum autem utrunque tā capre q̄ aquariū frigidis numeratur: quod saturni qualitati concordat: nos extra rationem fieri cōtendimus: sed admittamus. nec tam colligi quod putat declaremus. Respondēbit enim hoc forte super saturno super aliis planetis non succedet. nam ueneris domus libra: taurus. libra signum autumnale: quare sicum & frigidū: sicut aquarius frigidum quidem hyemale. Repugnat igitur ueneri libra quæ pluribus quidem calida: proflus omnibus humida delinitur. Nec parum demorat Ptolemaū qui dixerit hęc ueneri signa cōuenire: quoniam sit quasi diuersi generatua maximeque fecunda. Nam potest hoc dici de tauro: de libra dici nullo modo potest. In ioue quoniam pacto ratio quadrat: cui nulla cōsuetum

Tres cōnes
Pto. de domi
bus planetarū.

Rō Pro pec
car multipli
citer.

Prol.

Responso.

Confutatio.

piſcibus & ſagittario. Siquidē anni tempus ſub iſtis ſignis eſtimatur. alterum ſinit hyemem: alterum autumni ſinis. Igitur illud per frigiditatem repugnabit ioui: hoc etiā per ſiccitatē quāq̄ nec piſcū humiditas aquea uitali iouis humoti conuenit.

Ptolemaeus ad iſtā ſe refert cōcordiā q̄ utrunque illorū uēros facit & uim quoque Ptolemaeus.

habet genitalē: quare cū illis iouem conſonare planetam temperatū. Quae dum te ſello putarem ſuperuacuam operā facere: niſi potuiſſet hac p̄dere Ptolemaeus iouis facile poteſt auctoritas imperitis imponere. alioquin his ſimilia quae ſolent in-

terdum literati per iocū ludentes inter ſe dicere uentos ſuſcitant: igitur ioui ſimilia Auenrodan.

Rationem reddidit Auenrodā: quoniā rerū uiuentiū genitura ſeminibuſq̄ peſſi ſup-

pititer: quorum uapores alitūque uentis non niſi ſimiles ſunt. O mirabilem lapſū /

tiam qua poſſent etiam humidis ſicca ſimilia defendi. Nam uentos quidem philo-

ſophi niſi fallor: omnes ſiccōs faciunt cōtra geniturā omnem humidā: ſed & locum

da ſigna: quoniam poſito in illis ſole ſemina germinant: res exoriuntur. O ſi potuiſ-

ſent ad humanū ſemen deſerri. cōmodius oīno accidit hoc eis ab ariete. Sed nō

poterāt ioui dare quem mars occupauerat. quāq̄ oīno iniuria. Quod enī illi cū pri-

mo uere: cuius nullus calor: & genitalis humor: q̄ prolificus cum torrida martis ſe-

citare niſi participat. Inuaſit audacia pari ſcorpium nullo etiam iure: frigidum. ſ.

ſignum & autumnale. Non igitur iſtam ſi ſequamur rationem ſatis aqua partiō

ſuerit iſta domorum. Examinemus alias configurationibus luminarium & a ſpha-

rarum numero ſuſceptas. Verum quoniam per habitudinem colligunt ad lumina-

rum domos excuſi prius oportet rationem qua demus ipſe luminarium ſtatūtur

Eſt autem huiusmodi quam Ptolemaeus aſſert. Cancer & Leo de duodecim ſignis

omnium maxime uertunt ad aquilonem proximitate: uertici caput noſtrorum

propterea duabus maximis & principalibus ſtellis: hoc eſt luminariſus data ſunt: leo

ſoli quoniam maſculū ſignum: cancer lunae ſemineū. Primum igitur falſum quod

aſſumitur: nam ſigna nobis uiciniora: cancer & gemini: non cancer & leo: deinde

ſi ſit uerum quae ratio docet maioriſus ſyderum ſigna conuſus nobis proximiora?

Potuerunt hoc dicere ueteres hac ſimilitudine q̄ & illa proximiora nobis inter ſta-

netas. Sed Pto. dicere nō pōt: q̄ mediū facit ſolem oīum planetarū. An ideo ſactū

qm̄ in leone ſol magis caleſcit? Vey ſapius dictum ex ſitu id euenire: non de ſigni

proprietas. quare genibus aliis facere ſolem in libra quod nobis facit in leone.

Quod ſi uiriū ſyderū ceterorū ſenſus ita ueros & rōes: ut ſolaris calor habere mus

expremur de reliq̄s idem qd̄ de ſole, magis affici nos ab illis accedentibus ad leonē

q̄ cū p̄cal a nobis in aliis ſignis inueniuntur. An aliis igitur rōnibus ſol cū leone cōcō

dat: ſane qd̄ calidū ſignū & ſiccū qd̄ maſculū nē eſt non eſt p̄priū leoni: ſed arieti

cōe & ſagittario. Reſtat una cōditiō cuius meminit ille grauiffimus Aboalar. Nā

quemadmodū inquit ſol mediū planetarum ita leo mediū ſignum aſtatis hac

niſi ratione ligaret nō erā conſeſſurus apud leonem melius phœbū q̄ apud alias ce-

libeſtias hoſpitari. Sed perſuaſit Aboalar uere praſidiū & dulce decus aſtologorū:

q̄ de lunae quoq̄ cū tauro cognatiōe pulcherrimam rem cogitauit. Nā Ptolemaeus

Rō Aboalar.

Alia eiusdē
rō q̄re cancer
lunæ domus

attulit ad distantia q̄ inter signa p̄xima nobis est femininū. Nō cōtentus Aboa /
far aliud addidit q̄ significet luna cerum initia. Sit autem cancer astatici initiū: cui
demōstrationi quæ nō cōcesserit: hoc nō uidit Auenrodan uetus alia rōne: qđ p̄xi-
me. s. solis ardibz ades luna merito collocatur: quia luna sequatur temp̄ solē. Sed
uiderit q̄ de uenere & mercurio rectius hoc dicatur: quoy etiā ades proximas soli
natura locit si credimus Ptolemæo cuius interps̄ Auenrodan quē citauimus. Ceterę
sunt iste domus luminariū quæ ratio super aliis distribuendis: Pto. hanc affert im-
primis ut domus syderum malorum qualia mars atq̄ saturnus inimica radiatione
luminarium domos aspiciant: domus uero bonoy ut iouis & ueneris amica: mer-
curius illis proximus statuatur. Recte igitur marti datū scorpiū & arietē quadran-
gulares cancro atq̄ leoni. Saturno capricornū & aquarium: illis oppositos: ioui tri-
quetra illis signa pisces sagittariū: hexagona ueneri libri & taurū: p̄xima geminos
uirginēq̄ mercurio. Sed nec uerum quod assumitur nec ex assumptis recte colligi-
tur. Nā domū statui eam rationaliter dicimus in qua planeta positus bene se ha-
bet: sed noxia marti soli que panter illorū radiatio quadrangula: noxia item oppo-
sitis saturno: nū ppter oppositionis aduersitatem: nū ppter retrogradationē. Quod
si uerū illud quod ip̄e tradit Pto. felices oēs planetas in ea distantia sū motos a sole i
qua domus eoy a solis domibus distant: quod grati uocant idtropiōtiam: arabes
almugest: sequeretur & saturnū oppositū luminariis: & martē illis quadratum eē
solares: cōtra sniam oīum astrologorum de talibus schematis infortunia calamita-
tesq̄ magnas decernentiū. Postremo nō quadrare principio quod colligitur euidentē
est: nā cū dicunt has uel illas domus triquetras uel quadrangulas eē domibz sic ac-
cipiunt: ut cōparentur ad leonē: quæ inter eū & capricornū pro signoy consequen-
tia sunt: ad alterum ordine cōuerso quæ inter cancrū & aquariū: quare altera solus
altera lunæ medietas & imperiū dicitur: alioq̄ domus ueneris tam quadrangula
q̄ triangula dici possent: cū sit libra quadrata cōtra leoni taurus: & martis domus
triquetra forent scorpius cancro: aries leoni. Igitur ad domū cuiusq̄ luminaris cō-
parari debet domus collateralis & qualis sub syderis ditione locata. Quod si fiat fal-
sissimū deprehēdetur: opponi luminariis ut ait Pto. domos saturni: quoniam nec
aquarius cancro: nec leoni capricornus opponitur. Quapp̄ domos quæ saturni ne-
mo dixerit cū ex diametro luminaria respiciat: sed cū sextus a sole uel octauus erit
a lunis: quod Auenrodan quoq̄ confitetur. Alia ratio penes orbū numerum sumi-

Confutatio.

Auenrodan.
Rō Pto. pe-
nes nūey or-
bium sūpta.

ordine sphaeray: proximiores domus ascribentur: sic mercurio statuūt hinc gemi-
nos inde uirginem dardistum ueneri quæ sequuntur: p̄xima marti: deinceps ioui: po-
stremam saturno: has omnes ab ista sphaeray consequentia ductas argumentatio-
nes falsas: tum si uere forent incertas eē declarauimus. Recte igitur Auenazza lib.
secūdo ratiōnū. Quæstus inquit in libris sapientum de signis rōnes domos: nec re-
peri in eis aliqd bonū: Tantū ad fidē experimentoy se cōuertunt: hac ille: nos hoc li-
bro rōnes: p̄ximo astrologoy experimenta labelsctabimus.

Auenazza

Caput X Facierum & finium rōnes iam esse reprobatas.

f Acies planetarū quibus oēs utuntur a cōsequētia similiter orbū diuiduntur
 nā primas arietis partes decernētes domino domus dant. sequentes sequen- *Diuisio facierum.*
 tibus iuxta ordinem situs & spheræ solis. scilicet primas a Marte: secundas uene- *Alia diuisio*
 ri: atque ita deinceps. Indi primas dabit domino domus: alias duas dominis signo *indorum.*
 rum eiusdē trigonū: si trigona satis consultauimus & quæ super orbū numero ar-
 gumentantur: nō est opus aduersus huiusmodi rōnes nouis rōnibus. Super finibus
 adeo non conueniunt ut quinque super eis fecerunt opīones. Quæ rationes al-
 terius alter arguit & irridet. Ita uero sunt omnes debiles & sūmæ: ut suos quisque
 cōfines nouo quodā iure mutat & inuadat alienos. Ex ordine trigonorū chaldei li-
 nes suos ordinari truit trigona signa similiter partitiēt. Esset autē modus partiti-
 nis ut primas partes trigonū dominus occuparet: itū subsequentes qui sequentibus in
 signis habent trigonū potestātē: numeris semper ab octo decrescētib; ad quatuor.
Aegypti.
 Aegypti quod illis abicit Pro. nullū seruant methodi tenere: nunc addunt trigo-
 nam: nōc a rege: nunc a patrefamilias ordītes: interdū ab his qui nullā in signo pos-
 sident auctoritatē: ut a mercurio in capricorno Ptol. aliam probat diuisionē: cuius *Ptolemæus.*
 legere rationē cuiq; promptū libro primo apotelesmatō: pendet autē a dominis do-
 mus exaltationis & trigonū: quā probare nō debuit tamē Pro. nisi reprobaret se p̄sum
 quādoquē illius auctor diuisionis exaltationem trigonū proponit: trigonum dom-
 mus. Pro. uero p̄ponit octo domū. postremāq; facit exaltationē: quæ illa diuisiō
 cunctis antefertur. Indi mascula signa similiter per oīa diuidit & feminea pariter
 eodem exemplo: sed exempli in utroq; ratio nulla cognoscitur. *A Ptol.*
 A Ptol. dedit lumi-
 naribus eū terminos: cuiq; planetæ totidē partes: primas autē domino domus si ha-
 rarū ordine. reliquas reliquis. Nos cum illud nō fundamentū & similiter domos. ex
 altationes. trigona sustulerimus uel siquid sunt in incerto esse probauerimus: con-
 cidit oīs ratio finū definiendorū (si qui fines esse cōcedatur). Præterea si de trigōis:
 domibus: aliorudintibus: ueritas foret explorata: nō tamē exploratū hoc modo ponū
 q̄ illos fines decernendos. unde nata uarietas opīonū dum aliud aliis magis pro-
 babile uisum est.

Caput XI Quod cui membro signū dominetur uarie a uariis determinari
 & ab oībo partium rationabiliter.

q Uod item caput arietis taurū collo signis aliis similia membra subiūntur ab illo
 quoq; iam saepe sigillatō nūctorū ordine trahūt originē: ut primū. scilicet signū
 primæ corporis parti præficiatur. secundum secundā: tertius tertie: iquatus illa
 quoq; peccanti hæc partitione: nō tamē q̄ arietē primū faciūt signorū: q̄ signa. xii.
 uel un ex cōfesso rem tamē ambigūā ne falsissimā dixerim: q̄ corporis partes quasi
 principales tot fieri rō nulla p̄suadet. Aristoteles septē fecit Nichomachus. x. cur. xii.
 ipsi reddant rōnem: uidēt rem potius absurdā. humeros. brachia. manus. in unam
 cogere partē signo uni subiectā: tamē & pedes tibis. tibias geniculis. & genicula he-
 moribus: uti partes quatuor magnas. quatuor signis subiacēdas. Præterea factum *Aristo. septē*
facit pres cor
pora. Nicho-
machus. x.

distributionē huiusmodi potius calida calidis: frigida frigidis erāt comparāda: q̄ le-
cunda secundis: tertius: hęc est potius obseruanda natura cōio q̄ litus & cedi-
nis enumeratio: nec forsitan rīderetur pedes piscibz subiciētes: qui soli pedibz iter
caelestia carent. Cauet igitur medici ne tam futili aliquo dō dogmate persuasi me-
tuant uenā incidere brachioꝝ: si res postulet: luna geminos pagrate: quoniam bra-
chius gemini p̄sunt: nec salutare remediū ducti uana superstitione morentur. Non

Nota medicę

Hippocrates

Galenus.

Auicenna.

Paulus.

Orbasius.

Auenazra.

Aboufar.

Alchabitius.

Porphyrius.

Hippocrates: nō Galenus: nō Auicēna: nō Paulus: nō Orbasius: aut hęc ipsi le-
cerunt: aut alii ut faceret cōstituerūt: nō qui nostra quod alibi diximus: tempe-
state: feliciter & prudenter hanc artem exercuerunt. quare cesset oīs hoc genus in-
sana superstio: quę si nullā pbatur habere rationem: nec robur habere pōt experti-
menti. Tum quia ueritas nulla consonat mēdaciōnū pp ea quę sumus libro sequē
ti plurima pbatur: tū ob ipsam potentium hęc inter se cōtranetātē. Nā dat sagitta-
rio testes Auenazra: dat Aboufar illos scorpionis: dat Alchabitius uirgini: diapha-
gna: qđ latine septum tranuersum: Porphyrius leoni cui etiā uentrē: qđ Arabes
uigini: sunt qui genua sagitario: quę tamē arabes & latini capricorno. Heliazet
garnozenis uir habereus in libro de aia cancro manus & pedes assignat: cum tamē
alii geminis manus: pedes piscibz reddant. libra rursus ille crura pedesq; etiā alia
tamen rōne q̄ cancro subicit: quatenus. l. gradiendi functionē implēt: libra ppter
hęc similitudinē: quare dum sit incessus autolluntur & deprimuntur istar libraz: Cę-
teri libra: nihil tale: sed aquario crura: piscibz pedes: libra: uero tam nates q̄ renes &
lūbos subiciant scorpionis sel respōdere ait Heliazet: naturā sagittario sed alii sco-
pioni dant uerēda. Quod si quis dicat astrologis obseruatū nūq̄ tuto ferrū admo-
ueri: mēbro cuius signo luna per id tempus in sedent: primū in tanta incertitudine
quod nā signo membrū subici dicitur experimentū cōstans & cōfessum haberi nō
pōt: tamē utūq; forsitan cōtigerit sapiēs tamē uir oppositū obseruauit. Scribit. n.
Nico. orem.

Heliazet.

Nico. orem.

Caput XII. Rōnes astrologoꝝ quibz pprietates signi absolute cōueniētes
astruuntur: & qđ de lapradictis sint reiectę.

Leximus de pprietatibz quibz ad nos & ad planetas signa referuntur: restāt
d qua simpliciter illis cōpetunt & absolute: quas illi de triplici genere pbano
nis assumūt. Primū a cōfutata iā cu planetis ducitur affinitate: scōdū a si-
gura cognominis animalis. Tertū ab his quę sub eis positis sol operatur. Ab asti-
narate cū planetis argumentantur cū talem naturā signi faciūt qualis quocq; plane-
te qui dominatur in eo signo: ut cum anietem dicunt latebras latronū maleficorūq;
hostium significare: quoniam martis est domus id genus hostium significantis: ab opere
solis cū mobilia signa fixa cōia: q; decernunt. Ex quibz sol anni tepus aut mutat aut
firmat: aut qualitate promiscua temperat. A figura cū alia mites mores: alia feri-
nos afflare nascētibz dicunt q; hęc ofum gerunt imaginem: ut aquarius: gemini:

uirgotalia bestiarum: ut leo: taurus: capricornus. Item hæc est pulchra illa deformitas nam pulchra uocant quæcumq; sub hominū specie cogitantur sicut aquarū: quoniam si fatumū senis hospitiū quasi nō senex etiam deformis pulchro possit hospicio uel egere uel delectari: pariter quæ sint bruta effigie: ut taurus: & similia semiuocalia uocant uocalia quæ humana: muta quæ spem referunt aquatiliū: quod genus uiruentia uocē nō habeant. Rursum & aquatilia multa: plus humana specie sterilia.

Reliqua mediæ statuū cōditionis: pro natura. (s. animantiū quarū terre creduntur imaginis. Quos modos positionū superius disputata satis euerterunt. Cum enim de planeta domiciliis & ingenio faciunt coniecturā argumentantur ab astrologicis: hæc est.

quæ nos paulo ante cōsultauimus: cum ab opere quoq; solis argumentantur quantum uel fallant uel fallantur ostēdimus: quādoquidem nō est natura signi putanda quod opus est solis in signo locati: nō pro signi natura: sed pro situ ad terrā distantiaq; taliter operantis. Præterea quod in aëre temporibus aerisq; mutatio euenit fallacissima coniectio transierit ad alia: ut quæ signū mobile aries sæpè uariat faciat quoq; in eo nascentis ingenii mobile: nō perseverans: factum ad schoandū potius quā ad absoluedum. Nec solum errat ab aeris qualitate ad euenta diuersa proprietateq; se uertit ingenio: sed in ipis aeris mutatio fieri putatur in sydenbo aliis quod in sole pspicitur: ut quare sol positus in ariete uernū facies æquinoctium ciet fulgura fulcraque tonitrua: putemus in ariete lunā positā idem facturā. Nec aliunde lapsus in errorem quod ad signi referunt naturā: quod a sole pro situs prouenit uarietate. De figuris imaginū diuimus abundanter libro octauo quæ sint nullæ: uana: uel cōmenticia. Nō opera dei sed hominum: nō a natura: ratione perfecta: sed poenice mentis temeritate cōficta: Sed ut ille uenissime nūquā tamē astrologi magis falsi quā cū ex illis signorum proprietates eliciunt quādoquidē a signis ut supra late demonstrauimus: etiam in octaua sphaera differunt imagines non modo situ mobilitateq; sed & partiū meliūq; diuisione & quantitate. Deniq; nimis inerti futis supinaq; tarditate: tepugnāt diuorundē lignosq; & ab opere solis & imagine conditionē inquirūt. Et. n. aliud aperte lignis immobilibus ex cōi. eorū cōsensu: mobilibus ista cōueniunt.

Caput XIII Taxatur Pto. de planetis loquēs ac si ex elementis cōflaret ratione q; alios: quibus planetas pbant qualitates pariter cōsultat.

Actenus de lignosq; rationibus quibus insigniter sunt irrationales: in planetis eadē falsitas imo maior: maiorque temeritas. Ostensuri nos superius Ptolemaū male philosophatū de erronibus ea potissimum incauimus: quibus naturā planetarum inquiri. Nam quæsi planetæ consent ex elementis: aut ex passionibus consent elementis: nō solum sese inuicem uel calore uel frigore permurantes: sed a terræ quoque uaporibus permurati: sic de eis sermonē facit Ptol. Luna liquet humida est quoniam terræ proxima sursum ad eam terræ uaporibus ascendens humescit Saturni stella frigida est spiritibus & modice sicca: frigit procul a sole posita. Ardet procul a terræ uaporibus exaltata. Mars solis uicinitate torridus explicatur. Iuppiter medius inter frigus saturni martisque seruorem temperatus euadit. Quoniam uero

super calidas (sphaeras fertur martis atque solis: ideo praecipue calefacit: uenus hu-
 mida est aequae atque luna: nam luminis sui copia multos sibi terrae uapores auferit.
 Habet item a sole cui proxima uim calefaciendi. Mercurius & a sole cui semper he-
 ret habet esiccandi proprietatem: & a terra uicinia lunaeque confinio humectandi
 uires. Sic primo libro apotelesmatico ratiocinatur Ptolemaeus. Cui si persuaderi nō
 pōt a peripateticis liberum esse caelum ab istis affectionibus (saltem ex numero eorū
 quae ipse demonstrauit aliud stelligat: plus a luna distare terram q̄ ut possint ad eā
 terrae uapores halitusque prouenire. qui nec supra sexdecim stadia putānt a phy-
 sicis sursum tolli: ne dum ad lunam ad uenerem ad mercuriū incolumes attollan-
 tur. Adde uenerem de solis uicinitate futuram magis siccam q̄ de terra: nebula hu-
 midam siquidem soli iunctior est q̄ terra: nec cum solis potentia uis humoris ter-
 rēni potest comparari. Adde etiā mercurium terrae proximiorē: & a sole p̄pterea
 distatiorē: & lucis siccum facit esse q̄ humidum. Quomodo igitur consentit sibi ue-
 neris humiditatem conferens lunari igne tam uic no tam parum excalecēte: ut fri-
 gida multis existimetur. Et si niger saturnus a sole minus elongatus: nōne tota stel-
 larum harentium multitudo cum distatior sit a sole torpidū frigoris glacie distri-
 getur: cum tamen inter eas igneae multas esse naturae pronuncient. Igitur ratio Pro-
 lemaei non modo falsa sed nec consona sibi quod in falsis plerūq; rationibus usu ue-
 nit. Alii de planetarū coloribus argumentantur: quod in Marte quoque tetigit Pro-
 lemaeus. Dicunt igitur hi mentiri philosophos elementa putantes nullo colore sapo-
 reue participare. Sed aquae colorem album: dulcedinem ex saporibus conuenire. ter-
 rae fuscum colorem & saporem amari: quod alii tamen negant dulcem potius con-
 tendentes: nec si foret amarus terram quicquid germinaturā. Tum in igne saporem
 consistunt nullum colorem uero rubeum: aerem dicunt tam coloris q̄ saporis ex-
 petrem: admittete aduentitios uariosque colores: in planetis ipsis nullos quidem sa-
 pores sed colores esse multiplicēs: ex quibus illorum facile natu am possumus ex-
 plorare. nam fuscēdinem I saturno terrenam ostendere proprietatem: & a trebili cō-
 uenientem. In Marte ruborem igneae qualitatis & bilis rubre testimonium facere:
 uenerem croceo & albo radiantem: ex croceo calidam intelligi humidam ex albo:
 quae quoniam nec pares sūt qualitates indicari naturae temperamentum qualis ae-
 ris sanguinisque conditio: de ioue similem fieri coniecturam: in luna quod albicat
 humiditatem ostendi: quod fuscēdinis aliquid habet frigidam demonstrari: mercu-
 riū quidem colorem identidem permutari qui nunc uiridis uideatur: nunc fuscus:
 nunc in alium quoque uertatur aspectum: uerūtamen magis fuscū adamare: qua-
 re terrenae siccitati reddi conformiorē: sic illi ratiocinantur nimis utiq; p̄ter tōnē
 nam consequuntur colores elementorū mixtionem quae nulla est in celestibus: nec
 colore dicuntur ab Aristotele participari caelestia: nisi quatenus lumen color quidā
 est: neq; uero si color indicat mixti aliquid p̄prietate: iudicabit & lumen naturae cor-
 poris praesulgentis: siquidem coniectura sit de colore qui uariis pro mixtura uari-
 etate putatur emergere. Quare cum nō erit aliud color q̄ luminis euidētia magis

aut minus dari non de cōposito sed de simplici corpore manans. nullū faciet nobis indicium corporis illuminantis. Quid ę certa nobis indago celestibus explorandis ex eorū coloribus nulla foret. enā si ueris coloribus prædita essent interiecta tam ualida qđ qđ magis obturbet tā multiformis spaciū fidem coloris penitus auferente. Nec uolui obicere illis Platonē scribentē in phedone non esse quæ uidemus. nos sydera corpora sed radiorū quasdam reflexiones in aere simulē syderi specie referētes. sicut in profundo uitæ agentes pisces uident in aqua suprema facie nō sydera sed imaginē syderum quasqđ dixerim radiosas umbras. Verum siue hoc siue ipsa sydera conueniunt nemo nescit initiatus sacris philosophiæ uariarū coloris mirum modū rerū qđ uidentur interuentu corporū multiformiū. Denique dubitū apud medicos. an quod putat Galenus ex odore colore sapore tactu cognosci uires & proprietates herbarū possint. Idque multis tum Auerois rationibus tum experimentis falsum demonstrari potest de solo consequi nos id posse colore nemo suspicatus ē. itaqđ inqđ illarū quæ sub oculis sub obtectū habere dies integros possumus. nō motu. nō spacio. nō luminis multitudine cōiectans industriam studiūque interpellāte. Quis igitur de celestibus hoc audeat polliceri. quāqđ colores corporū illoꝝ uerissime quoqđ nobis imitari. sinceri. duri renouentur. Caloris candor a niue scire nō uincitur. tū ut tamen ī calce plurimū caloris. in niue cōtra plurimū frigiditatis. Errat autē Auerrois. modan nimis spudēter qui falli nos quidē ī terrenis rebo colore credat. in celestibus minime. qm̄ illa mixta sint ex elementis. celestia nō sint mixta. Nā hinc maxime scimus de celestium natura fidē adhibendā non esse coloribus. qm̄ ex elementis nō sunt mixta. cū tñ possis indicare naturā corporis color. quātū mixtura nobis indicat modū. Præterea (qđ mox dicebamus) interiecta tā ualida regione corporū multitudine. nō pōt quicūqđ lingantur ibi colores nō peruertere sterpollare. quod uel ipsa demonstrat super istis coloribus nata uarietas opinionū. Negat. n. Aboasar tales celestes colores planetarū esse quales narrauimus supra. credens ab his qđ de coloribus sydera iudicauerūt. qđpe stellā saturni plūbi potius referre colorē qđ qđ terre secundum respiceret. nec albedinē esse in ioue. nec ut ueneris esse propriam candorē. tū si mars ideo calidus dicitur quare rubeus ē multo soli rubrū colorē magis debet. qđ sit mar te calidior. Albiā lunā neminē putatur. qđ nō careat oculis. nō nihil diuersa uidentur quæ de coloribus planetarū ex ueterū monumentis ī naturali pđuntur historia. ubi candidus saturnus. iuppiter clarus. uenus nunc candens cum lucifer dicitur. nunc fulgens cū uesperti nomē habet. mercurius radiās. luna blando colore describitur. oīno qđ dicitur in mercurio uariare illū coloribus. quare naturæ quoqđ multiformis & mirabilis esse de facili nascitur euentia. Neque. n. qđ mercurius huiusmodi ut hoc cōtingit uerum quoniam soli proximū temp magna ex parte uidetur ppe finito rem. qua celi parte multiplices (ut testatur Prolemarus) halitus humiditatesqđ terræ uerū pelles aspectus. & colores stellarū multiaugos respiciant. Nulla igitur ista de coloribus aut Aboasar cōmentatio. p̄bilitatis fide coloratur. a qua tamen ut ait Aboasar astrologorū unaueritas pendet. Aboasar ipse truciens memoratas rationes

Galenus.
Auerrois.

Error Auerrois.

Variæ sint ę
planetarū co
loribus.

putat ex primis qualitatibus quas planetae producant eorum naturam posse cognosci: quod etiam Ptol. admonuit: quare saturnum auctorem frigoris & siccitatis experimento deprehēdit inā uigere in corporibus has qualitates cum fuerit ipse gubernator anni: sic de Marte de reliquis obseruatum. Quas quicquid corporibus elementariis influat affectionem. Ex his uero de tota natura planetae coniectari liquide cum frigus & siccitas opera saturni uitae sint aduersa. maleficū sydus saturnus in solibus decerni maleficū cum quoque martem ob æstiuum calorem adurentis imoderatę siccitatis: contra iouem & uenerem stellas esse beneficas ob caloris naturam & humiditatem: quibus qualitatibus uita conseruatur: sic in aliis argumētatur. Ad quatuor denique illas qualitates omnia res ferens frigus. humorem. calorem. siccitatem. Sed huiusmodi ratio pendet ab experimentis. Nam frigoris effectiuum saturnum potius quam caloris non probat ratione: quod paulo ante consutatis tacere conabantur: uerū experimento. quasi cōpētū sensus euidentia: quod falsissimū putant multi philosophorum asserentes nullā stellam frigoris & siccitatis esse productricem: quasi quod constat in eis quae cuius qualitatibus stella sit opifex: quod tamen ambiguum in luna & uenere est. Venerē. n. frigidā & Abenzagel & Alchabitius: Aboasar cum Ptolemæo calidā putat: lunā Ptol. calidā: ceteri frigidā: de mercurio quoque non conueniunt: Tū si de planeta gubernante annū (ut Aboasar uult) facta est obseruatio: quō possunt in ea cōuenire: tū tāta sup anni domino deligēdo sit ambiguitas opinionū: ut tot sere sint futuri domini quot a strolagi pronuncauerint.

Caput XIII. Si cōcedamus planetas primas efficere qualitates: non eō propterea concedendū alios nouos esse alios salutaris.

Aetere. siue talibus experimentis: siue primis adducti rationibus cōcedimus quae de primis qualitatibus dicuntur: non plus efficitur. quam influxus syderum exploratos in permutando aeris statu non corporum per istiusmodi primas affectiones: uerum nec salutaris has esse stellas alias noxias: nec quae propriae peculiareque syderum dotes inde colligi potest. Primum si naturam terrae saturni stella: si martis ignem representat. cur aut ille malus: aut hic si nec terra mala nec ignis malus: ex quibus innumeris uitae usus sine quibus natura consistere non possit. Nam in uiuentium quoque corporibus bilis atra rubeaque non sunt noxae sed necessariae: nec minus utiles quibusdam muneribus subeundis quam uel sanguis: uel pituita: quae si nocere dicatur excessu: nocent eo modo sanguis & pituita si supra modum excreuerint. Quod si de mundo uniuersali rano particularis mundi quae hominē appellamus rite uestigatur: inuiriā cognoscemus absentis stellarum: excessum cuiuspiam qualitatis in humano corpore. Nam quae elementa manent inter fines & scripto iure contenta negotium mundi non facessant a caelesti natura: ce dunt esse regente & moderante fluxibilem & erraticam materiam rerum corruptibilium. Cur non igitur eadem ratione calidius fuerit: continere frenareque qualitates in nostro corpore sub continuam uitae dispositionem quam alterius excitatu superfluo reliquas perdere totūque labefactare. Quare si pesti atrae bili saturnus cum nihil a caelo non ordinatum non uiuificum emanet: non excitabit illam ad exitium animalis: sed moderabitur ad conseruationem: nec habebit a stella sua bilis atra quo magis & uolentius

Cōsūtatio ex
rotis Aboasa.

Abenzagel.
Alchabitius.
Aboasar.
Ptolemæus.

agat: sed quo moderatius atque uiuacius. Est. n. istorū materia quædā cōgeries de mentoel. efficiens causa celum: sed efficiens in unum cogit quæ miscetur tac sub unius cōmunionis pace omnia temperat aliud alia celi parte mouēs si diuersis illa stellis subiiciantur: omnino uero simul cum celo stellis ad armoniam totius unanimitate conspirantibus. Proinde nemo fallatur ut cum rubræ hili saturnum p̄bi audierit in subiectam sibi qualitatem fieri quicquid a stella suspiciatur: quod ordini bono utæque non conueniat: cum non minus compescere tumultuantem. q̄ fuscitate totæ pentem intelligi debeat caelestis præfecturæ munus: nec mors a celo sed a natura: cum uitio proprio quæq; qualitas ita degenerauerit: ut præfecti syderis disciplinam non sustineat: sed uel euagetur immodica uel remissa deficiat: hoc est q; semel iterumque lectorem admonui non esse p̄fessionem celo magis iniuriam astrologica superflitione: quæ quicquid a nobis sit præter rationem culpa uoluntatis: quicquid in natura euenit p̄ter ordinem uitio temerariæ labilisque materie id totum syderibus ambet imputare: nec putat illorum saluam dignitatem: si non illis indignissimam quæque accepta referamus. Ita igitur ratio colligatur non nocere corporibus sed prodesse quattuor qualitates eum sint modice & temperate: sed nō aliter eas a stellis prouenire. non igitur q; ab eis proueniant: stellas noxias dici posse. Primū neq; mars neque saturnus ideo mali dici possūt: quoniam bilem hinc quidem atram ille rubeam fuscitate in corporibus: quando neutra si fines modumque non excedat uitæ noxia, cui potius est necessaria. Tantum uero abest ut exuberet: exaliet auctore celo: ut non aliunde intra modum præscriptū que continetur: de qua re diximus abundanter libro tertio: quo loco p̄bauimus mala corporis celicus non prouenire. Quod si qualitates huiusmodi uigoraret celum: & ultra modum non statim sequeretur etiā malos planetas omnino martem & saturnum: sed essent aliquibus excessus illi salutares: Nam & frigidum lenem radū martis temperarent. Et plus excalescens frigore saturni ad competentiam redigeretur. Quare non possit astrologus eum cuius in genitura uidisset præpotentem saturnū atræ bilis incommodis ad iudicare. nec quem præ ceteris mars afflisset astibus coleræ obnoxium pronunciare: nisi qualis natura illis hos illi scripsisset: uel usus haberet exploctum. Quod cum ille nesciat nec uestiget. Sed de illis tantam excessibus qualitatum bonam nam malamque fortunam examinet: patet eum in dubio semper uersurus. Patet item illud quod dicitur fortunator planeta mutatur interdū i fortunatorē: & i fortunatoris fortunatorē. Noct. n. iuppiter quædoque & p̄dest saturnus: nō aliter hoc accidere. q̄ p̄ materie cōditione. nō at p̄ locoy distantiay: signoyque uarietate: quæ si forent in cā mutatiōis huiusmodi. pessime super ea decretū foret ab astrologis siquēdē pōnem de primis qualitatis ueretur. Nā mars i anete uti magis calefaciet ita magis nocebit: qd̄ ipi p̄gant. nā mars in quint domū suā nō euertit: & uniuersaliter qualibet uel domū. uel sinē uel a latitudine stella possidens felix illis existimatur calesfactus: uero magis martem i ariete q; dubitet: siquēdē aries ut uolūt ignei signū est: pariter in capricorno saturnus noxius. in ariete felix erit putandus cōtra illorum

Mors nō a celo sed a natura.

Nulla p̄fessionē est magis iniuria celo q̄ astrologiam.

- opinionem: quæde de capricorno saturni frigus & siccitas quibus nocere putatur intenduntur: & calor arietis illius rigore moderabitur. Felicitior enim erit cum retrocesserit quod non putant: quæ cum recto cursu se mouerit: quomodo ut Alchindus ait: cum regreditur magis calefacit. Eadem ratione mercurius in uirgine nimia siccitate nos ledet: & solis calor ex leonis calore uidentius quam oportet nos inuadet: moderatius uero salutari usque nos afficiet si frigidi signi mixtione temperatus in nos eius radius diffundetur. Ita multipliciter ista de primis qualitate accepta ratio non modo ueritati sed astrologorum dogmatis repugnat. Sunt enim præter ea quæ diximus adhuc multa quæ illis obiciuntur: ut si queramus cur non stella sit aliqua dominans pituitate: sicut uideat atræ bili saturnus: mars ruber iuppiter sanguini: Cum si lunam aut uenerem dominari dicant: uenus & luna planetis infortunatis erunt enumerandi: cum non minus exuberans pituita uitæ noceat quam atræ bilis & rubra porro si luna qualis a Ptolemaeo definitur: in felix habere potest omnibus astri rationem uidebitur. Est enim (ut illi placet) parui caloris humiditatis uero multæ: quæ temperata nihil putrefactioni magis obnoxium. quare si noxius & salutaris planeta de primæ qualitatis influentia iudicatur: erit noxia luna soluentis & corruptoris mixtionis effectrix: & longe noxia magis quam mars atque saturnus: qui si non optimas naturales tamen insandunt qualitates: quæ solum nocent non moderate. Verum quod a luna descendit ipsa sua ratione est immoderatum per caloris imbecillitatem fluente humido neque cocto lacte neque coactio. Quæ tamen & Ptolemaeus ipse fortunantibus stellis anumerat ueterum nixus auctoritati. Et Aboasar etiam sicut felicitior esse contendit. A quo libenter id quoque scilicet: cum sit marte calidior sol: adiunctaque siccitate: mars infortunator & inter sidera fortunantia primus sol existimatur. Ita enim definit Aboasar principe loco inter auctores felicitatis statuens solem secundo lunam: tertio iouem: uenerem quarto: quinto mercurium: de quo sibi uidentur dissentire cum mercurium sua natura siccum esse uelit: & terræ naturam sapere magis quam aliorum. Quare si principia sua sequatur debet illum inter noxia numerare. Dissentiant autem alii cum inter se etiam cum ab ipso quoque Aboasar plurimum: inam magna pars lunam / solem / mercurium medios faciunt inter nocentes atque beneficos: quos ut uidimus omnes beneficos facit Aboasar. Heliodorus & Paulus inter salutare quoque mercurium annumerant. Ptolemaeus lunam salutarem: sed mercurium & solem mediæ conditionis facit ut uel ista eorum inter se discordia non parum opinionem istam evertat: & artis incertitudinem palam faciat. Adde futurum si uera illa suppositio de primis qualitatibus: ut ex duodecim signis celestibus citra controuersiam sex infelicia & infortunantia sint: omnia. scilicet ignea: omniaque terrestris: cum illis abundant hæc qualitates propter quas martem atque saturnum infelicitatis accusant. Sed & nouem potius quam sex cum in aquis quoque cum frigidityte sicut putat exitialis humiditas: et non quæ sit aeris signis qualis in ioue uenere & planetis aeris hoc est uitalis atque salubris: sed ætica fluxaque dominetur. Id quod absurdum duplici ratione: nam calidum primum cum corporum: maxime quoque beneficium maxima sui parte dānabitur: & felicitio a sibus infelicia signa domus erunt:

ut ioui pisces & sagittarius: ueneri taurus: quæ debent tamē p̄ naturæ cognitione distribui. Denique si fortunæ hos planetas uocant illos infortunatæ: quoniam de primis qualitatibus quæ uitales: magis ab his proueniāt: cōtraq; corruptiues & noxiæ sunt ab illis: non plus tamen (ut cum eis benignissime decidatur) efficiēt q̄ ad corporis habitū istam uel felicitatem uel infelicitatē pertinere: qui de primis illis quæ tribuunt temperaturæ & conciliatur: Caterum ad extrema fortunæq; successus id etiā deturari quonā pacto defendent: si non illa sunt infirmilla: quæ superius cōtra istā opinionem adduximus. Postremo ut nihil sint omnia quæ nunc diximus dubiū nō est nimis parum petite parique considerate facere qui de influxibus syderum penes has primas qualitates reddere rationē uolunt: quod tamen nullus non astrologus facit: nec qui se dogmatis huius artis naturales causas afferre posse gloriantur: alio tandem se cōuertunt q̄ ad elementales huiusmodi affectiones. At uero si qui prout particularesque syderum sunt afflatus: hi non huiusmodi qualitates: sed occultas uereque caelestes uniuersurūq; stelle p̄prietates consequuntur: ad quas etiam solent in terrenis rebus referre quæcumq; supra elementalem naturam: infra corporis tamen terminos: actolare se uidentur: in quibus multas interdū uidemus dotes atq; uirtutes non solum de mixtione qualitatū elementalium non prouenientes sed diuisentientes etiam ab illa. Quædamodū mirabolam quidem temperatura frigida & sicca plus ad mortem facere uidentur q̄ ad uitam: in quo tamen secretioris naturæ priuilegio ad uitam progredī uegetatq; mirabilis esse creditur efficacia. Multo magis & iuppiter & saturnus & natura omnis superior siquæ putant astrologi in fluunt nobis: etiam si huc quidem planeta frigidus & siccus: ille calidus humidusq; censeatur: multa tamen ea quæ præcipua nō per has qualitates: sed per alias radiorum suorum occultas uires agere sunt putandi: Tum quare illorum natura magis hoc congruat: Tum q̄ opera ad eos relata ab astrologis non possunt ut demonstra uimus ad qualitates illas affectionesque referri. Quod si est patet ratione illas deprehendi non posse: quod hoc loco probandū suscepimus. Restabit experientia uia de qua libro sequenti late disputabitur.

Caput XV Rōnes astrologorū de dominis dieꝝ & horarū: annisq; planetarum inefficaces esse: tū astrologos sepe uti demōstratione circulari.

Onfurauimus omnē modū quo se planetarū uniuersales proprietates probare posse confidunt: ut a locis sphaerarū & terre situ: uel a colonis stellarū uel influxu pruarum quattuor affectionum: restant argumentationes quibus nōnullas particulares magis planetarū colligunt cōditiones: hæc uero uel a parabólica similitudine: uel ab astrologis: uel a sphaerarum ordine dicitur: a sphaeris ut in dominatu dierum & horarū: nam horam diei prima gratia exempli dantes soli: dant reliquas planetis: qui deinceps et sphaerarum potestate succedunt atque hinc dierum distributio nascitur ut illi planeta dies ascribatur cui facta per ordinē præcedentem horaria diuisione prima diei hora contigent. Hæc autē supericibus ample confutantur: ubi q̄ fatulis iste modus argumētandi q̄ rursus in ambiguo po-

litus adhuc orbis ordo: quod in caelestibus uane cogitata imperitiam successio declarauerit
mus: per quae possumus illud quoque astrologos punctam: quam ratio chaldaeis &
egyptiis auctoribus huius superstitionis primam totius temporis diem demonstrat
uerit: Neque enim uti possunt auctoritate legis moysi: nisi credant eadem astrologos
cum omni diuinate peritus extirmandos. Ab astrologis ratiocinatur cum totius

Confutatio.

te annos largiri planetas quosdam dicunt. quoniam tot in zodiaco fines possideat. Est
enim tam incertum quod de finibus sumatur quasi confessum. quod inde de annis est com
probandum: quibus tamen si uis: quod de finibus uolunt (nulla tamen auctore Ptol. ra
tio consequentia: ut per tot annos uiuendi nobis spacia decernatur. Peccant autem

Anni principium

finibus annos colligentes. Ab ariete datum auspiciatur: quoniam primum sit signorum
quod tamen primum esse in continuo circulo solent inde monstrare: quod initium ab eo tem
poris ordiamur: sic & locum secundum ioui respondere: quia rem faciat atque portum
dat: & iouem rem facere atque portendere quia secundo loco respondeat argumen
tantur. Ad hoc exemplum plurima inuenies in eorum libris: sed & longe magis ri
dicula: praesertim si in Aboalaris incidat libros apud quem nuper hoc legebamus lunam

Quare luna
annos. cyri. sol
cxi. largiat se
cudum Aboas.

largiri annos centum & octo: sol annos centum & uiginti nam debere lunam a ui
ta solis annos duodecim: quippe quae uim non habeat nisi postquam a sole gradibus iam
duodecim fuerit elongata: ut iam nihil sit mirum gloriari Aboasarem se dogmatis astro
logici plene reddidisse rationem. Cum nihil sit adeo irrationale quod non ei ratio ui
deatur. Par insania cum annos breuiiores solis decem & nouem ideo esse dicunt: quoniam

Anni minor
res solis qua
re. xix.

per hunc numerum medio motu luminaria continguntur: ubi nihil omnino commune: ni
hil conexum: nihil sequens antecedentibus cum sequentibus: hi tamen ita argumen
tantur: post hunc numerum numerus coeunt sol & luna medio motu. igitur totidem an
nos dat sol cum paucissimos dat: simile enim ac si dicatur homo duobus oculis nascitur
ideo ex duobus quoque partibus nascitur: Parabolica similitudine sic utuntur: luna

caeli ianua est. igitur os significat: est enim ianua sere os domus & os cibi ac sermo
nis ianua. barba ite ad idem attinet sydus quod instar lunae identidem renouatur. Su
biciuntur autem aures saturni: quoniam sublimes tenet in capite partes sicut in caelo ipse
saturnus qui eadem ratione quoniam. l. est summus peccatos homines parit: quod illius tam
nature non conuenit siquidem succus frigidusque decernitur. Haec sunt rationes a strolo
gorum quibus caelestia sua dogmata fulcuntur: quas non ego rationes uel non errandi uel lu
dendi uocaueri occasiones: quibus auditis tam patet uanitas dogmatis quam solet ueris
auditis firmitas in otelere. Quare satius illis fuit haec uelo aut dista quasi orgia ter
gere: suspicionem miseris relinquentes quam dum rationales uideri uolunt suis ipsorum ratio
bus quas propria manu accusationi suae subscribere: cum non sit aliud eas a ueritate quam
astrologos in errorem duxerit intelligere.

Disputationum Ioannis pici Mirandulae aduersus astrologos libri decimi finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVER-
VS ASTROLOGOS LIBER VNDECIMVS.

Caput primū Ex his quæ hætenus sunt probata patere aſtologiâ experimē-
tis nō eſſe cōprobatã: tū idem multis rōnibz pbati.

In naturã caeleſtium cōſequi rōne nō potuerūt: quod demōſtra-
uimus: an potuerūt experientia? Et quãquã cur ita fiat ignorant:
ita fieri tam obſeruatiōibz diſcuerūt: ut ſi nō poſſit aſtologica
ſcientiæ nomē: poſſit tamen & artis: & uere tradiōis habere
progatiuã. Quare uera quoq; ſcilicet ſiue id ſyllogiſmis ſiue
experimentis licet conſecuta. Neque enim intereſt ad diuinan-
dum modo ſit conſecuta. Solent autem aſtologi: ſicut ois
ars prodigioſa experientie plurimū titulo ſe defendere: in qua

uelut aſſidū ſe recipiūt: quoties ſupra fidē p̄terquã rōnem aliquam uel loquuntur
uel pollicentur: oſto ſtatim ſe laqueis oīum rōnum putantes extricari ſe ita dicūt
expertos. Hoc igitur quoque perſugium illis adimemus: quod aliquod eſſe putant
qui & labiis loqui & auribus audire magis q̄ corde conſueuerunt. Nam ſiquis explo-
rarum medicarūque habeat quid ſit experientia. Tum quibus uis ſuper iſtus: uel
detum comparari poſſit: ſi ne utique dubitabit ſyderum uires peculiareſ p̄priaſq;
operationeſ tam eſſe experimentis q̄ rationibz homini imperſcrutabileſ. Et quidē
patere poteſt hoc ſatis ex ſuperioribus: quoniam ſi uel nullum & caelo ſarum: aut ſi
quod iam ſarum non ex hora initali: ſed a materie cognitione dependet: patet ex-
perimentis nullam uiam relinquere: quando quæ quocq; ſtella imprimis affluenti:
tam tibi erit incertum: q̄ priuſ ignota prima illius materie conditio ſingulariſ:
ſed & horam ſeminalem ſiquis fatalem faciat: ipſi non negabūt aſtologi namis ab-
ditam fore obſeruatiōis opportunitatem. Verum ut tempus quoque genituræ ſit
ſatis obſeruatum: quoniã pacto fidelis obſeruatio fuerit: ſi nec exploratum ut decla-
rauimus quot & quæ cauſe caeleſtes obſeruanda: nec earum quas putant habere cō-
prehenſas: quæ ſit forma: quæ habitus: quæ poſitio: poſſint ſingulis momentis ex ſi-
de determinare: tum: ipſam quoque horam genitalem nec habere exactam a domi-
no genituræ: nec quod aberrat aliqua methodo caſtigare poſſunt. Porro ſiquid in
his deliquerint: ubi delinquere ſemper eos oſtendimus: eadet neceſſario totus ob-
ſeruatiōis auctoritas: nunc ſi non delinquant etiam in illis: fieri tamen experimen-
ta ſuper caeleſtibus libro ſc̄nti nulla poſſe monſtrabimus. Demus igitur geneſthiaſ:
eis: ut horam genituræ fideliter teneant & ſtatim caeli ad eam horã q̄ fideliffime ro-
go quale caeli decretum talis conſtellatio faciat uel ſignificet: quoniam pacto ſe pu-
tant experientia conſecutos: ſiquidem experientia multiplici eiuſdem rei & ſepius
iterata obſeruatiōe colligunt: eadem uero conſtellatione aut nunquã ut probant do-
ctiores: aut quod ueteres crediderunt: nō niſi poſt multa milia ſæculorum eadem
eſt reditura. Reſpondebunt fortaiſſe particulareſ redire conſtellationeſ iteratiq;

sapius etiā si totius & absolute cōstellationis redintegratio nō cōingat: posse igitur
 le notā particulariū illarū repetitis obseruatōibō adparari unde collectis experimē
 tis ex fide futura prænunciatur. Id quod ita declaratur exemplo. Nascitur aliquis
 arietē horoscopante posita inibi stella martis & septimū cardinē occupate saturno.
 Tum alius suo modo dispositis nascitur alius cetera quidem dissimili genitura: sed
 qđ ad martē attinet & saturnū simile: potest astrologus quāq; nō totius cōstella
 tionis particularis: tamē illius bes facere obseruationē. Quod cū saepius eueniret sa
 pius iterata obseruatio faceret experimentum sic se illi fortasse defendunt, sed parū uer
 re parū cōsone etiā suis principis. Tum qđ particularis ea sē cōstellatio in alio toto
 aliud operatur: itum qđ substantia totius decreti nō tam a partibō puenit qđ a toto:
 hoc est ab otum simul partiū armonia peculiare & p̄priū aliquid efficiens: quod
 nulla lectum p̄, sed neq; oēs simul efficiens. Siquidē aliud sunt oēs ptes aliud qđ
 ex oībō de mixtura p̄portōe distulrat. Ent igitur imperfecta talis obseruatio qua tua
 colligunt experimenta. Nā imperfecta que totū nullo mō fallax qua eandē partē non
 in eodē toto cōsiderat. que ratio nō ex aliis magis qđ a strolorū p̄ceptis robur ha
 bet: assueuerantiū p̄ mixtura stellarum oīa fieri nec a p̄priis eay uiribō: sed a com
 plexa simul uniuersarū & societatis coalitu fieri lati fortunonem. Nō igitur si i una
 uel altera genitura cū mars atq; saturnus in cardinibō primis ex diametro se respē
 xissent dominū geniturae calamitatibō distrahi uideris: potens quali facto exprimē
 to: cū alias idē acciderit calamitates denunciare: Cū nihil repugnet eā cōstellatio
 nem sub alia sydes alioy tēperatione ita cōuenire ut uel noceat nihil: uel forte etiā
 possit. oīno aliud efficiat qđ qđ in alius geniturae ex radiōy diuersis mixtionibō fac
 rat: ut si cū astrologis sentiamus fieri lato res humanas: huc referri possit quod ex
 perientia quotidiē dephēditur in felicitū otum felicitissimas esse geniturae: & felici
 tū cōtra infelicitissimas. quare s. quāq; particulares cōstellatōes aut bonā sortem
 aut malā portendere. uideat ut ea prateritis obseruationibō: ipsa tamen totalis tem
 peratōis armonia nō alias uisa nō cognita: nō explorata. facere aliud nūc potest: qđ
 qđ ille alias uel fecit uel in alia mixtione portenderit. Hoc animaduertētes anti
 quissimi astrologoy nō aliter huius artis dogmata tradebāt. qđ singulares a se obser
 uatas genituras particulari exponētes. & cū euentis demū cōparantes: ut nō tā qđ
 saturnus aut iuppiter: sed quod cōstellatio talis tota pepisset indicarent. Quod Ma
 ternus exemplo aegyptiorum sexto libro suarum cōmentationum aliquo modo est
 assecutus. Accusat aut illos Pro. qđ ad methodū artē nō redegerint: qđ rem infini
 tam & incōprehensibilem p̄sequerētur. Quae se ipse ad uniuersalia p̄cepta & sim
 plices uires syderum explicandas cōuenit: putans illis cognitis posse genethliacum
 sua demū cōiectura de particulari mixtione iudicare. Sed quāq; accusat iure uere
 res astrologos ipse tamē non minus iure est accusandus. Viderunt enī illi recte qđ
 factū esset opus. Sed errauerunt existimantes ad esse tale quod fieri possit: eum in fi
 nitum sit illud: nec ad artē nec methodū redigi possit: Tum nullus ex eo usus: nūq;
 a eadem restituta cōstellatione. Ita aut Ptol. potius quid possit: qđ quod oporteret

Confutatio.

Maternus

Ptolemæus.

Pro. secularis
dus est.

fieri estimans nimium abtraherit: si de præceptis illis similibus ueras fieri posse prædictiones putauit: ut hinc forte contingit quod scribit Auenazra præcepta Ptole mei nunquam euentis experimentisque consentire. Sed propterea minus culpandus Ptolemaeus: quæ quædam in medio libro secundo ostendimus: & opinabilem & coniecturalem: & dubiam: & fallacem hanc esse artem plane confessus est. Ita igitur in medium allato themate genethliacum urgeamus. Hic est aliquid o Genethliacæ si tibi cætera concedantur in efficiendo potens atque præcipuum proprius. Iarmonia totius effectus: in quo maxime proprie nati fortuna dependet: cuius tibi notitiam cum nec ratio faceret nec obseruatio: quomodo sati poteris explicare ueritatem. Falleris enim si non aliud putas totius efficientiam quæ collectiones eorum quæ singulæ partes efficiant. Erat hoc enim in coæquariis & hærentibus tantum uel componibus uel qualitatibus: non autem ubi miscentur & hærent in aliam formam: quod in radiis syderum credit omnis astrologia. Sicut igitur thætiacæ proprietatē non est expertus: qui rerum uires ex quibus conficitur obseruauerit: ita nec cæli agmen præsens intelligit: quid efficiat qui seorsum de partibus eius habuerit alias experientum. cum non solum partis ad partem: hoc est syderis ad syderis: sed osium omnino syderum inter se status & habitudo id efficiat maxime: quod nascentes est proprium: sicut eius quoque indiuidua propriaque natura non de confluuiō gigniatur accidentium: sed incommunicabilis est: uel substantiæ peculiaris priuataque locutio. Quid quæ nec unius etiam stellæ notitiam consequi possunt experimento: cum nihil ulla seorsum: sed cum aliis omnia semper operetur: quoniam non solum id sit ut tanrū quodlibet possit ex habituine ad alias deliniri: sed ut nullo modo possit ab aliis separata cognitione discerni. Nam a tota quidem cōstellatione uidebis seriem talis uitæ: & euentia talia prouenire: uerum a gentibus illa omnia omnibus stellis: quæ cuius rei stellæ fuerit auctor scire non poteris nisi seorsum cuiusque stellæ naturam uel ratione uel alia prius uia deprehenderis. Quod si te dicas ita obseruaturum: ut quorum uideris hominum aliqua fata similia: qua parte illorum decreta consonauerint: inde maxime rem prouenire illam argumenteris ea facta præcipue sæpius obseruatione. Respondeo nimis fallacem hanc esse uiam coniecturandi: tum quoniam similes stellæ status rem diuersam efficere potest in mixtura diuersa: & dissimilis potest eandem itum quia fors eadem potest eandem causam non habere: cum ex sententia astrologorum sint eiusdem effectus in cælo cause pene innumerabiles. Erit autem exemplo totum hoc diuidius: nascitur Petrus ioue posito in piscibus: nascitur Paulus ioue similiter se habente: reliqua omnino dissimili cōstellatione uerunt dispari sorte: moribus: ingenio: ualitudine: tantum pari fortuna in opibus cumulantis. An hic licet coniectare datorem diuitiarum esse iouem loco secundo in piscibus collocatum? Minime certe licet. Nam quod illis commune fuit in fato: diuitiarum scilicet copia potuit a diuersis causis cælestibus prouenire: non a cōmuni: & si alterius genitura dominus horoscopi soli cardinem occupanti uim fuerit elargitus: altero in lucem prodeunte pars fortunæ tenuerit orientem domino suo benigna radiatione

Exemplum

Ratio.

Solutio

Consultatio.

coniuncta: uel i altera qdem geneti planeta fortunator primo cardine fulserit: i al-
tera mercurius eo loco situs fortunati planetæ cardinaliq; uim suâ fuerit mutatuus
Sed & si uenus nascente Petro quinto residens loco i primo habuerit ptâtem: Pau-
lo uero nascente luminaria nullis humilitantibus debilitata amicableter se respexerit:
erit ex optatione astrologor; nō ab eadem stellâ facientitq; tam diuitias: eadem
fortuna: pōt fors uaria eius rei diuersis euenire: cuius tamē opifex stella in genitu-
ris illorum pōne simili fuerit. Tū q; nō pōt idem omnino unius stellæ habitus esse
nisi sit eadem penitus tota cōstellatio. Tū quia potuit in alterius themate cōtraria
uis adesse talis ibi lydenis efficientiâ: uel obrutus: uel hebetâris. Patet igitur ex cō-
iuncto pmissuocq; stellâ: afflatu discernere nos nō posse quacūq; obseruatiōe qd

Ratio tertia.

qua stella potissimū largiatur. Quare nec uires naturalq; lydex: expimētis cogni-
tas definire. Accedit alia ratio difficultatis inexpugnabilis etiam si fecerum ageret
unaquaq; stella quod agit: quoniâ cū illarum effectus inuertere: interpollare: iru-
strari: cōditione uel sferiorū circūstantiūque causas: multipliciter possit: nemo nō
prodigus pceptq; iudicij sic asseuerabit hac euenire ea stella sic se habente: igit cū
se alias habuerit ad eam modū similis quoq; euentus erit expectâdus. Nā erat illa
forte sua natura diuersam rem paritura: sed mutat opus priuari fati uel fatū uniuers
salsæ regiōis: sñi: uel principis: uel ciuitatis: uel familie: uel cōuberniū: uel antecedēs:
ut parentū: auoc;: uel arbitriū nati: uel aeris dispositio: p quē caelestes ad
nos influxus traiciūtur: uel materia cōtūmax: uel proximior cā nō cōmoda: non
idonea: superioribus motionibus. Hæc cū oia ut uolūt imutare stellâ: efficientiam
possint: quomodo tuta erit argumentario: si de eo quod euenit stellâ: naturâ ster-

Cōsultatio ta-
cra: solutiōis

pretemur: sferim cū sint ea quæ diximus: ita semp̄ anxia stellâ: opationibus ut nō
possit ad stellâ quasi instiū referri: qd̄ obgisse sapius anotauerimus: Illud falli ui-
dentur inexpugnabiliter: q; quæ suis exēpli gratia: in regionibus: uel ægypti: uel chaldei
uel arabes obseruauerūt putāt uniuersalis dogmatis habere rōnem. Hoc ē in omni
pariter regiōe ualitura: cū tamē accidere oīno aliter sit necesse: siquidē ea sunt ue-
ra quæ tradūtur ab eis quæq; usus & uite fides ipsa demōstrat. Nā in aeris muta-
tionibus id uidemus permanē se se ab eadem cōstellatiōe cieri albi alias: tēpestates
hic placidas: ibi uolentas: hic fieri niues: ibi serenitatem: albi uentos: albi pluuias
Nimis igitur est inconsequens in humanis corporibus pariendis: in successibus ner-
gotiorum (si quidem sunt ista de celo) non aliud pro diuerso celi curuamine: q̄q̄

Phaoninus.
Confirmatio
auctoritate
Pauli alexan-
drini.

stellas easdem in diuersis locis opaturas. Obicit hæc illis etiam Phaoninus quod
nos Pauli alexandrini auctoritate confirmabimus. Is enī in illogis apotelēmatō
sælices in ægypto genituras esse scribit eas potissimū cū aquarius principalia obti-
nens loca bene fuerit affectus: quū sit aquario subiecta ægypti regio: ut hinc illud
fortasse mercurium in aquario feliciter ægyptiorum ingenis aspirare: uerum s̄ oī
domo saturni humiliari mercenium: ac male se habere proditum a Materno. Patet
igitur testimonio singularis astrologi non ualituras in omni regione pariter easdē
obseruationes (si quæ fieri possent in aliqua regione fideles) quod non contingere

rationibus multis iam demonstrauimus. & si pater medicorum Hippocrates fallax in Hippocrates medicina dixit experimentum nemo non indoctissimus in astrologia negauerit esse fallacissimum.

Caput II Si qua experientia haberi de astrologicis dogmatis possit eam non dum esse habitam.

Gebamus haec tenes hoc ipsum ut pbaremus nulla temporis diuturnitate nulla horum quoruncumque uel industria uel doctrina de secretionibus hydes; uel experimentum posse comparari. Nunc liquidem id forte minus est persuasum: uel

hoc saltem euidentissime demonstrabimus: si qua comparari talis possit experientia non dum tamen esse comparata: nam prioribus rationibus illud certe collectum est: ut notitia factamur huiusmodi orum res esse difficilissimas: quaeque perfici nisi multis aetatibus reuoluendo non possit. Igitur ea primis astrologorum inselacia refutabimus quibus se paucis xpianae

paucis perire paucis uere tot millibus annorum habere fidei oblationes: cum eas quacumque

Phavorinus.

habent ex eorum dictis fallaces esse deducimus. Phavorinus philosophus apud Gel-

Cicero.

hum. non est inquit ista chaldaeorum disciplina tanta uetustatis quae uideri uolunt: &

Paneti secutus auctoritate Cicero. nam quod aiunt: quadraginta septuaginta milia annorum in periculis experientis que pueris quicquid essent nati babilonios posuisse fallunt. Neminem enim habemus auctorem qui aut fieri dicat aut factum sciat.

Haec ille: Nos aliter ordinantes impudentiam illorum conuincimus: & siue mundus aeternus

ut philosophi quidam uolunt. siue factus ex tempore: ut diuina uentus docet: hoc tamen

statissimum relinquamus: nullas quatuor milibus annis antiquiores obseruationes potuisse ad istos peruenire qui de astris sciam tradiderunt. Certum enim philosophis

qui aeternitatem mundi crediderunt magnis tamen quibusdam elementorum miraculis: &

si coelcere maria. & terras inundari qualesque terras: & horum sedibus commutatis fieri oceanum ubi erat terra: & terra qua parte erat oceanus. Nec solum sacri historici

Plato.

sed & Plato philosophus & externi scriptores. diuisionem huiusmodi exustionemque

ita saepe meminerunt: nihil autem interest si nouitas an mutatio praeteritae rerum

Varro.

memoria nobis adimat. Haec igitur quae uetusta caelestium obseruationum esse potuerint

ex historiae examinemus. Varro doctissimus romanorum quae poterat uetustissimam

Trogius.

contexturam historiae a regno facinorosorum exorsus est. huius regno uel paulo superior

uel contemporaneus Trogius a Nino ipso seorsum qui cum Zoroastre bellauit: suntque

Abraam patriarcha paucis annis antiquior: unde fabulosae deprehenduntur qui

Zoroastrem scribunt quinque millibus annorum ante troianum bellum daruisse: cum nec tot ab

Abraam ad nostra usque tempora supputetur: quae nam igitur cae cae & Trogius & Varro professi historiae scribere uetustissimas alius tamen

orsu non sunt: praeter res aliquas mundi uel nouitate uel certe inouatione aut nullas aut penitus obliteratas: nam quae illi scribere ueteres atque

Herodotus.

Diodorus

adeo primas historiae uoluerunt: ueras tamen scribere uoluerunt: non fabulosas quales

Herodotus & Diodorus quorum solent interdum dictis reborare obseruationes tot

millium, seculorum impudentissimi fabulatores: quales Diodorus in inscriptione sua:

Herodotus consensu otum literarum nō habebatur fabulosissim^{us}. Sed hæc ueluti mittamus est in te nostra Porphyrii testimoniū euidētissimū :

qui quiddē quas Callisthenes ex babilone t^{em}p^{or}e Aristotelis & Alexandri chaldæoꝝ de astis annotationes in graciā misit / mille aut & nongentesq; triū annosq; obseruationem dū taxat continuisse / quos annos ab alexandro retro si numeres in Abraam parrachar ud paulo superiora tempora definere eos cōperies. Hipparcus & Ptol. principes astronomiæ: ubi pro dogmate statuendo ueterū obseruationes afferūt: nullas afferunt ipsi uetustiores has quæ sub rege Nabucodonosor apud ægyptios Babiloniosue fuerit / post cuius regnū sexcentesimo fere anno floruit Hipparcus a quo ad nostra hæc usq; tempora anni nū plus mille sexcentis aut circiter fluxerunt. Mendaciter igitur & fabulose tot seculos habere se iactant obseruationes / eas uero quas habent necessario esse falsas: ita facile demonstratur. Aut enī cepte sunt a temporibus Ptolemæi: aut ab his exordere qui Ptolemæū antecesserunt. Siquidē post Ptol. cepit istius obseruationis tenor nō fuit satis hoc tēporis ad obseruationē perficiendā quod nec ipsi negabunt: si nātur experimētis antiquos: quæ .i. uel ægyptii tradiderunt uel chaldæi: quis rursus dubitabit esse fallacem / quādo fidelis obseruatio de caelestibus esse nō potest apud eos qui motus caelestium recte nō tenuerint. In his uero chaldæos pariter & ægyptios aberrasse plurimū nemo nescit: qui mathematicoꝝ libros attigerit. Taxat eos ubiq; Ptol. in magna compositione: Taxat Hipparcus: nec facile quisq; crediderit q̄ sero de caelestiu motibo sapere aliquid rectum uita cepertit: solis defectus primus Thales prædixit Eudemio auctore: & Callimachus dicit q; primus inuenerit fuit minoris uisæ quæ phœnices nauigant. Idem annum i trecentos sexaginta quinque dies diuisit: obliquitatem zodiaci primū sideralis leuētis rudimentū excogitāt Plutarchus asserit a Pythagora q̄q̄ eam Eurypides quidam chius Pythagora iunior iuentā primus a se gloriatur: priusq; Solon floreret i græcia floruit autē ante tempora xp̄i annis fere sexcentis: nemo nō putabat lunare mēsem triginta est dies. Primus Solon errorem hūc emendauit: ut scribit Proclus i Thimeum Platonis. Quod si tam insigniter i lunari motu tā facili familiariq; nobis errabant: qd de motibus siderum aliorum occultationibus tardioribusq; sit putādum / sed non est opus hic coniectura. Legatur Ptolemæi liber cui titulus magna compositionis: patebitque citra suspitionē ueteres oēs in caelestiu motibo toto ut dicitur caelo penitus aberrasse de motu quem dicebamus sydenis: primioris: nihil nō modo uerum / sed nec proximū uero desinensum ab antiquis ibi cognoscere: Hipparcus primus in Rhodo insula ducentesimo fere ante xp̄m anno lunæ cursum uertius obseruauit. Sed nec tamē ad liquidum quare conigirur a Ptolemæo qui primus qdē Hipparco accessit ad ueritatē: sed ita ut nō attigerit ab hispanis deinde astronomis emendatus / in solis motu quo caeteros metuunt adhuc quoq; cecutiunt ne dum illū antiquitas sic cōsecuta: sed ægyptu plus nimio exorbitarūt fieri solis restitutionem puritates post trecentos sexaginta quinque dies & quartā diei partē adiecta atque trigessimā nā nec quartā impleri ueriores deinde obseruationes docuerunt:

Porphyrius
Cōfirmatio p
Porphyrii te/
stimonium .
Alia cōfirma
tio per Hipp.
& Pto.

Thales.
Eudemius
Callimachus
Plutarchus
Pythagoras .
Eurypides.
Solon.
Proclus .

Ptolemæus .

Quo tēpore
Hipparcus .

Quomodo igitur fidelia fecerit experimēta super anni fato sapientia aegyptiorum superius
 inno tantū delinquēs ibi quoq; ridiculiq; annū auspicabatur: & Theophilus tra-
 dit cū primū aegyptū nilus inundabat: Anaximāder ut scribit Phavorinus in olmo,
 da hyllorea primus Gnomonē iuēnit: quo cōuersiones solis & æquinoctia notaret
 a strolabiū Ptolemæi iuentū esse nemo nescit qui eius libros legerit: primus Pytha-
 goras idē sydus esse dixit uesper; atq; lucifer; auctore Parmenide Pythagoras xpm
 quingētis annis nō antecessit. Sed testamur ad motus adeo pag; antiquis explora-
 tos. ut de motib; quinq; planetar; præter solē & lunā: ita pauca extare ueter; ob-
 seruationes dixerit Hipparcus: ut nec aliquid sup eis quod fidē faceret a se quoque
 cōpētū posset affirmare. Primus Ptol. aliquid sibi de istis certum uisus est dicere:
 q̄q̄ secuta ætas multus eū in locis pro tēporis beneficio castigauerit. In ascensionib;
 quas anaphoras graeci uocāt signor; dinumerādis quātū excederēt a ueritate quēq;
 in aegypto per sydera diuinabāt: & priō apotelesmatō ptolemæus: & Apolinarius
 in comēntariis

testatus est: & Apolinarius
 ex laodicea quicq; libris opere dicato illo; errata fugillauit. Quis igitur hæc cōfide-
 rās dubitauerit: nullū apud aegyptios uel chaldeos de astro; influuio experimen-
 tum haberi uerū potuissē: siquidē nec signor; ascensiones unde maxima pars huius
 artis dependet: nec planetar; motus haberent exploratos: quali quid quo loco q̄
 planeta faceret experiri fideliter possent: cū semper essent i eo loco planetæ quo ipi
 eos minime putabāt: ut nō erraticas stellas pterēd quor; motus oīno / si ptolemæo
 credimus illis fuit ignotus. Quod si illi errarūt: ut idubie liquet: errāt graeci qui il-
 los / errāt arabes qui graecos: errāt latini qui arabes: graecor; sequuntur: & ex eorū
 regulis ac expertis cœntura pronunciant. Neque eni quicquā putāt mason se / pde-
 re auctoritate: q̄ q; chaldeor; & aegyptior; auctoritate cōfirmāt. Hinc Aesculapio
 & Hermes: & Neptolo: & petolires: uana oīo noīa quasi nebulas lectorib; spar-
 gunt: quali nō fuerint illi rudissimi scientia quam phœbātur s; uera nobis Hyp-
 parcus & ptolemæus auctores astrologiæ præcipui tradiderūt: Quid igitur Ptole-
 mæus apotelesmatō lib. primo quali fidē dictis facturus ad antiquor; experimēta
 se cōuertit: que uix ipse suo tpe uera potuit exordiri syderali: scia: tunc primū tole-
 rabilitate indagata Petrus apponēdis aberrantē Galenū in lunæ motib; sic excusat.
 Hæc exacte nō scripsit Galenus. nōdū enī erāt cōprehēsa: nec fuit tamen Galenus
 Ptol. prior: sed cōtemporaneus: quare totū nos ita disputationē cōcludamus siquæ
 scripta est astrologia experimētis ueter; nisitur: fallax est: q̄ illis rō defuit: cū neo-
 teticis illa quoq; sint i ambiguo ut supra ostēdimus: ne dū antiquitati fuerit mani-
 festa: s; iunior; adhuc fallacior quib; & ratio pariter defuit: & tēpus.

Theophilus.
 Anaximāder
 gnomonis in-
 uentor.
 Pythagoras.

Petrus appo.
 Galenus pto.
 cōtemporaneus

Ioannis picī Mirandulæ disputationū aduersus astrologos libri undecimi finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVATIONVM ADVER,
SVS ASTROLOGOS LIBER DVODECIMVS.

Caput primum Non esse adhibendâ fidē astrologiæ quâsi reuelatæ.

Ratio prima

I fabulamentis astrologotum nec ratio patto cinatur nec fi des esse potest ab experimentis: quid iam super est: cur le illis homo sapiens dedar: an oacula putabuntur / & quæ uelut parum rationalia confutauimus: ea uelut diuina fa sciapiemus. astrologos imitant: qui si quid sit ab hominibus præter rationem referunt ad stellas. Pari ne igitur nos ex i plo hominum delictamenta referemus ad deos. / At qui si forte per suo alio hæc aliquem cepit sciar nōnihil sibi pdesse

Ratio secūda

diuinas huiusmodi reuelationes: quandoquidem ut uidimus tanta sit in decretis astrologiæ dissensio: nec reuelarum fir adhuc chaldeorum ne astrologia: an potius ægyptiorum: an iudeorum: an Ptolemæi: an arabum illa sit quam munere lingu lani dū nobis benemerentibus aspirauerunt. Nihil igitur ista nos iuuat diuina be neficentia dum in collusio nostrorum mendaciorum latet illa de celo suscepta cali tus uerissima sapientia. Nec lydius aliquis lapis inde demissus quo legitima pos sit ab adultera sapientia. Nec lydius aliquis lapis inde demissus quo legitima pos sit ab adultera sapientia. quod si mihi sermo cum christiano quæram patet a deo reuelatam: aut a demone potius: a deo dici nō potest: siquidem illam litteræ sacre diuinæ uocis interpretes interdiciunt: si respondeant a demone: nulla fides demo ni quem mendaci patrem deus appellauit. Hinc illorum insania cōsultatur qui di uinitus hanc scientiam sicut alias omnes Adæ collatam fabulantur a quo per ma nus deuenere ad Noe: Cuius filium Ionicum refert Methodius multa futura per hanc artem prædixisse: tamen per filios Noe super stites Cathachismo ad abraâ pa miamcham qui docuerit eam ægyptios teste Iosepho: & ab ægyptiis ad grecos: a græ cis ad latinos deuolutam. Sic perbellam isti sibi successorem cōmunicantur illa: que andis rudibus opportunam: sed doctioribus ubique falsam atque mendacem.

Ratio tertia.

Rō quarta

Methodius

Nam de Adam quod dicunt nisi hoc quoque reuelatum: quo testimonio probant An quod credimus illum dei munere scientias omnes caluisse sequitur hanc quoq; Certe sequeretur si hæc quoque foret scientia: si non uana: non falsa: non ridicula: non repugnans principis uerarum doctrinarum non deo ut dicebamus: sed nec i uetore homine digna. Ad Ionicum ueniamus: Scribit quidem de hoc Methodius sed idoneus parum auctor. Neque enim ille est cuius & meminit inter uiros illustres diuus Hieronymus hic parcharensis fuit: ille alius omnino: citatus interdum a Pe tro cōmestore: in quo nemo mediocriter eruditus delectum bonorum auctorum non desiderat. Sed nec Methodius dicit eum prædixisse quicquā: ceterum super isto Ionico quid ualere potest ignobis scriptoris auctoritas: cum & Moses ipse p

q. 10. 2. 1. 1.

q. 10. 2. 1. 1.

q. 10. 2. 1. 1.

Hieronymus

Petrus

pheta tres tantum Noe filios numeret: Sem; Cham; & Iopher. Nec Iosephus aliū Iosephus
 quēquā præter hos nominet. nec Philon. nec hebreus quiquā. uel annalium con- Philon.
 ditor uel mosaice legis expositor. Abraam ægyptiis astrologiam tradidisse Iosepho
 credamus: sed non diuinatricem super Æthiopsiam frequentem apud idolatras quæ
 apud ueri dei cultores qui deus Abraam nuncupatur. a Mose & a prophetis fugi-
 latam: qui se tamen Abraa traditionem & præcepta sequi profitebantur. Verum
 illam potius mathematicam de syderum motibus; moribusque scientiam: cuius
 usus frequens hebreis & necessarius: pro statis sermioniarum tempore obseruan-
 dis cuiusque studio delegatum Hylachar tribum hebreorum monumentis proditū
 est. Hæc non sine arithmetica discitur: quoniam tota serè numeris constat & me-
 suris: quam simul cum astrologia ægyptiis demonstrasse Abraam scribit Iosephus
 qui si diuinatricem potius istam intellexisset; falsus omnino esset; siquidem ait
 hanc astrologiam: quam primus ægyptiis Abraam indicauerat a chaldeis ægypti-
 os accepisse. Liqueat autem superioribus suam sibi ægyptiis ad prædicandū astro-
 logiam secisse: cui nihil serè cum dogmatis chaldeorum sit cōmune: sed in ea quæ
 de syderum motibus est: paucos se chaldeos exercuisse absque eis ad alios defluxisse
 docet Ptolemæus in magna compositione: non aliam igitur quæ mathematicam istā
 Iosephus intellexit. Irredēdus autem Aboasar qui suo loco filios Noe in chaldeam
 cum uenissent hanc ait disseminasse scientiam: quam cælitus habitam chaldaicā
 ipse de finibus planetarum reuicit opinionem. Sed non fuit in confutandis his nu-
 gis tantum opere infumendum: cum nemo non intelligat nisi tardissimus: hæc de-
 liria esse hominum suis forantis fidem sic mancipantium: ut quæ nulla ratione per-
 lerunt. ab Adam repetita auctoritate confirmet. Nam illud respondeant cur nō
 alia quoque artes atque scientiæ per istam ad nos successerint deueniant: sed
 ingenis posterorum excogitate studii secuta diligentia cōsumatae sunt: An in una
 astrologia quasi utilitate diuina hoc nobis providentiæ munus obtigit: Verum quod
 non solet dormita set illa providentiæ / non animaduertes frustra nobis seruari
 hanc diuinatricem: nisi mathematica quoque seruaretur: sine qua uti recte illa nō
 possumus. Neque enim potest sydes; uires & naturas habere cōpertas: nisi possit ex
 acta supputatione notare singulis horis syderum habitus: formam & posituram.
 Quod cum sola mathematica præstet: debuit hæc quoque ad nos a primo patre he-
 reditatis traditione deuolui: si tam salutaris diuinationis usum deesse uite diuina
 providentiæ noluit.

Quinta rō.

Caput II Quales ægyptii atque chaldei apud quos nata astrologia:

Id reuocantur qui nugalia hæc tam indigne de celo tam mendaciter ficta:
 quasi de celo tamen habita uenerant: quæ cum quis leget in prospectans
 tam plane uidet uim eius. ut non relinquantur ulla suspicio celestis inspira-
 tionis: id quod ex iam dictis hebetissimo cuique satis euidentis puto. Verūtamen

nō inutile fuerit sub uno quali cōspectu reputare lector quō nata pellis ista mun-
do se distuderit: hoc est quibus auctōris orta: quibus persuasione recepta: qua a u-
ctōrate cōfirmata: quibus somētis aucta p̄seueravit in hāc diem: Nā hoc quoq;
ad abrogandā illi hōē detegendāq; illius uanitatē nō oīo erit inefficax. Nata igitur
de chaldeis aegyptiisq; parentibus de quibus dicendum aliquid priuſq; de uanitate
ipsosq; ista dicamus. Fuit igitur utraq; gens duar; rerum impertitis studiosa atq; per-
ita idolatrica religio: & mathematica. Ad hāc loci opportunitate inuitabatur:
nam patētes campos & planities latas habitabāt: unde hyderum facilis ueriorque
proſpectus: in illa hoc est uanis superſtitioſiq; ceremoniis: cur praeter ceteris gentibus
occuparent honorarētque cū antiquitate factum pp̄ quā primi deor; cultus ex-
ercuerunt quasque parētis aliis: & necessario magistri religiōis fuerit. Tū qđ ali-
bi quoq; mōstrauimus pp̄ter imperitiā sapientiā physicāque rōnis: & ruditatē in-
genioſ;. Nā mathematica quidem sapiētes nō faciunt: ueterib; puerosq; studiū
suis: quin potius ut modice cū rōneq; gustata uiam struit philosophiā: ita si quis ei
foli torum se tradiderit occasiones error; in philosophiā maximas parit. Aristotele
reſte. Fuerunt igitur aegyptii atque chaldei. quātum equidem atsequor cōiectura
parum factō ad sapiētiā ingenio id quod in hoibus earum regionū nūc quoq; cō-
spicitur: quibus si cultum studiū casus ademisset: naturam tamen admirare nō de-
buisse. Neque uero nos fallat quod me quoque adoleſcentē olim fallebat. celebra-
ta ueterib; etiāque platonē aegyptioſ; sapiētiā & chaldeosq; quos aduſſe pythagorā
& Democritū. Eudoxū. platonē. alios cōplures nō ob aliud q̄ cōparādā sapiētiā
gratia. memoriā proditū est. Nā celebre quidē illud atque diuinū sapiētiā nomē de
sola sibi ceremoniarum & colendor; deorum cognitiōne uendicabāt qui fuit apud
omnes gentes: apud oēs etiā bonos philosophos hac semper persuasio sūmam sapiē-
tiā in religiōe cōsistere. Quare plato. pythagoras. alique cōplures hoc quidem re-
cte uidētes uerissimā philosophiā in diuinorum esse notitiā: cum fama esset aegy-
ptios huius imprimis esse peritos ad eos descendebant auiditate discendi quicquid
apud illos occultius sanctiusque uideretur. Desendebant etiā ut mathematicā di-
ſcerent: quam quos modo memorauimus auide combiberūt: pythagoras ille De-
mocritus & Eudoxus. Verū tamen ille titulus sapiētiā prerogatiuaque ſecrētoris
disciplinē nō aliunde chaldeis aegyptiisque q̄ de magistris doctrinae numinū
colendorum: quam audita ab illis probauerunt nec ne boni philosophi alibi dixi-
mus: hoc tantum asseueramus naturalis primaeue philosophiā: quae rationib; de-
monſtratur: nihil graecos philosophos quicumque recte philosophati sunt ab aegy-
ptiis accepisse: sed quae ad ceremonias mathematicaque spectarent: cuius rei uel u-
lud sit argumento: Quod si aut de mathematicis: aut misteris agitur chaldeos
citari & aegyptios uidemus: eosque infas afferri semp̄ i mediū: i philosophiā rōno
apud platonē & Aristotē illor; nota nulla sūt. Quod si philosophatū i aegypto ta-
letem dicas nō negabor ut qui ab eis etiam didicerit aquam eē rerum principium

Solutio dubi-
tationis.

in quam opinionem non ob aliud puto ductos ægyptios. q̄ q̄ de nili inundatione
 beari suam regionem & fieri secundam uidebant: Unde ab illis quoq; exitu per
 ægyptum annum auspiciabantur. Erant enim profecto rudissima ingenia p̄p̄e
 superstitionibus idonea. Quas nihil magis q̄ ingenii uiuida uis accedere doctrinā
 reuic & asp̄natur: ita faciles erant qui a demonibus etiam ad omne genus inla-
 nie perducere tur. q̄ si nō erat eis religio aliā q̄ sup̄stitio qd̄ ex magna p̄te Iamblicus
 cōstitet i maloy eos demonū cultu occupatissimos fuisse cōfirmans: sequar cū nos
 illis sapientie de religionis nomine foret: q̄to sapientiores ferebāt: t̄to fuisse illos
 insipientiores: q̄q̄ ut superius dicebatur illorum cōmerciū gratis philolophis ma-
 gis semper fuit in mathematicis: q̄ illis fuit in superstitionibus. Thales in epistola
 ad Phereadem i ægyptū l̄q̄t. ego cum Solone delēdi ut sacerdotēs & astronomos
 uideremus. nil de philosophia: Idem ab eis se didicisse geometriam. Demetrius di-
 cit Democritum ad ægyptos ille ut geometriam dīsceret: Interdum Democritus
 & Platoni & prudentibus monstratus etiā Pythagoras dicitur

Iamblicus.

Thales.

Demetrius

Sed inculpatum illud Platonis ingenium exhibens quod fuit satis seculoque necel-
 lariam antiquitatem honorem & titulo religionis. de cetero suam massam ægypti ser-
 uento nullq̄ temerari. Et sic Eudoxus quoque in uera ægyptiis est secutus astro-
 nomia in diuinitate præterea illis non consentit. Verum ne longius digrediamur
 ita concludimus ægyptios & chaldeos occupatissimos in idolatria superstitione plu-
 rimumq; mathematicis deditos: i reliqua se philosophia parum exercuisse. Nec
 quēquā moueat quod Aurois ait apud chaldeos oīum p̄fectā fuisse philosophiā:
 nam de chaldeis ipse nō loquitur: quorum memorit̄ uel monumenta ad nos p̄ue-
 nere: sed ex illa opinione quæ mōdi credens æternitatem infinites ait has artes &
 abolitas & red̄itas apud diuersas gentes: nec nobis etiam fraudi fuerit in un/uer-
 sum chaldeos non probasse ex quibus Abraam fuerit uir diuinus. Neque Abraā
 chaldeus: sed

Aurois.

q̄q̄ ex regionum uicinia chaldeus interdū nominetur:
 & dictum est Platonis in ea gente quæ plurimum mala est si quis bonus nascatur:
 eum esse q̄ optimum. Nec ipse Abraam tam natura q̄ diuina gratiæ obtinuit pri-
 uilegium: Sed redeamus ad astrologiam: in qua re ægyptios & chaldeos quid nā
 adduxerit facile ē uidere postq̄ de illoy studiū & ingenus laus multa diximus.

Caput III Quid chaldeos & ægyptios in hanc opinionē induxerit fieri fato
 res humanas & de stellis posse præuideri.

Olent quicunque in aliquam disciplinam se totos ingurgitant omnia
 i ad illam referre q̄ libentissime: non tam propter ambitionem: ut scire per
 illam omnia uideantur: q̄ q̄ ita illis uidetur quibus s. uis uenit qd̄ per ni-
 ues iter agēdo: nā cetera quoq; illis alba uideri solēt: cadoris habitu i oculos iam
 receptos: reliq̄ i se trāsformātes: sic amantibo perditæ quicquid occurrat amate / aut
 faciem aut omnino aliquid refert sub ditionē unius: magnis tota imaginaria amā-
 nis facultate redacta: qui theologus est: nec aliud q̄ theologus ad diuinas cās oīs
 refert: medicus ad habitū corpis: physicus ad naturalia rey p̄cipia mathematicus

ad figuras & numeros qđ pythagorici factitabāt: hæc ōe cū eēt ueteres chaldeosq; in caelestium motib; metiendis & stellarū cursibus obseruandis iugiter assidui nec aliud qcq; eor; magis ingenio detinerēt: oīa illis erāt stellæ: hoc est ad stellas libet ter oīa referrebāt id qđ de ægyptiis dictū paniter intelligatur. Cū igitur ad hęc ex p̄fessione p̄pensionē accederēt cōiecturæ quas libro tertio narrauimus & cōsultauimus: ut corpora ileniora moueri a superiorib; nō posse stellas uires ad influendū maxi- mas nō habere: uideri ī sole & luna quātū nobis corporib; aeriq; dominētur: & si milia cū occurrerēt animis ad eā partē id inclinatis: facile adducti sūt: ut quacūq; accederēt hominib; siue corporis fortes: siue animi: siue fortunæ: de caelestib; causis crederent puenire: Quoib; quoq; cognis & exploratis futura res; ofum euenta cōdicioq; p̄cognosci. Neque. n. a deo p̄fectæ illis res physice: ut q; uniuersalis cau- sa differret a particularib;: qđq; illius & har; esset officū: sans intelligerent: quid substantiæ caelesti cōueniret: quid repugnaret: quid eēt quod per se dicitur apud dia- leticos: qđ quod ex accidenti. quāta dissimilitudo inter naturæ opa & artis: qđ pos- set eē signum alterius: huius tamē cā nō eēt: ut his rōnib; excitati: nec quasi cessan- tibus p̄missis causis cōi causa particulares diuersitates ascriberēt: nec qđ deo caloq; pax; bonis: & culpas a stis pariter suas iputarent: & penas tā animi mala q̄ corpo- ris: inde deriuaret: nec qualis natura componi itelligeret: incidētū simul temere cau- sas; ad eā cōcurus referretur: nec uelut ad itima rei; substantiā arte persuadente no- uas a celo influi uires ī artis opib; existimarent: ut si nō fierent hæc a celo: crede- rēt tamē posse significari: qđq; nec sibi inuicem: uel effecta uel cause: nec ab eadē ori- gine eodē modo utraq; prouenirēt. Hęc oīa illi cū ignorarēt pax; adhuc p̄fecta phi- lolophia pax; illis etiā indagata: qđ mirum si tot cōtra trahētib; ī errore inducebā- tur primū cōiecturis quas diximus ī efficacib; illis quidē: sed uulgo rudib; q; phi- lolophiæ magnæ p̄babilitatis: tū assidua illa cū stellis cōsuetudine qualicq; familia- ritate: quib; oībus accedebat inata scīdī futura hoībus curiositas. Nā quæ fieri pos- se cupimus eadem facile possibilis credimus: Accedebat seculi uirū & in hoīum mentes alte dedita per id t̄ps̄ persuasio diuinandi: cuius mille modos & sp̄s isto longe minus p̄babiles: & infans plus habentes audistime conlectabantur: ut py- tomantias. geomantias. astragalomantias. & cetera id genus anilia nugamēta: in- ter quæ poterat error astrologor; sapientia sūma existimari. Adde q; idolatriæ cui erant obnoxii mire cōsentiebāt: ut quos deos colebant eos auctores oīum res; arbi- trarētur. nō bonas; modo sed malas. Nā erat ī idolatria hæc quoq; disciplina: alios esse deos beneficos: alios noxios: ut uel hūc cōtra rōnem philōsophiæ stellas alias bonas alias malas existimauerit. Adde gloriæ & questus occasionē quā paratā sibi uiderūt astronomi si de cursib; cali quos magno labore: sed exigua mercede forsītā idagarēt putarēt futura p̄uideri: qđ oībo a luce fraudes demonū īprobos; tūc ma- xime mūdo impitātū q; p̄ctues ī hūc errorē ex cās memoratis illos; alios occultis magis īstigationibus impellebant: cum iudicia peruerentes oīo mentū sibi man- cipatas; tum ilorum prædicta nōnunq; cōfirmantes uel ad p̄cedē illos mouē. es:

quod euenturū: uel exequētes quod ab illis erat predictū. Hac omnia sicut in causa fuisse nō dubito: cur primū apud ægyptios & chaldeos hoīes superstitione & idolatriæ deditos: i. caelestiu motibz occupatissimos: philosophiæ parte peritos: opo nascetur ex hydey: statu futura p̄sidenti. Recepit opinionē seculū facile ob curiositate & impitiā: cōfirmarūt astronomi libētissime spe quæstus & gloriæ cōparādæ.

Caput III In ea quæ obseruanda in prædicōnibus statuerunt quo pacto incidere.

Idimus apud quas gentes & quomodo primū natus hic error fieri: calitas uel res humanas: uel indicari: quō uetus in hac astrologi dogmata quibz uētūtur in prædicōdo deuenit facile est uidere. Nō enī ut demōstrauimus ueris ad hanc rōnibz ducti: nā q̄ possent: tū nō sit ratio uera mendaci: Tū reꝝ quoque nobis & loco & natura cōuēctioꝝ: proprietates aliter q̄ ab opatiōibz nō explicamus. Sed nec id uētū expimētis alioq̄ cessare eos oportuit: multas salū ætates a prædicō: cō: tū extra cōtroversiā diuturnis dūtaxat obseruatōibz & sæpius repetitis experimēta hōibz p̄ficiātur. Quid igit cōiecturas secuti sunt partia mathematicis q̄b̄ in cō: bebāt: partia parabolicis quibus d̄i similitudinibz sūptas quibz nihil poterat cogitari fallarius: sed uel fallēbātur ipsi: rudes philosophiæ & dialecticæ: uel falli posse putabāt: iperitū uulgus: nec p̄perātibz ad diuinādi quæstū & gloriā tā satissaciebat: q̄ uerisimiliter q̄ quæ facile uia atq̄ parator: sic primū statuerūt fata hoīum ista de natali hora p̄dere: tū qm̄ id sere uulgo uidetur hoīem fieri cū nascitur. Tū q̄ alia p̄cipia uel cōcipiēdi tactus uel a fandi posita: magis erāt i incerto q̄ ut locent obseruanda i prædicōdo: ia mathematicis sic accepta: primū qm̄ motus hydey: meriētes i duodeci partes obliquū orbem diuiserūt numerādi facilitate rursusq̄ eadē ratione quālibet partiū i trigēta: & trigēsimā quāq̄ i sexaginta: susceperunt hanc diuisionem quasi natura nō arbitrio factā: & quot tā partes ipsi: finerāt libi tot influxuū uires & proprietates diuersas esse decreuerunt: tū pro numero signoz̄ duodecim loca diuiserūt: lex supra finitorem: lex infra: sicut lex quoque signa sub terra: lex supra semper reuoluūtur. Ita magno errore definitū obseruandū in primis: sub quo loco quo signo planeta collocaretur: alias. n. ad influendū pro loci signiq̄ uarietate uires ad p̄fici: post hæc quæcūq̄ in motibus diuersitates notarūt eas in opatiōibz quoque stellarum notandis iudicarunt quasi efficientiæ quoque uia inde specielque uaria retur: Sic aliud facere planetam decreuerunt cum rectus: scederet: aliud cum repperet: aliud cum subsisteret: tum pro hyderum inter se uel coniunctione uel distantia fieri ab illis res diuersas. Obseruauerunt autem in primis: distantias qualdam: quas nonis metiebantur in signiores nonnullos mutationibus deprehenderant: ut trigonum interuallum: quod in eo saturnus & iuppiter soli configurati semper retrocederent: sicut interdum mars in quadrangulo: mercurium & uenerem ultra sexangulum remoueri a sole nunquam uiderent. Cognauerunt igitur istas hydey esse distantias obseruandas: tū iter le trigona uel exagona uel quærat a radiatōe p̄ponerent: sed & opposita cuius euidēs rō ē plerū q̄ i has quoq̄ cōfiguratiōibus

lunæ schemata ad solē mutari cōspiciebant & cornicularē fieri in sexangulo: diuisā
 duā in quadrato: prætumidā in triangulo: plenā in diametro: sicut item cū circulo
 rum quorundā ad unā solis intersectiōes fuerit imaginati rē necessariā in motibus
 menēdis: sed uanā i influentiā: ita has quoq; factorū decretis adhibuerūt caput cau
 dāq; appellant: quas denique uires afflatusque radios: mathematicas has quāta
 tes sūus: loca: puncta: distantias: nō qualitates naturasque radios: cōsequerētur.
 Sed hūc illi errorem nec aduenerant ignoratiōe physice: nec poterūt euitare si
 singulis momentis alias in celo constellationes esse uolebant: quæ nascentiū identi
 dem hoīum uitā fortunā mores ingenia uariarent.

Caput V Quid obseruanda illa indicarent: quibō cōiecturis definierūt.

Ita mathematicis quod obseruandum foret acceperunt intentione peruer/
 f

sa quæ fuit antiquis (si credimus Aristoteli) erroris quoq; occasio dum res
 naturales quasi mathematicas iudicant. Restabat post hæc inuestigandū

quid hæc ipsa significarent uel efficerēt signa: sidera: motus: aspectus: cū uel hoc
 modo uel illo disposita inuenirētur: hæc cōiecturis egerunt leuissimis & fallacissi/
 mis quas narrabimūs. De signis ita primū cōmentū sunt: erat ægyptiis indubitātū
 oīa constare ex quatuor elementis. Cū igitur signa iam duodecim accipissent occa/
 sione quā diximus uisā illis per bella cōmodaque partitio: ut hæc quoq; per qua/
 tuor elementa distinguerent: quibus tet replicatis signorum numerus implebitur.

Et quoniam prima fuisse corpora ignē terrāque opinabatur: ut pote centrū & circū/
 ferentiā. Nam ignis illis erat supremū corpus: tū inter media aduēnisse aerem &
 aquā: ut etiā Plato ostendit in thæteo. Ictico primū signum igneum statuerunt:
 secundū terrē: tertū aerē: quartū aquē. Tū redeuntis simili consequentia qu/
 tum igneum: sextum terrē: atque ita deinceps. Hinc euenit ut quæ trigono iter/
 ualo distarent: tribus. scilicet mediis signis interceptis eadem natura censerētur: quare. scilicet
 quintum signum ad naturam primi reuertebatur: quæ uero sexangulo partim qu/
 dem affinia: partim discordia forent: sed affinia magis: quoniam primum igneum
 tertium erat aerium. Quæ uero tetragono penitus aduersa si ignis & aqua penitus
 discordant: sic signum ut trigona radiatio bona foret: quadrata mala: sexangu/
 la fere media: sed quadrata melior: oppōnem quoq; malam fore: quæ ita posita sy/
 dera ex aduerso se cōtueant: Aliqui tamē mediā hęc etiā uolunt signorū qualita/
 tes in ea sicut i aliis aspicientes. Est enī inter signa quæ altera quidē qualitate con/
 ueniūt: altera discordant. Patet hūc ut se inuicem illa placita pepererūt: & quæ se/
 orsum a uisita suspitionem cuiuspiā rationis relinquūt: origine patefacta statim con/
 temptibilia sūt. Nā si illud primū fundamentū nutans & imbecillū numeris. scilicet
 signorū duodenariis: arbitrio supputantiū: (ut astrologi cōsueuerunt) iudictus sit quæ
 superadificatur omnia ruinosā: sunt autem plurima ex ea una radice pullulantiā:
 nam & trigona inde quæ magnam sibi a astrologia uendicāt: partem: unde trigono/
 cratores: hoc est domini: ut dicunt: triplicitatum: a quibō rationē de sinibus chal/
 dei posteriores acceperunt: ægyptiū monomurias: arabes a magno cōiunctionibus

Vnde trigōa

Plato.
 Vnde aspectus.

maxima dogmata: Ptolemaeus & omnes qui quævis aliâ aliter distributione partium mundanarum regionumque sub signis: ut hoc uidelicet trigono orienti, illud occidendi, aliud austro, aliud aequiloni datent. unde prædictiones de anni fato magno opere pendunt. ut sciamus qua quæ regione sit uenturum. Sed redeamus ad alias signorum proprietates: Nam mysterium distinctionis in elementa satis deteximus deducto uel tantum nugæ ibi meracissimas deprehendimus. Excogitantur igitur alia quædam ex his que subter labens signa sol in illis operatur. Inde illa diuidentes in fixa, mobilis, cœca, alia ex nosse partium circuli quæ ali rerum illarum non imagine modo sed uiribus similes naturæque ferent. unde alia humana signa dixerunt: alia bruta: quæ signum aquarium in iuuenis ipse figuratus: illud artes docetur: sic omnia fere nata dogmata de signis uel ab opere solis uel a nomine imaginum, uel a diuisione per elementa que statim iudicat unitatem tum audire

Naturam planetarum a colonibus iudicant quæ Abosar testat. hanc esse cõiecturam dicens uniuersitatis astrologorum: & hinc et fixatum in a omnes rubetes dixerunt esse de natura martis ut oculum tauri: cor scorpii. ea uero que irrationalia que fallia satis iam demonstratum. Affinitates planetarum cum signis sic paulatim introduxerunt exaltationes apud chaldeos: primum ut reor inuente de quo scripsimus lib. viii. quæ in gradibus illis positæ stelle a centrifugæ absidum erant remotissimæ. Addiderunt ægyptii domos de leone primum accepta cõiectura sub quo uis solis crescere uidebatur. ab eo principium facientes reliqua signa planetis aliis per sphærarum ordie ut uidimus disparuunt: Trigona quid introduxit diximus. terminos & decanos & dodecamoria & nouenas & monomias diuisio signorum secit: que cum uastiora uiderentur que ut aliis exclusis in unius tantum planetæ dictione concederentur: lineauerunt in partes uarias multasque. & has quædam esse unius stelle illas alterius uoluerunt: quod quoniam alia quædam cõiectura decernebat: hinc nata de finibus opinioniones quæque de quibus adhuc sine fine digladiantur. alia in decanos signa partiti sunt hoc est in tres partes: alia in nouem: alia in xii. sed pro arbitrio omnes nulla ratione nam quis ratione dicat duodecim partes signum quodlibet diuidendum: quia signa. xii. sunt: aut in tres partes ob ternari perlectionem: aut in nouem: quoniam nonum signum cum primo qualitate concordat: sagittarius. scilicet cum arietem: Capricornus cum tauro: atque ita dereliquis. hac est Ptolemaeus que astrologus cum legisset intus. Illi uero diuini quoniam ægyptii indi chaldei quædam primam philosophis amplexabatur. Veniamus ad loca quorundam proprietates ex similitudine quadam definitur: ut quoniam cali mediis locis sublimis que putantur esse sublimis significaret.

Impia regna: potestates. quasi non descēdat intus potius homo que ascendat. oriens nascens indicaret ex utero prædicitur septimus locus aduersarios quæ primo opposit: Duodecimus carceres & tenebras: quoniam ad eum locum sol cum peruenit fulcitur uapores nec dissolutis aer ueluti tenebrefer. Sed non omnia proleque oportet que supra commemorauimus: tantum satis ad memoriam reuocare quod sydereæ istius celestibus discipline gradatim oracula prodierunt que sint sibi inuicem mire connexa fabula fabula ubique manu porrigente. Sic. n. cum trigonum & exagonum interuallum bona de-

Vnde natura planetarum uelut gane fit.

Vnde naturam fixarum & signorum & signorum.

Vnde exaltationes

Locorum proprietates unde

terminassent. rursusq; planetas bonos uenerē & Iouē. sed & solē & lunā qm̄ bonia boni gaudent / gaudere dixerunt Iouē in undecimo loco solem in nono quoq; alter exagonus. alter trigonus ē horoscopus lunā in tertio uenerē in quinto q; ab ascendēte limilibus distant. interuallis dederuntq; melioribus ac potioribus Ioui. I. atq; / soli loca supra terram infirmioribus uero quā sub terra: sed & martē eadē ratione / sexto loco gaudere. Saturnū .xii. uoluerūt. qm̄ sunt hæc loca mala sicut illi quoq; planetae mali nec dubito p̄ natura deinde hor; planetar; multas ipsi locis ab eis tribu- tas proprietates ut nono uaticinia quæ sol dare credunt: Tertio breuia uinera sicut breuius omnibus stellis spatium circuit luna: Mortuorē. xii. pro cōditōe Iatumi. & clā calarios inimicos: Sexto seruos & morbos. ob naturam nocētis sed efficacis agilitq; planeta. Quinto gaudia filios uoluptates obuenerē. quā & p̄sulem hæc rerum nō alio magis iudicio statuerūt q̄ de stella nitore. radiis. & pulchritudine: unde illud alma superne nectareū ridens q̄ credita antiquis degantia; & uenustatis dea tali bus uisi demonstratōibus quasi filie atrox rete p̄stigiosum cōtexuere. qd̄ si pro- cul aspicias fallat mentita filor; magnitudine & illecebra textus nouitantiq; lenocinio / si cōminus inuete consēnas. si tēgas manu dirūpas atq; dissoluas. Au- xere nepotes inuentū p̄sum quoq; fuit signētū antiquis eo robustius latēte magis originis fraude. quodq; euenit temp̄ auctoritatem atate conclusite. Neq; uero nos oīa diximus tantū inuētōis methodū hoc est erroris lubricū demonstrauimus. certe ra uero ad id exēplū leuissimis. I. sola cōiecturis. & tenui nixa dissimillimāq; lunali- tudine. & reg; terrenar; qualia sunt illa. loquaces esse planetas cū p̄cedūt in aulos cū retrocedūt. cūq; etiam stare credūtū. quasi negent retrocedētes. qd̄ promiserant expediat precedentes qd̄ pollicentur. morientur subsistētes. qd̄ largiuntur. Deficientem solem & lunā parere magnas calamitates. Nā hæc imprimis terrificant igno- ra cū. quasi uel deserētib; nos deis uel abrogatibus. i apogeo positis stellis nascētē exaltari / qm̄ is locus ē sit altissimus / partes lunæ: cū aliorum deide / syde; / postre- mo & uenæ: & fabar; quis fuerent. error explicatū lib. octauo. Postq; aut̄ huius- modi cōiectamētis hæc dogmata si dauerūt experūt geneses obseruare natcentū / & si semel aut iterum casu dogmata respōdissent experimēto nulla iam fides. nul- la maior erat auctoritas. ut si lone gratia uerbi natus aliquis Marte sceptrum occu- pante bello claruisset. indubiū habebatur scorpū eē martis domicilium / quasi nō longe sit aliud Marte sic posito aliud a Marte bellicosum nasci. quasiq; ut diximus experiri fideliter qd̄ possent i celestiu motib; tanta delinquētes. Annotabāt igitur ēt quæ eueniant domino genitura cuiuspiā themate & regulas inde canonesq; cō- debant qm̄q; non erat hæc uia uerorum experimētō; sed illis pro rōe casus atq; temeritas. uideo & alius / & uisem etiam alias obseruantibus. aliter cōtingebat. iquo factum ut tot euaserint pene astrologia. quæ erant obseruantes. unde illa cōsulio pugnantiq; opinionum quas proximo libeo late sumus executi.

Cap. VI. Quibus fomentis aucta quomodo propagata.

(Ie de nugacibus octa coniecturis fallacibus a doleuit experimētis. Nota se /

Retrocessio.

Defectus lu-
minarium

culi uitio: uenturaq; hominum eunōitate: nullo non auido futura de se sciendi: atq; ea: e: celo uerissime peti: quotus. n. quisque de populo de scholasticis etiā q̄ nō re-
 cte de celo petuntur: ista: cognoscat: accedebant principum studia nihil non credē-
 trum ob impiam: nec nō sperantium ob cupiditatem. quibus si quādo de celo foe-
 licitas pronunciabatur. (pronūciabatur eūt temp) tamē nolabant eueri a stroligiā
 q̄ ne istam quoque foelicitatem. p̄licebant interdū uera. nūc temere: nunc astute
 nūc demone suffragante. modis quos explicauimus. quod cui ēt nō succedat mul-
 ta p̄dicenti: Tamē uero plausus acclamationes: & tamē nulle mēdacia statim obr-
 ruebat obliuio. sed & multa illis fides auctoritasque ab oraculis nō modo probanti-
 bus istam arē. sed exercentibus. Interrogatus a pollo mas an foemina nasceretur: fo-
 mina respōdit: qm̄ i cōceptu ad uenirem luna serabatur. quod uero maius testimo-
 niū p̄fessionī q̄ deos habere auctores: mouerunt. i. improbi demones sic non solū
 a nostris: sed a platonis quoque nūcupati: mouerunt i q̄ sub una superstitione quan-
 tum mūdo ueneni propinarent quod cū altius in uenas penetrasset p̄mū q̄dem si-
 dem adimeret religioni: sūmo hōinū bono. quasi de celo pendēte fatali necessitate
 quasi nulla miracula: nulla diuinitus p̄cognitio futurorū: sed ut constellationū oīa
 prouenirent: nam uitis patrocinium saceret celitus in nos descendentibus. atque
 adeo fortasse bonis siquidem que a natura bona oīa sunt: inchoare demum bonas ar-
 tes medicinā & philosophiā ut quas non euerteret: sicut nec theologia: / cōtamina:
 res tamē & philosophū quidē a rōnibus ueris ad fabulas medicinā a naturalibus
 efficacibusque remediis ad uanas obseruationes: & audia deliramēta cōuerteret sic
 resque una pestis peruerse superstitionis & corpori & animo simul exitialis. uide-
 bant pestem ire prudentiam pro q̄ iā cōsuleretur a stroligia quid agēdū: quo tpe
 qua rōne sedens i ipsa stolidissima uanitas uitae clauum i manu teneret. postremo
 sperabāt fore quod euenit que una de celo mathematicisque supputatōnibus ca-
 pearet a ueritate: reliquarum superstitionū minus fraudem dissimulatam / mi-
 nus fucam infirmitatem: obtegeret. nec uanæ putarentur que celestis doctrinae
 sequaces appendices: & alūnæ forent. neque. n. ulla ē ut ostēdimus lib. primo que
 q̄dem a stroligiam uel sociam / uel parētem / uel ducem nō agnoscat. An nō digna
 res igitur pro qua se quoq; facerēt a stroligos demones necessissimi: nihilq; nō pro-
 curarent: quo magis indices pestifera persuasio sensus hominum studiāq; posside-
 ret: nā ufos demones i oraculis a stroligos: regulis: credendū ob aliud q̄ ut fallerēt
 idest fallacis fidem facerent: quis addybetet et porphirianus: quādo ipse porphiri-
 us tunc mentita dicat oracula cū a stroligicis mixta dogmatis respondebāt quod nō
 euenisset si uera foret. futurique p̄monstratrix quādo in ea latere demones peritissi-
 mos reij: naturalū: nihil poterat. his formētis adulta p̄sēditq; munira egyptios &
 chaldeos penitus occupauit / peperitque statim apud eos superstitionam medicinā
 scripsit. n. necipius in egypto. qui decanus quē motbum faceret: cuiusque rursus
 decani potestate curaretur: rem habitā in archanis interque miseria quasi non ar-
 bitraria ut demonstrauimus ista particio decanorū: irrisaque & neglecta penitus a

Quas demo-
 nes a stroligi-
 am probant
 Quot rebus
 nocent astro-
 logia.
 Religioni
 Vitae patro-
 cinatur
 Bonis artibus
 Philosophiae
 Medicinae
 Prudentiae
 Astrologia
 tegmen alia-
 rum superstitio-
 num.

Porphirius
 Superstitiosa
 medicina un-
 de orta.

Magia unde
& qd sit.
Libri de ueta
fide aduersus
septē hostes

Ptolemæo. hinc statim emensa magia / qua non est aliud q̄ cōplexus idolatriæ astro-
logiæ superficialiſq; mediæ quæ ſicut alias quoq; ſuperſtiones in libetis de ueta
fide aduerſum ſeptem hoſtes ſingularim conſultauimus.

Cap. VII. Quomodo ab ægyptiis ad alios Aſtologia deuenit.

Ægyptiis & chaldeis ad græcos aſtologia deuenit ſed per auctores igno-
a biles Nam excepta domibus circulatorum / licium & academiæ nō ſtrauit.
Sed nec in porticū / quoq; licet procurante thale concorditer admiſſa nec q̄
poterat atomis & uacuo aſtologia tamē credere potuit epicurus . primus centeſi-
mo & quadrageſimo poſt xpm̄ dno bene audiēs in litteris eī coluit Ptolemæus ſed
partius q̄ caeteri / ita ut non tam inſania iſti ſauere q̄ modum conuere uoluiſſe uide-
atur rut cūq; auctoritas unius hominis ſemper mathematico / raro philoſopho . tot
contra i mathematicis philoſophiaq; hominum clariffimorū obſtantibus præiudiciis /
relabiſ. Rapuit nomen Ptolemæi græcos aliquos in errore / alioq; ad ſuſtentionem
p̄poſitos ut porphirium cuius nimis in cultu demonū opam curſūq; ſuperſtitionū
& ſceptor Plotinus / & diſcipulus iamblicus dāauerant. A græcis ad arabas maio-
ri tamē auctoritate deuoluta mirātib; illis quoq; a græcis ſcriptum inueniebāt . &
in nobis ægyptiorū & caldeoꝝ uana illā antiquitatis ſp̄m ſuſpiciōſo ſicut aurē ac-
ceptam illā a barbaris tepurgauit pro uiribus curſūſq; Ptole. præſentiffimus

Epicurus.
Ptolemæus.

Ptole-
Aboazar.

Nota.

Alphōſus

aſtologorum ita acceptam a græcis. Grammaticus quidam aboazar & ſcriptor hiſto-
riæ reſert nugis & fabulis innumerabilibus / ſecitque aſtologiā pene tanto peiorem
aſtologia Ptolemæi / quanto bonis artibus peior eſt aſtologia / factus homo ad
inanem loquacitatem / nec modo philoſophiæ / ſed aſtronomiæ quoque ſere pe-
nitus inſolens / ſugillatus a doctiſſimo quoque aſtologorum / multitudini gra-
tus apud quam magnus qui plura dixerit / non qui meliora . Creuit autem per
ea tempora ſtudium mathematicæ ſicut totius quoque philoſophiæ diſciplinā quoque
oſum in hiſpania / in qua cum regnaret alphōſus i numeris mathematicis & caeleſti-
um motuū ſupputatione diligentiſſimus . amaret quoq; diuinitatē uanitatē alio
quin philoſophiæ ſtudio non imbutus & in eius gratiam arabū & græcorū multa
eius artis monumenta ad nos puenerunt / per ioānem ſtortum hiſpaleū & Michā-
elem Scotum ſcriptorē nullius p̄deris mulæ uero ſuſpitiōſi. Amplexatus hæc pri-
mū Albertus utpote noua natus . n. p̄ ea tēpora ſed puto non tam lenex probauit q̄
Iuuenis ſicut & magia adoleſcens cum uulgaretur maturo ætate deteſtatus eſt ſan-
ctiſſimam in coenobio & inculpatam uitā degens. Factū tamen tempore proceden-
te cū diurnitate traditionis / tum multitudine ſcriptorū / & q̄dā cū mathematica
aſtronomiā / tam nomis q̄ ſubiectarum rerum / affinitate / ut ſere in contouerſū /
am iam ueniret an ſine fallacia ſcientiā / an ſuperſtitio foret / uerum licet tam mul-
tis ſeculis a multitudine excepta cuius proprium nihil ſapere a ſuperſtitioſis excul-
ta / quorum ſcire delirare eſt / curioſis queſta nullo iudicio uinis ita ſemp ut p̄ſo li-
mōuimus a prudētib; a philoſophis / ſacriſſimis uiris artiſa cōſurata p̄ſurgata fuit.

Albertus.

Nota.

Nam quo tpe cum idoloy cultu in egypto atq; caldea cũq; omniū uanitatum infa-
 nia a dōleſcebat: apud hæbreos ueri dēi cultores p Moſem / p Eſaiam / p Hieremif / p
 alios prophetas: uoce ſcriptiq; damnabatur in græciſ cũ uenit Pythagora nō pla-
 cuit auctore & Diogene & Theodoretō: platonici & peripatetici ne digni qdē pu-
 tauerūt de qua uerba aliquando facerēt. ut quā inter artes circularitices haberent.
 Eudoxus Gnidiuſ legiſlator prudentiſſimūſ (ſcripſit. n. leges ciuibus ſuis) idē ma-
 gnus ſub Platone philoſophuſ i mathematicis uero præcepſ atq; ſuz oſium cōſen-
 ſu nullo modo credendū aſtologiſ affirmauit ſcriptumq; reliquit ſecerunt idē ali-
 quot poſt annis caſſander ac Archelaus inſignes mathematici ſecerūt Panetius &
 Carnedes graues ueriq; philoſophi. Romam quonſiens ueniebant uel ex egyptoſ
 uel ex babilonia diuinaſtores iſti. totiens eos romana illa prouidentia ſeueriſſimis
 legibus urbe ſubmouebant. ſic ſub Tiberio: ſub Vitellio: ſub Diocletiano: ſub Cō-
 ſtantino: ſub Gratiano: ſub Valētiniano: ſub Theodoſioſ uel deſereſ pfeſſionē uel
 penas dare pfeſſioſ coacti ſūt. Hadrianuſ hoꝝ pſigiuſ cur ſit delectatꝝ ſatis mani-
 feſtū nā ppenſioē qdā naturæ aegyptū ſic adamauit: ut nihil ægyptiacū poſſet illi
 nō placere quo tpe tam phauorinuſ illoſ apte: Plutarchuſ oblique grauiſſimo uir
 iudicio ſugilauiſ. Mox ſub Ptolemao cũ pag: uita ē hōeſtari ſtati & plotini magni
 platonici: & Alexandri aphrodiſiada inſignis peripatetici & Origeniſ in oſto diſci-
 pliniſ eminentiſſimi iudiciuſ inſamata ē. Cum ad arabes uenit detinuit qdē Abēza-
 geleſ & Abocaſareſ: nec dialecticoſ hoteſ: nec philoſophoſ Auctoſ & Auicēnaſ
 nō detinuit. ubi uero in academiis pariſienſiſ primituſ apparuit uix impetratū a eu-
 roſiſ qn internitioni data ſub ignibuſ delireſceret: cũq; aliquot poſt ſnoſ honeſta
 re eam Rogeriuſ bacchō & aliſ qdā conarentur. Reſtiterūt eiſ uiri doctiſſimi Gui-
 elmuſ arueniſ epuſ pariſſēſiſ: & poſt eum Nicolauſ oteſmuſ mathematicuſ ex-
 cellenſ: & Henricuſ ex haſſia: & Ioanneſ catoſ: & brendanliuſ britanniſ aſtolo-
 giā non ſolum qua parte ledit religioē: ſed plane totā. ut uanaſ ſalfamq; deteſtā-
 res. quare non ita unquāſ artiſ nomē obtinuit ut in preſcriptum abierit. Nam ſem-
 per aliquiſ ueritatis patronuſ obnunciāuit. Finis

Diſputationeſ haſ Ioanniſ pici Mirandulæ concordiaſ Comitiſ: literarum
 principiſ: aduerſuſ aſtologiſ diligenter impreſſit Benedictuſ Hæctoriſ Bononiē-
 ſiſ adhabita pro uimbuſ diligentia ne ab archetypo aberraret. Bononiæ anno ſalu-
 tis. Mcccdxxxv. die uero. xvi Julii.

Registrum huius operis.

aa	h	D	G	K
Prima uacat Ioannes Frá Summatim Caput. xxxiii.	macibilem rendum eēt dicitur: sed tis afferebāt	comprobet cōceptis: & principus ut nullus cogita	diuissimi lebit: quare tiorē metiri ex motibus	fieri cōsumis ranombus Quomodo pheta: tres
a	i	E	H	L
Ioannis picī libratum: in in lib. de mū idem sentien	potest: at cognitione ni: sed quē tingentem	tamen eam extra contro Ioānis picī nis locutus	efficacia loco planetarum ut ait: Bona fit ascenden	maxima dog cali uino: Nam quo tē Finis.
b	k	F	I,	
enim dictio q̄ imitari. ualent ad ge nisse: & quo	opatio non mum: sed i habitum: & indicat suū	petunt lignis traris quādo dens: potue noīe lex ille	Caput X uirgo: alia aur minus agat: sed quo	
c	l			
euenta que fectus obige egyptiacam re apud om	Ioānis picī quo fuit dilu prater eundū Principio sci			
d	m			
mutationes pollentur. miditatem ubus experis	ūllam primā nē maximā Albumasar ē messias:			
e	A			
lesacient. j do: hoc uni tate densita at eueniet:	Liber sextus tamus. neces aut si ē aliqd Atq; expen			
f	B			
fragilitatem sentare: autū tur: ut ab eo ad persuadē	corporibus solis trigono tescant. Sed serit: in qua			
g	C			
Nos cōtra trarium dese ordine: & se ita utrūq;	mis profecto est utiq; di Contra in se Cōsuetuimus			

i 18447296

1000

500

ante rigore de dignitate vestiti aliam sine processum
si imperantat reuocaturis gratiam, an dicatur sub
lata quod ad prebendam possit reuocari.

DVBIVM XLIIII.

ET primo dubitatur circa hoc an reuo-
cacio sit extendenda ad istam prebendam? Et di-
cuntur per dominum Aggidium quod non est
debetur ergo contra de prebendis & si in ca. 5. no. sic
verum. Accurba videtur falsis in reuocacio ista loca-
fici. Fuit quicquid in domibus Durin, distinguere
re volebat, an prebenda esset annexa dignitati
an non: primo casu reuocacio ista locum non ha-
beat. Secundo sic, secundum id quod habetur de
prebendis quia super & co. in super eo & pro hac
distinctione facit primum responsum in d. d. e. si
in illi, ubi in facto restrictionis Beneficentiae di-
stinguuntur inter annexam & non annexam, cum
dicitur, aliam non annexam, hoc Et sic videtur quod
eadem distinctio debet seruari in secundo respon-
sibus. Ideo ibidem non videtur tangere de non anne-
xa dignitate prebende quia si esset annexa, non
posset vacare ante dignitatem vacationem Et eade
ratione secundum responsum habet intelligi non
annexa, ut si certum non sit annexa dignita-
tis restrictionis locum non habeat, & secundum
hoc non procedit predicta distinctio in hoc ca-
sum dicatur per aduersi opinionis Aggidij.

SUMMARIA.

1. *Classis, an reuocari, an extendatur ad hanc summam? &
propter aliam summam, si non debet extendi.*

DVBIVM XLV.

Secundo, ergo supponitur quod reuocacio
locum non haberet: dubitatur an pauper de-
beat preferri locum? Et per maiorem partem
dicuntur quod sic, propter clausulam, an reuocari
omnibus qui aliam in autoritate expectant, &
sic illi qui expectat prebendam auctoritate loam
mus. Sed dominus Aggidius tenet quod non de-
beat preferri, quia illa clausula an reuocari cum non
obstant illa sancta scriptura tenet ad reuocari ex-
pectantes: non autem ad illas & expectantes quibus
est papa canonice collatus, nam si papa hoc
voluerit de eo mentionem fecerit prout dicitur
in deo. ad audientiam, extra de decimis, & de
transcriptis inter corporalia, circa si C. de ead. tot.
Lilla §. finemur ut dicitur, & facti pro hoc de
preb. si clerici, §. verum in a. & huc ad huc Fra-
de Amel. per nos predicta & quia classis, an re-
uocari videtur extendi ad aliam summam & sicul-
ta terminos non debet extendi de re. in. in. d.
e. que a iure & de fili. p. quod, quod & ad hoc, ff. de
reg. iur. l. quidam contra & de consuet. l. circa si.
cum si. & facti quod dno. per. Archid. de prebendis.
cum de non. si per. verbo prouocari.

SUMMARIA.

1. *Classis, si de eorum reuocata cum reuocacione prebende*

- 1. *Et prebendam illam reuocacionem vel decemtionem an re-
uocari ad prebendam? & prebendam non vacante per
prebendam aliam summam.*
- 2. *Inter curiam non equiparatur morti naturali? ubi in ca-
sibus a iure expressis.*
- 3. *Verba ad illam sectionem debent radari quoniam non debent
intelligi ibi generatiua.*
- 4. *Interpretatio in dubio est favorenda scilicet in illi quod
conuenit conuenit auctoritate.*
- 5. *Conuenit sine prebenda esse non debet.*
- 6. *Conuenit sine prebenda esse non debet.*
- 7. *Dicitur repetitur repetitur modis & qualitate.*
- 8. *Monasteria repetitur modis & qualitate.*

CAUSA XLVI.

[DVBIVM XLVII.]

De 4. martij xvij. claudum meritis propo-
sitionem fuit dubium tale per B. de Non. Quodam
1. impetrauerat quoniam sub hac forma in ecclesia
papa enim sic dicitur Canonice talis dicitur
tibi conferimus prebendam vero & prebendam
ac prebendam portionem eodem modo quod
denarium si quis vacant ad prebendam eodem modo
tibi conferimus: alioquin testemur tibi quoniam
euerunt conferend postea contingit postquam
quandam & prebendam ac prebendam, per
dicuntur per prebendam non vacante. Et illa ar-
gumens reuocatur ad quod illa, an hinc inde
prebenda sit vacans: sub gratia supra dicta. Et
maior pars tenet quoniam quia tantum pro
quod illa dicitur: per conuentionem ac prebendam
qui non nulli sunt. Et conuenit non est gratia conuen-
diuergo nec ad eadem prebendam, manet enim
gratia in ambitu: ut argumens de prebendis
capitulum quibus & capitulum colaspitatorum po-
test. & de filiis presbyterorum. capitulum & 3. li-
bro sexto. & arguatur ex. li. cum deo.
principio ff. soluto matrimonio, & de ver-
borum obligation. ex ea parte §. infra. & facti
hoc ff. de liber. & postum. l. commodissime. Et
posito cum similibus. Item adducitur pro
tione id quod per loannem in decreto. test. fili.
quod 7. in solis illi casibus dicitur mox equi-
paratur morti naturali, ubi hoc iure euenit.
uenitur in not. ar. quodlibet. §. capital. plan.
in vltima pto. & idem notatur per loannem A-
d. de re script. capital. si scriptura. glo. 1. q.
ergo in hoc casu non reperitur expressum in
re, quod casus prebendam equiparatur mor-
tali non equiparatur debemus. allegatur ff. de
iure matrimonio. li. vero §. de iure. & p. 1. de
prebendis similibus. Contra predictam
opinionem dicitur iuramentum patre-
cio. l. horem §. publicatione. de be-
neficio. contra tabul. l. in fin. de bon. &
esse §. si deponans. ad Trebellian. l. 1.
licet. §. 1. & 2. responsio. & de donation. l. 1.
& vltim. l. sed timore. 2. responsio. l. 1.
& d. de rebus. & subditur sub ea.

1. *Classis, si de eorum reuocata cum reuocacione prebende*
 2. *Inter curiam non equiparatur morti naturali? ubi in ca-
sibus a iure expressis.*
 3. *Verba ad illam sectionem debent radari quoniam non debent
intelligi ibi generatiua.*
 4. *Interpretatio in dubio est favorenda scilicet in illi quod
conuenit conuenit auctoritate.*
 5. *Conuenit sine prebenda esse non debet.*
 6. *Conuenit sine prebenda esse non debet.*
 7. *Dicitur repetitur repetitur modis & qualitate.*
 8. *Monasteria repetitur modis & qualitate.*

